9e JAARGANG No. 1 — 19 JANUARI 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

DE HEER TILANUS *en de*

Dr J. SCHOUTEN

Anti-revolutionairen

Tijdens de algemene beschouwingen over de Rijksbegroting voor 1953 in de Tweede Kamer heeft er ook een gedachtenwisseling plaats gehad tussen de heer Tilanus en mij. Zij had betrekking op de houding van de A.R. bij de kabinetsformatie in het vorige jaar. Het is wellicht niet ondienstig over die gedachtenwisseling nog iets te zeggen.

Allereerst moge er op worden gewezen, dat deze discussie niets verrassends had, aangezien zij van de zijde van de heer Tilanus reeds was aangevangen in de tijd toen de pogingen tot vorming van een Kabinet nog niet waren geslaagd. De heer Tilanus had n.l. gesproken op de zomerconferentie van de Christelijk-Historische Unie, gehouden op 24 en 25 Juli 1952, en bij die gelegenheid o.a. aan de kabinetsformatie een beschouwing gewijd, waarin hij de A.R. betrok.

Volgens een der persverslagen leidde hij deze beschouwing in met de uitspraak: „Elk woord dat ik thans spreek over de kabinetsformatie is eigenlijk een woord te veel, nu deze formatie heden — een maand na de verkiezingen — nog niet tot stand is gekomen. Toch wil ik in voorzichtige bewoordingen toch wel mijn persoonlijk gevoelen verklaren".

Dit was een voortreffelijk begin, maar blijkens de verslagen in diverse bladen mocht worden betwijfeld of de heer Tilanus daaraan verder wel steeds heeft gedacht. Want hetgeen hij zeide ten aanzien van de A.R. niet in overeenstemming met de door hem aanbevolen voorzichtigheid, nog daargelaten of andere overwegingen hem niet hadden moeten nopen tot een milder oordeel over hun houding.

Die verslagen móesten de indruk wekken, dat de A.R. het bij de heer Tilanus hadden gedaan. Zij hadden met betrekking tot de vorming van een Kabinet èn in 1951 èn in 1952 verkeerd gehandeld. Hun wens, dat een A.R. voor het Departement van Sociale Zaken zou worden aangezocht, was op zichzelf wel niet onredelijk, maar toen Dr Drees meende deze wens niet te kunnen inwilligen, hadden zij hun medewerking aan de kabinetsformatie niet mogen onthouden. Zij hadden over de zetelverdeling in hun fractie niet moeten spreken, aangezien dit onjuist is. Daardoor werd ook het accent te veel op personen gelegd en de zaak zelf in de gevoelssfeer gebracht. De P.v.d.A. vroeg, hoewel zij bij de verkiezingen de winnende partij was, niets extra's. Zij stelde prijs op het behoud van de ministerszetels, welke zij onder het oude Kabinet bezette, maar hierin school niets onbillijks enz. In de discussie, welke op de uiteenzetting van de heer Tilanus volgde, schijnen zowel vanuit de vergadering als van zijn zijde nog enige „onvriendelijkheden" aan het adres van de A.R. en van mij te zijn gezegd, maar dit kan nu buiten beschouwing worden gelaten.

Het kon dus niet verwonderen, dat deze aangelegenheid tijdens de politieke beschouwingen in de Kamer door de heer Tilanus werd besproken. In een breed betoog heeft hij zijn zienswijze ontwikkeld over het standpunt, dat behoort te worden ingenomen ten opzichte van kabinetsformaties. Na te hebben herinnerd aan de periode 1918-1929, waarin z.i. van een te sterke gebondenheid aan een Regeringsprogram sprake was, en van de scherpe reactie daartegen van Christelijk-Historische zijde in

1929, meende hij te mogen stellen, dat deze methode sinds 1929 is verlaten, en liet hij volgen:

„Wel werden en worden programs aan fracties voorgelegd; deze fracties maken daarover haar opmerkingen en de formateur kan daar al dan niet mee rekening houden. Hij is en blijft de verantwoordelijke en zal trouwens met de door hem aangezochte medewerkers een en ander nader moeten bespreken en uitwerken.

Tot zover blijft alles in de zakelijke sfeer en heeft dit ook bij de laatste formatie geen grote stagnatie opgeleverd. Nu volgen hierop echter twee volgende phasen: de verdeling van de portefeuilles en de keuze van de personen. Daarover nu werd vóór 1940 wel eens door de formateur bij wijze van informatie met fractievoorzitters gesproken, maar verder kwam dat niet. Ik heb nimmer in mijn fractie vóór 1940 daarover iets gehoord. Deze dingen behoren ook niet in fracties; dan brengt men daarin een persoonlijk element. Hierin moet een formateur vrijstaan. De benoeming en het ontslag van Ministers is tenslotte een zaak des Konings, die de Ministers — volgens grondwettelijke bepaling — benoemt en ontslaat naar welgevallen. De formateur vervult als zodanig een Koninklijke opdracht. De moeilijkheden, die er in 1948, 1951 en in nog sterkere mate in 1952 zijn geweest, liepen niet over het program, maar juist over deze beide punten: zetelverdeling en persoonskeuze, zoals ook uit de Memorie van Antwoord blijkt."

In de bemoeienis van Kamerfracties met zetelverdeling en persoonskeuze zat, volgens de heer Tilanus, de bron van alle getob. Het was in dit verband van zijn rede, dat hij in overeenstemming met het door hem gestelde de houding van de A.R. ten aanzien van de kabinetsformaties in 1951 en 1952 afkeurde. Ook zeide hij — dit in afwijking van het op de zomerconferentie van de C.H.U. verklaarde —: „Zo heb ik het ook onjuist geacht, dat blijkbaar de P.v.d.A. aanvankelijk op het standpunt stond: wij eisen niets extra's, maar we willen houden wat we hebben", al kwam hij daarop in zijn repliek ten dele terug.

Van mijn kant werd opgemerkt:

„Tijdens de eerste formatiepoging van Dr Drees bleken er tenslotte voor onze groep geen bezwaren te bestaan tegen de derde editie van het ontwerp-richtlijnen voor een Regeringsprogram, welke de doorslag moesten geven. Wij hadden dus wat dat betreft geen overwegende bezwaren en zouden, zo zich geen andere moeilijkheden hadden voorgedaan, onze medewerking aan de formatie van het Kabinet hebben gegeven. Die moeilijkheden zijn ontstaan toen de samenstelling van het Kabinet ter sprake kwam. De Kamerfractie van de P.v.d.A. was de mening toegedaan, dat dezelfde Departementen, welke door socialisten waren bezet in het vorige Kabinet, ook nu weer voor mannen uit de P.v.d. A. moesten worden bestemd. Dr Drees heeft zich destijds blijkbaar met die opvatting verenigd. Ik heb mij tegen die opvatting verzet, alleen reeds op deze grond, dat, als men, laat ik het zo eens mogen noemen, een nieuwe groep voor de formatie wil aantrekken, zulk een standpunt niet behoort te worden ingenomen. Maar ik heb mij daartegen, meer concreet gesteld, verzet, omdat dientengevolge met name op het sociaal-economisch beleid van het Kabinet te weinig invloed van onze zijde zou kunnen worden uitgeoefend. Ik pleitte — dit is ook voor andere oren bestemd dan voor die van Ministers — daarmede tevens voor de invloed van de Protestants-Christelijke richting op dit gebied, omdat uit hetgeen op dat tijdstip omtrent de samenstelling van het nieuwe Kabinet mij bekend was geworden bleek, dat ook de Christelijk-historischen in die sector van het Regeringsbeleid geen plaats zouden krijgen. Men kan dit nu onredelijk achten, ik durf hier ronduit verklaren, dat ik, met alle reserves, welke ik betrachten wil tegenover degene, die van Hare Majesteit de Koningin een opdracht tot formatie van een Kabinet heeft ontvangen, dit zo redelijk acht, dat ik eigenlijk niet kan begrijpen, dat iemand aan de redelijkheid daarvan nog twijfelt."

Vervolgens stelde ik in het licht hoe belangrijk dit punt in de gegeven omstandigheden moest worden geacht, en waarom tegenover de kabinetsformateur de wens werd geuit: wil bevorderen, dat een A.R. voor het beheer van het Departement van Sociale Zaken wordt aangewezen. Daarbij werd er de aandacht voor gevraagd, dat duidelijk de weg was opengelaten om op andere wijze aan het verlangen naar genoegzame invloed in het Kabinet op de vorming van het sociaal-economisch beleid te voldoen.

Ter motivering van het raadplegen van onze Kamerclub over deze zaak, zeide ik:

„Nu moet hierbij nog iets anders in aanmerking worden genomen en dat is dit: ik werd uiteraard vrij plotseling voor deze aangelegenheid gesteld en moest daarover persoonlijk beslissen. Ik moest op mijn persoonlijke verantwoordelijkheid aan de toenmalige formateur mededelen, hoe ik over de samenstelling van het Kabinet, zoals hij mij die schetste, dacht. Ik kon met mijn vrienden op korte termijn daarover geen overleg plegen. Omdat ik wel begreep, dat dit een belangrijke aangelegenheid was en wel besefte, dat daaruit consequenties van verre strekking zouden kunnen voortvloeien, heb ik tot de formateur gezegd — hij ontwikkelde tegen mijn denkbeeld nogal bezwaren; zo mag ik het toch wel in het publiek stellen —: Wil dit punt nog eens ernstig overwegen. Het is voor mij hoogst belangrijk. Ik heb mijn persoonlijke zienswijze uiteengezet, en voordat een definitieve beslissing van mijn zijde wordt genomen, wens ik, mede in verband met de omstandigheid, dat dit punt tot een breekpunt kan worden, mijn politieke vrienden te raadplegen, nadat het resultaat van uw nadere overweging aan mij bekend is geworden. Zo is de zaak gesteld. Dientengevolge heb ik mijn fractie geraadpleegd, omdat ik in die omstandigheden het gevoelen was toegedaan, dat het tegenover mijn politieke vrienden en tegenover de toenmalige kabinetsformateur toch niet door de beugel kon, als ik deze aangelegenheid geheel persoonlijk afdeed. Zo ligt de zaak, nuchter en mijns inziens ook klaar gesteld."

Uit de aard van de zaak werd door mij het goed recht van de heer Tilanus, om deze houding aan critiek te onderwerpen en af te keuren, niet ontkend, maar, zo voegde ik daaraan toe, „het ware naar mijn mening toch wel wenselijk geweest, dat hij, voordat hij zich in het openbaar in zo afkeurende zin over mijn gedrag uitliet, even verbinding met mij had gezocht en had gezegd: Zeg, Schouten, ik begrijp er niets van. Wilt gij mij even vertellen hoe die aangelegenheid naar uw mening ligt?"

Hetgeen mij in zijn spreken ter zomerconferentie van de C.H.U. het meest had getroffen, omschreef ik in de Kamer als volgt:

„dat de heer Tilanus het noodzakelijk heeft geoordeeld mijn houding af te keuren en dat hij het, als ik tenminste op de verslagen in de bladen mag afgaan, tevens noodzakelijk heeft geacht in het licht te stellen, dat in die aangelegenheid het gelijk aan de zijde van Dr Drees was. Dit verwonderde mij zeer. Ik had mij met de samenstelling van het Kabinet niet mogen bemoeien, althans niet zoals ik dat gedaan heb, en ik had er zeker mijn fractie niet in mogen kennen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, waarvan was mijn houding een gevolg? Zij was een reactie op een standpunt van de Kamerfractie van de P.v.d.A. Het heeft mij verwonderd, dat de heer Tilanus, toen hij er behoefte aan had mij te critiseren, er niet minstens even sterke behoefte aan heeft gehad het optreden van de Kamerfractie van de P.v.d.A. aan critiek te onderwerpen. Het was die Kamerfractie, welke het standpunt had ingenomen: dezelfde portefeuilles, welke door geestverwanten van ons blad in het vorige Kabinet bezet zijn geweest, moeten nu weer door geestverwanten van ons in het nieuw te vormen Kabinet worden bezet. Die Kamerfractie heeft zich met andere woorden wel in zeer sterke mate beziggehouden met de samenstelling van het Kabinet. Die kreeg, althans naar wat er over gepubliceerd is, geen reprimande. De reprimande kwam aan mijn adres, terwijl mijn houding een reactie was op de houding van de Kamerfractie van de P.v.d.A. Ik vind, Mijnheer de Voorzitter, dat ik constitutioneel en politiek gesproken een juiste daad heb verricht door verzet aan te tekenen tegen de houding van die groep uit de Kamer."

Mijn betoog was voor de heer Tilanus, helaas, niet van overtuigende kracht. In zijn repliek verklaarde hij: „Na wat ik Dinsdagavond heb uiteengezet en ook nadat ik de rede van de heer Schouten heb beluisterd, blijf ik er bij, dat ik zijn eisen, zowel in 1951 als in 1952, principieel niet juist heb gevonden".

* * *

Waarom, zo vraagt wellicht iemand, wordt deze aangelegenheid thans nog zo breedvoerig opgehaald?

Ten eerste, omdat het wenselijk is gebleken de zaak voor de lezers van ons orgaan enigszins omstandig uit de doeken te doen. Daarom gaven wij veel citaten.

Ten tweede, om te bevorderen, dat het verschil in inzicht op dit punt tussen de heer Tilanus en de A.R. in zijn juiste proporties wordt gezien. Er is tussen het algemene standpunt van hem en van ons inzake de houding van Kamerfracties bij de formatie van een Kabinet zeker niet een principieel verschil. Reeds enige jaren geleden gaf ik ter zake in een Kamerdebat van een gevoelen blijk, dat hem sympathiek moet zijn. Het verschil tussen zijn en ons inzicht vindt zijn oorzaak hierin, dat andere Kamerfracties over deze materie anders denken dan hij en wij, waaruit o.i. gevolgen voor het practisch handelen voortvloeien, en dat hij te geringe waarde toekent aan de betekenis, welke de samenstelling van een Kabinet heeft bij de beantwoording van de vraag of men aan de vorming daarvan in enigerlei zin zijn medewerking kan verlenen.

Ten derde, om uit te spreken, dat dit verschil van gevoelen niet in de weg behoeft te staan aan goede verhoudingen en een zo hecht mogelijke samenwerking tussen de C.H. en de A.R. In mijn repliek in de Kamer zeide ik: „De gedachtenwisseling met ons geacht medelid de heer Tilanus over het punt in kwestie, n.l. welke houding behoort te worden ingenomen ten aanzien van de samenstelling van een Kabinet, zal ik thans niet voortzetten. Ik behoud mij voor om op een andere plaats op deze zaak nog eens terug te komen. De heer Tilanus kan er van verzekerd zijn, dat, als ik dit doe, ik daarmede maar één doel voor ogen heb en dat is: bevordering van de samenwerking tussen Christelijk-historischen en Antirevolutionairen."

Met dat doel is dit artikel geschreven.

En daarom besluiten wij met het uitspreken van de wens, dat de heer Tilanus als voorzitter van de C.H.U. iets zal gaan doen, waardoor een begin van uitvoering kan worden gegeven aan het besluit van de algemene vergadering dezer Unie, in 1946 genomen, inzake contact tussen haar en onze partij.

Een lid van onze redactie, de Heer T. Cnossen, ontving een Koninklijke onderscheiding. De Heer Cnossen werd benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau wegens zijn grote verdienste op het gebied van de emigratie, waarvan hij een der pioniers in ons land is geweest en waarmede hij nog dagelijks te maken heeft. Onze hartelijke gelukwensen.

J. SCHIPPER

EEN HERINNERING

aan Minister Terpstra

De Centrale Leerlingencommissie in de Typografie, reeds in 1917 opgericht, poogde enkele jaren na de totstandkoming van de Nijverheidsonderwijswet 1919, in aanmerking te komen voor subsidie ten behoeve van het Leerlingstelsel in het drukkersbedrijf.
Het was deze instantie niet ontgaan dat Minister de Visser bij de opstelling van de wet de uitvoering van titel II regionaal bedoelde uit te voeren. Dat was alleszins verklaarbaar, want alleen in het grafisch bedrijf was de leerlingenopleiding landelijk georganiseerd. De andere leerlingstelsels waren regionaal of gemeentelijk ingesteld.

Niettemin was de Centrale Leerlingen Commissie van oordeel dat de wet mogelijkheden opende om ook subsidie te geven aan landelijke leerlingstelsels, zodat een verzoek, om krachtens titel II van de Nijverheidsonderwijswet, subsidie te ontvangen bij het Departement van Onderwijs werd ingezonden.

Alras bleek dat de Centrale Leerlingen Commissie niet kon worden aangemerkt als een instelling bedoeld in de wet, zodat de rechtspersoonlijkheid bezittende vakorganisaties van werkgevers en werknemers besloten een vereniging tot bevordering van de vakopleiding in het typografisch bedrijf op te richten. Daarmede zou dan aan de voorschriften van de wet voldaan zijn. Maar toen begon de lijdensgeschiedenis. Ettelijke malen werden begrotingen met memorie van toelichting ingezonden en meermalen werd op audiënties bij de opeenvolgende Ministers de noodzakelijkheid bepleit dat voor het leerlingstelsel in het drukkersbedrijf subsidie zou verleend worden.

In 1929 trad Minister Terpstra op als hoofd van het Departement en de C.L.C. besloot, nadat enige tijd verstreken was, een poging te wagen de nieuwe Minister gunstig te stemmen voor deze vorm van leerlingstelsel. Het leek verstandig om een bevriende relatie uit het drukkersbedrijf, die persoonlijke huisvriend van Minister Terpstra was, te vragen zijn intermediair te verlenen. Aan de heer van Haeringen, een bekend drukkerspatroon in Den Haag, werd een uitvoerig exposé ter hand gesteld, om de Minister in te lichten. De C.L.C. leefde in spanning of deze poging met resultaat bekroond zou worden. Het duurde al langer dan verwacht werd totdat er een verzoek kwam om eens bij de Minister te komen.

In de veronderstelling dat het bezoek slechts bedoelde Minister Terpstra in te lichten, trok ik, die toen secretaris van de C.L.C. was, in overleg met het dagelijks bestuur, naar Den Haag. Tot mijn verbazing was het onderhoud niet bedoeld om enige toelichting te geven op de plannen van de C.L.C., maar de Minister had een groot vel papier voor zich, waarop heel de loop der correspondentie en audiënties stond vermeld.

In een meer dan twee uur lange bespreking, waarbij ik telkens betreurde alleen daar gekomen te zijn, werden alle vragen, die zo in de loop der jaren waren opgeworpen, besproken in het bijzijn van de nieuwe Inspecteur-Generaal, de heer Hofstede. Nauwkeurig werd bepaald aan welke voorwaarden in de Leerlingenregeling en de leercontracten moest worden voldaan om de subsidie te kunnen verstrekken.

Het bleek mij dat, behoudens een enkele voorwaarde, waarover verschil van inzicht bestond, aan de voorgestelde wijzigingen krachtens de wet, kon worden voldaan.

Op het laatste ogenblik kwam er bijna nog een „kink-in-de-kabel". Ook de secretaris-generaal was in de Ministerkamer verschenen en meende dat de subsidie niet kon worden toegezegd omdat niet overal aanvullend onderwijs aan de leerlingen kon worden gegeven. Mijnerzijds werd betoogd dat reeds lang plannen in voorbereiding waren om dit tekort op te heffen, ook zonder subsidie van de Overheid. De Minister hakte, daartoe mede geadviseerd door de heer Hofstede, de knoop door en verklaarde dat dit geen belemmering behoefde te zijn, mits deze plannen zo snel mogelijk zouden worden verwerkelijkt.

Aan het eind van de audiëntie zeide Minister Terpstra: als u nu bevordert dat deze wijzigingen worden aangebracht, dan kunt u er van op aan dat de subsidie binnen drie maanden verleend wordt.

Hoewel het al laat in de middag was geworden en ik 's avonds nog een andere vergadering ergens in het land had, stoof ik, onder de indruk van het verkregen resultaat naar Rotterdam, waar de voorzitter de Heer van Welsenis woonde, om hem de blijde tijding te brengen.

De Centrale Leerlingen-Commissie nam met heel veel genoegen kennis van hetgeen bereikt was. De Vereniging tot bevordering van de Vakopleiding in het Typografisch bedrijf vergaderde en keurde de verschillende wijzigingen goed.

Binnen de termijn door de Minister genoemd kwam de subsidie-regeling tot stand en kon de vakopleiding, krachtens het leerlingstelsel in de typografie, tot verdere ontplooiing komen. Dank zij de voortvarendheid van Minister Terpstra, die getoond had zich snel te kunnen inwerken in de vele vraagstukken die daarbij aan de orde kwamen en een kennis van zaken toonde, die mij verbluft deed staan.

Door deze beslissing werd niet slechts de subsidie voor het leerlingstelsel in de typografie verkregen, maar kwam ook de baan vrij voor andere landelijke leerlingstelsels, die daarna tot stand kwamen.

Dit was mijn eerste ontmoeting met Minister Terpstra. Kunt u, lezer, begrijpen dat ik, toen ik later nog vele malen met hem, al was dit in andere kwaliteit, in aanraking kwam, heel vaak aan die eerste ontmoeting heb gedacht? Voor mij, evenals zovele anderen, was hij een man geworden, waarop je aan kon. Een man van besluitvaardigheid, kennis, bekwaamheid en ijver in de zaak die hij diende. En wij wisten dat hij daarin ook een dienaar van Jezus Christus was in heel zijn werkzaam leven.

De gevolgen der revolutie-begrippen kunnen met vrucht bestreden worden, alleen wanneer men zich, buiten hun invloed, op het terrein der anti-revolutionaire beginselen stelt. Dit terrein is onbereikbaar, zolang men niet erkent dat de grondslag van het recht in de wet en ordening Gods ligt. De Bonald heeft deze waarheid uitgedrukt, met beknoptheid en diepen zin: „De Revolutie is begonnen met de verklaring van de rechten van den mensch, zij zal pas eindigen door de verklaring van de rechten Gods".

GROEN VAN PRINSTERER.

DE PARTIJ in actie

Gemeenteraadsverkiezingen

1. Voorbereiding I

Dit jaar worden de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De voorbereidingen daartoe worden door de actieve besturen der kiesverenigingen reeds genomen. Tot die voorbereidingen behoort ook dat de besturen der kiesverenigingen zich rekenschap geven van de vraag hoe de raadsfractie dient te zijn samengesteld, en daarbij moet met allerlei factoren worden rekening gehouden. De candidaten dienen bekwame Anti-revolutionairen te zijn. Allereerst met de nadruk op „Anti-revolutionaire" want zij treden op voor de Anti-revolutionaire groep en als Anti-revolutionaire mannen moeten zij de gemeente besturen. Maar dan komen de andere overwegingen. De plaatselijke omstandigheden spelen daarbij een rol, evenals de kerkelijke structuur en de sociale geledingen. Het is vooral bij de gemeenteraadsverkiezingen niet van belang ontbloot er nog eens op te wijzen dat onze partij een volkspartij is en dat daarmede rekening moet worden gehouden. Dat ligt bij de samenstelling der Tweede Kamerfractie reeds moeilijk, maar voor de gemeenteraden ligt dat vaak nog veel moeilijker, omdat het aantal leden der fractie vaak zo klein is zodat de mogelijkheid is uitgesloten om aller wensen te bevredigen. Daarom te meer moet hier met beleid en voorzichtigheid worden gehandeld.

2. Voorbereiding II

Er zijn besturen, die zich op het standpunt plaatsen: van het bovenstaande trekken wij ons niets aan. Wij roepen de kiesvereniging in vergadering bijeen. Wij noemen in alphabetische volgorde op de namen van de candidaten, die door de leden der kiesvereniging werden voorgedragen en laten dan domweg „stemmen". Afgelopen, uit! Wie er uit de bus komt komt er uit! Het is een eerlijk spel. En niemand kan zijn beklag doen. Maar zulk een bestuur verstaat zijn verantwoordelijkheid niet best. Het bestuur moet leiding geven. Het bestuur moet de situatie overzien en beoordelen en een standpunt innemen. Daar hebben de leden der kiesvereniging recht op. Daar hebben die leden trouwens een bestuur voor. Het is niet toelaatbaar dat een candidatenlijst wordt samengesteld door een onvoorbereide stemming over een willekeurig aantal candidaten door een aantal leden, dat toevallig op een vergadering aanwezig is. De kiesvereniging heeft een dienende taak. Het is haar bevoegdheid candidaten te stellen. Advies, voorlichting, beraad zijn nodig. Het is dikwijls een moeizame taak. Maar de kiesvereniging heeft een bestuur dat leiding geeft. Stemmen over een willekeurig aantal candidaten kan ook wel zonder bestuur.

3. Voorbereiding III

Natuurlijk heeft iedere kiesvereniging een behoorlijk reglement voor de wijze van candidaatstelling. Hoe dat reglement er uit ziet doet er nu minder toe. Men heeft tijd genoeg gehad dit in orde te maken. Het modelreglement, bij het bureau van het Centraal Comité verkrijgbaar, geeft daarvoor richtlijnen, zodat men dit als leidraad nemen kan en vele kiesverenigingen hebben dit dan ook gedaan. Maar één ding sta als een paal boven water: men leve het reglement, hoe het er ook uitziet en welke gebreken het bij nadere beschouwing ook vertoont, zo formeel en zo nauwkeurig mogelijk na. De voorschriften moeten correct worden uitgevoerd. En tijdens de procedure mogen onder geen beding veranderingen worden aangebracht. Het kan best zijn, dat een reglement niet deugt en de correcte naleving tot onverwachte of minder gewenste resultaten leidt. Dan moet dat resultaat worden aanvaard. Want wanneer men tijdens de procedure wijzigingen in de procedure aanbrengt beginnen de moeilijkheden eerst recht en dan heeft men gewoonlijk daarna heel veel last en narigheid.

4. Voorbereiding IV

(14 April 1953) Inlevering van de candidatenlijsten bij de voorzitter van het hoofdstembureau, meestal ten gemeentehuize. Na de geldigheidsverklaring der ingeleverde lijsten volgt de nummering. Een verzoek voor een voorkeurnummer moet 4 dagen na de geldigverklaring, door de zittende raadsleden ondertekend, worden ingeleverd.

Tot uiterlijk 13 Mei 1953 kunnen de kiezers, die bij volmacht willen stemmen, een verzoekschrift indienen ten gemeentehuize. De daarvoor nodige formulieren zijn op het gemeentehuis verkrijgbaar.

27 Mei 1953. Verkiezing van de leden van de gemeenteraad.

5. Voorbereiding V

Voor de gemeenteraadsverkiezingen moet ook nog iets anders worden gedaan. De propaganda-actie moet worden voorbereid. De benodigde gelden moeten daarvoor bijeen worden gebracht. En daarbij vooral het huisbezoek. Hierbij wordt de medewerking van de candidaten gevraagd. Er wordt veel geklaagd over te weinig band tussen kiezer en gekozene. Daarom moeten de door de kiesvereniging gestelde candidaten zich in de komende periode aan dit werk geven. De propagandisten zijn er niet om een candidaat in de raad te brengen. Het is „hun" candidaat. En dat het „hun" candidaat is, moeten zij op de een of andere manier merken. Het is werkelijk niet nodig dat „hun" candidaat zelf propagandamateriaal gaat verspreiden. Maar wel is het goed als de verspreiders zich verzamelen om aan het werk te gaan dat „hun" candidaat zich eens laat zien. De goeden niet te na gesproken is er, hier en daar, wel reden tot klacht over te grote scheiding tussen de mensen van de organisatie en die van het „groene kussen". Dat is niet nodig. Wanneer de laatsten belangstelling tonen voor het werk, dat moet worden verricht, en wanneer zij zelf volledig medewerken, waar dat maar mogelijk is, kunnen dat soort moeilijkheden gemakkelijk worden vermeden.

6. Financiën en adressen

Hartelijk dank aan de bijna 300 penningmeesters, die de nota prompt per giro voldeden. Nu zijn er nog ruim 300 die dat niet deden. Mogen wij hen daaraan herinneren. Waarom op het aanbieden van de kwitantie gewacht? Het is toch niet nodig. Laat men nu zo spoedig mogelijk gireren.

En dan nog iets over de adreslijsten. De secretarissen doen opgave van het ledental en geven de adressen door. Nu vragen tal van penningmeesters om de adreslijsten teneinde die te kunnen controleren met hun ledenlijst. Aan die verzoeken wordt door het bureau zoveel mogelijk voldaan. Maar alles kan niet ineens. Sommige kiesverenigingen zullen dus even moeten wachten.

T. CNOSSEN

Zelf doen!

De gemeenteraadsverkiezingen hebben de politieke wateren wel eens veel heftiger bewogen, dan thans het geval is.

Dat gold de grote steden, dat betreft ook de kleinere gemeenten. Sommigen zullen zich nog herinneren, hoe in de hoofdstad het optreden van mannen als Prof. Fabius en Prof. Diepenhorst soms aanleiding gaf tot deining. In Rotterdam bleken in 1901 de liberale heren niet bereid een Anti-revolutionair raadslid de hand te bieden. Een kwarteeuw later sloegen de politieke baren ook nog hoog op aan de Coolsingel. Het was toen de samenstelling van het college van wethouders, die telkens de hartstochten deed oplaaien. De socialisten er in, de socialisten er uit. En met deze persoonswisseling hing vooral samen de financiële politiek.

Rotterdams Raad bezat toen onder zijn leden een keur van bekwame mannen.

Van A.R. zijde zaten daar o.m. Schouten, Heukels, Hanemaayer; de Chr. Hist. Mr Abr. van der Hoeven was een typische regentenfiguur met een extra dosis humor; de R.K. hadden eerst in Stulemeyer en later in Mr Walter Baars strijdbare figuren; de liberalen verhoogden hun aanzien met een man als Mr Jacq. Dutilh; de Vrijzinnig-democraten beschikten over een uiterst scherpzinnig financier als Mr Van Aalten en in de sociaal-democratische fractie domineerden Heykoop, De Zeeuw, J. ter Laan, Brautigam, Mr Donker en..... een vrouw, Suze Groeneweg.

De debatten droegen, natuurlijk niet altijd, maar toch wel meermalen een spectaculair karakter. De wijze waarop Mr Baars tegen de heren De Zeeuw en Heykoop optornde, Schouten aan Mr Van Aalten de les las en Mr Van der Hoeven raad, pers en publiek met zijn puntige interrupties en geestige redevoeringen bezig hield, waren in menig opzicht uniek.

De inzet van dit alles was een zelfstandig en verantwoord stadsbestuur, al speelden natuurlijk politieke motieven wel eens als een virtuoze figuratie van het thema door heel het debat.

't Was een mooie tijd.

De pers besteedde er volle aandacht aan en ook de burgerij kende de kopstukken en soms ook de vraagstukken. Wij herinneren hier aan, ook al is er op het gebied van het gemeentebestuur een en ander veranderd, al worden de college's van B. en W., voor wat de wethouders betreft, paritetisch samengesteld en heeft het gepraat van de vroede vaderen niet meer de volle belangstelling van de burgerij.

De voornaamste oorzaak van de verminderde belangstelling voor het eigen gemeentelijk leven is zonder twijfel de toenemende staatscentralisatie.

Wat werden vroeger op de vergaderingen van de A.R. kiesverenigingen enthousiaste voordrachten gehouden over autonomie en zelfbestuur en hoe warm liepen we voor de organische gedachte: het was van onderen op.

Een prachtige theorie en een gezonde theorie.

Zo gezond, dat thans de aanhangers van de „volkssouvereiniteit" op geheel andere gronden meepleiten voor herstel van de zelfstandigheid der oorspronkelijk een eigen karakter dragende gebieden: de provincies, gemeenten en waterschappen.

Hoe weinig is er van die zelfstandigheid overgebleven?

De financiële koorde is de strop geworden, die nauwelijks voldoende ruimte laat om te ademhalen.

Ongemerkt zijn we al maar verder gegleden, verzwakte het verzet tegen een steeds verder voortgaande centralisering.

Kenmerkend was eens een uitdrukking van een referendaris aan Binnenlandse Zaken in Den Haag: „Ik meen het goed met de burgemeesters".

Het is zonder meer niet juist, om deze gang van zaken enkel op de rug van een socialistisch bewind te schuiven. Veel meer wreekt zich hier de praktijk van een niet voldoende in de hand gehouden ambtelijke hiërarchie, die bewust of onbewust steeds verder deze weg op drijft. Het ontbreken van een goede financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten, waardoor de gemeenten naast de opbrengsten uit de zakelijke, persoonlijke en verteringsbelastingen voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van de Rijksuitkering, leidt van kwaad tot erger. Waarom is deze weg funest? Omdat het een dwaasheid is te menen, dat een land is te regeren vanuit een centraal punt zonder het daartoe noodzakelijke complement: een ver doorgevoerde staatsvoogdij, zo niet dwang.

Dat is het practische bezwaar. En het principiële is, dat heel deze praktijk uitgaat en gedragen wordt door een onaanvaardbaar beginsel.

Men kan zeer wel oog hebben voor de veranderde omstandigheden; men kan volkomen verstaan de ontwikkeling van een levenstechniek, die een einde maakt aan vroegere verhoudingen; men kan de wereld van vandaag niet persen in een middeleeuws dwangbuis en niettemin de moderne ambtenaren-staat als uitvoerend apparaat van een centraal bewind afwijzen.

Hier beslist niet de opportuniteit, hier beslist het uitgangspunt, de overtuiging, het beginsel. In dat licht willen we de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen zien en haar grote betekenis erkennen.

Volkomen ouderwets, zullen sommigen zeggen.

Misschien wel!

Doch dan niet anders ouderwets, dan van een zuiver karakter, waarin weerspiegelt een levenskracht van generaties. Een volk, waarbij in alle geledingen het leven bruist, is een gezond volk.

Dat kent zijn verantwoordelijkheid ook inzake het bestuur en beheer van gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties.

Daarom mag geen Antirevolutionair, geen Christen onverschillig staan tegenover deze ontwikkeling, maar moet hij ook in de vervulling van zijn burgerplicht, zich bewust zijn van zijn recht en zijn plicht.

Het zelf-doen begint bij zelf het te doen.

VERBETERING

In het aan de resultaten der Christelijke Sociale Conferentie 1952 gewijde artikel werd ten onrechte als titel van de rede, waarmede Dr Kuyper in 1891 het Eerste Christelijk Sociaal Congres opende, opgegeven: De Christus en de sociale noden. Dit was de titel van een aantal gebundelde Standaardartikelen uit 1895. De bedoelde openingsrede was getiteld: **„Het sociale vraagstuk en de christelijke religie."**

Uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Sint Joris en de draak

Uit de kolkende woordenstroom, die in de laatste weken van het voorbije jaar door onze Staten-Generaal bruiste, vaak tot diep in de nacht, kunnen wij ook ditmaal maar een minimaal klein stukje hier naar ons blad overtappen. Dat is in de begrotingstijd niet altijd even diep te betreuren. Als heel het nationale huishouden overhoop gehaald wordt, zoals dat in deze weken pleegt te gebeuren, vindt men daarbij ook wel spullen, die niet zoveel aandacht waard zijn.

Maar het ging in de periode, die we nu overzien, niet om kleinigheden. Aan de orde kwamen o.a. Buitenlandse Zaken en Overzeese Rijksdelen. Bij beide departementen kwamen fundamenteele problemen aan de orde. En het mag direct wel gezegd, dat onze mensen, die daarbij aan het woord kwamen, de heren Bruins Slot en Van Baal, beiden aan het debat bijdragen leverden, die op een zeer hoog niveau stonden.

Daar moeten we toch niet te weinig aandacht aan geven.

We beginnen met dr Van Baal, die zijn maidenspeech hield over onze verhouding tot Indonesië.

Dat valt tegenwoordig onder Buitenlandse Zaken; daarmee wordt erkend, aldus spr., dat die hoog-bejubelde Unie niet meer is en nooit geweest is, dan een overeenkomst tussen twee souvereine staten.

Dr Van Baal plaatste onze verhouding tot Indonesië tegen de achtergrond van de grote tegenstelling, die in de wereld zichtbaar is. De Indonesische campagne over Nieuw-Guinea is een deel van de wereldcampagne tegen het Westen. Wij hebben niet alleen maar te maken met een tegenstelling tussen communistische en niet-communistische landen. Er is ook een tegenstelling van alle landen samen tegen de landen van West-Europa en Noord-Amerika en hun volksplantingen in de Pacific en Zuid-Afrika. Dat is een rassenstrijd, een rassendiscriminatie in omgekeerde richting. Wij zijn niet langer de leiders van de wereld, maar wij worden met de vinger nagewezen.

Daarom is het een fatale vergissing te menen, dat onze verhouding tot Indonesië een betere zou wezen, wanneer wij Nieuw-Guinea hadden afgestaan. Niets is minder waar.

Er is in Indonesië een strijdbaar en religieus nationalisme, dat leeft uit de mythe van de nationale strijd, waarin de Indonesische Joris de Nederlandse draak versloeg. Hoe heviger men die strijd kan voorstellen, hoe langer men hem kan doen duren, hoe groter en machtiger de Indonesische nationalist en het Indonesische volk zich voelen. En in tijden van verwarring wordt de behoefte aan zulk een mythe alleen maar sterker.

Vandaar de agitatie tegen onze militaire missie onlangs. Vandaar, dat men de krampachtige pogingen van Nederlandse kant, om op het gebied der culturele samenwerking iets te bereiken, alleen maar ziet als cultureel imperialisme. En stel, dat wij ons laatste belang in Indonesië zouden hebben geliquideerd, dan zou men ons verwijten, te hebben geliquideerd.

Niemand make zich dus illusies. Ook niet de heer Goedhart, die meer dan eenmaal zijn vriendschap voor de nationalisten zo ostentatief mogelijk heeft getoond. Deze speelde nu tegenover de regering van Indonesië de rol van de vriend, die haar heur feilen toonde. Want die feilen kon de heer Goedhart niet met de mantel van zijn vriendschap bedekken.

Maar Dr Van Baal ontnam de heer Goedhart zijn illusie. Ondanks al wat in het verleden gepasseerd is, blijft ieder Nederlander voor de nationalistische mythe de vijand. En ook deze socialist zal nooit kunnen figureren als Joris, Joris Goedhart, maar hij blijft, vooral als hij maar met de pink naar iets durft wijzen, een draak.

De West — niet best

We vliegen nu — dat kunnen draken immers — naar de West. Minister Kernkamp deed dat in November ook, in levende lijve. En hij maakte daar enkele afspraken, die de Tweede Kamer op haar achterste benen deden staan.

Het gaat hier om Suriname. In de maanden April en Mei van het vorig jaar is in den Haag bijeen geweest de zgn. R.T.C. West, de rondetafelconferentie, die ten doel had onze staatsrechtelijke verhouding tot de gebieden in de West vast te leggen in een Statuut van het Koninkrijk. De bedoeling is immers, dat er komt een Koninkrijk (nieuwe stijl), waarin Nederland, Suriname en de Antillen als gelijkwaardige partners samengaan. Met de delegatie van de Antillen bestonden geen onoverkomelijke moeilijkheden. Anders echter was het met de heren uit Suriname. Zij wensten de voorgelegde ontwerpen, waarmee de beide anderen zich in hoofdzaak konden verenigen, niet te aanvaarden.

Een van de voorwaarden, die de Surinaamse delegatie stelde, was, dat in een préambule, een inleiding, op het statuut zou worden opgenomen een verklaring omtrent het zelfbeschikkingsrecht. De term klinkt ons niet aangenaam. Hij schijnt immers uit te gaan van een recht van de mens om geheel zelfstandig, zonder enige gebondenheid hoe dan ook, eigen lot in handen te nemen. Zulk een volstrekte eigen souvereiniteit van de mens is er niet.

Intussen hangt er veel van af, wat men met die term wil zeggen. Men onderscheidt een intern zelfbeschikkingsrecht, dat is het recht van een geconstitueerde natie, een staat, om eigen Regeringvorm te kiezen en het Regeringsbeleid naar eigen inzicht te bepalen. En daarnaast het externe zelfbeschikkingsrecht, het recht van een nationaliteit (tot dusver niet een staat vormend) om een eigen staat te vormen of zich, hetzij in haar geheel of voor een deel, bij een bepaalde staat aan te sluiten of zich af te scheiden.

Merkwaardig is nu dat in de organisatie der Verenigde Naties zulk een extern zelfbeschikkingsrecht niet wordt erkend. Intern natuurlijk wel; iedere staat mag zijn eigen aangelegenheden zelf behartigen. Maar het externe zelfbeschikkingsrecht werd in 1945 te San Francisco afgewezen. En voor zijn vertrek naar de West stond Prof. Kernkamp ook op dit standpunt. Maar.... bij de besprekingen draaide hij om. Een memorandum werd opgesteld, vijf punten, en een interpretatie werd daaraan toegevoegd: In de preambule zou een verklaring omtrent het zelfbeschikkingsrecht worden opgenomen en dit recht zou insluiten, dat alle mogelijkheden open gehouden werden,

ook die van losmaking van de band met Nederland.

In de Kamer wilde niemand, behalve de communisten en de socialisten, dat voor zijn rekening nemen. De Minister betoogde, dat practisch een afscheiding toch niet tegen te houden is, wanneer men dat persé wil, ook al staat het niet in een statuut. Maar dat motiveert toch niet het opnemen van deze mogelijkheid als recht in dat statuut.

De Kamer kreeg ook geen duidelijke indruk van de opvatting van het Kabinet. Was dit memorandum voor rekening van Minister Kernkamp alleen? Nee, dat niet, maar van meer. Voor rekening van het Kabinet? Nee, dat ook weer niet.

Kortom, na veel goede was dit een slechte noot in het begrotingsdebat. Waarnaast overigens erkend moet worden, dat deze Minister ten aanzien van Nieuw Guinea een voortreffelijke indruk maakte. Misschien speelde nu eens het befaamde „gebrek aan politieke en parlementaire scholing" een rol.

Schipbreuk

Over scholing gesproken. De socialisten volgden een fraaie parlementaire tactiek.

De Kamer had langdurig zitten pluizen aan de vijf punten van Professor Kernkamp. De critiek erop was duidelijk genoeg. Maar daar komt de heer De Kadt ineens verklaren, dat wie voor de begroting van Overzeese Rijksdelen zou stemmen daarmee tevens deze vijf punten zou accepteren, compleet met interpretatie.

Dat was natuurlijk te dwaas om alleen te lopen. Maar de socialisten dachten blijkbaar: „Men durft toch niet tegen de begroting te stemmen. Die vijf punten slepen we er op die manier gemakkelijk door". Want de socialisten willen wel zulk een recht van afscheiding, wat iemand noemde „een tijdbom onder het koninkrijk".

Hoewel het dwaas was, achtten de fractieleiders met het oog op latere debatten het gewenst, nadrukkelijk te komen verklaren, dat zij die gevolgtrekking niet wensten te maken. De vijf punten maken immers geen deel uit van de begroting. Zij zijn pas in en na de Memorie van Antwoord ter sprake gekomen.

Maar de fractieleider van de P.v.d.A., Mr Burger, steunde zijn partijgenoot. Goedkeuring van de begroting betekent goedkeuring van het beleid. Klaar is kees.

De heer Burger sneed zich danig in de vingers. Want Dr Schouten interrumpeerde: „Wij mogen dus aannemen, dat U van Uw kant het Kabinetsbeleid inzake Nieuw Guinea aanvaardt; dat horen wij U voortaan niet meer tegenspreken". Dat kon toch moeilijk anders. Voor de socialisten gelden in de Staten-Generaal toch geen aparte regels. Wat zij voor anderen als vanzelfsprekend stellen, is voor hen toch niet minder zeker.

Zo leed de poging van Mr Burger schipbreuk. Hij kon er eigenlijk niet onder uit. Hij zei maar wat. 't Kwam er zo ongeveer op neer, dat dit voor hen natuurlijk niet gold, aangezien een kind in de politiek wel kon weten, dat zij het met het Nieuw Guinea-beleid niet eens zijn. En toen hield hij zich maar gauw stil? Nee, toen ging hij weer vrolijk verder betogen, dat de anderen door hun voorstemmen zich wel bonden.

Men moet wel de indruk krijgen, dat de socialisten vinden, dat zij een bevoorrechte positie innemen. Intussen is dat daarmee nog niet zo.

Nuchter blijven

Wij keren van Oost en West terug naar het oude Europa, dat bezig is, zich wat op te kalefateren door tot groter samenwerking te komen.

In dit proces wordt de aandacht nu samengetrokken op de commissie uit de K.S.G.-landen oftewel het Kleine Europa (Frankrijk, Duitsland, Italië en de drie van Benelux), die bezig is de politieke vormen uit te denken, waarin dat vernieuwde Europa gekleed zal moeten worden. Dr Bruins Slot maakt van die commissie deel uit, is er zelfs vice-president van. Onlangs is in een voorlopig rapport al gebleken, dat er twee opvattingen bestaan, practisch zo, dat Nederland staat tegenover de rest van de zes landen.

In de Kamer gaf Dr Bruins Slot in de hem eigen trant van scherp formuleren rekenschap van zijn standpunt. Hij tekende de geest, waarin dit werk van de opbouw van Europa moet gebeuren. Daarvoor is nodig geestdrift en idealisme. Maar daar moet toch ook een scheut scepsis en nuchtere werkelijkheidszin door heen. Waar leidt dat op dit ogenblik heen?

Er zijn er, die thans in één slag een juridische constructie willen maken voor Europa. Kant en klaar. Maar, aldus Dr Bruins Slot, dat strijdt met de werkelijkheid. Europa als eenheid kan niet worden geconstrueerd, maar moet groeien. Er moet dus een mogelijkheid daarvoor gegeven worden. Men moet rekenen met opeenvolgende phasen en overgangsperioden.

Er zijn er (het is alweer de rest van de landen) die deze politieke constructie willen plaatsen als dak boven de reeds bestaande Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en de in wording zijnde Europese Defensie-Gemeenschap. Daar kan voor wat ons betreft niets van komen. Want zoals Dr Schouten al opmerkte bij de Algemene Beschouwingen en Minister Zijlstra bij zijn begroting al uiteenzette, zo betoogde nu ook Dr Bruins Slot, dat politieke éénwording voor ons alleen aanvaardbaar is, wanneer er ook is een voortgaande éénwording op economisch terrein. Waarom? Wel anders wordt het zo, dat wij belangrijke beslissingsbevoegdheden uit handen geven, maar blijven zitten met de consequenties daarvan in de binnenlandse sfeer. Daarvoor moet dan de binnenlandse Overheid opdraaien, terwijl zij daartoe niet bij machte is.

Zo zijn er meer verschillen. Daar is het vraagstuk van de directe verkiezingen voor een Europese „Tweede Kamer". Dr Bruins Slot verklaarde zich daar onder de huidige verhoudingen tegen. Dit zou zijn een vooruitlopen op het „Europees besef" en daardoor het saamhorigheidsgevoel eer schaden dan bevorderen.

Vervolgens het punt van de positie van de Raad van Ministers. Een raad dus, samengesteld uit ministers van de zes landen. Dr Bruins Slot wil in het Europa van vandaag, met een zo sterke positie van de verschillende staten, aan zulk een Raad van Ministers een bepaalde controlerende en medewetgevende taak geven. Er moet ruimte gelaten worden voor de nationale Regeringen om in de federatie mee te spreken. Maar hoe past men die dan in in de velen voor ogen staande structuur van een staat?

Men zit te veel vast in bepaalde juridische vormen. En men laat daardoor geen ruimte open om de Europese eenheid te laten groeien naar haar eigen aard.

Wij zullen van een bepaalde vaderlandse ondeugd een deugd moeten maken, aldus Dr Bruins Slot, n.l. van onze stijfhoofdige koppigheid. En aan zijn medelid, Mr Blaisse, die in de bedoelde commissie ook meespreekt, maar nu in de Kamer een minder scherp standpunt innam dan tot dusver in Parijs, gaf hij de goede raad: „Omvallen kunt U op het laatste moment altijd nog. Daar zou ik maar niet mee beginnen".

Nieuwe lijn

We eindigen dicht bij huis. We moeten immers aandacht geven aan Minister Algera, die voor het eerst zijn begroting te verdedigen had. Dat brengt ons dus bij Verkeer — dat nog wèl internationale aspecten heeft — en Waterstaat — dat typisch een stukje Holland is. Want het brengt ons bij de aanlegplaats van Oude Schild, de Hooibrug, de

nieuwe weg bij Gorredijk en Drachten en het spoorlijntje tussen Heerlen en Schin op Geul. De Minister zal in zijn werkkamer wel een paar enorme kaarten van Nederland hebben, waar al deze binnen- en buitenplaatsen op staan. Niemand in Nederland leert de kaart zo goed kennen als de chef van dit departement.

De benoeming van Mr Algera tot minister geschiedde niet „op crediet". Men wist, dat hij zijn zaken kent, en men was overtuigd, dat dit Kamerlid ook qualiteiten voor minister had. Daarin is men niet teleurgesteld.

Wat ons het meest toespreekt, was de duidelijke lijn, die in zijn beleid blijkt te zitten.

Na de niet minder duidelijke, maar onaanvaardbare lijn van Minister Vos is er een periode gekomen van vier jaar zonder politieke bepaaldheid van het beleid op dit departement. Eerst was Mr Spitzen de man, voormalig secretaris-generaal, daarna de heer Wemmers, „exponent van de (niet bestaande) derde macht". Beiden dus vakministers, ambtelijke en niet politieke figuren. Mr Algera heeft weer een lijn; hij aarzelt niet daar rond voor uit te komen.

Dat bleek b.v. bij zijn uiteenzetting over de Zondagsrust. Voor mij persoonlijk, aldus de minister, staat het zo, dat de Zondag niet mijn dag is, maar de Dag des Heren. Dat betekent, dat ik de Zondag niet mag besteden, zoals ik wil, maar dat ik die moet doorbrengen, zoals God dat heeft verordend.

Maar voor een minister gaat het niet om de vraag, hoe hij persoonlijk moet doen, maar wat de Overheid moet doen. De minister is daarbij gebonden aan de Zondagswet en aan andere bestaande wetten. Maar binnen die grenzen is er plaats voor een eigen beleid. Welnu, Mr Algera liet er geen twijfel over bestaan, dat b.v. wanneer voor vliegfeesten op Zondag toestemming zou moeten gevraagd voor het gebruik van rijkseigendommen, ressorterende onder Verkeer en Waterstaat, die toestemming van hem niet te verwachten zou zijn.

Wat het vervoer op Zondag betreft, verklaarde de Minister, dat de behoefte van het publiek voor hem geen richtsnoer is. Die behoefte is op Zondag misschien nog wel groter dan door de week. Ook hier moeten we uitgaan van de norm. De toepassing van die norm moet naar plaats en tijd verschillend zijn. We leven in een gemengde maatschappij. Men kan een regel niet goed toepassen, wanneer de norm geen weerklank vindt bij de bevolking. Maar niettemin moet de norm reformerend werkzaam blijven, zodat hij geleidelijk meer weerklank gaat vinden.

Een tweede punt, waarop de Minister zich uitsprak was de verhouding tussen Overheid en bedrijfsleven. Hij noemde vier onderscheidingen: het particuliere bedrijf, overheidsbemoeiing, deelneming van de overheid in het vervoer en nationalisatie.

De voorkeur van Mr Algera gaat, zoals men begrijpt, naar het particuliere bedrijf; voor wat het personenvervoer betreft het streekvervoersbedrijf en wat het goederenvervoer aangaat het middenstandsbedrijf. Het overheidsbedrijf mag het particuliere bedrijf niet terugdringen, tenzij het algemeen belang het strikt zou eisen.

We kunnen dit gehele betoog niet weergeven. We volstaan met het slot, de nationalisatie. De Minister zei: „Er zijn misschien enkele leden in de Kamer, die deze weg zouden willen betreden, doch ik geloof, dat er niemand in de Kamer is, die denkt, dat ik daartoe het initiatief zal nemen. En waar er geen zodang Kamerlid is, kan ik er verder over zwijgen".

J. KLATTER

DE MERKWAARDIGSTE VOGEL

in het West-Europese nest

Het Westen en Duitsland zijn op elkaar aangewezen

Dit is het derde artikel van 'n serie, waarin de ontwikkeling der federatieve samenwerking in het na-oorlogse Europa wordt geschetst.

III.

VAN de zes landen, welker regeringen het verdrag van de Europese Defensie Gemeenschap hebben gesloten, neemt West-Duitsland de belangrijkste en merkwaardigste plaats in.

Merkwaardig vanzelfsprekend allereerst, omdat Duitsland de grote verliezer van de tweede wereldoorlog is geweest. Het karakter van overwonnene in deze oorlog te zijn geweest, deelt Italië in de E.D.G. met Duitsland, maar de spits van het geallieerde wapen is op Duitsland gericht geweest. Het hart van het de wereld toen bedreigende kwaad is Berlijn geweest.

Maar verder is West-Duitsland ook de meest gespierde van de zes. Het sterkst door zijn positie van centraal-Europese macht, met een groot geografisch en economisch potentiëel, het sterkst ook door de onmiskenbare energie der bevolking. Van bijzondere aard is voorts het buitenlands-politieke karakter van dit land door de gespletenheid van het vroegere Duitse rijk en de amputatie der gebieden in het Oosten.

HIERMEDE is het probleem gesteld van Duitsland en het nieuwe Europa. Dat nog sterke, weer sterke, straks nog sterkere land, dat wacht op hereniging, en straks allicht vlast op wederaanhechting van geamputeerd gebied, kan men dat wel als bondgenoot in de kring opnemen? Zal het niet het koekoeksjong worden, dat straks de andere vogels het nest uitwerkt, zal het niet de anderen betrekken in hachelijke avonturen? Met andere woorden gezegd: Men vreest een herleving van het Duitse gevaar, een revanchepolitiek naar het Oosten. Deze vrees nijpt daar het meest, waar men binnen de tijd van zeventig jaar driemaal geconfronteerd werd met het gevaar uit het Oosten. Het schoorvoeten der Fransen is, zo niet te billijken, toch wel alleszins begrijpelijk, en wordt min of meer gedeeld door die leden van de zes, die in de laatste wereldoorlog met de Fransen het lot van bezetting deelden. En voorzover de vrees niet mocht spreken, rijst toch in ieder geval een gevoelen van ergernis bij de gedachte aan de Duitse uniform. Aanvaardt men dit, dan is het toch zeker een aanvaarden tegen heug en meug.

* * *

De Duitse partner

WANNEER men dan West-Duitsland aanvaardt als een partner in de raadszaal en op het exercitieveld — het ene is voorwaarde voor het andere — dan spruit dit niet voort uit een voorkeur, maar uit noodzaak. Het besluit daartoe wordt niet opgelegd door het hart, maar gedicteerd

door het verstand. Het is geen voorbeeld van spontane kringvorming, maar van gedwongen samengaan. Nu geldt dit weliswaar gemeenlijk voor een politiek-militair verbond, maar het is nuttig dit hier met nadruk voorop te stellen. De dwang die deze keus bepaalt, is bekend: de communistische expansie.

Hier is dus sprake van de beste keus uit twee kwaden:

1. men verkiest het Sovjet-imperialisme te weerstaan zonder het West-Duitse militaire potentieel;
2. men verkiest het risico van de hernieuwde glorie van de Duitse soldatenjas (hoe het nieuwe militaire systeem ook zij georganiseerd), boven dat van een Europese defensie, waaraan de Duitse schakel ontbreekt.

Het E.D.G.-verdrag berust op de keuze van het tweede kwaad. De vraag is nu, of deze keuze de juiste is. Deze vraag is het gemakkelijkst te beantwoorden door na te gaan, wat de keuze van het eerste kwaad zou hebben betekend — of zal betekenen, indien de noodzakelijke ratificaties van het E.D.G.-verdrag zouden uitblijven en geen equivalente inschakeling van Duitse militaire kracht op een andere wijze zou plaatsvinden. Dit kwaad veronderstelt Duitse neutraliteit. Wij hebben dus na te gaan, wat deze neutraliteit zou betekenen.

Men moet dit alles zien tegen de achtergrond van de koude oorlog. Het jaar 1952 eindigde met de verwachting van een prolongatie van deze oorlog. Dat Moskou in de zin zou hebben in een nabije toekomst een beroep op de wapenen te doen, wordt door weinigen verwacht. Zolang Stalin geen zege voor zich in het verschiet ziet, zal hij de politiek van het vreedzaam-naast-elkaar blijven voeren, onderwijl bedacht op een zo veel mogelijke versterking van de communistische stellingen, verzwakking van de Westelijke posities, om zo de verwachting van een eindzege binnen het verschiet te brengen. Hiertegen kant zich de Westerse tegenactie, die dus gericht moet zijn op versterking van de Westerse defensie en stabilisering van de Westerse economie. Dit geschiedt in het bestek van de integratie, samenbinding der voorhanden krachten. Moskou, op zijn beurt, tracht met alle middelen het Westen te desintegreren.

* * *

Sterke pion

WELKE rol speelt nu Duitsland in dit tragisch spel? Die van een zeer sterke pion. Zo waardevol als dit land is voor de verdediging van het Westen, zo waardevol is ook de prijs, welke hier voor Moskou op het spel staat.

Nu zijn er vijf redenen, waarom een land neutraal kan blijven:

1. het heeft een te sterke strijdmacht om met veel kans op succes te kunnen worden aangevallen;
2. het heeft een te sterke beveiliging door zijn geografische positie;
3. het ligt buiten het krachtenveld der partijen;
4. de gehele bevolking is doordrenkt van de neutraliteitsidee;
5. het is economisch niet belangrijk.

Geen van deze vijf factoren is op West-Duitsland van toepassing. Praktisch moet er dus mee gerekend worden, dat het in een botsing tussen Oost en West zal worden betrokken. Maar, als dit het geval is, dan kan een pogen tot neutralisering van West-Duitsland niet alleen geen kans maken, maar zal dit, als een gevaarlijk vacuum, het gevaar aanzuigen.

Men moet dus de idee laten varen, dat Duitsland een buffer zou kunnen zijn, welke een botsing tussen 's werelds grootmachten zou kunnen verhinderen. Integendeel, een dergelijk probeersel zou het Oosten belust doen zijn om een kans te wagen, terwijl juist het Westen alsdan groot gevaar zou lopen in te dutten.

Men bedenke ook, wat het zou betekenen, indien West-Duitsland een onzekere factor zou zijn in Europa. De Westerse kapitaalmarkt zou alsdan weinig lust hebben om daar te investeren. Dit zou tot gevolg kunnen hebben een grote noodzaak tot economisch contact met de landen achter het IJzeren Gordijn — toch al van ouds het landbouwcomplement van het industriële West-Duitsland — met alle gevolgen van dien voor het moreel der West-Duitse bevolking.

Gesteld, dat het Westen zou tolereren, dat Moskou er in slaagde om door middel van propaganda en vijfde colonne ook het Westelijk deel van Duitsland in zijn greep te vatten, wat zou dit dan voor het Westen betekenen? Dit zou, alleen al militair-strategisch gezien, inhouden, dat het Westen zou zijn teruggedrukt in een uithoek van Europa, met verlies van dertig procent van het gebied, dat het thans tussen Atlantische Oceaan en het IJzeren Gordijn beslaat. Dit wil zeggen, dat een defensie bij gebrek aan de nodige diepte kansloos zou zijn, dat het hoogst belangrijke Roerbekken verloren zou zijn, dat de Rus ook de gelegenheid zou verkrijgen om tegen bruggehoofden voor een tegenoffensief, als Spanje, Italië, Zuidelijke Balkan, rustig een aanvalsapparaat op te bouwen.

* * *

Neutralisering onmogelijk

HET is dus wel duidelijk, dat een neutraal West-Duitsland alleen een in naam neutraal land zou betekenen en dat deze neutralisering uitsluitend een groot voordeel voor Moskou, een groot nadeel voor het Westen zou zijn. Deze gedachte moet derhalve met kracht van de hand gewezen worden.

Het Westen moet West-Duitsland in zijn verdediging betrekken. Dit is voor het behoud van het Westen een axioma.

Maar hoe? Er zijn twee mogelijkheden. Mèt de Duitsers of zónder de Duitsers. De keus tussen deze twee mogelijkheden is niet moeilijk. Wij behoeven toch hier de krachtenverhouding tussen het militaire potentieel van de Sowjets en hun satellieten enerzijds en dat van de NAVO-landen anderzijds niet te etaleren, om te bewijzen, dat het Westen alle zeilen heeft bij te zetten, om behoorlijke verdedigingskansen te scheppen. Let wel, dat dit meer nog de continentale, dan de zeemogendheden betreft. Voor de Verenigde Staten zou het verlies van West-Europa een zeer veel slechtere inzet betekenen van een eventuele oorlog, waarvoor het globaal gezien nog andere zeer goede troeven in handen zou houden, voor de West-Europeanen zou de rode ster aan de Atlantische kust mateloze ellende en ondergang betekenen. Meer nog dan de Amerikanen behoren derhalve de West-Europeanen te streven naar een militaire samenwerking met de Duitsers. Waarbij zij ook in het oog vatten, dat, hetgeen enerzijds oorzaak tot vrees geeft, anderzijds het defensief verbond ongemeen kan versterken, namelijk de militaire en technische kwaliteiten van het Duitse volk.

Het Westen heeft, wat West-Duitsland betreft, geen keus. De enige verstandige weg is een zo ver mogelijk gaande integratie van het Duitse element in een Europees federaal systeem. Dat verzekert een zo hoog mogelijk rendement van het Duitse vermogen voor de vrije wereld, een zo gering mogelijk gevaar van dit vermogen voor de vrije wereld.

* * *

WANNEER men de bezwaren tegen een inschakelen van het West-Duitse militair vermogen in de Westelijke defensie doet prevaleren boven het gevaar van een West-Duits militair vacuum, dan berust deze houding op een onlogisch conservatisme, dat weigert een streep te zetten

onder het verleden, waar deze streep nodig is. Aan dit conservatisme gaat Groot-Brittannië mank, dat krampachtig de handen uitstrekt naar een uiteenglijdend gemenebest en daardoor met de rug gaat staan naar een zich verenigend Europees continent, waar ook het Britse lot zal worden beslist. Aan dit conservatisme gaat ook Frankrijk mank, door voor het werkelijke beeld van het Russische gevaar het mogelijke beeld van het Duitse gevaar te schuiven. Minister Pleven, die rekening moest houden met deze in het Franse Parlement en volk bestaande gezindheid, heeft als compromis de Europese Defensie Gemeenschap uitgedacht, waardoor Bonn alleen indirect met de NAVO-organisatie zal zijn verbonden en een nationaal Duits leger kan worden voorkomen. Zonder ons in een militair-technische beschouwing te verdiepen, volstaan wij met te constateren, dat dit compromis de slechtste oplossing betekent voor het benutten van het Duitse militaire potentieel. En nog heeft Frankrijk een struikelblok op de weg van een Duits-Franse samenwerking laten liggen door te geringe bereidheid te tonen om het Saarprobleem op te lossen. Met de figuur, volgens welke men de West-Duitsers wil integreren in het vrije Europa — men denke ook aan de Kolen- en Staalgemeenschap van Schumann — kan men alleen vrede hebben als het beste politiek-bereikbare plan.

* * *

Belangrijk winstpunt

WAT de Duitsers betreft, men kan zeggen, dat West-Duitsland in overgrote meerderheid overtuigd voor het Westen gekozen heeft. Dat is een belangrijk winstpunt in de koude oorlog. Men kan gerust zeggen, dat Stalin de strijd om de Duitser verloren heeft. Dit lijkt nù wel erg plausibel, maar in 1945 kon men toch maar niet weten, wat zich uit de puinhopen van het Derde Rijk zou ontwikkelen. Niet alleen de strijd om de ziel van de West-Duitser, maar ook om die van de Oost-Duitser heeft Stalin verloren. De Aziaat verstond de Europeaan niet. Om vele redenen is de plaats van de Duitser in het Westelijke kamp vast. Hij is zelf West-Europeaan. Niemand in West-Europa heeft meer dan de Duitser ondervonden, wat een Sowjet-overheersing wil zeggen. De aanwezigheid van tien millioen vluchtelingen, een stroom, die nog voortdurend aanzwelt, spreekt een allerduidelijkste taal. Berlijn is het proefveld der West-Oostelijke krachtmeting. Niemand meer dan de Duitser heeft er ook belang bij, dat de Westelijke kracht zodanig toeneemt, dat het Oosten een definitief halt kan worden toegeroepen, of ook zelfs genoopt kan worden zich naar eigen terrein terug te trekken. Want een oorlog zou allereerst Duitsland weer tot slagveld maken en alleen een sterk Westen kan leiden tot een hereniging van de twee delen van Duitsland. Ook de economische misère in Oost-Duitsland en het wonder van het West-Duitse herstel, in het kader van het Marshallplan, zijn overtuigende feiten.

* * *

Duitse bezwaren

HET Westen kan dus wel rekenen op een Westerse gezindheid van de Duitser. Dit wil echter nog niet zeggen, dat het ook kan rekenen op een Duitse instemming met de in het Westen uitgekiende plannen. Inzonderheid spitst zich de afkerigheid toe op de E.D.G., hoewel ook de K.S.G. bedenkingen ontmoet. Merkwaardigerwijs hebben zich de socialisten de tolk gemaakt van dit verzet tegen de Europese plannen, in een van deze zijde niet verwachte demonstratie van nationalisme. Zij lopen het hardst voor een volkomen gelijkwaardigheid met de verdragspartners, en anderzijds kanten zij zich het sterkst tegen herbewapening, met de motivering, dat dit de levensstandaard te veel zal drukken en daardoor de bevolking ontvankelijker maken voor het communisme: het standpunt van Bevan in Engeland. Ook zien zij in de verdragen hindernissen voor de hereniging met Oost-Duitsland. Ook een deel van Adenauer's coalitie helt naar deze bezwaren, waarvoor ook het Hoge Gerechtshof werd gespannen, over. Onmiskenbaar steekt hier ook een deel koopmanschap in: uit de situatie halen, wat er uit te halen is.

Het E.D.G.-verdrag ligt, terwijl wij dit schrijven, op het scherp van het Franse en West-Duitse nationalisme. Men moet afwachten, hoe de stuiver zal rollen. Inmiddels blijft de noodzaak van een West-Duitse bijdrage aan de Westelijke defensie klemmen. Het zou het gemeenschappelijke Europese streven geen goed doen, indien een ongeduldig geworden Amerika ten slotte met de Duitsers apart in zee zou gaan. Een voor Frankrijk zeker zeer veel onaantrekkelijker oplossing. De logica van de uitgestippelde weg laat echter hoop op een federaal vergelijk.

H. VAN EYSDEN *lid der Tweede Kamer*

De heer H. van Eysden, die mr J. Terpstra als lid van de A.R. Tweede Kamerfractie zal opvolgen, is 49 jaar oud. Hij werd te Rotterdam geboren, bezocht daar de 3-jarige handelsdagschool en was vervolgens jarenlang werkzaam op het kantoor van een internationaal import- en exportbureau. Gedurende de oorlogsjaren werd hij gedetacheerd bij het Rijksbureau voor textiel. In 1946 werd de heer Van Eysden benoemd in een functie bij de Christelijke Middenstandsbond. Hij heeft zitting in de Middenstandsraad en is redacteur van „Ons vrije bedrijf", het orgaan van de Chr. Middenstandsbond.

In 1943 behaalde de heer Van Eysden de acte M.O. staathuishoudkunde en statistiek. Op organisatorisch gebied verrichtte hij velerlei arbeid. Voorts is hij jarenlang diaken geweest van de Gereformeerde kerk Rotterdam-Centrum. Thans is hij nog voorzitter van de A.R. Kiesvereniging Nederland en Oranje IV te Rotterdam en lid van het bestuur van de Centrale A.R. Kiesvereniging te Rotterdam.

Centralen Convent

Bespreking van het rapport der Commissie Donner over het Passief Vrouwenkiesrecht

Het Centralen Convent van de Anti-revolutionaire partij heeft zich een gehele dag beziggehouden met de bespreking van het rapport van de commissie inzake het vraagstuk van de verkiesbaarheid van de vrouw voor de vertegenwoordigende politieke lichamen (de commissie-dr J. Donner).

In deze bijeenkomst, welke te Utrecht in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen Woensdag 7 Januari 1953 gehouden werd, en onder leiding stond van dr J. Schouten, heeft prof. dr Herman Ridderbos een inleiding gegeven, waarna een achttiental sprekers hun zienswijze kenbaar maakte.

De voorzitter van de commissie, dr J. Donner, prof. Ridderbos en dr Schouten, hebben de sprekers beantwoord. Uiteraard kwamen op het Centralen Convent, dat geen beslissingen kan nemen, meer sprekers aan het woord, die bezwaren ontwikkelden, dan afgevaardigden, die instemming met de conclusies van het nieuwe rapport betuigden. Tegen handhaving van de uitspraak van de deputatenvergadering van 14 October 1921, dat bij verkiezingen voor staten en raden door de bij het Centraal Comité aangesloten kiesverenigingen geen vrouwen candidaat behoren te worden gesteld, zolang de Anti-revolutionaire partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijk geeft, werden ook tal van bezwaren ingebracht.

Herdenking Mr J. Terpstra

Bij de aanvang van de vergadering heeft de voorzitter dr J. Schouten, een woord gesproken ter nagedachtenis van de heren A. Bootsma jr en mr J. Terpstra. De heer Bootsma van Enschede heeft de partij in het algemeen en in het bijzonder in Overijsel gedurende vele jaren trouw gediend. Geruime tijd maakte hij deel uit van het Centraal Comité.

Hoe groot het verlies is, dat de partij heeft geleden door het overlijden van mr Terpstra, kunnen weinigen beseffen, aldus spr. Hij was geen man, die naar buiten aandacht trok. Maar hij was een voorbeeld voor elk Kamerlid in serieus werk, in het zich voorbereiden voor de zaken in commissies en Kamer. Het zal niet gemakkelijk zijn hem te vervangen. Wij zijn dankbaar voor hetgeen onze partij in hem werd geschonken. Moge God het verlies door Zijn almacht en genade goedmaken.

Besloten werd voorts een telegram van gelukwens te zenden aan oud-minister, mr J. A. de Wilde, die op dezelfde dag zijn 74ste verjaardag vierde.

Inleiding Prof. H. Ridderbos

Prof. Herman Ridderbos was van mening, dat de commissie-Donner thans niet komt tot een tegenovergestelde uitspraak van 1921, doch met een andere, waaruit spreekt, dat het exclusief oordeel van 1921 niet kan worden gehandhaafd.

Dat achtte prof. Ridderbos juist. Aanvaarding van de voorgestelde conclusies zegt nu niet, dat de vrouw candidaat gesteld m o e t worden, maar wel, dat de volstrekte uitsluiting niet gerechtvaardigd is. Spr. zag geen grote principiële tegenstellingen in de beide rapporten. Volgens Prof. Ridderbos zijn de schriftgegevens in het nieuwe rapport meer gepreciseerd. Het is moeilijk te zeggen, dat wat nu wordt voorgesteld niet m a g. Men moet de uitzondering aanvaarden of het exclusief standpunt handhaven.

De situatie in de nieuw-testamentische tijd was een andere dan die van onze tijd. Iedere tijd eist vormgeving van het eigen beginsel. Mede dank zij het Christendom is de vrouw tot een hogere positie gekomen. De vraag waarvoor we nu geplaatst worden, is, hoe we de algemene ordening Gods in onze tijd op de meest zinvolle wijze tot uiting kunnen brengen.

Discussie

Mr C. J. Verplanke van Haarlem opende de rij van sprekers. Hij was door het rapport niet overtuigd. Met name was hij van mening, dat 1 Tim. 2 niet voldoende was uitgewerkt. Spr. betreurde de naar zijn mening eenzijdige samenstelling van de commissie en deed de suggestie aan de hand een nieuwe commissie te benoemen, die het thans uitgebrachte rapport zou beoordelen. Spr. was wel voor opheffing van het besluit van 1921, doch zou een eventuele nieuwe beslissing losgemaakt willen zien van de conclusies van het rapport.

De heer C. J. v. d. Heuvel van Moerkapelle zette breedvoerig en weloverdacht zijn bezwaren uiteen. Spr. kon zich voor een belangrijk deel verenigen met hetgeen mr Verplanke gezegd had. Er moet onderscheid gemaakt worden tussen gehuwde en onhuwde vrouwen. Spreker maakte bezwaar tegen hetgeen in het rapport gesteld wordt over tegenstrijdigheden in de Bijbel. Meer nadruk wilde hij leggen op de prioriteit van de man. Volgens hem is het zo, dat het regeren, leiding geven niet m e e r op de weg van de man ligt dan van de vrouw, doch op de weg ligt van de man en niet op die van de vrouw. Hij erkende de mogelijkheid van uitzonderingen en deed de suggestie een uitspraak te doen van de volgende inhoud: De deputatenvergadering, gezien het besluit van de deputatenvergadering van 14 October 1921 en het advies van de commissie-Donner tot het niet handhaven van genoemd besluit spreekt uit: 1e. dat de candidaatstelling voor de Provinciale Staten en gemeenteraden een bevoegdheid is, die overeenkomstig de structuur der Anti-revolutionaire partijorganisatie geheel toekomt aan de Prov. comité's en de statencentrales resp. aan de plaatselijke kiesverenigingen, event. centr. kiesverenigingen. 2e dat God aan de vrouw, behoudens zeer hoge uitzonderingen, blijkens de Heilige Schrift een andere taak heeft aangewezen dan haar door toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht zou toekomen; 3e. dat de candidaatstelling niet het middel is, waarmede het aanwezig en van God gewild zijn van zulk een uitzondering kan worden gekend.

De heer C. Smeenk van Arnhem, verklaarde van Groen van Prinsterer geleerd te hebben te letten op de ontwikkeling van het volksleven. Volgens hem gaat het om de vraag, hoe we de beste samenstelling van de publieke colleges kunnen krijgen.

Hij herinnerde aan de strijd van 30 jaar geleden, en meende, dat het gewenst kan zijn, dat ook onzerzijds vrouwen in die colleges zitting nemen. De kijk van een deskundige vrouw is heel veel waard. Een absoluut verbod is naar het oordeel van de Heer Smeenk uit de Bijbel niet aan te tonen en daarom was hij van oordeel, dat het besluit van 1921 niet te handhaven is.

Voorzichtigheid

Mr Th. A. Versteeg uit Amsterdam verklaarde accoord te kunnen gaan, zo-

wel met het rapport als met het voorstel. De interpretatie, welke prof. Ridderbos van de conclusies gaf, achtte hij evenwel enigszins verwarrend en onduidelijk, maar hij heeft begrip voor de grote voorzichtigheid van het Centraal Comité en achtte die voorzichtigheid juist.

De ontwikkeling van de maatschappelijke verhoudingen bracht het actieve vrouwenkiesrecht. Brengt diezelfde ontwikkeling ons ook niet tot aanvaarding van het passieve vrouwenkiesrecht?

Doorslaggevende bezwaren achtte hij niet aanwezig. Zou men anders niet ook strijd moeten voeren tegen de maatschappelijke ontwikkeling die een grote verandering bracht in de positie van de vrouw en niet alleen tegen de consequenties daarvan?

De heer J. van Dalen uit Apeldoorn-Noord deed de suggestie, dat de deputatenvergadering zou uitspreken, dat de beslissing inzake vrouwelijke candidaten zou blijven aan de organen, die tot candidaatstelling bevoegd zijn. Als regel zouden echter geen vrouwen candidaat gesteld moeten worden. En dit besluit zou moeten worden losgemaakt van de conclusies waartoe de commissie-Donner gekomen is.

Ds Nederlof van Dokkum verklaarde, dat in Chr. Geref. kring niet eenstemmig over de aan de orde zijnde kwestie geoordeeld wordt. Mede namens ds C. v. d. Zaal wilde hij echter pleiten voor aanvaarding van het rapport en het voorstel. De draagwijdte daarvan moet niet opgeblazen worden. Er zal heus geen gedrang komen van dames. De tegenstand is hoofdzakelijk een gevolg van aversie tegen het propageren van de vrouwen-emancipatie. Het zal nodig zijn eerst aan de leden van onze partij duidelijk te maken, dat het hier niet gaat om aanvaarding van beginselen van onze tegenstanders.

Het is, aldus ds Nederlof, de zwakheid van het reformatorisch belijden, dat wij achteraan komen, terwijl wij vooraan hadden moeten gaan. De reformatie wil de vrijmaking door Christus tot volle gelding doen komen in het leven.

Ook onze partij zal gebruik moeten maken van de begaafdheden, welke God aan sommige vrouwen gegeven heeft, maar we zullen ons moeten distanciëren van emancipatietendenzen en revolutionnaire argumenten.

Prof. dr J. Severijn van Utrecht had grote aarzeling opgemerkt in de discussie. Spr. was van oordeel, dat wij de Heilige Schrift in haar geheel hebben te bezien. De verhouding van man en vrouw gaat door heel de Schrift heen. De man is het hoofd van de vrouw. God heeft de man tot hoofd gezet. Dat is scheppingsordinantie. Paulus zegt: de vrouw zij de man onderdanig, gelijk de gemeente aan Christus.

De Anti-revolutionaire partij is er, aldus Prof. Severijn omdat er een Gereformeerde gezindte is, omdat er een volk is, dat uit geloof Anti-revolutionair is. Ik ben Anti-revolutionair omdat ik door genade in Christus geloven mag. Het gaat bij het vraagstuk om de regeermacht. Spreker is van oordeel, dat we niet moeten gaan meewerken om tegen de regel van de Schrift te gaan handelen. Het argument van de Koningin aanvaardde spreker niet. Een erfelijk koningschap berust op schriftuurlijke grond. Vrouwen, die profeteren: Dat is charisma. Maar charisma kan men nooit reglementeren. Laten we zien, aldus Prof. Severijn of de belijdende gemeente achter ons staat.

De heer L. F. Duymaer van Twist schaarde zich achter prof. Severijn. Bij de man is de regeermacht, de vrouw heeft een dienende functie. Als het roer om moet, dan zal ons volk duidelijk gemaakt moeten worden, dat onze voormannen in het verleden het verkeerd hebben gezien.

Ds J. Fokkema van Zijderveld zou niet graag willen, dat één man onze partij om deze zaak zou verlaten en drong daarom aan op degelijke voorlichting.

Verscheidene sprekers wezen nog op het gevaar, dat dreigt bij aanvaarding van rapport en voorstel, nl. dat bezwaarden de partij zullen verlaten. SGP en GPV staan gereed, zo werd opgemerkt, om die leden op te vangen.

Dr J. Donner

Dr J. Donner, voorzitter der commissie, was van mening, dat de samenstelling van de commissie minder eenzijdig was, dan mr Verplanke dacht. De commissie kwam niettemin eenstemmig tot haar conclusies. De strekking daarvan is niet: De vrouwen behoren, en dan op behoorlijke schaal, candidaat gesteld te worden. Maar wel deze: Als het besluit van 1921 is ingetrokken, dan mag men elkaar niet verketteren als van de bevoegdheid door een der organen van de partij gebruik gemaakt wordt. Er is een wezenlijk verschil tussen het rapport van de Commissie-Idenburg en van de Commissie-Donner. In 1921 heeft de partij het rapport-Idenburg niet aanvaard en zodoende de kwestie dus eigenlijk in de „ijskast" gezet. Bij aanvaarding van het rapport en het voorstel zullen er niet veel vrouwelijke candidaten komen, dat is zelfs niet zo bij de revolutionnaire partijen.

Als een vrouw collegiaal meewerkt aan besluitvorming in raden of staten is dat iets anders dan een heersen van een vrouw over de man. Indien we nu van oordeel zijn, dat candidaatstelling van een vrouw „behoort te kunnen", dan mag die opvatting niet door een te ver gaande conclusie geblokkeerd worden. En ten slotte moet men zich, volgens Dr J. Donner niet door vrees van het doen van een uitspraak laten weerhouden.

Prof. Ridderbos

Prof. Ridderbos wilde de legitieme ontwikkeling van de vrouw in het maatschappelijk leven niet tegenwerken. Hij erkende, dat we als Christenen dikwijls achter de feiten aanlopen. Spr. kan misschien niet zo positief zijn als ds Nederlof. Het betoog van prof. Severijn achtte prof. Ridderbos te absoluut. Met de stelling, dat de man het hoofd der vrouw is, is de zaak niet beslist. De huwelijksordinantie is iets anders dan de plaats der vrouw in raden of staten. Hij ontkende, dat op grond van de huwelijksordinantie het absolute standpunt van prof. Severijn geboden is.

De vraag, waarom het gaat, is, in hoeverre voorvallen uit de Heilige Schrift normatief zijn. Onder bijzondere leiding Gods hebben vrouwen naast mannen een bijzondere rol gespeeld, al is het dan uitzondering. Hoe wil men de uitzondering bij de candidaatstelling effectueren als men het besluit van 1921 handhaaft? Het gaat ook in deze zaak om de oprechtheid. Staan we nog achter het besluit van 1921 of niet? De commissie-Donner stelt niet het tegenovergestelde van 1921, maar gaat er wel tegen in. Aanvaarding van het rapport en het voorstel betekent niet: nu m o e t het gebeuren. Hoewel vrouwen in het algemeen niet geroepen worden, heeft God toch wel vrouwen gebruikt. Als dat charisma is, dan moeten we dat ook opmerken. Laten we dan de regel houden, maar de uitzonderingen mogelijk maken.

Dr Schouten

Het is een niet prettige erfenis van de historie, welke we thans te behandelen hebben, aldus dr J. Schouten. In 1921 was er principieel verschil van inzicht in Centraal Comité en partij. Dr Kuyper verklaarde in „De Standaard" van 5 October 1918 geen bezwaar te hebben tegen vrouwen als lid van de gemeenteraad. De partij heeft steeds de grootste voorzichtigheid betracht en die voorzichtigheid moeten we blijven betrachten in de verdere behandeling van rapport en voorstel in de partij-instanties. Er zijn tegenwoordig echter tientallen vraagstuk-

Gaarne plaatsen wij onderstaand stuk van Mr J. A. W. Burger, voorzitter van de Tweede Kamer-fractie van de P.v.d.A. De opmerkingen, waartoe dit aanleiding geeft, laten wij op het stuk volgen in de vorm van aantekeningen. De door ons in de tekst opgenomen cijfers verwijzen telkens naar de aantekening, welke van hetzelfde cijfer is voorzien.

Emigratieverlies of Doorbraakverlies?

Bij de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer heeft dr Schouten bij zijn bespreking van de verkiezingsuitslag van 25 Juni o.a. opgemerkt: „De emigratie van de laatste jaren had in het algemeen haar invloed, maar zij had deze in zeer bijzondere zin voor onze groep, omdat vergelijkenderwijs de betekenis van die emigratie, ook als men rekening houdt met de immigratie, voor ons in de achterliggende jaren veel sterker is geweest dan voor één van de andere groepen".

Tegen deze voorstelling heb ik bezwaar gemaakt. Bij de replieken heeft de heer Schouten toen verwezen naar zijn bijdrage in Nederlandsche Gedachten van Sept. j.l. en gezegd te willen bevorderen, dat indien ik van oordeel was dat van de daar gelanceerde gegevens een onjuist gebruik is gemaakt, mijn critiek kon worden geplaatst in dit orgaan.

Ik voldoe hierbij gaarne aan deze uitnodiging en ik doe dit met des te meer vreugde, nu ik van het rustig gestelde, objectieve artikel heb kunnen kennisnemen.

Laat ik voorop stellen dat ik veel van de critiek, die de heer Schouten uit op de beschouwingswijze van de N.R.C. op het vraagstuk van de invloed van de emigratie op de stemmencijfers deel. Met name ben ik met hem van oordeel dat voor een beantwoording van de vraag of en in hoeverre het verlies van de A.R. kan worden geschreven op rekening van een relatief sterke emigratie van de prot.-christelijke bevolkingsgroep niet kan dienen, een berekening voor de prot.-christelijke partijen als een eenheid beschouwd. Dat betekent echter niet dat ik zijn conclusies, dat het verlies van de A.R. uit hoofde van emigratie rond 20.000 stemmen bedraagt, kan delen!

De kern van het argument is: zij, die behoren tot de groep Gereformeerde kerken stemmen in zeer overwegende mate op de A.R., deze groep emigreert meer dan andere groepen en dus verliest de A.R. meer dan enige andere partij door emigratie. [1]) Waar komt dit nu in aantallen op neer? Als men dit wil berekenen, dan dient men allereerst in het oog te houden, dat het niet gaat om de totale aantallen emigranten, maar om de kiesgerechtigden, dus zij die 23 jaar en ouder zijn. De omvang van deze laatste groep is bekend, maar niet voor de verschillende gezindten. Dat is belangrijk, omdat de omvang binnen elke gezindte kleiner is naarmate het aantal kinderen dat mee-emigreert groter is. Het is op zijn minst waarschijnlijk dat het kindertal onder de emigranten van de groep Gereformeerde kerken — veelal plattelandsgezinnen — naar verhouding groot, het aantal kiesgerechtigden naar verhouding klein is. [2]) We beschikken hieromtrent niet over exacte gegevens, maar het is zacht gezegd misverstand wekkend, wanneer de heer Schouten op pag. 196 concludeert dat van de 21952 meer Nederlanders, die in 1951 ons land hebben verlaten dan er zijn ingekomen, 10.418 tot de groep Gereformeerde kerken behoorden. Van deze 10.418 waren er ten hoogste 4.000 kiesgerechtigd! [3])

Maar als we dit punt een ogenblik terzijde laten — hoeveel kiesgerechtigden van de groep Gereformeerde kerken emigreerden er tussen 1948 en 1952 meer dan van andere groepen? We hebben alleen exacte cijfers van degenen, die via de Stichting Landverhuizing emigreerden. Van 1948 tot en met het eerste halfjaar 1952 behoorde hiervan 26.3 % [4]) tot de geref. groep. In 1951 was dit cijfer 28.8 %. Voor dat jaar kennen we ook het aandeel van de geref. groep in het totaal aantal emigranten, n.l. 19.98 %. Als we deze verhoudingen voor 1951 ook voor de voorafgaande jaren aannemen komen we tot een % van 17.9 [5]) voor de geref. groep van alle emigranten van 1948-1952. Het aantal emigranten van 23 jaar en ouder bedroeg in deze periode 110.767 (opgave C.B.S., N.R.C. van 3 Juli). Het aandeel van de geref. groep in de Nederlandse bevolking bedroeg volgens de Volkstelling van 1947 echter slechts 9.7 %. De geref. groep leed dus door emigratie onder de kiesgerechtigden tussen de Kamerverkiezingen van 1948 en 1952 een extra-verlies van 17.9 — 9.7 = 8.2 % van 110.767 = 9.100 kiezers. [6])

Mogen we dit aantal nu — afgezien van de bovengenoemde invloed van het kindertal, die dit cijfer waarschijnlijk lager maakt — voor rekening brengen van het verlies van de A.R.? Stellig slechts ten dele. Want van deze achteruitgang van het aantal kiezers van de geref. groep lijden ook schade de S.G.P., het G.P.V., in bescheiden mate de C.H.U. en, nog bescheidener.... de P.v.d.A. Deze laatste krijgt immers na de oorlog onmiskenbaar een deel van haar stemmen in de noordelijke provincies van voormalige aanhangers van de C.D.U., behorend tot de geref. groep, veelal landarbeiders in gebieden met sterke emigratie. Men vergelijke maar eens het stemmenverloop in een gemeente als Tietjerksteradeel vanaf 1931 tot 1952 om deze waarheid bevestigd te vinden, hoe vreemd ze ook moge klinken in A.R.-oren.

Goed, er blijft op deze wijze de mogelijkheid van een

---

ken van groot belang, waarover de partij haar mening moet zeggen. Waar blijft de organisatie van de politieke partij als men alleen dan lid kan zijn of blijven, als men op alle punten volkomen accoord kan gaan.

Moeten we vrezen voor critiek van S.G.P. of G.P.V ? Die critiek komt toch, hoe we ook besluiten. En als men zich door zulk een vrees laat leiden, werkt men niet meer vormend, maar leggen we, wat het volk vraagt, ten grondslag aan ons optreden.

Moeizaam zullen we moeten blijven nagaan wat de Schrift ons zegt, ook voor het staatkundige leven en dat hebben we te doen met wijsheid en voorzichtigheid.

Hoe moet dat bij samenwerking met de C.H. bij de raadsverkiezingen als op de C.H.-lijst vrouwen gecandideerd worden en het besluit van 1921 blijft gehandhaafd?

Op een vraag van drs G. Tonkens uit Amsterdam deelde de voorzitter mede, dat hij niet kon zeggen, dat nog voor de candidaatstelling voor de gemeenteraden de deputatenvergadering bijeen zal komen om deze zaak te beslissen.

Met een kort dankwoord sloot dr Schouten ten slotte de drukbezochte vergadering, welke de gehele dag gekenmerkt werd door bespreking op hoog peil.

verlies uit hoofde van emigratie voor de A.R. in de buurt van de 5.000 stemmen.[7]) Ook zonder bovenstaande minutieuze berekening te hebben uitgevoerd dorsten wij echter de betekenis van het emigratieverlies voor de A.R. in twijfel trekken. Was dit immers van belang geweest, dan had dit uit de uitslag moeten blijken. Dan diende een verband aanwezig te zijn tussen grote verliezen van de A.R. en omvangrijke emigratie, en tussen geringe verliezen en geringe emigratie. We zien echter juist het omgekeerde. De emigratie is tot dusver veruit het grootst in Friesland en de beide andere noordelijke provincies, ze bleef aanzienlijk beneden het gemiddelde in Zeeland en Limburg. Laten we deze laatste provincie om voor de hand liggende redenen buiten beschouwing, dan zien we **dat juist in de provincies met grote emigratie het verlies van de A.R. beneden het landsgemiddelde bleef, terwijl het in Zeeland met geringe emigratie daarboven uit steeg.** Het verlies van de A.R. bedroeg — als we terwille van de zuiverheid der berekening de stemmen op het G.P.V. bij de A.R. tellen — voor het land als geheel, uitgedrukt in het percentage van 1948, 9.4 %. In Friesland echter slechts 2.1 % (!), in Groningen 5.3 %, in Drente 5.0 %, doch in Zeeland 10.7 %.[8])

Een bevestiging, dat de emigratiefactor voor de A.R. practisch van geen betekenis is geweest[9]) vinden we ook in het feit, dat de grote A.R.-verliezen niet zijn geleden op het platteland met sterke emigratie, maar in de grotere gemeenten. Kortheidshalve duid ik dit slechts aan.

Nog een opmerking over het element van het **im**migratieverlies dat de heer Schouten in zijn bijdrage introduceert. Helaas ontberen we hieromtrent nog veel sterker exacte gegevens dan met betrekking tot de emigratie. Ik volsta met de constatering, dat ik niet begrijp, op welke gronden de heer Schouten concludeert, dat de politieke verhoudingen bij de immigranten voor zijn partij „zeker ongunstiger liggen dan die van 1948". Zijn verwijzing naar de gegevens van het C.S.B. over 1951 zegt me weinig. Omvang en samenstelling van de immigratie wisselt veel sterker dan van de emigratie, ze is in feite van jaar op jaar geheel verschillend. Men vergelijke slechts de immigratie uit Indonesië: in 1951 29.736, in 1950 54.925, in 1949 slechts 16.320. Hoevelen daarvan waren kiesgerechtigd? Men denke aan de kinderrijke gezinnen van vele Indonesiërs, die naar hier kwamen, aan de Ambonezen, enz. Vooralsnog zie ik daarin dus geen factor waarmee te rekenen valt en zeker niet ten ongunste van de A.R.[10])

Ik meen hiermee te moeten volstaan — ik vrees reeds een te vrijpostige gast te zijn geweest — hoewel de verleiding groot is ook nog iets te zeggen over de vraag op rekening waarvan het verlies van de A.R. dan wèl moet worden geschreven. Alvorens het woord „doorbraak" te laten vallen neem ik echter haastig afscheid — mocht de buitenlandse migratie geen verklaring geven, misschien biedt de binnenlandse migratie tussen A.R. en P.v.d.A. enig perspectief.[11])

Mr J. A. W. BURGER.

Aantekeningen:

1. De kern van ons „argument" is hierin zeer onvolledig weergegeven. Na op de cijfers uit de begrotingsstukken van „Sociale Zaken" de aandacht te hebben gevestigd, en er op te hebben gewezen, dat deze cijfers slechts op een deel van de emigranten betrekking hebben, schreven wij: „Intussen mag daaruit wel worden geconcludeerd, dat het verlies uit dezen hoofde voor onze partij groter is dan voor een van de andere partijen, omdat degenen die behoorden tot de groep Gereformeerde kerken in zeer overwegende mate op de A.R. partij stemden, en omdat van de Ned. Herv. emigranten een niet nauwkeurig aan te geven deel eveneens zijn stem gaf aan onze partij, aangezien zij steeds een aanzienlijk aantal stemmen verkreeg uit de kringen van de leden van de Ned. Herv. kerk". Het in de tweede plaats genoemde verwaarloost de heer Burger geheel. Toch is dit in deze aangelegenheid een belangrijk punt. Zie aantekening 6.

2. Wij onderschrijven, dat het kindertal van de groep Gereformeerden ligt boven het algemeen gemiddelde. Of dit echter in dit geval van betekenis is, wagen wij te betwijfelen. Er zijn n.l. uit de kring van onze geestverwanten een vergelijkenderwijze groot aantal jonge mensen, die de 23-jarige leeftijd waren gepasseerd, waaronder vele pas gehuwden, geëmigreerd.

3. „Misverstand wekkend" is hetgeen wij schreven alleen voor de **te** oppervlakkige lezer. Wij wezen er in de tekst zelf op, dat in de gegeven getallen de kinderen — dus ook de niet-kiesgerechtigden — zijn begrepen. De aanmerkingen, welke op „ten hoogste 4.000" zijn te maken, laten wij maar achterwege.

4. Moet zijn 26,44 %.

5. Wij moeten aannemen, dat het percentage „17,9" de uitkomst is van de berekening: 26,3 x 19,98 : 28,8. Deze geeft echter: 18,24 %. Wordt in plaats van 26,3 genomen 26,44 — wat juist is — dan geeft de berekening als resultaat: 18,34 %.

6. Het extra-verlies is dus niet „9100" maar ruim 9500 kiezers. Wij hebben tegen deze berekening van het extra-verlies voor onze partij verschillende bezwaren, maar zullen ons tot het belangrijkste daarvan beperken. Terloops willen wij er eerst nog even op wijzen, dat het aantal van 110.767 kiesgerechtigden is verkregen door de optelling van de 23-jarigen en ouderen, die in **elk** der jaren 1948 tot en met de eerste helft van 1952 (nauwkeurig: van Juli 1948 tot Mei 1952) zijn geëmigreerd. Daaruit volgt, dat sindsdien een aantal van de geëmigreerden, die jonger dan 23 jaar waren, die leeftijd hebben gepasseerd, zodat het verlies aan kiesgerechtigden, in 1952 door emigratie groter is dan 110.767. Dientengevolge is ook het verlies aan kiesgerechtigden voor onze partij groter.

Ons hoofdbezwaar tegen de conclusie van Mr Burger is dit, dat hij in het geheel geen rekening houdt met het verlies van onze partij door de emigratie van Ned. Herv. Wij schreven in ons artikel, dat het niet mogelijk is dit verlies te berekenen, maar daarom gaat het niet aan het te verwaarlozen. Er zijn tal van aanwijzingen, welke de mening rechtvaardigen, dat verhoudingsgewijs de mannen en vrouwen, die behoren tot de Gereformeerde gezindte, onder de Ned. Herv. emigranten het sterkst vertegenwoordigd zijn. En uit deze groep verkreeg onze partij steeds veel stemmen. De groep Gereformeerde kerken omvat, volgens de laatste volkstelling, 9,7 % van de bevolking. Nemen wij aan, dat onze partij uit deze groep een aantal stemmen trok, dat gelijk is aan 8 % van het totaal — dit percentage is volgens de verdere redenering van de heer Burger zeker veel te hoog —, dan verwierf zij, op basis van 1948, 13,21 — 8 = 5,21 % van het totaal uit de andere bevolkingsgroepen, in hoofdzaak uit de kring van de Herv.-Gereformeerden. Wij herhalen, een berekening van dit verlies is niet te geven, maar dat het er is en invloed heeft gehad, is zeker.

7. Een merkwaardige conclusie! Zij berust, eerlijk gezegd, op een redenering, welke kant noch wal raakt. Een extra-verlies van 9.100 kiezers — dat, zoals wij aangaven, belangrijk te laag is gesteld — wordt met behulp van enige zinnen, welke weinig of niets concreets bevatten,

CONCLUSIES

Christelijk Sociale Conferentie 1952

Sectie I. De betekenis van de Bijbelse boodschap voor het sociale leven

Grondmotieven van Christelijk-sociaal handelen

DR H. BERKHOF

De bijbelse boodschap en de sociale verhoudingen

DR H. N. RIDDERBOS

I.

1. Van Christelijk-sociaal kan slechts gesproken worden, wanneer men de vragen van het leven der maatschappij wil bezien vanuit het bijbels getuigenis met als middelpunt Gods openbaring in Jezus Christus als Zaligmaker en Heer der wereld, in Wie zowel Gods genade over een verloren mensengeslacht als Zijn Goddelijk recht in het mensenleven hun vervulling hebben gevonden.

2. Waar Gods genade-openbaring in Christus en in het met Zijn verschijning aangebroken Koninkrijk Gods het herstel en de voleindiging van Gods scheppingswerk bedoelt, hebben wij in deze zondige werkelijkheid de levenswetten, die God voor Zijn schepping heeft gegeven, en in Zijn regering handhaaft, bij het licht der Schrift te zoeken.

3. Voor het juiste verstaan van de bijbelse openbaring als norm voor ons Christelijk-sociaal handelen is het nodig in het oog te houden, dat het Goddelijk gebod der liefde tot de naaste nooit los te denken is van het gebod der liefde tot God en steeds in samenhang dient te worden gezien met de eis der gerechtigheid, gelijk deze teruggaat op wat de Bijbel noemt „het recht des Heren".

4. In het licht van het bijbels getuigenis dient de sociale strijd het karakter te dragen van rechtsstrijd, welke machtsvorming niet uitsluit, mits deze plaats vindt in de weg der gerechtigheid.

5. In het hedendaagse sociale, economische en politieke leven is het geboden tegenover het gevaar van opdringende machtsconcentraties, die zich in onderscheiden vorm in de moderne samenleving openbaren, op grond van het bijbels getuigenis het pleit te voeren voor die vrijheid, die in alle levensverbanden verantwoordelijkheid en dienst aan de gemeenschap insluit.

6. De in deze zin verstane sociale strijd zal zich alleen voor verwereldlijking en défaitisme kunnen vrijwaren, wanneer hij gedragen wordt door die ernstige en vreugdevolle inzet van heel ons leven, die, bij alle aandacht voor het heden, zich uitstrekt naar de toekomst van Jezus Christus en Zijn Koninkrijk, waarin alleen de triumph van Gods gerechtigheid over alle zonde en ellende der wereld gewaarborgd wordt.

II.

Terwijl ten aanzien van bovenstaande conclusies een belangrijke mate van overeenstemming bleek te bestaan, was er een diepgaand verschil ten aanzien van de volgende, wezenlijke en voor het Christelijk-sociaal handelen in menig opzicht beslissende vraagstukken:

a) de plaats en de roeping der kerk;
b) de taak der overheid;
c) de noodzaak van Christelijke-politieke en (of) Christelijk-sociale organisaties;
d) de visie op het tegenwoordige socialisme;
e) de betekenis van de souvereiniteit in eigen kring;
f) de betekenis van de scheppingsordeningen.

Hoewel men zelve niet in twijfel verkeerde over de juistheid van het eigen standpunt, was men toch eenparig overtuigd van de roeping, in verbondenheid met en verantwoordelijkheid voor elkaar, deze verschillen ernstig te onderzoeken en tot voorwerp van gemeenschappelijke bezinning te maken.

---

teruggebracht tot een mogelijk verlies, dat in de buurt van 5.000 kiezers ligt. Indien de redenering van Mr Burger juist was, zouden de kiezers, behorende tot de groep Gereformeerde kerken, slechts voor ongeveer de helft op de lijsten van onze partij hebben gestemd. Dan zou haar verlies ontzaglijk veel groter zijn geweest, dan het nu, helaas, is.

8. Deze gehele passus gaat langs het punt in geding heen. Wij hebben nergens beweerd, dat het verlies van onze partij geheel of grotendeels uit de ongunstige werking van de emigratie voor haar is te verklaren. Wij hebben alleen gesteld, met behulp van de beschikbare gegevens, dat de emigratie voor onze partij nadeliger heeft gewerkt dan voor de andere partijen. Wij hebben het daarvoor door ons gegeven cijfer nadrukkelijk een schatting genoemd.

9. Mr Burger is, al schrijvende, steeds verder gegaan. Hier is de emigratiefactor voor onze partij practisch van geen betekenis geweest. Het verlies van 5.000 stemmen uit dien hoofde is nu ook verdwenen!

10. Wij hebben de immigratie niet geïntroduceerd. De N.R.C. heeft dit gedaan, met het doel om aannemelijk te maken, dat een eventueel verlies door de emigratie is goedgemaakt door de winst tengevolge van de immigratie. Wij hebben dit betoog bestreden, en daarvoor ook een beroep gedaan op de beschikbare gegevens inzake de immigratie over het jaar 1951. Dat deze gegevens in een andere richting wijzen dan het betoog van de N.R.C., kan ons moeilijk worden verweten. Overigens hebben wij uit deze gegevens geen conclusies getrokken. De heer Burger introduceert in dit verband de Ambonezen ten onrechte. De in kampen verblijvende Ambonezen zijn niet kiesgerechtigd.

11. Inderdaad, Mr Burger is iets te vrijpostig geweest, maar wij plaatsen zijn stuk toch onverkort. Hij weet, dat in onze beschouwing over de stembusuitslag ook de „doorbraak" onze aandacht heeft gehad. De socialistische idee van de „doorbraak" zal telkens onze aandacht moeten hebben. Wij zijn principiële tegenstanders van die idee, en wij wensen daarvan telkens wanneer dit pas geeft te doen blijken. Wij mogen onze politieke bestrijders niet onderschatten. Ook de P.v.d.A. niet.

J. SCHOUTEN.

Sectie II. Mens, Massa en Gemeenschap

I. Een analyse van de situatie in haar historisch verband

Mens, massa en gemeenschap

PROF. DR J. P. KRUYT
EN
PROF. DR R. SCHIPPERS

1. Voor de radicale bestrijding van de massificatie is een geestelijke integratie en regeneratie noodzakelijk, welke wortelt in de gehoorzaamheid aan het gebod der liefde tot God en tot de naaste. Deze noodzaak geldt zowel voor de mens als enkeling, als voor zijn groepsleven in b.v. gezin, buurt en bedrijf.

2. Over oorsprong en aard van de massificatie zal zich bij voortgaand gesprek misschien meningsverschil openbaren. De discussie hierover zal moeten worden voortgezet.

3. Over de volgende vraagstukken bestond verschil van mening:

a) de Christelijke, historisch gevormde levensstijl;

b) in hoeverre een hiërarchische integratie van de samenleving tot een omvattende gemeenschap de massificatie bevordert;

c) de sociologische analyse van het functionneren van de Christelijke organisaties in het maatschappelijk leven.

De onder 2 en 3 genoemde punten zijn ook van belang voor diverse andere referaten van deze sectie met de daarbij behorende conclusies. Nadere studie van een en ander blijkt noodzakelijk.

II. Bestrijding van de massificatie

Massificatie in onderneming en bedrijf

C. VAN NIEROP

1. Massificatie in onderneming en bedrijf is een nieuwe verschijningsvorm van de sociale kwestie als geestelijk-zedelijk probleem.

2. Voor de bezinning over de vraagstukken van sociaal-economische en sociaal-paedagogische aard, welke voor hun oplossing vanuit de Bijbel benaderd moeten worden, is gesprek tussen Kerken, Christelijke en andere maatschappelijke organisaties van belang.

3. Voor de Kerk, de Christen-technicus en de Christelijk-maatschappelijke organisaties ligt er de opdracht, door bezinning en — voorzover mogelijk — practische arbeid een relatie te leggen tussen Christelijk geloof en techniek.

4. De semi-continu- en continu-arbeid heeft een ontwrichtende werking op het gezinsleven, vooral ook omdat deze leidt tot uitbreiding van de Zondagsarbeid.

Van het bedrijfsleven moet gevraagd worden, dat het doet wat mogelijk is, om de semi-continu- en continu-arbeid en de Zondagsarbeid te beperken. Van de Kerk moet gevraagd worden, dat zij bij het beleggen van kerkdiensten, het regelen van huisbezoek, catechisaties enz. rekening houdt met de bijzondere omstandigheden, welke uit het bestaan van de semi-continu- en continu-arbeid voortvloeien.

Van de organisaties, die zich bezighouden met de ontwikkeling en ontspanning van jeugdigen en volwassenen, moet gevraagd worden, dat zij bij de opzet en de uitvoering van hun werk letten op de verschuivingen in werktijd en vrije tijd, welke door de semi-continu- en continu-arbeid optreden.

5. De functie en het werk van de maatschappelijke werk(st)er in de onderneming kan voor degenen, die in de onderneming een plaats innemen, van wezenlijke betekenis zijn. Het is gewenst, dat een nadere bezinning plaats vindt over de vraag, of de aanstelling van de maatschappelijke werk(st)er en de vaststelling van zijn/haar taak in overleg met de ondernemingsraad moeten geschieden.

6. De oorzaken van de massificatie liggen niet alleen in onderneming en bedrijf. Deze oorzaken zijn te vinden in vrijwel alle verhoudingen, waarin de moderne mens verkeert.

Daaruit vloeit voort, dat Kerken, Christelijk-maatschappelijke organisaties, Christelijke jeugdbeweging en Christelijk onderwijs elk op hun gebied een taak hebben, terwijl er voor hen ook een gemeenschappelijke taak ligt. De vorming van een Christelijke sociaal-paedagogische werkgemeenschap is daarom dringend gewenst.

Het gesprek over de vorming van zulk een werkgemeenschap, welke gevormd worde door personen uit de genoemde organen en organisaties, worde zo spoedig mogelijk geopend.

Het Platteland

W. P. CNOSSEN

1. De plattelandssamenleving is betrokken in een proces van snelle sociale structuurveranderingen, enerzijds door haar opneming in de wereldhuishouding, anderzijds door de toenemende industrialisatie. Deze structuurveranderingen betreffen zowel het platteland zelf, als de kleine stad, die tot nu toe een zuiver regionaal verzorgende taak had.

2. Bedoelde structuurveranderingen kunnen leiden of hebben somtijds al geleid tot sociale ontbinding van gezin, buurtschap en dorp, alsmede tot een gewijzigde houding, speciaal van de jeugd, ten opzichte van geloof en kerk.

3. Deze ontbindingsverschijnselen zullen gekeerd kunnen worden door de opbouw van een nieuwe levensstijl, welke aansluit bij het verleden, wortelt in de eigen aard van het platteland en de samenleving in haar geheel dient te omvatten. Daarom is een algemene aanpak noodzakelijk. Wil de kerk een wezenlijke bijdrage tot dit opbouwproces kunnen leveren, dan zal zij o.m. een open oog moeten hebben voor de sociale vragen, die door de structuurveranderingen aan de orde komen.

Fabrieks- en massajeugd DS W. A. WIERSINGA

1. Er moet een samenwerking tot stand worden gebracht tussen allen, die ten opzichte van de jeugd een taak hebben, teneinde de jongeren bij de intrede in het bedrijfsleven goede, duidelijke voorlichting te verschaffen over wat hen in dit milieu wacht.

2. Een van de eerste taken van een te vormen Christelijk sociaal-paedagogische werkgemeenschap moet zijn het met elkander in contact brengen van de organen, die zich van kerkelijke zijde bezighouden met het massa-jeugdwerk, teneinde gezamenlijk te zoeken naar de mogelijkheden van confrontatie van deze jeugd met het Evangelie.

3. Hoewel wij van mening zijn, dat in de toekomst alle loonarbeid van jongeren beneden de 16 jaar bij de wet verboden zal moeten worden, menen wij, dat in de huidige situatie door middel van een wettelijke maatregel reeds thans alle fabrieksarbeid voor meisjes beneden de 16 jaar verboden moet worden. Gelijktijdig hiermede dient een wettelijke regeling tot stand te komen voor voortgezet onderwijs aan deze jongeren.

De functie van het gezin

MEVR. DR F. T. DIEMER-LINDEBOOM

1. Terecht heeft deze Christelijk-Sociale Conferentie aan de functie van het gezin een plaats ingeruimd te midden van de vele diepgaande vragen, die de realisering van een Christelijke levenshouding aan de orde stelt. Immers is het gezin tot nu toe vrijwel altijd als een grootheid op zich zelf gezien.

Hiermede blijkt de vraag van een naar beide zijden vrucht dragende integratie van het gezin in het geheel van onze gedifferentiëerde samenleving één van de urgente problemen te zijn, waarmede een conferentie als deze geconfronteerd wordt.

Aan de waarde toch van het gezin wordt tekort gedaan, wanneer men dit bijna uitsluitend ziet als naar binnen gekeerd en het teveel als een vluchtheuvel beschouwt. Daarbij wordt ook vergeten dat naar Bijbelse opvatting huwelijk en gezin hun zin niet in zich zelf vinden, maar gezien moeten worden als ingebed in het geheel van de opdracht van God aan de mens.

2. Het functieverlies van het gezin in de tegenwoordige tijd roept om en opent grote mogelijkheden tot intensivering van zijn essentiële functies. Hierdoor kan het gezin tot een krachtbron worden voor al zijn leden voor de volvoering van zeer gedifferentiëerde levenstaken.

3. Waarschijnlijk is het gebrek aan visie op de veelheid van factoren en daarmede corresponderende veelzijdige betekenis van het gezin in Prot. Christelijke kringen mede een der oorzaken van het ontstellende tekort aan deskundig geschoolde Prot. Christelijke maatschappelijke werkers en werksters in vergelijking met het aantal, dat in andere volksgroepen ter beschikking staat.

4. Juist in de jaren van volle rijpheid en kracht verschaft de dan sterk teruggelopen gezinstaak aan de gehuwde vrouw veelal geen volle levensvervulling, terwijl de maatschappij juist dringend behoefte heeft aan het element van rijpe moederlijkheid. Met name in de huidige situatie in de ondernemingen is het voor de vorming van het jonge meisje zeer gewenst, dat moederlijke invloed ook binnen de bedrijfssfeer werkzaam kan zijn. Hiertoe dienen wegen gezocht te worden, waarbij misschien in de richting van een gedeeltelijke arbeidstaak voor een aantal met grote zorg gekozen oudere gehuwde vrouwen gedacht moet worden. Hier wordt in het bijzonder gedacht aan de directe leidende en controlerende taken bij de arbeid, die door jonge meisjes wordt verricht. Uiteraard zal een voorafgaande scholing noodzakelijk zijn.

5. Ook van de kerk, die toch zeker de betekenis van het gezin ziet, moet gezegd worden, dat zij aan de integratie van het gezin als zodanig in het geheel van het kerkelijk leven nauwelijks enige aandacht heeft gegeven. Zij heeft er ook te weinig aan medegewerkt, dat de gezinnen in staat zijn, aan de beloften bij de doop gedaan, de uitbouw te geven, die deze tijd vraagt.

6. Onder de belangrijke vragen, waarover de bezinning nog nauwelijks een aanvang heeft genomen, moet nog een tweetal genoemd worden:

a) aan een hernieuwd en verdiept onderzoek van de gezagsfunctie in het gezin kan niet langer voorbij worden gegaan. Dit zal onder meer moeten leiden tot een nieuw besef omtrent de betekenis van de vadertaak;

b) onder ogen moet worden gezien in hoeverre te grote bindingen in en aan het gezin, die veelal alleen positief gewaardeerd worden, oorzaak zijn van grote belemmeringen in de uitgroei tot geestelijke volwassenheid.

7. Door gebrek aan visie, zowel bij mannen als bij vrouwen, juist in de kringen, die hun leven geheel onder het beslag van Christus willen stellen, en door overgrote angst voor overigens niet denkbeeldige gevaren, dreigen die gezinnen, waar man en vrouw een open oog hebben voor en de bereidheid tot het leveren van een bijdrage door de vrouw in het maatschappelijk leven, te zwaar belast worden.

Een gevolg hiervan is tevens, dat het aandeel van een belangrijk deel der Protestantse Christenheid in tal van maatschappelijke problemen wordt gemist en daardoor een Christelijke roeping wordt verzaakt.

Kerk, massa en gemeenschap

DS P. J. ROSCAM ABBING

1. Gods genade in Christus stelt de mens in persoonlijke verhouding tot God en lijft hem in de gemeenschap van Christus' Kerk als een levend lid in. Deze gemeenschap bewaart de mens voor leven-verdervende massificatie en vereenzaming.

2. In de strijd tegen de massavorming zijn Pastoraat, Diakonaat en Evangelisatiearbeid alle drie onmisbaar. Met name kan het op de weg van het Diakonaat liggen om samen te werken met andere instellingen, die vanuit Bijbelse visie het vraagstuk van de massificatie aanpakken.

3. Daarbij verdient thans de grootste aandacht: de gemeenschapsvorming, het vormingswerk voor volwassenen en de gezinszorg.

4. De arbeid van instanties, die de massificatie van algemene mensenliefde uit bestrijden, verdient waardering, ook al belijden wij, dat alleen het Evangelie met zijn

waarachtige bevrijding van de mens, het kwaad van de massificatie in de wortel aantast.

Verschil van gevoelen bleek te bestaan ten aanzien van:

a) de omvang van het ambtelijk geleide kerkewerk;

b) de kerstening van de levensverbanden, de volks- en groepszeden;

c) de verhouding tot instanties, die eveneens de massificatie trachten te bestrijden, maar zich daarbij niet laten leiden door het Evangelie.

Algemeen was men overtuigd van de roeping, in verbondenheid met en verantwoordelijkheid voor elkaar, deze verschillen ernstig te onderzoeken en het voorwerp van gemeenschappelijke bezinning te maken.

Arbeidsvreugde en onze maatschappij

DR H. R. WIJNGAARDEN

Wil in de arbeid de menselijke waardigheid volgens bijbelse opvatting naar haar wezen worden gerespecteerd, dan is een diepgaande bezinning noodzakelijk op de volgende punten, die in ons maatschappelijk bestel veelal te weinig tot hun recht komen:

1. De geestelijke houding van de mens tegenover zijn arbeid.

2. De relatie tussen de mens en zijn werk.

3. De relatie tussen de mens en zijn werk enerzijds en zijn bedrijfsgenoten anderzijds.

4. De relatie tussen het arbeidsleven van de mens en de andere levensverbanden, waarin hij verkeert.

De opvoeding tot deelneming in het geestelijk en sociaal verkeer

E. M. VAN DIFFELEN

1. Als terugslag op dit referaat bleek de algemene mening der vergadering, dat het tot de taak van de vakbeweging en andere instanties, die zich bezig houden met de onderneming en de verhoudingen in de ondernemingen in de breedste zin, behoort, de vorming van hun leden tot mensen, die aan de bedrijfsgemeenschap en het verdere sociale leven van het Evangelie uit gestalte moeten geven, krachtig ter hand te nemen.

2. Betreffende de achtergrond en de inhoud van het vormingswerk en de wijze (en het tijdstip), waarop het Evangelie moet worden ingedragen bij de vorming van gemeenteleden en buitenkerkelijken, bleek in de vergadering een verschil van mening te bestaan, ten aanzien waarvan gemeenschappelijke studie moet worden ingezet.

Sectie III. De organisatie van de maatschappij

De organisatie van het bedrijfsleven

PROF .MR P. BORST

De taak van de overheid ten opzichte van het bedrijfsleven

MR DR A. A. VAN RHIJN

Overheid en zelfstandige ondernemer

PROF. DR F. L. VAN MUISWINKEL

1. Overheid, ondernemers, werknemers en georganiseerd bedrijfsleven zullen zich bij de ordening der sociaaleconomische verhoudingen moeten laten leiden door de in sectie I omschreven norm voor het Christelijk-sociaal handelen.

2. Het feit, dat de huidige maatschappelijke orde niet beantwoordt aan deze norm, komt o.a. tot uitdrukking in de ontwaarding van de mens en de toenemende machtsconcentraties van velerlei aard.

3. Bij het streven naar de opbouw ener maatschappelijke orde, die beantwoordt aan deze norm, zijn Overheid en bedrijfsleven op grond van hun eigen aard zelfstandig ten opzichte van elkaar en hebben zij beide een oorspronkelijke, positieve taak. Dit sluit geenszins uit, dat de Overheid naar haar aard kan ingrijpen in het bedrijfsleven met inachtneming van de beperkingen, die uit het wezen en de taak van de Overheid voortvloeien.

4. Elk optreden, zowel van de Overheid als van het georganiseerde bedrijfsleven, zal moeten steunen op een eigen rechtsgrond, ontleend aan de toepassing van het gerechtigheidsbeginsel in de gegeven omstandigheden.

5. De vraag, in welk geval de Overheid en in welk geval het georganiseerde bedrijfsleven moet optreden, kan niet in algemene zin, los van de omstandigheden, worden beantwoord.

6. De ondernemingen en het georganiseerde bedrijfsleven behoren, vanzelfsprekend voor zover zij daar thans en in de toekomst toe in staat zijn, overeenkomstig hun eigen aard, waar noodzakelijk, rechtsregelen te stellen. Hierdoor wordt opeenhoping van politieke en economische macht voorkomen. Op deze wijze komt de persoonlijke verantwoordelijkheid der betrokkenen beter tot haar recht. Hoofden en harten der bedrijfsgenoten worden in het algemeen beter en directer door organen van het bedrijfsleven bereikt. Ten slotte kan aldus de eigen geaardheid van de verschillende delen van het bedrijfsleven in haar verscheidenheid scherper tot uitdrukking worden gebracht.

7. In beginsel zal het de taak der Overheid zijn op te treden in al die gevallen, waarin:

a. het gaat om zodanige vraagstukken, die zonder Overheidsbemoeiing niet oplosbaar zijn (b.v. vragen met betrekking tot betalingsbalans, geldpolitiek, algemeen werkgelegenheidsniveau);

b. het ontbreken of de onvoldoende ontwikkeling van organen van het bedrijfsleven tot ontoelaatbare verhoudingen zouden leiden;

c. het niet behoorlijk vervullen van hun taak of het misbruiken van hun positie door de organen van het bedrijfsleven zodanige gevolgen zou hebben;

d. sprake is van een vanuit nationaal gezichtspunt ontoelaatbaar conflict tussen verschillende bedrijfstakken.

De noodzaak van toegenomen Overheidsbemoeiing met het bedrijfsleven als uitvloeisel van de plaats gehad hebbende structuurveranderingen in het economische leven, valt niet te ontkennen. Overigens moet worden vastgesteld, dat deze Overheidsbemoeiing niet steeds belemmerend werkt op de vrijheid, maar dikwijls juist de voorwaarden schept voor de betere ontplooiing zowel van het bedrijf als de bedrijfsgenoten.

De Overheid dient de zelfwerkzaamheid van de organen van het bedrijfsleven te stimuleren.

8. Nalatigheid der bedrijfsgenoten in het stichten van de organen, welke voor het uitvoeren van de taak van het bedrijfsleven noodzakelijk zijn, leidt onvermijdelijk tot bestendiging en vermeerdering van overmatige Overheidsbemoeiing. Ook de mogelijkheden, die het bedrijfsleven zijn geboden in de Wet op de Bedrijfsorganisatie, dienen in de bedrijfstakken dan ook zo snel en zo volledig mogelijk te worden benut.

Bij de doorvoering van deze wet dient te worden voorkomen, dat de vrije vakorganisaties van ondernemers en werknemers worden teruggebracht tot kiesverenigingen of bezinningsinstituten, doch moet een zo nauw mogelijke band tussen deze organisaties en de in de wet bedoelde organen worden gelegd.

9. De vaststelling van het bedrijfsrecht moet in beginsel niet afhankelijk zijn van de onderhandelingspartner, die over de meeste macht beschikt. Staking en uitsluiting zijn alleen uiterste middel. Gestreefd moet worden naar een beslissing van een onpartijdige, onafhankelijke instantie, waardoor bij het mislukken van overleg de aanwending van machtsmiddelen overbodig wordt.

Het is onze taak de werkgevers en werknemers van deze gedachte te doordringen en hen te beïnvloeden in die zin, dat in de collectieve arbeidsovereenkomsten de bepaling wordt opgenomen, dat bij beëindiging daarvan en het niet bereiken van overeenstemming over voortzetting of vernieuwing, de geschilpunten ter beslissing worden voorgelegd aan een instantie als hiervorenbedoeld.

Medeverantwoordelijkheid en medezeggenschap in de onderneming

MR J. MEYNEN

Verantwoordelijkheid en zeggenschap in de onderneming

C. J. VAN MASTRIGT

1. De moderne onderneming berust op een samenwerking van kapitaal, leiding en arbeid. Ieder dezer groepen heeft een eigen plaats en een met die plaats overeenkomende verantwoordelijkheid.

2. Er moet naar worden gestreefd de verantwoordelijkheid van arbeid en kapitaal meer tot hun recht te doen komen; voor wat de arbeid betreft door de mogelijkheid tot het dragen van verantwoordelijkheid te vergroten en het verantwoordelijkheidsbesef aan te kweken en te stimuleren; voor wat het kapitaal betreft door de band tussen kapitaalverschaffer en onderneming te versterken.

3. Aangezien de medezeggenschap van de arbeid hiertoe een geschikt middel kan zijn is het noodzakelijk, dit begrip te omschrijven:

a. als het medeweten van al datgene, wat er toe kan bijdragen om zowel de eigen plaats van de arbeid als die van kapitaal en leiding in het geheel te kunnen verstaan;

b. als het betrekken van de arbeider in het overleg over zijn individuele taak en de verhouding van zijn arbeid tot die van anderen, ten einde hem daarmee in de gelegenheid te stellen eigen inzichten tot hun recht te doen komen.

4. Het middel hiertoe moet enerzijds worden gezocht in het benaderen van de enkeling op de plaats van zijn arbeid door hem in te formeren groepsdiscussies in te schakelen, anderzijds door de Wet op de Ondernemingsraden snel tot uitvoering te brengen en het overleg in de ondernemingsraad reële inhoud te geven.

5. Aangezien naast de behoefte aan medezeggenschap in bovengenoemde zin ook de arbeid bij belangrijke beslissingen, de gehele onderneming betreffende, tot gelding moet komen, dient een vorm te worden gevonden, waardoor met de arbeid in dergelijke vragen een gefundeerd vóór-overleg kan plaatsvinden.

6. Ook in ondernemingen van kleinere omvang, waarin leiding en arbeid elkaar nog dagelijks ontmoeten, behoort de medezeggenschap te worden gerealiseerd. Maatregelen van zodanige aard als voor de grotere bedrijven noodzakelijk zijn, behoeven in deze soort ondernemingen niet te worden getroffen.

Het is de taak van de vakorganisaties van ondernemers en werknemers in klein- en middenbedrijf, deze medezeggenschap levend te houden of tot leven te brengen.

Sociale zekerheid en persoonlijke verantwoordelijkheid

DR S. ROZEMOND
C. SMEENK
DRS F. A. KRAAYEVELD

1. Hetgeen reeds mede door de uitbouw der sociale verzekeringswetgeving ten aanzien van de sociale zekerheid bereikt werd, moet aanleiding zijn om de bezinning op het verkregene in verband met de vraag naar de verhouding tot de persoonlijke verantwoordelijkheid te verdiepen.

2. De sociale verzekeringswetgeving is thans in Nederland dermate tot ontwikkeling gekomen, dat — afgezien van het vraagstuk van de definitieve regeling der ouderdomsvoorziening alsmede van het vraagstuk, of en in hoeverre uitbreiding tot nog meer groepen, alsmede correctie in sommige opzichten geboden is — in het huidige tijdsgewricht in hoofdzaak afronding, verfijning en efficiency der wettelijke bepalingen op de voorgrond zijn gekomen.

3. Waar mensen gebruik maken van rechten, in de sociale verzekeringswetgeving verankerd, is verkeerd gebruik niet uitgesloten. Dit misbruik verdient te scherper afkeuring, omdat hij, die zich daaraan schuldig maakt, de sociale zekerheid in haar geheel en dientengevolge die van

zijn naaste in gevaar brengt. Gelukkig mag evenwel worden geconstateerd, dat het merendeel der verzekerden van zijn rechten een verantwoord gebruik maakt. Een doeltreffende tevens menselijke contrôle, om misbruik tegen te gaan, moet worden aanvaard.

4. Wanneer zich in bepaalde sectoren van de arbeid daling in of gebrek aan persoonlijk verantwoordelijkheidsbesef openbaart, is het onjuist, zulks zonder meer of zelfs generaliserend toe te schrijven aan de omvang der bestaande sociale zekerheid.

Wel kan worden toegestemd, dat er in de huidige verhoudingen factoren werkzaam zijn, die het persoonlijk verantwoordelijkheidsbesef verzwakken. Pogingen tot scherpe analyse van de invloed, welke persoonlijke verantwoordelijkheid en sociale zekerheid op elkander uitoefenen, verkeren nog in een beginstadium; voortzetting van dit onderzoek is noodzakelijk.

5. Zelfs indien het uiterste wordt gedaan om het besef van persoonlijke verantwoordelijkheid tot ontplooiing te brengen, zullen externe prikkels voor het op peil houden of verhogen van de productiviteit niet kunnen worden gemist. Die prikkels zijn echter volstrekt niet uitsluitend van materiële aard. Elk overbodig worden van een prikkel, dank zij opvoeding tot persoonlijke en sociale verantwoordelijkheid, is geestelijke winst.

Over de volgende vraagstukken bestond nog geen eenstemmigheid:

1. Het wezen en taak van de Overheid.

2. De souvereiniteit in eigen kring, in het bijzonder de kwestie van boven- of nevenschikking van Overheid en bedrijfsleven.

3. De vraag of, en zo ja, welke taak de Overheid heeft bij de verdeling van het nationale inkomen en het nationale vermogen.

4. De vraag of de taak, die het bedrijfsleven door middel van de organen ingevolge de Wet op de Bedrijfsorganisatie zal uitoefenen, gezien moet worden als een oorspronkelijke taak van het bedrijfsleven, dan wel — althans ten dele — als het overnemen van Overheidstaken.

5. Het medebeslissingsrecht van de arbeid in belangrijke aangelegenheden, de gehele onderneming betreffende.

6. De plaats van de vakbeweging bij de verwezenlijking van de medezeggenschap in de onderneming.

Voortzetting van het gesprek over deze punten is noodzakelijk.

ZO NIET

Mr K. GROEN

Ten Centralen Convente sprak Ds Nederlof, chr. geref. predikant te Dokkum, een warm woord ter aanbeveling van de intrekking van het besluit van 1921, dat het candidaat stellen van anti-revolutionaire vrouwen voor Kamers, Staten en raden practisch onmogelijk maakt. Hij maakte daarbij duidelijk, dat het een fundamenteel verschil maakt, of men het passieve kiesrecht voor de vrouw opeist op basis van een revolutionnaire beschouwing omtrent het overheidsgezag en omtrent de rechten der vrouw, òf dat men voorstander is van de mogelijkheid, in bijzondere gevallen, vrouwen candidaat te stellen, lettende op de omstandigheid, dat God blijkens Schrift (en historie) soms inderdaad vrouwen kennelijk de gaven schenkt en de roeping verleent tot het bekleden van verantwoordelijke functies ook in het leven van de staat.

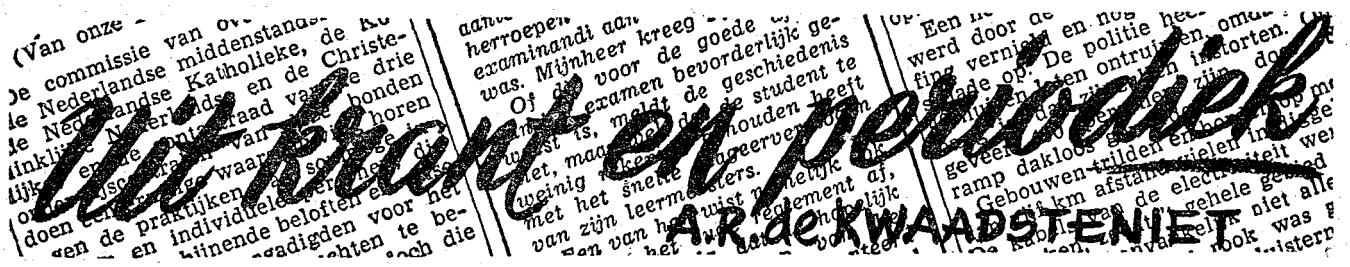
Op de dag waarop het Centralen Convent werd gehouden, gaf de N.R.C. een bericht over een rede, welke Prof. Van der Molen als afgevaardigde van Nederland heeft gehouden in een vergadering van een commissie der Verenigde Naties. Het ging daar om een ontwerp-conventie nopens de politieke rechten van de vrouw. De correspondent van de N.R.C. schreef het volgende:

> Ook de Nederlandse gedelegeerde, dr Gesina H. J. van der Molen, deelde de opvatting, dat de emancipatie der vrouw niet is voleindigd. „Wij leven nog steeds" zeide zij, „in een wereld van mannen". Sprekende over de jongste presidentsverkiezing in Amerika verklaarde zij, dat zij het welkom zou heten indien te eniger tijd in de Verenigde Staten of welke andere republiek ook, een vrouw als president zou worden gekozen. „Wij in Nederland", ging zij voort, „hebben gedurende meer dan een halve eeuw de beste ervaringen opgedaan met een vrouw als staatshoofd. Ik zou dan ook elk land, dat hier vertegenwoordigd is, de raad willen geven om dit voorbeeld te volgen van vrouwelijk leiderschap, dat mijn land, naar ik hoop, nog ook voor de verdere helft van deze eeuw zal blijven geven".

Het komt ons voor dat Prof. Van der Molen met uitlatingen als deze de zaak van de opheffing van de practische uitsluiting der a.r. vrouw van het passieve kiesrecht geen dienst bewijst. Wat een in de loop der geschiedenis tot de Koninginnen Wilhelmina en Juliana gekomen **roeping** is, mag niet worden gebruikt als uitgangspunt voor een redenering, dat men nu ook elders — in Nederland en daarbuiten — vooral op vrouwelijk leiderschap moet aansturen.

Ook bij onze oordeelvellingen en beslissingen omtrent het passieve vrouwenkiesrecht mag nimmer het revolutionnaire emancipatiebeginsel de toon aangeven, maar mag uitsluitend beslissend zijn hetgeen wij hebben **leren** verstaan omtrent de bijzondere **roeping** van **sommige** vrouwen en in **bijzondere** gevallen ook op staatkundig terrein.

Geen hevig beklag dus over de mensen; van velen geldt: „zij weten niet wat zij doen". Des te meer is het plicht, den aard en de onvermijdelijke gevolgen der begrippen door opzettelijke bestudering te kennen; om zich onbevlekt te bewaren van de wereld; om, waar het nodig is, te strijden met de wapenen des lichts; om ons en anderen waarschuwend te doen opmerken, dat naleving der beginsels, aan de revolutionaire staatsregelingen ten grondslag gelegd, tot miskenning en ter zijdestelling van hoger verordeningen verleidt. GROEN VAN PRINSTERER.

Prof. Romme en „de Volkskrant"

Prof. Romme is geen staatkundig-hoofdredacteur meer van „De Volkskrant". Hij heeft afscheid genomen. Waarom?

Op 15 December jl. verscheen in „De Volkskrant" de mededeling, dat prof. Romme zijn journalistieke arbeid zou beëindigen en dat hij daarvan nog nader rekenschap zou geven.

Eigenaardig was, dat in „De Maasbode" van Zaterdag 13 December jl. een artikel voorkwam, getiteld „Prof. Romme en de Middengroepen", waarin de volgende merkwaardige passages voorkwamen:

> „De enkele opmerking van prof. Romme op de dag van de werkgroepen te Utrecht dat de fractie zich kan verenigen met de algemene geest van het 3e rapport, zou op zichzelf wellicht in het geheel geen opschudding veroorzaakt hebben. Zijn artikelen in de Volkskrant echter hebben in brede kring wantrouwen gewekt en wel door de grote mate van reserve, die er uit sprak. Het dualistische in zijn persoon heeft hier ongetwijfeld prof. Romme parten gespeeld, zoals het dit in het verleden tot schade van de K.V.P. en de katholieke eenheid reeds meer heeft gedaan. De combinatie van functies: fractieleider en staatkundig-hoofdredacteur moet in de practijk tot conflicten aanleiding geven, temeer, nu op journalistiek terrein een band bestaat met één belangengroepering en op politiek terrein een harmonie van belangen heet te worden nagestreefd. Hoofdredacteur en fractieleider worden in feite niet meer van elkaar gescheiden".

Dit is duidelijke taal. De beslissing door prof. Romme was blijkbaar echter reeds genomen toen het „Maasbode"-artikel verscheen.

In elk geval: prof. Romme is sedert 1 Januari geen staatkundig-hoofdredacteur meer van „De Volkskrant".

In zijn artikel „Afscheid" in het nummer van 31 December jl. schrijft hij o.m.:

> „Tot de onafhankelijkheid van de hoofdredacteur behoort naar mijn opvatting niet alleen het voorlichten overeenkomstig zijn eigen mening. Daartoe dient eveneens te behoren, dat hij ook in het oog van hen, die de krant uitgeven en die haar beheren, de meest aangewezene is voor de plaats die hij bezet. Dit laatste werd zo gezien in 1945, toen ik mijn staatkundig hoofdredacteurschap ging combineren met de nieuwe functie van voorzitter der katholieke Tweede-Kamerfractie. Tot vrij kort geleden is dit inzicht onveranderd gebleven. Maar het is niet te ontkennen, dat de publieke omstandigheden, waaronder het werk moest worden verzet, zich allengs wijzigden. Hieruit is gegroeid een gevoel van onwenselijkheid, dat in het geheel van ons katholieke dagbladwezen alleen de VOLKSKRANT de aparte plaats zou blijven innemen, welke in de politieke voorlichting en beïnvloeding haar deel was van 1946 af tot nu toe. Terecht heeft een der bladen in verband met mijn heengaan geschreven, dat ik „wel steeds sociale belangstelling betoonde, maar zorgvuldig vermeed (mij) als eenzijdig verdediger van het arbeidersbelang op te werpen". Het ligt, dunkt mij, wel voor de hand, dat ik hierin eerder te zorgvuldig te werk ben gegaan — wat intussen onder omstandigheden óók zijn bezwaren met zich kan meebrengen. Daarenboven heeft men de overweging doen gelden, dat de steun aan een katholieke politiek, welke zonder onderscheid naar rang en stand de zaak van het gehele volk in al zijn geledingen wil dienen, soms beter kan worden gegeven van buiten af dan van binnen uit. Het spreekt vanzelf, dat ik de consequentie van deze gehele opvatting — waarvan ik het goed recht van die haar aanhangen erken — zonder meer heb getrokken.
>
> De publicatie van mijn heengaan van de krant heeft geleid tot geluiden, die niet helemaal met elkaar lijken te harmoniëren. Er is gewaagd van „verarming" in het politieke gesprek. Er is ook gewaagd van „vooruitgang" uit het oogpunt van de noodzakelijke vrije meningsuiting in de journalistiek.
>
> Als historici zich ooit met het geval gaan bemoeien, zal hun oordeel zeker objectiever zijn dan het mijne, misschien ook nog objectiever dan de mening van de beoordelaars van thans kan zijn. Ik waag slechts twee opmerkingen: met de „verarming" zal het wel meevallen — en zien de mensen van de „vooruitgang" niet een tikje over het hoofd, dat een verantwoordelijk politicus-journalist alleen de politiek aanvaardt en verdedigt, die hijzelf acht te zijn in het algemeen belang?
>
> Een oud sentimenteel Frans liedje zegt, dat vertrekken iets weg heeft van afsterven. Ik mag dan nóg zo warm in mijn koude kleren zitten — tegen pijn van binnen uit beschutten ze niet. Maar in de paar maanden, welke verlopen zijn tussen het genomen besluit en de uitvoering ervan, heeft de dankbaarheid gelukkig de tijd gehad, het beetje pijn om het einde van een graag vervulde taak alweer in te kapselen.
>
> De dankbaarheid, dat ook mijn functie aan de krant mij jarenlang heeft gedwongen tot dieper graven in de eisen van het algemeen belang. De dankbaarheid, dat ik de waarde van de pers beter heb leren schatten. De dankbaarheid voor veel harte-

lijke medewerking vanuit de krant en voor veel belangstelling vanuit de kringen der lezers. De dankbaarheid, dat noch een wijziging in de na-oorlogse opzet van de krant noch een wijziging in haar politieke richting in de bedoeling ligt.

Mijn sterretje mag dan vandaag verschieten, maar het hele flonkerende uitspansel, dat de VOLKSKRANT is, blijft. God zegene dit gewichtige instrument tot bevordering van het welzijn van het gehele volk. Hij zegene het met allen, die tot haar behoren, de lezers incluis".

Helemaal helder is dit allemaal niet. Maar dat is op zichzelf ook weer niets bijzonders.

„De Waarheid" zegt het op haar manier met deze woorden:

„Of men echter het laatste artikel van Romme van vóór naar achter of van achter naar vóren leest, er is geen duidelijke reden te vinden. Hij heeft bij dit onzalige uiteinde waarschijnlijk al zijn vorige records van slingeraap-achtige journalistiek willen breken, van die kunst om het woord te gebruiken om er de gedachte mee te verbergen".

„Het Rotterdamsch Parool" heeft dezelfde klacht met andere woorden. Na te hebben opgemerkt, dat prof. Romme duidelijk verklaard heeft, dat zijn heengaan als hoofdredacteur een gevolg is van overwegingen van interne aard en niet van druk van krachten van buiten, vervolgt het blad:

„Wij nemen hiervan acte. Hij schrijft erbij, dat het hem spijt. Voor de rest wordt men niet veel wijzer. Ook niet uit het artikel in de Volkskrant van gisteren (2 Jan.), dat in onduidelijkheid dat van de heer Romme evenaart. Waarom deze orakeltaal?"

„Het Vrije Volk" schrijft:

„Een duidelijke verklaring. Dat is wat veel gevraagd. Wanneer heeft de heer Romme ooit een duidelijke verklaring gegeven? Ook zijn laatste hoofdartikel is meer voorzichtig omschrijvend dan duidelijk.....

Men is geneigd..... de vraag te stellen: wilde De Volkskrant af van de combinatie fractieleider-hoofdredacteur of van de combinatie Volkskrant—prof. Romme?

Het verbreken van de combinatie fractieleider-hoofdredacteur zouden wij slechts kunnen toejuichen. De fractie en haar leider hebben een andere taak dan de krant. Beide taken behoren niet in één hand verenigd te zijn.

Maar als De Volkskrant ook nog bezwaren zou hebben tegen de heer Romme, los van zijn functie als fractie-voorzitter, dan komt er een ander element in de kwestie. Dan rijst namelijk de vraag of De Volkskrant genoeg heeft van de politiek, die het onverzoenlijke wil verzoenen, of met andere woorden, De Volkskrant wenst te kiezen voor één der richtingen in de K.V.P., de rechtse of de linkse. Dat is niet duidelijk. Het antwoord daarop zal De Volkskrant zelve moeten geven".

Schrijvende over het artikel van de oude en van de nieuwe staatkundige hoofdredactionele leiding van de Volkskrant, wordt door het „Algemeen Handelsblad" opgemerkt:

„Daarin vinden we veel duidelijks en veel onduidelijks. Dat de hoofdredacteur, „ook in het oog van hen, die de krant uitgeven en die haar beheren de meest aangewezene" moet zijn, behoort tot de waarheden van de eerste categorie. Ook lijdt het geen twijfel, dat de Volkskrant er voor past eenzijdig arbeidersbelangen te verdedigen en het er naar streeft een „volksblad" te zijn voor het „Katholieke volk in al zijn geledingen". Met de echt Rommiaanse passage, „dat de publieke omstandigheden, waaronder het werk moet worden verzet, zich allengs wijzigden", bevindt de argeloze lezer zich echter tegenover een rookgordijn. Dergelijke woorden kunnen alles en niets betekenen. Het behoorde trouwens tot de wapenrusting van de staatkundige hoofdredacteur prof. Romme, dat hij terdege de kunst verstaat gedachten — welke sommigen n i e t, en anderen, ingewijden w è l duidelijk mochten zijn — te formuleren in vernuftige orakeltaal".

Het is wat veel over eenzelfde zaak. Maar de zaak is belangrijk. Als het rommelt in de partij van Romme, is het goed daaraan aandacht te schenken. En er is wel niemand, die meent, dat het aftreden van prof. Romme als staatkundig-hoofdredacteur van „De Volkskrant" een onbelangrijke aangelegenheid is.

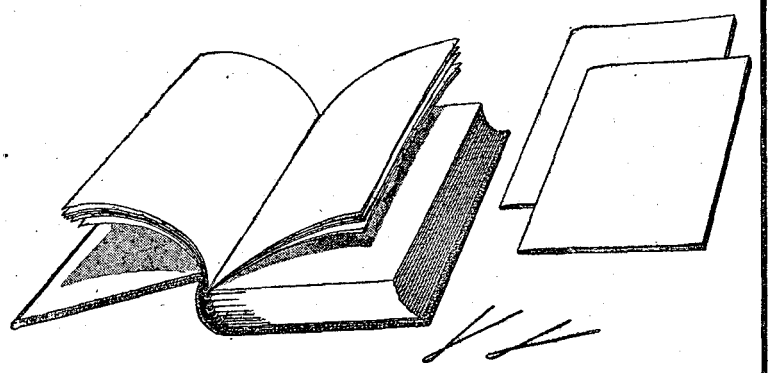
Partijloze ministers en .....staatsburgers

Interessante opmerkingen werden gemaakt door de Overzichtschrijver van de „Nieuwe Rotterdamse Courant" naar aanleiding van het Kamerdebat over Buitenlandse Zaken.

„Van meer principiëel belang vinden wij de kwestie van de partijloosheid van een der twee ministers (van Buitenlandse Zaken). De heer Welter vond het niet ongunstig, dat deze minister zich niet door een partijprogramma gebonden zou voelen. Maar de V.V.D.-er Korthals pakte het minder opportunistisch aan. Mr Beyen had (in zijn memorie van antwoord) vragenderwijs gesteld, „of het niet juist een beginsel van democratie is, dat iemand geen lid van een partij behoeft te zijn, indien hij niet, uit overtuiging, alle beginselen der bestaande partijen kan aanvaarden". De heer Korthals nu stelde daar tegenover, dat in een democratisch bestel de politiek bewuste staatsburger — en als zodanig mag toch zeker iemand gelden die een ministerschap meent te kunnen aanvaarden — aan een politieke partij behoort mee te werken.

Zo is het principiëel en naar het ons voorkomt niet onjuist gesteld. Het Nederlandse partijwezen biedt de staatsburger een vrij volledig gamma van beginselen. Ieder kan daaruit een partij kiezen welke hij wat beginsel betreft het naast staat. De klachten en vaak gehoorde ontevredenheid over politieke partijen zijn niet zelden terug te brengen tot een gebrek aan deelneming en belangstelling. Naar schatting zijn slechts tussen de 10 en 12 pct. der kiezers lid van een partij. Wie klaagt over het partijwezen zonder partijlid te zijn heeft eigenlijk geen recht van spreken: hij heeft zichzelf nooit in de gelegenheid gebracht zijn invloed in enige partij te doen gelden. De opmerking, door de heer Korthals aan het adres van de heer Beyen gemaakt, is dus stellig niet misplaatst".

VERZAMELBAND

Bestellingen worden alleen uitgevoerd na storting van *f* 3.50 op rekening no. 89673 der Anti-Rev. Partij, Den Haag.

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS
LANGENDIJK 79 • TEL. 2638 • GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

*

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

HET IS HELDER EN GOED ALS
WASSERIJ „DE OVERHOEK"
Nederhorst den Berg UW WAS DOET Telef. K 2945-219

Geurts' Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD
De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk.
JAMS, APPELMOES, VRUCHTEN OP SAP, ETC.

CREDIET- EN EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 - Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64%

„KLEIN DUBBELZES"
CHRIST. INTERNAAT VOOR MEISJES te Bilthoven,
met indiv. en gewoon Mulo en Lager Ond., ook Huish. en andere opl. Tijd. opn., ged. verlof mog.
Prettig tehuis, gezinsverband, mooie omgeving.
Inl. **Mej. M. C. Lengkeek,** Beethovenlaan 10, Tel. 2985.

W. KWAKKELSTEIN N.V.
Opgericht 1886 VLAARDINGEN Telefoon 3146
Groothandel in HARING en BOKKING
Import Export

ALBRACHT N.V.
Albracht-Mantz
Verkoop
Bolstraat 27 - Tel. 11667
UTRECHT
Uw fabriek voor **hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen.**

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820—2182

N.V. W. J. Schuiling's
HANDELSONDERNEMING
BINNENHAVENWEG 20 — HENGELO
Telef. K 5400—3029 (na 18 uur Delden, K 5407—447)

N.V. Grofsmederij v/h
FIRMA GEBR. N. EN E. DE JONGH
BOLNES Tel. K 1896—304

A. VAN DER WERFF
Scheepsbouw en bergingsbedrijf
Verhuur dekschuiten en motordekschuiten
DOESBURG TEL. 275

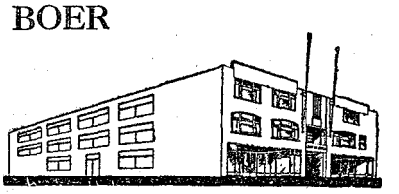
N.V. BOAZ-BANK
SNEEK
Alle bankzaken

FRIESLAND EXPRESSE
Dagelijkse sneldiensten:
Leeuwarden — Sneek — Arnhem — Nijmegen
Fa. FLEDDERUS en VAN DER VEEN
Oldemarkt — Telefoon 231.

Timmer- en Meubelfabriek
Schuitvlotstraat 30
Tel. K. 1189—206
GRIJPSKERKE (Z)
D. COPPOOLSE

VLASBEDRIJF **WALCHEREN**
DIRECTIE: Tel. K 1180 — 2023
INDUSTRIETERREIN: Tel. K 1180 — 3886
MIDDELBURG

FA. JAN DE BOER
Meubileerings-bedrijf
HOOGEVEEN
Tel. 2841 K. 5280
Specialiste voor het modern inrichten van Intérieurs. Aparte afdeling voor inname bestaand meubilair. Vraagt vertegenwoordigers-bezoek.

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms, Mr C. J. Verplanke.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Een mysterie — Dalfse leesportefeuille — Goed zo Zwolle — Arnhemse jongens — Primeur voor Veenendaal — Beter dan Nutricia — Mr C. J. Verplanke — Amsterdamse rust — Scheefgezakt Dokkum — Zeeuws initiatief — Een Drentse editie

De pers is één mysterie. En met dit argument is iedere onvolkomenheid in de krantenwereld afgedaan. Je kunt er immers toch nooit achter komen hoe de zaak precies zit? Is de fout te opzichtig, welnu misschien heeft dan het zetfoutenduivelje zijn werk gedaan. Ja, Arjosmensen, zo wordt er over de krant geredeneerd. Terecht? Wij lossen dit probleem niet op. Een feit is dat zelfs redacteuren het slachtoffer van het grote mysterie kunnen worden. Kijk eens naar de vorige „vaart der Arjos". Met grote letters prijkte daaronder de naam van ons aller dienaar: dr A. Veerman. Maar u begrijpt natuurlijk wel dat dr A. Veerman niet over dr A. Veerman schrijft. Daar zijn zelfs voorzitters te bescheiden voor. En om misverstanden onmogelijk te maken: het zal U duidelijk zijn, dat de secretaris niet over de secretaris schrijft. Nu mogen alle Arjosmensen gaan raden wie deze rubriek dan wel volschrijft. Wij weten het niet. Wij weten alleen dat deze „vaart" anoniem zal blijven. Tot in lengte van dagen.

* * *

Wie dan zorgt dat deze rubriek volkomt? Daar is het antwoord niet moeilijk op. Dat is o.a. de redactie van „Merck toch hoe sterck", — een uitgave van het Provinciale Verband van Overijssel. Een bescheiden stencil-blaadje. Maar het zal nuttig werk verrichten. U zoudt allen het zesde nummer van de eerste jaargang moeten lezen. U zoudt toe moeten geven, dat dit een methode is om de onderlinge band tussen de clubs te bewaren. De club in Dalfsen wordt er met ere in genoemd. Geen wonder, want daar weet men wat de Arjos nodig heeft. De Arjos in het kleine Dalfsen heeft een leesportefeuille samengesteld, waarin diverse krantenknipsels, brochures, tezamen met Nederlandsche Gedachten en A.R. Staatkunde worden opgenomen. Over het resultaat daarvan is men zeer enthousiast. „Merck toch hoe sterck" geeft deze idee door aan alle andere Overijsselse clubs. Het is een pracht idee. Ter navolging. Ook in andere provincies dan Overijssel. Alleen één opmerking. „Nederlandsche Gedachten" in die leesportefeuille? Met tien man het goedkoopste blad in Nederland lezen? Ach, we kennen de bezwaren wel. Maar wij hebben een ander ideaal: elk Arjoslid leest zijn partijorgaan. Het zal daar vast niet slechter van worden!

* * *

Dalfsen mag er zijn, maar Zwolle slaapt ook niet! Twee bestuursleden hebben daar de officiële functie van propagandist. Ieder Arjoslid is een propagandist voor de grootste politieke jeugdorganisatie in Nederland. Dat is logisch. Maar hoeveel clubs verwaarlozen de proganda niet. In hoeveel clubs komt deze taak niet neer op voorzitter, secretaris en penningmeester, die reeds genoeg te doen hebben? Twee goede propagandisten en de Arjos is gered. Daar zijn we van overtuigd.

* * *

Wij gaan nu naar Gelderland, naar Arnhem. Daar vergaderden op één middag, in één gebouw, het Provinciaal Comité en het Provinciaal Verband. Zoals de ouden zongen, zo piepten de jongen. Want voor de oude heren sprak Prof. de Gaay Fortman en voor de jonge luyden sprak dr Veerman over een gelijksoortig onderwerp. En dat zonder dat men van elkaar afwist.....

Over piepen gesproken. Over de opmerkingen in het jaarverslag, die voor Gelderland niet zo vleiend waren, was men maar weinig te spreken. Zowel de voorzitter als de secretaris reageerden erop en beiden vonden, dat de jaarverslaggever er vierkant naast was.

Wij blijven daar buiten, dat is het gemakkelijkst. Wij hebben gehoord dat het Bestuur van het Provinciaal Verband de hele provincie zal langs gaan. Ieder een stuk. Men gaat alle clubs bezoeken. En waar geen club is, maar er wel een moest zijn, wordt het Bestuur van de Kiesvereniging gewezen op artikel 45 van de Partij-Statuten. Dat is uitstekend. We verwachten nieuwe leden, nieuwe clubs. Zorgt dat volgend jaar de meest euvele jaarverslagschrijver niet de euvele moed heeft iets euvels over Gelderland te schrijven.

* * *

Veenendaal had een primeur. Daar sprak dr Veerman het eerst nadat hij gekozen was tot voorzitter van de nationale organisatie. Een fijne huisvergadering. Het zal wel een goede rede geweest zijn. Zo'n eerste keer..... Veenendaal hoort bij Utrecht. Het ligt in een uithoek. Het Provinciaal Verband Utrecht doet alles om ook voor deze club iets te betekenen. Dat is soms moeilijk, maar Veenendaal werkt

rustig door. Een trouwe opkomst van 15 à 20 leden per vergadering.

Er zijn meer van die stille clubs in den lande. Maar ze werken!

Graag zouden we eens een avond naar Zoetermeer gaan. Een der agendapunten is daar: thee met koek. Dat heeft men ons tenminste verteld. Sprekers hoeven dus niet bang te zijn in dit Nutriciadorp. De Arjos is daar beu van al die soorten melk. Zij wil vaste kost en die bestaat uit gedegen inleidingen. Laatst hebben de leden daar een programma samengesteld waarin een practisch politiek probleem van verschillende kanten belicht werd, in de vorm van een Kamervergadering. Veenendaal en Zoetermeer: zij mogen er zijn. En beide besturen prijzen zich gelukkig zich te kunnen verheugen in een prima contact met de kiesvereniging. Ook dat is voor de Arjos van belang.

* * *

Hij zit weer achter zijn bureau. Nog een tikkeltje bleek om de neus en iets magerder. Maar verder is er geen verandering te bespeuren. Het Kuyperhuis is weer gevuld. Wel is hij nog een beetje beduusd van de vele blijken van belangstelling tijdens zijn ziekte ontvangen. Heus teveel om op te noemen. Hij heeft het ons toevertrouwd: dit heeft hem goed gedaan. Nu kan hij weer met volle kracht vooruit. De Arjos kan er blij om zijn. Hij, u heeft het al begrepen. het is niemand anders dan onze tweede voorzitter, Mr C. J. Verplanke.

* * *

Verlos ons van het ontknikkingszeer,
Geef ons de rust en vrede weer.

Zo zong het Arjos-hoofdbestuurslid Roosjen tijdens de Onderwijsdebatten in de Tweede Kamer. Ja, die Amsterdammers onderscheiden zich in vele opzichten. Zouden we een wedstrijd doen in bestuurswisselingen, het Stedelijk Verband Amsterdam zou glansrijk winnen. Als we nog actueel zijn — het is moeilijk bij te houden! — dan hebben de Heren de Boer en Schelhaas, alsmede mej. Keller het moderamen-bijltje er bij neer moeten leggen. Bovendien was er al een vacature, die van Mej. Coster, de trouwe conferentiebezoekster, die zeer onlangs zeer onverschrokken de verlovingsboot is ingestapt. Als het goed is zijn er nu in Amsterdam nieuwe mensen gekozen in de functie van secretaris en penningmeester van het Stedelijk Verband, en een nieuw lid van het hoofdbestuur en van de provinciale organisatie. Men houdt in Amsterdam dus wel van variatie. Dat is op zichzelf niet zo erg. Want behalve de bestuurswisselingen wordt er ook nog heel wat ander werk verzet. De eens geliquideerde club in het Centrum draait weer. De clubs Amsterdam-Zuid III—IV zijn georganiseerd en draaien eveneens weer perfect. De Amsterdamse voorzitter Koole krijgt daarvoor alle hulde. West is en blijft een zorgenkindje. Het halfjaarlijkse studie-weekend van het Stedelijk Verband is een succes geweest. Het vond plaats in Laren onder leiding van het hoofdbestuurslid Schelhaas. 53 Amsterdammers en enige Arjosmensen uit Hilversum waren daar aanwezig. Referenten: Prof. dr N. Ridderbos en Gerard Hoek.

* * *

Nog even naar de tuinzaal van Christelijke Belangen in Dokkum. Daar vergaderde het District Dokkum. Spiegelgladde wegen ten spijt was er nog een flink aantal Arjoslieden aanwezig. Zo zijn ze in Friesland. De penningmeester van de Nationale Organisatie, mr van Raay, had geen uren nodig om duidelijk te maken dat een „huis" met 6000 enthousiaste jonge anti-revolutionairen moeilijk „scheefgezakt" kan zijn. O zo! Daarvoor was er ook teveel belangstelling voor de speech van de Heer Brandsma over onze organisatie en propaganda. Och, als de criticasters, die we soms wel eens tegenkomen, zulke vergaderingen eens meemaakten.....

* * *

De Heren Cornelisse, de Bruyn en Koole, drie ronde Zeeuwen, vormen een commissie om een streek-verband op Walcheren op te richten. De club in O. en W. Souburg nam daartoe het initiatief. Waar nodig zouden wij het uit willen roepen: meer streekverbanden of districten!

Daardoor wordt — vooral in moeilijk te bereizen provincies — de taak van het Provinciaal Verband aanmerkelijk verlicht.

* * *

Zo zouden we door kunnen gaan. Kolommen achtereen. Er zit vaart in de Arjos. Er wordt gewerkt. Houd vast. Ga door. Het is niet moeilijk — en de lust bekruipt ons — om een Drentse en Utrechtse editie van deze „vaart der Arjos te maken". De Nieuwe Drentse Courant davert de laatste weken van het Arjosnieuws. Maar ja, de pers is één mysterie. Nu gooien we het maar op de ruimte. De volgende keer dus. Hartelijk dank aan al onze tipgevers. Velen gaven aan onze oproep gehoor. Secretarissen van clubs, streekverbanden, provinciale verbanden en wat we nog meer mogen hebben blijf niet achter. Laat het onze schuld zijn als Uw activiteit niet werd vermeld.

EEN **GOEDE** HERINNERING

Dr G. LAMMERS

Gaarne voldoe ik aan het verzoek deze schets over het onderwerp van de Pietersberg in Oosterbeek met een enkel woord in te leiden. M'n vrouw en ik hebben de meest prettige herinnering aan die zo uitnemend geslaagde conferentie, geslaagd vooral door de toewijding van de deelnemers en — laat ik ze vooral niet vergeten — de deelneemsters. De grote belangstelling voor het onderwerp en de wijze, waarop men zich op de bespreking had voorbereid, hebben mij bijzonder verrast. Wanneer men zelf jaren lang met een bepaalde stof heeft geworsteld, is het wel eens moeilijk te geloven, dat anderen er nog belang in kunnen stellen. De conferentie in Oosterbeek heeft mij in dit opzicht gerustgesteld.

Ook in ander opzicht. Wanneer het mogelijk is, dat zeventig jonge mensen zich met volle overgave verdiepen in een toch niet eenvoudig staatsrechtelijk probleem en daarover zulke tot de kern van de zaak doordringende opmerkingen maken als in Oosterbeek zijn gemaakt, dan behoeft men zeker niet te wanhopen aan de daadwerkelijke belangstelling van de jeugd voor de op de achtergrond van de politiek liggende diepere problemen. Hoe belangrijk deze problemen zijn heeft de jongste Kabinetsformatie wel duidelijk aangetoond. De verhouding tussen formateur en fracties is actueel geworden. Bij de oplossing van dit probleem zal het er vooral om gaan de moeilijkheden als gevolg van een te nauw overleg te voorkomen, waardoor een sneller verloop der formatie kan worden verkregen. Naar mijn mening zal dit alleen mogelijk zijn indien men zich in de toekomst laat leiden door de beginselen, welke ik in mijn proefschrift heb trachten te omschrijven en welke op de conferentie in Oosterbeek ampel besproken zijn.

Ik hoop van harte, dat de bestudering van deze beginselen in de clubs rijke vrucht mag dragen.

Over souvereiniteit

Dr A. Veerman

Wanneer op de clubs aan de hand van het betoog van Dr Lammers gesproken wordt over het punt: de kabinetsformatie, dan zal daarbij zeker getracht worden het probleem te benaderen vanuit onze Anti-revolutionaire grondgedachten. Daarbij zal dan, evenals in Oosterbeek, ook onze souvereiniteitsleer aan de orde komen.

Nu is het ongetwijfeld zo, dat het monisme, de samenkoppeling van overheid en volksvertegenwoordiging, zoals deze ook tot uiting kan komen bij de formatie van een kabinet, vaak voortkomt uit een bepaalde opvatting inzake de oorsprong van het gezag, b.v. de leer van de volkssouvereiniteit. Wie geen hogere bron van het gezag kent dan de wil van het volk, kan aan de overheid geen andere taak toekennen dan die volkswil tot uitvoering te brengen en in een democratisch land als het onze geschiedt dit door zich te richten naar de organen van die volkswil, het parlement of wellicht zelfs de politieke partijen. Het kan ook anders; in Moskou heeft men de pretentie beter dan waar ook de volkswil tot uitdrukking te brengen.

Het is nuttig te beginnen met goed te onderscheiden. Wanneer wij over souvereiniteit spreken, gebruiken wij dat woord in heel verschillende zin. Ook in ons Program van Beginselen b.v. vinden we dit woord kort na elkaar gebruikt in twee betekenissen.

Wanneer wij b.v. spreken over de leer der volkssouvereiniteit, dan gaat het om de vraag, waar de bron, de oorsprong ligt van alle gezag op aarde, met name van het overheidsgezag. Waaraan ontleent dat gezag zijn gelding?

Dat is een heel begrijpelijke vraag. Het gezag op aarde wordt altijd uitgeoefend door mensen. Mensen van gelijke bewegingen als de anderen, maar ondertussen hebben zij het, hier en nu, te zeggen en de anderen hebben te gehoorzamen. Waar halen ze het recht vandaan? Dat is inderdaad een moeilijk te verwerken ding en het laat zich verstaan, dat de mensen, die buiten de Schrift om leven, daarover allerlei theorieën hebben opgesteld. De volkssouvereiniteit is **één daarvan.**

Wie luistert naar de Schrift, weet, dat hij allen, die over hem gesteld zijn, heeft te gehoorzamen, omdat het God belieft ons door hun hand te regeren. Daarmee is alle gezag komen te berusten op een goddelijke opdracht en is het vast verankerd in Gods oppermacht, de souvereiniteit Gods.

Het is duidelijk: Wanneer wij zo over de souvereiniteit spreken, dan gebruiken we het woord in wijsgerige zin; dan raakt het direct onze levens- en wereldbeschouwing.

Als ons program van beginselen de leer van de volkssouvereiniteit heeft afgewezen, zegt het direct daarna, dat het voor ons land de souvereiniteit van het Huis van Oranje eert, als onder de leiding Gods in onze geschiedenis geworteld, enz. In dezelfde zin wordt de term o.a. ook gebruikt in de stellingen van Dr Lammers, wanneer hij uiteenzet, hoe in Zwitserland het volk souverein is, zodat b.v. bij zekere belangrijke beslissingen een referendum, een volksstemming is voorgeschreven.

In deze gevallen gaat het om de vraag, aan wie feitelijk en rechtens in een bepaald land het hoogste gezag is opgedragen. We moesten hier eigenlijk niet van souvereiniteit spreken. Souvereiniteit immers is gezag, waar niets boven gaat. Daarom moesten we deze term eigenlijk enkel gebruiken voor de almacht Gods. Op aarde is er alleen gezag. Maar we hebben nu eenmaal te rekenen met een woordgebruik, zoals dat door de gewoonte is gegroeid. Daarom kunnen we ons bij een term als „de souvereiniteit van het Oranjehuis" neerleggen. Als we maar goed weten, dat het woord een vlag is, waaronder tweeërlei lading scheep gaat: een wijsgerige, als het gaat om de bron, de gelding van het gezag, en een positief-rechtelijke, als wij aangeven, bij wie hier of daar het hoogste gezag berust.

En wat heeft dit verhaal nu met ons onderwerp te maken?

In de eerste plaats dit, dat we niet te vlot van het ene spoor op het andere moeten overgaan. Wanneer wij zien, dat gezagsorganen op een bepaalde wijze worden aangewezen, sluit dat niet in het aanvaarden van een bepaalde souvereiniteitsleer. Wanneer in de Verenigde Staten elke vier jaar een president gekozen wordt, betekent dat niet, dat daar de leer der volkssouvereiniteit wordt aangehangen; dat kan wel, maar dat hoeft niet.

In ons land is de gemeenteraad het hoofd van de gemeente. Niet bij de burgemeester, niet bij B. en W., maar bij de raad berust het hoogste gezag. Die raad wordt gekozen.

En ook wanneer in een land als Zwitserland, met zijn referendum, het volk „souverein" is, dan behoeft dat nog niet de erkentenis uit te sluiten, dat alle gezag — door wie ook uitgeoefend — er is bij de gratie Gods.

Wat speciaal de kabinetsformatie betreft, zien we, dat dr A. Kuyper, die in art. 2 van zijn program van beginselen uitsprak, dat de Anti-revolutionaire richting noch in de volkswil, noch in de wet, maar alleen in God de bron van het souvereine gezag vindt, niettemin bij de vorming van een kabinet zeer nauw overleg tussen de kabinetsformateur en de fracties voorstond.

Maar omgekeerd zullen we wel hebben te overwegen, welke positieve rechtsregels en welke politieke practijk op grond van ons principiële uitgangspunt het meest gewenst is.

Dat is dan ongetwijfeld die, waarbij de overheid het met haar gezag niet gemakkelijk neemt, omdat zij weet, dat zij draagster is van een goddelijke opdracht; dat zij hier op aarde een stukje van Zijn opperhoogheid tot uitdrukking brengt. En dat zij daarvoor verantwoordelijk is tegenover Hem.

Maar die Goddelijke opdracht houdt tegelijk de beperking in. In de opdracht zit ook de begrenzing. Die ligt in de vrijheid, dat is in de eigen verantwoordelijkheid, van de onderdanen. Die vrijheid vindt haar orgaan in de volksvertegenwoordiging.

Zo kiezen wij voor een stelsel, waar die twee het best tot hun recht komen. Maar voor we in herhaling vervallen verwijzen we U naar de schets.

De Revolutie, in verband tot de wereldhistorie, is in omgekeerden zin wat de Hervorming voor de Christenheid geweest is. Gelijk deze Europa uit het bijgeloof gered heeft, zo heeft de Omwenteling de beschaafde wereld in den afgrond van het ongeloof geworpen. Gelijk de Reformatie, strekt de Revolutie zich over elk gebied van praktijk en wetenschap uit. Toen was onderwerping aan God, thans is opstand tegen God het beginsel. Daarom is er ook thans in de Kerk, in den Staat, in de wetenschap, één algemene, één heilige strijd; over de éne grote vraag omtrent onvoorwaardelijke onderwerping aan de wet Gods. De beschouwing der Revolutie uit dit oogpunt is, meer dan ooit, een vereiste om onzen leeftijd te verstaan.

Groen van Prinsterer.

De Kroon en de Kabinetsformatie

In overleg met Dr G. J. Lammers geven wij hierbij een schets ten behoeve van de behandeling van het onderwerp, dat door hem besproken werd op de studieconferentie van het vorig najaar te Oosterbeek.

Regering en volksvertegenwoordiging

1. In de staatsrechtelijke en politieke meningen zijn in ons land sinds 1813 steeds twee stromingen aanwezig geweest, het monisme en het dualisme (monos = alleen, één, duo = twee). De eerste opvatting beschouwt de Regering en het parlement tezamen als een eenheid; het dualisme gaat uit van de zelfstandigheid van die beide, zó, dat aan Overheid en volksvertegenwoordiging elk een eigen taak wordt toegekend (stelling 6—10).

2. De Nederlandse staatsrechtelijke en politieke ordening heeft van meet af principieel berust op de aanvaarding van het dualisme tussen de Regering enerzijds en de Volksvertegenwoordiging anderzijds. Dit dualistisch karakter werd echter telkens bedreigd door monistische invloeden.

3. Aanvankelijk vertoonde die monistische invloed zich in deze vorm, dat de plaats en de betekenis van de Staten-Generaal werden miskend en verzwakt. Zo was het onder Koning Willem I (besluitenregering) en na 1848 bij Thorbecke, bij wie in sterke mate de neiging bestond het zwaartepunt van de Koning over te brengen op het kabinet, maar die evenals Willem I aan de betekenis van het parlement te kort deed.

Na 1870 zijn de rollen omgekeerd en dreigt het monistisch gevaar van de kant van hen, die — naar Engels voorbeeld — leerden, dat alle macht berust bij het parlement. Het kabinet wordt dan misvormd tot een commissie, gevormd uit de Kamermeerderheid.

Na de jongste wereldoorlog was er omgekeerd weer de neiging, het parlement buiten de zaken te houden. En door de veranderingen in het staatkundig leven (internationale verbindingen, economische en technische ontwikkeling) is het overwicht nu nog duidelijk aan de zijde van de Regering. Overigens mag hierbij niet over het hoofd gezien worden, dat nu bij andere instanties dan de volksvertegenwoordiging wel de neiging bestaat, „op de stoel van de Regering te gaan zitten" (politieke partijen, maatschappelijke organen).

4. De Antirevolutionairen hebben zich steeds tegen het monisme verzet. De hoge Overheid, die regeert bij de gratie Gods, heeft haar eigen taak en bevoegdheid, die het volk om Gods wil heeft te eerbiedigen. Maar ook het volk heeft zijn rechten en vrijheden, en behoort door middel van de volksvertegenwoordiging invloed uit te oefenen op de richting van het regeerbeleid, vooral tot beveiliging van die vrijheden.

(Litteratuur: de brochure van Prof. Mr A. Anema: „Politieke rondblik").

De Kabinetsformatie

1. Naar de wijze van tot stand komen maakt men onderscheid tussen parlementaire en extra-parlementaire kabinetten. Een parlementair kabinet berust op een bij de formatie aangegaan accoord tussen de formateur en een Kamermeerderheid, die zich op basis van een program verbindt het Kabinet te steunen. Een extra-parlementair Kabinet berust niet op enig accoord, maar is door de formateur gevormd op basis van een door hem zelfstandig opgesteld program. Uiteraard dient ook in dit geval de redelijke verwachting te bestaan, dat het kabinet in de Staten-Generaal voldoende steun zal vinden (stelling 11).

2. Een parlementair kabinet sluit zeker niet vanzelf in (vanwege het accoord), dat een monistisch stelsel wordt aanvaard; dit blijkt uit onze parlementaire geschiedenis; onze parlementaire Kabinetten wisten meestal hun zelfstandigheid te bewaren. Toch is het wenselijk, dat ook bij de formatie gewaakt wordt voor de zelfstandigheid van Regering en volksvertegenwoordiging.

3. Dr A. Kuyper was een voorstander van rechtstreeks overleg tussen formateur en fractie. Jhr A. F. de Savornin Lohman legde veel meer de nadruk op de zelfstandigheid van de Regering.

In de twintiger jaren kwam een reeks extra-parlementaire kabinetten tot stand, noodgedwongen, omdat de vorming van een parlementair kabinet niet mogelijk was. In de theorie bleef men echter een parlementair kabinet als het meest gewenste beschouwen.

4. Dr H. Colijn daarentegen was aan het einde van zijn politieke loopbaan tegenstander van overleg tussen formateur en fracties. Ook Anti-revolutionaire theoretici leerden toen, dat een extra-parlementair kabinet de voorkeur verdiende (zonder binding dus), omdat daarbij Regering en volksvertegenwoordiging vrijer en zuiverder tegenover elkaar staan en een krachtiger bewind mogelijk is (stelling 15 en 16).

De jongste geschiedenis

1. Na de tweede wereldoorlog is het overleg tussen de formateurs en de fracties steeds sterker geworden. Bij de laatste formatie betrof dit overleg niet alleen het program, maar ook de verdeling van de portefeuilles en de personen, aan wie deze zouden worden toevertrouwd.

2. Deze ontwikkeling hangt samen met verschuivingen, die voortvloeien uit de feitelijke ontwikkeling.

a. De steeds toenemende ingewikkeldheid van het staatkundig en economisch bestel heeft ertoe geleid, dat het overwicht is gekomen bij de Regering en niet zelden zelfs bij de individuele minister (of bij de door de minister geleide bureaucratie).

b. De grote betekenis van de buitenlandse politiek heeft eveneens geleid tot een verschuiving in deze richting.

3. De Staten-Generaal hebben (in samenwerking met de Regering) op meer dan een manier getracht deze vermindering van haar invloed op het beleid te vergoeden. We zien dit bijv. in:

a. het instellen van commissies, waardoor overleg tussen Regering en volksvertegenwoordiging mogelijk is reeds bij de voorbereiding van de te nemen besluiten. Bezwaren: de zelfstandigheid van de Regering kan nu weer in het gedrang komen; het Kamerdebat wordt tot een blote formaliteit; de zaken worden aan de openbaarheid onttrokken; de oppositie komt niet tot haar recht.

b. het bevorderen dat Kamerleden benoemd worden in delegaties naar internationale conferenties. Bezwaar: zulke

De wereld

IN BEWEGING

J. W. OOMS

De wereld is in beweging — en wij bedoelen dit niet in de geest van Galileï, die tot de conclusie kwam, dat de aarde haar wenteling rond de zon maakte. Christenen weten, dat sedert het Paradijs de wereld in beweging is om tot verlossing te komen. En omdat wij uitzicht en belofte aangaande die verlossing hebben, is ook de Kerk altijd in beweging.

De wereld is in beweging — en de voortdurende worsteling tot verkrijging van geestelijke waarden en ook van stoffelijke vooruitgang, noemen wij wel kortweg: cultuur. Ook ons wereldje is in beweging en daar komt dus eveneens de cultuur bij te pas. Er zijn in ons land dingen gaande, die veel dieper ingrijpen, dan velen vermoeden. Levensgewoonten worden omgebogen en er zijn zelfs jonge mensen, die het spoor bijster raken. Vooral de plattelandscultuur is aan het veranderen. En dat zei ik ook tot mijn buurvrouw, die afkomstig is van het platteland.

Buurvrouw en haar nylons

„Hoor eens", zei ze, „van kunst heb ik geen verstand. Ik heb een kunstgebit, maar verder wil ik niet met kunst te maken hebben. Over cultuur weet ik dus ook niet mee te praten. Maar dat er veel veranderd is, dat is zeker. Toen ik jong was, droeg ik thuis op de boerderij zwarte kousen van twee-recht-één-averecht, maar mijn zus, die nog thuis is, draagt nylons! Daarom heb je vast wel gelijk, als je zegt, dat er veel aan 't veranderen is."

Het goede mens begreep niet, dat ook de nylons van haar zuster een tikkeltje met cultuur te maken hebben. En zoals zovelen, leeft zij in de onjuiste veronderstelling, dat met cultuur de kunst bedoeld wordt. Kunst is slechts een onderdeel van het hele samenstel van handelingen, dat we aanduiden met het woord cultuur. Zij besefte niet, dat de levensstijl óók een cultuuruiting is en dat zelfs de manier van een meisje-vragen, van trouwen en bruiloft-houden onderdelen zijn van de cultuur van een volk of gemeenschap.

Het wil wel wat zeggen, als er jonge mensen zijn, die de draad kwijtraken omdat hun en ons wereldje zo hevig in beweging is. Want als er iemand vertrouwd is met beweging, dan zijn wij jongeren dit wel! Niets en niemand is zo dynamisch als de jeugd. We zijn tegelijkertijd hemelbestormers en wereldveroveraars. En later begrijpen we waarschijnlijk wel, dat het eigenlijk nooit zo'n vaart gelopen heeft met dat veroveren en bestormen. Maar dat is niet zo erg, niet zo erg.... Het komt er allereerst maar op aan, of de dynamiek van de jongeren ook hun geloof heeft verdiept.

't Platteland in beweging

De levensuitingen van ons volk — en vooral die van de bewoners van het platteland — wortelen over het algemeen op oude tradities. Elk ding heeft zijn historie; ook elke levensstijl. De historie is dus verweven in ons doen en laten. De Christelijke levensstijl heeft als fundament Schrift en historie. Volgens sommigen is het vandaag zo, dat er aan dit fundament gewrikt wordt, als gevolg van het feit, dat ons wereldje zo hevig in beweging is. Dat merkt men vooral op het platteland zo goed. Die beweging, datgene wat plaatsgrijpt, brengt tegelijkertijd de levensgewoonten in beroering — en nu krijgen wij regelrecht en zeer direct met politiek te doen.

Wij leven in een dichtbevolkt land. Als we in een tram stappen op een spitsuur, merken we dat natuurlijk beter, dan wanneer wij kamperen op de Veluwe. Maar iedereen weet, dat het zo is. Omdat wij met zovelen zijn op een klein gebied — en het getal gaat nog steeds excelsior — is de vraag naar werk en dus naar het dagelijks brood sterk toegenomen. Op een klein bestek moeten veel mensen leven. Daardoor verrijzen er fabrieken, waar vroeger koeien graasden, en worden er woningen gebouwd op grond, die voorheen jaar aan jaar koren voortbracht. En Mientje uit het polderland maakte voorheen melkbussen schoon en werkte in de allerdrukste oogsttijd soms mee op het land, doch thans heeft zij haar plaatsje aan de lopende band van de fabriek, die in het dorp verrezen is. De fabrieksschoorsteen is hoger dan de oude kerktoren. Op deze manier heeft vooral ons platteland te doen gekregen met de industrialisatie. En dát is het, wat een dorp, een streek of zelfs een provincie een ander aanzien kan geven. Dit heeft tot gevolg, dat eeuwenoude levensgewoonten worden omgebogen. De vestiging van fabrieken in voorheen zuiver agrarische gebieden heeft een politieke kant en dus ook een culturele.

— Sinds we die fabriek hebben zijn er bij ons heel andere levensgewoonten ingeburgerd, zei iemand. Jawel, dat nemen wij graag aan. Maar belangrijker is, of er een andere géést gekomen is. Want speciaal in dit op-

---

Kamerleden worden ongemerkt en onbedoeld in de ambtelijke sfeer ingekapseld; als delegatielid hebben zij de instructies van de Regering te volgen.

c. het mijden van de „oppositie" en het streven, door een of meer mannen in het kabinet te hebben, te zorgen, dat de eigen visie bij de bepaling van het regeringsbeleid voldoende tot gelding kan komen. Bezwaar: zo geraakt men wel heel gemakkelijk in monistisch vaarwater, waarbij het Kabinet een sectie van de Staten-Generaal wordt.

4. Nodig is versterking van de positie van de Staten-Generaal. Dit kan o.m. door:

a. goede selectie van de te kiezen Kamerleden;

b. verbetering van het apparaat van de Kamers (o.a. door goede documentatie);

c. activering van de pers, om goede voorlichting en zo groot mogelijke openbaarheid te verkrijgen.

5. In het licht van de feitelijke ontwikkeling is de gang van zaken bij de jongste kabinetsformaties begrijpelijk. Het evenwicht tussen Regering en Staten-Generaal is nog niet gevonden.

Voor een goede ontwikkeling van ons staatkundig leven is echter nodig:

a. dat de eigen taak en verantwoordelijkheid van overheid en volksvertegenwoordiging goed wordt onderscheiden;

b. dat de Staten-Generaal ook onder de huidige ontwikkeling in de mogelijkheid verkeert haar taak naar behoren te vervullen (overheveling van daarvoor in aanmerking komende taken van de overheid naar maatschappelijke organen kan mede ten goede werken);

c. dat ook bij de formatie met de eigen plaats van Regering en Staten-Generaal gerekend wordt.

zicht moeten wij op onze hoede zijn en doen, wat onze hand vindt om te doen. Dit is een zaak, die de kerken aangaat, maar eveneens de christelijke politieke partijen. En ons, jongeren, dus niet minder.

— Er zijn in ons dorp lui uit de stad gekomen, mensen die op de nieuwe fabriek werken, vertelde een Arjoslid. En hij voegde er aan toe: — Er zit van alles tussen, ook echte rooien.... Hij liet in het midden, of hij lieden van de P.v.d.A. al of niet als kleur-echt beschouwde.

Een toenemende industrialisatie is noodzakelijk, het is voor ons volk een levensbelang. Maar we mogen niet blind zijn voor de gevaren, die de vestiging van industrieën ten plattelande met zich meebrengen kan. Ook de Arjos moet hier goed op letten. Er was eens een man, die sprak over een Anti-Revolutionair dorp. Maar hij zei er bij, dat dit verleden tijd was. Dat dorp heeft fabrieken gekregen en daardoor werkgelegenheid voor vele inwoners. Maar de industrie heeft het beeld van dat dorp gewijzigd, ook in politiek opzicht. En nu mag een oude brave wethouder van een kleine gemeente zijn handen ballen naar de fabrieken en klagen dat zijn dorp kapot gemaakt is, maar hij weet, dat hij machteloos staat en de industrialisatie niet kan keren. In het belang van ons hele volk mág hij het ook niet keren. Wij móeten industrialiseren. omdat millioenen Nederlandse handen om werk, om eten, om een levensbestaan vragen!

Maar die géést, daar gaat het om! De verandering in levensgewoonten, de culturele wijzigingen, die onzichtbaar meekomen met de industrialisatie ten plattelande, moeten ons actief maken. Het kán erg zijn, als levensgewoonten worden omgebogen. Vooral als er een vervlakking in vele dingen het gevolg van is. Maar véél erger is het toch, als een levensbeschouwing geïnfecteerd wordt met niet-Christelijke beschouwingen. Nieuw bloed in een oude gemeenschap kan zegenrijk werken, doch het kan ook gevaarlijk zijn. En in sommige gevallen kan het zelfs de vermolming verhaasten.

Het Trojaanse paard

Wat doen wij, Arjos-mensen, tegen de gevaren die onze cultuur, onze politieke overtuiging bedreiging in een dorp, een streek of een provincie?

Goed, we kunnen het er over eens zijn, dat industrialisatie noodzakelijk is. We kunnen regering en volksvertegenwoordiging vriendelijk toeknikken als men de industrialisatie als middel ter verkrijging van werkgelegenheid tracht te bevorderen. Maar daar zijn wij niet mee af. Want de fabrieken in ons dorp of gewest kunnen even zoveel paarden van Troje zijn. En daarom hebben wij wel zeer beslist te waken tegen de gevaren die onze cultuur bedreigen. Een enkeling mag dan klagen: Hoe groen was mijn dal, eens, toen er nog geen fabrieken waren in ons dorp.... maar daar komen wij niet verder mee. Wij moeten aanpakken! Dat kunnen we trouwens ook wel, als we maar beseffen, dat wij als Christenen werkelijk een grote taak hebben. Wij weten best, dat die taak ook ligt op politiek terrein. Welnu, dan moeten wij ook intensief aan politieke vorming doen! Lezen en studeren moeten we — en trouw vergaderen als Arjos-afdeling. En dat alles moet gebeuren op een niveau, dat in alle opzichten verantwoord is. Verantwoord ten opzichte van onze geloofsovertuiging, maar ook verantwoord in politiek en cultureel opzicht. Onze vergaderingen moeten aantrekkelijk zijn; niet stijf, doch levenswarm. Kort en goed, wij zullen ons moeten uiten op een niveau, dat uitsteekt boven de vervlakkende en wellicht afbrekende stromingen, die mèt de industrie in snel tempo ons platteland binnenkomen.

Met te hooi en te gras eens een politiek artikeltje te lezen, komen wij er niet. Dan keren wij niet de aantasting van de goede elementen in de culturele structuur van de samenleving ten plattelande. Als wij niet werkelijk met enthousiasme Arjosmensen zijn, dan houden wij onze Christelijke levensstijl niet als een lévende stijl tot baken in de wereld, die in beweging is. Dan zal de rook der fabrieken onze levens- en wereldbeschouwing verduisteren. Dan zullen sintelhopen bedelven ons dal, dat ééns zo groen was en dat uitzicht gaf op het nieuwe Paradijs, dat beloofd is.

JAARVERGADERING

Provinciaal Verband Utrecht

Op Zaterdag 13 December kwam het Prov. Verband Utrecht bijeen in het Bogermanhuis. Voor de laatste maal stond deze vergadering onder leiding van W. de Fockert. Tijdens de bestuursverkiezing werd M. Jens tot voorzitter gekozen, die ook tot afgevaardigde naar de N.O. herkozen werd. In twee andere vacatures kwamen Bep v. Nierop te Zeist en J. Ploeg Jr. te De Bilt.

De jaarverslagen van secretaris en penningmeester werden besproken. Het aantal clubs in de provincie bedroeg per 1 Dec. 1952 21 met 350 leden. Op 1 Jan. '52 was dit nog 25 met 439 leden. Afgeschreven werden de clubs te Benschop, Soest en Spakenburg. Uit Den Dolder kwam bericht dat daar een club was opgericht. Andere clubs begonnen met een nieuwe leiding.

De heer G. Puchinger uit Utrecht refereerde over „Groen van Prinsterer". Groen van Prinsterer was een wijsgeer die politicus werd. Hij is voor ons een bron. Vele beroepen zich op hem. Maar evenals bij alle bronnen komt het op de interpretatie aan, ook nu in de strijd tegen de doorbraak. In 't kort vertelde spreker over de jeugd van Groen van Prinsterer en het geestelijk klimaat, van braaf en deugdzaam zijn, conform de Bijbel (!) en de moralistische versjes van die dagen, die als **de** rijkdom gezien werden van het christendom.

Voorts toonde spreker aan de grote invloed, die z'n vader, Willem Bilderdijk, Prof. v. Assen en Merle d'Aubigné op Groen hebben uitgeoefend.

Het Reveil achtte alleen belangrijk de verhouding van de menselijke ziel tot de Christus. De dogmatische belijndheid achtte zij niet belangrijk en was haar ook vreemd. Kuypers dogmatische strakheid mist men dan ook bij Groen.

Belangrijk is ook Groen's verhouding tot de predikanten. Voor hem werd belangrijk het vraagstuk: „Waar ligt het criterium van gemeenschap"! Eerst zocht hij die in de natie evenals Thorbecke (ook de Nat. Soc.). Later zag Groen in dat de eeuwige gemeenschap door God was bepaald, het geloof in de Here Jezus Christus en daarom moest hij de Christenen in het land verzamelen. Heden ten dage rijst ook de vraag: „Is de broederband kerkelijk bepaald?"!!

De afgescheiden predikanten werkten eerst niet samen met Groen, later wel. De verhouding tot het grootste deel der Ned. Herv. predikanten werd slechter. De houding der Etisch-Irenischen kwam tenslotte neer op vrede met de modernen en oorlog met de Gereformeerden.

Spreker zag Kuyper als notaris van Groen's erfenis en Fabius als de erfgenaam. Het persoonlijk geloofsleven is te zien als een ellips waarvan de brandpunten zijn het gebed en persoonlijk bijbellezen.

Staatsinrichting

De Volksvertegenwoordiging

II.

In ons eerste artikel over de vertegenwoordiging, opgenomen in het nummer van 20 December 1952, hebben wij in enkele grove trekken de positie en de taak van dit staatsorgaan geschetst.

In dat artikel is reeds gebleken, dat onze volksvertegenwoordiging uit twee Kamers bestaat: de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Beide Kamers hebben de taak, die wij in het bovenvermelde artikel hebben omschreven. Maar.... ieder op haar wijze. Voor het belangrijkste gedeelte dezer taak is er verschil in de wijze, waarop de Kamers het hebben uit te voeren.

Over het verschil in deze wijze van uitvoeren willen wij nu in dit artikel een en ander meedelen. Er is ook enig verschil in de taken zelf, maar dat laten wij nu maar onbesproken.

Het verschil tussen beide Kamers ligt dus niet daarin, dat, zoals sommigen misschien denken, de Kamers elk een verschillend deel, een verschillende stand, van het volk zouden vertegenwoordigen [1]).

Onze Eerste Kamer is van betrekkelijk jonge datum. Zij is in 1815 in ons staatsbestel opgenomen. Voordien was zij daarin onbekend. Dat zij werd ingesteld in dat jaar was een gevolg van de aansluiting van België. In verband met die aansluiting moest de Grondwet gewijzigd worden. Daartoe werd een staatscommissie ingesteld, in welke commissie natuurlijk ook een aantal Belgen zitting namen. Vooral op aandringen van deze Belgische leden is toen besloten tot instelling van de Eerste Kamer. En bij enkele van deze Belgische leden leefde inderdaad aanvankelijk de gedachte deze Kamer te maken tot een speciale vertegenwoordigster van de adellijke stand, terwijl dan de Tweede Kamer de burgerlijke stand zou vertegenwoordigen. Toentertijd speelde in België de adel nog een vrij belangrijke rol. Deze gedachte, die overigens ook niet door alle Belgische leden der commissie werd gedeeld, heeft de commissie echter niet tot de hare gemaakt.

Zij beoogde met de instelling der Eerste Kamer te scheppen een bolwerk voor de troon, n.l. om deze te beschermen tegen een al te driftig in democratische richting voortstuwende Tweede Kamer. Zo werd onze „senaat" een college van 40—60 heren op leeftijd — zij moesten de leeftijd van 40 jaar hebben bereikt —, die door de Koning voor het leven waren benoemd uit degenen, die door geboorte, door gegoedheid of door aan de staat bewezen diensten, behoorden tot de aanzienlijksten van het land.

Aldus samengesteld bleek de Kamer weinig ruggegraat te bezitten. Zij werd een willig werktuig in handen van Willem I, wat haar van de zijde der Belgen de spotnaam „ménagerie du roi" bezorgde.

Lange tijd heeft men de zin van het bestaan der Kamer gezocht in het zijn van een bolwerk voor de troon. Bijna de gehele 19de eeuw door. Maar in 1848 kwamen er een paar argumenten bij.

In dat jaar is een ingrijpende en zeer belangrijke grondwetsherziening tot stand gekomen. In de discussie tussen Regering en Volksvertegenwoordiging gevoerd bij de behandeling van de herzieningsvoorstellen heeft de Regering het bestaan der Kamer verdedigd op grond van drie argumenten die wij menen te kunnen lezen in het volgende citaat uit de Handelingen: „De Eerste Kamer is niet ingesteld om artikel voor artikel de wetten te onderzoeken, maar om de grote beginselen te handhaven, om te waken.... tegen overijling en dwaling, om aan driften heilzame palen te stellen, en den troon tot een bolwerk te strekken".

Deze drie argumenten zijn de volgende: De Kamer heeft ertegen te waken: 1e. dat er een bom gelegd wordt onder de fundamenten van ons staatsbestel; 2e. dat ten onrechte geofferd wordt aan de waan van de dag; 3e. dat de rechten van de Kroon worden aangetast.

Wij hebben deze argumenten alle vermeld omdat thans na 1922 de vraag kan rijzen en ook inderdaad is gerezen of het laten voortbestaan der Eerste Kamer wel zin heeft.

In 1922 n.l. is de democratisering der Eerste Kamer voltooid. Wij bedoelen met die democratisering dit, dat geen bijzondere eisen meer worden gesteld om voor het lidmaatschap in aanmerking te kunnen komen. De huidige Grondwet bevat op dit punt voor de Tweede zowel als de Eerste Kamer precies dezelfde regeling. De leden der Eerste Kamer vormen dus niet een select gezelschap, dat zich door bezit, titel of verdienste onderscheidt van het gezelschap, dat aan de overzijde van het Binnenhof resideert. Men heeft daarom wel gezegd, dat de beide delen der Staten-Generaal doublures van elkaar zijn en op die grond betoogd, dat de Eerste Kamer wel zou kunnen verdwijnen. Dat de Eerste Kamer een doublure zou zijn van de Tweede is niet geheel juist en ook buitendien menen wij, dat de eerste twee hierboven vermelde argumenten zoveel kracht en waarde hebben, dat het bestaan der Eerste Kamer ook thans ten volle gerechtvaardigd is.

Wij achten het gunstig, dat een wetsvoorstel na vaststelling in de Tweede Kamer, waarin de partijstrijd dikwijls fel is geweest en men als gevolg daarvan lang niet altijd tot zakelijk verantwoorde beslissingen is gekomen, waarin ook dikwijls „de waan van de dag" meer gevolgd wordt dan wenselijk is, nog eens in een wat rustiger omgeving wordt bekeken en in zijn geheel wordt getoetst aan de grote beginselen van ons staatsrecht en aan de eisen van de tijd.

Onze Eerste Kamer is daartoe bij machte. Want al is 't dan zo, dat de politieke verhoudingen in deze Kamer vrijwel niet verschillen van die in de Tweede, door de wijze van samenstelling en door het gemis van het recht van amendement zullen de leden dezer Kamer toch minder geneigd zijn in de fout te vervallen de zaken vanuit een bekrompen standpunt te bezien en dienovereenkomstig te besluiten.

In het algemeen kunnen wij dus dit zeggen: De Tweede Kamer is de „chambre de travail", daar worden zaken gedaan; de Eerste Kamer is de „chambre de réflection", daar bezint men zich nog eens rustig op de resultaten van het zaken doen.

In vier volgende artikelen hopen wij nog nader op Tweede- en Eerste Kamer in te gaan. H. D. W. BOVEN.

---

1) Denk aan het House of Commons en het House of Lords in Engeland.

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,

een solied en actief persoon

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden

BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten

KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C.

Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214

Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640

N.V. „STAD ALKMAAR"

Hoofdkantoor: Luttik Oudorp 15

Telefoon 3723—2641 ALKMAAR

Snel en betrouwbaar vervoer door Noord-Holland en Friesland

Voor een MOOIE en VOORDELIGE vloerbedekking:

Plastwood en Floorbestvloeren

A. DE JAGER—TOLHOEK

GOES	MIDDELBURG	VLISSINGEN
Telef. 2138	Tel. 2526	Tel. 2197

Golfcartonfabriek

Z. de Zeeuw n.v.

Eerbeek

Rollen
Formaten
Kleine dozen

Fabrikante van papieren opvulkussens

Ook in 10 standaard-kleuren in speciaal-uitvoeringen

UW ADRES voor Drukwerk

Zowel voor kleine als voor grote oplagen:

HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ

P. VAN DER LINDEN

Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

FA. FERNHOUT

Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING

ZWOLLE	EMMELOORD
tel. 3477 b.g.g. 5358	tel. 144 b.g.g. 130

Aannemersbedrijf

* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen

GEBR. HAKKERS

WERKENDAM — TELEF. 14

AANNEMERS- EN HANDELSBEDRIJF

VAN OORD

WERKENDAM
TELEFOON 23

* Grond- en Waterbouwkundige werken
* Handel in Rijsmaterialen en Riet

Vraagt Uw Schilder,

Voor het buitenschilderwerk aan Uw gebouwen

GARANTIE STANDVERF

IN ALLE KLEUREN

De enige verf welke **vijf jaar** gegarandeerd wordt.

Wed. Boonstoppel & Zonen N.V.

Lak- & Vernisfabriek - Waddinxveen

TRANSPORTSCHROEVEN

EN

ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

Firma J. van den Berg & Zonen

WADDINXVEEN — Telefoon 226 K 1828

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

9e Jrg. no. 2 (Co. 1)

16 Februari 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

NATIONALE RAMP

Dr J. SCHOUTEN

DOOD EN VERSCHRIKKING

De kracht van de wind en die van het water hebben verenigd de westkust van ons land gebeukt.

De golven, fel bewogen en opgestuwd door storm en vloed, hebben als het ware haar klauwen geslagen in zeeweringen en dijken. In het zuid-westen van ons land waren deze niet tegen die kracht bestand. Bressen werden geslagen in de zeekeringen. Vele dijken bezweken. Het eilandengebied van Zuid-Holland en Zeeland, West-Brabant en een deel van de Alblasserwaard werden een prooi van de binnendringende watermassa's. Verdronken land. Een en ander voltrok zich in een vrijwel allen overrompelend tempo. De betekenis en de gevolgen van dit gebeuren staan ons, terwijl wij dit schrijven, nog maar zeer ten dele voor ogen.

Het aantal doden is reeds tot meer dan 1200 gestegen. Vele duizenden medeburgers hebben alles verloren. Kleding, beddegoed, huisraad, vee, voorraden goederen, machines en werktuigen, huizen en andere gebouwen enz. zijn verzwolgen, vernield of bedorven door het water. In een kort ogenblik werden voor velen de vruchten van jarenlange noeste arbeid vernietigd. Wie zou niet treuren en wenen bij het zich indenken van al het leed?

* * *

Dood en verschrikking hebben ons volk aangegrepen en tegelijkertijd gedreven tot daden. Met zeldzame energie zijn tallozen gaan zwoegen om verdere uitbreiding van de watervloed te voorkomen, om hulp te verlenen aan de slachtoffers, om degenen die een prooi van de dood dreigden te worden te verlossen uit hun ellende, om de evacuatie van vele duizenden tot stand te brengen. Met man en macht is en wordt gewerkt. Teleurstellingen en droeve tegenslagen vermogen niet moed en volharding te breken. Het hart spreekt, de krachten worden vermenigvuldigd. Dit doet weldadig aan te midden van rouw, smart en verlies. Dit maakt vindingrijk. Soms wordt daardoor het onmogelijk geachte mogelijk. De gloed van de warme menselijkheid verspreidt zich. Hij zet dikwijls koude harten in brand.

Laat dit niet voor enkele dagen zijn. Ons volk komt, het zal meer en meer blijken, voor een enorme zware taak te staan. Wij hebben met een catastrofaal gebeuren te doen, dat diepingrijpende gevolgen na zich sleept. Een deel van ons volk is direct en zwaar getroffen, maar ons hele volk is er zeer nauw bij betrokken. Het is een nationale ramp geworden. Onze *natie,* heel ons volk, deelt daarin en wordt geplaatst voor een ontzaglijk werk, dat grote offers en langdurige inspanning vraagt. Laten allen bijdragen naar vermogen, ja, boven vermogen. De geldstroom moet rijkelijk en lang vloeien. Vele millioenen zijn nodig. Liefde en plicht moeten zich openbaren in daden, welke werkelijk van offers spreken.

* * *

Ditmaal is de ramp niet het gevolg van een schuldige opzet van mensen. God bracht dit alles over ons, Hij voert het regiment over wind en water. Waarom en waartoe? Wij weten het niet, maar Hij spreekt daarin tot ons allen, en zegt tot ieder onzer: Ik leg u dit op, red, lenig de nood, neem uw aandeel in het herstel, gehoorzaam de hoofdsom van Mijn geboden.

Laat ons naar Hem luisteren. Pare zich ons bidden aan ons werken, ons werken aan ons bidden.

Dr J. SCHOUTEN

Werk aan de winkel

Dezer dagen voerden twee Anti-revolutionairen een gesprek met elkander over de taak van onze partij. In de loop van dit gesprek stelde één van hen de vraag: Wat kan ik doen?

Deze vraag schijnt slechts één betekenis te hebben, n.l. deze: zeg mij wat ik zou kunnen doen. Toch kan zij het gevolg zijn van zeer uiteenlopende overwegingen, en dus in meer dan één zin worden gesteld. Er kan bijv. aan ten grondslag liggen: mijn eigen mogelijkheden en de toestand ter plaatse zijn van die aard, dat door mij niets kan worden gedaan. In dat geval zou zij, precieser geformuleerd, moeten luiden: Wat kan ik nu doen? Welk werk zou ik nu op mij kunnen nemen? Zij wordt dan niet gedaan met het doel een positief antwoord uit te lokken, dat ter harte zal worden genomen, maar om uitdrukking te geven aan de stellige opvatting: hoe het ook moge zijn, voor mij is er geen taak.

De vraag kan echter, gelukkig, ook een veel betere strekking hebben. Zij kan het resultaat zijn van de overweging: ik zie met u de taak van onze partij, maar het is mij niet duidelijk wat daaruit voor mij voortvloeit. Wil mij eens precies en concreet zeggen, wat ik kan doen om er aan mede te werken, dat onze partij haar taak naar behoren vervult.

In de hoop, dat de vraag deze strekking had, en dat velen er voor zichzelf zo mee bezig zijn, willen wij er iets over zeggen.

Een lid van de partij, dat is van de kiesvereniging, beperkt zich niet tot het op tijd betalen van de contributie tot een bedrag, waaruit blijkt, dat het financieel wil doen wat mogelijk is. Lid zijn betekent: behoren tot een gemeenschap van geestverwante mensen, in verband staan en leven met de medeleden, een plaats in die gemeenschap innemen, een schakel vormen in een keten. Een levend lid — en dat behoren allen te zijn — leeft mee met de gemeenschap, met haar wel en wee, bezoekt, indien enigszins mogelijk, de vergaderingen van de kiesvereniging, wekt anderen daartoe op, zit of hangt niet onverschillig op een stoel, maar volgt de zaken met belangstelling, spant zich in om haar in het juiste licht te zien, en helpt bevorderen, dat ook de medeleden dit doen. Een levend lid heeft er geen vrede mede, dat de kiesvereniging in de winter doorslaapt, of dat zij uitsluitend bijeenkomt om zgn. „huishoudelijke aangelegenheden" af te doen. Het staat er naar, dat er telkenmale een tevoren bekend gemaakt politiek onderwerp wordt behandeld. Het leest daarover goede lectuur en denkt er over na. Het draagt bij tot een leerzame het inzicht verrijkende gedachtenwisseling. Een levend lid bergt hetgeen het zo ontvangt niet in de binnenkamer op, is er niet alleen voor zichzelf mee bezig, maar draagt het uit naar buiten en spreekt er met anderen over. Het licht hen in, ruimt misverstanden uit de weg, wekt of versterkt hun belangstelling, verbreidt onze politieke beschouwingen over de principiële en practische zaken, welke aan de orde zijn, en verdedigt deze, als dit nodig of wenselijk blijkt. Een levend lid doet dit, omdat de gehoorzaamheid aan God en Zijn Woord, omdat de belijdenis en de beleving van het Evangelie der Schriften daartoe dringt. Het ziet het als de roeping van de christen christelijke, anti-revolutionaire politiek te bevorderen en te dienen.

Iedere Anti-revolutionair vindt o.i. hierin een passend antwoord op de vraag: Wat kan ik doen? Hij heeft dit alleen nog maar te verbijzonderen en nader te concretiseren, in verband met de toestand en de verhoudingen in de plaats waar hij woonachtig is. Er is voor allen volop werk aan de winkel. En niemand kan met recht zeggen: voor mij is er geen taak.

Er kan echter aan het gezegde met het oog op de politieke werkzaamheid in de eerstvolgende maanden nog een en ander worden toegevoegd. Wij gaan de gemeenteraadsverkiezingen tegemoet. De voorbereiding van de candidaatstelling vraagt in de regel veel wijsheid en beleid. Een goede voorbereiding van de verkiezingsactie plaatst voor een omvangrijke arbeid naar binnen en naar buiten. Alles moet goed worden geregeld. Het werk moet over allen kunnen worden verdeeld. Vooral aan de bewerking van het volk, van de burgerij, van de kiezers en de kiezeressen moet veel aandacht worden gegeven. Huisbezoek is een van de beste propaganda-middelen. Huisbezoek opent de gelegenheid voor een nauw contact, voor een vriendschappelijke en zakelijke uitwisseling van gedachten, voor samenbinding en voor verheldering van het inzicht in roeping en taak. Het vraagt echter de medewerking van velen, die er zich met liefde en vreugde voor geven.

Er is voor allen werk aan de winkel. Meld u bij de besturen, en zeg: Wil mij maar mededelen wat ik moet doen. Ik ben bereid dit te doen, want ik zie het als onze christelijke roeping.

De ministers Drees, Staf en Algera bij de Regeringsverklaring over de watersnood.

DE PARTIJ in actie

1. Het Centralen Convent

Het Centralen Convent is op Woensdag 7 Januari in vergadering bijeengeweest te Utrecht, ter bespreking van het rapport over het Passieve Vrouwenkiesrecht. Dit rapport was uitgebracht door de commissie Donner. De commissie was tot de conclusie gekomen, dat de volstrekte uitsluiting van de vrouw, zoals deze was belichaamd in de formele beslissing in de Deputatenvergadering van 1921 niet langer behoort te worden gehandhaafd. Het Centraal Comité deelt dit standpunt, ook op grond van organisatorische overwegingen. Met deze zaak heeft het Centralen Convent zich nu uitvoerig bezig gehouden. In de couranten is destijds een uitvoerig verslag verschenen. Ook in het Kaderorgaan van Nederlandsche Gedachten is dit verslag opgenomen. Vandaar dat wij er van afzien over dit Centralen Convent thans brede beschouwingen te geven. Wel is het goed er nog eens nadrukkelijk aan te herinneren dat het Centralen Convent geen besluiten neemt. Dat kan volgens de statuten niet. Het Centralen Convent dient voor vertrouwelijk beraad. Men mag en kan daar vrijuit spreken. Maar beslissingen neemt alleen de Deputatenvergadering. Intussen is wel gebleken, dat alle moeilijkheden nog niet zijn opgelost. Misschien is dat voor sommigen wel de verrassing geweest. Intussen moet het Centraal Comité zich nu verder beraden over de te volgen gedragslijn. Op het Centralen Convent zijn immers ook enige suggesties gedaan, die eveneens nader moeten worden bekeken. Het is voorts wel duidelijk, dat ook voor de komende raadsverkiezingen de stelregel geldt, dat geen vrouwen zullen worden gecandideerd.

2. Leden Centraal Comité

Voor de Kamerkieskring Nijmegen is thans tot lid van het Centraal Comité benoemd de heer H. A. van Willigen, de burgemeester van Haaften. De heer v. Willigen komt in de plaats van de heer J. J. S. Boot, die inmiddels burgemeester van Hilversum geworden is. Ook de heer van Lonkhuyzen heeft als lid van het Centraal Comité bedankt. In zijn plaats is nu door de kiesverenigingen van de provincie Utrecht, gekozen de heer mr G. A. Diepenhorst, het lid van Gedeputeerde Staten in die provincie.

3. Samenwerking bij de stembus

De Raadsverkiezingen zijn in aantocht. De candidaatstelling komt aan de orde. Daarover schreven wij in het laatste kadernummer. Maar ook iets anders vraagt de aandacht. De samenwerking met de Christelijk Historische Unie. Ons standpunt is bekend. Waar mogelijk moet dit worden bevorderd. Vooral in de grote gemeente, waar niet het **lijst overschot** maar het **grootste gemiddelde** de doorslag geeft. Het grootste gemiddelde is vooral voor kleinere partijen nadelig. Daarom moet steeds worden getracht bij de stemmers de kracht te combineren door **een gemeenschappelijke lijst!** Dat is lang niet altijd gemakkelijk. Dat betekent soms moeizaam onderhandelen. Maar als het enigszins kan — dan doen! Echter onder een voorbehoud. Nooit op een **z.g. bijlijst.** De mogelijkheid is immers geopend, dat wanneer 10 raadsleden tijdig een verzoek indienen, dat dan naast de hoofdlijst een zgn. bijlijst wordt ingediend. Dit is gedaan voor grote fracties. Wanneer een fractie 15 leden telt, dan is de kans aanwezig, dat de lijst, die ten hoogste 20 namen bevat, door overlijden of vertrek, op een gegeven ogenblik is uitgeput. Daarvoor dient dan de tweede lijst, welke nog eens 20 namen bevat. Daarvan wil men echter wel eens gebruik maken. Wanneer de A.R. en de C.H. samen meer dan 10 leden in de Raad hebben, vragen deze een bijlijst te mogen indienen. En dan heeft de ene partij het lijstnummer 2 en de andere lijstnummer 2a. Welnu — zo'n bijlijst moeten wij onder geen voorwaarde accepteren. Dan wordt men bijloper van een andere partij. Samenwerken — uitstekend maar dan fier en frank op één gemeenschappelijke lijst. Lukt dat niet, dan trekken wij gescheiden op. Maar in het kielzog te varen, van welke andere partij dan ook, dat komt onze eer te na. En daardoor wordt ook de beoogde samenwerking niet gediend. Terwille van die samenwerking moet dit middel worden afgewezen.

4. Christelijk Nationale Bibliotheek

Onlangs zijn twee boeken van de pers gekomen die ook in de kringen van onze partij de aandacht verdienen. In de eerste plaats omdat beide boeken het waard zijn. In de tweede plaats omdat ook aan de Christelijk Nationale Bibliotheek een woord van lof niet mag worden onthouden. De bedoeling van deze bibliotheek is immers om het gedegen, waardevolle boek tegen een lager prijs onder ons volk te brengen. Dat streven moet worden gesteund en dat doen wij van harte gaarne. Want het is van groot belang dat goede lectuur verkrijgbaar wordt voor de smalle beurs. En nu de twee boeken die in deze bibliotheek verschenen zijn.

In de eerste plaats Groen's „Ongeloof en revolutie". Nieuw bewerkt en van aantekeningen voorzien door prof. dr Smitskamp. Alle citaten in het Frans of Engels zijn in het Nederlands vertaald maar voor het overige is de oorspronkelijke lezing volledig gehandhaafd. Voor leden van de Nationale Christelijke Bibliotheek kost dit boek slechts *f* 8.— en dat is gezien de tegenwoordige prijzen niet hoog.

In de tweede plaats Algra — „De eigen weg van het Nederlandse volk". Men moet er bewondering voor hebben dat de Heer Algra, die overigens toch nog wel iets anders te doen heeft, toch nog gelegenheid heeft gevonden om de lezingen, die hij tijdens zijn gevangenschap in het kamp te St Michielsgestel heeft gehouden, om te werken en in een boek samen te vatten. Dit boek zal zijn weg wel vinden onder de oud-kampgenoten, die allen goede herinneringen aan deze lezingen bewaren. Geen docent trok zoveel belangstelling als Algra. Op de inhoud van dit boek gaan wij nu niet nader in. De titel is overigens reeds duidelijk genoeg om de nieuwsgierigheid tot lezen te prikkelen. En daarom een welgemeende raad: Vraagt inlichtingen bij drukkerij T. Wever te Franeker en sluit U aan bij de Christelijk Nationale Bibliotheek. De twee boeken worden dan Uw eigendom tegen een zeer civiele prijs. Over de verdere plannen vertellen wij verder niets. U moet maar eens informeren.

5. Het volgende nummer

Het volgende nummer van het kaderorgaan, waarop men zich kan abonneren voor *f* 3.— per jaar, zal weer enkele belangrijke artikelen bevatten. De Heer Biewenga schrijft een gedegen verhandeling over het **„vernietigen van groente** etc." Dit probleem speelde voor de oorlog in de partijstrijd steeds een grote rol en thans schijnt het opnieuw de aandacht te trekken. Mr J. A. de Wilde geeft een uitvoerige beschouwing over het **gemeenteprogram,** dat nu bij vele kiesverenigingen in behandeling is. Natuurlijk geeft Dr Veerman zijn beschouwingen over de Kamerdebatten. Dr Ormel schrijft over het actuele vraagstuk van het ziekenfondswezen. Ieder meelevend anti-revolutionair moet zich op het kaderorgaan abonneren.

In memoriam TH. HEUKELS

Op 13 Januari jl. is in de ouderdom van 72 jaar te Rotterdam overleden de heer Th. Heukels, een man, die gedurende tientallen jaren een vooraanstaande plaats in de staatkundige strijd heeft ingenomen.

Geboren te Lollum, opgeleid voor het onderwijs, op jeugdige leeftijd hoofd van een Christelijke school te Rijswijk, gevormd in de school van dr A. Kuyper, ijverig lid van de Jongelingsvereniging op Geref. grondslag en..... hoe kan het dan haast anders, een man, die zich gaf aan de staatkundige strijd.

Van 1919-1925 lid van de Gemeenteraad van Rotterdam. Van 1922-1925 en van 1928-1929 lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In 1923 werd hij gekozen tot lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland, welk college hem reeds in 1925 koos tot lid van Gedeputeerde Staten, van welk College hij tot 1946, dus 21 jaren, heeft deel uitgemaakt.

In Rotterdam was hij vele jaren lid van het bestuur van de Centrale A.R. Kiesvereniging en van 1934-1945 voorzitter daarvan. Tevens was hij in die jaren ook lid van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen, terwijl hij ook verscheidene jaren voorzitter was van het Provinciaal Comité van A.R. Kiesverenigingen in Zuid-Holland, van welk Comité hij nog altijd bestuurslid was.

Bij de teraardebestelling op Zaterdag 17 Januari jl. heeft de Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, mr L. A. Kesper, getuigenis gegeven van de voortreffelijke wijze, waarop Heukels zijn ambt heeft vervuld.

Dr J. Schouten heeft in het „Algemeen Dagblad" van Heukels o.m. geschreven:

„Hij kampte met kennis van zaken, met vuur en volharding. Zijn vuur was geen strovuur. Zijn volharding was niet gericht op het bereiken van iets voor zichzelf. Hij werd gedreven door het Christelijk geloof, en diende alleen de zaak. Hij had een brandend hart. Dit werd openbaar in zijn woord en daad, in zijn getuigen voor de anti-revolutionaire politiek en in zijn activiteit voor de bevordering van de toepassing daarvan."

Met dankbaarheid gedenken wij hetgeen God onze partij in Heukels heeft geschonken.

A. R. DE KWAADSTENIET.

*** Onaanvaardbare consequenties

Mr Pollema, het C.H. Eerste Kamerlid, crossed the floor, zoals ze in het Engelse Lagerhuis zeggen. Wat betekent, dat hij van standpunt veranderde.

De tijd ligt nog niet ver achter ons, dat hij aan de waterkant van het Binnenhof, waar onze „Senaat" vergadert, nogal forse critiek liet horen.

Ook op de gevoerde financiële politiek. Thans is hij als een lam.

Bij de onlangs in de Eerste Kamer gehouden beschouwingen over de begroting van Financiën bracht hij — en niet voor het eerst — dankbare hulde aan de voormalige minister Lieftinck.

Wij menen het wel eens anders uit deze mond te hebben gehoord. Daarbij nam de heer Pollema ten aanzien van de belastingdruk een standpunt in, dat sterk aan dat van de socialist Hofstra, in de Tweede Kamer uiteengezet, herinnerde. Hij scheen voor matiging van die druk niet veel te gevoelen.

Z.i. mag er slechts sprake zijn van belastingverlaging als daarmede intensiever investering en dus verbetering van de werkgelegenheid wordt bereikt.

Uit het antwoord van de minister bleek wel, dat die zekerheid moeilijk is te geven.

Doch betekent zulks, waar een groot deel van ons volk gebogen gaat onder een belastingheffing, die reservering voor velen totaal onmogelijk maakt en eveneens velen met bange zorg doet uitzien naar de naderende ouderdom, dat geen verlichting wenselijk en noodzakelijk is?

Of moet de Staat soms ook over dezen straks maar weer zijn vleugels uitstrekken en de nooduitkering ook op hen toepassen?

Met Prof. Hellema zeggen wij: „De hoge belastingen leiden tot velerlei onaanvaardbare consequenties".

De ergste consequentie is: de steeds sterkere ondermijning van de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de vrije(?) Nederlandse burger.

*** Historische realiteit

De recente herinnering aan Schaepmans dood riep gedachten op aan de oude coalitie.

Het driemanschap Kuyper, Schaepman, Lohman, staat een ieder, die iets van de staatkundige geschiedenis van ons land afweet, daarbij voor ogen.

Toch wordt in dit opzicht ook nog wel eens een vergissing begaan.

Bij velen heeft zich de opvatting vastgezet, alsof de coalitie een politiek verbond was, dat zich positief inzette voor een christelijke staatkunde en negatief zich keerde tegen een onchristelijke politiek.

Vandaar ook een hunkeren bij sommigen naar de terugkeer van deze toestand.

De werkelijkheid is hiermede niet ten volle in overeenstemming. Zeker niet wat de geboorte van de coalitie betreft.

We behoeven niet eens te herhalen de uitroep van (de oude) Alberdingk Thym: „Strijdgenoot, mijn vriend en vijand tevens", maar mogen herinneren aan Schaepmans woorden zelf in „Het Centrum" van 1 April 1897; „Dr Kuyper is ook als journalist de tegenstander van de grote beginselen, die het mij vergund is te dienen. In een wereld, waar men zonder tegenstanders niet leeft, ben ik dankbaar voor zulk een tegenstander.

Het is hier de gelegenheid om het woord van Stolberg te herhalen: „Ich danke Dir, o Gott, auch für meine Galle."

Dat klinkt wel iets anders dan velen in gedachten hebben.

De toenmaals hooghartige „Tijd" schreef in dezelfde tijd: „Elke poging om op de zandgrond van het protestantisme te bouwen moet noodzakelijk mislukken. Met de Katholieken gezamenlijk heeft Dr Kuyper enige grondwaarheden van het christendom verdedigd tegen het steeds veldwinnend ongeloof, die grondwaarheden zullen staan in eeuwigheid, ook zonder hem. Al wat echter van het zijne daarbij wordt gevoegd, zal vallen, ja is reeds vallende."

Kuyper zelf wees elke vermenging met Rome, „in de vorm van bondgenootschap, door onderhandse afspraak of stilzwijgende overeenkomst" onvoorwaardelijk af.

Schoolkwestie en kiesrechtvraagstuk drongen de drie partijen, en vooral de drie voormannen, tezamen in hun strijd tegen het liberalisme. Daarbij werkte het districtenstelsel die samenwerking sterk in de hand. Het voorstel van 5 Maart '97 tot die samenwerking draagt een losvast karakter, al acht Schaepman: „het driepartijen-stelsel **in casu** de pest."

Eenmaal samengegaan en straks gesteld tegenover een opkomend Marxisme werd het gemeenschappelijke doel duidelijker en zijn prachtige resultaten op staatkundig gebied bereikt.

SCHAEPMAN

Wij leven in dagen van herinnering en herdenking. Het is twintig jaar geleden dat Hitler aan de macht kwam. Het is honderd jaar geleden dat de April-beweging Nederland in beroering bracht. Het is vijftig jaar geleden, dat de spoorwegstaking deining verwekte. Het is ook 50 jaar geleden dat Schaepman, de bouwer van de coalitie, in Rome overleed. Met genoegen doen wij hier mededeling van het wel buitengewoon interessante nummer van „Polemios", dat speciaal aan de herdenking van Schaepman was gewijd.

Dinsdag 20 Januari was het vijftig jaar geleden dat Schaepman, de eerste grote politieke leider van de Rooms-Katholieken in Nederland, de smid van de politieke eenheid der Rooms-Katholieken en een van de sterke drijfkrachten naar de Christelijke coalitie, in Rome overleed.

Terwijl Kuyper als minister midden in de troebelen van de spoorwegstaking zat, kwam het bericht, dat de man, die met hem en zeker even sterk als hij, het ministerie-Kuyper mogelijk had gemaakt, de eeuwige rust was ingegaan.

Quis non fleret, wie zou niet wenen, zo telegrafeerde Kuyper naar Rome, met een zin uit het Rooms-Katholieke kerklied, het Stabat Mater.

Daarmee gaf Kuyper uiting aan zijn persoonlijke gevoelens. Maar zeker ook aan die van de brede schare zijner volgelingen, die Schaepman hadden leren waarderen als een goed Nederlands en als een Christen-staatsman.

Er is, geloven wij, geen R.K. staatsman geweest tot dusverre, die meer dan Schaepman het orthodox-protestantse volk heeft aangesproken.

En dat was wel zeer merkwaardig. Want Schaepman was niet slechts Rooms-Katholiek, hij was ook priester. En hij leefde in een tijd dat de tegenstelling tussen Rooms-Katholiek en Protestants in de Nederlandse samenleving een zeer gevoelig punt was.

Groen van Prinsterer heeft altijd een sterk anti-rooms sentiment gehad. Hij leefde, wat zijn gevoel betrof, nog in de sfeer van de Protestantse republiek der achttiende eeuw. En hij heeft er altijd enige moeite mee gehad om het Rooms-Katholieke deel van het Nederlandse volk voor zijn bewustzijn zijn plaats in dat volk te geven.

Er is bij Groen een verschil tussen de gevoelsmatige en de verstandelijke overtuiging in dezen. Gaandeweg de feiten dreven daar ook toe, heeft de laatste de overhand gekregen.

Bij Kuyper was het, in mindere mate, iets soortgelijks. Met dien verstande, dat blijkt ook wel uit dat telegram, dat er bij Kuyper ondanks zijn afkeer van het Rooms-Katholicisme, toch ook een werkelijke genegenheid voor zijn partner is gegroeid. Zoals het bij de Protestanten was, zo was het ook bij de Rooms-Katholieken. De orthodoxe Protestanten waren voor de Rooms-Katholieken het volksdeel, dat hun rechten fundamenteel miskende, dat hen zag als „niet-volk".

De Rooms-Katholieken zullen dit jaar gedenken dat het honderd jaar geleden is dat de Paus de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland herstelde. Dat betekent dat het honderd jaar geleden is dat de Aprilbeweging, de heftige en tumultueuze Protestantse reactie daartegen, plaats greep. Het was een tijd van heftige strijd vol polemiek en haat-uitbarstingen.

Tegen deze achtergrond van wederkerige weerzin, resultaat van een historie van eeuwen, is toen toch de Christelijke

coalitie ontstaan. Zij is ontstaan en zij is bewerkt door mensen, die wisten dat zij radicaal verschilden, maar dat zij niettemin elkaar nodig hadden.

Zij verschilden radicaal. Kuyper die het Calvinisme in Nederland tot nieuw leven had gewekt en Schaepman die van zichzelf zei: „Een man van den Paus ben ik geboren".

Maar zij wisten ook dat beide groepen in de strijd tegen het ongeloof elkaar niet konden missen. Dat de strijd om het behoud van een Christelijk Nederland met een vrije school, de samenwerking noodzakelijk deed zijn.

In dat proces hebben de Rooms-Katholieken in Schaepman een leider gevonden, die beter dan wie ook van hun kant de delicate taak van het wekken van wederzijds begrip, van de erkenning van rechten en van het tot standbrengen van samenwerking, tot een goed einde wist te brengen.

Schaepman heeft de coalitie in wezen nooit anders gezien dan Kuyper en Lohman het deden: als een door de omstandigheden aangewezen tijdelijk samengaan met behoud van eigen zelfstandigheid en met erkenning van het wezenonderscheid en in zekere zin van de diepe kloof tussen de beide partijen.

Maar alle drie hebben ze ook begrepen dat dat samengaan moest geschieden om zeer wezenlijke Christelijke en Nederlandse waarden te redden en te bevestigen. In dat alles heeft Schaepman als een oprecht Christen en als een echt Nederlandse Rooms-Katholiek een zeer belangrijk aandeel gehad.

Maar het verloop later heeft toch ook weer geleerd, hoe de coalitie niet is geworden een hechte burcht, die gefundeerd was op een principieel sterke grondslag.

In dit opzicht is zelfs de praktijk der na-oorlogse jaren misschien wel de meest teleurstellende geweest.

Het is noodzakelijk ook bij zijn staatkundig uitzicht met deze historische realiteit rekening te houden.

Uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Beurtzang

Het is maar gelukkig, dat onze Staten-Generaal uit twee Kamers bestaan. Er zijn weliswaar lieden, die de Eerste Kamer geen goed hart toedragen en haar met een grote bezemzwaai zouden willen wegvegen. Maar daarvoor zou altijd nog een twee-derde meerderheid van onze Senaat zelf nodig zijn en het lijkt er niet op, dat deze van zins is aan haar eigen bestaan een eind te maken. We hebben nog twee Kamers en het is niet onwaarschijnlijk, dat de Eerste Kamer haar huidige bestrijders even lang zal overleven als zij haar vroegere belagers heeft overleefd.

Nu gaan we hier niet praten over de serieuze voordelen van het tweede-kamer stelsel. Deze rubriek gaat niet over het parlement. Zij vertelt alleen iets uit het parlement. Maar juist daarom is voor ons dat stelsel zo prettig. De ware minnaar van de politiek hoeft nu nooit op een droogje te zitten. Er is altijd wel wat aan de hand op het Binnenhof.

In de maanden November en December heeft de Tweede Kamer uit volle borst heel haar politieke liederenbundel uitgezongen. Dat is een zaak van veel adem en de leden waren wat blij, toen de dirigent op 19 December áftikte.

Maar de voorstelling gaat door. Het is een non-stopprogramma. De Eerste Kamer gaat hetzelfde repertoire nog eens afwerken. Met wat minder allegro's en wat meer andante's misschien. Maar dat is een kwestie van smaak.

Enfin, we doen er maar weer een greep uit. Om en om.

Al te simpel.

Voor de fractie van de P.v.d.A. in de Eerste Kamer trad voor het eerst als spreker bij de Algemene Beschouwingen op de oud-minister In 't Veld. Zijn rede bevatte een aantal merkwaardige passages.

De heer In 't Veld houdt ervan met een plezierige beminnelijkheid en een vriendelijke glimlach zijn medemensen te vertellen, dat zij de dingen veel te ingewikkeld zien. Ook als minister placht hij in deze trant te spreken. Men heeft dat vaak „optimisme" genoemd — misschien een iets te mooi woord ervoor, maar een mens is geneigd vriendelijkheid met vriendelijkheid te beantwoorden.

Zie hoe de heer In 't Veld over de politieke tegenstellingen praat:

„Ik zie niet de scherpe tegenstelling tussen liberalisme en socialisme. Ik meen zelfs — en ik sta in mijn partij in deze mening niet alleen —, dat de toekomst in West-Europa alleen veilig is, als wij slagen in het vinden van een synthese van deze beide stromingen".

Bedoelt de socialistische fractieleider, dat beide stromingen in wezen één zijn? Eén in hun afwijzen van het volstrekte gezag van Gods Woord? Neen, want het gaat nog door:

„Het liberalisme, gelijk door de heer Molenaar naar voren is gebracht, wil ik graag in mijn politieke geloofsbelijdenis opnemen. En ik kan mij niet voorstellen, dat ook de confessionele partijen daarmede niet goeddeels akkoord zouden kunnen gaan".

Is het dan allemaal hetzelfde? Neen, het socialisme is natuurlijk het voortreffelijkst. Dat liberalisme is eenzijdig; het ziet alleen het individu, de vrije mens. „Het schenkt geen aandacht aan de eisen van sociale gerechtigheid en bestaanszekerheid. Het democratisch socialisme streeft naar harmonisch evenwicht: de vrije mens, zich bewust van zijn plaats in de gemeenschap....."

En de christelijke partijen dan, is men geneigd te vragen. Het is in de beschouwingen van mr In 't Veld duidelijk: de synthese tussen liberalisme en socialisme ziet hij in de toekomst, die tussen christendom en humanisme in het heden. Die is er al.

„De Westerse beschaving berust op beginselen, die aan christendom en humanisme gemeen zijn. Het is bepaald een misverstand, wanneer men het moderne humanisme voorstelt als te zijn anti-christelijk en ongodsdienstig". (N.B. Is het wel anti-Boeddhistisch e.d.?) Het Humanistisch Verbond gaat uit van het geloof in een persoonlijk God. Op dat „persoonlijk" komt het aan. Een humanist kan dus wel religieus zijn. En wat zijn nu de beginselen, die aan Christendom en humanisme gemeen zijn? Hier heeft U ze: „de waarde van en de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid; de mens als doel en niet als middel; het aanvaarden van een niet aan menselijke willekeur onderworpen normbesef; het prevaleren van de geest boven de stof; naastenliefde en gemeenschapszin."

Prof. Dr H. Ridderbos, verwisselde de kerkelijke synode voor de politieke. En hij voelde zich in dit politiek milieu klaarblijkelijk op zijn gemak.

En op deze zuiver humanistische gedachten plakt de heer In 't Veld dan het etiket: „essentiële waarden van onze christelijke beschaving".

Wanneer hij dan er aan toe voegt, dat het humanisme er helemaal geen behoefte aan heeft de kerk te bestrijden, dan zou men na het bovenstaande kunnen concluderen, dat het humanisme er mee tevreden is, de kerk haar wezenlijke kracht te ontnemen. Dat maakt niet zo heel veel verschil.

Dan komen we nog even bij de politiek. In de P.v.d.A. probeert men de synthese tussen humanisme en Christendom te verwezenlijken. En het is, zo betoogt de socialistische spreker, mogelijk gebleken vanuit verschillende levensbeschouwingen over de grote politieke lijnen tot eenheid te komen.

Men moet natuurlijk niet kinderachtig wezen. Neem b.v. het gezinsleven. Over de grote lijnen is men het eens. Het is „niet uitgesloten en zelfs heel waarschijnlijk, dat er tussen de verschillende levensbeschouwingen in de P.v.d.A. geen overeenstemming te bereiken is over het echtscheidingsvraagstuk en het vraagstuk der geboorteregeling. Maar dat zijn dan ook „bijzondere aspecten". Een kniesoor, die daar wat van zegt.

Ja, wanneer men een waterig niemendal maakt tot „essentiële waarden" en aangelegen punten tot „bijzondere aspecten", dan zal de eenheid wel te vinden zijn. En wij willen nog wel aannemen, dat een humanist zich met zulk een eenheid gelukkig kan voelen.

Vrede, vrede.....

Wij gaan nu luisteren naar enkele solisten uit het andere koor, de Tweede Kamer. Om te beginnen de heer Van Sleen. Ook al een socialist. En ook al iemand, die — hoe strijdbaar en agressief van aard hij ook is — over vrede praat. Vrede in de onderwijswereld. De pacificatie heet dat. Dat is het begraven van de schoolstrijdbijl.

Maar de pacificatie van de heer Van Sleen is al even eenzijdig als de synthese van de heer In 't Veld.

Toen het recht van de ouders, zelf te bepalen in welke geest hun kinderen opgevoed zullen worden, werd erkend en verwezenlijkt, bleek, dat het Nederlandse volk koos voor de christelijke school. De openbare school geraakte — ondanks allerlei gunstige bepalingen — ver in de minderheid. Zij voert een zware strijd om weer naar boven te komen.

Een van de middelen daartoe is, dat zij zich tot slachtoffer maakt. De pacificatie, zo heet het dan, moet naar twee kanten werken. Zij eist, dat de voorstanders van de bijzondere school aan de openbare school ook de kansen geven die haar toekomen. En..... dat doen ze niet. Elk jaar hoort men de klacht van de heer Van Sleen, dat de openbare school verdrukt wordt, niet een eerlijke kans krijgt. En dan houdt hij zijn tegenstanders vermanend de pacificatie voor.

De voorstanders van de bijzondere school blijven het antwoord niet schuldig. Zij willen van de wettelijke rechten van de openbare school geen tittel of iota afdoen. Maar het volgend jaar komt de heer Van Sleen weer met dezelfde klacht...

Maar nu de keerzijde. Men mag van de heer Van Sleen, die een en al pacificatie is, toch verwachten, dat hij de pacificatie ten volle recht zal laten wedervaren. Wat is dan die pacificatie? Toch niet een willekeurige regeling, niet een brok, toegeworpen aan die lastige voorstanders van bijzonder onderwijs, om hen koest te houden. De pacificatie heeft alleen zin, wanneer men haar ziet tegen de achtergrond van een recht van de ouders, te beslissen over de opvoeding van hun kind. Een recht, dat voor de heer Van Sleen misschien klemmender geworden is, nu het opgenomen is onder de „rechten van de mens".

En nu is het wat raar, dat de heer Van Sleen die pacificatie angstvallig wil beperken tot het lager onderwijs. Hebben de ouders alleen volle rechten ten aanzien van de opvoeding van hun kind tussen de zes en twaalf jaar? En de ouders, wier kind een U.L.O.-school bezoekt een toegiftje op dat recht? Want voor andere takken van onderwijs is het devies van de heer Van Sleen: een bijzondere school alleen, als vaststaat, dat de openbare school daarvan geen nadeel zal ondervinden. En we weten maar al te goed, hoe de houding is van heel wat medestanders van de heer Van Sleen, als het gaat om het subsidiëren van een bijzondere kleuterschool of de noodzakelijkheidsverklaring voor een bijzondere nijverheidsschool.

De heren Stapelkamp en Roosjen hebben daar weer eens aan herinnerd. Maar al te vaak blijkt, dat men innerlijk nog niet losgekomen is van de geest, die de liberalen in dit opzicht in de vorige eeuw bezielde. De geest, die ten bate van de openbare school behept is met een duidelijk „impe-

De Heren H. van Eysden, nu Kamerlid, en Drs H. P. Hazebosch, de volgende candidaat op de lijst, dus nog net geen Kamerlid, luisteren eveneens geïnteresseerd toe.

Het vrouwelijk element ontbrak niet en ook Mevr. Lever-Brouwer wilde wel eens graag horen hoe de mannenvergadering op het passieve vrouwenkiesrecht reageerde.

rialisme". Vredegeroep van die kant klinkt even vals als het vredegeroep van zekere imperialisten in de grote politiek.

Humaniteit?

Wij keren terug naar de deftige zaal van de Eerste Kamer en stoten warempel weer tegen mr In 't Veld aan, die daar een interpellatie hield over de ontvluchting van de zeven politieke delinquenten uit de strafgevangenis te Breda.

De heer In 't Veld is humanist — dat weten we nu wel — maar bovendien in zijn optreden zeer humaan. Daarom trof ons de volgende tirade in zijn betoog:

„Voor de oorlog kon ik nooit iets voelen voor de vergeldingstheorie in het strafrecht. In de bezettingstijd is het mij duidelijk geworden, waarom het element der vergelding toch een wezenlijke waarde heeft in de rechtvaardiging van de bestraffing van het kwaad.

En ook nu voelen wij het weer met grote helderheid: wij gunnen deze sadisten en landverraders niet, dat zij weer als vrije mensen in de maatschappij kunnen verkeren. Ons rechtsgevoel komt er tegen in opstand, dat voor deze grote zonden niet ten volle zou worden geboet".

Dit is, dunkt me, een huiveringwekkend woord. De grond van de vergelding wordt hier gelegd in het rechtsgevoel, dat wel heel sterk geaccentueerd wordt door het: „Wij gunnen niet..." Wanneer wij deze vraag in de puur menselijke sfeer houden, geldt dan niet (zelfs bij heel erge misdrijven) het: „Wie Uwer zonder zonde is, werpe de eerste steen"? Dat is door de bestrijders van de vergeldingsgedachte zo vaak als argument gebruikt. Kan men in de louter menselijke sfeer vergelding anders zien dan als wraak? Wraak van de gemeenschap misschien, wraak toch van mensen.

Daarom klinkt dit woord huiveringwekkend. Waar kan dit op uitlopen?

De vergelding is alleen veilig, wanneer men haar losmaakt van menselijke hartstocht. Het recht is Gods en de overheid, de wreekster van de ongerechtigheid, is Gods dienaresse. Alleen daarom durft een mens, die zichzelf zondaar weet voor God, van nature geneigd tot alle kwaad, voorstander te zijn van de vergeldingsgedachte.

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité
Dr Kuyperstraat 3, Den Haag, Giro 89673

37.	In den strijd der beginselen, Prof. Dr K. Dijk	f 0.45
38.	Rapport Huwelijk en Echtscheiding	„ 0.75
40.	De Anti-revolutionaire Partij en de Middenstand, H. van Eysden	„ 0.65
41.	Onder de Schijnwerper der historie, H. Algra	„ 0.65
42.	De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede)	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelen: Propagandafolder Arjos	„ 0.25
54.	Christendom en Internationale Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.95
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport)	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75

De kracht van het beginsel

De Anti-revolutionairen hebben als partij, nu welhaast drie kwart eeuw aan de politieke strijd deelgenomen. Eerst als oppositiepartij, daarna in de Regering vertegenwoordigd, om dan na de tweede wereldoorlog weer een aantal jaren in de oppositie te staan. Die strijd was als alle mensenwerk, onvolmaakt. Maar uitgangspunt was toch voor allen die daarin voorgingen om de Bijbelse boodschap toe te passen op de verhoudingen van het staatkundig leven.

De vraag is te stellen: heeft die strijd vrucht afgeworpen? Is het gelukt iets van de idealen waarmede de voortrekkers zich in die worsteling hebben geworpen, tot vervulling te brengen? Wij menen dat die vraag bevestigend moet worden beantwoord. Op velerlei gebied is er een ontwikkeling waar te nemen die als een vrucht mag worden beschouwd van de doorwerking van de anti-revolutionaire gedachte. Voor tal van zaken, waarover thans in brede kring vrijwel eenstemmig wordt gedacht, moest voorheen van anti-revolutionaire zijde een verbitterde strijd worden gevoerd.

Een principiële strijd

Het is wel zeer gewenst dat met name de jongere generatie van deze feiten kennis neemt. Zij vooral moet weten dat de strijd onzer partij is geweest een strijd tegen verkeerde en voor goede beginselen. En juist omdat die strijd een principiële strijd was is hij van zo ontzaglijk grote betekenis geweest voor de practische politiek. Want het is niet waar dat men de zakelijke dingen, die op politiek terrein naar voren treden, kan losmaken van de christelijke levensbeschouwing. Dat kan men niet op sociaal gebied en niet op politiek gebied. En naar mate een politieke partij of een christelijk sociale organisatie er beter in slaagt de vraagstukken principieel juist te benaderen, naar die mate slaagt zij er ook in de practische oplossing te vinden voor de aan de orde zijnde vragen.

De anti-revolutionaire partij is en heeft steeds willen zijn een christelijk staatkundige partij. Zij wil bij het licht van Gods woord haar weg gaan.

Zo heeft zij ook steeds haar standpunt pogen te bepalen, ten aanzien van de maatschappelijke vraagstukken.

Niet door „vrees" geleid

Er zijn vandaag mensen, die voorstander zijn van het nemen van diepingrijpende sociale maatregelen, omdat zij vrezen dat wanneer deze niet worden genomen de grote massa arbeiders onder de bekoring van het communisme zal komen. Vroeger was er die sociale gezindheid uit vrees voor het socialisme. Maar voor dit laatste is men thans niet meer bevreesd. Veeleer wordt er mede gecoquetteerd. Maar met betrekking tot het communisme staat het anders.

Zulk een sociale gezindheid uit vrees, omdat ons anders misschien wat ergers kan overkomen, mag nooit die van een Anti-revolutionair zijn. Ook al zou er geen socialisme of communisme zijn, dan moet hij uit kracht van zijn beginsel de strijd voeren tegen alle onrecht ook in de sociale verhoudingen, en voor sociale gerechtigheid in het krijt treden. Naar mate een christelijke staatkundige partij zich dit beter bewust is zal haar aanvalskracht sterker, haar invloed op het volksleven groter zijn.

Ons Tweede Kamerlid, A. Stapelkamp, toont in dit artikel aan, dat de anti-revolutionaire opvatting inzake

1e DE SCHOOL AAN DE OUDERS

2e DE ORGANISATIE VAN DE MAATSCHAPPIJ

3e DE BEDRIJFSPENSIOENFONDSEN

4e DE UITVOERING DER SOCIALE VERZEKERING

na harde strijd, thans algemeen wordt aanvaard. Hierin is de kracht van het anti-revolutionair beginsel duidelijk gebleken.

Waarom vermindert onze invloed?

Van de Anti-revolutionaire partij kan worden gezegd dat haar invloed steeds verre uitgegaan is boven haar getalssterkte. In de loop der jaren hebben velen, die zelf de Anti-revolutionaire beginselen niet beleden, toch aan haar candidaten hun stem gegeven, omdat zij voor het volk als geheel van de toepassing harer beginselen heil verwachtten.

Er is reden om aan te nemen dat dit aantal bij de jongste stembus is gedaald. Dat heeft mede bijgedragen aan de teruggang van haar aantal Kamerzetels.

Wij geloven dat de oorzaak hiervan gezocht moet worden **bij ons zelf.** Blijkbaar hebben wij niet die geestdrift en geestkracht kunnen opbrengen, die andersdenkenden tot ons trekt.

Dat behoeft niet al te zeer te verwonderen **wanneer men hoort welk een liefdeloos oordeel soms over eigen partij en haar voornemens wordt geveld.** Een oordeel dat veelal als voorwendsel wordt gebruikt om zichzelf aan alle arbeid ten bate der partij te onttrekken.

Zulk een voorwendsel om zich van de arbeid te distancieren wordt ook gevonden in het verwijt dat de partij conservatief is, dat zij geen oog heeft voor de grote vraagstukken, die op sociaal en economisch gebied aan de orde zijn en dat zij daarover geen eigen mening heeft.

Ik meen dat het weinig moeite kost deze verwijten als onjuist te signaleren. Zij zijn een gevolg van het gebrek aan kennis in onze kring omtrent het feitelijk gebeuren. Het betreft hier voorts slachtoffers van een tekort aan voorlichting of verkeerde voorlichting der dagbladpers. Eveneens van een direct en zonder reserve geloven van wat politieke tegenstanders believen te beweren. Dat moeten wij terugdringen.

De schoolstrijd

Er is door onze voortrekkers werk verricht. Enkele voorbeelden. De Anti-revolutionaire partij is uit de schoolstrijd geboren. Ik geloof niet dat dit voor tegenspraak vatbaar is. Die schoolstrijd beoogde de ouders het recht te verschaffen hun kinderen een opvoeding te geven overeenkomstig hun diepste levensovertuiging. Die schoolstrijd was bij uitstek ook een strijd voor sociaal recht. Want waar de beter gesitueerden door huisonderwijs hun kinderen nog aan de invloed van het godsdienstloos openbaar onderwijs konden onttrekken, daar was dit voor de arbeiders financieel reeds onmogelijk.

De ouders moesten invloed hebben op de gang van zaken in de school, zo is thans de strijdkreet van vele voorstanders der openbare school. Het is of men de voortrekkers der christelijke school hoort, die vijftig jaar geleden reeds de uitspraak deden: „de school aan de ouders". Natuurlijk ontgaat het ons daarbij niet, dat men op die wijze de liefde voor de openbare school poogt te versterken om een verdere uitbouw van het christelijk onderwijs tegen te gaan. **Maar de juistheid van de Anti-revolutionaire opvatting dat niet allereerst de staat, maar allereerst de ouders hier een**

roeping hebben wordt daarmede toch maar erkend.

De organisatie van de maatschappij

Ten aanzien van de organisatie van de maatschappij staat het niet anders. Iedereen spreekt thans over bedrijfsorganisatie. Niet allen, die zich hier tot de voorstanders rekenen, denken over het begrip gelijk. Het wordt gaarne toegegeven. Maar ontkend kan toch niet dat de gedachte, dat het bedrijfsleven mede invloed moet hebben bij het nemen van maatregelen op sociaal en economisch gebied, de laatste jaren krachtig aan betekenis heeft gewonnen.

De toestand is wel belangrijk gewijzigd sinds Dr Kuyper onder het hoongelach der toenmalige liberalen om een Wetboek op de Arbeid vroeg.

De gedachte van bedrijfsorganisatie was daarmede in Anti-revolutionaire kring geboren. Niet maar een organisatie, die beoogt decentralisatie van Overheidsmacht te bewerkstelligen, zoals dit in socialistische kring leeft, maar als de representant van het georganiseerde bedrijfsleven. Bedrijfsorganisatie niet van bovenaf opgelegd, maar van onderen opgekomen en steunende op de vrije maatschappelijke groepen.

Dat de beginselen die de Anti-revolutionaire partij te dezen heeft uitgedragen vruchtdragend zijn geweest zal wel niemand die objectief oordeelt kunnen loochenen.

Geen staatspensioen maar bedrijfspensioenfondsen

Wat zich op het gebied der sociale verzekering heeft voltrokken mag evenzeer met dankbaarheid door onze partij worden geregistreerd.

Toen Talma de portefeuille van Arbeid aanvaardde, woedde de strijd tussen staatspensioen en sociale verzekering nog in alle heftigheid. Al wat links stond van liberaal tot socialist, was voorstander van staatspensioen. De overheid, moest de oude en arme arbeider, omdat hij oud en arm was maar voor haar rekening nemen.

Daartegenover is van Anti-revolutionaire zijde gesteld, dat verzorging voor de oude dag allereerst een zaak van het bedrijfsleven is. De arbeid, die wordt verricht, moet niet alleen in staat stellen om te leven wanneer de man werken kan, maar moet hem ook levensonderhoud schenken bij ziekte, invaliditeit en ouderdom. Dat kan alleen langs de weg van verzekering. De uitkering moet worden beschouwd als loon. Loon, waarop de arbeider recht heeft, omdat het door hem is verdiend. Geen hulp van de Staat aan armlastigen.

In die strijd, waarin Talma het spit heeft afgebeten, is de Anti-revolutionaire partij overwinnaar gebleken. Wie spreekt er thans nog over staatspensioen? Daartegenover komen juist de bedrijfspensioenfondsen tot ontwikkeling. De vorm van pensioen, waarin het allermooist tot uitdrukking komt dat het bedrijf allereerst de roeping heeft voor de oude dag zijner bedrijfsgenoten te zorgen.

De eigen verantwoordelijkheid der bedrijfsgenoten

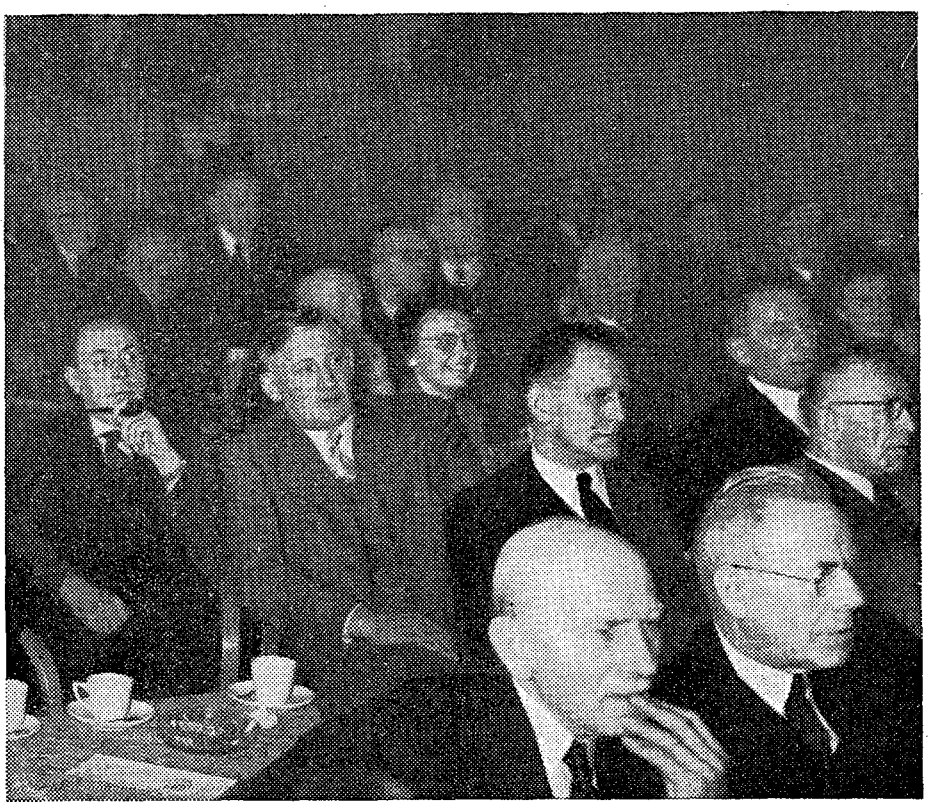
Omdat de sociale verzekering allereerst een zaak is van de bedrijfsgenoten, moet de uitvoering ook in handen liggen van die bedrijfsgenoten. Voor die gedachte heeft Dr Kuyper reeds in 1901 gestreden bij de uitvoering der Ongevallenwet. Hij diende toen een amendement in, dat het mogelijk zou maken dat een bepaald soort bedrijfsverenigingen de uitvoering der wet ter hand zou kunnen nemen.

Dat amendement is toen verworpen, maar de gedachte bleef leven. Talma poogde met de instelling van zijn paritair uit werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers bestaande Raden van Arbeid aan die gedachte steun te bieden. Ten vorige jare is de beslissende strijd op dit punt in de Kamer gevoerd, bij de wet tot reorganisatie van de uitvoering der Sociale Verzekeringswetgeving.

De uitslag van die strijd ligt nog vers in het geheugen. De socialisten, die een uitvoering wilden door overheidsorganen of semi-overheidsorganen bleven als laatsten der Mohikanen met de communisten alleen staan. **De Anti-revolutionaire gedachte, door Kuyper het eerst in ons parlement vertolkt, had gezegevierd.**

Zo bleek op een drietal zeer aangelegen punten dat de Anti-revolutionaire gedachte vruchtbaar werd. Ook dat zij thans vrijwel algemeen als juist wordt aanvaard. Eveneens bleek dat de socialisten zich nolens volens daarbij moesten neerleggen, omdat zij de strijd hadden verloren.

Toch heet in sommige mond de P.v.d.A. vooruitstrevend, de anti-revolutionairen conservatief. Toch menen ook sommige geestverwanten, dat de gunstige maatschappelijke ontwikkeling alleen aan de S.D.A.P. en haar opvolgster, de P.v.d.A., is te danken. **Zij spreken soms alsof de A.R.-partij alleen maar aan de kant van de weg stond en staat. Een afschuwelijk en gevaarlijk misverstand.**

Dr van Baal, de man met de pijp, na zijn vele omzwervingen in de wereld nog wat onwennig, was het, als kenner van het Oosten, niet met alle uiteenzettingen eens. Voor de Heer Biewenga, naast hem, was het gemakkelijker de situatie aan te voelen.

De socialisten en de spoorwegstaking van 1903

Tal van couranten en tijdschriften hebben de spoorwegstaking van 1903 herdacht. Met belangstelling hebben we uitgezien naar de beschrijving, welke het „democratisch-socialistische" dagblad „Het Vrije Volk", het blad van de Partij van de Arbeid, die de klassenstrijd heeft afgezworen, van de staking geven zou.

Het was, zoals te verwachten was. De oude sociaaldemocratische geest spreekt uit het artikel, waarin we o.m. lezen:

> „Thans, vijftig jaar later, is „1903" nog één van de meest heldhaftige, maar ook één van de meest tragische bladzijden uit de geschiedenis van de arbeidersbeweging."

Over de Januari-staking lezen we:

> „De staking was gewonnen.....
> Op Maandag 2 Februari was ook de strijd voor de havenarbeiders gewonnen. De zege scheen volkomen.
> Maar dit was schijn. De overwinning was afgedwongen door een machtsontwikkeling, waartoe de arbeiders zichzelf niet in staat hadden geacht. En hun tegenpartij was wel een ogenblik verbluft en teruggeweken, maar zij was niet van zins haar positie van feitelijke alleenbeheerseres in het sociaal-economische leven nu maar voetstoots op te geven.
> Al heel gauw hervonden de werkgevers en de behoudende partijen hun moed. De anti-revolutionnaire minister-president, dr A. Kuyper, vond het zelfs nodig om reeds op Zondag(!) 1 Februari een kabinetszitting te houden....."

En in hetzelfde nummer van „Het Vrije Volk" lezen we in een beschouwing van H. J. Kanne, voorzitter Ned. Vereniging van Vervoerspersoneel:

> „Maar ook grote grimmigheid voelen we nóg in ons opkomen, als we kennis nemen van het vervolg. Hoe de toenmalige machthebbers zich dadelijk opmaakten om het bewustzijn van de betekenis van de Arbeid en van het besef van het recht van de werkers, die door de gewonnen staking zozeer waren versterkt, neer te slaan..... De spoorwegbedrijfsleidingen koelden nog extra hun wraak en ontsloegen enige duizenden spoormannen zonder vorm van proces, hun gezinnen aan brodeloosheid prijs gevende.
> Maar de overwinning der machthebbers zou slechts schijn blijken. De fakkel der opstandigheid tegen onrecht kon niet meer blijvend gedoofd worden....."

Zo schrijven de democratisch-socialisten in het jaar 1953. Terecht besluit „De Rotterdammer" de herinnering aan de spoorwegstaking met de woorden:

> „Maar feitelijk wachten we nog altijd op het moment, waarbij socialisten niet langer een epos schrijven over „1903", maar..... openlijk en publiekelijk erkennen: „1903" gaf niet alleen fouten te zien, maar *was fout*. De Regering van die tijd mocht en kon niet anders handelen. De Christelijk-sociale beweging en haar voormannen toonden juist inzicht. Niet zij, maar wij hebben toen gehandeld tegen het belang van ons gehele volk."

Objectieve voorlichting

Aan de ons bevriende dagbladpers wordt steeds de eis van objectieve voorlichting voorgehouden. Eigen mensen, maar ook tegenstanders. verlangen dat met name de verslagen van de beide Kamers van de Staten-Generaal en ook van de Gemeenteraden objectief worden gehouden. Daar is natuurlijk wat voor te zeggen, maar evenzeer laat zich verstaan, dat bij de noodzakelijke beperking van de verslagen, aan eigen vertegenwoordigers meer aandacht wordt geschonken dan aan tegenstanders.

Doch waarom vraagt men aan „onze" pers, wat de socialistische pers nooit doet. Wilt u een voorbeeld?

Prof. Hellema heeft zijn eerste rede in de Eerste Kamer gehouden. En daar zat toch wel wat in.

In „Het Vrije Volk" leest u daarover het volgende:

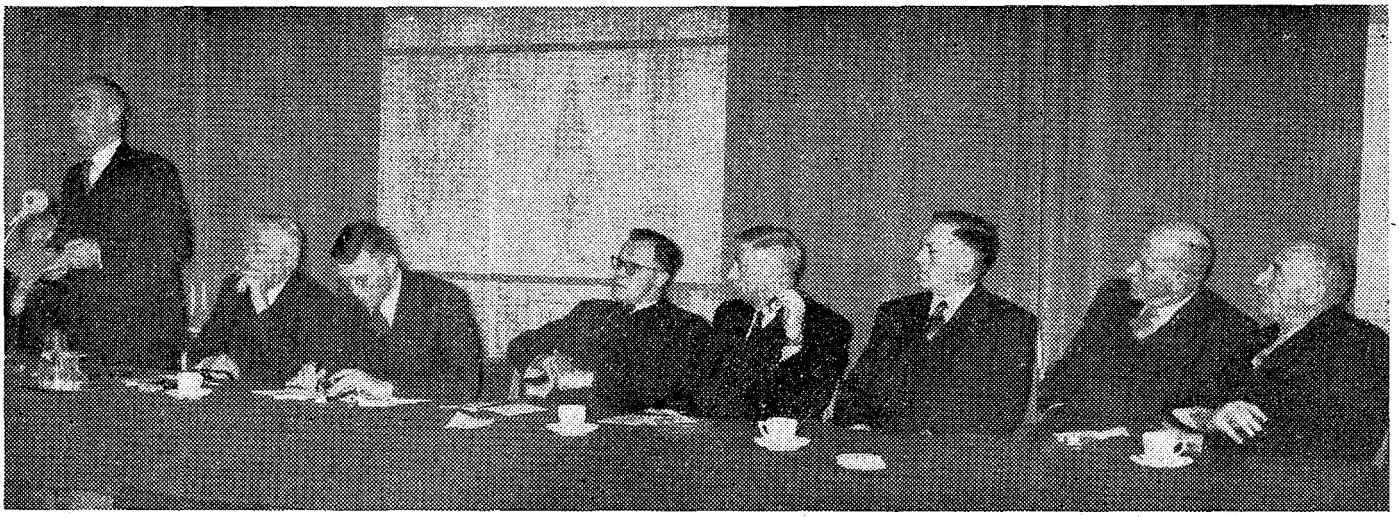
> „De debutant prof. Hellema, die als financiële specialist van de a.r.-fractie oud-minister De Wilde is opgevolgd, uitte zich stellig niet gunstiger dan zijn voorganger, die de indruk placht te maken uit een andere tijd te spreken."

Dat is nu socialistische voorlichting. Verder wordt er in het algemeen nog slechts opgemerkt, dat de heren Teulings (k.v.), prof. Hellema (a.r.) en prof. Molenaar (v.v.d.) weer eens te verstaan hebben gegeven, dat verlaging van de belastingdruk op de ondernemingen hét middel is ter bestrijding van de werkloosheid.

Heroprichting Vrijzinnig-Democratische Bond

In een artikel, getiteld „Politiek heimwee" schrijft „Het Rotterdamsch Parool" o.m.:

> „Heel stillétjes is een dezer dagen de Vrijzinnig-Democratische Bond heropgericht. Het is gegaan zonder voorafgaande moeilijkheden in andere partijen, zonder indrukwekkende getuigenissen van strijdlust en geestdrift. Van de initiatiefnemers, die in het perscommuniqué zijn genoemd, kennen wij er wel enigen. Het zijn alle mensen, die deel hebben uitgemaakt van de V.D.B. in zijn goede tijd en zich kennelijk niet hebben kunnen schikken in de nieuwe verhoudingen. Dit feit lijkt ons

Prof. Dr H. Ridderbos verdedigt het passieve vrouwenkiesrecht. De leden van het Centraal-Comité volgen het betoog.

niet zonder belang. Geen jongeren hebben hier verzamelen geblazen, geen avantgarde slaat hier roerig en bezield van goede en frisse voornemens op de trom. Wat zich afspeelt is het volgende: een groep van niet meer zo jonge mensen doet een poging tot het laten herleven van een stukje politiek verleden, waarmee zij vertrouwd en vergroeid waren."

En het blad besluit:

„Het zou overigens kunnen zijn, dat de herleving van V.D.B. wel een vingerwijzing inhoudt voor mr Oud en de partij, waarvan hij nu de politieke leider is. Misschien geeft zij aanleiding tot bezinning op de vraag of de afstand tussen P.v.d.A. en V.V.D. niet wat al te groot is geworden."

Het is niet duidelijk, waarom het alleen vingerwijzing zou zijn voor mr Oud en waarom niet tevens voor dr Drees.

De „Leeuwarder Courant" ziet dat waarschijnlijk evenzo. Zij schrijft:

„Een waarschuwend symptoom vormt deze heroprichting desniettemin. Is de V.V.D. tegen de oorspronkelijke bedoeling in en zeker ook voortgedreven door oppositionele impulsen, niet al te ver in rechts-radicale richting afgedwaald? Begint de P.v.d.A. niet al te veel op de oude S.D.A.P. te gelijken? Is er tussen de politieke leiders en het kiezersvolk niet een steeds diepere kloof op te merken, die slechts hier en daar door de partijdiscipline kan worden overbrugd?"

Wat doen wij met onze vrijheid?

In Tsjecho-Slowakije en achter het IJzeren Gordijn worden communistische functionarissen met de regelmaat van de klok afgezet en veelal zwaar — soms met de dood — gestraft.

Is het in ons land anders? Immers neen. Ook hier regelmatig „zuiveringen".

Het „kerstcongres" van het E.V.C. gaf daarvan wel een sprekend staaltje.

Berend Blokzijl beschuldigde Berend Blokzijl.

In „De Gids", orgaan van het C.N.V., lezen we daarvan o.m.:

„Zoals gebruikelijk is, heeft Blokzijl zelf schuld beleden. Op zulk een belijdenis kan echter geen vergeving volgen. Slechts sluiten zich de deuren van de partij, vakbeweging en samenleving, en volgt de ontsluiting van een andere deur, welke toegang geeft tot een oord van verschrikking. Want in het communisme, in dit „religieuse" fanatisme is de mens niets, maar de partij en het systeem alles.

Hoe lang zal het nog duren voor de ogen van duizenden in de wereld en in ons land opengaan? Want meer dan ooit is het duidelijk, dat de radicale breuk met het Woord van God tot de volkomen ontwaarding van de mens voert en dat alleen nog een onmenselijk, liefdeloos en goddeloos systeem overblijft.

Eveneens is het duidelijk, dat de communist Blokzijl zijn vrijheid en zijn leven dankt aan de door hem ondergraven volksvrijheden, waarmee wij nog gezegend zijn.

En alweer is er aanleiding voor de vraag: wat doen w ij met onze vrijheid?"

Een vraag

In het „Gereformeerd Gezinsblad" schrijft (A.) Z(ijlstra) over „Gemeentepolitiek, ook nu!" o.m.:

„Wij komen ook dit jaar, als de vrede gehandhaafd blijft, voor een politieke kamp te staan. Het gaat dan om de gemeenteraden. En de vraag, of het G.P.V. aan die strijd moet meedoen, behoeft niet gesteld te worden. Wat hier beslist is de roeping van ons ambt."

Het G.P.V. gaat dus meedoen aan de Gemeenteraadsverkiezingen. En nu de vraag: Doet het G.P.V. ook aan de Gemeenteraadsverkiezingen mee in die gemeenten, waar het zeker is, dat het geen kans heeft een zetel te behalen? Het artikel van de heer Zijlstra doet vermoeden, dat zulks inderdaad het geval zal zijn. Maar dan zouden wij hem toch ook deze vraag willen stellen: Wat hebt U gedaan in de tijd van het districtenstelsel? Stemde u toen ook op een C.H.-candidaat? Misschien ook wel eens op een R.K.-candidaat? Of wellicht in een bepaald geval ook wel op een liberale candidaat?

Of nam u in die tijd alleen aan de stemming deel als u uw stem kon uitbrengen op een anti-revolutionaire candidaat?

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a
Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Studieconferentie in Emmen — Drente een bolwerk — Scheiden doet pijn — 2 vrouwen — Partij-Arjos — Mutatie — Middelburg — Twee pijlers: Gees en A'dam — Ned.-Propaganaat.

Het is hoogtij in de Arjos. Uit alle delen van het land bereiken ons berichten over activiteiten, die in de politieke jeugdbeweging worden ontwikkeld. Zij zijn niet gering. Zij leveren het bewijs, dat enige duizenden jongens en meisjes zich ernstig bezinnen op de vraagstukken van de dag. Behalve de normale vergaderingen worden er in deze weken nog tal van bijzondere bijeenkomsten gehouden, want de ervaring leert, dat als men eenmaal interesse voor de zaak krijgt er geen houden aan is. Kijk eens naar Emmen. Daar heeft het enige weken geleden gegonsd van de Arjos-drukte. Het altijd actieve Provinciaal Verband in die Provincie had daar een studieconferentie belegd, waaraan niet minder dan tachtig Arjosleden deelnamen, vertegenwoordigende 27 clubs.

De oud-voorzitter van de Nationale Organisatie, de heer E. v. Ruller, heeft daar gesproken over „De strijd om de beginselen". Een onderwerp, waarvan men nooit genoeg kan krijgen. Hij had schoolmeester kunnen zijn, die Van Ruller. Hij schrijft geen dorre schetsen, maar verlucht ze met tekeningen, die de situatie aanmerkelijk verhelderen. Zowel de schets als de toelichting gingen er in als koek. Tot zes uur werd er gedebatteerd. Niet zomaar in het wilde weg. O neen, zo is men in Drente niet. De aanwezigen werden verdeeld in vijf discussie-groepen, zodat de bespreking op uitnemende wijze geleid kon worden. Denk nu niet, dat het daar een saaie beweging is geweest. Daarvoor werd de gemeenschappelijke maaltijd door de heer H. Scholtens te uitnemend geleid.

* * *

Drente is een bolwerk in de Arjos-organisatie. Als we dat zeggen doen we niemand tekort. Dat komt mede omdat er een actief bestuur is en omdat er een uitnemende samenwerking is met het Provinciaal Comité. Dit steunt de Arjos op alle mogelijke manieren. En niemand was er dan ook verwonderd over dat zowel de voorzitter als de secretaris, de heren Smallenbroek en Bakker, aanwezig waren. Drente is een levend voorbeeld van de stelling, dat de partij de jeugdorganisatie en de jeugdorganisatie de partij nodig heeft. Twee lichamen met een verschillende doelstelling, maar met hetzelfde ideaal.

Daar in Drente begrijpt men ook nog iets anders. Dat is, dat men propaganda voor de Arjos moet maken. Ook via de Christelijke pers. Zo lazen we de laatste weken in de „Nieuwe Drentse Courant" verslagen van talloze Arjosvergaderingen. Om er een paar op te noemen. De clubs in Assen, Ruinerwold, Diever, Erica, Zweeloo, Klazienaveen, Nieuw-Buinen, Nieuw-Lande en Noorderschut (wij zijn lang niet volledig) zagen een verslag van haar vergadering opgenomen. Dat is propaganda. Daar moeten alle Arjosbesturen op letten. Vermeldt Uw verenigingsnieuws zoveel mogelijk in de pers. Vergeet ook het plaatselijk nieuwsblad niet. De Arjos moet in de krant. Zodat er geen jongen of meisje van a.r. huize kan zeggen nooit van deze voortreffelijke en steeds groeiende organisatie te hebben gehoord. Wij moeten er bovenop zitten. Geen moeite mag ons te veel zijn om aan onze zesduizend leden er nog enkele duizenden toe te voegen.

* * *

Nu we het toch over Drente hebben: de heer Hollenbeek Brouwer heeft gemeend zich uit het Hoofdbestuur te moeten terugtrekken. Er is niemand, die dat niet spijt. Hij was een motorische kracht in Drente en in het Hoofdbestuur. Hij was een bestuurslid met gezag. Toch is er nog een lichtpuntje. En dat is, dat hij zich heeft laten overhalen nog een keer het presidium van het Provinciaal Verband op zich te nemen. Voor de Arjos is hij dus niet verloren.

Er was nog een afscheid op de laatste hoofdbestuursvergadering. De Amsterdamse afgevaardigde, de heer Schelhaas, heeft gemeend zich weer met volle kracht op zijn studie te moeten werpen. Ook zijn heengaan spijt ons. Niet alleen omdat wij van huis uit de Amsterdammers graag mogen lijden, maar ook omdat de Arjos een harde werker verliest. Hij is de man van de grootste club in Nederland. De Arjosclub Prof. Rutgers in Amsterdam-Noord heeft een ledenaantal waarop iedere andere club jaloers kan zijn. Men moet het werk in een grote stad uit ervaring kennen om te weten, wat voor een ontzaglijke prestatie hier verricht is. Daarom is het, dat wij ook het afscheid van de heer Schelhaas betreuren. Ofschoon we ervan overtuigd zijn, dat hij Arjosman zal blijven in hart en nieren. Het bloed kruipt nu eenmaal, waar het niet gaan kan.

* * *

Co Duker, het vrouwelijk vrijgekozen hoofdbestuurslid heeft op 16 Januari een zucht van verlichting geslaakt. Zij is een andere vrouw geworden. Maandenlang heeft zij in haar eentje in het lang niet altijd galante mannelijke hoofdbestuur moeten verkeren. En zie, zij heeft steun gekregen. Amsterdam heeft de „progressiviteit" van een grote stad weer eens bewezen door voor de tweede maal een vrouw naar het hoofdbestuur af te vaardigen. Niemand anders dan mej. v. d. Pol, die haar sporen in de Amsterdamse Arjos heeft verdiend. Wij zijn er blij om. Niet in het minst voor mej. Duker.

* * *

De reorganisatie-commissie van de partij werkt hard. Zij heeft de goede gedachte gehad, ook de Arjos te vragen hoe zij denkt over de verhouding Partij-Arjos. Niet omdat er ernstige klachten zouden zijn, maar wel omdat de huidige verhouding — die nu bijna zeven jaar bestaat — langzamerhand getoetst moet worden aan de practijk. Op verschillende punten kunnen er wellicht verbeteringen worden aangebracht. Het probleem is niet eenvoudig. Er daarom heeft het Hoofdbestuur een commissie samengesteld uit zijn midden om het te bestuderen. Drie oude rotten uit de Arjos gaan zich daarmee bezig houden. Waarvan er gelukkig twee nog jurist zijn ook. Het

zijn de heren Mr Verplanke, Mr Dirksen en Jonker. Deze drie mensen — ze zijn niet te benijden — gaan ook na of er wijzigingen in de Statuten van de Arjos aangebracht moeten worden. Maar de verhouding Partij-Arjos gaat voorop. De actieve reorganisatiecommissie kan niet op ons wachten. En daarom komt het resultaat van haar onderzoekingen reeds op de volgende Hoofdbestuursvergadering aan de orde. Deze zal vermoedelijk 20 en 21 Maart worden gehouden.

* * *

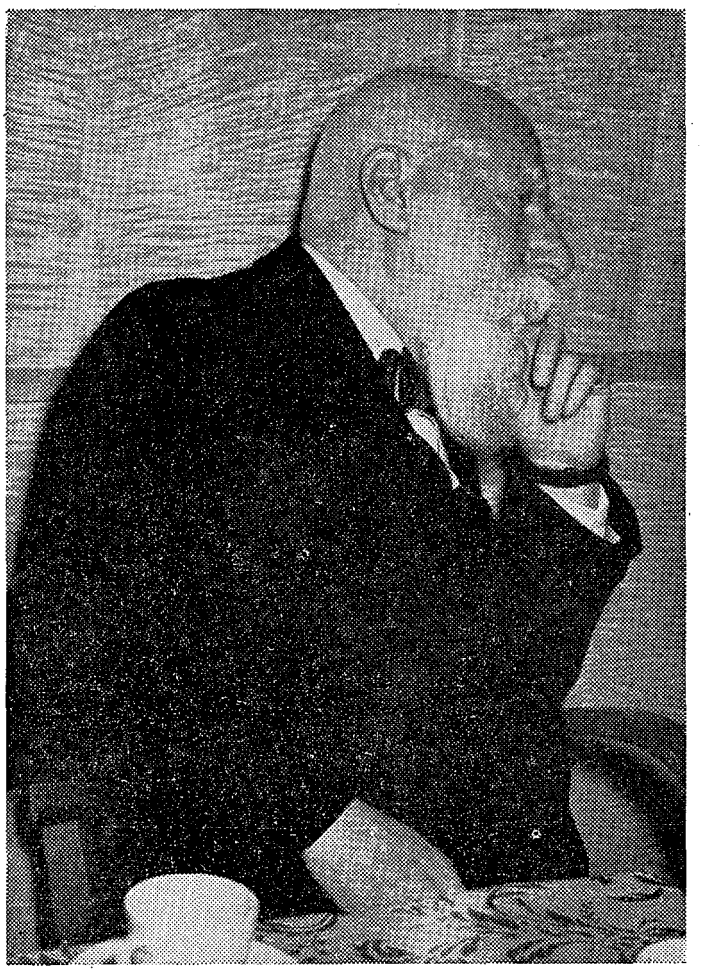
In de kop van onze krant vindt U al weer een verandering. U vindt de naam van Mr Verplanke niet meer bij de redactie genoemd. Ja, zo moeten we dat zeggen. Wij moeten niet zeggen, dat onze man uit de stad van Hildebrand en Bomans nu uit de redactie getreden is. Al meer dan een half jaar geleden heeft hij te kennen gegeven, dat hij dit werk niet langer doen kon. Dat is toen voorlopig aangehouden. Maar op de jongste bestuursvergadering — op de vorige was hij vanwege zijn ziekte niet aanwezig en kon dus nog geen beslissing vallen — is aan die voorlopigheid een einde gekomen. Daar is Mr Verplanke herkozen tot tweede voorzitter van de organisatie; hij heeft dat aanvaard, op voorwaarde dat hij van bijzondere werkzaamheden vrijgesteld zou worden. Dat was accoord. Maar toen Mr Verplanke verklaarde voor de krant vooralsnog weinig of niets te kunnen doen, werd besloten zijn plaats in de redactie door iemand anders te doen bezetten. Wie, dat kon nog niet beslist worden. Intussen blijven we hopen, dat Mr Verplanke in de komende tijd niet alleen zal studeren (dat is investeren), maar ook zal kunnen produceren. De redactie houdt zich aanbevolen.

* * *

Het zwaartepunt van al het Arjoswerk ligt bij de plaatselijke clubs. Die moet goed draaien, wil de organisatie redenen van bestaan hebben. Eén zo'n pijler in de Arjos-organisatie vindt men in Gees. Daar werd in 1952 negen maal vergaderd. Vier schetsen uit „Roeping en Taak" en vijf politieke overzichten zijn daar behandeld. Maar dat is lang niet alles. De politieke hersengymnastiek was maar verstrooiing. Er is een debatavond georganiseerd in samenwerking met de club in Nieuw-Lande over de vraag of een Christen lid kan zijn van de P.v.d.A. Twee sprekers een a.r. en een socialist kruisten de degen in het landelijk Gees. Daarnaast was er in de afgelopen herfstmaanden nog een propaganda-avond, samen met de club te Zweeloo. Ook daar waren twee sprekers. Deze acties hebben van het Bestuur veel gevergd. Maar het werd gesteund door de leden. Want die zijn ook actief. Acht Arjosmensen uit Gees bezochten o.a. de jaarvergadering van de Provincie in Hoogeveen, zes gingen er naar de toogdag in Den Haag en zeven naar de onlangs gehouden studieconferentie in Emmen. Geen wonder, dat de ijverige secretaris er met vreugde van gewaagt dat gemiddeld 71 % der leden de vergaderingen bezocht. Dat is goed werk. Helaas de vrouwelijke schonen uit Gees laten nog verstek gaan. Maar dat zal ook wel veranderen. We zijn er van overtuigd.

* * *

Welke Arjos in Nederland houdt elf vergaderingen in een jaar? Welke club leeft meer dan zestig jaar? Welke club heeft meer dan zestig leden? Welke club gaf al die leden de schetsenbundel „Roeping en Taak" en een abonnement op „Nederlandsche Gedachten"? Het kan geen andere club zijn dan die te Amsterdam-Noord, waar vroeger H. Schelhaas en nu E. de Boer de scepter zwaait. Deze twee mannen hebben iets groots tot stand gebracht. De Arjosclub „Prof. Mr V. H. Rutgers" heeft onlangs haar jaarvergadering gehouden. En we hebben kunnen constateren dat heel Amsterdam-Noord op stelten staat als de Arjos vergadert. Dat is een evenement. Toegegeven: de vergadertechniek is niet zo gepolijst als op andere clubs. Ook toegegeven: de vergaderingen zijn niet zo rustig als op de meeste clubs. Maar enthousiasme is er. Laaiend zelfs. Wij hebben

Prof. Dr J. SEVERIJN

begrepen dat deze grote club niet voor splitsing vatbaar is. Al die leden vormen een team, dat niet te splitsen is. Het is een zeer aparte club. Wij hebben op deze jaarvergadering „Lijk- en Troonredes" moeten aanhoren. Maar het was er goed toeven. Amsterdam-Noord redt het wel. Houdt vast, jongens. Die paar leden, die jullie kwijt zijn geraakt door de militaire dienst en de emigratie moeten er weer bij komen. Wij zijn benieuwd in hoeveel tijd jullie dat lukt.

* * *

Zo vaart de Arjos voort. Maand in, maand uit. Met volle vaart vooruit en met een vaste koers. Het is ons laatst overkomen, dat een M.V. in een heel deftige plaats in Nederland nog niet volkomen op de hoogte was met onze organisatie. Misschien zegt U: dat pleit niet voor die M.V. Accoord. Tijdens de bespreking over het vrije onderwerp „Arjos", bleek zelfs dat sommige meisjes nog nooit van de Arjos hadden gehoord. Misschien zegt U weer: dat pleit niet voor die meisjes. Accoord. Maar één ding: de propaganda in die omgeving deugt ook niet.

Er is weer een verkiezingsjaar aangebroken. Dat geeft bijzondere activiteit. Niet alleen in Uw kiesvereniging, maar in het gehele leven in Uw dorp of stad. De komende maanden zullen vol zijn van politiek rumoer. Alle aandacht zal op de „massa" gericht worden. Zulke tijden kunnen kansen geven aan de Arjos. Zorgt ervoor, dat in ieder geval de naam van onze organisatie een vertrouwde klank wordt. Dat er niemand meer is, die later kan zeggen: ik heb nog nooit van de Arjos gehoord.

EEN PAAR NOTITIES

Achterstand

Wij willen hier aanhaken aan enkele opmerkingen van dr Schouten op de Studentenconferentie.

Daar was in de eerste plaats de waarschuwing, dat wij, Anti-revolutionairen, een achterstand hebben in onze bezinning op tal van actuele vragen en dus ook een achterstand bij het bepalen van de houding, die wij op grond van onze staatkundige beginselen in die zaken hebben in te nemen.

Dr Schouten noemde een aantal vraagstukken met name: de organisatie van de gezondheidsdienst en het Ziekenfondswezen, de belastingheffing in verband met de herverdeling van het nationale inkomen, de verhouding van de overheid tot het bedrijfsleven, de integratie van Europa, de verhouding van kerk en Staat. We citeren uit het geheugen en uit het krantenverslag, twee niet geheel betrouwbare bronnen. Maar ook al is de opsomming niet „authentiek", de algemene zin van de opmerking blijft.

De tweede opmerking was eigenlijk een klacht, misschien zelfs een aanklacht. Veel te veel van onze mensen, aldus dr Schouten, komen bij hun studie nooit verder dan de prolegomena, de inleiding.

Bezinning op de algemene vragen, de grondvragen is nuttig en nodig. Maar wij moeten ook mensen hebben, die verder gaan. Wij hebben een antwoord nodig op de concrete vragen, die de politiek van vandaag aan ons opdringt. In de practische politiek komen we niet klaar met algemene formuleringen. Als we op concrete problemen niet een concreet antwoord hebben, hebben we geen antwoord.

Achterstand — dat is: nog geen antwoord.

Ernstig, niet tragisch

Nu moeten we, dunkt ons, uit deze zeer ernstige opmerkingen ook weer niet een al te tragische conclusie trekken. In zekere zin heeft een politieke partij altijd een achterstand. Tragisch wordt het alleen, wanneer een partij dat niet beseft.

Politiek heeft immers alles te maken met het practische leven. Wij moeten altijd bezig zijn, vanuit onze beginselen een antwoord te zoeken op de vragen, die deze tijd ons stelt.

Men overdrijft de gewichtigheid van eigen moeilijkheden niet, wanneer men zegt, dat in deze jaren tal van nieuwe problemen of oude problemen in nieuwe vorm zich aan ons opdringen. En terwijl men ermee bezig is, komt het soms al weer anders te liggen. Dat is dus een „permanente achterstand".

Een politieke partij is dus nooit klaar. Zij moet altijd bezig blijven. Bereid om gelovig te luisteren naar Gods Woord. Trachtend van daar uit de lijnen door te trekken naar de wereld, waarin wij leven. En dan de problemen aandurven, zoals zij werkelijk voor ons liggen.

Wij willen hiermee overigens de waarschuwing van Dr Schouten niet verkleinen. Hij bedoelde te wijzen op het bestaan van meer dan een normale „frictie"-achterstand, die een gevolg is van het simpele feit, dat het antwoord pas na de vraag kan komen. En hij wilde opwekken tot voortgaande studie.

Ook wij

Maar wat heeft dit nu te maken met ons werk?

Wij moeten voor twee dingen oppassen. Het eerste is, dat wij de actualiteit zouden overdrijven. Zo, dat wij op de clubs ons zouden beperken tot de actuele politiek, op actuele wijze besproken. Dat zou gaan in de richting van de borreltafel. Het actuele moet ons steeds brengen naar het principiële.

Maar wij moeten ook ervoor oppassen, dat we onze studie los zouden maken van de werkelijkheid van vandaag. Bij de bespreking hoort men vaak: „Ik heb nog een practische vraag"..... en dan schijnt men te vrezen: een minder belangrijke. Nu, dat hoeft helemaal niet. Onze studie zal ons duidelijk moeten maken, dat onze beginselen hoogst actueel zijn; dat we vandaar uit een antwoord hebben voor de vraagstukken van vandaag.

Geen overdreven zucht naar actualiteit. Maar ook geen veronachtzamen van de werkelijkheid, waarin wij geplaatst zijn.

Wat voor de partij geldt, geldt ook voor ons: Trek de lijnen dóór!

Boekaankondiging

Reeds enige tijd ligt een boekje van de hand van Prof. Mr P. A. Diepenhorst op een aankondiging te wachten.

Onder de titel Trouw en met Ere heeft de oud-hoogleraar de ontwikkelingsgang der anti-revolutionaire of christelijk-historische richting in vogelvlucht geschetst.

Het boekje is alleraardigst uitgegeven. Netjes gecartonneerd en met een fleurige wit-groene omslag maakt het een frisse indruk.

'n Foliant is het niet. Men steekt het gemakkelijk in een zak van de overjas om het op een wat lange reis te genieten. Daartoe is het uitnemend geschikt. Het vermoeit de lezer niet. Integendeel. Men leest het vlot. Trouwens dat kan men van deze schrijver niet anders verwachten. Op genoeglijke, onderhoudende wijze leidt hij de lezer van het verleden naar het heden, zijn causerie kruidend met anecdotes en geestige scherts.

Voor jonge anti-revolutionairen kan het een aangename eerste kennismaking met de politieke geschiedenis zijn dit boekje te lezen. Maar de jongeren mogen het niet anders zien dan als een inleiding. Indien er geen nadere kennismaking volgt, krijgt de waarschuwing van Prof. Diepenhorst (blz. 47), dat men ook op geestelijk gebied een tijdlang kan leven op het crediet van het verleden, een extra accent.

Als begin, als introductie of als pleizierige reisgezel: hartelijk aanbevolen!

Slechts een enkele opmerking nog.

Het lijkt me nogal sterk uitgedrukt, wanneer gezegd wordt, dat Lohman door de ordeningsidee gegrepen was (blz. 106).

Op blz. 93 wordt gesproken over het „groot amendement" van Dr Kuyper op het ontwerp-Ongevallenwet van Minister Lely. Waarom hierbij niet genoemd de naam van Mr De Kruyff, de secretaris van de H.IJ.S.M., van wie het initiatief tot het amendement is uitgegaan en die het technisch gedeelte van de toelichting voor zijn rekening nam?

C. D. VAN OOSTEN.

A.R. JEUGDAPPÈL

Het Provinciaal A.R.J.O.S. Verband DRENTHE organiseert op **Zaterdag 14 Februari 1953** in Zaal „Bellevue" te **ASSEN** een **provinciale jongerenbijeenkomst.**

SPREKERS:

Prof. Dr S. U. ZUIDEMA
te **Amstelveen** over **„TIJD EN TAAK"**

J. W. OOMS
te **Soestdijk** over **„HET LAATSTE HOOFDSTUK"**

Aanvang: half drie **Ook ouderen van harte welkom**

Indrukken

van de Studieconferentie

CORRIE LINDEBOOM

Eenzaamheid

De jaarlijkse studentenconferentie, belegd door het Centraal Comité, werd dit jaar gehouden op „De Witte Hei", dat nu de eerste helft van zijn naam alle eer aandeed. Er lag een flink pak sneeuw. Maar een takje hei was nergens te zien.

Het moet mij eerlijkheidshalve van het hart, dat ik deze conferentie clandestien heb bijgewoond. Hoe me dat is gelukt? Gewoon, door middel van C. C. Nee, dat is nu niet ons Centraal Comité; deze letters betekenen hier heel wat anders.

In de naoorlogse tijd werd — althans in Indonesië — veel gebruik gemaakt van C.C. Slechts door Connectie of Corruptie kwam men aan de noodzakelijke „prioriteit". De vraag, van welke C ik gebruik gemaakt heb, laat ik graag aan anderen ter beantwoording.

Nog maar nauwelijks op „De Witte Hei" gearriveerd, kwam ik tot de ontdekking, dat ik de enige vrouwelijke belangstellende was. Het was wel grappig, je telkens zo speciaal te horen toespreken: „Meneer de Voorzitter, Mejuffrouw, Mijne Heren", maar dat was al gauw gewoon. De eenzaamheid bleef. Waarom waren er niet meer dames? Waar bleven de leden van de V.V.S.V.U.? Dat de Groningse dames vanwege de gladheid verstek lieten gaan, kan ik me begrijpen. Maar Utrecht, Wageningen, Amsterdam liggen toch dicht genoeg in de buurt!

Straf?

Al spoedig kwam er een nieuwe schrik. Daar kreeg ik, nota bene, het verzoek om mijn indrukken in „Op Eigen Wieken" weer te geven. Een verzoek, waarbij de duimschroeven vriendelijk, maar zo stevig werden aangedraaid, dat ik niet kon weigeren.

Was dat nu omdat ik de enige vrouwelijke deelnemer was? Wilde de leiding mij zo vrijwaren tegen verveling? Dacht men misschien, dat ik er nu het meeste gelegenheid voor zou hebben?

Of was het de straf, omdat ik clandestien op de conferentie gekomen was?

In elk geval zat ik er aan. Tot opbeuring kreeg ik overigens van alle kanten goede wenken. De gevers daarvan moeten zelf maar uitmaken, of ik daar goed of slecht naar geluisterd heb.

Discussie

Twee referaten kwamen aan de orde. Vrijdags sprak de heer D. W. Ormel over: „De overheid en het economisch leven". Zaterdags gaf dr Schouten beschouwingen over: „Taak en positie van de Anti-revolutionaire Partij".

Een studentenconferentie is wel heel anders dan een gewone Arjos-conferentie. Maar ook bij studenten — al of niet bij een Arjos aangesloten — leven veel vragen aangaande de politiek. Zo volgde op beide referaten een uitgebreide discussie.

De heer Ormel kreeg vooral met de economen en juristen te maken. Men ging diep in op de betekenis van de Souvereiniteit in eigen kring voor het economisch leven. Aangezien ik op het laatste Centralen Convent leerde, dat de vrouw zich gepast behoort te gedragen (1 Tim. 2) en ook omdat dit diep doorpraten me op het laatst wat te zwaar werd — het uitstekende betoog van Mr K. Groen werkte weer verduidelijkend — sloot ik me in gedachten maar bij alle vorige sprekers aan. De debatten deden me denken aan een regel uit een V.U.-liedje: „Dooyeweerd reist steeds met U mee.....!! Zo was het ook hier.
Dr Schouten oogstte niet minder vragen en ook heel wat critische opmerkingen. De verkiezingspamfletten werden — op kostelijk humoristische wijze — aan critiek onderworpen. Het ging over de jongste kabinetsformatie en onze deelname — het voorlaatste Centralen Convent werd nog eens dunnetjes overgedaan —, over het federalisme; wensen voor „Op Eigen Wieken" en verlangens om meer contact met het buitenland.

Het zou te veel geweest zijn, alles uitvoerig te behandelen. Men gebruikte de aanwezigheid van de voorzitter van het C. C. om zoveel mogelijk overhoop te halen. Maar de vragen zullen — zo werd beloofd — in een vrij half uurtje nog eens ernstig worden doorgenomen.

Ook minister Zijlstra, die de Zaterdag bij ons was, voerde kort het woord. Zijn naam was Vrijdags nog wel eens genoemd. Zaterdag liet men Zijne Excellentie natuurlijk met rust. Maar hijzelf lichtte — blijkbaar na een influistering — een en ander toe.

Technische hulp

Vrijdagavond sprak tot ons de heer Van Diffelen over „Technical Assistance" in de onontwikkelde gebieden. Moesten van te voren de Arjos-voorzitter en wnd-secretaris de ijverige schakers bijna met geweld naar beneden sleuren, na afloop had toch niemand spijt deze lezing te hebben bijgewoond. Wat wisten de meesten van ons af van Technical Assistance? Zeer weinig. Nu zullen we 't verhaal over Arabië met z'n grote import van doorzichtige nachtjaponnen — wat een moraal! — nooit meer vergeten. Dat er voor Technical Assistance nuchtere Hollanders nodig zijn is ons ook volkomen duidelijk.

Ik ben benieuwd hoeveel studenten er nog (of weer) van faculteit veranderen: er kunnen in de onontwikkelde landen nuchtere Hollanders genoeg geplaatst worden. Als het Passieve Vrouwenkiesrecht er nu niet door komt, ga ik ook eens als kamermeisje bij een zwarte Koningin solliciteren! Maar behalve het aanpassingsvermogen en de Hollandse nuchterheid, zijn nog van groter belang de mannen, die gedragen worden door een vastomlijnd beginsel en een Christelijk verantwoordelijkheidsbesef.

We hebben allen zeer genoten van dit humoristische verhaal, voornamelijk omdat de heer Van Diffelen dit zo aantrekkelijk naar voren bracht.

De nacht

Schrijf vooral ook over het nachtelijk leven, was een van de adviezen, die ik kreeg. Dat is tenslotte een van de belangrijkste aspecten van een conferentie.

Ik heb me 's avonds natuurlijk bescheiden teruggetrokken en weet dus alleen iets van horen zeggen.

Er werd natuurlijk tot diep in de nacht — ja, zelfs in bed nog geboomd over de Wijsbegeerte van de Wetsidee, over de kerkelijke kwesties enz.

Overigens betreuren wij het zeer dat de adjunct-secretaris van het C. C. besloten heeft geen Arjos uitnodigingen tot het bijwonen van conferenties meer te aanvaarden. Wat was n.l. het geval? Toen deze persoon diep in de nacht niet meer verscheen, hebben z'n slaapkamergenoten — van je collega's uit de Kuyperstraat moet je 't maar hebben! — z'n matras en bijbehoren op zolder gelegd, schoven een bed voor de deur, uit angst voor wraak en zijn toen rustig gaan slapen. En zo heeft deze „displaced person" rustig de nacht voor „Groningen" op de grond moeten doorbrengen!

's Morgens aan het ontbijt verschenen de meesten met slaperige gezichten; de Indonesische gewoonte om de dag te beginnen met sterke koffie zou ook hier wonderen kunnen doen. Ik betreur het alleen dat het hele Arjos H.B. telkens samen aan een tafeltje zat; **nú** waren er kansen genoeg om de studenten eens te polsen over de Arjos én om abonné's te winnen voor Ned. Ged. Misschien is dit een stille wenk voor een volgende keer?

De volgende keer! Ja, laten degenen, die er nu niet waren, wel op een volgende conferentie verschijnen. Heus, zij zullen er geen spijt van hebben. Wij hadden weer goede dagen, waar we nu maanden op kunnen teren.

9e JAARGANG No. 3 3 MAART 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

Dr J. SCHOUTEN	Het watersnooddebat
—	De partij in actie
—	Afsluiting zeegaten
—	Driestarren
T. CNOSSEN	Raadsverkiezingen en verantwoordelijkheid
Dr A. VEERMAN	Uit het parlement
A. W. BIEWENGA	Doordraai en vernietiging van tuinbouwproducten
Drs A. R. VAN NES	De economische ontwikkeling in Nederland
J. KLATTER	Bij de wieg van het nieuwe Europa?
Mr J. A. DE WILDE	Gemeenteprogram
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit krant en periodiek
Mr Dr E. P. VERKERK	Het nieuwe ontwerp vestiging bedrijven
H. ALGRA	Rare Friezen

Op eigen wieken:

—	De vaart der Arjos
Dr A. VEERMAN	Wat doen we met ons blad?
J. W. OOMS	Niet zo, ... maar zó!
Mr C. J. VERPLANKE	Studieschets: De S.G.P.
—	Jaarvergadering provinciaal verband Noord-Holland
Mr C. J. VERPLANKE	Staatsinrichting
C. D. VAN OOSTEN	Overheid en kunst
C. D. VAN OOSTEN	Ook de mannen zonder kiesrecht

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten

KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C

Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214

Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640

Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Handels- en Effectenbank N.V.

gevestigd te GRONINGEN

Alle bank-, effecten- en assurantiezaken

Speciale afdeling voor het verhandelen van obligaties van Protestantse kerken, scholen en Stichtingen van Liefdadigheid

---

SCHEEPSBOUWWERVEN

A. VUYK & ZONEN

Capelle aan de IJssel

Nieuwbouw en Reparatie

Tel. R'dam 113333 (K 1800)

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 • TEL. 2638 • GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7

Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

INGWERSEN & Co. - Amsterdam

KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121

Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten

Speciale afdeling voor Prot. kerkelijke leningen

Medicinale **SALVITINE**

MAAKT U FIT

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij

N.V. BOGENA - SCHIEDAM

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 3 — 3 MAART 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

Het watersnood debat

De Rede van Dr J. Schouten in de Tweede Kamer

De ramp van de watersnood, die het Zuid-Westen van ons land zo zwaar heeft getroffen, staat nog steeds in het middelpunt van de belangstelling. Het grenst eenvoudig aan het ongelooflijke, maar toch is het waar, dat het rampenfonds nu reeds meer dan ƒ 60.000.000,— aan vrijwillige bijdragen heeft ontvangen. Hierin wordt een stuk zedelijke volkskracht openbaar, dat het hart met vreugde vervult. Dat deze zaak ook in de Kamer aan de orde gekomen is, spreekt natuurlijk van zelf. De Regeringsverklaring, in alle haast opgesteld, gaf een algemeen overzicht van de situatie, zowel van de omvang van de ramp als van de genomen maatregelen. Naar aanleiding daarvan mengde ook de Heer Dr J. Schouten zich in het debat. De redactie meent er goed aan te doen de voornaamste gedeelten van deze rede hier te laten volgen.

De heer **Schouten:** Mijnheer de Voorzitter! Volgaarne sluit ik mij aan bij die leden van deze Kamer, die in de loop van deze gedachtenwisseling de door de ramp gestorvenen hebben gedacht en herdacht en deelneming hebben betuigd in het zware verlies, dat de nagelaten betrekkingen heeft getroffen, en in het grote leed, dat over zovele duizenden van onze medeburgers is gekomen.

Ook wil ik mij zonder enige reserve gaarne voegen bij hen, die woorden van waardering en dank hebben geuit voor hetgeen H.M. de Koningin, Z.K.H. Prins Bernhard en H.K.H. Prinses Wilhelmina sedert 1 Februari van dit jaar hebben gedaan en gesproken. Dit optreden heeft mij doen denken aan die strophe uit ons volkslied, welke aanvangt met de woorden: „Oorlof mijn arme schapen, die zijt in grote nood", omdat dat optreden, naar het mij voorkomt, geheel in overeenstemming was en is met de inhoud en de strekking van die strophe.

Voorts voeg ik mij van heler harte bij hen, die woorden van waardering en bewondering hebben uitgesproken voor al degenen, die in de achter ons liggende dagen zulk een bewonderenswaardig werk hebben verricht. Die waardering strekt zich uit tot de militaire en burgerlijke autoriteiten — onder die laatsten begrijp ik thans de Ministers en in dit geval ook u, Mijnheer de Voorzitter —, maar in niet mindere mate heeft onze waardering en bewondering betrekking op de vele duizenden militairen en burgers, die zo enorm veel hebben gepresteerd, die te midden van teleurstellingen en tegenslagen hebben volgehouden en zo verblijdende resultaten in het behoud van vele mensenlevens hebben mogen bereiken.

In dit verband tenslotte plaats ik mij aan de zijde van hen, die hun vreugde en dank hebben uitgesproken over het medeleven en de steun van een zo groot deel van het buitenland. Het spijt mij alleen, dat het deel van het buitenland, dat gelegen is achter het IJzeren Gordijn, hierbij niet kan worden inbegrepen, althans niet tot nu toe.

* * *

Thans geen critiek

Dit heeft tot gevolg, dat ook het ogenblik voor het uitbrengen van kritiek op hetgeen is gedaan en gelaten op het tijdstip, waarop het is gedaan en gelaten, en op de wijze, waarop het is gedaan en gelaten, nog niet is aangebroken. Wij kunnen het hele gebeuren nog niet overzien. Wij kunnen dientengevolge het doen en laten in de achter ons liggende dagen niet op de juiste wijze beoordelen. Ik begeef mij daarom ook niet in kritiek, al zijn er vragen en al is er grond voor kritische opmerkingen met betrekking tot bepaalde onderdelen van het geheel.

Het schijnt mij bovendien niet juist thans tot zulk een kritische beoordeling over te gaan om nog andere redenen dan ik zoëven noemde. Ik geloof, dat het beslist van ondankbaarheid zou getuigen, als wij nu in een kritische beoordeling treden van hen, die zich zo ontzaglijk in de achter ons liggende dagen hebben ingespannen en die er alles voor over hebben gehad, die als het ware de grootste risico's

hebben willen nemen om aan het reddingswerk deel te nemen.

Het schijnt mij eveneens onjuist thans in zulk een kritiek te treden, al ware er overigens plaats voor, omdat naar mijn gevoelens de repercussies daarvan een belemmering, eventueel een ernstige belemmering, zouden zijn voor hetgeen nu en morgen moet worden gedaan en voor de aanwending van die krachten, waaraan wij nu en morgen zo ontzaglijk grote behoefte hebben, zo grote behoefte, dat wij die onmisbaar moeten noemen, van menselijke zijde gezien.

In dit verband wil ik wel de wens uitspreken, dat de Regering bij de nadere en verdere overweging van hetgeen is gedaan, van het tijdstip, waarop het is gedaan, en van de wijze, waarop het is gedaan, volle aandacht zal schenken aan de tekortkomingen en de gebreken en dat zij dit zal doen zonder aanzien des persoons. Dit is, naar mijn oordeel, voorwaarde voor het verstaan en voor de behartiging van lessen, welke de ervaring van de laatste tijd ons heeft geleerd.

* * *

Schadevergoeding zo mogelijk, integraal

Vooral het slot van de rede van de Heer Schouten was belangrijk. Duidelijk wordt daarin het Anti-revolutionaire standpunt uiteengezet:

1e. Schadevergoeding, zo enigszins mogelijk integraal, maar de regering hoede zich voor beloften, die zij niet waar kan maken;

2e. Geen onzekerheid omtrent de schaderegeling gedurende lange tijd en liefst geen voorlopige regelingen, die later worden herzien;

3e. De schaderegeling zij duidelijk en begrijpelijk voor de mensen;

4e. Een behoorlijk dekkingsplan voor de financiering;

5e. Een sterk beroep op de vrijwillige medewerking van het volk;

6e. Maar gebaseerd op de gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Wat betreft de financiering en de dekking van de materiële schade ten gevolge van de ramp, zou ik ook met enkele korte opmerkingen willen volstaan.

Ik wil mij gaarne aansluiten bij hen, die er voor hebben gepleit, dat zo enigszins mogelijk de schadevergoeding een integraal karakter zal dragen, maar — en ik wil dit vandaag nog zeggen — ik spreek dit uit met een reserve. Als wij die uitspraak zonder meer zouden doen, geloof ik, dat wij verder zouden gaan dan onze verantwoordelijkheid gedoogt. Mijnheer de Voorzitter! Waarop zal die schade ten gevolge van de ramp neerkomen, in geld uitgedrukt? Zal die een milliard bedragen? In de eerste dagen dacht men aan enkele honderden millioenen, maar ik geloof, dat een ieder daar nu wel overheen zal zijn. Zal die schade anderhalf milliard bedragen of twee of drie milliard? Wie kan het vandaag zeggen, Mijnheer de Voorzitter? Mede van de omvang van die schade, in geld uitgedrukt, zal het tenslotte afhangen wat het Nederlandse volk kan doen. Ik heb het hier over het Nederlandse volk, want de Regering kan slechts doen wat het volk bij de grootst mogelijke inspanning en bij de hoogst opgevoerde prestatie tenslotte zal kunnen dragen. Dit is een zaak, welke ons in zeer ernstige mate moet bezighouden. Dit is een kant van de zaak — ik ben er van overtuigd, dat de Regering ook daarmede steeds bezig is —, waarover de Regering ons weer zo spoedig mogelijk nadere inlichtingen dient te geven. Wij moeten de omvang van de schade, welke is geleden, in geld uitgedrukt, leren kennen. Ik hoop, dat het ambtelijk apparaat, eventueel versterkt door de medewerking van vele vrijwillige en daarvoor deskundige krachten, met de snelste spoed zal trachten de gegevens te verzamelen, welke voor een beoordeling van de omvang, in geld uitgedrukt, nodig zullen zijn. Zouden wij die niet krijgen, zouden wij daarover niet kunnen beschikken, dan gaan wij, als ik het zo uitdrukken mag, „ins Blaue hinein" over de regeling van de schadevergoeding spreken.

Geen onzekerheid omtrent de schade-regeling

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge hieraan nog twee opmerkingen toevoegen. In de eerste plaats deze, dat men met betrekking tot die schaderegeling moet trachten te vermijden, dat wij eerst met een uiterst voorlopige, daarna met een wat verder gaande voorlopige, vervolgens misschien nog weer eens met een voorlopige en dan uiteindelijk met een definitieve regeling te maken krijgen. Dat moet worden voorkomen. Het zou naar ik meen voor de wederopbouw en het herstel van de getroffen gebieden, voor de stuwing van de energie, de geestelijke, zedelijke en lichamelijke energie, welke daarvoor nodig is, funest zijn wanneer men gedurende geruime tijd in onzekerheid bleef verkeren ten aanzien van hetgeen in dit opzicht kan geschieden.

Een duidelijke schaderegeling

De tweede opmerking, welke ik in dit verband plaatsen wil, is deze, dat ik hoop, dat de regelingen, welke aanstonds getroffen moesten worden, en die, welke dezer dagen getroffen zullen worden met betrekking tot de voorziening in allerlei noden, de noden van het ogenblik en de noden — laat ons hopen — voor korte termijn, zo zullen zijn, dat zij duidelijk zijn, opdat ieder kan weten waar hij aan toe is en dat zij zo zullen worden uitgevoerd, dat er niet tientallen instanties daarbij betrokken zullen zijn. Ook dat, Mijnheer de Voorzitter, is een ervaring, welke wij, niet ten gevolge van deze ramp, in de achter ons liggende jaren hebben beleefd. Ik spreek te dien aanzien nu geen kritiek uit; men moet bij dat alles rekening houden met de toestand en de omstandigheden, waarin men verkeerde, maar een lang aanhoudende onzekerheid ook op dit gebied met betrekking tot het nemen van beslissingen is ook weer funest en daarom hoop ik, dat de speciaal bij deze zijde van de zaak betrokken Ministers het uiterste zullen doen om die regelingen zo afgerond en zo duidelijk geformuleerd te maken, dat iedereen deze kan verstaan, en in de tweede plaats, dat het uitvoeringsapparaat zo eenvoudig mogelijk zal worden gehouden, al wil ik hieraan gaarne toevoegen, dat het uitvoeringsapparaat natuurlijk zodanig moet worden georganiseerd, dat men niet allerlei laat passeren, dat uit een oogpunt van de zaak zelf niet gepasseerd mag worden. Er moet behoorlijk toezicht, behoorlijke contrôle op dat alles zijn.

Een behoorlijk dekkingsplan

Mijnheer de Voorzitter! Nog een opmerking in dit zelfde verband. Zodra de Regering wat meer kijk heeft gekregen op de omvang en de betekenis van de ramp, in geld uitgedrukt, zal men m.i. ook moeten trachten te bevorderen, dat er zo spoedig mogelijk tot stand komt een financierings- en dekkingsplan voor het geheel. Alleen met behulp van zulk een plan kan men naar het mij toeschijnt, con-

creet overwegen, wat daaruit voortvloeit voor de financiële politiek, in het algemeen gesproken, voor het gehele Regeringsbeleid en voor dat in belangrijke sectoren van de Rijksdienst.

Ernstig beroep op de zedelijke volkskracht

Als ik hetgeen ik gezegd heb in een kort woord mag samenvatten, is het dit, dat ik hoop en vertrouw, dat de Regering op een zodanige wijze te werk zal gaan, dat de geestelijke en morele energie, welke na de ramp op zo verheugende en treffende wijze is openbaar geworden, niet wordt gedoofd, noch door gerechtvaardigde teleurstellingen in haar ontplooiïng zal worden belemmerd.

Ik juich de eensgezindheid van ons volk, welke in de laatste dagen op zo sprekende wijze is gebleken, van heler harte toe. Ik voeg hieraan toe, dat wij ons wel er mede vertrouwd moeten maken, dat die eensgezindheid van langere duur zal moeten zijn. Wij zien nu als het ware de stromen gelds voor het Nationaal Rampenfonds binnenkomen en wij verheugen ons dagelijks over de zeer belangrijke stijging van het totaalcijfer. Maar laat ons volk er van overtuigd zijn, dat wat zó opgebracht wordt maar een betrekkelijk zeer klein deel is van de totale schade. Het is in hoge mate wenselijk, dat ons volk er mede vertrouwd wordt gemaakt — en dat de bereidheid daartoe van dat volk wordt bevorderd —, dat men die offerzin gedurende lange tijd tot uitdrukking zal moeten doen komen in bijdragen. Wanneer dat zou kunnen gelukken, zou ik, anders dan ik heb begrepen uit het woord van de heer Burger van hedenmiddag, zeker geen bezwaar hebben tegen een regeling, getroffen in overleg tussen de Regering en het Nationaal Rampenfonds, op grond waarvan dit fonds als het ware zou financieren een bepaald deel van de schade.

De heer **Burger:** Dat hangt van de aard van de schade af, welke men door het Rampenfonds zou willen doen financieren.

De heer **Schouten:** Ik zeg: een bepaald deel van de schade. Dan kan men natuurlijk nog spreken over de vraag, of men zich moet beperken tot hetgeen nu is voorzien, met inbegrip van de huisraadschade, of dat de zaak anders zal moeten worden gesteld. Ik zou er geen enkel bezwaar tegen hebben, als ons volk bereid bleek om behalve de gelden, welke nu in de eerste tijd voor de noodvoorzieningen noodzakelijk zijn, ook op te brengen het gehele bedrag, dat nodig is om het verloren meubilair te vergoeden. Daartegen zou ik geen enkel bezwaar hebben. Ik zou dat in geen enkel opzicht willen wraken, maar willen toejuichen, want, afgezien van de vraag, wat dat in geld kan betekenen voor de financiering van het Rijk, vrijwillige offers bergen een zegen in zich, welke offers, waartoe de Overheid bij wetgeving noopt, nooit kunnen geven. Als de geachte afgevaardigde de heer Burger dat met mij eens is, worden wij het ten aanzien van de verhouding tussen de taak van het Nationaal Rampenfonds en de taak van de Regering wel eens. Ik veroorloof mij deze kritische opmerking over de beschouwing van de heer Burger, omdat ik op dit gebied tussen hem en zijn vrienden enerzijds en mij anderzijds geen lacune wil laten bestaan of misverstand wil doen ontstaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge eindigen met als mijn oordeel uit te spreken, dat de op de duur enig hechte en sterke fundatie voor de eensgezindheid van ons volk verkregen wordt, wanneer dat volk weer luistert naar het woord:

„Tot God wilt u begeven.
Zijn heilzaam Woord neemt aan",

een woord, ook ontleend aan de strophe uit ons volkslied, waarover ik reeds heb gesproken.

Na de ministerraad wandelden de Ministers Staf, Kernkamp en Algera op het Binnenhof. De schijnwerper der publieke belangstelling is nu niet meer zo fel gericht op Minister Kernkamp maar veel meer op Minister Algera wiens departement, door de watersnood in eens zo belangrijk werd.

De rede, welke Minister Algera in de Tweede Kamer bij de behandeling van deze zaak, heeft gehouden, maakte een goede indruk. De Minister heeft wel het vertrouwen van de Kamer. Hij blijkt met de zaken op de hoogte te zijn en aan voortvarendheid ontbreekt het hem niet.

Het zijn dagen van moeite en zorg voor ons gehele volk en in het bijzonder voor die gedeelten van ons land, die zwaar werden getroffen. Veel zal daarbij afhangen van de wijze waarop Minister Algera leiding geeft aan zijn departement.

God de Here steune hem bij het vervullen van zijn moeizame taak en stelle hem op deze plaats tot een zegen voor land en volk.

DE PARTIJ in actie

De Watersnood.

Onder de slachtoffers van de watersnood zijn helaas ook mensen uit onze kring. Zo deelde de secretaris van de kiesvereniging te Ouderkerk aan de IJssel ons mede dat de Heer C. P. Rijkaart, lid der kiesvereniging aldaar, tengevolge van de dijkdoorbraak om het leven is gekomen. Bijzonder tragisch is het lot van de Heer P. Wolters, de anti-revolutionaire wethouder van de gemeente Zuidland en zijn gezin. Toen het water begon te stijgen en de dijk ten Zuiden van Zuidland was doorgebroken, heeft de Heer Wolters eerst twee van zijn kinderen op het dorp in veiligheid gebracht. Hij moest daarvoor het gat in de dijk passeren, hetgeen nog mogelijk was opdat ogenblik. Toen hij even later met zijn vrouw en de andere zes kinderen wilde passeren, zakten allen weg en werden zij door de stroom meegesleurd. Dorpelingen die dit zagen gebeuren konden niets doen om de ongelukkigen te redden. Het stoffelijk overschot van de Heer Wolters is in Geervliet begraven. Van de Heer C. A. van Drimmelen ontvingen wij bericht dat er in de omgeving van Klundert en Fijnaart gelukkig geen doden zijn te betreuren al is de materiële schade daar zeer groot.

Vergadering van het Centraal Comité.

Het Centraal Comité kwam Maandag 23 Februari jl. in Utrecht in vergadering bijeen. De agenda voor deze vergadering was niet zo bijzonder omvangrijk. Een bespreking heeft plaatsgevonden over de wijze, waarop het rapport inzake het passieve vrouwenkiesrecht nu verder zal worden behandeld, mede naar aanleiding van de discussie op het Centralen Convent. Daaromtrent zullen uiteraard later nog nadere mededelingen worden gedaan. In de vacature van het dagelijks bestuur der Dr A. Kuyperstichting, ontstaan door het overlijden van Mr J. Terpstra werd voorzien door de benoeming van Mr J. van Aartsen, wethouder te Den Haag. Voorts werd een algemene discussie gevoerd over de vraag of aan het 75-jarig jubileum van onze Partij — dat in 1954 zal worden gevierd, nog bijzondere aandacht zal worden gegeven.

Partijdag in de Haarlemmermeer.

Te Hoofddorp is de traditionele partijdag voor de Haarlemmermeer weer gehouden. De ouderen onder ons herinneren zich wel dat dit met name voor de oorlog ieder jaar opnieuw een gebeurtenis van betekenis was. Ditmaal voerden Prof. Dr I. A. Diepenhorst en Mr A. B. Roosjen het woord. Het zou wel goed zijn als alle statencentrales er gewoonte van maakten om ieder jaar eenmaal een partijdag op grote schaal te organiseren. Aan de organisatie daarvan moet men dan grote zorg besteden. Men moet er voor zorgen dat het dan ook inderdaad een bijzondere vergadering is. Wanneer dat in de Haarlemmermeer kan, kan het elders ook. En wanneer men zo iets doet, laat men dan niet vergeten een agenda en een verslag te zenden aan het Centraal Comité

Mr Bruch, 40 jaar voorzitter Centrale Haarlem.

Mr A. Bruch heeft dezer dagen een merkwaardig jubileum gevierd. Op 27 Februari was hij nl. 40 jaar voorzitter van de Centrale Haarlem. Op de feestelijke bijeenkomst was de Heer Mr A. B. Roosjen namens het Centraal-Comité aanwezig. Op de vergadering van het Centraal Comité heeft Dr J. Schouten aan dit jubileum enige woorden van waardering gewijd. Onze hartelijke gelukwensen aan de Jubilaris.

De reorganisatiecommissie .

De reorganisatiecommissie laat er geen gras over groeien en zij pakt de zaak degelijk en fundamenteel aan. Zij vergadert zo ongeveer om de twee weken. De grondslag van de discussies zijn tot nog toe geweest een tweetal rapporten, die op korte termijn waren samengesteld door de Heer Dr J. J. de Jong en de adjunct-secretaris. Voorts heeft de commissie zich tot alle nevenorganisaties van de partij gewend met het verzoek om eventuele wensen met betrekking tot de reorganisatie van de partij kenbaar te willen maken, hetgeen nog zal worden gevolgd door een bespreking. Een zodanig verzoek is gedaan aan de A.R.J.O.S., het College van Advies, S.C.E.V.A.R., de vrouwenorganisatie, de Dr A. Kuyperstichting en de Ver. van A.R. Gemeente en Provinciebestuurders. Al deze organisaties broeden nu nog op het antwoord dat zij zullen geven. In ieder geval er wordt hard gewerkt. Mogen wij intussen tevens mededelen dat de reorganisatie commissie bepaald niet werd gestoord door de vele plannen en suggesties voor verbetering van het partij-apparaat. Het zelfvertrouwen van de commissie groeit met de dag.

Circulaire Nederlandsehe Gedachten.

Aan alle bij het bureau van het Centraal Comité bekende adressen, dat zijn de voorzitters, secretarissen en penningmeesters der kiesverenigingen, de leden van het College van Advies, de Kamercentrales, Statencentrales etc. etc., is een circulaire verzonden, waarin de medewerking werd gevraagd voor het winnen van abonnementen op het kaderorgaan Nederlandsche Gedachten. Telkens weer is het nodig wat dat aangaat aan de bel te trekken. De activiteit mag niet verslappen. Het vorig jaar hebben wij daaraan niet zo heel veel kunnen doen, maar daardoor is het abonnementental ook weer iets teruggelopen. Nu moet het weer omhoog. Iedere man, die helpen kan, helpe dan ook, want wij moeten weer omhoog.

Mr A. BRUCH

Afsluiting Zeegaten

ZOU BINNEN TWEE JAAR KUNNEN BEGINNEN

Aan het dagblad Trouw ontlenen wij bijgaand artikel over de afsluiting der zeegaten, dat voor het behoud van Nederland van zo grote betekenis is.

Reeds lang proeven met natuurgetrouwe nabootsing

De niets ontziende watermassa's, die het Zuidwesten van ons land hebben overspoeld, hebben in het Waterloopkundig Laboratorium in Delft een nieuwe actualiteit verleend aan het model van de benedenrivieren en de zeegaten, dat daar een jaar of vijf geleden gebouwd werd. In deze wereldvermaarde werkplaats, waar wetenschap en practijk elkaar reeds in tal van waterbouwkundige problemen de hand gereikt hebben en waar in de loop der jaren de stromingen en de golfslag van vele zeeën en rivieren natuurgetrouw nagebootst en bestudeerd zijn, heeft het vraagstuk van de afsluiting der zeegaten niet veel geheimen meer. Vijf jaar lang heeft men hier proeven genomen met dammen en dijken en met kunstmatig opgewekte Noordwesterstormen. Hand in hand met deze proeven zijn door de Rijkswaterstaat ingewikkelde berekeningen opgezet en belangrijke conclusies getrokken. Conclusies, die wellicht binnen afzienbare tijd in practijk gebracht zullen worden.

Over deze studie en over de resultaten ervan hadden wij een gesprek met prof. ir P. Ph. Jansen, hoogleraar in de waterbouwkunde aan de Technische Hogeschool te Delft. De bestudering van de waterstanden en de meteorologische verschijnselen, zo vertelde prof. Jansen ons, heeft jaren geleden reeds geleid tot de berekening van de kans op het optreden van een bepaalde zeer hoge stormvloed, die nog niet was voorgekomen doch die thans, in de rampzalige eerste dagen en nachten van Februari, dicht benaderd is. De berekening van deze wat men zou kunnen noemen super-stormvloed heeft de Rijkswaterstaat aan het denken en aan het studeren gebracht. Zou de verdediging van het land tegen het gevaar van een mogelijke stormvloed van bijzonder grote omvang gevonden moeten worden in verhoging van de dijken langs de kust en langs de brede stromen of zouden deze geheel voor de invloed van stormvloeden gevrijwaard moeten worden door afsluiting van de zeegaten?

Op deze vragen bezonnen zich de Delftse ingenieurs, toen ook het probleem van de verzilting der landbouwgronden een belangrijke rol ging spelen. Het zoute water dringt steeds verder het land binnen tot groot ongerief voor land- en tuinbouw en in bepaalde streken zelfs voor het drinkwater. De grote afmetingen, die dit euvel is gaan aannemen, hebben duidelijk gemaakt, dat slechts drastisch ingrijpen een oplossing zal kunnen brengen en zo werd dit vraagstuk, naast dat van mogelijke stormvloed, de tweede factor, die het denkbeeld van afsluiting der zeegaten actueel maakte.

De verzilting stond de laatste jaren zelfs zodanig in het middelpunt van de belangstelling, dat het de voornaamste achtergrond ging vormen van de studie der benedenrivieren en zeegaten totdat de grote ramp van deze maand er wreed aan herinnerde, dat niet alleen het zout, maar ook en in heviger

Het plan tot afsluiting van de zeegaten

OVERZICHT VAN HET RAMPGEBIED ontleend aan gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek	Land- en tuinbouw bedrijven Dec. 1950	Oppervlakte cultuurgrond (ha), Mei 1952				Geoogste hoeveelheid			
		Totaal	waaronder			Tarwe	Gerst	Vlas	Cons. aardappelen
			bouwland	grasland	tuinland				
W.Zeeuwsch-Vlaanderen	1.595	26.059	20.468	4.975	843	13.404	18.084	13.471	27.682
w.v. direct getroffen . .	208	3.400	2.693	605	123	1.845	2.665	1.835	3.699
O.Zeeuwsch-Vlaanderen	2.434	33.615	26.062	6.638	1.198	15.759	17.983	16.895	48.251
w.v. direct getroffen . .	1.032	14.227	10.957	2.864	564	6.802	6.890	6.714	20.037
Walcheren	1.936	15.706	10.019	5.198	609	5.434	5.018	3.548	25.941
w.v. direct getroffen . .	511	5.181	3.345	1.645	236	1.855	1.851	1.962	10.453
Zuid-Beveland	3.714	30.827	19.471	6.959	5.208	10.038	10.463	9.076	89.206
w.v. direct getroffen . .	1.577	14.657	10.047	2.724	2.187	5.399	4.878	4.761	44.201
Noord-Beveland	430	6.956	6.068	676	253	4.253	4.752	4.572	29.620
w.v. direct getroffen . .	430	6.956	6.068	676	253	4.253	4.752	4.572	29.620
Schouwen-Duiveland . .	1.509	16.452	11.972	3.484	1.068	9.583	7.645	5.237	42.551
w.v. direct getroffen . .	1.509	16.452	11.972	3.484	1.068	9.583	7.645	5.237	42.551
Tholen	1.500	10.656	7.086	2.311	1.304	3.992	3.519	3.107	42.235
w.v. direct getroffen . .	1.214	7.095	4.633	1.603	885	2.523	2.307	1.733	29.973
Sint-Philipsland	87	1.727	1.401	219	111	948	870	887	6.975
w.v. direct getroffen . .	87	1.727	1.401	219	111	948	870	887	6.975
Goeree-Overflakkee . .	3.090	19.436	12.848	3.469	3.138	8.240	4.090	5.992	102.087
w.v. direct getroffen . .	3.090	19.436	12.848	3.469	3.138	8.240	4.090	5.992	102.087
Voorne, Putten en Rozenburg	1.979	19.059	9.872	7.985	1.258	7.501	4.150	3.341	56.419
w.v. direct getroffen . .	892	13.119	6.969	5.595	590	5.391	2.750	2.560	38.470
Hoeksche Waard	2.227	23.868	16.562	5.664	1.956	11.762	7.283	10.289	109.620
w.v. direct getroffen . .	2.063	22.081	15.278	5.248	1.855	10.852	6.681	9.513	101.577
IJsselmonde	1.449	8.061	3.464	2.506	2.127	2.212	1.578	988	18.820
w.v. direct getroffen . .	1.449	8.061	3.464	2.506	2.127	2.212	1.578	988	18.820
Eiland van Dordrecht .	360	4.603	2.714	1.561	359	1.571	1.035	1.957	14.224
w.v. direct getroffen . .	360	4.603	2.714	1.561	359	1.571	1.035	1.957	14.224
Noord-West-Brabant . .	5.205	58.838	37.033	18.687	3 295	18.299	16.822	23.633	131.095
w.v. direct getroffen . .	4.726	54.807	34.274	17.543	3.157	17.249	15.881	21.425	123.363
Alblasserwaard	1.312	14.263	675	13.444	222	312	242	233	1.967
w.v. direct getroffen . .	814	9.496	562	8.823	144	312	229	233	1.345
Krimpenerwaard	809	7.247	96	7.094	86	32	13	—	489
w.v. direct getroffen . .	507	5.109	69	5.025	28	32	13	—	340
Rampgebied Z.W. Nederland	29.636	297.373	185.811	90.870	23.035	113.340	103.547	103.226	747.182
w.v. direct getroffen: absolute cijfers	20.469	206.407	127.294	63.590	16.825	79.067	64.115	70.369	587.735
in % van rampgebied	69,1	69,4	68,5	70,0	73,1	69,8	61,9	68,2	78,7
In % van Nederland: gehele rampgebied . .	10,5	12,7	20,1	7,0	17,4	34,6	43,2	54,3	22,6
direct getr. gemeenten	7,3	8,8	13,7	4,9	12,7	24,2	26,8	37,0	17,8

mate het water zelf een vijand is, die in onze lage landen grote waakzaamheid vereist.

Honderd proeven

Toen deze pijnlijke herinnering kwam en vele pennen in beweging gebracht werden om het afdammen van de zeegaten aan te geven als de oplossing die herhaling van een catastrophe zou kunnen voorkomen en om aan te dringen op studie en op een spoedige beslissing, waren in het Delftse laboratorium reeds meer dan honderd mogelijkheden beproefd en berekend. Schotten waren geplaatst en verplaatst in Haringvliet en Brouwershavense gat, in Krammer en Hollandsch Diep, stormwinden waren opgewekt en de invloed van de ontstane stromingen in het water op oude en nieuwe dijken was bestudeerd. Men staat bij de Rijkswaterstaat geenszins voor een nieuw vraagstuk, waarop men zich nog vele jaren zou moeten bezinnen, alvorens tot uitvoering overgegaan zou kunnen worden.

Prof. Jansen meent, dat over een jaar of twee met het gigantische werk zou kunnen worden begonnen, een werk dat zou kunnen bestaan uit afsluiting van Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde en uit onderlinge verbindingen tussen de Zeeuwse eilanden. De sterke dammen, die de zeegaten moeten afsluiten zullen niet aan de koppen van de eilanden, op de grens van de open zee, gebouwd moeten worden, maar meer binnenwaarts, omdat het uitvoeren van de werken daardoor minder moeilijk wordt.

Van een plan, zoals hier in grote trekken weergegeven, springen enkele voordelen direct in het oog. De bestaande dijken langs de eilanden zullen voor een groot deel slaperdijken worden. De eilanden krijgen dus een dubbele beveiliging en de lengte van de directe zeeweringen zal veel korter zijn dan de totale lengte van de dijken thans, hetgeen voor onderhoud en ver-

(in tonnen), 1952			Veestapel, Mei of Dec. 1952				
Suiker-bieten	Uien	Peul-vrucht-en	Run-deren	Varkens	Land-bouw-paarden	Schapen	Kippen
140.378	1.381	9.401	17.080	6.891	3.444	1.264	26.856
19.738	180	1.347	1.844	673	385	136	3.429
160.963	5.628	7.225	21.448	8.457	4.865	1.369	52.387
75.380	3.243	3.326	9.935	3.739	2.218	288	25.303
81.716	458	4.322	12.317	3.339	2.124	1.148	48.557
27.115	105	1.152	3.493	1.024	694	597	13.267
147.710	20.542	5.279	17.925	6.756	3.213	3.881	42.404
76.440	12.957	2.699	6.728	2.768	1.437	1.705	17.848
62.928	2.115	1.053	2.378	806	636	612	8.475
62.928	2.115	1.053	2.378	806	636	612	8.475
96.316	5.499	2.696	10.632	2.858	1.780	1.793	29.215
96.316	5.499	2.696	10.632	2.858	1.780	1.793	29.215
67.154	8.798	1.284	6.468	2.142	1.124	1.410	17.630
44.703	7.403	874	4.265	1.623	727	1.198	11.882
13.104	100	319	498	127	153	378	3.662
13.104	100	319	498	127	153	378	3.662
117.525	47.768	3.779	9.426	5.153	1.558	146	46.338
117.525	47.768	3.779	9.426	5.153	1.558	146	46.338
68.542	3.037	2.658	18.921	5.916	1.950	2.471	130.500
48.860	2.223	1.875	12.539	2.859	1.449	1.831	30.332
164.377	797	3.939	12.975	5.330	1.818	1.279	60.975
151.646	743	3.545	11.851	4.527	1.655	1.175	56.271
29.084	746	935	5.950	4.027	806	789	16.435
29.084	746	935	5.950	4.027	806	789	16.435
28.616	1.122	471	2.970	1.878	404	322	9.785
28.616	1.122	471	2.970	1.878	404	322	9.785
303.363	9.596	6.465	48.032	17.382	6.534	1.936	118.340
286.248	9.356	6.050	44.484	15.352	6.048	1.916	106.863
5.561	—	128	26.264	19.118	904	1.974	29.644
5.161	—	121	17.599	10.781	651	1.231	16.962
172	—	8	15.117	26.123	323	1.530	42.402
172	—	8	10.835	17.879	232	984	23.531
1.487.509	107.587	49.962	228.401	116.303	31.636	22.302	683.605
1.083.036	93.560	30.250	155.427	76.074	20.833	15.101	419.598
72,8	87,0	60,5	68,1	65,4	65,9	67,7	61,4
53,3	77,8	48,3	8,4	5,1	13,1	5,8	4,4
38,8	67,6	29,2	5,7	3,4	8,6	3,9	2,7

sterking een groot voordeel is. Andere voordelen zijn gelegen in de teruggang van de verzilting en in de mogelijkheid van landaanwinning en in het feit, dat de kustlijn geleidelijker zal verlopen. Dit laatste betekent dat de stroom langs de gebogen kustlijnen, b.v. aan de kop van Goeree en van Schouwen, minder sterk zal worden.

Moeilijkheden

Naast deze en andere voordelen zal de uitvoering van dit grote plan ook moeilijkheden met zich brengen, die nog een nauwkeurige studie vragen. Tot die moeilijkheden behoort niet, aldus prof. Jansen, het gevaar dat bij een eventuele stormvloed, nadat de zeegaten zijn afgesloten, de watermassa's de Nederlandse of Belgische kusten op andere plaatsen zodanig zouden beuken, dat de zeeweringen daar het zouden begeven. Men mag het niet zo stellen, dat in de eerste dagen van Februari al het opgestuwde water een uitweg gezocht en gevonden zou hebben in de stromen tussen de eilanden van Zuid-Holland en Zeeland en daardoor de kust op andere plaatsen met rust heeft gelaten. Het water heeft ook de duinen aangetast, maar het heeft daar niet de vernielingskansen gekregen die zich bij de dijken voordeden. Zeer hoge waterstanden bij zware stromen zullen altijd de duinen belagen en misschien, zo zeide ons de hoogleraar, zullen wij op den duur niet kunnen ontkomen aan het aanleggen van kunstmatige zeeweringen daar, waar thans nog de duinen voldoende bescherming bieden. Wij moeten de consequenties trekken uit het feit, dat wij lage landen bewonen en dat wij die willen beschermen tegen de zee.

Wel zullen andere moeilijkheden overwonnen moeten worden, die uit het afsluiten van de zeegaten zullen voortvloeien. De waterstanden in de af te dammen rivieren zullen veranderen. De hoogwaterstanden kunnen lager en de laagwaterstanden hoger worden. Dat kan bezwaarlijk zijn voor polders die een natuurlijke lozing hebben. Berekend zal moeten worden waar dit verschijnsel zal optreden en dan zullen gemalen gebouwd moeten worden waaraan polderbesturen en waterschappen zullen moeten meewerken. Rekening zal moeten worden gehouden met de afvoer van het water in de grote rivieren, wanneer zich daar hoge waterstanden voordoen. De zeegaten kunnen niet zonder meer afgesloten worden, maar in de dijken zullen sluizen van grote afmetingen moeten komen.

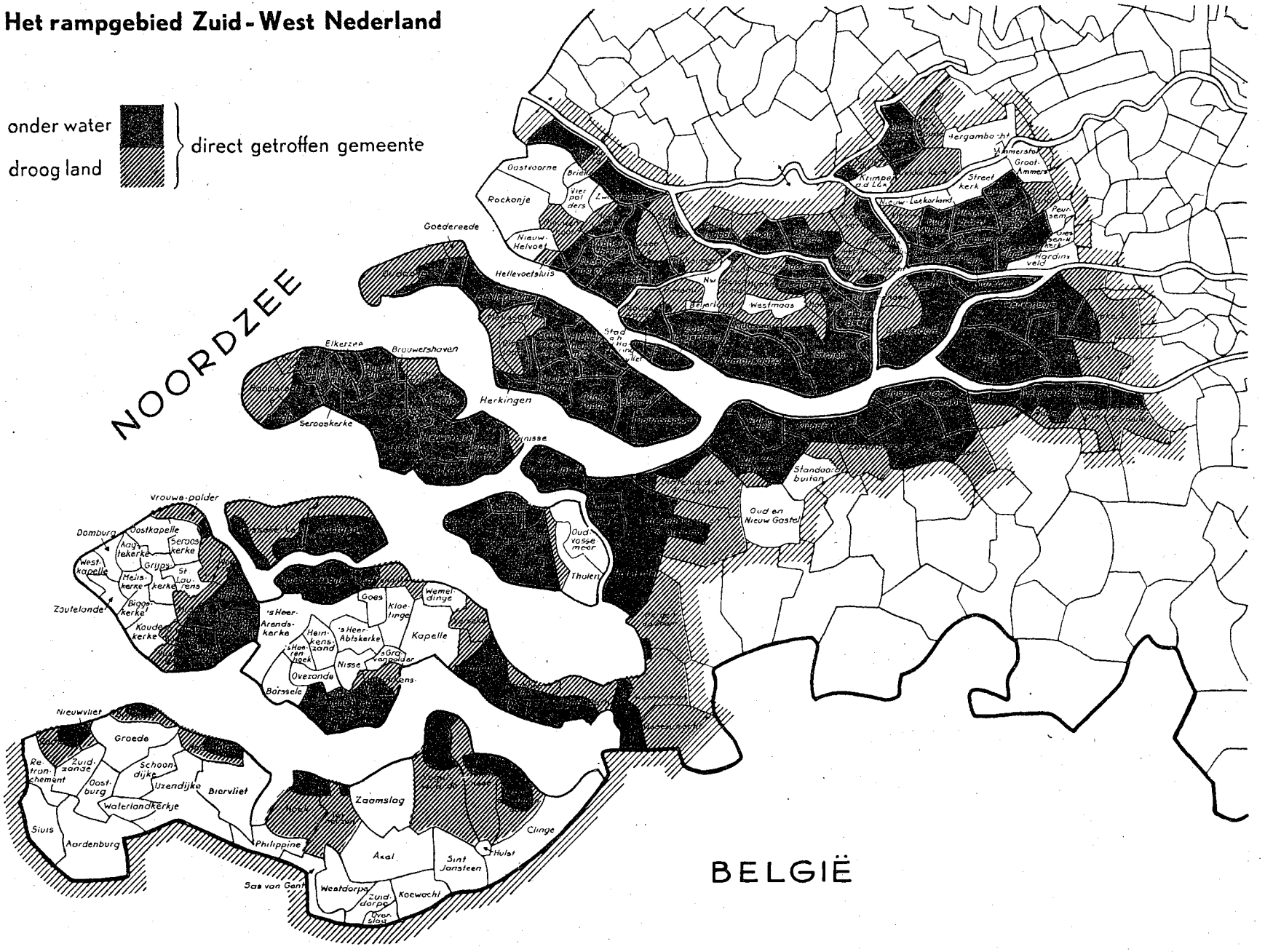
Enige oplossing

Met al deze dingen moet rekening gehouden worden, waarbij dan nog niet eens gesproken is over de problemen, die aan de eigenlijke uitvoering van een plan als dit verbonden zijn. Er zal soms gewerkt moeten worden op een diepte van omstreeks dertig meter, op plaatsen waar sterke stromingen staan en in wateren, die onderling met elkaar verbonden zijn en waar grote moeilijkheden in de Noord-Zuidverbindingen kunnen optreden wanneer de afsluitingen niet gelijktijdig tot stand gebracht worden.

Toch is bij de huidige stand van wetenschap en techniek de uitvoering van een dergelijk plan mogelijk en het is wellicht de enige oplossing om gevaren van overstroming en verzilting te verminderen. Het klimaat is thans gunstig om over te gaan tot de voorbereiding van een van de grootste werken, zo niet het grootste, dat Nederlandse waterbouwkundigen ooit tot stand brachten. Enorme bedragen zullen er voor beschikbaar moeten komen en enkele tientallen jaren zal eraan gewerkt moeten worden. Het zal een bewijs zijn van de geestkracht van het Nederlandse volk wanneer het tot deze grote daad durft besluiten en het zal een antwoord kunnen zijn van de Nederlandse dijkenbouwers op de twijfel aan hun kundigheid, die men, onder invloed van de jongste gebeurtenissen, hier en daar hoort uiten.

OVERZICHT VAN HET RAMPGEBIED ontleend aan gegevens van het Centraal Bureau van de Statistiek	Oppervlakte land (ha) 1 Jan. 1952	Bevolking 1 Januari 1952				Schoolbevolking naar schoolgemeente 1952		Aantal woningen op 1 Jan. 1953	Totaal inkomen 1946 (x 1000 gld)	Totaal vermogen 1 Jan. 1947 (x 1000 gld)	Motorrijtuigen 1 Aug. 1952	
		Kinderen 0 t/m 14 jaar	Personen 15 t/m 69 jaar	Ouden van dagen 70 jaar en ouder	Totaal	Gewoon l.o. incl. v.g.l.o.	Voortgezet onderwijs				Personenauto's	Vrachtauto's
W.Zeeuwsch-Vlaanderen	29.452	7.068	18.287	2.046	27.401	3.130	924	8.017	22.037	87.295	719	375
w.v. direct getroffen . .	3.891	1.683	4.172	366	6.221	855	10	1.809	4.723	16.050	133	114
O.Zeeuwsch-Vlaanderen	39.853	16.955	41.573	3.947	62.475	7.747	1.852	16.421	43.788	122.174	1.239	638
w.v. direct getroffen . .	17.053	7.487	18.197	1.779	27.463	3.355	975	7.093	19.042	54.037	439	233
Walcheren	20.330	20.451	49.583	4.628	74.662	9.083	3.454	20.670	53.836	113.350	959	499
w.v. direct getroffen . .	7.352	14.000	34.909	3.095	52.004	6.294	3.381	14.500	40.553	71.043	722	350
Zuid-Beveland	35.406	16.721	39.617	3.760	60.098	7.583	2.371	15.741	47.561	160.357	1.223	701
w.v. direct getroffen . .	17.528	6.395	16.117	1.607	24.119	2.833	450	6.403	18.344	58.030	397	213
Noord-Beveland	7.990	1.922	4.912	531	7.365	879	168	2.117	6.536	25.528	163	51
w.v. direct getroffen . .	7.990	1.922	4.912	531	7.365	879	168	2.117	6.536	25.528	163	51
Schouwen-Duiveland . .	21.898	6.331	15.682	1.868	23.881	2.768	855	6.964	18.154	61.627	482	218
w.v. direct getroffen . .	21.898	6.331	15.682	1.868	23.881	2.768	855	6 964	18.154	61.627	482	218
Tholen	11.772	4.183	10.282	1.196	15.661	1.981	165	4.133	10.001	28.275	239	114
w.v. direct getroffen . .	7.767	2.583	6.752	799	10.134	1.239	40	2.695	6 275	16.306	132	62
Sint Philipsland	1.872	546	1.463	138	2.147	248	—	533	1.558	3.588	40	10
w.v. direct getroffen . .	1.872	546	1.463	138	22.147	248	—	533	1.558	3.588	40	10
Goeree-Overflakkee . . .	22.436	9.561	22.260	2.101	33.922	4.118	722	8.873	22.816	64.808	549	346
w.v. direct getroffen . .	22.436	9.561	22.260	2.101	33.922	4.118	722	8.873	22.816	64.808	549	346
Voorne, Putten, Rozenburg	22.817	8.138	21.103	1.929	31.170	3.711	1.096	8.402	23.741	68.345	617	407
w.v. direct getroffen . .	14.599	4.487	10.901	912	16.300	1.998	201	4.261	11.810	35.550	350	228
Hoeksche Waard	23.818	11.405	23.987	2.319	40.711	4.708	922	10.383	31.150	90.259	844	715
w.v. direct getroffen . .	24.842	10.654	25.158	2.166	37.527	4.348	922	9.677	29.163	84.936	789	672
IJsselmonde	10.023	17.414	37.527	2.344	57.285	7.616	1.164	13.468	39.602	79.139	836	771
w.v. direct getroffen . .	10.023	17.414	37.527	2.344	57.285	7.616	1.164	13.468	39.602	79.139	836	771
Eiland van Dordrecht .	5.928	20.958	53.469	3.881	78.308	9.461	4.484	20.250	65.263	114.955	1.187	600
w.v. direct getroffen . .	5.928	20.958	53.469	3 881	78.308	9.461	4.484	20.250	65.263	114.955	1.187	600
Noord-West-Brabant . .	74.428	48.296	94.369	7.431	150.096	21.767	3 492	31.353	97.691	224.361	1.801	1.193
w.v. direct getroffen . .	69.837	45.188	88.349	7.008	140.545	20.370	3.478	29.502	91.623	209.120	1.729	1.137
Alblasserwaard	18.035	17.916	38.517	2.856	59.289	7.396	1.180	14.755	42.062	116.093	669	615
w.v. direct getroffen . .	11.844	12.793	27.169	1.931	41.893	5.399	1.085	10.365	29.978	84.678	477	411
Krimpenerwaard	9.039	7.498	17.517	1.255	26.270	2 867	437	6.412	17.613	44.843	262	330
w.v. direct getroffen . .	6.363	6.161	14.088	1.000	21.249	2.427	437	5.054	14.228	32.732	202	254
Rampgebied Z.W. Nederland	358.097	215.363	493.148	42.230	750.741	95.063	23.286	188.502	543.409	1.404.997	11.823	7.583
w.v. direct getroffen: absolute cijfers	251.223	168.163	381.125	31.526	580.814	74.208	18.372	143.567	419.668	1.012.127	8.632	5.670
in % van rampgebied	70,2	78,1	77,3	74,7	77,4	78,1	78,9	76,2	77,2	72,0	73,0	74,8
In % van Nederland: gehele rampgebied . .	11,1	7,1	7,3	8,4	7,3	7,0	5,8	8,0	7,1	7,7	6,8	9,3
direct getr. gemeenten	7,8	5,5	5,6	6,3	5,6	5,5	4,6	6,1	5,4	5,6	5,0	7,0

Het rampgebied Zuid - West Nederland

* * * Droeve houding

„De wijze, waarop geheel Nederland te hulp snelt, is boven alle lof verheven".

Aldus de minister-president in zijn toespraak tot de Tweede Kamer, waarin hij de verschrikkelijke natuurramp besprak welke ons land heeft getroffen.

Inderdaad, het doet weldadig aan op te merken welk een eensgezindheid ons volk openbaart bij de hulpverlening aan de fel geteisterde gebieden. Slechts enkele uren had het volk van Nederland nodig om de verschrikkelijke werkelijkheid van het gebeuren tot zich te laten doordringen; toen is het in actie gekomen en er openbaarde zich een bereidheid tot hulpbetoon en een vrijgevigheid, die weldadig aandoen.

Jammer, dat de communisten ook nu weer voor een dissonant meenden te moeten zorgen. Na de rede van Minister Drees in de Kamer probeerden zij een debat te ontketenen op een ogenblik, dat zich daarvoor in het minst niet leende. Gelukkig verijdelde de Kamer deze onverkwikkelijke poging politieke munt te slaan uit de nood en de angst van medeburgers. Partijleiding van de C.P.N. en E.V.C. hebben oproepen laten uitgaan, die de hulpactie meer schaden dan schragen. De critiek op de hulp door Amerikaanse soldaten bij het reddingswerk geleverd, doet al bijzonder onaangenaam aan.

Door een dergelijke houding leveren de communisten opnieuw het bewijs, dat zij zich buiten ons Nederlandse volk plaatsen. Ongetwijfeld zullen er bij de hulpactie fouten gemaakt zijn. Te gelegener tijd kan daarover gesproken worden. Nu is het motto: aanpakken en nog eens aanpakken. De wijze kent tijd en wijze, ook met betrekking tot het oefenen van critiek.

* * * De nieuwe staatssecretaris

De lang verbeide benoeming van een Staatssecretaris voor het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is thans geschied; benoemd werd Mej. Dr De Waal, lid van de K.V.P.-fractie in de Tweede Kamer.

Deze benoeming heeft ons met enige ontstemming vervuld. Deze ontstemming vindt haar oorzaak niet in het feit, dat met Mej. De Waal een vrouwelijke Excellentie in het kabinet werd opgenomen; evenmin hebben wij bezwaren tegen de bekwaamheden van de benoemde. Wij zijn onaangenaam getroffen door het feit, dat Min. Cals zich een hulpe als secretaris verkoos, die, evenals hij, tot de K.V.P. behoort. Bij de behandeling van de begroting van O.K. en W. is er in de Tweede Kamer op aangedrongen, dat de bewindsman iemand van een andere politieke kleur naast zich zou benoemen; het spijt ons, dat Zijne Excellentie aan dit verlangen niet heeft voldaan.

Ons Kabinet telt thans als Ministers vijf leden van de P.v.d.A., zes van de K.V.P., twee behorende tot de C.H.U., twee A.R. en één partijloze. Daarboven waren er van de zes staatssecretarissen twee lid van de K.V.P., twee van de P.v.d.A. en twee, die als partijloos aangemerkt willen worden. Het zou in overeenstemming met de brede samenwerking in het ministerie zijn geweest, indien de zevende staatssecretaris uit de kring van de C.H. of A.R. zou zijn voortgekomen.

Daar komt nog iets bij. De C.H. minister van Oorlog en Marine heeft naast zich als staatssecretarissen de heren Moorman (K.V.P.) en Kranenburg (P.v.d.A.); Minister Suurhoff (P.v.d.A.) geniet de assistentie van de staatssecretarissen Muntendam (partijloos) en Van Rhijn (P.v.d.A.); Minister Zijlstra (A.R.) heeft op zijn departement het gezelschap van Dr Veldkamp (K.V.P.) en Minister van de Kieft (P.v.d.A.) dat van Mr Dr v. d. Berge (partijloos). Wij hadden het als voor-de-hand-liggend beschouwd, dat Minister Cals zich door een staatssecretaris van een andere politieke kleur dan de zijne zou laten bijstaan.

Wij zijn van alle anti-papisme vreemd. Daarom betreuren wij een benoeming, die aanleiding geeft, dat dit anti-papisme zich verheft.

T. CNOSSEN

Raadsverkiezingen en verantwoordelijkheid

De kracht van de Anti-Revolutionaire partij ligt niet het minst in haar regionale vertegenwoordiging.

Dat is niet bij geval.

Het houdt verband met het Anti-revolutionaire beginsel en met de eigen geaardheid van de Anti-revolutionaire mens.

Geldt dit zelfde niet voor andere partijen?

Naar onze mening niet in de zelfde mate.

Bekend is de uitval van Troelstra tegen zijn partijgenoot Wibaut, de bekende Amsterdamse wethouder, toen hij wel een trap tegen een zetel wilde geven. Hieruit bleek, dat de Sociaaldemocratische leider in de arbeid van de bekwame en gematigde bestuurder van de hoofdstad een belemmering zag voor de socialistische taktiek.

De opbouw van de Anti-revolutionaire partij met als grondslag de plaatselijke kiesvereniging, wijst reeds op de locale sfeer.

Deze organisatie staat niet los van de politieke bewustwording van hen, die gezamenlijk zulk een kiesvereniging vormen.

Toen Kuyper in het laatste tijdvak der vorige eeuw zijn smeedwerk begon, was het materiaal voorhanden.

De eenheid, die de Anti-revolutionaire partij in later stadium vertoonde was zeker meer vrucht van een zelfde levensovertuiging, dan van een straffe partij-organisatie.

Daarom zou het een bedenkelijk verschijnsel zijn, als de praktijk leert, dat bij de gemeenteraadsverkiezing minder stemmen op de Anti-revolutionaire candidaten worden uitgebracht dan bij de Kamerverkiezing. Immers daaruit zou kunnen worden geconcludeerd, een minder duidelijke tekening van de Anti-revolutionaire representatie en het Anti-revolutionair beleid, dan wanneer de electorale strijd landelijk gevoerd wordt.

Als dit zo zou zijn, zit er iets scheef. De politiek, als een strategisch en tactisch „spel" moge in onze gemeenteraden minder aanwezig zijn dan een vijf en twintig jaar geleden, bij het bestuur van een openbaar lichaam als de gemeente komen voldoende vraagstukken van beleid en beheer aan de orde, die het zoeken naar beginselvaste en bekwame figuren wettigen.

Ook als een belangrijk deel van de arbeid van de leden van de Raad, vooral in de grote gemeenten, zich aan de waarneming van de burgerij onttrekt, door het deelnemen aan Commissies en de schriftelijke voorbereiding, blijft er voldoende mogelijkheid over om op het publiek terrein een duidelijke positie in te nemen.

De taak van het Gemeentebestuur is steeds belangrijker geworden. Zowel in zijn autonomische taak als ook in de uitvoering bij het zelfbestuur, wordt aan de Raad, die met B. en W. en de Burgemeester het Gemeentebestuur vormen, een betekenisvolle positie toegekend.

De eigen huishouding van de gemeenten, vooral die der grotere, is een ingewikkeld complex van diensten en bedrijven geworden en hier geldt hetzelfde als bij het Rijk, naarmate het verantwoordelijk Bestuur te kort schiet, neemt de invloed van het niet-verantwoordelijk ambtelijk apparaat toe.

Dit is een gevaar, waarvoor men oog moet hebben.

Een slap college van B. en W. en

Het waren vooral de Commissieleden die aandachtig luisterden bij de behandeling van het rapport inzake het Passieve Vrouwenkiesrecht. Van links naar rechts: Prof. Mr N. Okma, Mevr. Prof. Dr G. H. J. van der Molen, Dr J. Donner, de voorzitter der Commissie en Mevr. F. T. Diemer—Lindeboom.

een gemeenteraad, die niet meer is dan een formeel orgaan, dat de grote lijn niet ziet en zich verliest in bijkomstigheden, verspelen niet alleen hun invloed, maar tasten in wezen eigen gezagspositie aan.

In een aantal steden van de Verenigde Staten van Amerika heeft dat geleid tot de instelling van het city-managership, een technisch directeur, die gesteund door een kleine consultatieve raad, in wezen alleen-heerschappij voert.

De mayor, de burgemeester, is daarbij gedegradeerd tot de representatieve figuur. Het burgemeesterschap is zo slechts een erebaantje, waarop de politieke hartstochten zich uitleven bij de verkiezing.

Het city-management nam in de jaren dertig een grote opgang. Dit was de rationele oplossing voor een goed bestuur van een stad, zo meende men. Een city-manager kreeg een hoog salaris, dat hem immuun moest maken voor omkoperij en steekpenningen.

De liefde is thans alweer bekoeld. Ook aan dit systeem kleven grote bezwaren.

In Nederland is de ontwikkeling sinds de totstandkoming van de Gemeentewet van 1851 een vrij rustige geweest. Alleen is de centralisatie, zoals we in een vorig artikel zagen, sterk toegenomen en werd er met de financiële verhouding tussen Rijk en Gemeenten allerwonderlijkst omgesprongen.

De gemeentewet heeft wel tal van wijzigingen ondergaan en meer dan een dubbel dozijn aanvullingen maken het moeilijk op bepaalde punten de draad nog vast te houden, toch is het wezen der wet niet veranderd.

Ondanks de beperking is het gemeentebestuur nog altijd een college, toegerust met een eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid.

De bloei en vooruitgang van een gemeente hangt mee af van de voortvarendheid, het inzicht en het beleid van haar bestuur.

Een doortastende burgemeester, een initiatiefnemend college van B. en W. en een zakenafdoende gemeenteraad kunnen belangrijke dingen tot stand brengen voor de gemeente als openbaar lichaam, doch evenzo voor de gemeentenaren.

In het eerste geval, met name bij de uitleg en de verfraaiing van stad of dorp, het scheppen van onderwijsmogelijkheid, de regeling van vervoer, het in 't leven roepen of het bevorderen van culturele centra en zo veel meer.

De welvaart van de inwoners kan gestimuleerd worden door het aantrekken van industrieën, een doeltreffende woningbouw, verbetering der markten, economisch functionnerende gemeentelijke bedrijven, bevordering van toerisme, etc.

Het is zeker niet nodig, dat dit alles „gemeentelijk" geschiedt, d.w.z. van en door de gemeente. Aanmoediging van het particulier initiatief en steun bieden aan reeds ontworpen plannen kunnen reeds in beider zin zeer bevorderlijk zijn.

Het is ontegenzeggelijk, dat de sociaal-democraten in het verleden met het vasthouden aan bepaalde dogma's, b.v. ten aanzien van de grond-politiek, grote schade hebben berokkend aan de bloei van bepaalde gemeenten.

Al deze belangrijke vraagstukken vragen een bezonken oordeel en helder inzicht.

In dit opzicht is de taak van onze gemeenteraadsleden en wethouders soms veel moeilijker, dan in de meer politieke sector.

Het is veel gemakkelijker een politieke tegenstander eens af te straffen, dan op de hoofdpunten van de gemeentelijke huishouding wel toegerust te zijn.

Wie wel eens begrotingen van departementen en gemeenten onder ogen krijgt zal dit direct beamen.

Er zijn niet zovelen, die in deze dwaaltuinen de weg weten te vinden. Bij ons wordt nog wel eens als specifiek principieel anti-revolutionair aangezien een pleidooi voor Zondagsrust, bevordering van goede zeden, het tegengaan van kermissen en dergelijke zaken en wij willen daar in het minst geen afbreuk aan doen, doch als dat alles is wat als specifiek Anti-revolutionair wordt aangeduid is het een zielig geval. Dan krijgt men de „principiële" politiek van de Staatkundig Gereformeerden, nl. het irreële van het uitwendig getuigenis.

Anti-revolutionaire politiek, ook in de gemeenteraad, richt zich in de eerste plaats op de eigen vervulling der opgedragen en aanvaarde taak naar het politiek gescherpt oordeel en de gemeenschappelijke politieke overtuiging.

Zo gezien onttrekt zich geen enkele handeling aan de Goddelijke ordinantie.

Bij de aanstaande gemeenteraadsverkiezing gaat het om hoogst belangrijke zaken.

Wie daar lauw tegenover staat, miskent zijn gezegende positie als vrije burger van een vrij land.

Hij miskent ook de eigen plaats van de gemeente in ons staatkundig bestel en de verantwoordelijkheid, die de kiezer persoonlijk draagt in de samenstelling van het gemeentebestuur.

Daarom moet tot organisatorische en individuële activiteit worden opgewekt en ook bij de voorbereiding de rijke betekenis ervan voor ons volksleven worden erkend.

uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Volk en vreemde

Was het Binnenhof zichzelf niet meer, nu de politiek geweken was? Want wat is het Binnenhof zonder politiek?

Of was dit nu ideaal, weg alle partijverschillen, weg de politiek? Behoort de nationale eenheid altijd alle verdeeldheid weg te vagen?

Niets van dat alles. Op deze dagen, waarop kaarten in de vergaderzaal opgesteld werden, die aan de kamerleden hun droeve boodschap brachten: hoe de golfstroom zich bewogen had, hoe de wateren opgestuwd werden en wat hun vernielende kracht had uitgewerkt..... Op deze dagen was het Binnenhof zichzelf gebleven en de politiek was niet weggevlucht. De nationale eenheid is niet een mythe, die de tegenstellingen verdrijft.

Maar de mokerslagen van leed en ellende hadden het gebod der naastenliefde zo diep in ieders hart gegrift, dat ieder zijn plicht tot helpen met vlammende letters voor zich zag staan. Er zijn waarden, die aanvaard moeten worden door ieder mens, die zich niet buiten de samenleving plaatsen wil. Waarden, die erkend moeten worden door iedere politieke partij, die zich niet buiten het politieke verkeer wil brengen.

Daarom was het niet schril, dat de Tweede Kamer na het debat over de gevolgen van de watersnood met andere zaken voortging, waar de politieke tegenstellingen weer in volle omvang aan de dag traden.

Schril was het alleen, dat er in de kamer mensen bleken te zijn, voor wie, zelfs nu het gebod der naastenliefde met zo beklemmende ernst voor ons allen kwam te staan, dat ieder, niet slechts de barmhartige Samaritaan, maar ook de priester en de leviet het verstonden.. schril was het, dat er zelfs nu nog in de Kamer lieden waren, die dit gebod niet erkenden. Verblind door een fanatisme, dat bereid is alle goddelijke en menselijke waarden terzijde te stellen.

We plegen in deze rubriek niet over de communisten te schrijven. Zij zitten immers wel in het parlement, maar zij behoren niet tot het parlement. Zij gebruiken de Staten-Generaal alleen — destructief — om hun doeleinden te verwezenlijken. Innerlijk staan ze tegenover onze constitutionele instellingen vreemd en vijandig.

De houding van de communisten in de afgelopen weken heeft dit bevestigd.

Zij stelden zich buiten het parlement, buiten ons volk, buiten elk besef van menselijkheid.

Orakeltaal

De bezoeker van het oude Delphi, waar de Grieken vele eeuwen geleden Apollo's oordeel over hun voornemens inriepen, kon in die gewijde omgeving zijn geest ook laven aan zeven spreuken. Spreuken, die werden toegeschreven aan de „Zeven Wijzen". Het zijn korte slagwoorden — het genre, waar de moderne reclame verzot op is — waarvan de inhoud ook in onze volkswijsheid nog leeft: ken uzelf; alles met mate; borgen geeft zorgen.

Een orakel hebben wij niet meer. Maar in het drukke leven van de moderne mens houdt de Amsterdamse koopmansbeurs de voorbijgangers op gelijke wijze de waarschuwende vinger voor: Beid uw tijd — Duur uw uur.

Minister van der Kieft klampte zich in de Eerste Kamer vast aan de eerste van deze twee spreuken. Het ging daar over het algemene financiële beleid van de Regering. Daarbij neemt de bestrijding van de werkloosheid een niet geringe plaats in. Niet ten onrechte heeft zowel de Tweede als de Eerste Kamer dat punt centraal gesteld. Onze Tweede Kamer-fractie heeft bij verschillende gelegenheden met klem de grootst mogelijke aandacht ervoor gevraagd.

Het is te begrijpen, dat de senatoren zich nu een tikkeltje ongeduldig toonden. De Regering beloofde ook maatregelen om het bedrijfsleven te stimuleeren. Het is nu vijf maanden aan het bewind. Waar blijven de maatregelen??

„Beid Uw tijd", antwoordde minister Van der Kieft. Ook een wijsheid kan tot een dwaasheid worden. Want wijsheden moeten op een wijze wijze gebruikt worden. Als men al te lang „beidt", kon „Uw tijd" wel eens voorbij gaan.

Professor Hellema hield dit de minister op een smakelijke wijze voor. Hij herinnerde aan zijn jeugd, aan de Zaankant. Daar was een postkantoor gebouwd, dat niet al te stevig op zijn benen bleek te staan. Er kwamen vervaarlijke scheuren in het gebouw, steeds erger. De autoriteiten beraadslaagden, wat daaraan gedaan moest worden. Zij beraadslaagden, maar deden niets. Toen was er iemand, die een toepasselijke spreuk wilde beitelen in dat postkantoor: „Beid Uw tijd — en scheur maar deur".

Wankel stokpaardje

Met de wet tot verlenging van de dividendbeperking had de Eerste Kamer heel wat te stellen.

Eerst al met de wet als zodanig. Deze is eigenlijk totaal overbodig, dat gaven ook de socialisten toe. Dat zijn dan de mensen, die hevig pleiten voor de handhaving ervan! De wet heeft practisch eigenlijk geen betekenis. Als zij werd afgeschaft, zou er niets veranderen.

Waarom dan toch handhaven? Om psychologische redenen. Er is een loonstop, een huurstop, dus ook een dividendstop Dat is dan een vreemde psychologie, als men hen, die met hun neus opbotsen tegen een huurstop, gaat troosten met een dividendstop, die practisch geen enkele betekenis heeft

Het is dan ook te begrijpen, dat andere fracties aan dat spelletje niet meedoen. Dat ze niettemin in de Tweede Kamer toch de verlenging van de dividendstop met een jaar aanvaarden, vindt zijn oorzaak alleen in de omstandigheid, dat zulk een verlenging voortvloeit uit de richtlijnen, die opgesteld werden bij de kabinetsformatie. Verlenging met een jaar, opdat intussen de Sociaal-Economische Raad, de S.E.R., advies kan uitbrengen.

In de Eerste Kamer wilden de meesten ook nog wel een jaar „surseance" geven. Enkelen echter vonden dit onzin. Zo professor Hellema. „Moeten we daarmee de tijd van de S.E.R. vermorsen?" zo vroeg hij. Als we voor iedere futiliteit bij de S.E.R. aankloppen, maken we toch die Raad tot een aanfluiting.

Het debat nam een bijna dramatische wending, toen mr Pollema (c.h.) de vraag opwierp, of het wetsontwerp wel aangenomen kón worden. Het behelsde n.l. een verlenging van de duur der dividendbeperking. Maar inmiddels was (per 31 December) de dividendbeperking al afgelopen. Kan

men iets, wat niet meer bestaat, nog verlengen? Kan men een wet, die dood is, weer tot leven wekken?

De nieuwe staatssecretaris voor de belastingen, mr v. d. Berge, viel met zijn neus in de boter. De beraadslaging werd geschorst. Argumenten werden bijeengebracht en bekeken. Het resultaat was, dat de Regering in de Kamer terugkwam met een conclusie, die hierop neerkwam: de oude wet is niet dood, maar ze slaapt. Wij kunnen haar dus weer in werking doen treden.

De Eerste Kamer, waarvan verscheidene leden zich ook in de materie verdiept hadden, aanvaardde deze conclusie.

Ook mr Rip was het ermee eens. Maar, zo zei hij, laten we nu eens alle twijfels bezien. Hier ligt een ontwerp, dat practisch geen betekenis heeft. De geldigheid ervan wordt door ons wel aangenomen, maar het is niet volkomen zeker, dat de rechter dit standpunt delen zal. In elk geval is er een korte periode (vanaf 1 Januari 1953), dat ze niet gold. Zou de minister nu maar niet bevorderen, dat dit ontwerp wordt ingetrokken? Dan zijn we van al die onzekerheid radicaal af.

Dat gebeurde echter niet. Ook de Eerste Kamer nam toen het ontwerp aan.

De socialisten houden hun stokpaardje nog. Het is kapotterig. Het moest eigenlijk maar weg gedaan worden. Maar zoals een kind hecht aan een oud en verfomfaaid stuk speelgoed, zo blijkt dit onbetekenende wetsontwerp hun zeer dierbaar te zijn. Vanwege de psychologie.

Men moet altijd oppassen, dat in die tirade „om psychologische redenen" niet een stuk onoprechtheid binnen gesmokkeld wordt.

Proeft de geesten

Een van de vaste onderwerpen van de parlementaire discussie is in de laatste jaren: het humanisme als geestesrichting. Daar is het Humanistisch Verbond, daar is het thuisfront Humanitas.

Het humanisme plaatst zich als geestesrichting naast de kerken en vraagt de overheid erkenning, inschakeling van haar richting bij de geestelijke verzorging. Bij leger en vloot, in de gevangenissen, in arbeiderskampen. Waar de kerken werken, willen ook de humanisten werken. De kerk voor de kerkmensen, de humanistische organen voor de buitenkerkelijken.

De Regering neemt in dit opzicht geen consequent standpunt in. Het lijkt, of zij geen duidelijk begrip heeft van de verhoudingen. Dat maakt haar onzeker. En dat is de oorzaak, dat onze mensen telkens weer op hetzelfde aanbeeld moeten blijven hameren.

Want dit mogen we nooit prijsgeven: De kerk mag en kan zich nooit laten gelijk stellen met welke menselijke instelling dan ook. De kerk is wezenlijk anders, omdat zij geen menselijke, maar een goddelijke instelling is. Daarom zal geen andere instelling aanspraak mogen maken op voorrechten, die de overheid bij de geestelijke verzorging aan de kerk en aan kerkelijke arbeid worden verleend.

Van onze kant was het in 1949 al de heer Schipper, die de Regering de eis voorhield, de bijzondere positie van de kerken te erkennen. Thans is ook door de rooms-katholieken het waarschuwend woord gesproken. Maar de zaak is nog niet uit. De Regering zal ten principale moeten uitmaken, hoe haar houding zal zijn.

Vorig jaar heeft de heer Algra bij de behandeling van de defensiebegroting al uiteengezet, dat de Regering de geestelijke verzorging van de militairen niet aan humanisten kan toevertrouwen, vooral omdat dit humanisme de soldaat in het ogenblik van de grootste nood alleen laat.

Dit jaar toonde hij met de stukken aan, dat het humanisme — alle vriendelijkheid en goedaardigheid van sommigen zijner aanhangers ten spijt — de vijand is van het christendom. Het noemt zichzelf ongodsdienstig. Het houdt haar eigen overtuiging voor een zuiverder, vollediger en waardiger benadering van de waarheid dan de godsdienstige. Het moderne humanisme staat daarom vierkant tegenover het Evangelie van Jezus Christus.

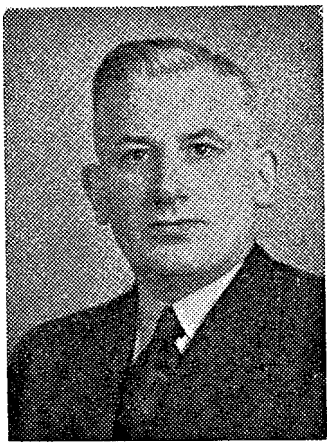
Dr J. van Baal, de nieuwe Gouverneur van Nieuw-Guinea

De heer Algra citeerde het Decembernummer van het orgaan van het Humanistisch Verbond. Daarin staat een gedicht over het Kerstfeest. Het Kerstwonder heet daar: een dom vertelsel, bedrog, onnozelheid of gril! Maar dezelfde humanisten, die dit durfden uitspreken, hebben zich beijverd om aan onze soldaten kerstpakketten te sturen; de Overheid heeft dat zelfs mee betaald.

Dat is onwaarachtig. Tegenover de kerstboodschap van de kerken kan het humanisme op die dag de mens geen andere boodschap brengen dan de smaad: bedrog - domheid.

Nogmaals: onze mensen zullen de Regering blijven voorhouden, dat de kerk in deze wereld geheel enig is. Dat is niet onverdraagzaam of verwaten, zoals de socialist Woudenberg het eens noemde.

Of kerk en humanistisch verbond van dezelfde aard zijn, dat maakt het humanistisch verbond niet eenzijdig uit. Dat zou een verwaten pretentie zijn. Zij zijn alleen hetzelfde, als beide het erkennen. Ook de kerk heeft daarover mee te praten. Welnu de kerk wijst deze gelijkstelling volstrekt af. Zou ze dat niet doen, ze zou daarmee ophouden kerk te zijn.

Doordraai en vernietiging van TUINBOUWPRODUCTEN

A. W. BIEWENGA

Over de doordraai van groenten is al heel wat te doen geweest en dit onderwerp heeft voor de 2e wereldoorlog en ook daarna vele pennen in beweging gebracht. Het was nu de a.r. kiesvereniging te Doesburg, die zich, na een bespreking van deze zaak op een vergadering, tot het Centraal Comité wendde met het verzoek hierover een artikel in Ned. Gedachten op te nemen. Op verzoek van de Redactie wil ik in dit artikel gaarne iets zeggen over de huidige regelingen. Vooraf laat ik echter gaan enkele opmerkingen over wat er in de dertiger jaren over deze zaak te doen is geweest.

Ook in vroeger jaren is het dikwijls voorgekomen, dat na zeer voorspoedige groeiperiode niet alle groenten op veilingen en markten konden worden verkocht en aan de vernietiging werden prijsgegeven. In geval van een algehele inzinking der prijzen is het ook voorgekomen, dat zelfs niet werd geoogst, maar de opbrengst van het gewas op de akker bleef. In de crisisjaren na 1929, toen de afzet grotere moeilijkheden opleverde en velen tengevolge van de heersende werkloosheid en de slechte gang van zaken in het bedrijfsleven, zich de nodige groenten niet konden verschaffen, viel op het vernietigingsverschijnsel te meer de aandacht. Reeds in 1930 werden én door de heer Wijnkoop én door de heer Duys, beiden lid van de 2e Kamer, over deze zaak vragen gesteld aan de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw. De heer Duys gaf in deze vragen niet onduidelijk te kennen dat deze vernietiging het gevolg zou zijn van een productiestelsel, dat gebaseerd is, niet op de belangen der gemeenschap en de behoeften der mensen, maar uitsluitend op het belang van de winst van enkelen. In het op de vragen gegeven antwoord zeide de Minister o.a. „De bedoelde handelingen zijn echter geen gevolgen van enig productiestelsel, doch van onvoorziene niet te beïnvloeden omstandigheden. De weersgesteldheid is in deze de alles beheersende factor. Een zeer groot deel van de op de veilingen aangevoerde groenten wordt gekocht voor uitvoer naar het buitenland. Bij enigszins zacht weer zullen echter de exporteurs van groenten niet kopen, met het oog op het gevaar voor bederf van de groenten gedurende het vervoer. Dit was in het zachte voorjaar van 1930 meermalen het geval. Wat de exporteurs niet kopen, blijft dan op de veilingen voor de binnenlandse kopers. Deze, vooral de kleinere handelaren, nemen, met het oog op de lage prijzen, veel meer van de veilingen af, dan in normale omstandigheden, opdat zij ook de behoeftige verbruikers hun waar voor geringe prijs kunnen leveren. Hetgeen dan nog op de veilingen overblijft en onverkoopbaar is gebleken, wordt vernietigd. Zou dit onverkoopbare gratis ter beschikking worden gesteld volgens een daarvoor te treffen regeling, dan zou de binnenlandse handelaar, wiens afzet aan de consument daardoor zou lijden, worden benadeeld."

In deze jaren is door het College van B. en W. van de stad Utrecht een serieuze poging gedaan om liefdadige instellingen te doen profiteren van een aanbod van het veilingsbestuur in die stad om de niet verkochte groenten gratis beschikbaar te stellen, mits deze groenten niet opnieuw in de handel werden gebracht. Welke grote moeilijkheden aan een dergelijke distributie verbonden waren is toen wel gebleken uit het feit, dat de in Utrecht gevestigde liefdadige instellingen vanwege de practische moeilijkheden van dit aanbod geen gebruik hebben kunnen maken.

In de pers bleef men zich met deze zaak bezig houden. En gelijk we in de vragen van de heer Duys „de politiek" aanvoelden, zo was dat ook in de pers van zekere richting, dikwijls op meer onverbloemde wijze, het geval.

Op 17 Aug. 1931 werden over deze zaak opnieuw schriftelijke vragen aan de Regering gesteld, nu door het lid van de 2e Kamer de heer Drap. Eén van de gestelde vragen luidde aldus:

„Is b.v. de Minister bereid te onderzoeken, of deze vernietiging van volksvoedsel althans kan worden beperkt door in overleg met besturen van gemeenten en van veilingsverenigingen de onverkoopbare gedeelten van de tuinbouwoogst op te vangen en te distribueren, b.v. aan gezinnen der werklozen, die uitkeringen uit werkloosheidskassen ontvangen, of krachtens crisisregelingen worden gesteund?"

De beantwoording van deze vragen deed lange tijd op zich wachten en kwam pas op 10 Febr. 1932, terwijl het regel is, dat aan de Regering gestelde schriftelijke vragen binnen een maand van de inzending worden beantwoord.

Achteraf is wel gebleken, wat de reden is geweest van deze sterk vertraagde beantwoording. In het in 1937 vanwege het Departement van Landbouw uitgegeven overzicht van de totstandkoming en werking van de landbouw-crisiswetgeving in Nederland wordt daarvan zeer uitvoerig melding gemaakt. Uit dit overzicht blijkt ons, dat de Regering in de tijd, die ligt tussen het stellen en de beantwoording der vragen een zeer uitvoerig en intensief overleg heeft gepleegd met vertegenwoordigers van het Centraal Bureau der veilingen en verschillende deskundigen op het gebied van levensmiddelenverstrekking en werklozenzorg in de grote steden o.a. verschillende directeuren van Maatschappelijk Hulpbetoon. Verschillende in dit werk genoemde mogelijkheden zijn nader onderzocht en op hun practische waarde getoetst. Een zeer uitvoerig plan van uitvoering is opgesteld geworden en nader bestudeerd.

Tenslotte is na rijp geraad het gehele plan afgestuit op practische bezwaren o.a. de hoge kosten en alle besprekingen leidden tot een negatief resultaat. Nu volgde de beantwoording van de heer Drap en het antwoord op de zo juist geciteerde vraag luidde als volgt:

„Ten aanzien van de vraag of, zo ja, in hoeverre en op welke wijze het mogelijk is, de onverkoopbare gedeelten van

de tuinbouwoogst op te vangen en aan de gezinnen der werklozen uit te delen, die uitkeringen ontvangen of krachtens crisisregelingen worden gesteund, wees het onderzoek uit, dat daaraan onoverkomelijke bezwaren verbonden zijn. Ten eerste is te voren nooit met enige zekerheid te zeggen, wanneer groenten op de veilingen onverkoopbaar zijn. Hier werken onvoorziene omstandigheden. Zo zal bij strenge winter het overschot miniem zijn, terwijl bij open winter de grote buitenlandse afzetgebieden slechts geringe hoeveelheden zullen afnemen. Ook kunnen plotseling opkomende politieke en economische gebeurtenissen in het buitenland een onverwacht surplus van oogstgoed op de Nederlandse veilingen geven. Op een dergelijke onberekenbare basis is het echter niet mogelijk een stelselmatig, goed functionnerend distributieapparaat op te bouwen, dat zich met zijn bemoeiingen vanaf de veilingen tot aan de eenling moet uitstrekken. Bovendien bedreigt een zodanige distributie in het algemeen de belangen der kleine venters en winkeliers. Tenslotte moet rekening worden gehouden met de eis der psychologie, dat slechts groenten van eerste qualiteit voor deze wijze van distributie in aanmerking kunnen komen; het is echter juist deze soort groente, welke op de laatste plaats onverkoopbaar blijkt te zijn."

Tot zover over de situatie van voor de oorlog.

En nu de naoorlogse toestand. In de laatste jaren is er in de tuinbouw sprake van een vrije prijsvorming, dat wil in dit geval zeggen, dat van Overheidszijde de prijs niet wordt beïnvloed en evenmin aan een bepaald product steun wordt geboden. Wel komt op de begroting van Landbouw een promemoriepost voor, welke het de Minister in bepaalde critieke situaties mogelijk zou maken om de tuinbouw de helpende hand te bieden. Hiervan is in de laatste jaren echter nimmer gebruik gemaakt. Wel hebben de tuinders zelf via het Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen na overleg met de standsorganisaties en met instemming van de Overheid bepaalde regelingen in het leven geroepen. Deze bestaan in hoofdzaak hierin, dat op de verplicht geveilde producten een heffing wordt gelegd, welke per product wordt gestort in de zogen. minimumprijzenfondsen. Door een systeem van ophoudprijzen en vergoedingsprijzen tracht men nu marktbederf zoveel mogelijk te voorkomen. De ophoudprijs vormt slechts een bepaald percentage van de kostprijs. Deze ophoudprijs is vastgesteld in verband met de afzetmogelijkheden in binnen- en buitenland; ze is verder zo gesteld, dat het gevaar, dat een te hoge garantie de teelt zou stimuleren wordt vermeden, terwijl bij de vaststelling tevens wordt gelet op de morele bezwaren tegen vernietiging van voedsel op een zodanig prijspeil, dat het product voor de massa van de consumenten niet bereikbaar is geweest.

De vergoedingsprijzen vormen weer slechts een bepaald percentage van de ophoudprijzen, in de regel een percentage van 60—80. De teler ontvangt bij doordraai dus een vergoeding, welke bij lange na de kostprijs niet benadert, waardoor een „teler voor de mestvaalt" wel radicaal wordt afgeremd.

De aard van dit artikel en de mij toegestane ruimte laat niet toe om meer uitvoerig op dit door de tuinbouw gehanteerde minimumprijzenstelsel in te gaan. Maar wel wil ik, en ik doe dat met te meer vrijmoedigheid, omdat geen bijzondere banden mij binden aan de tuinbouw en ik geen enkel rechtstreeks belang heb in deze bedrijfstak, mijn oprechte bewondering uitspreken voor dit „zelf doen" op prijspolitiek gebied en het zelf dragen van de lasten (door het betalen der heffingen), die uit dit systeem voortvloeien.

Op deze wijze is het de tuinbouw, hoewel soms gepaard gaande met grote moeilijkheden, gelukt om met behoud, zo veel mogelijk, van een vrije prijsvorming de meest ernstige en zinloze prijsafbraken te voorkomen.

De producten, welke voor de ophoudprijzen niet kunnen worden verkocht, draaien dus door. Wat gebeurt er nu met deze „doorgedraaide" producten? Worden ze zo maar naar de mestvaalt gereden en aan de vernietiging prijsgegeven? In geen geval. In de laatste jaren wordt steeds meer getracht om deze producten te conserveren en zo toekomstige afzetmogelijkheden in binnen- of buitenland af te wachten.

Uiteraard zijn er ook bepaalde producten en bepaalde partijen, welke voor conservering niet in aanmerking komen. Voor deze partijen wordt getracht een afzet als veevoeder te vinden. Gelukt ook dit niet dan rest uiteindelijk slechts de mestvaalt.

Ik heb de stellige indruk, dat in de laatste jaren steeds meer is getracht om deze laatste phase te voorkomen. De mening wordt dunkt me gestaafd, door de nogal belangrijke bedragen voor de opbrengst van de verwerkte doordraai, welke ik vond geboekt in de verslagen van de productenfondsen.

Redelijkerwijs mag niet worden verwacht, dat wordt overgegaan tot conservering van die producten, waarvoor in de toekomst een grote mate van waarschijnlijkheid met betrekking tot een afzetmogelijkheid niet aanwezig is. In het schrijven van de kiesvereniging te Doesburg wordt gewezen op het grote gebrek, dat in diverse gebieden van de wereld heerst. Er wordt dan verder gedoeld op een mogelijke taak van de Overheid om de geconserveerde doorgedraaide producten naar deze gebieden te verzenden. Uit hetgeen in het historisch overzicht over de gang van zaken na 1930 in dit artikel is medegedeeld, is naar mijn mening duidelijk gebleken, dat afzet in het binnenland, zonder storende invloeden te veroorzaken in het gehele maatschappelijk productie- en distributieproces, welhaast tot de onmogelijkheid moet worden gerekend. En ligt deze zaak voor het buitenland en met name voor de veelal verder afgelegen noodlijdende gebieden, minder moeilijk? Zeker niet en voorts bedenke men wel dat dan een heel sterk beroep op de Overheidskas in ons land (met zijn zware belastingen) moet worden gedaan. Want met conservering en verzending alleen is men niet klaar. De afzet en distributie moeten ook verder verzorgd. En in vele gevallen zou het nog de grote vraag zijn of de geconserveerde doorgedraaide producten in de bedoelde noodlijdende gebieden met eigen levensgewoonten en gebruiken zouden worden gewaardeerd.

Niettemin blijft het de taak van alle instanties, die bij deze doordraai betrokken zijn, om naarstig te blijven zoeken naar meerdere mogelijkheden om vernietiging van deze tuinbouwproducten te voorkomen. Maar ook dan nog zullen uiteindelijk onder bepaalde omstandigheden altijd partijen overblijven, welke zich voor conservering niet lenen en ook niet als veevoeder kunnen worden geplaatst. En het blijft zeker een hard ding in ons gebrekkig menselijk samenleven dat dan uiteindelijk slechts rest: de vernietiging. De vernietiging van producten die met zoveel zorg zijn geteeld en voor welks groei in vele gevallen de zegen des Heren is afgebeden.

Teleurgestelde verwachting en vruchteloze arbeid. En daarom klemt temeer, dat steeds moet worden aangedrongen om zo veel als in menselijk vermogen is dit uiterste, de vernietiging, te voorkomen.

CREDIET- EN EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 - Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64%

HET IS HELDER EN GOED ALS
WASSERIJ „DE OVERHOEK"
NEDERHORST DEN BERG
UW WAS DOET
TEL. K 2945—219

DE ECONOMISCHE ONTWI

Drs A. R. V

Wanneer men de economische ontwikkeling in Nederland in het jaar 1952 nagaat, dan zijn het vooral twee verschijnselen welke daarbij de aandacht trekken, n.l.:

1. de gunstige ontwikkeling van onze handel met het buitenland en de daarmee in verband staande verbetering van de handels- en betalingsbalans;
2. de minder gunstige ontwikkeling van de binnenlandse productie en de daarmee samenhangende stijging van het aantal werklozen.

Tussen deze beide ogenschijnlijke tegenstrijdige ontwikkelingen bestaat een nauw verband. In de eerste jaren na de oorlog lag het consumptieniveau in ons land belangrijk boven onze nationale productiviteit. Wij consumeerden als volk belangrijk meer dan wij produceerden. Het daardoor ontstane tekort werd afgedekt door het opnemen van credieten in het buitenland en de Marshall-hulp welke wij uit Amerika ontvingen. In deze periode, waarin het herstel van het in de oorlog geschonden productie-apparaat vele krachten opeiste, was er geen andere oplossing mogelijk. Het belangrijke tekort op de betalingsbalans, een noodzakelijk kwaad tijdens de herstelperiode, bleek echter al spoedig een min of meer chronische kwaal te zijn. Ook na afloop van de herstelperiode bleek de inmiddels flink gestegen nationale productie ontoereikend om daarmee èn het gewenste consumptieniveau te handhaven èn de noodzakelijke nieuwe investeringen — noodzakelijk voor de uitbouw van ons productie-apparaat — te verrichten. Het gevolg van deze wanverhouding tussen productie enerzijds en consumptie en investeringen anderzijds, was een min of meer chronisch tekort op de handels- en betalingsbalans. Door onze kamerleden is herhaaldelijk bezwaar gemaakt tegen een regeringspolitiek die deze wanverhouding liet voortbestaan. In het voorjaar van 1951 werd deze kwaal, waaraan onze volkshuishouding reeds enkele jaren mank ging, plotseling verergerd door het uitbreken van de oorlog in Korea. Het Korea-conflict had een sterke stijging van de prijzen van grondstoffen, de traditionele invoerproducten van het dicht-bevolkte, grondstoffenarme Nederland, tot gevolg en veroorzaakte daardoor een plotselinge verdere verslechtering van onze betalingsbalans. Deze beide factoren deden de chronisch reeds bestaande kwaal van een betalingsbalanstekort plotseling acuut worden en noodzaakten de Regering tot ingrijpen.

In het voorjaar van 1951 werd daarom een consumptiebeperking van 5 % doorgevoerd, het staatsbudget sluitend gemaakt en, ter beperking van de omvang der investeringen, het crediet duurder gemaakt. Dit samenstel van maatregelen was er op gericht in de toekomst de som van nationale consumptie en nieuwe investeringen in overeenstemming te brengen met de nationale productie. Is dit het geval, verbruiken we dus als volk niet meer dan we zelf voortbrengen, dan is de betalingsbalans sluitend.

De doorgevoerde consumptiebeperking deed uiteraard de binnenlandse vraag naar verbruiksgoederen afnemen. Dit uitte zich enerzijds in een verminderde invoerbehoefte van die verbruiksgoederen en anderzijds in een vermeerderde uitvoer van Nederlandse producten welke in de nieuw ontstane economische situatie geen afzet meer konden vinden op de binnenlandse markt.

Hetzelfde effect oefende het duurder worden van het crediet uit, dit leidde tot inkrimping van de aangelegde voorraden en dus tot een, zij het tijdelijke, drastische vermindering van de invoerbehoefte. Het directe gevolg van de in het voorjaar van 1951 doorgevoerde maatregelen, welke het economisch leven in Nederland weer op een — door onze partij reeds jaren daarvoor bepleite — reële basis plaatsten, is geweest een sterke verbetering van de handels- en de betalingsbalans.

Het zijn echter dezelfde maatregelen geweest, welke anderzijds een terugslag in de binnenlandse bedrijvigheid en een toename van de werkloosheid veroorzaakt hebben. Tengevolge van de beperking van consumptie en investeringen nam immers de koopkrachtige vraag in het binnenland af. Voorzover de hiervan het gevolg zijnde vermindering van de binnenlandse afzet niet gecompenseerd kon worden door een gelijktijdige, even grote toename van de geëxporteerde hoeveelheden, was het bedrijfsleven gedwongen de productie in te krimpen en personeel te ontslaan, terwijl de natuurlijke aanwas van onze beroepsbevolking onder deze verhoudingen moeilijk een plaats kon vinden. Dat de terugslag in de bedrijvigheid betrekkelijk gering is geweest, is ontegenzeggelijk te danken aan het

---

„l'Histoire nous montre, que lorsqu'un Etat se trouve, comme aujourd'hui, ceux de l'Europe Occidentale, hors d'état de défendre la liberté, l'indépendance et le bien-être de son propre peuple, il finit régulièrement par être conquis et soumis par un état plus puissant. Mais parfois, certains peuples, qui se trouvaient dans ces conditions, ont eu la sagesse de s'unir librement en une Fédération et ont retrouvé ainsi la sécurité intérieure et extérieure qu'ils n'étaient plus capables d'assumer isolément."

(De geschiedenis bewijst ons, dat, wanneer een staat, zoals thans de staten van W.-Europa, zich in een toestand bevindt, dat hij niet in staat is om de vrijheid, onafhankelijkheid en het welzijn van zijn burgers te verdedigen, in de regel ten slotte veroverd en onderworpen wordt door een machtiger staat. Maar somtijds hebben volkeren, wanneer zij zich in een dusdanige toestand bevonden, de wijsheid gehad zich vrijwillig te verenigen in een federatie en zo de binnen- en buitenlandse veiligheid, die zij afzonderlijk niet konden bewaren, herkregen.)

Uit: „Lutte pour l'Europe". Uitgave van de Union Européenne des Fédéralistes.

Bij de wieg van h

J. KLA

Dit is het vierde artikel van een serie, waarin de ontwikkeling van de federatieve samenwerking in het na-oorlogse Europa wordt geschetst. Dit artikel is zeer actueel, daar het een overzicht geeft van de Januari-besprekingen te Straatsburg over het grondswetsontwerp voor het Kleine Europa.

EENS heeft minister Stikker gezegd: „Van deze weg is geen terugweg mogelijk". Deze weg is de weg der integratie van West-Europa. Tijdens de jongste debatten in Straatsburg heeft de Belg Dehousse gezegd: „Mislukking van deze pogingen zou een ramp betekenen". Deze pogingen waren de voorbereidingen voor een Europese grondwet.

Ook volgens ons oordeel zou het struikelen van Europa in zijn pogingen om tot een grotere eenheid van optreden, naar binnen en naar buiten, te komen, rampspoedig zijn. De uitdrukking „geen terugweg mogelijk" van oud-minister

IKKELING IN NEDERLAND

. VAN NES

feit, dat we nog net op tijd zijn geweest. Op tijd, dat wil zeggen dat er op dat moment nog kansen waren voor een vergroting van de afzet in het buitenland. Het stemt tot grote dankbaarheid dat de getroffen maatregelen zo'n gunstig effect hebben gehad en dat de gevolgen voor de omvang van de binnenlandse productie en de werkgelegenheid beperkt zijn gebleven.

Niettegenstaande deze dankbaarheid, moeten we echter ook oog hebben voor de ernstige geestelijke en zedelijke bezwaren, welke verbonden zijn aan de toegenomen werkloosheid. Dankbaar voor het feit dat onze economische positie thans op een gezondere basis berust, zullen we alle krachten moeten inspannen om de werkloosheid te bestrijden en de werkgelegenheid in ons land te verruimen.

In onze economische politiek dient de bevordering van de werkgelegenheid de centrale plaats in te nemen. De vraag is nu, op welke wijze wij dit maatschappelijke kwaad kunnen bestrijden en hoe wij kunnen voorkomen dat de werkloosheid in de toekomst, gegeven het steeds toenemende aanbod van arbeidskrachten, verder toeneemt.

Vooropgesteld zij, dat het onjuist zou zijn de werkloosheid te bestrijden door het opnieuw in leven roepen van een toestand van inflatie. Volledige werkgelegenheid is een zeer kostbaar goed maar indien deze gekocht moet worden met bederf van het geld, dan is de prijs te hoog. Zij kan dan bovendien nooit duurzaam zijn, om de eenvoudige reden dat geen enkel land zich op de duur een tekort op de betalingsbalans — een noodzakelijk symptoom van een toestand van inflatie — kan veroorloven. We zullen dus naar andere middelen moeten uitzien.

De vermindering van de werkgelegenheid op korte termijn is vooral een gevolg van het feit dat de vraag in bepaalde sectoren van het bedrijfsleven tekort schiet. Daardoor zijn die sectoren dan gedwongen de productie in te krimpen en de werkgelegenheid loopt terug. Wil men het gevolg van deze ontwikkeling — een grotere werkloosheid — bestrijden, dan zal men dus de oorzaak — een te geringe vraag — moeten wegnemen. Voorzover een vraagdaling in het binnenland de oorzaak is, kan men trachten de vraag te stimuleren door verlaging van belastingen (zowel directe als indirecte belastingen), verlaging van accijnzen, zoals in de sigarenindustrie met succes is toegepast of door het verstrekken van subsidies b.v. voor onderhoudswerken aan huizen. De vraag in het buitenland kan gestimuleerd worden door reclame, deelname aan beurzen en tentoonstellingen, exportfaciliteiten, restitutie of vermindering van kostprijsverhogende belastingen en speciale aandacht voor bepaalde getroffen sectoren bij het afsluiten van handelsverdragen.

Indien men door stimulering van de vraag in binnen- en buitenland niet in staat blijkt te zijn het teveel aan arbeidskrachten door het bedrijfsleven te doen opnemen, zal de Overheid op directe wijze de werkgelegenheid moeten uitbreiden door het laten uitvoeren van openbare werken.

Er bestaat dus een heel arsenaal van middelen om de werkgelegenheid op korte termijn te bevorderen.

Nog belangrijker is echter de vraag hoe er op langere termijn gezorgd kan worden voor voldoende werkgelegenheid voor onze steeds toenemende bevolking. Dit is alleen mogelijk indien wij er in slagen ons productie-apparaat voldoende uit te bouwen en zodoende meer werkgelegenheid scheppen voor onze aanwassende beroepsbevolking. Dit vraagt natuurlijk belangrijke investeringen. Terwille van onze toekomstige welvaart is het daarom noodzakelijk, dat we ons thans in onze consumptie de nodige beperkingen opleggen, teneinde de op deze wijze bespaarde middelen te investeren in een uitbouw van ons productie-apparaat. Het vraagt echter ook behoorlijke winstvooruitzichten voor het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven zal alleen overgaan tot een verdere uitbouw van het productie-apparaat indien er redelijke winstvooruitzichten zijn. Hier komen wij op een zwak punt in de economische politiek van de huidige regering. De zware belastingdruk welke op het bedrijfsleven rust, vermindert de winstvooruitzichten en vormt daarom een rem voor een uitbreiding van de investeringsactiviteit door het particuliere bedrijfsleven. Het is te hopen dat, nu de regering het werkgelegenheidsvraagstuk tot het centrale probleem heeft verklaard, de consequentie hiervan ook getrokken zal worden in een verlaging van de belastingdruk voor het bedrijfsleven als een zeer belangrijk indirect middel om de werkgelegenheid op de lange duur te bevorderen.

---

et nieuwe Europa?

LATTER

Stikker moet aldus worden verstaan: geen acceptabele terugweg. Het blijven steken van Europa in zijn groei naar een hogere eenheid zou erger zijn dan zelfs een groei met grote fouten in dit groeiproces. De defensie-apparaten zijn reeds op een dergelijke wijze op elkaar ingesteld, de economieën zijn dusdanig reeds vervlochten, dat een teruggang hierin de meest ernstige gevolgen zou hebben.

Wanneer men ziet op al hetgeen aan integratie nog ontbreekt, dan moge men geringschattend de schouders ophalen over hetgeen bereikt werd, indien men alles wegdenkt, wat sinds de tweede oorlog — eigenlijk reeds in deze oorlog — op dit terrein is geschied, dan zou men in een onheilspellende leegte blikken.

Zoal ooit, dan zou Europa deze leegte thans niet kunnen verdragen. En niet alleen met het oog op de huidige spanningen tussen Oost en West. Maar ook met het oog op geheel de structuur van het moderne wereldbeeld. Europa bevindt zich, versplinterd in zoveel economieën, diep in een golfdal tussen de „reuzen van de moderne tijd", gelijk de president van het Hoge Gezagsorgaan van de Kolen- en Staalgemeenschap, Jean Monnet, te Straatsburg zeide. Met verwijzing naar het citaat, waarmee wij dit artikel deden aanvangen, stellen wij vast, dat het opgeven der integratiepogingen voor de Europeanen de weg der onderwerping zou kunnen betekenen. Vroeger of later. Aan het Oosten of aan het Westen.

Maar verder is òòk het oude spreekwoord waar: stilstand is achteruitgang. Er is geen rustpunt in het leven der volkeren. Men moet voort, of men gaat achteruit. Dat hebben ook de zes continentale landen begrepen: Frankrijk, Italië, West-Duitsland, België, Luxemburg en Nederland.

In het kader van Raad van Europa — de vijftien aldus verbonden landen derhalve — hadden zij al hun invloed doen gelden om gezamenlijk verder het Huis van Europa op te trekken. Maar zij waren gestuit op een hardnekkig verzet van de Brits-Skandinavische sector, die niet wenste verder te gaan dan de adviserende, inter-gouvernementele phase, welke in Straatsburg was bereikt.

VERDER

Toen dit duidelijk werd, zijn deze Zes afzonderlijk verder gegaan. Zij waren reeds begonnen proeven van praktische integratie in praktijk te brengen. Het Schumannplan was aanvaard: het scheppen van één grote, vrije markt voor steenkool, staal en ijzer. Men noemt dit plan sindsdien Kolen- en Staalgemeenschap, K.S.G. Het Plevenplan voor een geïntegreerde defensie was door de regeringen aangenomen: de Europese Defensie Gemeenschap, de E.D.G., beide niet maar een samenwerking tussen zes volkeren, maar gemeenschappen met een gezamenlijke boven-statelijke autoriteit. De K.S.G. trad reeds in werking met als (voorlopige) zetel Luxemburg; de E.D.G. bleef nog op de drempel der ratificatie door de betreffende Parlementen haken.

Maar met deze twee integraties in de hand bleek het nog duidelijker, dan het het grotere gezelschap te Straatsburg duidelijk was, dat „op deze weg geen terug", maar ook geen stilstand mogelijk was. Men moest voort. Men hing tussen de beide stoelen van individueel nationaal bestaan en gezamenlijke federale voortgang. K.S.G. en E.D.G. was teveel voor de strikt-nationale lijn, maar te weinig voor een federatie. In los verband was men ook reeds begonnen de gebieden van de landbouw en het verkeer onder één zoldering te brengen. Maar juist zo bleek steeds meer, dat deze gezolderde (of gezolderd wordende) functionele kamers dringende behoefte hadden aan een politieke overkapping. Er moest een breder gemeenschappelijk, politiek gezag komen, en — we leven in een democratisch voelende en denkende wereld — een volksvertegenwoordiging. En een juridisch instituut, een Hof, dat het oog zou houden op een getrouwe naleving van de aanvaarde rechtsregelen. In het kort: de behoefte aan een Europese grondwet was gerezen. Zij het dan nog in het verband van het Kleine Europa.

En zo is men aan het werk gegaan. De ministers van buitenlandse zaken van de zes landen der K.S.G. hebben op 10 September 1952 opdracht gegeven aan de Assemblée van deze gemeenschap om een ontwerp voor deze grondwet op te stellen. Hier werd voorzien in een noodgeval. De K.S.G. had de taak niet. De E.D.G. wèl. Volgens art. 38 van het E.D.G.-verdrag werd de Assemblée van de gemeenschap belast met de taak om de confederale structuur van een Europese gemeenschap te bestuderen. Daar ratificatie der E.D.G. vertraging ondervond, bleef deze gemeenschap nog in de lucht hangen. Toen besloten de ministers deze taak dan maar op te dragen aan de Assemblée der K.S.G., aangevuld met het aantal leden (9), dat de Assemblée der E.D.G. meer zou tellen dan die der K.S.G., indien zij reeds bestaan zou. Zó vielen deze vergaderingen ook inderdaad samen. Deze aangevulde Assemblée noemde men nu de Assemblée-ad hoc. De K.S.G. heeft de opdracht aanvaard en een brede Constitutionele Commissie daartoe ingesteld, uit welker midden een kleiner Werkcomité werd gekozen, van welk comité de Duitser Heinrich von Brentano voorzitter, en de Italiaan Benovenuti Lodovico en de Nederlander Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot vice-voorzitter zijn. Deze commissie en haar werkcomité zijn vlijtig aan de arbeid gegaan, in Parijs, en hebben daar een ontwerp op poten gezet.

Dit ontwerp moest vervolgens aan de Assemblée der K.S.G. in handen worden gesteld, om daarna aan de zes ministers te worden overgedragen en ten slotte te worden vastgesteld.

BELANGSTELLEND STRAATSBURG

Nu echter begint de zaak wat ingewikkelder te worden. Want deze zaak zou zich verder niet buiten de belangstellingskring van het „Grote Europa" van Straatsburg voltrekken. Want, hoewel afkerig van deelneming aan deze Klein-Europese federatie, wensten de negen andere leden van de Raad van Europa, onder aanvoering van Engeland, toch wèl een vinger in de pap te houden. En de zes, die toch ook leden van hetzelfde gezelschap zijn, en, nietwaar, niets liever zouden wensen dan gezamenlijk, 15-voudig, op te trekken, stemden er mee in, dat hun federatief opbouwwerk ook getoetst zou worden aan de critiek van Straatsburg. Dit is de eigenlijke inhoud van het z.g. plan-Eden. Een eerste toepassing hiervan is het systeem van waarnemers der andere Negen in de vergaderingen der Zes, een systeem, dat overigens reeds haken en ogen heeft gegeven. Een tweede gevolg hiervan was, dat het grondwetsontwerp van de Zes zowel door een bijzondere Assemblée — het z.g. Schumannparlement, aangevuld met 13 waarnemers van de andere landen, welke vergadering thans in de geschiedenis bekend staat als de Assemblée-ad-hoc en gezien kan worden als de Cónstituerende Assemblée — als door de gewone Consultatieve Assemblée van de Raad van Europa. Het laat zich verstaan, dat deze vergaderingen van parlementen, die qua bezetting van leden voor een groot deel in elkaar grijpen, het best in Straatsburg konden worden gehouden. Wanneer wij verder in aanmerking nemen, dat zowel de Assemblée-ad-hoc, als de Consultatieve Assemblée verder nog bespreking van een rapport van de Hoge Autoriteit van de K.S.G., de „eerste uiteenzetting over de toestand in de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal" op hun agenda hadden staan, terwijl aan laatstgenoemde Assemblée voorts nog een rapport van de O.E.E.S., de organisatie voor economische samenwerking in Europa, voorgelegd werd, dan valt te verstaan, dat de Januari-besprekingen te Straatsburg voor velen wel lichtelijk verwarrend moeten zijn geweest.

HET GRONDWETSONTWERP

Wij zullen hier inzonderheid het voornaamste onderwerp der besprekingen, het grondwetsontwerp voor „Klein-Europa", nader bezien.

De Uitvoerende macht, de regeermacht dus, zal volgens het ontwerp worden toebedeeld aan een Raad-van-zeven, en aan een Raad van (nationale) ministers van buitenlandse zaken (van de zes landen). Een Staatshoofd kent de gemeenschap niet. Dit (negatieve) kenmerk, evenals de instelling van de Raad van ministers, zijn duidelijke bindingen aan de thans bestaande inter-gouvernementele status der zes landen.

De president van de Raad-van-zeven zal volgens het ontwerp worden aangewezen door de Raad van ministers, (later door de Senaat?), waarna de president (in dezen fungerend als kabinetsformateur) zich zes ministers kiest. Gezamenlijk zullen zij verantwoordelijkheid dragen voor het Parlement. De Raad van ministers zal tot taak hebben de besluiten der gemeenschap te coördineren met de nationale politiek van elk land-lid, en omgekeerd. Hoe dit moet geschieden werd ter bestudering naar een speciale commissie verwezen. Slaagt de federatie, dan zal het gezag van de Raad van ministers gaandeweg moeten afnemen.

Het „Volken Parlement", de wetgevende macht, zal bestaan uit twee Kamers, die — om het nieuwe te symboliseren? — een juist omgekeerde rangorde hebben dan wij gewend zijn. De Eerste Kamer zal zijn de Kamer der Volkeren; de Tweede Kamer, de Kamer der Staten, is de eigenlijke Senaat (bij ons dus Eerste Kamer). De verkiezing van de Kamer der Staten zal geschieden door de nationale Parlementen (bij voorkeur leden van de Raad van Europa), van de Kamer der Volkeren door rechtstreeks algemeen kiesrecht. De Nederlandse afgevaardigden in de Constitu-

ante hebben getracht directe verkiezingen uitgesteld te krijgen, daar dit door hen te prematuur werd geacht, maar dit is niet gelukt. Beide Kamers zullen dezelfde bevoegdheden en rechten hebben.

Over de samenstelling van beide vergaderingen het volgende: de Kamer der Volkeren zou volgens het ontwerp aldus worden samengesteld: de drie grote staten ieder 63 leden, België en Nederland elk 30 leden en Luxemburg 12 leden. Dus een vast aantal. Dat mislukte. Het ontwerp werd aldus gewijzigd, dat de zetelverdeling zal geschieden naar het bevolkingstal. In de Kamer der Staten zullen de staten wel een vast aantal zetels bezetten (resp. 21, 10, 4). Een Nederlandse poging om hier een gelijke vertegenwoordiging te krijgen, mislukte.

Het Rechtsprekend orgaan der gemeenschap zal een Hooggerechtshof van 7 leden zijn. Ten slotte zal er een Sociaal-Economische Raad zijn.

Zo ziet in grote trekken het geraamte van het Huis van het (kleine) Europa er uit, waarbij wel bedacht moet worden, dat, wat tot dusver is geschied, nog niet meer dan beginseluitspraken zijn. Het ontwerp is, verrijkt met de opmerkingen en resoluties der Assemblée's naar de Constituerende Commissie terugverwezen, welke, haar winst daarmede doende, haar werk thans herziet, om hiermede vóór 10 Maart a.s. gereed te zijn, waarna het alsdan uit de bus komend ontwerp aan de zes ministers van de K.S.G. zal worden voorgelegd, terwijl in Mei a.s. ten slotte het definitief ontwerp nog eens ter bespreking naar Straatsburg zal gaan.

GEVAARLIJKE KLIP

Een gevaarlijke klip, die bij de aanvang der besprekingen het nog op helling staande schip dreigde te doen kapseizen, was het feit, dat het ontwerp een al te magere economische ondergrond heeft. Een Nederlandse motie beoogde een ruimere economische bevoegdheid aan de politieke gemeenschap-in-wording toe te kennen. Het was een belangrijk Nederlandse succes dat deze zaak werd terugverwezen naar de commissie.

Bedacht moet worden, dat ten eerste in het aanvangsstadium speciale banden met de nationale regeringen nodig zijn en anderzijds speciale banden met het Grote Europa, de Raad van Europa, zowel in zijn geheel, als met de afzonderlijke negen, buiten het Kleine Europa staande, leden daarvan. De opzet is ook, dat na een overgangstijd de organen van het Kleine Europa die van de twee gemeenschappen: K.S.G. en E.D.G., zullen vervangen. Ook is de verwachting uitgesproken, dat, naarmate dit stukje Europa werkelijkheid wordt, de Raad van Europa met zijn louter adviserend-stimulerende taak, zal wegschrompelen; of anders, dat deze kern van een verenigd Europa zelf een stimulans zal zijn daarbuiten. In het ontwerp werd een clausule opgenomen, waarin de mogelijkheid van „verdragen of accoorden van associatie" met andere leden van de Raad van Europa wordt geopend.

Uiteraard kwamen in de Consultatieve Assemblée van de Raad van Europa de betrekkingen met deze organisatie en de „andere landen" inzonderheid ter sprake. Ook deze Assemblée heeft het ontwerp met een grote meerderheid aanvaard. Vinnige tegenstanders betoonden zich hier de Franse en Duitse socialisten en de Franse Gaullisten. Ook de Nederlander Schmal wees het ontwerp van de hand, als te veel alleen maar een politieke gemeenschap, de heer Ruys de Beerenbrouck onthield zich, daar hij confederatie boven federatie verkoos. Van de buitenlanders toonden zich, behalve de „gangmaker" Monnet, Spaak, Reynaud en Teitgen krachtige voorstanders van de ontworpen grondwet.

Aan het in stemming gebrachte ontwerp had de vergadering een belangrijk amendement verbonden, waarin de wens was kenbaar gemaakt van de voorstanders van het Grote Europa om invloed van al de vijftien leden van de Raad van Europa op de verdere gang van het ontwerp te verzekeren. Het amendement hield de wens in, dat Klein-Europa geen belangrijke bindende beslissing zou nemen, alvorens de Consultatieve Assemblée in de gelegenheid te hebben gesteld hierover een discussie te voeren. Het is het Britse principe van „consultation before action". Dit werd tegen krachtige oppositie van de voorzitter van het Schumannparlement en van de Assemblée-ad-hoc, de heer Spaak, door het Brits-Skandinavische blok doorgedreven. Vanzelfsprekend behoeft dit besluit van Straatsburg Luxemburg niet te binden; het kan er rekening mee houden.

TWEE STEMMINGEN

In het gezelschap der zes landen maakten zich ten aanzien van „de negen anderen" twee stemmingen kenbaar. Eenerzijds — wij noemden het reeds — wordt gaarne de hand gereikt aan het Groter Europa. De Fransman Teitgen zeide: „Het Kleine Europa is het begin van het Grote Europa". Hieruit is ook een wijziging, of, wil men, een verdere ontwikkeling van het plan-Eden voortgevloeid. Uit samenspreking van de voorzitter van de Hoge Autoriteit van de K.S.G., Monnet, met de Britse liberaal, Lord Layton, werd een voorstel geboren, dat naar de bureaux der beide Assemblée's werd verwezen. Spaak sprak van „geheel nieuwe banden". Het voorstel houdt in hoofdzaak in, dat er een gezamenlijke jaarlijkse bijeenkomst zal zijn van het Schumannparlement en de Consultatieve Assemblée van de Raad van Europa. Ook zouden de rapporten van de Hoge Autoriteit van de K.S.G. moeten worden voorgelegd aan laatstgenoemde Assemblée en zou de economische commissie van de Raad van Europa met de leden van genoemde Hoge Autoriteit vergaderen. Dit zou het systeem van de waarnemers van de Negen in de vergaderingen van de K.S.G. kunnen vervangen.

Over de praktijk van dit systeem was reeds een twist gerezen tussen president Monnet en de Britten. Hier openbaarde zich de andere stemming van het Luxemburgse gezelschap, een prikkelbare stemming, voortspruitende uit het gevoelen, dat men terdege op zijn hoede diende te zijn tegen pogingen van buitenaf om door indringing de voortgang van de arbeid der Zes naar onderlinge eenheid te remmen. Op dit stuk vertrouwt men de Engelsen, in hun zucht naar handhaving van een gesloten gemenebest, zonder nochtans te kunnen dulden, dat de Europese continentalen hun eigen weg gaan, eigenlijk geen haar. De bij het debat uitgesproken Britse wens: „Goede reis en behouden vaart", behoeft men niet als al te innig te beschouwen. Wie mocht verwachten, dat Engeland in een later stadium zich bij de Europese integratie zou laten betrekken, werd door Lord Layton, nog wel de „meest verwoede Europeaan en Federalist in Engeland" genoemd, alle illusie benomen. Hij waarschuwde, dat Engeland nimmer souvereiniteit zou afstaan. Monnet nu heeft aan de vooravond van de Januari-bijeenkomst de Britse regering doen weten, dat te Luxemburg geen Britse waarnemers zouden worden toegelaten, zolang de Britten geen delegatie van het vasteland tot hun Empire-conferentie en kolen- en staalbesprekingen zouden toelaten. Ten aanzien van de Engelsen en gelijkdenkenden huldigt Jean Monnet het gezonde principe: „Wie geen super-nationale verantwoordelijkheid wil aanvaarden, moet in deze ook geen invloed willen hebben". Een blijk van geprikkeldheid was ook de bedoeling van de Assemblée-voorzitter Spaak, om de Britse vertaling daar te doen stopzetten.

Het Anti-revolutionaire

GEMEENTEPROGRAM

Mr J. A. DE WILDE

Wat de anti-revolutionaire partij na 1878 zeer te stade is gekomen en haar een voorsprong gaf op andere partijen, was het bezit van een **program.** Tientallen van jaren had ieder Kamerlid, ook ieder a.r.-Kamerlid, gedaan wat goed was in zijn ogen. Tot in de laatste levensjaren van Groen van Prinsterer was dat nog zo.

Kuyper heeft daaraan een einde gemaakt. Deze geboren leidsman heeft begrepen, dat het voor de invloed der a.r.-richting noodzakelijk was, dat er eenheid in de gedragslijn onzer Kamerleden kwam. Die eenheid was alleen te bereiken, als zij zich aaneen sloten op de grondslag van een in gemeenschappelijk overleg opgesteld en door de partij officieel goedgekeurd stuk, waarin de wensen en doelstellingen der anti-revolutionaire partij werden omschreven: **een politiek Program.**

In het begin spartelden velen nog tegen. Men mocht zich toch als Kamerlid vooraf niet binden. Men kon zich toch zijn gedragslijn niet door anderen laten voorschrijven. In de Grondwet stond toch duidelijk, dat de leden der Staten-Generaal moesten stemmen zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemden. Was het niet kortweg revolutionnair om zich als volksvertegenwoordiger te gedragen naar de regels en uitspraken van een program?

Maar Kuyper toonde in heldere taal aan, dat een program noodzakelijk was; dat **anti-revolutionaire** Kamerleden in belangrijke zaken niet voortdurend tegen elkander in mochten stemmen, zodat hun invloed tot nihil werd gereduceerd; dat een program alleen een **morele** band legde en dat een Kamerlid bij zijn candidaatstelling zich **vrijwillig** eensgezind verklaarde met de inhoud van het program en zijn zetel ter beschikking kon stellen, als hij er zich niet langer mee verenigen kon.

Kuyper en zijn georganiseerde anti-revolutionaire partij wonnen het pleit. En heden ten dage heeft iedere partij haar program. Zonder een program is een politieke partij eenvoudig niet meer denkbaar. Niet alleen is het voor de geestverwanten een richtsnoer maar het is tevens voor niet-partijgenoten een probaat middel om te weten wat wij willen.

Nu zijn er naar hun aard verschillende programs. Men kan onderscheiden een **beginsel-program,** waarin de algemene lijnen voor het staatkundig beleid getrokken worden. Er zijn ook stembus-programs, **programs-van-actie, urgentie-programs.** Deze laatste formuleren concrete eisen voor een bepaalde situatie.

Is er behoefte aan zekere eenheid bij onze mannen in de Staten-Generaal, voor de provinciale staten en speciaal voor de gemeenteraden geldt tot op zekere hoogte hetzelfde. Een partij die waarlijk wat bereiken wil en haar taak met ernst opvat, tracht te bevorderen, dat er ook voor het **gemeentelijke** beleid richtsnoeren worden vastgelegd in een gemeente-program. En zo is het dan nu ook in de anti-revolutionaire partij.

Intussen brengt de eigenaardige organisatie onzer partij mede, dat zulk een gemeente-program niet wordt vastgesteld door de **Deputatenvergadering,** die de hoogste macht in de partij is. Bij ons wordt nog altijd de autonomie, de zelfstandigheid der plaatselijke kiesverenigingen hoog gehouden. Vandaar, dat de activiteit op het gebied van de provinciale en gemeentelijke politiek in eerste instantie aan de provinciale en gemeentelijke anti-revolutionaire organisaties is overgelaten. Naast de Kiesverenigingen zijn dat de verenigingen van anti-revolutionaire Gemeente- en Provinciebestuurders, die samen een „verband" vormen. Het bestuur van dat verband bestaat nu uit de heren: Mr G. A. Diepenhorst (voorzitter), J. A. J. Jansen Manenschijn (tweede voorzitter), Mr K. Groen (secretaris), G. Baas Kz. (penningmeester) en J. C. Haspels (algemeen adjunct.)

Dit „verband" nu heeft al enige tijd geleden een commissie ingesteld onder voorzitterschap van Dr J. de Nooij (a.r.-wethouder van Utrecht) om een gemeenteprogram te ontwerpen. Het concept van zulk een program is behandeld en definitief vastgesteld in de jaarvergadering van het „Verband" van 17 October 1952.

Aan de ontwerpers van dit program mag een woord van oprechte hulde niet onthouden worden. Zeker, ze behoefden bij de opbouw er van niet helemaal van de grond af te beginnen. Zo had o.m. Dr J. W. Noteboom, tegenwoordig burgemeester van Voorburg en voorheen directeur van de Dr Kuyperstichting, reeds in 1928 als bijlage van zijn instructief boek **„Anti-revolutionaire Gemeentepolitiek"** een „Proeve van een Gemeenteprogram" opgenomen. Aan die „proeve" heeft de Commissie-de Nooij veel gehad, zoals trouwens velen onzer gemeenteraadsleden heel wat profijt getrokken hebben niet alleen van deze „proeve" maar ook van Notebooms adviezen in het Maandschrift „Anti-revolutionaire Staatkunde".

Maar al zijn er dan al pioniers geweest, die de eerste schreden op dit pad hebben gezet, de Commissie-de Nooij is er in geslaagd een uitnemend Gemeenteprogram te ontwerpen dat voldoet aan de eisen van de na-oorlogse tijd.

Als goed Nederlander ben ik het natuurlijk **niet** met **alle** artikelen van dit program eens. En zo zal iemand, die niet wars is van zekere neiging tot zifterij, hier en daar het accent een beetje anders willen leggen of zelfs een of ander artikel amenderen. Maar ik weersta alle verleiding op dit gebied. Misschien gaat een ander het program wel eens analyseren. Ik vergeet ook niet, dat het program feitelijk niet meer pretendeert te zijn dan een handwijzer voor die anti-revolutionairen, die met de problemen van de huidige gemeentepolitiek in aanraking komen. Eigenlijk doen we dat toch allemaal. Het gemeentelijk politiek beleid heeft grote invloed op het leven van **elke** burger, ook al zet hij nooit een voet in het gemeentehuis en al prijkte zijn naam nog nooit op een candidatenlijst.

In ieder geval hebben onze anti-revolutionaire gemeenteraadsleden met de materie, die het program behandelt, voortdurend te maken. Geloof maar gerust, dat menig a.r.-gemeenteraadslid niet zelden in grote moeite zit als hij zich geplaatst ziet voor een bestrijding, die verband houdt met zijn principiële politieke overtuiging.

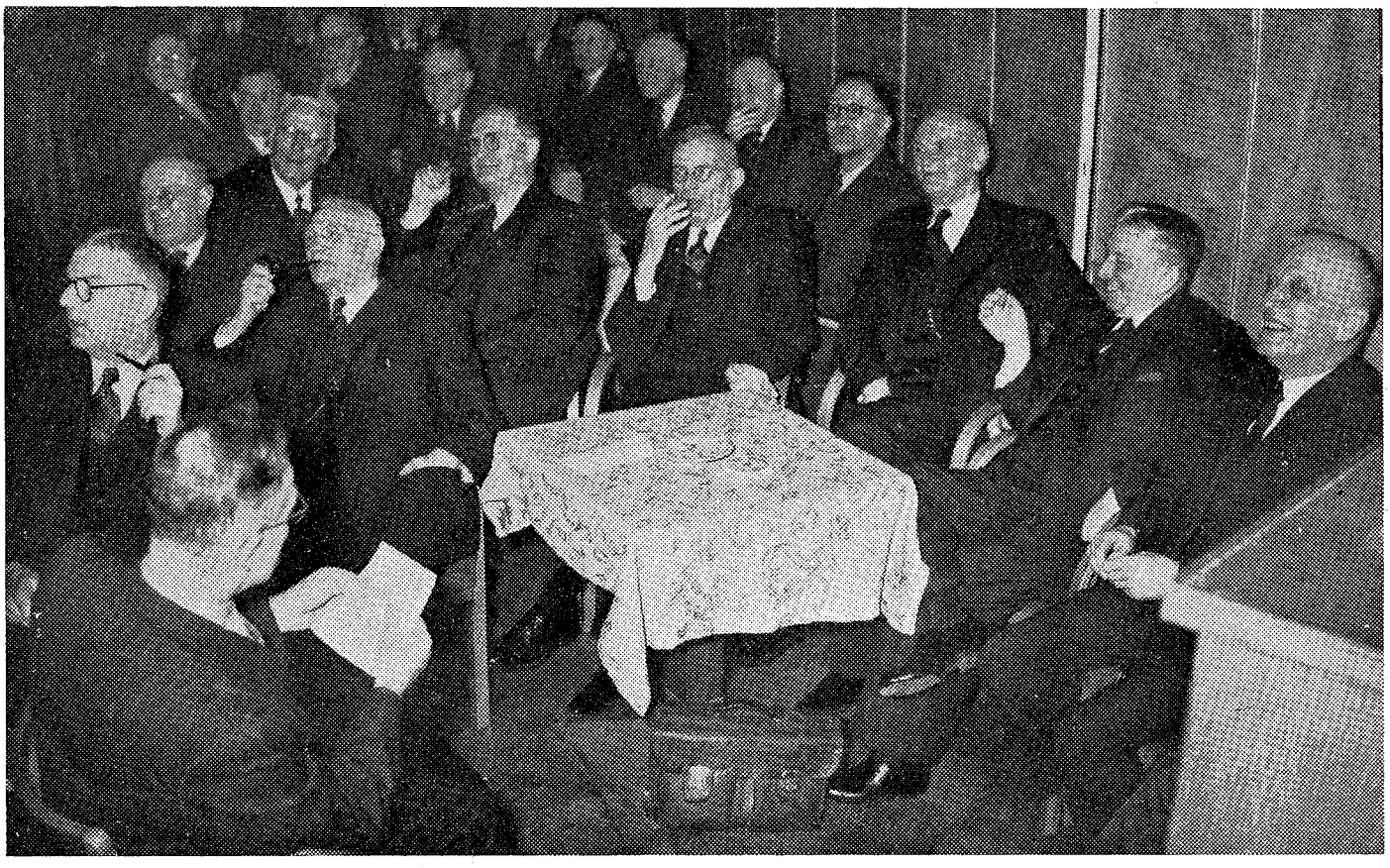
Nu zal zeker een gemeenteprogram van onze raadsleden niet alle moeilijkheden oplossen, maar het wijst toch op onderscheiden gebieden van de gemeente-politiek de koers en richting aan. En vooral in deze dagen is dit van zo uitnemend belang omdat deze de ontwikkeling, die het gemeentelijk leven in de laatste halve eeuw heeft doorgemaakt de bestuurs- en beleidsproblemen zo menigvuldig en vaak zo ingewikkeld zijn.

Het nieuwe model Gemeenteprogram, dat door de plaatselijke kiesverenigingen integraal of gewijzigd kan worden overgenomen, dunkt ons een uitstekend kompas. Het omschrijft in het algemeen de plaats en de taak der gemeentelijke overheid en geeft tevens de grenzen aan, waarbinnen zij haar werkzaamheid moet verrichten. Het prikkelt de burgerzin. Het komt op voor de gemeentelijke zelfstandigheid. In forse trekken geeft het ons standpunt aan ten aanzien van de openbare orde, de Zondagsrust, de openbare Zedelijkheid, de verhouding van de gemeentelijke overheid tegenover de Kerken en haar roeping ten opzichte van het openbaar en bijzonder onderwijs. De roeping der gemeente tegenover de jeugd en de cultuur wordt in duidelijke taal omschreven. Breedvoerig behandelt het program de zo belangrijke zaak der volksgezondheid en der volkshuisvesting en schetst het de taak van het gemeentebestuur ter zake van de sociale zorg en de maatschappelijke noden. De houding die de plaatselijke overheid dient aan te nemen tegenover het bedrijfsleven omschrijft het program in korte trekken op echt anti-revolutionaire manier. Natuurlijk projecteert het ook de richtlijnen met betrekking tot de exploitatie van Gemeentebedrijven, de grondpolitiek en het financieel beleid. Zelfs laat het de vraagstukken van grenswijziging en samenvoeging van gemeenten niet onbesproken en beveelt het in daartoe geschikte gevallen samenwerking met andere gemeenten aan. Ook op het laatstgenoemd terrein liggen de problemen opgestapeld en bestaat het niet te miskennen gevaar, dat onderonsjes worden gecreëerd, die zich aan de openbaarheid onttrekken.

ALBRACHT N.V.
Albracht-Mantz
Verkoop
Bolstraat 27 - Tel. 11667
UTRECHT
Uw fabriek voor **hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen.**

Uit wat wij hier opsomden blijkt wel, dat hier voor ieder a.r. raadslid en voor ieder belangstellende een politieke „Baedeker" wordt aangeboden, die niet gemist kan worden. Wie een reis in een vreemd land gaat maken heeft een oriënterende reisgids nodig om zich vooraf enigszins op de hoogte te stellen van hetgeen hij bezoeken moet en zien zal. Welnu, iedere anti-revolutionair, die tot raadslid gekozen wordt of het al is, moet dit gemeenteprogram als een beknopte reisgids voortdurend raadplegen.

Moge de aan dit program bestede arbeid strekken tot welzijn onzer gemeenten en moge het een stimulans zijn tot voortgaande bestudering der vele gemeentelijke problemen en de eenheid van gedragslijn van onze anti-revolutionaire raadsleden met inachtneming van locale verschillen in het hele land bevorderen.

De humor op het Centralen convent, waar de zaak van het Passieve Vrouwenkiesrecht besproken werd, ontbrak gelukkig niet. Prof. Ridderbos maakte de opmerking dat hij niet erg geporteerd was voor toelichtingen en prae-adviezen.

Eenheid door watersnood

In die bange nacht en die angstige Zondag, toen het water met ongekende kracht op de dijken beukte, over de dijken heenstroomde en zeer vele dijken doorbrak, stond het Nederlandse volk als een eenheid, om eendrachtig het gevaar te keren. Zo behoort het. Zo gaat het steeds als een gemeenschappelijke vijand ons bedreigt. Zo was het in de jaren 1940—1945, toen een vijandelijk leger onze grenzen schond, zo was het op 1 Februari jl. toen het water ons bedreigde.

Uit die nood en de daarbij gedemonstreerde eenheid moet men geen politieke munt proberen te slaan.

Dat doet het „Rotterdams Parool" toch wel enigszins als het schrijft:

> „De verschillen zijn op de achtergrond geraakt, machtig heeft zich een gemeenschappelijke gezindheid, een overeenstemming van gevoelen, baangebroken. De betekenis hiervan mag niet worden onderschat. De geestelijke doorbraak, in de bezettingstijd tot stand gekomen, was nimmer geheel afgedamd; en goede waarnemers bespeurden de laatste tijd verscheidene tekenen, die er op wezen, dat zandzakken werden aangedragen om de breuken nu definitief te dichten. Maar de vloedgolf, die over het land is gekomen, zovele dijken vernielend in haar tomeloos geweld, heeft ook de versperringen tussen mens en mens niet ongemoeid gelaten. Zij heeft te rechter tijd enige acties doorkruist, enige doelen verijdeld. Opnieuw is gebleken, hoeveel de Nederlanders van goeden wille meer verbindt dan verdeelt. Bij alle leed en alle nood van de laatste tijd is dat wel de meest moedgevende ervaring."

Anti-Revolutionairen hebben gestaan naast liberalen, socialisten en communisten om te helpen de doorbraak van dijken op 1 Februari af te dammen.

Maar men moet er toch ook maar op rekenen, dat zij ook paraat zullen blijven om bij de geestelijke doorbraak te pogen voor de noodzakelijke afdamming zorg te dragen. Het is niet onze schuld, dat dit thans gezegd moet worden.

Dat de Communisten proberen politieke munt te slaan uit de watersnood is bekend.

De Overzichtschrijver van de „Nieuwe Rotterdamse Courant" schreef er van:

> „De communisten hebben uit de ramp politieke munt willen slaan. Dat het een armzalig en aan inflatie lijdend muntje was, kon zonder veel moeite worden aangetoond. Dat was ook eigenlijk niet het belangrijkste. Van veel meer betekenis was het, dat de communisten zich duidelijk terzijde van 't Nederlandse volk hebben geplaatst. Ons volk, een verzameling van minderheden, vond zijn eenheid in de rampspoed; maar de communisten deden daar niet aan mee."

In dat zelfde overzicht over het Kamerdebat lezen we dan nog:

> „Zo is nu dit debat voorbij. Het heeft, hoe voorlopig ook, groot nut gehad. Want het was in hoge mate instructief. En niet de minste verdienste van dit parlementaire gesprek was, dat het groot vertrouwen heeft kunnen wekken in de minister van Waterstaat, mr Algera, wiens Friese rechtlijnigheid een stevig beleid doet verwachten. En zulk beleid is hard nodig voor het herstel en voor de vergroting van de waterstaatkundige veiligheid."

Radio en politieke propaganda

Nogmaals een citaat over „radio en politiek". In „Het Vrije Volk" van 24 Januari jl. kwam een hoofdartikel voor naar aanleiding van de inschrijving van het 300.000e lid van de VARA. Het socialistisch blad was daarover verheugd, maar.....

> „Maar toch ligt er een schaduw over de vreugde. Het gevaar dreigt, dat de radiowet, die in voorbereiding is, aan de omroepverenigingen zal ontnemen, wat althans voor de VARA beschouwd moet worden als de kern van haar taak. Minister Cals heeft zich in de Tweede Kamer uitgesproken tegen het voeren van politieke propaganda en van sommige zijden is met dit denkbeeld onmiddellijk instemming betuigd."

Politieke propaganda is dus de kern van de taak van de VARA. Het is goed dit duidelijk vast te stellen. En dan natuurlijk socialistische propaganda, ten bate van de Partij van de Arbeid.

De Christelijke Volkspartij

De circulaire, welke de Christelijke Volkspartij in October 1952 heeft rondgezonden aan A.R. en C.H. Kiesverenigingen, is onderwerp van bespreking geweest in het dagelijks bestuur van de C.H. Unie en heeft aanleiding gegeven tot het verzenden van een rondschrijven door genoemd dagelijks bestuur.

Aan deze circulaire, ondertekend door de heren H. W. Tilanus en mr H. K. J. Beernink, gepubliceerd in de „Christelijk-Historische Nederlander" ontlenen we:

> „Het Dagelijks Bestuur wil gaarne aannemen, dat het bestuur van de Chr. Volkspartij met de allerbeste bedoelingen bezield is, maar meent bij het bestuur van deze partij een ernstig tekort in kennis van en inzicht in de politieke verhoudingen in ons land te bespeuren.
>
> Het Dagelijks Bestuur der Christelijk-Historische Unie is van mening, dat een samensmelting van A.R. partij en Christelijk-Historische Unie, gesteld, dat deze ooit tot stand zal komen, zeker nimmer zal kunnen worden bereikt door een actie van buiten deze beide partijen uit.
>
> De actie van de Chr. Volkspartij betekent het forceren van een dergelijke samensmelting; gezien de huidige

politieke verhoudingen in ons land zou een dergelijk forceren tot gevolg hebben het ontstaan van drie partijen in plaats van twee partijen. Naast de ene Chr. Volkspartij zouden n.l. ongetwijfeld worden opgericht een partij van oud-leden en geestverwanten der Chr. Hist. Unie, die zich in een dergelijke Chr. Volkspartij niet zouden thuis gevoelen en een partij van oud-leden en geestverwanten der A.R. Partij, die zich in een dergelijke Chr. Volkspartij evenmin zouden thuis gevoelen. Men kan dit betreuren, maar de feiten liggen nu eenmaal zo en het zou fout zijn zich aan een miskenning van deze feiten schuldig te maken.

Het Dagelijks Bestuur is dan ook van mening, dat de circulaire van de Chr. Volkspartij reeds in verband met deze onjuiste waardering van de **hoofdzaak** voor kennisgeving dient te worden aangenomen."

De communisten als redders

Hoe schandelijk de communisten proberen de watersnood uit te buiten voor politieke doeleinden blijkt uit hetgeen „Het Vrije Volk" mededeelt. In het Hongaarse blad „Szabad Nep" heeft op 10 Febr. j.l. een artikel gestaan, afkomstig van Fred. Schoonenberg, vroeger hoofdredacteur van „De Waarheid" en thans nog werkzaam aan dat blad. In dat artikel van de communist Schoonenberg wordt o.m. geschreven:

„Toen het Nederlandse volk kennis nam van deze ontzettende natuurramp, begon het als één man met de reddingswerkzaamheden. Aan het hoofd stelden zich de communisten, die in steden en dorpen onmiddellijk met de inzameling van kleren en dekens begonnen, die de nieuwe adressen van de van hun woonplaatsen gevluchten noteerden en die overal hulpcomité's uit de mensen van het volk organiseerden.....

Het Nederlandse volk toonde zich in de uren van het gevaar groot en sterk. De regeringskringen, de gevangenen van het Amerikaanse imperialisme, vreesden echter het volk en waren verbijsterd door het prachtige initiatief van het werkende volk. Niet alleen, dat zij zich niet aan het hoofd van de reddingswerkzaamheden stelden, maar ze trachtten deze zelfs tegen te werken.

Zelfs organiseerden zij — zoals kameraad Paul de Groot, de secretaris-generaal van de Hollandse Communistische Partij, zei — een samenzwering om het initiatief van het volk tegen te gaan.....

De tegen de zeevloed gebouwde Nederlandse dijken hebben de natuur eeuwenlang getrotseerd. De Nederlandse arbeider is ook heden goed op de hoogte van het bouwen van dijken en toen hem bekend werd, dat de grote storm en de kracht van de hoge vloed op zovele plaatsen de dijken hadden doorbroken, meldde hij zich vrijwillig voor het werk. De overheid heeft de werkzaamheden echter zo ingedeeld, dat deze vaklieden niet naar de noodgebieden konden gaan. Dat was zeer zeker geen toeval, zoals het ook geen toeval was, dat de ramp veel grotere verwoestingen veroorzaakte als waarop men te voren had kunnen rekenen. De regering had namelijk de voor het onderhoud nodige sommen voor oorlogsdoeleinden besteed.

De ramp, die het Nederlandse volk trof, is dus de schuld van de in Amerikaanse dienst staande regering en een onmiddellijk gevolg van het Atlantisch Pact..

De Nederlandse vakarbeiders werden niet tot de gebroken dijken toegelaten, omdat het door de overstroming geteisterde gebied van Nederland heden een oefenterrein voor de Amerikaanse generaals is...."

Op deze wijze wordt door een communist voorlichting gegeven aan het buitenland. Het is een schande en 't is te hopen, dat het Nederlandse volk bij de raadsverkiezingen duidelijk van haar afschuw van de communistische methodes blijk zal geven.

Candidaatstelling in Sowjet-Rusland

Op 22 Februari werden in de Sowjet-Unie verkiezingen gehouden van afgevaardigden voor de plaatselijke Sowjets, de regionale-, districts- en dorpssowjets. Als goede democraten stellen we natuurlijk bijzonder belang in de „democratische" wijze, waarop daar in het communistische paradijs de candidaatstelling plaats hebben, vooral nu we in ons land binnenkort ook voor de candidaatstelling staan.

In „De Waarheid" wordt ons onthuld hoe prachtig het daar in Rusland geregeld is.

„Allereerst worden in het gehele gebied van de Sowjet-Unie uit afgevaardigden van grote bedrijven, organisaties, enz. verkiezingscommissies samengesteld, welker leden in openbare bijeenkomsten gekozen worden. Elk stembureau heeft zo'n verkiezingscommissie. Het is de taak van deze commissies er op toe te zien, dat de Sowjet-kieswet in acht wordt genomen.

Geheel afwijkend met het kiesstelsel in een kapitalistisch land is de wijze waarop de candidaten voor de besturende lichamen gesteld worden. In een kapitalistisch land worden dezen achter de schermen benoemd door de besturen van de burgerlijke partijen. De kiezers komen hieraan niet te pas. Vaak gaat dit gepaard met allerlei practijken, die het daglicht niet kunnen velen.

In de Sowjet-Unie worden in het gehele land honderdduizenden vergaderingen gehouden ter voorbereiding van de candidaatstelling. Dan komen de plaatselijke afdelingen van de vakbond, de jeugdorganisaties, de arbeiders van een fabriek, de bewoners van een bepaalde buurt, enz. bijeen om te bespreken, wie uit hun rijen voor een plaats in de te verkiezen Sowjet in aanmerking komen. Het gehele volk neemt aan deze candidaatbesprekingen deel en dit is een waarborg, dat de beste Sowjet-burgers op de lijst geplaatst worden.

Vervolgens komen de afgevaardigden van de talrijke massa-organisaties in conferenties bijeen om uit te maken aan welke candidaten het grootste aantal kiezers zijn vertrouwen geschonken heeft. De namen van deze candidaten worden opgezonden naar de verkiezingscommissies en verschijnen dan op de stembiljetten. De verkiezingscommissie is verplicht de naam van elke candidaat, die haar wordt opgezonden, op de stembiljetten te laten drukken. Dit wordt uitdrukkelijk bepaald in de Sowjet-kieswet. In de practijk is het echter zo, dat door overleg bijna steeds overeenstemming wordt bereikt over de uiteindelijk te kiezen candidaat.

De verkiezings-campagne, die op het ogenblik in het gehele land wordt gehouden, is een manifestatie van de politieke en morele eenheid van het Sowjetvolk, een eenheid, die haar uitdrukking vindt in de candidaatstelling van J. W. Stalin als eerste candidaat op de lijst van alle plaatselijke Sowjets in de diverse republieken."

Nu weet u het. De communistische aanhang moet toch wel elk denkvermogen ontberen, als dit nog geslikt wordt. (zie verder pag. 72).

Het nieuwe ontwerp

Vestiging Bedrijven

Mr Dr E. P. VERKERK

De bestaande Vestigingswet dateert van 1937. Deze wet, de grondwet voor de middenstand genoemd, heeft voor zover de oorlogsomstandigheden geen staketsel waren, naar algemeen gevoelen heilzaam gewerkt.

Het nieuwe ontwerp Vestiging Bedrijven heeft drieërlei strekking: de opruiming van bezettingsmaatregelen (Besluit Algemeen Vestigingsverbod Kleinbedrijf 1941 en Erkenningsreglementen gegrond op het organisatiebesluit 1941), de uitbreiding van de werkingsspheer tot groothandel en industrie en het rekening houden met de inmiddels gewijzigde omstandigheden.

Die gewijzigde omstandigheden betreffen de tot stand gekomen regeling op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de bezwaren, welke na 1937 aan het licht traden.

Tot dusverre viel elke bedrijfsuitoefening, welke niet in een inrichting plaats vond, buiten de regeling. Bedrijfsleiders en beheerders moesten aan dezelfde uniforme eisen voldoen, terwijl hun posities geheel verschillend waren. De controle op de naleving van de bestaande wet leverde de grootste moeilijkheden op, omdat onder vestiging verstaan werd het doen aanvangen van de bedrijfsuitoefening en dit tijdstip veel te moeilijk bewijsbaar was.

Aan al deze bezwaren wordt thans tegemoet gekomen.

Onder bedrijfsuitoefening valt nu ook bedrijfsuitoefening, welke niet in een inrichting plaats vindt.

Aan de beheerders worden nieuwe strenge eisen van handelskennis gesteld.

Ieder, die een bedrijf uitoefent, waarvoor vestigingseisen zijn vastgesteld, moet in het bezit van een vergunning zijn.

Het bestaan van de P.B.O. blijkt uit de verminderde invloed van de Kamers van Koophandel, die soms een orgaan van de P.B.O. naast zich zien verrijzen, somtijds geen bevoegdheid hebben gekregen.

Het wetsontwerp is niet revolutionnair, het bouwt voort op de drie proefondervindelijk juist gebleken hoofdgedachten van de bestaande wet: objectieve vestigingseisen, vaststelling van vestigingseisen en verboden bij Algemene Maatregel van Bestuur en optreden slechts op verzoek van het bedrijfsleven.

Hiermede staat derhalve vast en er is geen reden om aan te nemen, dat in de Tweede Kamer een meerderheid er anders over zou denken, dat het behoefte-element niet wordt ingeschakeld. Inschakeling toch van dit behoefte-element is inschakeling van een subjectief, zeer moeilijk hanteerbaar element en kan tot ongewenste verstarring aanleiding geven. Het is en blijft derhalve zo, dat wie aan de objectieve eisen voldoet, toegelaten moet worden en zich niet de weg versperd ziet door open of bedekte invloed van bedrijfsgenoten. In het vervoer en bij nieuwbouw speelt het behoefte-element wel een rol, doch daarbij gaat het om marktordening en niet om de doelstellingen van de vestigingsregeling: het omhoog brengen van het peil der ondernemers.

Dit behoorlijke peil van bedrijfsuitoefening beoogt het Wetsontwerp te bevorderen door het stellen van minimumeisen van handelskennis, vakbekwaamheid en credietwaardigheid.

Er bestaat een streven om de vestigingswet te gebruiken voor het stellen van eisen betreffende de inrichting. Hier dreigt m.i. het gevaar, dat te zware eisen zullen worden gesteld. Toch is, als hier behoefte aan bestaat, een mogelijkheid geopend in de bijzondere wetgeving (Warenwet, Arbeidswet, Veiligheidswet) of in een verordening van de bedrijfsorganisatie (regeling van mechanisatie en rationalisatie).

Het is mij niet duidelijk, welke betekenis moet worden gehecht aan de uitbreiding van de werkingsspheer van het ontwerp tot de industrie, nu de Minister in de Memorie van Toelichting zelf zegt dat hij van industriële zijde niet veel verzoeken verwacht.

Hoewel het vervoerbedrijf niet onder de werking der wet valt, zijn er toch tal van nevenbedrijven, welke hier wel onder zouden behoren te vallen (bode- en bestelhuizen, bevrachtingskantoren, autorijschoolinstituten).

Een nieuw punt levert de vraag of de vestigingseisenstructuur niet allereerst de Minister van Economische Zaken raakt en voor de technische vereisten eventueel een andere minister. Het zou de eenheid in beleid zeker ten goede komen.

De Kamer van Koophandel van Amsterdam requestreerde aan de Tweede Kamer dat de Kamers van Koophandel betere beoordelaars zijn dan belanghebbende bedrijfsgenoten en bovendien over een regionale kennis beschikken, welke aan de P.B.O.-organen ontbreekt.

In belangrijke mate is het advies van de S.E.R. terug te vinden in het ontwerp, met name in het weder opnemen van de eisen van credietwaardigheid.

Dat het advies van de S.E.R. niet gevolgd is t.a.v. het verplicht stellen van het bezit van practische ervaring en het perfectionneren van de registratie acht ik een voordeel. Er moet meer dan één weg naar de vrijheid worden open gehouden.

(Vervolg pag. 71)

Wat zou het voor de Communistische Partij in ons land gemakkelijk zijn als zij in Beerta, Lutjebroek, Broek in Waterland, in Terneuzen, Maastricht, Den Helder, ja overal onze grote kameraad Paul de Groot candidaat zou kunnen stellen voor de raadsverkiezingen.

Natuurlijk werd kameraad Stalin met 99,9 % van alle stemmen in alle plaatselijke en dorpssowjets gekozen. Maar wat doet hij nu? Kan hij daar alle vergaderingen gaan bijwonen?

Of is het allemaal maar communistische poppenkast?

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820 — 2182

W. KWAKKELSTEIN N.V.
Opgericht 1886 VLAARDINGEN Telefoon 3146
Groothandel in HARING en BOKKING
Import Export

K. J. Bos & Zoon

Houthandel

ROTTERDAM

N.V. VAN DRIEL'S MACHINEFABRIEK
DE IJSEL
V/H W. E. PENNING
KAMPEN - TEL. 92

Specialisten
in complete
AANDRIJVINGEN
volgens de modernste opvattingen
★
Vraagt nadere inlichtingen!

NOORD FRIESCHE MIDDENSTANDSBANK N.V.

DE BANK VOOR DE FRIESCHE MIDDENSTAND

Hoofdkantoor: Leeuwarden. Bijkantoren: Dokkum, Drachten, Franeker, Harlingen, Heerenveen, Appelscha, agentsch. Wolvega.

WASSERIJ JAN SNEL

NEDERHORST DEN BERG - Telefoon K 2945-221

DEKKER Verpakking N.V.

*

Verpakkingsmateriaal voor handel en industrie

*

Grasweg 41, Tel. 61328
Amsterdam-Noord

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité Dr Kuyperstraat 3, Den Haag, Giro 89673

37.	In den strijd der beginselen, Prof. Dr K. Dijk	f 0.45
38.	Rapport Huwelijk en Echtscheiding	„ 0.75
40.	De Anti-revolutionaire Partij en de Middenstand, H. van Eysden	„ 0.65
41.	Onder de Schijnwerper der historie, H. Algra	„ 0.65
42.	De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede)	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35

Fa. Gebr. Kooiman - Zwijndrecht

Telefoon K 1850—6361

Scheepsbouwwerf

Reparaties in IJzer en Hout

INBOUW VAN SCHEEPSMOTOREN

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN

LEMELERVELD(O)

SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. TEL. 217 (K 6722)

Rare Friezen

H. ALGRA

Het is toch werkelijk niet zonder reden, dat wij zelf af en toe herinneren aan ons eigen Fries karakter, onze eigen Friese stijl. Verleden Vrijdagmiddag 13 Februari was daar een bijzondere reden toe.

Die middag is een oer-slechte dag geweest voor Sint-Bureaucratius. Het was de middag van het startsein.

En de starters waren van verre gekomen. Zij zaten met enkele autoriteiten op het podium. En zij spraken tot de Friezen. Eerst sprak Dr Ir Ch. Th. Groothoff, voorzitter van het dagelijks bestuur van de Stichting Bescherming Bevolking. Daarna zou minister Beel spreken, maar hij kon zijn tijd beter in Zeeland besteden in rampgebieden en hij had daarom zijn eerste ambtenaar gezonden, de heer secretaris-generaal Dr M. J. Prinsen.

En nu kan de werving in Friesland beginnen. De startende heren rekenden er bij voorbaat op, dat de werving wel zou slagen. De ene spreker herinnerde aan de stoere aard van de Noorderlingen. De andere kwam nog dichter bij ons, doordat hij eindigde met de bekende woorden Aldfaers erf, wy weitsje oer dy.

Het was niet de eerste keer, dat zij een startsein gaven. Zij hadden het reeds in vijf provinciën gedaan. Maar wij mochten natuurlijk niet verstoord zijn over het feit, dat zij sommige andere provinciën hadden laten voorgaan. Dat was niet om het een of ander, dat was alleen om technisch-organisatorische redenen.

En nu vandaag kan de werving beginnen. Met affiches en aanplakbiljetten, met etalages en door middel van advertenties. Natuurlijk ook door huisbezoek.

Was dit een slechte dag voor Sint-Bureaucratius?

Even geduld! Het verhaal is nog niet uit. Er was nog een spreker. Onze eigen Commissaris der Koningin. Die heeft het bij Sint-Bureaucratius verbruid. Nog niet eens zozeer, doordat hij nog eens duidelijk heeft gezegd, dat men in Den Haag niet moet menen, alles te moeten regelen. Er moet een zekere ruimte voor eigen initiatief blijven. Dat is wel waar, en wij staan daar ook op, en wij steken daarom de draak met die kruiwagens, die in Den Haag worden gedistribueerd, maar het is bijna afgezaagd, het te zeggen. Sint Bureaucratius weet wel, dat wij het toch altijd zeggen, en zij weet ook, dat Den Haag haar niettemin de dagelijkse vereringen niet zal onthouden.

Maar de heer Commissaris der Koningin vertelde nog iets anders. Hij vertelde aan de starters, die ons verlof gaven om vandaag te starten, (het kon om technisch-organisatorische redenen niet eerder), dat wij in verschillende gemeenten in Friesland al klaar waren. Laten we zeggen: voor de helft is de werving al achter de rug.

Alleen Leeuwarden heeft het wat meer officieel en openlijk gedaan met spandoeken en dergelijke, maar in tal van gemeenten zijn alle ploegen al compleet en in opleiding.

Dat is geruisloos gegaan. Dat is gebeurd, toen het startsein uit Den Haag om technisch-organisatorische redenen nog niet kon worden gegeven.

Sint Bureaucratius vindt dit natuurlijk geen stijl. Waarmee wij niet willen zeggen, dat Ir Groothoff en Dr Prinsen het geen stijl vinden. Ik zat te ver van het podium om het aan de gezichten te kunnen zien.

Maar in elk geval, laten nu die gemeenten, die nog niet klaar zijn, en met name die gemeenten, die onder de leuze: het laatste schip moet ook vracht hebben, toch maar hebben gewacht op het startsein uit Den Haag, nu haastig zorgen, dat het in orde komt en compleet in orde komt. Want wij doen het niet óm Den Haag. Wij doen het in vele gevallen zelfs niet, gestart door Den Haag. Maar wij doen het om onze eigen vrouwen en kinderen, onze vaders en moeders.

Je moet de film zien: De les van Londen.

In Londen hebben de bomaanvallen maar 13 % van de kwade gevolgen gehad van die ene verschrikkelijke aanval op Rotterdam, omdat de diensten van de Bescherming Burgerbevolking er veel beter werkten. Bescherming Burgerbevolking kan in bepaalde gevallen betekenen redding van duizenden mensenlevens. Verwaarlozing van de organisatie en de oefening kan betekenen het vermorsen van bloed. Het bloed van hen, die ons het dierbaarst zijn.

Maar wat betekent dan verder nog een officieel startsein? Ons hart en ons geweten zeggen ons, dat we mee moeten doen, vandaag nog.

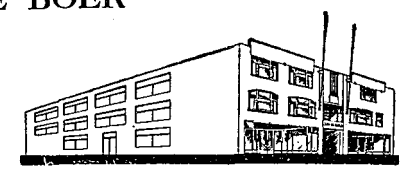
UW ADRES voor Zowel voor **Drukwerk** kleine als voor grote oplagen:
HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ
P. VAN DER LINDEN
Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

FA. FERNHOUT
Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING
ZWOLLE tel. 3477 b.g.g. 5358
EMMELOORD tel. 144 b.g.g. 130

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen
GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,
een solied en actief persoon
Men vrage onze aannemelijke voorwaarden
voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.
BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: **Tel. K 1180 — 2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180 — 3886**
MIDDELBURG

FA. JAN DE BOER
Meubilerings-bedrijf
HOOGEVEEN
Tel. 2841 K. 5280
Specialiste voor het modern inrichten van Intérieurs. Aparte afdeling voor inname bestaand meubilair. Vraagt vertegenwoordigers-bezoek.

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a
Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W Ooms
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

De Arjos en de ramp — Ruinerwold — Drentse toogdag — Friese motor en knalpot — De Arjos in de Kamer — Hup Utrecht — Den Haag-Stuttgart — Naar Schiermonnikoog!

De verschrikkelijke ramp, die ons land heeft getroffen op de eerste Februari kan ook ons niet voorbij gaan. De ramp was zo verbijsterend en ontstellend groot, dat het normale leven daardoor volkomen ontwricht moest worden. Het is onbelangrijk, dat ook de vergaderingen van de meeste Arjosclubs in deze rampweek geen doorgang vonden. Maar neem het ons niet kwalijk, dat toen we onze bezoeken brachten aan de noodgebieden en toen we van een vliegtuig uit de vernietigende werking van het water aanschouwden, dat we toen even dachten aan onze Arjosvrienden in Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Zij zelf zullen in de bange uren slechts oog hebben gehad voor het stijgende water. Wat is de Arjos als het zwelgende water de dijken omspoelt? Maar nu het normale leven weer zijn loop heeft gevonden; nu men de schade gaat taxeren denken we in het bijzonder aan onze Arjosvrienden, waarvan er velen gedompeld zijn in de zwarte rouw. Laten we op onze Arjosvergaderingen deze ramp niet voor kennisgeving aannemen. Laten we onze Christelijke plichten getrouw zijn. En laten we — heel menselijk — beloven, dat we de Arjosorganisaties in de rampgebieden zullen steunen waar we kunnen. Wie weet met hoeveel élan destijds de organisatie in Zeeland is opgebouwd, hoeveel moeilijkheden daar te overwinnen waren, zal begrip hebben voor de problemen, waarvoor men in deze provincie nu komt te staan. Als het nodig is, gaan we de clubs in de noodgebieden helpen. Bibliotheken zijn verwoest. Zodra er concrete gegevens bekend zijn, kunnen alle clubs in Nederland — en gelukkig zijn het er veel — haar steentje bijdragen.

De Arjosclubs in Friesland en Overijssel, of waar ook in ons land, zijn aan elkander verbonden door een onverbrekelijke band. Nimmer hebben we dat sterker gevoeld, dan in deze dagen. Juist, nu we de zware slagen te incasseren kregen. Dat deze eendracht ook in de toekomst moge blijken....

* * *

In Ruinerwold is weer een Arjosclub. Er bereikte ons een enthousiaste brief uit deze plaats, waarin verteld werd dat het Bestuur daar vol goede moed aan het werk is getogen. „Mist of storm" de leden zijn present, zo schreef Ruinerwold. „Twee keer hebben we nu vergaderd. Het lijkt uitstekend. Wij hebben de contributie zo vastgesteld dat iedereen abonné op „Nederlandse Gedachten" is". Met de plaatselijke kiesvereniging „valt te praten", zo vervolgt de secretaris. Die opmerking is beslist te voorzichtig, want pal daarop laat hij volgen, dat deze vereniging voor ieder lid de schetsenbundel „Roeping en Taak" heeft aangeschaft. We zouden haast zeggen, dat we het beroerder meegemaakt hebben.... Houdt die kiesvereniging maar in ere. Zij is een steun voor de Arjos. Er zijn nog tal van andere kiesverenigingen, die daar een lesje aan kunnen nemen.

* * *

Maar ja.... Ruinerwold ligt in Drente. En Drente kan bij ons (nog) geen kwaad doen. In het volgend nummer van „Op Eigen Wieken" zult U een verslag aantreffen van de provinciale vergadering, die op 14 Februari in Assen werd gehouden. Het zakelijke deel laten we nu maar rusten. Maar het was een machtig gezicht, die grote zaal in Bellevue gevuld te zien door ongeveer 500 Drentse jongens en meisjes. Het was een goede toogdag. Toch heeft de huishoudelijke ochtendvergadering ons meer geïmponeerd. Vele afgevaardigden van clubs waren daar aanwezig. Dat is voor een goede provincie als Drente niets bijzonders. Maar we zijn getroffen door de toon van de discussie. Nergens een wanklank; overal een toon, die van meeleven getuigde. Geen gekanker, maar eendracht rond de persoon van de herkozen voorzitter Hollenbeek Brouwer. En gelukkig geen gezeur over vraagstukken, die eigenlijk van ondergeschikt belang zijn. Vooralsnog nemen we geen letter terug van ons gezegde in het vorige nummer: Drente is een bolwerk in onze organisatie.

* * *

Wie verre reizen doet kan veel verhalen. Op een van die reizen hoorden we een treffende uitspraak, die ons heel ons leven bij zal blijven. „De secretaris is de motor, de voorzitter de knalpot". De uitspraak heeft dit voor, dat zij recht doet wedervaren aan de belangrijke werkzaamheden die door de secretarissen of secretaressen worden vervuld. Daarom hebben we diep respect voor Mej. K. J. Ottens, Hid. Heroplantsoen, Bolsward, die het aangedurfd heeft de motor van de Friese provinciale organisatie te willen zijn. En de knalpot? Deze is ook geheel vernieuwd. Uit de verte kan je hem al horen. Het is de Heer G. Oostijen uit Franeker. Tot voor kort nog de ijverige secretaris van dit verband. De oude knalpot is vervangen. Nodig was het niet, dat de Heer Brandsma de Arjos ging verlaten. De oude knalpot zal wel voor een andere machine gebruikt worden. Wij zijn daarvan overtuigd. En de nieuwe knalpot op de Friese Arjosmachine moet er voorlopig maar op losknallen.

* * *

Nog zo'n steunpilaar voor de Arjos is het nieuwe Tweede Kamerlid, de Heer van Eijsden; beëdigd op de dag, waarop dr Drees zijn eerste verklaring over de watersnoodramp uitsprak. De Heer v. Eijsden heeft zich destijds beijverd voor de oprichting van het Provinciaal Verband Zuid-Holland en nog steeds is hij de Arjos niet vergeten. Voor zover we weten — we hopen, dat het Kamerlidmaatschap geen beletsel is — hanteert hij de voorzittershamer van de club te Rotterdam-Blijdorp.

Van Eijsden in de Kamer is de Arjos in de Kamer!

We vinden het beeld van de knalpot zo mooi, dat we er nog even op terugkomen. Sinds enige tijd heeft het Provinciaal Verband Utrecht ook een nieuwe. Het is de Heer M. Jens. De Heer G. J. H. Griffioen, Amsterdamsestraatweg 142 te Utrecht en de Heer J. v. Domselaar, Traay 44 A, Driebergen, zorgen dat de machine loopt, resp. als secretaris en penningmeester.

Utrecht is een moeilijke provincie voor de Arjos. Dat ligt niet aan de knalpot, ook niet aan de motor en evenmin aan al de clubs, die daar draaien. Maar het is moeilijk om de machine daar even gesmeerd te laten lopen als bijv. in een van de noordelijke provincies. Een der oorzaken daarvan is, dat de kiesverenigingen lang niet alle medewerking bieden, die noodzakelijk is. Weten deze verenigingen nog niet, dat de Arjos een levensbelang is voor de partij? Kan het Provinciaal Comité niet eens diep in de zak tasten om de Utrechtse Arjos een goede actie in het komend seizoen mogelijk te maken? Dat moet toch kunnen? Als we zien, hoe de provinciale comité's in Friesland, Groningen en Drente — om er maar een paar te noemen — offeren aan de Arjos, dan komt de stoute vraag op of de Utrechtse partijleiding wel het uiterste doet. Het leven is duur, ook de partijorganisatie. Maar geld dat geïnvesteerd is in de jeugd levert het hoogste rendement op.

* * *

Met grote voorzichtigheid bereidt Den Haag het buitenlandse werk voor. De briefwisseling tussen de tien Haagse clubs en de Junge Union der C.D.U. in Stuttgart en omgeving is op gang.

De club in Ulm was ervan doordrongen, dat de Arjos in Loosduinen bij het schriftelijk gesprek in 't nadeel verkeert, dat zij een andere taal moet schrijven. Daar zit iets in. Om daaraan te ontkomen hebben deze vrienden in Wurttemberg maar Nederlands geschreven. Weliswaar had het meer weg van Zuid-Afrikaans, maar het was goed leesbaar. Dit typeert de serieuze wijze van werken van de clubs der Junge Union. Uit zo'n briefwisseling kan wat groeien en dat zal blijken, wanneer deze zomer de Zuid-Duitsers onze residentie gaan bezoeken.

Maar het normale Arjoswerk moet voorop blijven staan. Dat is men zich in Den Haag ook bewust. Er is weer een nieuwe club opgericht (Den Haag—Moerwijk), waarvan de Heer A. Holvast, Jan de Weertstraat 110, secretaris is. Een club in de Moerwijk is geen kleinigheid. Men moet deze nieuwe wijk kennen om dit te beseffen. Dit nieuwe stadsdeel is zo groot als Gouda en wordt zo groot als Dordrecht. Uit alle delen van de stad en het land komt men daar wonen. Daar is geen gevestigde band, zoals men die op dorpen en steden aantreft. Alles is daar nieuw. En de ervaring leert, dat dit voor het verengingswerk eerder een nadeel dan een voordeel is.

* * *

Tot onze grote vreugde zijn we in Groningen geweest. En wel op het moment, dat het bestuur van het Provinciaal Verband vergaderde. Nu, dat mag er zijn. Daar is geen twijfel aan. Het is een bestuur, dat bruist van activiteit, onder de voortreffelijke leiding van onze oud-landelijk-voorzitter de Heer van Ruller. Nieuwe clubs in Veendam, Boerakker en Niezijl. En het eind is nog niet in zicht. Het Provinciaal Verband in Groningen heeft zich hersteld van de zware slagen. En waar men zich herstelt van slagen is de veerkracht vaak nog groter. Groningen levert daarvan het bewijs. Groningers houdt de tiende Juni vast vrij. Dan gaan we met z'n allen een enorme toogdag houden op Schiermonnikoog. Dat belooft wat te worden. Wij popelen tenminste al om mee te mogen.....

Wat doen we met ons blad?

Dr A. VEERMAN

Wat doen we met „Op eigen Wieken"? Dat we deze ruimte, die tot onze beschikking staat, zo nuttig en zo productief mogelijk moeten gebruiken, dat is zo klaar als een klontje. De vraag is maar: hoe doen we dat?

Die vraag is onlangs in discussie geweest. Op de algemene vergadering is erover gesproken. Op mijn artikel over de positie van ons blad kwamen twee brieven — of liever twee uitgebreide artikelen — binnen, waarin werd betoogd, dat het niet in de eerste plaats ging om de positie van ons blad, de zelfstandigheid ervan, maar om de inhoud. En naar aanleiding van een paar ingekomen stukken is dit punt ook op de bestuursvergadering aan de orde geweest.

Voor we hierover iets zeggen een paar opmerkingen vooraf. Er is wel eens de suggestie geweest — misschien ook gewekt — dat die inhoud bepaald zou worden en dat in het algemeen het beleid van de redactie aangegeven zou worden „van hogerhand". Daarom is het goed vooraf vast te stellen, dat het hierna volgende het standpunt is van de redactie van „Op eigen wieken". Een standpunt, waar het bestuur van de Nationale Organisatie zich bovendien achter geplaatst heeft.

Juist daarom lijkt het ons nuttig er hier iets over te schrijven. Er is een lijn, die wij hopen te volgen; geen „geheime richtlijn" — daar houden onze mensen in de Kamer in de regel ook niet van — maar één, die voor heel de organisatie neergelegd kan worden.

En een tweede opmerking vooraf is, dat we met de probleemstelling of wij een „discussie-orgaan" zullen hebben, ja of nee, niet klaar komen. Want niemand kan precies aangeven, wat daaronder verstaan moet worden. Onbeperkte opname van alles wat binnenkomt wil niemand, althans dat is tot dusver niet bepleit. „Meer discussiemogelijkheid" is gevraagd. Maar waar ligt dan de grens?

Daarom wil de redactie deze zaak van een andere kant benaderen.

Wat is het doel van „Op eigen Wieken"? Uiteindelijk kan dat niets anders zijn, dan het doel van onze organisatie. Dat is „de kennis van en de liefde voor de beginselen en het doel van de Anti-revolutionaire Partij bevorderen"

Dat is de richtlijn, waaraan de redactie gebonden is. Niet een richtlijn, waarmee ze met de ogen dicht alle binnenkomende bijdragen kan scheiden in schaap- en bok-artikelen. Zwart of wit. Maar wel een richtsnoer, dat de redactie duidelijk zegt — en niet alleen haar, maar aan ieder, die in en voor de Arjos werkt — waarvoor zij verantwoordelijk is.

Nu zien we in gedachten sommigen al de hand uitsteken naar de oude nummers van ons blad, om de inhoud daarvan aan de gestelde norm te toetsen. Men spare zich de moeite. Deze redactie — en ongetwijfeld ook de vorige — is zich bewust, deze toets slechts in bescheiden mate te kunnen doorstaan. Liever geve men ons aan, waaraan bij de clubs en bij de leden behoefte bestaat, om daardoor de eigen plannen van de redactie te kunnen aanvullen.

Die eigen plannen richten zich op verscheiden onderdelen. Wij hopen,

door nieuws uit de organisatie de interesse voor het werk te kunnen stimuleren. We moeten van elkaar weten, wat we doen. Ieder moet weten, wat er in de Arjos aan de hand is. Zorg dus voor materiaal voor „de vaart". Voorts zullen er schetsen komen over bijzondere onderwerpen, naast wat in „Roeping en Taak" te vinden is. In het algemeen zullen die o.i. moeten gaan over de grondslagen en de geschiedenis van de Anti-revolutionaire partij en de Anti-revolutionaire politiek. Wij willen ons dus minder op de actuele politiek richten. Enerzijds omdat men daarover te rade kan gaan bij de hoofdbewoner, bij wie wij mogen inwonen het „grote-mensen-blad". Aan de andere kant, omdat wij daarmee dichter bij het doel van onze organisatie blijven. Wij zeggen daarmee niet, dat men op de clubs niet aan de vragen van vandaag moet toekomen, integendeel. Maar als organisatie heeft de Arjos van de aanvang af het standpunt aanvaard: Als studieorganisatie onthouden wij ons van meedoen aan de actuele politiek.

Alles goed en wel, maar hoe zit het nu met die discussie? U hebt al wel begrepen, dat wij niet van plan zijn, op die vraag een regelrecht antwoord te geven. Eenvoudig, omdat dat niet kan.

Wanneer een paar mensen elkaar eens lekker in de haren willen vliegen, elkaar met veel vernuft en debathandigheid te lijf willen gaan, dan zal de redactie zich moeten afvragen, of de andere leden en de clubs daar wat aan hebben.

Wanneer iemand — min of meer — vol zit met critiek bijv. op de partij en daaraan — meer of min — ongezouten uiting wil geven, dan zal de redactie zich af moeten vragen, of dit het doel is van de Arjos en of ons blad daarvoor het geëigende kanaal is.

Wanneer het zo extreem gesteld wordt als in deze beide veronderstelde gevallen, dan is het antwoord niet twijfelachtig. Maar zou het niet goed zijn, wanneer toekomstige penvoerders zichzelf bij voorbaat de vraag stelden, waartoe hun artikel dient. Wie schrijft, doet dat voor anderen.

Maar overigens: er is in het verleden plaats geweest voor discussie en er is geen reden, waarom die er in de toekomst niet zou zijn. Die discussie is echter niet wezenlijk, doch bijkomstig. Nogmaals, de redactie heeft voor haar beleid een duidelijke richtlijn meegekregen.

En wanneer men dit wil vangen onder een woord — wat intussen altijd onvolkomen blijft — dan zouden wij willen zeggen: Geen **discussie**-orgaan, maar **instructie**-orgaan.

J. W. OOMS

Niet zó, . . .

Met de ARJOS in Boerenkoolstronkeradeel wil het niet vlotten. Psychologen beweren, dat dit komt, omdat de voorzitter een baard heeft en daarenboven krachtens zijn leeftijd toepassing van de Noodwet-Ouderdomsvoorziening kan vorderen. Anderen zeggen, dat de oorzaak bij de secretaris ligt. Weliswaar schrijft deze jongeman regelmatig, doch hij doet het naar zijn verloofde, inplaats van naar het Provinciaal Verband en het Hoofdbestuur. Hij schijnt niet het besef te hebben, dat men het ene kan doen zonder het andere na te laten. Ook aan de Penningmeester schijnt iets te mankeren. Hij mist de oer-Nederlandse karaktertrek om met een vriendelijk gezicht geld te vorderen. Bovendien heeft hij de hier te lande volkomen onbekende neiging, te foeteren over de belastingen. Uiteraard vindt dit zijn weerslag bij de ARJOS-leden en het gevolg is, dat de kas steeds een nadelig saldo heeft, zodat er geen studiemateriaal aangeschaft kan worden. Toen men enige tijd geleden niet minder dan drie vergaderingen wijdde aan het voorstel om diepgaand kennis te nemen van de politiek der K.V.P. en uiteindelijk besloten werd om als studiebronnen hiertoe aan te schaffen de Pinkelman-trilogie van Bomans, moest de penningmeester constateren, dat er geen geld in kas was om de postzegel aan te schaffen, die nodig was om bedoelde studiebronnen te kunnen bestellen. Tenslotte zijn er leden, die andere leden de schuld geven van de trieste gang van zaken in de ARJOS te Boerenkoolstronkeradeel. Zo zou een zekere Pier Pieterse het medelid Jacob Jansen thuis komen afhalen, opdat zij samen ter vergadering zouden kunnen tijgen. Pier heeft aan deze belofte nooit de hand gehouden, waardoor Jacob nog nooit naar een ARJOS-bijeenkomst getogen is. Dergelijke gevallen doen zich meer voor in deze afdeling. Kortom, er is wel eens een vergadering geweest, waar niemand aanwezig was; zelfs de voorzitter niet, want deze had toen juist weer last van rheumatiekscheuten in zijn been.

Neen, het vlot niet in Boerenkoolstronkeradeel. Maar wat zóu het ook? Als er zó'n lummelachtige geest heerst en zó'n troosteloze lauwheid, is men werkelijk geen ARJOS waard. Maar we houden ons hart vast, voor wat het later worden zal in B. Op z'n best een dorp van koffieleuten en vaatdoeken.

. . . maar zó!

Een ARJOS heeft allereerst een goede voorzitter nodig. Hij mag niet te oud zijn en in ieder geval mag in zijn hart het vuur van de jeugd niet gedoofd zijn. De secretaris mag gerust iemand zijn, die dagelijks aan zijn Dulcinea schrijft, als hij de postzegels maar niet in rekening brengt bij de ARJOS-penningmeester. Afschriften van bovenbedoelde brieven behoeft hij niet naar het Provinciaal Verband of het Hoofdbestuur te zenden, maar wèl moet hij zorgen, dat hij regelmatig en met niet minder liefde aan genoemde instanties rapporteert al datgene, wat voor een goede gang van zaken nuttig en nodig is. Bezit de afdeling een secretaresse, dan verdient het aanbeveling, in de bedoelde rapporten de aanspreektitels sober te houden, teneinde complicaties bij eventueel ongehuwde provinciale- of hoofdbestuurders te vermijden. De penningmeester moet iemand zijn, die mededogen bezit, doch tevens een man, die op zijn stuk staat. Zonder een hard heer te zijn, moet hij zorgen, aan zijn trek te komen. Daarenboven zal hij, zo nodig, gepaste vrijmoedigheid moeten opbrengen om het bestuur der Kiesvereniging te wijzen op de plicht om het jongerenwerk te steunen, óók in financiëel opzicht. Als voorts de leden begrijpen, dat het een geluk en een zegen is, dat wij een politieke jongerenorganisatie hebben, dan komt het met de afdeling best in orde. Want dan zal er ook het besef zijn, dat wij van wanten moeten weten en dat studie der beginselen dus noodzakelijk is. En is er soms een Jacob Jansen, die opgehaald wenst te worden omdat hij zich een beetje vreemd voelt in de ARJOS, wel, dan hálen we hem op! Wij kunnen hem dan onderweg, als het tijdstip daar rijp voor geacht mag worden, allerminzaamst vragen, of hij vroeger ook niet in z'n eentje naar de kleuterschool durfde. Het staat wel vast, dat wanneer wij hem de volgende keer weer willen ophalen van zijn huis, wij te horen zullen krijgen, dat Jacob reeds een kwartier geleden vertrokken is. En bij het betreden van het vergaderlokaal zullen we hem zien zitten, wachtend op zijn ARJOS-vrienden, met een glorieus gezicht alsof hij, gelijk Hannibal, met de olifanten zijner verbeelding over de Alpen getrokken is.

Mr C. J. VERPLANKE

Studieschets: DE S.G.P.

De redactie van „Op eigen wieken" verzocht mij een leidraad op te stellen voor de behandeling van mijn onlangs bij de A.R. Partijstichting, Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tegen de prijs van *f* 0.75 verkrijgbaar gestelde brochure over „Onze verhouding tot de S.G.P.".
Op een Arjos-vergadering zou wellicht het volgende schema bij de behandeling van dit onderwerp kunnen worden gevolgd.

I Geschiedenis.

Waaruit is de S.G.P. ontstaan? Wie waren in de loop der jaren haar voormannen? Hoe was haar stemmenverloop bij de Kamerverkiezingen sinds 1918 en bij de Statenverkiezingen sinds 1919? Waar vindt men vooral de S.G.P. in de gemeenteraden vertegenwoordigd?

II Karakter.

Uit welke kerkelijke groeperingen is de S.G.P. hoofdzakelijk samengesteld? Waarom komen in de S.G.P. de predikanten zo sterk naar voren? Schets (zonder overdrijving en in alle objectiviteit!) het geestelijk klimaat van de S.G.P. In welke streken van ons land vindt de S.G.P. voornamelijk haar voedingsbodem en hoe komt dat? Welke houding neemt de S.G.P. doorgaans aan tegen de anti-revolutionairen?

III Beginselen.

Leg de nadruk op het uitgangspunt, dat wij met de S.G.P. gemeen hebben. Dat uitgangspunt is er oorzaak van, dat het grootste deel van het Staatkundig Gereformeerd beginsel voor ons aanvaardbaar is; zo bijv. art. 1 (grondslag), 2 (doel), 3 (oorsprong van het overheidsgezag), 6 (rechtspraak), 7 (kiesrecht), 8 (vrouwenkiesrecht), 15 (bevordering particulier initiatief), 16 (belastingen), 17 (defensie), 18 (overzeese gebiedsdelen) en 19 (regeringsvorm).
De principiële verschillen tussen A.R. Partij en S.G.P. mogen intussen niet worden verdoezeld. Zij wortelen hoofdzakelijk in een verschil van visie op de taak der Overheid. Laat zien, hoe van Calvijn uit twee lijnen lopen en wat het onderscheid daartussen is. Op welke Schriftuurlijke gronden kan de anti-revolutionair zijn standpunt verdedigen tegenover de S.G.P. en aantonen, dat de Staatkundig Gereformeerde opvatting onjuist is?
Wat komt er van de practische toepassing van het Staatkundig Gereformeerde standpunt terecht?
Het principiële verschil komt vooral tot uiting in:

1. de algemene omschrijving van de overheidstaak (art. 4).
Welke algemene critiek kan daarop worden uitgeoefend?
Waarom behoort het volgens de anti-revolutionair niet tot de taak der Overheid:
a. de ontheiliging van Gods Naam strafbaar te stellen? Wijs op het verschil met art. 3 van het S.G. gemeenteprogram! Dat gemeenteprogram is voor ons vrijwel geheel aanvaardbaar. Hoe komt dat? (zie blz. 31 van de brochure).
b. de eed te eisen?
c. te waken voor de openbare zedelijkheid? Wijs op het verschil met art. 3 van het S.G. gemeenteprogram.
d. in alle samenkomsten te verbieden het verbreiden van beginselen, die de ere Gods en het gezag der Overheid aanranden?

2. de taak van de Overheid met betrekking tot de Kerk (art. 5). Welke vragen kan men daarbij aan de S.G.P. stellen?
3. de taak van de Overheid met betrekking tot het sociale leven (artt. 7, 9 en 14). Welke critiek kan op art. 7 worden uitgeoefend? Wijs op het verschil met art. 11 van het S.G. gemeenteprogram. Welke bezwaren heeft de S.G.P. tegen de verzekering? Wat kan daartegen worden ingebracht? Hoe stond de S.G.P. tegen over de wet op de collectieve arbeidsovereenkomst, de Bedrijfsradenwet, de Noodwet Ouderdomsvoorziening en de Wet op de Bedrijfsorganisatie? Welke critiek kan op art. 14 worden uitgeoefend?
4. de taak van de Overheid met betrekking tot de volksgezondheid (art. 8). Welke critiek kan daarop worden uitgeoefend? Wijs op het verschil met art. 10 van het S.G. gemeenteprogram. Hoe staan de anti-revolutionairen in hun parlementaire practijk tegenover de vaccinedwang?

3. de taak van de Overheid met betrekking tot het onderwijs (artt. 10 en 11). Welke critiek kan daarop worden uitgeoefend? In welke richting heeft de S.G.P. zich in de practijk ontwikkeld?

IV Parlementaire geschiedenis.

Vertel enkele gebeurtenissen uit de parlementaire practijk van de S.G.P.: debat naar aanleiding van interpellatie-Boon, debat over gezantschap bij het Vaticaan, houding ten opzichte van de Verenigde Naties.

V Conclusie.

De S.G.P. is na aan ons verwant, maar tegen haar beginselen hebben wij bepaalde principiële bezwaren. Onze propaganda mag de S.G.P. niet uit het oog verliezen. Het terugwinnen van de Staatkundig Gereformeerden moet geschieden in een sfeer van vertrouwen. Men moet hen volstrekt serieus tegemoet treden. Dan ligt hier een terrein voor onze wervingsactie, groter dan in het verleden werd vermoed.

Jaarvergadering Provinciaal Verband Noord-Holland

Na de zeer geslaagde toogdag, waarop we door Prof. I. A. Diepenhorst en Burgemeester J. G. Boot bezield werden voor het werk in dit seizoen, bleek het dat de clubs accoord gingen met het jaarverslag van de secretaris, waarin per district de taak werd aangegeven. Na enige aarzeling stelde men de contributie op *f* 0.25 per lid voor dit jaar, gezien de moeilijke toestand. Uit de dezer dagen toegezonden circulaire blijkt, dat nog lang niet alle clubs hun spreker uitnodigden voor het onderwerp der studieconferentie. Verder wordt vermeld, dat Mr F. van Smeden meende te moeten bedanken als secretaris der provincie. Een woord van bijzondere dank past voor al het enthousiaste werk, waardoor hij Noord-Holland van een schamel wingewest, tot een provincie maakte die er zijn kan! De samenstelling van het bestuur is thans: Mej. A. A. Hilhorst (het Gooi), Mr F. van Smeden (Haarlemmermeer), Mr C. J. Verplanke, voorzitter (Kennemerland, wnd.), Mej. C. U. van den Pol (Amsterdam, tijd.), F. Slot (Groot-Alkmaar), J. Pieters (Zaanstreek), H. A. Homan Jr, secretaris (Drechterland) en J. Terpstra, penn.m. (Wieringermeer).

Het blijkt ons dat verschillende clubs actief zijn in particuliere acties, en verder hielden Wieringermeer en Amsterdam een gewestelijke wapenschouw.

Enkhuizen. HOMAN Jr.

Staatsinrichting

DE TWEEDE KAMER I

Nadat aard en taak der Staten-Generaal en de onderlinge verhouding tussen Eerste en Tweede Kamer zijn nagegaan, komt thans in een tweetal artikelen de Tweede Kamer nader aan de orde. Allereerst worde iets over de samenstelling der Tweede Kamer opgemerkt.

* * *

De Tweede Kamer bestaat uit honderd leden, die worden gekozen voor een periode van vier jaren, tenzij de Koning gebruik maakt van zijn recht om de Tweede Kamer eerder te ontbinden. Kamerontbinding **kan** plaats hebben om staatkundige redenen, bijvoorbeeld wanneer er een conflict is tussen de Regering en één der Kamers, en **moet** plaats hebben in geval van een Grondwetsherziening (een voorstel tot Grondwetsherziening moet n.l. eerst door de zittende Tweede Kamer en door de zittende Eerste Kamer worden aangenomen; vervolgens vindt Kamerontbinding en verkiezing van nieuwe Kamers plaats; daarna moet het voorstel door de nieuw gekozen Kamers worden behandeld). Ontbinding om staatkundige redenen vond laatstelijk plaats in 1933, toen het ministerie enige maanden, voordat de normale vierjaarlijkse verkiezingen zouden moeten plaats hebben, van zijn taak ontheven wenste te worden; speciale ontbinding ter gelegenheid van een Grondwetsherziening vond laatstelijk plaats in 1948 (in verband met een op handen zijnde souvereiniteitsoverdracht), toen de zittingsduur der in 1946 gekozen Tweede Kamer nog slechts voor de helft verstreken was. Met uitzondering van 1948 is het echter de laatste tijd helaas gebruikelijk geworden, Kamerontbinding tengevolge van een Grondwetsherziening op een zodanig tijdstip te stellen, dat de daarop volgende Kamerverkiezing met de gewone periodieke verkiezing samenvalt (aldus in 1922, in 1937 en in 1952). Zodoende speelt bij de verkiezingen de Grondwetsherziening nauwelijks meer een rol en wordt de eis tot Kamerontbinding van zijn bedoeling (het onderzoeken, of de voorgestelde herziening voldoende weerklank vindt bij het volk) beroofd.

Opgemerkt zij nog, dat Kamerontbinding anders dan in geval van een Grondwetsherziening niet mag plaats hebben, indien de Raad van State het Koninklijk gezag waarneemt (zie Ned. Ged. 19 April 1952, blz. 138).

De gewone zitting van de Staten-Generaal vangt jaarlijks aan op de derde Dinsdag in September (Prinsjesdag). De Eerste en Tweede Kamer komen dan in verenigde vergadering bijeen, die door de Koning persoonlijk wordt geopend met het uitspreken van de z.g.n. Troonrede.

De zitting wordt gesloten op de Zaterdag, die aan de derde Dinsdag in September voorafgaat. Ook voor de sluiting van de zitting komen de Eerste en Tweede Kamer in verenigde vergadering bijeen. De sluiting geschiedt gewoonlijk niet door de Koning persoonlijk, maar namens deze door de minister van Binnenlandse Zaken.

De zittingsperiode van een Kamer, die na een ontbinding gekozen is, kan natuurlijk op elk tijdstip in het jaar aanvangen. Zulk een zitting noemt men een buitengewone zitting. Zij wordt meestal niet door de Koning persoonlijk, maar door de minister van Binnenlandse Zaken geopend met een rede, die men dan niet troonrede, maar openingsrede noemt.

Wanneer er halverwege een zitting een Kamerontbinding en verkiezing van een nieuwe Kamer plaats vindt, treden de nieuw gekozen Kamerleden eerst vier jaren na de eerstvolgende Dinsdag in September af, omdat een duur van precies vier jaren terugkeer tot de normale aanvangsdag der zitting in September onmogelijk zou maken. Deze leden worden dus gekozen voor één buitengewone zitting plus vier (gewone) zittingen.

Gedurende een zitting worden tal van vergaderingen gehouden. Slechts met Kerstmis, met Pasen en in de zomer wordt de zitting meestal geschorst en worden er geen vergaderingen gehouden: de Kamer is dan op reces.

De vergaderingen der Kamer zijn openbaar. Op voorstel van de voorzitter of van een tiende deel der aanwezige leden kunnen echter de deuren worden gesloten: de Kamer is dan in comité-generaal.

Het verhandelde in de vergaderingen wordt stenografisch opgenomen. Het wordt uitgegeven in de z.g.n. Handelingen der Staten-Generaal, waarop iedere belangsteliende zich abonneren kan.

* * *

De Tweede Kamerleden worden gekozen door de kiezers (mannen en vrouwen), die op de dag der candidaatstelling ingezetenen van het Rijk zijn, mits zij Nederlanders zijn of door de wet als Nederlandse onderdanen zijn erkend en zij de leeftijd van 23 jaren hebben bereikt. Van de uitoefening van het kiesrecht zijn o.m. uitgesloten gevangenen, krank- en zwakzinnigen en zij, wie het kiesrecht is ontnomen.

Niet alle kiezers kunnen echter worden gekozen (allen die het actief kiesrecht hebben, hebben dus niet het passief kiesrecht), d.w.z. om lid van de Tweede Kamer te kunnen zijn, moet men in het algemeen voldoen aan dezelfde vereisten die voor een kiezer gelden, maar gelden bovendien enkele andere voorwaarden.

Allereerst moet men de leeftijd van 30 jaren hebben bereikt. Het actief kiesrecht heeft men reeds op 23-jarige leeftijd, doch het passief kiesrecht voor de Tweede Kamer krijgt men pas zeven jaar later. (Voor de gemeenteraad krijgt men het passief kiesrecht reeds op 23-jarige leeftijd; voor de Provinciale Staten krijgt men het op 25-jarige leeftijd).

Voorts kan men niet tegelijk lid van de Tweede en van de Eerste Kamer zijn en ook kan een Kamerlid niet tegelijkertijd lid van de Raad van State, lid van de Hoge Raad, lid van de Algemene Rekenkamer, Commissaris der Koningin of griffier van één der Kamers zijn. Wordt een Kamerlid tot minister benoemd, dan kan hij ten hoogste gedurende drie maanden zijn Kamerlidmaatschap met zijn ambt van minister verenigen.

De Tweede Kamerleden ontvangen een schadeloosstelling van *f* 7200,—, *f* 7800,— of *f* 8400,— per jaar, al naardat zij minder dan 10 k.m., meer dan 10 doch minder dan 75 k.m., of meer dan 75 k.m. van het gebouw der Tweede Kamer verwijderd wonen. Bovendien ontvangen zij een bepaalde vergoeding voor reiskosten. Aftredende leden ontvangen een pensioen van *f* 187,50 's jaars voor elk jaar, gedurende hetwelk zij lid der Kamer waren, tot een maximum van *f* 3500,—.

* * *

De voorzitter der Tweede Kamer wordt door de Koning voor het tijdperk van één zitting benoemd uit een door de Kamer aangeboden voordracht van drie personen. Regel is, dat de eerstvoorgedragene (meestal behorende tot de grootste partij) wordt benoemd en dat de beide anderen (meestal behorende tot de op één na en de op twee na grootste

partij) als plaatsvervangend voorzitter optreden. Bij ontstentenis van de beide plaatsvervangende voorzitters wordt, als de voorzitter verhinderd is, zijn plaats vervuld door het oudste aanwezige lid.

De voorzitter ontvangt, behalve de gewone schadeloosstelling, nog een extra-toelage van *f* 7200,— per jaar.

De Kamer benoemt zelf haar griffier en de drie commiezen-griffier, die de griffier moeten bijstaan.

* * *

Een Kamerlid is niet gerechtelijk vervolgbaar voor hetgeen hij in de vergadering heeft gezegd. Wel kan een lid, dat de orde verstoort of beledigende uitdrukkingen bezigt, door de voorzitter tot de orde worden geroepen. Baat dit niet, dan kan hem het woord worden ontnomen. Baat ook dit niet, dan kan hem voor de eerste maal voor één dag en in geval van herhaling voor een bepaalde tijd de toegang tot de Kamergebouwen worden ontzegd.

Kamerleden, die ambtsmisdrijven in hun betrekking hebben gepleegd, kunnen slechts vervolgd worden op last van de Koning of op last van de Tweede Kamer. Zij moeten dan terecht staan voor de Hoge Raad.

* * *

In een volgend artikel zal worden gehandeld over de bevoegdheden en de taak der Tweede Kamer, voorzover deze niet reeds aan de orde zijn gekomen in de twee voorafgaande artikelen.

Mr C. J. Verplanke.

Overheid en kunst

RONDVRAAG:

„Hoe moet onze houding als anti-revolutionairen zijn tegenover die opdrachten, welke door de regering aan dichters, schrijvers en musici verstrekt worden, bijv. die aan de heer Rijnsdorp?" zo vraagt de ARJOS te V.

Ik geloof niet, dat van mij kan worden gevraagd een uitspraak te doen omtrent de door de anti-revolutionairen in te nemen houding ten aanzien van bepaalde met name genoemde aangelegenheden. Wij moeten bijzonder voorzichtig zijn met iets tot al dan niet anti-revolutionair te bestempelen. Het direct klaar staan met het merkteken „goed" of „fout" heeft een verkeerde uitwerking. Wat niet als anti-revolutionair staat geëtiketteerd is **dus** fout. Een dergelijke methode is voor bepaalde personen misschien wel aanlokkelijk, omdat het voor hen op die wijze wel uiterst gemakkelijk wordt gemaakt als „goed anti-revolutionair" door het politieke leven te gaan. Zij hebben zich een soort vademecum aangeschaft, waarin alle denkbare onderwerpen in alphabetische volgorde gerangschikt staan met daarachter de vermelding: „anti-revolutionair" of „niet-anti-revolutionair". Zo'n vademecum zou een onding zijn en iemand, die zich zo'n hulpmiddel zou wensen, een geestelijke luiaard.

Dit zeg ik niet als zou ik de vraagstellers zo zien. Zeer beslist niet. Dan was een antwoord op deze vraag achterwege gebleven. Het lijkt me alleen nuttig, de zaken zo eens duidelijk te stellen

Nu wat de vraag zelve betreft.

Vermoedelijk zijn degenen, die op de vergadering van de vragende club stelling hebben gekozen tegen regeringsopdrachten op het gebied van de kunst, uitgegaan van de gedachte, door Thorbecke aldus geformuleerd: „Kunst is geen regeringszaak". Op grond daarvan zou de regering zich op dat terrein niet mogen begeven. Doet zij dat toch dan is dat een niet te aanvaarden grensoverschrijding, waar men zich tegen te weer moet stellen.

Dat kunst geen regeringszaak is, wil ik dadelijk toestemmen, maar dat sluit naar mijn mening toch nog niet in, dat de regering niets **ter bevordering** van de kunst zou mogen of moeten doen. Het zou naar mijn gevoelen niet juist zijn, indien de regering opdrachten verstrekte aan kunstenaars en in die opdrachten zou neerleggen, dat daarin een bepaalde— dus **door de regering gewenste** — opvatting tot uitdrukking zou komen. Dan was de kunst in het dwangbuis gewrongen. Dat was het begin van de **staatskunst** (iets anders dan staatkunde!) Tot welke buitensporigheden dit leiden kan, is uit de onlangs in Trouw gepubliceerde artikelenreeks over de kunst in Sovjet-Rusland duidelijk gebleken. Daar staat alles, ook de kunst, in dienst van de totalitaire staat.

Dat heeft echter niets meer te maken met een opdracht — ook door de V se club bedoeld — als aan de heer Rijnsdorp gegeven. Deze opdracht luidde: **Het schrijven van een essay, waarin de hedendaagse calvinistische Nederlandse literatuur en critiek worden getoetst aan de aesthetische beginselen van Calvijn.**

Tegen opdrachten als deze zou ik — zoals men inmiddels zal hebben begrepen — geen bezwaar willen maken.

C. D. VAN OOSTEN.

Ook de mannen zonder kiesrecht

Washington mocht bij de presidentsverkiezingen niet meestemmen, omdat het een apart gebied is. Waarom is de zetel van de regering er dan gevestigd? Is dat altijd al geweest?

Zo vraagt de ARJOS te B.

Het is een leuke vraag. Een ieder zal begrijpen, waarom ik dat nu zeg, wanneer men weet, dat de burgers van Washington (D.C.) 1) juist het stemrecht missen, **omdat** de stad regeringscentrum is en als zodanig een aparte positie inneemt. In plaats van eigenaardig vinden de Amerikanen dit nogal voor de hand liggend. In een toelichting op de betreffende bepaling uit de Amerikaanse grondwet las ik tenminste, dat het in het algemeen wenselijk wordt geacht, dat de nationale hoofdstad is gelegen in een gebied onder uitsluitend nationale jurisdictie, hetgeen in dit geval betekent onder directe zeggenschap van de regering der Verenigde Staten. Het district Columbia, waarin het regeringscentrum gelegen is, mist dan ook de gewone staatsorganen. Men heeft er geen senaat en geen „huis van afgevaardigden", zoals in de verschillende Amerikaanse Staten. Het district wordt bestuurd door drie commissarissen, waarvan er twee door het Congres (van de V.S.!) worden benoemd voor de tijd van drie jaar, terwijl de derde man voor onbepaalde tijd wordt benoemd door de President. De bestuurstaak van deze commissarissen is beperkt tot het dagelijks bestuur, zoals dat — bij wijze van vergelijking — in de Nederlandse gemeenten aan het college van burgemeester en wethouders is opgedragen.

De inwoners van het district missen het stemrecht. Zij kunnen geen invloed uitoefenen op hun eigen bestuur, noch ook kunnen zij deelnemen aan de presidentsverkiezingen. Slechts de inwoners, die in een der Staten het stemrecht hebben verworven en dat bij vestiging in het district hebben behouden (een figuur die ook niet elke Staat kent), kunnen aan de verkiezingen in de betreffende Staat deelnemen. Dit geschiedt meestentijds per brief.

Over de vraag of dit altijd zo is geweest, het volgende:

Reeds in de conventie van 1787 te Philadelphia, de vergadering van afgevaardigden van een aantal staten, waarin de Amerikaanse grondwet werd opgesteld, werd de bepaling in de grondwet gebracht, dat de zete. der regering zou worden gevestigd op een apart gebied, dat niet tot enige Staat zou behoren. De Staten Virginia en Maryland stonden voor dat doel elk een stuk grond af. Een en ander betekende dit uit de weg ruimen van een twistpunt, want reeds hadden de Staten Virginia en Pennsylvania doen blijken, dat zij beide prijs stelden op de eer, de toekomstige hoofdstad op hun grondgebied te zien verrijzen.

---

1) De Verenigde Staten van Amerika vormen een federatie van 48 Staten en een district, het district Columbia. In dit district ligt de stad Washington. Vandaar dat men ter onderscheiding van de Staat Washington, achter de naam van de stad de letters D.C. plaatst.

C. D. VAN OOSTEN

Iedere abonné
wint een abonné

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF

„NEDERLAND"

OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE

Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties

van elk vermogen

Golfcartonfabriek

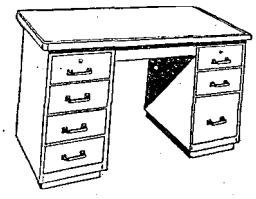
Z. de Zeeuw n.v.

Eerbeek

Fabrikante van papieren opvulkussens

Rollen
Formaten
Kleine dozen

Ook in 10 standaard-kleuren in speciaal-uitvoeringen

HOUTEN EN STALEN KANTOORMEUBELEN

Vraagt onze prijscouranten

ASPA

ZAANDAM

Westzijde 53

Tel. (K 2980) 2246*

Bereiding van:
Bedveren
Kapok
Vulvlokken
Watten
Snelvulling
Crin Végétal
Zeegras
enz.

H V K

N.V. Heerenveensche

Veeren- & Kapokfabrieken

A. BORKENT

Schans 43 - Heerenveen

Telefoon 0 5130 - 2741 (2 lijnen)

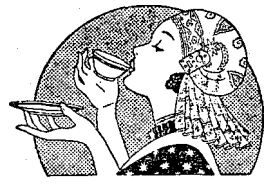
CONSTRUCTIEWERKPLAATS

„BAILEY"

Nieuw-Lekkerland
Telefoon 36

Gespecialiseerd in

Staalconstructies voor Gebouwen

KG

KOFFIE-THEE

Kanis & Gunnink Kampen

KWALITEIT GEGARANDEERD

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**

BOLSWARD EN GRONINGEN

*

Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.

BEGRAFENIS - TRANSPORT

DEN HAAG Tel. 115940 | HAARLEM Tel. 10441 | DELFT Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

KOOG a/d ZAAN

TEL. 4947 (K. 2980)

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN

ZOETERMEER

Tel. nr 12 (4 lijnen)

N.V. W. J. SCHUILING's

GIETERIJ BENODIGDHEDEN

Handelsonderneming

Binnenhavenweg 20 Hengelo

Tel. K 5400—3029 (na 18 uur Delden K 5407—447)

N.V. GROFSMEDERIJ V/H

Firma Gebr. N. en E. DE JONGH

BOLNES TELEFOON K 1896—304

A. VAN DER WERFF

SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF

Verhuur dekschuiten en motordekschuiten

DOESBURG **TELEFOON 275**

N.V. HOUTHANDEL v.h. Fa. J. & G. ALBLAS - WADDINXVEEN

Zagerij - Telefoon 206 - Schaverij

MEUBELPLAAT - TRIPLEX

Eiken en Beuken van Slavonië, Frankrijk, Duitsland e.a.

Vuren, Grenen, Oregon Pine, Pitch Pine, enz.

Filiaal: ROTTERDAM, Zwaanshals 119—125

WILT U OP DE HOOGTE BLIJVEN met wat er in de Gereformeerde Kerken in Nederland geschiedt?

Leest dan **Centraal Weekblad**

ten dienste van de „Gereformeerde Kerken in Nederland"

Bevat leidinggevende artikelen, reportages, nieuws uit de kerken en is voorzien van passende illustraties.

Abonneert U of vraagt proefnummer aan bij administratie Centraal Weekblad

DRUKKERIJ LIBERTAS - DRIFT 13 - UTRECHT

GEURTS' Conservenfabriek C.V.

DODEWAARD

De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden

Vraagt Uw winkelier ons merk

JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

FELIX

het

volmaakte voer

voor hond en kat

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

GEGARANDEERD KWALITEIT

LUBRO

Luxe Brood-, Beschuit-, Koek- en Banketbakkerijen

* *

Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

M. C. VAN STAAVEREN

Specialiteit in

ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN

Aalsmeer — Telefoon 715

FIRMA BLAAK

HOOGEZAND

Boot- en Sloepbouwerij

J. NOOITGEDAGT & ZN

IJLST

Reeds 87 jaren op het ijs!

Let op het gedeponeerde FABRIEKSMERK

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

Firma J. van den Berg & Zonen

WADDINXVEEN — Telefoon 226 K 1828

Drukkerij Libertas, Utrecht

9e JAARGANG No. 4 — (Contactnummer 3) — 21 Maart 1953

Nederlandsche Gedachten

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Het huurvraagstuk

De partij in actie

Uit het parlement

Gevallen

Nieuwe heerser

Herstel der pauselijke hierarchie en de Chr. Prot. Nationaliteit

Uit krant en periodiek

Op eigen wieken:

De vaart der Arjos

„Ik heb een vriend"

De Arjos in Drente

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

Handels- en Effectenbank N.V.

gevestigd te GRONINGEN

Alle bank-, effecten- en assurantiezaken

Speciale afdeling voor het verhandelen van obligaties van Protestantse kerken, scholen en Stichtingen van Liefdadigheid

Vraagt Uw Schilder,

Voor het buitenschilderwerk aan Uw gebouwen

GARANTIE STANDVERF

IN ALLE KLEUREN

De enige verf welke **vijf jaar** gegarandeerd wordt.

Wed. Boonstoppel & Zonen N.V.

Lak- & Vernisfabriek - Waddinxveen

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"
Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar voor de aardigste babyfoto, die wordt ingezonden aan

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Medicinale **SALVITINE**

MAAKT U FIT

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij
N.V. BOGENA - SCHIEDAM

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

9e Jrg. no. 4 (Co. 2)

21 Maart 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

Dr J. SCHOUTEN

Het Huurvraagstuk

In de laatste jaren is veel gesproken en geschreven over het vraagstuk van de woninghuren. De opvattingen daarover bleken in menig opzicht zeer te verschillen, maar één ding is toch wel duidelijk geworden, nl. dit, dat wij hier te doen hebben met een aangelegenheid, welke spoedig een nadere voorziening behoeft.

De oorlog ons aangedaan door Hitler-Duitsland en de bezetting van ons land door dezelfde macht, gingen gepaard met een groot verlies aan woningen en leidden tot een vrijwel geheel stopzetten van de woningbouw. Daarom was het noodzakelijk een maatregel te treffen tegen de gevolgen van de steeds-toenemende schaarste aan woningen. Deze maatregel hield in, dat de huren, welke begin Mei 1940 golden, niet mochten worden verhoogd. Na de bevrijding van ons land is deze maatregel nog geruime tijd gehandhaafd. Daarna kwam er een wettelijke regeling tot stand, waarin werd bepaald, dat de huren van begin Mei 1940 met 15 % mochten worden verhoogd. Deze geldt thans nog.

Men is het er, zij het ten dele op uiteenlopende gronden, over eens, dat deze regeling niet kan worden bestendigd. Kortweg gezegd: Zij is onrechtvaardig ten aanzien van de eigenaren van het vooroorlogse woningbezit, en zij staat in de weg aan een behoorlijke oplossing van het gehele woningvraagstuk. Beide punten willen wij kort toelichten.

Dat de regeling onrechtvaardig is, springt in het oog als op het volgende wordt gelet. De huren mochten een aantal jaren niet worden verhoogd, en daarna slechts met 15 %. Omtrent de lasten en kosten aan het woningbezit verbonden werden echter geen beperkende maatregelen genomen. In vele gevallen stegen de grondlasten, de straatlasten, de waterschapslasten enz. De onderhoudskosten vroegen, ook al werden zij tot het minimum beperkt, veel meer dan vóór de oorlog door de stijging van de materiaalprijzen en de lonen. In de laatste jaren gingen de renten van hypotheken en de kosten van hypotheeksluiting omhoog [1]). Daardoor daalden de netto-inkomsten uit huizenbezit meestal belangrijk. Dit was en is onrechtvaardig, in het bijzonder jegens die huiseigenaren, die deze inkomsten nodig hebben ter voorziening in het levensonderhoud van zichzelf en de hunnen. Zelfs indien hun netto-inkomsten uit dit bezit gelijk zouden zijn aan die van voor de oorlog — wat, zoals wij aangaven, niet het geval is — is er voor hen van een ernstige achteruitgang in stoffelijke positie sprake, aangezien ook de koopkracht van deze inkomsten zeer aanzienlijk is gedaald. Te sterker is hun achteruitgang in levenspeil, nu in de regel deze inkomsten zijn verminderd. Velen van degenen, die een reeks van jaren hard gewerkt en sober geleefd hebben, om wat te kunnen sparen voor de oude dag en hun spaargelden in enkele huizen hebben belegd, zijn dan ook door de loop van zaken zwaar gedupeerd, en hebben wel op uiterst pijnlijke wijze met de stoffelijke noden kennis gemaakt. Daarom is een verhoging van de huren van de zg. oude woningen uit een oogpunt van rechtvaardigheid beslist noodzakelijk.

Bestendiging van de thans geldende regeling inzake de woninghuren staat, zo zeiden wij, in de weg aan een behoorlijke oplossing van het gehele woningvraagstuk. Deze omvat, behalve de bouw van woningen in een zo omvangrijk mogelijke mate ter opheffing van de woningnood, de bevordering van de instandhouding van het oude woningbezit uiteraard met uitzondering van de krotwoningen. Deskundigen laten niet na telkens weer te wijzen op de grote betekenis hiervan. Er is een enorm kapitaal belegd in het vooroorlogse woningbezit. Onvoldoende onderhoud, respectievelijk het geheel achterwege blijven daarvan,

Onze Eerste-Kamerfractie in vergadering bijeen. Van links naar rechts de heren J. Schipper, J. Tjalma, Dr W. Rip, Prof. Mr A. Anema, Prof. Dr I. A. Diepenhorst, H. Algra en Prof. Mr J. Hellema.

verkort de levensduur van dit bezit in een steeds sneller tempo, en leidt dus tot een ontzaglijke schade. Daarom is bevordering van het normale onderhoud van dit bezit een gebiedende eis. Het is niet wel voor tegenspraak vatbaar, dat het onderhoud van de oude woningen thans zeer veel te wensen overlaat, omdat, nog afgezien van de financiële positie der eigenaren, de huren daarvoor te laag zijn. Conclusie: de huren van de vooroorlogse woningen moeten worden verhoogd, omdat dit van gunstige invloed zal zijn op het onderhoud daarvan.

Ook tussen de voorziening in de woningnood en de huren van de oude woningen is een nauw verband. Voor de nieuwe woningen heeft men het huurpeil van de oude niet kunnen handhaven. De sterk gestegen bouwkosten noopten, niettegenstaande de aanzienlijke bijdragen in de exploitatietekorten, welke de Overheid te haren laste heeft genomen, tot een steeds verder gaande verhoging van de huren voor nieuwe woningen. In sommige gevallen bedragen deze reeds 165 % van de vooroorlogse huur. Daardoor is de afstand tussen de huren van oude en die van nieuwe woningen te groot geworden. Dit huurbeleid bracht elementen van onzekerheid mede, welke de bouw van nieuwe woningen belemmeren, en riep ongelijkheden in het leven, welke zeker op de duur niet zijn te handhaven. [2]). De genoemde afstand kan niet worden ingeperkt door verlaging van het huurpeil voor de nieuwe woningen. Hij moet dus wel in belangrijke mate worden verkleind door verhoging van de huren der oude woningen. Daaraan is niet te ontkomen, wanneer men de bevordering ener gezonde oplossing van het gehele woningprobleem wenst. En wie zou die niet wensen?

* * *

Er zijn echter nog andere kanten aan de zaak, waarvoor wij de ogen niet mogen sluiten. Een bevredigende regeling van het huurvraagstuk kan niet worden nagestreefd, los van het gehele loon-, prijs- en belastingbeleid. Het is in de huidige situatie ondenkbaar de in ieder geval vereiste verhoging van de huren der oude woningen tot stand te brengen, zonder een compensatie, welke de daaruit voortvloeiende stijging van de kosten voor levensonderhoud neutraliseert, althans in belangrijke mate verzacht. Het achterwege laten van zulk een compensatie zou ook niet redelijk en billijk zijn, vooral niet jegens de velen, die worstelen om het hoofd boven water te houden, en die hun uitgaven reeds tot het uiterste hebben beperkt. Een compensatieregeling is dus noodzakelijk, maar men denke niet dat het treffen daarvan op een sociaal en economisch verantwoorde wijze een eenvoudige aangelegenheid is. Daarvoor is het samenstel van verhoudingen te ingewikkeld. Gelet op de economische positie van ons volk zal het wel nodig zijn tot een complex van maatregelen te komen op het gebied van de lonen, de pensioenen en andere uitkeringen uit de Overheidskas, en de belastingen. Met betrekking tot de belastingen denken wij zowel aan voorzieningen, welke tot prijsverlaging leiden, als aan belastingverlichting.

Op de vragen, welke de compensatie betreffen, hopen wij nader in te gaan, nadat de Regering haar plannen heeft gepubliceerd.[3])

---

1) Daarbij komt nog, dat het huizenbezit voor de vermogensaanwasbelasting op 20 % hoger werd gewaardeerd dan vóór de oorlog, zodat zij, die in deze belasting vielen, een aanzienlijk bedrag moesten betalen voor vermogensaanwas van een bezit, dat minder opbracht dan vóór Mei 1940.

2) Het is niet zeldzaam meer, dat het verschil in huur tussen een een oude en een nieuwe woning *f* 4 à 5 per week bedraagt. Wat dit betekent voor arbeiders, die een gelijk loon verdienen, behoeft niet te worden uiteengezet.

3) Nadat dit artikel was geschreven brachten de dagbladen enige officieuze berichten omtrent de plannen van de Regering. Of deze juist zijn en volledig, moet worden afgewacht. Daarom komt het ons beter voor daarop niet een beschouwing te bouwen.

DE PARTIJ in actie

1. De Gemeenteraadsverkiezingen

De Gemeenteraadsverkiezingen gaan gewoon door. Voor de getroffen gebieden zullen deze vermoedelijk een jaar worden uitgesteld. De mogelijkheid bestaat dat de nu te kiezen gemeenteraden voor vijf jaar zitting zullen hebben, zodat eerst in 1958 nieuwe verkiezingen zullen plaats hebben. Dat heeft wat voor en wat tegen. Er vóór pleit dat dan voortaan de verkiezingen van raden en staten in één jaar en kort na elkaar worden gehouden. Dat betekent practisch dat slechts één verkiezingsactie behoeft te worden georganiseerd. Voor de politieke partijen betekent dit een aanmerkelijke bezuiniging en voor de burgers meer rust. Er tegen pleit — de heer C. van den Heuvel heeft daar in de Kamer op gewezen — dat de raadsverkiezingen worden gehouden in de schaduw van de Statenstembus en daardoor wellicht aan eigen karakter inboeten. Maar of dit nadeel van zoveel betekenis is betwijfelen wij. Intussen de zaak is nog niet in kannen en kruiken. De wettelijke voorzieningen moeten nog worden getroffen.

2. Affiches

Het Bureau Centraal Comité stelt voor de komende raadsverkiezingen beschikbaar een eenvoudig affiche. Een exemplaar daarvan werd reeds aan de besturen der kiesverenigingen toegezonden. Het affiche geeft het embleem van de partij met daaronder: Anti-revolutionair — ook voor de gemeenteraad — en voorts het lijstnummer. In dat lijstnummer zit de moeilijkheid. Het is niet voor alle gemeenten gelijk, in sommige gevallen is het niet spoedig bekend. Daarom is het gewenst, dat men zich zo spoedig mogelijk met de gemeentesecretarie in verbinding stelt om inlichtingen te verkrijgen over het nummer dat vermoedelijk zal worden toegewezen. In ieder geval geve men zo spoedig mogelijk op het aantal affiches dat men verlangt, zodat enigszins kan worden begroot welke aantallen moeten worden gedrukt. Direct na het bekend worden van het lijstnummer kan dit dan worden medegedeeld. De formaten zijn:

19 cm × 25 cm **klein** à 5 ct
38 cm × 25 cm **middel** à 8 ct
38 cm × 50 cm **groot** à 15 ct

3. Het eeuwfeest van Zutphen

De kiesvereniging „Nederland en Oranje" te Zutphen heeft, het is inmiddels reeds enige tijd geleden, haar eeuwfeest gevierd. Bij die gelegenheid heeft zij een klein maar keurig verzorgd gedenkschrift uitgegeven onder het motto „De strijd der kleine luyden voor vrijheid en recht". Het werd samengesteld door: een lid der vereniging. En het voorwoord bericht: Herinneringen te schrijven van een kiesvereniging, waarvan de notulen zijn verloren gegaan, is een schier onmogelijke taak. Toch bleek het mogelijk te zijn iets mede te delen over een honderdjarige strijd, waaraan ook haar leden deelnamen".
Met warme, hartelijke liefde is dit gedenkschrift in al zijn eenvoud samengesteld. Uit alles blijkt dat het verzamelen der spaarzamelijke gegevens veel tijd en moeite moet hebben gekost. Maar het was ook wel de moeite waard de historie na te speuren. Immers in 1868 werd Mr Aenas baron Mackaij lid van de kiesvereniging. In 1875 werd hij door het district Amersfoort in de Tweede Kamer gebracht hoewel hij in Zutpen bleef wonen. In het district Deventer (waartoe Zutphen behoorde) werd pas in 1882 de overwinning behaald. In 1866 kreeg Thorbecke in dit district 905 en Keuchenius 81 stemmen. In Juni 1881 kreeg de Liberaal 1495 en Mackay 1351 stemmen. In December 1881, de liberaal 1406 en Mackaij 1396 stemmen en in 1882 kreeg de Liberaal 1358 en Mr W. G. Baron Brantsen van der Zijp A.R. 1413. Men ziet hoe het er voortdurend spande. In die tijd waren Mackaij, G. J. M. Oudenampsen en van Löben Sels de bestuursleden. In 1888 werd Mr Engelberts gekozen. Vermelden wij nog dat Talma in 1905 werd verslagen met 3368 tegen 3489 stemmen.

De kiesvereniging te Zutphen is niet groot. Haar ledental is 239. Maar daarom te meer valt het op dat men juist daar het eeuwfeest mocht herdenken. Er is een kern van trouwe werkers. Onder de voorzitters willen wij noemen de namen van G. J. M. Oudenampsen en J. Boks. De tegenwoordige voorzitter, de Heer T. Steenstra, wensen wij gaarne hartelijk geluk met de actieve kiesvereniging die hij thans leiden mag.

4. Partijconferentie

De plannen voor de te houden partijconferentie zijn veranderd. Was het aanvankelijk de bedoeling dat het onderwerp: „de bezitsvorming" aan de orde zou worden gesteld, thans blijkt, het is reeds in de pers medegedeeld, dat als onderwerp is gekozen „De werkgelegenheidspolitiek en de gemeente". De inleider is de Heer A. Stapelkamp — ons lid van de Tweede Kamer. Het is een uitermate belangrijk, maar vooral ook actueel onderwerp, waarbij de sociale politiek in het centrum wordt geplaatst. Daar is reden toe, want het werkloosheidscijfer ging weer omhoog en daarom moet daaraan grote aandacht worden gegeven. De partijconferentie vindt plaats te Den Haag en wordt gehouden op Dinsdag 31 Maart.

5. Het passieve vrouwenkiesrecht

Het ligt in de bedoeling van het Centraal-Comité om in het najaar een buitengewone Deputatenvergadering bijeen te roepen ter bespreking van het vraagstuk van het passieve vrouwenkiesrecht. De commissie Donner heeft daarover gerapporteerd. Het Centraal Comité heeft dat rapport met een bijgaande brief gepubliceerd en in die brief zijn aanvankelijk standpunt bepaald. Daarna is de zaak ter sprake geweest op het Centralen Convent. Voorts ligt het in de bedoeling dat het Centraal Comité vóór de buitengewone Deputatenvergadering zich nog eens uitspreekt in een kort geschrift om zijn standpunt nader toe te lichten.

6. Het College van Advies

Het College van Advies vergadert op Woensdag 18 Maart Dat is zijn jaarlijkse algemene bijeenkomst. Drie referenten zijn gevraagd, n.l. Prof. L. F. van Muiswinkel, Mr K. Groen en Prof. Dr I. A. Diepenhorst. Alle drie behandelen zij de vraag wat er nu wel en wat er nu niet in een beginselprogram thuis hoort. Ongetwijfeld een actueel vraagstuk en daarom een gelukkige gedachte om dit onderwerp te behandelen. Herinnerd moge worden aan de suggestie van de commissie-Donner om met een **kort** beginselprogram te volstaan. Ook de reorganisatiecommissie is hierbij geïnteresseerd. In haar discussies heeft deze kwestie uiteraard reeds een rol gespeeld. Met belangstelling wachten wij dan ook het resultaat der discussies af.

7. Statencentrales

Maakten wij de vorige maal melding van de partijdag, die in de Haarlemmermeer zou worden gehouden, thans kunnen wij mededelen dat ook de Centrale Oldebroek een dergelijke vergadering organiseerde te Harderwijk. De heer Mr A. B.

Roosjen zou daar spreken, maar door ziekte was hij verhinderd. De adjunct-secretaris trad in zijn plaats op. Met als onderwerp „In en om de partij". Het was een mooie vergadering. Veel bezoek. Een geanimeerde stemming. Dat moet men meer doen..... Ook de Statencentrale Tiel organiseerde zo'n vergadering evenals de Statencentrale Wijchen. Daar liggen de dingen veel moeilijker. Maar toch verdient het aanbeveling. Op den duur lukt het. Mits men de zaak goed voorbereidt. Dat is een voorwaarde. En nogmaals — laat men daarvan bericht geven aan het bureau. Dan kan er in deze rubriek aandacht aan gegeven worden. En dan natuurlijk liefst met een kort verslag. Wanneer ook de Kamercentrales dit doen — dan kan deze rubriek aan levendigheid winnen. Maar het schijnt voor de secretarissen altijd moeilijk te zijn het adres van het bureau te onthouden. Althans — wij horen zo goed als niets. Dat is jammer en daarmee wordt de zaak niet gediend.

8. Benoemingen

In de plaats van Mr J. Terpstra is de heer **Mr J. van Aartsen** door het Centraal Comité benoemd tot lid van de Raad van Beheer der Dr A. Kuyperstichting. Voor de Kamerkieskring Nijmegen is de heer **H. A. van Willigen,** de burgemeester van Haaften, thans lid van het Centraal Comité. Voor Utrecht treedt op de heer Mr **G. A. Diepenhorst,** het lid van de Gedeputeerde Staten aldaar.

9. Hardnekkig misverstand

Wanneer zal dit hardnekkig misverstand eens zijn overwonnen. Nederlandsche Gedachten is het kaderorgaan van de partij. Het verschijnt 15 x per jaar. De propagandacentrale is indertijd op het idee gekomen om 6 x per jaar dit blad toe te zenden aan alle bij de partij aangesloten leden. Maar vanwege de hoge kosten daaraan verbonden is dat niet mogelijk. Daarom is er deze oplossing voor gevonden. Het blad verschijnt 15 x per jaar waarvan 6 x per jaar als contactorgaan — bestemd voor alle leden — **met 16 pagina's** en 9 x per jaar voor de abonné's **met 32 pagina's.** Voor meelevende Anti-revolutionairen en met name voor bestuursleden is het absoluut noodzakelijk dat zij op het kaderorgaan zijn geabonneerd. De prijs daarvan bedraagt *f* 3.— per jaar. Geeft U daarom nog heden op. U wilt toch ook tot de meelevende Anti-revolutionairen gerekend worden.

Met zijn tweeën staan zij daar; door spheer van romantiek omgeven. Het zijn de heren Prof. Mr J. Hellema en Prof. Dr I. A. Diepenhorst. Onze twee nieuwe senatoren.

10. Instructieorgaan

Telkens weer gaan er stemmen op, die van ons kaderorgaan een discussieblad willen maken. Het is goed daaromtrent duidelijke taal te spreken. Een kaderblad moet leiding geven, moet van voorlichting dienen, moet instructies verstrekken. Een kaderblad moet bouwen naar een bepaald bestek. Een blad, dat vandaag mijnheer X aan het woord laat om morgen mijnheer IJ precies het tegengestelde te laten beweren, bouwt niet. Het is wel begrijpelijk in een tijd, waarin veel een probleem is en de rest tot probleem wordt gemaakt, dat dit verlangen wordt geuit. Maar daarom moet aan dit verlangen nog niet worden voldaan. Dit betekent helemaal niet dat de oppositie wordt gesmoord. Wie een discussieorgaan wenst, waar contente en malcontente Anti-revolutionairen elkaar in de haren vliegen kan niet bij de tegenwoordige redactie terecht. Zou de redactie aan dit verlangen voldoen dan zou binnen korte tijd ons kaderblad als kaderblad ter ziele zijn. Omdat dan geen Anti-revolutionair meer weet waaraan hij zich te houden heeft. Wat onze mensen vragen is leiding, voorlichting, instructie. Geen polemiek en hakketakkerij. Heeft men critiek, welnu men kan bij „Polemios" terecht. De kolommen van dat blad staan open. Daar heet het dan ook „Polemios" voor. Wij voor ons blijven in de lijn van Groen van Prinsterer. Daarom heeft ons blad ook „Nederlandsche Gedachten". Of denkt men soms dat iedere Anti-revolutionair van die dagen het met Groen eens was? Het is maar een vraag.

Uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Op je tellen passen

„Je kunt toch niet alles met een schaartje afknippen". Zo iets zegt een moeder tegen een kind, dat bitter bedroefd is, omdat het broertje een iets grotere appel gekregen heeft. En in de kersentijd (nog een paar maanden geduld!) deelt ze de schare mee, dat zij ze niet geteld heeft. Zo leert de lieve jeugd in het leven niet al te angstvallig te loeren, of een ander niet een tikkeltje meer heeft.

In de politiek heerst gelukkig meestal dezelfde geest. Daar regeert het domme getal, de helft plus een, niet onbeperkt. Men zoekt, vooral bij belangrijke zaken, het liefst een oplossing, die bij zoveel mogelijk groeperingen instemming vindt. Democratie is niet de dictatuur van de meerderheid, die haar wil oplegt aan de minderheid.

Niettemin moet men soms wel tellen. Er zijn amendementen of moties, waarover men verdeeld is. Dan moet de meerderheid beslissen. Dan wordt het een kwestie van tellen. En voor de Kamerleden zaak, op hun tellen te passen. En dan komen er gevallen voor, waarin kleine kinderen zeggen, dat het eigenlijk niet eerlijk is.

Onlangs werd zo over een motie gestemd. Er werden 39 stemmen uitgebracht tegen de motie en 36 voor. Dus verworpen. Maar wie de cijfers nader beziet, komt tot een merkwaardige ontdekking. De voorsteller van de motie, de heer Van Rijckevorsel (K.V.P.), die even te voren nog aan de discussie deelnam, bracht zijn stem niet uit. Hij had vergeten de presentielijst te tekenen en ontdekte zijn fout net iets te laat, om die nog te kunnen herstellen. De heer Van Dis (S.G.P.) stemde, naar hij officieel meedeelde, abusievelijk tegen. Zijn fractievoorzitter, ds Zandt, had — hetzij uit wrevel over de slip van zijn fractie-secretaris, hetzij om niet de schijn te wekken van gespletenheid in zijn tweemansfractie — ijlings de zaal verlaten. Zo zien we dat de uitslag had moeten zijn 37 vóór en 36 tegen.

Misschien zal iemand nu vragen: „In welke zin is de loop der geschiedenis door deze comedie van vergissingen beïnvloed?" Men zij gerust. Er komt geen oorlog van. Het raakte meer een technische vraag.

Het wetsontwerp, waarbij de zaak zich afspeelde, — bijna vijf jaar geleden bij de Kamer aanhangig gemaakt — bevatte een aantal verbeteringen van de bepalingen inzake de arbeidsovereenkomst. De termijn van opzegging en ontslag wordt in verband gebracht met de tijd, dat de arbeidsovereenkomst geduurd heeft (voor de werkgever een week per jaar, voor de arbeider één week voor elke twee jaar, met een maximum van resp. 13 en 6 weken). Wie als dienstplichtige moet opkomen „voor z'n nummer" kan niet ontslagen worden, wanneer de betrekking al een jaar geduurd heeft. In geval van ziekte kan de eerste twee jaar geen ontslag gegeven worden. En bij een kennelijk onredelijk ontslag of opzegging krijgt de gedupeerde een mogelijkheid van beroep op de rechter, die dan schadevergoeding kan toekennen of herstel van de arbeidsverhouding kan voorschrijven.

Over dit laatste ging het. Niet, dat men tegen de bepaling als zodanig was. De P.v.d.A. insinueerde dat min of meer, maar de discussie gaf daar geen aanleiding toe. De moeilijkheid voor sommigen was, dat op grond van het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen voor opzegging en ontslag toestemming nodig is van het Gewestelijk Arbeidsbureau. Dat waakt dus al tegen onredelijke beëindiging van de betrekking. Als nu de rechter hetzelfde kan gaan doen, dan krijgt men twee regelingen naast elkaar, die niet met elkaar rijmen. De minister duchtte daar geen gevaar van. Maar de K.V.P. kwam toch met een motie: de bepaling omtrent de rechterlijke contrôle komt pas in werking, wanneer de bepalingen over de contrôle van het Arbeidsbureau daarmee in overeenstemming zijn gebracht. De motie werd, zoals reeds verteld, per abuis net verworpen.

Laten we er nog bij vertellen, dat de heer Stapelkamp in deze affaire aanleiding vond, nog weer eens een lans te breken voor de bedrijfsrechtspraak. Laten toch primair de bedrijfsgenoten zelf hun zaken behartigen. Zo hamert de heer Stapelkamp steeds weer op hetzelfde aanbeeld: Solidariteit, saamhorigheid van alle bedrijfsgenoten, die zelf, gemeenschappelijk hun zaken behartigen — verantwoordelijkheid en naastenliefde, als pijlers van een gezonde samenleving.

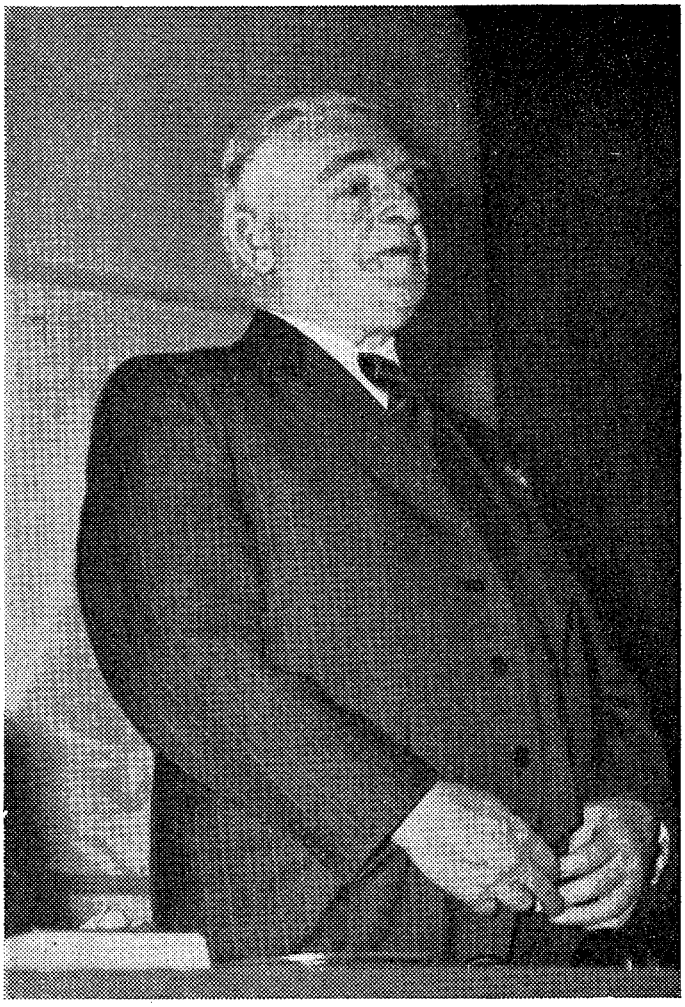
Geen tweede ijzeren gordijn

Wat weten we eigenlijk van al de ellende, die — naar de maatstaf van het moderne verkeer — vlak bij ons heerst? We horen van de ontelbare vluchtelingen, die de vrijheid zoeken..... en gaan over tot de orde van de dag. Maar iedere vluchteling is een mens, die in zijn nood de moeilijke beslissing genomen heeft: breken met omgeving, familie, bestaan; alle schepen achter zich verbranden; het risico aandurven, dat het mislukt; de sprong in het duister. Iedere vlucht is een tragedie in 't klein.

Wie zich dit bewust wordt, gaat zich schamen over de wijze, waarop ons land deze mensen meent te moeten ontvangen. Ons land, dat prat gaat op zijn gastvrijheid voor allen, die vervolgd werden, heel de historie door. Zuidelijke Nederlanders, Hugenoten, Portugese Joden, Duitse Joden..... zij vonden hier rust. En dat land..... de kamerdebatten vertellen, hoe thans vluchtelingen in de gevangenis worden opgesloten, maanden en maanden lang; hoe zij officieel teruggestuurd worden, als men daar een kans toe ziet en hoe men ze anders in een jeep zet en..... stiekem de grens over smokkelt, zoals wellicht minder beschaafde lieden hun vuilnis over de schutting van hun buurman lozen.

Nee, het is niet verheffend, te vernemen, wat professor Diepenhorst in zijn eerste speech in de Eerste Kamer en wat anderen met hem de regering op dit punt moesten verwijten. „Alleen wie legaal binnenkomt, kunnen wij toelaten." Dat zijn dus mensen, voorzien van paspoort en visum! Welnu, prof. Diepenhorst noemde het schromelijk onbillijk, een paspoort met visum te eisen van hen, die have en goed verzaakten, omdat de drang naar vrijheid hun te machtig of de dreiging te benauwend werd. „Gevaar voor spionnen". Alsof die niet op veel simpeler manier en voorzien van goede papieren hier zullen komen. „Ons land is toch al overbevolkt". Mag dat een beletsel zijn om een beperkt aantal vluchtelingen een wijkplaats, of althans een rustige gelegenheid, hun vestiging elders voor te bereiden, te onthouden?

Wij zijn bezig, aldus professor Diepenhorst, ons een slechte naam in Europa te verwerven door de starheid en door het formalisme van de autoriteiten, die zich hiermee bemoeien.

Dr J. Schouten spreekt een ernstig slotwoord.

Dat zijn er nogal wat: politie, Rijksvreemdelingendienst, marechaussee, procureur-generaal, Binnenlandsche Veiligheidsdienst, Buitenlandse Inlichtingendienst. In de veelheid der instanties ligt Nederlands heerlijkheid. En de vluchteling denkt: Is dat nu de vrijheid?

Het pleit voor minister Donker, dat hij er kennelijk mee zat. Hij is geen man, die aarzelt om in te grijpen. Het is te hopen, dat hij dat ook hier zal durven en kunnen doen, al is wel duidelijk, dat hij door een zwaar cordon van functionarissen heen zal moeten breken. Maar één ijzeren gordijn in de wereld is genoeg. Het ijzeren gordijn, dat voor de vluchteling om ons land heen is neergelaten, is bepaald geen sieraad.

Boedelbereddering

De verandering van bewindsman op O. K. en W., van prof. Rutten naar mr Cals, mag dan geen wijziging in partij inhouden, evenmin een ingrijpende omzwaai in beleid, het betekent wel een nieuwe toon. Minister Rutten was een man van volle accoorden, zwaar, bijna pathetisch. Mr Cals doet het op lichte, speelse wijze, gevat en geestig.

Aan een duidelijk eigen beleid in grote lijn is deze minister nog niet toe. Het is bij Onderwijs nu eenmaal traditie, dat ministers komen, plannen maken, soms zelf in de vorm van wetsontwerpen gieten, en heengaan, zonder dat hun plannen verwezenlijkt zijn. Dat is natuurlijk wat overdreven. Er komt tussendoor wel wat tot stand. Maar de grote reorganisatie is zo langzaam aan al een halve eeuw in de pen.

De wetsontwerpen, die mr Cals in deze weken te verdedigen had, waren afkomstig uit de boedel-Rutten.

Het ging daarbij o.a. over de mogelijkheid Esperanto te onderwijzen op de lagere school. Een paar jaar geleden is er eens een motie aangenomen — door een min of meer toevallige meerderheid —, waarin de wenselijkheid daarvan werd uitgesproken. Er zijn blijkbaar nogal wat Esperantisten in de Kamer.

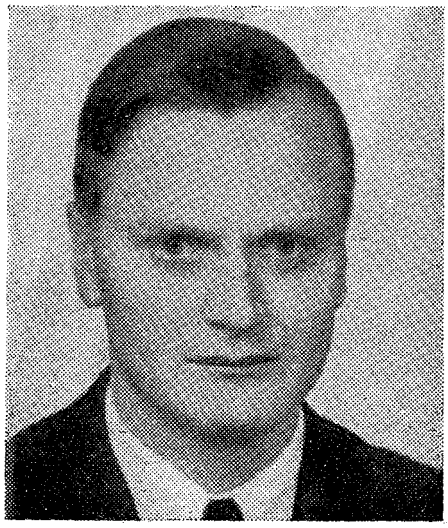
Nu echter een wetsontwerp werd behandeld, waarin aan deze wens werd voldaan, bleek de behoefte toch minder groot. De praktische betekenis van dit vak werd niet hoog aangeslagen. Wat heeft een emigrant aan Esperanto? Is het niet dwaas, dat een van de drie moderne talen niet onderwezen mag worden — als het toch nodig is, moet het buiten de gewone schooluren — maar Esperanto wel? Zo luidde het verweer.

De Kamer wees tenslotte het voorstel af. Merkwaardig: rechts tegen links. Daar zou men over kunnen filosoferen, hoe het komt, dat links zo voor Esperanto is. En waarom mr Roosjen in dit geval aan die kant stond.

Een tweede stuk, dat nog te beredderen valt is de — eventuele — tweede technische hogeschool. Of die er komen moet, is nog de vraag. De toeloop naar Delft is heel wat minder geworden dan hij enkele jaren geleden was. En we hebben meer aan één voortreffelijke, dan aan twee matige hogescholen. Maar om op alles voorbereid te zijn werd er geld aangevraagd voor het treffen van de nodige voorbereiding.

Het debat hierover liep uit op een discussie, waar deze nieuwe hogeschool eventueel gevestigd zal moeten worden. De Minister heeft voor Eindhoven gekozen, maar er zijn meer gegadigden: Arnhem en ook Twente. De Minister vond steun bij de K.V.P. en bij de P.v.d.A.; hij kreeg dus de meerderheid achter zich. Een poging van de heer Tilanus, om de zaak vooralsnog onbeslist te laten, mislukte.

Ook hier kan men gaan filosoferen over waarom's. Als men sommige roomse stemmen geloven mag, triomfeerde hier de emancipatie van de rooms-katholieken. Deze schermen nog altijd graag met hun achteruitstelling. Onder dit mom zijn zij blijkbaar bezig de oude generaliteitslanden (Brabant en Limburg o.a. waren tijdens de republiek niet zelfstandig, maar werden bestuurd door „de generaliteit") te maken tot specialiteitslanden. Deze motivering kwam natuurlijk niet voor in het kamerdebat. Maar als dit op de achtergrond zit (wij hopen van niet), dan zou dat toch een bedenkelijke eenzijdigheid zijn.

Ons nieuwe Kamerlid, de Heer Drs C. P. Hazenbosch, de opvolger van de Heer Dr J. van Baal.

GEVALLEN

H. ALGRA

In Jesaja 14 staat een geweldige visionaire beschrijving van het levenseinde van de machtige koning van Babel.

> Het dodenrijk beneden is over u in beroering om u bij uw komst te ontmoeten; het wekt de schimmen voor u op, al de bokken der aarde; het doet alle koningen der volken van hun tronen opstaan. Zij allen vangen aan u te zeggen: Ook gij zijt krachteloos geworden als wij, gij zijt aan ons gelijk geworden; uw trots is in het dodenrijk neergeworpen; de klank uwer harpen; het gewormte ligt onder u gespreid en maden zijn uw bedekking. Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij morgenster, zoon des dageraads; hoe zijt gij ter aarde gevallen, overweldiger der volken!
>
> En gij overlegdet nog wel: Ik zal ten hemel opstijgen, boven de sterren Gods mijn troon oprichten en zetelen op de berg der samenkomst ver in het Noorden; ik wil opstijgen boven de hoogten der wolken, mij aan de Allerhoogste gelijk stellen.
>
> Integendeel, in het dodenrijk wordt gij neergeworpen, in het diepste der groeve.
>
> Wie u zien, beschouwen u, letten op u: Is dit de man, die de aarde deed sidderen, die koninkrijken deed beven; die de wereld tot een woestijn maakte en haar steden afbrak; die zijn gevangenen niet naar huis liet keren?

Er zijn trekken in dit Oudtestamentisch visioen, die voor ons opeens weer heel reëel worden. „Die zijn gevangenen niet naar huis liet keren....."

Maar nu Stalin is gestorven, is er meer, dat ons aangrijpt. Hier was een man, zo machtig als de wereld misschien nog nooit eerder heeft gekend. Al de volken van de Elbe tot aan Wladiwostok waren in zijn hand, de eindeloze vlakten, de dalen in China, waar het krioelt van mensen, de woestijnen van Tibet... oude cultuurvolken als de Hongaren en de Tsjechen, ze waren aan hem onderworpen, en vaak zo volkomen, dat ze het gevoel hadden, dat het fronsen van zijn wenkbrauwen gevaarlijker was dan een onweer, dat uit de wolken breekt.

Deze man is gestorven. Ook van hem gold het: zeventig jaren, of zo wij zeer sterk zijn, tachtig jaren.....

Ook deze man ging de eenzame weg, van niemand vergezeld, hij ging door die poort, die hem bracht voor de eeuwige Rechter. Zijn ure kwam en het was zijn tijd en toen moest hij gaan.

Zo overweldigt ons de gedachte aan de nietigheid van de mens.

Zoals Willem van Haren het zegt in zijn Ode Het Menschelijk Leven:

> Wat is de mensch, hoe magtig, hoe vermetel?
> Genaakt het uur! al staat een heir rondom het hof,
> De Koning valt van zijnen zetel
> En wordt een handvol asch en stof.

Willem van Haren laat hier onmiddellijk op volgen:

Stalin

> Gij, gij alleen, oneindig Opperwezen!
> Gij, Vader en Monarch van al wat was en wordt,
> Hebt geen verandering te vreezen,
> Noch dat Uw schepter zij verkort.

Dit alles grijpt ons wel heel sterk aan bij de dood van Stalin, de man van staal. Toen hij zeventig jaar werd, is het openbaar geworden, hoe de communisten hem vereren met een religieuze verering. In die verering is de na-christelijke heidense religie aan het woord, de religie van volken, die door het Christendom zijn heengegaan naar een nieuw heidendom, maar uit dat Christendom blijven meedragen de herinnering aan een Heiland. En als zij dan aan Stalin denken, dan wordt hij voor hen de bovenmenselijke verpersoonlijking van het communisme. Hij is de heiligste droom van de jeugd, zo lezen wij in een levensbeschrijving van Stalin. Hij is bovenmenselijk in macht en in liefde.

Meer werd hij, **dan al wat zich noemen laat,** heeft Theun de Vries van hem gezegd.

> Meer dan één enkel mens —; de ziende kracht,
> Reeds in millioenen levens uitgestroomd,
> Volk'ren bevrijdend uit hun blinde nacht.

Ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van Stalin werd ook de moeder van deze communistische heiland betrokken: de Prawda schreef:

„Er is nog iets anders, dat wij niet vergeten mogen. Wij zullen onze hoofden zwijgend buigen voor de geheiligde as van een kleine en bescheiden Georgische vrouw, de Moeder, die zeventig jaar geleden aan de wereld een zoon heeft geschonken, die de grootste man van de mensheid is geworden, onze leider en vader."

Dit alles krijgt voor de Russische communisten een speciaal accent, omdat Stalin in de wereldoorlog aan het Oostfront de legers van Hitler heeft weerstaan en verslagen. En als een flambouw rijst voor de Russen altijd weer die ene naam op: Stalingrad.

Wie dit alles overdenkt, die verstaat enigermate, wat de dood van Stalin voor de communisten betekent.

Er is voor hen nu een grote leegte. Er zullen andere mannen naar het roer grijpen en de een zal de ander proberen te verdringen. Maar er zal niet een naam zijn als die van Stalin.

Niemand weet wat daar de gevolgen van kunnen zijn. Het kan betekenen een geweldige verzwakking van het communisme. Het kan ook betekenen, dat de crisis dwingen gaat tot uitwijkpogingen in de vorm van oorlogszuchtige maatregelen en experimenten. Het is vaker in de geschiedenis gebeurd, dat een zwak bewind gevaarlijker was voor de vrede dan een sterk regime.

Wij kunnen daar verder niets van zeggen.

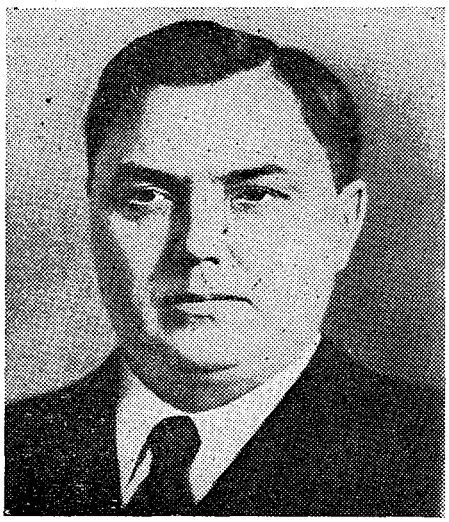
Wij hebben vandaag maar één woord.

De wijzers van de klok schuiven verder. Al het heden wordt verleden. Stalin behoort nu tot het verleden. Want hij was een mens, een sterveling, en zeventig jaren is maar een korte tijd en Gods molens malen langzaam. Hij weegt de bergen in een weegschaal en werpt de eilanden daar henen als dun stof, en

> Hij kan en wil en zal in nood
> Zelfs bij het naderen van de dood
> Volkomen uitkomst geven.

NIEUWE HEERSER

Het overlijden van Stalin heeft de wereld in beroering gebracht. Een week lang hebben de bladen kolommen met nieuws gevuld. En toch ondanks al die kolommen blijft Rusland een groot vraagteken. Wat gaat er nu gebeuren? Zal er een wending komen in de Russische politiek? Zal er iets gaan veranderen in de verhouding tot het Westen? Zal de angst voor het Oosten ver-

Malenkov

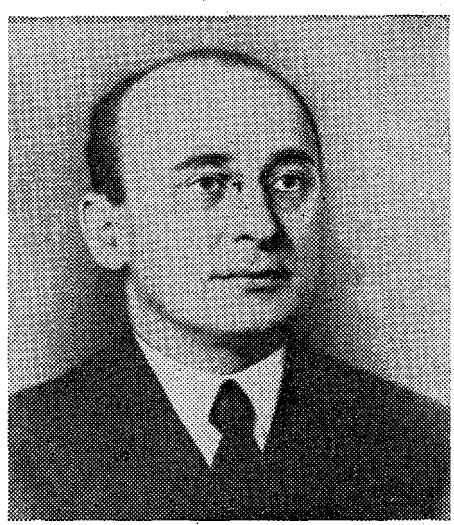
minderen? Zal het communisme zich handhaven? Zal er een strijd om de machtsposities ontbranden? Niemand, die er werkelijk iets met zekerheid van weet. Weet men op de departementen van buitenlandse zaken meer? Beschikt men daar over betere gegevens om een oordeel te vellen?

Aanvankelijk kwamen drie namen naar voren. Malenkov, Beria en Molotov. Het zou een triumviraat worden. De macht zou tussen deze drie mannen worden verdeeld. Toen kwam ineens het bericht dat Malenkov alleen de leiding in handen kreeg. Maar tevens vond een drastische reorganisatie plaats in het regeersysteem. Zo gaat dat in een dictatuur, waar de volksvertegenwoordiging niets in te brengen heeft. De opperste leiding is in handen van 10 mannen gelegd. Maar Malenkov is de voornaamste. Hij heeft de schepter van Stalin overgenomen. Hij is nu de alleenheerser in het grote machtige Rusland. Even radicaal en bruut als Stalin? Een hard man zegt men. Een bureaucraat! Beria werd minister van Binnenlandse Zaken en behoudt de binnenlandse veiligheid. Wat opvalt is dat onder al die machtigen en groten geen minister van Justitie wordt vermeld. Dat is bij een dictatuur klaarblijkelijk niet nodig. Het recht zal waarschijnlijk wel bij Beria in goede handen zijn!

De benoeming van Malenkov was in ieder geval een volslagen verrassing. Men is beducht dat dit grote consequenties hebben kan. Voortaan zal het dus Malenkov zijn en niet meer Stalin. voortaan..... voor hoe lang? Is de strijd om de macht al uit of moet hij nog beginnen? Malenkov — bekend om zijn gereserveerdheid en koelheid schrijft de courant. En die kan het weten.

En intussen gaan in het Westen de dingen door.

De assembleé ad hoc is bezig de laatste hand te leggen aan de voorbereiding van de Europese gemeenschap, welke Italië, Frankrijk, West-Duitsland en de Benelux landen omvatten zal en waarin de Europese gemeenschap voor kolen en staal, als ook de Europese Defensie Gemeenschap zullen worden opgenomen.

Beria

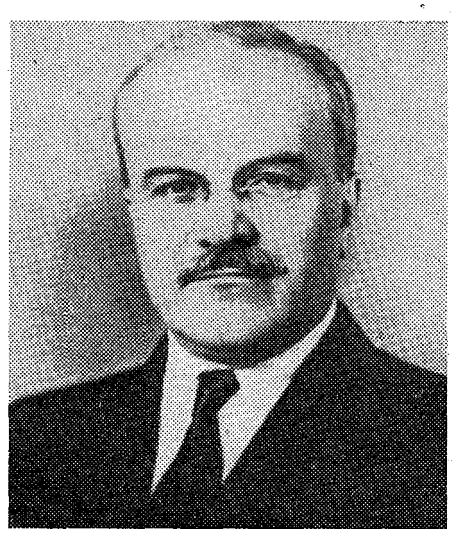
Het tempo is wel snel, waarin de ontwikkeling zich voltrekt. De verwachting is levendig, dat de assemblee ad hoc tot een zeker resultaat zal komen. Dat resultaat zal dan aan de regeringen der diverse landen worden voorgelegd en daarna zullen de parlementen er over moeten beslissen. Dan komen de moeilijkheden eerst recht los. Als alles normaal verloopt kan het verdrag in het begin van de zomer van 1954 geratificeerd zijn. Maar dit jaar nog worden er in Duitsland verkiezingen gehouden en dan begint de grote strijd tussen de Christen-Democraten onder leiding van Adenauer en de Socialisten onder leiding van Ollenhauer. Zouden de Socialisten winnen dan kan het voorstel wel worden opgeborgen, tenzij zij na de verkiezingen gewonnen te hebben, een salto mortale maken. In Frankrijk zijn de politieke verhoudingen nog steeds niet gestabiliseerd. Ook daar kan nog van alles gebeuren eer het zover is.....

En op de achtergrond in deze ontwikkeling staat Malenkov.

Wat wil hij? Oorlog of vrede?

Het is voor een eenvoudig mens eenvoudig niet meer bij te houden. Ieder mens heeft zo zijn eigen kleine en grote zorgen, zijn dagelijkse moeite en strijd. Iedere avond grijpt hij naar de courant. Slechts enkelen onder ons nemen rustig de tijd om al het nieuws te verwerken. Stalin, Malenkov - Beria - Molotov - Adenauer - de Gaulle - Spaak - Drees - Ollenhauer - Schmidt - Churchill - Eden - het zijn allen de machtigen, de groten dezer aarde. Met elkaar spelen zij een rol in het dynamisch wereldgebeuren, dat wij ternauwernood volgen, laat staan begrijpen of doorgronden kunnen. De dingen hebben hun onafwendbare loop. Maar er is toch één ding dat ons houvast geeft. Wij weten dat God de Here de teugels van het wereldregiment in handen houdt. De onafwendbare loop der dingen geschiedt niet naar de willekeur van het noodlot maar naar het door God gemaakt bestel.

En daaraan verandert ook Malenkov niets.

Molotov

HERSTEL DER PAUSELIJKE HIERARCHIE EN DE CHRISTELIJK-PROTESTANTSE NATIONALITEIT

R. GOSKER

Op 25 November 1870 schreef Groen van Prinsterer in Nederlandsche Gedachten:

> In het gevoelen omtrent een eigen nationaliteit, volhard ik. Nederland heeft er eene, wier bezit een uitstekend voorregt, en wier handhaving de beste waarborg onzer afhankelijkheid is. Nederland heeft eene uit het louterend vuur der godsdienstvervolging verrezen nationaliteit.

Groen schreef dit naar aanleiding van de uitspraak van den „germaanschen en germaniseerenden hoogleeraar" Dr Adolph Wagner, die in de overwinningsroes van de op Frankrijk gewonnen oorlog ook Nederland tot een Duitse volksstam degraderen wilde.

Groen tekent aanstonds protest aan, en hij doet dat met bovenstaande woorden. Het is trouwens een gedachte, die men telkens bij Groen aantreft. Het is ook een gedachte, die levend moet worden gehouden onder ons, omdat zij aansluit bij wat wij sedertdien als anti-revolutionairen hebben geformuleerd in ons program van beginselen.

Die Christelijk-Protestantse nationaliteit!

Doen wij daar nog iets mee?

Kunnen wij daar nog wel iets mee doen?

Colijn beroept zich op de Watergeuzen. Wanneer deze samen komen op het stadhuis van Den Briel, en de stad verklaren voor de Prins, dan wordt op die eerste April 1572 het fundament gelegd van de Nederlandse Staat en dan openbaart zich in de daad van dat handjevol Geuzen de staatvormende kracht van het Calvinisme, waaraan Nederland zijn bestaan als staat dankt.

Maar dat is immers alleen maar historie!

Dat was vroeger zo.

Dat kon vroeger ook, onder de zeer bijzondere omstandigheden van die dagen. Toen was zoiets wel mogelijk.

Maar daarna en nu vandaag?

De historie heeft niet stil gestaan.

De republiek heeft heel wat stormen doorstaan. Tenslotte is zij overweldigd. Gekomen in de greep van de Franse Revolutie, viel zij ten offer aan de Franse terreur. En uit de verwarring van die dagen is het Koninkrijk der Nederlanden geboren.

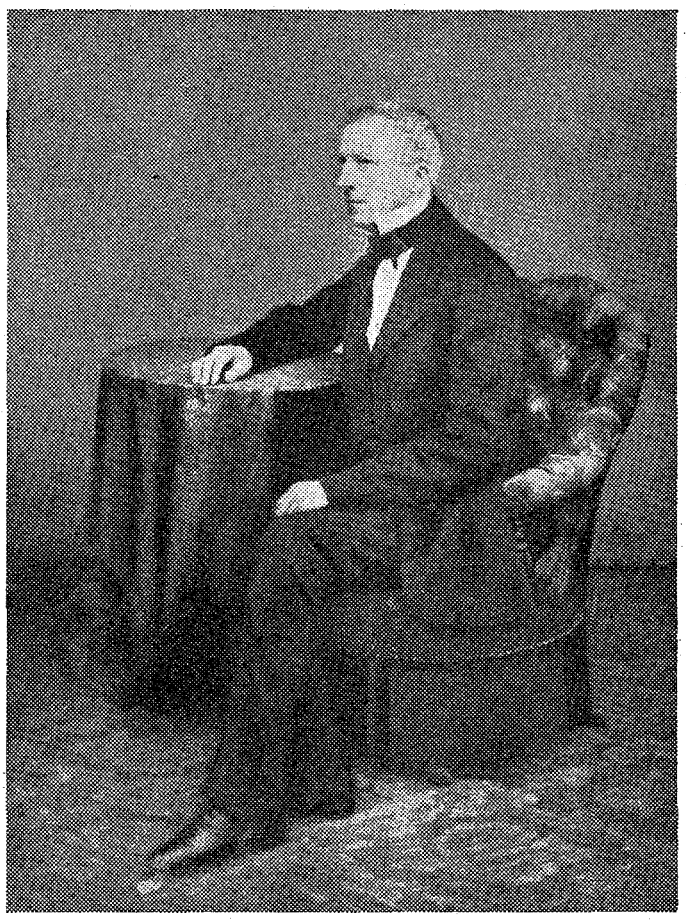
Maar Groen betoogde:

> „Christelijk nationaal was, in November 1813, bij de losbarsting van het vaderlandsch gevoel, de algemeene gemoedsstemming. God redde Nederland. Nederland met Oranje, boog voor God de knie."

Maar aanstonds was het ook weer mis.

Waarom? Groen antwoordt:

> „Omdat men, na 1813, in dezelfde rigting bleef, waarin men sedert 1795 en vroeger geraakt was.
>
> Omdat het eene droevige maar leerrijke waarheid is, dat de geschiedenis van Nederland, sedert die heugelijke ommekeer, onverwijld de stelselmatige verloochening geweest is der vrijheid, waaraan, bij het losbarsten van de zo lang bedwongen volksstem, hulde gebracht werd.
>
> Onverwijld werd dezelfde practijk, in Staat, in Kerk, in School, voortgezet onder Oranje-devies en Nederlandsche vlag.

Mr G. Groen van Prinsterer

> Onverwijld. Namelijk nadat men, van de ontroering der dankbaarheid tot bezinning, en van de wijsheid der godsvrucht tot de waanwijsheid van staatsregtelijk overleg kwam.
>
> Liberaal, dat is anti-nationaal, bleef de politiek.
>
> Onder de naam van Liberalisme, voortzetting der Revolutie. voor Europa bleef 1789, voor Nederland 1795 het staatsrechtelijk normaaljaar. Met de Franschen er uit en Oranje er bij".

En lees er nu de „Nederlandsche Gedachten" van Groen maar op na.

Slag op slag keert dit thema terug!

Steeds de hamer op hetzelfde aambeeld!

Een onophoudelijk betogen: Nederland is een Protestants-Christelijke natie!

* * *

De Aprilbeweging wordt herdacht.

In pers en periodiek werd er over gesproken.

Het was in 1853 dat Rome besloot de hierarchie te herstellen.

De samenwerking tussen Roomsen en Liberalen had de grondwetsherziening van 1848 gebracht en op grond daarvan kon de Rooms-Katholieke Kerk zonder enige regerings-inmenging haar organisatie regelen.

In 1853 deed zij dat.

Zonder daarvan vooraf mededeling te doen aan de Regering verscheen op 4 Maart 1853 de breve, waarin de hierarchie werd hersteld en waarin werd vastgesteld, dat er een aartsbisschop zou komen en vier bisschoppen.

Utrecht, de stad waar in 1579 de Unie van Utrecht werd gesloten, zou de aartsbischoppelijke zetel zijn.

Daardoor kwam het Nederlandse volk in beroering. Een adresbeweging ontstond, waarbij vooral de stad Utrecht zelf op de voorgrond trad. In de Kamer maakte Groen ernstig bezwaar tegen de wijze waarop een en ander had plaats gevonden, echter niet tegen de zaak zelf.

En ook nu nog willen wij het niet onder stoelen of banken steken, dat wij het met Groen eens zijn. De zaak zelf was in orde. De manier waarop deugde niet!

Nu zetelt er een Kardinaal in Utrecht.

Het zij zo!

Dat is een Rooms-Katholieke aangelegenheid die ons als zodanig niet aangaat. De Roomsen zijn vrij om te doen en te laten wat ze willen.

Maar desondanks is en blijft Nederland een Protestants Christelijke natie.

Naar zijn oorsprong als vrije onafhankelijke staat?

Maar niet alleen omdat de historie daarvan spreekt.

Ook vandaag, naar zijn wezen!

Ook onder ons zijn er die de strijd reeds hebben opgegeven.

Die zeggen nuchter en laconiek: wat praat je? Nederland is voor ruim 35 % Rooms en voor 40 % Liberaal-Socialist. De Protestanten zijn met hun krap 25 % ook nog hopeloos verdeeld. Wat wilt ge met de grondtoon van het Nederlandse volkskarakter?

Historisch? Nu ja — dan hebt ge gelijk.

Maar nu — doe wat meer bescheiden! In de melk te brokkelen hebt ge niets. Ja, maakt U niet belachelijk en matig uw pretentie.

Die nuchterheid is goed. Onder één voorwaarde!

Mits daardoor aan het irrationele element in onze politiek niet te kort wordt gedaan. Wat wij daarmede bedoelen?

Politiek is het bereikbare verwezenlijken in dienst van God, maar dan steeds met het onbereikbare van het beginsel en van het geloof voor ogen.

Zou het anders zijn dan heeft de anti-revolutionaire politiek alleen nog maar een kans in het kielzog van de Rooms-Katholieke staatkunde. En daar bedanken wij stichtelijk voor.

Juist omdat Nederland van huis uit, krachtens zijn uit het louterend vuur der godsdienstvervolging verrezen nationaliteit, een Christelijk Protestantse natie is, daarom zijn er in ons volk altijd mogelijkheden voor een Christelijk-Nationale politiek van brede allure.

Dit is niet intellectueel te verstaan!

Dit heeft te maken met de „gemoedsstemming" waarop Groen zich herhaaldelijk beroept. Dit heeft te maken met „feeling". Dit heeft te maken met de volksconsciëntie. Maar het klavier daarvan moet worden bespeeld.

1853. Herstel van de Pauselijke hierarchie.

1853 De Aprilbeweging.

Wij beginnen niet aan een antipapistische rel! Daaraan hebben wij geen behoefte. Wij zijn het eens met wat Groen schreef op 16 December 1869.

De aanleiding was:

Dr Nuyens betoogde dat door de orthodoxen, volgens Groens idealen een **calvinistische staatskerk** begeerd wordt.

A. van Gestel verkondigde dat van gelijkstelling der protestanten en katholieken **bij Groen** geen sprake kan zijn.

Dr J. VAN BAAL, de nieuwe gouverneur van Nieuw-Guinea.

De Tijd (het dagblad) schreef dat Groen „met ijver en volharding aan de reconstructie van **calvinistische staat** werkte".

En wat antwoordt Groen?

„Is dit een drieledige vergissing? Ik wil het aannemen doch, in elk geval, *het is een miskenning van het overbekende. Niemand heeft, meer dan ik, de staatsrechtelijke gelijkstelling der gezindheden aanvaard.*

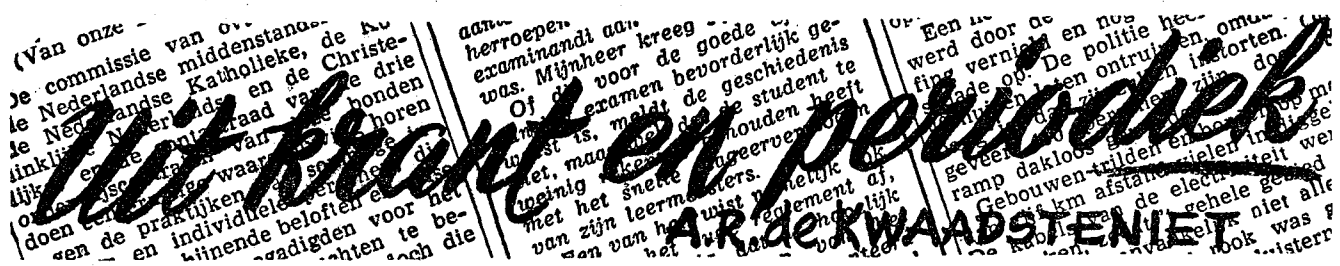
Ultramontaansche felheid zal mij niet weerhouden te herhalen wat ik, onder allerlei vormen, sedert 1829 gezegd heb.

Pligtmatige afkeer van al wat zich in de Roomsche Kerk als onuitwischbaar merkteken van afval, in leer en instellingen vertoont, doet de christelijke band niet vergeten, welke ons desniettegenstaande met godvruchtige Roomschen verbindt. Ook waar zij die band miskennen, verlangen wij met dienzelfden hervormer, Calvijn, wiens rechtzinnige onwrikbaarheid meer gelasterd dan zijn evangelische onbekrompenheid opgemerkt is, te betuigen dat er, in de Roomsche Kerk, kostbare waarheid, ofschoon bedekt en verduisterd, overig blijft."

„Alleen in de herleving der Hervormde Kerk ligt tegen Liberalisme en ultramontaanse genoegzame kracht. Alleen in de belijdenis, gelijk ze door het bloed van vele martelaren was bezegeld, eer ze in de symbolische schriften opgetekend werd. Alleen in de Kruisbanier. Alleen in offerande eenmaal op Golgotha gebracht."

Daar ligt onze kracht.

Daaraan ontlenen wij de moed om ondanks alle tegenspraak der feiten vast te houden aan de Christelijk Protestantse nationaliteit. Dat betekent trouw aan de aloude anti-revolutionaire overtuiging die eens en voor altijd ten grondslag ligt aan de waarlijk Christelijk-nationale staatkunde.

De nieuwe gouverneur van Nieuw-Guinea

De nieuwbenoemde gouverneur van Nieuw-Guinea, dr J. van Baal, heeft, wat men noemt, een zeer goede pers.

„Trouw" constateert allereerst,

> „dat de A.R. Tweede Kamerfractie, die de heer Algera door diens benoeming tot minister verloor en die kort geleden zulk een zwaar verlies leed door het overlijden van de heer Terpstra, nu wederom een ernstig verlies lijdt, doordat zij in de heer Van Baal een zeer kundig lid verliest, die in de korte tijd dat hij in de Kamer zitting had, zich daar reeds een goede plaats had verworven".

En het blad schrijft dan o.m. nog:

> „Hij kent land en volk. Hij is bezield met liefde tot de bevolking. En hij heeft eigen ideeën hoe hij de zaak daar aan moet pakken.
>
> Indien de Regering en de Kamers hem willen steunen, dan zal hij zijn plannen tot verheffing der bevolking en tot de economische exploratie van Nieuw-Guinea tot een begin van uitvoering kunnen brengen.
>
> Tot een begin. Want natuurlijk is dit een proces van lange adem.
>
> Maar het begin moet n u gemaakt worden. Er moet iets gebeuren met Nieuw-Guinea. We kunnen niet volstaan met het alleen maar te hebben en te houden. Als we dat zouden doen, zou dit slechts het begin van het einde zijn.
>
> Daarom zijn de komende jaren beslissend voor de toekomst van Nieuw-Guinea.
>
> En het verheugt ons..... dat de Regering in hem (dr Van Baal) een man gevonden heeft, die, naar wij hopen en verwachten, over de energie, het verstand en het hart beschikt, die voor deze moeilijke taak nodig zijn".

Ook „Elseviers Weekblad" kan de benoeming waarderen. Het blad schrijft:

> „Dr J. van Baal, die tot Gouverneur van Nieuw-Guinea werd benoemd, is een bekwaam man, die het land goed kent, waarvan hij de hoogste bestuurder zal worden.
>
> De nieuwe gouverneur — die met de critiek, welke in ons blad op het beleid in Nieuw-Guinea werd uitgeoefend in genen dele instemde — heeft zelf in December scherpe critiek op dat bestuur uitgeoefend. Wij leggen dit slechts vast, omdat hieruit blijkt, dat dr Van Baal met zeer positieve denkbeelden naar Nieuw-Guinea vertrekt. Men mag dus verwachten, dat hij daar een positief en krachtig bewind zal voeren.
>
> Het staat echter wel vast, dat de schuld voor vele tekortkomingen tijdens de bestuursperiode van zijn voorganger geenszins aan die zeer toegewijde functionaris zelf zijn te wijten, doch veeleer aan tekortkomingen in Nederland. De nieuwe gezagsdrager, die zijn taak in Hollandia vervullen moet, zal dit slechts kunnen doen, indien hij steunen kan op leiding, begrip en medewerking van Den Haag".

Aan één voorwaarde zal echter volgens het blad moeten worden voldaan:

> „Wanneer men niet, voordat de nieuwe gouverneur naar zijn standplaats vertrekt, in Nederland zorgt een duidelijk en politiek beleid inzake Nieuw-Guinea vast te stellen en wanneer men niet zorgdraagt, dat hij over voldoende middelen beschikt om een fors bewind van constructie en opbouw metterdaad te voeren — dan kan dr Van Baal beter thuis blijven".

Ook in de socialistische pers trad men de nieuwe gouverneur welwillend tegemoet. „Het Vrije Volk" schreef o.m.:

> „De nieuwe gouverneur van Nieuw-Guinea is v o o r noch i n Hollandia een onbekende. Het zal niet veel zijn voorgekomen, dat een ambtenaar op een hoge post benoemd werd die zijn „programma" tevoren al zo duidelijk omschreven had als dr Van Baal kortgeleden deed toen hij (nog onbewust van zijn toekomstige benoeming) in de Tweede Kamer over Nieuw-Guinea sprak.
>
> In zijn critiek op het bestuursbeleid haalde dr Van Baal in December een aantal punten naar voren, die ook wij — en wij niet alleen — herhaaldelijk hebben gesteld: het ontbreken van een planmatige politiek; de „koloniale geest" van vele ambtenaren in Nieuw-Guinea die uit Nederlands-Indië afkomstig zijn; de aarzeling bij het betrekken van de Papoea's in het maatschappelijk leven. Wat dit laatste punt betreft, legde dr Van Baal de nadruk op de economische coöperatie. Wij menen dat het gouvernement van Nieuw-Guinea vooral ook op het gebied der politieke coöperatie met de inheemse bevolking tekort geschoten is.
>
> Men mag aannemen, dat een zo uitgesproken criticus als dr Van Baal er met kracht naar zal streven deze tekortkomingen op te heffen. Daarvoor is minstens evenzeer als kennis van de plaatselijke situatie nodig het uitoefenen van een krachtige centrale leiding. In het verleden ontbrak tè veel het centrale gezag in de hoofdstad Hollandia.
>
> Wij hopen, dat dr Van Baal de tijd voor zijn vertrek naar Nieuw-Guinea zal gebruiken om in Den Haag aan te dringen op spoed bij het werk aan een veelomvattend opbouwplan voor dit rijksdeel. Want zonder uitvoerbaar plan zal ook het beste gouvernement overzee er niet in slagen iets van Nieuw-Guinea te maken".

Het is tegelijk nog prettig om in een socialistisch blad zulk een bezorgdheid aan te treffen over de gang van zaken in „dit rijksdeel".

Ministerie voor noodgebied?

De watersnood stelt de Regering voor grote problemen. Is het nu nodig, dat daarvoor een afzonderlijk ministerie gevormd wordt, zoals door „Vrij Nederland" wordt bepleit?

Het blad schrijft o.m.:

> „Hoewel vóór de ramp, die dit deel van ons land trof, wel regelmatig gesproken werd over de voorzieningen, die nodig waren om de welvaart te doen stijgen, is het er niet van gekomen ook dit gebied te beschouwen als noodgebied. Andere streken gingen voor. Nu echter zijn de Zeeuwse en Zuidhollandse eilanden noodgebieden bij uitstek. Er zal meer gedaan moeten worden dan dichten van dijken en herstellen van woningen.....
>
> Niet alleen de hulp, ook de herbouw en de ontwikkeling van wat thans Nederlands noodgebied nummer één is, zullen zoveel mogelijk moeten worden gecoördineerd. Gedeputeerde Staten van Zeeland gaven het bewijs dit te beseffen, toen zij één hunner in het bijzonder belastten met de noden op Schouwen-Duiveland.
>
> *Moet Nederland echter nog niet een belangrijke stap verder gaan en één minister speciaal belasten met de zorg voor het watersnoodgebied? Deze bewindsman en zijn departement zouden de directe schakel vormen tussen noodgebied nummer één en het kabinet. De bemoeienissen van andere departementen zouden gebundeld worden en dus sneller tot hun recht komen.*
>
> Coördinatie van alle samenwerkende krachten onder één minister en in één departement lijkt ons aangewezen. Dit zal een tijdelijk departement kunnen zijn, maar een zeer belangrijk departement.
>
> En het zal de hulp, die Nederland geeft en bereid is te blijven geven aan het watersnoodgebied door snelle maatregelen nog kunnen bevorderen.
>
> Maar het zal bovendien problemen aan de orde kunnen stellen, die in deze streken schreeuwen om oplossing, maar die moeten blijven rusten zolang ze uit financiële of andere overwegingen niet urgent zijn verklaard. Thans, nu het rampgebied snel en afdoende moet worden geholpen, zijn echter alle problemen, die tot nu toe wel even konden wachten, urgent.
>
> Daarom vragen wij coördinatie van plannen, krachten en beleid".

Over de noodzakelijkheid van snelle hulp aan de noodgebieden zal wel geen verschil van mening bestaan. Of nu een afzonderlijk ministerie de oplossing moet brengen, is evenwel de vraag. Het aantal departementen is toch al zo groot. Het vorig jaar kwamen er nog enkele bij, omdat er zoveel ministers gereed stonden. Wij kunnen nog niet inzien, dat een afzonderlijk ministerie noodzakelijk is. Indien afzonderlijke behandeling gewenst geacht wordt zou de benoeming van een staatssecretaris aan het departement van Verkeer en Waterstaat overwogen kunnen worden.

„Een getrouwd stel, dat het zo nauw niet neemt"

Als de vraag gesteld wordt, of jonge mensen ooit kans hebben op een eigen woning, dan is de oud-minister van Volkshuisvesting en Wederopbouw, mr dr J. in 't Veld, gaarne bereid enkele suggesties te doen. Die vinden we dan opgetekend in een artikel, voorkomende in „Het Vrije Volk" van 27 Februari jl.

In het democratisch-socialistisch orgaan lezen we:

> „Er zijn huisvestingsbureau's", licht hij (oud-minister In 't Veld) toe, „die voor elke aanvrager een kaart hebben en daarop wordt genoteerd hoeveel punten de betrokkene heeft. Allerlei omstandigheden worden in punten uitgedrukt. Als nú jongelui gaan vragen om woonruimte, dan horen ze: kom maar eens terug. In sommige gemeenten is het zelfs zo, dat ze echtparen zonder kinderen niet of nauwelijks inschrijven! Het gevolg is dus, dat een getrouwd stel, dat het allemaal niet zo nauw neemt, en binnen een paar jaar twee kinderen heeft wél in aanmerking komt voor huisvesting, maar dat jongelui, met verantwoordelijkheidsgevoel ook na jaren wachten nog niet worden ingeschreven!"

Ja, als men binnen een paar jaar twee kinderen heeft „dan neemt men het allemaal niet zo nauw", maar al die mensen, die zo goed op de hoogte zijn met de geboorteregeling en die Neo-Malthusiaanse practijken toepassen, dat zijn de „jongelui, met verantwoordelijkheidsgevoel".

Zo wordt het ons verteld door de democratisch-socialistische oud-minister.

Pacificatie-opvatting Anno 1953

Wie mocht denken, dat de pacificatie op onderwijsgebied in het jaar 1953 door een ieder wordt aanvaard en toegejuicht, vergist zich deerlijk.

Noodgedwongen leggen een aantal mensen zich neer bij de financiële bijdragen, welke uit Overheidskas aan het bijzonder onderwijs worden verstrekt. En denk nu vooral niet, dat het de eenvoudige zielen zijn, die het recht van het bijzonder onderwijs nog niet zien.

In het „Weekblad van het Genootschap van Leraren aan Nederlandse Gymnasia en Lycea" is enkele maanden geleden een polemiek gevoerd, waarbij de heer J. C. de Glopper, directeur van een Gemeentelijke H.B.S. te Rotterdam betrokken was.

Uit het antwoord van de heer De Glopper willen we slechts dit kleine, maar zeer typerende citaat geven:

> „Dat de Achterhoekse Rooms-Katholieken met hun belastinggelden bijdragen in de kosten van onderwijsinstellingen, die voor ieder toegankelijk zijn en waarin men tot heden nog tal van R.K. docenten en leerlingen aantreft, wordt dunkt mij royaal gecompenseerd door de belastingpenningen van andersdenkenden voor het confessioneel onderwijs, dat een groepsbelang wil dienen op kosten van de gemeenschap en daarin in Nederland geslaagd is in een mate als nergens ter wereld voorkomt".

Ziezo, dat weten we dus. Groepsbelang dienen op kosten van de gemeenschap. Dat is het dus wat die parasieten, die bijzonder onderwijs voorstaan, doen.

De heer De Glopper houdt er van „zo maar eens zijn mening over een verschijnsel te zeggen".

Wij ook: Als „het denkend deel der natie" zo over de pacificatie oordeelt, dan zullen de voorstanders van het bijzonder onderwijs op hun hoede moeten zijn. Vooral voor de „doorbraak".

Op Eigen Wieken
Deut. 32-Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Zeeuwse toogdag — Is hier een Arjos? — District Veenkoloniën en Ferwerd — Wierdense vrouwen — Attentie secretaris — Buitenlandse commissie — De Arjos in de Kamer II — Breda.

Het zwaar getroffen Zeeland is niet bij de pakken neer gaan zitten. Ook ons Provinciaal Verband deed dat niet. Zodra dit maar enigszins mogelijk was, is het de schade gaan opnemen. Drie clubs zijn zwaargetroffen, in Scharendijke, Zierikzee en Kruiningen. Deze laatste is er het ergst aan toe. De leden zijn over tien plaatsen verstrooid, zodat daar van Arjosvergaderingen voorlopig geen sprake kan zijn. Gelukkig hebben die Arjosclubs geen persoonlijke verliezen geleden, al zijn er helaas tientallen leden van onze organisatie in deze provincie, die het verlies van familieleden betreuren. De Zeeuwse provinciale bestuurders menen dat op verschillende eilanden aparte acties noodzakelijk zijn om het clubleven weer op gang te brengen. Plannen daarvoor worden reeds uitgewerkt op de eerstkomende bestuursvergadering. Inmiddels komen er uit deze geteisterde provincie weer goede berichten. Het streekverband Walcheren is (na de ramp) opgericht. En op 21 Maart a.s. wordt een grote provinciale Toogdag gehouden in de „Prins van Oranje" te Goes. Men heeft geaarzeld om deze dag te laten doorgaan. Maar het bleek, dat het nuttig kon zijn de besturen van de getroffen clubs eens bij elkaar te hebben. Dan kan men met elkaar praten over de ervaringen en over de mogelijkheden om de organisatie weer op poten te zetten. Men ziet: het Provinciaal Bestuur in Zeeland tast door. Het is soms zo gemakkelijk om bestuurslid te spelen. Vooral als alles vlot verloopt. Als er tegenslagen zijn, als er gewerkt moet worden, dan springt de verantwoordelijkheid op je af. In Zeeland is men daar kennelijk niet bang voor. Men aanvaardt die verantwoordelijkheid. De bestuurders van goed draaiende clubs, streek- en provinciale verbanden moeten zich eens indenken wat het betekent, als het werk onder de handen is afgebroken. Dan is er moed voor nodig om met veel élan weer opnieuw te beginnen. Daarom verdient het Provinciaal Bestuur in Zeeland onze hulde. Het bewijst dat „het bevorderen van de kennis van en de liefde voor de a.r. beginselen" maar geen holle phrase is. Het stáát voor deze zaak. Wij hopen dat de Provinciale Toogdag een volledig succes zal worden en dat men het resultaat zal bereiken, dat er van verwacht wordt. Het programma garandeert een goede opkomst. Prof. Zuidema is bereid gevonden de lange en moeilijke reis naar Zeeland te maken. Hij zal spreken over „Beginsel en Ideaal", terwijl drs O. Jager uit Vrouwenpolder zijn slotwoord zal richten op het thema „de Goden van de tijd".

* * *

Arjosleden zijn veelal voortreffelijke mensen? Wie zou daaraan twijfelen? Arjosbestuurslid zijn **is** iets. Het werk voor onze organisatie wordt voor velen van ons vlees en bloed. En men kan het daarom alleen maar jammer vinden, dat op een zeker moment de onherroepelijke leeftijdsgrens komt.

Zo is er een bestuurslid van een Arjosclub geweest, die dominé werd. Een normale zaak zult U zeggen. Deze adspirant-dominé kreeg zes beroepen. En wat deed hij? Bij de bezoeken aan de kerkeraden stelde hij — behalve de „normale" vragen — ook de vraag: is hier een Arjos? Commentaar is overbodig. Deze predikheer zal een steun worden voor de partij en de Arjos. Hij heeft helaas nog teveel collega's, die dit voorbeeld niet volgen.

* * *

Bijna iedere dag brengt de post op de dr Kuyperstraat 3 verslagen van de verschillende Arjosverbanden. En steeds wordt daarbij vermeld „gaarne plaatsen in Op Eigen Wieken". Veel teleurstelling hebben we nog niet verwekt. Maar het is noodzakelijk er op te wijzen, dat de verslagen actueel behoren te zijn. Wacht s.v.p. geen drie weken voordat U het verslag schrijft. Want U moet er rekening mee houden, dat de kopy net persklaar is gemaakt, zodat U enige weken moet wachten, voordat het verhaal in Op Eigen Wieken verschijnt. Aan oudbakken nieuws hebben we niets. Wij hopen, dat alle secretarissen hieraan zullen denken.

Maar goed, daar gaan we dan. In hotel Dopper te Stadskanaal praat men nog over de eerste propaganda-meeting van het district Veenkoloniën. „De veenkoloniale jeugd in de aanval", zo kon men op de agenda lezen. Alle leden van de J.V.'s en de M.V.'s werden onder aanvoering van de Arjos bij deze aanval betrokken. En ons aller Verplanke was de generaal. Zijn betoog was „glashelder en voor een Arjoshart verkwikkend". De opkomst was verblijdend. Dit district ziet dus met genoegen terug op deze avond en het zal ongetwijfeld nog eens zo'n avond beleggen.

Het kringverband „Ferwerd" kwam op 21 Februari bijeen. De chef-redacteur van het Fries dagblad, de heer P. Wybenga was de spreker. Op aantrekkelijke wijze besprak hij de taak en de werkwijze van Provinciale en Gedeputeerde Staten en het zal niemand verwonderen dat hij een vurig pleidooi voor grotere decentralisatie hield. Geen vergadering van het kringverband Ferwerd, of er wordt een couplet van „It Heitelan" gezongen. Zo ook nu. Het schijnt er gezellig geweest te zijn en de bespreking was interessant. Hoe gezellig? We weten het niet. Juist op het moment, dat we nieuwsgierig werden, hulde onze verslaggever zich in raadselen. Maar wel is het ons duidelijk, dat de stemming bij de dames te best werd, hetgeen de voorzitter, die hoffelijk wenste te blijven, veel moeilijkheden gaf....

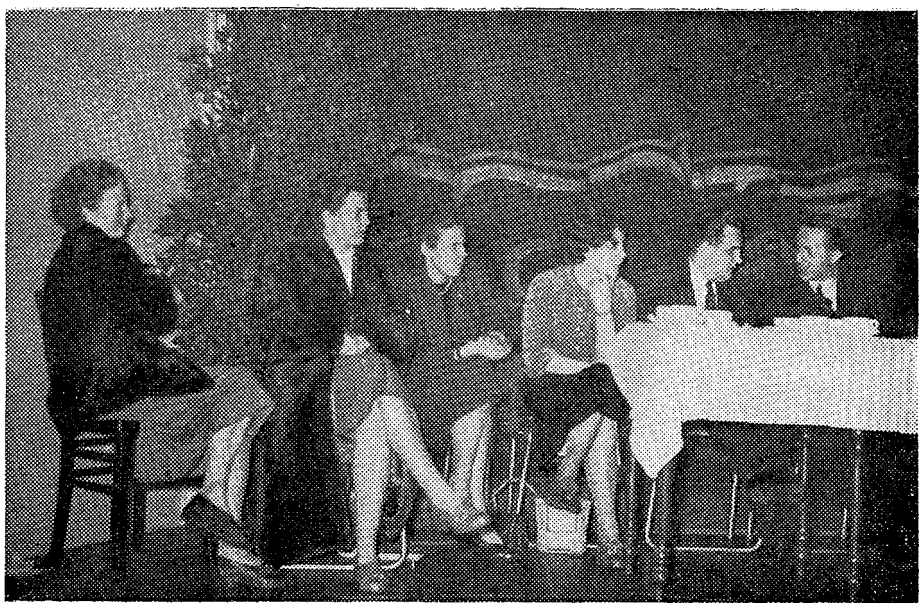
* * *

Ja, dames kunnen een probleem zijn. Wie zal dat willen ontkennen? Maar een Arjosman heeft voor alle dames die lid zijn van een Arjosclub, een zwak plekje in het hart. Daar kan hij niets aan doen. In de club te Wierden zitten ze ook.

En gelukkig, de mannen in Wierden beseffen, dat het vrouwelijk geslacht niet alleen maar goed is om koffie of thee te zetten. Dat doen ze daar natuurlijk ook wel. Maar ze laten zich niet in een hoek drukken. Zij praten mee, houden inleidingen en memorisaties. De Wierdense dames zijn dus niet verlegen. Drie onderwerpen, één politiek overzicht en twee memorisaties behandelen zij. De heren kunnen daar niet aantippen. Zij beperken zich tot vier politieke overzichten en een memorisatie. Aan onderwerpen kwamen zij niet toe. Zo ziet men, dat mannen nog wel iets van vrouwen kunnen leren. Vooral Wierdense Arjosmannen.

* * *

Het Bestuur van de Nationale Organisatie kan zijn werk niet doen als de clubs niet meewerken. Over het algemeen heeft het bestuur over die medewerking niet te klagen. Zo hebben de meeste clubsecretarissen onmiddellijk de toegezonden gele kaart teruggezonden. Daarvoor hartelijk dank. Ons kaartsysteem is echter nog niet volledig. Er zitten nog verschillende gaten in. Willen de secretarissen, die de gegevens nog niet hebben opgezonden, dit nu doen? Het is noodzakelijk, dat we zo spoedig mogelijk een inzicht hebben in de stand van zaken.

Mej. Wijngaard en Mej. Meyer van het Prov. Bestuur van Drente, Mej. Lindeboom en Mej. Laninga van het Prov. Bestuur van Groningen.

* * *

Het Hoofdbestuur is zijn eerste commissie rijk. Natuurlijk hebben we reeds talloze commissies gehad, maar nu is er één, die uitsluitend zal bestaan uit Hoofdbestuursleden. Zij gaat de buitenlandse aangelegenheden behartigen. Zo is dat op de laatste vergadering besloten. Voordien was er een commissie, die niet alleen uit hoofdbestuursleden bestond. Dat was aanvankelijk geen bezwaar, maar in de practijk bleek het gewenst, ook door vacatures, deze commissie te herzien.

Het buitenlands contact van de Arjos is een zaak, die veel werk met zich brengt. Verleden jaar werd de hoofdbestuursagenda overladen met buitenlandse vraagstukken. Het normale Arjos-werk — dat boven alles gaat — dreigde daardoor in de knoop te geraken. Tot aller geruststelling: dat is niet gebeurd. Maar de nieuwe commissie kan het bestuur heel wat werk uit de handen nemen. Kleine zaken kan zij afdoen, grote zaken kan zij uitgewerkt aan het bestuur voorleggen. Deze methode van werken kan efficiënter zijn. De leden van deze commissie hebben op verschillende terreinen reeds ervaring met buitenlands werk opgedaan. Zodat men er het beste van verwachten mag. Voorzitter is mr M. W. Dirksen uit Arnhem en leden Mej. Tr. v. d. Poll, Amsterdam, drs M. C. P. Stapelkamp, Rotterdam, H. E. Amelink, Enschede en Sj. Jonker uit Den Haag.

* * *

In het vorige nummer hebben we het uitgeroepen: „Van Eijsden in de Kamer is de Arjos in de Kamer". Het was een juichkreet. En we voegen er nu aan toe: Hazenbosch in de Kamer is de Arjos in de Kamer. Want het nieuwe Kamerlid Hazenbosch is voorzitter van de club in Den Dolder. Hij woont daar nog niet zo lang. Maar toen hij uit de Haagse Nieuwersluisstraat zich in Utrechts landelijke omgeving ging vestigen, toog hij aan het werk. Niet alleen bij het C.N.V., maar ook in de Arjos. Hij is een Arjoslid, die nog voldoet aan de leeftijdsbepalingen uit het Arjosreglement. Hij is daarom waarschijnlijk ook de Benjamin in de Kamer van Honderd. Wij kunnen trots zijn op Hazenbosch. Hij is Arjoslid, al is hij niet in de Kamer gekomen, omdat hij de schetsenbundel „Roeping en Taak" uit het hoofd kent. Hij weet heel wat meer. En daarom zijn we wel bereid onze leus zo te interpreteren dat we verheugd zijn, dat er in de fractie mannen komen te zitten, die uit eigen ervaring weten wat de Arjos is. Die daardoor meer nog dan de anderen belangstelling voor onze organisatie hebben en die het nut daarvan terdege inzien.

* * *

De verhouding Arjos-Kiesvereniging is van het grootste belang. Er zijn helaas nog wel enkele kiesverenigingen, die Arjosleden zien als wilde, lastige knapen, die aanvallen kunnen ondernemen tegen alles wat oud is. Dat zijn vaak kiesverenigingen, die zich nog herinneren de voor-oorlogse strijd tussen de partij, de Arja en de Propagandaclubs. Wat dat betreft wil de Arjos niet erfelijk belast zijn! Er zijn ook kiesverenigingen, die in goede harmonie met de Arjos samenwerken. Niet uit tactische overwegingen, maar omdat zulks logisch is. In beide gevallen echter zal het Arjoslid beleefd blijven. Hij zal geen lust hebben in een scheiding tussen „oud en jong". Maar er zijn kiesverenigingen, die zulk een grote waardering hebben voor het werk der jongeren, dat dit door de voorzitter luide wordt geroemd. Dat gebeurde in Breda. „Zij geven ons, aftandse ouderen, een lesje", zo zeide de voorzitter. Een Arjoslid zou dit nooit durven beweren. De voorzitter bedoelde dit slechts als een warme hulde aan de jeugdige activiteit. Maar ja, de Arjosclub in Breda is dan ook een parel in het provinciaal verband Noord Brabant—Limburg. Uit de circulaire die het bestuur rondstuurt, proeft men het enthousiasme. Breda is een behoorlijke club. Zij heeft een verlies geleden, doordat tal van cadetten vertrokken zijn. Misschien, dat deze de Arjos ook nog wel als luitenant willen dienen.... Twee Arjosleden zitten in het bestuur van de kiesvereniging. Af en toe houdt men een gecombineerde vergadering. De laatste maal had onze nationale voorzitter, dr A. Veerman, de reis naar deze oude stad gewaagd. Breda kan een der uitvalspoorten worden, van waaruit de provincie grondig kan worden bewerkt. Want ook op het zonnige of donkere zuiden (naar believen) moet de Arjos eens flink vat krijgen.

Dr A. VEERMAN

„Ik heb een vriend . . ."

„Ik heb een vriend en die is bij de P.v.d.A. En die zegt....." Het was op een propaganda-avond van een Arjosclub. Er waren heel wat jonge mensen uitgenodigd en ook gekomen. En de vriendin van deze P.v.d.A.-man zat er ook. Zij nam deel aan de bespreking en bekende daarbij heel eerlijk (en heel spijtig), dat zij eigenlijk geen weerwoord had op het betoog van haar doorbraakvriend, dat een Christen heel goed in de P.v.d.A. zijn politiek tehuis kan vinden.

Laten we onze vriendin-met-de-mondvol-tanden niet te zeer lastig vallen. Zij zat in elk geval met de vraag en voelde, dat zij daarmee klaar moest komen. Er zijn er ook, die aan het probleem niet eens toekomen of die, wanneer ze er voor geplaatst worden, alleen maar weten te zeggen, dat zij van politiek geen verstand hebben. Dat is heel wat erger. Want het gaat in deze zaak om de vraag, wat de plaats en de houding van de Christen moet zijn in en tegenover deze wereld. Die vraag komt tot ieder. En van ieder mag verlangd worden, dat hij welbewust die houding bepaalt en de vraag niet wegwuift met een luchtig: „Wat zal ik me druk maken".

Welke argumenten de vriend van hierboven aanvoerde om zijn verblijf in het socialistisch pension te motiveren, vermeldt de historie niet. Meestal zijn deze van practische aard. Dat ligt trouwens in de lijn, omdat de P.v.d.A. er juist van uitgaat, dat men ook bij verschillende levensbeschouwing in de practijk, in de concrete problemen van staat en maatschappij tot een gelijk inzicht, tot een zelfde oplossing kan komen.

In deze practische sfeer lag ook de probleemstelling van Mr Hogerzeil in „Doorbraak", het maandelijks orgaan van de Protestants-Christelijke werkgemeenschap in de P.v.d.A.: Waarom kunt gij, Anti-revolutionairen, wel samenwerken met andersdenkenden in een kabinet, en waarom kunt ge niet met andersdenkenden samengaan in één partij? Het kabinet, dat is nota bene een orgaan van de regering, van de hoge overheid. Dat is een ploeg mannen, wier gezamenlijk doen en laten zeer verstrekkende gevolgen heeft voor het welzijn van het land en van allen, die daarin wonen.

Daar wel samen? Maar niet in één partij? Waarom niet? Waar ligt dan de grens?

Er zijn er ook onder ons wel, die daarmee verlegen zitten. Bovendien is het antwoord op deze vragen regelrecht van belang, ook voor ons Arjoswerk. Daarom laten we hier iets volgen van het antwoord, dat professor Ridderbos hierop gaf, ten dele met zijn, ten dele met andere woorden.

Wanneer wij onze plaats in deze wereld trachten te bepalen, worden wij geconfronteerd met twee reeksen van bijbelse gedachten, die wij onderling in de rechte verhouding moeten leren zien.

De eerste reeks is, dat Christus zijn gemeente een plaats aanwijst in de wereld en niet daarbuiten of in een afgeschut hoekje van de wereld, alsof nu reeds de tarwe en het onkruid voor goed gescheiden zouden kunnen worden.

De tweede gedachtenreeks is, dat wij, als christenen, steeds weer gewaarschuwd worden voor de wereld; dat tot ons gezegd wordt: trek geen juk aan met de ongelovige; haat ook de rok, die met het vlees besmet is, enz.

De eerste gedachte houdt in, dat wij in allerlei levensverbanden onze plaats mogen en moeten innemen, zonder onderscheid te maken, wat het geloof betreft. Wij willen geen christelijke staat in de staat, geen christelijk leger binnen het algemene leger. Om nog maar te zwijgen van de rest, die men er soms bijhaalt: de christelijke tram en zo. Wij zijn niet dopers, maar gereformeerd, Calvinist.

Wij mogen tot zulk een samengaan komen en daarvan iets goeds verwachten, omdat wij geloven, dat God ook de wereld niet losgelaten, niet aan zichzelf overgegeven heeft, maar in de wereld nog allerlei krachten doet werken, die een positieve betekenis hebben voor de samenleving. Dat is de werking van Gods algemene genade, de gemene gratie. God laat de wereld niet, nog niet, ondergaan in de zonde; door zijn lankmoedigheid is nog een ordelijk leven mogelijk.

De Christen heeft zich altijd als zodanig te openbaren. Geen neutraliteit, maar altijd leven naar Gods Woord. Maar dat sluit niet uit, dat hij in de samenleving, die door God in stand gehouden wordt en waarin hij niet mag, maar moet verkeren, zekere dingen kan doen samen met anderen.

Dat heeft natuurlijk zijn grenzen. Samenwerking, die zou nopen, eigen beginsel te verloochenen, tegen eigen overtuiging in te gaan, is niet mogelijk. Die grens zal de Christen steeds moeten vinden in gehoorzaamheid aan de goddelijke norm. In die lijn meende — in de politiek — de A.R. fractie samenwerking vroeger te moeten afwijzen. In 1952 was het program en waren de voorwaarden zodanig, dat samenwerking mogelijk geacht werd. In dat program ligt, tot hoever de samenwerking kan gaan; waaraan onze fractie haar steun kan geven. Daarin ligt dus het maximum aan gemeenschappelijke practische politieke oogmerken, dat de samenwerkende groeperingen kunnen opbrengen. En voor ieder van hen tevens het minimum aan politieke verlangens, dat hij verwezenlijkt wil zien, wil de samenwerking voor hem, beoordeeld vanuit zijn visie op 's lands belang, nog aantrekkelijk zijn.

Tegen deze achtergrond wordt het nu duidelijk, dat de aard van het samengaan in een politieke partij totaal anders is. Daar immers bezint men zich samen op de vraag, hoe wij ons als Christen in staat en maatschappij hebben te gedragen.

Die vraag is immers niet alleen een individuele aangelegenheid. Dat is ook, dat is wellicht in de eerste plaats een zaak van de christelijke gemeenschap. Christelijke gemeenschap — dat is niet alleen de kerk. Er is ook iets van een christelijke gemeenschap tussen hen, die samen in hetzelfde levensverband hun plaats hebben. Samen zullen wij trachten, de weg te vinden, die wij gaan moeten, samen onze concrete doelstellingen vaststellen, puttend uit eenzelfde levensbeginsel.

„Om te kunnen discussiëren, moet men het eens zijn". Een principiële discussie met andersdenkenden wordt maar al te gemakkelijk een langs elkaar heen praten, op zijn best is het een getuigenis van eigen overtuiging.

Over een regeringsprogram kan men onderhandelen. Daarbij aanvaardt men elkaars programs als gegeven grootheden en zoekt men naar een accoord, dat de mogelijkheid biedt, het land te besturen en dat voor de deelnemers aanvaardbaar is.

Een partijprogram moet het resultaat zijn van gemeenschappelijke bezinning, die alleen zinvol kan zijn, wanneer men zich samen kan uitgaan van gemeenschappelijke grondgedachten.

Daar hebt ge nu het waarom van de Arjos. Daar bereiden we ons er op voor, straks die taak van gemeenschappelijke bezinning te kunnen overnemen. Want voorbereiding is daarvoor nodig. Er zijn maar al te veel mensen, die zonder veel kennis van Schrift en historie de vraagstukken van vandaag tegemoet gaan. Wie zo de politiek in gaat onder ons, die hakt de christelijke staatkunde los van haar wortel. En maakt haar dus dood.

En daar hebt ge ook het hoe van de Arjos. De politieke vragen leren bezien vanuit Gods Woord en vanuit de historie.

En tenslotte: dat is dus een zaak niet alleen van afzonderlijk, maar ook van allen, in gemeenschap met elkaar. Wie daaraan niet meedoet, doet zichzelf en anderen tekort.

DE **ARJOS** IN DRENTE

H. MARSMAN

De langzamerhand traditie geworden jaarvergadering-toogdag van het Provinciaal Verband van de Arjos in Drente begint steeds meer één der hoogtij-dagen van ons Provinciaal Arjos-werk te worden. We hebben dat ook Zaterdag 14 Februari j.l. weer kunnen constateren. Een uitstekend geslaagde morgenvergadering, waar afgevaardigden van 22 clubs aanwezig waren, (een aantal, dat nog niet eerder bereikt is) en een pracht-middag bijeenkomst in de bijna geheel gevulde zaal van Bellevue te Assen.

Het zwaartepunt van ons werk ligt echter bij de plaatselijke clubs. Bij de bespreking op de morgenvergadering waren we het daarover roerend met elkaar eens en we hebben met elkaar getracht wegen te vinden, waardoor we dat plaatselijk werk kunnen stimuleren en opbouwen, jonge leden kunnen aantrekken, leerzame en gezellige vergaderingen kunnen organiseren, regelmaat en lijn in de club-avonden kunnen krijgen enz. En ook op de middag-bijeenkomst hebben alle sprekers daarop de nadruk gelegd. Het komt aan op de bestudering van de A.R.-beginselen, bij het licht van Gods Woord en daarbij hebben we de Arjos nodig.

Zowel de morgen- als de middagvergadering stond onder leiding van de heer J. Hollenbeek Brouwer te Assen, die des morgens als voorzitter van ons Prov. Verband herkozen werd. We zijn daar erg blij mee. De heer Hollenbeek Brouwer is een uitstekend voorzitter, die weet leiding te geven, zowel aan een kleinere als aan een grotere bijeenkomst, die met zijn bekende woordenrijkdom op deskundige wijze de verschillende punten, die aan de orde komen weet te bespreken en toont alles volkomen te beheersen. Nu hij opnieuw zijn vierjarige zittings-periode verlengd ziet, wensen wij hem daarmede van harte geluk en ook de Arjos in onze provincie, waarbij wij de wens uitspreken, dat wij nog veel voor elkaar mogen betekenen en van elkaar mogen leren.

De gehouden bestuursverkiezing had tevens tot resultaat, dat de heer H. Ensing te Westerbork werd herkozen en dat in de vacature-Janssens werd gekozen mej. F. Wijngaard te Assen, waardoor het vrouwelijk element in ons Prov. Bestuur werd versterkt. Als opvolger van de heer Hollenbeek Brouwer werd tot lid van het Hoofdbestuur van de Nationale Organisatie gekozen de heer L. Euving te Gees, die wij sterkte en wijsheid wensen bij deze taak.

Met blijdschap kan worden gememoreerd de goede samenwerking tussen het Provinciaal Comité en het Provinciaal Verband. Uit het kasverslag en de begroting van de penningmeester de heer H. Scholtens te Emmen bleek dit duidelijk door de belangrijke subsidies, die van het Provinciaal Comité worden ontvangen. Door de aanwezigheid van de heer Dekker uit Hoogeveen, lid van Gedeputeerde Staten en afgevaardigde van het Provinciaal Comité werd deze goede verstandhouding nog eens onderstreept, evenals deze dat in zijn toespraak tijdens de middagbijeenkomst naar voren bracht.

Bijzonder op prijs werd gesteld de aanwezigheid van Dr Veerman de voorzitter van de Nationale Organisatie, en de waarnemend secretaris, de heer Sj. Jonker. Wij hopen, dat deze eerste kennismaking wederzijds in goede aarde is gevallen, waarbij wij onzerzijds verklaren met veel genoegen te hebben geluisterd naar de korte toespraken van Dr Veerman des morgens en des middags. Ook de oud-voorzitter van de Nationale Organisatie, de heer E. van Ruller uit Groningen, was des morgens aanwezig, terwijl het Provinciaal Verband van de Arjos in Groningen was vertegenwoordigd door de dames Laninga en Lindeboom.

Dankbaar zijn we voor het groot aantal vragen en opmerkingen, die des morgens naar aanleiding van de jaarverslagen werden gesteld. Dit is wel een bewijs, dat de jaarverslagen met belangstelling gelezen worden en dat er over de organisatie van ons werk wordt nagedacht. De verschillende suggesties, gedaan in het belang van ons Arjos-werk en van onze clubs, zullen op de vergadering van ons Provinciaal Bestuur worden bespoken.

Ondanks de slechte weersomstandigheden was de publieke belangstelling op de middag-bijeenkomst groter dan verwacht was. Met aandacht werd geluisterd naar de rede van Prof. Dr S. U. Zuidema, die voor ons tekende de **tijd,** waarin wij leven, en onze **taak,** die wij hebben in deze tijd. Begrippen waarmee wij in deze tijd te maken hebben als Communisme, Socialisme, Anarchisme, Pragmatisme werden nader ontvouwd.

„Te zware kost", zult U misschien zeggen? Maar een goed Arjos-lid is deze namen wel eerder tegengekomen en als het goed is, zal hij bij zichzelf gedacht hebben: „Daarover moeten we op onze plaatselijke Arjos nog eens verder praten". Daar heeft ook de heer J. W. Ooms in zijn slotwoord „Het laatste hoofdstuk" op gewezen. Als we de laatste bladzijde van een boek lezen, dan moeten we in onze gedachten zelf het allerlaatste hoofdstuk schrijven. Zo is het ook met onze jaarvergaderingtoogdag. Nu moeten we zelf het resultaat van deze dag op onze eigen plaats, in onze eigen club in practijk gaan brengen. Daar komt het op aan.

Alles overziende kunnen we zeggen, dat we een wel geslaagde dag gehad hebben, die door Ds J. van Harmelen met dank aan God kon worden besloten.

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité Dr Kuyperstraat 3, Den Haag Giro 89673

48.	Verantwoorde Emigratie	*f* 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelen: Propagandafolder Arjos	„ 0.25
54.	Christendom en Internationale Ordening Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.95
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboek Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Dep. rede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport)	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75

KG

KOFFIE-THEE

Kanis & Gunnink Kampen

KWALITEIT

GEGARANDEERD

TANKS

voor opslag vloeistoffen onder- en/of bovengronds

Volgens ons ontwerp of aangepast aan Uw eisen

Zuurbestendig door plastic

CONSTRUCTIEBOUW-HARING

BOSKOOP **TELEFOON 128**

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF

„NEDERLAND"

OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE

Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties

van elk vermogen

Wasserij „Nooit Gedacht"

Dammerweg 74 - Tel. K 2945-250 - Nederhorst den Berg

G. SNEL Pzn.

Men zegt zeer wel: Uw was naar Snel

„PARLEY'S WOL VOOR AL UW BREIWERK"

Parley's Wolspinnerijen - Leiden

M. C. VAN STAAVEREN

Specialiteit in

ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN

Aalsmeer — Telefoon 715

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**

BOLSWARD EN GRONINGEN

*

Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.

BEGRAFENIS - TRANSPORT

DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

KOOG a/d ZAAN

TEL. 4947 (K. 2980)

BETONFABRIEK

Fa Van Arnhem

Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

VLASBEDRIJF WALCHEREN

DIRECTIE: **Tel. K 1180 — 2023**

INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180 — 3886**

MIDDELBURG

HET IS HELDER EN GOED ALS

WASSERIJ „DE OVERHOEK"

NEDERHORST DEN BERG — **UW WAS DOET TEL. K 2945—219**

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN

ZOETERMEER

Tel. nr 12 (4 lijnen)

N.V. W. J. SCHUILING's

GIETERIJ BENODIGDHEDEN

Handelsonderneming

Binnenhavenweg 20 Hengelo

Tel. K 5400—3029 (na 18 uur Delden K 5407—447)

N.V. GROFSMEDERIJ V/H

Firma Gebr. N. en E. DE JONGH

BOLNES TELEFOON K 1896—304

A. VAN DER WERFF

SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF

Verhuur dekschuiten en motordekschuiten

DOESBURG **TELEFOON 275**

N.V. HOUTHANDEL v.h. Fa. J. & G. ALBLAS - WADDINXVEEN

Zagerij - Telefoon 206 - Schaverij

MEUBELPLAAT - TRIPLEX

Eiken en Beuken van Slavonië, Frankrijk, Duitsland **e.a.**

Vuren, Grenen, Oregon Pine, Pitch Pine, enz.

Filiaal: ROTTERDAM, Zwaanshals 119—125

Zelfs de jeugd grijpt er naar!

Dat wordt gezegd van

Centraal Weekblad

ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland. En geen wonder!

Centraal Weekblad geeft naast principiële hoofdartikelen nieuws uit de kerken, het heeft rubrieken voor vrouwen en meisjes, artikelen over muziek en literatuur, boekbesprekingen, kortom het is een **gezinsblad** bij uitnemendheid.

Centraal Weekblad is rijk voorzien van illustraties. Abonnementsprijs *f* 1.70 p. kwartaal.

Adm. CENTRAAL WEEKBLAD, Drift 13, UTRECHT

Aannemersbedrijf

* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen

GEBR. HAKKERS

WERKENDAM — TELEF. 14

Fa. ANDR. VISSER – Steenwijk

TUIN- EN BLOEMZADEN
LANDBOUWZADEN
POOTAARDAPPELEN

Geïllustreerde prijscourant gratis op aanvraag.

ELECTRISCHE INSTALLATIES

W. G. SCHEERES

ELECTROTECHNISCH INGENIEURSBUREAU

'S-GRAVENHAGE TEL. 116250

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG — Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

WASSERIJ JAN SNEL

NEDERHORST DEN BERG - Telefoon K 2945-221

GEURTS' Conservenfabriek C.V.

DODEWAARD

De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden

Vraagt Uw winkelier ons merk

JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

Firma BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij

H O O G E Z A N D

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN

LEMELERVELD(0)

SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. TEL. 217 (K 6722)

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

Firma J. van den Berg & Zonen

WADDINXVEEN — Telefoon 226 K 1828

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 5 15 APRIL 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

Dr J. SCHOUTEN	De Overheid en de Zondagsheiliging
—	Driestarren
T. CNOSSEN	Eigen taak!
—	De partij in actie
—	Partijconferentie
R. GOSKER	Antwoord aan Koos Vorrink
—	Promotie Dr W. Rip
—	Stemmen bij volmacht
Dr A. VEERMAN	Uit het parlement
J. KLATTER	Haken en ogen van E.D.G.
A. WARNAAR JZN	Beproeft Uw politieke interesse of zij uit God is
—	Ernstige vraag
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit krant en periodiek
Mr K. GROEN	Hoe dan wel

Op eigen wieken:

—	De vaart der Arjos
G. J. H. GRIFFIOEN	Europa, geen hobby
Mr M. W. DIRKSEN	Europa, een nieuwe denkwijze
P. SPEELMAN	Europa, een nieuwe taak
Dr A. VEERMAN	Contact met anderen
H. D. W. BOVEN	Staatsinrichting

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten
KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Handels- en Effectenbank N.V.

gevestigd te GRONINGEN

Alle bank-, effecten- en assurantiezaken

Speciale afdeling voor het verhandelen van obligaties van Protestantse kerken, scholen en Stichtingen van Liefdadigheid

---

Vraagt Uw Schilder,

Voor het buitenschilderwerk aan Uw gebouwen

GARANTIE STANDVERF

IN ALLE KLEUREN

De enige verf welke vijf jaar gegarandeerd wordt.

Wed. Boonstoppel & Zonen N.V.

Lak- & Vernisfabriek - Waddinxveen

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

INGWERSEN & Co. - Amsterdam

KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121
Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten
Speciale afdelingen voor Prot. kerkelijke leningen

Medicinale SALVITINE

MAAKT U FIT

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en b.

N.V. BOGENA - SCHIEDAM

SCHOOLMEUBELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 5 — 15 APRIL 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

De Overheid en de Zondagsheiliging

Dr J. SCHOUTEN

Bij de mondelinge behandeling van het wetsontwerp „Zondagswet" is uiteraard ook aan de orde gekomen de vraag, welke taak de Overheid heeft met betrekking tot de heiliging van de Zondag.

Ds Zandt zette uiteen, dat het niet twijfelachtig is, dat de Overheid ten aanzien van de Zondagsheiliging een positieve taak heeft te vervullen. De Heilige Schrift stelt dit z.i. duidelijk in het licht, en de oud-Christelijke Kerk en die der Reformatie hebben dit, blijkens haar geschiedenis, steeds geleerd. Hij kwam omtrent dit punt tot de volgende slotsom:

„Dientengevolge hebben dan ook zovele Christelijke Keizers, Koningen en Overheden maatregelen genomen ter heiliging van Gods dag. Bovendien zijn er nog zovele uitspraken van de Synodes der oude Christelijke Kerk en die der Reformatie bij te brengen, waarin de Overheden ten plicht wordt gesteld, dat zij zelf die dag heiligen en maatregelen hebben te treffen, dat hun onderdanen die heiligen, willen zij de geduchte toorn Gods niet over zichzelf en hun onderdanen doen ontbranden.

Mijnheer de Voorzitter! Het is dan wel boven alle twijfel verheven, dat naar Gods wet en overeenkomstig de uitspraken van de Synodes der genoemde Kerken de Regering ten duurste verplicht is niet alleen zelf haar onderdanen in de heiliging van Gods dag voor te gaan, maar ook door wettelijke bepalingen haar onderdanen daartoe heeft te verplichten. Alsook staat het tevens vast, dat deze verplichting door de Overheid is uitgevoerd.

Deze van God haar opgelegde verplichting heeft de Regering bij deze haar wetgeving jammerlijk verzaakt". (Handelingen Tweede Kamer van 19 Maart l.l., bladzijde 2490).

Ds Zandt keerde zich te dezer zake in nog scherper zin tegen de anti-revolutionairen, aangezien dezen z.i. nog verder in de verkeerde richting gaan dan de Regering. Hij zeide aan ons adres o.m.:

„In deze is de Regering nog wel niet helemaal zo ver gegaan als de Anti-Revolutionairen in hun program gaan. Dezen toch verklaren, dat de Regering ten aanzien van de heiliging van Gods dag geen roeping heeft te vervullen.

Onlangs nog is dit standpunt in het dagblad „Trouw" verdedigd. Daarin wordt gesteld, dat de Overheid met de heiliging van Gods dag zich niet heeft in te laten, dewijl God vrijwillige gehoorzaamheid eist en de beoefening van dwang in dezen te veroordelen is. Dit is wel iets heel wonderlijks en bovendien geheel in strijd met de practijk, die de Anti-revolutionairen ten opzichte van andere wetten beoefenen....

In het dagblad „Trouw" is geheel overeenkomstig het anti-revolutionaire standpunt gesteld, dat het de roeping der Overheid is, dat zij de openbare rust handhaart, voor zover een behoorlijke Zondagsviering door andere burgers door het niet houden van die rust zou worden gestoord.

Daarmede zijn de anti-revolutionairen op dit punt tot het liberale standpunt afgezakt, zoals dat eeuwen geleden door de libertijnen is ingenomen.

Het ontstellende hierbij is tevens, dat de anti-revolutionairen het aangedurfd hebben het vierde gebod van de tien geboden aan te randen door het in tweeën te snijden. Het ene deel van het gebod, waarin God nadrukkelijk de heiliging van Zijn dag eist, heeft ten aanzien van de Overheid voor hen afgedaan. Zo is en wordt door menselijke redenering een inzetting Gods krachteloos gemaakt. Het andere deel van dat gebod, waarin God rust op Zijn dag eist, heeft ten opzichte van de Overheid bij de anti-revolutionairen slechts waarde, voor zover zij stellen, dat de Overheid tot plicht heeft er voor te zorgen, dat een behoorlijke Zondagsviering

door andere burgers door het niet houden van die rust zou worden gestoord. (Handelingen Tweede Kamer van 19 Maart l.l., bladzijden 2489–2490).

Van onze zijde is op deze critiek ingegaan. De heer Bruins Slot antwoordde Ds Zandt als volgt:

„Voor ons is de geestelijke achtergrond van de Zondagsrust de ordening Gods. Het is van belang dit uitdrukkelijk te stipuleren n.a.v. hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Zandt zoeven over het anti-revolutionaire standpunt heeft gezegd. Deze ordening Gods raakt ook de Overheid, en zij is naar ons gevoelen voor de Overheid ook van een volstrekt dwingend karakter, maar in verband met aard en functie van de Overheid is haar bemoeienis ter zake beperkt tot de publieke sfeer. Hier raken wij een verschil dat er tussen ons en de opvatting, zoals die zoeven door de geachte afgevaardigde de heer Zandt is weergegeven, bestaat.

Dat is maar geen menselijke willekeur, dat wij die beperking maken. Die aard en functie van de Overheid zijn in Gods instelling van de Overheid begrepen. Daar hebben wij derhalve, wanneer wij over het Overheidsoptreden t.a.v. de Zondagsrust spreken, zeer bepaaldelijk rekening mede te houden.

De geachte afgevaardigde de heer Zandt heeft er zoeven aan de anti-revolutionairen een hevig verwijt van gemaakt, dat de heiliging van de Zondag door de anti-revolutionairen niet als een roeping der Overheid zou worden beschouwd, en in de loop van zijn betoog is de geachte afgevaardigde zeer positief en uitdrukkelijk tot de conclusie gekomen, dat er een verplichting van de Overheid zou bestaan tot heiliging van de Zondag[1]).

Nu is het mij bekend — en ik denk, dat noch de geachte afgevaardigde de heer Zandt, noch de geachte afgevaardigde de heer Van Dis dit zullen bestrijden —, dat de basis van alles, wat wij als Gereformeerde Christenen — Gereformeerd in de meest ruime zin gevat — beschouwen als onze belijdenis t.a.v. de Zondagsrust en de Zondagsheiliging, te vinden is in Zondag 38 van de Heidelberger Catechismus. Daarin lezen wij:

Vraag: Wat gebiedt God in het vierde gebod?
Antwoord: Eerstelijk, dat de kerkdienst, of het predikambt, en de scholen onderhouden worden, en dat ik, inzonderheid op den Sabbat, dat is op den rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglijk kome, om Gods Woord te hooren, de Sacramenten te gebruiken, God den Heere openlijk aan te roepen, en den armen Christelijke handreiking te doen; ten andere, dat ik alle de dagen mijns levens van mijn booze werken viere, den Heere door zijnen Geest in mij werken late, en alzoo den eeuwigen Sabbat in dit leven aanvange.

Hier is dus in deze Zondag van de Heidelberger Catechismus zeer duidelijk de Zondagsrust en de Zondagsheiliging weergegeven en ook, als ik het zo mag uitdrukken, in zekere zin gespecificeerd. Indien de heer Zandt nu zegt, dat het tot de verplichting van de Overheid behoort om de heiliging van de Zondag dwingend op te leggen, dan vind ik, dat wij, gezien het requisitoir, dat de heer Zandt zoeven heeft gehouden, van hem mogen vragen, dat hij antwoord geeft op de volgende vragen: hoe wil de heer Zandt de Overheid dwingend laten opleggen, dat de mensen naar de kerk moeten gaan, dat zij tot de gemeente Gods naarstiglijk moeten komen? De heer Zandt heeft wel gezegd: dat is helemaal niet wat ik bedoel, maar het staat concreet in deze door de heer Zandt aanvaarde uitwerking van het rustdaggebod. Hoe wil de heer Zandt dwingen tot gebruik van de sacramenten? Nog veel moeilijker wordt het, wanneer wij vragen: hoe wil hij de mensen dwingen God de Here aan te roepen; hoe wil hij de mensen dwingen om de armen Christelijke handreiking te doen? En nog veel moeilijker wordt het, als wij aan de tweede alinea van dit betoog komen, waar staat, dat het de roeping is van de mens, dat hij al de dagen van zijn leven van zijn boze werken ruste. Hoe wil de heer Zandt de Overheid de mensen laten dwingen, dat te doen? Hoe wil de heer Zandt de mensen dwingen, dat de Here door Zijn Geest in hen werkt? En hoe wil de heer Zandt de Overheid de mensen laten dwingen, de eeuwige Sabbath in dit leven aan te vangen? Wanneer de heer Zandt het gehele betoog, dat hij hier gehouden heeft serieus in het positieve recht zou willen verwerken — dat is toch de vraag, die wij mogen stellen aan de mensen, die redevoeringen houden over dergelijke dingen — dan zou de heer Zandt op deze vragen een duidelijk en positief antwoord moeten geven. Het zal U duidelijk zijn, Mijnheer de Voorzitter, dat dat inderdaad een volstrekte onmogelijkheid is. De gehele numeratie (opsomming), die ik hier heb gegeven, is door haar aard zo volkomen duidelijk ongeschikt voor Overheidsdwang, dat daarover niet behoeft te worden gesproken. Maar dan moet ik constateren, dat het betoog van de heer Zandt, hoe achtenswaardig ik dat op zich zelf ook vind en hoezeer ik ook overtuigd ben van de volkomen oprechte bedoeling van de heer Zandt, in wezen een slag in de lucht is en dat het volkomen onmogelijk is om dit in het positieve recht te verwerkelijken, maar ook, dat dit beslist niet moet. Het raakt de Overheid in beginsel niet, hoe deze of gene burger de Zondag gelieft door te brengen, ook al zou de burger die Zondag doorbrengen op een wijze, die de Overheid zelf volstrekt verwerpelijk en strikt onchristelijk zou achten. Het is niet de taak der Overheid om een gebod Gods, dat zich richt tot het geweten der mensen en dat derhalve — dat is de typische aard van een gebod in de sfeer van het zedelijk leven — vrijwillige gehoorzaamheid vordert, door dwang op te leggen. Deed de Overheid dat, dan zou zij buiten haar publieke bevoegdheid treden en dat zou, naar het mij voorkomt, in strijd zijn met de Christelijke vrijheid en dat zou in wezen betekenen een schrede in de richting van de totalitaire staat" (Handelingen Tweede Kamer van 19 Maart ll., bladzijde 2494).

Ds Zandt heeft op dit betoog van de heer Bruins Slot niet geantwoord. Hij is op geen enkele wijze ingegaan op de vragen, welke de heer Bruins Slot hem heeft gesteld. Men kan zich daarover verbazen, maar wie de historie kent sinds het optreden van de Staatkundig Gereformeerde Partij heeft daartoe helaas, geen reden. Het is bij de behandeling van belangrijke principiële aangelegenheden waaromtrent verschil van inzicht bestaat tussen de staatkundig gereformeerden en de anti-revolutionairen, vrijwel steeds zo, dat de staatkundig gereformeerden niet aangeven, hoe hun standpunt in het positieve recht zou kunnen worden uitgewerkt, en hoe bij die uitwerking zou kunnen worden voorkomen, dat de Overheidsmacht zou worden

* * * Wat op 't spel staat

Niet overal, maar hier en daar behaalt de A.R. partij meer stemmen bij de Tweede Kamer — dan bij de Gemeenteraadsverkiezing. Een vergelijking is niet altijd gemakkelijk, omdat in tal van plaatsen de A.R. en C.H. bij de verkiezing voor de gemeenteraad met een gezamenlijke lijst uitkomen.

Trouwens, conclusies trekken uit een uitslag van een verkiezing is altijd een riskante onderneming. Neem de cijfers van Den Haag! Bij de Gemeenteraadsverkiezing van 1946 werden uitgebracht op de A.R. candidaten: 29.894 stemmen, drie jaar later 39.706; bij de Tweede Kamerverkiezing van 1948: 46.478 en bij die van 1952: 46.392.

Blijft bij de a.s. Raadsverkiezing het gunstig cijfer bij de Kamerstembus verkregen gehandhaafd, dan zouden van de 45 zetels door de A.R. 7 worden verkregen, valt het terug tot ruim 40.000, zo wordt het huidige aantal van 6 behouden en mocht de uitslag nog ongunstiger zijn, dan gaat de in 1949 gewonnen zetel weer verloren. Men weet dus in de Residentie wat er op 't spel staat.

Maar evenzo in alle andere gemeenten. Meen nu niet, dat het er weinig toe doet of, met nogmaals Den Haag voor ogen, 7, 6 of 5 zetels worden verkregen. Een politieke partij, die hier onverschillig tegenover staat kan haar testament wel maken.

Een verkiezing is een strijd om invloed, principieel en practisch.

Daarom moet ook bij de Raadsverkiezing met inspanning van alle krachten gewerkt worden tot het laatste uur van de stemdag en eerst daarna kan men de uitslag met een gerust geweten afwachten.

* * * Psychologische factoren

In de verkiezingsuitslag tekent zich af de invloed, die een partij heeft onder het volk, doch tevens weerspiegelt er zich in de beïnvloeding van een politieke overtuiging op het volk. Het is in Nederland niet zo, dat al degenen, die hun stem uitbrengen op de A.R. lijst, ook geheide Anti-revolutionairen zijn. Was het maar waar!

Doch in het totaal zit een kern.

Zo is het bij alle partijen, die een eigen fundatie hebben.

Bij de verkiezing gaat het om de velen, die zelf geen vaste politieke overtuiging hebben en hun stem laten bepalen door verschillende overwegingen.

Zij zijn het die de golfbeweging doen ontstaan, die bijdragen tot de „winst" of het „verlies".

Een partij, die enkel door een paar maanden actieve propaganda voor de verkiezingsdatum, een goed resultaat denkt te boeken, is geen knip voor de neus waard.

Het zijn de jaren tussen de verkiezingsdata gelegen, die de mogelijkheden bieden om het volk te beïnvloeden. Door stelselmatige actie vanwege de partijorganisatie en door de arbeid van haar vertegenwoordigers in Kamers, Raden en Staten.

Bij de Raadsverkiezing kan soms het optreden van een kranige figuur een gunstige sfeer scheppen.

De keuze van de onpolitieke kiezer wordt dikwijls bepaald door sympathie voor een bepaalde persoon of richting of door verzet tegen een bepaalde toestand, (persoon of richting).

Psychologische factoren spelen hierbij een veel groter rol dan feitelijke gegevens. Onze staatkundige geschiedenis biedt de voorbeelden voor het grijpen.

* * * Het beste been voor

In de gemeentepolitiek zitten niet zoveel brandpunten.

De politieke tegenstellingen zijn in deze sfeer in de loop der jaren verzacht.

Daarom is het moeilijk om de belangstelling der kiezers wakker te roepen.

Het is onze partij onwaardig om met tendentieuze middelen te werken. Ook in de propaganda houde men stijl. Wat allerminst een scherp belijnd standpunt uitsluit.

Ten aanzien van Overheidsbemoeiing, de grondpolitiek, de openbare nutsbedrijven, de gezagsverhoudingen, de woningbouw en zo tal van gemeentelijke vraagstukken meer, laat de Anti-revolutionaire Partij een eigen geluid horen, dat we speciaal bij de voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezing aan de kiezers moeten doen horen.

Daarnevens komen de bekende middelen, waarbij het huisbezoek nog altijd het voornaamste is.

Juist de gemeentelijke en plaatselijke verhoudingen maken het mogelijk aan dit alles een eigen kleur te geven.

Hier gaat het nu eens niet van bovenaf, maar van onderop.

De uitslag is belangrijk voor het te voeren gemeentebeleid, zij is dit tevens als politieke graadmeter.

Vandaar dat overal de actie waardig, maar met kracht dient te worden gevoerd. Een gunstige uitslag verhoogt eveneens de politieke activiteit in eigen gelederen.

Redenen te over om het beste been voor te zetten en welbewust aan de slag te gaan.

---

aangewend om ten opzichte van het geestelijk leven dwang op de burgers uit te oefenen.

Er is tussen de staatkundig gereformeerden en de anti-revolutionairen geen principiëel verschil inzake de ordening Gods ten opzichte van de Zondag, de Zondagsheiliging en de Zondagsrust. Er is ook geen principiëel verschil over de vraag voor wie die ordening Gods geldt. Zij geldt voor alle mensen. Zij geldt ook voor de Overheid. Er is wellicht ook geen principiëel verschil over de taak van de Overheid ten aanzien van de Zondagsrust. Zij heeft die rust in de publieke sfeer zoveel mogelijk te bevorderen en te handhaven, aangezien daardoor mede in belangrijke mate kan worden bijgedragen tot de heiliging van de Zondag. Er is echter wel een principiëel verschil tussen de staatkundig gereformeerden en de anti-revolutionairen met betrekking tot de roeping van de Overheid ter zake van de Zondagsheiliging door de burgers. De Overheid kan en mag o.i. die Zondagsheiliging niet opleggen aan haar onderdanen. Zij kan dit niet, omdat zij in het interne persoonlijke leven van de burgers geen heerschappij kan uitoefenen. Zij mag dit niet, omdat zij buiten haar bevoegdheid treedt, wanneer zij ten opzichte van het geestelijk leven harer onderdanen dwang toepast en de vrijheid vernietigt.

Dat er van zulk een verschil tussen staatkundig gereformeerden en anti-revolutionairen sprake is, heeft het Kamer-debat over het ontwerp „Zondagswet" opnieuw in het licht gesteld. Tot ons leedwezen heeft ook deze gedachtenwisseling niet tot toenadering geleid [2]). De staatkundig gereformeerden hebben nagelaten onze bezwaren tegen hun standpunt te weerleggen. Ds Zandt heeft ook ditmaal zijn kracht gezocht in een bestrijding van het anti-revolutionaire gevoelen, welke principiëel en zakelijk aan dit gevoelen tekort deed. Tot schade van de zaak, welke wij gemeenschappelijk hebben voor te staan.

---

1) Bedoeld is hier uit de aard van de zaak een verplichting van de Overheid tot het geven van voorschriften inzake de heiliging van de Zondag, welke de burgers binden.

2) Wij gaven opzettelijk veel citaten uit de Handelingen van de Tweede Kamer, om te voorkomen, dat men van staatkundig gereformeerde zijde zou kunnen zeggen: gij hebt ons standpunt niet juist weergegeven.

EIGEN TAAK!

T. CNOSSEN

Naar aanleiding van ons artikel in het nummer van 3 Maart 1953 „Raadsverkiezingen en Verantwoordelijkheid", ontvingen we een schrijven van een raadslid van een plattelandsgemeente.

Een stem van een man uit de praktijk. Hij onderschrijft de stelling: „Naarmate het verantwoordelijk bestuur te kort schiet, neemt de invloed van het niet-verantwoordelijk ambtelijk apparaat toe".

Maar — zo vervolgt hij — de vraag is of in de practijk een gemeenteraad kan worden gekozen, die in staat is vele, om niet te spreken van alle, problemen te overzien. Het ligt voor de hand, dat een goede secretarie-ambtenaar, een specialist de materie beter door heeft dan het gemiddelde raadslid. In feite lachen de meeste ambtenaren om de raad: „Ze moeten 't toch wel slikken". En hij illustreert dit met een voorval uit zijn gemeente, waar een wethouder (vanwege de politieke kleur) een volledig bekwame ambtenaar afwees ter wille van een beginneling omdat de raadsleden de „geleerde" ambtenaar toch niet zouden begrijpen. Mijn briefschrijver zegt: „Dit standpunt is natuurlijk onzinnig. Het moest juist anders om zijn. De raad moet meegroeien met de problemen, evenals de ambtenaren dit doen".

Na dit flinke standpunt komt de twijfel weer bij hem op en volgt de vraag, of dit kan in de practijk, en of dit op den duur vol te houden is?

„Een raadslid, die iets niet begrijpt, en dat dit vaak voorkomt is een feit, is naar mijn mening onmondig en ongeschikt om in deze zaken het voor of tegen uit te spreken. Als je ziet met welk een gemak door sommigen, die in feite er geen kaas van gegeten hebben, over grote zaken wordt beslist, en als je hoort, dat bepaalde groepen een wethouderszetel eisen, terwijl ze eigenlijk geen geschikte figuur hiervoor hebben, dan rijzen de haren je ten berge.

Op deze wijze zullen de omstandigheden er toe dwingen de bevoegdheden van de Raad in te krimpen of te veranderen".

De vraag hier gesteld is niet nieuw, hoewel actueel.

De geschetste toestand kan voorkomen en in de practijk lukt het ook niet altijd de beste krachten op de voor hen geëigende plaatsen te zetten.

Echter moet wel worden onderscheiden.

Er is verschil in de taak van de Raad en van de ambtenaren.

De Raad heeft een besturende functie, de ambtenaren bereiden voor en voeren uit.

Een Raad behoeft niet te bestaan uit een college van mannen, die op elk gebied van bestuur en beheer deskundig zijn.

Ware dit zo, dan was in de landspolitiek b.v. de samenstelling van een Kabinet onmogelijk.

Zelfs voor de technische departementen, als die van Defensie en Waterstaat, heeft men lang niet altijd „vakmensen". In Engeland b.v. is een militair-minister aan het hoofd van Defensie een uitzondering.

In de jaren dertig trad een uiterst bekwaam en deskundig man in de Regering. Hij droeg drie academische titels en had in Indië grote ervaring opgedaan.

Als minister was hij een mislukking en de man zweette bloed als hij in de Kamer het meest eenvoudige wetsontwerp moest verdedigen.

Wat de Raad nodig heeft, zijn leden, die een klaar inzicht en voldoende begrip hebben om een vraagstuk te beoordelen.

Het college van B. en W. moet met behulp van de ambtelijke „machine" de voorstellen voorbereiden en zo voorbereiden, dat de leden van de Raad de merites en de gevolgen kunnen overzien.

Als daarbij de Raadsleden met ervaring zijn toegerust is er geen sprake van, dat zij het „toch wel moeten slikken".

Schrijver dezes heeft jarenlang overzichten mogen schrijven van Raadsvergaderingen van plattelandsgemeenten, provinciale steden en grote steden. Het is hem niet gebleken, dat de Raden zo maar slikten. Ook niet op het platteland, al was daar soms wel eens iets te veel van de opvatting, zoals de heren het willen zal het wel goed zijn. Die „heren" waren dan meestal niet de ambtenaren, doch burgemeester en secretaris.

Doch wij hebben het ook wel anders mee gemaakt.

Het komt er juist op aan, dat de Raad zijn zelfrespect handhaaft en er op staat volledig te worden voorgelicht om eerst dan een besluit te nemen. Dat vraagt studie en nauwlettendheid van de zijde der leden. Ook principiële overtuiging en wijs beleid.

Soms wordt in een Raad de tijd verknoeid met politieke kibbelpartijtjes en persoonlijke haarkloverijen. Daarmede dient men niet de belangen van zijn gemeente.

Het is onjuist in „knappe" ambtenaren een gevaar te zien. Veelal zijn de domme en eigenwijze heren een veel groter gevaar. Zelfs als het gaat om een moeilijk vraagstuk, zal de verantwoordelijke en deskundige ambtenaar, die zijn arbeid bij de samenstelling van het prae-advies heeft te geven, er prijs op stellen dit zo goed mogelijk te doen. Het is best mogelijk daarin ook persoonlijke ambities te herkennen. Eerst het college van B. en W., doch vervolgens de Raad heeft tot taak, dit met een critisch oog te bekijken en er van te gebruiken wat nuttig en wenselijk is. Meer niet!

De ambtenaar en ook de hoofdambtenaar niet, mag aan een bestuurscollege de „wet voorschrijven". Daarmede treedt hij buiten zijn bevoegdheid. Dit gevaar treedt eerst op, als men een slappe burgemeester, een weinig krachtig college van B. en W. en een besluiteloze Raad heeft. De Raad heeft zulks vierkant af te wijzen. En men moet eens opmerken, hoe opvoedend een beslissing in deze geest werkt. Het komt aan op het zien van eigen taak en het dragen van eigen verantwoordelijkheid. Wij geven grif toe, dat lang niet altijd de bekwaamste (in de zin van meest geschikte) figuren tot wethouder worden gekozen. De politiek speelt daarbij een grote rol. Soms een te grote rol. Uiteindelijk moet een politieke partij na vier jaar de moed en de verantwoordelijkheid hebben om opruiming te houden in eigen gelederen.

Als iemand niet tegen een dergelijke taak opgewassen is, moet het hem aan zijn verstand worden gebracht en desnoods dient hij te worden vervangen. In de practijk is dit wel eens heel moeilijk. Doch de publieke zaak is belangrijker dan persoonlijke gevoeligheden.

Als A.R. partij hebben wij ook daarin te tonen een beginselpartij te zijn. Wie in openbare lichamen het wil opnemen voor een gezonde, frisse en verantwoorde politiek, waardoor men de burgerij en speciaal ook de jonge burgerij meer wil betrekken bij het gevoerde beleid, moet ook de moed hebben in het eigen „politieke" huis, de zaak zuiver te stellen.

The man in the street, het volk buiten de raad heeft soms een fijne neus. Het voelt aan wat echt en wat niet echt is.

De A.R.-partij kan ook in dit opzicht medewerken de democratische bestuursvormen bij het volk in ere te houden.

Ook daarin tone zij de rijkdom van haar beginsel en de wijsheid van haar politieke ervaring.

DE PARTIJ in actie

1. Het College van Advies

Het College van Advies kwam op Woensdag 18 Maart in Esplanade te Utrecht bijeen. Zoals wij de vorige maal reeds mededeelden, werd behandeld de vraag wat er wel en wat er niet in een beginselprogram moet staan. Er waren drie prae-adviseurs, die achtereenvolgens aan het woord kwamen. Maar eerst maakte de voorzitter Prof. A. M. Donner enige behartigenswaardige opmerkingen betreffende de integratie. Hij constateerde dat er sprake is van een Europese integratie, die aller aandacht gevangen houdt, maar dat er ook sprake is van een binnenlandse integratie, n.l. die van de overheidswerkzaamheid enerzijds en de maatschappelijke activiteit anderzijds, welke vooral wordt beheerst door het subsidievraagstuk. Hij stelde daarbij in het vooruitzicht dat dit probleem door het college van advies nodig moet worden bestudeerd. Deze suggestie had de instemming der vergadering in hoge mate.

Vervolgens sprak als eerste Prof. Mr I. A. Diepenhorst. Deze gaf uitdrukking aan zijn grote waardering voor het werk van dr A. Kuyper en stelde er prijs op het beginselprogram in zijn huidige vorm te handhaven, zij het niet ongewijzigd. Van de artikelen 5 t/m 23 zouden er in ieder geval vijf grondig moeten worden herzien en voorts zouden ten minste zeven nieuwe artikelen moeten worden toegevoegd, zodat hij inderdaad een zeer ingrijpende verandering voorstond, al handhaafde hij dan ook in een enthousiast betoog de oude vorm.

Prof. van Muiswinkel was in zijn betoog meer critisch gestemd. Deze was van oordeel dat er wel degelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen de formulering van beginselen en die van de na te streven doeleinden. Naar zijn mening hoorde een pleidooi voor de vrijhandel in het beginselprogram niet thuis, evenmin als een pleidooi voor protectie, aangezien noch het een noch het ander tot een beginsel kon worden gerekend. Dit soort onderwerpen moet in een algemeen staatkundig program worden vastgelegd en daarom is dat program in de ene periode anders als in de andere.

De Heer Mr K. Groen trok de lijn krachtig door en maakte een radicaal onderscheid tussen een beginselprogram, een algemeen staatkundig program en een program van actie. Hij constateerde dat nu zowel in het beginselprogram als in het program van actie tal van onderwerpen worden behandeld, die feitelijk in een algemeen staatkundig program thuis horen. De eerste vijf artikelen, aangevuld met enkele grondbeginselen zouden voldoende zijn voor het beginselprogram, de rest, wat dus niet de algemeen geldende grondbeginselen betreft, dient naar het algemeen staatkundig program te verhuizen en hetzelfde geldt voor het program van actie. Dit is in zijn huidige vorm geen program van actie. Daarvoor is het veel te uitvoerig en in sommige gevallen ook veel te algemeen. De artikelen, die handelen over de verhouding van overheid en bedrijfsleven, hebben een zodanige algemene strekking, dat zij feitelijk voor het algemeen staatkundig program bestemd zijn. Wat hem dus voor ogen staat is een kort program, waarin een principiële uitgangspunten, de algemene grondbeginselen zijn geformuleerd, onafhankelijk van de tijd waarin wij leven. Daarnaast een kort, kernachtig program van actie, dat de doeleinden aangeeft voor de volgende parlementaire periode, tenslotte een algemeen staatkundig program, waarin de richtlijnen van ons politiek streven voor een langere periode zijn getrokken.

Hierover ontstond een levendige discussie, waaruit wel bleek, dat de opvatting van Prof. Diepenhorst de meeste critiek ondervond. Vrijwel alle sprekers waren het met hem oneens. Echter verdedigde hij zich met veel élan en verweerde hij zich in ieder geval met succes tegen het verwijt, dat hij niets zou willen veranderen. Dat was zeer zeker zijn bedoeling niet. Instructief was de discussie wel, al werden er helaas geen conclusies genomen. Het wachten is nu op het verdere verloop van de gang van zaken.

2. Het model Gemeenteprogram

Het model gemeenteprogram is aan alle kiesverenigingen toegezonden, d.w.z. aan de secretarissen. Maar het is niet de bedoeling dat dit program direct in het archief wordt opgeborgen. De secretaris moet het natuurlijk eerst zelf lezen en het daarna doorgeven aan de voorzitter van de kiesvereniging, zo mogelijk aan alle bestuursleden. En dan moet het bestuur dit eens bespreken om na te gaan in hoeverre dit program voor de eigen gemeente bruikbaar is. Vooral in de kleinere gemeenten zal dat wel eens moeilijkheden ondervinden. Daar heeft men geen behoefte aan een zo in détails uitgewerkt program. Aan de andere kant kan dat ook geen kwaad. Wij moeten wellicht wat beter leren verstaan van hoeveel betekenis de gemeentepolitiek is. Dit moeten wij de socialisten nageven, dat zij daar steeds grote aandacht aan gegeven hebben. Het is wel een echt anti-revolutionaire gedachte, dat de grondslag voor de volksinvloed juist in de gemeentepolitiek ligt. En een uitgewerkt gemeenteprogram, welke bezwaren men daar overigens tegen hebben kan, dwingt tot nadenken. Wij hebben de mond vol van zelfwerkzaamheid , zelfdoen, zedelijke volkskracht, autonomie der gemeenten, de eigen verantwoordelijkheid enz. Maar dat brengt met zich dat men zich goed rekenschap geeft van de taak, die op de schouders van een gemeentebestuurder — dat is van een raadslid — ligt. Dat betekent maar niet dat een raadslid rustig moet afwachten wat Burgemeester en Wethouders zullen gaan doen! Een raadslid moet zelf stuwen, moet zelf onderwerpen aan de orde stellen. Dat ligt anders als bij de verhouding Kabinet en volksvertegenwoordiging. Onze raadsleden moeten dus maar niet achter B. en W. aansukkelen, zij moeten zelf initiatief nemen. En uit dat oogpunt bezien is het wel goed, dat men over een uitgewerkt gemeenteprogram beschikt, juist voor kleine gemeenten Kennisname van het gemeenteprogram verruimt de blik. Laten onze besturen dus actief zijn. Dat program bespreken en met de raadsleden overleg plegen.

3. Een dringende zaak

De kiesverenigingen betalen een bijdrage aan het Centraal Comité. Deze bijdrage is door de Deputatenvergadering vastgesteld op *f* 1.25 per lid. Nu zijn er kiesverenigingen, die onderscheid maken tussen leden, die meer contributie betalen dan *f* 2.50 of *f* 3.— per jaar en die minder betalen. Zij zeggen dan dat de leden, die minder betalen, eigenlijk geen leden zijn. Want, zo is de redenering, voor die leden betalen wij *f* 1.25 aan het Centraal Comité, *f* 0.75 aan de Kamercentrale en *f* 0.50 of *f* 0.25 aan de Statencentrale. Daarvan houden we dus niet veel over om de eigen kosten te dekken. Daarom zeggen ze, die leden zijn geen leden. Die leden behoeven het Contactorgaan niet te ontvangen — voor hen behoeven wij ook niet af te dragen. Dat standpunt is niet juist en niet in overeenstemming met het besluit van de Deputatenvergadering. De vraag zou mogen worden gesteld of die leden op de kiesvereniging mee mogen stemmen b.v.

PARTIJCONFERENTIE

De gemeenten en de werkgelegenheid

Te 's-Gravenhage in hotel „Central" is de partijconferentie gehouden, waar gesproken is over het onderwerp „De gemeenten en de werkgelegenheidspolitiek". Inleider was de heer A. Stapelkamp, lid van de Tweede Kamer.

Bij de werkgelegenheidspolitiek, zoals deze thans in Nederland gevoerd wordt, hebben ook de gemeenten een taak en een plaats, aldus de referent. Die taak is stellig beperkt, maar daarom toch wel zeer belangrijk. Krachtens ons beginsel zijn we allen, en dat geldt ook onze A.R. gemeentebestuurders, gehouden alle krachten in te spannen om de werkgelegenheid voor ons volk te bevorderen.

De referent wees er op, dat de vraag, op welke wijze aan de bevolking van Nederland voldoende werkgelegenheid gegeven zal kunnen worden, weer brandend actueel is, evenals in de jaren tussen de eerste en tweede wereldoorlog. Gewezen werd evenwel op het verschil tussen toen en nu. Toen werd niet alleen ons land, maar ook vele andere landen, ja een groot deel van de wereld geteisterd door een conjuncturele crisis. Daarvan kan thans niet worden gesproken.

Thans is — wel niet over de gehele lijn, maar toch wel algemener — de overtuiging aanwezig, dat alleen in de weg der samenwerking, economische integratie, vrijer handelsverkeer, de landen van het door de oorlog zozeer verzwakte Europa, hun oude plaats in het wereldverkeer zullen kunnen heroveren.

Na een bespreking van de stand der werkloosheid, wees de referent er op, dat voornamelijk industrialisatie het wachtwoord is dat klinkt, ten einde tot vermeerdering van werkgelegenheid te komen.

De vraag is nu of het mogelijk is de industrieën zo over het land te spreiden, dat vooral die gebieden waar, hetzij door een snelle bevolkingsaanwas, hetzij door het wegvallen van vroegere bronnen van bestaan, werkloosheid heerst, worden geholpen. Het is duidelijk dat de gemeenten hierbij het nauwst zijn betrokken.

Nagegaan werd vervolgens welke de taak van de gemeenten kan zijn bij de werkgelegenheidspolitiek. Het aantrekken van bedrijven, het ter beschikking stellen van water, gas en electriciteit voor de bedrijven, de tarievenpolitiek, goede verbindingswegen, aandacht schenken aan behoorlijk technisch onderwijs, waren de onderwerpen, welke hierbij ter sprake kwamen.

Woningbouw

Een belangrijke taak valt de gemeentebesturen bij de bevordering der werkgelegenheid op korte termijn toe in bevordering van woningbouw, krotopruiming en sanering van verouderde, uitgewoonde stads- en dorpsgedeelten. De woningbouw valt uiteen in particuliere- en woningwetbouw. Beide heeft een gemeentebestuur naar vermogen te bevorderen. Gewenst is, dat er komt een harmonische ontwikkeling van de woningbouw in overeenstemming met de behoeften der gemeente.

---

voor de candidaatstelling voor de gemeenteraad? Dat mogen ze natuurlijk wel. Zijn het leden in volle rechten — ja dan neen? Zijn zij dat, dan moet voor hen ook worden afgedragen! Dat is zo klaar als een klontje. En de besturen, die zich aan deze regel niet houden — het zijn er maar enkele — handelen volkomen onjuist. Zij bedienen zich van een gewrongen redenering, die tengevolge heeft dat de lasten oneerlijk worden verdeeld. Nog afgezien van het grote bezwaar dat juist die leden, — die zij niet als zodanig erkennen — het contactorgaan het meest nodig hebben. Telkens weer stuit men op de financiële bezwaren. Die bezwaren kunnen en moeten worden overwonnen. En dat kan, wanneer we eindelijk maar eens willen breken met de jaarlijkse inning van contributie. Wanneer men er maar toe over wilde gaan de contributie per maand te gaan afhalen bij de leden. De leden betalen gemakkelijker *f* 0.50 per maand dan *f* 3.— per jaar. Daar zit de knoop. Maar dat betekent het opbouwen van een organisatie. Daar moet men de vrouwen en de jeugd bij inschakelen. Dat kan de penningmeester niet alleen. Daarvoor moet wat werk worden gedaan. Tegen dat werk ziet men op!

4. **Contributiekaarten**

Teneinde de kiesverenigingen behulpzaam te zijn worden nu door het Bureau van het Centraal Comité contributiekaarten beschikbaar gesteld. Die kaarten bevatten 12 bonnen, die gemakkelijk kunnen worden afgescheurd. Elk bonnetje voor een maand. Dus Jan., Febr. etc. Men kan bestellen kaarten met *f* 0.25 per maand, *f* 0.30, *f* 0.35, *f* 0.40 en *f* 0.50 per maand, dus variërend van *f* 3.— tot *f* 6.— per jaar. De penningmeester houdt een strook, waarop vermeld is de naam van het lid en de naam van degene, die iedere maand de contributie ophaalt, zodat een goede contrôle mogelijk is. Het iedere maand innen van de contributie moet dus vooral door de leden van de kiesvereniging geschieden. Eventueel kunnen voor dit werk de leden van de A.R.J.O.S. — of in het algemeen jonge mensen — ook meisjes dus, worden ingeschakeld. De kaarten worden beschikbaar gesteld tegen de prijs van *f* 2.50 per 100 stuks en kunnen regelmatig worden bijbesteld.

Alle kiesverenigingen worden aangeraden deze methode te volgen. Maar toch vooral de kiesverenigingen, die zich momenteel in financiële moeilijkheden bevinden. Wanneer men de zaak aanpakt is het werkelijk wel mogelijk die moeilijkheden te overwinnen. En vooral, laat men toch geen onderscheid maken tussen leden, die wel voor vol worden aangezien en de leden, die alleen maar sympathiserend zijn. Dat onderscheid werkt op den duur funest. Dat mag niet!

5. **De gemeenteraadsverkiezingen**

Zijn alle kiesverenigingen gereed voor de strijd? Hebben de besturen de nodige voorbereidingen getroffen? Is men klaar? Het is wel goed deze vragen te stellen. De gemeenteraadsverkiezingen trekken nooit zo de aandacht als de verkiezingen voor de Tweede Kamer. En dikwijls meent men dat het wel zonder actie kan. Onze mensen stemmen wel goed, zo heet het dan. Maar dat is niet juist! Een bestuur dat van deze gedachte uitgaat is bezig in te slapen. Het gaat er steeds weer om anderen te winnen. En dat kan alleen wanneer men overtuigd is van eigen zaak. Dan spelen natuurlijk plaatselijke omstandigheden een rol. Dan is het van betekenis wie als lijstaanvoerder optreedt. Maar laten wij toch niet vergeten, dat ook de raadsverkiezingen steeds meer een nationaal karakter krijgen en dat het ook nu gaat om grote dingen. Voor de gemeenteraadsverkiezingen geldt dikwijls het spreekwoord, dat men door de bomen het bos niet meer ziet. Maar ook bij de gemeentestembus gaat het om de invloed van de Anti-revolutionaire Partij. Vooral in de grote gemeenten. Natuurlijk! Maar ook in het kleinste dorp. En daarom — de handen uit de mouwen en de propaganda ter hand genomen. Zijn alle besturen in dit opzicht paraat? Huisbezoek! Volmachten! Een openbare vergadering! Er is veel werk!

Bij de opruiming van krotwoningen zou, indien bouwwerken ter bestrijding der werkloosheid worden uitgevoerd, de regering subsidie kunnen verlenen, ook als die werken als vrij werk met inschakeling van particuliere aannemers zouden worden uitgevoerd. Er is, volgens referent, reden aan te nemen, dat Sociale Zaken daartegen geen bezwaar meer zal maken.

Niet minder dan 19 personen namen aan de discussie over het onderwerp deel. De heer Stapelkamp diende de sprekers van antwoord, waarna dr J. Schouten zich gerechtigd achtte persoonlijk een zevental conclusies te trekken.

Discussie

Het is uiteraard niet mogelijk volledig weer te geven, wat door de verschillende sprekers in de discussie naar voren werd gebracht; met het vermelden van enkele punten moet worden volstaan.

Prof. dr ir H. J. v. d. Maas (Delft) wees op de noodzakelijkheid van het opkweken van veel meer technici. Het verschil tussen de beloning van geschoolde en ongeschoolde arbeiders noemde spr. veel te gering.

De heer A. Warnaar (Waddinxveen) gaf de voorkeur aan uitbreiding van bestaande industrieën. Ten aanzien van het brengen van de fabriek naar de arbeiders maande spr. tot voorzichtigheid. Er mag tussen de gemeenten geen ongeoorloofde concurrentie zijn. De gevaren voor de meisjes in de fabriek achtte spr. niet groter dan voor meisjes op kantoor of in winkel.

De heer T. Cnossen (Den Haag) was van oordeel, dat de partij van het vraagstuk een dieper gaande studie moet maken. Emigranten, aldus spr., komen niet uit de gebieden waar veel arbeiders zijn. De vrijheid en zelfstandigheid van de burgerij worden aangetast door de huidige belastingpolitiek.

De heer Smitskamp (Den Haag) wees op hetgeen Den Haag van plan is met betrekking tot uitvoering van grote werken. Wat doet de regering ter stimulering van de gemeenten?

De heer P. C. Elfferich (Delft) drong aan op voorlichting van de plattelandsbevolking, die industrie-minded gemaakt moet worden. De gemeenten moeten meer financiële armslag hebben. Het technisch personeel in grotere gemeenten moet beter gesalarieerd worden.

De conclusies waren:

1. De economische en bevolkingspositie van ons land en het voortdurend dreigend tekort aan werkgelegenheid vragen de uiterste inspanning van volk en overheid, gericht op de uitbreiding van de werkgelegenheid.

2. Voor de verwezenlijking van dit doel is het nodig, alle bronnen van welvaart te activeren, doch in het bijzonder de uitbreiding van de industrie te bevorderen, aangezien deze de meeste mogelijkheden voor verruiming van de werkgelegenheid biedt.

3. De steun van de overheid zij er ten deze op gericht het bedrijfsleven de gelegenheid te geven, zich onder zo gunstig mogelijke voorwaarden te ontwikkelen, waaronder o.a. verstaan moet worden: de schepping van een gunstig industrieel klimaat, de voorlichting bij het zoeken van afzetgebieden in het buitenland, de bevordering van een doelmatig technisch- en handelsonderwijs en de zorg voor een belastingpolitiek, welke de investeringen in bedrijven stimuleert.

4. De steun van de overheid kan in bepaalde gevallen ook financiële steun inhouden.

5. De spreiding van de industrie over het gehele land verdient om geestelijke, zedelijke en sociaal-economische redenen toejuiching.

6. De inschakeling van de gemeentebesturen bij de bevordering van de uitvoering van plannen tot uitbreiding van de industrie is wenselijk. Deze besturen kunnen voorts op verschillende wijzen medewerken aan de verbetering van het industriële klimaat.

7. Ten aanzien van de verruiming van de werkgelegenheid op korte termijn moet de aandacht van de gemeenten zijn gericht in het algemeen op de uitvoering van openbare werken en in het bijzonder o.a. op verbetering van straten, wegen en pleinen, op de sanering van oude stads- of dorpswijken, op de opruiming van krotwoningen en de voorziening in de woningbouw.

Dr J. Schouten spreekt op de partijconferentie een woord van welkom tot Minister mr J. Algera, die de morgenvergadering bijwoonde. Op de middagvergadering was Minister J. Zijlstra aanwezig.

Vooral de Groningers luisterden aandachtig toe op de partijconferentie.

Prof. dr F. de Roos (Amsterdam) wees er op, dat de werkgelegenheidspolitiek begrensd wordt door de mogelijkheden, die het internationale betalingsverkeer ons geeft.

De heer C. Smeenk (Arnhem) was van oordeel, dat het werkloosheidsbeeld thans in werkelijkheid ongunstiger is dan vóór de oorlog. Bevordering van de export is niet minder noodzakelijk dan industrialisatie.

De heer C. J. v. d. Heuvel (Moerkapelle) wees op de miskenning van het vaste arbeidscontract in de landbouw. De heer J. C. Haspels (Bussum) meende, dat de woningbouwverenigingen evenals de gemeenten slechts administratieve lichamen dreigen te worden. De heer J. Beenhakker (Sliedrecht) vroeg, of er wel voldoende emplooi was voor afgestudeerden uit Delft. De heren v. Meyenfeldt, Huizinga, Boon, Bakker (Haarlem) en Van Bohemen spraken resp. o.a. over de vorming van een gunstig klimaat voor industrialisatie, het Groningse kanalenplan, de betekenis van de D.U.W., het te geringe bouwvolume en het probleem van de oude werklozen.

De heer Wilschut (Rotterdam) vroeg waar de kapitaalvorming moet geschieden, in particuliere ondernemingen of in de overheidssector. Spr. wees er op, dat er duizenden werkloze bouwvakarbeiders zijn en dat toch een stad als Rotterdam behoefte heeft aan 30.000 woningen.

De heer Van der Hammen vroeg voorlichting aan gemeenteraadsleden in positieve zin. De heer M. H. L. Weststrate (Vlaardingen) merkte o.a. op, dat Vlaardingen als vissersplaats nog niet van de kaart verdwenen is en de heer L. W. H. de Geus (Linschoten) informeerde, wat de gemeenten kunnen doen voor de minder valide arbeiders.

Antwoord

De heer A. Stapelkamp ging breedvoerig in op de gemaakte vragen en opmerkingen. Aan de opleiding van technici moet grote aandacht geschonken worden. De beloning van vakbekwame arbeiders moet inderdaad onder ogen gezien worden, maar na de oorlog was vaststelling van een minimumloon voor ongeschoolden toch ook noodzakelijk.

Geoorloofde concurrentie tussen verschillende gemeenten moet men aanvaarden, wil men niet heel de leiding van de werkgelegenheidspolitiek leggen in handen van de centrale overheid, hetgeen door de anti-revolutionairen zeker niet gewenst wordt.

Spr. acht de gevaren voor meisjes, die in de fabriek werken groter dan voor meisjes op kantoor of in winkel. Het zal gewenst zijn, dat het mogelijke gedaan wordt te zorgen voor behoorlijke vrije-tijdsbesteding voor die meisjes. Handhaving van de D.U.W. is zeker gewenst. Als test-case kan deze goede diensten bewijzen.

Maar bezwaar moet er tegen gemaakt worden in D.U.W.-verband werken uit te voeren, welke als vrij werk kunnen worden verricht, desnoods met subsidie van de overheid. Spreiding van industrie is gewenst.

Aan woningbouw zal voorrang gegeven moeten worden boven de bouw van grote publieke gebouwen als zulks mogelijk is.

Er moet nu eenmaal een zeker evenwicht zijn tussen invoer en uitvoer. Alles zal in het werk gesteld moeten worden om onze groeiende bevolking — die we als een zegen moeten zien — in eigen land werkgelegenheid te bieden. Men moet niet direct afwijzend staan tegen een garantiefonds als thans in de industrienota is aangekondigd.

Spr. wees op het belangrijke werk door de woningbouwverenigingen in het verleden verricht.

Investeringen in bedrijven door gemeenten is niet gewenst.

Sprekende over de belastingpolitiek merkte spr. op, dat het niet de taak is van de overheid om door middel van de fiscus te komen tot een andere inkomensverdeling. De overstromingsramp zal zeker een remmende invloed hebben op de gewenste verlaging van de belastingen.

Vlaardingen is van vissersplaats een haven- en industrieplaats geworden. Voor steun aan onvolwaardige arbeidskrachten is door ons steeds gepleit.

Na een kort slotwoord van dr Schouten, die de reeds genoemde conclusies aan de vergadering meegaf, werd de bijeenkomst gesloten, nadat prof. dr ir H. van Riessen in dankgebed was voorgegaan.

Antwoord aan Koos Vorrink

De P. v. d. A. heeft haar tweejaarlijks congres gehouden. De Heer Vorrink heeft in zijn openingsrede aandacht gegeven aan de propaganda, die door de Anti-revolutionaire Partij, bij de verkiezingen van het vorig jaar is gevoerd. Over die propaganda heeft hij bittere woorden gesproken.

Na te hebben herinnerd aan Romme's gelukwens met de door de P. v. d. A. behaalde overwinning, vervolgde de Heer Vorrink:

„Het zou voor de PvdA moeilijk zijn geweest een soortgelijke felicitatie van de VVD of van de anti-revolutionairen te aanvaarden. De VVD, die haar propaganda naar bekend is, uitbesteedt aan een doodgewone reclamefirma, heeft zich bij vorige gelegenheden een droevige reputatie verworven naar aanleiding van hetgeen zij tegenover politieke tegenstanders geoorloofd achtte. Deze keer werd zij door de anti's verre overtroefd, speciaal in de brutaal misleidende leugenachtige pamfletten, die zich bezig hielden met de woningnood, de sociale voorzieningen in de achter ons liggende jaren en de financiële politiek van Lieftinck.

Wij zijn het antwoord op dit minderwaardig geschrijf niet schuldig gebleven. We behoefden alleen maar de taal van de nuchtere feiten te laten spreken. Maar dat heeft niet kunnen beletten, dat wij ons telkens weer moesten afvragen: Moet dat nu zo?

Nu, vanaf deze plaats, uw mannen als minister Zijlstra en minister Algera ons hebben getoond, dat zij, wat ook de principiële verschillen tussen ons mogen zijn, volkomen thuis horen in het team van onze minister-president, nu wens ik in het openbaar uit te spreken dat er in de P.v.d.A. gedurende de negen weken lange kabinetsformatie een sterk gevoel van onbehagen leefde, toen het duidelijk werd, dat we met representanten van de partij zouden moeten samenwerken, die zozeer was gebleven beneden de maat van het democratisch fatsoen".

Na voorts te hebben medegedeeld dat bij het partijbestuur van de P. v. d. A. de gedachte heeft geleefd over de gevoerde propaganda het objectieve oordeel te vragen van een aantal te goeder naam en faam bekend staande Nederlanders, vervolgde hij:

De gewone man in pamfletten en manifesten te misleiden door leugenachtige en verwrongen voorstellingen, dat is wel het ergste vergrijp, waaraan men zich in het politiek leven juist in onze, zo zwaar belaste tijd, kan schuldig maken".

Wat is de betekenis van deze felle aanval?

Geheel duidelijk is dat niet! Want overigens zijn de Anti-revolutionairen er op dit congres nogal goed afgekomen. En dit is te meer merkwaardig omdat met name de K.V.P. het heeft moeten verduren. En wel zo hevig, dat de Volkskrant meende te moeten informeren of de P. v. d. A. soms ruzie zocht. Neen, duidelijk is een en ander niet.

Bedoelt de Heer Vorrink met zijn scherpe terechtwijzing aan ons adres misschien voort te borduren op het stramien van een thema, dat ons reeds sedert lang bekend is? Van de zijde van de P. v. d. A. wordt voortdurend gewerkt met de opvatting dat, wat zij dan gelieft te noemen de „linkerflank" van onze partij voor haar als partner wel aanvaardbaar is en de rest wordt dan voor het gemak maar bij de reactie en de conservatieven geteld.

Bedoelt de Heer Vorrink hetzelfde als wat de Heer Burger in „De Volksstem" schreef, onder het motto „Plukt de armen, spaart de Rijken!"?

Wij nemen dat stukje maar eens over om aan de Heer Vorrink tevens een voorbeeld van Partij van de Arbeid-propaganda voor te houden, dat overigens door hem zal worden gerekend tot de gevallen, waarvan hij betoogde, dat het helemaal geen zin heeft, in een verkiezingscampagne ieder woord op een goudschaaltje te wegen.

Eerst dus het bewuste artikel van de heer Burger.

„PLUKT DE ARMEN, SPAART DE RIJKEN"

Het was een hard woord, dat ik in de Kamer tot Jan Schouten en tot de V.V.D. richtte, toen zij acocord gingen met een levensmiddelenprijsverhoging van 5 %, doch **tegenstemden** toen van de beter gesitueerden ook een extra bijdrage werd gevraagd voor de defensie-uitgaven. De V.V.D. heeft het ijskoud naast zich neergelegd, de anti's zijn er door gegriefd. Dat is het verschil tussen A.R. en V.V.D. Ze **doen** wel hetzelfde, maar ze **zijn** niet hetzelfde. Want het christelijk gevoelen komt in onrust door de onsociale houding van de christelijke partijen. De Gaay Fortman, geen onbekende naam in Dordrecht, hoogleraar aan de Vrije Universiteit, Oud-Minister Meynen, ook te Dordrecht niet onbekend, Ruppert, de voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond, Drs Hazenbos en vele anderen, vragen zich af, waarom het christelijk beginsel dan toch altijd het conservatisme en het kapitalisme in de kaart speelt. En de Christelijk Historischen vragen zich af, waarom nu juist zij een ultra conservatief man met fascistische neigingen als prof. Gerretson af moesten vaardigen. Hebben dan ook niet C.H.-aanhangers aan 't verzet deelgenomen? Dank zij de doorbraak in de Partij van de Arbeid weten thans duizenden christenen:

dat het **niet goed** was in 1885 op grond van de Bijbel **de slavernij te verdedigen;**

dat het **niet goed** was in 1885 om des beginsels wille tegen de kinderwetten-van Houten te stemmen, waarbij aan kinderen tot 14 jaar fabrieksarbeid werd verboden;

dat het **niet goed was in 1911 om het voorstel van Minister Talma om aan 70-jarige echtparen ƒ 3.— per week uit te keren, 8 jaar te laten liggen, totdat in 1918 de zweep van Troelstra tot aanneming dwong;**

dat het **niet goed** was om tijdens de werkloosheidsgesel in de dertiger jaren, het plan van de arbeid te verwerpen, zogenaamd om financiële redenen.

En zij weten ook dat het thans **onoprecht** is de sociale belastingheffing van Lieftinck te critiseren, alsook de landbouwpolitiek van Mansholt, de sociale politiek van Drees, Joekes en in 't Veld.

Leert de Bijbel ons altijd achter de feiten aan te lopen, of leert die ons vooraan te staan terzake van de gerechtigheid?

Schouten heeft mej. Dr G. van der Molen, hooglerares aan de Vrije Universiteit toegezegd, dat er over 4 jaar een vrouwelijke Kamercandidaat door de A.R. zal worden gesteld. Is **dan** eindelijk „ons beginsel" op dit punt veranderd, zoals het verandert op het punt van de slavernij, van de kinderwetten, van de ouderdomszorg, van de werkloosheid, ja van kolonialisme en zoveel meer, namelijk wanneer de anderen, de ongelovigen, het voorbeeld hadden gegeven?

Christelijke medeburgers, luistert naar de inspraak van uw geweten en overweegt naarstiglijk, of het op 25 Juni niet juist uw **christelijke plicht** kan zijn te stemmen op Dr Drees.

BURGER.

* Vetdruk is van de heer Burger.

Hier word u, ô Jeugd! gegeeven, Hein Colyn zyn roemryck leeven

In 't spel reeds toont de kleine Hein
Dat hy als Christen groot zal zyn

Hier neemd hy afscheid van de zynen
Het schip zal naar den Oost verdwynen

Hy preekt de Christelyke leer
Met sabel en met schietgeweer

Hy keerd terug met roem beladen
Voor Christendom en heldendaden

Hein gunt den mammon ook 'n kansje
En werpt zich in de olie-brandje.

Het leeven word voor hem romantisch
Men maakt hem Hoofdman van de Anti's

Minister worden is niet zwaar
Minister zijn.... Gelooft het maar!

Hein wil de suinigheydt betragten
De vlootwet echter kan niet wagten.

Belasting weet hy wel te haalen
Vooral by wie't niet kan betaalen.

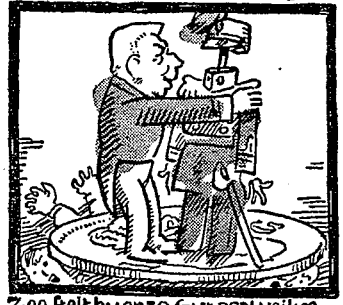
Hy vilt, hoe vreemd't mag verluyden,
Het staalen ros der Kleine Luyden.

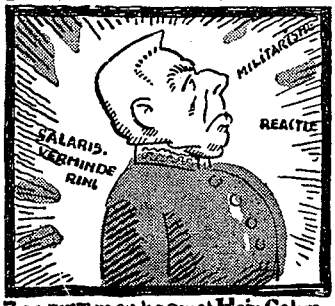
Hein weet de duyten te vergaeren
Uit 't zweet en bloed der ambtenaren.

Zyn suinigheidt enkent geen paalen
Het Onderwys zelfs moet betaalen.

Zoo stelt hy onze GULDEN veilig
Slechts die en 't Leger zyn hem heilig

Zoo ziet men hoe met Hein Colyn
Het Christelyk Bewind kan zyn.

Dus kunt ge, wilt ge niet verliezen
Veel beter A.H. Gerhard kiezen!

Te Amsterdam by Jordaan in de S.D.A.P.

Wenst de Heer Vorrink dat wij deze bijdrage commentariëren?

Over de onwaarachtige, unfaire en volkomen misplaatste uitval van de Heer Burger, waarin hij aan onze Kamerleden verweet, dat zij een politiek voorstonden van „Plukt de armen, spaart de rijken" is anders al meer dan genoeg gezegd. Vanaf dat moment heeft de Heer Burger zich in de anti-revolutionaire kring een bepaalde reputatie verworven.

Overigens is het onwaar dat in 1885 door christenen de slavernij verdedigd werd. Welk zinnig mens kan zulke onzin neerschrijven? Waar doelt de Heer Burger op? In de volgende zin wordt aan Dr Kuyper verweten dat hij eveneens in 1885 tegen de Kinderwetten van Van Houten gestemd heeft. Dat moet natuurlijk het jaar 1874 zijn! Weet de Heer Vorrink hoe grievend een dergelijke beschouwing is? Van een parlementariër mag toch in gemoede worden verwacht dat hij althans enigszins op de hoogte is met de parlementaire geschiedenis. Want bij de behandeling van de Justitiebegroting in datzelfde jaar heeft Kuyper in een grootse en indrukwekkende rede zijn denkbeelden over de rechtsbescherming van de arbeid

Dit is het voorbeeld van S.D.A.P.-propaganda, dat ons als anti-revolutionairen diep griefde, omdat deze voorlichting zo een hatelijk, persoonlijk karakter droeg. In onze critiek op het regeerbeleid hebben wij zeer doelbewust al het persoonlijke vermeden en daarom is de critiek van de heer Vorrink er volledig naast.

ontwikkeld en heeft hij het als een eis van het recht gesteld dat er een wetboek van de arbeid komen zou. Als het zo in de kraam van de socialisten te pas komt wordt dan weer op dezelfde Kuyper een beroep gedaan om te laten zien hoe verstard en verschrompeld de tegenwoordige anti-revolutionairen zijn. Neen, fraai is anders!

En wat te denken van het verwijt dat de ouderdomswet door Talma in 1911 in het staatsblad gebracht, pas in 1918 onder de zweep van Troelstra werd uitgevoerd. Is de Heer Burger nu zo dom?

Niet in 1911 maar op 7 Maart 1913 nam de Tweede Kamer de Invaliditeitswet aan, waarin het ouderdomspensioen werd geregeld. En wel met 54 stemmen vóór en 35 stemmen tegen. Het was een stemming rechts-links. **En de socialisten stemden tegen.** Vlak daarop, het was slechts enkele weken later, volgden de Kamerverkiezingen. De rechtse coalitie werd verslagen. De Vrijzinnige concentratie won. Vooral de socialisten waren overwinnaars. Maar hun congres in Zwolle besliste dat hun mannen niet zouden mogen meedoen aan het vormen van een Kabinet. Het Ministerie Cort van der Linden werd echter door hen gesteund. Minister Treub heeft toen roet in het eten gegooid. Het veroorzaakte toen nog al wat deining. In ieder geval de wet bleef liggen onder een Kabinet dat op de medewerking van de socialisten steunde en althans van hen afhankelijk was. Pas in 1918 treedt opnieuw een rechts kabinet op. En natuurlijk onder de zweep van Troelstra wordt de wet van Talma nu uitgevoerd! Hoe durft de Heer Burger zo de kiezers te misleiden? Is dat verantwoorde voorlichting?

Mogen wij er overigens nog bezwaar tegen maken dat ons verweten wordt dat wij in de dertiger jaren „zogenaamd" om financiële redenen het Plan van de arbeid hebben verworpen? Ach - mijnheer Vorrink — dat woordje „zogenaamd" is in dit verband zo zwaar geladen. Het spreekt boekdelen! En wij weten heus wel dat gij van uw kant op deze wijze voortdurend bezig zijt de arbeiders, ook de christelijke arbeiders, tegen de Anti-revolutionaire Partij in het harnas te jagen.

Waar en wanneer, zo mogen wij toch wel vragen, heeft Dr Schouten aan Prof. Dr van der Molen toegezegd dat er over vier jaar een vrouwelijk kamercandidaat voor de A.R. zou worden gesteld. De Heer Burger weet veel. Dat hebben wij al wel begrepen. Hij weet zelfs meer dan wij. Misschien zou hij ons alsnog willen inlichten?

Wanneer zijn de anti-revolutionairen principieel van standpunt veranderd wat de ouderdomsverzorging betreft. Gij, socialisten zijt veranderd. Gij pleit niet meer voor Staatspensioen zoals in 1913. Ons verwijt aan U is dat gij na 1945 de wet van Talma niet hebt aangepast aan de veranderde omstandigheden, maar dat gij de voorkeur gaaft aan een noodregeling, die voor drie jaren gelden zou. Maar de definitieve regeling is er nog niet.

Wanneer is de Anti-revolutionaire Partij principieel over stag gegaan inzake het vraagstuk der werkloosheid? Colijn kon en kan nog steeds geen goed in uw ogen doen. Maar wij van onze kant zijn bereid ook op dit punt het debat te aanvaarden. De tegenwoordige werkloosheidscijfers moesten U voorzichtiger maken in Uw uitlatingen.

Wanneer is de Anti-revolutionaire Partij een andere koers gaan varen ten aanzien van het kolonialisme? Laat Uw paradepaard Van Kol maar voordraven. Vóór Van Kol spraken Groen van Prinsterer, Keuchenius en Idenburg een taal die niet kan worden misverstaan. De Anti-revolutionaire Partij heeft nooit een koloniale politiek voorgestaan. Maar gij van uw kant zult nooit ophouden de massa van de kiezers deze fabel te vertellen.

Maar goed - over zulke kleine dingen moeten wij niet eens hassebassen!

Zullen wij het antwoord van het Vrije Volk op onze pamfletten eens critisch onder handen nemen. Gij hebt van antwoord gediend. Maar ge moet niet vragen hoe? Met gemak spreekt ge over 500.000 werklozen vóór de oorlog. Een aantal dat nooit is bereikt - en dat zeker niet karakteristiek is voor die periode. Maar wat deert het U - een 150.000 meer of minder doet er niet toe en de arbeiders onthouden dat getal van 500.000 wel.

Wij beweerden, dat er vóór de oorlog grotere woningen werden gebouwd dan nu. Wat was uw antwoord? Dat na de oorlog de woningwetwoningen een iets grotere kubieke inhoud hadden dan voorheen. Maar gij vergeet er bij te vertellen dat in de fase voor de oorlog, in de crisisjaren, practisch geen woningwetwoningen werden gebouwd. Dat was ook niet nodig want er stonden in 1935 niet minder dan 100.000 woningen leeg.

Wij kunnen in een artikel niet alles behandelen.

Daar gaat het nu ook niet om.

Wat bedoelt de Heer Vorrink met zijn fel verwijt?

Hetzelfde als de Heer Burger? Aan de kiezers duidelijk maken dat er tweeërlei anti-revolutionairen zijn? Eén soort, waarmee je in het Kabinet zo goed kunt samenwerken en een andere soort, dat niet deugt? Bedoelt de Heer Vorrink dat ook? Dan kunnen wij zijn hartstochtelijk verwijt wel direct in de vuilnisbak deponeren. Want dan druipt zij van minderwaardige politiek — alle opgeschroefde pathos ten spijt.

Bedoelt de Heer Vorrink het ernstig?

Dan valt er te praten!

Dan ligt de zaak anders!

En dan geven wij de Heer Vorrink de verzekering dat wij geen behoefte hebben aan een commissie van te goeder naam en faam bekende Nederlanders, die zal moeten oordelen — ook over de journalistieke bijdrage van de Heer Burger.

Hebt U grieven tegen ons? Wees er van verzekerd, wij hebben ze ook tegen U — èn uit het recente èn uit het meer verder verwijderde verleden. Maar wij voegen er aan toe, dat wij niet minder dan gij, deze zaak zo ernstig opnemen, omdat wij ook van oordeel zijn, dat hier het voortbestaan, de eer en de waardigheid van het democratisch beginsel zelf op het spel staan.

En voor ons nog iets meer dan dat!

Wij willen wel erkennen dat er fouten gemaakt zijn. Zo ernstig nemen wij deze zaak. Men kan inderdaad niet alles op een goudschaaltje wegen. Maar Uw hartstochtelijk verwijt is er naast.

In de verkiezingsstrijd stonden wij als principiële tegenstanders tegenover elkaar. En al zitten nu enkele mannen van ons in het Kabinet, principiële tegenstanders zijn wij nog. En wij zullen dat blijven. Wij waren in de oppositie. Wij mochten en moesten de zwakke plekken in het regeringsbeleid critiseren. Dat hebben wij gedaan.

En wij hebben dat gedaan in een volstrekt onpersoonlijke, zakelijke, principiële sfeer. Wij hebben in geen enkel opzicht in onze pamfletten de integriteit van Dr Drees, van Prof. Lieftinck, of van wie dan ook aangetast. En wij voor ons zijn van mening dat gij daarvan nog wel iets zoudt kunnen leren.

Wij vinden het natuurlijk prachtig dat gij, nu gij voorzitter zijt van de P.v.d.A. als Regeringspartij, zo fier voor de hoogheid van de democratie in de bres springt. Maar mogen wij ook opmerken dat wij er nog enige herinnering aan hebben dat gij voorzitter waart van de S.D.A.P. als oppositie-partij? Mogen wij U herinneren aan de bekende plaat: Mijn God is een God der wrake en daar houd ik me aan". Wij willen U gaarne deze plaat toezenden in zwart en rood uitgevoerd. En voorts geven wij in dit nummer een specimen van S.D.A.P.-propaganda tegen Colijn, waarbij vergeleken onze propaganda tegen Lieftinck's beleid maar een lieveheersbeestje was.

R. GOSKER.

Landbouw en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie

Dr VAN NES

*

Promotie van Dr W. Rip

*

Op 19 December 1952 promoveerde aan de Vrije Universiteit het anti-revolutionaire Eerste Kamerlid Dr W. Rip. De grote betekenis van het in zijn proefschrift behandelde onderwerp wettigt een korte weergave van de inhoud ervan.

De gedachte van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, het oude ideaal van de pioniers der Christelijk-sociale en Christelijk-politieke beweging, is na de tweede wereldoorlog in het stadium gekomen van geleidelijke verwezenlijking. De eerste belangrijke bedrijfstak welke zich in ons land thans heeft opgemaakt om gebruik te maken van de mogelijkheden geboden door de Wet op de Bedrijfsorganisatie, is de Landbouw. Dit is natuurlijk niet zomaar gegaan. Een meer dan honderd-jarige ontwikkeling in het landbouw-organisatieleven ging er aan vooraf. In zijn proefschrift beschrijft Dr Rip het ontstaan, de achtergrond en het perspectief van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de Landbouw.

Aanvankelijk konden in de landbouw de boeren- en de landarbeidersorganisaties zich slechts langzaam ontplooien. Het individualisme, het conservatisme, de verspreide vestiging der bedrijven en de lange werkdag vormden even zovele belemmeringen voor de opbouw van krachtige organisaties in deze sector van het economisch leven.

Pas in de dertiger jaren, toen tijdens de diepe en langdurige economische depressie de belangstelling voor allerlei sociaal-economische vraagstukken sterk toenam, kwamen de organisaties vast in het zadel te zitten. In die periode verwierven de zes centrale landbouw- en landarbeidersorganisaties hun representatief karakter. Uit deze periode dateert ook de regelmatige samenwerking tussen de drie verschillende levensovertuigingen gefundeerde landbouworganisaties en het eerste incidentele overleg tussen de centrale landbouw- en landarbeidersorganisaties. Pas in de jaren 1939 en 1940 was in de landbouwsector de gedachte van de bedrijfsgemeenschap tussen werkgevers en werknemers-organisaties mogelijk te maken.

Na de tweede wereldoorlog, dank zij het tijdens de oorlog gevoerde illegaal overleg, zien we een snelle ontwikkeling. Reeds direct na de bevrijding, in 1945, kwam de Stichting voor de Landbouw als privaatrechtelijk bedrijfsorgaan, dat te zijner tijd publiekrechtelijke bevoegdheid zou kunnen krijgen, tot stand. Waarschijnlijk zal dit privaatrechtelijke bedrijfsorgaan nog in het jaar 1953 worden omgebouwd tot een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Het mag verwondering wekken dat, niettegenstaande het grote verschil in levensbeschouwing waarop de verschillende organisaties zijn gefundeerd, deze toch tot een eensgezind standpunt inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zijn gekomen.

In feite betekent dit dat, hoewel men de problemen vanuit verschillend principieel gezichtspunt benadert, toch op concrete punten de samenwerking mogelijk is gebleken tussen de aanhangers van de gedachte der functionele decentralisatie (socialistische visie), van het subsidiariteitsbeginsel (Rooms-Katholieke visie) en van de leer der „souvereiniteit in eigen kring" (Protestants-Christelijke visie). Deze situatie geeft zowel aanleiding tot voldoening als tot het betrachten van voorzichtigheid.

Reden tot voldoening, omdat in de praktijk, op een afgebakend terrein, samenwerking tussen principieel verschillend georiënteerde bevolkingsgroepen mogelijk is gebleken.

Reden tot voorzichtigheid, omdat de voorstanders van de gedachte der functionele decentralisatie, in socialistische zin, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie als het ware beschouwen als een eerste stap op de weg van een geleidelijke socialisatie der productiemiddelen. Er zal daarom gewaakt moeten worden tegen een te grote zeggenschap van de Overheid. Steeds weer zal vanuit Protestants-Christelijke kring de nadruk gelegd moeten worden op de eigen verantwoordelijkheid en de zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven.

Het leerstuk van de „souvereiniteit in eigen kring" is van groot gewicht bij de opsporing van die eigen aard en de daaruit voortvloeiende eigen taak van de verschillende levenskringen en dus voor de beantwoording van de vraag in hoeverre ingrijpen van de Overheid binnen de competentiesfeer van het bedrijfsleven is toegestaan. Niet dat dit leerstuk een voor alle tijden vaststaand begrenzingscriterium voor de Overheidstaak inhoudt. Een nauwkeurige afbakening van deze taak, die geldt voor alle tijden en omstandigheden, is niet te geven. Telkens zal afweging van belangen moeten plaats vinden. Het is echter van groot belang dat bij deze afweging de conceptie van de „souvereiniteit in eigen kring" de grondslag vormt. In Protestants-Christelijke kring zal men voortdurend bezig moeten zijn met de practische uitwerking van dit beginsel. Deze positiveringsarbeid zal ons de juiste weg moeten wijzen in de verhouding tussen Overheid en bedrijfsleven.

In de landbouw is in de loop der jaren een belangengemeenschap tussen werkgevers en werknemers gegroeid. Er is een graad van rijpheid bereikt, die het toekennen van publiekrechtelijke verordeningsbevoegdheid rechtvaardigt. Wel zal, met name in de eerste phase van ontwikkeling, grote voorzichtigheid moeten worden betracht met het verlenen en het gebruik van publiekrechtelijke verordeningsbevoegdheid. Het gemeenschapskarakter zal zich, zowel in de landbouwonderneming als in de bedrijfstak, verder moeten ontwikkelen. Vooral de Protestants-Christelijke organisaties zullen bij de verdere ontwikkeling op dit stuk een grote taak hebben. De activiteit van de landbouwbedrijfsorganisatie zal onder leiding moeten staan van een juist afgestemd ethisch normbesef: het besef, dat niet zuiver materiële belangen bij het nemen van besluiten maatgevend mogen zijn. De leidinggevende en beslissende werkzaam-

heden zullen moeten worden verricht in het licht van de samenvatting der wet: God liefhebben boven alles en onze naaste als onszelf. Naarmate dit alles beheersende gezichtspunt richtinggevend zal zijn voor het denken en handelen van de bedrijfsgenoten in de landbouw, naar die mate zal ook de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de landbouw medewerken tot vermeerdering van de geestelijke en stoffelijke welvaart, niet alleen van de landbouw, maar ook van het gehele Nederlandse volk.

Op economisch terrein kan een dergelijke juist gefundeerde publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie het middel zijn om een bruikbare tussenvorm tussen algehele vrijheid en volledige gebondenheid te ontwikkelen. In een dergelijke tussenvorm zal de leiding van de Overheid op „strategische punten" niet gemist kunnen worden. Een dergelijke tussenvorm zal het echter wel mogelijk maken dat de detailbemoeiïng van de Overheid wordt teruggedrongen en dat binnen het raam van het (beperkte) Overheidsingrijpen een groot gedeelte van de verantwoordelijkheid in regeling en uitvoering, op de schouders van de bedrijfsgenoten blijft rusten.

Op sociaal terrein verwachten we van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie een versterking van de bedrijfsgemeenschap in de landbouw, zij het aarzelend, tot ontwikkeling gekomen.

Bij het overleg in sociale aangelegenheden is het machtselement meer en meer op de achtergrond geraakt, terwijl daartegenover het gevoel van saamhorigheid, van het verantwoordelijkheid dragen voor en met elkaar, tot ontwikkeling kwam. In de publiekrechtelijke phase mag men een verdere ontwikkeling in deze richting verwachten. De vaststelling van lonen en andere arbeidsvoorwaarden zal steeds meer in de rechtssfeer en steeds minder in de machtssfeer geschieden.

Tot zover Dr Rip. Wij hebben grote waardering voor de inhoud van dit proefschrift. De Heer Ruppert schreef onlangs in Trouw: „Al is het duizendmaal waar, dat het de pioniers van de Christelijk-sociale en Christeijk-politieke beweging zijn geweest, die het eerst gepleit hebben voor een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, toch zal het huidige geslacht de erfenis der vaderen pas waarlijk **bezitten,** indien het voor die erfenis wil strijden".

Dit proefschrift laat ons zien hoe een dergelijke strijd op het gebied van de landbouwbedrijfsorganisatie zich heeft ontwikkeld. Er is reden tot dankbaarheid, maar het resultaat maant ook tot voorzichtigheid. De strijd is niet geëindigd met de instelling van een Landbouwschap. Ook in de landbouw zal de strijd voor een principieel zuivere fundering en werkwijze blijven voortduren. Op het Protestants-Christelijke volksdeel met zijn maatschappelijke en politieke organisaties, rust in dit opzicht een verantwoordelijke taak.

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %

Evenals vorig jaar zullen ook nu weer velen gebruik willen maken van de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen. Die velen zullen zijn de handelsreizigers, de vroege vacantiegangers, de verhuisden in de tijd binnen candidaatstelling en verkiezing, maar ook de woonwagenbewoners, schippers en anderen.

Stemmen bij volmacht

Bij volmacht mogen stemmen:

1. De kiezers, die blijkens een geneeskundige verklaring tengevolge van hun lichamelijke toestand vermoedelijk niet in staat zullen zijn zelf aan de stemming deel te nemen.

2. De kiezers, die blijkens hun verklaring op de dag der stemming vermoedelijk zullen vertoeven buiten de gemeente, waar zij in het kiezersregister staan opgenomen.

Onder punt 1 vallen personen, die bedlegerig zijn of een lichaamsgebrek hebben, tengevolge waarvan zij zich moeilijk kunnen verplaatsen. Ook vallen daaronder vrouwen, welke rond de verkiezingsdatum zullen bevallen.

Punt 2 is vooral ook van belang voor handelsreizigers vroege vacantiegangers, schippers en zeelieden. Zelden vertoeven zij lang in dezelfde gemeente en toch zullen zij graag hun stem willen uitbrengen. Nu moet er een groot onderscheid gemaakt worden tussen degenen, die in een bepaalde gemeente staan ingeschreven en degenen, die zijn ingeschreven in het Centraal Bevolkingsregister in Den Haag. Deze laatsten, dus zij, die in het Centraal Bevolkingsregister staan ingeschreven, kunnen niet aan de gemeenteraadsverkiezingen meedoen. Zij mogen alleen deelnemen aan verkiezingen voor de Tweede Kamer. Degenen, die ingeschreven staan in een bepaalde gemeente, kunnen wel stemmen voor de gemeenteraad, en als zij voorzien, dat ze op de stemdag — 27 Mei 1953 — niet in die gemeente aanwezig zullen zijn, kunnen zij stemmen bij volmacht.

Onder punt 2 vallen ook personen, die vooruit weten, dat ze op de stemdag op vacantie of op een zakenreis zullen zijn.

Wat moet men doen om bij volmacht te kunnen stemmen

Op de secretarie van **iedere** gemeente kan men een formulier halen, waarop het verzoek om bij volmacht te stemmen, wordt ingediend. Dit formulier is kosteloos verkrijgbaar. Op dat formulier moet men invullen: naam, geboortedatum, adres, de gemeente, waar men in het kiezersregister staat (dat is practisch altijd de gemeente, waar men staat ingeschreven), de redenen van het verzoek; en de naam, geboortedatum, adres en woonplaats van degene, die als gemachtigde zal optreden. Op dat formulier moet ook worden gesteld de verklaring van de gemachtigde, dat hij de machtiging aanvaardt.

Voor zieken moet eveneens een op het formulier gedrukte geneeskundige verklaring door een arts worden ingevuld. Het ingevulde formulier moet men uiterlijk op de veertiende dag voor de stemdag — dus uiterlijk op Woensdag 13 Mei — sturen of brengen naar de secretarie der gemeente, waar men staat ingeschreven. De gemachtigde ontvangt dan de oproepingskaart voor de stemming.

Wie gemachtigde kan zijn

Dus: wie men voor zich kan laten stemmen.

Dit moet iemand zijn, die:

1. Opgenomen is in hetzelfde kiezersregister, waarin de opdrachtgever is ingeschreven. Opdrachtgever en gemachtigde moeten dus in één gemeente wonen.

2. Bevoegd is aan dezelfde verkiezing deel te nemen. De gemachtigde moet dus zelf ook mogen kiezen.

3. Niet meer dan één aanwijzing als gemachtigde heeft aanvaard.

Hierop is één uitzondering. Men mag tweemaal gevolmachtigde zijn, als het voor huisgenoten is.

Tot slot zij nog opgemerkt, dat het stemmen in een andere gemeente of in een willekeurige gemeente, bij gemeenteraadsverkiezingen niet mogelijk is.

Formulieren voor stemmen bij volmacht zijn ook verkrijgbaar bij het bureau C.C. à *f* 0.20 per 10 stuks.

uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Een oude bes

Het punt, dat in de afgelopen weken de parlementaire gemoederen het meest heeft beziggehouden, is de nieuwe Zondagswet, of — om het ding bij zijn Zondagse naam te noemen —: de wet, houdende voorschriften ter wegneming van beletselen voor de viering van en ter verzekering van de openbare rust op de Zondag. Dat is een hele mond vol. Om het maar gewoon te zeggen: de wet bedoelt de Zondagsrust te verzekeren en alles wat de viering van de Zondag zou kunnen belemmeren weg te nemen.

Zo'n wet hadden we al. Een heel oude, van 1815. Die wet ging heel wat verder. Zij beoogde immers „de pligtmatige viering van den dag des Heeren..... te verzekeren".

Ook de inhoud van die oude wet ging heel wat verder dan wat nu aan de Kamers voorgelegd wordt. De wet van 1815 verbood op de Zondag alle openbare arbeid en alle openbare vermakelijkheden. Van het laatste mocht het gemeentebestuur ontheffing verlenen, maar alleen „na het volkomen eindigen van alle godsdienstoefeningen". En gedurende de tijd, bestemd voor de openbare godsdienstoefening moesten de deuren der herbergen gesloten zijn en mochten „geenerhande spelen, hetzij kolven, balslaan of dergelijke" plaats hebben.

Er zijn mensen, zoals de liberaal Ritmeester, die zeggen: Er is geen nieuwe Zondagswet nodig. We hebben er immers een..... Maar wie dit liberale geluid verder hoort, begrijpt er iets meer van. Want de heer Ritmeester noemde de oude Zondagswet „een goeie ziel, die niemand kwaad doet".

Daar hebt ge het. Die oude wet was een dode letter geworden. Dat ziet men zo, als men de inhoud ervan, zoals daarnet vermeld, bekijkt. Er is geen sprake van, dat daar de hand aan gehouden wordt. Al lang geleden, diep in de vorige eeuw, hebben de liberale regeerders de Zondagswet aan de kant gezet, niet officieel, maar geruisloos. Een burgemeester, die haar wilde handhaven, kreeg een vriendelijke tip van boven af. En de rechterlijke macht zat er ook al niet hard achter heen. Zo kan de heer Ritmeester en kunnen met hem alle liberalen, alle minnaars van de eigen vrijheid, met de bestaande Zondagswet vrede hebben. „Een oude bes, die geen kip kwaad doet".

Er zijn anderen, die ook zeggen, dat er geen nieuwe wet nodig is. Dat alleen maar nodig is, dat de bestaande wet gehandhaafd wordt. Maar dat is slechts schijnbaar juist. Een wet, die sinds lang in onbruik is geraakt (en nog wel een wet, die diep ingrijpt in het openbare leven), kan men moeilijk van vandaag of morgen weer stipt gaan handhaven. En ten dele handhaven is nog gevaarlijker, daar dan alles afhangt van de willekeur van de Regering.

Daarom was een nieuwe wet nodig; ook al, omdat het voortbestaan van een wet, die in feite niet gehandhaafd wordt, een onjuiste zaak is. In de loop der jaren is al enkele malen een poging daartoe gewaagd. Geen enkele echter heeft het zover gebracht als het huidige ontwerp.

Te weinig en te veel

Dat nieuwe ontwerp, hoe ziet dat er dan wel uit? Het lijkt de moeite waard, om dat even op te sommen.

Om te beginnen geldt de wet niet slechts voor de Zondag, maar worden de Tweede Kerstdag en de Hemelvaartsdag met de Zondag gelijkgesteld. Nieuwjaarsdag stond daar eerst ook nog bij, maar die werd door een amendement geschrapt.

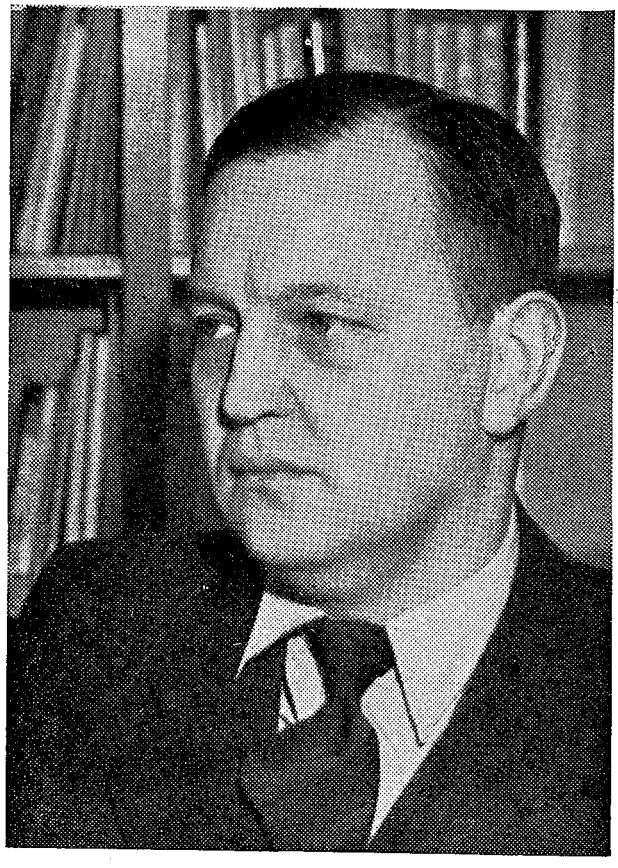
Welke regels gelden nu voor deze dagen?

In de eerste plaats wordt verboden tijdens de godsdienstoefeningen op die dagen (trouwens ook op andere feestdagen) in de buurt van een kerk en wat als zodanig dienst doet onnodig storend gerucht te verwekken. De burgemeester is verplicht, daartoe ook de nodige verkeersregelingen te treffen.

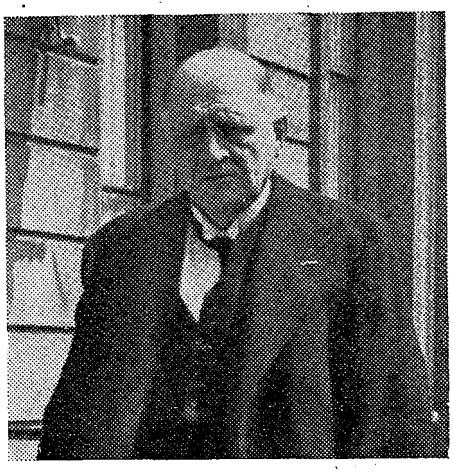
In de tweede plaats mag op deze dagen geen enkel lawaai gemaakt worden, dat op meer dan 200 meter afstand hoorbaar is. Dat geldt voor de hele dag, maar na 1 uur 's middags kan de burgemeester ontheffing verlenen.

Eén uur 's middags is in de wet een gewichtig uur, dat telkens terugkomt. Zo mogen (dit als derde) vóór dat uur geen openbare vermakelijkheden plaats hebben. De gemeenteraad kan dat uitbreiden tot de hele dag, maar moet dan precies zeggen voor welke vermakelijkheden. En de burgemeester kan weer, zowel voor als na 1 uur, ontheffing verlenen.

Het vierde verbod geldt optochten en bijeenkomsten in de open lucht. Al weer: vóór één uur verboden. Maar de Regering kan bij Koninklijk Besluit (Alg. maatr.) bepaalde optochten en bijeenkomsten, die de openbare rust niet verstoren, uitzonderen.

DR J. A. H. J. S. BRUINS SLOT

Ds Zandt, die ook ditmaal niet op het debat met de anti-revolutionairen wenste in te gaan.

Dan de arbeid. Verboden is alle arbeid in beroep of bedrijf, die de openbare rust verstoort. De oude wet verbood alle openbare arbeid. Die nieuwe wet is ook op dit punt dus beperkter.

Nummer zes, de sport. Onder de oude wet geheel verboden tijdens de kerkdiensten. Nu staat er alleen, dat de gemeenteraad sport- en ontspanning op Zondag niet verbieden mag, zolang het niet een openbare vermakelijkheid is.

En tenslotte nog een bevoegdheid voor de raad. Die kan nu het eerstgenoemde verbod, dat storend gerucht verbiedt tijdens kerkdiensten, ook toepasselijk verklaren op feestdagen, die niet algemeen christelijk zijn, maar alleen voor één of enkele kerkgenootschappen betekenis hebben; gedacht werd — het was een rooms amendement — aan Maria Hemelvaart en Allerheiligen. Eigenlijk wilde de K.V.P. voor deze dagen de vrijheid hebben, volledig het Zondagsregiem toe te passen, maar daarin stonden zij alleen. De socialisten wilden hen echter wel tegemoet komen door rust tijdens de kerkdiensten op die dagen mogelijk te maken. Omgekeerd was de K.V.P. de socialisten ter wille, toen deze wat meer ruimte wilden voor optochten en openluchtmeetings op Zondag.

Zo is ongeveer de inhoud van de wet, zoals men deze in de toekomst hoopt te doen eerbiedigen. De Tweede Kamer ging ermee accoord, met 60 tegen 24 stemmen.

Het waren de roomsen, de socialisten en de christelijk-historischen, die het wetsontwerp er door haalden.

De tegenstemmers waren enerzijds de liberalen en de communisten, die zich in hun vrijheid te zeer aangetast achtten („Er is geen recht op lawaai-maken, wel een recht op rust" hield dr Bruins Slot hun echter voor). Aan de andere kant konden ook de A.R. en de S.G.P. hun stem niet geven aan dit ontwerp, dat op belangrijke punten van hun inzichten afweek.

Korte balans

Daar staan nu de A.R. en de S.G.P. broederlijk naast elkaar. Beide stemden tegen. Maar..... het betoog van ds Zandt was zo broederlijk niet. Hij verweet de A.R., dat zij vervallen was tot liberalisme, en meer van dat genre.

A. Kuyvenhoven's

Kisten-, Broeiramen en Vatenfabriek

Zuideinde 13 — Naaldwijk — Telef. 4035-4038

Kisten - Kratten - Vaten - Broeiramen - Houthandel

Laten we beider standpunten eens bekijken. Eerst de practische dingen. We gaan bovengenoemde punten stuk voor stuk na.

Om te beginnen die gelijkstelling van andere dagen met de Zondag. Daar waren beide evenzeer tegen gekant. De Zondag is de dag des Heren. Die heeft een geheel aparte plaats, een geheel enige betekenis. Op verschillende manier hebben beide groepen getracht, op dit punt verandering te brengen. Het amendement van ds Zandt was technisch niet juist, klopte niet met de rest van de tekst. Het amendement-Bruins Slot werd ingetrokken, toen een andere beslissing van de Kamer het amendement zinloos had gemaakt. In elk geval bleek de rest van de Kamer voor dit standpunt niet te voelen.

Een verschil was er bij wat we hierboven als tweede noemden: het lawaai op Zondag. Beide waren natuurlijk voor het verbod. Maar de A.R. was bereid, de ontheffingsmogelijkheid (na 1 uur) te aanvaarden. Alleen ds v. d. Zaal stemde hier met de S.G.P. in. Het A.R. standpunt hangt, zoals wij straks zullen zien, samen met hun opvatting, dat de overheid bij het stellen van haar regels, niet geheel voorbij mag gaan aan de vraag, of haar voorschriften voldoende weerklank bij het volk zullen vinden. Zij moet rekenen met de „hardigheid des harten". Dit zal daarom plaatselijk geregeld moeten worden.

We vinden beide groepen weer bijeen bij het volgende punt: de mogelijkheid, dat de gemeenteraad openbare vermakelijkheden voor de gehele Zondag kan verbieden, vond bij beide steun. De bevoegdheid van de burgemeester, in dit opzicht ontheffing te verlenen, werd door beide verworpen.

Gelijk op ging het ook bij het volgende. Beide waren er voor, optochten en openlucht-meetings de gehele Zondag te verbieden.

Verschil van inzicht openbaarde zich weer ten aanzien van sport en ontspanning. Ds Zandt wenste een absoluut verbod van alle sport in het openbaar. Op grond van het reeds genoemde motief ging dit de A.R., met uitzondering van Ds v. d. Zaal, te ver. Maar wel wilden zij hier de gemeenteraad de bevoegdheid doen behouden, een verbod hiertoe vast te stellen.

En tenslotte waren beide groepen tegen de mogelijkheid van erkenning van niet-algemeen christelijke feestdagen door een besluit van de gemeenteraad.

Zo is de slotsom, dat het practisch verschilpunt was, de geneigdheid van de A.R.,op twee punten rekening te houden met de grotere of kleinere mogelijkheid, de te geven voorschriften te doen naleven.

„Daarmee zijn de anti-revolutionairen op dit punt tot het liberale standpunt afgezakt" aldus ds Zandt.

Principiële stellingname

Van onze kant hebben ds Fokkema en dr Bruins Slot zeer duidelijk ons principiële uitgangspunt uiteengezet, de eerste vooral van de theologische, de tweede meer van de juridische kant.

Ds J. Fokkema

Ds Fokkema betoogde, dat de wekelijkse rustdag in de schepping gegrond is. Hij behoort dus tot Scheppingsordinantiën. Daar ligt dan ook de eerste grond, waarom de Overheid de Zondagsrust heeft te handhaven.

In het vierde gebod ligt dus enerzijds niets nieuws; het is een bevestiging van de bestaande ordening. Maar aan de

JUTE ZAKKEN
VOOR BINNENLAND EN EXPORT
EEN VERTROUWENSARTIKEL !
NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.
GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46
Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

andere kant ligt er in het Sabbathsgebod toch iets nieuws, dat zeer speciaal Israël betrof. Deze dag is voor Israël de Sabbath der verlossing. Maar daaraan is door Christus' verzoeningswerk een einde gekomen. Wie de Nieuw-Testamentische rustdag een voortzetting noemt van de Israëlietische Sabbath verkleint de betekenis van Christus' zoendood.

Thans is centraal de heiliging van de eerste dag der week, de dag van de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Kan nu de overheid zulk een heiliging voorschrijven? Neen, zij kan alleen zorg dragen voor de grootst mogelijke Zondagsrust, opdat de heiliging van de dag des Heren zoveel maar mogelijk is wordt bevorderd. De eisen van de goddelijke wet, die van zedelijke aard zijn en ons in het geweten binden, kan de overheid niet met dwang doen naleven. Zo is ook duidelijk de leer van Calvijn.

Dr Bruins Slot ging vooral op dit laatste nader in. De ordeningen Gods raken ook de Overheid, zo verklaarde hij nadrukkelijk tegenover ds Zandt, die gesproken had, alsof volgens de A.R. Gods wet voor de overheid weinig betekenis heeft. Die ordeningen Gods zijn voor de overheid ook volstrekt bindend. Maar in verband met de aard en functie van de overheid is haar bemoeienis beperkt tot de publieke sfeer. En dat is geen menselijke willekeur. De aard en de functie van de Overheid liggen immers in de goddelijke instelling van die Overheid.

Overheidsdwang inzake geboden, die zich richten tot het geweten van de mens, zou de overheid brengen buiten de publieke sfeer. Zij zou die overheid in strijd brengen met de Christelijke vrijheid en een stap in de richting van de totalitaire staat betekenen. De taak der overheid hangt af van de aard der overheid en dat is de handhaving van de openbare orde en rust. Nu kan men verschillen over de vraag, wanneer de publieke rust wordt aangerand. In elk geval is dat zo, wanneer zij, die prijs stellen op Zondagsrust en Zondagsheiliging, daarin gestoord en belemmerd zouden worden.

Geen antwoord

Het betoog van ds Zandt, dat hiertegenover stond, kwam in de kern hierop neer, dat de overheid gebonden is aan de wet Gods en dat de Regering daarom „ten duurste verplicht is niet alleen zelf haar onderdanen in de heiliging van Gods dag voor te gaan, maar ook door wettelijke bepalingen haar onderdanen daartoe heeft te verplichten."

Daar ligt de kern van het verschil.

Wij zagen hierboven al, dat de A.R. in waardering voor de Zondagsrust en in het streven, die zoveel mogelijk te bevorderen, gaarne vooraan wil staan, al bracht verschil van inzicht in de taak van de overheid ook in de practische uitwerking verschil.

Maar de grote mate van overeenstemming tussen de S.G.P. en ons in de houding tegenover het onderhavige wetsontewerp mag ons het oog niet doen sluiten voor het grote principiële verschil: Ds Zandt eist van de overheid, dat zij de onderdanen verplicht, dwingt tot heiliging van Gods dag. Wij menen, dat deze eis niet naar Gods Woord is. De eis van heiliging van de dag des Heren is, zoals elk zedelijk gebod, een zaak van ieder mens persoonlijk, van een persoonlijke keuze, waarbij elke gedwongen naleving (indien al mogelijk) geen morele waarde heeft. De overheidstaak ligt slechts in de publieke sfeer, niet in de private sfeer van het geweten.

Het is wel heel jammer, dat bij deze gelegenheid hierover niet doorgepraat is. Ds Zandt gebruikte wel allerlei beschuldigingen tegen de A.R. en de C.H. Maar hij onttrok zich aan ieder debat, zelfs zeer duidelijk door niet eens in de zaal aanwezig te zijn.

En toch hadden de Kamerleden recht op een antwoord. Want ds Zandt stelde de eis, dat de overheid de onderdanen tot Zondagsheiliging zou verplichten. Dat zou dus moeten in een Zondagswet, zoals nu aan de orde was. Nu was het dus de plicht van ds Zandt, ook aan te geven, hoe hij deze eis in de wet wilde neerleggen.

Die vraag richtte dr Bruins Slot tot hem. Hij hield hem voor, hoe de Heidelbergse Catechismus de heiliging van de Zondag nader omschrijft. Daar wordt immers onder deze heiliging ook verstaan het naarstig komen tot de gemeente Gods, om Gods Woord te horen, het gebruik der sacramenten, de christelijke handreiking aan de armen; en dan: dat ik al de dagen van mijn leven van mijn boze werken rust, de Here door Zijn Geest in mij laat werken en alzo de eeuwige sabbath in dit leven aanvang.

Wanneer dit naar de opvatting der reformatoren de bijbelse zin is van de heiliging van Gods dag, hoe wil ds Zandt dan zijn eis aan de overheid, de onderdanen tot die heiliging te verplichten, verwerkelijken? Men mag toch van ds Zandt vergen, dat hij in deze geen holle woorden spreekt, maar meent, wat hij zegt, d.w.z. zelf zeer goed weet, hoe deze eis te verwerkelijken.

Ds Zandt bleef het antwoord schuldig. Hij zei alleen, dat hij geen persoonlijke mening had verkondigd, maar dat zijn woorden van het begin tot het eind gegrond waren op Gods Woord en de uitspraken van de synodes.

Ja, daar ging het nu juist om. De visie van ds Zandt zowel op de rustdag in de nieuwe bedeling als op de aard en de taak van de overheid waren bestreden, vanuit de Schrift. Vanuit die visie kwam hij tot een eis van Zondagsheiliging, die hij — hoewel categorisch daarom gevraagd — niet kon concretiseren.

In het principiële gesprek bleef ds Zandt het antwoord schuldig.

Waarom tegen?

Het is misschien niet meer zo nodig, uiteen te zetten, waarom onze fractie tenslotte tegen stemde.

Daar was in het ontwerp te veel, wat de Zondagsrust aantastte. De ruime mogelijkheid tot ontheffing van het verbod, openbare vermakelijkheden te doen plaats hebben; dezelfde mogelijkheid ten aanzien van optochten en openluchtsamenkomsten; de beperking van de gemeenten in haar zorg voor de Zondagsrust en omgekeerd de onbeperkte mogelijkheid andere feestdagen officieel te erkennen, het deed bij elkaar onze fractie unaniem tegenstemmen.

De C.H., ofschoon ook bezwaard ten aanzien van bepaalde onderdelen, meende niettemin het ontwerp als geheel te kunnen accepteren, een ontwerp, dat als geheel toch al te zeer de sporen droeg van het compromis tussen K.V.P. en P.v.d.A.

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,
een solied en actief persoon
voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.
Men vrage onze aannemelijke voorwaarden
BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

J. KLATTER

HAKEN EN OGEN VAN DE E.D.G.

De ruggegraat van het nieuwe Europa

In dit vijfde artikel van een serie, waarin de ontwikkeling van de federatieve samenwerking in het na-oorlogse Europa wordt geschetst, wordt een overzicht gegeven van de ontstaansgeschiedenis van het verdrag voor een Europees leger, dat in dit voorjaar vanwege de ratificering daarvan van actuele betekenis is.

DE ruggegraat van het nieuwe Europa moet het Europese leger zijn.

De Europese Defensie Gemeenschap ligt besloten in het plan voor de functionele integratie van West-Europa.

Deze eenwording is eigenlijk de kroon op de federale arbeid. Het defensieapparaat is het specifieke instrument ter handhaving van de souvereiniteit. Wie hiervan afstand doet, doet afstand van de kern van zijn souvereine status.

Het is dan ook geen wonder, dat dit plan vele haken en ogen gegeven heeft. Het is ook maar niet gering, wat hierin opgesloten ligt. Het is het uit handen geven van de sleutel van het eigen huis.

ONDER normale omstandigheden zouden de zes landen, die met elkaar overeen kwamen om na de „pool" van steenkool en staal een militaire „pool" te vormen, zo spoedig niet tot dit hart der Europese integratie voortgeschreden zijn, ware het niet, dat er bijzondere omstandigheden in het geding kwamen.

In zijn diepste grond is het plan ontstaan uit vrees. Een drijfkracht, die de Franse regering-Pleven aangezet heeft om het Europese legerplan te ontwerpen, dat dan ook zijn naam ontleent aan de voormalige Franse premier: het Pleven-plan. Het hart van Europa kan voor een doeltreffende verdediging tegen het gevaar uit het Oosten het niet stellen zonder een stevige (West-)Duitse bijdrage. De Amerikanen inzonderheid drongen aan op een Duitse deelneming aan de verdediging van Europa. Dit betekende — en betekent — alarm in Parijs. Drie oorlogen tegen de Duitser zijn de Fransman in het bloed gaan zitten en instinctief ruikt hij weer het gevaar uit het meest nabije Oosten. Neemt het hem eens kwalijk!

Maar het gevaar uit een meer verwijderd Oosten was — en is — toch wel zo reëel, dat Frankrijk van meetaan begreep, dat aan een Duitse defensiebijdrage niet te ontkomen zou zijn, dus met een Duitse herbewapening gerekend moest worden. Toen heeft Pleven het proces van de Europese integratie te baat genomen om in het kader daarvan het Duitse gevaar te neutraliseren, nu aan de Duitser in wapenrok niet meer te ontkomen scheen te zijn.

Start: zomer '50

DE wortels van het plan reiken terug tot zomer-1950 en Straatsburg. In de Europese vergadering was toen een door Winston Churchill ingediende motie aanvaard, die tot strekking had het beginsel der West-Duitse herbewapening.

Op 23 October 1950 werd het Pleven-plan wereldkundig gemaakt. Een oriëntatiereis, welke generaal Eisenhower door de Europese landen van het NAVO-verdrag maakte, leidde tot een overeenkomstig inzicht. Daarop werd in December van genoemd jaar te Brussel een Atlantische Conferentie gehouden en hier werd door de twaalf Atlantische mogendheden het beginsel van de Duitse medewerking aan de defensie van Europa aanvaard. Toen stemden de Amerikanen erin toe meer troepen naar Europa te zenden om enige verlichting te brengen in de precaire situatie van de NAVO-strijdkrachten in Europa.

In nauw verband hiermede stond de reis, welke Frankrijks minister-president René Pleven in Januari 1951 aan de Ver. Staten bracht. Na beëindiging der Amerikaans-Franse besprekingen werd een communiqué uitgegeven, waarin gezegd werd, dat Pleven en Truman hun mening bevestigen, dat „deelneming van Duitsland aan de defensie van het Westen zou bijdragen tot de veiligheid van West-Europa".

De noodzaak van een Duitse herbewapening had Frankrijk dus aanvaard. Maar de consequentie van een nieuw Duits leger wilde het omzeilen. Daarvoor nu had Pleven het Europeaniseringsplan uitgedacht, vanzelfsprekend in het kader van de integratie van Europa, die „en route" was. Op deze wijze zou Duitse herbewapening het effect van een nieuwe Wehrmacht verliezen, ingekapseld als het zou zijn in het federale leger. Dat deze simpele oplossing ook voor Frankrijk een onaangenaam effect had, kon toen wel reeds op de vingers uitgeteld worden, werd echter naar gelang het project verder op stapel kwam te staan, duidelijker. Het raakte immers ook pijnlijk het Franse nationalisme: ook Frankrijk zou op deze wijze zijn souvereiniteitsinstrument verliezen en hoe langer hoe meer rees daartegen verzet.

Frankrijks kans

AANVANKELIJK klemde dit bezwaar echter niet zo, en, Frankrijk kreeg op deze wijze een niet te versmaden kans tot initiatief. Sinds het niet meer tot de allergrootsten gerekend kon worden, streeft Frankrijk er naar althans een leidende rol te spelen te midden van de Europese continentalen. Na Bidaults ijveren voor een Europese federatie en Schumans K.S.G. kwam nu Plevens E.D.G.

Kort na het bezoek aan Washington liet Pleven uitnodigingen uitgaan naar de daarvoor in aanmerking komende regeringen, om deel te nemen aan de „Internationale Conferentie voor de vorming van een Europees leger". Pleven kreeg de warme aanbeveling van minister Acheson mee. Op 15 Februari waren in Parijs vijf delegaties samen, met de Franse die van Italië, West-Duitsland, Luxemburg en België. Londen had waarnemers gezonden, zo ook Kopenhagen, Ottawa, Washington en ook Nederland. Den Haag wilde de

Fa J. C. DERKSEN ARNHEM
AMSTERD'WEG TELEF. 20310—21227
MEUBELTRANSPORT OVER LAND EN ZEE
BERGPLAATS VOOR INBOEDELS EMIGRATIE ! !

Europese legerkat eerst eens uit de boom kijken. Minister Stikker stond zeer sceptisch tegenover het Europese legerplan, vond het een utopie. Echter naarmate het klimaat in Nederland gunstiger werd voor deze zaak brokkelde de onwil der Nederlandse regering af. In dezelfde mate distancieerde zich echter Engeland van het plan, waaraan een motie-Churchill nog wel ten grondslag lag.

De Conferentie kwam tegenover twee plannen te staan, ten eerste het plan-Pleven, en ten tweede was er ook een rapport door de rapporteur van de commissie voor een Europees leger uit de Assemblée van de Raad van Europa ingediend. Maar de gedelegeerden schoten niet op. De besprekingen rekten zich tot in de zomer. Toen kwam van Washington een duidelijke aansporing, voortspruitende uit ongerustheid over de trage gang der besprekingen.

Na vijf maanden van praten kwam de conferentie op 23 Juli met een tussentijds rapport, dat tot hoofdinhoud had de aanbeveling om een bijeenkomst over dit onderwerp te beleggen van de ministers van buitenlandse zaken of defensie.

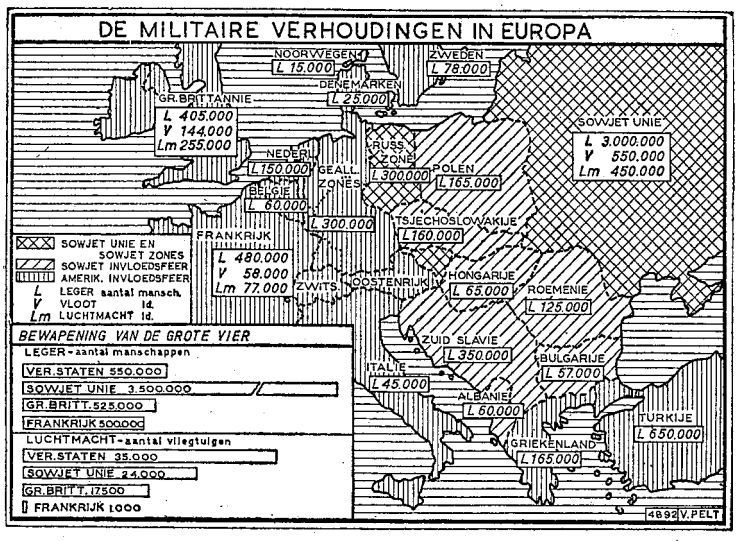
„Stoutmoedig plan"

DE rapporteurs hadden niet de bedoeling om de ministers met lege handen aan de conferentietafel te zetten. De vijf maanden waren benut om een ontwerp-verdrag voor een Europese gemeenschap voor defensie in elkaar te zetten en dit lag ter discussie gereed. Onder leiding van Minister Schuman eerst, van Hervé Alphand daarna, was dit ontwerp gereed gekomen. „Een stoutmoedig plan" noemde het de „Nieuwe Rotterd. Courant". Door Churchill werd het — let wel, voor de continentalen — krachtig aanbevolen. Stoutmoedig, ja. Oorspronkelijk, neen, dat niet meer. Want het plan droeg algeheel het stempel van de reeds tot stand gekomen K.S.G.: één (militair) apparaat, met een overkoepelend gezagsorgaan. „Trouw" schreef: „Dit Europese leger betekent het federaliseren van de militaire souvereiniteiten der deelnemende landen."

Den Haag trok de wenkbrauwen op: te weinig was rekening gehouden met de werkelijkheid; binnen afzienbare tijd werd

Dr Konrad Adenauer

verwezenlijking hiervan niet mogelijk geacht. Het uit handen geven van de benoeming van officieren werd o.m. een grote moeilijkheid genoemd, alsook gelijke salariëring.

Het werd echter moeilijk keep te houden tegen een toenemende waardering voor het plan. Een NIPO-enquête toonde aan, dat in ons land van honderd ondervraagden 39 geen oordeel hadden, 16 zich er tegen uitspraken, maar 45 zich er voor uitspraken. En op de 13e September oogstte het ontwerp de unanieme bijval van de Westerse Grote Drie, die in Washington bijeen waren.

Op 9 October nam Den Haag zijn draai en kondigde aan, dat Nederland als volledig lid zou deelnemen aan de a.s. ministersconferentie. „Wij moeten een actiever aandeel hierin nemen," zei Minister Stikker, „de ontwikkeling van de wereldtoestand eist dit."

Toch was onze regering ook toen nog slechts bereid met één been de conferentiezaal te betreden. Zij maakte tal van voorbehouden bekend. Zij zou eigen voorstellen indienen. Zij zou garanties eisen tegen aantasting van de nationale souvereiniteit en van het recht tot het bepalen van eigen defensieuitgaven. Ook Nederland wenste een zetel in de Hoge Autoriteit. De kritiek, welke tegen het beleid van minister Stikker geuit werd, verweet hem alleen „integratie van gouden kragen" te willen, d.w.z. op het hoogste niveau, niet van de gewone legers. Uit deze houding sprak een grote beduchtheid voor het verlies van het duidelijkste kenmerk der eigen souvereiniteit, hetgeen — zie boven — ook zo verwonderlijk niet is. Het kan alleen aanvaard worden uit hoofde van een nog grotere beduchtheid voor het gevaar van verlies van de algehele souvereiniteit door geweld. In Frankrijk kwam De Gaulle, vinnig tegenstander van het legerproject, met een eigen plan, een confederatie. In Engeland zegde Churchill de steun van Britse soldaten voor een Europees leger toe, maar met een allerbelangrijkst „mits", n.l. mits teruggenomen, indien nodig.

Zo werd het 28 December 1951. De drie laatste dagen van het jaar waren de zes West-Europese ministers bijeen in Parijs, de ministers namelijk van buitenlandse zaken, van financiën en van defensie. Aan de vooravond van deze conferentie was te Straatsburg nog gebleken, dat de Belgen en Nederlanders zeer huiverig waren om de politieke contrôle over hun strijdkrachten uit handen te geven.

Eensgezinde zes

DE zes slaagden er echter in eenstemmigheid te bereiken over het beginsel van een gemeenschappelijke defensiebegroting, de détails voor nader open latend, en ook over het

geraamte van de E.D.G.: Assemblée, Raad van ministers en Hof van arbitrage. De Kleine Drie zagen hun wens, ook een stem in de Hoge Autoriteit te hebben, ingewilligd. De volgende weken werd in afzonderlijke besprekingen een oplossing gevonden voor het financiële probleem.

Bij de besprekingen bleek, dat de grote landen meer geporteerd zijn voor een sterk, centraal contrôle-apparaat, terwijl de kleine landen een losser verband wensen.

Eind Februari 1952 kwamen de ministers der zes landen opnieuw voor een twee-daagse conferentie te Parijs bijeen voor het nader regelen van de in December in principe genomen besluiten.

Besloten werd, dat er een commissariaat van 9 personen zou zijn als uitvoerend orgaan, en geen eenhoofdig bewind in de hand van een commissaris; een succes voor de kleine landen, die in deze „regering" nu ook alle vertegenwoordigd werden. Een succes voor de Kleine Drie was ook, dat men het er over eens werd, dat de E.D.G. geen distributieapparaat zou worden voor de Amerikaanse steun.

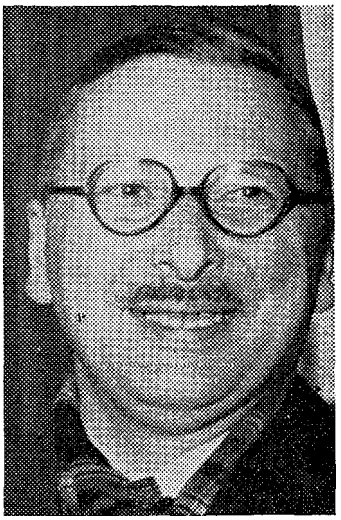
Besloten werd, dat in de Assemblée Frankrijk, West-Duitsland en Italië elk 21 stemmen zouden hebben, België en Nederland 10 stemmen en Luxemburg 5 stemmen. De andere organen, die er zouden komen, noemden wij reeds, de Raad van ministers en het Gerechtshof. Van de drie delen der

Schuman

strijdmachten zouden de legers en de luchtmachten geheel worden geïntegreerd (behalve een eigen territoriale macht), de marines echter voor het grootste deel niet. De betrekkingen van de E.D.G. tot de N.A.V.O. betekenden nog een lastig punt, dat nader zou worden geregeld. Dit was inzonderheid van belang met het oog op de positie van West-Duitsland, het enige lid, dat geen deel uitmaakt van de N.A.V.O., maar dat er zo zijdelings bij zou worden betrokken. Ook werd beslist, dat de Raad van ministers het plafond van het budget en de nationale bijdragen slechts eenstemmig zou kunnen vaststellen; *ook een succes der kleinen.*

Na deze tweede conferentie van Parijs werd in een regeringsverklaring te Den Haag gezegd, dat „de hier genomen beslissingen de plaats van Nederland in de Westerse samenleving gedurende decennia zullen bepalen." Maar een duidelijke bezorgdheid werd uitgesproken, „of wel in alle landen in de Parlementen de meerderheid zou kunnen worden gevonden om deze federatieve vorm voor het toekomstige Europa te realiseren". De Kamer plaatste zich achter de minister.

Pleven

Terwijl de zaken nu zo stonden en de E.D.G. voor het grootste deel in de vorm gegoten was, kwam Bonn met twee voorwaarden voor deelname aandragen: de leider van de West-Duitse delegatie ter conferentie, prof. Hallstein, verklaarde, dat zijn land ook deel moest uitmaken van de N.A.V.O. en kanselier Adenauer wenste eerst de hangende kwesties met Frankrijk over het Saargebied geregeld te zien.

Welnu, in Maart kwamen de vertegenwoordigers der N.A.V.O.-landen in Lissabon bijeen. Deze organisatie heeft natuurlijk alles met de voorgestelde E.D.G. te maken, want zij, die daarvan deel zouden uitmaken, waren, op een na, West-Duitsland, lid van de N.A.V.O. En verder was immers de hele opzet van de E.D.G. om de Duitsers te doen deelhebben aan de taak van de N.A.V.O.: de verdediging van het Westen, zonder evenwel — op wens van Frankrijk — hen nog in het N.A.V.O.-verband op te nemen. Het was dus een delicate kwestie, waar Lissabon hier mee te maken kreeg. Welke oplossing vond men? De moeilijkheden *omzeilen door vage* formuleringen. De oprichting van de E.D.G. werd — uiteraard — goedgekeurd en overeengekomen werd, dat de E.D.G. en de N.A.V.O. elkaar wederzijds bijstand zouden verlenen. Ook uiteraard. Bovendien zegden Washington en Londen onmiddellijke militaire hulp toe in geval van agressie. Nog eens: uiteraard. Al deze verklaringen dekten vanzelfsprekendheden. De Duitse wens tot gelijkgerechtigdheid op het vlak der Westerse defensie een billijke wens, bleef echter open staan. Zij stond nog open op de dag van de ratificatie door de Bondsdag.

In de klokkezaal

IN Mei was men tenslotte na al deze conferenties en besprekingen zo ver gekomen, dat de leiders der zes delegaties hun paraaf konden plaatsen onder het ontwerp voor het Europees legerverdrag. Deze parafering op 9 Mei 1952 in de klokkezaal van het Franse ministerie van buitenlandse zaken aan de Quai d'Orsay — voor Nederland parafeerde onze ambassadeur in Parijs, jhr Tjarda van Starkenborgh Stachouwer — werd in die dagen genoemd „de geboorte-acte van het Europese leger". Toen immers was het tractaat in de definitieve vorm gegoten. Niet vast stond toen hoeveel water nog door Rijn en Seine moest stromen, voor en aleer het verdrag in werking kon treden. Dat water is er nu nog niet doorgestroomd en zelfs is het vandaag den dag niet zeker, wanneer die dag zal komen.

Op 27 Mei waren de ministers van buitenlandse zaken der zes landen in genoemde klokkezaal bijeen en plaatsten zij hun handtekeningen onder de 131 artikelen van de verdragstekst. Veelbetekenend zei minister Schuman: „Laten we den

FA. FERNHOUT

Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING

ZWOLLE **tel. 3477 b.g.g. 5358**

EMMELOORD **tel. 144 b.g.g. 130**

UW ADRES voor **Drukwerk**
Zowel voor kleine als voor grote oplagen:
HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ
P. VAN DER LINDEN
Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

dag niet prijzen, voor het avond is". Tegelijk werd door de Westerse bezettende mogendheden met Bonn het staatsverdrag getekend, waardoor aan de status van bezet land een einde zou komen, hoewel de onafhankelijkheid nog door enige beperkingen onvolkomen bleef. Nu ook tekenden de Ver. Staten en Engeland de formele belofte, dat een aanval op het Europese leger gezien zou worden als een bedreiging van de eigen veiligheid. Deze afspraken en meer bijzondere bepalingen werden in de acht protocollen opgenomen, die aan het hoofdverdrag werden toegevoegd.

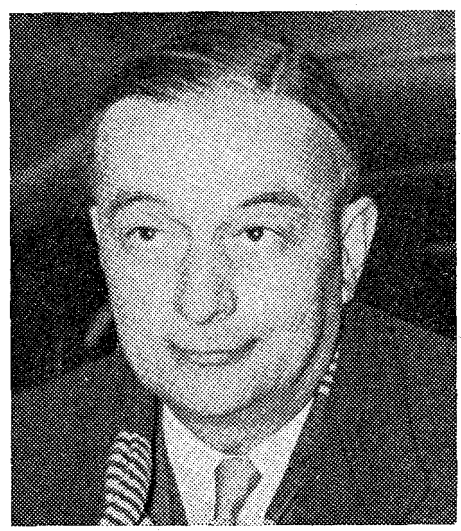
Het leger

WAT de grootte van het Europese leger betreft, in eerste aanleg is men het eens geworden over 43 divisies, waarvan Frankrijk 14, Italië en West-Duitsland 12 en de Beneluxlanden 5 (Nederland 2) zouden leveren. Hierin ligt dus de superioriteit van Frankrijk uitgedrukt. Het zwakste punt van de E.D.G. is de gebondenheid van het Duitse contingent aan de capaciteit van Frankrijk. Ook de wijze van samenstelling van het Europese leger hield waarborgen in tegen het gevaar van een herlevend Duits militarisme. Er zal een gemengde staf zijn, er zullen geïntegreerde officiersscholen komen voor het afzonderlijke kader, de divisies zullen afhankelijk zijn van een intendance van gemengde samenstelling. De kleinere eenheden van het leger mogen van nationale samenstelling zijn. Drie à 5 divisies zullen een legercorps vormen, met ten hoogste twee nationaliteiten. De infanteriedivisies zullen 13.000 man in vredestijd tellen, de pantser- en gemotoriseerde divisies 12.600 man. De soldaten zullen eenzelfde soldij, gelijke rechten en plichten en gelijke uniform dragen, maar, verschillende petten! Ten tijde van de ondertekening van het verdrag hield men het erop, dat het Europese leger op 1 Juli 1954 gevormd zou zijn.

Wat de tijdsduur betreft, waarvoor het legerverdrag geldt, werd tegen o.m. de Nederlandse wens in besloten deze op vijftig jaar te stellen. Nederland wenste eenzelfde looptijd als de N.A.V.O., welke thans nog ruim 16 jaar geldt (getekend voor 20 jaar). Een verklaring werd echter in de verdragstekst opgenomen, volgens welke het verdrag opnieuw zal worden bezien, als de N.A.V.O. zou ophouden te bestaan.

Anderzijds is men sindsdien bezig dit probleem ook van de andere zijde aan te vatten door de looptijd van het N.A.V.O.-verdrag tot 50 jaar te verlengen.

Op 27 Mei 1952 vond de ondertekening van de verdragstekst plaats. Straks kan de eerste verjaardag daarvan gevierd(?) worden en het staat te bezien, of er dan meer dan één ratificatie zal hebben plaats gevonden. Deze vond n.l. op 19 Maart j.l. plaats in de Bondsdag in Bonn. Tussen beide data is veel geschied. Te veel om te noemen. Veel is met het verdrag gesold. Vele malen is het gekeerd en nog eens gekeerd, gewogen en door telkens meer mensen te licht bevonden. Frankrijk en Nederland kregen intussen nieuwe regeringen. En Stalin overleed. Met name in Frankrijk was het een wassend tij voor de oppositie tegen het plan, zodat de nieuwe minister-president Mayer zich genoopt zag Schuman als minister van buitenlandse zaken te laten vallen voor Bidault en aan de Gaullisten beloften te doen inzake toevoeging van protocollen aan de verdragstekst voor de ratificatie, waardoor Frankrijks belangen veiliger zouden worden gesteld. O.m. wenste Frankrijk zich het recht voor te behouden zo nodig over zijn troepen voor overzee te kunnen beschikken. Dat dit in Bonn — en niet alleen daar — vinnige reacties verwekte, valt te verstaan. Evenwel is men er te Parijs eind Maart in geslaagd een allen

Bidault

bevredigend compromis te bereiken over de Franse protocolaire toevoegingen. Dat de Franse ministers weer naar Washington gingen en niet met helemaal lege handen wensten te komen, matigde de specifieke Franse wensen. Maar nog bleef het Saarprobleem. Minister Dulles maande de Fransen deze twist met Duitsland te beslechten. Kanselier Adenauer zet thans de strijd voor het verdrag voort, met als mogelijke struikelblokken de Bondsraad en het Constitutionele Hof te Karsruhe. Minister-president Mayer zijnerzijds ziet nu de strijd tegen zijn Parlement tegemoet en heeft reeds een ballonnetje doen opgaan om, zo nodig, het legerverdrag aan het Franse volk voor te leggen maar momenteel lijkt het, dat dit niet nodig zal zijn.

De vele, vele haken en ogen, welke aan het Europese legerplan vastzitten, bewijzen, dat het allerminst populair is. Ook in ons land heeft het zeer vele tegenstanders. En op zichzelf niet ten onrechte. Het is en blijft een kwaad, gezien de huidige situatie, met voor ieder land een eigen, souverein machtsinstrument. Maar gezien het gevaar, waartegen het gericht is, de dreiging van de Sowjet-agressie, het geringste kwaad: het thans maximaal politiek bereikbare. En dààrom juist.

Terwijl wij dit schrijven staan onze Staten-Generaal gereed om een beslissing te nemen over het ratificatie-ontwerp, dat in Februari j.l. is ingediend. De Memorie van Toelichting spreekt de hoop uit, dat de E.D.G. „een oefenplaats zal kunnen en moeten worden van verdraagzaamheid en mildheid van oordeel, gaande tot begrip en waardering voor nationale gevoelens en eigen aard" en de verwachting, dat de E.D.G. „diep en wijd zal moeten ingrijpen en haar werking spreiden in het bestaan der volkeren, die zij verbindt".

Ongetwijfeld zal ons Parlement, ziende op het boven omschreven doel, bij de andere vijf niet achter blijven in het bekrachtigen van het gesloten verdrag.

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen
GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

Beproeft Uw politieke interesse of zij uit God is

A. WARNAAR Jzn.

Onder deze titel schreef Okke Jager een artikel in het December-nummer van „Op den Uitkijk". Het artikel werd geschreven naar aanleiding van de grote politieke vergadering, die verleden jaar te Delft werd gehouden, en waar Prof. Zuidema en Mr Dr Van Rhijn debatteerden over de vraag: „Kan een Christen lid zijn van de Partij van de Arbeid?"

Zoals bekend is trok deze vergadering grote belangstelling; ze werd door 1400 mensen bezocht.

Uit het artikel blijkt dat Okke Jager deze politieke belangstelling niet uit God acht.

Nu wil ik graag beginnen met toe te geven dat er aanleiding is voor de vraag waarom er voor een dergelijke debat-vergadering een belangstelling is, die voor andere vergaderingen wordt gemist. Laat Okke Jager zich echter niet verbeelden dat dit een nieuw verschijnsel is. Ik herinner me dat ik meer dan veertig jaar geleden met mijn vader mee mocht naar een grote debat-vergadering tussen Ds Rudolph en de Christen-socialist Enka, in de grote Stadsgehoorzaal te Leiden. Een half uur voordat de deuren der zaal opengingen was de Breestraat al volgepakt met mensen, waar het oude paardentrammetje nauwelijks doorheen kon komen. En zo zijn er uit die oude tijd meer voorbeelden aan te halen. En heus niet alleen inzake „regelrecht-godsdienstige" vragen, zoals Okke Jager uit een artikel van Dr Roose van 1922 meent te moeten concluderen. In de latere tijd zijn die openbare debat-vergadering bij de A.R. Partij in onbruik geraakt en het is juist gedurende de laatste jaren dat men in verschillende plaatsen opnieuw zijn toevlucht heeft genomen tot dit soort vergaderingen, om te trachten hierdoor de politieke belangstelling wat te verlevendigen.

Of dit juist en gewenst is wordt ook vandaag nog niet door iedere anti-revolutionair met een ongereserveerd ja bevestigd.

Als Okke Jager dan ook een artikel had gewijd aan de vraag hoe het komt dat voor een dergelijke openbare debat-vergadering zo'n grote belangstelling blijkt te bestaan, die voor andere nuttige en nodige vergaderingen. onverschillig of het gaat over de kerk, de zending, de christelijke politiek of de sociale kwestie, niet kan worden gewekt, had dit vruchtbaar kunnen zijn.

Maar dat doet Okke Jager niet.

Die maakt in zijn artikel een tegenstelling tussen politieke belangstelling en dan in dit geval in het bijzonder A.R. politieke belangstelling, en de belangstelling voor de Kerk en de geestelijke zaken.

En hij doet dat bovendien op een zeer bijzondere manier.

„Prof. Zuidema sprak over de politiek, politie moest de orde handhaven".

„Prof. Zuidema sprak over de kerk, de banken waren leeg".

„Toen hij (Prof. Z.) zei, dat er in de P.v.d.A. geen ruimte is voor een beroep op de Bijbel, straalden de A.R. gezichten A-der en R-der dan ooit; maar deze zelfde A.R. mensen hebben soms de gewoonte rustig thuis te blijven als 's Zondags diezelfde Bijbel voor de tweede maal opengaat in de kerk".

Zulke mensen zullen er in die vergadering in Delft wel geweest zijn, maar Okke Jager spreekt hier over **de** A.R. gezichten en **deze zelfde** A.R. mensen, dus geheel in het algemeen.

Dit is beslist onjuist en daarom onchristelijk.

Misschien is Okke Jagers onwetendheid in dit opzicht enigszins een verontschuldiging. Hij is nog wat jong.

Ik loop nu zo ongeveer veertig jaar mee, en in verschillende plaatsen, maar ik kan hem verzekeren dat mijn ervaring is dat de trouwste bezoekers van de A.R. vergaderingen in het algemeen ook tot de trouwste kerkgangers behoren.

„De politieke rede van Zuidema lokte de elite uit haar salonconversatie en de Delftse politie moest bijstand bieden toen tientallen Chevrolets de ingang van de Stads-Doelen barricadeerden".

Heeft Okke Jager de bezoekers, die per auto arriveerden, (misschien ook wel van buiten Delft) allen persoonlijk geïnterviewd, dat hij zo precies weet dat deze allen tot een elite behoorden die zich anders onledig houdt met het voeren van salonconversatie?

Nog een paar citaten.

„Wij kunnen ons voorstellen dat Nietzsche op onze politieke vergaderingen zijn drie vijanden tegen het lijf zou lopen: Kuddegeest, slavenmoraal, eigenbelang".

„De belangstelling voor de politiek van Zuidema is alleen goed als zij voortvloeit uit de belangstelling voor „ons gebed" van Zuidema. Maar het lege kerkgebouw maakt de gedachten van het publiek in de volle Doelenzaal openbaar: **Zij zien de politiek dichter bij hun portemonnaie dan 't gebed"** *).

„De oecumenische beweging zou meer aandacht hebben, als zij óók maar iets met de belasting te maken had. De strijd van Drees is om de drommel meer driest gedruis waard dan de strijd tegen de droes! De dominee moge dan al smeken om dagelijks brood, in de politiek komt ook de belegging op tafel. **In de partij van Zuidema is men meer bevreesd voor een tekort aan dubbeltjes dan voor een teveel aan Dippeltjes"** *).

„Op een politieke vergadering is alles mogelijk. Er staan meer auto's bij de zaal dan bij de kerk: Mammon, wat laat je je kennen!"

Zo zou ik kunnen doorgaan met citeren, maar dan wordt dit artikeltje te lang.

Alleen het slot wil ik onze lezers niet onthouden.

„Ze zullen zeggen tot de Koning: „Een Christen kan geen lid zijn van de P.v.d.A" en Hij zal tot hen zeggen: „Ik heb u nooit gekend". Afbraak van de doorbraak is nog geen aflaat bij de doorlaat".

Dit is alles zeer spits gezegd.

Ik ben bereid aan te nemen dat het literair inderdaad prachtig is. Maar ik

---

IDEM TITO

We leven in een wereldje
Vol onwaarschijnlijkheden,
Waar koude oorlog wordt gevoerd,
Al noemt men dat nog vrede;
Waar bondgenoten van weleer
Elkander soms beschieten
En onze Uno van de Rus
Zijn veto's kan genieten.

Een maarschalk met een rode pet
Voer statig naar het westen,
Waar hij in Londen werd beschermd
Met kogelvrije vesten;
Hij was dan nog wel communist,
Maar dat kan soms verkeren,
En onze wereld heeft ontzag
Voor macht van grote heren.

Misschien dat hij zijn Slavenland
Nòg weer eens zal verlaten
En onder de confetti rijdt
Door de New-Yorkse straten;
Eén grote vijand wordt graag vriend,
Zie maar naar Hirohoto;
De wereld blijft zichzelf gelijk,
Dat noemt men idem-tito....!

JAAP MIJDERWIJK

Nadruk verboden.

zou Okke Jager de raad willen geven: Beproeft Uw critiek op Uw A.R. medeChristenen of zij uit God is.

Anti-Revolutionair-zijn betekent: God willen dienen ook op het terrein van de staatkunde en het maatschappelijke en sociale leven.

A.R. politiek bedrijven wil zeggen: Ook in de moeilijke staatkundige vraagstukken trachten te handelen in overeenstemming met wat God in Zijn Woord van ons vraagt.

Dat is heel moeilijk.

Vooral in onze tijd, die zich niet kenmerkt door een diep en ongewekt geestelijk leven.

Het is helaas niet alleen de politieke actie die hier onder lijdt.

Wij zullen altijd bereid moeten zijn om naar critiek te luisteren, omdat wij weten dat ook dit werk gebrekkig en niet zonder zonde is.

Maar dan zal die critiek **waar** en **eerlijk** moeten zijn.

Okke Jager laat zijn literaire fantasieën de vrije teugel.

Hij **weet** niet of de christenen die op deze vergadering aanwezig waren slechte kerkgangers zijn, maar hij aarzelt niet zijn oordeel uit te spreken.

Hoe **weet** hij dat Nietzsche op onze politieke vergaderingen (dat zijn voor Okke Jager toch zeker A.R. vergaderingen?) zijn drie vijanden tegen het lijf zou lopen: kuddegeest, slavenmoraal, eigenbelang? Is hij eigenlijk wel lid van een kiesvereniging en hoeveel A.R. vergaderingen heeft hij in zijn jonge leven al meegemaakt?

Hij **weet** er niets van wat zijn medechristenen eenmaal zullen zeggen tot de Koning als zij voor Zijn rechterstoel zullen staan, en moest nalaten om met zijn literair vernuft met deze heilige dingen te spelen.

Ik ben door dit artikel bedroefd en gegriefd.

Dat is natuurlijk niet zo erg.

Maar ik ben ervan overtuigd dat de A.R. **zaak**, die met alle zonde en gebrek toch wil trachten God ook in deze dingen te dienen, erdoor geschaad wordt. Vooral omdat Okke Jager niet alleen staat, maar er andere figuren in onze christelijke samenleving zijn, die dit alles prachtig vinden en doorgeven.

En dat is m.i. wel erg.

Nogmaals: Ook de A.R. Partij en de A.R. mensen hebben hun zonden en gebreken. Daarom moeten we steeds open staan voor critiek.

Maar als die critiek vruchtbaar zal zijn en daarom God-verheerlijkend, zal ze m.i. anders moeten zijn dan dit product van Okke Jager.

*) Vet van mij.

Ernstige vraag

aan Ds J. J. Buskes

H. ALGRA

Ds Buskes heeft in het blad „In de Waagschaal" de N.C.R.V. onder handen genomen. Hij heeft nl. in een krantenverslag gelezen, hoe op een vergadering propaganda werd gemaakt voor de N.C.R.V. Een der sprekers zou daar o.a. hebben gezegd, dat het werk van de N.C.R.V. herinneringen wakker riep aan het lied van Gerdes: Er ruist langs de wolken een lieflijke Naam.

Naar aanleiding daarvan krijgt de N.C.R.V. van Ds Buskes een veeg uit de pan. Dit is van de N.C.R.V. al te vrijmoedig, om op die wijze haar werk te annonceren als een door de lucht of door de aether doen ruisen van de enige Naam, de Naam van de Heiland.

Nu is Ds Buskes een man van de P.v.d.A. Hij is een geregelde medewerker van het Vrije Volk en gebruikt zijn journalistieke talenten in dat blad speciaal om de Christelijke politieke partijen te bestrijden.

Maar de P.v.d.A., de partij van Ds Buskes, is nauw geliëerd met de V.A.R.A. De V.A.R.A is de enige omroep in ons land, die een uitgesproken politiek karakter draagt.

Nu zouden wij Ds Buskes een vraag willen stellen.

Hij keert zich tegen de N.C.R.V., die er naar streeft, dagelijks in haar uitzendingen voor gezonden en zieken de boodschap des Heils te brengen. Zij is de enige omroeporganisatie die grote waarde hecht aan de uitzending van het Christelijk lied. Zij geeft Schriftoverdenkingen. Zij brengt iedere week een voortreffelijke bespreking van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Zij begint en zij eindigt haar uitzendingen, door de Bijbel te openen.

Maar de socialistische omroep vermijdt angstvallig, de boodschap van het Evangelie te brengen. Hij brengt wel geregeld de boodschap van het Humanistisch Verbond, dat Christus als de Heiland van zondaren loochent, en in de plaats van het Evangelie van Jezus Christus brengt het evangelie van de mens.

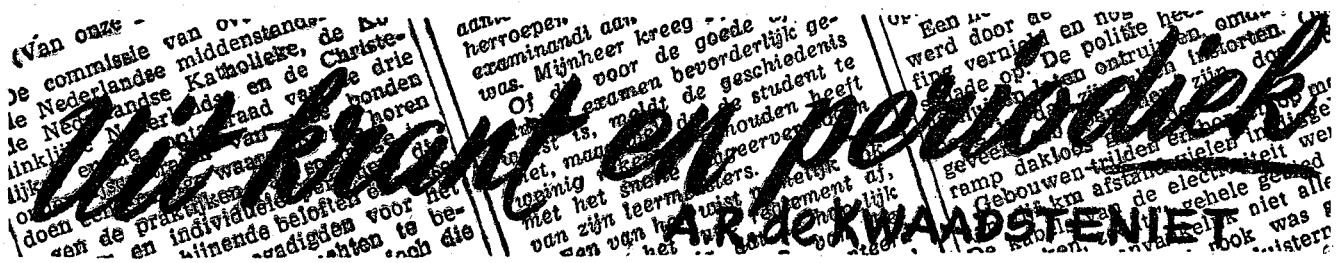
Wat zegt Ds Buskes, die zo critisch staat tegenover de omroep met de Bijbel, van de socialistische omroep, zoals die reilt en zeilt?

Hij is mede verantwoordelijk voor het geestelijk heil van ons volk. Hij weet uit eigen ervaring, hoe verontrustend het geestelijk nihilisme is, dat voor een belangrijk deel voortvloeit uit de ontkerstening van ons volk.

Er is maar één land in de gehele wereld, voorzover wij weten, waar een vereniging bestaat als de N.C.R.V., die graag elke dag het Evangelie wil brengen via de radio. Er is maar één land in de wereld, voorzover we weten, waar de wetgever een dusdanig radiobestel heeft geschapen en gehandhaafd, dat het mogelijk is, dat een Christelijke omroepvereniging haar taak in vrijheid kan uitoefenen. Het heeft na de oorlog geschenen, alsof de progressiviteit zou meebrengen, dat deze Christelijke radiovereniging, omdat zij „sectarisch" was, van de kaart moest, en door de staatsmacht de omroep zou worden gemaakt tot een zaak, waarbij het volksinitiatief werd uitgeschakel. Deze aanval op de vrijheid van den omroep kwam van socialistische zijde. Wij achten het een grote zegen voor ons volk, dat deze pogingen, om de omroep te „nationaliseren", zijn mislukt en dat de vrijheid het hier heeft gewonnen van het geestelijk dirigisme. Wie met het buitenland vergelijkt, moet met beschaamdheid zeggen: wat hebben wij een voorrecht, dat wij deze omroep met de Bijbel mogen bezitten en het zo weinig waarderen. De emigranten schrijven er herhaaldelijk over, dat zij nu eerst gaan beseffen, wat zij missen, nu zij merken, hoe het met de radio in Amerika is gesteld, en dat zij nu eerst ten volle het werk van de N.C.R.V. waarderen, nu zij niet meer naar haar uitzendingen kunnen luisteren.

Natuurlijk betekent zulks niet, dat de N.C.R.V. als organisatie volmaakt is of dat haar uitzendingen boven de critiek zijn verheven. Maar wanneer van socialistische zijde de N.C.R.V. over de hekel wordt gehaald, dan willen wij het een zegen voor ons volk achten, dat wij de N.C.R.V. hebben.

En als het een socialistische dominee is, die de N.C.R.V. aanvalt, dan vragen wij hem, en dat is een ernstige vraag: Hoe ziet u de V.A.R.A, de omroep van uw kleur en partij, in verband met dien Naam, waarvan het oude versje van Gerdes spreekt?

De onpolitieke Vrijzinnig-Democratische Bond

In een te Utrecht gehouden bijeenkomst heeft de heroprichting plaats gehad van de Vrijzinnig-Democratische Bond, de partij waaraan voor de oorlog de namen van A. M. Joekes, prof. mr R. Kranenburg en mr P. J. Oud onlosmakelijk verbonden waren. Een aantal oud-V.D.B.-ers, die niet naar de Partij van de Arbeid zijn overgestapt en zich ook niet thuis zouden voelen in de V.V.D. hebben de stap gedaan. En blijkens een artikel in „De Telegraaf" is de voorlopige voorzitter, mr K. Bijlsma, van oordeel:

> „Wij zijn geen feitelijke belangengroep. De vraag, welke maatregelen wij zullen nemen hangt slechts af van het dienen van het menselijk geluk, en wij maken ons daarbij los van een bepaalde denkwijze. Daardoor heeft de partij vroeger een eigen karakter gekregen. Zij was het onderdak voor allen die wel iets meer in de politiek zagen dan het dienen van een vastgelegd belang. Dus: het ideaal van de belangelozen! In de politiek waren wij goed beschouwd een onpolitieke groep....."
>
> Tegen allen die naar links of rechts zijn uitgezwermd, aldus mr Bijlsma en zich daar toch niet thuis gevoelen zeggen wij thans: Zie, hier kunt U weer kleur bekennen, hier is Uw onderdak terug.....
>
> Onze nieuw-opgerichte V.D.B. is uiting van een weloverwogen plan. Het vrijzinnige kiezersvolk van Nederland staat op ons te wachten.....
>
> Een aantal mensen zal een afwachtende houding aannemen aleer tot de V.D.B. terug te keren. Maar wij hebben geen vrees voor een échec. De Vrijzinnig-Democratische Bond past in een land met een rijkdom aan politieke verscheidenheid. Wij kunnen een klop op de deur zijn bij de politieke machthebbers, en trachten een eind te maken aan het nu en dan bedreven politieke spel."

Er is wel een en ander duister in deze nieuwe groep, die, volgens eigen zeggen, goed beschouwd een **onpolitieke** groep vormde, maar die nu de kiezers toch oproept om „kleur te bekennen".

Op het driedaags congres van de Partij van de Arbeid, heeft mr J. A. W. Burger, de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van die partij, met een enkel woord aan de heroprichting van de V.D.B. herinnerd. In het verslag in „Het Vrije Volk" lezen we:

> „De fractievoorzitter stond ook nog stil bij de mogelijke heroprichting van de vroegere Vrijzinnig-Democratische Bond. Hij zei dat tussen de V.V.D. en de P.v.d.A. geen politieke formatie van betekenis mogelijk was."

Nu, als de heren socialisten het zeggen, dan is het natuurlijk zo. De belangstellenden zullen nog geduld moeten hebben tot het volgende jaar. Dan zal de heropgerichte V.D.B. deelnemen aan de Statenverkiezingen en eerst dan zal blijken hoe velen, of hoe weinigen in den lande nog niet „onderdak" waren.

„Krakeel rondom de Zondagswet"

De behandeling van de nieuwe Zondagswet in de Tweede Kamer zal niet veel partijen tot tevredenheid gestemd hebben. Zeker de Anti-revolutionairen niet, die dan ook hun stem aan het ontwerp niet hebben gegeven. Maar zij hebben in elk geval geprobeerd verbeteringen aan te brengen. Dat heeft de V.V.D. niet gedaan en de „Nieuwe Rotterdamse Courant" verdedigt deze houding door dik en dun.

Zo lezen we in het liberale orgaan:

> „Het is verheugend, dat prof. Oud op het laatste ogenblik in de algemene schouwingen over het ontwerp ingreep. Hetgeen hij zei verklaart, waarom het ontwerp niet anders dan een legislatief wanproduct k a n worden.
>
> Intussen ging de Kamer onverdroten voort met het geknutsel aan de verzameling compromissen, die tezamen een gebrekkig stukje wetgeving, Zondagswet geheten, moeten gaan worden."

Van ingrijpen van mr Oud gesproken:

> „De V.V.D.-ers van hun kant stemden tegen elk amendement en tegen elk artikel, ongeacht de inhoud, omdat zij in geen enkel opzicht aan deze Zondagswet wensten mee te werken."

Wij zouden die houding juist willen noemen een niet-ingrijpen. Of dit verantwoorde politiek is, moeten de heren onder elkaar maar eens uitzoeken.

Blijkens uitlatingen op het gehouden V.V.D.-congres, hebben mr Ouds partijgenoten die negatieve houding ook niet begrepen.

Ook „Vrij Nederland" houdt zich met de Zondagswet bezig. In het artikel „Aprilbeweging en Zondagswet" komt nog wel het een en ander voor, waar we bezwaar tegen hebben. Maar een waarschuwing aan Christelijk Nederland bevat toch wel het volgende citaat:

> „Het is ergens reeds gezegd: zelfs de meest rigoureuze Zondagswet zal geen mens méér ter kerke doen gaan. Zo is het inderdaad. Hadden de mannen van de Aprilbeweging hun zin gekregen, dan ware uiteindelijk het katholiek réveil toch niet te stuiten geweest. Geestelijke bewegingen zijn niet te stuiten. Geestelijk réveil is niet te stuiten.
>
> Wanneer de kerken een vèr-gaande Zondagsheiliging wensen, — laat hen dan voor zodanig **réveil** zorgen. Laat hen een overtuigd-gelovige meerderheid des volks kweken, die dan **van zelf** haar stempel (weer) op de Zondag drukt.

Zijn zij daar niet, niet meer of nog niet toe in staat, dan echter geen leunen a.u.b. op een overheid, die **wettelijk** bepalen moet waartoe zij (die kerken) **geestelijk** niet bij machte bleken."

In deze woorden schuilt waarheid en daarin wordt Christelijk Nederland zijn roeping voorgehouden.

Een Revolutie en .... een Kamerlid op drift

Het socialistische Tweede Kamerlid F. J. Goedhart, die al zo veel van zich heeft doen spreken, heeft opnieuw de aandacht op zich weten te vestigen door de uitgave van een „Indonesisch reisverhaal", waarover de „redacteur voor Indonesië" van het „Algemeen Handelsblad" enkele harde noten kraak. Het zal wel niet veel helpen, maar toch is het wel goed, dat eens onomwonden een oordeel over Goedharts publicaties wordt gegeven.

Reeds aanstonds wordt opgemerkt, dat men nu zou mogen verwachten:

> „dat een ernstige, behoorlijk gedocumenteerde studie, waarin een nauwgezette waarneming van mensen en toestanden was verwerkt zijn journalistieke artikelen een stevige grondslag zou geven. Dit is echter geenszins het geval. Want Goedhart mist de gave van het observeren, al krijgt men in het begin van zijn „reisjournaal" daar waar hij verslag geeft van de reis van president Soekarno even de indruk, dat hij daartoe wel in staat zou zijn. Hij tekent hier de figuur van de president onder een vijandig licht en slechts naar het uiterlijk.
>
> Maar verder blijft Goedhart als onverbeterlijk propagandist zelf aan het woord. Hij „hoofdartikelt" Indonesië door zonder ooit een Indonesiër te hebben gezien.....
>
> Dat Goedhart van deze bijzondere gelegenheid om iets van de stijl van de gedistingeerde Indonesiër te leren kennen niet heeft geprofiteerd is even duidelijk als het onmiskenbare feit, dat mr Suproto hem van top tot teen heeft gemeten.....
>
> De argeloze vrijmoedigheid, waarmede hij de Indonesiërs over hun eigen problemen inlicht, is verbluffend. Hij ontdekt allerlei zaken, die een ieder reeds weet.....
>
> Bedenkelijk is ook de wijze waarop hij hiaten aanvult in de verhalen, die hij van horen-zeggen heeft. Zo weet hij niet alleen precies te vertellen, wat er op de gedenkwaardige 17 October tussen Soekarno en kolonel Moestopo is besproken, maar hij weet bovendien nauwkeurig mede te delen, wat Soekarno bij deze gelegenheid heeft gedacht.....
>
> „Revolutie op drift" is zo vluchtig geschreven, dat ons journalistieke kladjes voor ogen staan, waarop Goedhart nagenoeg alles, wat de mussen in Djakarta van de daken schreeuwen heeft opgeschreven. Maar hij heeft bitter weinig gezien en nog minder begrepen. De tragiek van het Indonesische volk en het wezen van de Indonesische mens bleven hem vreemd..... Hoeveel geduld, genegenheid en zelfverloochening er nodig zijn om goed te observeren, vermoedt hij niet. Daarom kan hij zich ook niet bewust zijn van de eenzijdigheid van zijn oordeel over Indonesië."

BETONFABRIEK
Fa Van Arnhem
Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

Hoe dan wel

Mr K. GROEN

Het passieve vrouwenkiesrecht

Hetgeen ik in het kadernummer van Nederlandsche Gedachten van 19 Januari 1953 onder het opschrift „Zo niet" schreef, heeft, naar ik bemerkte, bij sommigen verontwaardiging gewekt. Men achtte mijn stukje niet in overeenstemming met het gebod der liefde, dat ook ons optreden in de politiek moet beheersen, zal deze waarlijk aanspraak mogen maken op de naam van christelijke politiek. Deze bedenking is waard, dat er op wordt ingegaan.

Mijn stukje werd ingegeven door **bezorgdheid.**

Niet omdat ik zulk een bewonderaar **zou** zijn van het besluit van 1921. Integendeel acht ik dit een **onjuist** besluit, tot intrekking waarvan het zal moeten komen. Of dat bepaald nú aan de orde had moeten worden gesteld, is een andere vraag, waarover discussie weinig nut heeft, nu de materie eenmaal met nadruk aan de orde werd gesteld en er over gerapporteerd is op de wijze zoals — m.i. **terecht** — is geschied. Wij zullen nu met de liquidatie van deze aangelegenheid moeten voortvaren.

Maar degenen, die met meer of minder enthousiasme voorstanders zijn van het nú intrekken van het **verkeerde** besluit van 1921, moeten vooral bedenken, dat velen zo ver nog niet, wellicht nog lang niet zijn. Het is christenplicht te pogen hen te **overtuigen,** dat zij zich **vergissen** in hun gedachte, dat intrekking van het besluit van 1921 is een toegeven aan valse, revolutionnaire emancipatiezucht. Daarom begon mijn stukje „Zo niet" met een betuiging van bijval aan de oproep van Ds Nederlof ten Centralen Convente, deze overtuigingsarbeid met kracht en liefde jegens onze mede-anti-revolunairen ter hand te nemen.

De keerzijde daarvan is, dat de voorstanders van de intrekking van het **onjuiste** besluit van 1921 zich met zorg moeten wachten voor al wat zelfs maar zou zwemen naar valse, revolutionnaire emancipatiezucht, en zich ook in wat zij zeggen en schrijven moeten hoeden voor al wat de indruk zou kunnen wekken, dat die bij hen niet geheel afwezig was.

Of deze rake critiek de heer Goedhart in het vervolg tot voorzichtigheid zal manen, betwijfelen we.

Vreemde poespas

Het is wel duidelijk, dat het gewone publiek moeilijk in staat is al het geconfereer en geschrijf over Westeuropese integratie te verwerken. Het zijn echter niet alleen de eenvoudige zielen, die er geen hoogte van kunnen krijgen.

Duidelijk blijkt dit wel uit het volgende, dat we in „Elseviers Weekblad" aantroffen:

> „Hoe weinig overigens de Europese eenheid nog tot het publieke besef is doorgedrongen, werd dezer dagen aardig geïllustreerd in „Nieuw Europa". Dat orgaan van de Nederlandse Raad der Europese Beweging moest blozend signaleren, hoe zowel in het Engelse als in het Franse zusterblad — „Europe to-day and to-morrow" en „Nouvelles de l'Europe" — een vreemde poespas voorkwam. Daarin heet mr De Goes van Naters een Belg, de Belg Vermeer noemt men een Nederlander, terwijl men van mr P. A. Blaisse voor deze gelegenheid een Duitser had gemaakt. En om de verwoede integratienastrever dr Bruins Slot een plezier te doen, noemde men hem Slot, gesierd met de voornaam Bruins en men wees deze anti-revolutionaire politicus toe aan de „Partie Revolutionnaire"....."

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: Tel. K 1180 — 2023
INDUSTRIETERREIN: Tel. K 1180 — 3886
MIDDELBURG

Houden zij dit niet of niet voldoende in het oog, dan staan zij zelf hun eigen, niet verwerpelijke zaak het meest in de weg, dienen die niet, maar schaden haar. Naar ik vrees, wordt dit hunnerzijds niets steeds voldoende voor ogen gehouden.

2. Ik zeide, voorstander te zijn van intrekking van het **foutieve** besluit van 1921. Ik heb dat bewezen, toen ik over het passieve vrouwenkiesrecht onlangs refereerde voor een onzer kiesverenigingen.

Een deelnemer aan de bespreking meende, dat aan de tegenstanders in onze kring te veel eer wordt besteed: z.i. was er bij hen niet anders in het spel dan dat hun mannelijk superioriteitsgevoel zich verzet tegen de erkenning dat de vrouw recht heeft op het passieve kiesrecht.

Ik zou dat zó niet durven stellen. Men moet althans beginnen met de subjectieve oprechtheid der tegenstanders in hun principiële tegenstand, te aanvaarden. Maar dat onbewust het eenzijdig mannelijk karakter, dat de calvinistische kring ook heden nog vaak kenmerkt, een rol speelt bij hun verzet, is ook mijn overtuiging.

3. Zoals uit het voorgaande reeds blijkt, sprak deze deelnemer aan de bespreking als zijn overtuiging uit, dat de (anti-revolutionaire) vrouw **recht** heeft op het passieve kiesrecht.

Ik heb hem geantwoord, dat ik deze uitspraak een onjuiste aanpak van de vraag achtte. De kwestie van het „recht" op actief en/of passief kiesrecht voor, alle of sommige, mannen en/of vrouwen, kan men positief-rechtelijk inderdaad stellen, maar principieel-christelijk-politiek zal men moeten vragen naar de **roeping** van man en/of vrouw tot het (actieve en/of passieve) kiesrecht. Er bestaat immers geen „natuurlijk" of „aangeboren recht" om te kiezen of gekozen te worden. Het bestaan van zulk een „recht" aan te nemen is juist een der kenmerken van sommige stelsels van revolutionnair staatsrecht.

Schriftuurlijk is de eis, dat de staat **rechts**staat moet zijn. Op zeker niveau van ontwikkeling is volksinvloed daartoe onontbeerlijk. De vormgeving aan die volksinvloed is in sterke mate historisch-politiek bepaald Het is niet altijd en overal onrecht, als zelfs niet alle mánnen stemrecht hebben. Het niveau der historische, politieke, maatschappelijke en culturele ontwikkeling moet er naar zijn, zal toekenning van algemeen kiesrecht verantwoord zijn en verlangd kunnen worden. Maar zo kan ook de historische, politieke, maatschappelijke en culturele positie der vrouw zich zodanig ontwikkelen, dat toekenning van actief en zelfs van passief kiesrecht ook aan haar, wel verre van revolutionnair te zijn, geheel ligt in de lijn van de niet buiten Gods bestel tot stand gekomen ontwikkeling der openbare verhoudingen in een bepaald land. De H. Schrift leert ons, dat er reeds eeuwen geleden situaties konden bestaan, waarin vrouwen met goddelijke goedkeuring een leidende functie bekleedden; waarom zou wat toen voorkwam ook nu niet kunnen voorkomen? En dan moet dat uiteraard worden opgevangen in de vormen van **deze** tijd.

Maar het gaat om **roeping,** niet om **aanspraak.** Men bedenke echter, dat dat voor de man niet minder geldt dan voor de vrouw!

4. Een andere deelnemer aan de bespreking in de kiesvereniging voor welke ik refereerde, was van een volkomen tegengesteld gevoelen als de vorige. Hij meende, dat wanneer dan al **enkele** vrouwen geroepen zijn, principieel **de** vrouw is uitgesloten. En hij wilde niet, door openstelling van het passieve kiesrecht, enige anti-revolutionaire vrouw voor het dilemma plaatsen, dat zij nu juist een bijzonderlijk geroepene zou zijn.

Deze opmerkingen sloegen terug op de mijne, dat aanvaarding van de geoorloofdheid der hantering van het passieve vrouwenkiesrecht ook door de A.R. partij, uiteraard niet betekende dat deze nu „tegen de klippen op" vrouwen candidaat zou gaan stellen, dat integendeel het optreden op politiek terrein ook in den vervolge normaliter de taak van de man zou blijven, ook al zouden **sommige** anti-revolutionaire vrouwen daartoe een **bijzondere roeping** blijken te hebben.

Mijn antwoord aan de criticus is geweest, dat hij voorbij zag, dat de last welke hij op geen enkele a.r. vrouw zou leggen, door hem en ons allen reeds jaar en dag wordt gelegd **op alle mánnen,** die we candidaat stellen.

Wij beseffen dat zo niet, omdat candidaatstellingen regelmatig terugkerende gebeurtenissen zijn, waarvoor in de politiek normaliter mannen in aanmerking komen en zullen blijven komen. En onder de voor een candidatuur in aanmerking komenden is er ook wel eens sprake van enig „gedrang", zonder dat ons dat nu zo vreemd aandoet. Maar door een en ander vergeten we zo licht, dat ál wat we in het leven hebben te doen een **roeping** moet zijn, en als het dat **niet** is, is het **zonde.**

Ambities hebben is niet ongeoorloofd, maar streven naar een candidatuur is alleen dan geen zonde, wanneer men zich met een goed geweten voor God, de roeping tot het verwerven daarvan bewust is. Voor het aanvaarden van een candidatuur geldt voor **een ieder,** hetzij man of vrouw, hetzelfde! Dat de roeping (veel) vaker tot een man dan tot een vrouw zal blijven komen, verandert daaraan niets. Er wordt aan de vrouwen, aan wie een candidatuur wordt aangeboden, dus in de overweging of voor haar een roeping tot aanvaarding daarvan bestaat, geen enkele last opgelegd welke niet drukt op enige man, hij zij nieuweling in de politiek of „oude parlementaire rot", die in dezelfde omstandigheid komt te verkeren.

Ik heb gemeend met de mededeling van het bovenstaande niet alleen mijzelf te rehabiliteren in de ogen dergenen, die in mij een heimelijke tegenstander van het passieve kiesrecht voor de a.r. vrouw zagen, maar daarmede ook een bijdrage te leveren aan de onderlinge overweging van dit vraagstuk en aan de overtuiging dergenen die nu nog aarzelend of afwijzend staan, dat zij met een goed geweten de mogelijkheid tot het stellen van candidaturen van vrouwen kunnen helpen openen.

SAMENSPREKING ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ EN CHRISTELIJKE VOLKSPARTIJ

Naar aanleiding van de in October 1952 door het Hoofdbestuur van de Christelijke Volkspartij aan de afdelingen van de Anti-revolutionaire Partij en de Christelijk Historische Unie en de jongeren-groepen gezonden circulaire, a'smede het ten vervolge daarop aan de Hoofdbesturen gezonden schrijven, had op verzoek van het Centraal Comité der Anti-revolutionaire Kiesverenigingen op 19 Maart 1953 een samenspreking plaats tussen de heren Dr J. Schouten en Mr A. B. Roosjen namens de Anti-revolutionaire Partij en de heren J. Hindriks, Rietberg en Griffioen namens de Christelijke Volkspartij

Deze samenspreking had plaats in een zeer hartelijke sfeer. Na afloop verklaarden allen zich bereid tot nader overleg en samenspreking.

„PARLEY'S WOL voor al Uw breiwerk"
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

VAN DER FLIER's
Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam

Haarlemmerdijk 138	Tel. 45689
Leidsekruisstraat 32	Tel. 35380
Haarlemmermeerstraat 55	Tel. 82059
Fred. Hendrikstraat 125	Tel. 121207

Wasserij Jan Snel
NEDERHORST DEN BERG Telefoon K 2945-221

N.V. BOAZ-BANK
SNEEK
Alle bankzaken

GEURT'S Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD
De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

NOORD FRIESCHE
MIDDENSTANDSBANK N.V.
DE BANK VOOR DE FRIESCHE MIDDENSTAND
Hoofdkantoor: Leeuwarden. Bijkantoren: Dokkum, Drachten, Franeker, Harlingen, Heerenveen, Appelscha, agentsch. Wolvega.

GEGARANDEERD KWALITEIT

LUBRO
Luxe Brood-, Beschuit-, Koek- en Banketbakkerijen
Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

Inmaak-beugels
De enige in de handel zijnde gehard stalen inmaakbeugel merk
„Vegla/Gestawa"
Fabrikante:
FA. VAN GENT & Co
Waalwijk

CONTRIBUTIE-KAARTEN
voor het per maand *innen van contributie*

nl.	1	25 ct per maand	in verschillende kleuren
	2	30 ct per maand	
	3	35 ct per maand	
	4	40 ct per maand	
	5	50 ct per maand	

à f 2.50 *per 100 stuks*

Bestellen bij het Bureau Centraal Comité
GIRO 89673

Constructiebouw
HARING N.V.
Boskoop - Tel. 128

AFD: TANKS, voor vele industrieën
AFD: HOOI- EN/OF GRAANBERGEN
AFD: LANDBOUWMACHINES:
Wervelwind-poederstuifmachines
Wervelwind-vloeistofvernevelmachines

TRANSPORTINSTALLATIES
VOOR ELK DOEL IN ELKE UITVOERING
DE IJSEL N.V. - TEL. 92 - KAMPEN
FABRIKANTEN DER „PROMECO-INSTALLATIES" VOOR BEDRIJFSMECHANISATIE

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN
LEMELERVELD(0)
SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. TEL. 217 (K 6722)

Op Eigen Wieken

Deut. 32 ~ Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Kampen en wij — Alle hens — Petje af — Zuid-Holland — Donner exit — Bezem Veerman — Contact C.H.J.G. — Studieconferentie 1953 — Lees die krant!

Wij wilden dat we in Kampen woonden. Niet vanwege onze theologische aspiraties. Die zijn nèt niet groot genoeg om verlangend naar de oude IJsselstad te zijn. Neen, wij zien wat in Kampen, omdat de plaatselijke kiesvereniging daar een eigen krant uitgeeft. Wij zijn ook lid van een kiesvereniging en bezoeken (uiteraard) trouw de vergaderingen van dit eerbiedwaardige college. Op zeer (on)gezette tijden krijgen we een convocatie thuis. Op een minimum ruimte staat een maximaal aantal woorden. Het is een mooie oranje kaart, voor een groot deel gevuld met leestekens. Zo in de trant van: „En hoe denkt U er over?; Kom dus luisteren!; Zeg Uw mening!; Houd deze avond vrij!; Tot ziens dus!. Al deze krachttermen schijnen nodig te zijn om ons naar de kiesvereniging te „slepen". Wij hebben daar geen enkel bezwaar tegen. Wij zijn gemakkelijk op sleepptouw te nemen. Het is alleen maar de vraag, of de moderne stadsmens geïmponeerd wordt door al die leestekens. Hij is al zoveel gewend..... Het staat voor ons vast, dat zo'n convocatie beter is dan geen convocatie. Want dan slaapt de zaak. Maar U begrijpt, waarom we zo naar Kampen verlangen. Naar „Nederland en Oranje" met haar eigen orgaan, waarvan de vierde pagina gevuld is met advertenties. Waar het wordt uitgegeven? Zonder voor deze reclame te laten betalen willen we het wel verklappen. U heeft het al geraden. Natuurlijk, Kok in Kampen. Zes nummers zijn er nu uitgekomen. Het is een leesbaar blad. Met heel weinig leestekens. Maar met veel instructieve artikelen. Uitvoerige verslagen van de najaars-partijvergadering in Overijssel; een rubriek „Van het Kamper Binnenhof" en verschillende andere actuele dingen, waarvan er vele verband houden met de komende raadsverkiezingen, kan men daarin lezen. Wij zouden geen enkele reden hebben om in „De vaart der Arjos" deze kiesvereniging in Kampen zo luidruchtig te prijzen, als ook de Arjos niet aan haar trekken zou komen. Ook hier weer een staaltje van het gezamenlijk optrekken van oud en jong. De Kamper Arjos weet in een artikel tien voordelen van het Arjoslidmaatschap op te noemen. Wij noemen ze U niet. Want we zijn bang, dat ze nagepraat zullen worden..... Per slot van rekening moet ieder Arjoslid de voordelen van dit lidmaatschap uit eigen ervaring kunnen opsommen. De Arjos in Kampen zal het best rooien. Daar zijn we in het minst niet bang voor.

* * *

„Alle hens". Zo heet het orgaan van het Stedelijk Verband Utrecht. Het is nu aan zijn tiende nummer toe. En we hopen, dat dit volgehouden wordt. Een eigen orgaan, waarin het verenigingsnieuws vermeld wordt, kan een onverbreekbare band tussen alle Arjosleden maken. En dat is veel waard. De redactie-commissie, bestaande uit de Heren G. J. H. Griffioen, D. Verkerk en B. Bie, doet daarom goed werk. Men moet over een dergelijke uitgave niet gering denken. Ook al is het maar gestencild, er is ontzettend veel voorbereiding voor nodig om de vier foliovellen op tijd onder de leden te krijgen. Wat we zo waarderen in dit werk is het feit, dat deze initiatiefnemers niet alleen maar Arjosleden zijn, die trouw eenmaal per maand de vergadering bezoeken. Neen, zij geven blijk zich voor de organisatie en voor de beginselen van onze partij te willen inspannen. Een dergelijke activiteit verdient onze aandacht. Andere stedelijke en provinciale verbanden moeten eens nagaan (in Overijssel heeft men reeds een orgaan) of dit initiatief geen navolging verdient. Natuurlijk, de Nationale Organisatie heeft „Op Eigen Wieken". Zij doet haar best om er van te maken wat er van te maken valt (alle critici ten spijt), maar het Hoofdbestuur staat soms ver van de clubs af. Helaas, maar dit is een realiteit. Vandaar dat de stedelijke en provinciale verbanden een zo'n grote plaats in onze organisatie innemen.

* * *

Eén zo'n Provinciaal Verband in Noord-Holland. De man uit Haarlem (ieder weet, wie het is) voert daarover de scepter. En we twijfelen er niet aan, of hij doet dat goed. Maar belangrijker is, dat hij kan steunen op uitnemende vertegenwoordigers uit de verschillende districten. We hebben zo vaak de lof over het Noorden gezongen, dat men misschien gaat denken, dat de rest van het land daarom stukken minder moet zijn. De omstandigheden in acht genomen is dat lang niet altijd het geval. Ook op de provinciale bestuursvergadering van Noord-Holland hebben we Arjosbestuurders aangetroffen, die een sieraad zijn voor de organisatie. Ieder lid blijkt bereid om een ver-afgelegen club te bezoeken. Men biedt zich aan. En men doet dat graag en met liefde. Dat is een normale zaak zult U zeggen. Men moet echter de situatie in de westelijke provincies kennen, om te weten, wat dit zeggen wil. Het is geen uitzondering, dat men meer dan een halve dag op reis is om bijv. een secretaris van de kiesvereniging te spreken. Want misschien valt er een club op te richten..... Voor deze mensen in Noord-Holland petje af. Zij hebben veel voor de zaak over. Bekijkt men zulke reizen zakelijk en berekent men het verlies aan werkuren, dan is het werk in deze grote provincie eigenlijk niet verantwoord. Maar in deze zakelijke wereld maakt het Provinciaal Verband Noord-Holland gelukkig een gunstige uitzondering.

* * *

Nog zo'n provincie is Zuid-Holland. Daar is de situatie misschien nog moeilijker. Trekt men de eilanden op of doorkruist men de Alblasserwaard, dan is het meestal uitgesloten, dat men 's nachts nog thuis kan komen. En toch worden deze streken bewerkt. Het Arjoswerk is daar uiterst moeizaam. Maar er zit schot in. De oprichting van een nieuwe club in Meerkerk heeft een grote vreugde doen ontstaan in het Provinciaal Bestuur. Weer een Arjos er bij in het zuidelijk deel

van Zuid-Holland. Want deze provincie mag dan verreweg de grootste zijn in onze Arjosorganisatie, men moet niet vergeten dat 1/3 van het totaal aantal clubs uit Rotterdam en Den Haag komt. Het platteland loopt in sommige streken uitstekend. In andere wil het niet vlotten. De zaak wordt nu stevig aangepakt en hopelijk zullen in het nieuwe Arjosseizoen goede resultaten geboekt worden. Het programma wordt reeds voorbereid. Een grote provinciale toogdag zal in Naaldwijk worden gehouden. Midden in de druiventijd! En verder staan er verschillende districtstoogdagen op het programma. Zo wordt er gedacht aan een grote landdag in de Alblasserwaard. We hopen dat dit allemaal lukt. De goede wil is er, maar de financiën baren zorg. Zuid-Holland heeft geen actief Provinciaal Comité. Dat heeft ook geen centen. Dus kan het Provinciaal Verband van de Arjos niet gefinancierd worden, zoals dat in andere provincies het geval is. De steun moet komen van de Kamercentrales. Maar gelukkig, een aanvankelijke bereidheid tot steun is door drie van de vier centrales uitgesproken. Wij roepen de bestuurders van de Kamerkieskringcentrales toe: Komt, tast eens in de kas. Beseft, dat het hier gaat om het behoud van de a.r. bolwerken. Die behoudt men alleen, als men de jeugd wint!

* * *

De wnd-secretaris van de Nationale Organisatie heeft zich tot zijn leedwezen genoodzaakt gezien het bijltje er bij neer te leggen. Het werd voor hem te moeilijk om de vervanging van Boven te combineren met zijn dagelijks werk. Het Hoofdbureau beraamt zich thans over de waarneming van het werk van de waarnemend-secretaris. Wij hopen dat we in het volgend nummer van „Op Eigen Wieken" daar nadere mededelingen over kunnen doen.

* * *

Nu we het toch over het Hoofdbestuur hebben, moeten we iets vertellen over zijn laatste vergadering. Nieuwe bezems vegen schoon, zo zegt men. Zo ook de bezem Veerman? Hij is een gemoedelijk man. Tegen niemand zegt hij „Meneer". Maar de andere hoofdbestuurders blijken rijp te zijn voor het Centraal Comité. Althans tijdens de vergaderingen. Dan zijn ze aan dat „Meneer" zeer verknocht. Tot de hamer is gevallen. Dan is het adspirant-Centraal-Comité weer een doodgewone jongensclub. Hoe gewoon? Dat vertellen we niet. Vraag dat maar eens aan de afgevaardigden. Maar er wordt goed vergaderd. En het ijzeren regiem van Veerman houdt de leden bij elkaar tot 's nachts half drie, het uur, dat de mensen van het land weer opstaan.

De conferentie met de C.H. Jongeren Groepen, die op 10 en 11 April gehouden zou worden is uitgesteld. Onze C.H. vrienden hebben deze voorzomer een uiterst druk bezet programma. Daarom is nu in principe overeengekomen deze vergadering in Juni te houden. Het Hoofdbestuur en als het goed is de hele Arjos ziet met verlangen naar dit eerste grote officiële contact uit.

* * *

Ook dit najaar komt er weer een studieconferentie. Zij wordt een goede traditie in ons Arjos-bestaan. En zij blijkt een uitnemend middel zijn om de provinciale verbanden een inzicht te geven in het werk der verschillende clubs. Want de „follow up" van deze conferenties — het bezoek aan de clubs — blijkt zeer goed te werken. Er zijn enige klachten binnengekomen over het onderwerp „Kroon en Kabinetsformatie", dat te technisch zou zijn. Of deze klacht helemaal juist is, laten we in het midden. In ieder geval staat het vast, dat op de volgende conferentie een principieel politiek onderwerp zal worden behandeld, dat de grondbeginselen van onze partij raakt. Er wordt gedacht aan een trits. Dan in 1954 een sociaal-economisch onderwerp en in het jaar daarop een practisch onderwerp, met het oog op de a.s. verkiezingen. De juiste formulering van het eerste onderwerp en de spreker kunnen we nog niet vermelden. Zover zijn de voorbereidingen nog niet. Wel is het de bedoeling om het referaat in druk te laten verschijnen, terwijl bovendien in „Op Eigen Wieken" reeds artikelen gepubliceerd zullen worden, die met het onderwerp verband zullen houden. Als voorlopige datum is door het Bestuur vastgesteld 2 en 3 October.

* * *

Er zijn nog steeds Arjosclubs in den lande waar „Nederlandsche Gedachten" nog niet wordt gelezen. Voor ons is dat onbegrijpelijk. Ten eerste omdat de prijs geen enkel bezwaar kan zijn en ten tweede omdat dit de enige mogelijkheid is om mee te leven met de partij en de Arjos. Het zal de trouwe lezers wel zijn opgevallen, dat de Nationale Organisatie van de Arjos haar eigen orgaan zoveel mogelijk voor het organisatie-nieuws gebruikt. Zij meent daarmee door te moeten gaan. Want het eigen orgaan vormt de band tussen de clubs. Natuurlijk zou men alle belangrijke mededelingen en artikelen aan de clubs kunnen toezenden. Voor zover het vergaderingen betreft zal dit blijven geschieden. Maar verder verwijst zij U naar Nederlandsche Gedachten. Dat is het orgaan van de hele partij. Ook van de Arjos. Zou het hoofdbestuur daarmee geen rekening houden, dan zou het een premie geven op de nonchalance van degenen, die dit voortreffelijke blad niet lezen.....

EUROPA, GEEN HOBBY

G. J. H. GRIFFIOEN

Het Europese federalisme en onze houding daartegenover hebben we te zien tegen de achtergrond van de huidige internationale verhoudingen.

Het dreigende gevaar uit het Oosten brengt de noodzaak voor de vrije Europese landen met zich mede, om een zo sterk mogelijke verdedigingsorganisatie hiertegen in het veld te brengen.

Op economisch gebied stonden we na de oorlog en staan we nog voor enorme moeilijkheden. Het industriële apparaat van Europa moest voor een belangrijk deel opnieuw worden opgebouwd, het verkeer, dat totaal ontwricht was, diende weer op gang te worden gebracht. Het handelsverkeer tussen de volken kan slechts moeilijk herleven en verliep aanvankelijk alleen nog maar bilateraal.

Zonder de Marshall-hulp zouden wij er zeer slecht aan toe zijn geweest. Deze hulp is echter opgehouden en hoewel we in andere vorm nog wel enige steun ontvangen, dienen we er toch op bedacht te zijn binnen afzienbare tijd weer volkomen op eigen benen te staan. Een ieder, die met de grondbeginselen van de economie op de hoogte is, weet, dat dit slechts aan Europa zal gelukken, indien men er in slaagt om een zo vrij mogelijke uitwisseling van goederen en kapitaal tussen de Europese landen m.a.w. wanneer Europa tot één grote economische ruimte wordt omgevormd, waardoor het op een gelijkwaardige plaats naast Amerika en Rusland kan staan.

Bedoelde militaire en economische situatie en de eisen welke deze stellen, dienen als gegevens voor onze politiek te worden aanvaard. Of we het prettig vinden of niet: aan deze realiteit ontkomen we niet.

Bij het werken aan de oplossing van de hier liggende problemen wordt van velerlei zijde geponeerd dat een federatie,

confederatie of functionele federatie van Europa een uitweg uit de moeilijkheden kan bieden.

Wat moet daartegenover nu onze houding zijn?

Wij moeten ons ook in deze aangelegenheden laten beheersen door onze Christelijk-historische visie op staat en overheid. Dat betekent, dat wij een geheel eigen geluid dienen te laten horen. We moeten ons niet zonder meer in algemene federalistische groeperingen en bewegingen laten inkapselen, waarbij we het gevaar lopen, dat ons eigen geluid onder de grootste gemene deler zal gaan schuilen. Uit dit oogpunt moeten wij er voorzichtig mee zijn, om met anderen — socialisten, roomsen en liberalen — gemeenschappelijke vergaderingen ter propagering van het federalisme te beleggen, liefst met aan het eind der vergadering ook nog gemeenschappelijke resoluties, die — het kan welhaast niet anders — veelal een humanistische strekking en motivering hebben.

Het komt mij voor, dat „het" federalisme voor vele niet-Calvinisten thans als een panacee voor alle Europese kwalen wordt beschouwd, als een middel, dat eindelijk de poort naar een veilige, lichtende toekomst zal openen. Ik meen, dat voor deze gedachte een qualificatie kan worden gebruikt, die Colijn in Saevis in een soortgelijk verband eens gebruikte: „een slappe geschiedenis, die de Calvinist als minnaar van kloeke kost niet smaakt".

We moeten m.i. deze kwesties zakelijk, ondogmatisch en op hun eigen mérites bezien. Dit brengt met zich mede, dat, ook historisch beschouwd, een ontwikkeling in functioneel-federalistische richting, waar dit nodig is om ons volksbestaan veilig te stellen en andere middelen ontbreken of niet doeltreffend zijn te achten, door ons mede kan worden bevorderd. Mits met de nodige waarborgen omringd en met inachtneming van nuchtere reserves.

Het plan-Schuman kan als een voorbeeld worden beschouwd.

Dat — zuiver zakelijk — ook hier de meningen over uiteen kunnen lopen, blijkt uit de ernstige bezwaren die door een lid van onze Tweede Kamerfractie bij de debatten hierover naar voren zijn gebracht.

Het is vaak een kwestie van afweging van nadelen en nog grotere nadelen, waarbij we de minst schadelijke weg dienen te kiezen.

We staan hier voor veelszins nieuwe problemen, waarover de opvattingen in onze kring nogal verschillende zijn. Dat kan welhaast niet anders. Dit noopt er echter toe om tot een zo grondig mogelijke bezinning hierover te geraken.

EUROPA

een nieuwe denkwijze

Mr M. W. DIRKSEN

Federalisme en Europese eenwording zijn woorden, die we de laatste jaren steeds meer horen en lezen. Het blijkt echter telkens weer, dat de problemen, die met deze woorden samenhangen, nauwelijks bekend zijn en te weinig worden bestudeerd en doorgepraat.

In onze kring komen we niet veel verder dan een principiële bezinning over de vraag of het streven naar een Federatie van Europese landen toelaatbaar en wenselijk is. Aan de meningsvorming over de vele andere toch heus erg belangrijke problemen kwamen we nog niet of nauwelijks toe.

Zo is het voor ons bijvoorbeeld veelal een „gesloten boek" hoe een en ander nu feitelijk in elkaar zit en in de practijk werkt, zowel in de Europese organen als in de Europese beweging.

Toegegeven moet worden dat allerlei vraagstukken wel zeer technisch zijn; maar is bijvoorbeeld een onderwerp als de P.B.O. deels ook niet erg technisch en zijn we het er niet over eens, dat dit geen beletsel mag zijn ons ervan op de hoogte te stellen?

Het is natuurlijk niet nodig alles te weten van instellingen die verband houden met „Straatsburg" en van organisaties, commissies en raden die op Europees vlak aan het werk zijn. Het zou ons al spoedig gaan duizelen en dat moeten we nu net niet hebben; aan warrige hoofden hebben we geen behoefte.

Het Federalisme en wij

Er lagen drie artikelen op de redactietafel. Zij waren onafhankelijk van elkaar binnengekomen. En zij gingen alle drie over hetzelfde onderwerp: hoe moet onze houding zijn tegenover het federalistisch streven?

De redactie besloot de drie artikelen naast elkaar op te nemen. De drie schrijvers gaan, zo kan men zeggen uit van een zelfde beginpunt: Het federalisme aanvaarden, omdat en voorzover het nodig is. Maar ondanks deze gelijkheid is de aard en de toon van hun artikelen bij lange na niet gelijk.

Het leek ons nuttig, onze lezers van deze drie aspecten kennis te laten nemen, en wel niet na, maar naast elkaar. Men vergelijke en verwerke elk aspect in zijn eigen houding.

Er zijn zeer vele hindernissen op de weg naar Europese eenheid; de lezenswaardige artikelen, die de heer Klatter de laatste tijd in (het kadernummer van) „Nederlandsche Gedachten" schrijft, zijn interessant en instructief, ook op dit punt. Wij zijn echter met z'n allen in West-Europa onderweg naar een federatie, waarin dié zaken „boven-nationaal" worden geregeld, die boven-nationaal van aard zijn, die dus niet meer tot het eigen terrein der verschillende landen behoren.

We behoeven daarvoor alleen maar de situatie van nu te vergelijken met de toestand van een jaar of zes geleden, toen dit alles slechts een particuliere liefhebberij scheen.

Hoe het precies worden zal weten we niet; juist daarom heeft de zaak onze belangstelling en medewerking nodig. Van het grootste gewicht is principiële bezinning en daarnaast geduld, politiek inzicht èn doortastendheid van degenen die leiding hebben te geven.

Dit alles hangt echter wel erg in de lucht als het niet gedragen wordt door de openbare mening in de betrokken landen. Wij moeten ons dan ook bewust worden burgers van Europa te zijn, wij moeten ons er op instellen dat een deel van de politieke beslissingen op Europees niveau zal worden genomen. Er dient te komen een steeds groeiende solidariteit, een verbondenheid niet slechts in negatieve, doch ook in positieve zin.

Dit alles kan niet op één dag worden bereikt. Er is haast bij, zeker, maar aan revolutie-bouw hebben we niets. Nodig is, dat velen zich breder en dieper bezinnen op het probleem, dat de vele vragen worden doorgedacht en doorgepraat ook in onze kring. Hier noem ik alleen het vraagstuk van de internationale partijvorming.

Uiteraard heeft ook de Arjos hier een taak. Bij de vorming van jonge mensen mag dit steeds belangrijker wordende aspect van het politieke leven niet worden vergeten. De jongeren moeten worden geïnteresseerd voor te bereiden en dat niet slechts zuiver theoretisch.

In dit verband moet internationaal contact worden genoemd. Ontmoetingen met jongeren uit andere landen zijn leerzaam en verrijkend voor alle betrokkenen.

EUROPA

een nieuwe taak

P. SPEELMAN

Voor de juiste ontwikkeling van de integratie in Europa hebben, naar onze mening, de Calvinisten een belangrijke opdracht. Het Calvinisme heeft op Nederland zeer sterk zijn stempel gezet. Vanuit deze levensbeschouwing willen en moeten wij naar vaste overtuiging leven. Maar het Christendom is maar niet voor een bepaald land; het heeft een wereldwijde roeping en een boodschap voor ieder volk. Ook binnen de komende Europese federatie zal dienovereenkomstig getuigd en gehandeld moeten worden.

Onze Christelijke politieke visie is de wezenlijke oorzaak, die ons verplicht mede te werken aan het totstandkomen van de federatie in Europa. Alleen op basis van het Christelijk geloof kan daar iets goeds van komen. Veel zal dus afhangen van de volvoering van onze taak en roeping, of er practisch ook iets goeds tot stand zal komen.

Maar als wij deze pretentie hebben, dat wij in Europa een boodschap te brengen hebben, dan moeten wij daar ook iets voor doen. Wij zouden niet graag beweren, dat er tot dusver niets gebeurt. Wij hebben onze Vrije Universiteit, die op internationaal terrein mooi werk doet; elk jaar studeren er op uitnodiging een aantal buitenlanders binnen haar muren, afgezien van degenen, die eigener beweging daar studeren.

Wij hebben een actie van de A.R. en C.H. partij, die trachten een internationaal contact te vormen van Christenpolitici in Europa, zodat, waar nodig, gezamenlijk opgetrokken kan worden. Gezamenlijk met buitenlanders wil men tot uitgave van een periodiek komen.

Wij hebben het C.N.V., dat op internationaal terrein veel contacten heeft.

Daar is het Internationaal Christelijk Secretariaat, waarin al de Christelijke organisaties die in het buitenland werken een gemeenschappelijk trefpunt hebben en ervaringen uitwisselen.

Daar is „Paron" in Frankrijk, waar reeds enkele malen met Fransen een goede en belangrijke conferentie werd gehouden over verschillende fundamentele vraagstukken, het leven der Christenen betreffende.

Afzonderlijk mag nog wel genoemd worden het werk van de Calvinistische Studenten-Beweging. Vanaf 1949 wordt door de C.S.B. veel pionierswerk gedaan in Duitsland. Er worden kringen gevormd aan de universiteiten, contacten gelegd met allerlei groeperingen onder de jeugd. Hieruit resulteert de jaarlijkse conferentie te Rheydt, waar tientallen studenten een week samenkomen, om te spreken over de opdracht van de Christen op wetenschappelijk, cultureel en politiek terrein.

Er gebeurt dus al heel wat. En toch is het nog lang niet voldoende. Vooral, omdat men zich niet onttrekken kan aan de indruk, dat het steeds weer een zaak van enkelen is. Het Antirevolutionaire volk is aan internationale politiek nog niet toe en staat daar niet achter. Onze taak in het nieuwe Europa is een zaak van geloofsgehoorzaamheid. Met die gedachte moeten onze mensen bezield zijn. Het gaat om het Koningschap van Christus, ook op het politiek en maatschappelijk erf in Europa.

In die geest moeten wij onze geestverwanten in Europa opvoeden. Er wordt wel eens gezegd, dat wij moeten oppassen om ons in de kring, waarin wij in het buitenland vertoeven, ons op te werpen als de wijze meester. Accoord. Maar dit slaat toch meer op de manier, waarop wij iets zeggen of doen, dan op de boodschap zelf. Die boodschap moet gebracht.

Daarom moet ook de Arjos leren de blik te richten over de grenzen. Onze taak leren zien. In alle eenvoud. In de eenvoud van het geloof.

Contact met anderen

Dr A. VEERMAN

Het is merkwaardig, hoe sommige kwesties, vraagstukken, die tot langdurige discussies aanleiding gaven, na verloop van tijd versimpeld kunnen zijn. Er zijn gelukkig ook problemen, die vanzelf tot een oplossing komen.

Zoiets beleven we als Arjos met de zaak, die hierboven is aangeduid als: contact met anderen. Dat slaat op onze verhouding tot de vier andere politieke jeugdorganisaties: de Federatie van Christelijk-Historische Jongeren Groepen, de Nieuwe Koers van de P.v.d.A., de jongeren organisatie van de K.V.P. en de I.O.V.D., de jongerengroep van de V.V.D.

In de jaren '48 en '49 kwam het punt „Contactraad" op de agenda van elke bestuursvergadering voor en gaf het op die vergaderingen aanleiding tot uitgebreide debatten. Dat behoeft en kan hier niet alles weergegeven worden. Het gaat nu om de hoofdzaak, om datgene, wat die contactraad tot een kwestie maakte.

Een van de eerste malen, dat er over de Contactraad gesproken werd, formuleerde de toenmalige voorzitter duidelijk, wat wij ons daarvan voorstellen en wat wij daarmee zouden willen. „Er valt wel iets te zeggen", aldus de heer Van Ruller, „voor een mogelijkheid, dat bij tijd en wijle afgevaardigden van de besturen der verschillende politieke jongerenorganisaties bijeenkomen om te spreken over practische, organisatorische vragen". Men moet de betekenis daarvan niet overdrijven, maar aan de andere kant is het voor ons niet onbelangrijk, op de hoogte te zijn van het werk en de werkwijze, de problemen en de aanpak van de andere politieke jongeren organisaties. Dat kan door kennis te nemen van hun geschriften; dat kan ook door persoonlijk contact. Dat kan het best door een combinatie van beide: gesprek en geschrift.

Hierover rezen geen moeilijkheden. Die kwamen, doordat de andere organisaties meer wilden, en niet zo'n beetje, maar veel meer. Wat dat meerdere was, het is van weinig belang meer, daar het niet meer geweest is, dan een voorbijgaande phase in de ontwikkeling. De formulering ervan wisselde bovendien nog wel eens. Men wilde in elk geval gemeenschappelijke bezinning, die gericht zou moeten zijn op de versterking van de democratische gedachte, de bevordering van de internationale rechtsorde en de federalistische gedachte, de vorming der jongeren tot bewuste staatsburgers, een beter begrip voor elkanders politieke standpunt..... Heel wat meer dus dan de Arjos aanvankelijk voor ogen stond.

Het resultaat is geweest, dat de Arjos besloot hieraan niet mee te doen. En toen de andere organisaties hun Contactraad deden starten met een grote manifestatie in de trouwzaal van het Utrechtse stadhuis, waar een minister en Kamerleden het woord voerden, deed dat voor ons met een klap de deur dicht.

En achter die dichte deur? Wat zich daar afspeelde, vinden we natuurlijk niet

in de annalen van de Arjos. Vrij zeker benaderen we het antwoord op deze vraag het dichtst met het antwoord: Niet zo heel veel.

De practijk heeft uitgewezen, dat een groot orgaan, met commissies voor onderdelen, een documentatiedienst en wat dies meer zij, zich wel op papier liet zetten, maar niet te verwerkelijken was. Zo bestond de P.J.C.R., de Politieke Jongeren Contactraad alleen in naam.

De laatste tijd is er een streven, er toch iets van te maken. Evenwel, door de ervaring geleerd, nu op bescheiden voet. Als een contactorgaan tussen de besturen van de politieke jongerenorganisaties, waar men samen eens praten kan over practische, organisatorische vragen.

In deze vorm zou er voor de Arjos geen beletsel zijn, aan de P.J.C.R. deel te nemen. Practisch is dit eigenlijk al geruime tijd het geval. Toen (eind 1951) vanuit de P.J.C.R. de gedachte kwam, een landelijk Jeugdparlement te organiseren (dat intussen nog niet heeft plaats gehad), is ook de Arjos uitgenodigd, daaraan deel te nemen. De Arjos heeft die uitnodiging aangenomen. En toen (eind 1952) het Internationale Jeugdforum in Den Haag gehouden zou worden, heeft weer een vertegenwoordiger van ons aan de voorbereidende conferentie van de P.J.C.R. deelgenomen.

Na dit officieuze contact is vervolgens een uitnodiging tot ons gekomen, voortaan regelmatig aan de P.J.C.R. mee te doen. Daarover is een bespreking gevoerd, waarbij bleek, dat het thans mogelijk was tot overeenstemming te komen.

De doelstelling van de P.J.C.R. werd geformuleerd als volgt: contact tussen de besturen van de politieke jongerenorganisaties en behartiging van gemeenschappelijke belangen (waarbij te denken valt aan de voorbereiding van het internationaal jeugdforum). Van de zijde der Arjos werd uitdrukkelijk gesteld, dat wij alleen zijn en willen zijn een verbond van studieclubs. Studie dus. Niet als jongeren practische politiek bedrijven. Aan acties, waarbij de P.J.C.R. naar buiten zou treden als spreekbuis van de jongeren, kunnen wij dus niet meedoen. Bij onze partners bestond begrip voor dit standpunt. De P.J.C.R. zal zich daarom — als de Arjos meedoet — onthouden van publieke uitspraken e.d., zoals in het verleden enkele malen is voorgekomen.

Bij de huidige doelstelling van de P.J.C.R. past ook geen zware organisatie. Die is er ook niet. Er is eigenlijk niet eens een echte organisatie. Er is geen statuut, geen reglement. Er zijn alleen afspraken, die in de notulen van de besprekingen neergelegd worden. Zo is dus de P.J.C.R. niet meer dan een (min of meer periodieke) bijeenkomst van afgevaardigden van de politieke jongerenorganisaties.

Die bijeenkomsten boden nog een kleine moeilijkheid. Op welke dag worden die gehouden? Ook op dat punt wil men de Arjos terwille zijn. Er zullen geen officiële bijeenkomsten op Zondag belegd worden.

Het zal niemand bevreemden, dat onder deze verhoudingen het bestuur geen reden zag, om zich nu aan dit contact, dit gesprek te onttrekken. Integendeel, zulk contact heeft, zo staat hierboven al, z'n nut voor ons werk. Daarom verklaarde het bestuur zich, op basis van de gehouden bespreking, bereid voortaan aan de P.J.C.R. mee te doen.

Staatsinrichting

De Tweede Kamer II

De bevoegdheden der Tweede Kamer

De bevoegdheden der Tweede Kamer zouden wij in de eerste plaats aldus willen indelen:

a. Haar bevoegdheden, welke in verband staan met de regering des lands, en

b. Haar bevoegdheden, welke het haar moeten mogelijk maken de onder a. bedoelde bevoegdheden naar behoren uit te oefenen.

B. Wij willen beginnen met die onder b. De hier bedoelde bevoegdheden zijn van formele aard. Wij zouden ze huishoudelijke bevoegdheden kunnen noemen. Hoewel natuurlijk van gewicht, zijn ze veel minder belangrijk dan die onder a. bedoeld. We zullen er dan ook enkele maar even aanstippen.

Om te kunnen werken heeft de Kamer personeel nodig. Welnu, dat kan zij benoemen. In de eerste plaats valt dan te denken aan haar griffier, die als hoofd van het personeel optreedt. Artikel 102 van de Grondwet geeft de Kamer de bevoegdheid deze functionaris te benoemen. Voorts heeft de Kamer ingevolge artikel 13 van haar Reglement van Orde de bevoegdheid een of meer Commiezen-Griffier en de overige ambtenaren van haar griffie te benoemen. De uit Kamerleden bestaande Commissie voor Huishoudelijke Aangelegenheden benoemt de bedienden der Kamer.

Artikel 101 van de Grondwet geeft de Kamer de bevoegdheid zelf te onderzoeken of de papieren van nieuw ingekomen leden in orde zijn. Ook, dat zij de geschillen, die terzake rijzen, kan beslissen.

In artikel 91 verleent de Grondwet de Tweede Kamer een recht, dat de Eerste Kamer niet heeft. N.l. het recht om de Koning — met het oog op de benoeming van haar voorzitter — een voordracht aan te bieden, behelzende de namen van drie leden.

Dit recht is wel tevens een plicht. Maar door de betrachting van deze plicht kan zij toch invloed uitoefenen op de keuze van deze belangrijke figuur.

Voorts heeft de Kamer een aantal bevoegdheden ten aanzien van haar werkwijze. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid van artikel 104 der Grondwet geeft het tweede lid van hetzelfde artikel de Kamer de beslissing in handen over het al of niet met gesloten deuren — dus niet openbaar — vergaderen. De meeste van de hier bedoelde bevoegdheden vinden we in het Reglement van Orde.

We willen ten besluite van dit onderdeel van ons artikel hieruit nog één voorbeeld noemen. Heeft de voorzitter een lid wegens verstoring van de orde of iets dergelijks uitgesloten van de verdere bijwoning van een vergadering, dan kan de Kamer deze uitsluiting verlengen voor een bepaalde tijd, welke niet langer kan zijn dan de verdere duur der zitting (Artikel 74 b).

A. Nu dan de bevoegdheden, welke haar functie in het staatsbestel bepalen.

Volgen wij de Grondwet op de voet, dan is in dit verband voor ons allereerst van belang het tweede lid van artikel 97.

In dit lid wordt aan de ministers iets opgelegd, n.l. de plicht om de Kamers

hetzij mondeling, hetzij schriftelijk verlangde inlichtingen te geven. Hiermede correspondeert natuurlijk het recht van de Kamers om alle gewenste inlichtingen te vragen. Zij kunnen dat doen op twee manieren: door gebruikmaking van het recht van interpellatie of door het vragenrecht. Het is inderdaad het een **of** het ander. Want heeft men het vragenrecht gekozen, dan verbiedt artikel 112 van het reglement van orde, de minister ook nog over hetzelfde onderwerp te interpelleren. De uitoefening van het recht van interpellatie is geregeld in het Reglement van Orde. „Indien een lid ten aanzien van een bepaald door hem aangeduid onderwerp, dat vreemd is aan de orde van den dag, inlichtingen van één of meer ministers verlangt, vraagt hij verlof aan de Kamer tot het doen van vragen. De Kamer, dat verlof verlenende, bepaalt een dag, waarop de vragen zullen gedaan worden. De betrokken Minister wordt daarop door tussenkomst des voorzitters uitgenodigd om op de bepaalde dag in de vergadering tegenwoordig te zijn". Eén lid kan dus het initiatief nemen, maar hij behoeft de toestemming van de Kamer om de Minister werkelijk aan de tand te kunnen voelen. In feite is het dus een recht van de Kamer in haar geheel. Behalve het lid, dat het initiatief heeft genomen, kan dan ook ieder ander lid aan de discussie deelnemen.

De uitoefening van het vragenrecht is veel eenvoudiger. Dit is een recht van de individuele leden; het heeft zich uit het interpellatierecht van de Kamers ontwikkeld. Het recht, dat is omschreven in het Reglement van Orde, houdt in, dat ieder lid, op daartoe bij de aanvang van elke zitting te bepalen dagen en uren, ook zonder bijzonder verlof van de Kamer, aan één of meer Ministers vragen kan doen. Een ander lid mag zich niet in de discussie mengen, wanneer het tenminste tot een discussie komt. In de regel worden vragen en antwoorden schriftelijk ingediend resp. gegeven.

Vanaf 1906, het jaar waarin het werd ingesteld, hebben de leden van de Tweede Kamer vele malen van dit vragenrecht gebruik gemaakt. Het is gemakkelijk te hanteren en het kost de Kamer weinig of geen tijd.

Wanneer U de kranten goed leest, zult U herhaaldelijk berichten tegenkomen waarin wordt meegedeeld, dat een Kamerlid vragen aan de Minister heeft gesteld over een of ander onderwerp. In de regel staan de vragen er dan in extenso (in haar geheel) bij.

Beide Kamers hebben, zowel ieder afzonderlijk als in verenigde vergadering het recht van onderzoek (enquête), te regelen door de wet. Evenals de beide hiervoor besproken rechten dient dit recht om het de volksvertegenwoordiging mogelijk te maken contrôle uit te oefenen op alle daden der Regering. Het zijn dus middelen om de invloed der Staten-Generaal op het Regeringsbeleid mogelijk te maken. Van het laatste recht gebruik makende, kan de Kamer inlichtingen vragen aan personen enz. buiten de Regering om.

Het laatst heeft de Tweede Kamer van haar recht van enquête gebruik gemaakt op 6 November 1947, toen zij op voorstel van de toenmalige socialistische fractieleider besloot tot het houden van een enquête naar de gebeurtenissen in verband met de Duitse inval en naar het beleid der opeenvolgende kabinetten in Londen. De tot het instellen van dit onderzoek ingestelde commissie is nog steeds niet gereed gekomen met haar arbeid. De resultaten daarvan zijn reeds neergelegd in een flink aantal zeer dikke boekdelen, die uitermate interessante lectuur bevatten.

De hierboven besproken rechten verschaffen de Kamer de mogelijkheid om de bestuursdaden der Regering te contrôleren en daarop invloed uit te oefenen. Hetzelfde kan gezegd worden van het zeer belangrijke budgetrecht, dat aan beide Kamers toekomt. Het is vastgelegd in artikel 126 van de Grondwet, dat aldus luidt: Door de wet worden de begrotingen van alle uitgaven des Rijks vastgelegd, en de middelen tot dekking aangewezen. Vooral de Tweede Kamer kan door gebruikmaking van dit recht invloed uitoefenen, immers zij kan door middel van haar recht van amendement (waarop wij straks nog terugkomen) posten op de begroting doen schrappen of wijzigen of nieuwe daarop brengen.

Wij zijn nu toegekomen aan de behandeling van de bevoegdheden der Kamer op het gebied der wetgeving. Het basisartikel hiervoor is artikel 112 van de Grondwet, dat luidt: De wetgevende macht wordt gezamenlijk door de Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend. In de daarop volgende artikelen wordt de noodzakelijke uitwerking van dit basisartikel gegeven. Allereerst legt artikel 113 de Koning de plicht op, zijn voorstellen van wet aan de Tweede Kamer toe te zenden. En voorts worden dan nadere voorschriften gegeven over de wijze, waarop deze voorstellen zullen worden behandeld. Van zeer groot belang is artikel 115, dat aan de Tweede Kamer en aan de verenigde vergadering der Staten-Generaal het recht geeft, wijzigingen in een voorstel des Konings te maken. Dit is het recht van amendement. Het wordt geregeld in het Reglement van Orde. Het zou ons te ver voeren, alles omtrent de behandeling van amendementen mede te delen. Wij willen er slechts op wijzen, dat een wijziging door een lid voorgesteld, eerst dan in aanmerking komt voor behandeling, wanneer ten minste vier andere leden zijn wijzigingsvoorstel hebben medeondertekend of dat steunen. Ook zij nog vermeld, dat de Kamer het recht van amendement mist bij een behandeling van een grondwetswijziging in tweede lezing.

Tenslotte: De Staten-Generaal hebben het recht voorstellen van wet aan de Koning te doen (artikel 119 Grondwet). Dit is het z.g.n. recht van initiatief. Het komt dus aan de Staten-Generaal toe, maar uitsluitend de Tweede Kamer kan het initiatief hiertoe nemen. Een en ander betekent, dat de Tweede Kamer niet rechtstreeks een voorstel van wet aan de Regering kan voorleggen, maar dat zij dat moet doen via de Eerste Kamer, wier medewerking zij dus eerst moet verkrijgen.

We komen in onze parlementaire geschiedenis niet veel wetten tegen, die op initiatief van de Tweede Kamer zijn tot stand gekomen. Mede zal dit wel hierin zijn oorzaak vinden, dat het voor een Kamerlid wel erg moeilijk is, een wetsontwerp in elkaar te zetten, dat aan alle technische en andere eisen voldoet. Een niet onbelangrijk voorbeeld is de wet-Marchant van 1919 tot invoering van het algemeen vrouwenkiesrecht.

H. D. W. Boven.

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité Dr Kuyperstraat 3, Den Haag Giro 89673

58.	Om de Christelijke vrijheid (Dep. rede)	*f* 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport)	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaarten per 100 stuks	„ 2.50

Golfcartonfabriek

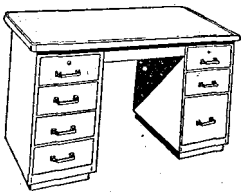
Z. de Zeeuw n.v.

Eerbeek

Fabrikante van papieren opvulkussens

Rollen
Formaten
Kleine dozen

Ook in 10 standaard-kleuren in speciaal-uitvoeringen

HOUTEN EN STALEN KANTOORMEUBELEN
Vraagt onze prijscouranten

ASPA
ZAANDAM
Westzijde 53
Tel. (K 2980) 2246*

K. J. Bos & Zoon

Houthandel
ROTTERDAM

CONSTRUCTIEWERKPLAATS

„BAILEY"

Nieuw-Lekkerland
Telefoon 36

Gespecialiseerd in

Staalconstructies voor Gebouwen

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT GEGARANDEERD

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**
BOLSWARD EN GRONINGEN
*
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS - TRANSPORT
DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642
Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

KOOG a/d ZAAN
TEL. 4947 (K 2980)

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820—2182

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES TELEFOON K 1896—304

A. VAN DER WERFF
SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF
Verhuur dekschuiten en motordekschuiten
DOESBURG **TELEFOON 275**

N.V. HOUTHANDEL v.h. Fa. J. & G. ALBLAS - WADDINXVEEN
Zagerij - Telefoon 206 - Schaverij

MEUBELPLAAT - TRIPLEX

Eiken en Beuken van Slavonië, Frankrijk, Duitsland e.a.
Vuren, Grenen, Oregon Pine, Pitch Pine, enz.
Filiaal: ROTTERDAM, Zwaanshals 119—125

Zelfs de jeugd grijpt er naar !

Dat wordt gezegd van

Centraal Weekblad

ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland. En geen wonder!

Centraal Weekblad geeft naast principiële hoofdartikelen nieuws uit de kerken, het heeft rubrieken voor vrouwen en meisjes, artikelen over muziek en literatuur, boekbesprekingen, kortom het is een **gezinsblad** bij uitnemendheid.

Centraal Weekblad is rijk voorzien van illustraties. Abonnementsprijs *f* 1.70 p. kwartaal.

Adm. CENTRAAL WEEKBLAD, Drift 13, UTRECHT

SLUMP's VEEVOEDERBEDRIJF

LEEUWARDEN	Granen
ROTTERDAM	Veevoeders
	Ruwvoeders
ZWOLLE	Hooi, Stro en Kunstmest

Fa. Gebr. Kooiman - Zwijndrecht

Telefoon K 1850—6361

Scheepsbouwwerf

Reparaties in IJzer en Hout

INBOUW van SCHEEPSMOTOREN

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"

Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar voor de aardigste babyfoto, die wordt ingezonden aan

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG

Fehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

ALBRACHT N.V.

Albracht-Mantz

Verkoop

Bolstraat 27 - Tel. 11667

UTRECHT

Uw fabriek voor **hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen**

Firma BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij

H O O G E Z A N D

DEKKER

Verpakking N.V.

Verpakkingsmateriaal voor handel en industrie

GRASWEG 41 - TEL. 61328 - AMSTERDAM-NOORD

VERZINKERIJ

Alblasserdam

FIRMA G. CLEMENTS & ZOON

Tel. 423 (K 1859)

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 6 — (Contactnummer 3) — 27 April 1953

Nederlandsche Gedachten

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Wortel en Vrucht

Raadslid in een groeiende stad

Uit het parlement

De raadsverkiezingen
en wat er aan vast zit

Uit krant en periodiek

De sociale politiek onzer partij

De gemeenten en de werkverruiming

De overwinning van Dr Malan

Op eigen wieken:

De vaart der Arjos

Studie en actie

„De dijken dicht"

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

INGWERSEN & Co. - Amsterdam

KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121

Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten

Speciale afdelingen voor Prot. kerkelijke leningen

Handels- en Effectenbank N.V.

gevestigd te GRONINGEN

Alle bank-, effecten- en assurantiezaken

Speciale afdeling voor het verhandelen van obligaties van Protestantse kerken, scholen en Stichtingen van Liefdadigheid

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"
Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby — gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen — gelieve in te zenden. Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten
KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Medicinale SALVITINE

Maakt U fit

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij
N.V. BOGENA - SCHIEDAM

SCHOOLMEUBELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Telef. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

9e Jrg. no. 6 (Co. 3)

27 April 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

WORTEL EN VRUCHT

Dr J. SCHOUTEN

Wie goed luistert naar hetgeen in gesprekken en beschouwingen wordt gezegd, komt nogal eens de opvatting tegen, dat de gemeentepolitiek wel niet buiten beginselen omgaat, maar dat de beginselen, welke daarvoor hebben te gelden, door allen worden aanvaard, die van goeden wille zijn.

Natuurlijk, zo wordt dan verklaard, er moet in de gemeenten gezag zijn; dit gezag moet worden gehandhaafd, en de burgers zijn gehouden het te gehoorzamen; het behoort in de gemeentelijke samenleving naar goede orde toe te gaan; de gerechtigheid dient te worden verwezenlijkt en de naastenliefde betracht; de Raad heeft de gemeentebelangen in overeenstemming daarmede te behartigen.

Maar, zo laat men dan volgen, daarover zijn allen van goeden wille het eens, en daarom is het niet nodig de samenstelling van de gemeenteraden in de principiële strijd, laat staan in de geloofsstrijd, te betrekken. Het gaat om een behoorlijke behartiging van de belangen der burgerij. Daarvoor kunnen de goedwillende burgers bij de verkiezingen voor de gemeenteraden met elkander samenwerken. En als er al strijd moet worden gevoerd, dan heeft deze uitsluitend te lopen over de zakelijke verschillen van inzicht met betrekking tot het zakelijke gemeentebeleid.

Deze opvatting klinkt tot op zekere hoogte aannemelijk, en toch is zij onjuist. Zij staat zeer sterk onder de invloed van de verwereldlijking en de verzakelijking. Zij gaat er eigenlijk vanuit, dat zaken en beginselen kunnen worden gescheiden, en dat bepaalde beginselen van hun grondslag of wortel kunnen worden losgemaakt, en dan toch dezelfde waarde behouden, welke zij verbonden met hun wortel hebben.

Men zou dit kunnen noemen een van de grote dwalingen van deze tijd. Er is tussen zaken en beginselen, tussen bepaalde beginselen en hun grondslag of wortel een onlosmakelijk verband, zoals tussen boom en wortel en tussen vrucht en wortel. Wie alleen de vrucht begeert, verliest tenslotte alles.

Prof. Anema heeft op 31 Maart l.l. in de Eerste Kamer er aan herinnerd, dat de Regering in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer inzake hoofdstuk III van de Rijksbegroting schreef: „De Westelijke wereld kan voortbestaan noch bloeien bij verzaking van de Christelijke beginselen, die de grondslag van haar beschaving zijn". Hij liet daarop volgen:

> „En de Minister heeft in zijn begrotingsrede aan de overzijde dit nog nader toegelicht. Ik ben voor een en ander zeer erkentelijk en heb met sympathie daarvan kennis genomen. Niettemin trof het mij, dat de Minister in zijn rede blijkbaar, zoals hij het noemde, de scherpheid en het verschil van formulering dier beginselen van ondergeschikte en bijkomstige betekenis achtte. Men kan dit tot op zekere hoogte toegeven, maar men moet zich toch wel hoeden hier niet verstrikt te raken in onjuiste opvattingen. Op het gebied van Staat en maatschappij komt men vooral in aanraking met de ethisch-juridische beginselen, die uit het Christendom voortvloeien, en daartoe behoort ook het beginsel van de eerbied voor de menselijke persoonlijkheid, dat de Minister op de voorgrond stelde als het middelpunt van

In verband met de komende raadsverkiezingen is dit nummer goeddeels aan gemeentepolitiek gewijd. De Heer Weststrate, lid van de raad van Vlaardingen, de Heer Oldenhof, burgemeester van Ede, en de Heer Warnaar, burgemeester van Waddinxveen, schreven daarover een artikel. Ook het hoofdartikel is op de gemeenteraadsverkiezingen afgestemd. Moge in de komende dagen al onze Anti-revolutionaire mannen en vrouwen hun plicht doen. Ook door anderen te winnen voor de Anti-revolutionaire gedachte.

de strijd, die thans tussen Oost en West wordt gevoerd. Metterdaad, dit is juist gezien, want de antieke beschaving heeft, met enkele loffelijke uitzonderingen, van dat beginsel als geheel nooit willen weten; het heeft de kenmerkende tegenstelling tussen antieke en Christelijke levensbeschouwing gevormd. Maar men moet wel bedenken, dat dit beginsel geen zelfstandig bestaan kan voeren; het berust op de diepste grondslagen van het Christendom zelf; daarmede staat of valt het. Het is juist het feit, dat velen in het Westen zelf van heler harte die vrucht willen behouden, maar tegelijkertijd de wortels van de boom, waaraan zij gegroeid is en haar kracht ontleent, stelselmatig ondergraven, dat tot ernstige bezorgdheid stemt. De strijd gaat niet om een afgeleid beginsel van het Christendom, maar om de Christelijke religie zelfs als geheel. Een religie, die opgaat in enkel moralisme, is onherroepelijk ten dode gedoemd; dat heeft de geschiedenis wel afdoende aangetoond.

Het is de belijdenis van het Christendom, zoals die in het Apostolicum kortelijk is geformuleerd en in de formulering der verschillende Kerken nader is uitgewerkt, die de grondslag vormt onzer Westerse beschaving en waarin de bron van haar kracht schuilt. Men kan van die grondslag het beginsel van eerbied voor de menselijke persoonlijkheid niet losmaken en de grondslag als iets van ondergeschikte betekenis en als iets bijkomstigs beschouwen. Het verband tussen beide is niet accidenteel, het is fundamenteel".

Dit treffende woord, gesproken bij de behandeling van de begroting voor Buitenlandse Zaken, heeft ook grote betekenis voor het gemeentebestuur. Het wijst er ons op, dat bepaalde beginselen, hoe goed ook op zichzelf, alleen levende krachten kunnen zijn, alleen het bestuur kunnen bezielen, als het fundamenteel verband met hun wortel — de belijdenis van het Christendom — wordt beleden en beleefd. Het doet ons zien, dat ook bij de samenstelling van de gemeenteraden moet worden uitgegaan van de nauwe samenhang tussen Christelijke religie en beginselen voor gemeentebeleid. Het roept ons op tot actieve medewerking aan de bevordering van een christelijke, een antirevolutionaire gemeentepolitiek, en zegt tot ieder van ons met ernst:

Kies, werk mee, propageer voor de Anti-revolutionaire lijst. (Voor gemeenten waarin onze partij met andere christelijke partijen bij de stembus samenwerkt betekent dit: *voor de lijst aan de totstandkoming waarvan onze partij heeft medegewerkt.)*

Candidaat

Hij was een nette, kalme vent,
Een doener van z'n plicht.
Met steeds een schoon half-hempie aan,
Een lach op z'n gezicht.
Hij wist niet veel, maar deed getrouw
Aan vele dingen mee.
En in z'n kiesvereniging
Daar was hij zeer tevree.

Hij dronk z'n koffie en z'n thee
Een bittertje, neen — dat niet!
Hij had een vrouw, een winterjas,
Twee kind'ren en een piet.
Braaf ging hij steeds de wereld door,
Hij at en dronk op tijd,
Nooit was hij in dit tranendal
Z'n positieven kwijt.

Toen, in de kiesvereniging,
Na vijf en twintig jaar,
Zat-ie te stemmen, telkens weer,
En dampte z'n sigaar.
De lijst moest worden opgemaakt
Voor leden van de Raad,
En in een helder ogenblik
Werd hij ook candidaat.

Hij kreeg de kolder in z'n kop,
Hij werd een man van ras,
Hij liep op straat, manchetten aan,
Met candidaten-pas.
Een vreemd gevoel zat in z'n hoofd,
Soms wist-ie haast geen raad,
Hij zweette en leed voortdurend aan
De ziekte: candidaat.

Z'n eten moest royaler zijn,
Al deed het hun wat scha,
Een schoon servet bij ieder bord,
Soep vóór en pudding na.
Want als hij straks dineren ging,
Bij Beatrix d'r Moe,
Dan kreeg hij vast en zeker ook
Soep vóór en pudding toe.

En toen het meisje om opslag vroeg,
Toen gaf-ie haar een riks.
Z'n Liesebeth werd bleek van schrik,
Maar hij zei: „Het is niks,
„Die fooi, m'n hoed, ons nieuw karpet,
„En wat er méér nog staat,
„Betaal ik van 't presentie-geld,
„Als 'k lid ben van de Raad!"

Via het Maandblad der A.R. Kiesvereniging „Nederland en Oranje" te Kampen enigszins gewijzigd overgenomen uit „De Houten Pomp", jrg. 1927.

Raadslid in een groeiende stad

M. H. L. WESTSTRATE

Schrijf eens wat over het raadslid zijn in een groeiende stad, wordt je gevraagd. Accoord zeg je dan, want je bent raadslid en je woont in een snel groeiende stad, want dat is Vlaardingen.

Maar als je dan moet gaan schrijven dan komt de vraag wat je nu eigenlijk schrijven moet. Is het raadslidmaatschap in zo'n stad anders dan in een andere stad? Zijn de problemen niet overal gelijk en heb je als a.r. niet overal hetzelfde beginsel uit te dragen? Het stellen van die vragen brengt tevens een antwoord. Natuurlijk ben je overal anti-revolutionair en even natuurlijk zit men in andere plaatsen ook met problemen. Maar in een groeiende industriestad liggen ze toch anders. Daar is het of ze je zo op de nek springen. Daar wordt je elke keer opnieuw weer met je neus vlak op de problemen gedrukt. Daar moet de beslissing snel vallen meestal. Niet te lang onderhandelen. Geen voorstellen terugnemen, maar afwerken.

Industrieën worden aangetrokken. Kansen zijn er, maar dan moet de gemeente industriehallen bouwen. De nieuwe bedrijven zullen ze huren en eventueel later kopen. Ofwel de hallen worden gekocht maar het bedrijf vraagt een hypotheek. Wat moeten we doen? Rustig gaan delibereren? Over een paar maanden nog eens kijken? Dan is het niet meer nodig, dan zijn ze al ergens anders heengegaan. De risico's dus afwegen. Kan het? dan meteen toeslaan.

Een groot buitenlands bedrijf wil zich binnen de gemeente vestigen. Allerlei onderhandelingen, langdurig en moeizaam soms, zijn er aan voorafgegaan. De kogel gaat door de kerk. Maar de gemeente moet de fabriek bouwen. Alweer de vraag: doen? En dan heeft men haast. Weer hetzelfde. Maar voor de gemeente is dat project te groot en eigenlijk te vreemd. Een stichting wordt gevormd, waarin de gemeente als aanbrenger van de grond een der deelhebbers is. Risico is er, maar het is gedeeld en naar de mens gesproken zijn de revenuen straks goed. En de raad besluit: bouwen.

De woningbouw vraagt telkens weer de aandacht. Het ene plan na het andere rolt de raad binnen. Vierduizend gebouwde woningen in vijf jaar en nog meer dan duizend in aanbouw, het is voor een stad van ruim 50.000 inwoners niet gek. Ook daar is het weer tempo, tempo! Schiet men niet op dan komt men voor een bepaald plan niet meer in aanmerking, is het extra-bouwvolume aan een andere gemeente geschonken. Prettig is het dat je als anti-revolutionair dat tempo bij kunt houden, zonder maar alles te slikken wat het college van B. en W. je voorzet. Bouwen is het parool. De achterstand moet ingehaald maar ook dient gezorgd voor huisvesting voor de tienduizend inwoners, die er in vijf jaar bijkwamen. Bouwen dus. Maar hoe? Systeembouw of traditionele bouw is geen vraagstuk. Beide leveren goede huizen. Maar toch is oppassen de boodschap. Het gaat om goede woningen. Woningen voor jonge en groeiende en grote gezinnen. Woningen waar de bergruimte niet vergeten is, waar de badcellen voor het gebruik gereed zijn, zodat ze niet als kolenhok gebruikt worden. Moderne huizen worden er gebouwd, waar het eigen tuintje taboe is en men overgaat op gemeenschappelijke tuinen. Fraaie blokken woningen verrijzen er zo met ruime straten, met veel groen en veel licht. Daarin kan ook het anti-revolutionaire raadslid zich uitleven. Geen huurkazernes, maar goede woningen voor arbeider en middenstander.

Maar dan komt er een nieuw probleem. Als we niet oppassen komen er hele stadswijken zonder winkels. Geen bakker, geen groenteboer, geen schoenmaker en geen kapper.

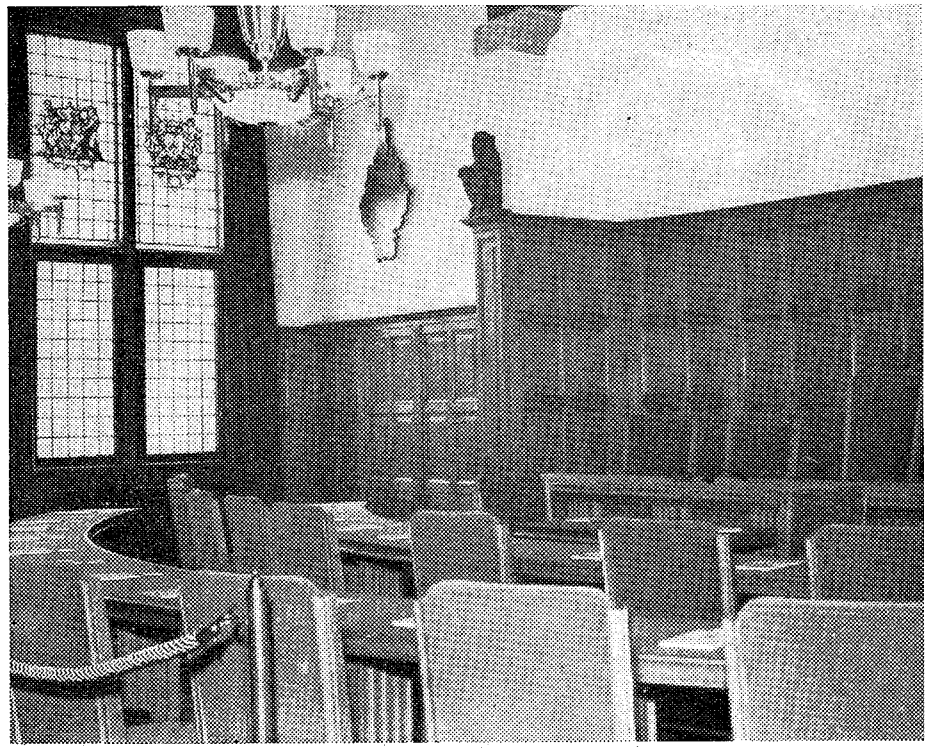
Arme huisvrouw die straks hele einden moet lopen of alles aan huis moet laten bezorgen. Winkels moeten er zijn. Dank zij Lieftinck's financieringsregeling komen particuliere bouwers er niet aan te pas. De gemeente gaat winkels bouwen. De anti-revolutionaire raadsleden gaan ermee accoord. Het kan niet anders en het gaat hier om het welbegrepen belang van de bevolking.

Maar de winkels met woonhuizen worden zo opgezet dat de winkeliers ze kunnen kopen, hetzij direct, hetzij na enkele jaren. En straks komen de winkels in een blok van een woningbouwvereniging.

Die woningbouwverenigingen mogen niet worden vergeten. Als het kan, zij het eerst aan de beurt. De particuliere bouwers krijgen het overigens geringe toegewezen normale bouwvolume en zo verrijzen er middenstandswoningen, voor wie er een kopen wil.

Aanleg van sportvelden door de gemeente. Door de uitbreiding zijn bestaande sportterreinen onteigend. Door de groei van de bevolking zijn er veel meer nodig. Moeten we daar als anti-revolutionair aan mee doen? Natuurlijk doen we mee, want we willen zoveel mogelijk een harmonische stad bouwen. Huizen en fabrieken zijn niet voldoende. Recreatie moet er ook zijn. En dus leggen we speeltuinen aan (verder te exploiteren door oudervereniging) en speelweiden, plantsoenen en wandelwegen. De burgerij moet zich kunnen verpozen. Dat is een van de dingen

waardoor men het beangstigend verval tot massamens althans enigermate kan tegenhouden. De clubs zelf sportvelden laten aanleggen? Dat is onmogelijk althans voor de gewone Zaterdagmiddagclubs. Daarom doet de gemeente het en de anti-revolutionair steunt dat streven. Goed bespeelbare velden, geen stadions. Bovendien, zal er van verplaatsing van de Zondag naar de Zaterdag ooit iets terecht komen, dan dienen er voldoende sportvelden te zijn. Als dan de gemeente zorgt dat de velden zo worden aangelegd dat ze samen een fraai complex vormen met beplanting en wandelwegen, dan profiteert heel de bevolking er van, ook zij die niets van korfbal, voetbal of hockey afweten.

Raadzaal van Vlaardingen

Als anti-revolutionair raadslid in een groeiende gemeente met zijn vele initiatieven en zijn vele risico's voel je je ietwat verwant met onze Calvinistische vaderen uit vroeger eeuw, die in hun plannen heel de wereld opnamen. Expansie is toch immers een goed Calvinistisch begrip? Een Calvinist is meestentijds een nuchter mens. Hij scharrelt maar niet wat heen en weer. Daaraan en daardoor is hij gebonden, maar het is hem tevens een toren, van waaruit hij de werkelijkheid en de kansen scherp ziet en ze dan ook grijpt.

Anti-revolutionairen zijn voor bevordering van het particulier initiatief. Maar als dat initiatief slaapt of als men niet goed durft (en dat komt in de snel groeiende stad voor, de bevolking houdt de groei economisch en sociaal niet altijd bij) dan moet de gemeente de mensen soms een stootje in de goede richting geven, ze over de moeilijke drempel heen helpen. En dan neemt de gemeente desnoods deel in het oprichtingskapitaal van een koelhuis of een hotel juist om te stimuleren.

Maar de groeiende stad brengt voor het anti-revolutionair raadslid ook zijn conflicten mee. Industrialisatie betekent in meer dan een opzicht wijziging in het karakter van de gemeente. Het oude vertrouwde beeld van de in hoofdzaak orthodoxe plaats verbleekt. De kerken houden procentsgewijze de groei van de bevolking niet bij. Het christelijk element wordt geringer. Dan maar geen uitbreiding? Voor zo'n politiek is een anti-revolutionair niet te vinden. Doen wat onze hand vindt om te doen. Maar dan tevens werken aan de activering van de burgerij, van de kerken, van het organisatieleven om cultureel en geestelijk de nieuwe bevolking te kunnen opvangen. Dan kom je er vanzelf toe om het werk onder de massajeugd te subsidiëren, omdat hier nog een kans ligt, meer dan in de grote stad, die jeugd op te vangen.

Als de gemeente een zwembad bouwt of een stadsgehoorzaal (door belangrijke giften via goed koopmanschap daartoe in staat gesteld) dan komt ook de Zondagsrust ter sprake. Dan blijkt dat zowel onder de bevolking als in de raad de waarde van de Zondag als dag des Heren veel minder beseft wordt dan vroeger.

Dan is het anti-revolutionaire raadslid dat de strijd tegen verdere devaluatie van de Zondag in het openbare leven moet aanbinden. Niet door te pleiten voor een algemeen verbod van alles op Zondag, maar wel door vast te houden dat de gemeente zich heeft te onthouden van alles wat de Zondagsrust in gevaar brengt. De anti-revolutionair moet dat doen, omdat anderen het niet doen. De C.H.U. gaat meestal grotendeels overstag en de S.G.P. bepaalt zich tot het afleggen van de verklaring, dat men tegen is. Aan de anti-revolutionairen laat men het over de argumenten te leveren en te trachten de tegenstanders te overtuigen.

Een groeiende stad betekent het investeren van veel kapitaal (grondaankoop, woningbouw, uitbreiding openbare nutsbedrijven enz.) en dus het belasten van de gewone dienst met steeds groter wordende sommen aan rente en aflossing. Een gezond financieel beleid is dus hard nodig. Ook hier is de anti-revolutionair weer actief. Geen beknibbelen op allerlei uitgaven, maar de grote lijn vasthouden. Tegenstand bieden aan het streven om door andere methoden van afschrijving de lasten naar de toekomst te verleggen. Batige saldi bestemmen voor schuldaflossing enz.

Uitbreiding en vernieuwing, accoord! De anti-revolutionair doet mee. Maar hij blijft als Calvinist, ook realist. Hij heeft oog voor de verbinding met het verleden en ziet daarin ook veel goeds. Daarvoor staat hij eveneens op de bres. De groeiende gemeente geeft het anti-revolutionaire raadslid de kans te tonen de wijdheid van blik en de ruimheid van opvatting, die behoort bij het Calvinistisch beginsel. En daardoor bereikt men natuurlijk niet altijd dat de gemeente op het anti-revolutionaire kompas vaart, maar wel dat de koers een paar streken in anti-revolutionaire richting wordt verlegd.

uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

VAN A TOT Z.

We gaan dit keer „onze" ministers onder de parlementaire loupe nemen, Mr Algera en Prof. Zijlstra.

Dat „onze" is daarbij natuurlijk heel verkeerd. Wij mogen wel spreken van „onze" kamerleden. Een kamerlid vertegenwoordigt in de Staten-Generaal een bepaald beginsel. Hij mag dus — min of meer — partijman zijn, al is hij geen lasthebber van de partij.

Maar een minister is dienaar van de Kroon. Voor hem geldt in sterke mate het bekende: „Hoe dichter bij de Kroon, hoe minder partijman." Een minister vertegenwoordigt niet een deel van het volk, een bepaalde groep. Hij is lid van het kabinet, dat is mee-drager van het overheidsgezag.

Maar toch: onze ministers, niet in staatsrechtelijke zin, maar heel doodgewoon persoonlijk. Die ministers, met wie we ons verbonden, eigen voelen, omdat we weten, dat zij leven uit hetzelfde geloof en naar hetzelfde beginsel als wij. Dat weten we, en dat horen we gelukkig ook in de woorden, die ze spreken in het parlement.

Is het dan een wonder, dat we met meer dan gewone belangstelling letten op de verrichtingen en redevoeringen van deze beide bewindslieden?

Nu heeft hun ministerschap op het moment, dat we dit schrijven, nog maar nauwelijks zeven maanden geduurd. Zij zijn dus nog maar bezig met de aanloop, in de periode van het „zich aangorden". Dan past nog geen roemen, maar dient voorzichtiglijk nog even afgewacht.

Niettemin, er is het een en ander gezegd en gebeurd, na de begrotingsdebatten in de Tweede Kamer, waarover al geschreven werd. Daar wordt dan nu het zoeklicht op gericht.

BELANGRIJKE TAAK.

Bij de kabinetsformatie van het vorig jaar was het departement van Verkeer en Waterstaat er een van het tweede plan. Naast de departementen, die de economische en financiële politiek bepalen bijvoorbeeld, of ook naast de departementen, die het binnenlands bestuur beheersen (belangrijk ook door het grote aantal benoemingen, dat deze in handen hebben — Binnenlandse Zaken, Justitie, O. K. en W.) placht men Verkeer en Waterstaat te stempelen als een „technisch" departement. De vorige beheerders van deze portefeuille waren dan ook niet-politieke figuren: Spitzen en Wemmers.

De nationale ramp heeft dat met een slag veranderd. Het beleid van Waterstaat is nu ineens een zaak van het grootste gewicht. Op de schouders van Mr Algera rust een zware verantwoordelijkheid.

Ook hier staan we nog slechts aan het begin. Maar uit wat tot dusver werd vertoond, mogen we toch al wel concluderen, dat Waterstaat bezield is met de wil, de zaak met grote energie en voortvarendheid aan te pakken. Dat is toch wel de meest bescheiden lof, die men mag uitspreken. Welnu, die geest komt op het credit van Waterstaat in zijn volle omvang, maar die geest komt ook op het credit van de verantwoordelijke bewindsman. Geloof maar, als het niet vlotte, men zou de verantwoordelijke man weten te vinden. We zijn daar niet bang voor. Mr Algera heeft zelf van het eerste ogenblik fors aangepakt en fors laten aanpakken. Hij zal zeker zorgen, dat het herstel wordt voltooid met hetzelfde élan als waarmee het begonnen is.

De ironie van het leven brengt nu de minister in deze situatie, dat hij, die altijd op de bres gestaan heeft voor de

Minister Algera

eigen taak en de eigen bevoegdheid van de lagere organen — niet het minst van de provincie — door de omstandigheden gedwongen werd alle bevoegdheden op waterstaatkundig gebied naar zich toe te halen — vooral ook ten koste van de provincie. Niet blijvend, doch slechts voor een paar jaar. Niet in een gewone wet, maar door een tijdelijke noodwet. Voor een vlot herstel was dat nodig.

Minister Zijlstra

Er waren wel stemmen, in de Tweede Kamer, die betwijfelden, of het wel nodig was, zozeer in de gewone bevoegdheidsverdeling in te grijpen. Leden, die meenden, dat beter de leiding van het herstel bij de provincie gebleven zou zijn of bij nog kleinere eenheden als de waterschappen. Alleen bij wijze van uitzondering zou de centrale overheid moeten ingrijpen.

De minister toonde echter aan, dat zijn oplossing de beste is. Geen instantie kan over zoveel materiaal beschikken als de Rijkswaterstaat. Dat kan nu alles op de rampgebieden geconcentreerd worden. En in dat gebied zelf moet ook één instantie tenslotte de leiding hebben. Want nog kan het op een bepaald punt critiek worden. Dan moet onmiddellijk alles daarop gericht worden.

De Kamer accepteerde graag de toezegging van de minister, dat hij geen dag langer bevoegdheden aan de normale organen zal onthouden dan strikt nodig is. Men weet goed genoeg, dat dit voor hem geen phrase is. Want men weet, dat het kamerlid Algera zichzelf niet verloochend heeft en als minister dezelfde opvatting huldigt, die hij steeds heeft verdedigd. Dat klonk ook door in de woorden, waarmee hij zijn redevoering besloot: „Ik weet, dat er grote bevoegdheden aan de Minister worden gegeven, bevoegdheden, die ik niet begeer. Aan de andere kant is het echter zó, dat ik ook de verantwoordelijkheid niet wens te schuwen. Ik meen, dat het noodzakelijk is, dat ik die verantwoordelijkheid tegenover de Kamer op mij neem."

OP Z'N WENKEN BEDIEND

Minister Zijlstra is vooral weer voor het voetlicht getreden bij de verdediging van zijn begroting in de Eerste Kamer. Men kende hem daar al door zijn optreden aan de overzijde van het Binnenhof. Daardoor miste zijn rede hier het verrassende van het nieuwe. Maar ook hier maakte hij indruk door zijn beheersing van de stof en door het gemak, waarmee hij moeilijke vraagstukken hanteert.

Het meest critisch gestemd was wellicht (over de communisten spreken we niet) 's ministers geestverwant en vroegere collega, Prof. Hellema, die overigens op grond van ervaringen van vroeger, gaarne zijn vertrouwen aan de minister schonk.

Waarom dan critiek? Deze betrof het tempo van de Regering. Prof. Hellema noemde een aantal punten, ten aanzien waarvan enkele maanden geleden in de Tweede Kamer toezeggingen werden gedaan, nota's of maatregelen werden aangekondigd, doch waarmee men nu, drie, vier maanden later, nog geen stap verder gekomen is of, naar het schijnt, zelfs teruggekrabbeld is. Deze critiek richtte zich niet zozeer tegen deze minister, maar tegen de Regeringspolitiek in het algemeen. De industrialisatie, de belastingverlaging, de huuraanpassing en meer punten noemde Prof. Hellema als voorbeeld.

Het was voor minister Zijlstra — en ook voor de A.R.-criticus — prettig, dat de laatste hier en daar op zijn wenken bediend kon worden. De toegezegde industrialisatienota kon de minister immers op zeer korte termijn toezeggen — zij is inmiddels al gekomen — en de hoofdlijnen ervan kon hij reeds aanstippen: belastingverlaging, een transformatiefonds ter bevordering van de investering, ruimer steun voor de technische ontwikkeling in nieuwe projecten. En daarnaast kon de minister er op wijzen, dat de cijfers zowel ten aanzien van de export als ten aanzien van de arbeidsproductiviteit en de werkloosheid een gunstige ontwikkeling tonen. Waarbij hij niet verheelde. dat de uiterste inspanning gevergd zal worden, om te zorgen, dat er in ons land voor alle handen werk zal zijn.

Zo mogen we de critiek van Prof. Hellema interpreteren als een vriendelijke aansporing aan de minister; een aansporing, omdat wij „de beweeglijkheid van geest en de behoefte aan een snel, daadkrachtig optreden van deze bewindsman kennende", veel van hem verwachten.

Nog slechts enkele dagen scheiden ons van de gemeentestembus. Hebben wij dan onze plicht gedaan? Zijn wij er op uit geweest en hebben wij met vrienden en kennissen over de zaak gesproken? Vele besturen zijn van oordeel: „Onze mensen stemmen wel goed". Alles tot uw dienst, maar dat is niet voldoende. Het is trouwens maar de vraag wat onder „onze mensen" moet worden verstaan. Winnen, werven — huisbezoek is het parool — ook daar waar men niet direct een geopend oor vindt, ook daar waar men misprijzend staat tegenover de anti-revolutionaire politieke gedragslijn. Overtuigen door argumentatie. Maar bezield!

DE RAADSVERKIEZINGEN

H. M. OLDENHOF

en wat er aan vast zit

Binnenkort zullen de kiezers weer in staat worden gesteld hun eigen „hoofd" te kiezen. Op 27 Mei a.s. zullen de ingezetenen van de gemeente, voorzover zij aan de wettelijke vereisten voldoen, naar de stembus tijgen om een nieuwe gemeenteraad samen te stellen. Die gemeenteraad staat, naar luidt van de uitdrukkelijke bepaling van de grondwet, „aan het hoofd der gemeente".

Het is voor ons burgemeesters merkwaardig, telkens te moeten constateren, dat het publiek hier maar slecht aan wil. Steevast word je voorgehouden (en dat heus niet alleen als de mensen een beroep op je doen, omdat ze om een huis verlegen zitten): „U bent toch het hoofd der gemeente!"

Dat deze gedachte fout is, kan al hieruit blijken, dat de burgemeester in de raadsvergaderingen slechts een adviserende stem heeft. Tenzij hij ook lid van de raad zou zijn; een wettelijk toelaatbare, maar ongewenste situatie. De raad is dus autonoom, hij kan zijn eigen gang gaan.

Dit is te meer van betekenis, omdat de raad **bestuurs**college is. Hij controleert niet slechts de handelingen van burgemeester en wethouders, hij bestuurt mede de gemeente en heeft verordenende bevoegdheid. De gang van zaken in de gemeente wordt uiteindelijk bepaald door de raad, niet door de burgemeester.

„Alles goed en wel," zal misschien iemand zeggen, „laat die raad machtig zijn, maar wat maakt het nu uit hoe hij is samengesteld: het gaat toch immers om plaatselijk belang."

Inderdaad, maar niet ieder heeft dezelfde kijk op dat plaatselijk belang.

De man, die zich in geloof aan Gods wet gebonden weet, heeft ten aanzien van vraagstukken als: gemeente en cultuur, gemeente en jeugd, Zondagsrust, openbare zedelijkheid, e.d., een andere opvatting dan de humanist. De Anti-revolutionair denkt over de ingelimiteerde oprichting van gemeente-bedrijven en over de eindeloze gemeente-bemoeiïng anders dan de socialist. Wie door de rode bril kijkt acht de samenleving pas gelukkig wanneer de overheid de zaken dirigeert. Wij, Anti-revolutionairen ontkennen allerminst, dat de overheid het algemeen welzijn behoort te behartigen, maar wij menen, dat dit het best wordt gediend door allereerst de verantwoordelijkheid en het initiatief van particulieren en van maatschappelijke- of kerkelijke organen te erkennen en aan te moedigen.

Moet er, om een voorbeeld te noemen, in een bepaalde plaats een ziekenhuis komen, dan dient de gemeente de oprichting slechts dan ter hand te nemen wanneer andere initiatieven uitblijven of ontoereikend zijn. Bij al deze dingen gaat het waarlijk niet om meer of minder vooruitstrevendheid. Progressiviteit is niet het monopolie van een enkele partij. Het betreft alleen een principiëel verschil van inzicht omtrent de aard en de omvang van de overheidsbemoeiïng.

* * *

De raadsverkiezing heeft nog verdere gevolgen dan de samenstelling van de raad.

Ook de vorming van het College van Burgemeester en Wethouders is ervan afhankelijk.

Op iedere raadsverkiezing volgt de verkiezing van wethouders. Een bedrijf, dat soms nogal deining veroorzaakt. Bij de behandeling van een voorstel tot verhoging van de wethouderssalarissen hoorde ik eens een raadslid verklaren: „Er is al een hevige strijd gevoerd om deze wethouders achter de groene tafel te krijgen. Als de bezoldiging wordt verbeterd, dan wordt het straks helemaal „moord en doodslag".

Het wethouderschap is, evenals het burgemeestersambt, in het algemeen wel een begeerd ambt. Het is ook een zeer belangrijk ambt. Wat ik hierboven over de raad opmerkte, geldt nog in sterkere mate voor het College van Burgemeester en Wethouders dat in zijn **dagelijkse** bestuursarbeid grote invloed oefent op de koers van het schip der gemeente. Welnu, één zetel meer of minder in de raad is niet zelden beslissend voor het al of niet optreden van een A.R. wethouder. En zo kan van één stem, uitgebracht bij de raadsverkiezing de samenstelling van het College van Burgemeester en Wethouders afhangen.

Tenslotte, er is een zeker — zij het ook door andere omstandigheden mede beïnvloed — verband tussen raadsverkiezing en burgemeestersbenoeming. Het is bekend, dat bij de benoeming van een burgemeester onder meer nauwlettend acht wordt geslagen op de partijverhoudingen in de raad.

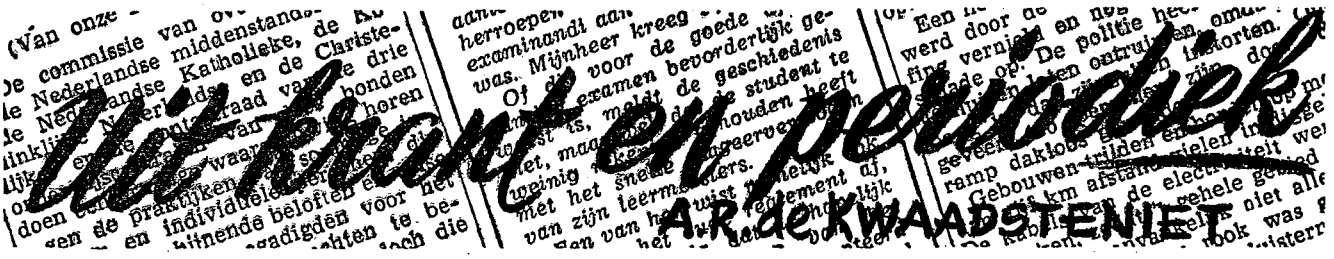
Nu heb ik al betoogd, dat het burgemeestersambt nogal eens wordt overschat: de burgemeester is niet het hoofd der gemeente. En hij is ook niet de allesbeheersende figuur, waarvoor hij soms wordt aangezien, getuige het volgende briefje, dat ik jaren geleden ontving:

> „Hooggeachte Heer Burgemeester,
> „Daar ik er toch zo tegen opzie dat mijn man misschien „weer gauw thuis komt, vraag ik U beleeft of U hem „nog niet weer in dienst kunt plaatsen hij kan best „soldaat zijn om die breuk."

De afzendster kende de burgemeester tè grote bevoegdheden toe. Maar nu is het toch mijn bedoeling ook weer niet de lezer te suggereren, dat het burgermeestersambt niet van betekenis zou zijn en dat deze functionaris er maar een beetje bij zou hangen. Zo is het gelukkig ook niet. Als voorzitter van de raad en van het college van burgemeester en wethouders — waarin hij wèl stem heeft — is zijn positie belangrijk en verantwoordelijk. Professor Oppenheim ging zelfs zo ver, dat hij hem „de ziel" der gemeente noemde.

Laat de kiezer er dan door het uitbrengen van zijn stem bij de raadsverkiezingen het zijne toe bijdragen, dat de gemeente bij een eventuele vacature een goede „ziel" ontvangt. Hiermede bedoel ik uiteraard niet „een goede ziel", maar: een A.R. ziel.

Ik hoop duidelijk te hebben gemaakt, dat er aan de raadsverkiezing heel wat vast zit. Er staan grote belangen op het spel. Moge iedere A.R. zich daarvan ook in de voorbereiding van de verkiezing bewust zijn.

Hoe staat het met de doorbraak?

In het Januari-nummer van „Socialisme en Democratie", het maandblad van de Partij van de Arbeid, heeft prof. dr. W. Banning een artikel geschreven over „Balans van een discussie", waarin ook de doorbraak ter sprake komt.

D. W. Ormel, die daarop in „Patrimonium" de aandacht vestigt, geeft de volgende citaten uit het artikel van prof. Banning:

> „Duidelijk is in elk geval, dat een proces van geestelijke gisting — enerzijds het gevolg van de doorbraak, anderzijds de voorwaarde voor een diepere doorwerking ervan — volop aan de gang is. Mijnerzijds betreur ik daarbij twee dingen: 1. dat in deze discussie de orthodox-protestanten verstek hebben laten gaan: juist zij moèten het hunne zeggen over de betekenis van utopie en toekomst, verwachting en innerlijke spankracht der beweging; 2. dat niet scherper en feller is ingegaan op het reële gevaar van afsluiting der werkgemeenschappen, wil men: van de verzuiling binnen de partij. Ik betwijfel voorshands of hier een taak ligt voor het partijbestuur; wel is naar mijn mening uit de gepubliceerde artikelen duidelijk hoezeer het nodig is, dat men in de diepte met elkaar blijft spreken, en verkeren, wil het socialisme meer dan een levensbeschouwelijke blokkendoos, wil het een levende kracht in ons hele volk zijn."

En verder, schrijvende over het socialisme en de cultuurproblemen:

> „Hier komt opnieuw aan de orde de vraag naar de bijdrage van de levens-beschouwingen binnen en buiten de partij. Ik veroorloof mij, ter afsluiting van mijn balans, over beide een enkele opmerking. Eerst wat betreft de werkgemeenschappen binnen de partij. Niemand zal kunnen ontkennen — daarvoor liggen de feiten te klaar aan de dag — dat er in de geschiedenis van de P. v. d. A. tot heden toe geen enkele aanleiding is geweest voor enige groepering, om zich innerlijk gekrenkt of belemmerd te gevoelen. Daarnaast heb ik persoonlijk het vrij sterke gevoel: wij komen nergens wezenlijk uit boven de burgerlijke verdraagzaamheid, wij „ontmoeten" elkaar niet meer in de personalistische betekenis, waarin ontmoeting wederzijds zegen betekent, wij verrijken elkaar niet meer, omdat wij ons opsluiten.... in onze vrijheid."

In „Patrimonium" tekent D. W. Ormel daarbij aan:

> „„Afsluiting der werkgemeenschappen" — „verzuiling binnen de partij" — het klinkt niet erg bemoedigend voor degenen, die op de doorbraak al hun verwachting hadden gevestigd. Nog somberder klinkt de uitspraak, dat men elkaar — niet meer — ontmoet.
>
> Als dit zo is, is dan de doorbraak niet mislukt? En ligt de verklaring daarvan niet in de woorden, waarmee dezelfde prof. Banning zijn werk „Hedendaagse Sociale Bewegingen" afsluit, n.l., „dat de keuze in sociaal en politiek opzicht tenslotte gedaan wordt op grond van de laatste en diepste waarden, die wij in onze levensovertuiging belijden"?"

Als zelfs prof. Banning zulke pessimistische klanken moet laten horen, dan zullen de resultaten van de „doorbraak" toch zeker niet aan de verwachtingen beantwoorden. Al zal zo tegen de Gemeenteraadsverkiezingen wel weer met veel ophef over de zegeningen daarvan gesproken worden.

Prof Banning vertelt ons evenwel, dat de practijk sterker is dan de leer en dat de doorbrekers zich in eigen partij . . . isoleren.

Het socialistische N.V.V.

Telkens als het pas geeft — dat is in dagen, dat extra aandacht aan ledenwerving geschonken wordt — krijgt men te horen, dat het N.V.V., het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, zo ruim van instelling is, dat ieder daarin op zijn plaats is. Protestanten, Rooms-Katholieken en Humanisten kunnen toetreden. Zij zullen in niets worden gehinderd. En tot welke partij men behoort is om het even, want het N.V.V. is niet verbonden aan enige politieke partij.

Zo zo zegt men het telkens weer. En toch leert de partij ook telkens opnieuw, dat die stelling onwaar is.

„De Gids", het orgaan van het C.N.V. stelt dat als volgt in het licht:

> „'t Was Zaterdag 28 Maart.
>
> „Het Vrije Volk" stond vol met verslagen van een congres van de Partij van de Arbeid. Daaronder troffen we ook een verslag aan van hetgeen H. Oosterhuis namens het N.V.V. gezegd heeft. Onder meer:
>
> „Er is", zo zei Oosterhuis, „een zekere latente verbondenheid tussen P. v. d. A. en N.V.V. Wij voelen ons in dit congres van deze partij thuis, als socialisten en als N.V.V.-ers".
>
> Nu, dachten we, dat is open en eerlijke taal.
>
> Latent, dat is sluimerend, verborgen.
>
> Dus: een sluimerende, een verborgen verbondenheid tussen P. v .d. A. en N.V.V.
>
> We dachten: dat klopt. En eveneens klopt, dat men zich èn als socialist en als N.V.V.-er in deze partij thuis voelt.
>
> Het klopte blijkbaar ook naar het oordeel van de partij-leiding, want toen de leiding moest verdedigen dat het partij-bureau van Amsterdam naar Den Haag werd verplaatst, werd als één der argumenten gebruikt, dat ook het N.V.V. besloten had, naar Den Haag te verhuizen....
>
> 't Was Maandag 30 Maart.
>
> Nóg stond „Het Vrije Volk" vol met verslagen van

het congres.. Doch tussen al die verslagen troffen we een klein berichtje aan. Er stond boven „Niet namens N.V.V.". En het berichtje zelf luidde:

„In onze editie van Zaterdag meldden wij, dat H. Oosterhuis, de voorzitter van het N.V.V., op het P. v. d. A.-congres een korte rede heeft gehouden. De heer Oosterhuis maakt ons er op attent, dat hij niet heeft gesproken n a m e n s het N.V.V., zoals wij ten onrechte berichtten."

Nu, als Oosterhuis dit mededeelt, is dat zo. Maar Oosterhuis behoeft niet per sé namens het N.V.V. te spreken, als hij ware dingen zegt. Het gaat ten slote om de werkelijkheid, en die klopt op de toespraak van Oosterhuis."

Waarom er niet rond voor uitgekomen? Evenals voor de oorlog S.D.A.P. en N.V.V., zo ook na de oorlog P.v.d.A. en N.V.V., twee s o c i a l i s t i s c h e organisaties.

Eerlijkheid, ook hier, mijne heren!

„Triomf der gemoedelijkheid"

Hoe denkt „men" over een politieke partij, over een bepaalde politieke partij? Couranten, die geen uitgesproken politieke richting aanhangen, zoals b.v. „Het Rotterdamsch Parool" — dat evenwel sterk op de Partij van de Arbeid gericht is, al mag dit blad geen aanspraak maken op de naam van partijorgaan — kunnen soms weergeven, wat het publiek, dat politiek geen eigen mening heeft, denkt.

Het genoemde blad schrijft onder de titel „Triomf der gemoedelijkheid" o.m.:

„Wie meent, dat de Anti-Revolutionnaire Partij ook de meest on-revolutionnaire partij in Nederland is, vergist zich. Naar onze mening komt deze omschrijving toe aan de C.H. Unie, die nu te Amsterdam weer een van haar gemoedelijke congressen heeft gehouden. Steeds weer treft het ontbreken in die kring van bewogenheid, van geladenheid, van strijdpunten, die nopen tot diepgaande bezinning. Wat is de bindende kracht in deze politieke groepering?....

Voor het vinden van een antwoord op deze vraag moet er rekening mee worden gehouden dat actie, strijd en strijdbaarheid niet alleen mensen aantrekt, maar ook mensen afstoot. En het is volstrekt niet gezegd, dat de laatsten uitsluitend onverschilligen zijn. Velen van hen zijn goedwillende lieden, alleen maar meer dan anderen geneigd, te leven naar traditionele opvattingen en zeer bereid, anderen met rust te laten, mits die anderen ook hen maar hun gang laten gaan....

Deze groepering berust veel meer op traditie, op een soort intuïtieve verbondenheid dan op politieke gelijkgezindheid. Men hoort bij elkaar, dat staat voorop; en als vertegenwoordigers van de partij eens ongelijk denken en stemmen over bepaalde punten, dan moeten zij dat zelf maar weten. De voornaamste reactie op bedenkingen en critiek van anderen is dan ook steeds: wat hebben ze er mee te maken; laten ze zich niet met ons bemoeien!

Het is de triomf der gemoedelijkheid en zelfgenoegzaamheid. Deze gemoedelijkheid heeft ook weer hoogtij gevierd op het congres....

Leerrijk voor de geest der vergadering (en der partij) was voorts het duidelijk onbehagen over discussies van politieke aard. Waarvoor heb je dan een hoofdbestuur? Waarlijk, telkens opnieuw vraagt men zich af, wat de C.H.U. eigenlijk is: een politieke partij of een societeit, waar men in vriendschappelijke kout de gezelligheid zoekt.

De C.H.U. bedoelt het wel goed, zij regeert ook wel mee; maar draagt zij nog wel veel bij aan de gedachten- en oordeelvorming? Naar onze mening is zij weinig meer dan een veilige vluchtheuvel voor mensen, die maar liever met rust worden gelaten."

Wij zouden over deze beschouwing nu ook wel eens een oordeel van Christelijk-Historische zijde vernemen. Zien de Christelijk-Historischen hier hun beeld juist getekend?

Het nieuwe herkenningsteken

Op een vergadering van de Partij van de Arbeid te Rotterdam-Zuid heeft ir S. A. Posthumus een korte rede gehouden.

In zijn korte rede heeft hij — blijkens een verslag in „Het Vrije Volk" — gezegd:

„Bij de komende raadsverkiezingen gaat het er om de doorbraak te bevestigen. Daarom zijn de verkiezingen voor de raad ook van nationale betekenis, zei spr. De tijd nadert, dat conservatief en progressief de herkenningstekenen in de Nederlandse politiek en voor de partijformatie zullen zijn. De P. v. d. A. is er een levend bewijs voor, nog weer geleverd bij jongste behandeling van de Zondagswet, hoe katholieken, protestanten en humanisten samen en gesloten in één politieke partij kunnen werken."

Er is wel enig verschil tussen prof. Banning en ir. Posthumus over de waardering van de doorbraak. Maar beider woorden zijn een waarschuwing voor allen, die nog van oordeel zijn, dat politiek méér is dan zakelijkheid en die er van overtuigd zijn, dat ook bij de raadsverkiezingen beginselen van betekenis zijn.

De P.v.d.A. krijgt de primeur

Na de oorlog is enkele malen gebleken, dat socialistische ministers er soms eigenaardige opvattingen op na houden van hetgeen zij in hun functie al of niet kunnen doen. Minister Suurhof heeft daarvan ook weer een staaltje te zien gegeven. Het „Algemeen Handelsblad" wijst daarop met de volgende woorden:

„In antwoord op de critiek op de dure uitvoering van de sociale wetgeving, welke onlangs is geuit door prof. Van Esveld, werd het partij-congres (van de Partij van de Arbeid) vergast met een staatkundige primeur. De minister van Sociale Zaken had namelijk de P. v. d. A.-voorman (mr Burger) „zo juist gemachtigd mede te delen, dat een nieuw, vereenvoudigingsontwerp op het gebied der sociale verzekering op het ogenblik bij de Raad van State om advies is." Nu gunnen wij j o u r n a l i s t i e k gesproken ieder op zijn tijd een primeur. Dat brengt immers leven in de brouwerij. Wat echter voor het dagbladwezen volmaakt acceptabel is, geldt niet voor een politieke vergadering. Wij achten het dan ook volmaakt onjuist, dat minister Suurhof zijn partijgenoot „machtiging" tot deze verklaring heeft gegeven. Deze mededeling behoort niet te worden gedaan ten bate van één partij. Blijkbaar heeft de minister van Sociale Zaken het voor de zuiverheid van de staatsrechtelijke zeden zo juiste adagium vergeten: „Hoe dichter bij de Kroon, hoe minder partijman.""

De sociale politiek onzer partij

A. STAPELKAMP

Wij willen in dit artikel iets zeggen over de houding onzer partij met betrekking tot de belangrijkste sociale wetten, die in de loop dezer eeuw zijn tot stand gekomen.
Daaruit zal blijken dat daaraan van Anti-revolutionaire zijde altijd loyale steun is geboden.

Wij beginnen dan bij de Industriële Ongevallenwet. Een der meest belangrijke verzekeringswetten, die ons land kent. Hoewel Kuyper tegen de uitvoeringswijze ernstige bezwaren had, heeft hij er toch zijn stem niet aan onthouden. Hij wilde niet dat de arbeiders het slachtoffer zouden worden van de koppigheid van de Minister.

De Invalditeitswet is het werk van Talma. De kamerfractie heeft hem bij monde van Mr Rutgers van harte gesteund.

Hetzelfde is geschied met betrekking tot Talma's ziektewet. Helaas heeft het liberale kabinet dat na het Ministerie Heemskerk optrad deze wet niet uitgevoerd. Het was Minister Slotemaker de Bruïne die 10 jaar later deze arbeid tot uitvoering kon brengen. Ook deze heeft daarbij de volledige steun gehad van de kamerfracties. Dit laatste kan ook gezegd worden ten aanzien van Talma's arbeid voor de ondergrondse arbeid, de stuwadoors en steenhouwers te beschermen tegen de nadelige gevolgen van hun werk.

Wanneer tussen de eerste en tweede wereldoorlog een arbeidsgeschillenwet, een wet op de collectieve contracten en de mogelijkheid van algemeen verbindend verklaren van dergelijke contracten tot stand komen, dan is het weer de anti-revolutionaire partij, die aan deze wetten con amore steun biedt. Zij biedt die steun ook wanneer zoals bij de arbeidsgeschillenwet de S.D.A.P. verstek laat gaan.

In 1939 komt de kinderbijslagwet tot stand.

Het is opnieuw de anti-revolutionaire partij die deze wet mede in het Staatsblad brengt. Zij doet dit omdat zij principieel van gevoelen is dat de loonberekening moet geschieden naar twee normen: a. arbeidsprestaties en b de behoefte van de arbeider.

De kinderbijslag bedoelt aan dit laatste element te voldoen.

Om de zelfstandigen en speciaal de middenstand te helpen werd steun verleend bij de totstandkoming van de vestigingswet kleinbedrijf en de Bedrijfsvergunningenwet, eveneens aan tal van andere maatregelen, die beoogden de middenstand en de landbouw op het economische vlak in de strijd voor het bestaan te helpen. Na de tweede wereldoorlog heeft de partij, hoewel zij toen met de elkander opvolgende kabinetten in een heftige strijd gewikkeld was over de Indonesische politiek aan alle goede sociale en economische maatregelen steun verleend.

Dat begon reeds met de Noodwet-Ouderdomswet. Hoewel de Anti-rev. partij van gevoelen was en nog is, dat de vorm, waarin deze wet was vervat, verwerpelijk was, heeft zij deze als **noodregeling** aanvaard, teneinde de ouden van dagen te hulp te kunnen komen.

Bij de voortgaande ontwaarding van het geld heeft de A.R. kamerfractie herhaaldelijk het pleit gevoerd voor de mensen met z.g.n. vaste inkomens, trekkers van invaliditeits en ongevallenrenten, gepensionneerden enz. Zonder grootspraak kan worden gezegd dat het mede aan het herhaaldelijk pleiten van anti-revolutionaire zijde te danken was dat hier ten slotte een redelijke toeslag werd ontvangen. Bij de behandeling van de wet op de Bedrijfsorganisatie van de Ondernemingsradenwet en de Wachtgeld- en Werkloosheidswet heeft de kamerfractie alle steun aan de desbetreffende ministers geboden.

Dat aan eerstgenoemde wet tenslotte de stem werd onthouden lag op een ander vlak. Het ging niet tegen de wet als zodanig, maar tegen de instellingsprocedure voor bedrijfsraden die naar het oordeel der fractie in strijd was met de grondwet.

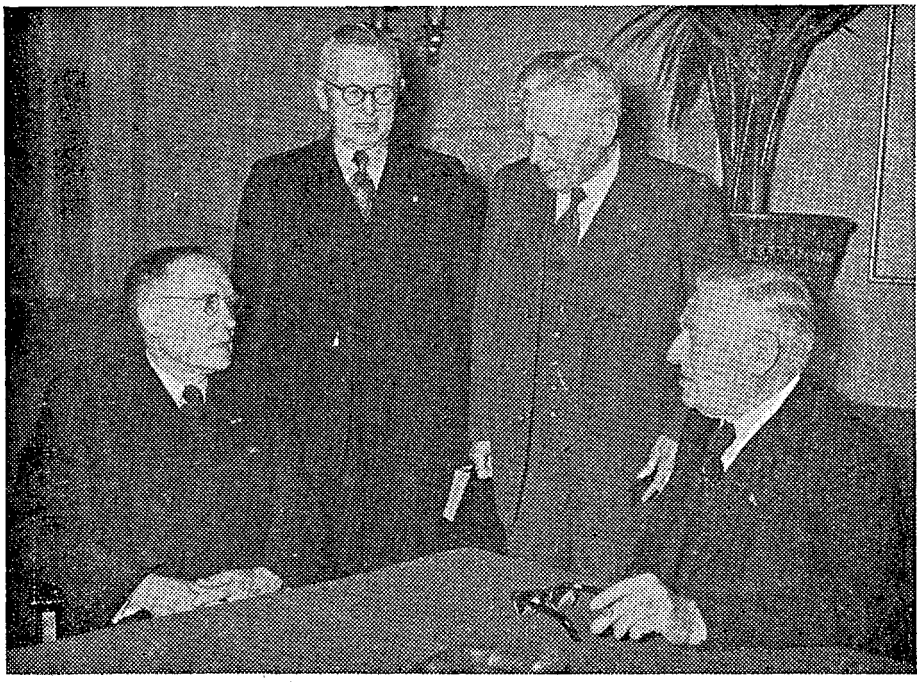
Wij hebben nu maar buiten beschouwing gelaten allerlei pogingen die van Anti-revolutionaire zijde bij herhaling zijn gedaan om door amendement en eigen initiatief tot verbetering in wetgeving en bestuur te komen. En dan bepaaldelijk verbeteringen op sociaal gebied. Wij laten dat nu rusten.

In hetgeen wij schreven is dunkt ons het bewijs geleverd, dat de anti-revolutionaire partij in de loop van haar bestaan getracht heeft vanuit eigen beginselen in wetgeving en bestuur de rechtsbeginselen in te dragen, die de Bijbel ons leert.

Dit laatste moeten onze mensen weten. Dit moeten vooral de jongeren weten. Want die strijd moet worden **voortgezet**. En dat zal in het bijzonder **hun** taak zijn.
Nieuwe maatschappelijke vormen mogen zich baan breken ook nieuwe staatkundige vormen. In die nieuwe vormen werkt de zonde. Vanuit het Evangelie moet daartegen stelling worden genomen. Met dat zelfde Evangelie in de hand zullen wij in die nieuwe verhoudingen de juiste weg moeten trachten te te vinden.

Dat zal de taak der anti-revolutionaire partij zijn in de toekomst. Zich aan die taak te geven is roeping en plicht.

Dat onze komende generaties die roeping en plicht verstaan.

De Heren A. Stapelkamp, H. J. Smitskamp Sr., Mr J. A. de Wilde en Dr J. Schouten

De Gemeenten en de WERKVERRUIMING

A. WARNAAR Jzn.

Sinds de tweede helft van 1951, toen het werkloosheidsspook opnieuw in ernstige mate ons volk ging bedreigen, is het vraagstuk van de voorkoming en de bestrijding van de werkloosheid opnieuw actueel geworden.

Ik ga de voor-oorlogse en de huidige cijfers niet met elkaar vergelijken in dit artikel.

Het feit, dat op 31 Dec. 1952 134.300 werkloze mannen bij de Arbeidsbureaux stonden ingeschreven, in welk getal de 30.000 D.U.W.-arbeiders en degenen, die ouder zijn dan 65 jaar niet zijn begrepen, spreekt op zichzelf voldoende duidelijke taal.

Daarbij moet nog in aanmerking worden genomen, dat ons volk gelukkig nog geen stervend volk is. Zelfs als de emigratie in de komende jaren in dezelfde omvang van de laatste jaren kan worden voortgezet, moet met een aanzienlijke bevolkingsaanwas worden gerekend.

Het vinden van geschikte arbeid voor ons groeiend volk is dan ook één van de allerbelangrijkste problemen, waarvoor wij worden geplaatst.

Als ik hier zeg „wij", bedoel ik Regering en volk. Onze ondernemers hebben hier de eerste en de belangrijkst taak. Maar zij zijn bij de uitvoering van deze taak in sterke mate afhankelijk van de Regering, die de uitvoering van hun plannen zowel bevorderen als belemmeren kan.

Daarnaast hebben de „regeringen" ook een eigen taak. Zowel de landelijke als de plaatselijke, dus de gemeenteraden.

In dit artikeltje spreek ik alleen over de taak van onze gemeenteraden.

Er zullen misschien lezers zijn, die opmerken: Schrijf daar maar niet over. Wat kan nu tegenwoordig een Gemeenteraad doen? Die is op allerlei mogelijke manieren aan handen en voeten gebonden. De mogelijkheid tot handelen wordt in de eerste plaats al beperkt door de huidige financiële verhouding tussen Rijk en Gemeenten, die vooral aan de kleinere gemeenten, die vroeger zuinig zijn geweest, al heel weinig mogelijkheden laat. Dan zijn daar de colleges van Ged. Staten, die practisch alles goed moeten keuren voor een Gemeente iets kan doen. En ten slotte is er „Den Haag", dat in benaalde opzichten, (ik denk vooral aan de financiële politiek), feitelijk de colleges van Ged. Staten beheerst, en ook verder allerlei dingen in handen houdt.

Neen, voor enig belangrijk initiatief van de Gemeenten blijft niet veel ruimte over.

Tegen een dergelijk defaitisme wil ik waarschuwen.

Natuurlijk ontken ik de moeilijkheden niet, die ik hier even aanstipte. Maar dat neemt niet weg, dat de gemeenten, ook onder de huidige omstandigheden, nog een zeer belangrijke taak hebben.

De gemeenten kunnen niet anders doen, dan de mogelijkheden uitbuiten, die de landsregering haar laat of geeft, maar deze **moeten** dan ook ten volle worden uitgebuit.

Ik heb voor mijzelf nooit moeite gehad om de politiek van kabinetten Colijn op dit punt te verdedigen, dwars tegen allerlei grote woorden in.

Maar ik zou niet durven zeggen, dat alle gemeentebesturen gedurende die periode, werkelijk alle mogelijkheden hebben uitgebuit, die onder die omstandigheden door de landsregering werden gegeven. Integendeel! Ik weet, dat er gemeentebesturen en ook A.R. gemeentebesturen zijn geweest, die in dit opzicht schromelijk zijn te kort geschoten.

Dit moet thans tot elke prijs worden voorkomen.

Het belangrijkste vraagstuk, waarmede men inzake de werkverruiming te maken heeft, is de **industrialisatie.**

Dat ons volk, dat sinds 1900 meer dan verdubbeld is, nog kan leven, zoals het leeft, is te danken aan de ontwikkeling van onze industrie.

Zal ons groeiend volk ook in de toekomst, onder Gods zegen, arbeid en brood hebben, dan zullen hiervoor in de eerste plaats in en door de industrie de mogelijkheden worden geschapen.

Daarvoor is nodig, dat de bestaande industrieën zich zo gunstig mogelijk kunnen ontwikkelen en dat nieuwe industrieën worden aangetrokken. In Nederland is, naar mijn mening, na de bevrijding aanvankelijk wel eens te veel bijna uitsluitend aan het stichten van nieuwe industrieën gedacht. Natuurlijk is dit van grote betekenis. Maar men heeft in de loop der jaren in meerdere gevallen ondervonden, dat dit niet gemakkelijk is, en in verschillende gevallen grote risico's en aanvankelijke teleurstellingen met zich meebrengt. Men heeft meer oog gekregen voor de grote betekenis van een bestaande industrie, die, al is ze nog niet zo groot, haar levensvatbaarheid heeft bewezen, door te tonen in staat te zijn een artikel te kunnen fabriceren, dat tegen een lonende prijs kan worden verkocht.

Men is het er nu over eens, dat in het algemeen wenselijk moet worden geacht, dat de industrie zo doelmatig mogelijk over het land wordt verspreid. Tegen dwang van overheidswege dient hier nauwlettend te worden gewaakt.

Maar niemand zal tegenspreken, dat het gewenst is, dat in plaatsen waar belangrijke werkloosheid is of dreigt, getracht wordt deze op te vangen door het stichten van industrieën.

Hier ligt ongetwijfeld voor de gemeentebesturen een belangrijke taak, waaraan direct kan worden toegevoegd, dat vele gemeentebesturen in onze dagen voor deze taak een open oog hebben. In verschillende gevallen is dit zelfs zò sterk, dat tussen verschillende gemeenten een concurrentie-strijd is ontbrand, die in scherpte en felheid niet onderdoet voor wat het particuliere zakenleven soms te zien geeft.

Nu zeggen de Amerikanen: Competition is life, concurrentie is leven, en dat kan men ook ten opzichte van de gemeenten zeggen. Een gezonde concurrentie scherpt het initiatief en dwingt tot activiteit.

Maar er is ook een ongegronde concurrentie en hier heeft niemand een goed woord voor over. Het woord „dumping" heeft een ongunstige klank. En ik zou niet durven zeggen, dat alle concurrentie tussen de gemeenten op dit terrein gezond is. Er gebeuren soms dingen, die men zonder bezwaar met „dumping" of een dergelijk woord zou kunnen betitelen.

En gezonde politiek houdt m.i. in, dat men zich afvraagt of er in een gemeente behoefte bestaat aan industrie. Men krijgt tegenwoordig soms de indruk, dat er mensen zijn, die menen, dat men zonder industrie in een gemeente niet gelukkig leven kan. Dat is m.i. lang niet altijd juist.

Is er werkelijk behoefte aan industrie, dan zal men moeten nagaan, welke gunstige mogelijkheden men aan de industrie kan bieden. Voor zover die mogelijkheden er niet zijn, zal men moeten trachten ze te scheppen.

Een zeer belangrijke mogelijkheid is een voldoend aanbod van arbeidskrachten. Maar dat is niet voldoende. Er moet geschikt industrieterrein aanwezig zijn. Electriciteit, gas en water moeten tegen redelijke prijzen en in de ge-

vraagde hoeveelheden kunnen worden geleverd. De toegangswegen naar de industrie-terreinen zullen aan redelijke eisen moeten voldoen. Het industrieterrein moet tegen een redelijke prijs worden beschikbaar gesteld.

Nu ben ik er mij van bewust, dat het veel gemakkelijker is dat woord „redelijk" hier even neer te schrijven, dan steeds precies vast te stellen wat nu in een bepaald geval werkelijk een redelijke prijs is. Ik ben er van overtuigd, dat het niet in alle gevallen mogelijk zal zijn alle kosten, die een gemeente gemaakt heeft, uit de te verkopen terreinen te halen.

Maar naar mijn mening zijn er hier toch grenzen. En op grond van wat ik zo nu en dan hoor, meen ik, dat in verschillende gevallen deze grenzen worden overschreden.

Na de oorlog is de gedachte gepropageerd, dat de gemeenten industrie-hallen zouden gaan bouwen, om deze aan de industrie beschikbaar te stellen.

Hier schuilen m.i. grote gevaren. De gedachte zelf is in principe ongezond. Gezond is, dat de industrie haar eigen hallen en fabrieken bouwt en financiert. Nu moet in dit verband worden toegegeven, dat de omstandigheden vlak na de bevrijding in Nederland buitengewoon moeilijk waren en dat de belasting-politiek van de verschillende naoorlogse kabinetten het de industrie niet gemakkelijk heeft gemaakt om haar eigen boontjes te doppen.

Daarom zou ik het bouwen van industrie-hallen door de gemeenten niet onder alle omstandigheden willen afwijzen. Maar hier past grote voorzichtigheid.

De omstandigheden liggen ook niet voor alle gemeenten gelijk. Het maakt m.i. een groot verschil of een gemeente offers brengt in de vorm van lage grondprijzen en eventueel industriehallen, omdat er nu eenmaal plaatselijk een grote werkloosheid is of dreigt, of dat men alleen maar zo scherp concurreert om de gemeente groot te maken door industrieën te „kopen". Industrieën, die, als ze er zijn, hun personeel nog uit andere plaatsen aan zullen moeten trekken.

Een belangrijke factor is natuurlijk ook de woningpositie van een gemeente. Wil een industrie zich kunnen uitbreiden, dan moeten er woningen zijn voor het personeel. Slaagt men er in een nieuwe industrie aan te trekken, dan zal er in elk geval een aantal woningen moeten zijn voor het leidinggevend personeel, dat niet ter plaatse kan worden gerecruteerd. Hier raak ik nu een punt, waar de gemeentebesturen werkelijk aan handen en voeten gebonden zijn. Maar men zal moeten trachten bij de autoriteiten op dit gebied begrip te wekken voor de werkelijke behoeften. Mijn eigen ervaring is, dat dit moeilijk is, maar het zou een ernstige fout zijn, als men in dit opzicht niet deed wat mogelijk is.

Naast alles wat samenhangt met de industrialisatie, hebben de gemeenten in verband met de werkverruiming natuurlijk ook een meer directe taak.

Daarover in een volgend artikel.

Op verzoek verklaarde ik mij bereid over dit onderwerp een paar artikeltjes te schrijven. Ze zijn in de eerste plaats geschreven met het oog op de kleinere gemeenten. Aan de magistraten van onze grote steden durf ik geen wenken te geven.

De overwinning van dr Malan

In Zuid-Afrika is de spanning van de laatste maanden en weken gebroken. De Nationale Partij onder leiding van dr Malan heeft een klinkende overwinning bevochten op haar tegenspeelster, de Verenigde Partij, welke wordt aangevoerd door dr Strauss, en welke vroeger werd geleid door Generaal Smuts.

Bij de vorige verkiezing was de krappe overwinning van Malan een grote verrassing.

Ditmaal zou moeten blijken of de koerswisseling van de vorige maal een tijdelijke deviatie betekende. De Verenigde Partij heeft dan ook al haar krachten ingespannen maar in de electorale strijd heeft zij het glansrijk afgelegd. Dr Malan verkreeg 94 zetels in de Volksraad, die totaal 155 leden telt, en dit is een merkwaardig resultaat.

Hiermede hebben de kiezers van Zuid-Afrika onomwonden en duidelijk de „apartheidspolitiek" van Malan goedgekeurd. Dr Malan kwam met een duidelijk en klaaromlijnd program, dat richtlijnen aangaf voor de wijze, waarop het kleurlingenvraagstuk zou moeten worden opgelost. Daartegenover kwam de Verenigde Partij met een aantal vage en mistige denkbeelden — nl. dat na de verkiezingen het gehele kleurlingenvraagstuk ernstig zou moeten worden bekeken door een zo breed mogelijk samengestelde commissie — waarbij dan ook de oppositie zou moeten worden ingeschakeld.

De uitslag van deze verkiezingen bevestigt een algemene regel — dat nl. een doelbewuste en klaar omlijnde politiek steeds een kans van slagen heeft. En dit is iets wat iedere politieke partij in het oog moet houden. Met vage algemeenheden komt men er niet. Het volk wil duidelijk weten wat de bedoelingen zijn die een partij nastreeft.

De beoordeling van de apartheidspolitiek, zoals deze door dr Malan wordt voorgestaan, is voor ons uitermate moeilijk. Dat is o.a. wel gebleken uit de discussie welke plaats gevonden heeft op de conferentie, welke onlangs in het Zendingscentrum in Baarn werd gehouden door de Nederlandse groep der Internationale Christelijke Vredesbeweging en waar de Zuid-Afrikaanse ambassadeur, de Heer P. I. Hoogenhout, als pleitbezorger van de apartheidspolitiek optrad en waar Prof. Dr G. van der Molen klaarblijkelijk een andere visie verdedigde.

Maar daarbij is het goed vooral op één ding de nadruk te leggen. De Verenigde Partij staat practisch op het zelfde standpunt. Er is geen sprake van dat de Verenigde Partij principieel een andere opvatting is toegedaan en een overwinning van Strauss zou niet hebben betekend, dat een andere politiek kans zou krijgen. Het is niet verstandig om wat dat aangaat met een zwart-wit schema te gaan werken.

Op Eigen Wieken

Deut. 32 - Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der Arjos

Seizoenwerk — Uw kaart al weg? — Start van Ottoland — Meerkerk idem — Leidse slaap — Jeugdparlement — Sportief.

Het Arjosseizoen spoedt ten einde. Vele voorzitters hebben dit seizoen voor de laatste maal de hamer gehanteerd en werpen zich met de leden op hun agrarische taak, zodat de Arjosleden in de steden, waar men voorlopig nog wel kan vergaderen, menselijkerwijs gesproken verzekerd kunnen zijn van hun dagelijks brood. Dat betekent, dat er rust komt in het Arjosleven. Maar deze rust zal geen slaap mogen zijn. Ieder Arjosbestuur, hetzij van een club, een stedelijk- of provinciaal verband, al moet het thans iets kalmer aan gaan doen, mag niet vergeten, dat het nieuwe seizoen aanbreekt voordat men er erg in heeft. De besturen mogen dus niet slapen. Zij moeten actief blijven. Juist nu moeten zij plannen beramen voor het volgend seizoen. Ieder jaar opnieuw blijkt het moeilijk te zijn het werk weer te beginnen. Leden verdwijnen, besturen wisselen en de zomer zit nog in het hoofd. Daarom moet in deze maanden een volledig programma voor het komend vergaderjaar worden opgesteld. De ledenwerfactie moet nu worden besproken. Zodat de eerste vergadering in September reeds direct een succes kan zijn en men niet tot December moet wachten om weer regelmaat in de arbeid te hebben.

Het hoofdbestuur verwacht van alle besturen, dat zij dus deze maanden een programma maken. Vooral ook de besturen van de Provinciale Verbanden maken nu reeds hun plan de campagne. Op de komende vergadering van het bestuur der Nationale Organisatie zullen deze plannen worden besproken. Voorzitter Veerman heeft ons in ieder geval verteld van plan te zijn daarnaar te vragen. Zelf geeft het hoofdbestuur een voorbeeld, want zijn plannen zijn reeds voor een groot deel gereed.

Laat nu blijken, dat we hart voor de zaak hebben. Laten we de zaak geducht aanpakken. We zijn er van overtuigd, dat het nieuwe seizoen pas goed kan worden als de start goed is. Dat is het halve werk. We hebben een groot ideaal: de Arjos uit te bouwen, haar organisatie te verstevigen. Alleen kunnen we dat niet. Daar hebben we ieder bestuurslid voor nodig. Laten we ons met z'n allen aan deze taak zetten.

* * *

De velé secretarissen, die de gele invulkaart aan ons hebben teruggezonden, worden bedankt voor hun activiteit. Er ontbreken echter nog gegevens. Ook van plaatsen waarvan we weten, dat er een Arjosclub bestaat. Wij nemen dus niet aan, dat iedere club, die nog niet geantwoord heeft, een roemloze dood is gestorven. Vandaar dat we nog eenmaal de oproep herhalen: stuur de invulkaart terug! Het wordt tijd, de zomermaanden zijn er geschikt voor, dat we de verkregen gegevens gaan vergelijken met de gegevens der provincale verbanden. Dat is de enige methode om een kaartsysteem te krijgen, dat werkelijk een inzicht geeft van de stand van zaken. Daar heeft het wel eens aan gemankeerd. Werkt dus ook in dit opzicht mee. Dan kunnen we verder en krijgen we een goed inzicht in de sterkte van onze organisatie.

* * *

Zuid-Holland wordt bijna iedere week verblijd door goede berichten. Verleden keer schreven we reeds, dat deze grote provincie moeilijk te bearbeiden is. En dat er een continu gebrek aan geld is. Toch worden er steeds meer bressen geschoten in de streken, waar van Arjosleven weinig sprake is. Ook in de Alblasserwaard. Einde Maart heeft de Arjos te Groot-Ammers met enkele jongelui uit de gemeente Ottoland een propaganda-avond gehouden in het verenigingsgebouw te Ottoland. Men schrijft ons, dat deze avond, gezien de drukke voorjaarstijd, goed bezocht was. Een der vrouwelijke leden (hulde!) uit de club te Groot-Ammers, hield een inleiding over het onderwerp: „Overheid-Onderwijs-Opvoeding". De secretaris van Groot-Ammers hield een propagandarede: „De sprekende advertentie". Dertien aanwezigen gaven zich als lid op. „Hier is dus vaart in de Arjos," zo schrijft de secretaris, de heer T. v. d. Hee, ons, „en we hopen dat deze club bij de aanvang van het winterseizoen met een flinke vaart zal starten". Wij mogen die brieven wel.

* * *

In Meerkerk is er nu definitief een club. De heer T. Hopman uit Gouda heeft als spreker de laatste stoot gegeven. Twintig leden heeft men. De clubs uit de omgeving waren vertegenwoordigd, evenals het bestuur der Kiesvereniging. De kerkelijke schakeringen, t.w. Herv. Ger. en Chr. Ger. zijn in het bestuur vertegenwoordigd. „Er zit schot in en wij houden vol", zo luidde het slot van de brief van secretaris de Boer. Men moet de situatie in deze omgeving kennen om te weten hoe blij het Provinciaal Verband met deze nieuwe club is. Dat de Arjosclubs uit de omgeving aanwezig waren juichen we toe. Zo'n bezoek moet niet een plichtmatig karakter dragen. Omdat men bijv. nu eenmaal deel uitmaakt van hetzelfde district. Neen, Arjosclubs helpen elkaar, omdat het Arjosclubs zijn. Omdat heel de Arjosorganisatie een grote vriendenkring is.

* * *

In de bollenstreek krijgt Zuid-Holland nu misschien ook meer voet aan de grond. Katwijk a.d. Rijn heeft eindelijk weer vergaderd. Na afloop vond een kleine bespreking met afgevaardigden van omliggende clubs plaats. Er werd besloten te komen tot de oprichting van een district, teneinde het werk met kracht ter hand te kunnen nemen. Zo wordt er gedacht aan een

Onze raadsfractie in Den Haag telt thans 6 leden. Zittend van links naar rechts zijn het de Heren Jhr Van Asch van Wijk, H. Smitskamp, J. Verburg en staande, Mr J. J. Hangelbroek, wethouder Mr J. van Aartsen en W. Dubbeldam. De Heer Smitskamp heeft zich ditmaal nog bereid verklaard een candidatuur te aanvaarden en in Den Haag heeft men dit zeer gewaardeerd. Valt de verkiezingsuitslag goed uit dan is er zelfs, zij het een geringe, hoop op een zevende raadslid. In dat geval zal ons redactielid, de Heer Cnossen, eveneens lid van de raad van Den Haag worden.

grote streektoogdag in Rijnsburg, waar een grote, nieuwe en actieve Arjos is. Het werk in de bollenstreek is moeilijk. Het lijkt er wel eens op, dat wanneer iedereen naar de bollen komt, de Arjos naar de maan gaat. Gelukkig hebben we daar enige steunpilaren, zodat we de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen zien. De grote moeilijkheid is echter, dat het natuurlijk centrum, Leiden, daar ontbreekt. Leiden slaapt de slaap des gerusten. De Arjos is opgeheven en noch de kiesverenigingen, noch de jeugd kunnen daar verandering in brengen. Ook dat moet veranderen. Want het Provinciaal Verband Zuid-Holland lijdt onder Leiden zonder Arjos.

* * *

Het instituut van jeugdparlementen en jeugdgemeenteraden komt steeds meer in zwang. We hebben daar geen bezwaar tegen. Waarom zal de Arjos zich opsluiten? Het hoofdbestuur heeft zich destijds niet tegen dit instituut verzet. Het heeft wel een resolutie aangenomen, met enkele beperkende bepalingen.

Het standpunt van de Arjos kan men vinden in de vorige jaargangen van „Op eigen wieken", toen over deze kwestie is geschreven. Nieuwe parlementen zijn er in de Krimpenerwaard, in Groningen en in Boskoop. In deze laatste plaats heeft men een jeugdgemeenteraad. De verschillende jeugdorganisaties behandelen daar dus de agenda van de „echte" gemeenteraad. Hij staat onder leiding van het ons bekende Tweede Kamerlid, dr. Verkerk. We willen niet verhelen, dat we bezwaren hebben tegen zo'n gemeenteraad. Men moet voorkomen, dat kwaadwillenden „jong" tegen „oud" kunnen uitspelen. Een der eisen, die daarom absoluut gesteld moet worden is, dat de vergaderingen van de „jeugdgemeenteraad" niet openbaar zijn. Wordt die eis vervuld, dan is voor ons ook het bezwaar van de denaturatie van de gemeenteraad voor een groot deel opgeheven. Veel minder sceptisch behoeft de Arjos tegen jeugdparlementen te staan. Dan spreekt men over talloze onderwerpen, los van de actualiteit. Als de Arjos zorgt de beste mensen daar heen te sturen, dan hebben we geen bezwaar tegen openbaarheid. Maar in het algemeen lijkt het ons beter, dat aan het eind van de vergadering geen resoluties worden aangenomen. Men praat met elkander; men zet de principiële uitgangspunten tegenover elkaar en daarmee moet men kunnen volstaan. De Arjos behoeft geen uitspraken te doen in het openbaar. Zij is een studieorganisatie, een onderdeel van een partij. Discussie met anderen kan de studie bevorderen, maar moties aannemen met anderen kan zijn een zich begeven in de practische politiek. Het is taak van de Arjos daar buiten te blijven.

* * *

Nog even naar Alkmaar. Daar is ook weer een club. Niet in de laatste plaats is dat te danken aan de nieuwe voorzitter, die in staat is leiding te geven en de leden te activeren. Alkmaar moet daarom met vreugde worden genoemd, omdat de kop van Noord-Holland, met de Zaanstreek, de zwakke plekken zijn in de Arjosorganisatie in deze provincie. Het Provinciaal Verband echter is actief en we kunnen er het beste van hopen. Maar om op Alkmaar terug te komen: deze club vergadert op Zaterdagavond. Op dezelfde avond dat de Chr. Gymnastiekvereniging de Alkmaarse jeugd „de beginselen" van de reuzenzwaai, van de schaartechniek, van de spreid-salto-af, en van de dodenval tracht bij te brengen. Het is moeilijk een vergaderavond te vinden, waarop concurrentie is uitgesloten. En de concurrentie van de Chr. Gymnastiekclub moeten we maar aandurven. Het Hoofdbestuur telt gelukkig nog enige voetbal- en handbalenthousiastelingen, zodat we van die kant geen kwaad woord over de sport zullen horen. Wat is mooier dan een sportief Arjoslid? Sportief op het sportveld is ook sportief in de vergaderzaal!

Dr A. VEERMAN

Studie en Actie

Men zou niet zonder grond kunnen beweren, dat de Arjos met de gemeenteraadsverkiezingen niets te maken heeft. Wij hebben immers een eigen taak, een eigen arbeidsveld. Wij dóén niet aan politiek, maar wij beperken ons in alle bescheidenheid tot de studie, de voorbereiding. Prachtig; laten we dit uitgangspunt goed in het achterhoofd houden en vol ijver en enthousiasme die eigen taak aanvatten, zelfstandig en zelf ons bewust van onze roeping.

Maar een halve waarheid is maar al te vaak een hele leugen. Want wij staan als Arjos niet los van de partij en als club niet los van de kiesvereniging. Waar dat zo zou zijn, is de toestand ongezond. Dat zou een isolement zijn, waarin bepaald geen kracht ligt.

Van leden van de Arjos, die daarvoor de jaren hebben, verwachten we in het algemeen dat ze actief lid zijn van de kiesvereniging. Net zo goed als we van de kiesvereniging verwachten, dat ze belang stelt in het werk van de Arjos, dat werk — waar het nodig is — stimuleert en steunt, geldelijk, maar ook op andere wijze. Wij bouwen samen aan één huis. En bijna altijd gaat het op: waar een actieve kiesvereniging is en een gezonde club, daar is ook een prettige en vruchtbare samenwerking.

Daarom hebben wij als leden van de Arjos alles te maken met de gemeenteraadsverkiezingen. Wij zullen graag onze diensten aanbieden, vol vuur het werk doen, dat gedaan moet worden. En vooral ook: wij zullen stáán voor dat, wat we op ons genomen hebben.

Geen praatjes; geen beloften. Maar zonder woorden het doen.

— — — — — — — —

En daar mag dan ook wel wat egoisme bij komen. Ook voor de club zit er wel wat in, in zo'n verkiezingsactie.

Onlangs stelde een voorzitter, — een, die de moeilijkheden goed door had — mij de vraag, of er niet meer taken te bedenken waren voor de leden. Er zijn altijd leden, die voor diepgaande (of zelfs voor meer platboômde) studie niet warm lopen, maar die toch wel mee willen doen. En verder leert de ervaring, dat de interesse en de liefde voor het werk toenemen, wanneer men ervoor gezet wordt, iets te moeten doen. Het beste, om de mensen te binden, is dus: ieder een taak. Zo luidde ongeveer het betoog.

Daar is veel van waar. Zeker voor jongeren onder ons. Die voelen vaak meer voor actie dan voor studie.

Wel, dan is er nu een kans. Stevig meedoen aan de verkiezingsactie, dat doet je anti-revolutionaire bloed sneller door de politieke aderen stromen. Het simpelste werk is daar niet te simpel voor. Want we doen het met elkaar en ieder draagt zijn portie bij. Aanpakken dus, jij dit, jij dat. En zorg, dat het voor de bakker komt.

En kijk dan goed uit je ogen, Arjosmensen. In deze weken van verkiezingsactie zie je de nieuwe leden zo maar voor je.

Let op, welke mensen wat doen, misschien zelfs heel veel doen. Daar zijn zeker ook jongeren bij, die nog geen lid zijn van een club. Er zijn nu mogelijkheden te over, jonge Anti-revolutionairen te activeren. Dat zijn de mensen, die straks naar een club gehaald moeten worden. Probeer dus ook hen nu in te schakelen. Het is nu kort dag. In deze weken moet het gebeuren.

Tenslotte nog dit:

Ons werk is met het woord studie alleen toch niet te omschrijven. Politiek is niet een zaak van louter kennis. En al neemt het verwerven van kennis en van inzicht in de beginselen en

Stadhuis te Leiden

de doelstellingen van onze partij bij ons werk een grote plaats in, daarmee is niet alles gezegd.

Politiek niet louter kennis. Politiek heeft te maken met het practische leven. Het is de kunst van leiding geven aan dat leven, voorzover het zich voltrekt onder leiding en toezicht van de overheid. Politiek is daad. En in ons verdeelde leven betekent dat: politiek is strijd.

Daarom is het mooiste program zonder betekenis, wanneer in de partij niet de drift leeft, om dat program te verwezenlijken en wanneer er niet de mensen zijn, die dat willen en kunnen. Daarom is kennis van politieke beginselen — politiek gesproken — waardeloos, als men niet inziet, dat in die beginselen de opdracht ligt, daarmee te werken, er iets mee te doen.

Als we ons Arjos-werk goed doen, dan zullen wij mensen afleveren, die bruikbaar zijn voor onze politieke actie. IJver zonder verstand kan lastige mensen afleveren. Maar verstand zonder ijver is waarlijk niet minder onbruikbaar.

Daarom richten we onze aandacht zeker op een „studie", die tot actie drijft. Geen zuivere, maar toegepaste wetenschap. Een preek mèt toepassing.

En de verkiezingsactie is een welkome mogelijkheid, om ons doel te helpen bereiken. Om all-round Antirevolutionairen af te leveren. Mensen, die vechten willen. Vechten, niet in de eerste plaats tegen deze of die, tegen dit of dat streven, maar mensen, die vechten willen voor onze partij, voor ons beginsel.

Niet omdat het onze zaak is. Maar omdat wij — door alle menselijke bekrompenheid, zelfzucht en zonde heenkijkend — in die zaak zien de goede zaak.

Zie je leven als een Goddelijke opdracht en zie je politieke actie als een stuk daarvan.

En ja, zo aan het werk.

Aanpakken mensen, jij dit, jij dat. En zorg, dat het voor mekaar komt!

„De dijken dicht"

C. BALKENENDE

Wij moeten niet repeteren en imiteren. Onze tijd vraagt om een eigen taak en een eigen ideaalvorming. Waar we even houvast hebben, moeten we toegrijpen. Dan hebben we een ideaalvorming in deze tijd. Te trachten, de dijken der Godverlatenheid te dichten, daar waar nog enige houvast en verbinding mogelijk is, dat is ons ideaal. Onze vraag moet zijn: „Hoe kunnen we het christelijk element in onze tijd nog versterken?"

Dit waren woorden van Prof. Dr. S. U. Zuidema, op de Zeeuwse toogdag. Toogdag, ja, want het werk gaat door. Op 2 Maart kwamen de Arjosieten in Zeeland te Goes bijeen, in de zaal van de „Prins van Oranje". Prof. Zuidema hield daar een boeiend betoog over: „Beginsel en ideaal".

Spreker waarschuwde tegen het relativisme en stond vervolgens stil bij de Zondagswet, die onlangs in de Tweede Kamer is behandeld. „Ds. Zandt marcheert op de plaats. Hij wil de staat totale bevoegdheden geven. De overheid is niet competent om de wet van God door te voeren. Gij zult niet begeren, luidt een gebod. Wat kan de overheid daaraan doen?"

Prof. Zuidema verklaarde de christelijke partijformatie een eis van **onze** tijd, echter is een beginselpartij niet ons ideaal te **allen** tijde.

„Het leven bij de Bijbel echter geldt voor alle mensen, alle plaatsen en alle tijden. Daarom is beginselpolitiek steeds terugvallen op de Bijbel. Dus geen repetitie en gebonden zijn aan de tijd. Dit is het begin van het einde. Maar het begin van onze beginselpolitiek is de Bijbel," besloot Prof. Zuidema zijn rede.

Dat er goed geluisterd was, bewees het aantal vragen, dat de spreker te verwerken kreeg.

De slotrede werd uitgesproken door Drs. O. Jager, Geref. Predikant te Vrouwepolder, over: „De Goden van de tijd." In een pittige speech wees hij op de goden van onze tijd, „die ook in de Eerste en Tweede Kamer zitten." Als bewijs voor het feit, „dat de tied achteruit gaat," noemde Drs. Jager het gebrek aan eerbied voor het gezag, gebrek aan liefde voor de geschiedenis, gebrek aan liefde voor het Vaderland.

De Voorzitter van het Provinciaal Verbond, de heer D. J. Rouw, die de leiding had van deze geslaagde toogdag, besloot met de opwekking, het gehoorde ter harte te nemen en er mee te werken.

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag.

41. Onder de Schijnwerper der historie, H. Algra „ 0.65
42. De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker „ 0.65
43. De lijn onzer politiek „ 0.75
44. Roeping en Taak (Schetsenbundel) „ 1.75
46. De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede) „ 0.50
47. Het Processieverbod (rapport) „ 0.75
48. Verantwoorde Emigratie „ 0.60
49. Onbloedige revolutie, R. Gosker „ 1.25
51. Over de Drempel, H. Algra „ 0.70
52. Maatregelen tegen de communisten „ 0.35
53. Verzamelen Propaganda-folder Arjos p.st. „ 0.25
bij 10 ex. en meer à *f* 0.15
bij 100 ex. en meer à *f* 0.12½
54. Christendom en Internationale Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen „ 0.65
55. Taak en plaats der Provincie „ 0.45
56. Handboekje Huisbezoekers „ 0.50
57. Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman „ 0.50
58. Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede) „ 0.50
59. Het Program van Actie 1952 „ 0.25
60. Calvijn en de Staatkunde Dr D. Nauta „ 1.20
61. De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot „ 1.40
62. Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport) „ 0.60
63. De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport) „ 0.50
64. Model gemeenteprogram „ 0.75

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT GEGARANDEERD

ALLES VOOR
UW KANTOOR

ASPA

Zorgt er voor!

ZAANDAM

Tel. 02980—2246*

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,
een solied en actief persoon

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.
BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

BETONFABRIEK
Fa Van Arnhem
Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

FIRMA KUIKEN Kzn
Vlasbedrijf - Landbouwproducten
SINT ANNA PAROCHIE - TEL. K. 5180—3727

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF
„NEDERLAND"
OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE
Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties
van elk vermogen

Firma J. A. BAKKER & ZOON
BOLSWARD EN GRONINGEN
*
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS - TRANSPORT

DEN HAAG	HAARLEM	DELFT
Tel. 115940	Tel. 10441	Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

„PARLEY'S WOL
voor al Uw breiwerk
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

M. C. VAN STAAVEREN
Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN
Aalsmeer — Telefoon 715

BRINKERS'
ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: **Tel. K 1180 — 2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180 — 3886**
MIDDELBURG

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES TELEFOON K 1896—304

A. VAN DER WERFF
SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF
Verhuur dekschuiten en motordekschuiten
DOESBURG **TELEFOON 275**

N.V. HOUTHANDEL v.h. Fa. J. & G. ALBLAS - WADDINXVEEN
Zagerij - Telefoon 206 - Schaverij

MEUBELPLAAT - TRIPLEX

Eiken en Beuken van Slavonië, Frankrijk, Duitsland e.a.
Vuren, Grenen, Oregon Pine, Pitch Pine, enz.
Filiaal: ROTTERDAM, Zwaanshals 119—125

Leest het **grootste** en **uitgebreidste** algemeen verspreid gereformeerd weekblad in Nederland

Centraal Weekblad

ten dienste van de Gereformeerde kerken in Nederland

Bevat het meeste nieuws, elke week een reportage
Bovendien geïllustreerd

Vraagt proefnummer aan of geeft U op als abonné bij
Adm. CENTRAAL WEEKBLAD, Drift 13, UTRECHT

Abonnementsprijs *f* 1.70 per kwartaal: Giro 69800

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen

GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

Fa. ANDR. VISSER – Steenwijk
TUIN- EN BLOEMZADEN
LANDBOUWZADEN
POOTAARDAPPELEN
Geïllustreerde prijscourant gratis op aanvraag.

ELECTRISCHE INSTALLATIES
W. G. SCHEERES
ELECTROTECHNISCH INGENIEURSBUREAU
'S-GRAVENHAGE TEL. 116250

TRICOT-FABRIEKEN
Spencer-Hey CULEMBORG
Pehavee VEENENDAAL
Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding
Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

WASSERIJ JAN SNEL
NEDERHORST DEN BERG Telefoon K 2945-221

GEURTS' Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD
De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN
Wieringa
DE ZAAK MET SMAAK
DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING
ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

Firma BLAAK
Boot- en Sloepenbouwerij
HOOGEZAND

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN
LEMELERVELD(O)
SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. TEL. 217 (K 6722)

TRANSPORTSCHROEVEN
EN
ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

Firma J. VAN DEN BERG & ZONEN
WADDINXVEEN — Telefoon 226 K 1823

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 9 30 MEI 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

Dr J. SCHOUTEN	Antwoord aan Prof. Dr G. C. van Niftrik
Dr A. VEERMAN	Uit het parlement
Dr J. SCHOUTEN	De Europese Federatie
J. SCHIPPER	Boekbespreking
A. STAPELKAMP	Bejaardenzorg
D. W. ORMEL	Bespiegelingen over het ziekenfondswezen (Slot)
H. ALGRA	Argumenten in Barradeel
Prof. Mr A. M. DONNER	Integratie
H. VAN EIJSDEN	Middenstand en belasting
A. WARNAAR Jzn	De gemeenten en de werkverruiming II
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit krant en periodiek
J. SCHIPPER	Confessionele en niet-confessionele vakbeweging in Nederland
Mr J. S. BIESHEUVEL	Is emigratie naar Brazilië verantwoord?

Op eigen wieken:

—	De vaart der Arjos
M. DIJKSTRA	De geschiedenis van de schoolstrijd
Mr C. J. VERPLANKE	Staatsinrichting XXIV
Dr A. VEERMAN	Het verhaal van de dominee en nog wat
C. D. VAN OOSTEN	Met blote benen in de sneeuw

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIËN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten

KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C

Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214

Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640

Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR

G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7

Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

SCHEEPSBOUWWERVEN

A. VUYK & ZONEN

Capelle aan de IJssel

Nieuwbouw en Reparatie

Tel. R'dam 113333 (K 1800)

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"

Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby — gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen — gelieve in te zenden.
Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Medicinale **SALVITINE**

Maakt U fit

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij

N.V. BOGENA - SCHIEDAM

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 6 — 30 MEI 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

Dr J. SCHOUTEN

Antwoord aan Prof. Dr G. C. van Niftrik

In „Nederlandsche Gedachten" van 23 October 1952 hebben wij in een artikel, waarvan het opschrift luidde: „Prof. Dr G. C. Van Niftrik en onze partij", enige opmerkingen gemaakt naar aanleiding van een beschouwing van Prof. Van Niftrik over de uitslag van de Kamerverkiezingen, opgenomen in de „kroniek" van het tijdschrift „Kerk en Theologie", Juli 1952.

Prof. Van Niftrik heeft enige tijd geleden op ons artikel geantwoord in de „kroniek" van genoemd tijdschrift. Hij gaf aan dit gedeelte de titel: „Gesprek met Dr J. Schouten".

Gaarne geven wij opnieuw een bijdrage voor dit gesprek.

In ons artikel hebben wij in hoofdzaak drie punten ter sprake gebracht.

1e. Moeten wij in het standpunt van Prof. Van Niftrik ten aanzien van onze partij een verklaring vinden voor het achterwege blijven — tot heden — van elke poging van de zijde der C.H.U. om te komen tot uitvoering van haar besluit van 1946 inzake nader contact met onze partij?

2e. Prof. Van Niftrik is van oordeel, dat de grootst mogelijke samenwerking tussen de positieve protestantse richtingen noodzakelijk is, maar als hij over onze partij spreekt of schrijft blijkt daarvan, strikt genomen, niets. Zijn houding is een zeer verschillende. Als hij handelt over hen, die aan de ene zijde van hem staan, gaat hij in zijn waardering zo ver als het hem slechts even mogelijk is. Als hij het heeft over degenen, die aan zijn andere zijde staan, in casu de A.R., komt hij in de regel niet tot enige waardering en is hij radicaal en fel in zijn critiek. Dit verschil in houding verstaan wij niet. Prof. Van Niftrik zal velen een dienst bewijzen, als hij daaromtrent eens een uiteenzetting geeft. Zij zou zeker bijdragen tot verheldering van het inzicht in de verhoudingen, met name in die tussen C.H. en A.R.

3e. Werd ingegaan op de scherpe veroordeling van het optreden der A.R., gevraagd om bewijs aan de hand van de daden en de feiten, en de hoop uitgesproken, dat na nadere overweging ingrijpende wijzigingen zouden worden aangebracht in de van onze partij gegeven recensie.

Op het eerste punt luidt het antwoord van Prof. Van Niftrik:

> „Ik geef onmiddellijk toe, dat er in de C.H.U. nogal wat mensen zijn, die eigenlijk politiek denken in de A.R.-lijn. Dat het in weerwil daarvan toch niet komt tot een nauwer contact tussen A.R. en C.H.U., is te wijten of te danken aan historisch ontstaan en gegroeid ressentiment [1]), aan kerkelijke oorzaken, aan opportuniteitsoverwegingen, aan mentaliteitsverschillen. Zuiver theoretisch genomen kan er bij velen in de C.H.U. nauwelijks bezwaar bestaan tegen zeer nauw contact met de A.R.P. Evenwel: politiek is niet alleen toepassing van zuivere theorie. De niet-theologische factoren zijn in de politiek van de christelijke partijen uiterst machtig. Dr Schouten doet er dus verkeerd aan het gebrek aan contact, dat hij betreurt, aan de invloed van mij en mijn theorie te wijten. De invloed van andere niet-theologische factoren is véél groter".

Dit antwoord stelt teleur. In de eerste plaats: hetgeen

1) Gevoeligheid van pijnlijke aard. Sch.

daarin wordt gezegd ter verklaring van het niet tot stand komen van een nauwer contact, is bekend, maar kan niet bevredigen. Het ressentiment, kerkelijke oorzaken enz. zijn niet in de laatste jaren ontstaan. Dat alles vindt zijn oorsprong in een veel vroegere tijd. Het bestond zeker in 1946. Niettemin werd toen door de C.H.U. besloten tot de bevordering van nauw contact met onze partij. Juist door middel van dit contact zou wellicht in belangrijke mate kunnen worden bijgedragen aan de overwinning van gevoeligheden, aan de opruiming van misverstanden, aan de verbetering van het klimaat en de sfeer, en aan het tegengaan van de doorwerking der kerkelijke ge- en verschillen op staatkundig gebied. In ieder geval zouden rustige, openhartige besprekingen, ook al brachten zij niet aanstonds positieve resultaten voor de samenwerking, van betekenis kunnen zijn voor de ontwikkeling van de verhoudingen in de goede richting. Het is en blijft ons onbegrijpelijk, dat de C.H.U. niets heeft gedaan ter uitvoering van het door haar zelf genomen besluit. Had zij het, gemotiveerd, ingetrokken, dan zouden wij, althans enige wetenschap hebben bekomen omtrent haar standpunt. Nu tasten wij, tengevolge van haar negatieve houding terzake van dit besluit, geheel in het duister. In de tweede plaats: Prof. Van Niftrik geeft er in zijn antwoord op geen enkele wijze blijk van, dat hij deze houding betreurt en voorstander is van de terhandneming van het contact, waarover het hier gaat. In de derde plaats: hij verklaart, dat ik er verkeerd aan doe, het gebrek aan contact te wijten aan de invloed van hem en zijn theorie. Ik heb in die richting niets gezegd, en alleen de vraag gesteld: ligt in uw standpunt tegenover onze partij een verklaring voor de toch wel zonderlinge loop van zaken met betrekking tot het contact? Gaarne neem ik zonder reserve aan, dat deze niet uitsluitend aan hem mag worden geweten, maar dat hij er mede debet aan is, meen ik uit zijn antwoord niet alleen te mogen maar ook te moeten afleiden. Hierop kom ik nog terug.

Op het tweede in ons artikel behandelde punt gaat Prof. Van Niftrik in zijn antwoord tot ons leedwezen niet in. Toch zou het van belang zijn als hij daaromtrent alsnog zijn zienswijze gaf. Het heeft mij dikwijls getroffen, dat zij die met grote mildheid handelen over overtuigingen en stromingen, waartegen zij fundamentele, althans zeer ernstige bezwaren hebben, veelszins van die mildheid niets vertonen, als zij hun standpunt bepalen ten opzichte van het calvinisme en de anti-revolutionaire partij. Ook in de houding van Prof. Van Niftrik meen ik, ditzelfde verschijnsel te moeten contstateren. Is dit een vergissing? Of is het juist? Zo ja, waarom is het zo, en waarom moet het zo?

Ten opzichte van het derde in ons artikel besproken punt geeft Prof. Van Niftrik dit bescheid: „Nu kan de Kroniek van een theologisch en kerkelijk tijdschrift niet de plaats zijn om een politiek debat te beginnen". Daarmede kan worden ingestemd, maar had de schrijver daaraan niet vroeger moeten denken? Was de „kroniek" in een tijdschrift van het vermelde karakter wél de plaats voor een zo felle veroordeling van de A.R.P. en het poneren van de door ons gewraakte tegenstelling tussen de C.H.U. en de A.R.P.? Zo ja, dan had op onze critiek terzake ook in die kroniek kunnen worden geantwoord. Zo neen, dan was de beschouwing, waartegen wij verweer boden, in die „kroniek" misplaatst en had de erkenning daarvan niet mogen uitblijven. Wij hebben Prof. Van Niftrik niet willen verlokken tot een politiek debat. Hij heeft dit geopend, en wel in zijn „kroniek" in dit tijdschrift, en kon toch moeilijk aannemen, dat daaraan van onze zijde met stilzwijgen zou worden voorbijgegaan.

Gelukkig heeft Prof. Van Niftrik met het geciteerde bescheid niet volstaan. Al heeft hij op dit punt niet geantwoord, hij heeft wel in ons artikel aanleiding gevonden tot het geven van een antwoord, dat hij zelf „een soort politieke geloofsbelijdenis" noemt. Gaarne wijden wij daaraan een bespreking in een volgend nummer.

27 Mei!

De Pinksteren is weer voorbij,
De laatste Woensdag in de Mei;
Met meer of minder animo
Leidt onze weg naar 't stembureau
Dat heden in het teken staat
Van stads- of dorpsgemeenteraad.

De oproep aan de burgerij
Bereikte u en kwam bij mij;
Dus melden wij ons weer getrouw
Voor deze kiezerswapenschouw
Die ook door ons beslissen gaat
Wie zit in de gemeenteraad.

We staan geduldig in de rij
Voor het gewichtige karwei;
We letten niet op rang of stand,
Want in ons vrije vaderland
Is iedereen een democraat
Wanneer hij stemt voor onze raad.

Wij kiezen zonder hovaardij
Nog steeds A.R., op de partij
Die naar een vast beginsel streeft,
Omlijnde idealen heeft,
Geen laksheid wenst of surrogaat,
Ook niet in de gemeenteraad.

Wij komen onze maatschappij
Niet met beloften in 't gevlij,
Doch wensen dat, wat recht en slecht
Ons christelijk beginsel zegt,
Naar ons principe inderdaad
Ook wordt beleden in de raad.

We mógen het nog frank en vrij,
En daarom, Anti's, stemmen wij
Straks met een opgeruimd gezicht,
Vervullend onze burgerplicht,
Paraat tot in de hoogste graad:
Thans roept ons de gemeenteraad!

Nadruk verboden.

JAAP MIJDERWIJK.

Uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Drankje

Wanneer ik als leek een pharmacopee moest samenstellen — dat is een soort catalogus van drankjes, poeders en pillen oftewel de bijbel der artsenijbereidkunde — dan zou ik alle medicijnen indelen in drie hoofdgroepen: lekkere, smakeloze en vieze. Bij de huidige stand van deze tak van wetenschap zou ik helaas aan de laatste groep plus-minus 5000 kolommen moeten wijden, aan de smakeloze rond 50 en aan de lekkere hooguit 5. Hieruit blijkt wel zonneklaar, dat deze wetenschap de kinderschoenen nog niet ontgroeid is.

Nu zijn er mensen, die zich bij deze — ongetwijfeld voor een mens moeilijk te slikken — situatie niet wensen neer te leggen. Zij willen ook in dit opzicht progressief zijn. En met een bescheiden restant van revolutionnair sentiment protesteren zij tegen ieder drankje, dat hun niet smaakt.

De heer Hofstra, de socialistische belastingspecialist, heeft kennelijk ook bezwaar tegen drankjes, die hem bitter of zuur in de mond zijn.

De heer Hofstra is, als socialist, diep onder de indruk van de betekenis der economie. Als de staat maar bij de economie op consult gaat met al zijn kwalen, en dan getrouw alle voorschriften nakomt — een financiele aderlating hier, versobering van levenswijze daar, ginds nog ingrijpender operaties en amputaties — dan blijft die staat zo gezond als een vis.

Nu heeft de heer Hofstra in de jaren na '45 de wind flink in de zeilen gehad. Want de maatregelen, die nodig geacht werden, resulteerden tenslotte in een drastische belastingverhoging. En daar bleek de heer Hofstra geen vijand van. Maar iedere keer, dat de Regering meende een recept te moeten klaarmaken van een drankje, dat de heer Hofstra niet lekker vindt, een drankje, dat neerkomt op verlaging van de lasten, dan zet deze socialist een zuur gezicht en moet hij wel zes maal slikken, voor hij het door zijn keelgat heeft gekregen.

Zo was daar de afschaffing van het zgn. weeldetarief van de Omzetbelasting, de heffing van 30 procent van de verkoopprijs, wat in wezen hierop neerkwam, dat de prijs, die de klant betaalde, 43 procent lag boven de eigen prijs zonder O.B. De gevolgen van dit buitensporige tarief, dat enkele jaren geleden werd ingevoerd, bleken zo funest, dat al eerder verzachtende bepalingen gemaakt moesten worden.

Thans ging de Regering nog verder. Gezien de noodzaak, de werkgelegenheid krachtig te bevorderen, achtte zij het — temidden van andere belastingmaatregelen — ook nodig dit hoge tarief, dat ongetwijfeld de afzet van bepaalde producten beperkt, geheel te laten vervallen en terug te brengen tot het vroegere maximum van 15 procent.

En merkwaardig, terwijl de rest van de kamer dit voorstel zonder veel woorden steunde, bleek de heer Hofstra behoefte te hebben aan een uitvoerig betoog, waarin hij alle bezwaren en bedenkingen bijeen geharkt had, die hij maar zag liggen. Het drankje was bitter.

Het belooft wat voor de toekomst, wanneer straks de andere belastingvoorstellen aan de orde komen.

En het nare is, dat al die vieze drankjes nota bene nog klaargemaakt worden in de apotheek van minister v. d. Kieft, de politieke vriend van de heer Hofstra.

„Automatisme"

De Eerste Kamer heeft in de afgelopen weken nog steeds als haar hoofdschotel gehad de begroting. Voor het eerst sinds jaren sloot dit jaar Onderwijs niet de rij. Dat kreeg in onze Senaat altijd een zo grondige beurt (waaraan Prof. Woltjer, befaamd om zijn minutieuze kennis van onze onderwijsbegroting, wel de grootste bijdrage leverde), dat de rest al volledig klaar was, wanneer tenslotte O.K. en W. in debat kwam.

Thans heeft de heer Algra de boedel van prof. Woltjer overgenomen. Hij pakte de zaak meer vanuit de praktijk aan. Zijn thema was de positie en de strijd van het Christelijk onderwijs.

Die strijd geldt niet het lager onderwijs. Daar liggen de rechten van het bijzonder onderwijs nauwkeurig in de wet. Daar is men niet afhankelijk van de persoonlijke mening van een hoge of lage machthebber. Overal, waar voldaan wordt aan de normen, die in de wet zijn vastgesteld, kan men een Christelijke school oprichten en krijgt men de daarvoor nodige financien.

Maar buiten de lager-onderwijswet zijn we overgeleverd aan het subjectieve inzicht, hetzij van de minister, hetzij van een gemeenteraad. En daar begint de ellende.

Het viel de heer Algra niet moeilijk, met voorbeelden duidelijk te maken, hoe de meest redelijke verzoeken om medewerking voor de stichting van een christelijk school — b.v. een nijverheidsschool voor meisjes of jongens — wordt afgewezen, eenvoudig omdat de meerderheid tegenstander is van bijzonder onderwijs.

Tegen deze achtergrond nu stelde de heer Algra de bezwaren tegen het zgn. automatisme. De mensen van de openbare school, althans de vredelievenden onder hen, erkennen het recht van de bijzondere school. Het zou ook al te dwaas zijn de duidelijke voorkeur van de overgrote meerderheid van ons volk te veronachtzamen. Maar, zo zegt men dan, ons bezwaar gaat tegen de automatische werking van de lager-onderwijswet. Door die automatische werking moet er op een gegeven moment toestemming gegeven worden voor schoolstichting, terwijl toch de wenselijkheid van dat geval niet erg sprekend is. Wel gelijkheid wil men dan, maar geen automatisme.

Wie zal verwachten, dat wij daarmee accoord gaan? Waar dit „automatisme" ontbreekt, daar moet voor de Christelijke School gevochten worden, wat op zichzelf niet zo erg is — strijd sterkt en bindt samen — maar niet zelden gevochten tegen de bierkaai.

Automatisme? Wat bedoelt die term anders, dan dat men in plaats van het recht, waarop de burger zich beroepen kan, stelt het subjectieve inzicht, (dit kan zijn: de willekeur) van de overheidspersonen? Het „automatisme" dat aan beschreven recht altijd tot op zekere hoogte verbonden is, moge tot bezwaren kunnen leiden, wie recht en vrijheid liefheeft neemt die bezwaren op de koop toe. Want de hoofdzaak is, dat de burger niet afhankelijk is van de overheid, maar zich beroepen kan op zijn recht.

En — om een in ander verband bekende woordspeling te gebruiken — wanneer wij moeten kiezen tussen het auto-

matisme van de lager-onderwijswet en het autocratisme van plaatselijke en andere Overheden, dat bij andere takken van onderwijs de christelijke school belemmert, dan is die keus niet moeilijk.

Geef ons objectieve normen voor de subsidiering van onze scholen — misschien niet zo gemakkelijk te vinden, maar toch niet onbestaanbaar, als men maar niet alles en nog meer in een formule wil vangen. Alleen dan zijn recht en vrijheid veilig.

Zorgenkind

Vele dagen lang heeft de Tweede Kamer zich bezig gehouden met het wetsontwerp inzake koop en verkoop enz., enz., van landbouwgronden. Een geval, waaraan al heel veel geprutst was.

We zullen de hele geschiedenis niet ophalen. Hoe moeizaam het geweest is, blijkt voldoende als men weet, dat het eerste ontwerp al vijf jaar geleden werd ingediend; dat in die jaren acht maal een nota van wijzigingen werd overgelegd, waaronder zo ingrijpende, dat de kamer een nieuwe behandeling in de afdelingen noodzakelijk achtte; dat er tenslotte nog een dertigtal amendementen werden voorgesteld.

Nu gaat het om een belangrijke zaak. De bedoeling van het wetsontwerp is, de bezwaren te ondervangen, die een gevolg zijn van de schaarste van onze cultuurgrond. Daaronder valt o.m. dat een ondoelmatige versnippering van de grond zoveel mogelijk wordt tegengegaan en dat de prijzen gebonden worden aan te stellen normen.

Ja, te stellen normen. Door wie? Dat was bij de mondelinge behandeling wel het meest omstreden punt. Minister Mansholt hield het been stokstijf. De prijspolitiek is een zaak van de Regering, zo oordeelde hij. Die mag dat beslist niet uit handen geven.

Daartegenover stonden anderen, die deze bevoegdheid liever niet aan de Staat wilden geven, maar aan een ander orgaan. De heer Droesen (K.V.P.) stelde voor: de Centrale Grondkamer, maar moest voor de aangevoerde bezwaren zwichten. De heer Biewenga dacht aan de P.B.O., maar die is nog niet zover. Toen kwam de heer Droesen met het voorstel, er een nieuw orgaan voor te scheppen, maar daar kon hij toch ook geen meerderheid voor krijgen. Het resultaat was, dat de minister zijn zin kreeg, zij het dat hij een flinke veer moest laten, aangezien de werkingsduur van de wet beperkt werd tot vijf jaar.

Behalve groeperingen, die de invloed van de Staat niet groter wilden maken dan nodig is, waren er ook, die de andere kant op wilden. Dr Vondeling (arb.) was hun woordvoerder. De heer v. d. Heuvel pleegt hem een „bodemrationalist" te noemen. Om het wat te overdrijven: hij zou van heel ons land één grote staats-modelboerderij willen maken, met de minister als super-boer, als boer der boeren. Een boer, die niet geschikt geacht wordt, van zijn woning af. Te kleine boerderijen samenvoegen, van twee één bijvoorbeeld. En de mensen, die over zijn, vermoedelijk naar de D.U.W.

In deze geest was b.v. zijn voorstel, de goedkeuring voor de verkoop o.m. afhankelijk te maken van „het algemeen landbouwbelang". Dat zou dus zover gaan, dat X geen toestemming zou kunnen krijgen, de boerderij van IJ te kopen, wanneer het aangewezen orgaan zou oordelen, dat met deze koop het algemene landbouwbelang niet gediend zou zijn. Aan zulk een vage norm zouden de rechten van de burger ondergeschikt gemaakt worden! Daarmee komt men terecht op de socialistische „weg naar de vrijheid"! Maar de kamer ging daar niet accoord mee.

Waarom eigenlijk?

Het ontwerp werd tenslotte aangenomen met 66 tegen 11 stemmen. Die elf waren: drie communisten, één roomskatholiek, zeven anti-revolutionairen. Van onze fractie stemden er vier voor.

Het is voor de simpele toeschouwer niet geheel duidelijk, wat hier het doorslaggevende punt geweest is. Dr Schouten verklaarde, toen hij het tegenstemmen van hem en zijn zes medestanders motiveerde, dat zij niet tot de overtuiging gekomen waren, dat de voor hen liggende regeling een enigermate bevredigende effectieve uitwerking zou hebben.

Men zal deze verklaring moeten zien tegen de achtergrond van het regeringsprogram van vorig jaar, waarin blijkens een mededeling van Dr Vondeling voor de landbouwparagraaf was opgenomen: een effectieve beheersing van de koop- en pachtprijzen. Onze fractie heeft bij monde van Dr Schouten verklaard, zich aan dat program moreel gebonden te achten. Vandaar immers, dat zij in December haar stem gaf aan de verlenging van de dividendstop voor één jaar.

Zo gezien zou dus de verklaring van Dr Schouten betekenen, dat de meerderheid van de fractie wel haar stem aan een prijsbeheersing voor landbouwgronden gegeven zou hebben, wanneer deze maar ingrijpender geweest was en er daardoor meer kans zou zijn geweest op een bevredigende effectieve uitwerking. De minderheid zou dan bereid geweest zijn, het met deze regeling te proberen.

Inderdaad zien we in de redevoeringen van de heer v. d. Heuvel dit argument zwaar wegen. „Hier worden voorschriften uitgevaardigd, waarvan men weet, dat ze niet zijn na te leven." En hij wijst dan op de ontduikingen, die tot dusver plaats hadden en die men in de toekomst ook niet zal kunnen verhinderen: „Geld onder de tafel door". Dat kan op allerlei manieren. En wil men die ontduikingen onmogelijk maken, dan blijkt telkens het middel daartoe erger dan de kwaal.

Intussen blijkt uit de woorden van de heer v. d. Heuvel ook, dat hij de beheersing van de koopprijzen van de landbouwgronden niet zo hard nodig en niet zo gewenst acht. Niet hard nodig, omdat ruim de helft van de grond verpacht is en door beheersing van de pachtprijzen ook de koopprijs min of meer in de hand gehouden wordt. Bovendien vallen boedelscheidingen buiten de voorgestelde regeling. Er blijft dus maar een klein werkingsgebied over voor de wet. En ongewenst vond de heer v. d. Heuvel deze prijsbeheersing ook, omdat de criteria voor vaststelling van de prijzen zeer wankel en wisselend zijn, zodat de overheid met deze prijsbepaling een griezelige taak op zich neemt.

De heer Biewenga kwam tot een andere conclusie. Hij achtte de overheidsbemoeiing met grond- en pachtprijs, die wij sedert 1937 kennen, geenszins geslaagd en hij somde (bij herhaling zelfs) zijn grieven ertegen op. Maar daartegenover staat, dat vrijlating van de koopprijzen z.i. zeker de prijzen — ook die van het verpachte land — in sterke mate zou doen oplopen. De schaarste aan cultuurgrond brengt immers mee, dat de vraag steeds veel groter is dan het aanbod. Op grond van de overwegende bezwaren van zo hoge grondprijzen koos de heer Biewenga (in overeenstemming met het door onze fractie aanvaarde regelingsprogram) voor een doelmatige beheersing van die prijzen, zij het dat de uiteindelijke keuze zeker ook mee zou worden bepaald door middelen, waarmee zulk een prijsbeheersing zou worden uitgevoerd. Daarom vermeldde de heer Biewenga een aantal bezwaren tegen het ontwerp, waaraan echter tijdens de behandeling zover werd tegemoetgekomen, dat hij zijn stem aan het wetsontwerp kon geven.

Zo zien we, dat naast de kwestie van de doeltreffendheid der regeling ook verschil in waardering voor de prijsbeheersing van de landbouwgronden wel een rol gespeeld heeft.

Daarmee is helaas in duidelijke vorm de bewering gelogenstraft, dat een lid van onze fractie niet vrij zou zijn in het bepalen van zijn stem. Helaas, want wij hebben er geen behoefte aan, over deze „vrijheid" te juichen. Onze kracht is, naar binnen en naar buiten, het grootst, wanneer onze mensen begrijpelijke verschillen in onderling gesprek en overleg kunnen overwinnen en zo tot een weloverwogen gezamenlijk standpunt komen.

Laten wij blij zijn, dat zo gelukkig ook de regel is.

De Europese Federatie

Onze fractievoorzitter, de heer Dr J. Schouten heeft in de Tweede Kamer deelgenomen aan het debat over de Europese Federatie en daarbij de volgende rede uitgesproken. Het ging daarbij voornamelijk over algemene beschouwingen, waarbij inzonderheid aandacht werd gegeven aan de E.D.G. (Europese Defensie Gemeenschap) en de E.P.G. (Europese Politieke Gemeenschap). De E.G.K.S. (de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal) is inmiddels door de Tweede Kamer reeds behandeld en aangenomen.

De heer **Schouten:** Mijnheer de Voorzitter! Gaarne wil ik mij aansluiten bij die leden, die hun waardering er over hebben uitgesproken, dat wij thans over de materie aangewezen in de woorden „Europese Gemeenschap" een gedachtenwisseling kunnen hebben. Men kan natuurlijk over de waarde en de betekenis van zulk een gedachtenwisseling van mening met elkander verschillen, maar ik geloof niet, dat het gerechtvaardigd is om hier te constateren, dat zulk een gedachtenwisseling op dit tijdstip genoemd moet worden: mosterd na de maaltijd.

De ontwikkeling niet zo snel als velen hebben verwacht

Bij de voorbereiding van organisaties voor Europese samenwerking wordt nogal eens uitgegaan van de gedachte, dat zulke organisaties in korte tijd haar beslag kunnen krijgen. Tot heden beantwoordt de werkelijkheid aan die gedachte niet. Ik moge ten bewijze hiervan op een tweetal voorbeelden de aandacht vestigen.

Op 27 Mei 1952 is het Verdrag in zake de E.D.G. door de gevolmachtigden van de bekende zes Regeringen ondertekend. De tweede alinea van het slotartikel van dit Verdrag, artikel 132, luidt als volgt:

> „Indien niet alle akten van bekrachtiging zijn nedergelegd binnen een tijdvak van zes maanden, ingaande op de dag van ondertekening van dit Verdrag, zullen de Regeringen der Staten, welker akten zijn nedergelegd, zich beraden over de te nemen maatregelen."

Men nam dus blijkbaar destijds aan, dat, zo niet alle „ondertekenende" Staten, dan toch de meeste daarvan tot bekrachtiging van het Verdrag zouden overgaan binnen zes maanden na de ondertekening er van, d.i. vóór of uiterlijk op 27 November 1952. Op deze datum was echter nog door geen enkele van de bij dit Verdrag betrokken Staten tot de goedkeuring daarvan besloten en ook thans staat het niet anders, zodat er zelfs van een beraad, als bedoeld in de door mij geciteerde alinea van artikel 132 geen sprake kon of thans kan zijn.

De Nederlandse Regering diende bij Koninklijke Boodschap van 31 Januari ll. het wetsontwerp tot goedkeuring van dit Verdrag in d.w.z. ruim twee maanden na de laatste dag van genoemde zes maanden. Ik constateer slechts dit feit, Mijnheer de Voorzitter, en heb bij het wijzen daarop niet de bedoeling de Regering in gebreke te stellen of kritiek uit te oefenen op haar beleid met betrekking tot het tijdstip van indiening van het wetsontwerp.

Ik moge in dit verband opmerken, dat uit de aard van de zaak de bestudering van het Verdrag in zake de E.D.G. enige tijd vorderde en dat natuurlijk ook de voorbereiding van de mondelinge behandeling van dit Verdrag tijd vraagt. Ben ik goed ingelicht, Mijnheer de Voorzitter, dan wordt aan het concipiëren van het Voorlopig Verslag hard gewerkt.

Het tweede voorbeeld, dat aantoont, dat er een nogal belangrijk verschil is, wat de tijdsduur betreft, tussen de verwachting en de werkelijkheid, vinden wij naar mijn mening in artikel 38 van het Verdrag in zake de E.D.G.[1]) en in hetgeen naar aanleiding van de inhoud van dit artikel in de achter ons liggende maanden is gedaan. Ik geloof niet, dat het noodzakelijk is, Mijnheer de Voorzitter, dit artikel hier voor te lezen. Ik ga er van uit, dat het ons allen goed bekend is. Aangenomen werd, blijkens de inhoud en de strekking daarvan, dat de Vergadering der E.D.G. binnen zes maanden, ingaande op de dag, waarop zij haar taak aanvangt, voorstellen aan de Raad zou kunnen voorleggen omtrent de omvangrijke en ingewikkelde materie, waarvan in het eerste lid van artikel 38 van dat Verdrag sprake is. Die Vergadering zou voorts, volgens één van de bepalingen van het Verdrag, haar taak aanvangen binnen een maand na de ambtsaanvaarding van het Commissariaat, een van de organen van de E.D.G., in het Verdrag voorzien.

Men heeft later — en daarop doel ik in het bijzonder — blijkbaar besloten, dat in afwachting van de totstandkoming van de E.D.G., maatregelen moesten worden getroffen om de uitvoering van artikel 38 van het genoemde Verdrag te versnellen. Daarvoor is de Vergadering ad hoc in het leven geroepen, een vergadering, welke — ik wil dat hier ronduit verklaren — met prijzenswaardige ijver voorstellen ter uitwerking en uitvoering van het vermelde artikel aan de Raad van Ministers heeft voorgelegd.

Deze voorstellen zijn opgenomen in het ontwerp-verdrag waaraan wij in dit debat een algemene beschouwing wijden.

Dit alles is geschied, terwijl men over het lot van de E.D.G. nog in het onzekere verkeerde en ook thans nog in het onzekere verkeert. En niemand zal kunnen tegenspreken, dat dit lot van ver strekkende invloed zal kunnen zijn op hetgeen verder, in West-Europa in het bijzonder, zal kunnen geschieden.

Het wil mij daarom toeschijnen, dat de ervaring in het licht stelt, dat bij verdere voorbereidingen van de organisatie voor Europese samenwerking althans enigermate met de noodzakelijkheid van grotere tijdsruimten dient te worden rekening gehouden, allereerst om devaluatie van vastgestelde tijdslimieten te vermijden en voorts om teleurstellingen en verwarringen zoveel mogelijk te voorkomen.

Ernstig bezwaar tegen artikel 38 van het E.D.G.-verdrag. Het Twee Kamers-stelsel

Los van alle beschouwingen en ervaringen omtrent het verschil tussen aanvankelijk aangenomen en werkelijke tijdsduur wil ik er bij deze gelegenheid mijn teleurstelling over uitspreken, dat artikel 38 in het E.D.G.-Verdrag is opgenomen. Die opneming is mijns inziens een onvoldoend gemotiveerde anticipatie op de verdere ontwikkeling van de Europese samenwerking.

Zij vordert een definitieve organisatie nog vóór de voorlopige organisatie in werking is getreden en dus ook vóór men met die voorlopige organisatie enige ervaring heeft kunnen opdoen. Zij betekent onder meer, dat zonder nader onderzoek en nadere overweging een stelsel van twee Kamers zal moeten worden aanvaard. Strikt genomen, zouden zij, die vóór de Europese Defensie Gemeenschap, maar tegen een „vertegenwoordiging met twee Kamers" in de definitieve organisatie zijn, tegen het E.D.G.-Verdrag moeten stemmen. Ook al kan

Firma BLAAK
Boot- en Sloepenbouwerij
HOOGEZAND

aan dit dilemma worden ontkomen — dit lijkt mij mogelijk, al gaat dit uiteraard zeker enigermate gepaard met het aandoen van geweld aan de inhoud van artikel 38, door mij genoemd —, dan blijkt daaruit toch wel, dat men een aan de militaire samenwerking in E.D.G.-verband vreemd element in dit Verdrag een plaats heeft gegeven. Te meer is dit het geval, nu aan dit artikel een plaats is gegeven in dit Verdrag, zonder dat met enige stelligheid kon worden gezegd, welke concrete doeleinden voor de Europese Gemeenschap zouden worden aanvaard en welke concrete bevoegdheden aan haar zouden worden toegekend.

Thans kom ik tot enkele opmerkingen over de gedachte twee Kamers voor de Europese Gemeenschap. Ik kan mij in menig opzicht aansluiten bij hetgeen door onderscheidene geachte medeleden in deze discussie omtrent dit punt is uitgesproken. Een stelsel van twee Kamers zou de organisatie van de Europese Gemeenschap, welke toch al reeds niet eenvoudig is, in sterke mate compliceren. Men moet dan twee lichamen creëren, welke vrijwel dezelfde bevoegdheden zullen hebben. Dit brengt weer mede, dat men moet trachten door een verschillende samenstelling van de Kamers te voorkomen, dat zij in complete zin een doublure van elkander zouden worden. Dit heeft naar mijn mening veroorzaakt, althans mede veroorzaakt, dat men voor de Kamer der Volkeren het stelsel van directe verkiezingen op de basis van evenredige vertegenwoordiging wenst in te voeren. Een en ander lijkt mij een niet verantwoord vooruitlopen op de verdere ontwikkeling van de verhoudingen in Europa, in het bijzonder in West-Europa, en het gevolg van een conceptie, welke naar mijn mening in strijd is met hetgeen de huidige werkelijkheid mogelijk maakt, anders gezegd met de mate van rijpheid voor de realisatie van datgene, waarvan in die conceptie wordt uitgegaan. Er zijn nog geen Westeuropese politieke partijen. Men kan moeilijk verwachten, dat deze er spoedig zullen zijn. Er is voorts veel verschil in waardering omtrent de evenredige vertegenwoordiging in het algemeen; dat verschil is in ieder geval in sterke mate aanwezig met betrekking tot de samenstelling van een Europees Parlement, in casu een Kamer der Volkeren. Het is daarom mijns inziens voorshands praematuur daarvan uit te gaan.

In dit verband veroorloof ik mij nog de opmerking, dat bij een stelsel van twee Kamers de positie van een Raad van nationale Ministers nog moeilijker is te bepalen dan anders reeds het geval is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen concluderen, dat er zeer ernstige bezwaren zijn tegen het in het leven roepen van twee Kamers en tegen directe verkiezingen op de grondslag van de evenredige vertegenwoordiging voor de Kamer der Volkeren. Wat dit punt betreft, sluit ik mij aan bij de verklaring, welke de heer Vixseboxse in de Vergadering ad hoc heeft afgelegd, een verklaring, waarin hij te dezen aanzien, als ik de zaak goed heb begrepen, niet namens alle Nederlandse leden van de Vergadering ad hoc sprak, maar wel namens de meerderheid van hen.

Verreweg de voorkeur verdient het naar mijn gevoelen, te volstaan met één Kamer — de naam daarvan laat ik op dit ogenblik in het midden —, voorlopig gekozen door de nationale Parlementen.

Ook bezwaren tegen het aantal Nederlandse leden in deze Kamers

Met betrekking tot het aantal leden voor elk der deelnemende Staten in het Europese Parlement zou ik ook nog iets willen zeggen.

Volgens artikel 15 van het ontwerp-verdrag [2]) zal het aantal afgevaardigden in de Kamer der Volkeren voor de Staten minimaal 12 en maximaal 70 bedragen. Volgens artikel 17 [3]) zal het aantal senatoren voor de Staten ten minste 4 en ten hoogste 21 zijn. Tegen die aantallen heb ik, voor wat de kleinere Staten betreft, nogal ernstige bezwaren. Ik zal mij hierbij verder bepalen tot ons land. Nederland verkrijgt bij aanvaarding van het ontwerp 30 afgevaardigden in de Kamer der Volkeren en 10 leden in de Senaat. Ik acht deze aantallen, gelet op de partijverhoudingen ten onzent, te gering. Weliswaar zal in de regeling voor de verkiezing van de afgevaardigden voor de Kamer der Volkeren de mogelijkheid worden ingevoerd van verbinding van lijsten — dit is opgenomen in artikel 96 van het ontwerp-verdrag —, maar deze mogelijkheid biedt in geen enkel opzicht zekerheid. Ik geloof niet, dat op dit moment iemand onzer zou kunnen zeggen, wat er van het invoeren van die mogelijkheid in de praktijk terecht zal komen. Mede dientengevolge zal zeker in sommige gevallen en voor sommige partijen het aantal leden te klein worden om het werk naar behoren te kunnen verrichten. Deze leden zullen zich op de hoogte moeten stellen van de aangelegenheid op het gebied van kolen en staal, op dat van de defensie, van de buitenlandse zaken, van de sociale, economische, financiële en monetaire vraagstukken. Het wil mij voorkomen, dat het daaraan verbonden werk door een klein aantal mensen moeilijk behoorlijk zal kunnen worden verricht, te meer niet, als moet worden aangenomen, dat zij zich tot dit werk niet zullen kunnen bepalen.

Het zou misschien verleidelijk zijn, Mijnheer de Voorzitter, in deze gedachtenwisseling reeds te treden in de vraag, of, wanneer men de Europese Gemeenschap tot stand brengt en deze in volle omvang gaat werken, er nog wel van zal kunnen worden uitgegaan, dat de leden van het Europese Parlement tegelijkertijd ook nog een taak in het nationale Parlement, waarvan zij deel uitmaken, zullen kunnen vervullen. Het zou misschien verleidelijk zijn, daarop nu reeds in te gaan, maar ik ben bereid met een beschouwing daarover te wachten tot het tijdstip, waarop wij daaromtrent iets meer ervaring hebben opgedaan.

Los van de vraag, of op den duur een combinatie van het lidmaatschap van het nationale Parlement met het lidmaatschap van het Parlement der Europese Gemeenschap uit een oogpunt van het behoorlijk verrichten van het werk mogelijk zal zijn, wil ik met mijn opmerkingen ten aanzien van de aantallen leden van de beide Kamers tot uitdrukking brengen, dat ik het niet wel doenlijk acht, gegeven de werkelijke situatie — wanneer de aantallen voor Nederland blijven, zoals zij op dit ogenblik zijn vastgesteld —, dat diverse groepen, welke daarvoor overigens in aanmerking komen, haar taak naar behoren zullen kunnen verrichten. Natuurlijk hebben deze opmerkingen betrekking op de aantallen voor beide

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820—2182

Kamers, maar mijn bezwaren spreken uit de aard van de zaak het sterkst ten aanzien van het aantal senatoren.

Bepaalt men zich voorlopig bij één Kamer, dan zal wellicht in de aantallen een wijziging worden gebracht.

Men zou mij kunnen vragen of ik in dit verband pleit voor een paritaire samenstelling van de ene Kamer, zoals die door mij wordt gewenst. Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij thans niet uitsluitend binden aan de paritaire samenstelling van de ene Kamer, maar de strekking van mijn opmerkingen is wel deze, dat naar mijn mening het uiterste moet worden gedaan om te bereiken, dat de kleinere Staten een groter aantal leden in die ene Kamer verkrijgen, dat er een zodanige regeling tot stand komt, dat de door mij genoemde bezwaren hetzij in belangrijke mate worden beperkt, hetzij — wat beter is — geheel komen te vervallen. Dit betekent dus, dat mijn pleit op dit punt, althans in zekere zin, gaat in de richting van een paritaire samenstelling, maar dat dit pleit niet kan worden vereenzelvigd met de gedachte van de paritaire samenstelling als zodanig.

De economische integratie is van grote betekenis

Mijnheer de Voorzitter! Thans wil ik enkele opmerkingen maken over de verhouding tussen de politieke en de economische integratie. Ik geloof niet, dat het noodzakelijk is daarover bij deze gelegenheid in brede beschouwingen te treden. Over dit punt is enige tijd geleden nog uitvoerig in deze Kamer van gedachten gewisseld, ook met de tegenwoordige bewindsman van Buitenlandse Zaken. Er was, bedrieg ik mij niet, bij die gelegenheid op het hoofdpunt eenstemmigheid, in die zin, dat in ieder geval de politieke integratie gepaard moet gaan met een economische integratie. Het ontwerp-verdrag van de Vergadering ad hoc geeft er blijk van, dat dit gevoelen in het algemeen door die vergadering is aanvaard — op de woorden „in het algemeen" moet men hier wel sterk de nadruk leggen —. Ik verwijs daarvoor naar artikel 2 en naar hoofdstuk V van Titel III van dit Verdrag.[4])

Hoezeer ik grote waardering heb voor het werk, dat in het bijzonder de Nederlandse leden van de Vergadering ad hoc te dezer zake hebben verricht, moet ik toch mijn teleurstelling uitspreken over hetgeen met betrekking tot de economische integratie in het ontwerp-verdrag is opgenomen. Dit is, naar het mij wil toeschijnen, te vaag, wil men: te algemeen. Te dezen aanzien is ook naar mijn oordeel een grote behoefte aan nadere concretisering van de doelstelling en de taak van de Europese Gemeenschap, dat wil zeggen ten opzichte van de economische integratie.

De Nederlandse leden van de Vergadering ad hoc hebben op dit punt een naar mijn mening duidelijke en bevredigende verklaring afgelegd, alvorens in die vergadering over het ontwerp-verdrag een beslissing is genomen. Ik meen — laat ik er dit aan mogen toevoegen —, dat op dit punt de verklaring, door de heer Vixseboxse afgelegd, het eenstemmige gevoelen van de Nederlandse leden van de Vergadering ad hoc aangaf, waardoor natuurlijk die verklaring nog sterker is geworden. Blijve dit zo! Bij die verklaring kan ik mij zonder reserve aansluiten.

Ik moge er in dit verband op wijzen, dat de Regering zich vroeger reeds in dezelfde zin heeft uitgelaten bij monde van de tegenwoordige Minister van Buitenlandse Zaken en ook

VAN DER FLIER's
Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam
Haarlemmerdijk 138 Tel. 45689
Leidsekruisstraat 32 Tel. 35380
Haarlemmermeerstraat 55 Tel. 82059
Fred. Hendrikstraat 125 Tel. 121207

Wasserij Jan Snel
NEDERHORST DEN BERG Telefoon K 2945-221

in de onlangs te Rome gehouden Ministerconferentie is daarvan gebleken, als wij tenminste kunnen afgaan op de mededelingen, welke daaromtrent in de pers zijn gedaan. Mogen wij het bericht in de pers geloven, dan heeft de Minister van Buitenlandse Zaken tijdens zijn verblijf te Parijs verklaard, dat de Regering dezer dagen een Nota aan de andere Regeringen van — laat ik het zo kortheidshalve mogen uitdrukken — „Klein-Europa" heeft gezonden of zal zenden, waarvan de strekking is, tot meer concrete bepalingen ten aanzien van de economische integratie te geraken. In sommige van die persberichten wordt er zelfs van gesproken, dat die concretisering zou gaan in de richting van een douane-unie en van het afsnijden van discriminaties bij invoer e.d. Het past mij niet op dit punt in dit debat van de Minister van Buitenlandse Zaken een verklaring te vragen, want wij moeten het geheel aan zijn beleid en zijn wijsheid overlaten of hij aan deze gedachtenwisseling zal deelnemen, maar ik geloof wel, dat het gepast is om op dit moment uit te spreken, dat, als dat persbericht juist is, wij de Regering toewensen, dat zij in haar pogen te dezer zake op genoegzame en bevredigende wijze zal mogen slagen, en tevens, dat door haar een middel zal worden gevonden om de Kamer hieromtrent zo spoedig mogelijk nader in te lichten.

Reeds een eigen belastinggebied?

Mijnheer de Voorzitter! Thans een enkel woord over artikel 77 van het ontwerp-verdrag.[5]) De vraag is bij mij gerezen, of het wel aanbeveling verdient, reeds aanstonds een bevoegdheid aan de Europese Gemeenschap toe te kennen tot het heffen van belastingen. Logisch gesproken staat het zo, dat, wanneer een dergelijke Gemeenschap tot stand wordt gebracht, deze op den duur ook zal nodig hebben een eigen belastinggebied. Uit logische overwegingen heb ik dus tegen het opnemen van een bepaling, deze bevoegdheid inhoudende, geen bezwaar. Maar zoals het zo dikwijls in het leven gaat, wij kunnen ook op dit gebied niet uitsluitend met logica volstaan. Wij hebben niet alleen met de psychologie rekening te houden, doch ook met de huidige werkelijkheden in de diverse landen, welke betrokken zijn bij de eventuele oprichting van een Europese Gemeenschap. Wanneer men op die psychologische en andere factoren let, is, dunkt mij, de vraag gerechtvaardigd, of het wenselijk is, reeds aanstonds bij de oprichting van een Europese Gemeenschap aan die Gemeenschap bevoegdheden toe te kennen met betrekking tot de heffing van een of meer belastingen. Ik stel dit vragenderwijs. Gaarne zou ik zien, dat zowel de Regering als — mag ik mij ietwat gemeenzaam uitdrukken — onze Straatsburgers aan deze zaak nog eens ernstig aandacht gaven.

Tot een bespreking van onderscheidene artikelen van het ontwerp-verdrag zal ik bij deze gelegenheid niet overgaan. Het zou, naar het mij voorkomt, buiten het kader van deze gedachtenwisseling vallen, wanneer wij in zulk een artikelsgewijze behandeling van het ontwerp zouden treden. Vindt de zaak voortgang, dan komt zij te zijner tijd in een verdrag, door de Regering aanhangig gemaakt, aan de orde en is dit voorzien van een Memorie van Toelichting. Deze schijnt mij zeer nodig, zowel voor een juist overzicht van het geheel als voor het verstaan van verschillende artikelen, in het ontwerp opgenomen. Daarom heb ik mij in deze gedachtenwisseling beperkt tot de bespreking van enkele algemene punten. Ware het anders, ware het zo, dat vandaag reeds zou moeten wor-

INGWERSEN & Co. - Amsterdam
KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121
Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten
Speciale afdeling voor Prot. kerkelijke leningen

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: **Tel. K 1180 — 2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180 — 3886**
MIDDELBURG

den getreden als het ware in een artikelsgewijze behandeling van het ontwerp, dan zou ook van mijn zijde de noodzakelijkheid aanwezig zijn om vele vragen te stellen en verschillende objecties te berde te brengen. Ik zou dan ook moeten ingaan op enkele opmerkingen, welke ons geacht medelid de heer Kortenhorst — op dit moment mag ik mij tegenover hem zo uitdrukken — gisteren in zijn redevoering heeft gemaakt en waarbij hij ook ter sprake heeft gebracht het standpunt van de anti-revolutionairen en in het bijzonder dat van wijlen Groen van Prinsterer. Thans kan ik dit achterwege laten en wachten tot de zaak in een andere vorm hier voor ons komt te liggen.

Nauwe samenwerking is nodig, maar met behoud van het nationale

Op enige hoofdpunten heb ik kritiek laten horen. Deze worde echter goed verstaan. Daaraan ligt niet ten grondslag de gedachte of de wens: hoe komen wij van die Europese Gemeenschap af, of: hoe voorkomen wij, dat zij tot stand komt. Ik ben van gevoelen, dat nauwe samenwerking tussen de landen van West-Europa nodig is, ook al zou de huidige spanning tussen Oost en West afnemen of geheel worden opgeheven. De tegenwoordige situatie en de waarschijnlijk blijvende kenmerken daarvan nopen tot samenwerking, tot een samenwerking, welke niet beperkt kan blijven tot enkele bepaalde sectoren, maar die ook een algemeen, dus politiek karakter moet dragen, anders dan hetzij bilateraal, hetzij multilateraal in bondgenootschappelijke zin.

Ik ben dus voorstander van een bovennationale gemeenschap, mits bij de organisatie daarvan het nationale zijn toekomende plaats en betekenis verkrijgt en ernstig rekening wordt gehouden met de mate van mogelijkheid in de realiteit. De zaak is moeilijk genoeg. Wij staan hier, als wij tot de kern daarvan doordringen, voor een taak, welke slechts in een reeks van jaren zal kunnen worden vervuld. En hoezeer de tegenwoordige omstandigheden ook mogen manen tot spoed en tot het versnellen van het tempo, wij moeten er rekening mede houden, dat wij hier bezig zijn met een materie, welke de energie gedurende vele jaren zal opeisen. Wij hebben immers te doen met een taak, welke eenvoudig als volgt zou kunnen worden omschreven: de harmonie te bevorderen, de harmonie tot stand te brengen tussen wat tegenstrijdig van aard is. Men make de zaak en de taak daarom nog niet zwaarder door een nodeloos ingewikkelde organisatie en door de toekenning van bevoegdheden aan de Gemeenschap, welke in vaagheid en algemeenheid haar kenmerk vindt.

Men staat voor geestesgesteldheden, voor politieke organisaties en organen, voor nationale economieën en nog zoveel meer, welke historisch, dikwijls in een tijd van eeuwen, zijn gegroeid en waarin verandering moet worden aangebracht, zonder overhaasting, zonder over te gaan tot het plukken van onrijpe vruchten en zonder overspanning van de integratie.

Het internationale en het Europese moeten in menig opzicht hun voedingsbron vinden in het nationale. De taken en bevoegdheden van de Europese Gemeenschap staan niet los van beginselen, en de beginselen met betrekking tot de rechten van de mens, de vrede, de gerechtigheid en de welvaart voor de volkeren staan niet los van de rechten van God, van de vrede, die door Hem wordt geschonken, van Zijn gerechtigheid en van Zijn wetten. De laatstgenoemde beginselen hebben, als ik mij zo eens mag uitdrukken, geen zelfstandig bestaan, zij leven niet een eigen leven, maar vinden hun wortel in de belijdenis van het Christendom. Ik spreek hier, dunkt mij, in overeenstemming met een woord, dat bij de laatste behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken in de Eerste Kamer is uitgesproken door mijn geestverwant prof. Anema.

Ik eindig met dit woord: moge de verdere ontwikkeling zó zijn, dat het onlosmakelijk verband tussen wortel en vrucht wordt erkend. Alleen dat biedt een duurzame en vaste fundatie; alleen daardoor worden de mogelijkheden geopend voor een zegenrijke werking van de Europese Gemeenschap.

---

1) **Artikel 38**

1. Binnen de termijn, voorzien in het tweede lid van dit artikel, onderzoekt de Vergadering:
a. de instelling van een op democratische grondslag gekozen Vergadering der Europese Defensie Gemeenschap;
b. welke bevoegdheden aan een zodanige Vergadering zouden moeten worden toegekend;
c. welke wijzigingen eventueel in de bepalingen van dit Verdrag zouden moeten worden aangebracht ten aanzien van de andere instellingen der Gemeenschap, onder meer om een juiste vertegenwoordiging der Staten te waarborgen.
Bij haar onderzoekingen zal de Vergadering zich met name laten leiden door de volgende beginselen:
de definitieve organisatie welke in de plaats zal komen van de huidige voorlopige organisatie, dient zo te worden ingericht dat zij een der elementen kan vormen van een latere federale of confederale structuur, gegrondvest op het beginsel van de scheiding der machten en inzonderheid behelzend een systeem van vertegenwoordiging met twee kamers;
de Vergadering dient eveneens de vraagstukken te overwegen welke voortspruiten uit het gelijktijdig bestaan van verschillende reeds opgerichte of op te richten organisaties voor Europese samenwerking, ten einde de coördinatie van deze organisaties binnen het verband van de federale of confederale structuur te verzekeren.

2. De voorstellen van de Vergadering zullen aan de Raad worden voorgelegd binnen een termijn van zes maanden, ingaande op de dag waarop de vergadering haar taak aanvangt. Tezamen met het advies van de Raad zullen deze voorstellen vervolgens door de Voorzitter van de Vergadering worden doorgegeven aan de Regeringen der deelnemende Staten die, binnen een termijn van drie maanden, ingaande op de dag waarop zij daarvan kennis gekregen hebben, een Conferentie zullen bijeenroepen die de genoemde voorstellen zal onderzoeken.

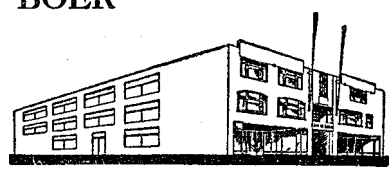
2) Voorgesteld wordt: Duitsland 63, België 30, Frankrijk 70, Italië 63, Luxemburg 12, Nederland 30. Totaal 268. Frankrijk krijgt 7 leden meer dan Duitsland en Italië op grond van haar overzeese gebiedsdelen (Afrika).

3) Voorgesteld wordt: Duitsland 21, België 10, Frankrijk 21, Italië 21, Luxemburg 4, Nederland 10. Totaal 87.

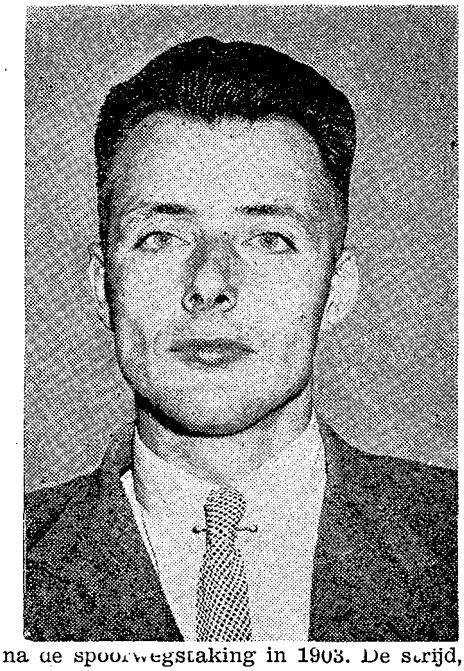
4) Hoofdstuk V en Titel III handelt over de Economische bevoegdheden van de Gemeenschap — waarbij in art. 81 als taak wordt gesteld geleidelijk tot stand te brengen een gemeenschappelijke markt gegrondvest op het vrije verkeer van goederen, geld en personen.

5) Art. 77 maakt deel uit van Hoofdstuk II en Titel III en handelt over de geldmiddelen der gemeenschap en kent aan de gemeenschap het recht toe belastingen te heffen, waartoe het Europese parlement kan besluiten op eenstemmig voorstel van de Europese Uitvoerende Raad en de Raad van Nationale Ministers.

FA. JAN DE BOER
Meubilerings-bedrijf
HOOGEVEEN
Tel. 2841 K. 5280
Specialiste voor het modern inrichten van Intérieurs. Aparte afdeling voor inname bestaand meubilair. Vraagt vertegenwoordigers-bezoek.

De Nederlandse Vakbeweging

J. SCHIPPER

De Volksuniversiteits-Bibliotheek heeft een goed werk gedaan om in haar uitgaven twee boekjes te doen verschijnen, die aan de Nederlandse vakbeweging gewijd zijn. En zij deed een voortreffelijke keuze toen zij aan de voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond, M. Ruppert, verzocht de copie voor deze boekjes te leveren. Want ieder, die weten wil van opkomst en opbouw der vakbeweging van werknemers in ons vaderland, kan men thans verwijzen naar deze beide boekjes, waarin de auteur geslaagd is een uiteenzetting te geven die beknopt, helder en zakelijk is. En tevens een ernstige en naar mijn mening een geslaagde poging gedaan heeft objectief te zijn in zijn beoordeling der verschillende stromingen in de arbeidersvakbeweging.

Deze boekjes handelen over de vakbeweging der werknemers. Over de organisaties der werkgevers, de boeren en de middenstanders wordt niet geschreven. Dit zal wel niet tot de opdracht van Ruppert behoord hebben. Het zou, om compleet te zijn, toch wel aanbeveling verdienen als de Volksuniversiteitsbibliotheek overwoog om ook een of meer schrijvers te vinden, die een beschrijving gaven van de diverse patroonsorganisaties. Want zonder deze instanties heeft nu eenmaal de arbeidersvakbeweging nagenoeg geen taak, terwijl ook vanuit deze gezichtshoek de groeiende bedrijfsorganisatie gezien moet worden en perspectief heeft.

Ik kan er niet aan denken de beide boekjes uitvoerig te beschrijven. Ieder die in staat is *f* 7.80 uit te geven, schaffe zich beide boekjes aan. Hij zal zich niet bekocht gevoelen. En als er Kiesverenigingen zijn, die er een bibliotheekje op na houden, dan raad ik ze aan deze boekjes aan te schaffen.

In het eerste deeltje beschrijft Ruppert de opkomst, de groei en de omvang der vakbeweging, nadat hij in hoofdstuk I de periode tussen gilde en vakorganisatie beschreven heeft. In sobere bewoordingen heeft hij de materiële en zedelijke positie der „werklieden" getekend en de drang die openbaar werd om vakverenigingen te stichten als verweermiddel tegen bedreiging van de welstand der arbeiders.

Daarop volgt dan een uiteenzetting van hetgeen aan de oprichting van de drie vakcentrales voorafging. In die periode woelt en gist het in de arbeiderskring en wordt geworsteld om de weg te vinden, omdat allerlei geestelijke stromingen pogen zich van de vakbeweging meester te maken.

In het derde hoofdstuk vindt dan de tekening plaats van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, dat uit het conflict tussen anarchisme en socialisme te voorschijn treedt en signatuur krijgt na de spoorwegstaking in 1903. De strijd, gevoerd tegen de mannen van het Nationaal Arbeidssecretariaat en waarin Domela Nieuwenhuis zulk een belangrijke rol speelde, passeert de revue. Vervolgens wordt de doelstelling van het N.V.V. geschetst en komt de strijd tegen de confessionele vakbeweging aan de orde. Dit hoofdstuk verhaalt de belevenissen van deze centrale in bezettingstijd en sluit met een uiteenzetting van de ontwikkeling na 1945, een opsomming van zijn instellingen en vermeldt de beginselverklaring.

Na het N.V.V. volgt het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland. Ruppert volgt daarbij de gang der historie wijl het C.N.V. eerder werd gesticht dan de R.K. Vakcentrale. Bij de beschrijving wordt stilgestaan bij de arbeid van de christelijk sociale organisaties, met name van „Patrimonium". Op de betekenis van het eerste christelijk sociaal congres wordt de aandacht gevestigd, waarna gehandeld wordt over het Christelijk Arbeidssecretariaat als voorloper van het C.N.V. Daarna worden de interne moeilijkheden geschetst over de vraag interconfessionele of confessionele organisatie, en tekent hij de groei van het Verbond in zijn innerlijke en uiterlijke kracht. Om dan weer dit hoofdstuk te besluiten met de weergave van de gebeurtenissen tijdens de bezetting, het weder te voorschijn komen na 1945, de opsomming der instellingen van het Verbond, zijn urgentieprogram en de aangesloten organisaties.

De beschrijving van de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging geschiedt in het vijfde hoofdstuk. Daarin komen soortgelijke moeilijkheden voor als het C.N.V. ondervond, doch die door de machtige invloed van de encycliek „Rerum Novarum" vrijwel werden uitgewist. Ook de stands- en vakorganisatietegenstellingen werden overwonnen evenals de bezwaren tegen de nationale vakbondsvormen. Dan staat de auteur stil bij de verdere ontplooiing der rooms-katholieke vakbeweging, haar tijdelijke ondergang in 1941 en de herleving na 1945. Dit hoofdstuk eindigt dan met de weergave van de beginselverklaring, de opsomming van instellingen en diensten en de omvang van de K.A.B.

In de hoofdstukken zes en zeven wordt de lezer ingeleid in de andere kleine centrales die er zijn geweest en die na 1945 in andere vormen opnieuw te voorschijn kwamen en wordt een opsomming gegeven van de omvang van het ledental op 1 Januari 1952.

Het tweede boekje geeft een duidelijke omschrijving van

Bejaardenzorg?

A. STAPELKAMP

De gemiddelde leeftijd voor onze bevolking stijgt. Het Nederlandse volk wordt ouder. Binnen enkele jaren zal het aantal Nederlanders dat de 65-jarige leeftijd zal hebben overschreden boven het millioen liggen. Deze wijziging in de bevolkingsopbouw schept allerlei problemen. Eén er van is de verzorging van de oude dag door een goede ouderdomsvoorziening. Over dit vraagstuk is al heel wat gesproken en geschreven. Vooral sinds de bevrijding. Maar wij moeten constateren dat tot dusver geen bevredigende oplossing aan de hand is gedaan. Een wetsontwerp, deze materie regelende, laat nog steeds op zich wachten. Het is echter niet over dit onderwerp dat wij thans iets willen zeggen. Wel over een ander vraagstuk dat nauw samenhangt met het „verouderen" der bevolking. Wij bedoelen de woongelegenheid voor deze bevolkingsgroep. Ook hier voltrekt zich een wijziging die om nieuwe voorzieningen vraagt. Voorheen trokken ouders op leeftijd gekomen, vaak bij hun gehuwde kinderen in, of kinderen die gingen trouwen kregen inwoning bij hun ouders. In de steden kwam dit misschien wat minder voor dan op het platteland, maar het was toch daar ook niet zeldzaam.

De vraag of dit een ideale toestand was, kan terzijde worden gelaten, feit is, dat deze gewoonte hoe langer hoe meer verdwijnt. Behalve dat andere factoren dit in de hand werken, is dit toch ook een gevolg van de mindere ruimte, die de woningen, die thans worden gebouwd, bieden. Deze laat eenvoudig niet toe dat naast de kinderen daarin ook nog een oude vader en moeder verbleven.

Deze zijn dan wel genoopt hun eigen huishouding voort te zetten. Ook hun eigen woning te blijven bewonen. Veelal is dit de woning waarin zij verbleven toen zij nog opgroeiende kinderen hadden. Eigenlijk is die dus voor hen te groot geworden. Waar moeten zij evenwel heen?

Het verwisselen van deze woning met een die beter past bij de huidige omvang van het gezin, stuit, gelijk herhaaldelijk blijkt, op allerlei moeilijkheden. Er blijkt een tekort te zijn aan woonruimte die speciaal afgestemd is op de behoeften van bejaarden. Bepaaldelijk is dit het geval, wanneer deze, hoewel man en vrouw nog bij elkander zijn, toch moeilijkheden hebben met de zelfvoorziening van hen. Hulp is dikwijls niet alleen kostbaar, maar ook meermalen moeilijk te krijgen.

Het mag daarom als een verheugend verschijnsel worden aangemerkt, dat het vraagstuk van het bouwen van woningcomplexen en tehuizen voor bejaarden steeds meer de aandacht trekt.

In het jaarverslag van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting over 1952 vindt men interessante cijfers van wat er op dit gebied sinds Mei 1945 is gedaan.

Uit deze cijfers, die alleen maar betrekking hebben op met financiële steun van Rijkswege gebouwde, in uitvoering zijnde of in een vergevorderd stadium van voorbereiding zijnde complexen van woningen en tehuizen voor bejaarden, valt af te leiden dat op 31 December 1952 de totale capaciteit dezer plannen 13400 bedden bedroeg. De bouw van deze tehuizen en woningcomplexen is over vrijwel geheel het land verdeeld. In sommige plaatsen hebben de gemeentebesturen de zaak ter hand genomen, in andere diaconieën, R. Kath. geestelijke orden en voorts, in een belangrijk aantal, bestaande woningbouwverenigingen of speciaal daarvoor in het leven geroepen stichtingen voor de bouw van tehuizen voor bejaarden.

In al de hierboven genoemde gevallen steunt het Rijk de bouw financiëel, hetzij krachtens de bepalingen der Woningwet, hetzij volgens de bestaande premieregelingen.

Ik meen dat deze activiteit op dit terrein ook de aandacht moet hebben van ons Antirevolutionairen.

Hier ligt een sociaal vraagstuk van grote betekenis.

Een vraagstuk dat niet alleen een materiële maar ook een geestelijke en zedelijke zijde heeft.

Vooral onze gemeentebesturen hebben hierop aandacht te slaan. Door de stichting van een bejaardentehuis komen er woningen vrij voor jonge gezinnen met kinderen, terwijl de bejaarden beter verzorgd kunnen worden. Wij zeggen niet dat de gemeentebesturen allereerst geroepen zijn tehuizen voor bejaarden of woningcomplexen voor deze groep te stichten. Ook hier geven wij er de voorkeur aan dat het particulier initiatief, woningbouwverenigingen, diaconieën, enz. gebruik maakt van de mogelijkheden die Woningwet en Premieregeling voor de woningbouw bieden.

De gemeente activere en animere dit initiatief. Maar wanneer dit in gebreke blijft dan is er ook voor haar hier een taak.

---

het werk der vakbeweging en haar organisatorische opbouw. Daarin worden ook weer hoofdstuksgewijze behandeld: de klassenstrijd, de werkstaking, het koninklijk strijdmiddel der vakbeweging, de nieuwe organen van samenwerking, het werkterrein der vakbeweging, de organisatorische opbouw, de leiding en de leden, de geldmiddelen der vakbeweging, de vakbeweging en de ongeorganiseerden, het internationale werk en de invloed op de arbeiders.

't Kost mij moeite de verleiding te weerstaan op deze onderwerpen nader in te gaan. Want over elk der hoofdstukken valt een en ander te zeggen. Maar dat kan nu eenmaal niet in „Ned. Gedachten".

Over de klassenstrijd, de werkstaking en het overleg (in de zin der collectieve arbeidsovereenkomst) schrijft Ruppert zeer waardevolle dingen neer en doet, door de schrijvers uit de drie stromingen zelf aan het woord te laten, duidelijk uitkomen waar de wezenlijke verschillen liggen tussen de socialistische en de confessionele vakbeweging. Toch is het mogelijk gebleken een vorm van samenwerking te vinden, die, met behoud van eigen zelfstandigheid, voor de wederopbouw van het sociaal-economisch leven van ons volk na 1945 van grote betekenis is geweest en nog is. Daar zijn de Raad van Vakcentrales, de Bedrijfsunies, de Stichting van de Arbeid en de Stichting voor de Landbouw.

Het is voorts duidelijk dat de ontwikkeling der bedrijfsorganisatie, zoals die zich in P.B.O. en Sociaal-Economische Raad heeft geconcentreerd, wordt getekend evenals het overleg in de ondernemingen door de Ondernemingsraden. Op de verschillende inzichten die zich openbaren met betrekking tot de bedrijfs- en productschappen gaat de schrijver in, waaruit opnieuw duidelijk blijkt welk wezenlijk onderscheid er is in de doelstelling der socialistische en confessionele vakbeweging ter zake van bedrijfsorganisatie.

Ook het hoofdstuk over het internationale werk der vakbeweging is leerzaam, speciaal met het oog op de tolerantie die er zou zijn door de macht der socialistische tegenover de christelijke vakbeweging. De beschouwing van Ruppert over de leiding en de leden verdient zeer bijzondere belangstelling. Want met de geschetste ontwikkeling der vakbeweging komen allerlei problemen te voorschijn, die om oplossing vragen.

De schrijver, die zelf een vooraanstaande plaats in de vakbeweging inneemt, heeft met het schrijven van deze boekjes het bewijs geleverd dat iemand die zelf partij koos, toch onpartijdig kan zijn. Dat vindt m.i. zijn verklaring in het feit, dat hij de andere richtingen in de vakbeweging, dan de zijne, principieel erkent.

Voor de wijze, waarop Ruppert ook de Nederlandse vakbeweging, haar opbouw en werk, schreef komt hem een eresaluut toe. Hij heeft de litteratuur over de vakbeweging met zijn pennevrucht verrijkt.

Bespiegelingen over het

ZIEKENFONDSWEZEN (Vervolg en slot)

D. W. ORMEL

Wij menen goed te doen hieronder nog enkele moeilijkheden, die zich met betrekking tot het ziekenfondswezen voordoen, aan een nadere — zij het korte — beschouwing te onderwerpen. Daarbij zal meermalen worden verwezen naar het in zijn soort voortreffelijke rapport, dat onder de titel „Volksgezondheid in het geding" door de Dr Wiardi Beckman Stichting, nauw gelieerd aan de P.v.d.A., is gepubliceerd. Het rapport sluit zich aan bij hetgeen in „De Weg naar Vrijheid" onder het hoofd „De zorg voor de Volksgezondheid" wordt vermeld. Kenmerkend is, dat daarin met waardering gewag wordt gemaakt van de Engelse Nationale Gezondheidsdienst.

Het financiële probleem

De commissie, die het rapport heeft samengesteld, is tot de conclusie gekomen, dat een oplossing van de financiële moeilijkheden der vrijwillige verzekering op de huidige grondslag niet te vinden is. Zij staat op het standpunt, dat een afdoende oplossing alleen kan worden bereikt door het invoeren van een stelsel van premie naar draagkracht. Zij gaat daarbij uit van de noodzakelijkheid van een volksverzekering, een verplichte verzekering derhalve, waar elke burger onder zou dienen te vallen.

Wat de premie-inning betreft, deze zou ten aanzien van de loontrekkenden op de thans geldende wijze dienen plaats te vinden. Dit houdt dus in, dat de premie door de werkgever zou moeten worden betaald, met dien verstande, dat een deel daarvan op de werknemer zou kunnen worden verhaald.

De inning van de premie van de niet-loontrekkenden, met name de zelfstandigen dus, levert meer moeilijkheden op. Hoe vindt men de zelfstandige en hoe kan men hem dwingen om de vereiste premie te betalen? Deze vraag klemt temeer, waar hier geen werkgever aanwezig is, die een deel ervan voor zijn rekening neemt.

Het behoeft niet te verwonderen, dat in zulk een geval de gedachten uitgaan naar de staat, die geacht wordt alles te kunnen en te mogen. De commissie wil de premie-inning doen plaats vinden door de fiscus. Zij stelt dat niet voor als een nieuwe belasting, doch zij wil slechts gebruik maken van de fiscus als incasso-apparaat. In deze gedachtengang wordt de door de fiscus geïnde premie overgedragen aan een centrale kas, die voor de distributie over de verschillende ziekenfondsen heeft zorg te dragen.

Zowel de loontrekkenden als de zelfstandigen zouden dan nog een klein bedrag — ongehuwden *f* 0.25 per week en gezinnen *f* 0.50 per week — rechtstreeks aan de bode van het ziekenfonds dienen te betalen, zulks met het doel om de band aan het fonds intact te laten.

Het vorenstaande geldt dan alleen voor de Nederlandse burgers tot een bepaalde welstandsgrens, waarbij aan *f* 6000.— wordt gedacht. Deze groep wordt aangeduid als afdeling A. Voor degenen, die een hoger inkomen genieten, kan — naar het oordeel der commissie — worden volstaan met een verzekering van de z.g. zwaardere risico's (operatie- en ziekenhuiskosten, specialistische hulp e.d.). Deze groep wordt aangeduid als afdeling B. Berekend wordt, dat de waarde van de verstrekkingen van groep A gemiddeld per ziel *f* 42.— zal bedragen, die van groep B *f* 21.—, dus precies de helft.

En hoe staat het met de hieruit voortvloeiende kosten? Wij nemen hier over, wat het rapport er van zegt:

„A-groep, Gehuwden, 7 procent over het werkelijk inkomen, verminderd met *f* 1.200,— plus *f* 150.— per kind; inkomensgedeelten boven *f* 4.500.— niet in de heffing betrekken. Voor loontrekkenden: van genoemde 7 procent 4½ procent van de werkgever, 2½ procent voor rekening van de werknemer. Betaling rechtstreeks aan het ziekenfonds 50 cent per week.

A-groep, Ongehuwden, 3 procent over het werkelijk inkomen; inkomensgedeelten boven *f* 4.500,— niet in de heffing betrekken. Voor loontrekkenden 2 procent van de heffing voor rekening van de werkgever, 1 procent van de heffing voor rekening van de werknemer. Betaling rechtstreeks aan het ziekenfonds 25 cent per week.

B-groep, 3 procent over het werkelijk inkomen; inkomensgedeelten boven *f* 10.000,— niet in de heffing betrekken".

Uit de bijlage, waarin de huidige premielast en die, welke uit de verwerkelijking van het aanbevolen systeem zou voortvloeien, met elkaar worden vergeleken, blijkt dat de loontrekkenden van afdeling A over het algemeen iets minder betalen dan tot dusver. Dit met uitzondering van de gehuwden zonder kinderen, die iets meer zouden moeten betalen. Wel moet hierbij in aanmerking worden genomen, dat bij de tegenwoordige premie-druk wordt uitgegaan van een premiepercentage van 4.4. Dit is dus hoger dan het voor 1953 vastgestelde tarief van 4 %. Dit wordt gemotiveerd door de opvatting, dat de huidige verstrekkingen nog enigermate moeten worden uitgebreid alsmede uit de overweging, dat de honoraria der medewerkers vermoedelijk niet op het huidige peil zouden kunnen worden gehandhaafd.

Voor de werkgevers (ondernemingen) zou de voorgestelde regeling een vrij aanzienlijke verzwaring der lasten betekenen ten aanzien van de lonen der gehuwden van *f* 50.— per week en daarboven. Beneden de *f* 40.— heeft zij het tegenovergestelde effect. Voor wat de ongehuwde loontrekkenden betreft blijven de werkgevers op dezelfde voet betalen als thans het geval is.

Bij de vergelijking van de zelfstandigen wordt uitgegaan van een premie van *f* 1.25 per betalend verzekerde per week voor de vrijwillige verzekering. Voor deze groep zou, behoudens in de allerlaagste inkomensgroepen, de premielast aanzienlijk worden verzwaard. Voor de inkomens boven *f* 4500.— zou zij per jaar voor ongehuwden stijgen van *f* 65.— op *f* 148.—, voor gehuwden zonder kinderen van *f* 130.— op *f* 257.— en voor gehuwden met twee kinderen van *f* 130.— op *f* 236.—.

De lasten zullen in deze gedachtengang voornamelijk drukken op de middelgrote en hogere inkomens der zelfstandigen. Dit is de ook als zodanig bedoelde toepassing van het beginsel van de premieheffing naar draagkracht. Als bezwaar tegen de vrijwillige verzekering wordt juist genoemd, dat in dit stelsel „het tekort, dat het ziekenfonds lijdt op de kosten van de verzekerden met lage inkomens (dus lage premiën) **niet** kan worden gecompenseerd door

een overschot van de premiën der verzekerden met hogere inkomens". Hierbij dient dan nog te worden bedacht, dat de hogere inkomenstrekkers, ondanks hun hoge bijdragen, toch nog maar recht kunnen doen gelden op de verstrekkingen volgens afdeling B, dus ter waarde van de helft van die van de volledige verstrekkingen volgens afdeling A. Als troost staat daar echter tegenover, dat deze groep (boven *f* 6000.—) vrijgesteld wordt van de wekelijkse rechtstreeks door het ziekenfonds te innen premie ad *f* 0.25 resp. *f* 0.50.

Vormt het bovenstaande inderdaad de oplossing van het financiële probleem? De regeling lijkt ons eigenlijk wat al te simpel om die naam te mogen dragen. Op deze wijze nl. door de burger te dwingen tot deelname en hem daarvoor een hogere bijdrage te doen betalen dan met zijn aanspraken overeenkomt, zijn alle financiële problemen oplosbaar.

Het wil ons voorkomen, dat daarbij wordt vergeten, dat de kwaal dieper zit dan hier wordt aangenomen. De hoge kosten zijn in wezen toe te schrijven aan oorzaken, die door de voorgestelde regeling niet worden weggenomen. Integendeel, het gevaar is niet denkbeeldig, dat de kwaal daardoor verergerd wordt.

Het kostenvraagstuk ligt bij de ziekenfondsverzekering moeilijker dan bij andere takken van sociale verzekering. Wanneer men uitkering krachtens de Ziektewet ontvangt, dan staat de grootte daarvan vast. Ook de contrôle levert hier weinig moeilijkheden op. Daaruit vloeit voort, dat de „verstrekkingen", zowel wat de hoogte als de duur betreft, practisch geen elasticiteit vertonen.

Anders bij de ziekenfondsen. Hier zijn de rechten veel meer elastisch en kan van de aanspraken een zeer verschillend gebruik worden gemaakt. Sommigen gaan, als ze maar even de kans zien, de dokter een bezoek brengen. Anderen zijn er met geen stok naar toe te krijgen. Het schijnt echter, dat met name onder de grote stadsbevolking de eerste categorie aan de winnende hand is.

In dit verband mogen we de lezer niet onthouden een verwijzing naar het nummer van 17 December jl. van het onder ons zo welbekende blad „Lettres de Paron". Daarin ontleent H. J. W. (Ds H. J. Winter) een en ander aan een artikel in het „Revue de Psychologie des Peuples", waarin gehandeld wordt over de psychologie van de Nederlander. We lezen daar: „Nergens komt de dokter veelvuldiger dan in Nederland voor de kinderen en de groten. Want de Nederlander is uiterst bezorgd voor zijn lichaam en gezondheid. Voor het minste of geringste wordt de dokter gehaald".

Als deze uitspraak juist is, dan moet het gesignaleerde verschijnsel de verstrekkingen der ziekenfondsen omvangrijk en de premie hoog maken. Voorts geeft een en ander aanleiding tot de volle en soms overvolle spreekuren, waarover de dokters plegen te klagen. Dit kan weer niet anders dan een tendenz tot verhoging der honoraria in het leven roepen. Overigens betreft het hier maar niet een onschuldig vermaak. Het aan-de-lopende-band-helpen van de patiënten, dat er de consequentie van is, kan betekenen, dat ook ernstige patiënten met de Franse slag geholpen moeten worden. Daarbij komt nog de grote vrijmoedigheid, die de patiënt soms aan de dag legt, wanneer hij de beschikking wenst te hebben over een of ander preparaat. Bekend is het verhaal van de dokter, die in de vorm van voor rekening van het ziekenfonds verstrekte watten, het engelenhaar voor de Kerstboom van zijn patiënt leverde.

De arts, die om meer dan één reden een goede verstandhouding met zijn patiënten op prijs stelt, beschikt niet steeds over de nodige vrijmoedigheid om een patiënt, die om een of andere futuliteit zijn spreekuur verzwaart of zich niet de nodige beperking oplegt bij het aanvragen van medicamenten, tot de orde te roepen.

Deze mentaliteit wordt uiteraard in de hand gewerkt, indien zowel de arts als de patiënt het gevoel hebben, dat het ten laste gaat van de „grote pot". Toen, voor de invoering van de verplichte verzekering, de ziekenfondsen self-supporting moesten zijn, bestond er, naar mag worden aangenomen, een natuurlijke neiging tot een zuinig beheer. Zowel de aangeslotenen als het bestuur konden nog enigermate overzien, dat verhoging der kosten moest leiden tot verzwaring der premielasten. Dit gevoel nu voor het verband tussen verstrekkingen en de te betalen premie dreigt te verdwijnen, wanneer de verstrekkingen — zoals thans het geval is — uit de „grote pot" worden betaald. De betrokkenen leven dan in de stemming, dat de hoogte der uitgaven er niet al te veel toe doet. Verantwoordelijkheid kan ook hier alleen maar worden gedragen, wanneer men de kring, waarvoor men verantwoordelijkheid draagt, kan overzien. Het spreek wel vanzelf, dat de voorgestelde oplossing, die verspilling eerder in de hand werkt dan haar tegengaat.

De Ziekenfondsraad heeft ongetwijfeld oog voor dit gevaar. Hij hanteert dan ook kwistig het moderne middel van gebod op gebod en regel op regel. Externe contrôle moet dan goed maken, wat aan intern verantwoordelijkheidsgevoel ontbreekt. Voorts heeft hij oog voor de wenselijkheid om de ziekenfondsen zoveel mogelijk autonomie over te laten. Het tragische is echter, dat nu eenmaal centralisatie en autonomie principieel niet met elkaar te combineren zijn.

Verzekering of verzorging?

De opmerkzame lezer heeft zich wellicht reeds de vraag gesteld, waarom in het rapport van de Dr Wiardi Beckman Stichting wordt voorgesteld om het fiscale apparaat in te schakelen voor de premie-inning. Wanneer het gehele volk — zoals hier geschiedt — onder de verplichte verzekering wordt gebracht, ligt het dan niet voor de hand om de kosten uit de algemene middelen te betalen?

Het antwoord is, dat men hiermede de verzekeringsgedachte tracht te redden ten gerieve van hen, die om historische redenen daaraan nog vasthouden. Voor dit doel wordt het begrip „verzekering" bijgewerkt en omgebogen tot de definitie, die men in het rapport aantreft. „Wanneer de verzekeraar — of dit nu de Staat of een ander is — de middelen voor uitkering, op welke wijze deze ook verkregen mogen worden, afzonderlijk beheert, hebben wij met een verzekering te doen. Brengt de Staat de uitkeringen ten laste van zijn gewone middelen, dan kan men moeilijk van een verzekering spreken."

Het is duidelijk, dat de afstand tussen deze z.g. verzekering volgens het aanbevolen systeem en een financiering ten laste der algemene middelen slechts zeer klein is. Te kleiner, wanneer men zich even bezint op de geweldige technische moeilijkheden en de uitermate hoge perceptiekosten, waartoe het leiden moet. Het zal immers betekenen, dat tal van zelfstandigen, waaraan de fiscus thans voorbijgaat en waarvan geen dossier ter beschikking staat, moeten worden opgespoord, geregistreerd en tot betaling gedwongen. Met name geldt het hier uiteraard de zelfstandigen, die met kinderen gezegend zijn. De commissie denkt in dit verband aan de reeds gememoreerde minimum-inkomensgrens van *f* 1200,—, *f* 1350,— en *f* 1500,— resp. voor gezinnen zonder kinderen, met één kind en met twee kinderen, waarbij in het midden wordt gelaten of bij een groter aantal kinderen een verdergaande verhoging van deze grens wenselijk zou zijn. Ook bij aanvaarding van een minimum-grens zullen echter nog tal van zelfstandigen, die in verband met inkomen en kindertal geen belasting betalen, tot premie-betaling gedwongen worden. Dit zal weer de neiging in het leven roepen om de grens naar boven te verschuiven. Men zal al gauw tot de conclusie

komen, dat het verschil met een financiering uit de algemene middelen zo gering is, dat het de zoveel hogere perceptiekosten niet rechtvaardigt. Zodra dit het geval is, is daarmee de Engelse gezondheidsdienst in principe aanvaard.

De aanloop hiertoe ligt reeds in de in het rapport voorkomende regels: „Het is een aantrekkelijke gedachte om deze inkomens — bedoeld worden de belastingvrije inkomens — buiten de heffing te laten." Wel een bewijs, dat het slechts één stap is van dit systeem naar een financiering uit de algemene middelen.

Het ligt niet op onze weg om breedvoerig in te gaan op deze om- en afbuiging van de verzekeringsgedachte. Wij menen te mogen volstaan met een tweetal opmerkingen. In de eerste plaats deze, dat de toepassing van het draagkrachtbeginsel, zoals het rapport dit voorstaat bezwaarlijk te rijmen valt met het zelf-dragen van het eigen risico, zoals dit uit het verzekeringsbeginsel voortvloeit. In de tweede plaats mag erop worden gewezen, dat het begrip verzekering tevens omvat het zelf-doen door het bedrijfsleven, hetwelk door het rapport wordt uitgeschakeld.

De positie der zelfstandigen

Moeten ook de zelfstandigen onder de verplichte verzekering worden gebracht? Wellicht zal voor sommigen deze gedachte een zekere aantrekkelijkheid bezitten, al zal deze wel enigszins getemperd worden door de vrij hoge daaraan verbonden lasten.

Hoe het ook zij, men begeeft zich hier naar onze vaste overtuiging op een gevaarlijke weg. Het uitwissen van de grens tussen loontrekkenden en zelfstandigen kan nooit in het belang der zelfstandigen zijn, zolang zij nog op hun zelfstandigheid prijs stellen. Ook hier denke men aan de propaganda-leuze voor de geheelonthouding, welke luidt: „Niet 't laatste, maar het eerste glas, helpt menigeen in het moeras".

Ongetwijfeld verkeren vele zelfstandigen, mede tengevolge van de fiscale politiek, in een stemming, die hen met enige afgunst vervult bij het waarnemen der sociale voorzieningen, die de loontrekkenden ten deel vallen. Het rode linzenmoes lokt dan bijna onweerstaanbaar. Maar ook in dit geval zal daarvoor duur moeten worden betaald. Voor velen zal dit een hogere premie vorderen dan thans voor de vrijwillige verzekering moet worden betaald: voor allen betekent het, dat op den duur het eerstgeboorterecht der zelfstandigheid moet worden opgeofferd. Een al te hoge prijs!

Welke reden zou er overigens zijn voor een verplichte verzekering van zelfstandigen? Waarom zou niet langs vrijwillige weg hetzelfde doel kunnen worden bereikt? Dan kan voor dit deel der verzekering de autonomie der ziekenfondsen met haar heilzame gevolgen worden gehouden. De boven de welstandsgrens vallende personen zijn tegenwoordig te kust en te keur in de gelegenheid de zwaardere risico's (operatie- en ziekenhuiskosten etc.) door verzekering te dekken.

En mocht dan blijken, dat een groep kleine zelfstandigen financieel niet bij machte is om de premie voor een vrijwillige verzekering te betalen, dan zouden daarvoor speciale maatregelen dienen te worden getroffen. Het wil ons voorkomen, dat dit een betere oplossing is dan het veroordelen tot onmondigheid van alle zelfstandigen.

Ten besluite

Met enkele opmerkingen mogen wij deze „bespiegelingen" besluiten.

In de eerste plaats een woord van troost en bemoediging tot degenen, die uit het socialistische rapport de indruk mochten hebben gekregen, dat het er tot dusver met de volksgezondheid in ons land droevig voorstond. Welnu, van onverdachte zijde, n.l. door de „Weg naar Vrijheid" wordt ons verzekerd, dat ons land kan bogen op de beste cijfers op het terrein van de gezondheid in vergelijking met andere landen. Daaruit blijkt dus wel, dat we tot dusver nog niet al te slecht geboerd hebben.

Uit deze uitspraak putten wij de moed om er nog even op te wijzen, dat tussen de socialisten en ons staat de vraag, of het de mens zelf is, die de zorg heeft te dragen voor de gezondheid van zichzelf en de zijnen, dan wel of de staat deze zorg op zich heeft te nemen. De keus valt ons niet moeilijk. Er dient te worden gewaakt tegen de nationalisatie van de gezondheidsdienst, die slechts heilloze gevolgen kan hebben.

Zo moet dit ertoe leiden, dat het grote goed van de vrije artsenkeuze in het gedrang komt. Wij voelen ons op dit punt allerminst gerust, als in het rapport het pleit wordt gevoerd voor de spoedige totstandkoming van medische gezondheidscentra, zulks in het belang van een doelmatige en efficiënte volksgezondheidszorg. Dit wordt gemotiveerd door de voortschrijdende ontwikkeling van de geneeskunde, ook in technisch opzicht, waardoor de individuele huisarts en specialist de daaruit voortvloeiende snelle en voortdurende uitbreiding van de apparatuur niet zouden kunnen bijhouden, mede in verband met de daaraan verbonden hoge kosten.

Uit het voorgaande is wel gebleken, dat wij afwijzend staan tegenover het brengen van de niet-loontrekkenden onder de verplichte verzekering. Wij zijn te zeer overtuigd van de wenselijkheid van het bestaan van een groep „zelfstandigen", dat wij deze zelfstandigheid alleen in gevallen van evidente noodzaak zouden durven aan te tasten. Zulk een evidente noodzaak doet zich op dit terrein stellig niet voor. Terzake zij verwezen naar de hierboven weergegeven uitspraak van de „Weg naar Vrijheid".

Wij hebben de indruk, dat men op het terrein der volksgezondheid — zoals in het algemeen te doen gebruikelijk is — pleegt te kijken naar Amerika als het land der belofte. Niet zozeer wat de organisatie betreft, daar dit land nog geen verplichte verzekering kent. De strijd om een nationale gezondheidsdienst is daar nog in volle gang, waarbij de vakbeweging en de American Medical Association fel tegenover elkaar staan. Wel kijkt men naar Amerika, waar het de apparatuur betreft, waarmee de moderne medische wetenschap werkt. Men moge dan echter bedenken, dat een land als het onze zich ook op dit terrein enige beperkingen zal moeten opleggen, vergeleken met een uitermate welvarend land als Amerika.

Voorts legt het ons de plicht op de uiterste zuinigheid te betrachten, opdat elke gulden, die besteed wordt, het grootst mogelijke rendement oplevert. In 1951 bedroeg de premie voor de verplichte verzekering nog 3.6 %, terwijl zij voor 1953 is bepaald op 4 %. Volgens het advies van de Ziekenfondsraad zou het percentage op grond van de kosten echter 4.2 % hebben moeten bedragen. Het verschil wordt thans uit het saldo van het vereveningsfonds bijgepast. Deze stijging kan echter niet onbeperkt worden voortgezet!

Een zekere zelfstandigheid van de ziekenfondsen, voorzover die binnen het huidige systeem mogelijk is, verdient aanbeveling. In dit verband verdient ook overweging de vraag, of enige bijbetaling van de verzekerde moet worden gevraagd bij doktersbezoek en/of verstrekking van medicamenten, zulks ter bestrijding van de gevaren, verbonden aan het „abonnements"-systeem.

Voor alles is echter nodig, dat de „grote-pot-mentaliteit" wordt uitgebannen. Alle bij het ziekenfondswezen betrokkenen — verzekerden, medewerkers, ziekenfondsen — zullen zich persoonlijk verantwoordelijk moeten gevoelen

Argumenten in Barradeel

H. ALGRA

Het Vrije Volk ontkent, dat er in Friesland sprake is van een opleving van de schoolstrijd. Dat wij op het rapport van de commissie-Thalen de nodige critiek hebben, dat wij wijzen op het verzet van de P.v.d.A. tegen de stichting van Chr. nijverheidsscholen en huishoudscholen in verschillende gemeenten, dat is alleen, omdat wij behoefte hebben aan verkiezingsreclame. Maar in werkelijkheid bestaat volgens Het Vrije Volk, er in Friesland geen schoolstrijd, niemand heeft er behoefte aan en de P.v.d.A. wel het allerminst. En de Hervormden en de Baptisten worden het in dit opzicht hoe langer hoe meer met het Vrije Volk eens. Het blad zegt het zelf.

Intussen zou Het Vrije Volk beter doen, eens een uitvoerig verslag op te nemen van wat de verschillende leden van de rode fractie in de Raad van Barradeel hebben gezegd. Menaldumadeel laten we nu maar rusten. Over Berlikum hebben we het al eerder gehad.

In Barradeel was een aanvrage van de C.B.T.B. om een urgentieverklaring voor een Christelijke Landbouwhuishoudschool aan de orde. **Zoals te verwachten viel,** waren de socialisten **unaniem tegen.** In hun fractievergadering hebben zij blijkbaar besloten, om alle vijf het woord te voeren en ieder met een eigen serie van tegenargumenten te komen. Ze kwamen achtereenvolgens dan ook alle vijf aan het woord. Natuurlijk begon de heer Van der Ploeg met te vertellen, dat hij het recht der ouders inzake de schoolkeuze erkende. Daarmee begint altijd het debat. Daarna vertelde hij, dat hij de mogelijkheid om een compromisschool te stichten, wel nader wilde onderzocht zien. Maar een Christelijke school in Baradeel, dat vond hij **zot.**

Dat was de wethouder.

De heer Wetterauw was er ook op tegen. Het was voor hem n.l. de vraag, of de kinderen uit Christelijke gezinnen wel naar deze Christelijke school zouden gaan. De C.B.T.B. deed beter naar een meer centraal punt om te zien. Dat was wel een heel mooi argument, want de heer Wetterauw moet daarbij wel aan Franeker hebben gedacht. Welnu, daar had de C.B.T.B. eerst een school aangevraagd, maar de socialisten in de Raad van Franeker waren daar vierkant op tegen, omdat er in Franeker al een neutrale school was.

Toen kwam weer een andere socialist aan het woord, de heer Swart. Hij wist reeds bij voorbaat, dat een Christelijke landbouwhuishoudschool in Barradeel **duur en slecht** zou worden. Wij kunnen het geld in Barradeel beter gebruiken, zei hij.

Toen kwam weer een andere socialist aan het woord. Hij heette Houtsma en zei, dat hij er ook tegen was. Hij was bang, dat er voor een Christelijke landbouwhuishoudschool geen voldoende leerkrachten te vinden zou zijn.

Toen kwam er weer een socialist aan het woord. Hij heette Bierma en verklaarde, dat hij voorstander was van Christelijk onderwijs, maar niet van een Christelijke landbouwhuishoudschool. Want het naaien van jurken leer je op een Christelijke school net zo als op een neutrale school.

Tot dat peil van onkunde daalde tenslotte het rode verzet. Er bleek uit, dat men in de fractie blijkbaar had afgesproken, dat **dit** argument, gespeend aan alle kunde omtrent het karakter van het onderwijs, omtrent de aard van Christelijk onderwijs, en omtrent de leerstof en leerwijze van een Christelijke landbouwhuishoudschool zou worden ingeleid door iemand, die dit staaltje van onkunde aandiende als een uiting van een voorstander van Christelijk onderwijs. Het was wel goed, dat wethouder Faber een poging deed, om aan de socialistische woordvoerder omtrent dit punt wat beter inzicht bij te brengen.

Toen alle vijf socialisten zo, naar een taakverdeling, die blijkbaar in de fractie was gemaakt, hun verzet tegen de stichting van een Christelijke Landbouwhuishoudschool in Barradeel hadden geformuleerd, stemden zij als één man tegen.

Toen dat gebeurd was, schreef Het Vrije Volk de volgende dag, precies de volgende dag, dat er van schoolstrijd in Friesland geen sprake is en dat niemand daar minder behoefte aan heeft dan de socialisten. En dat het Friesch Dagblad die opleving van de schoolstrijd alleen maar verzint met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen. En dat de Hervormden en de Baptisten dat mèt Het Vrije Volk hoe langer hoe meer begrijpen.

Aldus geschiedde in Mei 1953.

Alleen moet Het Vrije Volk er niet over klagen, dat wij op dit punt telkens de socialisten aanvallen en niet de andere partijen. Want dit ligt voor de hand. Vijftig jaar geleden hadden de liberalen de leiding van het verzet tegen de stichting van Christelijke scholen. Maar liberalen zijn er in Friesland maar heel weinig meer. In de Raad van Barradeel zit er niet één. De socialisten moeten het dus in hun verzet tegen de stichting van Christelijke scholen, b.v. in Barradeel, zonder de hulp van de liberalen doen en het Friesch Dagblad kan de critiek niet meer over socialisten en liberalen verdelen. Als het wèl kon, zouden wij ons best doen, die verdeling zo rechtvaardig mogelijk te betrachten.

---

niet in de eerste plaats voor een zuinig, maar wel voor een doelmatig beheer. De verzekerde make alleen gebruik van zijn rechten, indien en voorzover dit redelijkerwijze verantwoord is. De medewerker betrachtte de nodige efficiëncy bij de behandeling en het uitschrijven der recepten. De ziekenfondsen mogen voor ogen houden, dat „de grote pot" niet onuitputtelijk is, maar dat hij telkenmale weer gevuld moet worden ten laste van de werkgevers en arbeiders.

Wat wij aan het begin van ons artikel zeiden, moge hier nog eens worden herhaald: Wij hebben geenszins de pretentie, dat wij met het bovenstaande het ziekenfondsprobleem hebben „opgelost". Wij spreken slechts de hoop uit dat onze „bespiegelingen" mogen hebben bijgedragen tot het verhelderen van het inzicht in de moeilijkheden die zich op dit terrein voordoen.

JUTE ZAKKEN

VOOR BINNENLAND EN EXPORT
EEN VERTROUWENSARTIKEL !

NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.
GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46
Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

Aannemersbedrijf

* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen

GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

INTEGRATIE

Prof. Dr A. M. Donner opende de algemene vergadering van het College van Advies met een belangrijke rede waarin hij enkele aspecten van het probleem der integratie niet alleen in de internationale maar vooral in de nationale samenleving nader belichtte. Deze rede stemt vooral door haar zorgvuldige argumentatie tot nadenken.

Ik wilde vanmorgen Uw aandacht enige momenten vragen voor het verschijnsel der integratie.
Ieder heeft daarvan tegenwoordig de mond vol. Men kan geen dagblad opslaan of men vindt het wel in één van de koppen op de voorpagina. Maar niet alleen, wanneer het gaat over de Europese of Atlantische samenwerking wordt het gebezigd. Ik herinner mij enige tijd geleden de verbaasde en niet begrijpende gezichten van enkele oudere collega's, toen van de zijde van studenten aan een hunner was gevraagd te spreken over „de geïntegreerde mens". Wat daarmede bedoeld was, was de vragers blijkbaar op het eerste horen verstaanbaar. Meerderen — ook sommigen Uwer — gaat het wellicht anders.

Kortom, men voelt de verdenking in zich opkomen, dat wij hier met een modeterm hebben te doen. Slaat men de nieuwste editie van de Winkler-Prins op, dan wordt men nog niet veel wijzer. Men vindt daar vermeld, dat de term de laatste tijd veel wordt gebezigd in de psychologie, met name in de dierpsychologie. Blijkbaar duidt zij daar op wat een leek zou noemen de coördinatie van het zenuwstelsel. De verschillende organen, waarmede mens en dier op bepaalde prikkels als 't waren automatisch reageren, moeten op elkaar zijn afgestemd, zal er een tijdige en doelmatige reactie op allerlei gebeurlijkheden zijn. Die coördinatie noemt men dan de integratie. Desintegratie duidt derhalve precies het omgekeerde aan, het niet meer eenparig en beheerst optreden en reageren omdat de centrale leiding over de verschillende organen faalt.

Zie ik het goed, dan heeft het opkomend sociologisch en politiek woordgebruik met die psychologische betekenis wel iets te maken, maar dan ligt het accent toch anders. De psycholoog bezigt de term waar het gaat om één mens, één dier, in ieder geval één wezen, dat juist door die integratie in staat is als eenheid te reageren en te handelen. Die eenheid van wezen is dus als 't ware voorondersteld. Zo is het niet als wij spreken van de Europese integratie. Daar gaat het juist om het een éénheid wórden. Door de drang van omstandigheden van buitenaf wordt men een eenheid. Het is hier niet n'en déplaise de enthousiaste verdedigers van het nieuwe Europa maar, de eenvoudige realisatie van een reeds bestaande eenheid; het zich door omstandigheden **bewust** worden dat men een eenheid is. Het gaat veeleer zo, dat men door de wijzigingen op het internationale politieke, militaire, economische en culturele vlak gaat beseffen, dat men van elkaar afhankelijk is en dat men een eenheid worden moet. De interpenetratie van zelfstandige eenheden, leidt er toe dat het tot integratie, tot eenwording komen moet.

Zoekt men dan naar het eigenaardige van die integratie, dan is dat daarin gelegen, dat het resultaat maar niet bestaat in de absorbtie, de opslurping van bepaalde eenheden, maar in iets nieuws waar allen deel aan hebben, dat allen als eigen kunnen voelen en dat toch wat anders is dan één of enkele van de geïntegreerde eenheden tevoren waren. Men neemt van elkaar over. Zo ontstaat iets nieuws, iets anders. Dat is integratie.

Nu wilde ik Uw aandacht niet vragen voor de Europese integratie, maar voor een ander veel minder opgemerkt verschijnsel, dat men eveneens als integratie kan bestempelen. Zoals er internationaal een voortdurende interpenetratie plaats vindt, welke de souvereiniteit van de verschillende staten uitholt en tot een toenemende wederzijdse afhankelijkheid en tot vermindering van vroeger essentieel geachte verschillen leidt, zo vindt er ook op het nationale terrein een integratie plaats.

Ook integratie op nationaal terrein

De oude opvatting, dat de staat en de maatschappij streng moeten worden gescheiden en dat er een diepe kloof gaapt tussen Overheidsoptreden en particulier initiatief is in het aangezicht van de feiten niet meer met dezelfde volstrektheid te handhaven.

Ik noem een paar van die feiten.

De laatste tijd is er in verschillende kringen nogal wat aandacht geschonken aan de figuur van de Overheidssubsidie. In toenemende mate zien plaatselijke en centrale Overheden zich genoodzaakt om tal van activiteiten te subsidiëren. Men subsidieert orkesten en plaatselijke blokfluitclubs. Men subsidieert organisaties voor gezinshulp en voor ziekenzorg, voor bouwkunde en voor wetenschappelijk onderzoek. Men subsidieert het bijzonder onderwijs en de jeugdzorg.

Dat daar bezwaren tegen bestaan, is vooral vanuit onze kring meermalen aangewezen. Ook een Overheid, die volkomen te goeder trouw meent zich van inmenging in vreemde levensterreinen te moeten onthouden en die bij de subsidiëring haar uiterste best doet het gesteunde particuliere initiatief zijn volle vrijheid te laten, oefent toch onwillekeurig door haar subsidies invloed uit. Nergens is zo consciëntieus getracht de vrijheid te eerbiedigen als bij het bijzonder onderwijs, maar dat neemt niet weg, dat door de eisen, die noodzakelijkerwijs moeten worden gesteld, toch invloed wordt uitgeoefend op de grootte van klassen, op de inhoud van het leerplan, op de verschillende voorzieningen ten dienste van het onderwijs, de inrichting van de school enz. enz. Niet anders is het wanneer men gaat subsidiëren bv. de gezinsverpleging of de ziekenverpleging. Wil men geen onrecht doen en niet in de meest volstrekte willekeur

verzeilen, dan moet men zekere objectieve maatstaven vaststellen omtrent het aantal aan te stellen krachten per verpleegde, de bekwaamheden van dat personeel en de overige stoffelijke voorzieningen. Dat komt er kort gezegd op neer, dat door die subsidiëring een zekere normalisatie intreedt.

Zeker, men respecteert met de meeste zorg de richtingsverschillen. Dat is zo langzamerhand aan het Nederlands bestuur wel toevertrouwd. Maar dat neemt niet weg, dat in de vormgeving en in de bewerktuiging al die gesubsidieerde instellingen hoe langer hoe meer éénzelfde physionomie gaan vertonen. Men richt zich nu eenmaal naar de subsidiebepalingen en neemt het patroon over, dat aan de opstellers daarvan bewust of onbewust voor ogen heeft gestaan. Ik kan die betrekkelijke eenheid op onderwijsgebied nog ten dele plaatsen: wanneer leerlingen verhuizen van de ene plaats naar de andere, dan is het een voordeel, wanneer het onderwijs op die twee plaatsen niet al te veel verschilt. Al moet men natuurlijk oppassen, dat men dit voordeel niet overdrijft en als 't ware de vaste bevolking aan de ambulanten opoffert. Maar op andere terrein zie ik dat voordeel zelfs niet. Toch vindt men er een toenemende eenvormigheid. Onmiskenbaar gaat van de subsidiëring een belangrijke invloed uit.

Ik neem nu nog maar het geval, dat van bewuste invloedsoefening geen sprake is. Dikwijls is het echter anders en wordt de subsidieregeling door de Overheid gebezigd om wèl een zekere leiding uit te oefenen. Dat behoeft nog niet eens te gebeuren door zekere dwingende subsidiebepalingen. Wanneer eenvoudig maar wordt bekend gemaakt, dat voor bepaalde activiteiten of initiatieven een bijzonder gunstig subsidie-percentage is vastgesteld, dan ziet men zulke initiatieven opeens als paddestoelen uit de grond schieten. Ander mogelijkheden worden dan soms verwaarloosd, maar een bestuur dat voor de keuze staat of het de activiteit van zijn vereniging of stichting nu in deze of in die richting zal ontwikkelen, moet wel niet uit mensen bestaan, wanneer het niet sterk beïnvloed wordt door de overweging, dat als men zó doet, de kosten veel minder zullen worden, omdat men dan onder zo een gunstige subsidieregeling valt.

Ik behoef hier maar er aan te herinneren, hoe die subsidieregelingen zelfs reeds de organisatie van de kerkelijke activiteit gaan beïnvloeden. Subsidiëring van kerkelijk werk, daar wil men nog niet aan, maar een cynicus zal toch de opmerking niet thuis kunnen houden, dat de neiging ontstaat om allerlei werkzaamheden, die vroeger en passant voor diaconie of evangelisatie werden verricht, thans zorgvuldig in afzonderlijke stichtingen onder te brengen, zodat zij formeel los staan van de kerk en dan prompt om subsidie komen aankloppen.

Ik heb hier gesproken van een integratieverschijnsel, want het is onmiskenbaar dat Overheid en particulier initiatief elkaar beïnvloeden. Dat de Overheid het particulier initiatief beïnvloedt is wel duidelijk. In tal van opzichten wordt bij de subsidiëring de maatstaf van deugdelijkheid aangelegd, die de Overheid ook voor zichzelf laat gelden. Een bijzondere ziekenverpleging moet ongeveer op hetzelfde peil staan als een openbare. Een particuliere instelling voor gezinsverzorging moet aan dezelfde eisen voldoen als bv. de dienst voor sociale zaken, die zich op dit terrein beweegt. Een bijzondere school moet op een zelfde peil staan als het openbaar onderwijs. Het meest pregnant wordt dit merkbaar, wanneer men ziet, dat de beloning en de rechtspositie van het personeel der meeste gesubsidieerde instellingen in feite pleegt te worden vast gesteld bij het georganieerd overleg in ambtenarenzaken. Immers door de subsidievoorwaarden heeft men die bezoldiging enz. vastgekoppeld aan de regelen, voor het vergelijkbare personeel in openbare dienst.
Maar er is ook invloed naar de andere zijde. Vergelijking tussen de gesubsidieerde bijzondere instellingen en de openbare diensten leidt er meermalen toe, dat ook die openbare instellingen anders worden ingericht en geleid. Het duidelijkst openbaart zich dat verschijnsel op onderwijsgebied. Zoals soms het bijzonder onderwijs zuchten kan onder de gelijkstelling met het plaatselijk openbaar onderwijs, zo kan het openbaar onderwijs er wel eens onder zuchten, dat het in alerlei opzicht kort gehouden wordt: „want, wanneer wij dit of dat gaan doen voor de openbare school, dan moeten wij het ook voor de bijzondere scholen bekostigen." Ik hoef in dit verband ook wel niet te herinneren aan de acties voor meer invloed van ouders en belangstellenden op de openbare lagere school en voor de zelfstandigverklaring van de Rijksuniversiteiten. Beide acties, zijn alleen maar te begrijpen als neigingen om de voordelen van de organisatie van het bijzonder onderwijs ook voor het openbaar onderwijs te erlangen.

Laat mij, voordat ik van dit voorbeeld afstap, U mogen verzekeren, dat het voorgaande niet is bedoeld als een oratie tegen subsidiestelsels, want wie die conclusie trekt miskent de feiten. Vooral het feit, dat wij niet meer in een rijk land leven en dat de verschillende bronnen, waaruit het particulier initiatief voorheen werd gevoed, voor een belangrijk deel zijn opgedroogd. Voorheen zou men daaruit wellicht de slotsom hebben getrokken dat die omslag van de tijden betreurenswaard was, maar dat er niets aan viel te doen. Ik heb de indruk dat dan die subsidiëring van Overheidswege nog maar het mindere kwaad is. Langs die weg worden de beschikbare middelen zo billijk mogelijk verdeeld en wordt de verspilling die wij ons vroeger konden permitteren — aangenomen dat wij het toen konden — voorkomen. Maar het grote nadeel blijft uiteraard, dat tegenwoordig dan van Overheidswege wordt uitgemaakt, welke initiatieven het meest vruchtbaar moeten worden geacht. Weliswaar zit daar nog wat speling in, doordat niet alleen de centrale Overheid, maar ook de plaatselijke autoriteiten subsidies geven, zodat het belang dat door de ene instantie is voorbijgezien, meestal wel door anderen wordt opgemerkt, maar dat is toch niet meer dan een verzachting van een bezwaar, dat levensgroot blijft bestaan.

Ook integratie in omgekeerde richting

Ik noem nog een voorbeeld van integratie tussen Overheid en particuliere initiatieven. Op meer dan een punt kunnen wij tegenwoordig het verschijnsel tegenkomen, dat de Overheidstaak door particulieren wordt waargenomen. Ik denk dan niet zozeer aan openbare bedrijven of instellingen in N.V.- of stichtingsvorm, maar aan iets dat zich vooral op landbouwgebied en op het terrein van de sociale verzekering heeft voorgedaan en nog voordoet. De zorg voor de veeteelt is voor een belangrijk deel in handen van stamboekverenigingen van particulieren, die bij de wet een speciale bevoegdheid en een halve Overheidspositie hebben verkregen. De zorg voor het Nederlandse zuivelproduct is van ouds voor een deel in handen van botercontrôle-stations, inrichtingen door de particuliere landbouworganisaties opgericht, die met een openbare positie zijn bekleed geworden, doordat de export van producten, welke die stations niet zijn gepasseerd, wordt bemoeilijkt. U kunt in dit verband verder denken aan wijlen de bedrijfsverenigingen, die naast de Raden van Arbeid functionneerden, en aan de voormalige werklozenkassen. Als U wilt kunt U er ook bij halen de figuur, waarbij de administratie van een onderneming voor een belangrijk deel wordt belast met de administratie en inning van de loonbelasting. En Uw gedachten gaan in dit verband zeker ook naar de P.B.O.!

Ik kan dit verschijnsel niet afdoen met de stelling, dat

men hier te maken heeft met een speciale vorm van Overheidsoptreden en dat de bewuste particuliere instellingen of zij het willen of niet door de macht der consequentie tot openbare diensten worden of verworden. Ik kan echter evenmin volhouden, dat men hier te maken heeft zuiver met instellingen van het bedrijfsleven zelf, want ik merk dat de relatie met de Overheid in tal van opzichten haar stempel zet op het leven en bewegen van die instellingen. Er is iets nieuws! De samenwerking van Overheid en particulier vindt plaats omdat openbaar belang en particulier of groepsbelang geheel of grotendeels samenlopen.

Publiekrechtelijke regelingen

Vandaar die gemengde figuur. Een figuur overigens, die steeds meer opgang maakt. De Overheid vertoont meermalen de neiging om, waar dat even mogelijk is, tot zulke samenwerking in de een of andere vorm te komen. Eén van die vormen kan soms ook zijn de zo juist besproken figuur van de subsidie. En van de zijde van particulieren en organisaties vraagt men ook hoe langer hoe meer om een publiekrechtelijke status. Ik zal het al weer niet tegenspreken, wanneer men tegenwerpt, dat daarbij soms zeer bedenkelijke motieven een rol spelen, zowel van de kant van de Overheid als van de kant van de organisaties maar het is al te simpel om dit gehele verschijnsel af te willen doen als een resultaat van onzuivere neigingen en van verlangens, die het licht niet kunnen zien. Men staat hier voor een samentreffen van twee tendenzen. Enerzijds de tendenz van de Overheidsbemoeiing om zich voortdurend uit te breiden, een tendenz, die voor een deel bedenkelijk is, maar voor een deel ook voortspruit uit een juist verlangen om de gerechtigheid te handhaven, zoals ons medelid Berghuis het zou zeggen. Anderzijds speelt hier de tendenz van de burgerij om zich hoe langer hoe intensiever ter behartiging van collectieve belangen te organiseren. Algemeen belang en collectief belang nu kunnen soms zeer dicht bij elkaar liggen. Vandaar de interpenetratie en de samenwerking — anders gezegd: vandaar de integratie!

Het is nu eenmaal zo, net als in Europa, dat wij elkaar hoe langer hoe meer voor de voeten lopen. Ons land wordt hoe langer hoe voller. Niet door toeneming van de bevolking alleen. Dat is in zekere zin nog het minste. Maar doordat hoe langer hoe meer mensen zich laten gelden. Vroeger was er in ons land — evenals op de gehele wereld — ruimte in overvloed, in figuurlijke zin. Er was slechts een betrekkelijk kleine groep die zich liet horen en waarmee moest worden gerekend. De rest der bevolking had zijn mond te houden en zich de dingen maar te laten geworden. Dat is nu anders! Nadat zich op het eind van de 19e eeuw de Reformatorische Christenen, de Rooms-Katholieken en de arbeiders hebben geëmancipeerd, is in onze eeuw die ontwikkeling nog voortgezet. Er is bijna geen onderdeel van de bevolking meer, dat zich niet heeft georganiseerd om voor zijn belangen op te komen en zijn recht te vragen. Aan die verlangens is op de duur voor een stuk voldaan. Maar naarmate men ieder meer het zijne wil geven en met ieder wil rekenen, moet men ook meer op zijn tellen passen. Nog eens: het land is erg vol geworden. Wie het anders wil moet het maar zeggen! Hij zal niet veel anders kunnen dan een nummertje dictatuur ten bate van bepaalde groepen verlangen. Wij zitten nog altijd met die bekende koek, die kleiner is geworden en die ook daarom, maar daarom niet alleen, met de grootste zorgvuldigheid en omzichtigheid moet worden verdeeld. Er staan hoe langer hoe meer mensen omheen. Vandaar dat er bij de verdeling — om bij het beeld te blijven — ook versterking van de politie en meer uitgebreide politiemaatregelen nodig zijn.

Realiteit en gevaar

Ik heb niet de pretentie met het voorgaande veel nieuws te hebben gezegd.

Waar het mij om gaat is, dat wij deze ontwikkeling, deze nationale integratie vooral op twee wijzen blijven zien — als realiteit en als gevaar.

Als realiteit! Wij moeten wel beseffen, dat tal van traditionele opvattingen en begrippen bezig zijn snel te verouderen. Met uiteenzettingen van een vorig geslacht over de verhouding van staat en maatschappij en over de verhouding van Overheid en particulier initiatief kunnen wij de huidige situatie niet meer benaderen. Om de eenvoudige reden, dat die opvattingen waren toegesneden op omstandigheden die voorbij zijn. Wil men vruchtbaar werkzaam zijn, dan zal men een open oog moeten hebben voor de veranderingen, die ik met enkele woorden zeer gebrekkig heb aangeduid.

Maar in die veranderde situatie komt een nieuwe roeping tot ons. Al zullen wij misschien wat voorzichtiger zijn om op allerlei terrein aanstonds een veroordelend vonnis te strijken over de verflauwing der grenzen, in deze ontwikkeling ligt een zeer ernstig gevaar verborgen. Reeds daarstraks heb ik met een enkel woord trachten aan te duiden, dat bij deze gang van zaken de individualiteit van mens en ding wordt bedreigt — hoe de personen opgaan in organisaties, hoe zij alleen nog maar worden bezien door middel van schema's en hoe het gehele leven met normalisatie wordt bedreigd. Alles dreigt te worden doortrokken van die voor het openbaar bestuur kenmerkende mentaliteit, die liever niet let op de persoon van de bestuurde, maar hem ziet als een geval, waar een bepaalde beslissing of beschikking op past. Er is gevaar voor de vrijheid, voor de ruimte, waar ieder persoonlijk en in gemeenschap aanspraak op kan en mag maken.

Het is eigenlijk net als met die andere integratie — de Europese. Ook daar moet men de bakens verzetten. En heel wat oude theorieën over boord zetten, maar tegelijkertijd oppassen, dat men gedurende dat aanpassingsproces niet de draad kwijt raakt en ergens terecht komt, waar men helemaal niet wilde en ook niet behoefde terecht te komen.

Hier bij de integratie in de Nederlandse samenleving hebben wij een zeer bijzondere roeping. Anderen kunnen in die ontwikkeling hetzij de vervulling, hetzij de totale afbraak van hun wereldbeeld zien. Maar wie werkelijk ernst maakt met zijn beginselen, die zal geen moeite hebben om een bepaalde formulering of uitwerking daarvan als zijnde niet langer actueel over boord te zetten en tegelijkertijd vol te houden — tot verbazing van zijn buren — dat het beginsel blijft gelden, onverkort, maar dat wij naar een nieuwe bij de huidige cultuursituatie passende uitwerking daarvan zullen moeten streven. Een uitwerking die de integratie als realiteit aanvaardt en onder de knie heeft, maar die juist daardoor ook ten volle in staat is de integratie als gevaar met kracht en hopelijk met vrucht te bestrijden.

Ziehier de opmerkingen, die ik in Uw midden heb willen neerleggen. Ik heb mij er van onthouden aan te geven in welke richting het antwoord op deze verschijnselen moet worden gezocht. Ik zou dan te lang en te technisch zijn geworden. Wanneer U het gezegde eens wilt overwegen en op zijn juistheid wilt toetsen en wanneer wij dan ieder op zijn plaats — ook op de plaats, hier in dit College, waar deze vragen als ik het goed zie bij verschillende studies aan de orde kwamen — zoeken naar de uitwerking daarvan op het ons vertrouwde terrein dan kan uit die gemeenschappelijke arbeid een bijdrage groeien tot de vernieuwing en verjonging, die het Antirevolutionaire beginsel in zijn concretisering steeds nodig heeft gehad, nu nog nodig heeft en nodig zal blijven hebben.

H. VAN EIJSDEN

Middenstand en **BELASTING**

De Commissie van Overleg van de drie samenwerkende Middenstandscentralen heeft een Belastingprogram voor het Midden- en Kleinbedrijf opgesteld en aan de regering aangeboden.

Op beknopte maar duidelijke wijze zijn de verlangens, die in de kring van deze ondernemers leven, geformuleerd. Ook het tijdstip voor het bekendmaken van deze wensen is gunstig gekozen. Het voornemen bestaat immers om in verband met de huurverhoging en ter bevordering van de werkgelegenheid tot faciliteiten op belasting-gebied te komen. Het is de wens van de middenstand dat, op het moment dat belasting-verlaging ten gunste van de ontwikkeling van het bedrijfsleven wordt overwogen, ook met de ondernemers in het midden- en kleinbedrijf wordt rekening gehouden. Vandaar dat thans in een samenvattend overzicht wordt aangegeven, welke onderdelen van dit fiscale beleid tot dusverre voor de middenstand tot ernstige bezwaren aanleiding hebben gegeven. Terwijl tevens concreet wordt vermeld, welke veranderingen men gaarne zou wilen zien.

Wij achten dit een juiste methode.

In het huidige economische bestel, dat medebrengt dat de regering in velerlei opzicht maatregelen neemt, die de gang van zaken in het bedrijfsleven beinvloeden, is het de taak van de organisaties om na te gaan, welke gevolgen dit overheidsingrijpen heeft.

Wanneer blijkt dat dit een schadelijke uitwerking is, wanneer men ziet dat daardoor ongewenste situaties ontstaan, zal men op gedocumenteerde wijze daarop de aandacht van regering en volksvertegenwoordiging moeten vestigen.

Over de fiscale politiek van de overheid worden in de kring der ondernemers in midden- en kleinbedrijf vele bezwaren vernomen. Het is juist dat de samenwerkende middenstandsbonden daarvan speciale studies hebben gemaakt en het resultaat daarvan in een program neerleggen. Op deze wijze is het mogelijk dat overheid en volksvertegenwoordiging daarvan kennis nemen en zowel de naar voren gebrachte bezwaren als de geuite wensen kunnen overwegen.

Het thans gepubliceerde program bevat een aantal aanbevelingen, die in een drietal rubrieken zijn ondergebracht.

Vooreerst aanbevelingen, die ten doel hebben de financiële structuur der ondernemingen te verbeteren door verruiming van de mogelijkheden van interne financiering.

Wie met de gang van zaken in het middenstandsbedrijf op de hoogte is weet, dat liquiditeitsmoeilijkheden telkens voorkomen. Het eigen kapitaal van de ondernemers is als regel ontoereikend, terwijl de mogelijkheid om vreemde middelen aan te trekken juist voor deze categorie niet eenvoudig is. Het kapitaalgebrek vindt voor een belangrijk deel zijn oorzaak in het gestegen prijsniveau, terwijl de gevolgde belastingpolitiek in de jaren na de oorlog interne financiering uit de winst zo niet onmogelijk heeft gemaakt dan toch ten zeerste heeft bemoeilijkt. De fiscale financiële wetgeving blijft in de weg staan aan een verbetering van de financiële structuur der ondernemingen. Daarom wordt er op aangedrongen dat de belastbare winst wordt bepaald volgens normale bedrijfseconomische normen. Om dit te bereiken worden een aantal maatregelen voorgesteld.

Uiteraard kunnen wij hier niet treden in allerlei technische details, maar in het bijzonder wordt er op aangedrongen dat het systeem van afschrijving van bedrijfsmiddelen op zodanige wijze wordt verbeterd, dat voorkomen wordt dat schijnwinsten worden belast en bereikt wordt dat de vereiste afschrijvingen ook inderdaad kunnen plaatsvinden. Ten laste van de winst moeten ook die reserveringen mogen worden verricht, die volgens goed koopmansgebruik vereist zijn. Ter bevordering van de zo nodige interne financiering wordt dan voorts aanbevolen om bij de belastingheffing onderscheid te maken tussen het in de onderneming blijvende deel en het aan de onderneming onttrokken deel van de winst. Het deel, dat in de onderneming blijft, zou voor de helft niet moeten worden belast.

Tenslotte wordt onder deze rubriek afschaffing gevraagd van de extra-inkomstenbelasting, die over winsten uit bedrijf boven een bepaald minimum wordt geheven. Het is bekend, dat tegen laatstgenoemd systeem reeds eerder bezwaren naar voren zijn gebracht, omdat dit een ongewenste discriminatie veroorzaakt, welke met de rechtvaardiging in strijd moet worden geacht.

De tweede rubriek van aanbevelingen heeft betrekking op verlichting van de belastingdruk bij voortzetting der onderneming door de weduwe en/of de kinderen van een overleden ondernemer, alsmede bij liquidatie c.q. overdracht van een onderneming.

De totdusverre gevolgde practijk brengt mede dat bij overlijden van een ondernemer een herwaardering van de activa dient plaats te vinden. Wanneer blijkt dat de werkelijke waarde hoger is dan de boekwaarde moet over het verschil belasting worden betaald. Deze belasting kan in bepaalde gevallen ernstige bezwaren oproepen, juist op een moment dat het niet gewenst is, in verband met de voortzetting van de onderneming, middelen daaraan te onttrekken. Als wens wordt thans naar voren gebracht om deze stille reserves niet te belasten in het geval dat de onderneming door de weduwe en/of de kinderen wordt voortgezet. Hetzelfde geldt voor de door

De Gemeenten
EN DE WERKVERRUIMING II

A. WARNAAR Jzn.

In het algemeen is het niet wenselijk en m.i. ook niet mogelijk dat de gemeenten, elk op eigen houtje, conjunctuur politiek gaan spelen.

Ik geloof dat dit zelfs voor een landsregering niet zo eenvoudig is als sommige mensen schijnen te denken.

Maar wel staat vast dat de landsregering en ook de gemeenten heel wat kunnen doen om de werkgelegenheid te bevorderen.

Ook de gemeenten.

Laat ik beginnen met voorop te stellen dat men hierbij niet in de eerste plaats moet denken aan het bouwen van grootse nieuwe Raadhuizen. Het moge dan voor een burgemeester en zijn raadsleden een aantrekkelijke gedachte zijn om een monumentaal nieuw gemeentehuis te stichten, waarin op een prachtige gedenksteen de namen van de stichters voor het nageslacht worden vereeuwigd, wij moeten hier voorzichtigheid betracht. Deze moeilijke tijd met zijn vele noden eist soberheid en zuinigheid. Zolang het werk in een gemeentehuis nog behoorlijk kan worden gedaan, is het m.i. fout om een nieuw gemeentehuis te gaan bouwen.

Is echter een nieuw gemeentehuis werkelijk nodig, dan zal men moeten waken tegen alle krenterigheid, en een werkelijk representatief gebouw moeten stichten, waarvoor men zich ook in de toekomst in geen enkel opzicht behoeft te schamen. Maar voorlopig gaan huizen, fabrieken en scholen vóór.

Er is nog zo veel te doen.

In verband met de industrialisatie sprak ik reeds over de **woningbouw.**

Ik noemde ook reeds de haast onoverkomelijke moeilijkheden waarvoor vele gemeentebesturen op dit terrein worden geplaatst.

Deze moeilijkheden maken de **krotopruiming,** waarover in verband met de werkverruiming nog al eens wordt gesproken, in vele gevallen wel een illusie, of juister gezegd, tot een toekomstideaal. Want die krotopruiming zal ongetwijfeld de aandacht van de gemeentebesturen ten volle moeten behouden. Voor de oorlog is hieraan door verschillende gemeentebesturen veel te weinig gedaan.

Maar ik veronderstel dat tal van gemeentebesturen in dit opzicht met dezelfde moeilijkheden worstelen als Waddinxveen. Hier werden reeds vóór de oorlog een aantal woningen onbewoonbaar verklaard. Een belangrijk gedeelte hiervan wordt nog steeds bewoond.

Zolang de bouwvergunningen, die door de autoriteiten in den Haag worden verleend zo beperkt zijn, dat voor de industrie practisch niets kan worden gedaan, en dat een jongeman die al jaren de vrouw zijner keuze heeft gevonden, toch altijd eerst nog 30 jaar moet zijn voor hem een normaal huisje wordt toegewezen, kan van krotopruiming nog geen sprake zijn. Dan is het zelfs zo, dat men meermalen dankbaar

---

een ondernemer nagelaten zelfgekweekte goodwill. Hoewel dit een strijdpunt is geweest, moet thans worden aangenomen, dat deze goodwill bij overlijden steeds zal worden belast. Het wordt billijk geoordeeld dat deze goodwill onbelast overgaat op de weduwe of de kinderen.

Ook bij overdracht van ondernemingen kunnen stille reserves te voorschijn komen. Menig middenstander, die aan het eind van zijn leven is gekomen en zijn zaak tracht te verkopen, slaat de schrik om het hart wanneer hij constateert, welk aandeel de fiscus vraagt van de zogenaamde overdrachtswinst, met inbegrip van de waarde van de goodwill. Ten aanzien van dit punt wordt bepleit, dat voor de onroerende bedrijfsmiddelen dezelfde regeling wordt toegepast, die reeds voor landbouwbedrijven bestaat, n.l. dat overdrachtswinst, die niet is ontstaan in de uitoefening van het bedrijf, niet wordt belast. Ten aanzien van overdrachtswinst op roerende bedrijfsmiddelen wordt gevraagd een maximum bedrag ad *f* 5000 vrij te stellen.

De aanbevelingen in de tweede rubriek, die wij beknopt weergeven, hebben mede ten doel om uitputting van het middenstandsbedrijf te voorkomen en zijn voortbestaan mogelijk te maken.

In de derde rubriek worden enkele speciale wensen vermeld, o.a. spoedige vrijstelling van omzetbelasting, waarvoor reeds een wetsontwerp werd ingediend; de mogelijkheid om door zelfstandigen betaalde premiën voor afgesloten ziektegeldverzekeringen enz. van het belastbare inkomen af te trekken. Voorts wordt gewezen op het schadelijk effect van de vereveningsheffing op de loonintensieve bedrijven, terwijl tenslotte de regeling inzake het privé-gebruik van personen-auto's en de daarvoor bestaande belasting-heffing aan critiek wordt onderworpen.

Het is dus een geheel program, dat naar voren is gebracht, waarvan alleen de hoofdzaken konden worden genoemd.

Wij spreken de hoop uit dat de regering dit program met aandacht zal besturen, omdat daarin een aantal wensen die als gerechtvaardigd mogen worden beschouwd. In de kringen van de middenstand wordt verstaan, dat men geen aanspraak mag maken op een bevoorrechte positie, men beseft dat het gehele volk naar draagkracht heeft bij te dragen in de hoge uitgaven van de staat, maar anderzijds mag worden verlangd, dat een zodanige belasting-politiek wordt gevoerd, dat de economische weerbaarheid van de middenstands-ondernemingen niet ernstig wordt geschaad. Dat is niet in het belang van deze groep van ondernemers, maar stellig ook niet in het belang van ons gehele volk.

Herhaaldelijk is van de zijde der regering betoogd, dat de onvoldoende organisatie van de middenstand mede aansprakelijk is voor bepaalde ongewenste verhoudingen. Nu van de zijde der centrale middenstandsbonden een bondig, maar duidelijk program is opgesteld, mag worden verwacht dat dit appèl van deze organisaties de aandacht ontvangt, welke het verdient.

is nog zo'n onbewoonbaar verklaard krot ter beschikking te hebben, om dan een noodgeval mee op te lossen. Ik denk hier aan de gedwongen huwelijken. Men kan een paar jonge mensen die samen nog geen 45 jaar oud zijn, en trouwen moeten, nu eenmaal geen voorrang verlenen boven zovele ouderen, zelfs van 30 jaar en ouder, die met Gods hulp hun moeilijke strijd strijden, en wachten tot ze op een eerbare manier kunnen trouwen. Toch kan met ook niet volhouden, dat men in een geval van een gedwongen huwelijk niets doet. En dan kan zo'n krotje uitkomst bieden. Er zijn echter ook gemeenten, waar de nood niet zó nijpend is. Het schijnt onmogelijk te zijn een systeem van verdeling van bouwvolume op te zetten, waardoor de mogelijkheden in de verschillende gemeenten zo ongeveer gelijk komen te liggen. Waar het toegewezen bouwvolume enige ruimte voor krotopruiming geeft, zal deze ten volle moeten worden benut.

Nu er gezocht wordt naar mogelijkheden voor werkverruiming, zal dit verschillende gemeenten gelegenheid bieden aandacht te gaan schenken aan het **rioleringsprobleem.** Er is in dit opzicht in Nederland een grote achterstand. Dat is een gevolg van onze natuurlijke omstandigheden. Nederland is een waterrijk land, en de sloten, vaarten, kanalen en rivieren hebben in vele gevallen zeer welwillend alle viezigheid opgenomen, waarvan de mensen zich wilden ontdoen. Voldoende water biedt inderdaad zeer grote zuiveringsmogelijkheden. Maar er zijn ook hier grenzen die niet mogen worden overschreden. Onze sterk groeiende bevolking leidt in vele plaatsen tot een grotere opeenhoping van mensen, en een veel dichtere bebouwing. De natuurlijke zuiverings-capaciteit van het water wordt overschreden, de sloten en vaarten vervuilen. De polderbesturen ontvangen de klachten van hun ingelanden en geven niet langer toestemming om de riolen op het polderwater te doen lozen, en Holland is in last.

In vele gevallen zal er naast een nieuwe of een verbeterde riolering ook behoefte zijn aan een rioolwaterzuiveringsinstallatie. Laat men niet met het maken van plannen wachten tot men eenmaal vastgelopen is, want dan zijn de moeilijkheden niet te overzien.

Bij het zoeken van mogelijkheden voor werkverruiming zal men ook moeten denken aan de **verfraaiing van de gemeente.** Er zijn natuurlijk tal van gemeenten, die door de natuur met zoveel schoons zijn beweldadigd, dat de mens daar niet veel aan behoeft te doen. Dan moet men alleen maar oppassen dat men de natuurlijke schoonheid niet al te zeer schendt. Maar er zijn in Nederland ook een groot aantal kale gemeenten, waar iedere boom een weldaad is. Voor iedere boom die ge nu plant, zal het nageslacht u dankbaar zijn. Ruim de rommelhoeken op, plant er wat struiken en bloemen. Dit is geen luxe. Ik geloof dat het tot de tak van een gemeentebestuur mag worden gerekend om het wonen in de gemeente voor de inwoners zo prettig mogelijk te maken. Hier spelen ook sociale en economische vragen een rol. Is er een mogelijkheid in uw gemeente voor een klein parkje, met wat bomen, bloemen en gas? Misschien een vijvertje met een paar zwanen of wat eenden? En misschien een hoekje met een zandbak en een paar schommels en wippen? Denk eens aan onze arbeidersvrouwen, met hun peuters, voor wie het een verkwikking is als ze daar op een mooie zomermiddag een poosje naar toe kan gaan, desnoods met de kinderwagen en de breikous. En misschien nog een paar kleuters die zich intussen kunnen vermaken met schommelen, wippen of eendjes voeren.

Men zal ook aandacht moeten schenken aan de **sport.** Ik weet wel dat er in onze tijd ook veel sportverdwazing is. Maar er is gelukkig ook nog wel gezonde sportbeoefening, en deze moet een behoorlijke gelegenheid krijgen om zich gunstig te ontwikkelen. Niet alleen om de sport zelf, maar ook omdat in deze tijd met zijn problemen van een voortgaande massificering van de jeugd, iedere behoorlijke vereniging op zich zelf een weldaad is. Omdat iedere gezonde vereniging een aantal jonge mensen samenbindt, ze bezig houdt, ze een gemeenschappelijk doel en gemeenschappelijke idealen geeft.

Naast sportvelden moet hier ook gedacht worden aan voldoende behoorlijke **gymnastieklokalen.** In de eerste plaats voor de schooljeugd, maar ook voor de plaatselijke gymnastiekverenigingen. In een eenvoudige dorpsgemeenschap kan een gymnastieklokaal zelfs nog een grote rol spelen, omdat hierdoor bruikbare vergaderlokaliteit wordt verkregen waaraan veelal zo'n grote behoefte is.

Bij dit punt stuiten we weer op één van die eigenaardige, ik zou haast zeggen, dwaze moeilijkheden van onze tegenwoordige tijd. Terwijl de Regering de gemeenten opwekt om de werkverruiming te helpen bevorderen, terwijl hiervoor zelfs speciale commissies worden benoemd, is men er heus nog niet direct mee klaar om toestemming te krijgen om een gymnastieklokaal te bouwen, ook al is dit dringend nodig. Maar daardoor mag men zich nooit laten ontmoedigen. Als men de overtuiging heeft dat iets nodig is, zal men plannen moeten maken. En als de plannen gereed zijn, zal men net zo lang moeten vechten als nodig is om toestemming te krijgen om ze uit te voeren.

Ten slotte nog een enkel woord over de **financiën.** Want alle dingen die ik genoemd heb kosten geld, in sommige gevallen zelfs heel veel geld.

Over het algemeen zijn anti-revolutionaire raadsleden, vooral van de plattelandsgemeenten steeds voorzichtige, zuinige financiers geweest. Over het algemeen is dit een deugd, ofschoon in sommige bevallen misschien wel eens een zuinigheid is betracht die de wijsheid heeft bedrogen.

Maar in elk geval moet worden vastgesteld, dat, voor zover hier van een verdienstelijke zuinigheid sprake is geweest, deze wel zeer slecht is beloond.

En voor zover men zich bezondigd heeft aan een verkeerde zuinigheid, is deze zonde wel uitermate zwaar gestraft.

De huidige toekomst is zó dat de Nederlandse gemeenten practisch geen eigen inkomsten meer hebben, ze zijn afhankelijk van wat de landsregering ze toedeelt.

Deze verdeling is gebaseerd op vroegere uitgaven. Wie vroeger zuinig was, terecht of ten onrechte, krijgt weinig. Wie royaal heeft geleefd, krijgt veel. Het schijnt een welhaast onoplosbaar probleem om voor deze verdeling een juiste basis te vinden.

In het algemeen kan slechts van een gezond financieel beleid worden gesproken als men niet alleen over het kapitaal kan beschikken dat nodig is om bepaalde werken uit te voeren. Maar als men ook zo ongeveer kan berekenen dat de rente en aflossing van het geleend kapitaal en andere kosten uit de jaarlijkse gewone inkomsten van de gemeente zullen kunnen worden gedekt.

Ik ben er echter van overtuigd dat, als aan deze eis wordt vastgehouden in tal van gemeenten, verschillende van de dingen die ik in deze artikeltjes noemde, niet zullen kunnen worden uitgevoerd.

Ik ben van mening dat men ze daarom niet bij voorbaat achterwege mag laten.

Wij zullen ook in de toekomst als gemeentebestuurders een verantwoorde financiële politiek moeten voeren. Daarom begon ik al met te waarschuwen tegen dure, nieuwe raadhuizen indien deze niet dringend nodig zijn. En zo is er meer te noemen. Waar maar enigszins mogelijk, zullen we zuinig moeten zijn.

Maar een verantwoorde politiek eist ook dat datgene wat **werkelijk nodig** is wordt aangepakt. Als dat er in de toekomst toe zou leiden dat de begroting niet meer sluitend te maken is, zullen de uitkeringen uit het Gemeentefonds moeten worden herzien.

De positie der middengroepen

Wel wat laat, maar niettemin nog juist een week voor de Gemeenteraadsverkiezingen is het partijbestuur van de Partij van de Arbeid gekomen met een verklaring over de positie van de middengroepen.

In die in „Het Vrije Volk" gepubliceerde verklaring lezen we o.m. het volgende:

> „De P.v.d.A. heeft na de oorlog belangrijke verschuivingen ten gunste van de economisch zwakkeren nagestreefd en tot haar voldoening mede tot stand gebracht. Daarbij zijn als middelen gebruikt de geleide loonpolitiek, de prijspolitiek, de belastingpolitiek en de politiek van uitbreiding der sociale voorzieningen..
>
> De sociaal noodzakelijke verschuivingen kwamen, doordat het totale inkomen niet groter was geworden, tot stand door verschuivingen ten ongunste van andere groepen, waaronder zich zowel categorieën bevinden uit de wereld van de handarbeiders, als uit de zgn. middenstandsgroepen.
>
> Deze verschuivingen werden ten ongunste van de middengroepen nog vergroot doordat ondanks de nationale verarming, door de oorlog ontstaan, een aantal groepen in landbouw, industrie en handel, hun positie verhoudingsgewijs nog wisten te verbeteren.
>
> Vastgesteld moet overigens worden, dat in de middengroepen de toestand zich voor de ene groep geheel anders heeft ontwikkeld dan voor de andere groep.
>
> Terwijl van een aantal categorieën de verschuivingen binnen redelijk aanvaardbare grenzen zijn gebleven, is voor andere, bijv. voor bepaalde groepen van salaristrekkenden, een achteruitgang ontstaan, welke als volstrekt onevenredig moet worden beschouwd".

En dan komt, heel voorzichtig en zeker niet naar socialistische gewoonte, de uitspraak:

> „Voor deze laatste groepen zijn, op dezelfde wijze als dit voor verschillende categorieën van handarbeiders binnen de geleide loonpolitiek is geschied, loon- en salarisverbeteringen noodzakelijk en gewenst".

U voelt de aan socialisten allerminst eigen voorzichtigheid. De verklaring vervolgt dan:

> „Naast deze van groep tot groep afzonderlijk te overwegen wijzigingen in de loonverhoudingen dient echter voor de middengroepen gezamenlijk een verbetering van de sociale positie tot stand te worden gebracht. Dit kan geschieden door:
>
> 1e. het ontwikkelen van een geëigend systeem van sociale voorzieningen, o.a. op medisch gebied en t.a.v. de ouderdomsvoorzieningen;
>
> 2e. het verlichten van de lasten voor gezinnen met schoolgelden,
>
> studerende kinderen, o.a. door afschaffing van schoolgelden, ook boven de leerplichtige leeftijd, ruimer verstrekking van studiebeurzen en tegemoetkoming in studiekosten en het treffen van bijzondere fiscale maatregelen.
>
> Door zulk een politiek wordt gelijkheid van kansen voor allen bevorderd, terwijl de culturele vorming van ons volk er door wordt gediend.
>
> Bij de maatregelen tot verlaging van belastingen, welke aanhangig zijn, dient tevens te worden overwogen in hoeverre de progressie voor middeninkomens kan worden verminderd.
>
> Het Partijbestuur stelt vast, dat door de Partij van de Arbeid reeds meermalen op bovengenoemde maatregelen is aangedrongen. Het blijft deze eisen stellen binnen het raam der algemene sociale en economische politiek".

Krokodillentranen

Onder bovenstaande titel wijdt het „Algemeen Handelsblad" een hoofdartikel aan de verklaring van het hoofdbestuur van de P.v.d.A. Het blad herinnert aan een scherpe aanval van „Het Vrije Volk" op het r.k. rapport over de Middengroepen, en merkt dan op:

> „De verklaring van een dergelijke draai, die nu ineens leidt tot een erkenning, dat de „sociaal noodzakelijke verschuivingen" tot een „volstrekt onevenredige" achteruitgang bij bepaalde andere groepen dan de arbeiders heeft geleid, komt ook te kort vóór de Gemeenteraadsverkiezingen dan dat men niet geneigd zou zijn hier het element van verkiezingspropaganda — en nog wel van een vrij goedkope soort — achter te zoeken.
>
> Het is immers buiten kijf, dat het vooral het streven van de P.v.d.A. is geweest sedert 1945 om door een vérgaande nivelleringspolitiek waartoe niet alleen het loonbeleid werd benut, maar ook de fiscale politiek, die „volstrekt" onevenredige" verschuivingen te veroorzaken. Ware het niet geweest, dat reeds enkele jaren geleden door andere politieke partijen op deze verregaande onbillijkheden werd gewezen. De P.v.d.A. die in October 1950 zich zo sterk verzette tegen een belastingverlaging voor de middengroepen, zou stellig thans geen krokodillentranen plengen over de onevenredige druk waaraan deze categorie is blootgesteld. Weinigen zullen zich door een dergelijk rattenvangersgefluit laten vangen.
>
> Al is het dan wat laat en al wantrouwen wij de

UW ADRES voor Drukwerk
Zowel voor kleine als voor grote oplagen:
HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ
P. VAN DER LINDEN
Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

FA. FERNHOUT
Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING
ZWOLLE tel. 3477 b.g.g. 5358
EMMELOORD tel. 144 b.g.g. 130

zuiverheid van de bedoelingen van deze verklaring, zij erkent, als laatste grote partij, het bestaan van de volstrekt onevenredige achteruitgang. Zij betrekt daarin tevens de positie van de geschoolde arbeiders in de grote steden, in wier reëel inkomen — ten gevolge van de nivelleringspolitiek — ook een teruggang is ingetreden. Dit is in feite een afkeuring van de gevolgde loonpolitiek, die de vooroorlogse verschillen in lonen tussen geschoolde en ongeschoolde arbeiders — globaal 30 % — heeft weten terug te dringen tot ca 10 %, zeer ten schade van de arbeidsproductiviteit en daardoor ook van de vergroting van het nationaal inkomen, naar welks vergroting van de P.v.d.A. zegt te hebben gestreefd. De gevolgen van deze politiek laten zich thans reeds voelen in een — gelukkig nog geringe — relatieve daling van het aantal geschoolde arbeiders in de grote steden, iets wat ook de P.v.d.A. met bezorgdheid moet zien.

Dit alles geldt echter in nog sterker mate voor de middengroepen, de kringen van vrije beroepen en intellectuelen.

De maatregelen, die de verklaring tot verlichting van de lasten der middengroepen thans bereid is te steunen, zijn echter doordrenkt van oude S.D.A.P.-opvattingen: afschaffing van schoolgelden, ruimer verstrekking van studiebeurzen, waaraan zeer vagelijk is toegevoegd het „treffen van bijzonder fiscale maatregelen". Wie echter bekend is met de feitelijke omstandigheden weet, dat de „schoolgelden" voor studerende kinderen niet meer dan 10 % van de totale studiekosten uitmaken dat een ruimer verstrekking van studiebeurzen (volgens een bureaucratische selectie) nooit het particulier (ouderlijk) initiatief kan vervangen en dat de aftrek voor studerende kinderen op het ogenblik slechts ongeveer 20 % van de werkelijke kosten betreft.

Nadere concretisering van hetgeen de P.v.d.A. thans voorstaat op het punt van de verbetering van de positie der middengroepen is dus zeer gewenst.

Toen na de oorlog ons land volkomen leeg was, toen wij allen de armoede moesten delen, was een nivellering van de levensstandaard noodzakelijk. Geen partij heeft zich hiertegen verzet en ieder heeft medegewerkt aan de maatregelen, die toen nodig waren. Gelukkig zijn wij thans dit stadium te boven: er is geen sociale nood meer als toen en men moet thans, ter vergroting van de welvaart en het nationaal inkomen erop bedacht zijn die maatschappelijke en economische stimulansen te scheppen, die leiden tot grotere inspanning zonder welke geen grotere beloning van de prestatie mogelijk is. In plaats daarvan én onder miskenning van een gezonde economische politiek, heeft de P.v.d.A. echter steeds gestreefd, naar een behoud van hetgeen in tijd van nood onvermijdelijk was. In wezen dus een conservatieve politiek, die niet let op wat nodig is voor vooruitgang en welvaartsvermeerdering, maar meer op hetgeen door politieke druk van bepaalde groepen in kortzichtige eigenbelang te behouden viel. In zekere zin vinden wij het verheugend, dat in deze verklaring van de P.v.d.A. een erkenning ligt van het onjuiste van deze lijn. Want ten slotte is het beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald".

Dwaze toestanden?

Minister Algera heeft duidelijk zijn opvatting omtrent de Zondag en de Zondagsrust kenbaar gemaakt. Daarop is nogal wat critiek gekomen. Met name „Het Vrije Volk" is daarover niet te spreken. In een artikeltje, onder de titel „Nog oneens" schrijft het blad:

„Minister Algera blijft bij zijn standpunt dat hij op Zondag geen Rijkseigendommen ter beschikking zal stellen voor feesten. Dit deelt hij aan de Eerste Kamer mee in verband met de kwestie van de vliegfeesten op rijksvliegvelden op Zondag. Het spijt ons, maar wij blijven bij de mening, dat de minister zich schuldig maakt aan misbruik van macht. Hij gebruikt zijn bevoegdheid over het ter beschikking stellen van Rijkseigendom te beslissen om op eigen houtje de Zondagsrust te regelen. De Zondagswet vertrouwt die taak echter niet toe aan de minister van Waterstaat.

Het gaat tot dwaze toestanden leiden als de geloofsovertuiging van een minister bepaalt of Rijkseigendom, bij zijn departement in beheer, Zondags voor een feestdag mag worden gebruikt. De vraag welk departement over een Rijkseigendom gaat, wordt dan beslissend voor de vraag of er Zondags gebruik van kan worden gemaakt voor een feest!

De maatregelen ter bescherming van de Zondagsrust zullen wanneer de nieuwe wet in werking treedt, moeten worden overgelaten aan de in die wet aangewezen autoriteiten."

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %

ALBRACHT N.V.
Albracht-Mantz
Verkoop
Bolstraat 27 - Tel. 11667
UTRECHT
Uw fabriek voor **hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen**

Confessionele en niet confessionele vakbeweging in Nederland

J. SCHIPPER

De vakbeweging vervult in het sociaal-economisch leven van ons volk een belangrijke rol. Samenwerking en overleg in de bedrijfstak en de onderneming, de grondgedachten der christelijke vakbeweging, treden hoe langer hoe meer op de voorgrond. Op het gebied van de sociale verzekering heeft deze samenwerking de organen voortgebracht tot uitvoering van verschillende wetten. En bij de totstandkoming en voortgaande ontwikkeling van nieuwe organen, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de ondernemingsraden, kunnen de vrije vakorganisaties niet worden gemist.

Het is derhalve van grote betekenis hoe ver de vakorganisatie in de geledingen van het volksleven is doorgedrongen. Niet om daarmede de machten af te wegen, hoewel die niet zonder betekenis zijn, doch om na te gaan, of de vakorganisatie een voedingsbodem gevonden heeft en algemene erkenning zowel bij de werkgevers als de arbeiders. De laatste groep in de meest uitgebreide zin van het woord.

Daarom is een beschouwing over de omvang der vakbeweging, zoals die werd opgenomen in een uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek, ook in „Nederlandse Gedachten" op zijn plaats. Opmerkelijk daarbij is, dat het Centraal Bureau in zijn uitgave alleen de vakorganisaties der werknemers behandelt en geen gegevens omtrent de organisatie der werkgevers vermeldt. Dat is eigenlijk wel jammer, omdat slechts één der organen van samenwerking en overleg in dit tijdschrift voor het voetlicht treedt. Ieder, die weten wil, hoe het met de betekenis der vakbeweging staat, moest dit uit één geschrift kunnen aflezen.

De Nederlandse vakbeweging wordt als twee richtingen aangeduid, n.l. de confessionele en de niet-confessionele vakorganisaties. In ons land heeft de confessionele vakbeweging een voedingsbodem gevonden als in geen enkel ander land in de wereld. Over de oorzaken daarvan willen we ditmaal niet schrijven, die zijn trouwens algemeen bekend.

In ruim veertig jaar tijds heeft de vakbeweging een ontwikkeling doorgemaakt, die van betekenis is. In 1910, toen de confessionele en de niet-confessionele vakbeweging haar voorlopige concentratie gevonden had in het Nederl. Verbond van Vakverenigingen, het Christelijk Nationaal Vakverbond en de R. K. Centrale (de laatste heeft zijn naam drie keer gewijzigd), bedroeg het ledental 185.100, waarvan 40.400 confessioneel en 144.700 niet-confessioneel georganiseerd waren. De percentages waren: 21.8 en 78.2, waaruit de achterstand blijkt, die de confessionele vakbeweging moest inhalen.

Tot 1940 toe ging het percentage der confessionele vakbeweging omhoog, n.l. tot 43.8, de rest of 56.2 niet-confessioneel. In 1946 startte de vakbeweging van 40.5 confessioneel en 59.5 niet-confessioneel, welke cijfers tot 1 Jan. 1952 zich wijzigden in 44 en 56. Met uitzondering van het jaar 1941, waarin door de maatregelen der Duitsers, een niet-vergelijkbaar cijfer in de verhoudingen te voorschijn trad, was 1952 het gunstigste jaar voor de confessionele vakbeweging sinds 1910. Op 1 Jan. 1952 waren 1.240.200 werknemers in een of andere vakorganisatie georganiseerd.

Niet al deze georganiseerden vonden hun concentratie in de vier, op de voorgrond tredende vakcentralen, N.V.V., K.A.B., C.N.V. en E.V.C., waarbij al dadelijk zij aangetekend, dat de E.V.C. niet als **vakcentrale,** zoals de drie andere, kan worden aangeduid. De E.V.C. verstrekt niet, zoals de andere centralen, regelmatig de cijfers der aangeslotenen en het opmerkelijke is, dat in de vier jaren van 1949—1952 het ledental om de 163.000 à 164.000 schommelt. In de verdere beschouwing laten we daarom de Eenheidsvakcentrale met zijn oneigelijke naam maar rusten.

Bij het bezien van de cijfers der vakbeweging valt al dadelijk op, dat vrijwel direct na de bevrijding, het ledental der drie vakcentrales op hetzelfde niveau kwam, als waarop zij reeds in 1940 stond. De K.A.B. stond er zelfs gunstiger voor, n.l. met 217.902 leden in 1946*) tegenover 215.146 in 1940. Het C.N.V. ondervond aanvankelijk de weerslag van de „doorbraak", want in 1940 waren er 118.900 leden aangesloten en in 1946 was het aantal nog maar 93.994. Het N.V.V. ondervond direct na de bevrijding de moeilijkheden, die de bezetting had opgeleverd, waardoor de E.V.C. de „wind" in de zeilen had met 162.232 leden. 't N.V.V. telde vóór de oorlog 319.099 leden; in 1946 waren er het nog maar 242.645. De confessionele vakbeweging bleek haar voedingsbodem niet te hebben verloren en lag verankerd in de volksovertuiging der christen-werknemers.

Op 1 Januari 1952 was de situatie van de ledentallen der drie vakcentralen aldus: N.V.V. 420.776; K.A.B. 321.478; C.N.V. 174.750. Naast deze drie vakcentralen bestaat er ook nog de Nederlandse Vakcentrale, die in zijn vroegere samenstelling in de tijd van de bezetting in het N.V.V. werd opgenomen, doch na de bevrijding in verkleind formaat te voorschijn kwam met 16.764 leden. Bij het N.V.V. zouden zich nog 102.82 leden van niet-confessionele vakorganisaties kunnen aansluiten, bij de K.A.B. 38.200 leden van R.K. organisaties en bij het C.N.V. 19.020 leden van protestants-christelijke vakverenigingen.

Het percentage der drie geestelijke stromingen in de vakbeweging was op 1 Jan. 1952 als volgt: prot.-chr. 16.9; roomsch-kath. 26.9; niet-confessioneel 56.2.

Deze groepen van leden der vakbeweging worden onderscheiden in drie schakeringen, n.l. arbeiders in het vrije bedrijf, overig personeel in het vrije bedrijf (voornamelijk het administratief en technisch personeel) en het personeel in openbare dienst. Om niet in de cijfers te verdrinken, geef ik hieronder een opsomming dezer schakeringen in de drie vakcentralen:

	N.V.V.	K.A.B.	C.N.V.
Personeel in vrije bedrijf	284.346	226.566	108.345
Adm. en techn. personeel vrij bedrijf	40.956	28.062	14.678
Pers. openb. dienst	80.268	56.799	43.164

Het zou interessant zijn, deze cijfergroepering naar de drie schakeringen van werknemers in de bedrijfstakken te gaan vergelijken. Maar dit ligt minder op het terrein van „Nederlandse Gedachten".

Ik wil nu nader bezien hoe de leden der drie vakcentrales over de verschillende landsdelen verdeeld zijn en daarbij aandacht schenken aan de provincies, de steden van 100.000 inwoners, van 100.000—50.000 inwoners, van 50.000—20.000 en daarbeneden. Daarbij komen eigenaardige dingen aan het licht, die door het Centraal Bureau in de vorm van cartogrammen met diverse kleuren worden toegelicht en komen

de confessionele verhoudingen in ons volksleven in bespreking.

Waar wonen in ons vaderland de leden der drie grote vakcentralen? Op die vraag geeft de uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek een uitvoerig antwoord. Ik hoop dat de lezer zich niet laat afschrikken, want ik moet nu wel wat cijfers vermelden, die echter de moeite van het bestuderen waard zijn.

Provincie	N.V.V.	C.N.V.	K.A.B.
Groningen	27.977	10.885	1.812
Friesland	22.212	15.216	2.838
Drente	13.232	5.392	1.152
Overijssel	26.737	15.598	20.442
Gelderland	49.686	18.603	37.969
Utrecht	26.537	16.064	16.841
Noord-Holland	84.268	23.597	44.037
Zuid-Holland	131.909	52.930	44.004
Zeeland	13.754	7.887	5.840
Noord-Brabant	8.586	5.714	94.623
Limburg	4.413	1.262	51.428

Ieder die de kaart van Nederland enigszins kent, ziet als 't ware de confessionele verhoudingen voor zich. In de drie noordelijke provincies zijn de rooms-katholieken zwak, in de twee zuidelijke provincies sterk vertegenwoordigd. Friesland is voor het C.N.V. tegenover N.V.V. sterker dan in Groningen en Drente. In Overijssel is wel het N.V.V. het sterkst, maar de K.A.B. heeft een groter ledental dan het C.N.V. In Gelderland ligt de situatie ongeveer hetzelfde, doch daar is de K.A.B. dubbel zo sterk als het C.N.V. In Utrecht zijn K.A.B. en C.N.V. ongeveer even sterk. In Noord-Holland is de K.A.B. bijna dubbel zo groot als C.N.V. In Zuid-Holland ligt de verhouding van het C.N.V. tegenover de K.A.B. gunstiger en spant het N.V.V. de kroon met 30.000 leden meer dan de beide confessionele centrales. In Zeeland is het C.N.V. in werkelijkheid zwak tegenover N.V.V. en K.A.B. Noord-Brabant is voor 't C.N.V. tegenover N.V.V. niet zo ongunstig. In Limburg is het N.V.V. bijna vier maal zo sterk als het C.N.V.

Hoezeer wij ons verheugen over de groei van het C.N.V., zijn toch de verhoudingen in, wat we mogen noemen de protestantse provincies, niet bijzonder gunstig. De kerkelijke ligging van niet-onbelangrijke groepen in het protestantisme zijn mede oorzaak van deze situatie. Dat zal nog duidelijker te voorschijn springen als we aan de hand van de cartogrammen de gemeenten in ogenschouw nemen.

We stappen nu van de provinciale indeling af naar de gemeenten van 100.000 en meer inwoners. Dan krijgen we de volgende cijfers:

Gemeente	N.V.V.	C.N.V.	K.A.B.
Amsterdam	42.469	9.278	14.278
Rotterdam	46.131	11.856	9.557
's Gravenhage	30.232	8.370	10.750
Utrecht	15.446	6. 941	9.711
Haarlem	9.775	2.033	5.770
Eindhoven	2.346	1.253	11.917
Groningen	11.442	3.127	1.132
Tilburg	985	191	10.596
Nijmegen	2.567	630	8.653
Enschede	4.847	1.698	3.080
Arnhem	7.513	1.562	4. 341
Totaal	173.753	46.939	89.785

Deze cijfers tonen de zwakke plekken voor onze christelijke vakbeweging en wij maken zelfs in steden als Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht met een vrij grote protestantse bevolkingsgroep geen gunstig figuur tegenover de rooms-katholieken. Terwijl de toenemende groep van niet bij een Kerk aangeslotenen de situatie voor het C.N.V. ongunstig beïnvloedt.

Ik zet de cijfers van de volkstelling 1947 naast die van de steden hierboven gememoreerd: in Amsterdam (45.2 %), Rotterdam (31.3 %), 's-Gravenhage (27.4 %), Utrecht (17.7 %) behoorde de tussen haakjes geplaatste percentage der bevolking tot geen Kerk meer.

Het zou teveel ruimte vragen als ik nu ook nog alle plaatsen van 50.000 tot 100.000 ging noemen, het zijn er 17. Doch dar is de toestand voor het C.N.V. gunstiger. In deze gemeenten had het N.V.V. 61.687, het C.N.V. 23.742 en de K.A.B. 43.344 leden. In de gemeenten van 20.000 tot 50.000 zijn de cijfers als volgt: N.V.V. 56.243, C.N.V. 28.376 en K.A.B. 49.501. Hier liggen de verhoudingen al dadelijk anders en ligt de K.A.B. vlak tegen de cijfers van het N.V.V. aan, doch heeft het N.V.V. toch bijna twee maal zoveel leden als het C.N.V. In de laatste groep gemeenten, nl. beneden 20.000 inwoners, zijn de cijfers aldus: 114.658, 71.745 en 134.720 leden. Van de zijde van het N.V.V. is wel eens gezegd dat het C.N.V. een plattelandscentrale is. Doch het N.V.V. telt op zijn 420.776 leden er nog 114.658 in de plaatsen beneden 20.000 inwoners. Van het C.N.V. met zijn 174.750 leden wonen er 71.745 op het „platteland". De K.A.B. met haar 321.478 leden heeft in diezelfde gemeenten 134.720 aangeslotenen.

Wanneer men nu de cartogrammen van de volkstelling 1947 legt naast die van de drie vakcentralen, dan valt allereerst op dat de gemeenten die 50 tot 80 % rooms-katholiek zijn, volgens de volkstelling, in belangrijke mate overeenstemmen met de cijfers van het cartogram van de K.A.B. en in de onzelfstandige beroepsbevolking als regel van 150—250.

In de tweede plaats vertoont de kaart van de Gereformeerde bevolking naast die van de gegevens over de leden van het C.N.V., in veel gevallen overeenstemming. Daar zijn wel enkele afwijkingen omdat het totaal aantal veel kleiner is en over het gehele land verspreid.

In de derde plaats de kaart van de bevolkingstelling die aangeeft hoeveel Hervormden er in de verschillende gemeenten wonen, naast die van het C.N.V. uit het geschrift van het Centraal Bureau. Dan vallen twee eigenaardigheden op. Daar waar vele tientallen jaren in de Herv. Kerk de vrijzinnige prediking werd gehoord, telt het C.N.V. weinig leden en overheerst het ledental van het N.V.V. Dat geldt voor het deel van Friesland op de z.g.n. zandgronden. Voor Groningen is dit voornamelijk in de veenstreken het geval, doch daar maakt Onstwedde een uitzondering op. In Drenthe is dat ook het geval, behoudens in Beilen waar het C.N.V. 100—150 georganiseerde heeft op de 1000 onzelfstandige beroepsbevolking. Hoogeveen heeft er zelfs 250. In Gelderland is dat ook ongeveer zo. Epe, Rheden, Brummen, Lochem, Neede, Borculo en Winterswijk zijn voor het N.V.V. aangegeven met de kleur van 250 leden op de 1000 onzelfstandige beroepsbevolking. Daarnaast is het ook opmerkenswaard dat in streken waar in de Herv. Kerk een bepaalde groep uit de Gereformeerde Bond overheerst en Geformeerde Gemeenten gevonden worden, de christelijke vakbeweging minder leden heeft dan het N.V.V. In de Betuwe, langs de grote rivieren en op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden vindt het N.V.V. groter aanhang dan het C.N.V. in verschillende gemeenten. Walcheden en Zuid-Beveland maken een uitzondering op deze regel. Schouwen en Duiveland is voor het overgrote deel in de kleur van 250 leden voor het N.V.V. De helft van Noord-Beveland

Is emigratie naar Brazilië verantwoord?

Mr J. S. BIESHEUVEL

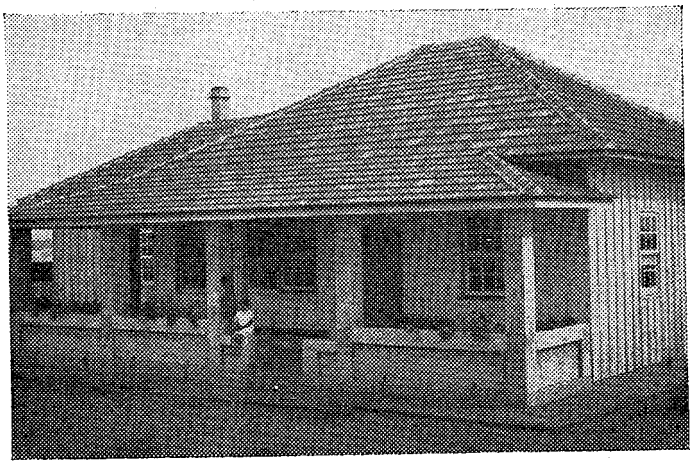
In het door het Centraal Comité uitgegeven Rapport inzake de Emigratie (van harte ter lezing aanbevolen) worden twee eisen gesteld waaraan een immigratieland moet voldoen, wil het voor emigratie van Nederlanders in aanmerking komen:

1e. het geestelijk-cultureel klimaat moet niet al te zeer afwijken van het Nederlandse;

2e. de economische perspectieven dienen uitzicht te bieden op een redelijk bestaan.

Op verzoek van de redactie van Nederlandsche Gedachten willen wij deze zaak voor Brazilië eens nader bezien. „Brazilië is het land van de toekomst", ze zeggen de Brazilianen. „Dat is al lang zo en dat zal altijd wel zo blijven", voegen vele Europeanen hieraan toe. Brazilië is 285 maal zo groot als Nederland met een bevolking van 50 millioen. Dit betekent 6 inwoners per km2! (Nederland 325!). In 1900 telde Brazilië nog maar 17 millioen zielen. Na vijftig jaar tijd dus bijna driemaal zo veel. Het land heeft vele natuurlijke rijkdommen, maar men heeft deze nog steeds niet voldoende kunnen exploiteren. Het ziet er naar uit, dat het nog wel even zal duren ook voordat het zover komt. Ondanks hetgeen men bereikt heeft, moet Brazilië een onontwikkeld gebied worden genoemd. Het vervoerswezen is er totaal onvoldoende. Enorme wegenbouw zou moeten plaats vinden om het land open te leggen. Steden als Rio de Janeiro — 2¼ millioen inwoners — en Sao Paulo — bijna 3 millioen inwoners — hebben zich geweldig uitgebreid, maar wanneer het bij enkele plaatsen blijft is dit voor een reusachtig gebied als de Verenigde Staten van Brazilië onvoldoende. Het economisch evenwicht in Brazilië is totaal verstoord. Gedeeltelijk is dit te verklaren uit geografische omstandigheden, gedeeltelijk uit onvoldoende eigen productie. Een beperkte binnenlandse markt, een trek van het platteland naar de stad en een geringe landbouwproductie zijn de kenmerken geweest van de laatste vijftien jaar. Men zou daarentegen met alle middelen een harmonische ontwikkeling van landbouw en industrie moeten bevorderen. Daarbij zullen de energiebronnen opengelegd moeten worden. De waterkracht is ruimschoots tot ontwikkeling te brengen. Er zijn goede mogelijkheden voor de exploratie van petroleum en voor de steenkoolproductie. Momenteel importeert men nog voor tientallen millioenen aan aardolieproducten. De Braziliaanse economie heeft sterk te lijden van de abnormaal hoge rentestandaard (8 tot 12 %). Voorts van de belegging en de speculatie in grondbezit en in het bouwwezen. De kapitaalmarkt vertoont een onontwikkelde positie. Men heeft ook vrij willekeurig loonsverhogingen doorgevoerd zonder dat de productie iets is toegenomen. Deze is eerder nog teruggelopen. Sinds 1939 reeds heerst in Brazilië een soort inflatie. De kosten van levensonderhoud zijn schrikbarend hoog. Voor een Nederlandse woning van *f* 45,— tot *f* 70,— huur per maand, betaalt men in Rio de Janeiro *f* 800,— tot *f* 1200,— per maand. Van 1939 tot 1950 bedroeg de stijging van kosten van levensonderhoud in de steden 265 %, waarvan 30 % (percentage van 1939) gedurende 1949. Na 1950 is het er niet goedkoper op geworden.

De tarieven voor het vervoerswezen en de openbare verzorgingsbedrijven zijn niet voldoende aangepast aan de zo sterk gestegen kosten. Dit alles werd dus onrendabel en kon zich niet ontwikkelen. Allereerst zal een controle op de inflationistische krachten noodzakelijk zijn, doch bij de grote corruptie (een gesel voor het land) onder de Braziliaanse Regeringspersonen is dit wel heel moeilijk te bereiken. Brazilië zal dienen te streven naar een verhoogde en een beter geregelde uitvoer, een verhoging van de binnenlandse productie, aantrekking van vreemd kapitaal en het opnemen van buitenlandse technici. Kunnen de Nederlanders hierbij nu ook geen belangrijke rol spelen? Het bovenstaande schijnt Brazilië als immigratieland niet aanlokkelijk te maken. Toch moeten wij dit onmetelijke land niet veronachtzamen. Er zijn kansen en er is ruimte. Wanneer er in de economisch-sterke immigratielanden enige depressie optreedt, gaat men quota stellen voor onze emigranten of men ontzegt hun zelfs geheel de toegang. Dan nog moeten onze mensen emigreren. Wij achten dit een voorrecht van een levenskrachtig volk. Sprak de voorzitter van de Kamer van Koophandel te Rotterdam on-

---

en Tholen eveneens. Ook West-Zeeuws Vlaanderen is weer sterker op het C.N.V. georiënteerd.

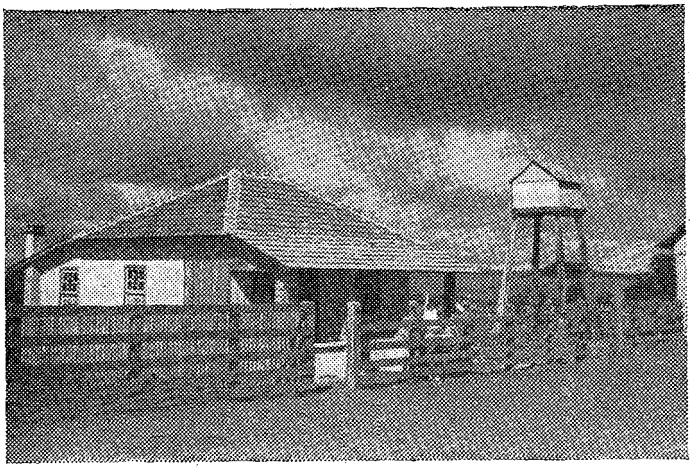
Het zou de moeite lonen, speciaal voor de mannen van de Christelijke besturenbonden, om deze gegevens te bestuderen. Maar deze cijfers zeggen ook wat voor de christelijke politieke partijen, met name voor onze Anti-revolutionaire partij. Niet omdat chr. vakbeweging en chr. politieke partij elkaar zouden „dekken", maar omdat beide uit dezelfde overtuiging leven, dat nl. niet alleen de enkeling maar ook de organisatie zich moet richten naar de eis van Gods Woord.

Christelijke vakbeweging en chr. politieke partij vinden een klankbodem in de prediking van het evangelie van Jezus Christus. Waar de onkerkelijkheid toeneemt, hebben christelijke vakbeweging en christelijke politieke partijen de aanrakingspunten met het volk verloren en winnen de richtingen die de confessie niet tot basis nemen voor hun optreden in het publieke leven.

En, dat is mijn laatste opmerking, wanneer men de cartogrammen van volkstelling (zonder kerkelijke gezindte) en N.V.V. naast elkaar legt, dan is er, helaas, een opmerkelijke overeenstemming. Niet overal, want ik wees hierboven op de geestesrichtingen in de Ned. Herv. Kerk, die ook van invloed zijn op de situatie van het N.V.V.

Dit alles moet ons wel tot verootmoediging stemmen als we spreken over de grondtoon van ons volkskarakter. En tegelijkertijd tot bidden en werken aansporen. Niet allereerst om de partij of de vakbeweging, maar om het geestelijk welzijn van ons Nederlandse volk.

*) Dat de Zuidelijke provincies eerder bevrijd gebied waren, heeft ook een gunstig resultaat voor de K.A.B. gehad.

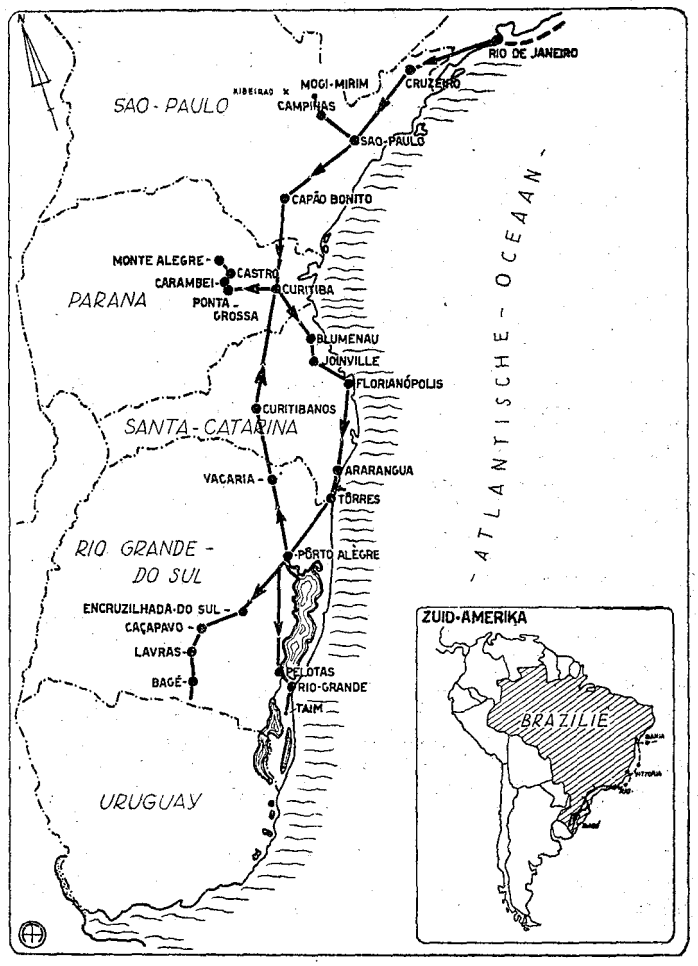

langs niet over het binnenrukken van onze emigranten in de immigratielanden? Ook een emigratiepolitiek op langere termijn is noodzakelijk. Daarbij valt te denken aan Zuid-Amerika en in het bijzonder aan het democratische Brazilië. Behalve voor onze emigranten biedt zulk een emigratiepolitiek uitzicht voor onze export (men betrekt producten van het moederland), voor onze scheepvaartlijnen (ook indirecte verruiming der werkgelegenheid) en eigenlijk ook voor onze defensie (vele Nederlanders in Brazilië dienden in de Prinses Irene Brigade).

Een uitvoeriger behandeling van het emigratie-probleem Brazilië zou bespreking van diverse andere punten vergen. Het is er hier de plaats niet voor. Bij deze korte belichting van een enkel aspect moeten wij het dus laten. Toch willen wij nog iets zeggen over het huidige Regeringsbeleid t.a.v. de emigratie naar Brazilië.

Uit het bovenstaande blijkt dat Brazilië momenteel nauwelijks kan voldoen aan de tweede voorwaarde die wij aan een immigratieland willen stellen. Voor een redelijk bestaan zijn de economische perspectieven in Brazilië bepaald niet zeer schoon. Of om het anders te zeggen: men moet zich daar een belangrijke positie of zelfs een leidinggevende positie weten te verwerven om een redelijke boterham te verdienen. Er zijn echter kansen en waarom zouden Nederlanders die niet benutten? Dit heeft echter weinig te betekenen voor de grote massa van onze emigranten.

Brazilië voldoet echter allerminst aan onze eerste voorwaarde. Het verschil in geestelijk-cultureel- en zedelijk opzicht is dermate groot dat wij ons beslist keren tegen individuele emigratie van Nederlanders naar Brazilië. De Christelijke Emigratie-Centrale heeft dit meermalen uitgesproken en wij willen het hier nog eens duidelijk herhalen. Het Commissariaat voor de Emigratie heeft in de beruchte rubriek „Verklaring en Toelichting van de Regeringsvoorlichtingsdienst" op 19 December 1952 mij een uitzending doen verzorgen waarin nieuwe mogelijkheden voor de emigratie van Nederlanders naar Brazilië worden aangegeven. Hiervoor is een regeling tussen Brazilië en Nederland tot stand gekomen. Ook Nederland doet hierbij een duit in de zak. Men kan een cursus volgen op de Rijkswerkplaats. Wanneer men niet beschikt over voldoende geld om de aan de emigratie, of eventueel ook aan de opleiding verbonden kosten te betalen, kan men subsidie krijgen. Voor een leek lijkt het alles zeer mooi. Het is té mooi. Men is toch niet vergeten dat men vorig jaar nog individueel naar Brazilië geëmigreerde Nederlanders op Rijkskosten terug heeft moeten laten halen? De rechtsonzekerheid in Brazilië en het verschil in geestelijk-zedelijk peil met Nederland maken het ons onmogelijk om mede te werken aan de individuele emigratie van Nederlanders naar Brazilië. Het Ministerie van Sociale Zaken kon werkelijk beter weten. Blijkbaar heeft men nog geen ervaring genoeg opgedaan. Weer komt ook naar voren dat voorlichting op emigratiegebied nauwelijks een overheidstaak kan zijn. In een rubriek „Verklaring en Toelichting van de Regeringsvoorlichtingsdienst" komt een uitzending als de onderhavige ons bepaald gevaarlijk voor. Hoogstens verantwoord is momenteel een emigratie van Nederlanders naar Brazilië in groepsverband. Daarbij moeten dan nog de nodige voorwaarden worden gesteld. De groepskolonisatie van de Rooms-Katholieken op het project Ribeirao in de Staat Sao Paulo heeft wel bewezen dat zelfs dit nog uitermate moeilijk is. Een groep van vijftig Anti-Revolutionaire landbouwers, (afkomstig uit de Veenkoloniën), die bijzondere faciliteiten van de Nederlandse Regering heeft genoten en nog meer faciliteiten van de Braziliaanse Regering, probeert het thans op het project Castrolanda in de Staat Parana. Dit schijnt er goed voor te staan, maar men is nog slechts in het eerste begin. Men heeft het grote voordeel dat op dertig kilometer afstand de oude orthodox-Protestantse nederzetting van Carambei is gevestigd. Na zeer moeilijke jaren (gestart in 1911) kan men daar nu van een geslaagde kolonisatie spreken. In samenwerking met deze oude kolonie zal de nieuwe kolonie, waarvan de opzet met alle zorgvuldigheid is geschied, onder Gods zegen kunnen slagen. Dat is o.i. momenteel de enig mogelijke en ook verantwoorde emigratiepolitiek voor Brazilië. Een opbouw van Nederlandse kolonies en een uitbouw van bestaande kolonies. Hetgeen het Commissariaat Emigratie echter thans tevens blijkt te willen bevorderen is ook individuele emigratie naar Brazilië en dit lijkt ons onverantwoord.

Op Eigen Wieken

Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der Arjos

In de boot — Parlement I — Parlement II — Fries contact-orgaan — Teleurgesteld en verheugd — Contactbrief — Junge Union komt — 7 jaar — Achterhoek en Veluwe — Amelink.

De „vaart der Arjos" inspireert tot varen. Althans in onze noordelijke provincies. Als goede (gecultiveerde) afstammelingen van de Noormannen kiezen de Groningse en Friese (volgorde is willekeurig) Arjosleden deze zomer het ruime sop. Friezen opgelet: op 1 Juli gaan we met z'n allen naar Vlieland of Terschelling. En Groningers: zorg op 9 Juli klaar te staan op de kade van Zoutkamp want dan gaan we naar Schiermonnikoog. De Groningers hebben in elk geval Mr Verplanke aan boord en wellicht ook Dr Schouten; de heren Wever en Ooms zullen de Friezen in het goede (politieke) vaarwater houden. Ondanks het veelvuldig verzoek weigeren we doodeenvoudig om deze provinciale manifestaties bij onze Arjosvrienden in Friesland en Groningen (volgorde is willekeurig) aan te bevelen. Dit zijn dagen vol avontuur. De Friezen zullen dit kunnen beamen! Voor een minimum aan geld een maximum aan plezier. Een goed programma en voldoende gelegenheid om te profiteren van duin en strand. Men heeft ons verzekerd, dat het meenemen van emmertjes en zandvormpjes toegestaan is. Deze dagen mogen niet mislukken! Een eenvoudige berekening leert dat de beide provinciale verbanden een enorm risico op hun schouders hebben genomen. Stap daarom met een gerust geweten in de boot. Men kan het slechter treffen....

* * *

Wij blijven nog even in Groningen. Op 25 April is daar de Provinciale vergadering gehouden, onder leiding van E. v. Ruller, die een machtig man in de organisatie blijft. Groningen heeft nog steeds 42 clubs. Vier hebben de strijd opgegeven, maar daarentegen hebben er evenveel de strijd aanvaard. In het jaarverslag van de onvolprezen Middel werd de samenwerking met het Provinciaal Comité geroemd, hetgeen geen holle phrase is. Dat bleek wel uit de aanwezigheid en het opwekkende woord van de even onvolprezen heer Kingmans. Wij kunnen het niet helpen, maar we hebben een zwak voor dat deel van onze „oudere" garde, dat met de Arjos meeleeft. Silvis uit Scheemda heeft een causerie gehouden over het onderwerp: „Onze vergadertechniek in nieuwe banen?" We hebben dat referaat helaas niet kunnen beluisteren. Maar we hebben wel begrepen, dat hij de idee gelanceerd heeft om eenmaal per jaar een belangrijk onderwerp, dat in het parlement aan de orde is geweest, na te spelen. „Op deze wijze", zo zeide hij, „zal men tot de achtergrond van de verschillende levensbeschouwingen doordringen en het doel van de Arjos, de studie der beginselen benaderen". Het provinciaal verband gaat een proef nemen.

Silvis heeft natuurlijk veel meer verstandige opmerkingen gemaakt. Hij zal helderziende zijn. Want op dezelfde avond bootste de Asser Arjos het Parlement na. Minister Lieftinck (J. Strijker) verdedigde op uitnemende wijze de rijksbegroting. En „dr J. Schouten" voelde zich volkomen in zijn element. Want in de „Handelingen" troffen we een motie waarin hij protesteerde tegen de straffe spreektijdrantsoenering. Over schoolmaken gesproken.... De a.r. fractie werd door de Kamervoorzitter hulde gebracht voor haar progressiviteit. Zij had „Prof. v. d. Molen" in haar gelederen opgenomen. Wij wachten nu nog op een „Parlement", dat een begrotingsdag vlak voor Kerstmis nabootst. Zo van 's-middags één tot 's-nachts half vier. Dat is pas mannenwerk. In ieder geval heeft de Arjos in de Drentse hoofdstad een goed einde aan het seizoen gemaakt. Zij heeft elf maal vergaderd en een keur van onderwerpen behandeld. Als toegift werd vaak een levensschets gegeven van grote politieke figuren. Het is een frisse club. Drie van de vier bestuursleden zijn beneden de 20 jaar. Intussen werkt de Provincie Drente rustig door. Nieuwe clubs zijn er te Beilen, Gasselternijeveen en Drijber.

* * *

Wij blijven nog even in het noorden. In Friesland denkt men aan een eigen contactorgaan. Daar hebben we meer voor gepleit en we hopen dus dat de clubs er veel voor voelen. Een ander belangrijk initiatief is om een conferentie te beleggen met alle bestuursleden van de plaatselijke Arjosclubs. Dat is een middel (zo het nodig is) om de „democratisering" te bevorderen. Hoe vaak gebeurt het niet, dat onze topmensen zo in beslag genomen worden door hun „topwerkzaamheden" dat zij de eenvoudige dingen niet goed meer zien? Dat gevaar bestaat. Er moet contact zijn tussen besturen en leden, want per slot van rekening zit elk bestuur er ter wille van de leden. Dat moet men zich bewust zijn.

* * *

We zijn diep teleurgesteld. We dachten zo ons best te doen. En nu lezen we in het jaarverslag van de Provincie Groningen, dat de club in Leens vraagt om meer Gronings nieuws in „Op Eigen Wieken". We betwijfelen de juistheid van deze klacht. Maar voor het geval dat Leens gelijk heeft zeggen we: Groningen steek de hand in eigen boezem. De redactie van „Op Eigen Wieken" mag uit fantasten bestaan; het is echter niet zo, dat we de hele „vaart" uit onze duim zuigen. De clubs zorgen zelf in voldoende mate voor gegevens. We zouden er pagina's mee kunnen vullen. Enfin, Leens begrijpt het wel en de rest van de Groningse clubs ook. Geen klachten dus, maar doen! Homan, de secretaris van Noord-Holland heeft het door. Hij stuurde een circulaire naar zijn clubs om voortaan al het nieuws naar de redactie van „de vaart" te sturen. En hij voegt daar aan toe:

ook al lijkt het niet belangrijk. Het gekke is, dat schijnbaar weinig belangrijke dingen interessant kunnen zijn. Maar we hebben dat vaak niet meer in de gaten. En zou er geen „vaart" zijn om het vele „onbelangrijke" belangrijk te maken?

* * *

Noord-Holland geeft geen krant uit. Zij heeft een eenvoudiger manier. Het Provinciaal Verband zendt af en toe contactbrieven rond, waar al het organisatie nieuws in verwerkt is. Deze brief wordt (als het goed is) op alle 31 clubs voorgelezen. Dit is een goedkopere, doch minstens even efficiënte methode. Zo lazen we in de April-brief, dat nu gesproken kan worden van een voorlopige consolidatie van het Verband. In verschillende gewesten — we hebben daar al eens op gewezen — blijft grote activiteit noodzakelijk. Helaas is het soms zo, dat sommige clubs in deze provincie de belangstelling van de kiesverenigingen en andere partijinstanties best zouden waarderen.

* * *

Twee hoofdbestuursleden, Veerman en Jonker, hebben tweemaal 27 uur tegen elkander aan zitten kijken, tijdens een reis naar Venetië, die de bedoeling had om in „no time" Europa één te maken. Zij zouden geen Arjosmensen zijn als zij daarbij niet op het leggen van contacten uit geweest waren. Zij hebben enige protestantse kerken afgegraasd, doch wisten, in de korte tijd, die ze vrij hadden, niet verder te komen dan leden van lichtelijk-fascistische en communistische partijen. Veerman zal daar ongetwijfeld in dit stukgelezen orgaan meer van vertellen. In ieder geval hebben zij ook goed adressenmateriaal verzameld. Op de terugreis bezochten zij onze vrienden van de Jonge Union te Bonn. Het is nu wel zeker, dat medio Juli een 15-tal vooraanstaande personen uit deze organisatie naar ons land zullen komen om de conferentie te Siegen te vervolgen. Voor hen, die de data vast reserveren willen: vermoedelijk van 14 tot 17 Juli. Een prachtig werk voor onze buitenlandse commissie. Ook over deze bijeenkomst zult u ongetwijfeld meer horen.

* * *

Mogen we het feest vergeten van een club, die haar zevende jaarvergadering heeft gevierd? Neen, want er zijn niet zoveel clubs die al zo lang bestaan. Het is de Arjos „Valkenbosch" te Den Haag. Zeven jaar. Soms waren er vette jaren. Ook waren er wel eens magere jaren. Maar nog steeds zit men daar met 21 leden. „De kleine man in een grote wereld", zo luidde het onderwerp van de feestredenaar. Die kleine man was niet Veerman op deze grote club, maar Nederland in Europa. Het was een stijlvolle avond, met een niet onverdienstelijk lekenspel, dat ook al in het teken van het federalisme stond.

* * *

Deze weken is er door Prov. Verband Gelderland te Doetinchem een vergadering gehouden met clubafgevaardigden en contactpersonen uit De Achterhoek. Doel was het bespreken van de moeilijkheden en mogelijkheden van het Arjosleven in die streek. In September worden dergelijke vergaderingen op de Veluwe gehouden. De clubs in dit lustoord kunnen zich daar alvast op voorbereiden. Er gaat haast geen maand voorbij of een Provinciaal Verband kan de oprichting van een nieuwe club melden. We hebben reeds te lang gewacht, maar we zijn te verheugd om niet alsnog onze duizenden Arjosleden mede te delen, dat ook in Vorden de victorie is begonnen. Trouwens in Winsum (Groningen!!) hangt ook de vlag uit. De vice-voorzitter en de secretaresse hebben zitting genomen in het bestuur van de kiesvereniging, als contactpersoon. Dat is iets om enthousiast over te zijn, want lang nog niet elke kiesvereniging is zover. Maar anderzijds — vergeet dit nooit — schept dit verplichtingen. Van jonge Arjosmensen wordt iets verwacht.

* * *

Overijssel is Amelink kwijt. Hij gaat in Tilburg wonen. Het Hoofdbestuur is Amelink dus ook kwijt. Dat is jammer. Wij mochten deze textiel-technicus wel. Hij was nog niet zo lang lid van het bestuur der nationale organisatie. De continuïteit in dat bestuur is een probleem, dat de iets meer „oudere" garde (een „oude" garde bestaat niet eens) bezig houdt. Kan een bestuur nog leiding geven als er bijna op iedere vergadering afscheid van een (altijd) gewaardeerd lid moet worden genomen? Deze vraag moeten de provinciale en stedelijke verbanden zichzelf gaan stellen. Niet om de steriliteit te bevorderen. Wat ons betreft kunnen de verbanden onherroepelijk zijn als een bepaalde leeftijd is aangebroken. Maar er moet lijn in het bestuursbeleid zitten. Amelink verdwijnt dus. Ook uit onze internationale commissie. Maar het zuiden kan zich gelukkig prijzen. Grijp Amelink bij het kleed en span hem voor het Brabants-Limburgs Arjos' karretje! In deze provincie valt nog genoeg te doen.

STUDIESCHETS

De geschiedenis van de schoolstrijd

M. Dijkstra

1. Tijdens de Republiek der zeven Verenigde Nederlanden was de Gereformeerde kerk staatskerk en de staatsschool was Christelijk.

2. De Franse Revolutie bracht de volledige scheiding tussen staat en kerk, ja seculariseerde het gehele leven. We kregen toen een neutrale staat met een neutrale staatsschool. Toch niet heidens. Men hield vast aan: opperwezen, deugd en onsterfelijkheid. Christendom boven geloofsverdeeldheid. In deze geest was de onderwijswet van 1806 (v. d. Palm) met haar „Christelijke en maatschappelijke deugden".

3. In de periode 1806-1848 verzetten de mannen van het Reveil zich tegen de geest der eeuw (Bilderdijk, Da Costa, Groen e.a.). Omdat de grondwet van 1815 niet uitdrukkelijk vrijheid van onderwijs erkende, moest bij stichting van bijzondere scholen vergunning (= autorisatie) worden aangevraagd. Vergunning werd altijd geweigerd behalve in het geval van de Klokkenberg (1844 v. d. Brugghen) en enkele diaconiescholen. Er waren in deze periode enkele klandestiene schooltjes b.v. te Diever.

4. Bij grondwetswijziging van 1840 geeft Groen zijn ideeën. Zolang de gemengde, neutrale staatsschool niet gesplitst is naar gezindheden, moet er volledige vrijheid zijn om bijzondere scholen op te richten.
De bestaande school noemt hij **antichristelijk** en de bestaande toestand: **gewetensdwang.** De doorsnee-Nederlander kan immers geen huisonderwijs betalen en is dus aangewezen op de bestaande staatsschool.

5. Koninklijk Besluit van 1842. Oprichting van bijzondere scholen blijft gebonden aan autorisatie. Geestelijken van alle gezindten hebben toegang tot de staatsschool en toezicht op de boeken. (Ook Roomse geestelijken; zij willen geen bijbel op school.) Werking van dit K.B.: de openbare school wordt école athée (school zonder God).

6. Thorbecke, de grote liberaal, is vóór particulier initiatief. Als dat initiatief zich voldoende ontplooit kan de staatsschool verdwijnen. Hij wil dan ook beslist in de grondwet hebben: het geven van onderwijs is vrij. Zijn ideaal is: bijzonder onderwijs in de geest van het vage Christendom boven geloofsverdeeldheid.

7. Groen heeft geen bezwaar tegen staatsonderwijs, doch wel tegen neutraal staatsonderwijs op een gemengde school. Hij vreest dat de Nederlandse burger niet voldoende initiatief zal ontplooien om tot bloei van bijzonder onderwijs te komen. Zijn ideaal is: de staatsschool gesplitst naar gezindten. Dan immers is er ruimte voor Chr. onderwijs.

8. Grondwet van 1848: a. openbaar onderwijs is voorwerp van aanhoudende regeringszorg. b. Eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen. Dus neutraal. Het geven van onderwijs is vrij (geen autorisatie meer). c. Er wordt overal in het land van overheidswege voldoende openbaar onderwijs gegeven. Met deze „ellendige zinsnee" hebben de Liberalen later een „staatsrechtelijk schandaal" bedreven.

9. Thorbecke's eerlijke bedoeling blijkt uit de circulaire van December 1849 aan de lagere gezagsorganen: vergunning voor bijzondere scholen moet in afwachting van de organieke onderwijswet ruimschoots worden gegeven. Groen dringt na 1848 aan op spoed inzake de organieke wet op het onderwijs.

10. Het ministerie Thorbecke (1848-1853) brengt de onderwijswet niet. Ook het ministerie van Hall (1853-1856) slaagt hierin niet. 't Is echter wel geprobeerd: ontwerp van Reenen: geen splitsing van de openbare school, wel zoiets als godsdienst en zedelijkheid, gezwegen over het bijzonder onderwijs. Tegen dit ontwerp wordt ingediend het petitionnement-Heldring (opgesteld door Groen; ± 13.000 handtekeningen). Na de val van het ministerie-van Hall komt het ministerie-v. d. Brugghen. De onderwijs-wet van 1857: Openbare school absoluut neutraal, maar nog wel versierd met het woord „Christelijk" in de term: Christelijke en maatschappelijke deugden. Geen subsidie voor bijzonder onderwijs. Uit protest bedankt Groen als kamerlid.

11. Tragisch conflict Groen-v. d. Brugghen. Als ethisch man geloofde v. d. Brugghen niet in de mogelijkheid van een Christelijke staat. Daarom kon van hem niet worden verwacht, dat hij de neutrale staatsschool zou loslaten. Wel mocht van hem worden verwacht dat hij de woorden: Christelijke en maatschappelijke deugden uit de wet zou verwijderen als valse vlag en ook dat hij subsidiemogelijkheden zou scheppen voor bijzonder onderwijs.

12. Van 1857-1878 wordt de strijd hoofdzakelijk gestreden op buitenparlementair terrein. In het parlement zijn dan andere kwesties: spoorwegkwestie, koloniale kwestie, de vraag of wij in Nederland parlementaire of koninklijke ministeries zullen hebben.

De concurrentie van het bijzonder onderwijs met het openbaar onderwijs is zeer zwaar. Machtsmiddelen van de openbare school: 1e in veel gemeenten kosteloos onderwijs, 2e bij bezoek van enige school gold vaak vaccinatie-plicht (b.v. Goes - poging om de bijzondere school leeg te pompen), 3e hogere salarissen voor onderwijzers aan de openbare school plus de inkomsten uit kerkelijke bijbaantjes, 4e tot in de kleinste gehuchtjes werden vaak openbare scholen gesticht met beroep op de „ellendige zinsnede" (zie punt 8 c).

13. Na 1857 werpen Groen c.s. zich op de oprichting van bijzondere scholen. In 1860 richt Groen de Ver. van Chr. Nat. Schoolonderwijs op (gift van hem *f* 3000). Doel: bijzonder onderwijs steunen in concurrentiestrijd tegen de openbare school. Daarom drie doelstellingen: a. het woord „Christelijk" moet uit de wet; b. enig kerkelijk ambt moet onverenigbaar zijn met de onderwijzersambt aan een openbare school; c. openbaar onderwijs moet ook schoolgeld heffen.

14. Tijdens het tweede ministerie-Thorbecke is Groen weer in de Kamer, n.l. van 1862-1865. Thorbecke verdedigt de geestelijke richting van het openbaar onderwijs en noemt het bijbelse Christendom: bekrompen. Groens antwoord: „zó bekrompen zijn wij".

15. Er komt een tweede conflict met de Ethischen. Nu met Beets. Op de vergadering van Chr. Nat. in Utrecht 1869. Beets noemt het vechten tegen het woord „Christelijk" in de wet: daemonisch. Veel ethische vrienden verlaten Chr. Nat. Niet alzo: Gunning.

Nog meer verdeeldheid in Chr. kring. In 1868 wordt het Geref. Schoolverband opgericht omdat Chr. Nat. „te hervormd" was. Later, in 1890, werd Christelijk Volksonderwijs (C.V.O.) opgericht, omdat Chr. Nat. „niet hervormd genoeg" was. (Doleantie!)

16. Groen v. Prinsterer. Gelovig strijder op allerlei gebied. Conflict met de Ethischen was pijnlijk voor hem. Ook de verdere verdeeldheid in Chr. kring. Veel moeite heeft hem ook gekost de breuk met de Conservatieven, 1871. Deze breuk was echter zeer noodzakelijk. Na 1872 komt Groen meer op de achtergrond. Op 't eind van zijn leven wanhoopt hij aan de ontplooiing van het Chr. onderwijs. Dan stelt hij weer splitsing van de staatsschool aan de orde.

17. De Liberalen. Na Thorbecke worden ze meer en meer anti-godsdienstig. Oorzaken: 1e. invloed van moderne theologie (Opzoomer, Scholten, Allard Pierson); 2e. invloed van de Jong-Liberalen; 3e. Roomse- en Protestantse Christenen hebben hun gelederen verlaten (dus treedt bij hen een radicalisering op). Hun grote man wordt nu Kappeyne.

18. **Kuyper.** Neemt na 1872 meer en meer de leiding. Geeft een politiek program. Geeft Standaard uit. Groot organisator. Geniaal mens. Weet volk te bezielen. Brengt door de georganiseerde partij de strijd op politiek terrein tot groter intensiteit. Ziet de strijd vooral als vrijheidsstrijd. Is lange tijd huiverig voor samengaan met Rome. Een veel omstreden figuur. Ook onder de Christenen (Doleantie).

19. **Lohman.** Scherpzinnig jurist. De grote strijder voor het bijzonder onderwijs in de Kamer. Ziet de strijd vooral als rechtsstrijd. Is van de aanvang af voor samengaan met Rome (vriend van Schaepman).

20. De grote slag. 1878. Wet-Kappeyne. Zeer hoge eisen worden hierin aan het onderwijs gesteld. Geen subsidie voor bijzonder onderwijs. Dit is een poging om zó het Christelijk onderwijs dood te drukken. Dan komt het grote volkspetitionnement, gevolgd door de oprichting van de Unie een school met de Bijbel. De Uniecollecte! Kuyper voorspelt aan Lohman: „Over 10 jaar zit gijlieden op de plaats der Liberalen".

21. Nieuwe opleving in Chr. kring. Grote offervaardigheid. Steeds meer rechtse leden in de Kamer. Steeds meer bijzondere scholen opgericht. De strijd wordt gericht op één punt: subsidie voor bijzonder onderwijs. Hiermee stemmen niet allen in: bond Marnix. Nadeel van subsidie is: de staat krijgt, althans wat de technische zijde betreft, wel invloed in schoolzaken. Toch was dit de enige mogelijkheid om tot ontplooiing van het bijzonder onderwijs te komen. Wel andere stelsels overwogen, n.l. het subventiestelsel, het restitutiestelsel. „Patrimonium" doet goed werk: het houdt de Chr. arbeiders buiten de greep van het Socialisme en kiest onomwonden voor het bijzonder onderwijs.

22. De kampvechters. Buiten de Kamer: Kuyper. In de Kamer, voor ons: Lohman, ook de oude Elout nog even, Mackay, Keuchenius; voor de Roomsen: Schaepman en Haffmans. Van Liberale zijde is vooral de ongelovige Lieftinck de felle verdediger van het heilige huisje van Kappeyne. Soms zijn er eigenaardige verhoudingen: Van Lynden (een Chris-

Staatsinrichting

XXIV

DE EERSTE KAMER I

Nadat in een tweetal artikelen samenstelling, bevoegdheden en taak van de Tweede Kamer werden behandeld, komt nu de Eerste Kamer aan de orde. Allereerst worde haar samenstelling onder ogen gezien.

* * *

De Eerste Kamer bestaat uit vijftig leden, die worden gekozen voor een periode van zes jaren, tenzij de Koning gebruik maakt van zijn recht om de Eerste Kamer eerder te ontbinden.

Evenals de Tweede Kamer **kan** de Eerste Kamer n.l. worden ontbonden om staatkundige redenen (bijvoorbeeld wanneer er een conflict is tussen de Regering en de Kamer) en **moet** zij worden ontbonden in geval van een Grondwetsherziening (een voorstel tot Grondwetsherziening moet immers eerst door de zittende Tweede Kamer en door de zittende Eerste Kamer worden aangenomen; vervolgens vindt ontbinding van de beide Kamers en verkiezing van nieuwe Kamers plaats; daarna moet het voorstel door de nieuw gekozen Tweede Kamer en vervolgens door de nieuw gekozen Eerste Kamer worden behandeld).

Ontbinding van de Eerste Kamer om staatkundige redenen vond slechts éénmaal plaats, n.l. in 1904, toen zij het door minister Kuyper ingediende ontwerp tot wijziging van de hoger onderwijswet (toekenning van de effectus civilis aan de door bijzondere universiteiten verleende doctoraten) had verworpen. Aangezien inmiddels de verkiezingen van de Provinciale Staten een rechtse meerderheid in de onderscheidene Statencolleges hadden opgeleverd, werd ook in de Eerste Kamer, toen deze tengevolge van haar ontbinding opnieuw door de Provinciale Statenleden moest worden gekozen, een rechtse meerderheid verkregen en kon Kuypers wetsontwerp de eindstreep halen.

* * *

Zoals hierboven reeds bleek, wordt de Eerste Kamer niet, zoals gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer, rechtstreeks door het volk, maar door de leden van Provinciale Staten gekozen. De Eerste Kamer is dus eigenlijk een indirecte volksvertegenwoordiging; men spreekt daarom van „getrapte verkiezingen".

Oorspronkelijk werden de leden van de Eerste Kamer door de Koning benoemd en werden de leden van de Tweede Kamer door de Provinciale Staten gekozen. Toen echter in 1848 besloten werd, de leden der Tweede Kamer door het volk te laten verkiezen, heeft men de gedachte van een eigen provinciale vertegenwoordiging niet willen loslaten en heeft men derhalve de Provinciale Staten met de verkiezing van de leden der Eerste Kamer belast. En om te voorkomen, dat de samenstelling van de Eerste Kamer toch nog een getrouwe imitatie zou zijn van die van de Tweede Kamer, heeft men de zittingsduur van de leden der Eerste Kamer op zes jaar bepaald (die van de leden der Tweede Kamer is vier jaar), met dien verstande, dat de helft om de drie jaren aftreedt.

Voor de verkiezing zijn de elf provincies in vier groepen verdeeld, die ieder ongeveer 2.500.000 inwoners tellen. Groep I wordt gevormd door de provincies Noordbrabant, Zeeland, Utrecht en Limburg; groep II door Gelderland, Overijssel, Groningen en Drenthe; groep III door Noordholland en Friesland; groep IV door Zuidholland. De groepen I en II kiezen ieder 13 Eerste Kamerleden; de groepen III en IV kiezen er ieder 12. De ene drie jaar vindt verkiezing plaats door de groepen I en III; de andere drie jaar door de groepen II en IV. Wordt de Eerste Kamer (bijvoorbeeld in geval van een Grondwetsherziening) ontbonden en moet er dus door alle vier de groepen een gehele nieuwe Kamer worden gekozen, dan bepaalt het lot, welke helft der Kamerleden na drie jaren zal aftreden. De andere helft blijft dan normaal zes jaren zitten. Zo is na de Kamerontbinding van vorig jaar (tengevolge van de Grondwetsherziening) en de daarop volgende verkiezing van een gehele nieuwe Eerste Kamer, bij loting vastgesteld, dat in 1955 de door de groepen I en III en in 1958 de door de groepen II en IV gekozen Eerste Kamerleden zullen aftreden.

Tenslotte zij er nog op gewezen, dat men ook rekening heeft gehouden met het feit, dat in de ene provincie de verhouding tussen het aantal Statenleden en de bevolking geheel anders is dan in de andere provincie. Zo heeft bijvoorbeeld Zeeland 42 Statenleden en Zuidholland, dat negen maal zoveel inwoners heeft, slechts 82 Statenleden. Een Zeeuws Statenlid vertegenwoordigt dus

---

ten) voert als minister de wet Kappeyne uit. Pijnacker Hordijk (gematigd Liberaal) voelt niets voor monopolie van de staatsschool en wil de wet-Kappeyne wel herzien.

23. Rechtse verkiezingsoverwinning in 1888. Het ministerie-Mackay brengt een nieuwe schoolwet. Ook schoolgeld voor de openbare school. Het bijzonder onderwijs zal ook rijksvergoeding krijgen, behalve bij stichting. Dan krijgt het niets en het openbaar onderwijs krijgt 25 % van 't rijk en 75 % van de gemeente. De principiële betekenis van deze wet is: subsidie wordt als recht erkend.

24. Ondanks de tegenwerking van vele lagere overheden ging de subsidie toch door. Dank zij de verdeeldheid in liberale kring werd dit resultaat tijdens hun bewind (1891-1901) niet weer ongedaan gemaakt. In deze jaren komt er een krachtige organisatie van het Chr. onderwijs: Schoolraad, Unierapport.

25. 1901-1905. Ministerie-Kuyper. Ook de minimum salarissen voor het bijzonder onderwijs worden voortaan uit 's rijks kas vergoed.

26. 1908-1813. Ministerie-Heemskerk. Voert het „bouwwetteke" in: Ook het bijzonder onderwijs krijgt voortaan overheidssteun voor het bouwen van scholen.

27. 1913-1918. Ministerie Cort v. d. Linden. De liberalen „bekeerd". Instelling van een bevredigingscommissie (Dr Bos). Grondwetsherziening van 1917, op basis van twee beginselen: a. financiële gelijkstelling; b. overal in 't land voldoende openbaar onderwijs.

28. 1918-1923. Ministerie Ruys de Beerenbroek. Minister de Visser brengt de Lager Onderwijswet tot stand. Bekend als de pacificatie. De oude Lohman wordt hartelijk door de Visser toegesproken.

29. Het doel — de vrije school regel, de openbare school aanvulling — is niet geheel bereikt. De hoofdzaak echter wel: ieder kind kan in Nederland Christelijk onderwijs ontvangen. Dank zijn wij verschuldigd aan God. De manifestatiemogelijkheid voor deze dank is o.a. de jaarlijkse Uniecollecte.

30. Lectuur: De Schoolstrijd, door Dr D. Langedijk. Groen v. Prinsterer, door Dr P. A. Diepenhorst. Onze strijd in de Staten Generaal, Deel I, door Dr P. A. Diepenhorst.

veel minder mensen dan een Zuidhollands Statenlid. Om nu te zorgen, dat alle stemmen toch even zwaar zullen wegen, wordt elke stem, naar gelang der provincie, met een bepaald getal vermenigvuldigd; zo is dat getal voor Zuidholland veel groter dan voor Zeeland. Deze getallen worden na iedere volkstelling herzien.

* * *

Wat in deze rubriek in Nederlandsche Gedachten d.d. 3 Maart 1953, blz. 79, bij de Tweede Kamer werd opgemerkt over opening en sluiting der zitting, over de duur van een zitting, over het comité-generaal, over het stenografisch verslag, over de vereisten, waaraan men moet voldoen om tot Kamerlid te kunnen worden gekozen, en over de gerechtelijke vervolgbaarheid, geldt eveneens voor de Eerste Kamer.

In tegenstelling tot de Tweede Kamerleden genieten de Eerste Kamerleden geen schadeloosstelling. Zij ontvangen slechts een vergoeding voor reis- en verblijfkosten. De vergoeding voor de verblijfkosten bedraagt *f* 30.— per dag, dat een vergadering is bijgewoond (*f* 15.— voor de in 's Gravenhage woonachtige leden).

De voorzitter der Eerste Kamer wordt niet, zoals die der Tweede Kamer, uit een door de Kamer aangeboden voordracht door de Koning benoemd. De Koning is geheel vrij in zijn keus. Hij benoemt de voorzitter voor het tijdperk van één zitting en kan hem dan uiteraard telkens herbenoemen.

De voorzitter ontvangt *f* 50.— verblijfkosten per dag, dat een vergadering door hem is bijgewoond.

De Kamer benoemt zelf haar griffier, die bijgestaan wordt door een eveneens door de Kamer zelf benoemde tweede griffier.

* * *

Tenslotte nog een enkele opmerking over de zgn. verenigde vergadering.

In geval van een verenigde vergadering van de Eerste en Tweede Kamer worden de beide Kamers als één beschouwd en nemen de leden naar willekeur door elkander plaats. De voorzitter der Eerste Kamer heeft steeds de leiding van een verenigde vergadering.

Een verenigde vergadering wordt gehouden:

1. om de zitting van de Staten-Generaal te openen of te sluiten (zie Ned. Ged. 3 Maart 1953, blz. 79);
2. bij de inhuldiging van een nieuwe Koning (de vergadering moet dan in Amsterdam worden gehouden);
3. voor de regeling van voogdij en regentschap en de beëdiging van de voogd en de regent;
4. om te verklaren, dat de Koning buiten staat is geraakt de regering waar te nemen (in welk geval de Raad van State het Koninklijk gezag waarneemt) of dat die toestand geëindigd is.

Een verenigde vergadering in dubbele getale heeft plaats, wanneer het vooruitzicht bestaat, dat geen bevoegde troonopvolger naar de Grondwet aanwezig zal zijn of wanneer zulk een troonopvolger er reeds niet meer is en dus een nieuwe Koning moet worden benoemd. In dat geval wordt aan de gewone leden van elke Kamer een even groot aantal buitengewone leden toegevoegd, die op dezelfde wijze als de gewone worden verkozen.

* * *

In een volgend artikel zal worden gehandeld over de bevoegdheden en de taak der Eerste Kamer, voorzover deze niet reeds aan de orde zijn gekomen in de beide artikelen over de volksvertegenwoordiging (Ned. Ged. d.d. 20 Dec. 1952 en d.d. 19 Jan. 1953).

Mr C. J. VERPLANKE

Het verhaal van de dominee en nog wat

Dr A. VEERMAN

Het is een merkwaardige gewaarwording, wanneer je met een Italiaanse dominé zit te praten, op zijn studeerkamer, waar eens een kardinaal zijn bad placht te nemen, en op je vraag, hoe de protestanten in Italië in politicis „liggen", komt dan als antwoord: „In het Zuiden, beneden Rome zijn ze voor het merendeel communist of links-socialist."

Een vreemde wereld! Ja, maar even onbekend is voor ons de maatschappij, waarin deze mensen leven. Onze gastheer is in dat „zonnige" Zuiden geboren en getogen; hij was er in drie gemeenten predikant. En hij kent heel grondig de diep-droevige toestanden, waarin „de kleine luyden" daar verkeren. Het is het eeuwenoude probleem van het grootgrondbezit, waarvan democraat èn fascist overtuigd is, dat het opgelost moet worden, maar waarvoor democraat nòch fascist de oplossing heeft aangedurfd.

De machtige landedelman kent soms nauwelijks de grootte van zijn bezit. Zijn landerijen worden bewerkt door.... ja, pachters? „Eigenlijk zijn het meer nog slaven", meent onze dominé. Of horigen. Want van pacht is geen sprake — laat staan van een pachtwet en pachtbeheersing, die bij ons de pachter beschermt. Het zijn naar ons begrip feodale, volkomen middeleeuwse verhoudingen. Twee-derde, soms zelfs driekwart van de opbrengst gaat naar de landheer; van de rest leidt de boer zijn schamel bestaan.

Wie zal daar een eind aan maken? Van de christen-democraten verwacht men niets. „Onze strijd tegen het feodalisme en onze strijd tegen het catholicisme lopen geheel parallel", verklaart onze zegsman. En zo grijpt men naar het meest radicale, niet om het Marxisme of het Bolsjewisme, maar alleen omdat men uitziet naar een radicale beëindiging van dit stuk bitter onrecht.

Maar het erge is, dat voor ons en voor heel de wereld iedere stem voor een communist wel een stem is voor Marx, Lenin, Stalin, Malenkow. Voor ons is de harde werkelijkheid, dat een rood Italië een ramp zou zijn voor Europa, een ramp voor de wereld.

Is het niet mee onze taak, dat aan onze Italiaanse broeders te doen zien? En hen te vertellen van wat onze christelijk-sociale strijd voor vruchten gehad heeft. Wat zouden ze veel van wat door onze mannen een halve eeuw geleden geschreven is als met brandende dorst indrinken.

* * *

En nu zijn we weer op het punt, waar wij zo graag belanden: Wij, Nederlanders, zullen de mensen in andere landen moeten gaan vertellen, hoe het moet! Laten we toch ons hoeden voor zo'n gemakkelijk zelfverzekerde houding.

Het is uiterst moeilijk, zich in te leven in de maatschappelijke en politieke verhoudingen in andere landen. Wij hebben onze historie gehad, zij de hunne.

Die geschiedenis heeft zeer ingrijpende gevolgen, voor hen en voor ons. Dat kan men niet in een handomdraai veranderen. Men zal altijd moeten aansluiten bij, moeten beginnen bij de situatie, die men nu, op dit moment, vindt.

Dat geldt voor hen en voor ons. Dit tot meerder bescheidenheid van onszelf. Het is voor een Italiaanse dominé toch altijd nog gemakkelijker, ons uit te leggen, waarom de Siciliaanse protestant op een communist of op een linkse-socialist stemt, dan voor ons om hem duidelijk te maken, waarom wij

in Nederland bij de stembus met vier protestants-christelijke lijsten verschijnen. Ook wij moeten dan heel nederig een beroep doen op historische ontwikkeling, politiek klimaat en meer van dat, waarop de luisteraar vriendelijk knikt, maar het in wezen niet begrijpt en ook niet kan begrijpen, zonder zich uitvoerig bezig te houden met de politieke en kerkelijke ontwikkeling in ons land.

En dat is, wat wij nodig zullen hebben, wanneer wij wellicht, ook op het politieke vlak, meer en meer in aanraking zullen komen met onze geloofsgenoten over onze grenzen, met name in het „kleine Europa". Wij zullen bereid moeten zijn, over en weer, ons te verdiepen in elkaars historie en ons te verplaatsen in elkaars actuele omstandigheden. Alleen zo is een Europees gesprek mogelijk onder ons.

Deze instelling zal intussen niet mogen uitlopen op relativisme. Het is niet zo, dat het er dus eigenlijk allemaal niets op aan komt. 't Kan zo, maar 't kan ook anders.

Neen, wij komen er alleen uit, wanneer wij allen samen bereid zijn, ons — voor het eerst of opnieuw — af te vragen, wat het zeggen wil in het leven Christen te zijn; wat de plaats en de taak van de Christen is in de politiek. Samen bij het begin beginnen. Het begin, waarheen we altijd weer terug moeten: gelovig en gehoorzaam ons buigen voor het Woord.

Daar zit voor ons ook een grote winst in. De aanraking met anderen moet ons de impuls geven, ons — afziende van die verhoudingen, waaraan we zo door en door gewend zijn — nog weer eens rekenschap geven van ons uitgangspunt, de opdracht van Hem, die ons gezonden heeft. Niet om onze voorgangers terzijde te schuiven, maar om hen opnieuw tot ons te laten spreken. En om te goeder ure hun woord ook aan anderen door te kunnen geven. Alleen zo zullen wij straks samen onze weg in Europa kunnen vinden. Gedragen door een sterke, gefundeerde overtuiging.

Daarover nog een laatste opmerking. Wij zijn het er wel over eens, dat wij de Europese integratie alleen aanvaarden moeten, wanneer en voorzover deze noodzakelijk is. Wanneer men het zo wil zeggen: het zal altijd de minst slechte oplossing zijn. Het federalisme is middel, geen doel.

Accoord; maar wie het daarbij laat, schiet toch tekort. Ik kan me voorstellen, dat onder onze vaderen velen de subsidie van het bijzonder onderwijs gezien hebben als de minst slechte oplossing van de schooltijd, die bereikbaar was. Maar: het was in de toen geldende omstandigheden „de" oplossing. En die hebben zij dan ook met volle overtuiging nagestreefd.

„De minst slechte" — maar als de eenwording van Europa op dit of dat terrein en op dit moment dan toch maar „de" oplossing is, dan zullen we met volle overtuiging er achter moeten staan. Alleen dan kunnen wij onze invloed ten goede aanwenden.

En vervolgens, wanneer wij dan — desnoods nolens volens — bij die eenheid terecht komen, dan zullen wij tijdig ons moeten bezinnen op de gevolgen. Als wij aan een Europese tafel komen te zitten, zullen wij tijdig ons moeten afvragen, wie wij daar zullen aantreffen. Onze Italiaanse vrienden, die in het Zuiden fel rood, in het Noorden gematigd rood of liberaal plegen te stemmen. Onze Duitse vrienden, die samen met de rooms-katholieken optrekken. Nederlanders, die sectiegewijs naast elkaar marcheren.

Daar komen we met defaitisme niet uit. Daar zullen we wat aan kunnen doen, wanneer wij alweer met volle overtuiging ons geven aan een nieuwe taak, voor ons, kleine luyden, angstwekkend groot, maar niettemin op onze weg geplaatst.

Daarom mogen we er niet langs heen gaan. De nood is ons opgelegd. Wij zullen, als Anti-revolutionairen, onze weg naar en in Europa moeten vinden. Niet achter de feiten aan lopend, maar doelbewust.

Met blote benen in de sneeuw

C. D. VAN OOSTEN

Er zijn in onze parlementaire geschiedenis uitspraken en momenten, die sindsdien spreekwoordelijk geworden zijn. Het zijn sterkgekleurde, puntige uitspraken, spannende en schokkende gebeurtenissen, die zich gemakkelijk in het geheugen vastzetten.

Een aantal daarvan gaan we hier behandelen. Flitsen uit onze parlementaire historie, geschreven illustraties. parlementaire beeldroman.

Daar is bijvoorbeeld de nacht van Kersten. Het was de nacht van 10 op 11 November 1925, waarin het eerste ministerie-Colijn door de Christelijk-Historische Tweede Kamerfractie om hals gebracht werd. Bij de behandeling van de Rijksbegroting voor het jaar 1926 stelde Ds Kersten, de man van de Staatkundig Gereformeerde Partij, een amendement voor, dat ten doel had de begrotingspost te schrappen, waaruit de kosten van het gezantschap bij het Vaticaan bestreden zouden worden.

Links stemde voor het amendement, niet op zakelijke gronden, maar alleen om het rechtse kabinet ten val te brengen en de coalitie te torpederen. De Christelijk-Historischen stemden eveneens voor en gaven daardoor de doorslag. Het amendement werd aangenomen. Het ministerie-Colijn trad af.

De uitspraak van Dr Colijn herinnerde aan de strijd tussen de Duitse keizer Hendrik IV en Paus Gregorius VII. De keizer had in die dagen veel te zeggen, ook in kerkelijke zaken. Hij benoemde b.v. in zijn rijk de bisschoppen, die door hem bovendien tot machtige wereldlijke heersers gemaakt werden. Deze gedroegen zich dan ook meer als wereldlijke vorsten, dan als geestelijke leidslieden. Paus Gregorius VII trachtte daarin verbetering te brengen, onder meer door te bepalen, dat geestelijken geen kerkelijk ambt zouden mogen aanvaarden uit handen van een leek.

Het gaat hard tegen hard. Hendrik IV laat door een vergadering van Duitse bisschoppen de Paus afzetten. Het antwoord van Gregorius daarop is de banvloek over de Keizer. Dat wapen blijkt het krachtigst. Hendrik krijgt last met zijn gelovige onderdanen, die hem niet meer durven gehoorzamen; en zijn vijanden maken maar al te graag van dit argument gebruik om hem te bestrijden.

De Paus wint. Hendrik maakt in de barre winter van 1077 de reis naar Italië, waar de Paus verblijf houdt te Canossa. Als boeteling. En na lang smeken weet hij absolutie, vergiffenis te verkrijgen.

De eerste gang naar Canossa, die sindsdien door vele gevolgd is.

Hiermee werd de langdurigste Kabinetscrisis, die onze parlementaire geschiedenis gekend heeft (117 dagen), inen de coalitie uitgeluid. Colijn weigerde aanvankelijk nog aan de opheffing van het door het Kamervotum getroffen gezantschap mee te maken. Ook wenste hij de coalitie, die hij zag als noodzakelijk voor een hechte parlementaire samenwerking, nog niet als verbroken te beschouwen. Hij trachtte daarom een oplossing te vinden, die voor de Roomskatholieken aanvaardbaar en voor de Christelijk-Historischen niet onaanvaardbaar was. Hij drukte dit zelf in een brief aan een der bij deze zaak betrokken Rooms-Katholieken aldus uit: **De Christelijk-Historischen moeten wel een gang naar Canossa maken, maar ze behoeven niet met blote voeten in de sneeuw te staan".**

Spoedig bleek echter, dat de Christelijk-Historischen niets gevoelden voor een gang naar Canossa, zodat ook de voorspelling van Nolens: „Colijn komt terug, de rest is onzin!" niet bewaarheid werd.

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF

„NEDERLAND"

OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE

Tel. 445. Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties

van elk vermogen

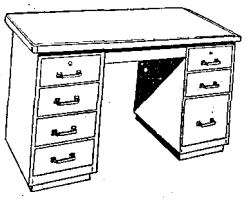
Constructiebouw HARING N.V.

Boskoop - Tel. 128

AFD: TANKS, voor vele industrieën

AFD: HOOI- EN/OF GRAANBERGEN

AFD: LANDBOUWMACHINES:
Wervelwind-poederstuifmachines
Wervelwind-vloeistofvernevelmachines

HOUTEN EN STALEN KANTOORMEUBELEN

Vraagt onze prijscouranten

ASPA

ZAANDAM
Westzijde 53
Tel. (K 2980) 2246*

Bereiding van:
Bedveren
Kapok
Vulvlokken
Watten
Snelvulling
Crin Végétal
Zeegras
enz.

H V K

N.V. Heerenveensche
Veeren- & Kapokfabrieken
A. BORKENT
Schans 43 - Heerenveen
Telefoon 0 5130 — 2741
(2 lijnen)

A. Kuyvenhoven's

Kisten-, Broeiramen en Vatenfabriek

Zuideinde 13 — Naaldwijk — Telef. 4035-4038
Kisten - Kratten - Vaten - Broeiramen - Houthandel

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT
GEGARANDEERD

„PARLEY'S WOL voor al Uw breiwerk

Parley's Wolspinnerijen - Leiden

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**
BOLSWARD EN GRONINGEN
*
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

INNEMEE & ZN. N.V.

BEGRAFENIS - TRANSPORT

DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642
Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

N.V. W. J. SCHUILING's

GIETERIJ BENODIGDHEDEN

Handelsonderneming
Binnenhavenweg 20 Hengelo
Tel. K 5400—3029 (na 18 uur Delden K 5407—447)

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES — TELEFOON K 1896—304

A. VAN DER WERFF

SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF
Verhuur dekschuiten en motordekschuiten
DOESBURG — **TELEFOON 275**

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN

LEMELERVELD(O)

SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. — TEL. 217 (K 6722)

Het meeste kerkelijk nieuws; uitgebreide interessante artikelen door meer dan veertig medewerkers; talrijke goed verzorgde illustraties; rubrieken voor Vrouwen en Meisjes en voor Zoon en Dochter; Feuilleton, Kerkgeschiedenis, Meditatie, Ziekentroost, Bijbelrooster voor elke dag.

Dit alles geeft

Centraal Weekblad

ten dienste van de „Gereformeerde Kerken in Nederland", iedere week voor slechts *f* 1.70 per kwartaal. Acht grote pagina's druk op gesatineerd papier, moderne en uitstekend verzorgde opmaak.

Opgave abonnementen en proefnummers:
Centraal Weekblad, Drift 13, Utrecht

GEURTS' Conservenfabriek C.V.

DODEWAARD

De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden

Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

GEGARANDEERD KWALITEIT

LUBRO

Luxe Brood-, Beschuit-, Koek- en Banketbakkerijen
Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

Inmaak-beugels

De enige in de handel zijnde gehard stalen inmaakbeugel merk

„Vegla/Gestawa"

Fabrikante:
FA. VAN GENT & Co
Waalwijk

K. J. Bos & Zoon

Houthandel

ROTTERDAM

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité
Dr Kuyperstraat 3, Den Haag Giro 89673

61. De Reformatie en de Staatkunde
Dr D. J. de Groot *f* 1.40
62. Het passieve Vrouwenkiesrecht
(rapport) „ 0.60
65. Onze verhouding tot de S.G.P.
Mr C. J. Verplanke „ 0.75
66. Contributiekaarten per 100 stuks „ 2.50

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG
Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE - APELDOORN - AMERSFOORT

M. C. VAN STAAVEREN

Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN
Aalsmeer — Telefoon 715

„KLEIN DUBBELZES"

CHRIST. INTERNAAT VOOR MEISJES te Bilthoven,
met indiv. en gewoon Mulo en Lager Ond., ook Huish. en andere opl. Tijd. opn., ged. verlof mog.
Prettig tehuis, gezinsverband, mooie omgeving.
Inl. **Mej. M. C. Lengkeek,** Beethovenlaan 10, Tel. 2985.

BETONFABRIEK
Fa Van Arnhem

Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

FIRMA KUIKEN Kzn

Vlasbedrijf - Landbouwproducten

SINT ANNA PAROCHIE - TEL. K. 5180—3727

DAMESMODEHUIS

ALKMAAR **Walma**

DE ZAAK VAN SMAAK

KNOOP helpt velen uit de knoop!

Steeds in voorraad gebruikte lange en korte trucks in prima staat.

J. KNOOP N.V.
AUTOSLOPERIJ
ADUARD – TEL. 235 – K 5903
GRONINGEN – TEL. 27465

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 8 21 JULI 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

Dr J. SCHOUTEN	De Raadsstembus
Dr A. VEERMAN	Uit het Parlement
Prof. Dr G. H. J. v. d. MOLEN	Zo wel
Mr G. KUYPERS	Het Kremlin zonder Stalin
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit Krant en Periodiek
— — —	Gemeenteraadsverkiezing
T. CNOSSEN	Actieve Emigratiepolitiek
— —	Werkgelegenheid en Loonpolitiek
— —	Uitslagen Gemeenteraadsverkiezingen

Op eigen wieken:

— — —	De Vaart der ARJOS
— — —	Onze nieuwe man: W. Aarnoutse
— —	Het Groninger Politiek Jongeren Contact
Dr A. VEERMAN	Goed nieuws
H. D. W. BOVEN	Staatsinriching
H. SCHELHAAS Jzn.	Aan Amstel en IJ
C. D. VAN OOSTEN	De Weesmeisjes en de Ganzen

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM **DEVIEZEN** 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten
KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

SCHEEPSBOUWWERVEN

A. VUYK & ZONEN

Capelle aan de IJssel

Nieuwbouw en Reparatie

Tel. R'dam 113333 (K 1800)

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS
LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

INGWERSEN & Co. - Amsterdam

KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121

Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten

Speciale afdelingen voor Prot. kerkelijke leningen

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"
Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby — gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen — gelieve in te zenden.
Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Fa J. C. DERKSEN ARNHEM

AMSTERD'WEG TELEF. 20310—21227

MEUBELTRANSPORT OVER LAND EN ZEE

BERGPLAATS VOOR INBOEDELS EMIGRATIE ! !

Medicinale **SALVITINE**

Maakt U fit

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij
N.V. BOGENA - SCHIEDAM

SCHOOLMEUBELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 8 — 21 JULI 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

De Raadsstembus

Dr J. SCHOUTEN

Toen de gemeenteraadsverkiezingen werden gehouden, was ons vorig nummer reeds ter perse, zodat het niet mogelijk was daarin aan de uitslag van die verkiezingen aandacht te geven. Thans willen wij over die uitslag nog enige opmerkingen maken.

Over de stemmencijfers als zodanig zullen wij niet handelen, omdat voor een juiste beoordeling daarvan rekening moet worden gehouden met de invloed van tal van plaatselijk werkzame factoren, welke ons lang niet alle bekend zijn. Een vergelijking tussen de totale uitslagen van de raadsverkiezingen in 1953 en 1949 geeft geen inzicht in de uitkomst voor onze partij, aangezien nu zo goed als in 1949 in verscheidene plaatsen werd samengewerkt met de C.H., en in een aantal gevallen ook met de S.G.P. en/of andere partijen en groepen. Bovendien zijn er verschillen met betrekking tot die samenwerking tussen 1949 en 1953, welke uiteraard de vergelijking bemoeilijken. Ook een vergelijking tussen het aantal verkregen raadszetels in de genoemde jaren leert ons weinig omtrent de sterkte van onze partij, omdat geringe verschillen in aantal stemmen — vooral in de kleine gemeenten — van grote invloed (kunnen) zijn op de toewijzing van raadszetels.

Om deze redenen zien wij, althans voorshands, af van een behandeling en beoordeling van het cijfermateriaal, en beperken wij ons tot enkele algemene opmerkingen.

I. De gedachte, dat de uitkomst van een raadsverkiezing voor het verkrijgen van inzicht in de politieke verhoudingen en de ontwikkeling van de politieke stromingen dezelfde betekenis heeft, welke te dezen opzichte aan een Kamerverkiezing moet worden toegekend, is onjuist. Bij raadsverkiezingen spreken de kennis van en het oordeel over de personen van de candidaten, alsmede de plaatselijke verhoudingen en vraagstukken, in veel sterker mate mee dan bij de Kamerverkiezingen. Dit neemt intussen niet weg, dat in het globale resultaat van de raadsstembus toch wel een zekere aanwijzing ligt omtrent de politieke opvattingen, welke de kiezers leiden. En ook een zekere aanwijzing, al is zij dan niet een volstrekte en afdoende, mag niet worden verwaarloosd. Die aanwijzing is o.i. voor onze partij deze: dat het bij de Kamerverkiezingen van verleden jaar geleden verlies niet is ingehaald, noch in enigszins belangrijke mate is beperkt. Daaraan moet over de gehele linie ernstige aandacht worden gegeven. Alle kiesverenigingen dienen in het a.s. najaar op brede schaal het huisbezoek ter hand te nemen, om de opvattingen van de kiezers te peilen, en zo nodig de correctie daarvan te bevorderen. Men is daarbij tevens in de gelegenheid leden te werven, de contributies omhoog te brengen, het aantal abonnementen op „Nederlandsche Gedachten" uit te breiden, de jonge mensen voor de A.R.J.O.S. te winnen, het medeleven in de organisatie te bevorderen, en stof op te doen voor bespreking in de vergaderingen van de kiesverenigingen.

Dit alles is noodzakelijk. De algemene betekenis van de uitslag van de raadsstembus stelt de urgentie daarvan nog eens in het licht. Contact met de kiezers, rustige bespreking van de inzichten en de bezwaren, het wekken en versterken van de belangstelling voor de politieke strijd, het telkens weder uiteenzetten van het waarom en waartoe van die strijd, zijn voorwaarden voor de bewerking van ons volk, voor de uitoefening van principiële invloed op ons volksleven, en voor de toeneming van de christelijke geloofskracht in onze samenleving.

II. De gedeeldheid onder de positieve protestantse christenen op politiek gebied neemt nog steeds in omvang en betekenis toe. Was in de vorige eeuw gedurende een aantal jaren de A.R. partij het verenigingspunt voor alle protestanten, die de noodzakelijkheid van een christelijke politieke partij inzagen, in het laatst van die eeuw is de verdeeldheid aangevangen, welke daarna steeds meer om zich heen heeft gegrepen, zodat er thans vier protestants christelijke partijen bestaan. Wij laten dan de Christelijke Volkspartij nog buiten beschouwing, welke haar oprichting en haar bestaan verdedigt met een beroep op de noodzakelijkheid van de eenheid der protestantse christenen op staatkundig gebied, en n.b. ter bevordering van die eenheid in de stad Groningen zelfstandig aan de raadsverkiezing deelnam!

Dit voortgaand splitsingsproces verzwakt de protestants-christelijke invloed op ons volksleven en op de politiek, doet afbreuk aan de zaak, welke men gemeenschappelijk heeft voor te staan, en brengt allerlei schadelijke en betreurenswaardige gevolgen met zich mede. Moet, naar de mens gesproken, voorshands in de gescheidenheid worden berust, er kon toch een veel betere samenwerking zijn dan thans in vele plaatsen werd gevonden.

In verscheidene gemeenten bleek het mogelijk voor de raadsverkiezingen samenwerking tot stand te brengen tussen de C.H. en de A.R., in een aantal plaatsen tussen C.H., A.R. en St.G., in weer andere tussen A.R. en St.G. en in één geval, naar wij menen, tussen C.H., A.R., St.G. en het G.P.V. Maar voor het overige nam ieder van de partijen zelfstandig aan de raadsverkiezingen deel, ook dan wanneer moest worden aangenomen, dat dit niet tot enig positief resultaat kon leiden, ook dan wanneer het uitkomen met een eigen lijst zeer waarschijnlijk ten goede zou komen aan een van de richtingen, welke men zelf op principiële gronden bestrijdt. Wij betreuren dit in hoge mate. Wij zien daarin een opnieuw aan de dag getreden ernstig tekort aan inzicht in de noodzakelijkheid van samenwerking ten behoeve van hetgeen men, bij alle verschil, gemeenschappelijk nastreeft. De nadelige gevolgen van zulk afzonderlijk optreden zijn dan ook niet uitgebleven. Er zijn daardoor zetels, voorheen door A.R. mannen bezet, toegevallen aan de V.V.D. en aan de P.v.d.A. In één geval verloren de A.R. daardoor een zetel, welke moest worden toegewezen aan de communisten. Zullen deze ervaringen tot inkeer brengen? Wij zijn daarop niet gerust. Met name de houding van het G.P.V. in verschillende plaatsen moet verontrusten. Al was het zeker, dat men niet een eigen man in de raad kon brengen, al was er een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid dat men door zelfstandig optreden de principiële tegenstander over de gehele linie steun verleende, men kwam toch met een eigen lijst uit. Het geval Hoogeveen spreekt boekdelen. Daar verloren, door de deelneming aan de verkiezingen van het G.P.V. met een eigen lijst, de A.R. een zetel, welke nu door een communist zal worden bezet. De splijtzwam is een van onze grote vijanden. Zij brengt zeer ernstige schade toe, ook aan de arbeid voor een christelijke politiek. Men zij daarom te meer overal werkzaam ter bevordering van de samenwerking ten bate van deze politiek. Het verlangen naar de eenheid van allen, die bij elkander behoren, mag niet in de weg staan aan het dienen van de samenwerking, waar dit slechts even mogelijk is.

Kreupeldicht

Politiek is niet gemakkelijk!
Het zit wanhopig in elkaar.
Om daar een beetje uit te komen,
moet je zijn van zessen klaar.

Het begint met vreemde woorden,
Waar je zo je tong mee breekt.
Door die staatkundige begrippen
word je haast tot jurist gekweekt.

Ze hebben het over integratie,
functioneel en monetair;
of over constitutionalisme,
nu eens formeel dan militair.

Ze spreken van federalisme,
de O.E.E.C. en Trumanleer,
en denken dan dat ieder lezer
alles kan snappen zonder meer.

Ze kunnen mij nog meer vertellen
het gaat een eind boven mijn pet....,
maar toch „Nederlandsche Gedachten"
dat is nu juist het „je van het".

Dat is eenvoudig en begrijpelijk,
ook voor de niet geleerde bol.
Het is niet duur, noteer mij vlug dus.
Ik maak de 15.000 vol.

III. De P.v.d.A. spant zich al meer in — haar propaganda voor de laatste raadsverkiezingen bewijst dit opnieuw — om het materiële op de voorgrond te plaatsen, en dit te maken tot het alles beheersende element. Zo tracht zij de „doorbraak" te doen slagen. Ongetwijfeld is datgene wat voor de stoffelijke welvaart van betekenis is, van groot belang voor het mensenleven in het algemeen, en voor elk mens in het bijzonder. Daaraan moet dan ook de aandacht en de werkkracht worden gegeven, welke het verdient. Maar het alles beheersende element is het niet, en mag het niet worden gemaakt. De stoffelijke welvaart moet worden gediend in de gehoorzaamheid aan Gods gebod. Het materiële behoort te worden gezien, gewaardeerd en gebruikt bij het licht van het Evangelie. Wij hebben eerst het koninkrijk Gods te zoeken. Daarom dienen wij ons met alle kracht te keren tegen elke doorbraak, welke, gewild of ongewild, de materie losscheurt van de vreze Gods, en verheft tot de de politiek beheersende factor.

Ook de daarmede samenhangende vragen en verschijnselen verdienen in de e.k. tijden onze bijzondere belangstelling.

Uit het Parlement

Dr. A. VEERMAN

Onjuist!

Ook op dit plekje moet toch wel iets gezegd worden over het conflict Gerbrandy-Donker in de Tweede Kamer bij de behandeling van de vraagpunten, verband houdend met de samenstelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek. De dagbladpers heeft er al het nodige over gezegd, maar dat mag geen reden zijn er hier over te zwijgen. Eerder omgekeerd.

Het conflict spitste zich toe in één woord: minister Donker kwalificeerde de rede, die prof. Gerbrandy gehouden had als onjuist en onheus. Over dat laatste gaat het. Want het is nogal wat, iemand in de Kamer onwellevend te noemen tegenover zijn gesprekspartners. Daar pleegt de voorzitter dan ook nauwlettend op toe te zien. Heeft de president een uiltje geknapt, toen prof. Gerbrandy blijkbaar zo de plank missloeg? En is de griffier, die de voorzitter in zulk een geval pleegt te alarmeren, ook in verzuim geweest. Trouwens freule Wttewaall, die prof. Gerbrandy op een bepaald punt meende te moeten bekapittelen, zweeg over deze onheusheid; en wie zou zich eerder aan zoiets stoten dan deze vrouwelijke afgevaardigde? Waarmee wij maar zeggen willen, dat deze „onwellevendheid" aan alle censoren ontgaan was.

Geen wonder. Want waarin bestond deze vermeende onbehoorlijkheid?

Het gaat hier om de samenstelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek. Een jaar of zes geleden heeft de Regering aan prof. Meyers uit Leiden opgedragen, deze samenstelling voor te bereiden. Niemand zal ontkennen, dat zij daarmee haar keuze had laten vallen op de knapste geleerde op het terrein van het privaatrecht, waarover ons land thans beschikt. Maar dat verhinderde destijds toch al niet, dat van A.R. zijde bezwaar gemaakt werd tegen deze opdracht. Dit moet, zo luidde o.m. de critiek, niet het werk zijn van één man. Want, hoeveel deskundigen en hoeveel colleges ook door die éne man geraadpleegd worden, het blijft toch onvermijdelijk zijn stempel dragen.

Prof. Gerbrandy herhaalde deze critiek. En hij werkte dat nader uit door omstandig uiteen te zetten, dat en waarom hij bezwaren koestert tegen de beginselen, waarvan de jurist Meyers bij zijn arbeid uitgaat.

Men leze dit goed. Over de persoonlijke overtuigingen in welk ander verband ook, werd niet gesproken. De grote bekwaamheid van prof. Meyers werd gul en grif erkend. Daarin bleef prof. Gerbrandy bij niemand achter. Het is niet ondenkbaar, dat hij — wetend, dat hij straks critiek zou moeten oefenen — met opzet extra gul was in zijn lof, om daardoor juist alle gedachte aan ook maar de minste onzakelijke critiek uit te sluiten.

Maar..... die critiek op de beginselen, de juridische principes, waarop de juridische arbeid van de hoogleraar Meyers berust, die was de minister een doorn in het oog. Dat noemde hij onheus!

Die kwalificatie was bepaald onjuist. Het gaat er daarbij niet om, van deze zaak een rel te maken. Dat een misschien wat geprikkeld minister een onjuiste kwalificatie gebruikt is tenslotte minder belangrijk.

Maar de A.R. zou zichzelf en haar historie verloochenen, wanneer zij licht dacht over de kracht van beginselen in heel het leven, en dus ook in de politieke strijd. En onze partij zou tekort schieten, wanneer zij daarop niet wilde of durfde wijzen en dat niet alleen in het algemeen, maar — wanneer daartoe aanleiding is — ook zeer concreet.

En onheus

Wanneer er sprake is van onheusheid, dan zou men nog de vraag kunnen stellen, bij wie die eigenlijk te vinden is. Want nadat dit boze woord gevallen was, zette prof. Gerbrandy kort en duidelijk nog eens uiteen, dat het bij hem — zoals reeds meer dan voldoende gebleken was — niet schortte aan waardering voor de persoon, maar dat hij volkomen zakelijk slechts beginselen had bestreden. Daarom verzocht hij de minister zijn kwalificatie terug te nemen. Maar deze weigerde dit pertinent! Ieder weet, zo zei hij, dat prof. Meyers er naar streeft geen wetboek te maken naar zijn persoonlijk inzicht, maar een waarlijk nationaal wetboek. En wanneer dan iemand zegt, dat hij dit werk aan prof. Meyers niet toevertrouwt op grond van diens levensopvatting (N.B. het ging prof. Gerbrandy primair om de juridische grondgedachten van prof. Meyers, die met diens levensovertuiging ongetwijfeld samenhangen; maar de controverse krijgt er nog meer een zakelijk accent door: hoe ziet prof. M. het recht, met name het privaatrecht), dan noem ik dit, zo volhardde minister Donker, onjuist en onheus.

Het is nauwelijks nodig te zeggen, dat dit scherpe oordeel door het aangevoerde argument in genen dele gedekt wordt. Het streven van prof. Meyers zal zonder twijfel ernstig en oprecht zijn. Maar wie — als een A.R. — de kracht van het beginsel (goed en kwaad) erkent, die zal en mag de mogelijkheid, zich los te maken van z'n beginsel, niet groot achten. En het is waarlijk geen disqualificatie, te stellen, dat iemand dit niet kan. Dus niet onheus.

Trouwens, wat is een nationaal wetboek? Ook de visie daarop zal afhangen van het beginsel. De gedachten daarover van prof. Meyers zullen ongetwijfeld anders zijn dan die van freule Wttewaall van Stoetwegen, die naar haar beginselprogram — dat ons bepaaldelijk zeer na staat — zal concluderen, dat dit moet inhouden: Christelijk in Protestantse zin.

Het is daarom niet onjuist noch onheus, op deze dingen de aandacht te vestigen. Deze dingen zijn toch ook niet nieuw, zeker niet voor minister Donker. Maar de liberaal in de vorige en de socialist in deze eeuw wordt altijd kriebelig, wanneer iemand durft stellen, dat hun humanistisch ideaal voor ons niet identiek is met „nationaal".

Bij alles, wat zich „algemeen" of neutraal" en wat dies meer zij, noemt, is het steeds hetzelfde: de christelijke levensopvatting wordt er slechts aanvaard als het bijzondere, als iets strikt-persoonlijks, zonder algemene gelding.

Wie dat niet aanvaardt, is spelbreker. Dat wil zeggen: unfair. Onheus. Gedisqualificeerd.

Wij moeten bereid zijn onze tegenstander serieus te nemen. Serieus ook in zijn probleemstelling, ook al achten wij die probleemstelling op zichzelf al onjuist. Dat mogen wij ook van anderen verwachten. Daarom heeft minister Donker niet het recht ons vanwege een — door hem verworpen — problematiek te disqualificeren. Wie dat wel doet neemt zijn tegenstander niet serieus. En dat is — politiek gesproken — onjuist. En onheus.

Zedemeesters

Nog een ding hierover. De socialisten na de oorlog werpen zich telkens weer op als de kampioenen van het politiek fatsoen.

Nu gaan we hier niet diep op in. Aan de nieuwbakken zedemeesters is hun eigen politiek verleden al voldoende voorgehouden. En ook uit het heden is nog wel wat te halen. In aansluiting aan bovengenoemde controverse Gerbrandy—Donker is hun o.m. al voorgehouden, hoe zij zelf in 1945 bepaald geen A.R.-man op O. K. en W. wensten, omdat h.i. de beginselen van deze lieden hen voor die post onaanvaardbaar maakten! Daar schenen — hun onwelgevallige — beginselen toch wel een rol te spelen.

Zo hadden de socialisten ook nogal wat aan te merken op onze verkiezingsactie van 1952; maar in dit blad is hun al een specimen van hun zijde voorgehouden, waaraan zij hun zedemeestershart kunnen ophalen.

Maar het gaat ons nu om een andere vraag. Zit hier een lijn, zit hier — we nemen aan en hopen: niet bewust — tactiek in? Of is het alleen eigengereide bekrompenheid, die alleen het eigene als niet slechts juist, maar ook edel en hoog kan zien en al het andere als niet slechts onjuist, maar ook dom en achterlijk of zelfs onedel.

We hebben het gezien bij het Indonesische drama. We hebben het gezien bij de belastingpolitiek: de socialistische ideeën zijn dan zakelijk en wetenschappelijk juist; wie er anders over denkt, streeft groepsbelangen na, „plukt de armen, spaart de rijken". Met de spoorwegstaking wordt toch nog weer — ondanks het resultaat van historisch-wetenschappelijk onderzoek — op zekere sentimenten gewerkt. Wij spraken al over de verkiezingsstrijd. Kortom, telkens weer stoot men op een in wezen morele disqualificatie van de tegenstander.

Nogmaals: is het verblindheid of tactiek? Uit het feit, dat men er gaarne onder het publiek mee colporteert, zou men op zijn minst kunnen concluderen dat het laatste niet uitgesloten is. Maar — wij doen nu ons best **niet** te disqualificeren — deze tactiek wordt dan wellicht geschraagd door een verblindend superioriteitsgevoel. Daarom stelden we de mogelijkheid, dat dit alles niet geheel bewust geschiedt.

Wij zullen deze voze zedemeesterij met alle beslistheid van de hand moeten wijzen. En — omdat het voortdurend tamboeren op deze rode trom toch soms op A.R. oren invloed blijkt te hebben — wij zullen duidelijk met de stukken moeten aantonen, dat de verwijten onwaar zijn.

Hete brij

In de keuken van elk ministerie staat een pannetje. Altijd, wanneer een nieuwe chef-kok in dit vertrek wordt binnen- en rondgeleid, wijst men hem veelbetekenend op die pan. „Kijk, koksellentie, dat is de pan met de hete brij", zegt men dan.

Op die mededeling is de reactie niet altijd dezelfde. Er zijn bewindslieden, die zich subiet voornemen, dat pannetje rustig te laten staan. Anderen, voortvarend, maar „politiek en parlementair onervaren", nemen zich evenwel voor aan dit gerecht hun bijzondere zorg te wijden. Meestal tot ze zich gebrand hebben; dan zijn ook zij wat voorzichtiger. En in de regel is het resultaat, dat, als ook deze kok de pollepel er bij neer legt, de pan er nog precies zo staat.

Ook minister Cals kent op zijn terrein de hete brij. Daar is — om van de inhoud maar iets te noemen — het salarisprobleem, dat voor alle „middengroepen" hoogst actueel, maar voor onder deze minister ressorterende categorieën wel bijzonder pijnlijk is. Het is — heel zacht uitgedrukt — toch wel zeer wonderlijk, dat de Regering zaken, waarvan zij de urgentie niet alleen erkent, maar zelf ook stelt, zo lang op het sleeptouw houdt. Men denke aan de pensioenkwestie, waar een — op verzoek van de Regering uitgebracht — interimrapport nu al weer maandenlang ligt te liggen.

Een en andermaal is hoop gewekt. Een en andermaal is die hoop uitgesteld. En dus het hart gekrenkt.

Niet geheel los hiervan staat de kwestie van de studietoelagen, die in de Tweede Kamer aan de hand van een ministeriële nota en een motie van mevrouw Fortanier besproken werd.

Het verband is dit, dat die groepen, waaruit de meeste studenten (èn ook de meeste voor studie gedisponeerde jongelieden) plachten voort te komen, door de nivellering der inkomens thans niet meer in staat zijn zulk een opleiding te bekostigen. Die groepen zijn blijkens ingestelde onderzoeken de middengroepen en wel in het bijzonder die, welke zelf bij het onderwijs betrokken zijn.

Terecht werd in de Kamer gesteld, dat de oplossing van zulk een probleem niet gezocht moet worden in subsidie of steun in welke vorm dan ook. Het is immers toch al de noodlottige cirkelgang van deze tijd, dat allerlei vrijwillige activiteit onmogelijk wordt door de zware lasten en de nivellering der inkomens. Daarom wordt voor die actie een steun van de overheid gevraagd. Met als gevolg, dat door de overheid, die het ook ergens vandaan moet halen, nog meer lasten opgelegd moeten worden en de nivellering nog weer voortschrijdt. Daarom is verlaging van de lasten en verbetering van de positie de weg, om uit het moeras te komen. Dan kan de burger weer zelf zijn verantwoordelijkheid dragen.

Dat neemt niet weg, dat daarnaast een uitbreiding van het aantal beurzen gewenst is; dat vooral een omzetting van de renteloze voorschotten in beurzen, die niet terugbetaald behoeven te worden, dringend aanbeveling verdient. Want de terugbetaling legt op de jonge gezinnen een zware, vaak te zware last, die een vrije ontplooiing belemmert.

De Kamer vond voor deze dingen bij minister Cals een open oor. Gezien de houding van de minister had mevrouw Fortanier verstandig gedaan, haar motie in te trekken. Nu stemde de Kamer er vrijwel unaniem tegen. Niet om de zaak, maar omdat de motie niet nodig en op onderdelen aanvechtbaar was.

Wij wachten nu op de daden van minister Cals. Dat hij verwachtingen gewekt heeft, zal hij niet ontkennen. Voor de vervulling daarvan zal hij zich met zijn gehele persoon moeten inzetten.

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

Firma J. VAN DEN BERG & ZONEN

WADDINXVEEN — Telefoon 226 K 1828

ZO WEL

Prof. Dr G. H. J. VAN DER MOLEN

Ofschoon het aanvankelijk niet in mijn bedoeling lag in het openbaar te antwoorden op het artikeltje „Zo niet" van Mr K. Groen in Ned. Ged. van 19 Jan. j.l., wil ik, nu de heer Groen zelf in het jongste nummer van ons blad hierop is teruggekomen, toch ook mijnerzijds een enkele opmerking maken.
Allereerst dit: De heer Groen heeft gemeend mij in ons partijorgaan terecht te moeten wijzen. Hij heeft dit blijkens zijn tweede artikel uit bezorgdheid gedaan.
Die terechtwijzing was echter gegrond op een korte samenvatting in een liberaal blad van twee redevoeringen, die ik een maand tevoren in New York had gehouden. Ik zelf had dit verslagje niet gelezen.

Zou het nu niet de meest aangewezen weg zijn geweest om zich, alvorens de alarmklok te luiden, tot mij te wenden met de vraag of de N.R.C. mijn woorden en bedoelingen **juist** had weergegeven en zo niet mij te verzoeken daarover nadere opheldering te geven?
Dat dit niet is geschied heeft mij diep gegriefd. Iedereen weet hoe weinig men op een krantenverslag aan kan indien men **precies** wil weten wat iemand betoogd heeft. Temeer wanneer twee redevoeringen in enkele zinnen worden samengevat en daardoor verschillende uitspraken uit hun verband worden gerukt. Onder partijgenoten die elkaar met broeders en zusters plegen te betitelen, mag men toch minstens verwachten dat allereerst persoonlijk contact wordt gezocht alvorens tot een openlijke aanval over te gaan. Of is dit slechts naar **vrouwelijk** inzicht een eis van Christelijke politiek?
Wat de zaak zelf betreft het volgende: In het verslagje in de N.R.C. wordt de indruk gewekt, dat ik te New York als Ned. gedelegeerde bij de V.N. in mijn openbare redevoeringen ben uitgegaan van de nog niet voltooide emancipatie van de vrouw. Mijn uitgangspunt was echter geheel ander. Dat lag in de verantwoordelijkheid die aan man en vrouw beiden is opgelegd ten aanzien van de gang van zaken in de wereld, zowel nationaal als internationaal. In mijn rede van 12 Dec. 1952 heb ik inderdaad betoogd dat wij nog altijd leven in een wereld, waarin de grote beslissingen bijna uitsluitend door mannen worden genomen en ik achtte dit niet in 't belang van de mensheid als geheel. Letterlijk heb ik gezegd: Mannen en vrouwen zijn beiden mensen, door God geschapen naar zijn eigen beeld, wat inhoudt dat man en vrouw elkaars complement zijn. Het werk van de man is onvolledig zolang de vrouw daar geen deel aan heeft. Heel de wereld is in zekere zin onderworpen zowel aan de vrouw als aan de man. Beiden hebben heerschappij over de schepping. Dit betekent niet dat er gelijkheid is van man en vrouw in elk opzicht. Neen, er zijn zekere physieke en psychische verschillen die nooit kunnen worden ontkend of genegeerd. Zij verrijken ons leven en daarmee moet zeker rekening worden gehouden, telkens wanneer wij ons bezig houden met de verhouding tussen mannen en vrouwen. De grondslag van mijn betoog vormde dus de collectieve verantwoordelijkheid, die door man en vrouw tezamen moet worden gedragen.

Ziedaar de strekking van mijn betoog. Dit was niet gegrond op de emancipatie van de vrouw al acht ik de toekenning van politieke rechten aan de vrouw voor de vervulling van de gemeenschappelijke zaak onontbeerlijk. Deze emancipatie is echter voor mij nooit geweest een doel in zichzelf. Ook de positie van de vrouw wordt bepaald door de opdracht aan man en vrouw beiden om de aarde te onderwerpen en heerschappij over haar te hebben (Gen. 1 : 27 en 28).
Ditzelfde heb ik herhaaldelijk vóór A.R. kiesverenigingen betoogd — reeds 30 jaar geleden! — en het is de gedachtengang zo voortreffelijk ontwikkeld door mevrouw Dr F. E. Diemer-Lindeboom in haar boekje „Man en vrouw in het volle leven".
Mr Groen kan gerust zijn. Noch bij mevrouw Diemer noch bij mij geeft „het revolutionnaire emancipatiebeginsel" de toon aan!

In het verslagje van de N.R.C. is echter een bepaalde zinsnede uit mijn eerste redevoering, waarvan de grondtoon volstrekt niet door de aangehaalde woorden is weergegeven, als inleiding gebruikt voor een passage uit een geheel andere redevoering, die ik 13 Dec. j.l. heb gehouden.

Het eerste betoog hoorde thuis bij de algemene beschouwingen, het tweede betrof een bepaald punt van formele aard. Ik moest toen uitleggen waarom ik één der twee door mij op de vorige dag ingediende amendementen weer introk.

Daarvoor koos ik de vorm van een humoristisch getinte rede waarbij ik ter verlevendiging van mijn betoog glimlachend heb gezegd, dat wij in ons land al sedert meer dan een halve eeuw de beste ervaring hebben van een vrouw als hoofd van de staat en ik alle in de V.N. vertegenwoordigde staten aanraadde dit voorbeeld van „vrouwelijke leiderschap" te volgen.

Dit klinkt metterdaad nogal „revolutionnair", maar was natuurlijk niet letterlijk bedoeld! De vergadering — en ook de tribune — hebben er de strekking zeer goed van begrepen, getuige het daverend gelach dat op deze schromelijk overdreven uitspraak volgde! Niemand heeft dit grapje, dat overigens verband hield met een uitlating van de vertegenwoordiger der Philippijnen au sérieux genomen — behalve de correspondent van de N.R.C.

Zo zit de vork in de steel — zó was het wél.

Onderschrift van de Redactie

Wij geven aan dit artikel van Prof. Dr G. H. J. van der Molen een plaats, omdat zij van oordeel is, dat Mr K. Groen in zijn artikeltje geen recht heeft laten wedervaren aan haar beschouwingen, in New York gehouden. Het is ons bekend, dat Mr Groen gaarne nog een wederwoord zou zien opgenomen, maar wij achten het beter, nu „aanvaller" en „aangevallene" aan het woord zijn geweest, de discussie over deze zaak te sluiten.

En darmee kom ik tot de vraag wat onze roeping meebrengt met betrekking tot deze gewichtige tijdvraag. Onze roeping! Daarmee bedoel ik allereerst de roeping van onze eigen groep. Want wel zijn we ons bewust, dat we een betrekkelijk klein deel van het Nederlandsche volk uitmaken; wel weten we — naar den mensch gesproken — dat we nimmer de meerderheid van het kiezersvolk achter ons vaandel meekrijgen, maar dat ontheft niet van den plicht om er naar te staan den volksgeest in den door ons gewenschten zin om te zetten. Een partij *moet*, als zij haar beginselen werkelijk beleeft, er naar streven in dat volk voor hare inzicht een meerderheid te verwerven. Het besef, dat men zulk een meerderheid toch niet erlangt, mag aan het getuigen bij de stembus niet te kort doen.

COLIJN in 1937.

Mr G. KUYPERS

Het Kremlin ZONDER STALIN

Welke wijzigingen hebben zich in de Sowjet-Unie voltrokken door het overlijden van Stalin? Schrijver dezes zou het gaarne willen weten. Men verwachte in dit artikel geen antwoorden op die vraag. Zulk een antwoord is niet te geven. In de eerste plaats, omdat betrouwbare gegevens ontbreken. In de tweede plaats, omdat de wijzigingen, waarover men zou willen spreken, zich slechts langzaam zullen voltrekken. Deze wijzigingen zijn ontwikkelingen, ze zijn een proces, dat nog maar juist aan de gang is.

Eigenlijk is de vraag, wie Stalin zal opvolgen, na diens dood nog moeilijker geworden, dan er voor. Er is een veelheid van interpretaties mogelijk. Daarvan moet men zich wel bewust zijn. Het is bijna vermakelijk om te zien, hoe de ene commentator de feiten, voorzover die bekend zijn, als een legpuzzle aan elkaar past. De zaak schijnt te kloppen. Dan komt er een andere commentator, die de brokken op een heel andere manier bij elkander lijmt. En hij heeft óók een sluitend geheel, al zijn zijn conclusies totaal anders. Daaruit blijkt, dat de zaak nog veel moeilijker is dan een legpuzzle. Want die laat tenslotte maar één oplossing toe.

Wat wij wèl kunnen doen, is feiten aanvoeren, die ter zake dienende zijn, die de situatie kunnen verhelderen. Voor het overige moet men volstaan met voorzichtige suggesties. Waarbij het gemakkelijker is, om aannemelijk te maken, dat bepaalde onderstellingen fout zijn, dan om aannemelijk te maken, dat bepaalde onderstellingen juist zijn.

Fout is, om te beginnen, de veronderstelling, dat blijkens de opmerkelijke inschikkelijkheid van het Kremlin na Stalins dood een team aan aan de macht is gekomen, dat onmiddellijk is begonnen de politiek van de gestorven leider te liquideren. Dit „vredesdefensief", zoals wij de nieuwe koers zouden willen noemen, bewijst geen verandering des harten, geen nieuwe op duurzame vrede gericht strategie, het is slechts een tactiek, die geboden wordt door wat de communisten noemen een „eb-situatie". Laten wij eens horen, wat Stalin zelf over deze dingen gezegd heeft:

> „Tactiek is het bepalen van de gedragslijn van het proletariaat voor de betrekkelijk korte periode van het eb en vloed onzer beweging, van het opkomen of terugvallen van de revolutie. Tactiek is de strijd voor het verwezenlijken van die lijn door oude strijdvormen en organisaties te vervangen door nieuws, door oude leuzen te vervangen door nieuwe, door die vormen te verenigen enzovoort. Als de strategie ten doel heeft een oorlog te winnen, laten we zeggen met het tsarisme of met de bourgeoisie, dan stelt de tactiek zich minder vèrgaande doeleinden, want zij tracht niet de oorlog in zijn geheel te winnen, maar slechts een bepaalde veldslag, een bepaald gevecht, zij tracht een bepaalde compagne tot een goed einde te brengen of een bepaalde actie, die beantwoordt aan de concrete toestand tijdens de gegeven vloed of het gegeven eb der revolutie. De tactiek is een deel van de strategie, zij is immers daaraan onderworpen, gehoorzaamt haar. De tactiek wordt gewijzigd, naarmate het vloed of eb is".

Stalin en Lenin, beiden bewonderaars van Clausewitz, hebben altijd in militaire termen gedacht. Politiek is bij hen krijgskunde. De partij noemen zij de generale staf van het proletariaat. Zij spreken van reserves, manoeuvres, tactiek, strategie, aanvallen, terugtrekken, zig-zagbewegingen. De politieke krijgskunde is bij hen een hele leer. Een leer, zó verfijnd, dat een ongeschoolde zich ongemerkt verkeerd uitdrukt. Het zou bijvoorbeeld wel eens kunnen zijn, dat de nieuwe koers van het Kremlin in de communistische terminologie niet een tactische manoeuvre, maar zelfs een strategische manoeuvre moet worden genoemd. Leest u maar eens, wat Stalin nodig acht voor een juist strategisch beleid:

> „Het manoeuvreren met de reserves, gericht op een juiste terugtocht, wanneer de vijand krachtig is, wanneer terugtrekken onvermijdelijk is, wanneer het opnemen van de door de vijand toegeworpen handschoen kennelijk onvoordelig is, wanneer een terugtocht bij de gegeven krachtsverhouding het enige middel is, om de voorhoede aan een klap te onttrekken en haar reserves te beschermen.
>
> Het doel van zulk een strategie is: tijd te winnen, de tegenstander te verzwakken en krachten te verzamelen, teneinde later over te gaan tot de aanval. Als voorbeeld van zulk een strategie kan men beschouwen het sluiten van de vrede van Brest-Litowsk, die de partij de mogelijkheid verschafte, om tijd te winnen, de conflicten in het kamp der imperialisten uit te buiten, de krachten van de tegenstanders uiteen te drijven, de boeren voor zich te winnen en krachten te verzamelen ter voorbereiding van de aanval op Koltsjak en Denikin".

Strategie of tactiek, dat doet er niet toe. Beide citaten komen ons voor het verstandigste woord te zijn, dat aan de toestand in de Sovjet-Unie na Stalins dood gewijd kan worden. Zoals een goed veldheer onmiddellijk zijn offensief staakt, zijn vooruitgeschoven posten terugneemt, zijn militaire risico's liquideert, zodra hij hoort, dat er in het vaderland een ernstige ramp of crisis is voorgevallen (reden, waarom Napoleon tijdens zijn veldtochten altijd wilde weten: „Wat zeggen ze in Parijs?"), zo betekende de dood van Stalin automatisch, dat de Sowjet-Unie zijn tactiek en misschien zelfs zijn strategie zou wijzigen.

Let wel: automatisch. Indien de koude oorlog door het Kremlin wordt afgeblazen, dan hoeft dat nog geen eis van de binnenlandse situatie te zijn, het kan een eis van de politieke krijgskunde wezen. Het behoeft nog niet te bewijzen dat Malenkow en Beria elkaar in de haren zitten, het kan alleen bewijzen dat de regelen der politieke krijgskunde stipt worden nageleefd, door Malenkow èn Beria.

Brest-Litowsk. Dat moet men in gedachten houden. Kort nadat de bolsjewisten in 1917 de macht hadden veroverd, begonnen zij afzonderlijke wapenstilstandsonderhandelingen met Duitsland en de andere centrale mogendheden, met welke Rusland vier jaar in oorlog was geweest. De bolsjewisten hadden immers rust nodig, om hun macht in het binnenland te consolideren, zij hadden zelfs nog een hele burgeroorlog voor de boeg. Trotsky moest in Brest-Litowsk rake voorwaarden accepteren (afscheiding van Oost-Polen, de Oekraine, Litauen, Estland, Letland), maar de revolutie werd gered.

Opmerkelijk is, dat de communisten zelf Brest-Litowsk in herinnering brengen. Het blad „Tägliche Rundschau", officieel orgaan van het Sowjet-leger in Oost-Duitsland, wees

er in April op, dat deze vrede de Sowjet-staat had gegeven „een adem-pauze, teneinde hem in de gelegenheid te stellen, zijn economie in orde te brengen en profijt te trekken van geschillen binnen het imperialistische kamp". Het blad doceert verder: „Zo gaf Lenin een klassiek voorbeeld van de aanpassing der marxistische strategie en tactiek. Hij leerde, dat omwegen vaak noodzakelijk zijn, indien op een gegeven moment de tegenstander superieur in kracht is, dat men tijdelijk moet terugtrekken, om nieuwe kracht op te doen. Alleen zo zal het mogelijk zijn de nieuwe aanval voor te bereiden en de grondslag te leggen voor de uiteindelijke overwinning".

Gaat de wereld naar een tweede Brest-Litowsk? Het ware te hopen, want het zou kunnen betekenen, dat Stalins dood de positie van het Sowjet-regiem ernstig verzwakt heeft. Maar men zou zich wel bewust moeten zijn, waarvoor zulk een tweede Brest-Litowsk zou moeten dienen. Het zou moeten dienen, om die positie van het regiem te versterken en om de grondslag te leggen voor een nieuwe (koude?) oorlog, voor een nieuw offensief op grote schaal.

Zo is het dus naar onze mening onjuist, om te zeggen, dat Malenkow, Beria en Molotow bezig zijn de politiek van Stalin te liquideren. Wat men ziet is hoogstens een wijziging der tactiek of der strategie, waarvoor Stalins dood de aanleiding vormde. Stalin zelf zou, indien hij nog zijn oordeel kon uitspreken dit beleid goedgekeurd hebben. Zo moet men dat doen. Zo heeft hij het geleerd. Terugtrekken, om straks beter te kunnen springen. Brest-Litowsk. Verdeeldheid zaaien onder de tegenstanders.

Dit is de tijd, om zich niet te laten misleiden. Hetgeen allerminst gemakkelijk is. Neem bijvoorbeeld het volgende. Er is beweerd, dat aan de verering van Stalin een einde is gekomen. Nu waren de lijkdichten, die de eerste weken na Stalins dood in de Sowjet-pers verschenen, afgodischer dan ooit. In die gedichten was Stalin het eeuwige leven, de verlosser der mensheid enzovoort. Maar de laatste tijd komt men inderdaad zijn naam weinig meer in de bladen tegen. De „Prawda" kan dagen lang verschijnen zonder een citaat uit Stalins werken en dat wil wat zeggen.

Nu kan men zich in zo'n vaststelling gauw vergissen. Iemand constateerde bijvoorbeeld, dat er tegenwoordig niet meer van „Stalin-grondwet", doch gewoon van de „grondwet der U.S.S.R." gesproken werd. Maar dat was ongetwijfeld te ver gezocht want de naam „Stalin-grondwet" werd ook vroeger maar zelden gebruikt. Gesteld echter, dat Stalin op het ogenblik met opzet uit de kolommen geweerd wordt, wat kan dat dan betekenen?

Het zou kunnen betekenen, dat de nieuwe machthebbers niets meer van Stalin willen weten, dat zij al zijn woorden en daden hartgrondig afkeuren, dat zij onmiddellijk begonnen zijn om het eens beter te doen. Gelooft u dat? Het is ons te plotseling. Het kan best zijn, dat sommige kopstukken het op zijn tijd niet met de oude man zijn eens geweest, maar het is ondenkbaar, dat zij niet zouden inzien, dat hij het alles bij elkaar genomen die vijf-en-dertig jaar aardig heeft klaar gespeeld. Zij zomin als wij kunnen het feit loochenen, dat zonder Stalin de Sowjet-Unie — en dus ook hun eigen positie — nooit geweest zou zijn, wat zij nu is. Dat die hele, ongelooflijke Stalin-cultus binnen een maand ineen kon storten, is nauwelijks aan te nemen. Trouwens, het zou op dit punt bij de nieuwe machthebbers dan toch maar een hartroerende eenstemmigheid onderstellen.

Dat er weinig meer over Stalin gesproken wordt, zou ook kunnen betekenen, dat men ons om de tuin leidt. De communisten kunnen dat goed: tegenstanders misleiden door te gaan zwijgen. Zo lieten zij de mensen eens geloven dat zij de wereldrevolutie hadden afgezworen, enkel door er niet meer over te spreken. Vergeet niet: i n d i e n het Kremlin een adempauze nodig heeft en een bestand wenst te sluiten, dan heeft het er het hoogste belang bij het Westen te doen geloven, dat Stalin is afgezworen, dat Stalin de exponent van de koude oorlog was, dat het dus de moeite waard is, om met de nieuwe machthebbers, die er geheel anders over denken, tot een accoord te komen.

Om dat doel te bereiken behoeft de „Prawda" Stalin niet eens openlijk te desavoueren, zij behoeft hem alleen maar wat minder te citeren.... als het Westen tenminste nóg zo goedgelovig is.

Al wij uitgaan van de algemene veronderstelling, dat Moskou een internationale ontspanning nastreeft als gevolg van de interne situatie na Stalins dood, dan hebben wij nog niets gezegd over die interne situatie zelf. Het is zeer onwaarschijnlijk, dat die te vergelijken is met de toestand van 1918 ten tijde van Brest-Litowsk. Tenslotte hadden de communisten toen niet eens een leger. Uit de concessies, die de Russen zullen doen, zal men kunnen afleiden, inhoeverre de interne situatie verzwakt is. Doen zij er geen, dan is de hele affaire een zeer geslaagde propaganda-stunt. Zouden zij afstand doen van Oost-Europa — dat heeft Eisenhower verlangd — dan zou dat wijzen op een wel zeer critieke toestand. Ongeveer daartussen in is van alles mogelijk.

En waaróm zou de binnenlandse toestand na Stalins dood verzwakt zijn? Laten wij de volgende aspecten bekijken:

1. De opvolgers strijden om de macht of hebben de nieuwe vorm van gemeenschappelijke machtsuitoefening nog niet gevonden.
2. De partij moet onder het volk een nieuw prestige vestigen en wel zonder Stalin, die gehoorzaamd werd hetzij omdat men hem vertrouwde hetzij omdat men hem vreesde.
3. De Russen zónder Stalin en de Chinezen mét Mao Tse Toeng moeten leren samenwerken. En zullen de satellietstaten volgzaam blijven?

Drie mannen treden op dit ogenblik in Moskou op de voorgrond. Het zijn Malenkow, de premier, Beria, de minister van binnenlandse zaken en Molotow, de minister van buitenlandse zaken. In deze volgorde spraken zij bij Stalins begrafenis, maar zij spraken ieder precies een kwartier. Geen van drieën is nog het voorwerp gemaakt van een bijzondere cultus. Als zij geprezen worden, dan alle drie zorgvuldig met de zelfde betiteling van „de begaafde leerling van Lenin en de trouwe wapenbroeder van Stalin".

Indien men besluit tot rivaliteit tussen deze leiders, dan doet men dat op grond van goede historische, logische of psychologische redeneringen, maar er is nog geen enkel feitelijk houvast voor. Na Lenins dood was dat anders. Toen vonden er bijvoorbeeld al spoedig openlijke perspolemieken plaats tussen Stalin en Boecharin. Nu merkt men niets. Er worden voor de machtsstrijd dagelijks „bewijzen" aangevoerd, maar geen er van is steekhoudend.

Integendeel, de technische omschakeling na Stalins dood geschiedde uitermate snel en soepel. Zij omvatte mede een drastische reorganisatie van het hele regeringsapparaat (tal van ministeries werden samengevoegd), iets dat men toch niet onderneemt als men het onderling maar nauwelijks eens is. Daarom moet men wel aannemen, dat het drietal onder de indruk van Stalins leven en sterven en in het bewustzijn van de noodzaak van eenheid begonnen is eendrachtig samen te werken. Maar het is een totaal nieuwe vorm van leiding, want niemand heeft het gezag van Stalin. Welk een proberen, welk een aanwennen is hier nodig! Als men zich voorstelt, dat de Verenigde Staten morgen verder geregeerd zouden moeten worden zonder president, dan heeft men nog maar een zwak vergelijkingsbeeld voor de nieuwe situatie in het Kremlin.

Wanneer er een persoonlijke machtsstrijd ontstaat — en misschien is die er al — dan gaat dat waarschijnlijk in de eerste plaats tussen de Kozak Malenkow en de Georgiër Beria. Velen zijn van mening, dat Beria op de duur de meer-

dere zal blijken. Men wijst er op, dat Beria de samengevoegde ministeries van binnenlandse zaken (M.D.W.) en van staatsveiligheid beheert en zodoende beschikt over het eigenlijke machtsapparaat van de staat.

Dat het M.W.D. het machtsapparaat van de staat vertegenwoordigt is juist. Onder dit ministerie vallen de verschillende soorten politie. De derde, zogenaamde operatieve afdeling, opvolgster van Tsjeka en Gepeoe, is het beruchtst. Dan heeft men de geuniformeerde M.D.W.-troepen, die in millioenensterkte door het hele land verspreid zijn en los van het leger staan. Deze M.D.W.-troepen zijn te vergelijken met de Duitse SS en oorspronkelijk een soort opvolgers van de keizerlijke garde-regimenten (hun muziek-corpsen mochten bijvoorbeeld op zilveren instrumenten spelen). Verder exploiteert het ministerie van binnenlandse zaken de dwangarbeidskampen met hun millioenen slaven, het leidt de atoom-industrie, het bouwt en onderhoudt de wegen. Brandweer en cartografische dienst vallen er ook nog onder.

Wie het M.W.D. beheerst, is in Rusland de baas. Maar of Beria het is, die het M.W.D. beheerst, kan men niet van te voren zeggen. In het verleden is het wel meer voorgekomen, dat de chef van dit machtsapparaat toch machteloos bleek: Jagoda werd tenslotte zelf ter dood veroordeeld en wat er gebeurd is met Beria's afgezette voorganger Jezjow, weet niemand. Stalin is nooit de gevangene van zijn eigen politie geworden en nog in Januari kreeg Staatsveiligheid er van langs, omdat het de zogenaamde dokters-moordenaars niet ontmaskerd had: dit raakte Beria toen formeel net nog niet, maar practisch toch wel. Zo is het M.W.D. altijd de trouwe dienaar van de partij geweest. Weliswaar was Stalin vroeger de partij, maar zolang Beria niet bewezen heeft, dat **hij** nu de partij is, is het niet gezegd, dat hij voorbestemd is de hoogste macht te veroveren alleen omdat hij het M.W.D. beheert.

Men wijst er op, dat de gearresteerde dokters (er waren verscheidene Joden onder) na Stalins dood plotseling werden vrijgelaten en gerehabiliteerd en dat Beria hierbij op de voorgrond trad. Een sprekend hierop gelijkende rehabilitatie, waarbij Beria eveneens betrokken was, vond plaats in de Georgische republiek. Men legt dit uit als een soort machtsgreep van Beria tegenover Malenkow. Het is natuurlijk mogelijk, maar deze geschiedenissen laten zich inpassen in zoveel uitleggingen, dat wij er niet op af zouden durven gaan.

Dit brengt ons op het tweede aspect: de partij, nu zonder Stalin, moet haar positie in het volk nieuw consolideren. De eerste bekendmaking van het nieuwe bewind sprak van het verhinderen van elke vorm van chaos of paniek. Een merkwaardige uitlating. Zo iets kon dus dreigen. Er kon dus een reactie op Stalins dood worden verwacht. Men nam verschillende maatregelen, om de bevolking te kalmeren en te winnen. Er werd een algemene amnestie afgekondigd. Het doktersproces met zijn anti-semitische trekken, dat het buitenland geprikkeld en het binnenland verontrust zou hebben kan afgelast zijn om dezelfde reden. Zij, die op ontoelaatbare wijze bekentenissen hadden afgedwongen, waren nu zelf gevangen gezet. Uitgerekend politie-chef Beria zelf leidde een hartroerende campagne in ten gunste van de mensenrechten der Sowjet-burgers. De tijdens het negentiende partij-congres begonnen actie voor eenheid, voor het ongestraft uiten van critiek op hoger geplaatsten en voor het toepassen van één der discipline, geldend zowel voor lage als voor hoge partij-leden, werd nu met kracht voortgezet.

De derde reden, waarom het Kremlin tijd nodig heeft, ligt in de verhouding tot communistisch China. Mao Tse Toeng is nu de grootste en succesrijkste der revolutionnaire leiders. Hoe zal zij met het drietal te Moskou samenwerken? Voor een verwezenlijking der wereldrevolutie is die samenwerking onontbeerlijk. Dat weet men en daarom is men er zuinig op. Deze broeders in de ideologie zullen elkaar niet spoedig loslaten, maar wrijvingspunten zijn er genoeg. Daar is bijvoorbeeld de Koreaanse oorlog. Die werd door de Russen op touw gezet. Het was een misrekening. En wie er nu mee zitten zijn de Chinezen.

Dit brengt ons tot een slotopmerking. Ook wanneer Stalin nog niet was gestorven had men op een gegeven moment een consolidatie-periode tegemoet kunnen zien. Zou de ontwikkeling, de modernisering, de sowjetisering van het Chinese millioenenrijk op zich zelf al niet een toereikend motief zijn voor de communistische wereld, om eens een poosje te stoppen? Was na al die successen in Azië en Europa de grens niet bereikt? Had men niet reeds om die reden een adempauze nodig? Had het zin, de wereld nog meer tegen zich in het harnas te jagen (Atlantisch Pact, Europees leger met Duitsers er in). Was het niet langzamerhand tijd, om de wereld weer eens echt te gaan sussen?

Een dergelijke koers werd eigenlijk weerspiegeld in Stalins laatste geschrift „Economische vraagstukken van het Socialisme in de Sowjet-Unie". Daar zit al iets in van: laat de kapitalistische wereld maar aan haar lot over, die eet zichzelf wel op, oorlog tussen Amerika en Engeland is waarschijnlijker dan tussen Amerika en de Sowjet-Unie.

En wat menigeen vergeet: het was Stalin nog, die in December van het afgelopen jaar Eisenhower te spreken vroeg.

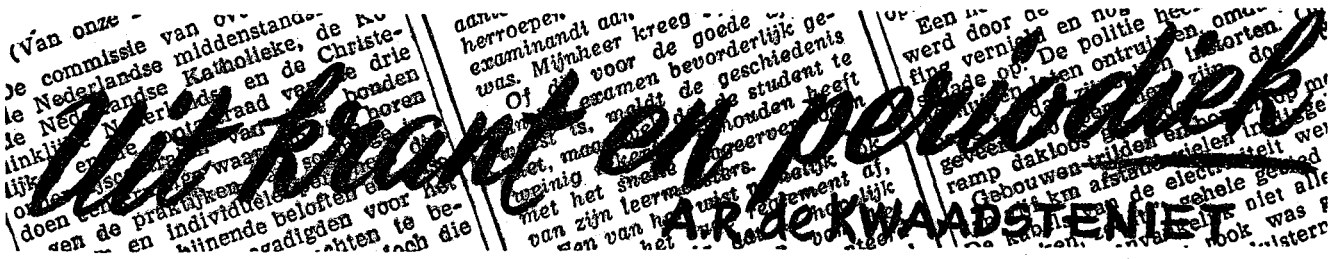
Geraakt Oost-Europa op drift?

De ontwikkeling der dingen gedurende de laatste weken in Oost-Europa trekt wel op zeer bijzondere wijze de aandacht. Het rommelde in Oost-Duitsland en in Berlijn brak een openlijk oproer los en nog is de situatie daar niet rustig. Van uit Polen komen berichten van verzet. In Hongarije is de regering afgetreden en heeft een nieuw bewind de teugels in handen genomen. In Tsjechoslowakije onrust. Wat zijn de oorzaken daarvan? Is dat alles te rekenen tot een der gevolgen van het overlijden van Stalin? Houdt het verband met de gewijzigde Russische tactiek? Wij worden overstroomd met berichten. Uit alles blijkt dat er achter het ijzeren gordijn een crisis heerst van ongekende omvang. De massa is in beweging gekomen. Zij rukt aan haar ketenen. Russische tanks en Russische soldaten zijn nodig om de orde te herstellen en te handhaven.

In het geheel van de wereldpolitiek zijn deze gebeurtenissen uitermate belangrijk. Niemand kan vandaag nog overzien wat van dit alles de consequenties zullen zijn. Maar zeker is dat er iets is veranderd. In vele harten herleeft de hoop.

Onder de indruk van al deze gebeurtenissen, niet in het minst door het aftreden van Beria, beseffen wij eens te meer dat het God de Here is, die het wereldregiment in handen houdt. Wat kunnen wij mensen doen? Wij kunnen de gang der gebeurtenissen nauwelijks beoordelen laat staan beinvloeden. Het enige wat wij kunnen doen en wat wij ook moeten doen is bidden om het lot van de getergde volken achter het ijzeren gordijn te verzachten, bidden, ook om het behoud van de wereldvrede.

Want het zijn ook angstige dagen waarin wij leven.

A.R. en Gereformeerd

Cijfers hebben óók hun taal. Daarop wijst ds L. H. Ruitenberg in een artikel, voorkomende in „Het Vrije Volk" van 20 Juni j.l., waarin hij, naar aanleiding van het kortgeleden uitgekomen Jaarboek een beschouwing wijdt aan de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Hij besluit zijn lezenswaardige beschouwing aldus:

> „Ten slotte: soms stelt men de Anti-revolutionaire Partij gelijk aan de Gereformeerde Kerken. Indien alle Gereformeerden A.R. zouden stemmen (wat bepaald niet het geval is), dan zou daardoor de a.r. van 380.000 stemmen verzekerd zijn. Maar het waren er in 1952 603.111. Ruw geschat behoren $^2/_5$ van het a.r. kiezerscorps niet tot de Gereformeerde Kerken. Zo hebben cijfers óók hun taal."

Het is goed, dat ook van niet-A.R.-zijde hierop eens wordt gewezen. De verhoudingen zijn niet overal gelijk. Er zijn delen van het land, waar de A.R. partij misschien 80 % of meer van haar stemmen krijgt van leden der Gereformeerde Kerken, maar daartegenover zijn er tal van gemeenten (men denke vooral aan de drie grote steden) waar het aantal stemmen van **niet**-Gereformeerden soms meer dan 50 % bedraagt.

De geciteerde opmerking van ds Ruitenberg verdient zeker ook de aandacht van die C.H.-propagandisten, die in verkiezingstijd zo vaak suggereren: Hervormd en dús C.H.

Wie van rekenen houdt, zal tot de conclusie moeten komen, dat het aantal Hervormden, dat A.R. stemt nog steeds zeer belangrijk is.

Minister Van de Kieft is geen Lieftinck

De onparlementaire medewerker van „Vrij Nederland" is een man met vooruitziende blik. Reeds in het nummer van 20 Juni j.l. kwam een artikel voor, waarin hij, onder de titel „Het Binnenhof ontwaakt" zijn kijk geeft op de komende parlementaire periode.

Kalm is het in de afgelopen maanden niet geweest, zo schrijft hij en hij laat daarop volgen:

> „We zijn heus niet vergeten, dat de K.V.P. het zittend kabinet als bij herhaling met een tijdbom heeft bedreigd en dat de P.v.d.A. dies vol argwanende reserves zat. Maar dàt waren voorpostgevechten voor wat komen gaat, nà het zomerreces."

Bovenal zal natuurlijk aandacht geschonken moeten worden aan „het samenstel van maatregelen met het oog op de werkgelegenheid en de huurverhoging, dat door zijn lang uitblijven sommige politici wel haast ook een psychologisch complex heeft bezorgd."

De schrijver gaat dan verder:

> „De politieke partijen hebben hun verlangens en vrezen in de afgelopen maanden al duidelijk geopenbaard. De financiële expert van de P.v.d.A., de heer Hofstra, zal nu wel haarscherp zitten te cijferen of de lastenverlichting tussen ondernemers en arbeiders wel evenwichtig is verdeeld. En zijn collega van de K.V.P., Lucas, zal zich stellig afvragen of de belastingverlagingen wel voldoen aan de richtlijnen van de kabinetsformatie, volgens welke een vergroting van de werkgelegenheid **primair** moet worden nagestreefd door ontwikkeling van het normale bedrijfsleven. Zonder dat hij overigens die richtlijnen zelf erg serieus neemt.....
>
> Beide heren zijn wel zulke vechters, dat slechts een naïeveling kan verwachten, dat hun antwoord erg zoetsappig zal uitvallen. Dat wordt in het vroege najaar dus een strijd, waarin minister **Van de Kieft** eigenlijk een Lieftinck zou moeten zijn om er zonder veel kleerscheuren uit te voorschijn te komen. En juist omdat een ieder weet, dat hij het niet is, zal men nog scherper op winst gaan spelen.
>
> De illusie, dat men zijn goede wil met een beetje tegemoetkomendheid zou honoreren, is al bij zijn eerste begrotingsbehandeling de bodem ingeslagen.
>
> Minister **Van de Kieft** is zeker niet krenterig, maar een bewindsman van de Kneuterdijk moet dat soms wel zijn om aan zijn stem op het beslissende ogenblik kracht bij te kunnen zetten.
>
> Hij heeft de belastingverlagingen zelf reeds als het nemen van een budgetair risico gekenschetst. Onder zijn leiding liep het begrotingstekort van 1953 van ruim *f* 500 tot *f* 800 millioen op. En toch zal „rechts" stellig gaan betogen, dat 't nog maar een mager gevalletje is, zo goed als „links" de vraag van de heer Hofstra op het P.v.d.A.-congres zal herhalen, of het wel geoorloofd is „aan het bedrijfsleven enkele honderden millioenen guldens in de schoot te gooien en op die wijze de verdeling van het nationale inkomen verder scheef te trekken?".....
>
> Zo hopen wij ook, dat de komende strijd een attractieve strijd zal zijn van originaliteit en spirit..... het was wat duf op het Binnenhof de laatste tijd!"

Het heimwee naar Prof. Lieftinck blijkt in de P.v.d.A. nog steeds aanwezig te zijn. Als het aan de socialisten lag, dan zou Minister Van de Kieft wel weer opgevolgd kunnen worden door zijn voorganger.

Ook in Amerika ziet men de realiteit der antithese

In het „Gereformeerd Weekblad" wijdt dr N. J. Hommes een beschouwing aan de Calvinistische Cultuurgemeenschap in de Christian Reformed Church en het door die Gemeenschap uitgegeven tweemaandelijks tijdschrift „Toorts en Trompet".

Na er op gewezen te hebben, dat het tot blijdschap stemt, dat de jonge Calvinistische cultuurgemeenschap in Amerika inzake het onderwijs zo klaar en onomwonden positie kiest, vervolgt dr Hommes:

„Niet anders is het ten opzichte van allerlei christelijke organisaties in het maatschappelijk leven. Deze zijn in ons eigen vaderland vooral na de oorlog, het mikpunt geweest van een felle critiek en hebben de geweldige toornexplosies van de „Doorbraak" moeten ondergaan en nog moeten de Chr. organisaties haar bestaansrecht verdedigen tegen mede-christenen, die principieel afwijzend staan tegenover de Chr. organisatie en haar voortdurend bestrijden. De strijd zal vanzelf leren het ongerijmde van dit standpunt en dat de tegenstanders der Chr. organisatie strikt genomen bezig zijn de tak door te zagen, waarop ze zelf gezeten zijn.

Tot in den treure is het goed recht en de roeping tot Chr. organisatie de laatste jaren uiteengezet. De voorstanders zijn daarbij waarlijk niet blind voor alle gevaren en bezwaren van verstarring, vermechanisering en geestelijke inteelt, die hierbij dreigen en men kan daartegen niet genoeg waarschuwen en in dit opzicht doen we goed te luisteren naar de meest verbeten tegenstanders.

Maar dit alles neemt niet weg, dat de nood der Chr. organisatie ons is opgelegd, een nood, die ten diepste geboren wordt uit de realiteit der antithese.

En heel de strijd rondom de „doorbraak" is ten diepste de strijd om de erkenning of niet-erkenning van het gestalte nemen der antithese in alle levensverbanden der samenleving.

Tot onze blijdschap zien we dat de jonge Calvinistische cultuurgemeenschap in Amerika op dit punt ook zich bewust is, waarom het gaat.

Wij lezen ten opzichte van maatschappelijke organisatie in de beginselverklaring de volgende beschouwing:

„In overeenstemming met haar antithese-standpunt, beschouwt de C.C.A. (de Calv. Cultuur-Gemeenschap) afzonderlijke Christelijke organisatie als vereist door onze Calvinistische beginselen, welke gegrond zijn op de goddelijke openbaring. Slechts door middel van Christelijke organisatie zullen wij in staat zijn om vorm en gestalte te geven aan het Calvinistisch levensbeginsel in onze harten".

. . . . . .

Het stemt tot vreugde, dat de pas gestichte C.C.A. in Amerika zo scherp de realiteit der antithese ziet. Dit is waarlijk niet een uitvinding van Abraham Kuyper, maar in deze gevallen wereld eenvoudig gegeven met de werkelijkheid van zonde en genade.

Wij zijn eenvoudig midden in de strijd en midden op het slagveld van deze gevallen wereld en op een slagveld moeten noodverbanden aangelegd worden. Zulke noodverbanden zijn ook de Chr .organisaties. Wij kunnen ze om 's levens wil niet missen. En zoals men op een gelegd noodverband bij een ongeluk op straat, allerlei critiek kan hebben, zo is het ook met het noodverband der Chr. organisaties. Er is en blijft altijd reden genoeg tot critiek, maar wee ons, indien wij deze noodverbanden afwijzen. Wij overschatten dan zeer gevaarlijk onze gezondheid, en tegelijk onderschatten we onze kwetsbaarheid.

De Chr. organisatie is op het slagveld van het moderne cultuurleven, mede onmisbaar onderdeel van de Chr. wapenrusting.

Dat de nu in Amerika gestichte Calvinistische Cultuurgemeenschap zo duidelijk een lans breekt voor de zo gesmade Chr. organisatie, is bemoedigend."

Het is goed van de hierboven weergegeven uitingen van Amerikaanse geestverwanten kennis te nemen.

Vonnis over het Communisme

De gebeurtenissen in Oost-Berlijn, in andere Oostduitse steden en in andere landen achter het ijzeren gordijn, hebben aanleiding gegeven tot velerlei commentaar. „De Maasbode" vat haar oordeel kort en bondig als volgt samen:

„Het ergste, wat het communistische Rusland kon overkomen, is gebeurd. Het spreekt vanzelf, dat het z.g. kapitalistische Westen een vernietigend oordeel over het communisme uitspreekt; het Kremlin zal er zich niet zo bijzonder ongerust over maken.

Maar nu zijn de arbeiders uit de fabrieken en bedrijven van Oost-Berlijn, van geheel Oost-Duitsland, van Tsjechoslowakije de straat opgetrokken. Om te betogen.

Ze betogen niet voor brood, voor hoger loon. Maar voor vrijheid. Voor vrije en geheime verkiezingen. Zij willen weer mens, echt mens zijn.

Dat vonnis van de arbeiders uit de fabrieken, die heus geen kapitalistische neigingen hebben, is vernietigend voor het communisme. Het is de zwaarste klap, welke het communisme kon worden toegebracht."

Kieren in het IJzeren Gordijn

Juist voor de Oostduitse opstand stond in „Elseviers Weekblad" een artikeltje te lezen over het rode schrikbewind in Tsjechoslowakije, waarvan de laatste alinea luidt:

„Straks komen er wellicht kieren in het IJzeren Gordijn. Maar men zal er weinig door horen en weinig door zien. Men zal de smartkreten niet horen en men zal de tranen niet zien. Noch de wanhoop, noch de ellende, noch de doffe berusting dergenen, die onder het rode juk méér dan hun bezit verloren: hun geluk en zelfs de laatste flarden van hun vrijheid."

De kieren in het IJzeren Gordijn hebben intussen wel wat aan de wereld laten zien.
„Het Vrije Volk" zegt er van:

„Niet alleen voor Oost-Berlijn, maar voor geheel Oost-Duitsland geldt dus, dat een „volks"-politie en een „rood" leger op arbeiders schoten en lossloegen, om de „macht van het volk" te beschermen tegen de woede van het volk. Een betere methode dan die welke Nicolaas II toepaste op 22 Januari 1905 is de communistische machthebbers niet overgebleven. En de enige taak van de communistische pers in de vrije wereld is dit diep beschamende feit achter een berg van leugens te verstoppen."

Gelukkig voor de Nederlandse communisten waren in ons land de gemeenteraadsverkiezingen juist achter de rug.

Uitslag raadsverkiezing en economisch beleid

Oud-minister H. Vos heeft in „Het Vrije Volk" onder de titel „Economische beslissingen" een be-

Gemeenteraads-verkiezing

Dit artikel werd overgenomen uit De Maasbode

Tot dusverre zijn wat betreft de uitslag der Gemeenteraadsverkiezingen van 27 Mei j.l. nog uitsluitend de overzichten gepubliceerd van de stembusresultaten in de 73 gemeenten met meer dan 20.000 inwoners. Het algemeen secretariaat der Katholieke Volkspartij heeft nu, dank zij veler medewerking, de beschikking over de volledige uitslag van alle gemeenten, die aan deze verkiezingen hebben deelgenomen, en wel verwerkt per Rijkskieskring.

In nagenoeg alle persbeschouwingen werd „de tabel der 73" vergeleken met de resultaten van de Kamerverkiezingen in 1952. Men zag de gemeenteraadsverkiezingen dan als een landelijke politieke krachtmeting. Hoewel zulks in feite als onjuist moet worden beschouwd, heeft het K.V.P. secretariaat het niettemin — en terecht — dienstig geacht deze vergelijking voor de totale landelijke uitslag door te trekken. Aan de hand der verkregen cijfers valt onderstaand interessant overzicht op te stellen:

Totale uitslag gemeenteraadsverkiezingen 1953

(vergeleken met die der Tweede-Kamerverkiezingen van 1952 en 1948)

Partij	1953 %	1952 %	1948 %
K.V.P.	31,5	28,7	31,04
P.v.d.A.	28,4	29,—	25,6
A.R.)	20,4	20,2	22,4 (13,21
C.H.U.)			(9,19
V.V.D.	8,4	8,8	7,95
C.P.N.	5,2	6,2	7,74
K.N.P.	0,6	2,7	1,26
S.G.P.	1,8	2,4	2,37
Overige partijen	3,6	2,0	1,64

schouwing ten beste gegeven, waarin hij er met nadruk op wijst, dat de uitslag van de raadsverkiezingen van betekenis is voor het in de naaste toekomst te voeren economische beleid.

Erg duidelijk is het niet als opgemerkt wordt:

> „Het uur der beslissingen door de regering is nu echter gekomen, de discussie over de door de regering ingediende voorstellen in het parlement volgt daarna — en bij beide zal ongetwijfeld de nieuwe stand van zaken in de Nederlandse politiek, zijn uitdrukking vindend in de uitslag der raadsverkiezingen, van grote invloed zijn."
>
> .....
>
> „Hoe de uitkomst van de parlementaire strijd straks precies zal zijn, is niet van te voren te voorspellen, maar het staat wel vast, dat het opnieuw tot uitdrukking komen van de kracht van de P.v.d.A. bij de raadsverkiezingen een factor vormt ten gunste van een evenwichtig beleid gericht naar productie en consumptie."

Wordt op deze wijze de uitslag van de raadsverkiezingen, zonder enige bewijsvoering, niet heel erg met een rode bril bekeken? Kunnen andere partijen op die wijze niet precies hetzelfde voor zichzelf betogen?

Volgens het overzicht voor de 73 gemeenten bedroegen de percentages hier voor dezelfde partijen resp. 24,36%, 34,3%, 12,2%, 10,12%, 8,03%, 0,95%, 0,9% en 2,13% (waarbij de A.R. en C.H.U. in het derde dezer percentages zijn samengevoegd).

Bij een vergelijking tussen de uitslagen van 1953 en 1952 dient, zo meent het secretariaat, met de volgende factoren rekening te worden gehouden:

Geen der partijen heeft in alle gemeenten aan de verkiezingen deelgenomen, terwijl men zou mogen aannemen, dat bij de Kamerverkiezingen wel in alle kieskringen, dus in alle gemeenten, lijsten der betrokken partijen aanwezig zijn.

Het karakter der gemeenteraadsverkiezingen brengt mee, dat er vrij veel „andere" partijen optreden, groeperingen als „Gemeentebelang", middenstandslijsten, e.a.

Combinaties van A.R. en C.H. kwamen in talrijke gemeenten voor, zodat een afzonderlijke vergelijking dier beide partijen ten opzichte van 1952 niet mogelijk is.

CONCLUSIES

Als gevolg daarvan mogen de volgende conclusies redelijk worden geacht:

1. Het landelijk percentage van de K.V.P. van 31,5% is geflatteerd. Immers de K.N.P. nam slechts in een beperkt aantal gemeenten aan de verkiezingen deel. Indien Kamerverkiezingen worden gehouden, dan zou deze partij vermoedelijk wel in alle rijkskieskringen een lijst hebben ingediend. Van de andere kant hebben nu vele K.N.P.-sympathisanten, in wier woonplaats geen K.N.P.-lijst voorhanden was, op de V.V.D. gestemd. Rekening houdende bovendien met de achteruitgang van de K.N.P. in de gemeenten, waar zij wel meedeed, mag het vergelijkingscijfer van de K.V.P. voor de Kamerverkiezingen op 31% gesteld worden; dat is vrijwel gelijk aan het behaalde percentage in 1948.

2. De P.v.d.A. zou bij Kamerverkiezingen zeker stemmen behaald hebben in de gemeenten, waarin zij nu niet aan de verkiezingen deelnam. Als vergelijkingscijfer is daarom pl.m. 29% verantwoord. Zij is dus, dank zij het verlies van de C.P.N., stationnair gebleven, vergeleken bij 1952, en heeft dus „doorbraak"-stemmen van het vorig jaar verloren.

3. A.R. en C.H. hebben tezamen een iets hoger percentage dan in 1952. Zij waren gezamenlijk in 1952 sterker gezakt dan de K.V.P. en zijn aanmerkelijk minder in herstel. Aangenomen mag worden, dat met name de A.R. nauwelijks van enig herstel zal mogen spreken.

4. De V.V.D., die in vele gemeenten niet uitkwam, zal een hoger vergelijkingscijfer moeten hebben dan het percentage in het overzicht vermeld. Zij heeft haar positie van 1952 ongetwijfeld gehandhaafd, overigens met merkwaardige „ups en downs".

5. De C.P.N. heeft opnieuw verloren. Omdat zij in zo weinig gemeenten aan de verkiezingen deelnam, is een landelijke vergelijking met 1952 niet wel mogelijk.

T. CNOSSEN

ACTIEVE EMIGRATIEPOLITIEK

De Nederlandse regering neemt ten aanzien van emigratie een positief standpunt in. Zij staat een actieve emigratiepolitiek voor.

Emigratie en industrialisatie zijn de twee voornaamste middelen om het evenwicht tussen bevolkingsvermeerdering en werkgelegenheid te bewaren. Het is de vraag of in dit verband het accent niet al te eenzijdig wordt gelegd omdat handel, scheepvaart en tourisme, gezien de cijfers evenzeer een belangrijke factor vormen.

Zeker is, dat we geen enkel middel tot verhoging van de welvaart kunnen missen. Nu is emigratie geen direct middel tot stimulering van de welvaart, doch zij helpt wel terdege mede om de moeilijkheden, die ontstaan door een te groot aanbod van werkkrachten bij een beperkte opnemingscapaciteit van onze arbeidsmarkt, te verminderen.

In de tweede Emigratie-nota wordt grif erkend: „Indien de emigratie in de komende jaren geen verlichting zou brengen, zou de taakstelling voor de industrialisatie in deze periode zeer zwaar worden"!

Opvoering van het tempo der industrialisatie wordt gezien de zware investeringslasten, de afzetmogelijkheden, de ondernemersinitiatieven, de technische bekwaamheden van de productieleiders en de scholing van arbeiders niet wel mogelijk geacht.

Letterlijk wordt vervolgens gezegd: „Uit deze omstandigheden volgt, dat het geboden is de emigratie zoveel mogelijk te bevorderen binnen de grenzen welke bepaald worden enerzijds door de emigratiebereidheid der Nederlanders en anderzijds door het immigratiebeleid van de regeringen der immigratielanden."

Gezien de zo juist genoemde begrenzing, waarvan de ontwikkeling van de emigratie afhankelijk is, kan de Regering zich bezwaarlijk aan een doelstelling met betrekking tot de omvang van de emigratie binden.

„Het mag evenwel wenselijk heten in de komende vijf jaar (1953 t/m 1957) emigratie ten belope van ongeveer de helft van de aanwas der beroepsbevolking na te streven, daar zulks de oplossing van het vraagstuk der werkgelegenheid zeer ten goede zou komen."

Temeer klemt dit, zo wordt er nog op gewezen, omdat de toeneming van de beroepsbevolking in de genoemde jaren op gemiddeld 48.000 personen per jaar wordt geraamd, een aantal, dat in de jaren 1958-1963 nog sterk zal toenemen.

Het in de Emigratie-nota genoemde getal is nog in geen enkel jaar bereikt.

In 1952 behaalde de emigratie een topcijfer nl. 48.690. Hiervan waren circa 18.000 mannen tussen de 15-55 jaar. Het aantal vrouwen, dat vertrok in deze leeftijdsklasse bedroeg ongeveer 12.000. Naar de verhouding van de beroepstelling van 1947 zou mogen worden gerekend op ongeveer een getal van 3.000 vrouwen, dat tot de beroepsbevolking gerekend moet worden. Volgens de aangehouden statistiek vertrokken 17.137 mannelijke- en 2.738 vrouwelijke beroepsbeoefenaren.

Ook in het licht van het gestelde doel zijn dit belangrijke cijfers, al is te vrezen, dat 1953 niet onbelangrijk zal achterblijven bij het vorige jaar.

Noch de emigratiebereidheid der Nederlanders, noch de immigratie-directieven der ontvangende landen zijn constante factoren en deze wisselvalligheid is van invloed op het aantal vertrekkenden.

De animo onder onze landgenoten wordt in de voornaamste plaats bepaald door de ervaringen van hen, die voorgingen.

Gaat het de één goed, dan volgt de ander.

Zijn er tegenslagen dan komt de aarzeling en neemt de aanmelding af. Toch zou het aantal gegadigden zeker groot genoeg zijn, indien niet de toelating door sommige landen in sterke mate aan banden werd gelegd en de selectie zich niet richtte op dikwijls dezelfde categorieën emigranten.

Alle landen willen gaarne agrariërs, bij voorkeur die met de gemengde bedrijfsvorm op de hoogte zijn, en vakbekwame arbeiders in de technische vakken toelaten.

Doch daarnevens zijn duizenden, uit oogpunt van persoonlijkheid, goede wil en gezinssamenstelling zeer geschikte emigranten niet in de gelegenheid om aan hun wens gevolg te geven. Zij krijgen eenvoudig de kans niet.

Dit ligt niet aan de Nederlandse Regering. Deze is bereid om op ruime schaal medewerking te verlenen.

De toekenning van subsidie geschiedt algemeen, al is er nog een theoretische beperking voor degenen, die sleutelposities innemen; de mogelijkheid tot her- en omscholing is aanwezig, de deviezenbepalingen zijn aanzienlijk verruimd.

En ook in de samenwerking met het maatschappelijk georganiseerde leven wordt een poging gedaan om de emigratie op een nationaal niveau te brengen.

De Wet op de Organen voor de emigratie, een jaar geleden bekrachtigd, is thans in uitvoering. Emigratiebestuur en Emigratie-raad zijn in functie en op 1 Juli a.s. gaat de Emigratiedienst functionneren. De praktijk zal leren in hoeverre hier samenwerking in reële zin tot stand komt.

Ook al beantwoordt de Wet naar onze mening niet geheel aan het ideaal en is het de vraag of de goede intenties in de Memorie van Toelichting op deze Wet neergelegd, bedoelend het tot stand brengen van een „gemengd orgaan" in vervulling gaan, toch zien we in de nieuwe situatie een belangrijke verbetering vergeleken bij de oude. Want hoe belangrijk emigratie ook is als een der pijlers voor de z.g.n. werkgelegenheidspolitiek, zij wordt er o.i. niet door bepaald.

In de nieuwe op de Wet rustende organen is het mogelijk aan alle aspecten ervan recht te doen.

Daarnevens blijft activiteit in gezonde zin van onder op, door het maatschappelijk leven niet alleen mogelijk, doch deze directe bemoeienis met de emigratie is een element van de opbouw.

Elke poging om van Overheidswege het ambtelijke hier te doen overheersen, dient te worden afgewezen.

Wij willen beginnen met ons vertrouwen uit te spreken in de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en ook in de Commissaris voor de Emigratie, tevens voorzitter van het Emigratiebestuur, doch bij het uitsteken van onze hand geven wij niets prijs van eigen zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

Het gevaar dreigt in dit opzicht niet zozeer vanuit de „Beleidssector", dan wel bij de uitvoering, waarbij een bepaalde ambtelijke instantie in een gekunstelde samenwerking met de zgn. algemene Centrale, toch de hegemonie nastreeft.

Het A.R. Kamerlid Biewenga kreeg op zijn vragen hierover in de Kamer gesteld, nog geen afdoend antwoord.

Er dreigt ook gevaar van de zijde van hen, die in het „algemene" de enige basis voor denken en handelen zoeken.

Zo decreteerde een liberaal Eerste Kamerlid reeds, dat het de Calvinistische Nederlanders verboden zou zijn om in de immigratielanden te streven naar een kerkformatie, die op grond van hun belijdenis door hen noodzakelijk wordt geacht.

Al deze dingen behoeven ons niet te verontrusten, mits de uiterste waakzaamheid wordt betracht.

Het is mede hierom, dat wij van onze kerkelijke, politieke- en maatschappelijke instanties de volle belangstelling vragen voor de emigratie, een der meest actuele en belangrijke vraagstukken, die ons volk vandaag in zijn geheel raken.

Werkgelegenheid
EN LOONPOLITIEK

Patrimonium schrijft:

Nieuwe dogma's

Onze tijd gaat er prat op met allerlei dogma's volledig te hebben afgerekend. Men gelooft alleen, wat men ziet en rekent alleen met datgene, wat geteld kan worden.

Maar tegelijkertijd komen er nieuwe dogma's op. Zij liggen op het terrein van de techniek en de economie. Men gelooft in de volledige werkgelegenheid; men gelooft eveneens dat de geleide loonpolitiek één der middelen is om haar te verwezenlijken. O zeker, als men de aanhangers dezer dogma's op de man af vraagt, of de staat inderdaad volledige werkgelegenheid in de zin van productieve, zinvolle arbeid, garanderen kan, worden wel enkele reserves in acht genomen. Men herinnert zich dan plotseling, dat met name ons land in sterke mate van het buitenland afhankelijk is en dus zijn economisch lot niet in eigen handen heeft. Des te erger is het, dat de burger van dit land in de waan wordt gebracht, dat de gemeenschap hem werkgelegenheid kán en dus ook moét verschaffen.

Tevens wordt hem daarbij gesuggereerd, dat vrije loonvorming daaraan ten offer moet worden gebracht. En als dan opgemerkt wordt, dat dit leiden moet tot aantasting van de vrijheid en verantwoordelijkheid van de arbeiders, dan wordt ons te verstaan gegeven, dat hetgeen bitter in de mond is, nu eenmaal voor ons (economisch) hart gezond is.

Hoe doet men het in het buitenland?

Nu heeft de wereld enkele duizenden jaren gedraaid zonder een loonpolitiek, zoals we die thans kennen. Sterker nog — men vergeet, dat ook nu nog de vrije loonvorming regel, de geleide loonpolitiek uitzondering is. Wellicht kan naast ons land alleen Zweden — — doch stellig in mindere mate — Engeland worden genoemd als bolwerken van een gecentraliseerde loonpolitiek. In laatstgenoemd land schijnt zij te wankelen. zoals blijkt uit een artikel in „The Economist" van 9 Mei 1953, waarin wordt medegedeeld, dat de arbeiders in de metaalindustrie een loonsverhoging eisen van 15 %.

Het is bekend, dat de voornaamste hinderpaal voor de verwerkelijking van de Benelux gelegen is in de krampachtigheid, waarmee onzerzijds aan de geleide loonpolitiek wordt vastgehouden. Inplaats dat de Belgische zienswijze ons tot nadenken stemt, maakt zij ons alleen maar opgeblazen. Wij doen maar net of die Belgen zoiets als economische barbaren zijn. Stel U voor, ze hebben niet eens zoveel en niet eens zulke betrouwbare statistieken als wij! Je mag er gewoon niet aan denken!

De schijn wordt gewekt, dat de gehele wereld geknield ligt voor de geleide loonpolitiek. Niets is minder waar dan dat. Een paar voorbeelden.

In het Weekbulletin van het C.N.V. van 12 Maart 1953 lezen we, overgenomen uit het orgaan van het Zwitsers Evangelisch Verbond van Werknemers, dat de Zwitserse Bondsraad verklaarde: „Bij ons geldt het principe, dat de vaststelling der lonen een materie is voor een overeenkomst tussen werkgever en werknemers, zomede voor die tussen hun resp. organisaties en dat de regering slechts daar moet ingrijpen, waar uitgesproken misstanden bestaan en de direct betrokkenen zelf niet in staat zijn de verhoudingen behoorlijk te regelen.

In het April-nummer van „The American Federationist", het orgaan van de grootste Amerikaanse vakcentrale, zegt de nieuwe president, de Heer Meany, handelend over verplichte arbitrage: „In de eerste plaats berust de hele structuur van onze vakbeweging op de grondslag van de afsluiting van collectieve arbeidsovereenkomsten. Gedwongen arbitrage doodt automatisch de vrije collectieve onderhandelingen. In de tweede plaats moet verplichte arbitrage van regeringswege leiden tot vaststelling van lonen en prijzen door de regering. Dat zou de dood betekenen voor een vrije economie.

Genoeg om duidelijk te maken, dat noch in Zwitserland noch in de Verenigde Staten ook maar enige sympathie te vinden is voor een geleide loonpolitiek. En durft men te beweren, dat het hier achterlijke landen betreft? Of meent men, dat het vraagstuk van de werkgelegenheid de Zwitserse bondsraad en de Amerikaanse vakverenigingsleider niet ter harte gaan?

Kentering?

Is er in de opvatting hier te lande een kentering waar te nemen? Dit schijnt inderdaad het geval te zijn.

Het spreekt daarbij vanzelf, dat men van socialistische zijde met alle kracht aan de geleide loonpolitiek vasthoudt. De tegenwoordige Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid zegt in zijn door het N.V.V. uitgegeven brochure „Loonpolitiek": „De loon- en prijspolitiek, gelijk de overheid deze tot dusver met onze medewerking, zij het niet zonder onze critiek, heeft trachten te voeren, is niet alleen een kind van de nood van deze tijd. Achter deze loon- en prijspolitiek zit het streven naar de totstandkoming van een sociale en economische ordening, die in de plaats van macht en willekeur, zoals deze vroeger heersten op het sociale terrein een rechtsorde van de arbeid wil stellen". Vrij vertaald: de loopolitiek is één van de voornaamste middelen tot verwezenlijking van het socialisme.

Zowel in de kringen van het C.N.V. als van de K.A.B. kan men echter andere klanken beluisteren. Zo wordt in het orgaan van de K.A.B. „Ruim Zicht" van 1 Juni 1953 een pleidooi gevoerd voor meer vrijheid in de loonvorming.

De moeilijkheid is echter, dat men onder deze „vrijheid" niet altijd hetzelfde verstaat. Wij hopen dan ook in een volgend artikel eens na te gaan, in welke zin de loonvorming „vrij" dient te zijn. O.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

1. ALKMAAR

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	7267	36.0	9	6745	30.9	**7720**	**35.5**	**10**
2. PvdA	6618	32.8	9	7616	34.9	**7223**	**33.2**	**10**
3. VVD	2233	11.0	3	2388	11.0	**2426**	**11.1**	**3**
4. PCG	2362	11.7	2	2326	10.7	**2366**	**10.9**	**3**
5. CPN	1727	8.5	2	1600	7.4	**1360**	**6.2**	**1**
6. Vr. D.B.	338	1.6	—	—	—	**223**	**1**	**0**
7. Bonsema	—	—	—	—	—	**457**	**2.1**	**0**
KNP	—	—	—	757	3.5	**—**	**—**	**—**
Ov. part.	—	—	—	338	1.6	**—**	**—**	**—**
Totaal	20207	100	25	21770	100	**21775**	**100**	**27**

De uitslag van Alkmaar is niet teleurstellend. De P.C.G. wist een zetel winst te behalen en kwam van 2 op 3. In Alkmaar zijn thans 2 A.R. en 1 C.H. raadsleden. Het stemmenpercentage was een fractie beter dan in 1952, maar bleef achter bij de raadsverkiezing van 1949. Dat desondanks een zetel winst werd verkregen is goeddeels te danken aan de omstandigheid, dat het aantal raadszetels is uitgebreid van 25 op 27. De K.V.P. heeft zich nagenoeg hersteld van haar achteruitgang in 1952 en veroverde eveneens een zetel. De P.v.d.A. kreeg een zetel ten koste van de C.P.N. In 1946 werkten A.R. en C.H. samen en verkregen zij 10.4 %. In 1949 kwamen zij met afzonderlijke lijsten uit en toen verkreeg de A.R. 5.9 % en de C.H. 5.8 %.

2. ALMELO

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	6724	32.0	9	8505	35.5	**8905**	**37.4**	**11**
2. PCG	4239	20.1	6	4053	16.9	**4379**	**18.4**	**5**
3. KVP	4831	23.0	6	5386	22.4	**5514**	**23.2**	**6**
4. CPN	3131	14.9	4	2879	12.0	**2349**	**9.9**	**2**
5. VVD	2095	10.0	2	2501	10.4	**2509**	**10.5**	**3**
6. GPV	—	—	—	—	—	**138**	**0.6**	**0**
KNP	—	—	—	239	1.0	**—**	**—**	**—**
Over. part.	—	—	—	441	1.8	**—**	**—**	**—**
Totaal	21020	100	27	24004	100	**23794**	**100**	**27**

In 1949 vierde men van onze kant in Almelo een groot feest. Daar was reden toe. In 1946 verkreeg de A.R. 9.1 % en de C.H. 6 % van het aantal stemmen, terwijl 2 A.R. en 1 C.H. tot raadslid werden verkozen. In 1949 kwam men uit met een P.C.G.-lijst, die 20.1 % van het aantal stemmen verwierf en 6 zetels. Die P.C.G. bestond uit 2 A.R., 2 C.H. en 2 Christen Democraten. Ditmaal daalde het percentage tot 18.4 % en het aantal zetels tot 5. Het aantal A.R. zetels bleef 2. Het verlies is voor een deel toe te schrijven aan het G.P.V.

3. ALPHEN AAN DE RIJN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. CHU	3061	30.6	6	2852	26.0	**3006**	**27.8**	**5**
2. AR/SGP	2567	25.6	5	2933	26.7	**2701**	**25**	**5**
3. KVP	2056	20.5	4	2142	19.6	**2300**	**21.3**	**4**
4. PvdA	1711	17.1	3	2080	19.0	**2153**	**19.9**	**4**
5. VVD	616	6.2	1	637	5.8	**652**	**6**	**1**
KNP	—	—	—	128	1.2	**—**	**—**	**—**
Over. part.	—	—	—	185	1.7	**—**	**—**	**—**
Totaal	10011	100	19	10957	100	**10812**	**100**	**19**

In Alphen heeft de C.H. een zetel verloren aan de P.v.d.A. De A.R. en de S.G.P. werkten èn in 1949 èn in 1953 samen en wisten hun 5 zetels te handhaven. Overigens spreken de cijfers voor zich zelf. De P.v.d.A. heeft een zetel gewonnen.

4. AMERSFOORT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	8156	29.4	10	9786	31.2	**9805**	**31.5**	**11**
2. KVP	6968	25.1	8	6881	22.0	**7698**	**24.8**	**9**
3. CHU	4280	15.4	5	3746	12.0	**4689**	**15.1**	**5**
4. AR/SGP	3062	11.0	3	4037	12.8	**3511**	**11.3**	**4**
5. CPN	1929	7.0	2	1687	5.4	**1362**	**4.4**	**1**
6. VVD	2806	10.1	3	3314	10.6	**3333**	**10.7**	**3**
7. GPV	553	2.0	—	632	2.0	**687**	**2.2**	**0**
KNP	—	—	—	690	2.2	**—**	**—**	**—**
Over. part.	—	—	—	569	1.8	**—**	**—**	**—**
Totaal	27754	100	31	31342	100	**31085**	**100**	**33**

De raad is met twee zetels uitgebreid. De A.R. samenwerkend met de S.G.P. heeft een dezer beide zetels kunnen veroveren. De andere zetel viel aan de K.V.P. ten deel, terwijl ook hier de P.v.d.A. een zetel won ten koste van de C.P.N. Overigens was de zetelverdeling voor ons zeer gunstig want met 3511 stemmen kregen wij 4 zetels en de V.V.D. met 3333 slechts 3 zetels. Samenwerking van A.R. en C.H. met medewerking van het G.P.V. zou een zeer goede kans hebben gemaakt op de 10e zetel voor de combinatie.

5. AMSTERDAM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	132399	30.5	14	164264	35.1	**168227**	**35.5**	**17**
2. CPN	111874	25.7	12	104538	22.4	**103435**	**21.9**	**10**
3. KVP	81850	18.8	9	71569	15.3	**79716**	**16.8**	**8**
4. PCG	61929	14.2	6	55849	11.9	**58156**	**12.3**	**5**
5. VVD	44759	10.3	4	49856	10.7	**56136**	**11.9**	**5**
6. KNP	—	—	—	10846	2.3	**7578**	**1.6**	**0**
Ov. part.	2206	0.5	—	10758	2.3	**—**	**—**	**—**
Totaal	435017	100	45	467680	100	**473248**	**100**	**45**

Een zetel verloren. Een triest resultaat? Ten dele. Want de uitslag van 1949 met een percentage van 14.2 was wel zeer gunstig voor Amsterdam. Het is een schrale troost. Opmerkelijk voor Amsterdam is dat het grootste verlies geleden werd in de meer gegoede wijken, zodat aangenomen moet worden dat verloren werd naar de kant van de V.V.D. Deze opmerking werd ook in den Haag gemaakt waar men het zelfde verschijnsel heeft geconstateerd. In Amsterdam en den Haag behaalde de V.V.D. trouwens een zetel winst. Met een goede 1500 stemmen meer zouden wij trouwens de 6de zetel hebben behouden. Er is dus geen reden de moed te laten zakken. De grote winst is overigens voor de P.v.d.A. welke tot 17 is geklommen, terwijl de C.P.N. thans met 10 zetels genoegen moet nemen. In 1946 hadden deze partijen ieder 15 zetels en telde de V.V.D. slechts 2 raadsleden. Dat is samen 32. De Communisten verloren sedert 1949 vijf zetels waarvan er twee naar de P.v.d.A. zijn gegaan en 3 naar.... de V.V.D.? Zo mag men het niet stellen. Maar het uiteindelijk resultaat van allerlei verschuivingen is het wel en het is goed daarop te letten.

6. APELDOORN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. CHU	11572	27.5	11	9927	20.5	**12041**	**25.4**	**10**
1. AR	5771	13.7	5	6583	13.6	**5783**	**12.2**	**5**
2. PvdA	13039	30.9	12	16379	33.6	**15020**	**31.7**	**12**
3. KVP	5252	12.5	4	5533	11.4	**6136**	**13**	**5**
4. CPN	1642	3.9	1	1726	3.6	**1902**	**4**	**1**
5. VVD	4870	11.5	4	5924	12.2	**5398**	**11.4**	**4**
6. SGP	—	—	—	1032	2.1	**1091**	**2.3**	**—**
KNP	—	—	—	758	1.6	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	666	1.4	—	—	—
Totaal	42146	100	37	48528	100	**47371**	**100**	**37**

In Apeldoorn waren de A.R. zeer verheugd en dat niet zonder reden. Want zij het op een benauwde manier, de vijfde zetel werd gewonnen. Voor de niet ingewijde is dat wat vreemd. Maar in 1949 werd samen met de S.G.P. 13.7 % van het aantal stemmen verworven en 5 zetels waarvan 4 A.R. en 1 S.G.P. Ditmaal kwam de S.G.P. met een eigen lijst uit, maar een zetel haalde zij niet. De A.R. dank zij de techniek van lijstverbinding met de C.H.U. Dit is iets te veel gezegd. Maar zonder die lijstverbinding zou het toch wel op het randje af zijn geweest. Bij 13 zetels voor de P.v.d.A. een gemiddelde van 1156 en voor ons is het gemiddelde nu 1157. Leert iedere verkiezing niet dat enkele stemmen meer of minder beslissen over zetelwinst en zetelverlies. Desondanks gaat het G.P.V. met haar afbrekend werk door. Zelf kansloos interesseert het haar niet of een socialist of een Antirevolutionair gekozen wordt. De C.H. heeft in Apeldoorn weer veel van haar aanhang van de P.v.d.A. teruggewonnen bij 1952 vergeleken en wij constateren dat met vreugde.

7. ARNHEM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	18247	35.1	15	22534	37.9	**22590**	**37.9**	**16**
2. KVP	15760	30.3	12	15753	26.6	**17983**	**30.2**	**12**
3. CHU	6020	11.6	4	4734	8.0	**6282**	**10.5**	**4**
4. VVD	3738	7.2	3	5827	9.8	**6094**	**10.2**	**4**
5. CPN	2678	5.2	2	2380	4.0	**1727**	**2.9**	**1**
6. AR	3313	6.4	2	4614	7.8	**3624**	**6.1**	**2**
KNP	—	—	—	1590	2.7	—	—	—
Ov. part.	2198	4.2	1	1850	3.2	**1319**	**2.2**	**0**
Totaal	51954	100	39	59282	100	**59619**	**100**	**39**

Neen, moedgevend is de uitslag niet. Onze twee zetels hebben wij behouden. Maar er is achteruitgang, ook bij 1949 vergeleken. Er zit geen schot in de zaak. Bij de Kamerverkiezingen in 1952 nog 1000 stemmen achteruit. Combinatie met de C.H. verdient wel overweging. Nu is onze kiesdeler 1812 en die van de P.v.d.A. is 1412. Met de C.H. samen is de kiesdeler 1415, dus een zetel meer. In grote gemeenten moet op die samenwerking worden aangestuurd. Te meer daar in de raad dikwijls reeds samenwerking in fractieverband is verkregen. Het moet wel! Wat kunnen wij met 2 man in een raad van 39 leden. Ook al geeft het geen zetelwinst dan pleiten er in zulk een geval nog argumenten voor. Een fractie van 6 man is tenminste nog iets! Onzerzijds is het wel geprobeerd maar de C.H. oordeelde voor ditmaal anders.

8. ASSEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	5364	48.3	10	5907	46.2	**5947**	**47.2**	**11**
2. AR	2162	19.5	4	2002	15.7	**1979**	**15.7**	**3**
3. VVD	1869	16.9	3	1724	13.5	**1910**	**15.2**	**3**
4. CHU	1172	10.6	2	1125	8.8	**1233**	**9.8**	**2**
5. CPN	526	4.7	—	627	4.9	**442**	**3.5**	**0**
6. GPV	—	—	—	494	4.0	**524**	**4.1**	**1**
7. KVP	—	—	—	479	3.8	**564**	**4.5**	**1**
KNP	—	—	—	95	0.7	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	323	2.4	—	—	—
Totaal	11093	100	19	12776	100	**12599**	**100**	**21**

Zetelverlies voor ons! Men had het zien aankomen. In 1949 stemde het G.P.V. nog A.R. Thans kwam zij met een eigen lijst. Toch is het een pijnlijk verlies want de raad is van 19 op 21 leden gekomen. Twee nieuwe partijen doen haar intrede in de Raad van Assen. Het G.P.V. ziet een vertegenwoordiger gekozen en ook de K.V.P. is er eindelijk in geslaagd een man in de raad te brengen. De P.v.d.A., hoewel haar stemmental iets daalde, boekte door gunstige zetelverdeling een zetel winst. Ook in Assen was onzerzijds de bereidheid tot samenwerken met de C.H. aanwezig. Het is niet gelukt. Indien wel, het G.P.V. zou geen zetel hebben verkregen en de P.C.G. zou geen verlies hebben geleden.

9. BARNEVELD

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. CHU	3775	43.4	7	3218	30.3	**4207**	**44.3**	**9**
2. AR	1903	21.9	4	2223	20.9	**1893**	**19.9**	**4**
3. SGP	1480	17.0	3	1989	18.7	**1479**	**15.6**	**3**
4. PvdA	958	11.0	2	1607	15.1	**1243**	**13.1**	**2**
5. KVP	588	6.7	1	712	6.7	**588**	**6.2**	**1**
6. GPV	—	—	—	88	0.8	**85**	**0.9**	**0**
KNP	—	—	—	120	1.1	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	668	6.4	—	—	—
Totaal	8704	100	17	10625	100	**9495**	**100**	**19**

Barneveld behoort thans ook tot de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners. Het aantal raadszetels werd uitgebreid van 17 tot 19. Met gejuich voor de C.H. die op beide zetels beslag wist te leggen en van 7 op 9 kwam, hetgeen een felicitatie waard is. Vooral wanneer men de stemcijfers met 1952 vergelijkt. De A.R. handhaafde haar 4 zetels, de S.G.P. haar 3.

10. BERGEN OP ZOOM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
KVP	—	—	—	7897	53.0	—	—	—
RK lijsten	9935	75.0	17	—	—	**9206**	**61.8**	**15**
PvdA	1424	10.7	2	3451	23.2	**2241**	**15**	**3**
AR/CHU	753	5.7	1	998	6.7	**735**	**4.9**	**1**
CPN	162	1.2	—	185	1.2	—	—	—
KNP	—	—	—	1583	10.6	**1977**	**13.3**	**3**
VVD	267	2.0	—	643	4.3	**737**	**5**	**1**
Ov. partijen	719	5.4	1	151	1.0	—	—	—
Totaal	13260	100	21	14908	100	**14896**	**100**	**23**

Merkwaardig daar de Roomse activiteit. De K.V.P. heeft daar blijkbaar niet eens een lijst ingediend. De verschillende Roomse lijsten kregen 15 zetels en verloren er twee. De

K.N.P. verovert hier 3 zetels. De P.v.d.A. krijgt veel minder stemmen dan in 1952, maar gaat bij 1949 vergeleken toch vooruit en wint een zetel. De V.V.D. doet haar intrede in de Raad. Het aantal raadszetels is uitgebreid van 21 tot 23. Beide zetels worden door niet Roomse partijen bezet. De P.C.G. heeft vermoedelijk stemmen verloren aan de V.V.D.

11. BEVERWIJK

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	5999	45.1	10	6156	39.4	**6682**	**44.5**	**10**
2. PvdA	2780	20.9	4	4094	26.3	**3944**	**26.3**	**6**
3. VVD	834	6.3	2	1073	6.9	**849**	**5.6**	**1**
4. AR	786	5.9	1	903	5.8	**763**	**5**	**1**
5. CHU	1121	8.4	1	671	4.3	**1181**	**7.9**	**1**
6. CPN	1782	13.4	3	2000	12.8	**1247**	**8.3**	**2**
7. Partijlozen	—	—	—	—	—	**347**	**2.3**	—
KNP	—	—	—	400	2.6	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	297	1.9	—	—	—
Totaal	13302	100	21	15594	100	**15013**	**100**	**21**

In Beverwijk vierde de P.v.d.A. feest door twee zetels te winnen en wel ten koste van de V.V.D. en van de C.P.N. In Beverwijk hebben de C.H. en de A.R. in 1949 samen gewerkt. Het resultaat was toen matig, want gezamenlijk werd slechts 10.9 % van het aantal stemmen verkregen. In 1949 trokken A.R. en C.H. gescheiden op en zij verkregen 14.3 %, hetgeen dus een belangrijke verbetering was. Nu kregen zij, weer gescheiden optrekkend, 13 %. Maar telkens hadden beiden 1 zetel. Wat dat aangaat maakt het geen verschil.

12. BLOEMENDAAL

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. VVD	3077	32.5	6	2903	27.7	**3519**	**34.5**	**6**
2. KVP	2482	26.2	5	1949	18.5	**2629**	**25.8**	**4**
3. PCG	1879	19.8	4	2051	19.5	**2025**	**19.8**	**3**
4. PvdA	1849	19.5	4	2165	20.6	**2044**	**19.9**	**4**
5. CPN	189	2.0	—	149	1.4	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	1287	12.3	—	—	—
Totaal	9476	100	19	10504	100	**10217**	**100**	**17**

In de gemeente Bloemendaal is het aantal inwoners zodanig gedaald dat het aantal raadsleden werd verminderd van 19 tot 17. Zowel de K.V.P. als de P.C.G. verloren een zetel. De P.v.d.A. is de lachende partij. Met 19 stemmen meer heeft zij een zetel meer dan de P.C.G. Is er in Bloemendaal voldoende activiteit geweest? Heeft men volmachten laten tekenen? Men ziet het opnieuw. Een paar stemmen geven de doorslag.

13. BREDA

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	27187	65.7	26	25039	53.8	**21411**	**46.3**	**18**
2. PvdA	8724	21.1	8	10837	23.3	**10769**	**23.3**	**9**
3. Kath. l. M.	—	—	—	—	—	**6298**	**13.6**	**5**
4. PCG	2687	6.5	2	2575	5.5	**2489**	**5.4**	**2**
5. VVD	1998	4.8	1	2440	5.2	**2478**	**5.3**	**2**
6. CPN	771	1.9	—	932	2.0	**425**	**0.9**	**0**
7. KNP	—	—	—	4182	9.0	**1639**	**3.5**	**1**
8. Van Swol	—	—	—	—	—	**781**	**1.7**	**0**
Ov. part.	—	—	—	536	1.2	—	—	—
Totaal	41367	100	37	46541	100	**46290**	**100**	**37**

De P.v.d.A. en de V.V.D. boekten in Breda een zetel winst. De P.C.G. heeft ook hier vermoedelijk een veer aan de V.V.D. moeten laten al wist zij haar 2 zetels gelukkig te behouden. De K.V.P. leed zwaar verlies en wel 8 zetels, waarvan 5 aan een wilde Roomse lijst en 1 aan de K.N.P.

14. BRUNSSUM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	3812	47.4	8	5846	62.0	**3746**	**38.8**	**8**
2. K.D.Bl.	—	—	—	—	—	**2070**	**21.4**	**4**
3. PvdA	1015	12.6	2	1923	20.4	**1302**	**13.5**	**3**
4. Herinx	1864	23.2	4	—	—	**664**	**6.9**	**1**
5. AR	358	4.4	1	319	3.4	**337**	**3.5**	**0**
6. CHU	358	4.5	1	296	3.1	**458**	**4.7**	**1**
7. CPN	636	7.9	1	604	6.4	**427**	**4.4**	**1**
8. Borger	—	—	—	—	—	**595**	**6.2**	**1**
9. GPV	—	—	—	55	0.6	**53**	**0.6**	**0**
KNP	—	—	—	287	3.1	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	89	1.0	—	—	—
Totaal	8043	100	17	9419	100	**9652**	**100**	**19**

Een Zuid-Limburgse gemeente wier raad thans voor het eerst 19 leden telt en die daarmede tot de grote gemeenten is toegetreden. Helaas heeft de A.R. desondanks haar enige zetel verloren. Gelukkig heeft de C.H. haar zetel weten te behouden. Dat men hier niet tot samenwerking heeft kunnen komen is te betreuren. De uitslag van 1949 gaf beiden een zetel, maar op grond van de grootste overschotten. Dat gaat niet meer als men tot een gemeente van meer dan 20.000 inwoners is uitgegroeid. Onder deze omstandigheden kan alleen samenwerking het grootste rendement opleveren. Over het G.P.V. verspillen wij hier maar geen woord. Geen schijn van kans en toch.....

15. BUSSUM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	5252	31.1	7	4285	22.4	**4946**	**26.2**	**7**
2. PCG	3989	23.7	6	3938	20.6	**3898**	**20.6**	**5**
3. PvdA	3434	20.4	5	4614	24.1	**4595**	**24.3**	**6**
4. VVD	3191	18.9	4	3243	16.9	**3594**	**19**	**5**
5. CPN	989	5.9	1	947	4.9	**744**	**4**	**1**
6. GPV	—	—	—	61	—	**148**	**0.8**	**0**
7. KNP	—	—	—	1382	7.2	**968**	**5.1**	**1**
Ov. part.	—	—	—	685	3.9	—	—	—
Totaal	16855	100	23	19155	100	**18893**	**100**	**25**

Een gevoelig verlies voor de P.C.G. in stemmental dat het verlies van een zetel tengevolge heeft gehad. Het G.P.V. heeft het hare daartoe bijgedragen. Dit verlies treft te zwaarder daar de raad met 2 zetels is uitgebreid. De P.v.d.A. en de V.V.D. en de K.N.P. gingen met ieder een zetel winst strijken. Zijn interne strubbelingen wellicht mee de oorzaak geweest? Wij hoorden verluiden van acties voor voorkeurstemmen, maar het rechte weten wij er niet van. Overigens mag wel de vraag gesteld worden of de prijs voor de samenwerking met de C.H. in Bussum niet te hoog is.

Wasserij Jan Snel
NEDERHORST DEN BERG Telefoon K 2945-221

16. DELFT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. KVP	9763	30.6	11	9345	26.5	**10352**	**29.2**	**10**
2. PvdA	10295	32.3	11	12047	34.2	**12704**	**35.9**	**13**
3. CHU	2777	8.7	3	2471	7.0	**3067**	**8.7**	**3**
4. AR	3367	10.6	3	3753	10.6	**3253**	**9.2**	**3**
5. CPN	2290	7.2	2	2231	6.3	**1795**	**5.1**	**1**
6. S.G.P.	1088	3.4	1	1114	3.2	**1207**	**3.4**	**1**
7. VVD	2159	6.8	2	3003	8.5	**2858**	**8.1**	**2**
8. GPV	—	—	—	108	—	**142**	**0.4**	**—**
KNP	—	—	—	952	2.7	—	—	—
Ov. part.	118	0.4	—	232	1.0	—	—	—
Totaal	31857	100	33	35256	100	**35378**	**100**	**33**

Wij hebben weer 3 zetels en mogen daar blij mee zijn. Ook in Delft wil het niet! Daar moesten vergelijkenderwijs veel meer mogelijkheden zijn. Ons percentage is er weer gedaald, ook bij 1949 vergeleken. Het G.P.V. heeft daar overigens deel aan. Waarom ook niet? De P.v.d.A. won 2 zetels. Een ten koste van de K.V.P. en een ten koste van de C.P.N. De V.V.D. verbeterde haar stemmental aanmerkelijk.

17. DEVENTER

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	8868	37.1	11	10748	40.0	**11446**	**42.3**	**13**
2. CPN	4385	18.3	5	3999	14.9	**3590**	**13.3**	**4**
3. VVD	3427	14.3	4	3599	13.4	**3505**	**12.9**	**3**
4. KVP	4621	19.3	5	4808	17.9	**5273**	**19.5**	**6**
5. PCG	2634	11.0	2	2966	11.0	**3260**	**12**	**3**
KNP	—	—	—	408	1.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	375	1.3	—	—	—
Totaal	23935	100	27	26903	100	**27074**	**100**	**29**

Dan deed Deventer het beter. De P.C.G. behaalde een zetel winst en kwam van 2 op 3. Hebben wij het wel, dan doet de tweede A.R. zijn intrede in de raad. Wel werd de raad met 2 zetels uitgebreid, maar het stemmental verbeterde wel belangrijk. De P.v.d.A. won 2 zetels, de K.V.P. een zetel, de C.P.N. en de V.V.D. verloren beide een zetel. Het rechtse element, om deze vooroorlogse term weer eens te gebruiken, werd dus in dit zo linkse Deventer krachtig versterkt.

18. DOETINCHEM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	3316	33.6	7	3705	32.9	**4056**	**35.8**	**7**
2. KVP	3225	32.7	6	3488	31.0	**3678**	**32.5**	**6**
3. VVD	1001	10.2	2	1053	9.4	**1323**	**11.7**	**2**
4. PCG	2081	21.1	4	2209	19.6	**2262**	**20**	**4**
KNP	—	—	—	247	2.2	—	—	—
CPN	238	2.4	—	329	2.9	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	221	2.0	—	—	—
Totaal	9861	100	19	11252	100	**11319**	**100**	**19**

De samenstelling van de raad bleef ongewijzigd. De P.C.G. behield haar 2 zetels. Al liep zij in stemmental terug en wel ongeveer evenveel als de V.V.D. toenam. De P.v.d.A. kreeg er de stemmen van de C.P.N. bij, zonder zetelwinst.

19. DORDRECHT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	14316	39.9	14	17064	43.3	**17532**	**44.8**	**17**
2. AR	6056	16.9	6	6061	15.4	**6255**	**16**	**6**
3. KVP	4248	11.9	4	3908	10.0	**4421**	**11.3**	**4**
4. VVD	3942	11.0	4	4420	11.2	**4699**	**12**	**4**
5. CHU	3805	10.6	3	3455	8.8	**3593**	**9.2**	**3**
6. CPN	2413	6.7	2	2285	5.8	**1652**	**4.2**	**1**
7. GPV	—	—	—	109	—	**169**	**0.4**	**0**
8. SGP	818	2.3	—	1090	2.8	**806**	**2.1**	**0**
KNP	—	—	—	550	1.4	—	—	—
Ov. part.	252	0.7	—	418	1.3	—	—	—
Totaal	35850	100	33	39360	100	**39127**	**100**	**35**

Het aantal raadszetels is met 2 vermeerderd. De P.v.d.A. steeg met 3 zetels. Zij ontnam er ook een aan de C.P.N. Voor het overige bleef alles gelijk. Begrijpelijke vreugde bij de confraters van de heer Burger. In 1946 hebben A.R. en C.H. in Dordt samengewerkt met het resultaat dat 27.5 % van het aantal stemmen verkregen werd. Thans bedraagt het percentage 25.2. In 1946 samen 9 zetels, dus geen zetel meer maar de zetelverdeling viel toen ongelukkig uit. Ook voor Dordrecht blijft samenwerking geboden. Het kiesstelsel dwingt er toe.

20. EDE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. CHU	5910	28.1	8	5279	21.1	**6456**	**26.8**	**8**
2. PvdA	4277	20.3	6	5695	22.8	**5445**	**22.6**	**7**
3. AR	4211	20.0	5	5149	20.6	**4566**	**19**	**6**
4. SGP	3207	15.2	4	4831	19.3	**3560**	**14.8**	**4**
5. VVD	2180	10.4	3	1829	7.3	**2260**	**9.4**	**2**
6. KVP	1111	5.3	1	1380	5.5	**1566**	**6.5**	**2**
7. CPN	150	0.7	—	274	1.1	**145**	**0.6**	**0**
8. GPV	—	—	—	55	0.2	**59**	**0.3**	**0**
KNP	—	—	—	247	—	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	268	1.1	—	—	—
Totaal	21046	100	27	25007	100	**24056**	**100**	**29**

Ede levert een demonstratie van de eigenaardigheden van het stelsel d' Hont. Het stemmenpercentage van de A.R. daalt van 20 tot 19 en het aantal zetels stijgt van 5 tot 6. Maar het aantal zetels in de raad is dan ook met 2 vermeerderd. De andere winnaars zijn de P.v.d.A. en de K.V.P., terwijl de V.V.D. een zetel verliest. Men lette er op. De V.V.D. met 2260 stemmen 2 zetels, de A.R. met 4566, niet minder dan 6 zetels. Die 6de zetel kan de volgende keer ook weer zo verloren zijn! Intussen van harte geluk gewenst, al scheelde het dan maar een 50 stemmen. In Ede schijnt de situatie voor samenwerking nog niet gunstig te zijn al wordt er onzerzijds wel voor gevoeld.

21. EINDHOVEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	41281	65.5	26	41163	56.6	**37217**	**52.8**	**22**
2. PvdA	13864	22.0	9	19374	26.6	**19681**	**27.9**	**11**
3. PCG	4105	6.5	2	4133	5.7	**4142**	**5.9**	**2**
4. CPN	1753	2.8	1	1600	2.2	**951**	**1.4**	**0**
5. K. Dem. P.	—	—	—	—	—	**6357**	**9**	**3**
6. VVD	1984	3.2	1	2893	4.0	**2137**	**3**	**1**
KNP	—	—	—	2850	3.9	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	720	1.0	—	—	—
Totaal	62987	100	39	72733	100	**70458**	**100**	**39**

De winnaar is de P.v.d.A. Zij wint twee zetels ten koste van de Roomsen en ten koste van de C.P.N., die daarmede geheel uit de raad is verdwenen. De P.C.G. handhaafde haar 2 zetels, al ging zij bij 1949 vergeleken enigszins achteruit. De zuigkracht van de P.v.d.A? Want de Liberalen ging het evenmin voor de wind.

22. EMMEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	6875	29.6	9	9186	34.9	**5686**	**21.6**	**7**
2. AR	3726	16.1	5	4007	15.3	**3976**	**15.1**	**5**
3. KVP	4031	17.4	5	4523	17.2	**4621**	**17.6**	**6**
4. CHU	3590	15.5	5	3476	13.2	**3773**	**14.4**	**5**
5. VVD	2789	12.0	4	2269	8.6	**2256**	**8.6**	**3**
6. CPN	2171	9.4	3	2446	9.3	**2215**	**8.4**	**3**
7. Gem. Bel.	—	—	—	—	—	**901**	**3.4**	**1**
8. Vrije Soc. P.	—	—	—	—	—	**2870**	**10.9**	**3**
KNP	—	—	—	83	0.3	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	298	1.2	—	—	—
Totaal	23182	100	31	26288	100	**26298**	**100**	**33**

De raad werd met 2 zetels uitgebreid. De socialisten legden op de ene zetel beslag, ook al trokken zij verdeeld op. De Vrije Socialistische Partij verwierf 3 zetels en de P.v.d.A. 7. De K.V.P. verkreeg de andere uitbreidingszetel. De A.R. maakten het niet zo best. Achteruit bij 1949. Achteruit bij 1952. Al wist zij haar zetelaantal van 5 te handhaven. De V.V.D. verloor een zetel aan Gemeentebelangen. Samenwerking met de C.H. zou een zetel winst hebben opgeleverd ten koste van de K.V.P.

23. ENSCHEDE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	15787	29.9	12	18792	31.6	**20150**	**34.3**	**14**
2. KVP	12163	23.1	9	13002	21.9	**13759**	**23.4**	**9**
3. CPN	9680	18.4	7	9199	15.5	**8067**	**13.7**	**5**
4. CHU/AR	9415	17.9	7	8749	14.7	**8452**	**14.4**	**6**
5. VVD	5652	10.7	4	6621	11.1	**6735**	**11.5**	**4**
6. GPV	—	—	—	1300	2.2	**1606**	**2.7**	**1**
KNP	—	—	—	1167	2.0	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	589	1.0	—	—	—
Totaal	52697	100	39	59419	100	**58769**	**100**	**39**

In Enschede werkte opnieuw A.R. en C.H. voor het eerst samen. Dat was verstandig, want het G.P.V. zou ditmaal aan de verkiezing deelnemen. Ook hier kan men zien hoe het op enkele stemmen kan aankomen. De P.v.d.A. heeft 14 zetels met een gemiddelde van 1439. Indien de stemmen van het G.P.V. en de P.C.G. worden samengeteld, danzou bij 7 zetels het gemiddelde zijn 1437. Voor ons is het één zetel verlies. Van 4 komen wij op 3. De P.v.d.A. heeft twee zetels gewonnen, maar de C.P.N. heeft twee zetels verloren.

24. ERMELO

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. CHU 3 l.	4355	46.9	9	3460	28.6	**4161**	**39.8**	**8**
2. PvdA	889	9.6	2	1931	16.0	**1047**	**10.0**	**2**
3. VVD (G.b.)	733	7.9	1	798	6.6	**1249**	**12.0**	**2**
4. SGP	1053	11.4	2	1913	15.8	**1438**	**13.8**	**3**
5. GPV	—	—	—	141	1.2	**126**	**1.2**	**—**
6. AR 2 l.	2230	23.9	5	3151	26.0	**2300**	**22.0**	**4**
7. Ov. part.	34	0.3	—	698	5.8	**130**	**1.2**	**—**
Totaal	9294	100	19	12092	100	**10451**	**100**	**19**

Over vastheid van kiezerscorps gesproken. Men moet van deze verkiezingen eens een statistiek maken. De lijnen schieten omhoog en omlaag. Nu zijn bovenstaande gegevens nog vereenvoudigd. Want de C.H. kwam met 3 lijsten uit en de A.R. met 2. Beiden verloren een zetel. Gemeentebelangen en de S.G.P. legden op deze zetels beslag. De S.G.P. wint hier aan invloed. In 1946 had zij 1 zetel. In 1949 2 en thans 3. Het gaat er in Ermelo bij de gemeenteraadsverkiezingen wel wonderlijk toe. Het schijnt daar moeilijk te zijn de dorpsallures af te leggen. De S.G.P. is met de zetel van de A.R. gaan strijken, mede door het optreden van het G.P.V. Men behoeft dus niet alleen naar de wonderlijke situaties in sommige overwegend R.K. gemeenten te zien. Maar wat de Roomsen zich kunnen veroorloven, dat kunnen de Prot. Chr. groepen niet. Ons verlies, vooral bij de Kamer vergeleken is wel groot.

25. GELEEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	—	—	—	6848	67.0	—	—	—
2. RK lijsten	7092	82.5	16	—	—	**8716**	**82.5**	**16**
3. PvdA	949	11.1	2	1845	18.1	**1360**	**12.9**	**2**
4. KNP	—	—	—	485	4.7	—	—	—
5. PCG	388	4.5	1	504	4.9	**487**	**4.6**	**1**
6. CPN	165	1.9	—	290	2.8	—	—	—
7. Ov. part.	—	—	—	253	2.5	—	—	—
Totaal	8594	100	19	10225	100	**10563**	**100**	**19**

Commentaar overbodig.

26. GOUDA

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	6507	33.3	9	7619	36.1	**8100**	**38**	**10**
2. K.V.P.	4463	22.8	6	4203	19.9	**4794**	**22.5**	**6**
3. AR/SGP	4056	20.7	6	3241	15.3	**3665**	**17.2**	**4**
4. VVD	1964	10.0	2	2293	10.8	**2148**	**10.1**	**2**
5. CPN	1310	6.7	1	1186	5.6	**984**	**4.6**	**1**
6. CHU	1278	6.5	1	1645	7.8	**1608**	**7.6**	**2**
KNP	—	—	—	485	2.3	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	457	2.2	—	—	—
Totaal	19578	100	25	21129	100	**21299**	**100**	**25**

Hier lijden wij een zwaar verlies. Van de 6 raadsleden keren er slechts 4 terug, nl. 3 A.R. en 1 S.G.P. De P.v.d.A. en de C.H.U. hebben daarentegen ieder een zetel gewonnen. Op de uitslag van Gouda zou wel enig nader commentaar te geven zijn. Het optreden van de Heer Bik — die als A.R. raadslid met de P.v.d.A. meeging inzake de afwijzing van de noodzakelijkheidsverklaring voor een lagere technische school, verwekte deining in het land, maar heeft wellicht ook gevolg gehad voor de gemeenteraadsverkiezing. De Heer Bik keert overigens niet in de raad terug. Onze organisatie in Gouda is niet sterk, aan die zijde van de zaak wordt te weinig aandacht gegeven.

27. 's-GRAVENHAGE

	1949			1952		**1953**		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	86701	30.5	15	102129	32.3	**108842**	**34.5**	**16**
2. KVP	61884	21.8	10	55321	17.5	**61894**	**19.6**	**9**
3. AR	39706	14.0	6	46233	14.6	**40577**	**12.9**	**6**
4. VVD	38671	13.6	6	40993	12.9	**47586**	**15.1**	**7**
5. CHU	28477	10.0	4	23450	7.4	**26191**	**8.3**	**4**
6. CPN	23412	8.2	4	20892	6.6	**18520**	**5.9**	**2**
7. SGP	—	—	—	4367	1.4	**3342**	**1**	**0**
8. Vr. DB	—	—	—	—	—	**1046**	**0.3**	**0**
9. KNP	—	—	—	13243	4.2	**6506**	**2.1**	**1**
10. Ger. PV	606	0.2	—	716	—	**1009**	**0.3**	**0**
Ov. part.	4736	1.7	—	9283	3.1	—	—	—
Totaal	284193	100	45	316627	100	**315513**	**100**	**45**

Voor ons geen onbevredigend resultaat. Anders dan in Rotterdam en Amsterdam, wisten wij onze positie te handhaven. Een resultaat van 6 zetels is voor den Haag nog altijd niet onbevredigend. Maar ons percentage daalde wel bij dat van 1952 en 1949 vergeleken, hoewel het nog steeds hoger is dan dat van 1946, toen dat 11.9 bedroeg. Ook de C.H. handhaafde haar zeteltal. Samenwerking met de C.H.U. is van A.R.-zijde voorgesteld maar van C.H.-zijde afgewezen. Bij de zetel-toewijzing waren beide partijen trouwens niet ongelukkig.

28. GRONINGEN

	1949			1952		**1953**		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	25703	37.6	16	29857	40.2	**30480**	**41.1**	**17**
2. CPN	8178	12.0	5	6828	9.2	**5903**	**8**	**3**
3. AR	8619	12.6	5	8998	12.1	**8270**	**11.1**	**4**
4. KVP	6257	9.2	4	5747	7.7	**6667**	**9**	**3**
5. VVD	7294	10.7	4	9677	13.0	**9238**	**12.5**	**5**
6. CHU	6784	9.9	4	6605	8.9	**6111**	**8.2**	**3**
7. GPV	2126	3.1	1	3037	4.1	**3689**	**5**	**2**
8. Midd.st.p.	1011	1.5	—	1344	1.8	**1842**	**2.5**	**1**
9. C. Volksp.	1523	2.2	—	—	—	**1930**	**2.6**	**1**
KNP	—	—	—	1079	1.5	—	—	—
Ov. part.	772	1.2	—	1126	1.5	—	—	—
Totaal	68267	100	39	74298	100	**74130**	**100**	**39**

In Groningen ging helaas opnieuw een zetel voor ons verloren, nadat zij er in 1949 ook reeds een verloren hadden. Het G.P.V. legt op deze beide zetels beslag. Bij de zetelverdeling waren wij overigens niet gelukkig. De verschuivingen zijn nog al wild. Niet één partij is in oude formatie teruggekeerd. De P.v.d.A., de V.V.D., het G.P.V., de Middenstandspartij en de Chr. Volkspartij winnen een zetel. De A.R., de C.H., de K.V.P. verliezen ieder één, en de C.P.N. twee zetels. De raad telt nu 4 Prot. Chr. partijen. Bij gezamenlijk optrekken zouden zij zeker één zetel extra hebben verkregen. De vooruitgang van de V.V.D. valt op, te meer waar de Middenstandspartij eveneens een zetel veroverde.

29. HAARLEM

	1949			1952		**1953**		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	29407	35.5	14	32042	35.8	**34879**	**39.2**	**16**
2. KVP	24448	29.4	12	20300	22.7	**23717**	**26.7**	**11**
3. VVD	9180	11.0	4	9827	11.0	**9977**	**11.2**	**4**
4. CPN	8704	10.4	4	8656	9.7	**7236**	**8.2**	**3**
5. AR	6800	8.2	3	7566	8.4	**6491**	**7.3**	**3**
6. CHU	4757	5.7	2	4016	4.5	**4609**	**5.2**	**2**
7. KNP	—	—	—	4484	5.0	**1631**	**1.8**	**0**
8. GPV	—	—	—	237	0.3	**371**	**0.4**	**0**
Ov. part.	—	—	—	2293	2.6	—	—	—
Totaal	83296	100	39	89421	100	**88911**	**100**	**39**

De hoop op de vierde zetel werd niet vervuld. De uitslag is teleurstellend. Het verkregen percentage daalde niet onbelangrijk beneden dat van 1949. De P.v.d.A. wint twee zetels, één ten koste van de K.V.P. en één ten koste van de C.P.N. Het percentage van de P.v.d.A. lag belangrijk hoger dan in 1952.

30. HAARLEMMERMEER

	1949			1952		**1953**		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	4206	24.3	6	4163	21.6	**4761**	**24.6**	**7**
2. AR	3869	22.4	6	3882	20.0	**3886**	**20.1**	**5**
3. PvdA	3120	18.1	5	4680	24.2	**4413**	**22.8**	**6**
4. CHU	3789	21.9	5	3406	17.7	**3838**	**19.8**	**5**
5. CPN	1302	7.5	2	1075	5.6	**1112**	**5.7**	**1**
6. VVD	992	5.8	1	1312	6.8	**1151**	**6**	**1**
7. GPV	—	—	—	167	0.9	**198**	**1**	—
KNP	—	—	—	438	2.3	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	175	0.9	—	—	—
Totaal	17278	100	25	19298	100	**19359**	**100**	**25**

In de Haarlemmermeer ging helaas een zetel voor ons verloren. De tweede verliezer was de C.P.N. De winnende partijen waren de K.V.P. en de P.v.d.A. In 1931 waren wij daar met 6 van de 21 zetels nog de grootste partij. Nu met 5 van de 25, de derde of vierde, want de C.H. zijn even sterk.

31. HARDENBERG

	1949			1952		**1953**		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. AR	3129	33.7	6	2941	29.2	**2945**	**29.5**	**6**
2. PvdA	2293	24.7	5	2258	22.5	**2437**	**24.4**	**4**
3. KVP	956	10.3	2	1091	10.9	**1070**	**10.7**	**2**
4. GPV	554	6.0	1	964	9.6	**1024**	**10.2**	**2**
5. CHU	1815	19.6	4	2106	20.9	**1991**	**19.9**	**4**
6. VVD	533	5.7	1	546	5.4	**527**	**5.3**	**1**
Ov. part	—	—	—	145	1.5	—	—	—
Totaal	9280	100	19	10051	100	**9994**	**100**	**19**

Hoewel het percentage der A.R. daalde van 33.7 tot 29.5 en dat is een grote teruggang, bleven voor ons de zes zetels gehandhaafd. Het G.P.V. steeg van 6 % tot 10.2 % en verkreeg met 2 zetels één zetel winst. De P.v.d.A. handhaafde haar stemmental in 1949 maar verloor desondanks een zetel en verder waren er geen veranderingen. Men ziet hoe het kiesstelsel werkt ten gunste van de grote partijen.

32. HEEMSTEDE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	3643	30.6	6	3102	23.9	**3772**	**29.2**	**6**
2. VVD	2661	22.4	5	2840	21.8	**3073**	**23.8**	**5**
3. PCG	2631	22.1	4	2540	19.5	**2448**	**19**	**4**
4. PvdA	2031	17.1	3	2160	16.6	**2356**	**18.3**	**3**
5. CPN	304	2.6	—	317	2.4	**210**	**1.6**	**0**
6. KNP	—	—	—	1489	11.5	**879**	**6.8**	**1**
7. Van Pol	—	—	—	—	—	**163**	**1.3**	**0**
Ov. part.	624	5.2	1	556	4.3	—	—	—
Totaal	11894	100	19	13004	100	**12901**	**100**	**19**

Ook in Heemstede daalde ons percentage, hoewel de vier zetels van de P.C.G. gehandhaafd bleven. Maar het verschil met de P.v.d.A. was niet groot.

33. HEERENVEEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	4659	39.0	8	5608	43.5	**5621**	**44.2**	**9**
2. CPN	2277	19.1	4	1735	13.4	**1795**	**14.1**	**3**
3. VVD	1811	15.2	3	1660	12.9	**2067**	**16.3**	**3**
4. CHU	1153	9.7	2	1198	9.3	**1149**	**9**	**2**
5. AR	1625	13.6	2	1559	12.1	**1620**	**12.7**	**2**
6. KVP	408	3.4	—	457	3.5	**476**	**3.7**	**0**
Ov. part.	—	—	—	686	5.3	—	—	—
Totaal	11933	100	19	12903	100	**12728**	**100**	**19**

In Heerenveen is de winst van de P.v.d.A. zowel wat stemmen als wat zetels betreft. De C.P.N. daalde evenveel als de P.v.d.A. won. De C.H. was zeer gelukkig bij de zetelverdeling. De A.R. betaalt haar zetels het duurste.

34. HEERLEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	14360	56.8	18	18266	62.0	**19470**	**66.2**	**23**
RK lijsten	4942	19.6	6	—	—	**1712**	**5.9**	**1**
2. PvdA	2699	10.7	3	5657	19.2	**5257**	**17.9**	**6**
3. PCG	1547	6.1	2	1190	4.0	**1792**	**6.1**	**2**
5. CPN	1725	6.8	2	1564	5.3	**1157**	**3.9**	**1**
KNP	—	—	—	2216	7.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	571	2.0	—	—	—
Totaal	25273	100	31	29464	100	**29388**	**100**	**33**

In Heerlen heeft de P.C.G. een goed resultaat bereikt. Het aantal zetels is niet toegenomen, maar het aantal stemmen steeg zeer bevredigend, althans bij de Kamerverkiezingen van 1952 vergeleken. Het aantal raadszetels kwam van 31 op 33. De P.v.d.A. behaalde een winst van 3 waaraan één ten koste van de C.P.N., hetgeen toch wel een belangrijke verschuiving is.

35. DEN HELDER

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	7716	48.1	12	9556	48.0	**10231**	**50.5**	**15**
2. PCG	3366	21.0	4	3831	19.3	**3911**	**19.3**	**5**
3. KVP	2293	14.3	3	2593	13.0	**3012**	**14.9**	**4**
4. VVD	1997	12.4	3	2577	12.9	**2599**	**12.8**	**3**
5. CPN	673	4.2	1	505	2.5	**266**	**1.3**	—
6. SGP	—	—	—	299	1.5	**243**	**1.2**	—
KNP	—	—	—	225	1.1	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	343	1.7	—	—	—
Totaal	16045	100	23	19929	100	**20262**	**100**	**27**

De Raad van den Helder werd met 4 zetels uitgebreid. De P.v.d.A. namen er 3 voor haar rekening, hoewel de C.P.N. een zetel verloor. De P.C.G. en de K.V.P. boekten beiden een zetel winst. Maar het aantal stemmen van de P.C.G. daalde bij 1949 vergeleken. Met 200 stemmen meer zou de 6e zetel verkregen zijn geweest.

Deze gang van zaken stelde te meer teleur omdat de P.v.d.A. uitkwam met twee lijsten: 1a en 1b. De P.C.G. had lijst 2. Het geval wilde nu dat no. 1 van lijst 1b en no. 1 van lijst 2 toevallig de zelfde geslachtsnaam werden. Wel werd in de propaganda getracht aan de kiezers duidelijk te maken, dat zij zich niet moesten vergissen. Maar het resultaat was toch dat lijst 1b meer dan de 200 stemmen kreeg die de P.C.G. voor haar 6de zetel tekort kwam. Is het wonder dat onze mensen in den Helder niet veel voelen voor dat indienen van bijlijsten?

36. HELMOND

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	11372	73.2	18	12568	70.3	**10687**	**60**	**16**
2. PvdA	2707	17.4	4	3162	17.7	**3162**	**17.8**	**4**
3. Onafh.	933	6.0	1	—	—	**872**	**4.9**	**1**
4. Overzier	—	—	—	—	—	**2611**	**14.7**	**4**
5. Vr. en W.	527	3.4	—	718	4.0	**470**	**2.6**	—
KNP	—	—	—	486	2.7	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	937	5.3	—	—	—
Totaal	15539	100	23	17871	100	**17802**	**100**	**25**

37. HENGELO

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953** Stemm.	%	Zet.
1. KVP	8861	35.5	11	9488	33.5	**10132**	**35.4**	**12**
2. PvdA	8473	33.9	10	10054	35.4	**10593**	**37.1**	**12**
3. CPN	2535	10.2	3	1913	6.7	**1655**	**5.8**	**1**
4. PCG	3057	12.2	3	3416	12.0	**3228**	**11.3**	**3**
5.VVD	2042	8.2	2	2702	9.5	**2561**	**9**	**3**
6. Vr. Dem. B.	—	—	—	—	—	**410**	**1.4**	**0**
KNP	—	—	—	433	1.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	384	1.4	—	—	—
Totaal	24968	100	29	28390	100	**28579**	**100**	**31**

Hoewel ook de raad met twee zetels werd uitgebreid heeft de P.C.G. haar zetelaantal slechts kunnen handhaven. De K.V.P. en de V.V.D. wonnen een zetel. De P.v.d.A. won twee zetels maar de C.P.N. verloor er twee.

38. 's-HERTOGENBOSCH

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	16524	63.8	21	17171	58.7	**15929**	**54.2**	**19**
2. Kuypers	5010	19.4	6	—	—	**6827**	**23.2**	**8**
3. PvdA	2708	10.5	3	7001	23.9	**2905**	**9.9**	**3**
4. PCG	1151	4.4	1	1009	3.4	**1614**	**5.5**	**1**
5. KNP	—	—	—	2259	7.7	**1747**	**6**	**2**
6. CPN	495	1.9	—	989	3.4	**365**	**1.2**	**0**
Ov. part.	—	—	—	842	2.9	**—**	**—**	**—**
Totaal	25888	100	31	29271	100	**29387**	**100**	**33**

Dat het anders kan bewijst 's-Hertogenbosch. Geen zetelwinst maar wel stemmenwinst en niet onbelangrijk. De zetelverdeling viel voor haar ongunstig uit.

39. HILVERSUM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PCG	12733	29.1	11	11178	22.8	**12965**	**26.6**	**10**
2. PvdA	11268	25.7	9	14785	30.1	**15007**	**30.8**	**12**
3. KVP	10220	23.3	9	8649	17.6	**10798**	**22.2**	**8**
4. VVD	5800	13.3	5	6551	13.3	**6967**	**14.3**	**5**
5. CPN	3752	8.6	3	3561	7.2	**2985**	**6.1**	**2**
KNP	—	—	—	2230	4.5	**—**	**—**	**—**
Ov. part.	—	—	—	2200	4.5	**—**	**—**	**—**
Totaal	43773	100	37	49154	100	**48722**	**100**	**37**

Natuurlijk hebben velen met bijzondere belangstelling uitgezien naar de verkiezingsuitslag van Hilversum. In 1949 was daar immers een zo verheugend resultaat verkregen. De Prot. Chr. fractie was met 11 man verreweg de sterkste groep. In 1952 behaalden A.R. en C.H. gescheiden optrekkend een belangrijk minder resultaat. Thans werd weliswaar een zetel verloren, maar toch was er bij het vorig jaar vergeleken een krachtig herstel. Een uitslag als van Hilversum wijst er toch wel op dat de samenwerking van beide groepen bij de kiezers waardering vindt. Het grootste succes behaalde overigens de P.v.d.A. die 3 zetels winst in de wacht sleepte, waarvan één ten koste van de K.V.P., één ten koste van de C.P.N. en één ten koste van de P.C.G. De V.V.D. handhaafde haar zetelaantal.

40. HOOGEVEEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. AR	3862	43.7	9	3957	40.1	**3940**	**38.8**	**8**
2. CH	2092	23.7	5	2097	21.2	**2421**	**23.9**	**5**
3. PvdA	1698	19.2	4	2206	22.4	**2146**	**21.2**	**4**
4. Gem. Bel.	545	6.2	1	508	5.2	**761**	**7.5**	**1**
5. SGP	255	2.8	—	228	2.3	**189**	**1.9**	**—**
6. CPN	391	4.4	—	464	4.7	**450**	**4.4**	**1**
7. GPV	—	—	—	233	2.4	**237**	**2.3**	**—**
Ov. part.	—	—	—	174	1.7	**—**	**—**	**—**
Totaal	8843	100	19	9867	100	**10144**	**100**	**19**

In Hoogeveen verloren wij een zetel. De CPN legde met het laagste gemiddelde op deze zetel beslag. Indien het GPV niet met een eigen lijst was uitgekomen en haar kiezers hadden A.R. gestemd dan was dàt niet gebeurd en zouden wij onze 9 zetels hebben gehandhaafd. Thans doet een communist zijn intrede in de raad van Hoogeveen en dat terwijl in zoveel gemeenteraden de communisten geheel verdwenen.

41. HOOGEZAND-SAPPEMEER

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	4081	40.6	8	5187	45.5	**5213**	**46**	**9**
2. CPN	2345	23.4	5	1844	16.2	**1901**	**16.7**	**3**
3. PCG/KVP	2042	20.3	3	2279	20.0	**2298**	**20.3**	**4**
4. VVD	1584	15.7	3	1533	13.4	**1801**	**15.9**	**3**
5. GPV	—	—	—	482	4.9	**128**	**1.1**	**0**
Totaal	10052	100	19	11409	100	**11341**	**100**	**19**

In het zo sterk links-georiënteerde Hoogezand-Sappemeer hebben de Prot. Chr. groepen en de R.K. elkaar in een zo merkwaardige eensgezindheid gevonden. Gezamenlijk hebben zij een lijst ingediend en hoewel het percentage van het aantal stemmen ongeveer stabiel bleef heeft dit een zetel meer opgeleverd. Het experiment had voor de A.R. en de C.H., die in de oude raad toch reeds twee zetels bezetten, een riskant karakter, want de afspraak was 1 R.K. en 2 C.H. of A.R., 3 R.K., 4 C.H. of A.R. waarbij wanneer slechts drie zetels zouden worden verkregen, de tweede zetel zou worden toegewezen aan de partij, die de meeste voorkeurstemmen op zich verenigd had. De zetel winst is verkregen, ten koste van de C.P.N. die twee zetels verloor, waarvan een aan de P.v.d.A.

42. KAMPEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	3094	26.3	5	3207	24.7	**3549**	**27.4**	**6**
2. CHU	2608	22.2	5	2825	21.8	**2953**	**22.8**	**4**
3. AR	2406	20.5	4	2622	20.2	**2361**	**18.2**	**3**
4. KVP	1164	9.9	2	1194	9.2	**1249**	**9.7**	**2**
5.GPV	786	6.7	1	1000	7.7	**1186**	**9.2**	**2**
6. SGP	1268	10.7	2	1281	9.9	**1250**	**9.7**	**2**
7. VVD	435	3.7	—	565	4.4	**393**	**3**	**0**
KNP	—	—	—	104	0.8	**—**	**—**	**—**
Ov. part.	—	—	—	172	1.3	**—**	**—**	**—**
Totaal	11761	100	19	12970	100	**12941**	**100**	**19**

De uitslag is zeer merkwaardig. Zij levert een sterke aanwijzing voor wat de gevolgen zijn als de samenwerking niet wordt verkregen. In Kampen schijnen nog al wat principiële bezwaren te bestaan tegen de samenwerking met de C.H. Het resultaat is dat beide partijen met 41 % van het aantal stemmen slechts 7 raadszetels verkregen en de P.v.d.A. met 27.4 %, 6 zetels. Hadden beide partijen samengewerkt en hetzelfde aantal stemmen verkregen dan zouden zij gezamenlijk 8 zetels hebben gehad. In dit geval zou dit gegaan zijn ten koste van de P.v.d.A. Bij de volgende zetel zouden de gemiddelden geweest zijn voor het G.P.V. 593 en voor de A.R. en C.H. te zamen optrekkend 590½. Men was dus wel zeer dicht bij de 9 zetels. Hieruit blijkt duidelijk dat voor de gemeenten boven de 20.000 zielen samenwerking nodig is. Wij moeten het goed verstaan dat de P.v.d.A. in Kampen de sterkste partij is, en dat in Kampen!

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,

een solied en actief persoon

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.

BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

43. KATWIJK

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. CHU	4934	56.4	11	4999	45.6	**5225**	**48.3**	**10**
2. AR	1416	16.2	3	1775	16.2	**1635**	**15.1**	**3**
3. PvdA	1126	12.9	2	1650	15.1	**1655**	**15.3**	**3**
4. SGP	482	5.5	1	1191	10.9	**988**	**9.1**	**1**
5. KVP	442	5.0	1	595	5.4	**651**	**6**	**1**
6. VVD	—	—	—	417	3.8	**675**	**6.2**	**1**
KNP	—	—	—	121	1.1	—	—	—
Ov. part.	353	4.0	—	215	1.9	—	—	—
Totaal	8753	100	19	10963	100	**10829**	**100**	**19**

In Katwijk heeft de S.G.P. winst gebracht, althans wat stemmenaantal betreft, al kon zij dat niet in zetelwinst omzetten. De C.H. heeft hier 2 zetels verloren. Eén aan de P.v.d.A. en één aan de V.V.D. Wel een heel belangrijke versterking voor de beide linkse partijen. Gezien de overwegende positie van de C.H.U. is hier van A.R.-zijde niet op samenwerking aangedrongen.

44. KERKRADE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. K.V.P.	12078	68.5	20	13983	71.5	**10162**	**50.5**	**14**
2. L. Ackens	—	—	—	—	—	**1404**	**7**	**2**
3. K. Dem. P.	—	—	—	—	—	**4818**	**23.9**	**7**
4. PvdA	1269	7.2	2	2989	15.3	**2384**	**11.8**	**3**
5. CPN	792	4.5	1	1008	5.1	**680**	**3.4**	**1**
6. RK Diss.	—	—	—	—	—	**679**	**3.4**	**—**
KNP	—	—	—	870	4.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	710	3.6	—	—	—
RK. Midd.	3487	19.8	4	—	—	—	—	—
Totaal	17626	100	27	19560	100	**20127**	**100**	**27**

45. LEEUWARDEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	17397	44.1	16	19361	45.0	**20892**	**48.7**	**18**
2. AR	7187	18.3	7	7327	17.0	**7534**	**17.6**	**6**
3. VVD	4307	10.9	4	4379	10.2	**4652**	**10.9**	**4**
4. C.H.U.	3833	9.7	3	3558	8.3	**3738**	**8.7**	**3**
5. KVP	4105	10.4	3	4072	9.5	**4312**	**10.1**	**3**
6. CPN	2594	6.6	2	2304	5.4	**1734**	**4.0**	**1**
KNP	—	—	—	398	0.9	—	—	—
Over. part.	—	—	—	1618	3.7	—	—	—
Totaal	39423	100	35	43017	100	**42862**	**100**	**35**

In Leeuwarden hebben de A.R. hun best gedaan en daar is goed gestemd. Het percentage was hoger dan in 1952 al bleef het wat achter bij dat van 1949. Het verlies van de zevende zetel is natuurlijk teleurstellend. Maar in 1949 is deze verkregen met de hakken over de sloot. Het was een wankel bezit en wij wisten dat. Overigens hebben alle partijen hier een veer moeten laten, wat het stemmenaantal betreft ten behoeve van de P.v.d.A. die ook bij 1952 vergeleken belangrijk vooruitging. Leeuwardens raad is voor meer dan de helft P.v.d.A. 18 zetels van de 35.

46. LEIDEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1.PvdA	15602	33.9	13	17796	35.9	**18763**	**37.9**	**15**
2. PCG	12401	26.9	10	11218	22.6	**12231**	**24.7**	**9**
3. KVP	10179	22.1	8	9547	19.2	**10470**	**21.2**	**8**
4. VVD	3550	7.7	3	4295	8.7	**4500**	**9.1**	**3**
5. CPN	3951	8.6	3	4129	8.4	**3517**	**7.1**	**2**
SGP	382	0.8	—	651	1.3	—	—	—
KNP	—	—	—	1229	2.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	730	1.4	—	—	—
Totaal	46065	100	37	49595	100	**49481**	**100**	**37**

In Leiden is een zaak aan de orde die voor de K.V.P. in den Haag speelt. De P.v.d.A. heeft twee lijsten ingediend. Een lijst 1a en een lijst 1b. De P.C.G. had lijst 2. Welnu nummer 1 van lijst 1b heeft merkwaardig veel voorkeurstemmen verkregen en men denkt nu dat een aantal kiezers die lijst twee wilden stemmen in feite op lijst 1b hebben gestemd. Het is moeilijk dit met zekerheid uit te maken. De P.v.d.A. ging in stemmenaantal ook bij 1952 vergeleken nog belangrijk vooruit. Maar dat heeft zich ook in Leeuwarden voorgedaan. Wat daarvan ook zij, het verkregen stemmental was belangrijk hoger dan in 1952 en dat is voor ons in den Haag en Haarlem anders. Een zetel werd verloren, zodat thans 4 A.R. en 5 C.H. zitting hebben in de raad. De P.v.d.A. won twee zetels, één van de P.C.G. en één van de C.P.N.

47. MAASTRICHT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. KVP	22483	64.5	24	21404	53.3	**23170**	**58.2**	**22**
2. PvdA	6326	18.2	6	11245	28.0	**11245**	**28.2**	**11**
3. KDM	4402	12.6	4	—	—	**4450**	**11.2**	**4**
4. CPN	1624	4.7	1	1417	3.5	**944**	**2.4**	**0**
KNP	—	—	—	4401	11.0	—	—	—
Over. part.	—	—	—	1671	4.2	—	—	—
Totaal	34835	100	35	40138	100	**39809**	**100**	**37**

In Maastricht vierde de P.v.d.A. een van haar grootste triomphen. Zij kwam van 6 op 11 raadszetels. En met deze uitslag zitten de Roomsen zeker in hun maag. Een zo grote verschuiving behoort voor de Nederlandse verhoudingen zeker tot de uitzonderingen.

48. MIDDEBURG

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	4191	36.1	8	4690	37.4	**4628**	**38.2**	**8**
2. AR	2228	19.2	4	2312	18.4	**2390**	**19.7**	**4**
3. CHU	1876	16.2	3	1778	14.2	**1872**	**15.5**	**3**
4. VVD	1030	8.9	2	1188	9.5	**1367**	**11.3**	**2**
5. KVP	878	7.6	1	813	6.5	**1041**	**8.6**	**1**
6. SGP	765	6.6	1	781	6.2	**811**	**6.7**	**1**
KNP	—	—	—	124	1.0	—	—	—
Ov. part.	631	5.4	0	850	6.8	—	—	—
Totaal	11599	100	19	12536	100	**12109**	**100**	**19**

In Middelburg hebben de A.R. het er wat stemmenaantal betreft behoorlijk afgebracht. Hun percentage steeg er bij 1952 en 1949 vergeleken. Dit leverde wel geen zetelwinst maar dit mag toch met dankbaarheid worden geconstateerd.

49. NIEUWER AMSTEL

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	3139	29.3	6	3142	24.3	**3756**	**28.7**	**6**
2. CHU	2063	19.3	4	1652	12.8	**2255**	**17.3**	**4**
3. PvdA	2234	20.8	4	2923	22.6	**2929**	**22.4**	**5**
4. AR	1751	16.3	3	2155	16.7	**1914**	**14.6**	**3**
5. VVD	1052	9.8	2	1833	14.2	**1844**	**14.1**	**3**
6. CPN	408	3.8	0	357	2.8	**291**	**2.2**	**—**
7. GPV	76	0.7	0	72	—	**88**	**0.7**	**0**
KNP	—	—	—	530	4.1	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	248	2.5	—	—	—
Totaal	10723	100	19	12912	100	**13077**	**100**	**21**

Ook hier handhaafden wij ons aantal zetels maar dit is mee te danken aan het feit dat de Raad met twee zetels werd uitgebreid. Want het aantal stemmen op onze lijst liep bedenkelijk terug. Men moet zich wel goed realiseren dat een teruggang van 16 % tot 14.6 % een verlies betekent van 10%. Overigens wordt dit verlies goeddeels verklaard door het optreden van het G.P.V. dat met 88 stemmen 0.7 % verwierf.

50. NIJMEGEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. K.V.P.	32366	63.9	27	29237	51.1	**33004**	**57.6**	**24**
2.PvdA	10142	20.0	8	15056	26.3	**13542**	**23.6**	**9**
3. PCG	3591	7.1	2	3396	5.9	**3319**	**5.8**	**2**
4. VVD	2275	4.5	1	2326	4.1	**2588**	**4.5**	**1**
5. CPN	2281	4.5	1	1975	3.5	**1759**	**3.1**	**1**
6. KNP	—	—	—	4609	8.0	**3066**	**5.4**	**2**
Ov. part.	—	—	—	585	1.1	—	—	—
Totaal	50655	100	39	57184	100	**57278**	**100**	**39**

De P.C.G. heeft haar 2 zetels kunnen handhaven ook al is zij in stemmen-percentage niet onbelangrijk terug gegaan. Hebben in 1949 een aantal aanhangers van Welter op de P.C.G. gestemd? Dat is natuurlijk mogelijk.

51. ONSTWEDDE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. P.v.d.A.	2424	24.2	5	3099	29.5	**3022**	**28.8**	**6**
2. CPN	989	9.9	2	856	8.1	**1014**	**9.7**	**2**
3. GPV	—	—	—	200	2.0	**216**	**2**	**0**
4.CHU	2707	27.0	5	2235	21.3	**2395**	**22.8**	**4**
5. K.V.P.	1247	12.4	2	1267	12.1	**1257**	**12**	**2**
6. AR	2107	21.0	4	2077	19.8	**2089**	**19.9**	**4**
7. VVD	553	5.5	1	546	5.2	**500**	**4.8**	**1**
Ov. part.	—	—	—	221	2.0	—	—	—
Totaal	10027	100	19	10501	100	**10493**	**100**	**19**

Wanneer in Onstwedde C.H. en A.R. en G.P.V. hadden samengewerkt was het zetelverlies voor de C.H.U. niet nodig geweest en zou de P.v.d.A. geen zetel hebben gewonnen. De verdeeldheid kost ons stemmen en zetels!

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820 — 2182

52. OOSTERHOUT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	8169	91.9	18	8003	80.9	**8036**	**80.3**	**16**
2. RK Diss.l.	—	—	—	—	—	**368**	**3.7**	**0**
3. PvdA	—	—	—	1126	11.4	**1602**	**16.0**	**3**
L. H. J. Tak	721	8.1	1	—	—	—	—	—
KNP	—	—	—	490	4.9	—	—	—
Over. part.	—	—	—	278	2.8	—	—	—
Totaal	8890	100	19	9897	100	**10006**	**100**	**19**

53. OPSTERLAND

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. AR	2129	20.7	4	1989	18.2	**2010**	**18.6**	**4**
2. CH	981	9.5	2	789	7.2	**1011**	**9.3**	**2**
3. KVP	—	—	—	74	0.7	—	—	—
4. VVD	1061	10.3	2	1098	10.0	**1254**	**11.6**	**2**
5. PvdA	3203	31.1	6	4660	42.5	**4213**	**38.8**	**8**
6. CPN	495	4.8	1	968	8.9	**708**	**6.6**	**1**
7. Roorda	2424	23.6	4	962	8.8	**1323**	**12.2**	**2**
8.GPV	—	—	—	294	2.7	**312**	**2.9**	**—**
9. Ov. part.	—	—	—	106	1.0	—	—	—
Totaal	10293	100	19	10940	100	**10831**	**100**	**19**

De populariteit van de figuur van Roorda vermindert iets. Hij heeft althans klaarblijkelijk enige stemmen verloren aan de C.P.N. en de rest aan de P.v.d.A. De C.H. handhaafde zich. De A.R. verloren aan het G.P.V. dat volslagen kansloos met een eigen lijst aan de verkiezingen deelnam. Wat zetels betreft won de P.v.d.A. twee zetels ten koste van de lijst Roorda en daar bleef het bij.

54. OSS

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	7563	77.4	15	7981	69.1	**8729**	**75.3**	**15**
2. PvdA	1940	19.9	4	2468	21.4	**2457**	**21.2**	**4**
3. PCG	263	2.7	—	223	2.0	**404**	**3.5**	**0**
KNP	—	—	—	304	2.6	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	568	4.9	—	—	—
Totaal	9766	100	19	11544	100	**11579**	**100**	**19**

Belangrijk vooruit gegaan in stemmenaantal. Ook bij 1949 vergeleken. Onze mensen moeten daar volhouden. Op den duur is daar een zetel te verkrijgen.

55. RENKUM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PCG	4361	37.8	8	4390	32.8	**4346**	**33.1**	**7**
2. PvdA	2538	22.0	5	3535	26.4	**2965**	**22.5**	**5**
3. KVP	2536	22.0	4	2655	19.8	**2954**	**22.5**	**4**
4. Onafh. p.	587	5.1	1	—	—	**702**	**5.3**	**1**
5. VVD	1003	8.7	1	1615	12.1	**1561**	**11.9**	**2**
6. SGP	—	—	—	357	2.7	**281**	**2.1**	**0**
7. „Rk. Bel"	125	1.1	—	—	—	**134**	**1**	**0**
8. CPN	374	3.3	—	310	2.3	**209**	**1**	**0**
KNP	—	—	—	262	1.9	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	268	2.0	—	—	—
Totaal	11524	100	19	13392	100	**13152**	**100**	**19**

De P.C.G. verloor een zetel. Ditmaal aan de V.V.D., die ook wat stemmen betreft bij 1949 vergeleken belangrijk vooruit ging. Het optreden van de S.G.P. heeft aan de P.C.G. waarschijnlijk verlies berokkend. Voor het overige zijn vermoedelijk stemmen verloren gegaan aan de V.V.D. of aan de Onafhankelijke Partij.

56. RHEDEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	5317	32.5	8	7238	38.7	**6947**	**37.9**	**9**
2. PCG	5053	30.9	8	5253	28.1	**5388**	**29.4**	**7**
3. KVP	2879	17.6	4	2953	15.8	**3211**	**17.5**	**4**
4. VVD	1694	10.4	2	2004	10.7	**2356**	**12.9**	**3**
5. CPN	542	3.3	—	443	2.4	**423**	**2.3**	**0**
K.N.P.	—	—	—	291	1.5	—	—	—
Ov. part.	857	5.3	1	524	2.8	—	—	—
Totaal	16342	100	23	18706	100	**18325**	**100**	**23**

In Rheden ook zetelverlies voor de P.C.G., hoewel zij haar stemmencijfer toch wel handhaafde zij het met een teruggang. Ook in deze gemeente moge wellicht verlies naar de zijde van de V.V.D. worden aangenomen.

57. ROERMOND

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. KVP	5777	59.7	12	7328	65.7	**6315**	**56.4**	**12**
2. K. Dem. B.	3219	33.3	6	—	—	**3239**	**28.9**	**6**
3. Lst Werson	—	—	—	—	—	**265**	**2.4**	**0**
4. PCG	—	—	—	280	2.5	**378**	**3.4**	**0**
5. PvdA	676	7.0	1	1987	17.8	**992**	**8.9**	**1**
KNP	—	—	—	1162	10.4	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	403	3.6	—	—	—
Totaal	9672	100	19	11160	100	**11189**	**100**	**19**

In samenwerking met de K.V.P. hadden wij daar een A.R.-man in de raad. Die samenwerking is opgezegd, zodat de P.C.G. met een eigenlijst is uitgekomen. De Heer van Gool verdwijnt daarmede uit de raad, hetgeen voor Roermond ongetwijfeld een verlies is. Toch verkreeg de eigen lijst nog 378 stemmen en dit is een felicitatie waard. Ook in Roermond moeten wij volhouden. Evenals in Roosendaal-Nispen — de volgende gemeente.

58. ROOSENDAAL-NISPEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. KVP	—	—	—	10275	62.2	—	—	—
2. KNP	—	—	—	2365	14.3	—	—	—
3. RK. Arb.	7294	52.0	13	—	—	**6350**	**39.5**	**10**
4. RK lijsten	4943	35.2	8	—	—	**7147**	**44.5**	**10**
5. P.v.d.A.	1354	9.6	2	3014	18.3	**2092**	**13**	**3**
6. PCG	444	3.2	—	428	2.6	**488**	**3**	**0**
7. Ov. part.	—	—	—	423	2.6	—	—	—
Totaal	14035	100	23	16505	100	**16077**	**100**	**23**

59. ROTTERDAM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	133323	39.0	19	158927	42.6	**167111**	**44.7**	**21**
2. KVP	53843	15.7	7	48374	13.0	**56117**	**15**	**7**
3. AR	41156	12.0	6	39325	10.6	**41237**	**11.1**	**5**
4. CPN	40393	11.8	5	35664	9.6	**31008**	**8.3**	**4**
5. VVD	35330	10.3	5	44793	12.0	**40952**	**11**	**5**
6. CHU	26779	7.9	3	24068	6.5	**27699**	**7.4**	**3**
7. GPV	1444	0.4	—	1758	0.4	**2337**	**0.6**	—
8. S.G.P.	6410	1.9	—	8344	2.2	**7172**	**1.9**	—
KNP	—	—	—	5792	1.6	—	—	—
Ov. part.	3334	1.0	—	5568	1.5	—	—	—
Totaal	342012	100	45	372613	100	**373633**	**100**	**45**

Rond 2000 stemmen meer dan in 1952. Dat is in ieder geval een goed ding. Maar toch uiteruitgang bij 1949 vergeleken. En dit verlies kost ons in Rotterdam helaas de zesde zetel. De A.R. heeft gepoogd met de C.H. en de S.G.P. tot samenwerking te geraken maar die poging is mislukt. Helaas! Want die samenwerking zou, met inbegrip van de S.G.P., zeker één zetel winst hebben opgeleverd. De S.G.P. en het G.P.V. hebben de socialisten aan een zetel extra geholpen. Het is soms om er moedeloos onder te worden. Van de 8 partijen die aan de strijd deelnamen waren er niet minder dan 4 Protest. Christelijk. Bij een goede eendrachtige samenwerking zouden 10 zetels mogelijk zijn geweest. Wanneer zal het juiste inzicht eindelijk eens doorbreken?

60. RIJSWIJK

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. KVP	3758	31.3	6	3346	25.9	**3975**	**30.8**	**6**
2. PvdA	2905	24.2	5	3140	24.2	**3236**	**25.1**	**5**
3. PCG	2970	24.8	5	3119	24.1	**3225**	**25**	**5**
4. VVD	1987	16.6	3	2081	16.1	**2237**	**17.3**	**3**
5. CPN	367	3.1	—	292	2.3	**240**	**1.8**	**0**
KNP	—	—	—	625	4.8	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	344	2.6	—	—	—
Totaal	11987	100	19	12947	100	**12913**	**100**	**19**

In Rijswijk is voor het eerst de samenwerking tussen A.R. en C.H. tot stand gekomen. Het stemmenaantal was dan ook hoger dan in 1949 en in 1952 — hoewel — men lette daarop, gelegen in de omgeving van Den Haag. Wel geen zetelwinst, maar toch een volledige handhaving van de positie.

61. SCHIEDAM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	**1953 Stemm.**	**%**	**Zet.**
1. PvdA	12192	33.5	12	14885	**37.5**	**15295**	**38.3**	**14**
2. KVP	9930	27.2	10	9522	24.0	**10512**	**26.4**	**10**
3. CHU	5253	14.4	5	3891	9.8	**4842**	**12.1**	**4**
4. AR	4128	11.3	4	3709	9.3	**4121**	**10.3**	**4**
5. VVD	2173	6.0	2	2969	7.5	**2759**	**6.9**	**2**
6. CPN	2378	6.5	2	2349	5.9	**1861**	**4.7**	**1**
7. GPV	—	—	—	413	1.0	**525**	**1.3**	**0**
KNP	—	—	—	856	2.2	—	—	—
Ov. part.	388	1.1	—	1066	2.8	—	—	—
Totaal	36442	100	35	39660	100	**39915**	**100**	**35**

Goed — er is reden tot tevredenheid. Het aantal van vier zetels werd gehandhaafd. Maar in stemmenaantal terug — en wel 10 %. Voor de C.H. nog meer trouwens. Een ander resultaat dus als Rijswijk. Voor de C.H. betekent het een zetel verlies, welke de P.v.d.A. verkreeg, die er tevens een won van de C.P.N. De A.R. kwam trouwens met de hakken over de sloot. Met 50 stemmen minder zou haar vierde zetel verloren zijn geweest en had de P.v.d.A. nog een zetel gewonnen. Dat zou dan opnieuw het gevolg zijn geweest van het zelfstandig optreden van het G.P.V., dat met 525 stemmen volslagen kansloos bleef.

62. SITTARD

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	—	—	—	7029	66.3	—	—	—
2. RK lijsten	8131	95.6	17	—	—	**10190**	**92**	**18**
3. PCG	—	—	—	214	2.0	**277**	**2.5**	**0**
4. PvdA	373	4.4	—	1682	15.9	**608**	**5.5**	**1**
KNP	—	—	—	1378	13.0	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	292	2.8	—	—	—
Totaal	8504	100	17	10595	100	**11075**	**100**	**19**

63. SOEST

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	3578	32.7	7	3434	27.1	**4084**	**33.6**	**7**
2. AR	2798	25.7	5	—	—	—	—	—
3. CH	—	—	—	—	—	—	—	—
4. PCG	—	—	—	—	—	**3326**	**27.3**	**5**
5. PvdA	1981	18.1	3	2987	23.6	**2665**	**21.9**	**4**
6. VVD	—	—	—	1635	12.9	**1661**	**13.7**	**3**
7. CPN	—	—	—	467	3.7	**432**	**3.5**	—
8. KNP	—	—	—	423	3.3	—	—	—
9. Ov. part.	416	3.8	—	307	2.4	—	—	—
10.CH+VVD	2159	19.7	4	—	—	—	—	—
Totaal	10932	100	19	12670	100	**12168**	**100**	**19**

In 1949 werkte C.H. en V.V.D. samen en verkregen 4 zetels. Ditmaal verzocht de C.H. samenwerking met de A.R., zodat met medewerking van de S.G.P. met een P.C. lijst werd uitgekomen. Het C.B.S. vermeldt dat in 1949 5 A.R. zitting hadden, maar de kiesvereniging deelde mede dat 4 A.R. waren gekozen en 2 C.H. De samenwerking heeft in Soest vermoedelijk niet opgeleverd wat er van verwacht werd en het resultaat is, dat thans 3 A.R. zitting hebben en 2 C.H. Of hier de samenwerking niet te duur werd gekocht kan achteraf worden gevraagd. Hoewel dat van tevoren moeilijk te beoordelen is. Ook in Soest zal overigens de V.V.D. wel stemmen uit de Prot. Chr. kring getrokken hebben.

64. TILBURG

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	43386	79.7	32	36743	60.8	**39641**	**66.1**	**28**
2. PvdA	7916	14.5	6	13771	22.8	**12674**	**21.1**	**8**
3. PCG	1306	2.4	—	1097	1.9	**1142**	**1.9**	**0**
4. Vr. en W.	1864	3.4	1	1595	2.6	**810**	**1.4**	**0**
5. v. Nunen	—	—	—	—	—	**1478**	**2.5**	**1**
6. KNP	—	—	—	6107	10.1	**3960**	**6.6**	**2**
7. Alles of Niks	—	—	—	—	—	**256**	**0.4**	**0**
Ov. part.	—	—	—	1079	1.8	—	—	—
Totaal	54472	100	39	60392	100	**59961**	**100**	**39**

65. UTRECHT

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	29544	30.6	13	26432	25.5	**31783**	**30.6**	**13**
2. PvdA	30235	31.3	13	36691	35.4	**37645**	**36.3**	**15**
3. AR	12291	12.7	5	11441	11.0	**12198**	**11.8**	**4**
4. VVD	6881	7.2	3	8617	8.3	**7902**	**7.6**	**3**
5. CHU	8692	9.0	3	7313	7.0	**7700**	**7.4**	**3**
6. CPN	5878	6.1	2	6026	5.8	**4698**	**4.5**	**1**
7. SGP	—	—	—	1334	1.3	**939**	**0.9**	**0**
8. GPV	—	—	—	395	0.4	**439**	**0.4**	**0**
9. Rep. Partij	—	—	—	—	—	**506**	**0.5**	**0**
KNP	—	—	—	3457	3.3	—	—	—
Ov. part.	3010	3.1	—	2129	2.0	—	—	—
Totaal	96531	100	39	103835	100	**103810**	**100**	**39**

In Utrecht hebben wij een zetel verloren, hoewel ons percentage bij 1952 vergeleken steeg. Dit blijft toch wel steeds een merkwaardig feit, want het staat niet op zichzelf. Jammer is dat dit verlies aan de G.P.V. valt te wijten. In Utrecht heeft het G.P.V. de Roomsen aan een extra zetel geholpen. Met 30 stemmen meer zouden wij de vijfde zetel hebben behouden. Welk een verantwoordelijkheid laden de G.P.V. kiezers toch op zich. Overigens zou de samenwerking met de C.H. ook hier aan P.C.G. een zetel extra hebben opgeleverd, zij het met een gering verschil. Natuurlijk kan men ook de S.G.P. verantwoordelijk stellen voor de extra K.V.P.-zetel. Het volgend jaar worden in Utrecht weer gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Daarvoor moeten alle krachten worden ingespannen.

66. VELSEN

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	6893	31.7	9	9387	35.0	**9827**	**36**	**12**
2. KVP	5230	24.0	7	5588	20.9	**6398**	**23.5**	**7**
3. PCG	5129	23.5	6	5043	18.8	**5895**	**21.6**	**7**
4. CPN	2958	13.6	4	3281	12.2	**2989**	**11**	**3**
5. VVD	1405	6.5	1	2294	8.6	**1978**	**7.3**	**2**
6. GPV	150	0.7	—	138	0.5	**170**	**0.6**	—
KNP	—	—	—	473	1.8	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	562	2.2	—	—	—
Totaal	21765	100	27	26766	100	**27257**	**100**	**31**

De P.C.G. herstelde zich ook hier van het verlies bij de Kamer geleden, maar helaas niet krachtig genoeg om de positie van 1949 te herôveren. Wel werd een zetel winst verkregen, maar de raad werd met 4 zetels uitgebreid. De andere drie zetels gingen naar de P.v.d.A. en de V.V.D., terwijl de P.v.d.A. bovendien een zetel veroverde op de C.P.N.

67. VENLO

	1949			1952		1953		
PARTIJEN	Stemm.	%	Zet.	Stemm.	%	Stemm.	%	Zet.
1. KVP	16471	84.1	25	16872	74.0	**18037**	**79**	**26**
2. PvdA	1615	8.2	2	2922	12.8	**2669**	**11.7**	**3**
3. PCG	397	2.0	—	392	1.7	**439**	**1.9**	**0**
RK lijsten	636	3.3	—	—	—	**1341**	**5.9**	**0**
7. CPN	465	2.4	—	372	1.6	**337**	**1.5**	**0**
KNP	—	—	—	1911	8.4	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	337	1.5	—	—	—
Totaal	19584	100	27	22806	100	**22823**	**100**	**29**

68. VLAARDINGEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	8368	37.0	11	10440	39.0	**10952**	**39.7**	**13**
2A. CH	5242	23.2	7	5143	19.2	**5835**	**21.1**	**7**
2B. AR	3290	14.6	4	4135	15.5	**3847**	**13.9**	**5**
3. KVP	2266	10.0	3	2569	9.6	**2885**	**10.5**	**3**
4. SGP	1149	5.1	1	1094	4.1	**1132**	**4.1**	**1**
5. VVD	1387	6.1	1	1952	7.3	**2022**	**7.3**	**2**
6. GPV	198	0.9	—	207	0.8	**250**	**0.9**	**0**
7. CPN	698	3.1	—	891	3.3	**686**	**2.5**	**0**
KNP	—	—	—	224	0.8	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	122	0.4	—	—	—
Totaal	22598	100	27	26777	100	**27609**	**100**	**31**

Een zetel winst, de C.H. blijft gelijk. Maar het aantal raadszetels werd met 4 vermeerderd. Beide partijen gingen bij 1949 vergeleken achteruit, maar waren bij de zetelverdeling nogal gelukkig. De C.H. wilde niet verder gaan dan het verbinden van de twee zelfstandige lijsten, hoewel van A.R. zijde om nauwere samenwerking is verzocht. In deze gemeente wint de P.v.d.A. twee zetels en de V.V.D. ook een.

69. VLISSINGEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	5032	45.5	9	6392	46.5	**6174**	**46.1**	**11**
2. PCG	3188	28.8	6	3180	23.1	**3446**	**25.8**	**6**
3. KVP	1374	12.4	2	1430	10.4	**1605**	**12**	**2**
4. VVD	1108	10.0	2	972	7.1	**1272**	**9.5**	**2**
5. CPN	383	3.4	—	483	3.5	**403**	**3**	**0**
6. Middenst.	—	—	—	729	5.3	**485**	**3.6**	**0**
KNP	—	—	—	131	1.0	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	418	3.1	—	—	—
Totaal	11085	100	19	13735	100	**13385**	**100**	**21**

De raad werd uitgebreid. De winst ging volledig naar de P.v.d.A. De P.C.G. behaalde beter resultaat dan in 1952 maar belangrijk minder dan in 1949. Zij handhaafde haar 6 zetels.

70. VOORBURG

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	5729	31.3	8	4771	23.7	**5616**	**28.1**	**7**
2. PCG	4554	24.9	6	4571	22.8	**4983**	**24.9**	**7**
3. PvdA	4191	22.9	6	4410	21.9	**4252**	**21.2**	**5**
4. VVD	3421	18.7	5	3925	19.5	**4053**	**20.3**	**5**
5. CPN	404	2.2	—	341	1.7	**264**	**1.3**	**0**
6. KNP	—	—	—	1390	6.9	**837**	**4.2**	**1**
Ov. part.	—	—	—	693	3.5	—	—	—
Totaal	18299	100	25	20101	100	**20005**	**100**	**25**

Voor het eerst samenwerking met C.H. Voor de A.R. was een 5de zetel practisch onbereikbaar. De samenwerking gaf de C.H. een derde zetel. Een wel zeer onverwacht resultaat. Met 20 stemmen minder zou de P.v.d.A. 6 zetels hebben verkregen. Het stemmenpercentage was even hoog als in 1949.

71. WASSENAAR

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. KVP	4036	34.6	7	3574	27.4	**4069**	**33.7**	**7**
2. PCG	2924	25.1	5	3146	24.2	**2679**	**22.2**	**4**
3. VVD	2838	24.3	4	2910	22.3	**3376**	**28**	**5**
4. PvdA	1859	16.0	3	1965	15.1	**1941**	**16.1**	**3**
KNP	—	—	—	973	7.5	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	458	3.5	—	—	—
Totaal	11657	100	19	13026	100	**12065**	**100**	**19**

Hier ging de 5de zetel — in 1949 gewonnen — weer verloren door verlies aan de V.V.D. Overigens geen wijziging.

72. WEERT

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. Boeren	2428	28.7	6	—	—	**2531**	**25.8**	**5**
2. Arbeiders	2803	33.1	6	—	—	**3151**	**32.1**	**7**
3. Smeets	—	—	—	—	—	**1141**	**11.6**	**2**
4. PvdA	—	—	—	1173	11.8	**648**	**6.6**	**1**
5. v. Sooren	1597	18.8	3	—	—	**1615**	**16.4**	**3**
6. Weelens	431	5.1	1	—	—	**740**	**7.5**	**1**
KVP	—	—	—	8083	81.3	—	—	—
KNP	—	—	—	395	4.0	—	—	—
Ov. part.	1208	14.3	3	286	2.9	—	—	—
Totaal	8467	100	19	9937	100	**9826**	**100**	**19**

73. WINTERSWIJK

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	5397	48.2	10	5993	49.5	**5876**	**48.3**	**10**
2. VVD	2620	23.4	5	2370	19.6	**2979**	**24.5**	**5**
3. KVP	1440	12.9	2	1552	12.8	**1608**	**13.2**	**2**
4. PCG	1550	13.8	2	1824	15.0	**1711**	**14**	**2**
KNP	—	—	—	86	0.7	—	—	—
Ov. part.	187	1.7	—	276	2.4	—	—	—
Totaal	11194	100	19	12101	100	**12174**	**100**	**19**

Met 50 stemmen meer zou de P.C.G. een derde zetel hebben verkregen, ten koste van de P.v.d.A.

74. ZAANDAM

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	8352	36.1	10	9289	37.4	**9497**	**38.1**	**10**
2. CPN	5378	23.2	6	5264	21.2	**5274**	**21.2**	**6**
3. PCG	4328	18.7	5	4179	16.8	**4419**	**17.8**	**5**
4. KVP	3185	13.8	4	3194	12.8	**3495**	**14**	**4**
5. VVD	1585	6.8	2	1995	8.0	**2209**	**8.9**	**2**
KNP	—	—	—	198	0.8	—	—	—
Ov. part.	326	1.4	—	751	3.0	—	—	—
Totaal	23154	100	27	24870	100	**24894**	**100**	**27**

Een veel voorkomend verschijnsel. Meer stemmen dan in 1952 — minder dan in 1949. Het aantal zetels bleef behouden. Samen 5, waarvan 4 A.R. en 1 C.H.

75. ZEIST

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	5051	24.9	7	6443	27.1	**6457**	**27.6**	**8**
2. AR	3908	19.3	5	4756	20.0	**4482**	**19.1**	**6**
3. CHU	3785	18.7	5	3638	15.3	**4493**	**19.2**	**6**
4. KVP	2907	14.4	4	2961	12.4	**3437**	**14.7**	**4**
5. VVD	2743	13.6	4	3529	14.8	**3387**	**14.5**	**4**
6. SGP	710	3.5	1	760	3.2	**806**	**3.4**	**1**
7. CPN	359	1.8	—	470	2.0	**349**	**1.5**	**0**
KNP	—	—	—	542	2.3	—	—	—
Ov. part.	771	3.8	1	693	2.9	—	—	—
Totaal	20234	100	27	23792	100	**23411**	**100**	**29**

De uitbreiding van de raad levert de A.R. en de C.H. beide een zetel winst. Vooral de C.H. ging hier vooruit. In Zeist was ongetwijfeld grote vreugde over dit resultaat.

76. ZUILEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	4532	40.5	8	5521	43.0	**5835**	**44.6**	**10**
2. KVP	2986	26.7	5	3037	23.7	**3387**	**25.9**	**5**
3. PCG	2568	23.0	4	2398	18.7	**2741**	**22**	**5**
4. CPN	1095	9.8	2	972	7.6	**966**	**7.4**	**1**
5. Ger. PV	—	—	—	60	—	**156**	**0.1**	**0**
KNP	—	—	—	132	1.0	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	715	6.0	—	—	—
Totaal	11181	100	19	12835	100	**13085**	**100**	**21**

Ook hier een zetel winst voor de P.C.G., mede dank zij de uitbreiding van de raad. Verder wat stemmenaantal betreft een krachtig herstel vergeleken bij 1952 — bezien tot het niveau van 1949. Het G.P.V. behaalde 0.1 % van het aantal stemmen. Begrijpen zij dan niet wat niet-Christenen daarvan denken?

77. ZUTPHEN

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	5076	43.1	9	5953	45.8	**6100**	**47.3**	**10**
2. PCG	2234	19.0	4	2417	18.6	**2410**	**18.7**	**4**
3. KVP	1561	13.2	2	1501	11.5	**1640**	**12.7**	**2**
4. CPN	1376	11.7	2	1142	8.8	**923**	**7.2**	**1**
5. VVD	1536	13.0	2	1676	12.9	**1618**	**12.6**	**2**
6. C. Volksp.	—	—	—	—	—	**193**	**1.5**	**0**
KNP	—	—	—	115	0.9	—	—	—
Ov. part.	—	—	—	187	1.5	—	—	—
Totaal	11783	100	19	12991	100	**12884**	**100**	**19**

Ondanks het optreden van de C.V.P. wist de P.C.G. haar zetelaantal te handhaven. Waarom het C.V.P. hier met een afzonderlijke lijst uitkwam bleef een raadsel. De poging is gelukkig niet gelukt.

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %

78. ZWOLLE

PARTIJEN	1949 Stemm.	%	Zet.	1952 Stemm.	%	1953 Stemm.	%	Zet.
1. PvdA	9572	38.3	12	10300	37.5	**11038**	**40.1**	**13**
2. CHU	3127	12.5	4	2979	10.8	**3355**	**12.2**	**4**
3. AR	3089	12.3	3	3571	13.0	**3392**	**12.3**	**4**
4. KVP	4662	18.6	6	4249	15.5	**4844**	**17.6**	**6**
5. VVD	2670	10.7	3	2687	9.8	**3118**	**11.3**	**3**
6. CPN	1258	5.0	1	1345	4.9	**1126**	**4.1**	**1**
7. GPV	382	1.5	—	481	1.7	**653**	**2.4**	**0**
KNP	—	—	—	937	3.4	—	—	—
Ov. part.	263	1.1	—	914	3.4	—	—	—
Totaal	25023	100	29	27463	100	**27526**	**100**	**31**

Lest best! Een zetel winst voor de A.R. met weinig verschil in stemmenaantal, vergeleken met 1952 en 1949. De andere uitbreidingszetel ging naar de P.v.d.A.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

KVP	=	Katholieke Volkspartij
PvdA	=	Partij van de Arbeid
AR	=	Anti-Revolutionaire Partij
CHU	=	Christelijk-Historische Partij
PCG	=	Protestants-Christelijke Groep (combinatie van AR en CHU)
VVD	=	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
KNP	=	Katholieke Nationale Partij
CPN	=	Communistische Partij Nederland
GPV	=	Gereform. Politiek Verbond
SGP	=	Staatk. Gereformeerde Partij
OP	=	Overige Partijen

BRINKERS'
ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE
FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

N.V. W. J. SCHUILING's
GIETERIJ BENODIGDHEDEN
Handelsonderneming
Binnenhavenweg 20 Hengelo
Tel. K 5400—3029 (na 18 uur Delden K 5497—447)

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES TELEFOON K 1896—304

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: Tel. K 1180 — 2023
INDUSTRIETERREIN: Tel. K 1180 — 3886
MIDDELBURG

VAN DER FLIER's
Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam
Haarlemmerdijk 138 Tel. 45689
Leidsekruisstraat 32 Tel. 35380
Haarlemmermeerstraat 55 Tel. 82059
Fred. Hendrikstraat 125 Tel. 121207

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms.
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Zomerslaap — Broek kraait victorie — Verplanke als monnik — Bestuursvergadering — Baambruggonië — Investering en rendabiliteit — Voorzitter verpoot.

Zit er nog vaart in de Arjos? Zo ja, dan zal het wel slakkengangetje zijn. Want na een lang vergaderseizoen — dat hopen we tenminste — en na de inspanningen voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn de meeste clubs begonnen met haar zomerslaap. Daar is veel voor te zeggen. Wie in September weer fris aan de start wil verschijnen, om er direct weer een flinke gang in te zetten, moet eerst een beetje uitrusten. In de sportwereld hebben we een gesloten seizoen. Twee maanden lang wordt er geen bal aangeraakt, tenminste niet in een officiële wedstrijd, want de zomersporten moeten een kans hebben. Zo is het ook met de Arjos. Wij dicteren geen gesloten seizoen, want de politiek staat nu eenmaal nimmer stil. Maar toch kan rust geen kwaad. Mits men maar niet helemaal inslaapt. Daarom rust er deze maanden een grote taak op de schouders van al onze Arjosbestuursleden. Wij gunnen hen een prettige en lange vacantie. Voordat zij daar aan toe zijn moeten de plannen voor September echter gereed zijn. Want dan gaan we weer volop aan het werk. Wij hopen, dat het geen November wordt, voordat er weer enige actie te bespeuren is. Neen, wij beginnen direct! Laten we dat afspreken. Dan hebben we allemaal een goede vacantie.

* * *

„Broeker Arjos trots", zo luidde het kopje boven een bericht, dat aan een van onze hoofdbestuursleden werd toegezonden. Wij lazen het bericht met spanning en konden maar één conclusie trekken: niet alleen de Broeker Arjos is trots, maar heel de Arjos. Wat is het geval. J. de Haan (18 jaar) lid van de Arjos in Broek op Langedijk behoort tot een van de gelukkige winnaars van de onlangs gehouden radio-jeugdwedstrijd over de Europese samenwerking. Het was een prijsvraag voor de leeftijdklasse van 16—21 jaar. De prijs bestond uit een reis naar Parijs en Straatsburg. Die is inmiddels volbracht. Zo ziet men waar studie al niet toe kan leiden. Geen wonder, dat hij behoort tot de actieve leden van de Broeker Arjos. Voor iemand die zo'n resultaat behaalt is dat logisch. Reizen schuwt hij niet, want indertijd was hij de enige Arjosman van zijn club die naar Alkmaar toog om daar een inleiding te houden. Van de Haan zullen we misschien nog wel eens meer horen. Wij hopen in ieder geval, dat hij niet op zijn roem gaat teren.....

* * *

Op het moment, dat dit gelezen wordt heeft de Friese Arjos de tocht naar Vlieland misschien al achter de rug. Maar de Groningers kijken dan nog iedere dag vol spanning naar de lucht, want „de boot moet vol". Op Donderdag 9 Juli staan honderden Groningers (en wellicht ook vele Drentse Arjosvrienden) om 9 uur in Zoutkamp. Dan vertrekt de boot. Nu de actieve Drentse voorzitter Hollenbeek Brouwer iets gaat vertellen over de „sprekende stenen" zal dit een aanleiding zijn voor zijn provinciegenoten om deze reis mee te maken. De 2e voorzitter van de Nationale Organisatie, mr C. J. Verplanke, heeft wekenlang zitten studeren op een titel. Eindelijk had hij er een: „Geen schiere jeugd op het oog der schiere monniken". Dat belooft wel iets te worden. Wij zijn benieuwd naar de verslagen van deze dag, die we, als ze ons verstrekt worden, in het volgend nummer hopen te plaatsen.

* * *

Op 29 en 30 Mei heeft het hoofdbestuur weer vergaderd. Behoudens de voorziening in de vacature Boven (zie elders) is het bestuur na lange voorbereiding klaargekomen met een statuten-wijziging. Nu we een aantal jaren gedraaid hebben is gebleken, dat een wijziging op verschillende punten noodzakelijk was. Binnen niet al te lange tijd zullen de clubs de voorstellen gedrukt toegezonden krijgen. Zij kunnen zich daarop dan rustig beraden, terwijl zij natuurlijk de gelegenheid hebben om met inachtneming van de vastgestelde termijn nieuwe voorstellen te doen. Het hoofdbestuur zal dan ook daarover een prae-advies uitbrengen, zodat we — waarschijnlijk op 12 December — op onze algemene jaarvergadering goed beslagen ten ijs zullen komen.

Verder heeft onze internationale commissie nadere mededelingen gedaan over de conferentie met de Junge Union. Het zal een driedaagse bijeenkomst zijn, die op 15, 16, 17 Juli te Den Haag wordt gehouden. Zoals we reeds medegedeeld hebben, hopen we 15 Duitse gasten te ontvangen. Prof. de Gaay Fortman heeft zich bereid verklaard als spreker op te treden.

* * *

Omdat het zo heerlijk zomer is, nemen we U mee naar Abcoude-Braambrugge. De club daar — prima! — vergadert in een landelijke omgeving; een aardig restaurant aan een stille polderweg, waar in deze tijd van 't jaar ongetwijfeld de hengelaars elkaar treffen. Maar als Zaterdagavond de Arjos bijeen is, dan geen visserslatijn, geen sterke verhalen, maar degelijk werk. Maar toch mag er over die club wel één sterk verhaal vertelt worden: van de goed twintig leden is de helft getooid met dezelfde naam. Ze zeggen dus maar gewoon: Jan van Piet en Klaas van Willem. Bij de Burgerlijke Stand heten ze allemaal Griffioen, maar als ze zich aan de officiele namen hielden, kwamen ze terecht bij een Baambruggonische spraakverwarring.

* * *

Efficiency is een van de leuzen van deze tijd. Dat moet natuurlijk niet te gek worden. Je doet in het leven gelukkig nog niet alles terwille van de doelmatigheid. Maar op zichzelf is er heel veel voor te zeggen, je moeite niet te verspillen. Wij in de Arjos (en in de partij) kunnen er nog wel wat van leren. Daar heb je het geval van de eerste klas organisatieman, die in zijn woonplaats prachtig werk doet, de motor is van de activiteit. Hij vertrekt naar elders — en hoe vaak

gebeurt het niet, dat hij er niet weer „in" komt. Zeker, hij vindt zijn weg wel in de maatschappij. Maar hij zou daarnaast ook nog wel wat willen doen voor de goede zaak; hij biedt zich echter niet aan, hij dringt niet naar voren en een ander merkt hem niet op. En zo ligt er een schat aan politieke en organisatorische kennis, ervaring, interesse braak. Wij zijn als Arjos voortdurend bezig politieke kennis en belangstelling te „investeren", maar kijken we er ook naar, hoe we dat rendabel zullen maken? Daar ligt dus in het hierboven genoemde geval een dubbele taak: laten de mensen uit de oude plaats, als de gelegenheid zich voordoet, niet verzuimen de lieden van de plaats, waarheen hun „motor" vertrok, te vertellen, hoeveel politieke P.K. zij erbij gekregen hebben. En laten we in onze woonplaats de nieuwelingen gauw erbij halen.

Dat kan ook anders. Wij hoorden ook van een plaats — namen doen er nu niet toe — waar het met de club niet zo best ging. En het was niet onzeker, waar het aan lag. De voorzitter, die de zaak goed aan de gang wist te houden, enthousiasme wist te wekken, was verhuisd. Dat is natuurlijk verbazend jammer. Zo iets moet als 't maar enigszins kan, voorkomen worden. Maar in het door ons bedoelde geval was er een troost: het duurde maar even, of uit de nieuwe woonplaats van de voorztter kwam het verheugende bericht, dat daar een welgeschapen nieuwe club was ter wereld gekomen. En de kraamheer — tevens voorzitter — was..... U weet het al. Bravo!
Mensen, die verhuizen, vergeet toch ook in uw nieuwe woonplaats niet te doen, wat uw hand vindt om te doen.

Onze nieuwe man:

W. Aarnoutse

De stoel van Boven is weer bezet. Het Centraal Comité heeft met ingang van 1 Juli benoemd tot tweede functionaris op zijn bureau — s.s.t.t.; de officiële titulatuur van de beroepingsbrief is me niet bekend — de heer W. Aarnoutse.

Aan de naam kunt U het, geloof ik, al zien. De nieuwe man is van Zeeuwse komaf. Een man dus van het „Luctor et Emergo". En de oppervlakkige toeschouwer zal direct denken: dat devies zal hem te stade komen. Waarom? Wel, is de heer Boven niet al op 1 October, of althans per 24 November vertrokken? Ja, het Centraal Comité is bij de voorziening in deze vacature niet over drie nachten ijs gegaan. Maar toch kan de heer Aarnoutse gerust zijn: hij behoeft niet te worstelen tegen een grote achterstand, hij hoeft niet te beginnen met de beantwoording van de post van eind vorig jaar. Dank zij de hand- en spandiensten van enkele bestuursleden is deze interimperiode van negen maanden moeizaam overbrugd en is de A.R.-J.O.S. niet in een slob geraakt.

De heer Aarnoutse dus. Afkomstig uit Zeeland, zeiden we al. En hij woont thans in Oosterhesselen. Nee, op de kaart van Zeeland zult U dat tevergeefs zoeken. Want enige jaren geleden is deze Zeeuw geëmigreerd naar Drenthe. Als je jong bent, wil je wel eens wat meer van de wereld zien dan Krabbendijke en Koudekerke. Alles goed en wel, maar wat zoekt een mens dan in de Zuid-Oosthoek van het olde landschap? Wie zal 't zeggen. Maar wat hij daar vond is in elk geval niet zonder gewicht: midden op de weg, die van Koudekerke via Gees naar 's-Gravenhage loopt, nam Aarnoutse een passagier op, die hem voortaan hoopt te blijven vergezellen. Zegt de oeroude volkswijsheid niet, van wat je ver haalt.....?

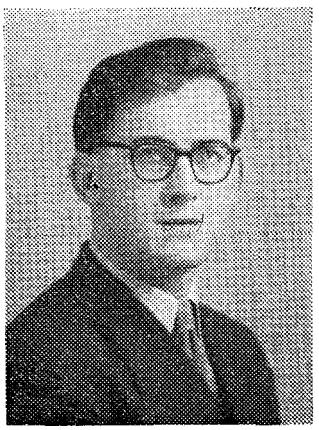
Gees, dat is voor de lezers van dit blad een bekende klank. Het is een dorp, het dorp in de gemeente Oosterhesselen. In Gees, daar is een Arjos-club, één, die er zijn mag. Eén, die in de vaart is geregistreerd, en met ere. Uit Gees komt ons bestuurslid voor Drenthe, de heer Euving. En Gees levert ons de heer Aarnoutse. Het is een club met perspectieven, daar in dat rustieke plekske grond.

Aarnoutse bevolkt sinds enige jaren Gees. Op papier. Zonder Aarnoutse zou Gees Gees niet zijn, omdat er dan geen Geesers waren. Althans niet op papier; en als je er op papier niet bent, is het waarlijk geen eenvoudige zaak te bewijzen, dat je er in feite toch wèl bent. Hij zit daar dus op de secretarie der gemeente, heeft de snuggere lezer al begrepen. Dat we dit nog expresselijk zeggen, is niet, omdat wij menen ook niet-snuggere lezers te hebben, maar omdat Aarnoutse, die o.a. de bevolkingsadministratie pleegt te verzorgen, recht heeft op een nauwkeurige aanduiding. Ambtenaar ter secretarie dus.

Op het uittreksel uit het bevolkingsregister lezen we tevens op dat hij geboren is 25 Maart 1929. Gehuwd - neen; Nederlander - ja.

Als we de heer Aarnoutse nog van een andere kant bezien, bemerken wij, dat hij de weg is gegaan van alle goed-Calvinistische vlees. We zien hem vanaf zijn prille jaren des onderscheids op de J.V. Boven, op zijn bondskasteel, kan tevreden zijn. In Gees komt de A.R.-J.O.S. daarbij. En na zijn 23e verjaardag ook de kiesvereniging, waar hij terstond tot secretaris werd gekozen. En dat heus niet omdat de andere Geesenaren analfabeten zijn.

Wij hebben dus iemand gekregen, die het clubwerk door en door kent. Dat is van grote waarde. Want om de clubs en hun werk gaat het in de A.R.J.O.S. En daaraan zal Aarnoutse zich in de eerstkomende tijd volop kunnen geven. Zo

zijn we het met elkaar overeengekomen.

Want men moet de procedure kennen. Na de benoeming van het Centraal Comité, waarin de A.R.J.O.S. geen stem had, dient een tweede benoeming te volgen, en wel onzerzijds. Daarbij was het ook de wens van de heer Aarnoutse, vooralsnog niet belast te worden met het — niet zo heel omvangrijke, maar niettemin ruim aandacht vragende — werk naar buiten, met name het internationale werk. Het gewone werk zal, wil er vaart, nog meer vaart in komen, al heel veel activiteit vergen en veel arbeid met zich brengen.

Met deze overwegingen rekening houdend heeft het bestuur de heer Aarnoutse benoemd tot administrateur, waarmee deze gaarne accoord ging, en de heer Jonker tot November 1954 tot secretaris.

Wij heten onze nieuwe man hartelijk welkom in onze kring. Wij hopen en vertrouwen, dat hij voor onze organisatie nuttig en zegenrijk werk zal mogen doen. We weten dat de A.R. partij zijn liefde heeft, om haar beginselen, om haar historie en haar strijd. Voor wie zo deze taak aanvaardt, ligt er veel prachtig werk te wachten. Werk dat ook voor eigen leven tot zegen kan zijn.

Het Groninger politiek jongeren contact

Enige maanden geleden is te Groningen — in de „Vaart der A.R.J.O.S." is er reeds over geschreven — een Politiek Jongeren Contact gestart. Het initiatief daartoe ging uit van de J.O.V.D. Zij zocht contact met de burgemeester, de heer J. Tuin, die zich bereid verklaarde de bestaande Jongerengroepen op politiek gebied te Groningen bijeen te roepen voor een gezamenlijke bespreking. De groepen gaven daaraan gehoor en de bespreking heeft ertoe geleid dat een Jongeren-contact in het leven geroepen is.

Men heeft de zaak heel verstandig aangepakt. Niemand dacht aan het naspelen van een parlement of een gemeenteraad, men wilde eenvoudig een openbaar forum, waarin de jongeren van verschillende levensbeschouwingen elkander zouden ontmoeten over te voren goed voorbereide onderwerpen.

Op 27 Maart is men gestart. Officiële belangstelling was er toen van niet minder dan drie wethouders der gemeente. Het onderwerp dat gekozen was handelde over „De Zondagswetgeving" en het werd in een nota voorbereid door de A.R.J.O.S.

Het bleek in de vergadering al spoedig dat de keuze van het onderwerp niet overmatig gelukkig was. Juist in die week was er in de Tweede Kamer uitvoerig over de materie gesproken en daardoor kreeg de behandeling al direct teveel het karakter van naspreken. Het was wel uiterst moeilijk nieuwe argumenten aan te voeren in het debat.

Bovendien bleken de jongeren nog te onwennig tegenover dit openbaar debat te staan. Het flitsende van een politiek debat ontbrak er volkomen en het geheel ging min of meer als een nachtkaars uit.

Het contact heeft het voordeel gehad van een welwillende critiek van de Groninger pers. De betrokken redacteuren schreven uitvoerige beschouwingen over het gebeurde en zij wezen de fouten aan die er h.i. bij deze eerste vergadering waren gemaakt. De jeugd heeft blijk gegeven naar deze critiek te willen luisteren. De tweede samenkomst, die op 2 Juni is gehouden — het ligt in de bedoeling dat het contact ongeveer 5 maal per jaar zal samenkomen — werd ietwat anders voorbereid. Men koos het onderwerp „Vrijheid en gebondenheid", maar men beperkte het onderwerp reeds direct bij de vraag: „Hoe ver moet de overheid in het economisch leven ingrijpen". De voorbereidende nota was — hoe kon het anders — van de J.O.V.D. Een ander punt was, dat aan de fracties van vijf man werd verzocht niet onmiddellijk het gemaakte rapport aan te vallen, zoals dat de eerste keer was geschied, maar meer thetisch eerst een eigen standpunt te ontwikkelen. Men verzocht voorts geen geschreven redevoeringen af te steken indien dat enigszins mogelijk was, maar „voor de vuist weg" te willen spreken. Over de wijze waarop heeft men voorts te voren samengesproken.

Het resultaat is verrassend geweest. Op 2 Juni is een samenkomst gehouden, die werkelijk prachtig was en een vruchtbaar debat opleverde. Men schudde alle onwennigheid af en men ging zo nodig, na de ontwikkeling van het eigen standpunt, elkander moedig te lijf. De interruptie flitste door de vergadering en de (A.R.) voorzitter, die ditmaal de leiding had, deed grote moeite om het debat in de hand te houden. Het lukte hem wonderwel. Siem Baars was een voortreffelijk president en hij oogstte daarvoor dan ook na de vergadering de lof van de pers.

Het lijkt, dat de Groninger politieke jeugd inderdaad de juiste weg voor een dergelijk jongeren contact heeft gevonden. Het wil ons voorkomen dat men, door resoluut elke gedachte aan een parlement of een gemeenteraad van zich af te houden, een levensvatbaar geheel heeft geschapen. De publieke tribune bewees overigens dat er belangstelling is, want zij was beide keren geheel gevuld. Men kan dat verwachten als de fracties het onderwerp te voren in de clubs aan de orde stellen en zich op de openbare behandeling op deze wijze voorbereiden. Dat heeft althans de A.R.J.O.S. gedaan en het succes is goed geweest. Ongetwijfeld zal deze wijze van werken de politieke belangstelling bij de jeugd stimuleren. Zij gaat zelf aan het werk. Dat is het geheim.

Dr A. VEERMAN

Goed nieuws

Er is goed nieuws over onze studieconferentie van het aanstaande najaar. D.V. zullen we die hebben op 2 en 3 October. En als referent zal optreden Prof. Dr S. U. Zuidema. Zijn referaat komt als brochure uit. Kortom, wij krijgen prachtig materiaal om deze winter op de clubs mee te werken.

Waarover het gaan zal, hoor ik nu vragen. Tja, dat is niet zo gemakkelijk met twee woorden te zeggen. Bovendien is aan de referent een ruime marge gelaten, zodat het bestuur (en misschien prof. Zuidema ook wel enigermate) straks pas zal merken, wat er uit de bus komt. Maar wij nemen aan, dat onze Drentse en onze Zeeuwse vrienden, die beiden prof. Zuidema op hun toogdag hoorden, al een voorproefje hebben gekregen van wat komen gaat.

Daar in Drenthe werd gehandeld over: „Tijd en taak". Daar zagen we de strijd, en juist ook de politieke strijd van de Christen tegen de achtergrond van de geestelijke stromingen, die deze tijd schijnen te beheersen. We werden geconfronteerd met communisme en existentialisme, personalisme en pragmatisme. Het gaat er om. dat wij onze strijd in zijn angstig-actuele vorm kennen, dat wij om ons heen zien, in welke tijd wij **nu** leven. Onze begrippen-voorraad mag niet beperkt blijven tot de inventaris, die bij onze vaders gemeen goed was. Wij staan midden in de geestelijke baaierd van onze dagen. Daarop zullen wij ons antwoord moeten geven, daarin zullen wij onze taak moeten zien.

En dan gaan we naar Zeeland. „Beginsel en ideaal". Heeft de christelijke politiek vandaag nog een concreet ideaal? Alweer de nadruk op dat „vandaag".

Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn. Er ligt een onoverzienbaar grote taak nog, buiten onze grenzen. De boodschap van de Schrift voor heel het leven te doen weerklinken. En voorts — primair nationaal — de zware strijd voor de opbouw van een samenleving, waarin de mens in vrijheid als beeld Gods leven kan. Leven kan naar de twee geboden van de hoofdsom der wet.

Christelijk-sociaal. Gerechtigheid — naar de Schrift; en verantwoordelijkheid — naar de Schrift.

Zo was het in Assen en in Goes. En wij vroegen Prof. Zuidema ook nu weer de politieke strijd van de Christen te plaatsen in het raam van deze tijd.

We sporen mogelijke deelnemers aan de conferentie en ook anderen, die straks met dit onderwerp kennis zullen maken — eigenlijk alle ARJOS-leden — aan, nu reeds zich hierop voor te bereiden. Probeer nu al wat te lezen. (Her)-lees: „De Christen en de politiek", de brochure van Prof. Zuidema. Neem het kersverse boek van Prof. van Riessen ter hand: „De maatschappij der toekomst". Zo wordt het ook van de kant van de Arjos een goede conferentie.

Staatsinrichting

Eerste Kamer II

De bevoegdheden der Eerste Kamer

Een beschouwing over de bevoegdheden van de Eerste Kamer kan naar hetzelfde patroon worden opgezet als die over de bevoegdheden van de Tweede Kamer. Zie het nummer van 15 April op de bladzijden 127 en 128.

In het op die bladzijden opgenomen artikel hebben wij de bevoegdheden der Tweede Kamer onderscheiden in bevoegdheden van huishoudelijke aard en in bevoegdheden, welke haar plaats en taak in het staatsbestel bepalen. Hetzelfde kunnen en zullen wij in dit artikel doen met betrekking tot de bevoegdheden der Eerste Kamer. Na de vrij uitvoerige behandeling in het hierboven vermelde artikel kunnen wij nu erg kort zijn.

A. Bevoegdheden van huishoudelijke aard.

Ook de Eerste Kamer kan zelf haar griffier benoemen. Dat is eveneens vastgelegd in de Grondwet. Haar Reglement van Orde bepaalt voorts, dat zij naast de griffier één commies-griffier kan benoemen en de overige ambtenaren der griffie. Het oppertoezicht op de bibliotheek en op al wat tot het huishoudelijke der Kamer betrekking heeft, is ook hier ingevolge het Reglement van Orde opgedragen aan een Commissie voor huishoudelijke aangelegenheden, welke commissie bestaat uit de Voorzitter der Kamer en uit twee andere leden.

Opmerkelijk is dat bepalingen, welke Voorzitter en Kamer bevoegdheden geven om ordeverstoringen tegen te gaan, eerst enkele jaren geleden in het Reglement van Orde zijn opgenomen. Vroeger is de behoefte aan dergelijke bepalingen blijkbaar niet zo gevoeld. De verandering op dit punt zal wel nauw verband houden met de „democratisering" van de Kamer.

Tenslotte willen we er in dit verband nog even aan herinneren, dat de Eerste Kamer het recht mist de Koningin een voordracht te doen voor de benoeming van haar Voorzitter. Art. 95 van de Grondwet bepaalt zonder meer: De Voorzitter wordt door den Koning uit de leden benoemd voor het tijdperk eener zitting. De Koningin benoemt een lid van de grootste fractie. Thans is de bekende Mr J. A. Jonkman, lid voor de Partij van de Arbeid, voorzitter. Is de Voorzitter afwezig of neemt hij zelf aan de discussie deel, dan wordt het voorzitterschap waargenomen door de laatst afgetreden Voorzitter en als ook deze afwezig is of aan de discussie deelneemt door het oudste aanwezige lid in jaren. De Eerste Kamer kent dus niet een vaste tweede en derde Voorzitter.

B. De bevoegdheden welke een uitvloeisel zijn van haar plaats en taak in ons staatsbestel.

We kunnen hierover zeer kort zijn.

In ons artikel van 20 December 1952 hebben wij geschreven over de plaats en de taak van de Volksvertegenwoordiging in het algemeen. In dat van 19 Januari 1953 hebben wij op het belangrijkste verschil gewezen in de taken van Eerste en Tweede Kamer. Onze slotconclusie in dat laatste artikel was: De Tweede Kamer is de „chambre de travail", de Eerste Kamer is de „chambre de réflection". U moet er goed op letten, dat het hier alleen gaat over het aandeel van beide Kamers in de wetgeving, die in artikel 112 van de Grondwet aan Koning en Staten-Generaal is opgedragen. De Tweede Kamer heeft de bevoegdheid wijzigingen in een wetsvoorstel des Konings aan te brengen. Dat is haar recht van **amendement.** De Eerste Kamer mist dat recht. Zij kan een haar door de Tweede Kamer doorgezonden wetsontwerp alleen maar aannemen of verwerpen. In dezen is de taak der Eerste Kamer inderdaad wat beperkter.

Ook op een ander puntje in de regeling van de bevoegdheden der Volksvertegenwoordiging met betrekking tot de wetgeving is dat zo. In een voorgaand artikel hebben wij daar reeds op gewezen, maar het is misschien goed, dat ook nog even in dit verband te doen. Artikel 119 van de Grondwet verleent de Staten-Generaal, dus Eerste en Tweede Kamer tezamen, het recht voorstellen van wet aan de Koning te doen. Dat is het z.g.n. recht van **initiatief.** Maar in het daaropvolgende artikel wordt alleen aan de Tweede Kamer de bevoegdheid verleend, het initiatief tot een dergelijk initiatief-wetsvoorstel te nemen.

Voor het overige is er practisch geen verschil. Ook de leden der Eerste Kamer hebben het **vragenrecht** en de Kamer zelf heeft net als de Tweede Kamer het recht van **interpellatie,** en het recht van **enquête.** Wij hebben in het nummer van 15 April vrij uitvoerig over deze rechten geschreven. Wij achten ons daarom ontslagen van de plicht daarover ook op deze plaats een beschouwing te geven.

In twee volgende artikelen zal nu nog gehandeld worden over de totstandkoming van een wet.

H. D. W. BOVEN.

Aan de Amstel en het Y

H. SCHELHAAS J.zn

Reeds deze bekende regel doet veronderstellen dat wat thans volgt speciaal ons Groot-Mokum in de belangstelling trekt. En, laat ik maar meteen met de deur in huis vallen, het gaat inderdaad over Amsterdam. Het gaat ons niet zozeer om een beschrijving van deze wonderschone stad, alswel om een kleine indruk te geven van het specifieke van het Arjoswerk in de hoofdstad van ons land.

In Amsterdam klopt de polsslag van de tijd in koortsachtig tempo. Men leeft er het leven in een meeslepende stijl. Het was er de eeuwen door een continue beweeglijkheid. En dat is vandaag nog het geval. Juist deze fluctuaties, deze stelselmatige wisseling in werkkring, beovlking, de op- en neergang, toename van de ene industrie en het faillissement van de andere hebben op deze stad een niet meer uit te wissen stempel gezet. Deze drukte moge de handel hebben goedgedaan, de beurs hebben bevorderd, het heeft niettemin ook de massificatie op gang gebracht. Heeft iedere medaille een tegenzijde, dan is dat wel de tegenkant van het bloeiend Amsterdam. Gepaard aan deze toenemende massificatie gaat een inzinking allerwege, waar het betreft een diepere bezinning over levensvragen van vandaag en morgen. Het gevaar wordt zo groot, om slechts bij de dag te gaan leven. De enorme ontwikkeling in het bedrijfsleven deed een zucht en jacht naar geld en kennis ontstaan, en een ongekende drang naar de materie begon haar trillende baan. En dit alles resulteert in..... dikwerf slecht meeleven met de gang van zaken op kerkelijk, staatkundig, sociaal en economisch terrein. De tijd van weleer: De Bijbel, de Standaard, de Heraut, de Wachter ... en dan een hele tijd niets ... is voorbij. De bezonken meelevende mens

werd wat men noemt een ship that passes in the night. Het leven kolkt en wervelt en aan de ontstane middelpuntvlietende kracht schijnt menigeen geen weerstand meer te kunnen bieden. De erfenis der vaderen ligt er. Maar velen maken zelfs niet meer gebruik van het recht van boedelbeschrijving. Men jaagt naar welvaart, naar verbetering van positie en de rest..... voor velen komt die rest nooit.

En met deze recente erfenis zit Amsterdam. Zeker, er wordt nog veel gedaan. Zeker, er zijn nog actieve mensen en alles komt op zijn pootjes terecht. Maar — het is niet meer een gezamenlijke actie, het is werkkracht van weinigen, door al even weinigen gesteund. En op deze ondergrond en in deze wetenschap pakken wij het Arjoswerk aan.

Van de Geref. gezindte (die in de Ned. Herv. Kerk kon ik hierbij niet betrekken, daar ik hierover geen voldoende gegevens wist te verzamelen is op het huidige moment slechts ongeveer 5,2 % lid van een Arjos in Amsterdam. Deze 5,2% is verspreid over 9 clubs, waaronder enkele zeer grote en voor de rest zeer kleine. Het is dus wel een cijfer dat op zichzelf reeds een voldoende stimulans is het werk nog harder aan te pakken. De overige 95 % wijdt zich aan andere dingen en acht een Arjos (aangenomen, dat het bestaan ervan bekend is) iets dat uit de tijd is. En dan moet men bedenken dat er evengoed dag en nacht wordt gewerkt. Zo moeilijk gaat het hier. Ik geloof dan ook, dat, wil men in de toekomst werkelijk de gang er in houden, er geen andere oplossing is dan aanstelling van minimaal een betaalde kracht, die coördinerend werkzaam moet zijn (er zou b.v. een bureau moeten komen van K.V. en Arjos).

Maar goed, bekijken we dit moeizaam verworven resultaat van 5 % verder, dan blijkt, dat zeer vele leden van buiten komen. Onder de Arjos is het opvallend, dat veelal het werk in hoger verband wordt gedaan door stoere Friezen en ronde Zeeuwen en de andere soorten.

In het begin wees ik op velerlei oorzaken. Welnu, wil men hier werkelijk iets beginnen, dan moet noch geld noch tijd worden gespaard. Niet alleen moet men met materieel gesierd zijn, ook de psychologische kant mag niet worden veronachtzaamd. Een Amsterdammer wil naast het gewone wat „show". De zaak moet zeer origineel worden aangepakt en volgehouden.

Een zoveelste moeilijkheid in ons werk is de ongelooflijke vreemde en mooie samenstelling: studenten (weinig), ateliernaaisters, boerenarbeiders, havenarbeiders, belastingmensen, melkboeren, dierenbeschermers en apotheker-assistentes etc. Hoe dit conglomeraat tot ieders genoegen en bevrediging aan het werk te houden!

Verder vindt men er niet alleen stadsjeugd, vergis U niet, we kennen ook dorpsjeugd en dorps-stadsjeugd. Alweer een factor die de zaken niet gemakkelijker maakt. Maar wat ons het meest welkom zou zijn: medewerking van de kant der ouders. Daar ligt voor het overgrote deel de oppervlakkige houding die wij overal moet doorboren!

Al deze factoren beïnvloeden sterk ons Arjos-werk. De felheid van het leven van elke dag maakt b.v. dat vooral aan practische vragen de nodige aandacht moet worden besteed. Deze jeugd zit in een grote strijd van vele vragen, sociale en andere. Men ziet soms vreemd naar ons. Ik kan het me indenken. Maar zo moet er worden gewerkt. En er wordt gewerkt. De 5 % laait van vuur. Is hecht en arbeidszaam. En gaan we zo door, dan mag er veel nog ontbreken, wij steken de kop niet in de veren. Ook bij zo'n klein getal zal op een vast beginsel nog een grote vaart mogelijk zijn.

Met volle kracht vooruit!

De weesmeisjes en de ganzen

C. D. VAN OOSTEN

Buiten het onderwijs vormde het kiesrecht lange tijd een der brandende kwesties in het politieke leven onzer lage landen.

De grondwetsherziening van 1848 had wel een uitbreiding van het kiesrecht gebracht; wel had ook de Kieswet-Thorbecke van 1850 op uitstekende wijze vorm gegeven aan de uitwerking van de grondwettelijke bepalingen, maar de eis, dat men om kiezer te kunnen zijn een bepaalde som in de directe belastingen moest betalen, betekende dat het kiesrecht tot een kleine kring beperkt bleef. Groen van Prinsterer sprak dan ook van „het volk achter de kiezers". Dat dit niet overdreven was, blijkt wel hieruit, dat bij een Kamerdebat over het kiesrecht bleek, dat drie der daaraan deelnemende leden, waaronder Keuchenius, niet kiesgerechtigd waren.

Na de opheffing van het organisatieverbod voor werkgevers en werknemers in 1872 stond de weg open voor de onbelemmerde ontwikkeling van de arbeidersbeweging. Een der eisen van de arbeidersbeweging in opkomst is: verruiming van het kiesrecht. Op dit punt zal haar strijd in het begin sterk worden toegespitst.

In 1883 verneemt de Regering, dat op de dag van de opening der Staten-Generaal een demonstratie voor het algemeen kiesrecht zal worden gehouden. Uitgebreide ordemaatregelen worden genomen. Zelfs de cavalerie wordt in de kazerne geconsigneerd. Toch hebben de voorzorgen hiermede nog niet het hoogtepunt bereikt. Bij de demonstranten bestaat het plan, de publieke tribune van de „troonzaal" (de opening van de Staten-Generaal vond toen nog plaats in de vergaderzaal van de Tweede Kamer) te bezetten. Dit plan moet verijdeld worden. En hoe! Dat blijkt wanneer op de bewuste dag de tribune bevolkt is met weesmeisjes, zodat voor andere bezoekers geen plaats meer is.

De Middelburgsche Courant schreef hierover: „Of het bestuur van het weeshuis dit middel heeft aan de hand gedaan om socialisten van de tribune te weren, is ons onbekend, maar enig is het denkbeeld zeker. Weesmeisjes dienstdoende als weerbaarheidscorps! Hebben eenmaal ganzen het Kapitool gered, de Haagsche weesmeisjes — zonder hier een vergelijking te willen treffen natuurlijk — komt de eer toe de regering en de vertegenwoordigers te hebben behoed."

De gevreesde demonstratie had overigens een zeer rustig verloop. Er werden wat pamfletten in de hoofdstraten verspreid, waarop werd aangespoord tot het bezoeken van een vergadering, welke na afloop van de opening van de Staten-Generaal in Hotel Gelderland zou worden gehouden. In deze vergadering heerste een vrij levendige, soms zelfs opgewonden geest onder de talrijke bezoekers, die met vrouwen en kinderen de zaal en de tuin vulden. De grote meerderheid der aanwezigen was volgens het persverslag „blijkbaar zeer geneigd om langs wettige weg — dit werd uitdrukkelijk geconstateerd — van de Regering het algemeen stemrecht te verwerven."

De redding van het Kapitool (de burcht van het oude Rome), waarvan gewag werd gemaakt, vond plaats in het jaar 390 v. Chr. De Seonen, een gallische stam, had zich tegen Rome gekeerd. Het Romeinse leger werd even ten noorden van de stad verslagen. Na de overwinning werd de stad door de Galliërs verbrand. De weerbare mannen werden samengetrokken op het Kapitool. Deze versterking werd lange tijd belegerd. „Eens — zo verhaalt de geschiedschrijver — op een donkere nacht beklommen de Galliërs de sterke helling en zouden de burcht genomen hebben, als niet de heilige ganzen bij de tempel van Juno door haar gekwaak de slapende bezetting hadden gewekt."

Deze burcht werd niet overmeesterd.

Het algemeen kiesrecht werd in 1917 verworven.

Voordat het echter zover was, werd er eerst nog geadverteerd met een brochure van Mr Th. Heemskerk „Op de mat".

Daarover een volgende maal.

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF
„NEDERLAND"
OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE
Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties
van elk vermogen

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen
GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

ALBRACHT N.V.
Albracht-Mantz
Verkoop
Bolstraat 27 - Tel. 11667
UTRECHT
Uw fabriek voor hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen.

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT GEGARANDEERD

A. Kuyvenhoven's
Kisten-, Broeiramen en Vatenfabriek
Zuideinde 13 — Naaldwijk — Telef. 4035-4038
Kisten - Kratten - Vaten - Broeiramen - Houthandel

„PARLEY'S WOL
voor al Uw breiwerk
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

Firma J. A. BAKKER & ZOON
BOLSWARD EN GRONINGEN
*
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS - TRANSPORT
DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642
Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag.

46.	De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede)	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelen Propaganda-folder Arjos p.st. bij 10 ex. en meer à *f* 0.15 bij 100 ex. en meer à *f* 0.12½	„ 0.25
54.	Christendom en Internationale Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.65
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport)	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75

Firma BLAAK
Boot- en Sloepenbouwerij
HOOGEZAND

NED. IJZERCONSTRUCTIE WERKPLAATSEN
LEMELERVELD(O)
SPECIAAL STAALCONSTRUCTIES VOOR FABRIEKSBOUW, KERKEN ETC. TEL. 217 (K 6722)

Voor vader en moeder
Voor zoon en dochter

Elk meelevend lid der Gereformeerde Kerken in Nederland leest

Prijs is slechts ƒ 1.70 per kwartaal

CentraalWeekblad

Het enige geïllustreerde landelijk kerkblad, dat GEZINSBLAD is

Voor proefnummers en opgave abonnementen
DRIFT 13, UTRECHT POSTGIRO 69800

GEURTS' Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD
De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG
Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

GEGARANDEERD KWALITEIT

LUBRO

Luxe Brood-, Beschuit-, Koek- en Banketbakkerijen
Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

Adverteert in dit Blad!

DAMESMODEHUIS

ALKMAAR **Walma**

DE ZAAK VAN SMAAK

BETONFABRIEK
Fa Van Arnhem
Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

M. C. VAN STAAVEREN
Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN
Aalsmeer — Telefoon 715

TRANSPORTINSTALLATIES
VOOR ELK DOEL IN ELKE UITVOERING
DE IJSEL N.V. - TEL. 92 - KAMPEN
FABRIKANTEN DER „PROMECO-INSTALLATIES" VOOR BEDRIJFSMECHANISATIE

„KLEIN DUBBELZES"

CHRIST. INTERNAAT VOOR MEISJES te Bilthoven,
met indiv. en gewoon Mulo en Lager Ond., ook Huish. en andere opl. Tijd. opn., ged. verlof mog.
Prettig tehuis, gezinsverband, mooie omgeving.
Inl. **Mej. M. C. Lengkeek,** Beethovenlaan 10, Tel. 2985.

JUTE ZAKKEN
VOOR BINNENLAND EN EXPORT
EEN VERTROUWENSARTIKEL !
NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.
GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46
Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 9 12 AUGUSTUS 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM — DEVIEZEN — 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten

KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C

Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214

Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640

Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

SCHEEPSBOUWWERVEN

A. VUYK & ZONEN

Capelle aan de IJssel

Nieuwbouw en Reparatie

Tel. R'dam 113333 (K 1800)

Laat U kleden door:

BERGEIJK & STUFKENS

LANGENDIJK 79 - TEL. 2638 - GORINCHEM

Kleermakers sinds 1873

Op aanvraag komen onze vertegenwoordigers U bezoeken.

INGWERSEN & Co. - Amsterdam

KEIZERSGRACHT 382 - Telefoon 32121

Effecten — Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen en Lijfrenten

Speciale afdelingen voor Prot. kerkelijke leningen

„VOOR HET LIEFSTE . . . . HET BESTE"
Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby — gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen — gelieve in te zenden. Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Fa J. C. DERKSEN ARNHEM

AMSTERD'WEG TELEF. 20310—21227

MEUBELTRANSPORT OVER LAND EN ZEE

BERGPLAATS VOOR INBOEDELS EMIGRATIE ! !

Medicinale **SALVITINE**

Maakt U fit

Vult die voedingsstoffen aan, waaraan U juist gebrek hebt.

WIJ GARANDEREN RESULTAAT

Verkrijgbaar bij drogisten en bij

N.V. BOGENA - SCHIEDAM

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 9 — 12 AUGUSTUS 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

T. CNOSSEN

Grote dankbaarheid

Als in 1937 een gedenkboek aan Dr Kuyper gewijd wordt schrijft J. Schouten daarin een artikel getiteld: „Dr A. Kuyper en de Anti-Revolutionaire Partij". Dit spreekt haast vanzelf. Evenals Dr Colijns titel: „Dr Kuyper als nationale figuur".

Wie het artikel van de tegenwoordige leider der Anti-revolutionaire partij leest, krijgt een nauwkeurig en duidelijk beeld van Kuypers arbeid op het gebied van staatkundige partij-formatie en politieke scholing.

Aan het slot van een brede opsomming van Kuypers doen en streven volgt deze samenvatting: „Zoo bevorderde hij den invloed van dit volksdeel, de erkenning van zijne waarde voor en zijne plaats in het staatsleven, zijne mondigheid en zijn aanzien. Zoo was hij de oprichter, de bouwer van onze partij, haar leider bij nederlaag en in zegepraal, altijd trouw aan het volk, dat hij liefhad, omdat hij met dat volk leefde uit hetzelfde geloof en zich daarmee één wist in roeping en taak".

Uit zulk een resumptie leert men ook de schrijver kennen. Voor Dr Schouten was deze conclusie niet alleen een zuivere weergave van Kuypers betekenis in betrekking tot de politieke vorming van het Calvinistische volksdeel, doch tevens een amen van zijn hart op de roeping en taak, daarin weerspiegeld.

Men kan zonder twijfel constateren, dat de arbeid van Dr Schouten ter toepassing van de Anti-revolutionaire beginselen en ten bate van de Anti-revolutionaire partij in de voornaamste plaats in de Tweede Kamer geschiedt.

Hij heeft nu reeds vijf en dertig jaar deel aan de parlementaire arbeid. In 's lands vergaderzaal heeft hij zich een positie van betekenis verworven. Niet eerst nu, doch sedert geruime tijd. Zijn encyclopaedische kennis, zijn critisch vernuft, zijn sprekersgaven, zijn nauwgezette waarneming van het Kamerlidmaatschap moesten hem wel op de „frontbenches" brengen. Daarbij is hij naar geaardheid veel meer een parlementariër dan Kuyper of Colijn ooit geweest zijn.

Wij vermoeden, dat in de artikelen van „vriend en vijand" in dit nummer van Nederlandsche Gedachten opgenomen, daarop ook wel het scherpst de aandacht zal vallen. Het is de vraag of Dr Schouten het zelf ook zo ziet.

Naar oud gebruik is de staatkundige leider in de Kamer tevens voorzitter van het Centraal Comité van Anti-revolutionaire kiesverenigingen, ook al zijn daar in het verleden uitzonderingen op geweest. Voorheen was hij tevens nog hoofdredacteur van het politiek leidend dagblad.

In deze figuur zat een concentratie van kracht, al bestonden er vroeger evenals thans ook bezwaren tegen deze binding. Bezwaren, die naarmate het Kamerlidmaatschap veel meer dan vroeger de volle man vragen, en de organisatie een sterker verticaal karakter heeft gekregen, eerder toe- dan afnemen. Wij kunnen ons echter voorstellen, dat deze twee functies voor Dr Schouten in elkaars verlengde liggen. Hij zal ze zien als onderscheiden activiteit met eenzelfde doel.

En dit doel is geen ander dan hij bij Kuyper zo voortreffelijk definiëerde. Voor hem toch is het Kamerlidmaatschap geen doel, doch middel. Dit geldt voor zijn andere functies op publiek terrein evenzo.

Het gaat hem om het volk, zelfs niet alleen om het Calvinistische volk. In de diepste zin kan men dan ook hem niet een nationale visie ontzeggen en doet men de Anti-revolutionaire partij en ook hem onrecht als men van sectarisme spreekt. Hij zou allen willen oproepen tot gehoorzaamheid aan 's Heren ordinantiën, hij zou allen willen doordringen van de levenskracht van het Calvinisme.

In het geciteerde artikel schrijft hij ook over de fouten en gebreken van Dr Kuyper. Hijzelf heeft ook fouten en gebreken, die zich soms te sterker openbaren naarmate hij feller vasthoudt aan eigen standpunt en eigen methode.

Het staat zeker niet vast, dat het met de gang van de partij moet blijven, zoals het nu gaat. De problematiek is veelszins

een andere dan dertig jaar geleden en de organisatie dient te beantwoorden aan andere eisen. Doch één ding zal moeten blijven, wil men de Anti-revolutionaire naam en het Anti-revolutionaire karakter niet verliezen. En dat is de Calvinistische levensconceptie, waarvan elke man en vrouw werkend op het publieke terrein, de drager is. Elk streven naar protestants-christelijke eenheid, fusie, samengaan etc. met loslating hiervan zou een onvervangbaar verlies zijn.

T. CNOSSEN

In Dr Schouten resonneert dit echte, waarachtige beginsel, dat sommigen ontkennen omdat het hun bezit niet meer is. Daarom is hij de voortrekker van het Anti-revolutionaire volk, doet zijn woord immer een snaar trillen, vertolkte hij bijv. in de Indonesische kwestie het nationale standpunt, won hij vertrouwen en geniet hij gezag.

De Redactie van Nederlandsche Gedachten is dankbaar voor de veelzijdige medewerking aan dit herdenkingsnummer. De politieke strijd behoeft niet te leiden tot Balkanisme. Het woord van mee- en tegenstanders in de erkenning van de Anti-revolutionaire voorman bij dit kroonjaar wordt op hoge prijs gesteld. Naast zijn grote kwaliteiten staat zijn gave persoonlijkheid.

Grote dankbaarheid heerst er in de Anti-revolutionaire volkskring voor de onvermoeibare arbeid, beginseltrouw en toewijding van Dr Schouten.

Toen Dr Kuyper in 1907 zeventig jaar werd, zag niemand zijn opvolger, ook al telde de Anti-revolutionaire gelederen mannen als Mr Th. Heemskerk, Ds A. S. Talma, Prof. Mr A. Anema, A. W. F. Idenburg e.a. Colijn was toen wel in Indië bekend, doch in Nederland had nauwelijks iemand van hem gehoord. Ook in dit opzicht is thans de horizon bewolkt. Er zijn weinig figuren van formaat op het brede terrein van het staatkundig leven, al tellen we specialisten, ook op wetenschappelijk gebied, bij het dozijn. Erger is, dat soms het gevoel ontstaat van een gebrek aan die innerlijke overtuiging en overgave, waarmede het Calvinisme en ook de Anti-revolutionaire beginsel-strijd staat of valt.

Doch voor ditmaal kan dit onze blijdschap niet verdonkeren. Wij zijn Gode dankbaar voor een man, die zich gegeven heeft met een onwankelbare trouw, gesierd met grote gaven en die door Hem tot op vandaag is gespaard, ons volk ten baat.

Voor de Redactie.

„Ongetwijfeld is het juist, dat de christelijke normen voor zeer velen geen bindende kracht meer hebben, dat een ontzaglijke verwereldlijking van het leven aan den dag treedt, dat de geest van de Revolutie al meer vaardig wordt en zich meester maakt van veler gedachten en handelingen, en dat wij in de tegenwoordige wereldconstellatie ook te doen hebben met prae-formaties van den Anti-Christ. Maar rechtvaardigt dit alles, hoezeer het ons moet aangrijpen, de conclusie, dat de christen zich heeft te onthouden van deelneming aan het staats- en maatschappijleven, in dezen zin, dat hij geen medewerking mag verlenen aan het tot stand komen van voorzieningen, welke als zodanig bij hem geen principieel bezwaar ontmoeten en voor het leven nodig zijn?"

„Dr J. SCHOUTEN"

Herinnering

1. *Op een warme zomermiddag,*
   't Was al vóór ruim twintig jaar,
   Waren wij eens op een buiten
   Voor een meeting bij elkaar;
   Daar moest ook Jan Schouten spreken,
   Zoals hij alleen dat kan;
   Nee, toen was hij nog geen Doctor
   Doch alleen gewoon maar Jan.

2. *Jongelui van twintig lentes*
   Wien het leven tegenlacht,
   Maken op zo'n dag een afspraak
   Met het zwakkere geslacht;
   Dus we zouden éérder starten,
   Principieel wellicht onjuist;
   Doch de rede van Jan Schouten
   Heeft dit snode plan doorkruist.

3. *Nòg zien wij hem in gedachten*
   Achter de katheder staan;
   Hóren wij hem in zijn smidse
   Vonken van het aambeeld slaan;
   Schouten wist je zó te boeien
   Dat je aan zijn lippen hing
   En de lust tot deserteren
   Je die middag wel verging!

4. *Schouten hield je zo gevangen*
   Dat je uur noch tijd meer wist;
   Hij bespeelde zijn klavieren
   Als een kundig organist;
   Machtige accoorden spraken
   Niet van dorre politiek,
   Maar hij bracht die juist tot léven
   Bij zijn jeugdige publiek.

5. *Voor de vuist weg was zijn rede,*
   Zonder blik op een papier;
   Als Jan Schouten goed op dreef was
   Keek hij niet op een kwartier;
   Toen 't applaus was weggestorven
   Zagen we de kleine pech:
   Ruim een uur was omgevlogen,
   De vriendinnen waren weg.

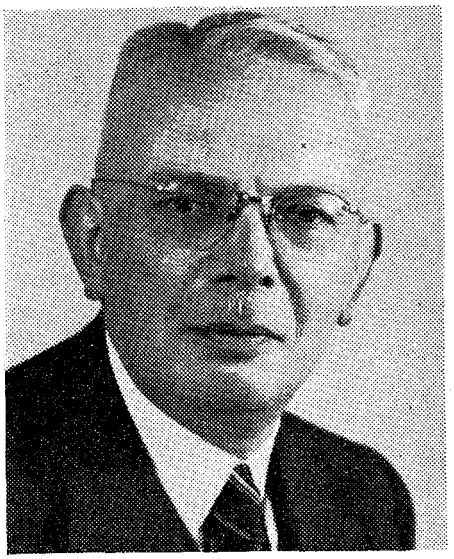
6. *Schouten is zijn hele leven*
   Sterker dan de vrouw geweest;
   Mogen wij dat constateren
   Op zijn mooi verjaringsfeest?
   Maar hij heeft ons veel gegeven,
   Sober, stoer, beginselvast
   Maakte hij ons, toen nog Arja,
   Voor de studie enthousiast!

7. *Doctor Schouten, die waardering*
   Wordt nog eens opnieuw gezegd;
   En wij sloten na die middag
   Later tòch nog wel een Echt;
   Moge God U nog bewaren,
   Want, dat zeggen wij er bij:
   Jong van hart zult U steeds blijven
   Voor ons volk en Uw partij!

JAAP MIJDERWJK.

Dr J. SCHOUTEN

Mr A. B. ROOSJEN
2e voorzitter Centraal-Comité

Mr A. B. ROOSJEN

Een leven van dienen

Wie „Schrift en Historie" raadpleegt, het gedenkboek dat in 1928 verscheen ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan der georganiseerde Anti-revolutionaire Partij, vindt in het volumineuze boekwerk slechts éénmaal de naam van de heer Schouten vermeld. Op pagina 430 van het jubileumboek lezen wij de namen der leden van het Hoofdcomité, waarin in 1920 de uitvoering van het plan „Het Miljoen" werd opgedragen, en dan volgt er in een afzonderlijk zinnetje: Later werd nog aan dit Hoofdcomité toegevoegd het Kamerlid J. Schouten".

Neemt men daarna kennis van „Het volk ten baat", de geschiedenis onzer partij, zoals zij in 1949 werd beschreven door de heren Mr J. A. de Wilde en C. Smeenk, dan merkt men hoe de thans 70-jarige Dr Schouten in de tweede helft van het boekwerk steeds meer voor het voetlicht komt. Het personen-register vermeldt zijn naam bijna 50 malen.

Een en ander is typerend voor de politieke levensgang van de jubilaris van vandaag. Aanvankelijk weinig opvallend groeide hij uit tot een politicus van formaat, door ieder gewaardeerd en geacht. Dit laatste werd zo juist geconstateerd door Mr J. A. de Wilde, toen deze de heer Schouten in 1946 installeerde als Voorzitter van het Centraal Comité der Anti-revolutionaire Partij met de woorden: „Schouten, gij staat hier als de man, die het volle vertrouwen heeft van het Anti-revolutionaire volk. Maar niet alleen hebt gij het vertrouwen van het Anti-revolutionaire volk. Uw papieren hebben ook een hoge koers in de waardering van andersdenkenden, ja zelfs van uw meest principiële tegenstanders".

Hoe dit te verklaren is? Men zou kunnen wijzen op de grote ernst waarmede Dr Schouten zijn taak als volksvertegenwoordiger vervult; men zou de aandacht kunnen vestigen op de grote kennis van zaken, waarvan elk zijner redevoeringen getuigenis aflegt; men zou kunnen denken aan de overtuiging waarmede hij het woord pleegt te voeren en waardoor ieder tot luisteren wordt gedwongen.

Het respect en het vertrouwen waarover Dr Schouten zich verheugen mag, schuilen naar mijn mening in iets anders. Moeten zij niet veeleer toegeschreven worden aan de eerlijkheid, aan de gaafheid van zijn karakter en aan de onbaatzuchtigheid, welke zich in heel zijn leven heeft geopenbaard?

Eerlijk en gaaf, ja, dat is deze man. Iedereen — vriend, zowel als vijand — weet al spoedig wat hij aan Dr Schouten heeft. Hij wikt en weegt zijn woorden met een uiterste zorgvuldigheid, opdat daaruit geen conclusies getrokken zouden kunnen worden welke hij nimmer bedoelde. De kronkelvaardigheid, welke met name ten aanzien van de Indonesische kwestie zo veelvuldig in het parlement werd gedemonstreerd, was een gruwel in zijn ogen. In felle bewoordingen heeft hij deze z.g. deviatie-politiek gestriemd.

Eerlijk als Dr Schouten is weet hij ook de ernstige opvattingen en bedoelingen van anderen te respecteren. Zijn streven om de Anti-revolutionaire fractie in de Tweede Kamer zoveel mogelijk eensgezind te doen optreden is voor sommigen aanleiding geweest hem te schilderen als een 20ste eeuwse Cromwell, de ijzeren proctector, die de tucht in zijn leger op voorbeeldige wijze handhaafde. Dit is een carricatuur-schildering; Dr Schouten moge de eenstemmigheid van zijn fractie zoveel mogelijk bevorderen, hij weet ook in zijn naaste politieke omgeving een andere mening naast de zijne te dragen. Het geweld aandoen aan eens anders eerlijke overtuiging strookt niet met zijn eigen eerlijkheid. De heer Schouten zelf is het geweest, die in het verleden een paar maal tegen de grote meerderheid zijner fractie in stemde; ik denk onder meer aan het tractaat met België en aan het wetsontwerp van Dr De Visser, waarbij het landbouwverlof voor schoolgaande kinderen werd beperkt.

Naast zijn eerlijkheid moet ieder getroffen worden door de onbaatzuchtigheid, waarmede Dr Schouten zijn taak vervult. Ook zijn lijfspreuk zou kunnen zijn: terar dum prosim, d.w.z. moge ik verteerd worden, zo ik slechts nuttig ben. Nooit dong en drong hij naar een eerste plaats. Toen hij in 1946 voorzitter werd van het Centraal-Comité sprak hij: „'k heb mij bereid verklaard het voorzitterschap van het Centraal Comité te aanvaarden. Het gaat voor mij in tegen vlees en bloed".

Dr Schouten meende dat hij niet in de rij geplaatst kon worden met de beide grote mannen, Dr Kuyper en Dr Colijn, die vóór hem leiding hadden gegeven aan de Anti-revolutionaire Partij.

Daarom hoopte hij dat spoedig de aanwezigheid en de beschikbaarheid zou blijken van een man, van wie dat wel gezegd zou kunnen worden.

Sinds Dr Schouten deze woorden sprak, zijn 7 jaren verlopen. In die jaren is zonneklaar gebleken dat hij, die zichzelf als een „noodhulp" beschouwde, zijn taak vervult op een wijze, die niet licht door iemand verbeterd kan worden. Hij ziet die taak als een opdracht, hem van Godswege op de schouders gelegd, en verricht haar met de courage des geloofs.

Critiek bleef Dr Schouten niet gespaard, evenmin als zijn voorgangers daarvan gevrijwaard bleven. Maar voor ieder is en blijft de thans 70-jarige de gave, onbaatzuchtige politicus, die de rijke talenten, hem door God verleend, besteedt in dienst van zijn land en zijn volk.

God schenke hem in Zijn gunst en genade nog een rijke levensavond.

Alles trotserende

VERZETSMAN

Schouten, leider van de Anti-Revolutionnaire Partij, Gereformeerd voorman, man van de Vrije Universiteit, maar ook man van het Nederlandse volk in zijn geheel. Een karakteristiek vertegenwoordiger van het Calvinistische volksdeel, die er zich tevens van bewust is, dat hij, gelijk elk Kamerlid, heeft te zijn vertegenwoordiger van het gehele volk. Voor de rechten en vrijheden van ons volk heeft hij temidden van alle gevaren standgehouden.

Hij heeft gedurende heel zijn leven een respect afdwingende en veelzijdige werkkracht ontplooid. Wie niet tot zijn kring behoorden, zijn daarvan uiteraard het meest gewaar geworden in de volksvertegenwoordiging, waarvan hij reeds bijna 35 jaar deel uitmaakt en waarin hij dus zowel de jaren na de eerste wereldoorlog heeft meegemaakt, waarin zo veel mogelijk scheen, als de crisisjaren vol tegenslag en na de onderbreking der bezetting de moeilijke en bewogen tijden na de wereldoorlog.

Dr W. DREES
Minister-President

Als jonge man in de Kamer gekomen, geniet hij er thans als 70-jarige, sinds jaren Voorzitter der Anti-Revolutionnaire fractie, ook bij andersdenkenden een groot gezag.

Hij is een welsprekend redenaar, wiens redevoeringen bovendien steeds zowel een principieel als een zakelijk karakter dragen. Niemand zal ooit onderstellen, dat hij iets anders zegt dan hij denkt, of zal afwijken van hetgeen naar zijn inzicht uit zijn beginsel voortvloeit en, uit dat oogpunt gezien, in het belang is van ons volk. Hoe levendig hij ook is als debater, nooit is hij er op uit zijn tegenstander persoonlijk te treffen.

Hoeveel hij echter ook betekent als parlementariër en als volksleider, ik heb het gevoel, dat ik hem eerst in de bezettingstijd heb gezien in de volheid van zijn kracht. Toen heb ik ook zijn onwankelbare moed leren kennen.

Van het begin af was voor hem de bezetter de vijand aan wie geen concessies mochten worden gedaan. De vijand, omdat hij als Duitser Nederland had aangevallen en de onafhankelijkheid van ons land bedreigde. De vijand temeer, omdat hij als nationaalsocialist de geestelijke vrijheid aantastte, de menselijke persoonlijkheid schond en ons volk wilde gelijkschakelen.

Voor Schouten woog niet de vraag, hoe klein of hoe groot de kans was, dat Duitsland dan wel de geallieerden de oorlog wonnen, noch hoe lang oorlog en bezetting konden duren. Het was eenvoudigweg ieders plicht, en allereerst de plicht van een Christen, om de medewerking te weigeren, die de bezetter voor zijn doeleinden met beloften of dreigementen trachtte te verkrijgen, en in elke kring, die hij bereiken kon, de geestelijke weerstand te versterken.

Ook hierbij steunde Schouten op zijn Calvinistische overtuiging en putte hij kracht uit zijn geloof. Hij werkte echter van ganser harte samen met andersdenkenden bij de verdediging van de vrijheid.

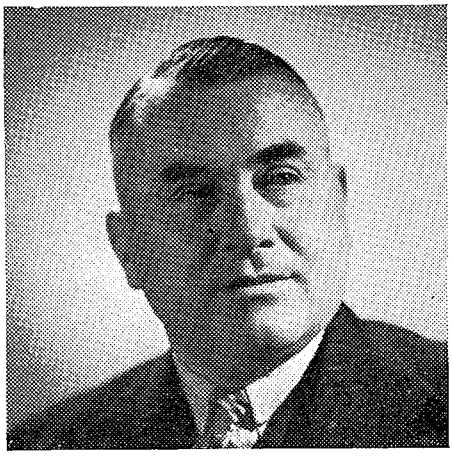
Welke actie hij ontplooide in eigen kring, gebruikmakend van zijn talrijke contacten in kerk, school, partij, verenigingsleven, zal anderen beter bekend zijn dan mij. Dat het een zeer intensieve werkzaamheid was, waarbij hij zich nooit spaarde en geen gevaar ontzag, was duidelijk.

Aan het overleg met vertegenwoordigers van andere partijen over het standpunt, in te nemen tegenover maatregelen van de Duitsers en ten aanzien van de houding van nog een ambt vervullende Nederlandse functionarissen, nam hij intens deel. Evenzeer aan de besprekingen over hetgeen te doen viel in de toekomst na de bevrijding, waarop wij hoopten.

De gevolgen van dit alles heeft hij kunnen voorzien en hij heeft ze met bewonderenswaardige veerkracht

Ons allen een
VOORBEELD en een AANSPORING

Dr L. G. KORTENHORST

Dr L. G. KORTENHORST
Voorz. der Tweede Kamer

Van de Franse staatsman Choiseul wordt verhaald, dat hij zijn tegenstanders om de tuin wist te leiden door hun de waarheid te zeggen. Hij beschouwde deze methode als de meest verfijnde vorm van misleiding.

Wanneer in de Nederlandse politiek van onze tijd een sfeer zou heersen van intriges, onoprechtheid, list en handigheid zou Dr J. Schouten zich in de Tweede Kamer nooit thuis hebben gevoeld. Immers zijn ja is ja en zijn neen is neen. Het feit, dat hij de beste jaren van zijn leven onverdroten aan het parlementaire werk heeft gewijd, pleit voor het hoog moreel van de Nederlandse politiek.

De beste jaren van zijn leven. Op zijn 35ste jaar tot Lid der Kamer gekozen, legde hij op 22 October 1918 voor de eerste maal de door de Grondwet voorgeschreven eden af. Mr Dr D. Fock bezette de voorzitterszetel. Bij het herdenken van zijn 70ste verjaardag zal Dr Schouten kunnen terugzien op een periode van niet minder dan 35 jaren, waarin hij het volk met ongebroken kracht en volle toewijding in 's lands vergaderzaal en daarbuiten heeft gediend; sinds 1933 als opvolger van Mr Th. Heemskerk tevens als Voorzitter van de A.R. Kamerfractie.

Gedurende 28 van die 35 jaren is mij het voorrecht beschoren geweest getuige te mogen wezen van zijn optreden onder zijn collega's. Ruim 400 maal heeft hij tijdens zijn Kamerlidmaatschap in het openbaar het woord gevoerd, waarvan 189 maal in het tijdvak sinds 1945. Deze nuchtere cijfers zijn tekenend voor de wijze, waarop hij zijn mandaat heeft vervuld. Dr Schouten is geen veelprater; hij vraagt het woord alleen, wanneer plicht hem tot spreken noopt. Het

---

gedragen. Gedurende 3 maanden werd hij gevangen gezet in het concentratiekamp Amersfoort, in een periode, toen de toestand er zeer ongunstig was. Bij zijn vrijlating werd hij bedreigd met ernstiger maatregelen als hij het waagde zijn anti-Duitse activiteit te hervatten. Op de dag zelf echter waarop hij thuis kwam, nadat hij zich nog bij een Duitse politie instantie had moeten melden, was hij alweer aanwezig in een vergadering van het juist toen in Rotterdam bijeenkomende Politieke Convent.

1 April 1943 werd hij met heel het inmiddels tot standgekomen Nationaal Comité en met andere figuren uit het politieke en maatschappelijk leven gearresteerd. Meer dan 2 jaren van gevangenschap en internering in concentratiekampen volgden. Tenslotte zelfs in Mauthausen, een van de allerberuchtste kampen. Niets heeft hem echter naar lichaam en geest kunnen breken. Na de bevrijding was hij onmiddellijk paraat.

Uiteraard echter had helaas zijn gevangenschap hem uitgesloten van het overleg over de toekomst, dat na de liquidatie van het eerste Nationaal Comité was voortgezet o.a. in de vorm van het Vaderlands Comité en waarbij het Vaderlands Comité en de Centrale Contact Commissie uit de illegaliteit het tenslotte eens waren geworden over voorstellen ter zake van het parlement na de bevrijding. Schouten kon zich niet verenigen met de toen gekozen oplossing, die op de loop der eerste Kabinetsformatie grote invloed heeft gehad. Ware het hem en anderen, die ruim 2 jaar lang geen contact hadden kunnen houden met de ondergrondse politieke gedachtenwisseling in Nederland, gegeven geweest wel daaraan deel te nemen, wellicht zou een overeenstemming mogelijk zijn gebleken, waardoor de loop der politieke geschiedenis van Nederland na de bevrijding een andere zou zijn geweest.

In de kringen van het verzet is dikwijls critiek uitgeoefend op politici, die, naar men meende, gedurende de bezettingstijd teveel in de schuilkelder bleven. Het oordeel was niet altijd billijk, zowel, omdat men niet steeds wist wat er gedaan werd, als omdat men wel eens voorbij zag, hoeveel politici gedurende de oorlog geïnterneerd waren, maar in elk geval, tot Schouten zal niemand een verwijt kunnen richten, dat hij zich afzijdig heeft gehouden. Hij heeft zich in tegendeel tot het uiterste gegeven en aan ons volk onschatbare diensten bewezen.

Aan de beginselvaste politieke leider en aan de alles trotserende verzetsman bij zijn 70ste verjaardag mijn hartelijke gelukwens en mijn hulde!

vooroorlogse jaargemiddelde van ruim 10 redevoeringen en het naoorlogse van 23 levert daarvan het bewijs. Dat het beleid ten aanzien van Indonesië hem veelvuldig naar de spreeklessenaar drong is uit de cijfers af te lezen.

Professor Mr A. Anema heeft in het October-nummer 1950 van „Nederlandse Gedachten" Dr Schouten juist getypeerd door hem als een ras-parlementariër te kenschetsen: om zijn aangeboren en door oefening gepolijste welsprekendheid, om zijn krachtig gevoel voor de beginselen, gepaard gaande met zijn niet minder wijd geopend oog voor de feitelijke werkelijkheid, om zijn betoogtrant recht-op-de-man-af, om zijn hoffelijkheid tegenover zijn tegenstanders, om zijn zuiver gevoel voor de rechten der Regering en die van het Parlement. Ik voeg daaraan toe: om zijn eerbied voor de Christelijke traditie.

Dr Schouten is dan ook een geliefde figuur in de politieke arena, hij wordt met ontzag en genegenheid benaderd. Hij weet de Kamer te boeien als weinig anderen. Een voorzichtig en omzichtig man, die zijn woorden tevoren wikt en weegt, die gaarne een breed opgezet betoog op stapel zet en daardoor wel eens tot eigen verbazing bemerkt, dat zo'n redevoering meer tijd in beslag neemt, dan hij tevoren had uitgerekend.

Klaar en helder is de loop van zijn gedachten; ingewikkelde zaken weet hij tot de kern te herleiden.

Houding, gebaar en stem zijn hem gewillige instrumenten om aan zijn gedachten gestalte en vorm te geven.

Toen de Tweede Kamer nog niet over een geluidsinstallatie beschikte was hij een der weinige leden, die, sprekend van zijn plaats op de laatste rij der banken ter rechterzijde zich goed verstaanbaar wist te maken.

Dr Schouten gaat gaarne op een interruptie in: zijn antwoord is dan waardig en adrem en, indien dat pas geeft, niet van humor verstoken.

De eerste redevoering, die de 35-jarige Schouten in de Tweede Kamer heeft gehouden — op 22 Januari 1919 — betrof de Rijksbegroting van Onderwijs maar in later jaren waren het vooral de algemeen politieke, de financiële en de economische onderwerpen, die zijn bijzondere belangstelling gaande hielden. Van 1930 t/m 1933 was hij lid van de Commissie voor de Rijksuitgaven, van 1933 t/m 1937 van die voor Belastingen, sinds 1937 lid en Voorzitter van de Vaste Commissie voor de Handelspolitiek en van 1937 tot de bevrijding lid van de Vaste Commissie van Buitenlandse Zaken.

Veel inspanning en bekwaamheid heeft hij aan de dag gelegd als Voorzitter van de Commissie van Voorbereiding van het E.D.G.-verdrag.

Dr Schouten toont zich in de omgang met zijn collega's een gezellig, gemoedelijk en hartelijk man, die wel tegenstanders maar geen vijanden kent, een mensenvriend, maar allerminst een alleman's-vriend. Zijn hoffelijkheid, reeds eerder vermeld, betoont hij ook de Voorzitter der Kamer. Nooit zal hij nalaten kort na de opening der vergadering bij de President zijn opwachting te komen maken en evenmin zal hij verzuimen, mocht hij in uitzonderingsgevallen de vergadering vóór het einde moeten verlaten, daarvan onder vier ogen mededeling te doen. Ja Dr Schouten is een man van de goede, oude stempel.

Dit kenmerk komt niet alleen in uiterlijke dingen te voorschijn maar blijkt meer nog uit de wijze, waarop hij zijn kamerlidmaatschap opvat. Bij hem gaat de aanwezigheid in de vergaderingen der Afdelingen, der Commissies en der Kamer in pleno vóór alle andere besognes; steeds is hij op zijn post. Hij maakt zich de inhoud der kamerstukken eigen door gestage studie; hij kent de politieke problemen in hun onderling verband en uit hun historische achtergronden. De wijze waarop zijn naaste geestverwanten in de Kamer optreden, doet vermoeden, dat hij een uitnemend fractie-voorzitter moet zijn, ofschoon naar buiten nooit van enig overwicht blijkt. Dat van dwang geen sprake is, zal het na hem oudste lid zijner fractie kunnen getuigen; de vrijheid van meningsuiting staat bij hem hoog in ere.

Figuren als Dr Schouten hebben het in de practische staatkunde niet steeds gemakkelijk; zijn rechtlijnigheid en zijn vasthoudendheid aan het eens ingenomen standpunt stempelen hem tot een geducht tegenstander van hen, die zijn inzicht niet delen, maar aan de andere kant als een rots in de branding voor hen met wie hij zich verbonden heeft tot het volgen van een overeengekomen gedragslijn. Hij is de belichaming van wat in de politiek bekend staat als de Anti-revolutionaire trouw. Zo'n gedragslijn is slechts vol te houden door een staatsman, die tevoren alle eventualiteiten nauwgezet heeft overwogen en die voor zichzelf zeker is van zijn zaak.

Wil dit zeggen, dat Dr Schouten niet vatbaar is voor de argumenten van anderen, of dat hij geen soepelheid weet toe te passen? Allerminst, maar nooit ten koste van de door hem beleden hogere beginselen.

Waar die op het spel staan, weet Dr Schouten van geen wijken. Maar juist daarom zal hij zich wel wachten, lichtzinnig de beginsel-kwestie te stellen; zijn beginselen zijn hem daarvoor te eerbiedwaardig.

Het valt in het algemeen al niet licht een zeventigjarige op passende wijze geluk te wensen, maar hoeveel te zwaarder valt dit, nu het Dr Schouten is, die de leeftijd der sterken heeft bereikt, wars als hij is van eerbetoon en van overschatting van persoonlijke belangrijkheid.

De Rector van mijn Gymnasium, Dr R. van Oppenraay S. J. had dezelfde hoge opvatting omtrent het betrekkelijke in de menselijke verdienste als Dr Schouten. Bij zijn 50-jarig priesterjubileum schreef hij zijn vereerders: „Wanneer gij U geroepen acht, mij te danken en te eren om zo weinig, hoeveel groter zal Uw dankbaarheid en Uw eerbied dan wel zijn tegenover Uw Schepper, om het vele, dat gij van Hem hebt ontvangen".

Ontvang mijn hooggeachte en oprecht vereerde Schouten in deze zin mijn gelukwens in Uw hoedanigheid van nederig dienaar Gods, trouw aan het Vaderland, aan Uw vrienden en aan Uw dagelijkse arbeid. Ons allen een voorbeeld en een aansporing.

's-Gravenhage, Augustus 1953.

KRACHTIGE LEIDING

Mr J. ALGERA.

De Redactie van „Nederlandsche Gedachten" vraagt mij enige persoonlijke indrukken omtrent onze jubilaris, Dr J. Schouten, weer te geven. Ik voeg mij gaarne in de rij dergenen, die op deze wijze hem hartelijk gelukwensen met zijn zeventigste verjaardag en ik wil daaraan gaarne een enkel woord toevoegen.

Persoon en arbeid van dr Schouten hebben aanspraak op grote waardering; deze waardering is, ook zonder dat de betrokkene dat steeds zal merken, in ruime mate aanwezig, zowel bij zijn vrienden en partijgenoten als bij zijn politieke tegenstanders.

Te recht. Wie, als ik, het voorrecht heeft gehad zovele jaren met hem te mogen samenwerken in de engere kring der A.R. Kamerfractie, in de ruimere omgeving van de Tweede Kamer en in het algemene partijverband, kan niet anders dan met het grootste respect zijn vervuld voor alles wat hij heeft gedaan.

Persoon en arbeid kan men niet van elkaar scheiden; de arbeid wordt dikwijls bepaald door de persoon, vooral wanneer we met een sterke persoonlijkheid hebben te maken.

Dit laatste is in ongemene mate met Dr Schouten het geval. Toen ik in 1937 als jong Kamerlid werd opgenomen in de fractie, waarvan hij voorzitter was (en nog is), kwam ik onder de indruk van zijn krachtige leiding; van zijn weloverwogen oordeel omtrent de aan de orde zijnde vraagstukken, een oordeel dat steeds gefundeerd was en steunde op motieven, niet op losse invallen; van zijn vermogen om zijn overtuiging ingang te doen vinden bij anderen.

Hij leidde met vaste hand, maar zo dat er harmonie was tussen gezag en vrijheid; de vaste leiding deed niet de minste afbreuk aan de individuele vrijheid der fractieleden; trouwens, verschillende malen behoorde Dr Schouten tot de minderheid in zijn fractie, hetgeen niet wijst op gezagsoverspanning. Ik vertel hiermede geen geheim, want het blijkt voor een groot deel uit de stemmingen in de Kamer. Ik denk bijv. aan de stemming over de wijziging van de Tariefmachtigingswet 1934 op 21 October 1938, waarbij verwerping de mogelijkheid van een ministeriële crisis in zich droeg. Dr Schouten en enkele andere fractiegenoten stemden toen tegen het wetsontwerp, dat met 44 tegen 41 stemmen werd aangenomen.

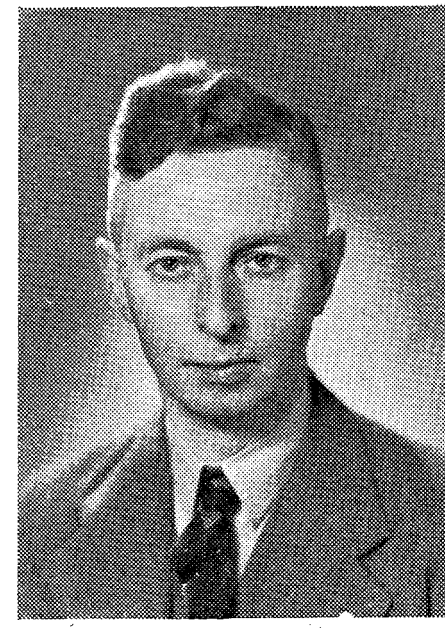
Ik heb in al die jaren veel van hem kunnen leren naar inhoud en methode en onder zo verschillende omstandigheden; ik maakte hem mee als voorzitter van een Regeringspartij, als leider van een illegale organisatie, als man van een principiële oppositie tegen de Regeringspolitiek. Zijn grondslag werd niet anders; zijn inzichten maakte hij bekend, oprecht, trouw, zonder aanzien des persoons, zakelijk, principieel, met grote invloed.

Hij deed dit ook te midden der gevaren in de bezettingstijd, vooral toen hij na de gevangenneming van Dr Colijn het illegale werk van de A.R.-partij leidde. Aanvankelijk scheen de bezetter hem niet in het vizier te hebben; toen op 30 Juni 1941 practisch alle A.R. Tweede Kamerleden werden gearresteerd, voorzover ze toen nog in vrijheid waren, werd hij alleen met rust gelaten, maar in de tweede helft van de bezettingstijd is hij met dubbele slagen geslagen.

Hij was de aangewezen man voor de leiding van de Anti-revolutionaire partij, na de oorlog. Dat was eveneens het standpunt van Dr Colijn. Ik had, vooral in het eerste halfjaar van 1941 veel persoonlijk contact over onze illegale strijd met Dr Colijn. Toen ik in die tijd eens bij hem op de studeerkamer aan de Stadhouderslaan, kwam ook de toekomst van de Anti-revolutionaire partij en haar voorzitterschap aan de orde. Ik herinner mij nog levendig, dat hij uitdrukking gaf aan zijn inzicht, dat de heer Schouten hem moest opvolgen en hij zeide tot mij, voor het geval hij plotseling mocht wegvallen en geen gelegenheid mocht hebben zijn mening kenbaar te maken, deze boodschap door te geven. Wellicht heeft Dr Colijn dit ook aan anderen gezegd; hoe dit zij, ook zonder dat die expressis verbis behoefde te worden medegedeeld, heeft het Anti-revolutionaire volk op de eerste Deputatenvergadering na de oorlog Dr Schouten haar vertrouwen in ruime mate geschonken.

Hij vervulde zijn taak op elk terrein zijner werkzaamheid met groot verantwoordelijkheidsgevoel en ik mag wel zeggen, dit was het geval in zeer grote mate ten opzichte van de na-oorlogse Indische politiek; het gevoerde beleid trof hem in het diepst van zijn ziel; zijn standpunt was geen gevolg van politieke overwegingen in de zin zoals men dat woord wel eens in minder gunstige zin opvat, maar het vloeide voort uit innerlijke zielsbeweging, waarbij het ten diepste ging om recht en gerechtigheid en nationaal besef. Dit is voor hem een ontzaglijk moeilijke tijd geweest, waarin het voor hem een grote genoegdoening moet zijn geweest, dat de fractie zijn zienswijze volledig deelde.

Nu heeft hij zijn zeventigste verjaardag bereikt en staat hij nog midden in zijn werk. God gaf hem een zeer grote werkkracht, die hij vooral ten dienste heeft gesteld van het Nederlandse volk en de Anti-revolutionaire partij. We zijn met dankbaarheid vervuld voor alles, wat hij heeft gedaan in een lange rij van jaren en bidden hem bij de voortduur Gods zegen toe.

Mr J. ALGERA
Minister van Verkeer en Waterstaat

Het woord: steunende op de Bijbel, verdedigen wij de vrijheid, heeft in onze tijd een zeer reële zin. Laat ons als echte, trouwe anti-revolutionairen steunen op de Bijbel, en verdedigen wij de vrijheid. Ziende in het gebod, blind in de uitkomst. Vermenigvuldige Hij, die in de hemel woont, onze krachten.

„Dr J. SCHOUTEN"

ASPA N.V.

niet alleen voor de ZAANSTREEK, maar ook voor geheel NOORD-HOLLAND, ja geheel NEDERLAND

*

STALEN EN
HOUTEN KANTOORMEUBELEN
KANTOORMACHINES
KANTOORBENODIGDHEDEN
BOEKHOUDSYSTEMEN
DRUKWERK

*

Wij zijn deskundig en hebben een jarenlange ervarig op het gebied van

KANTOORINRICHTING

ZAANDAM — Westzijde 53 — Telef. (02980)—2246

KOLEN

van de Oranje Nassau Mijnen

P. G. Lodder

2e Rozenstraat 7—13 Telefoon 71052

Rotterdam

A. VAN DER WERFF

SCHEEPSBOUW EN BERGINGSBEDRIJF

Verhuur dekschuiten en motordekschuiten

DOESBURG **TELEFOON 275**

Geen vergeefs woord

Verzamelde Deputatenredevoeringen - Ingeleid en van aantekeningen voorzien door Mr K. GROEN - Dr D. LANGEDIJK - Dr M. C. SMIT - Mr C. J. VERPLANKE

Met woord vooraf van Dr J. SCHOUTEN

400 bladz. - Gebonden *f* 8.75 - Alle deputatenredevoeringen van Kuyper, Bavinck, Colijn, De Wilde en Schouten

SPIEGEL VAN 70 JAREN A.R.-PARTIJLEVEN

Waardevol historisch document

Een bron van bezieling voor alle Antirevolutionnairen

„We weten hier maar één woord, dat nooit genoeg kan worden herhaald, vooral voor onze jeugd: lees, lees, lees.".
Nieuwe Prov. Gron. Crt.

„Een uitgave, die wij met grote ingenomenheid begroeten." Patrimonium.

„Het is, of wij het er mede eens of oneens zijn, leerzame en stimulerende literatuur."
Elseviers Weekblad.

„Ook zij, die niet de A.R. beginselen delen, zullen moeten toestemmen, dat uit deze bundel een krachtige principiële overtuiging spreekt, die mede tot de geestelijke waarden van ons volk behoort." Haagse Post.

VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL

Uitgave J. H. KOK N.V. - KAMPEN

PONTIAC HORLOGES

SIEBEL

AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN HAAG

KALVERSTRAAT 123 N. BINNENWEG 227 LANGE POTEN 11

WASSERIJ *Jan Snel*

Nederhorst den Berg

TELEFOON K 2945-221

TRANSPORTINSTALLATIES

VOOR ELK DOEL IN ELKE UITVOERING

DE IJSEL N.V. - TEL. 92 - KAMPEN

FABRIKANTEN DER „PROMECO-INSTALLATIES" VOOR BEDRIJFSMECHANISATIE

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

FIRMA J. VAN DEN BERG & ZONEN **WADDINXVEEN**
Telefoon 226 K 1828

Voorbeeldig Kamerlid

Mr C. P. ROMME

„Geeft u enige persoonlijke indrukken omtrent de jubilaris weer". . . . .

Er zijn moeilijker opdrachten dan deze, maar nauwelijks een opdracht die prettiger is. Zij biedt aan iemand, die zich niet kan verbeelden jong te zijn maar als Kamerlid toch tot de nog jeugdige jaarklasse-Posthumus behoort, een ongezochte gelegenheid, van dankbaarheid te getuigen.

Vanzelfsprekend zou het niet moeilijk zijn, een heel gamma van persoonlijke indrukken uit te stallen. Gedurende zeven jaren behoort de jubilaris, uit de aard der zaak, tot de hoofdfiguren van mijn waarneming. Maar het lijkt meer in zijn eigen lijn te liggen, wanneer ik de waarneming eerst af-maak (en zover ben ik nog niet), alvorens met een afgerond resultaat naar voren te komen. Daarenboven zouden er natuurlijk dingen in zitten, die vandaag toch wel worden gezegd of die steê-vast deel uitmaken van elke caricatuur waarin zijn persoonlijkheid getroffen is. Zal het b.v. niet daveren van „Schouten de sterke", nu hij de dag der sterken heeft bereikt?

Neen, ik benader de jubilaris vandaag liever alleen met de kwalificatie die ik hierboven zette. Maar ik zou helemaal misverstaan worden, wanneer men mij hierbij een schouderklop van goedkeuring of iets dergelijks zou zien geven. Ik treed de jubilaris als voorbeeldig Kamerlid tegemoet met de uitgestoken hand der dankbaarheid.

Schouten is voor mij het toonbeeld van het Nederlandse Kamerlid. Hij z e g t niet aan zijn jongere mede-leden, maar hij d e m o n s t r e e r t hun, hoe het moet.

Altijd op zijn post, altijd op tijd, altijd degelijk voorbereid, altijd wel-overwogen. Dit zijn, om het zo eens uit te drukken, de orde-kanten van zijn optreden. Degelijkheid en nauwgezetheid lijken erin te ijveren om de voorrang. Wie ermee kennis maakt, hem gaat een lichtje op, wat het Kamerlidmaatschap vergt en aan welke eisen van offervaardigheid men heeft te voldoen, om gerespecteerd Kamerlid te kunnen zijn. Het voorbeeld dwingt tot poging tot navolging, om de vanzelfsprekendheid waarmee het wordt gegeven en om de volharding waarmee het u wordt voorgehouden. Schouten is een levend element van de orde, die in het Huis behoort te heersen, wil het werk, waarvoor het er is, behoorlijk kunnen worden verzet.

Daarnaast heeft de wijze, waarop hij zijn politiek over het voetlicht brengt haar aantrekkingskracht. Hier treffen duidelijkheid en bewogenheid. Schouten is een een zeer politiek mens, tot in de toppen van zijn vingers. De bewogenheid die hem drijft, heft in hem de politiek op het vlak waarop het algemeen belang in onafhankelijkheid en naar gewetensvol-gevormd-oordeel wordt gediend. Men kan het met hem eens zijn of niet met hem eens zijn, maar de hoogheid, waarop zijn politiek staat, is buiten kijf. En hetzelfde dient gezegd van de duidelijkheid, waarmee hij haar in bijna simpele uitdrukkingswijze naar voren brengt. Natuurlijk, er rijzen wel eens misverstanden, maar Schouten geeft er slechts een geringe aanleiding toe. Hij weet, wat hij wil, maar hij dóet ook weten, wat hij wil.

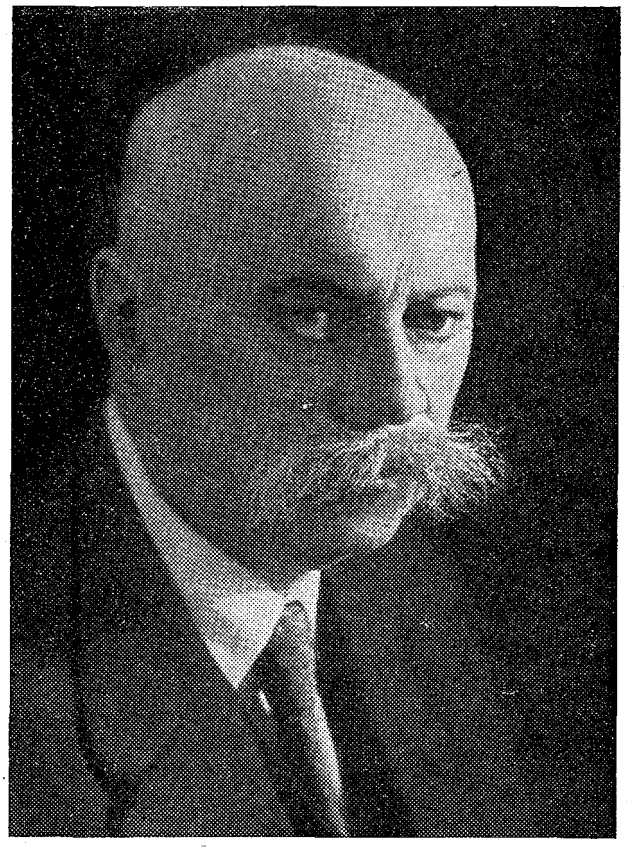
Schouten is nog voorbeeldig Kamerlid in een derde opzicht. In zijn behulpzaamheid tegenover zijn mede-leden, in een graag en gedegen geven van een advies wanneer erom wordt gevraagd, en (wat ook van belang is maar helaas niet de sterkste zijde van het Kamerleven in het algemeen) in zijn gezelschappelijke omgang — de humor, die ontspant, is hem gelukkig allesbehalve vreemd, al is het niet de eigenschap die hij het eerst ontdekken laat.

Dr Schouten blijve nog jaren lang voor ons allemaal het voorbeeldige Kamerlid, ongeacht de politieke verhoudingen waarin wij allemaal in die jaren tot hem zullen staan.

Prof Mr C. P. Romme
Voorzitter
K.V.P.-Kamerfractie

BENE MERITUS DE PATRIA

Prof. Mr P. S. GERBRANDY
Oud Minister-President, Lid Tweede Kamer

Wie in het gebouw van de Tweede Kamer, hetzij vanuit het gedeelte dat voor de leden is bestemd, hetzij van het gedeelte, dat voor de pers en het publiek is bedoeld, rondkijkt, zal aan de rechterzijde van de Voorzitter, op de achterste bank van de derde rij een figuur zien, die onmiddellijk de aandacht trekt. Die figuur is de heer Dr. J. Schouten, sedert vele jaren lid van de Tweede Kamer, met een onderbreking alleen gedurende de bezettingstijd, toen de heer Schouten lange tijd in een concentratiekamp door de Duitsers was opgesloten.

Die figuur is één der markante persoonlijkheden onder de honderd. Reeds dadelijk geeft de kop met zijn scherp profiel U de indruk van kracht en doelbewustheid. Om die indruk te verkrijgen, doet het er niet toe of U hem ziet zitten, dan wel hem ziet rondlopen om even een bespreking te hebben met één der collega's. Hij heeft iets zeer eigens en onveranderlijks. Wil men deze figuur typeren, dan kan men dat het beste uitdrukken met de woorden „een echte parlementariër". Wie hem heeft gade geslagen en meegemaakt bij de behandeling van de talloze onderwerpen van wetgeving, welke de Kamer passeren, zal zeker niet kunnen nalaten, vast te stellen, dat men te doen heeft met iemand, die in bijna alle onderwerpen, die aan de orde zijn geweest, is doorkneed. Met uitzondering van enkele zeer specifiek technische kwesties, heeft hij een gezonde mate van kennis zich eigen gemaakt van alles, wat aan de orde komt. Het merkwaardige is, dat daarbij niet alleen de hoofdzaken, maar in de meeste gevallen ook de meer bijkomstige onderdelen, hem interesseren.

Dit typeert ook zijn wijze van spreken. Sommige zijner redevoeringen kan men niet alleen uit een oogpunt van kamerrhetoriek, maar ook uit een oogpunt van wetenschappelijke gedegenheid, gerust nog eens laten drukken. Bestonden de prestaties van de heer Schouten enkel uit zijn grote, principieel doordachte Kamerredevoeringen, dan was het hem in 1950 verleende ere-doctoraat, dat mij en al zijn vrienden zo grote voldoening heeft geschonken, reeds ten volle verdiend.

Bij de grondigheid, waarmee Dr. Schouten zich in de vragen inwerkt, komt nog een eigenaardigheid, die voor de gang van zaken in de Kamer van het grootste belang is: n.l. de wijze waarop de verschillende problemen worden behandeld. De heer Schouten is doorkneed in al de gedienstigheden der practijk van de Kamer, maar benut bovenal zijn kennis van zaken in dezen om zorg te dragen, dat de voorgelegde onderwerpen op behoorlijke wijze worden behandeld.

Als lid van het zogenaamde seniorenconvent, dat is de groep der fractieleiders, werkt hij met de Voorzitter samen om de wijze van behandeling zó te doen plaats vinden, dat niet alleen de leden tevreden zijn, maar ook de zaak zelve gediend is. Een enkele maal heeft dat wel eens fricties en tegenstand veroorzaakt, maar als regel is zijn optreden bevorderlijk geweest voor de werkzaamheden van de Kamer zelf.

Het spreekt vanzelf, dat deze figuur, die nu vijf en dertig jaar geleden voor het eerst de vergaderzaal betrad, een bekende is bij alle leden van de Kamer. Een nieuw lid zal wel eens moeite hebben om van ogenblik tot ogenblik zijn negen en negentig collega's terstond te herkennen, maar ik ben overtuigd, dat niemand, hij mag lang of kort lid van het College geweest zijn, ooit zal vergeten de naam en de persoon van de leider der Anti-Revolutionaire fractie.

Op 12 Augustus 1953 zal Dr. Schouten zijn zeventigste verjaardag vieren. Achterom ziende kan men dan zeggen, dat hij de helft van zijn leven heeft besteed aan parlementaire arbeid. Want in 1918 deed hij, bij voorkeurstemmen gekozen, zijn intreden in 's lands vergaderzaal.

Laat ons voor een ogenblik alle andere zaken vergeten om bij dit feit even stil te staan. Allereerst past een hartelijke, persoonlijke gelukwens en een woord van bijzondere dank, want het geldt hier een uitzonderlijke persoon en een uitzonderlijke loopbaan, voor het belangrijkste deel gewijd aan de vertegenwoordiging van het volk. Het is uitgesloten, een voorbeeld te te ontdekken van iemand anders, die zo lange tijd, in wezen onafgebroken, lid der Staten Generaal is geweest en zo vanzelfsprekend tot een der leidende figuren is gegroeid en daarbij de sympathie en de hoogachting der velen heeft verworven.

Dr. Schouten is parlementariër geweest met ere. Nog vers in het geheugen ligt zijn principiële strijd, die hij sinds de bevrijding tot 1950 toe, heeft gevoerd voor de band tussen Nederland en Nederlands-Indië binnen het ene Koninkrijk.

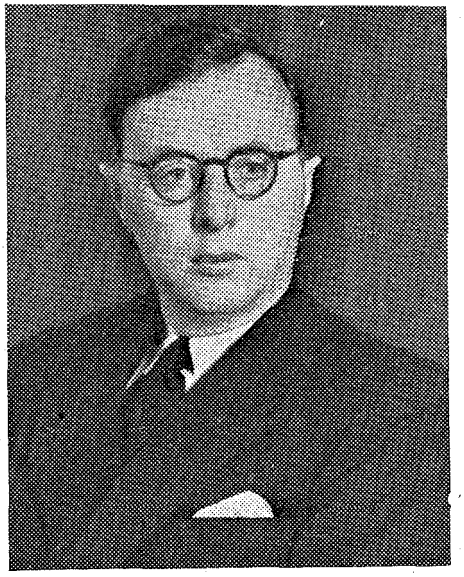
Ik zei zopas, dat de heer Schouten iemand is, die in bijna alle onderwerpen, behalve enkele specifiek technische kwesties in de Kamer, ingewijd is. Zelfs de uitzondering voor de zeer specifiek technische kwesties gaat nog maar ten dele op. De heer Schouten is Voorzitter van de moeilijke commissie voor de handelspolitiek. Hij is in staat om U op elk uur van de dag elk aanhangig vraagstuk op dit gebied ten voeten uit duidelijk te maken.

Misschien is er geen enkel ander lid, dat zich zo volledig heeft ingewerkt in alle zaken, die in steeds sneller tempo de Kamer hebben te passeren.

Het spreekt vanzelf, dat deze kennis van zaken de behandeling binnen de Fractie ten goede komt. Het heeft tengevolge, dat niets aan de Anti-Revolutionaire Fractie zal ontsnappen, dat ook maar enige aandacht verdient.

Uiteraard moet het bezwaar, dat op deze wijze aan de bespreking van grote principiële problemen soms te weinig tijd wordt gegund, op de koop toe worden genomen. Men kan nu eenmaal niet alle eisen tegelijkertijd inwilligen. De zakelijkheid is door zijn methodiek bijzonder gediend.

MINISTER *en Kamerlid*

Prof. Dr J. ZIJLSTRA
Minister van Economische Zaken

Wanneer ik tracht enkele persoonlijke indrukken van Dr Schouten te geven, dan stuit ik op de moeilijkheid, dat ik hierbij niet kan putten uit een langjarige ervaring.

Tot na de bevrijding hebben bij mijn weten Dr Schouten en ik elkander nimmer ontmoet. Ik meen mij te herinneren, dat wij in '46 of '47 eens „de degen hebben gekruist" op een studentenbijeenkomst. Doch het was eerst nadat mijn benoeming aan de Vrije Universiteit aan de orde kwam, dat onze contacten toenamen. Vanaf 1948 was Dr Schouten — als ik het zo mag zeggen — mijn „baas", n.l. als Directeur van de Vrije Universiteit. In deze jaren heb ik echter bepaald nog niet de **politicus** Schouten leren kennen. Want de politicus leert men kennen in en om het Binnenhof; daar leeft hij als een vis in het water, n.l. in zijn element. En zo is het ook met Schouten.

Zolang ik Dr Schouten ken, heb ik waardering gehad voor zijn karakter, voor zijn werk. Maar sinds het ogenblik, dat ik hem als volksvertegenwoordiger in de praktijk zie optreden, is deze waardering uitgegroeid tot bewondering. De parlementariër van vandaag heeft geen gemakkelijke taak. Het leven wordt steeds gecompliceerder. Steeds moeilijker wordt het, in de wirwar van verschijnselen en problemen de grote lijn te zien, of wel de grote lijn aan te brengen, die men gevolgd wenst te zien. En toch is dit de essentie van het parlementaire werk.

Zodra dit werk zich zou gaan verliezen in detailpunten, is een werkelijke confrontatie van Minister en Volksvertegenwoordiging niet meer mogelijk. Op dit gebied toch is de krachtenverhouding in wezen ongelijk: voor het detail is de Minister beter toegerust — hoort het althans te zijn — dan de Volksvertegenwoordiger, die nu eenmaal niet beschikt over het deskundig en gespecialiseerd ambtenarencorps. Ik weet wel, dat hiermede een thema is aangeroerd, dat tot een brede, zelfstandige verhandeling lokt. Dit kan nu uiteraard mijn bedoeling niet zijn. Ik maak deze opmerkingen slechts, om in dit verband te constateren, dat Dr Schouten niet in het minst dàárdoor een ras-parlementariër is, dat hij altijd de grote lijn wil zoeken en vinden en alleen aan de hand daarvan zijn positie bepaalt. Dat alleen deze werkwijze bovendien een principiële aanpak van de dingen mogelijk maakt, behoef ik in dit blad niet te betogen.

Tenslotte stel ik er bepaald prijs op, om nog op een ander aspect te wijzen van de politieke praktijk, en wel op de verhouding Minister-fractie, n.l. de fractie waarvan de Minister zich geestverwant weet.

Het zou voor een ervaren parlementariër als Dr Schouten niet moeilijk zijn, om een geestverwante Minister, die over geen „politiek-parlementaire ervaring" beschikt, te beïnvloeden in deze zin, dat de essentiële scheiding, die er behoort te zijn tussen Minister en Volksvertegenwoordiging, zou worden vervaagd en vertroebeld. Ik heb de grootste waardering voor de zorgvuldige wijze, waarop Dr Schouten in dit opzicht — als ik het zo mag zeggen — de verhoudingen met zijn partijgenoten in het Kabinet onderhoudt. Ik meen, dat hij ook hierin een goede traditie in onze Partij handhaaft. Ook op dit punt „geen verflauwing der grenzen" is kennelijk in dezen het devies van Dr Schouten.

Deze distanciëring wil echter niet zeggen, dat ik niet kan putten uit de rijke ervaring van Dr Schouten. Voor zijn steun en hulp in dezen ben ik zeer erkentelijk. In dit opzicht behoren het debat in de Tweede Kamer over mijn eerste begroting en met name de daarbij door Dr Schouten gesproken woorden tot mijn onvergetelijke herinneringen.

Dr Schouten heeft geen gemakkelijke taak. Naast parlementariër heeft hij ook de dagelijkse leiding van een partij, die de nodige lastige klanten telt. Ik zeg dit in volle vrijmoedigheid, omdat ik er stellig van overtuigd ben, dat ik voor Schouten meer dan eens zulk een lastige klant ben geweest. Maar lastposten of niet, wij allen bieden de jubilaris onze allerbeste wensen aan. Moge Gods zegen, waarvan Dr Schouten zich zo diep afhankelijk weet, ook in de avond van zijn leven hem verlichten, steunen en beschermen.

Dr. Schouten is geheel een self-made man, een autodidact. Dit karakteriseert al zijn handelingen. Enorm belezen, vooral in de Anti-Revolutionaire litteratuur, is het bovenal Dr. Abraham Kuyper geweest, die zijn denken heeft beheerst en is blijven beheersen tot op dit ogenblik. Hij behoort zeker niet tot de mensen, die zweren bij de baard van hun meester, maar wél kan men telkens vaststellen, dat hij het verband tussen staatkunde en levensbeschouwing tracht te leggen op dezelfde theologische grondslag, waarop Dr. Kuyper dat deed. Het is vooral op dit raam, dat hij ook legt de beschouwingen van andere principiële strijders, ten einde zulke beschouwingen op haar echte waarde te toetsen. Dr Schouten heeft een eigen, geestelijke stijl, die in zijn talloze redevoeringen doorstraalt.

Het is begrijpelijk, dat de arbeid op deze wijze door de heer Schouten verricht, alleen kon worden gepresteerd, door een tekort aan verpozing. Ingewijden weten, dat de heer Schouten geregeld tot diep in de nacht werkte en dat pas in de allerlaatste tijd noodgedwongen tot meer rust toevlucht is genomen. In deze rusttijd, die de jubilaris eigenlijk met tegenzin thans geniet, viert hij zijn 70ste verjaardag. Ik ben overtuigd, dat talloze voor- en tegenstanders met hem meeleven en gaarne de gelegenheid zouden hebben, persoonlijk hun erkentelijkheid uit te drukken. Hoewel ik zelf behoor tot hen, die een enkele maal wel eens een critische toon moesten doen horen, schaar ik mij van ganser harte naast allen, die vurig wensen, dat de twaalfde Augustus voor Dr. Schouten een echte feestdag zal zijn en dat zijn arbeid ten bate van ons volk en ten bate van de Staat der Nederlanden nog lang door hem met vreugde en tot vreugde en voldoening van al zijn vrienden, zal worden voortgezet.

Mijn hulde wens ik samen te vatten in het bekende gezegde: „Bene meritus de patria".

Aan mijn hooggeëerde Collega en goede Vriend, Dr J. Schouten

12 Augustus 1953.

H. W. TILANUS
Voorz. C.H.U.-fractie

Met dit opschrift, dat mij als van zelf uit de pen vloeit, druk ik in een paar woorden uit, wat er in mij leeft, nu ik U, de Zeventigjarige, mijn hartelijke gelukwensen kom aanbieden.

Gij deed op 22 October 1918 uw intrede in de Tweede Kamer; ik in Juli 1922. Ge zijt als Kamercollega dus ongeveer vier jaar mijn oudere. Op betrekkelijk jonge leeftijd kwamen we beiden in de politieke arena.

Ruim dertig jaar hebben we de gelegenheid gehad elkaar in ons dagelijks werk, in ons doen en laten, in ons optreden in bepaalde situaties te beoordelen: de latere jaren ook als Voorzitter van in wezen aanverwante fracties. Wat hebben wij in die jaren veel samengewerkt in Commissies van Rapporteurs, in Staats-commissies, in het Seniorenconvent en wat dies meer zij. En juist in die besloten commissies leert men elkaar nog heel wat beter kennen dan in openbare vergaderingen.

Onder uw presidium was ik — het is al vele jaren geleden — lid van een Staats-commissie, die tot opdracht had de Salariëring van het Rijks-, Provinciaal en Gemeentelijk personeel te bestuderen en te trachten die salarisregelingen enigermate in 't gelijk te breien: een niet gemakkelijke materie; het is mij altijd bijgebleven, hoe Ge op meesterlijke wijze en met verstandig-menselijk inzicht aan onze beraadslagingen leiding gaaft. Ge waart, en Ge zijt, in die commissies niet altijd gemakkelijk; nog al streng formeel, niet zo gauw klaar met Uw oordeel, want dan wilt Ge er op democratische wijze eerst nog eens met uw Vrienden over praten; maar wat Ge naar voren bracht en brengt is logisch opgebouwd en goed geargumenteerd. Men kon het er dan mee eens zijn of niet, maar de logica en de kracht van de argumenten kan men er niet aan ontzeggen. En toen Ge enkele jaren geleden doctor honoris causa in de Juridische Faculteit werd, heb ik bij mij zelf gedacht (Ge vergeeft me dat ik dat zo populair uitdruk): Ja, een juridische knobbel heeft Schouten ontegenzeg'lijk! Bij al dat werk heb ik U als Collega leren eren en waarderen, en zo is het, dat ik hierboven in volheid van overtuiging spreek van mijn *hooggeëerde Collega.*

Maar beter nog en met warmte druk ik mijn gevoelens uit, als ik daaraan toevoeg: mijn *goede Vriend.*

Goede vriendschap moet berusten op respect over en weer van elkaars eigenschappen, van elkaars geestelijke inhoud; op waardering van elkaars karakter en denkwijze.

Welnu, Vriend Schouten, ik weet, hoe Ge als Christen worstelt met de vragen van Staat en Maatschappij; hoe Ge als Christen die vragen benadert en naar oplossingen zoekt en er naar streeft de beste weg voor ons volk te vinden, ziende op Hem, Die tot in Eeuwigheid regeert. Zie, dat is het, wat ons in diepgang samenbindt en waardoor ik gaarne naar U luister en Uw gedachten op mij laat inwerken.

Zo is het mij dan ook een vreugde U op Uw Zeventigste verjaardag van harte geluk te wensen, en daaraan de bede toe te voegen, dat God U nog vele jaren moge sparen voor de Uwen, voor Uw Vrienden en Geestverwanten en voor onze arbeid voor Staat en Maatschappij.

TILANUS.

Bij de vele gelukwensen, welke dr Schouten ongetwijfeld ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag op 12 Augustus zal ontvangen, wensen wij bij alle verschil van beginsel ook de onze hem te doen toekomen.

Daar is toch alle reden voor zulk een gelukwens.

Het is immers volstrekt niet aan allen gegeven zulk een hoge leeftijd te bereiken als de jubilaris thans bereikt heeft. Een voorrecht, dat des te groter is, waar hij nog zo sterk en gezond is, dat hij nog in staat is om zo veel werk te verrichten als welke de waarneming van tal van functies van hem vraagt.

Die vele functies getuigen er van, dat er een werkzaam leven achter hem ligt en dat hij allerminst van gaven ontbloot is.

Oorspronkelijk toch in de bloemisterij werkzaam is hij, om van zijn vele andere eervolle en verantwoordelijke functies maar te zwijgen, niet alleen lid van de Raad van Rotterdam, wethouder in die stad, lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland geweest, maar heeft hij ook als lid van de Tweede Kamer daarin een aanzienlijke plaats mogen innemen, getuige het feit, dat hij als opvolger van dr Colijn, voorzitter van de A.R. Tweede Kamer-fractie is geworden.

P. ZANDT.

Golfcartonfabriek

Z. DE ZEEUW N.V.

Eerbeek

Fabrikante van papieren opvulkussens

Rollen
Formaten
Kleine dozen

Ook in 10 standaard-kleuren
in speciaal-uitvoeringen

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht

A. VINGERLING EN ZN GOUDA
HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820 — 2182

N.V. W. J. SCHUILING's
GIETERIJ BENODIGDHEDEN
Handelsonderneming
Binnenhavenweg 20 Hengelo
Tel. K 5400—3029 (na 18 uur Delden K 5407—447)

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firmâ Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES TELEFOON K 1896—304

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: Tel. K 1180 — 2023
INDUSTRIETERREIN: Tel. K 1180 — 3886
MIDDELBURG

VAN DER FLIER's
Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam

Haarlemmerdijk 138	Tel. 45689
Leidsekruisstraat 32	Tel. 35380
Haarlemmermeerstraat 55	Tel. 82059
Fred. Hendrikstraat 125	Tel. 121207

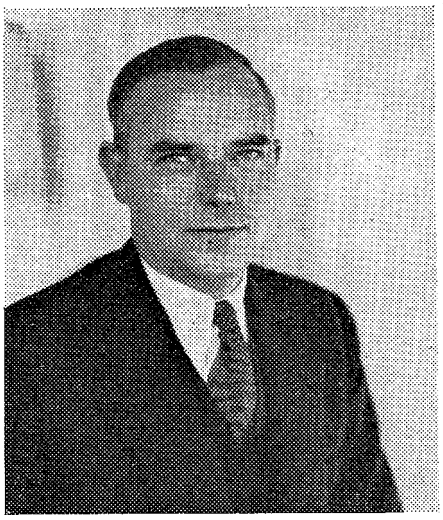

Bereiding van:
Bedveren
Kapok
Vulvlokken
Watten
Snelvulling
Crin Végétal
Zeegras
enz.

H
V
K

N.V. Heerenveensche
Veeren- & Kapok-fabrieken
A. BORKENT
Schans 43 - Heerenveen
Telefoon 0 5130 — 2741
(2 lijnen)

K. J. Bos & Zoon
Houthandel
ROTTERDAM

Mr J. A. W. BURGER
Voorz. P.v.d.A.-Kamerfractie

Goed democraat

Mr J. A. W. BURGER

Er wordt wel eens gezegd, dat het parlement de meest verdraagzame plaats is in Nederland. Daar toch, is dagelijks contact op redelijke grondslag vervat in „bon mots". Ook deze waarheid is allesbehalve volledig. Maar feit is, dat de vertegenwoordigers der verschillende politieke groeperingen, minstens even vaak moeten samenwerken om de parlementaire molen op aanvaardbare wijze te doen draaien, dan dat de agenda uitwijst, dat het tijdstip daar is, waarop de verschillen van inzicht duidelijk gesteld behoren te worden.

Het parlementslid maakt deel uit van een werkgemeenschap van mensen met vaak geprononceerd verschillend inzicht, maar waar het desondanks een werkgemeenschap is, groeit er ook waardering voor de wijze, waarop de ander, de politieke tegenstander het werk vanuit zijn standpunt volbrengt. Het is in die zin, dat ik durf te zeggen, dat Schouten bij alle partijen waardering ondervindt. Waar nodig valt hij aan, waar nodig wordt hij aangevallen; hij staat zijn man op een respectabele, een recht door zeese wijze. En zo is het, dat het mij verheugt uitgenodigd te zijn een persoonlijk woord aan zijn 70ste verjaardag te wijden. Immers van Schouten gaat de suggestie uit van beslistheid en van zekerheid. Schouten weet wat hij wil en staat voor zijn overtuiging, staat voor zijn woord.

Zeker, van een politicus wordt ook tact verwacht, wordt verondersteld, dat hij op juiste en tijdige wijze zijn draai kan nemen. Maar wat ons in Schouten boeit is, dat hij, de calvinist, toch altijd iets heeft van Luther, toen hij voor de Rijksdag te Worms zeide: Hier sta ik, ik kan niet anders. En zo is het geweest, dat Schouten in moeilijke omstandigheden een steunpilaar geweest is voor de Anti-revolutionaire Partij op een wijze, waarop hij niet slechts bij zijn geestverwanten, maar bij het hele Nederlandse volk, respect heeft afgedwongen. Zo is niemand ook maar een seconde in twijfel geweest over Schoutens houding tijdens de bezetting, welk een zegen voor zijn groep en voor Nederland. Dat hem bovendien de kracht gegeven werd, het vijandelijk geweld te doorstaan, is een reden tot grote dankbaarheid voor hem en voor ons.

En vandaag de dag, is het nog zo, dat wij allen weten, dat de democratie bij hem in veilige handen is. Politiek gezien, is dat het eerste punt, waarnaar ik iemand moet beoordelen.

Stellig, de vraag naar maatschappelijke inzichten en opvattingen, de vraag naar meerdere of mindere mate van progressiviteit, is uiterst gewichtig, maar eerst dienen wij van elkaar te weten op welke grondslag wij voornemens zijn, de, op dat terrein bestaande geschillen, te beslechten. We dienen te weten of we bereid zijn te erkennen, dat in Nederland de mogelijkheid gegeven is dit te doen op de meest wenselijke grondslag n.l. op de grondslag van geestelijke en politieke vrijheid. Ook dienen we te weten of we bereid zijn, in dankbaarheid de handhaving op ons te nemen van wat Nederlands historie en traditie ons gebracht hebben aan waarden en aan mogelijkheden van menselijke ontplooiing, aan verwerkelijking van rechtvaardigheidsverlangens.

Welnu wanneer Schouten en ik de rangorde moeten vaststellen van wat vandaag moet, kan en behoort, dan zullen we er stellig niet zonder compromis uitkomen. Maar als het gaat over de politieke methode, over de democratische grondslagen van ons staatsbestel, over de vrijheid van overtuiging en van wederzijdse beïnvloeding, dan houd ik het er voor, dat Schouten en ik een heel eind met elkaar mee kunnen. Dat gevoelen was het, waarom, bij alle tegenover elkander staan, ook in tijden van oppositie, de gedachte mij nooit los liet, dat toch niet vergeten mocht worden, het waardevolle, dat ons bindt. En hoezeer het een democratisch belang is, dat ook de oppositie op respectabele wijze wordt aangevoerd, dient toch de tegenstelling niet zó te verstarren — een gevaar, dat ons steeds bedreigt — dat het niet zeer waardevol geacht zou moeten worden, dat thans de Anti-revolutionairen een essentieel deel vormen van de bestaande regerings-coalitie.

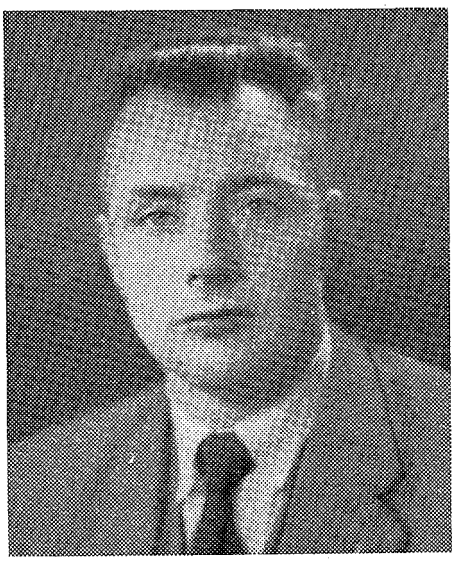
Schouten heeft de leeftijd der sterken bereikt, staande midden in het gewoel van het openbare leven. Eenvoudig begonnen, eenvoudig gebleven, toch met ieders instemming, bekroond als doctor honoris causa, en — zoals dat ouder wordend gaat — schrijdend van het ene jubileum naar het andere, hoe weinig ook door hem zelf gezocht.

Ik voeg mijn felicitatie bij de vele, die er reeds zijn en zullen komen, de wens uitsprekende, hem, in alle strijdbaarheid, nog vele jaren te zullen ontmoeten als tegenpartij en bondgenoot.

Er wordt in onze tijd veel gesproken en geschreven over de secularisatie, de verwereldlijking, de ontgeestelijking, de ontkerstening, de ontchristelijking van het leven. Dit is inderdaad een zorgwekkend verschijnsel, dat al meer om zich heengrijpt. Zeker, het deed zich ook vroeger voor, en telde zijn slachtoffers bij vele duizenden. Het is echter thans heviger en algemener van werking in de voorheen gekerstende landen, tengevolge van de verlating van het christelijk geloof, van de achteruitgang in de beleving daarvan, en van de verwerping van de christelijke traditie. Die traditie is veel gesmaad, en wie zal het leven uitsluitend en bij de traditie verdedigen? Maar toch blijkt meer en meer, dat zij van grote waarde is, omdat zij een der middelen is, waardoor het leven aan de christelijke normen wordt gebonden. Valt die traditie weg, wordt zij doorbroken, dan ontstaan er bressen in de dijken, welke de samenleving beschermen, neemt de normloosheid hand over hand toe, heeft de verwoestende kracht van de verwereldlijking als het ware vrij spel, en ontaardt de vrijheid in wetteloosheid.

„Dr J. SCHOUTEN"

Plicht der dankbaarheid

M. RUPPERT
Voorzitter
Christelijk Nationaal Vakverbond

Er zijn van die artikelen, die een mens moet schrijven, omdat het nu eenmaal tot z'n **plicht** behoort. Hij doet het, omdat hij het **moet** doen.

Het schrijven van dit artikeltje over de heer Schouten beschouw ik óók als mijn plicht, echter als een zéér bijzondere plicht, namelijk als een plicht der **dankbaarheid.** Ik doe het omdat ik blij ben het te mogen doen. Zelden heb ik dan ook de uitnodiging om een artikel te schrijven met zó veel vreugde aanvaard als thans.

Waarom?

In de eerste plaats omdat ik er misschien iets mee kan „goedmaken". Ik heb wel eens in 't openbaar of in besloten bijeenkomsten critiek geuit op het beleid van het Centraal Comité of op dat van onze Tweede Kamerfractie. Mij is gebleken, dat een zodanige critiek dan wel eens werd opgevat als in 't bijzonder te zijn bedoeld voor de voorzitter dezer organen. Dat hindert me. Daarom ben ik blij, nu eens publiekelijk uiting te mogen geven aan de bijzondere hoogachting, die ik tezamen met zo vele duizenden voor onze voorzitter heb. Hoogachting, niet in de laatste plaats omdat de heer Schouten het kan verdragen als iemand met hem van mening verschilt en zelfs niet boos wordt als het de critiek betreft van iemand, die nauwelijks één procent van de ervaring heeft, die hij heeft!

Dat is het eerste wat ik zeggen moet. Het verbaast me elke keer weer opnieuw hoe de heer Schouten bereid is met je te praten, ook al ben je enkele tientallen jaren jonger, al mis je volledig zijn brede ervaring en al verbeeld en vermeet je je dan toch nog wat te mogen zeggen.

Het tweede, dat mij van 't hart moet, is de uiting van mijn waardering voor de houding van de heer Schouten jegens de Christelijke vakbeweging. Ik heb geen opdracht om hier „namens het C.N.V." te schrijven. Maar ik kan noch mag verzwijgen, dat de heer Schouten één van de eerste leden der Christelijke vakbeweging was en jarenlang lid is gebleven ook toen hij reeds lang niet meer in „loondienst" was; zijn lidmaatschap eindigde pas nadat zijn organisatie, de toenmalige Nederlandse Vereniging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden, tegen hem zei, dat zij met de beste wil geen redenering meer kon vinden om zijn „loondienstverhouding" te bewijzen.

Belangrijker dan zijn lidmaatschap was het **werk,** dat hij voor de Christelijke vakbeweging presteerde. Wie denkt niet aan de vele malen, dat hij als referent de Christelijke vakbeweging diende? En dat hij dit deed uit volle overtuiging, is zonneklaar gebleken in de bezettingstijd. Toen de Christelijke vakbeweging op 25 Juli 1941 onder commissariaat van de nazi's werd geplaatst en alle bestuurders neen zeiden, was er veel geld nodig om die bestuurders te onderhouden en om het werk illegaal te kunnen voortzetten. In de nood leert men zijn vrienden kennen. Welnu, 't was de heer Schouten, die duizenden guldens bijeenbracht om de zaak illegaal te kunnen voortzetten. Er waren er in die dagen maar al te veel, die vroeger brave, „principiële" verhalen wisten te houden, maar toen de nood aan de man kwam, nergens waren te vinden. Niet alzo de heer Schouten.

Dat brengt mij tot het derde, dat ik moge releveren.

Nooit zal ik vergeten de ervaring, opgedaan in één van de vergaderzalen van de Gereformeerde Kerk aan de Z.O. Buitensingel in Den Haag, waar we twee maal per maand in de bezettingstijd bijeen kwamen. Het uur van aanvang had geslagen, maar.... de voorzitter was er nog niet en het gerucht ging, dat de heer Schouten (weer) gearresteerd was. De gevoelens van de aanwezigen waren van hun gezicht te lezen. Maar plots ging de deur open en de heer Schouten trad binnen. Toen heb ik meer dan één grote man van onze partij stiekum een traan van blijdschap uit de ogen zien wegpinken en toen ben ik ook goed gaan begrijpen, welke plaats deze man in de harten van die overigens dikwijls zo nuchter schijnende anti-revolutionairen inneemt. Wàt een blijdschap was er óók in die kring, toen de heer Schouten — later wèl gearresteerd — uit „Amersfoort" ontslagen werd en nauwelijks twee dagen daarna met zijn kaalgeschoren hoofd en zijn sterk vermagerde gezicht weer op de vergadering present was:.... alsof het de doodgewoonste zaak van de wereld was, dàt hij onmiddellijk al weer in actie was.

En nu begrijp ik wel, dat als de heer Schouten dit leest, hij het wellicht allemaal zonde van het papier vindt, maar hij moet dan maar denken, dat anderen er toch blijkbaar genoegen in scheppen, deze dingen eens te hebben kunnen neerschrijven.

Als wij allen echter één ding van de heer Schouten kunnen èn moeten leren, dan is het zijn **trouw** aan de Anti-revolutionaire of Christelijk-Historische richting. Die trouw is dáárom zo belangrijk, omdat deze richting niet alleen van grote waarde is voor het Christelijk deel van ons volk, doch tegelijk van beslissende betekenis voor héél ons volk. Laat ons daarom — evenals de heer Schouten — trouw zijn **niet** aan **contra**-revolutionaire gevoelens, maar aan de anti-revolutionaire richting.

R.

Dr A. KUYPER

De originele tekening van Dr A. Kuyper door **JAN VETH,** voorstellende Dr Kuyper met lange pijp, werkende aan zijn bureau, vrijblijvend te koop aangeboden

Boekhandel W. ten Have - Amsterdam

Kalverstraat 154 **Tel. 34066**

Parlementariër van grote allure

Prof. Mr P. J. OUD
Voorz. v. d. V.V.D.-Kamerfractie

Dr Schouten zeventig jaar, de leeftijd der sterken. De burgerlijke stand wijst het uit en het moet dus waar zijn. Wie deze stoere mens in zijn dagelijkse werkzaamheid gadeslaat kan het echter moeilijk geloven. De forse kracht, die reeds veertig jaar geleden van hem uitging, is nog in geen enkel opzicht verminderd.

Van de tegenwoordige leden der Tweede Kamer ben ik de enige, die Dr Schouten er zijn intrede heeft zien doen. Dat was in het najaar van 1918, na de eerste verkiezing volgens algemeen stemrecht en evenredige vertegenwoordiging. Schouten had toen zijn sporen reeds verdiend. Buiten de Kamer had hij zich als een geharnast strijder voor de anti-revolutionnaire beginselen doen kennen. Meer dan elders had in de stad Rotterdam het terrein van zijn werkzaamheid gelegen. De oudere Rotterdammers weten er nog altijd van te gewagen. Zij vertellen van de grote debatvergaderingen, waarin hij zijn beginselen stelde tegenover die van de socialistische en de liberale tegenstander.

Het tegenwoordige jonge geslacht kan zich moeilijk een voorstelling maken van het politieke leven in die oude tijd voor de eerste wereldoorlog. Hoe anders dan thans is in die dagen het karakter van de verkiezingstrijd. Daartoe draagt het kiesstelsel in hoge mate bij. Er wordt niet gestemd op lijsten, maar op personen. Verkrijgt geen der candidaten bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid, dan volgt een herstemming tussen de twee candidaten, die de meeste stemmen hebben bekomen. Bij zo'n herstemming is het er vooral om te doen voor zijn candidaat de stemmen te verwerven van de kiezers, wier eigen man is uitgevallen. Daarvoor gaan de sprekers van beide partijen erop uit. Volstrekt niet alleen de candidaten, die in herstemming zijn. Als het erop aankomt wordt ban en achterban opgetrommeld. Zo krijgen ook de jongeren een prachtige kans om te tonen wat zij kunnen. Vooral om te tonen, wat zij kunnen in het debat met de tegenstander. Want debat op de openbare vergaderingen was niet zoals tegenwoordig uitzondering, doch regel. Voor de jongeren in alle politieke partijen is dit de beste leerschool voor het staatkundig leven.

Schouten blijkt in deze school al spoedig een der meest begaafde leerlingen. Het duurt maar kort of hij heeft de aandacht getrokken van de leidende figuren in de anti-revolutionaire partij. Men brengt hem weldra in de gemeenteraad. Daar heeft hij reeds naam verworven, als hij in 1918 naar de Kamer gaat.

Het is voor een groot deel een nieuwe Kamer die van 1918. Algemeen kiesrecht en evenredige vertegenwoordiging hebben ertoe geleid, dat zij voor bijna de helft uit nieuwe leden bestaat. Toch ontbreken de grote figuren, die voor de oorlog hun stempel op ons politieke leven hebben gedrukt, er niet. Op de christelijk-historische banken zetelt nog de oude staatsman De Savornin Lohman. Onder de Katholieken treft men Nolens, Loeff en Kolkman aan. Van de socialisten is Troelstra nog de leider. De liberalen tellen Fock, de Kamervoorzitter, Lely en Rink onder hun afgevaardigden. Aan het hoofd der vrijzinnig-democraten staat Marchant. Wat hebben wij jongeren van deze meesters op alle wapenen van het staatkundig tournooi veel geleerd!

Merkwaardigerwijze bevinden in 1918 de coripheën der anti-revolutionairen zich buiten de Tweede Kamer. Idenburg en Heemskerk maken deel uit van de Regering; Kuyper en Colijn nemen een plaats in aan de overzijde van het Binnenhof. In de Tweede Kamer bestaat de anti-revolutionaire fractie voor een groot deel uit jongeren: Rutgers, Beumer, De Wilde, Schouten.

Het duurt niet lang of Schouten behoort tot de leden, die het oor der Kamer hebben. Vergis ik me niet, dan is het eerste grote debat, waaraan hij deelneemt, dat in het najaar van 1919 over de socialisatie. Het is een uitermate belangwekkende discussie. Zij is te zien als een verlengstuk op de debatten van November 1918. Het revolutionnaire onweer heeft toen ook in Nederland gerommeld. Troelstra heeft een ogen-

blik gemeend, dat ons land rijp was voor een omwenteling volgens duits model. Het blijkt hem echter al spoedig, dat hij zich heeft verkeken. Van een „vergissing in de machtsverhoudingen" zal hij zelf gewagen. Regering en Kamermeerderheid zijn er van doordrongen, dat de nieuwe tijd om grote hervormingen vraagt, doch dat daarbij de wettige weg niet behoort te worden verlaten. En de overgrote meerderheid van ons volk denkt er niet anders over.

De hervormingen zijn er gekomen in een tempo, in overeenstemming met de polsslag van de tijd. De socialisten zijn er niet mede tevreden, zij wensen „socialisatie". Over dit probleem loopt nu in 1919 het begrotingsdebat. Schoutens redevoering is een pleidooi voor organisatie van de arbeid, maar met de volle nadruk op de noodzakelijkheid, dat die organisatie geleidelijk zal groeien. De zwakte van het socialistisch streven is, dat men een nieuwe organisatie „maken" wil. Het is dezelfde gedachte door Kuyper eens duidelijk gemaakt met het beeld van de broedmachine, die haar ongeduldige eigenaar in plaats van kuikens gekookte eieren bezorgde. Principieel klinkt aan het slot van Schoutens rede het anti-revolutionaire geluid, wanneer hij er op wijst, dat vormverandering der maatschappij niet het geneesmiddel kan zijn voor de mensheid, omdat de mens, die van nature niet goed is, medegaat van de oude naar de nieuwe vorm. En dat de enige kans op levensgeluk voor de mens en de mensheid is gelegen in het indragen van de beginselen van het Evangelie in Staat en Maatschappij.

Aan deze gedachte zal Schouten onwrikbaar vasthouden. Steeds weer zal hij waarschuwen tegen overschatting van de macht der overheid en tegen de verwarring van Staat en Maatschappij. Daartoe zal vooral aanleiding zijn, als in de jaren na 1929 de economische en financiële crisis ook in het leven van ons volk steeds dieper wonden gaat slaan. Aan een „kapitalistisch systeem", dat de schuld van alles zou zijn, gelooft Schouten niet. Wederom legt hij er de nadruk op, dat de bestaande maatschappij de resultante is van een historisch groeiproces. Haar grondslagen zijn niet door mensen gelegd. Mensen kunnen slechts beproeven, wat scheef gegroeid is weer recht te zetten. Daarbij heeft ook de overheid haar plaats. Maar een stelsel opbouwen zonder gebreken gaat verre boven haar macht.

In de jaren na 1922 is de anti-revolutionaire fractie, behoudens een korte periode, waarin Rutgers aan het hoofd staat, afwisselend geleid door Heemskerk en Colijn. Als in 1932 Heemskerk is overleden en in 1933 Colijn zijn „Crisiskabinet" heeft gevormd, waarin van anti-revolutionaire zijde naast hem De Wilde zitting neemt, wordt Schouten voorzitter der fractie. De vooral van socialistische zijde zozeer gesmade „aanpassingspolitiek" der Regering vindt bij hem dan krachtige steun. Ook hij wenst zo lang het maar even mogelijk is vast te houden aan de goudwaarde van de gulden. Maar als in de laatste dagen van September 1936 Nederland het enig overgebleven „goudland" is geworden, erkent hij met de Regering de volstrekte noodzakelijkheid, dat ook wij het goud gaan verlaten, al blijft het zijn vurigste wens, dat weer de tijd zal komen, dat tot de oude toestand zal kunnen worden teruggekeerd.

Is het nog nodig erop te wijzen, dat deze man behoort tot de meest principiële tegenstanders van het fascisme en het nationaal-socialisme? Beide zijn oude dwalingen in een nieuw kleed gestoken. Zij willen de souvereiniteit van de Staat stellen in de plaats van de souvereiniteit Gods. En het beeld wordt opgeroepen van onze voorouders, die tegen die valse souvereiniteitsgedachte een lange en bange worstelstrijd hebben gevoerd.

In de bezettingstijd moet Schouten voor zijn principiële houding de prijs betalen van een langdurig verblijf in een concentratiekamp. Men kan er zeker van zijn, dat hij daarbij velen van zijn lotgenoten tot een krachtige steun is geweest. Gelukkig is zijn leven gespaard gebleven. Gelukkig, niet slechts voor zijn partij, maar voor geheel ons volk. Een principieel geluid als het zijne zal men, ook al is men het er niet altijd mee eens, niet gaarne missen.

In de eerste tijd na de bevrijding is het velen een verkwikking geweest hem te horen opkomen voor de rechten van het Parlement. Daar is in die dagen veel geschied, dat met de beginselen ener gezonde democratie op uiterst gespannen voet stond. Wanneer niettemin die gezonde beginselen levend zijn gebleven dan hebben wij daarvoor aan Schouten veel te danken.

Allen, onverschillig of wij tot zijn partij behoren of niet, hebben wij ons dan ook van harte verheugd, dat de Vrije Universiteit hem voor enkele jaren heeft geëerd met het doctoraat honoris causa in de rechtsgeleerdheid. Hij moge geen jurist van professie zijn, zijn promotor heeft er bij het uitreiken van de bul met het volste recht op mogen wijzen, dat hij zich voor de handhaving en de verdere ontwikkeling van ons staatsrecht grote verdiensten heeft verworven. Recht wordt niet alleen gevormd door de wetgever. Het ontwikkelt zich mede in de practijk van het leven. Voor het constitutionele recht geldt dit wel zeer in het bijzonder. Wie zolang aan het parlementaire werk heeft deelgenomen als Schouten is herhaaldelijk in de gelegenheid geweest tot die ontwikkeling zijn bijdrage te leveren. De jonge doctor heeft hier de gelegenheid nimmer verzuimd.

De zeventigjarige van 12 Augustus 1953 mag terugzien op een welbesteed leven. Uit de jonge bloemist van een halve eeuw geleden is een parlementariër gegroeid van grote allure. Een man op wie het „bene meritus de patria" ten volle van toepassing is. Zeventig jaren zijn een mijlpaal, waarbij wij met groter ernst stilstaan dan bij vroegere mijlpalen. „Aangaande de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren, of zo wij zeer sterk zijn tachtig jaren", zegt de psalmdichter. Daarom past op deze dag de bede, dat Dr Schouten nog menig jaar zal worden geschonken in ongebroken kracht.

Dr A. A. L. RUTGERS

Practisch en Principieel

De taak, die Schouten na de bevrijding als Voorzitter van het Bestuur der Kuyperstichting en van de Redactie van A.R.-Staatkunde te vervullen had, moge licht en onbetekenend zijn in vergelijking met de zoveel zwaardere en belangrijkere functies in de partijen en de volksvertegenwoordiging, niettemin was zijn leiderschap bij de wederopbouw van de Kuyperstichting van grote betekenis en mag bij zijn zeventigste verjaardag een woord daarover hier niet ontbreken.

Het Bestuur van de Kuyperstichting en de Redactie van A.R.-Staatkunde timmeren niet aan de weg. De taak van de Voorzitter ligt niet in het geven van principiële uiteenzettingen, in publieke bestrijding van verkeerde beginselen, of in het houden van klinkende redevoeringen. Integendeel, het gaat daar om de stille arbeid binnenskamers, om de beraadslaging in kleinere kring over meest uiterst praktische zaken.

Wellicht meent menigeen, die Schouten alleen kent als bezielend redenaar, dat dit werk hem minder goed zou liggen. Welnu, de ervaring in genoemde colleges heeft ons geleerd, dat bij hem zakelijk inzicht in niet mindere mate aanwezig is dan zijn alom bekende beginselvastheid. Zijn stipte zakelijkheid is daarbij gefundeerd in zijn beginselvastheid en in zijn trouw in het dienen van zijn Koning, ook in de nuchtere zaken van de praktijk van het leven.

Wie jarenlang met Schouten heeft vergaderd, weet wat hij aan hem heeft daar hij een vaste koers vaart op het kompas van zijn onwrikbare geloofsovertuiging, maar heeft tevens de ervaring, dat hij met grote praktische wijsheid en voorzichtigheid de hem toevertrouwde belangen behartigt.

Moeilijke beslissingen gaat hij niet uit de weg, wanneer hij overtuigd is daartoe geroepen te zijn. Meer dan vele anderen is hij altijd bereid, eigen gemak en belang achter te stellen bij de zaak die hij dient, omdat hij weet bij zijn werk in dienst te staan van zijn Heer en Heiland. De onbaatzuchtigheid en gaafheid van zijn karakter verklaren mede het vertrouwen dat hij geniet en de invloed die hij kan uitoefenen. Hij leeft naar de vermaning van de apostel Paulus, standvastig, onwankelbaar, altijd overvloedig in het werk des Heren.

Vergaderen in kleine kring onder leiding van Schouten is verkwikkend en vruchtdragend. De Kuyperstichting heeft daarvan de vruchten mogen plukken en zijn zeventigste verjaardag biedt een welkome gelegenheid daarvan te getuigen.

Dr A. A. L. RUTGERS

Lid van de Raad van State

2e voorz. Dr A. Kuyperstichting

Wie uwer uit het tot nu toe gesprokene de conclusie zou afleiden, dat wij ons in de samenleving moeten beperken tot het uitdragen van het christelijk getuigenis, en dat eerst wanneer daaraan genoegzaam gehoor wordt verleend de practische arbeid kan aanvangen ter bestrijding van de euvelen, waaronder deze samenleving gebukt gaat, zou zich zowel in mijn standpunt als in mijn bedoeling zeer vergissen. Leven uit het geloof, bepaalt zich niet tot de bestrijding van het kwaad in eigen hart, huis en kring, tot de principiële bewerking van de volksgeest, en tot het doen horen van het getuigenis der Schrift in de publieke organen. Het noopt tot medewerking aan alle acceptabel practisch werk, dat ten doel heeft de omzetting van de verhoudingen, de ombuiging van de levenslijnen, in de goede richting, het uit de weg ruimen van staketsels en het tot gelding doen komen van de juiste normen. Daarvoor moet men zich bezig houden met de realiteit van het leven, met de daarin aanwezige noden en behoeften, met de mogelijkheden van de voorziening daarin, en met de denkbeelden en projecten, welke daarvoor aan de hand worden gedaan. Dit vraagt een moeizame en verantwoorde werkzaamheid, welke vooral in onze ingewikkelde en zozeer bewogen tijd buitengewone aandacht en inspanning vereist. Nodig zijn daarbij het kompas van het Woord des Heren, en de handwijzers van de beginselen, waarvan wij mogen geloven, dat zij in overeenstemming zijn met dit Woord. Voorts bevat ons program van actie met betrekking tot een aantal punten de aanwijzingen, welke in acht genomen dienen te worden bij de bepaling van onze koers.

„Dr J. SCHOUTEN"

aan alle kanten gedekt

met de **3** *onopzegbare polissen*

Ziekenhuis gedurende het leven
Ongevallen tot het 70e jaar
Ziektegeld tot het 65e jaar

De ongevallen- en ziektegeldverzekeringen zijn, naast onopzegbare resassurantie-contracten, gewaarborgd door The White Cross Insurance Comp. Ltd. (Northern).
Kapitaal en reserve f 450.000.000.—

P.Z.V. HET WIT-BLAUWE KRUIS VAN 1938
AMERSFOORT - BERGSTR. 6-8 - TEL. 5628-4507

Paula ALTIJD TE VERKIEZEN

n.v. Paul C. Kaiser
ROTTERDAM

N.V. HOUTHANDEL v.h. Fa J.&G. ALBLAS

Waddinxveen

*

ZAGERIJ **SCHAVERIJ**

Leveren:
Vuren, Grenen, Oregon-Pine, Pitch Pine
e.a. Eiken bestekhout

Aangevoerd
Slavonisch Eiken en Beuken

TRIPLEX **BOARD**

Telefoon 206 (K 1828)

*

FILIAAL:
Rotterdam, Zwaanhals 119-125

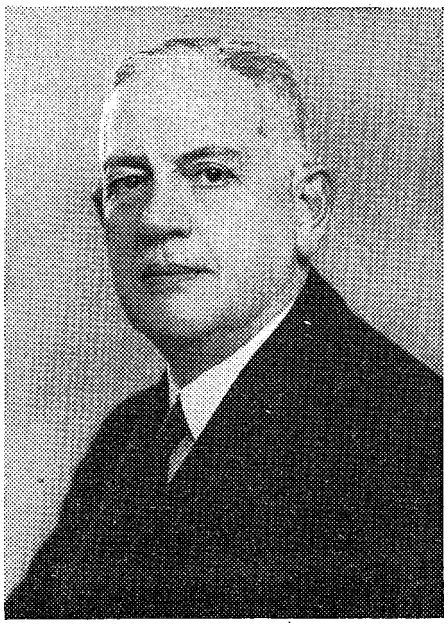
---

o
o
o

van leeuwen
buizen
zwijndrecht

Tel. K 1850-3941 (5 lijnen) Telex: Dordrecht 8001

Handhaver van het recht

Ch. J. I. M. Welter
Oud-Minister
Voorzitter
K.N.P.-fractie

Het is een voorrecht geweest in mijn leven, van zeer nabij te hebben gekend de leiders der anti-revolutionaire Partij na Dr Kuyper, de heren Idenburg, Colijn en Schouten. Een voorrecht, omdat van deze mannen uitging een bijzondere invloed op hen, die met hen in aanraking kwamen, ik mag wel zeggen een invloed ten goede, een verheffende invloed.

Ik heb mij wel eens afgevraagd, waaraan die invloed te danken was en ik meen dat de verklaring ligt in het feit, dat het staatsman-zijn bij hen werd bepaald en beheerst door het Christen-zijn, in de zin van practische beleving en doordringing van het Christendom in hun staatkundig werk.

Dit ook is het, dat aan de figuur van Dr Schouten in de politieke geschiedenis van ons land een eigen, zeer bijzondere betekenis geeft. Hij is een Christen-staatsman, met het accent op Christen. Er is niemand die daaraan twijfelt, niemand ook die daarover durft te railleren, omdat ieder weet, dat bij deze figuur uit één stuk het Christen-zijn levenshouding en werk, ook het politieke werk, integreert en domineert.

Het is voor de politieke ontwikkeling van ons land wel zeer te betreuren geweest, dat na de bevrijding het Christendom daarop niet langer zijn stempel heeft gedrukt, wat tot ver en diep reikende consequenties heeft geleid, ten nadele van land en volk.

Ik acht het ten enenmale uitgesloten, dat indien waarlijk Christelijke opvattingen onze politiek na de oorlog zouden hebben beheerst, het drama in Indië zich zou hebben ontwikkeld en zou zijn afgesloten op de wijze als is geschied. Het kenmerkend in dat drama is immers, dat daarbij zedelijke verplichtingen tegenover de bevolking van Indië een te verwaarlozen factor zijn geweest.

Het zijn anti-revolutionaire staatslieden geweest, Dr Kuyper en de heer Idenburg, die reeds in 1901 de zgn. ethische politiek hebben geformuleerd en tot beginsel hebben verheven en daardoor de Nederlandse leiding over Indië hebben dienstbaar gemaakt aan het grote doel, de zedelijke en stoffelijke verheffing van de bevolking.

Wie gelooft, dat de opvolger van Kuyper, Idenburg en Colijn deze anti-revolutionaire erfenis zou hebben gerepudieerd, indien hij de macht had bezeten? De houding van Dr Schouten bij de behandeling van de Indische kwestie bewijst het tegendeel. Zijn parlementaire redevoeringen in die periode vormen, bij mijn weten, het hoogtepunt van zijn parlementaire carrière en tevens van de parlementaire behandeling van dit onderwerp. Als zijn vaak van verontwaardiging trillende stem de toenmalige Regering in gebreke stelde, werd het stil in de Kamer en kon men in waarheid een speld horen vallen. En de verwerping van de door hem ingediende motie om het verdrag van Linggardjati eerst in de afdelingen te doen onderzoeken, wat zeer waarschijnlijk aan de behandeling een wending zou hebben gegeven ten goede, moge parlementair een nederlaag zijn geweest, politiek was dit een overwinning van de eerste grootte, omdat zij toen reeds de partijen dwong haar positie te markeren met betrekking tot het Indisch beleid.

Ook op andere gebieden van het politieke leven zou de rechtstreekse invloed van een man als Schouten van grote waarde zijn geweest. Men denke aan zijn voortdurend aandringen op een zuinig financieel beheer en beperking van uitgaven.

Zou het ooit tot een consequent doorgevoerde nivelleringspolitiek op financieel gebied zijn gekomen, indien Schouten daaraan zijn actieve medewerking had moeten verlenen? En men zegge niet, dat nu er anti-revolutionairen in het Kabinet zijn opgenomen, die politiek wordt doorgezet. Want dit is niet alleen feitelijk onjuist, maar ieder weet dat het een gans andere zaak is een zekere principiële politiek op te zetten, dan haar, eenmaal in uitvoering zijnde, om te buigen in een nieuwe richting.

De anti-revolutionaire staatkunde appelleert, naar mijn ervaring, sterk aan de gevoelens en inzichten van een belangrijk deel van ons volk, dat, gematigd in zijn oordeel, wars is van alle extremen en een vooruitstrevend maar evenwichtig beleid verlangt van zijn Regeringen, gebaseerd op positief-christelijke grondslagen. Ik zie in de vierkante figuur van Dr Schouten de personificatie van die staatkunde. Dat die in de laatste jaren niet de leidende plaats heeft ingenomen in de politieke ontwikkeling, beschouw ik als een schade voor ons land en ons volk.

De Vrije Universiteit te Amsterdam heeft de heer Schouten een paar jaar geleden gemaakt tot Doctor Honoris Causa in de rechten. Zelden was een onderscheiding zo wèl verdiend. Wat ik hem destijds bij mijn gelukwensen toevoegde, wil ik hier herhalen: Gij hebt Uw ganse leven gewijd aan de handhaving van het recht. Handhaving van het recht sluit uit bevoordeling van de ene bevolkingsgroep boven de andere, sluit eveneens uit verwerping van zedelijke verplichtingen, die door Gods bestiering ons zijn opgelegd, zij impliceert een beleid, dat gericht is op het zedelijk en stoffelijk welzijn van allen, ziende niet naar rechts, niet naar links, maar vooruit, omdat dit de natuurlijke ontwikkelingsgang is van mensen en van dingen, die uiteindelijk ten goede moet leiden, als zij beheerst wordt door beginselen die in de Evangeliën zijn verankerd voor alle tijden.

Moge Dr Schouten de kracht worden gegeven nog vele jaren te arbeiden aan de handhaving van het Recht.

Ch. J. I. M. WELTER.

Eenvoudig

Evenwichtig

A. BORST Pzn

Eerlijk

Met de thans zeventigjarige leider onzer Anti-revolutionaire partij ben ik reeds in aanraking gekomen in mijn jeugdjaren.

Het was omstreeks 1905 dat ik, toen ik gedurende enige tijd in Maassluis woonde, Schouten ontmoette.

Wel had ik hem gezien en gehoord op de Provinciale bondsdag van de Zuid-Hollandse Gereformeerde Jongelingenschaar, maar de min of meer vriendschappelijke kennismaking volgde in Maassluis.

Daar in de Jongelingsvereniging, in de A.R. Kiesvereniging, kortom in allerlei organisaties op Prot. Chr. terrein stond de jonge Schouten vooraan, vanzelfsprekend door de ouderen niet altoos verdragen en erkend, — dat volgde pas in later jaren.

Maar in onze jongelingskring luisterden wij jongeren met klimmende belangstelling naar zijn gedegen betogen, die steeds à l'improviste werden geleverd.

Wij voelden het toen al: in Schouten ging de geboren leider schuil.

Het was nadien, ongeveer in 1916, dat wij Schouten weer ontmoetten, nu in Rotterdam.

Het was dezelfde Schouten nog. Rustig, bezonnen, vlot spreker en helder denker als hij was, trok hij ook daar de aandacht, niet het minst in de A.R. Kiesvereniging en werd, — hoe kon het anders — weldra candidaat voor de Gemeenteraad.

Even rustig als altijd betrad Schouten de Rotterdamsche raadzaal, waar mannen als Diemer, Richters e.a. vooraanstaande plaatsen innamen.

Schouten koos de juiste tijd voor zijn „maidenspeech" en werd toen door vriend en tegenstander aanstonds als één der leidende figuren van de Rotterdamsche Raad opgemerkt en aangemerkt.

Kort daarna volgde zijn lidmaatschap van de Provinciale Staten van Zuid-Holland en tenslotte zijn Kamer-lidmaatschap, waarvoor in partijverband heel wat moest worden gewerkt voor het zover was.

Wat waren wij A.R. Rotterdammers in die dagen trots op onze Schouten als hij in zijn kwaliteit van Voorzitter der Centrale A.R. Kiesvereniging ons toesprak en aanvuurde.

Ik heb in de Doelenzaal oudere broeders en zusters gezien, die dan de tranen van ontroering niet konden bedwingen. Een belangrijk gedeelte van Schoutens Rotterdamse werkzaamheid vormde de tijd, toen hij Wethouder van Financiën was en door velen als de „sterke man" werd genoemd en gewaardeerd.

De Rotterdamse periode is voor deze Maassluisse jongen wel een periode geweest van opgang en bloei.

De derde bijzondere aanraking met Schouten kwam toen ik in de dertiger jaren en daarna, als Voorzitter van het Verbond van Prot. Chr. Werkgevers, aan de vooravond van de verkiezingen voor de Staten-Generaal meermalen met Schouten en anderen velerlei onderwerpen mocht bespreken, b.v. de inhoud van het Program van Actie van de Anti-revolutionaire Partij.

Vooral bij dergelijke gelegenheden kwam bij Schouten de omvangrijke kennis der actuele vraagstukken op sociaal en juridisch terrein, en op technisch-economisch en technisch-financieel terrein openbaar.

De graad van Doctor Honoris Causa, hem in 1950 verleend is dan ook naar mijn mening volkomen verdiend, als erkenning van zijn buitengewone bekwaamheid.

Wat is het dat bij jarenlange aanraking met Schouten het meest boeit?

Zeker, het is allereerst zijn oprecht geloof, waarvan hij steeds getuigenis gaf met mond en hart.

Maar bij al zijn karaktereigenschappen zijn er, zie ik het goed, drie, die aanstonds opvallen en waardoor hij bij vriend en tegenstander voortdurend respect afdwingt.

Ik zou ze willen noemen de drie E's, n.l.

eenvoud — evenwichtigheid — eerlijkheid

Allereerst eenvoud.

Trots de belangrijke positie die Schouten bekleedt en de kennis die hij zich heeft verworven, is hij door de jaren heen dezelfde gebleven. Geen zweem van zelfverheffing, geen zweem van hoogmoedigheid of gedwongen deftigheid bij deze erkende voorman, die meermalen door H.M. de Koningin werd ontvangen en door velen wordt geëerd en vereerd. Tegenover ieder en alles betoont Schouten steeds dezelfde eenvoud.

Nog onlangs op de jaarvergadering der Vrije Universiteit kon men zien hoe hij op het podium gezeten, als een volleerde zeeman het snoer „vierde", dat een zangeres in staat moest stellen de microfoon te benutten.

Terwijl anderen wenken om de hulp van een lid van de regelingscommissie of zo iemand, pakt Schouten heel eenvoudig aan.

Dat vindt hij heel gewoon; Waarom niet? zal hij zeggen, het was toch nodig?

Het is deze houding van eenvoud en bereidwilligheid, mede waardoor Schouten het hart heeft veroverd van het A.R. volk, het volk der „kleine luyden", dat in hem hun voorman en leider, maar tevens hun vriend en pleitbezorger ziet.

Het is steeds zijn eenvoudig optreden, dat ieder die met hem in aanraking komt, opnieuw boeit en aantrekt.

Ook zijn opvallende evenwichtigheid.

Wie Schouten hoort spreken, voelt het: deze man bezit een evenwichtig karakter.

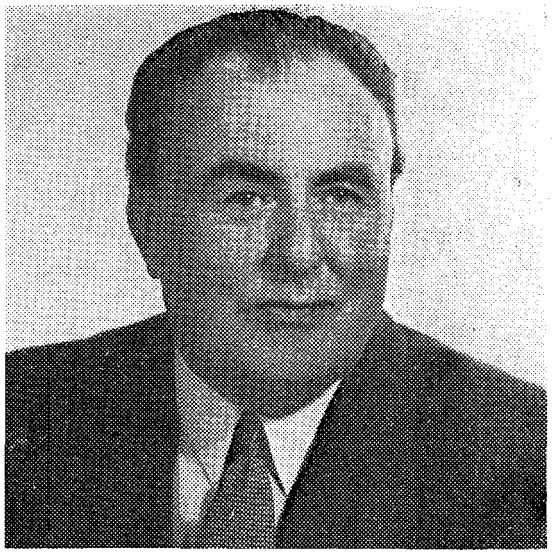
Geen spoor van emotionaliteit in het felste debat wanneer men in groepjes rond zijn katheder staat of na een met klem en nadruk uitgesproken donderende peroratie, wanneer de aanwezigen enthousiast applaudisseren, dat er bijna geen eind aan komt.

In volkomen evenwicht aanvaardt Schouten dit alles, maar het brengt hem niet van zijn stuk.

Uit zijn open, U recht in de ogen kijkende blik leest ge dan slechts dit ene: „Dit alles moest terwille van waarheid en recht hier worden gezegd, ik kan het ook niet helpen, dat juist ik dat moest doen op dit moment, maar het moest naar mijn mening en daarom deed ik het."

Dat volkomen evenwicht weet Schouten onder meer te bewaren door zijn grote kennis van de vraagstukken waarover hij spreekt. Maar zelden leest hij iets voor. Het improviseren ligt hem veel beter.

In de logische opbouw en in de zinswendingen van zijn meermalen zeer breedvoerige redevoeringen ontmoet ge iets

A. BORST Pzn.
Voorzitter Prot. Chr. Werkgeversverbond

van Kuyper, in wiens school ook hij opgroeide en zich vormde.

Schouten is in zijn spreken minder emotioneel dan Kuyper soms kon zijn, maar de gloed waarmee gesproken wordt is niet minder.

In zijn evenwichtigheid openbaart Schouten veel meer het kalme evenwicht, dat ook de redevoeringen van Colijn kenmerkte en dat de indruk geeft: Hier is iemand aan het woord, die er wat van weet en U dat rustig gedocumenteerd mededeelt.

De materie waarover hij spreekt heeft hij dan ook steeds goed onder de knie.

Zijn beste kruit wordt niet aanstonds onevenwichtig verschoten, maar in weloverwogen kalm overleg en sterke vastberadenheid bewaart hij dit tot het laatste moment of gebruikt het eerst bij re- of dupliek.

Zo schiet hij in de regel in de roos, weet de kern van de zaak onmiddellijk te onderscheiden en bloot te leggen en geeft daarna zijn gefundeerde opvatting weer.

Uit zijn evenwichtig optreden spreekt vooral zijn beginselvastheid. Schouten heeft niet onlangs, maar van zijn jeugd af aan uit volle overtuiging gekozen voor de antirevolutionaire beginselen en in de beleving en de propagering dezer beginselen vervult hij een stuk van zijn redelijke godsdienst.

Het zou hem onmogelijk zijn anders te handelen of het anders te zeggen dan hij doet.

Zijn grondige bestudering van theologische, staatkundige en maatschappelijke vraagstukken heeft hij hem immers de overtuiging versterkt, dat alleen en uitsluitend in de beleving van het eenvoudig geloof in God en Jezus Christus en in de opvolging van Zijn geboden altijd en in de concrete situatie van vandaag heil is te verwachten voor kerk, staat en maatschappij.

Dat geloof houdt Schouten in evenwicht, dat besef dat het God is Die de wereld bestuurt, dat wij leven en zijn door Zijn genade en dat in de moeilijkste situaties van het leven het alleen God is, Die uitkomst kan en wil en zal geven.

Dat geloof heeft deze man de rust en evenwichtigheid gegeven en doen behouden, die bewondering afdwong toen hij in de oorlogsjaren in het concentratiekamp tenslotte de dood door uitputting nabij was.

Schoutens evenwichtig karakter is kennelijk een genadegave Gods.

Tenslotte is ook èèn der kenmerkende eigenschappen van Schouten zijn eerlijkheid.

Schouten is geen vleier.

Hij bezit niets van de „hoftaal die vleiend van fluwelen lippen vliet". O neen, Schouten kan scherp zijn, zeer scherp zelfs, vooral wanneer hij in de aanval is. Hij is tevens wars van iedere camouflage in de verdediging.

Hij strijdt steeds met open vizier en weet het zeer goed, dat zijn tegenstanders juist daardoor zoeken naar mogelijke zwakke en kwetsbare plekken. Hij is eerlijk in de erkenning dat deze er zijn, maar als eerlijk man weigert hij ook weer aan de verdoezeling daarvan mede te werken.

Zijn eerlijkheid openbaarde zich vooral in het hem toebedeelde leiderschap van de A.R. Partij.

Schouten zocht noch begeerde dit leiderschap.

Hij is het jure suo, maar wenst niet anders te zijn dan Voorzitter van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen.

Eerlijk vraagt hij hem niet op één lijn te stellen met zijn grote voorgangers Kuyper en Colijn.
En toch heeft juist in deze tijd het leiderschap van Schouten bijzondere betekenis voor ons volk.

Hij de eenvoudige, evenwichtige, eerlijke Schouten is het bindend element van de Anti-revolutionairen in het land, in een tijd als de onze, waar nationaal en internationaal principiële voorlichting dringend nodig blijkt.

Die voorlichting geeft Schouten ruimschoots, overal in den lande, principiëel, helder, gedocumenteerd en gefundeerd, meer in woord dan in geschrift. Het spreken namelijk ligt deze geboren spreker, die de macht van het gesproken woord kent, beter dan het schrijven.

Menselijkerwijs gesproken hebben wij op het ogenblik niemand, die in deze tijd en op de wijze waarop Schouten zulks doet, de Anti-revolutionairen zó kan aanvuren en bezielen.

Hij zelf zal de eerste zijn om te erkennen dat hij gewoon mens is, niets menselijks hem vreemd is, en dat ook hij zijn zonden, fouten en tekortkomingen heeft.

Maar de wetenschap dat hij door God verordineerd is om als soldaat te strijden in het leger van onze Koning en Heiland Jezus Christus op politiek terrein in Nederland, en ook dat zijn zonden verzoend zijn door het bloed van deze Heiland, heeft hem tot de principiële beginselvaste strijder gemaakt, die op bepaalde momenten, niet uitsluitend door zijn vrienden, maar zelfs door zijn politieke tegenstanders gezien wordt als de man die van geen wankelen weet.

Hij heeft thans de leeftijd der sterken bereikt.

Uiterlijk staat hij nog steeds in ongebroken kracht, maar ieder weet dat deze leeftijd zekere risico's in zich bergt.

Echter, zolang God ons hem laat, moge het Anti-revolutionaire volk van Nederland, — God dankende voor wat Hij ons in Schouten door Zijn genade schonk, — blijven staan rondom zijn leider Dr J. Schouten, in de arbeid voor de doorwerking der Bijbelse beginselen op staatkundig terrein en Hij zegene bij voortduur de werkzaamheid van deze nu zeventigjarige en stelle hem tot een zegen, ons land en volk ten baat.

Een dankbaar en moeilijk onderwerp

Prof. Dr Ir H. VAN RIESSEN
Secretaris van het Centraal-Comité

De redactie zal met deze uitgave wel last krijgen. Want Dr Schouten verfoeit 't niet alleen, de persoon van een tegenstander tot zijn voordeel in een publieke discussie te betrekken, anderzijds ergert het hem niet minder, als hijzelf in het publiek geprezen wordt.

Vermoedelijk zitten al de schrijvers aan deze uitgave met dezelfde moeilijkheid, tenzij zij over iets anders schrijven dan over Dr Schouten, wat natuurlijk de bedoeling niet is. We kunnen die moeilijkheid wel omzeilen, als de redactie maar zo wijs is dit nummer aan iedereen behalve aan de heer Schouten toe te zenden.

Toch is er nog een andere manier, waarop we vrijmoedigheid kunnen krijgen om over hem te schrijven. Want men moet dr Schouten niet de onmenselijkheid toedichten, dat hij waardering van zijn persoon en werk zou misprijzen. Hij vreest de verleiding, dat een mens door zulk een lof voorbij zou gaan zien aan het feit, dat God het is, die talenten schenkt en dat deze slechts door genade goed benut worden. Wij roemen dan ook niet in een mens als we de Anti-revolutionaire Partij gelukkig prijzen met deze voorzitter.

Zijn positie is door niemand omstreden, vriend en vijand ziet in hem de juiste man op de juiste plaats, al zijn er nog te veel in onze kring, die niet beseffen, dat deze positie ook steunt op een eerste rangs politiek talent en op een in deze kring onovertroffen kennis van en inzicht in politieke en vele andere zaken.

Dat men dit in den lande niet zo opmerkt, komt vermoedelijk omdat de heer Schouten zijn geschut niet in stelling brengt als hij niet weet, waarop hij schieten moet. En dan krijgt de kiesvereniging niet zelden een mengsel voorgezet van een preek en een zeer zorgvuldig geformuleerd politiek standpunt, rijp voor een tweede Kamerdebat.

Gelukkig zijn er wel eens van die slimmerds, die zo langs hun neus weg opmerken, dat ze het beleid van de regering inzake Indonesië nog zo gek niet vinden, of die de heer Schouten vragen, waarom het nu beslist nodig is Christelijk georganiseerd te zijn. Het effect daarvan is verbluffend. Men krijgt dan een boeiend en glashelder college, dat dikwijls ver buiten het politieke terrein reikt, en dat door de diepgang en breedheid van visie de aandacht der toehoorders van het begin tot het eind gespannen houdt.

Een van de merkwaardigste ervaringen was het optreden van de heer Schouten in een aantal politieke vergaderingen van vlak na de oorlog. Meestal was het zo, dat bijna alle sprekers, soms wel dertig, in allerlei zaken lijnrecht tegenover hem stonden. Men zou zeggen: een wankele leiderspositie. Maar zij die aanwezig waren, kwamen tot een tegenovergestelde conclusie. Zij leerden een man kennen, die een standpunt had en dat wist te verdedigen. Een man die kritiek kon hebben, ja, die gesterkt werd in zijn opvatting en sterker in het overtuigen werd, naarmate de kritiek feller was. Klaarblijkelijk een man, die geboren was om leiding te geven.

Ik moet bekennen, dat wij er soms wanhopig onder werden, als dat rotsblok geen millimeter opzij te krijgen was. Maar zelfs op dat punt verschilde Schouten dikwijls van zijn toehoorders. Als het b.v. om bekorting van de spreektijd ging, kon men hem na een dag van vastberaden „neen's" wel eens horen zeggen: Ik ben nu de hele dag zo toegevend geweest, wees mij nu nu ook eens terwille.

Om terug te komen op de vergaderingen van na de oorlog: er was nog iets, dat de oppositie tot nadenken stemde. De heer Schouten bleek n.l. achteraf over de gehele linie in hoofdzaak gelijk te krijgen.

Het zal misschien minder bekend zijn, dat Dr Schouten en Mr De Wilde de enigen waren, die in 1945 het verzoek afwezen om zitting te nemen in de Nationale Advies Commissie, het college dat zou fungeren totdat de Volksvertegenwoordiging weer in werking zou treden. Die houding was voor ons allen, beladen met de geest van vernieuwing en samenwerking, in de bezettingstijd verworven, bijna onvergeeflijk star. Maar enkele vergaderingen van deze N.A.C. waren voldoende om te leren inzien, dat deze heren volkomen gelijk hadden. De N.A.C. fungeerde als fraaie gevel en had naar de zijde van de regering geen betekenis.

En dat was nog maar een fragment van het inzicht van de heer Schouten in de gevaren, die onze constitutionele democratie toen bedreigden.

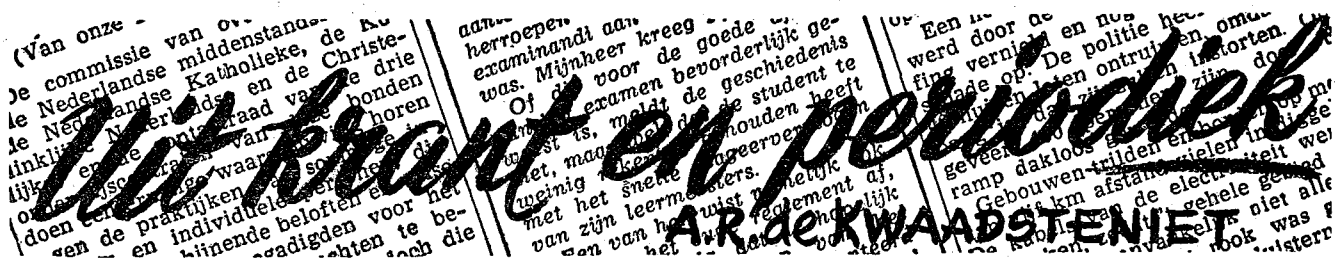
De weg van de heer Schouten in partij en kamer is deze jaren niet over rozen gegaan. Velen menen, dat het nu niet bepaald een tijd van bloei was en is voor de anti-revolutionaire partij en politiek. Dat lijkt mij juist. Wij maken een tijd van loutering en richting zoeken door en wij zijn daar nog niet mee klaar. Maar het is mijn vaste overtuiging, dat niemand ons veiliger door deze periode had kunnen loodsen en ik zie ook in hoofdlijnen geen betere weg dan die welke wij onder leiding van de heer Schouten gegaan zijn.

Men klaagt wel over een al te grote voorzichtigheid. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik met dit punt ook niet klaar ben. Er is een dringende behoefte aan opheldering, die een diepgaande en daardoor soms riskante discussie vordert. En nu sluit de bedoelde voorzichtigheid de discussie weliswaar niet uit, zoals de praktijk bewezen heeft, maar zij heeft toch de neiging die discussie met zachte drang te beteugelen.

Maar men zal dan ook de keerzijde van de medaille moeten bekijken. Zonder de voorzichtigheid, die het beleid gekenmerkt heeft, zonder de beheersing en het geduld, die er in tentoon-gespreid werden, hadden de middelpuntvliedende krachten van onze tijd ons misschien groter geestelijke schade berokkend dan winst te behalen zou zijn geweest uit een streven naar verduidelijking van onze situatie.

In ieder geval is het zo, dat in de vertrouwenscrisis, die ons voortdurend bedreigt met onherstelbare breuken, één man onverdeeld vertrouwen geniet. Niet in de laatste plaats daarom zal Dr Schouten op zijn zeventigste verjaardag de dank van zijn volgelingen oogsten. Geve God hem nog lang de gezondheid en wijsheid om de Anti-revolutionaire Partij te leiden.

H. v. RIESSEN

Over een man, die 35 jaar lang lid van de Tweede Kamer is geweest en bovendien reeds daarvoor lid was van de Gemeenteraad van Rotterdam en van de Provinciale Staten van Zuid-Holland, is uiteraard wel eens wat geschreven. En daarom zou het niet moeilijk vallen kolommen te vullen over hetgeen over dr J. Schouten in de loop der jaren is geschreven.

Toen de heer Schouten in het jaar 1916 candidaat gesteld werd voor de Rotterdamse Raad, heeft de heer H. Spiekman in het sociaal-democratische hoofdorgaan *„Het Volk"* van 28 April van dat jaar een artikel geschreven, waarin hij betoogde, dat Jan Schouten zo onbekend was, dat hij drie dagen had moeten zoeken om diens adres te vinden. Niettemin wist Spiekman toch in datzelfde artikel te verklaren, dat, indien die onbekende Schouten lid van de Rotterdamse Raad zou worden, het peil van de gemeenteraad zou worden verlaagd.

In de jaren, die volgden hebben de sociaal-democraten Schouten echter wel leren kennen.

De raadsoverzichtschrijver van de *„Nieuwe Rotterdamsche Courant* schreef op 15 December 1930 o.m.:

> „De heer Schouten heeft gisteren nog eens in een uitvoerig en met tal van cijfers gestaafd betoog aangetoond, dat de financieele politiek der sociaal-democraten, hoewel deze gebruik hebben kunnen maken van de indertijd tegen hun oppositie genomen financieele maatregelen en een tijdlang van een gunstigen wind konden profiteeren, op een fiasco is uitgeloopen, dat door allerlei manipulaties in de begrooting voor 1931 wordt bemanteld en waarvan 1932 den last zal dragen....
>
> Hij sprak van een financieele politiek in strijd met alle soliditeit, van opgewekte verwachtingen welke niet verwezenlijkt zullen worden, van hoogst eenzijdige en tot zelfs in de memorie van beantwoording volgehouden verkeerde inlichtingen. Hij verweet het college, dat hierbij de onkunde der raadsleden werd verondersteld, wat hem iets te bar was. Een zoo scherp requisitoir met betrekking tot een begroting en een zoo door argumenten gesteunde beschuldiging van onbekwaamheid hebben wij nimmer gehoord."

Toen bekend was, dat de heer Schouten zich niet meer beschikbaar zou stellen voor een candidatuur bij de raadsverkiezing, schreef de *„Nieuwe Rotterdamsche Courant"* in het Avondblad van 9 Januari 1931:

> „Dit is een groot verlies voor den raad, waar de heer Schouten een van de belangrijkste figuren was: bekwaam, degelijk en militant tegelijk. Hiervan getuigde nog de behandeling van de laatste begroting, welke hij tot in haar schuilhoeken had ontleed. Een van de weinige sprekers was hij, naar wie men altijd m o e s t hooren. En ook g a a r n e hoorde. Weemoedig stemt het verschieten van deze ster aan het toch al niet zoo buitengewoon flonkerende firmament van onzen raad.
>
> Wij zien hem nog in 1916 in het oude stadhuis voor het eerst zijn plaats in den raad innemen en daarmede zijn politieke loopbaan aanvangen. Bijzonder snel verwierf hij zich onder zijn collega's gezag. De vroeger tuinmansjongen, die tot zijn 19e jaar werkzaam was geweest in een bloemisterij, maar in 1908, op 25-jarigen leeftijd, de akte middelbaar onderwijs boekhouden had behaald, werd in 1918 ook in de Tweede Kamer gekozen, kreeg voorts zitting in de provinciale staten, werd leider van zijn raadsfractie en ten slotte wethouder van financiën. In de geschiedenis van onze gemeentepolitiek vindt men op alle, aan belangrijke gebeurtenissen gewijde bladzijden zijn naam. Nu de metalen stem van Schouten niet meer aan den Coolsingel klinken zal, staat de Anti-Revolutionaire Partij voor een zware taak, de door hem opengelaten plaats weer dusdanig te bezetten, dat de invloed van haar raadsfractie niet zal lijden."

De filosoof

In het wekelijks bijvoegsel van *„Voorwaarts"*, het sociaal-democratisch orgaan te Rotterdam van 3 Augustus 1929 schreef Mr P. over de jubilaris in zijn rubriek „Geprikte portretten".

Daarin was o.m. het volgende te lezen:

> „De heer Schouten bezit velerlei kwaliteiten, maar vóór alles is hij filosoof. Van een verstokt celibatair mag men zoiets verwachten.
>
> Mannen, die den noodigen tijd krijgen om na te denken, doen dat gewoonlijk ook wel. Daarom waren de meeste filosofen óf niet, óf ongelukkig getrouwd. Waarmee we nog niet zeggen willen, dat iedere getrouwde man een filosoof is. De kans loopt ieder, maar er wordt niet altijd een doelmatig gebruik van gemaakt.
>
> De heer Schouten deed dat wel. Hij dacht lang, breed en diep na over de meest uiteenlopende maatschappelijke verschijnselen. Daarbij versmaadde hij het kleine evenmin als het groote. Ik heb hem eens een redevoering hooren houden over de Rotterdamsche kabelhuisjes, waarin zes verschillende wijsgeerige stelsels en twaalf verschillende esthetische grondprincipes verwerkt waren. Na dien tijd ben ik bedoelde puisten op het Rotterdamsche stadsschoon met heel andere blikken gaan beschouwen en dat bewijst wel hoe verdienstelijk de speech van den heer Schouten en hoe onmisbaar de filosofie voor de Nederlandsche staatkunde is."

De schrijver besloot zijn tekening met de woorden:

> „Daarom zouden wij hem willen aanbevelen: filosofeer verder. Iedere dag, ieder uur geeft er aanleiding toe.... Gij z i j t celibatair, dus ge hebt den tijd.

En de kabelhuisjes mogen er even leelijk bij blijven (figuurlijk gesproken althans), ongetwijfeld zal het kabelhuisje van Uw gemoed er steeds schooner door worden. Zoodat ge tenslotte, zelfs sprekend over een vergeten komma in een nota van wijziging, zoo filosofisch zult zijn, dat heel de Natie er zich aan verkwikt.... En alle kabelhuisjes met verhelderde oogen bewondert, zooals ik de Rotterdamsche".

In het verzet

In de strijd tegen het Nationaal-Socialisme, in het bijzonder in bezettingstijd, heeft dr Schouten vooraan gestaan. Zelf spreekt hij daarover nooit. Ook niet over hetgeen hij in de concentratiekampen heeft doorgemaakt.

In *„De Rotterdammer"* van 22 Juni 1948 wordt verhaald, hoe Schouten bewondering afdwong van de „Sachbearbeiter" Blattgerste, die de gearresteerde vele verhoren heeft afgenomen.

We lezen in genoemd blad:

„Van alle gevangenen, die Blattgerste ooit verhoord had, was de heer Schouten wel de meest rustige en de meest zelfverzekerde. Dit laatste was te meer opvallend, aldus Blattgerste, aangezien de heer Schouten tevens een zeer bescheiden man bleek te zijn. Het leek wel, alsof hij in voortdurend contact met de buitenwereld stond, vanwaar hij de kracht ontving, in zijn fiere houding te blijven volharden. Nooit was hij bereid, in zijn antwoorden iets meer prijs te geven dan de vraagsteller zelf reeds bleek te weten.

Eenmaal was er een periode, waarin met de heer Schouten helemaal niets te beginnen was. Men had hem, volgens zijn zeggen, beloofd, dat hij in zijn cel een Bijbel zou krijgen, en aangezien Blattgerste strenge instructies had, die zulks beletten, gebeurde dit aanvankelijk niet. In die tijd begon en eindigde elk verhoor met een betoog van de heer Schouten en steeds weigerde deze op de hem gestelde vragen te antwoorden.

Eerst nadat Blattgerste er in geslaagd was een Bijbel te verschaffen, veranderde de heer Schouten zijn houding. Deze houding was echter nog allerminst die van een gevangene tegenover zijn bewaarders. Bijna elk verhoor „ontaardde" in een college van de heer Schouten. Steeds bracht deze daarbij de Bijbel in het geding, die volgens hem zonneklaar bewees, dat het nationaal-socialisme in alles tegen de wil van God handelde en handelen moest."

Linggadjati

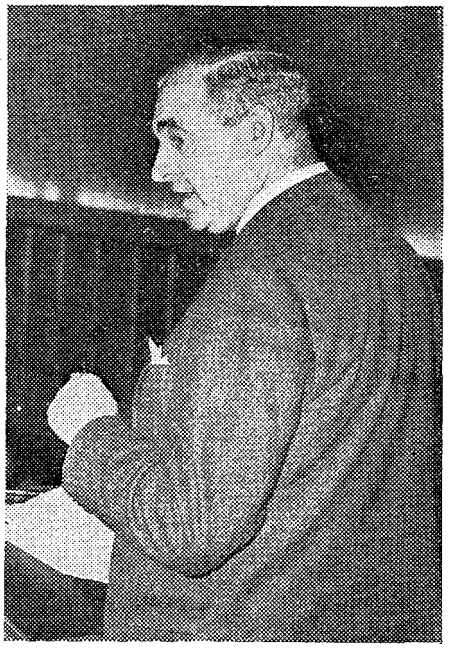
In het weekblad *„Trouw"* van 4 Januari 1947 schreef E. van Ruller een artikel over „Schouten toen ons land bezet was". Van Ruller dacht dr Schouten te kennen, doch aan het slot van genoemd artikel schreef hij:

„Bij alles wat ik hierboven schreef zeg ik nu met grooten nadruk: Eerst op 17 Dec. 1946 zag ik Schouten! Voordien kende ik hem niet!

Zijn groote rede over de ontwerp-overeenkomst van Linggadjati heeft mij doen zien wie Schouten was en wat deze mensch, door God geroepen, voor ons land en voor de A.R. Partij beteekent.

Een rede als een monument.

Uitgesproken van aanteekeningen, vanaf zijn plaats, achterste bank in de derde rij rechts. Nu eens uiteenrafelende het aan alle zijden onaanvaardbare ontwerp, dan de regeering uit haar eigen stukken aan-

A. R. DE KWAADSTENIET

toonend, hoe zij buiten de wet was getreden, vervolgens afwijzend de verkeerd gelanceerde historiebeschouwing. Nu eens rustig zijn betoog houdend, dan in vurig enthousiasme, en van het papier pleitend en ten slotte hartstochtelijk oproepend tot nationaal leven, den weg wijzend naar de nationale oplossing. Nu eens handig en slagvaardig, de vele opkomende interrupties pareerend, dan met overdonderend geweld Vorrinks tegen beter weten in geplaatsten aanval op Colijn vernietigend, om te eindigen met een warme verklaring van zijn opvatting van het „Je maintiendrai"....

Dat was Schouten. Ik zag hem voor het eerst.

Het was Schouten van de bezetting. Dezelfde lijn doorgetrokken, doch nu in groot verband".

Politiek een apostolaat

Ter gelegenheid van de toekenning van het eredoctoraat aan de heer Schouten, haalde Pater Hyacinth Hermans in *„De Maasbode"* van 13 Juli 1950 „oude herinneringen" op.

Daarin lezen we o.m.:

„Van Schouten had in Rotterdam nog nooit iemand gehoord. Men fluisterde dat Schouten een anti-revolutionair propagandistje was uit het nabijgelegen Maassluis. Natuurlijk nog een jong en dartel veulen. Wat wilde deze kleine David tegenover de geroutineerde Goliath Spiekman?

Deze onbekende Schouten kwam die avond tegen Spiekman in debat, en 't werd een daverende triumf.

Schouten heeft toen zeker niet bedoeld een verkiezingsspeech voor zich zelf uit te spreken, maar de kiezers hadden hun man ontdekt.....

Jaren lang hebben wij het voorrecht gehad Schouten in de Rotterdamse gemeenteraad te mogen volgen en hij is een van de meest respectabele figuren geworden, door alle partijen gezien en geëerd....

Schouten, die de politiek niet als een baan, een functie, een ererol, maar vóór alles als een roeping, een apostolaat vervulde,

Schouten op en top een rechtschapen mens. De eerlijkheid van zijn politieke overtuiging en christelijke levensopvatting straalde hem de wakkere ogen uit....

De eenvoudige bescheiden Schouten is vanuit de Rotterdamse raad, ook als lid van de Provinciale Staten, en als lid van de Tweede Kamer uitgegroeid tot een van de meest eminente en vooraanstaande figuren uit ons politieke leven, een, die in de jaren van de vijandelijke bezetting ook blijmoedig en offervaardig 't zwaarste gelag heeft betaald als consequentie van zijn markante en toonaangevende persoonlijkheid. Bij de bevrijding uit het concentratiekamp werd Schouten spontaan gekozen tot leider van de Anti-revolutionaire Partij".

Bruisende parlementariër

De „onparlementaire medewerker" van „Vrij Nederland" schreef 27 Augustus 1949 in een artikel over „Jan Schouten, een bruisende parlementariër" o.m. het volgende:

„....hij is een parlementariër in grote stijl, en niemand, die dat zal betwisten. Zeker minister **Van Maarsseveen** niet, hoezeer Schouten er ook steeds in slaagt deze bewindsman spelden in het kussen van zijn zetel te frommelen.

Altijd weer hetzelfde beeld in de Kamer als Schouten deze minister tegenover zich heeft. De anti-revolutionair eerst in rustige, vermanende, ja verdrietige toonaarden bezig 's ministers aandacht af te leiden van de zaag, waarmee hij de poten van de tafel waarop Zijne Excellentie zijn argumenten heeft gestapeld, staat door te zagen. Nu is Van Maarsseveen stellig niet zo, dat hij zich door die gedragen woorden laat verblinden. Bovendien weet hij maar al te goed, dat het hout voor de anti-revolutionaire zaag te hard is. Jan Schouten alleen krijgt die poten niet door. Een beetje zelfverzekerd leunt de minister lang achterover in zijn diepe zetel, zich slechts nu en dan eens voorover buigend om een aantekening te maken.

Maar dan, ineens, komt er een andere klank in Schoutens stem. Het volume neemt toe, er komt nog wat meer kleur in zijn gezicht en dan is het eensklaps of alle registers worden opengetrokken; met donderende stem houdt Schouten aan de regering haar afwijkingen van de Grondwet, haar bezwijken voor de revolutie, haar kniebuigingen voor Engeland en Amerika voor, meegevoerd door zijn vervoering naar het schijnt. En dàn moet ge Van Maarseveen zien. Ver over de regeringstafel naar voren gebogen, de vinger nog een meter verder in de richting van de spreker uitgestoken, tracht hij de waterval van woorden te onderbreken. Nauw hoorbare interrupties vliegen over zijn lippen, en als Schouten er overheen praat, zoals hij met deze minister altijd doet, zakt Van Maarseveen weer een ogenblik terug in zijn zetel, om het de volgende minuut opnieuw te proberen.

De Rotterdamse afgevaardigde geeft hem geen kans. Beter dan wie ook schijnt hij zich te realiseren, dat een niet beantwoorde interruptie niet als interruptie geldt en ongevaarlijk is. Van Maarseveen kan het niet laten, Schouten laat het niet toe....

Schouten, na de bijna zeventigjarige Zandt en Welter, het oudste lid van de Kamer, is vrijwel de enige die nog het bruisende parlementaire bloed in zijn aderen schijnt te hebben. Als Minister mag **Colijn** een man van bijzonder formaat geweest zijn, zodra hij in de Kamer aan de kant van de afgevaardigden kwam te zitten, was **Schouten** feitelijk zijn meerdere.

Vrijwel een geheel nummer van *„Polemios"* wijdde G. Puchinger 22 Juli 1950 aan „Doctor Jan Schouten". Aan dit artikel, waarin „gematigdheid aan openhartigheid en beslistheid gepaard" gingen, kunnen we slechts enkele korte citaten ontlenen.

„Hij, Jan Schouten, was het, die zonder aarzelen, om in zijn taal te spreken, „met vasten gang" bereid was na de oorlog de politieke leiding op zich te nemen van de oude Anti-Revolutionaire volksgroep, voor wie zonder hem een zelfde lot gedreigd had als dat der Christelijk-Historische Unie. Open oog dienen voor- en tegenstanders van Schouten binnen gereformeerde kring te hebben voor de offerbereidheid die Schouten daarmee betoonde aan de zaak van het Nederlandse Protestantisme, temeer waar we menen dat aan de heer Schouten alle persoonlijke ambitie geheel vreemd is! Zo nam hij dan de leiding over van Kuyper's nazaten, na dat duistere intermezzo van de Bezetting, toen Colijn, door vijandshanden gedwongen, het hem toebetrouwde pand aan zich zelve had moeten overlaten.

Die opvolging alleen reeds vereiste een persoonlijkheid met een geheel eigen karakter-signatuur; had deze ontbroken, de keuze van opvolging ware eens der historie een caricatuur geworden, thans kan zij overgelaten worden aan iedere nuchtere historicus die eens het terrein zal kunnen overzien, beter dan onze tijd het kan....

Dat de Anti-Revolutionaire Partij in dat voor haar zo noodlottige jaar 1945 met een fractieleider naar voren kon treden wiens persoon althans (mede door zijn uitstekende houding gedurende de Bezettingsperiode!) het respect kon afdwingen van de politieke leiders die sindsdien voor kortere of langere tijd de leiding van de Staat in handen namen, was van groot belang voor een partij die aan zo grote „beproevingen" bloot stond....

En uit het laatste gedeelte van het breedvoerige, doch lezenswaardige artikel citeren we dan nog:

„Wij kwamen als vanzelf van de heer Schouten op de Anti-Revolutionaire Partij, iets wat geheel in zijn geest is en wat hij mogelijk ook zelf zal wensen. Dat wij de taak van de heer Schouten niet eenvoudig zien, met name niet ten aanzien van de overgangssituatie waarin de Anti-Revolutionaire Partij zich momenteel zo kennelijk bevindt èn inzake de huidige binnenlandse politiek (van een eigen buitenlandse politiek der partij kan momenteel nog nauwelijks gesproken worden!) èn inzake de interne problemen die op een oplossing wachten binnen partijverband, gaven we in bovenstaande duidelijk aan.

De verantwoordelijkheid van de heer Schouten voor de toekomst lijkt ons daarbij bijkans nog groter dan voor het heden. Juist wie met open oog voor de „beproevingen" der Anti-Revolutionaire Partij het beeld gadeslaat dat de huidige politieke situatie aan ons oog biedt, juist hij zal toch even **huiveren** voor de ontzaglijke verantwoordelijkheid die de heer Schouten draagt voor de bewaring en hernieuwde beleving van het Calvinisme in deze landen. Want gerustheid kan teken zijn van nuchter Godsvertrouwen, maar is in de historie ook niet minder vaak een teken geweest van onbezorgdheid van mensen die vrome Christenen waren, maar de structuur van hun tijd desondanks niet verstonden.

Jegens die taak van de heer Schouten staan wij allen met ónze verantwoordelijkheid."

„TROUW", het grote christelijke dagblad, biedt U, behalve veelzijdige, moderne berichtgeving, betrouwbare, beginselvaste voorlichting. „TROUW" is een blad met ruggegraat, een ware vriend des huizes!

1 maand-abonnement op „TROUW" kost *f* 2,23, incasso inbegrepen. Wij willen U echter gaarne ter kennismaking een proefabonnement voor een maand toezenden voor slechts *f* 1,25. Voor *f* 1,25 leest U dus bij proefabonnement een maand lang „TROUW" - het grote, principiële dagblad!

Vul nu metéén onderstaande coupon in. Zeg JA!.... U wint er een vriend mee!

Trouw

Postbus 859, Amsterdam

Coupon:

JA! Ik wil graag ter kennismaking een maand lang een proefabonnement op „TROUW" ontvangen voor *f* 1,25. Zonder tegenbericht kunt U mij dan verder als gewoon kwartaalabonné beschouwen.

NAAM: .....

ADRES: .....

.....

Vraagt steeds

„ZOETERMEER'S ROEM" margarine

Smakelijk en gezond
Voor al uw gerechten

Met zonneschijnvitaminen!

FIRMA GEBR. VAN DER SPEK
Tel. 49 en 28

MARGARINEBEDRIJVEN ZOETERMEER

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag.

57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen in het Beginselprogramma (rapport)	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75

J.

Ondergoed voor vader en zoon!

Ondergoed naar hun hart! Sportief, sterk en extra soepel door het elastische ribpatroon. Natúúrlijk met de originele Hollandia J-sluiting, de nieuwe volmaakte sluiting voor herenondergoed. Zit altijd glad en goed door de geperfectionneerde J-vormige overslag. Let vooral op het merketiket!

* *Ook Botany en Edeldons interlock nu met J-sluiting. Adona in herenmaten ook met korte mouw verkrijgbaar.*

HOLLANDIA
ondergoed van de bovenste plank

H. ALGRA
Voorz. Ned. Bond van J.V. op G.G.

Band met de Jeugd

H. ALGRA

Wanneer leden van de J.V. er weer eens aan worden herinnerd door een spreker met een propaganda-rede, hoe groot de betekenis van het werk op de vereniging kan zijn, dan wordt het thema aangeroerd, dat Napoleon heeft geformuleerd: elke soldaat draagt de maarschalksstaf in zijn ransel. En dan wordt Dr Schouten ten tonele gevoerd. Hij is ten slotte niet aan de Universiteit, maar op de J.V. gevormd.
Zakelijk is dat juist.
En bij zijn ere-promotie heeft hij het dan ook nog eens onomwonden gezegd, dat hij uitzonderlijk veel aan de J.V. te danken heeft gehad.

Laten we niet overdrijven. Hij heeft zijn vorming slechts tot op zekere hoogte aan de J.V. te danken. Hij heeft zelf hard moeten ploeteren. De weg zou voor hem in sommige opzichten gemakkelijker zijn geweest, wanneer hij in zijn jonge jaren rustig aan een Universiteit had kunnen studeren, en hij zou hoogst waarschijnlijk zijn tijd niet verdaan hebben met allerlei beuzelingen, al zou hij wel met grote zorgvuldigheid aandacht hebben geschonken aan vele details.

Al wil ik de betekenis van de J.V. voor de vorming van een man als Dr Schouten niet overdrijven, toch heeft zij wel enkele speciale voordelen. Vooreerst probeert de J.V. te bewaren voor de eenzijdigheid van de specialisering. Zij zegt altijd tegen haar leden: denk er om, je moet je vormen voor de kerk en voor de staat en voor de maatschappij. Je mag de Vaderlandse Geschiedenis niet verwaarlozen bij je lectuur, en evenmin de Kerkgeschiedenis. Want je gaat het **volle** leven in.

En daarna heeft de J.V. ook dit voordeel, dat het een ontmoetingspunt is tussen jongens uit zeer uiteenlopende kringen. U mag het gerust van mij aannemen, want ik weet er als Voorzitter van de Ned. Bond van J.V. op G.G. wel iets van: we hebben studenten op de J.V. en het zijn leden van het critisch-actieve type, we hebben veel jonge middenstanders, een groot quantum onderwijzers, in sommige plaatsen — ja leg extra de nadruk op sómmige — vrij veel gymnasiasten en H.B.S.-ers; we hebben op elke plattelandsvereniging de boerenjongens naast de arbeidersjongens zitten, er zijn heel wat vaklieden lid. Die ontmoeting tussen jongens van allerlei stand en ontwikkeling, belangstelling en opvatting, maakt de J.V. tot een belangrijk vormingsinstituut. Er is onlangs een President van een Gerechtshof gehuldigd en de waardering was even groot als oprecht. En ook deze man zei het weer: ik ben zo dankbaar, dat ik lid ben geweest van een gewone dorps-J.V., want daardoor heb ik zoveel mensenkennis opgedaan.

Dr Schouten is inderdaad een zeer actief man geweest op het gebied van de J.V. Hij is o.a. voorzitter geweest van de Zuidhollandse afdeling.

Ik mag er nog wel wat bij vertellen. Hij heeft toen tijden gehad, dat hij zeer oppositioneel was tegen de Bondsleiding. Hij was de ziel van de oppositie. En de leiding klaagde er zelfs over, dat hij en anderen daarbij tekort schoten in piëteit jegens die leidingzelve.

Dan moet je wel denken aan een ander spreekwoord: De ruigste veulens worden de gladste paarden....

Dr Schouten heeft het contact met de jeugd bewaard. Hij komt nog graag op Bondsdagen, hij leeft nog van harte mee. Maar dat kàn iets zijn van het oude cavaleriepaard, dat een bekend trompetsignaal hoort.

Belangrijker is, dat de jeugd van haar kant hèm nog graag erkent als de man, die speciaal bij haar behoort. Dat kan geen formele kwestie zijn van erelidmaatschappen enz. Hier zit meer achter.

Het komt ook niet, doordat Dr Schouten een typisch jeugdspreker is. Je zult hem niet zijn kennis over de nieuwste en buitenissigste lectuur over de jeugd van na de oorlog horen uitstallen; ook zal hij zich niet bedienen van het jargon, dat door de specialisten onder de redenaars op jeugdmeetings wordt gebruikt. Verre van dat: Dr Schouten houdt een ouderwetse redevoering, waarin een gedachte wordt „ontvouwd". In zware zinnen, in Kuyperiaanse taal, vermeerderd met „grosso modo".

Maar de jeugd heeft één ding heel goed begrepen en dáárom, hoort zij hem graag, volgt hem en eert hem met vreugd,: de jeugd zegt: **dit is nog een hele.**

Deze man staat er voor, deze man aarzelt niet, deze man werkt niet met vraagtekens en voorbehouden, het is bij hem ja of nee, en daarmee uit.

En daarin vergist de jeugd zich niet.

Weinigen weten, hoe verschrikkelijk Dr Schouten heeft geleden in Duitse concentratiekampen. Hoe hij er als minder dan een beest is behandeld. Het is een wonder, dat hij er is doorgekomen. Maar onder alle omstandigheden, ook toen, is hem bijgebleven die onverzettelijkheid, die trouw, dat geloof, kortom, dat wonderlijk sterke, dat toch weer niets anders dan genade is. En daarom zegt de jeugd: hij is een hele.

Na de Bevrijding

A. M. DONNER

Prof. Dr A. M. DONNER
Voorz. van het College van Advies

Nu de viering van zijn 70ste verjaardag ertoe noopt om de herinneringen aan zijn optreden eens in het gelid te stellen, gaan waarschijnlijk ook de gedachten van anderen vaak naar de rol, die Dr Schouten in en vlak ná de bezetting heeft gespeeld. Wanneer ik op uitnodiging van de redactie een greep uit die herinnering doe, dan gaat het oog onwillekeurig naar de tijd onmiddellijk na de bevrijding.

Toen het langverwachte ogenblik eindelijk ook voor Holland kwam, was de heer Schouten niet aanwezig. Wij verkeerden niet alleen in onzekerheid omtrent zijn verblijfplaats, maar de vele doodsberichten uit de Duitse concentratiekampen hadden zelfs de vraag opgeroepen, of hij nog wel onder de levenden was. Een klein voorval moge demonstreren hoezeer onze gedachten met hem bezig waren. De Trouw-redactie was op 5 Mei aanstonds in het Standaardgebouw getrokken. Op een van de eerste roezige en verwarde dagen daar, wordt Bruins Slot aan de telefoon geroepen: ‚daar is mijnheer Schouten voor u!" Tegelijk zat de hele boel overeind en onder algemene spanning pakt de hoofdredacteur de hoorn. „Met Jan Schouten?" — „Waar komt u vandaan? Waar zit u?".... De domper op de vreugde van de velen, die dat gesprek afluisterden, kwam al gauw toen bleek, dat men met een naamgenoot te doen had. De op niets beduchte Amsterdamse vriend, die argeloos zijn naam had genoemd, zal na het telefoongesprek wel hebben gedacht, dat ze daar bij Trouw nog behoorlijk in de bonen waren. Op Trouw daarentegen liep men nog na te sputteren, dat iemand die Schouten heette toch moest begrijpen, dat hij héél duidelijk had te maken, wie hij niet was, wanneer hij opbelde!

Dit enkele voorval doet begrijpen met hoeveel vreugde de terugkeer van de jubilaris van heden werd begroet. Nog op de avond van zijn aankomst zater er al een aantal mensen op de Henegouwerlaan om verslag te doen van al het gebeurde tijdens zijn afwezigheid en vooral van het voorgevallene in de laatste weken. Het was niet alles nieuws, want de heer Schouten had op de doorreis door het Zuiden al een aantal indrukken opgedaan en zich een voorstelling van zaken gevormd. Die voorstelling was niet gunstig. Hij was de vernieuwingsgedachte al in een aantal tuchteloze en onwerkelijke vormen tegen het lijf gelopen en had zich daartegen geestelijk gewapend.

Zo werd van de aanvang af de taak aangevat, welke de heer Schouten zich op de hand gezet zag: het weer tot orde roepen van een door de bezetting uit het evenwicht geraakte samenleving. In de z.g. Nationale Adviescommissie, in de nood-gemeenteraden e.a. zag hij het gevaar voor de constitutionele instellingen; in de Nederlandse Volksbeweging zag hij het gevaar van politieke verwarring en ontsporing; in de pogingen van velen om tot een Christelijk-Nationale partij te geraken zag hij het gevaar van verwatering en uituiteindelijke versplintering evenzo. Tegen de verguizing van het vóór-oorlogs bestel en de vernieuwingsromantiek kwam hij met kracht op voor een rechtvaardiger en nuchterder beoordeling en beleid. Hij kwam al bijna aanstonds na zijn terugkeer te staan voor de beslissing: méédoen of niét meedoen aan de formatie Schermerhorn-Drees — een beslissing waarvan toen niet alle consequenties waren te overzien, maar waarvan het belang toen reeds door hemzelf beter dan door de meeste anderen is beseft.

Deze koers vond niet aanstonds bij ieder in de partij volle instemming. Het gebrek aan gelegenheid tot geregeld overleg had soms grotere en kleinere verschillen in de opvattingen en het beleid doen ontstaan. Bovendien hadden degenen, aan wie bij de afwezigheid van de heer Schouten de waarneming van de voorlichting en leiding en het overleg met anderen waren toegevallen, soms een iets andere, meestal wat mildere waardering van allerlei feiten en verschijnselen.

Zo droegen de eerste besprekingen en vergaderingen, waar men elkaar weer vrij en in groter verband ontmoette, soms een bewogen karakter. Bij sommigen zag de zojuist teruggekeerde een begin van infectie met bedenkelijke opvattingen en een loslaten van de principële lijn, bij anderen een te weinig bedacht zijn op de gevaren van de situatie van het ogenblik. Er moest weer orde in de hoofden komen en vastheid in de gelederen. De man, die zojuist uit het concentratiekamp teruggekeerd was en die daarvan de sporen nog duidelijk in zijn markante gelaatstrekken droeg, moest zich bijna onmiddellijk met zijn hele persoonlijkheid en met alle energie waarover hij beschikte in de strijd werpen en daar zijn standpunt handhaven.

Wie die eerste vergaderingen heeft meegemaakt, zal ze niet licht vergeten. Er werd lang en veel gesproken en men kon elkaar daar de dingen soms met een grote ruigheid aanzeggen. Men sprak van generatie-verschillen en was met elkanders zuiverheid en beginselvastheid vaak heel snel klaar. In die baaierd dook dan de heer Schouten op om met soms urenlange betogen alles en een ieder op zijn plaats (soms „op zijn nummer") te zetten. Na alle twijfel en alle aarzeling, na het wikken en wegen kwam daar dan een uiteenzetting, waarin de dingen klaar en scherp gesteld werden. Daar stond dan iemand, die zei: Ik ben niet veranderd, en die het met volle overtuiging opnam voor de anti-revolutionaire beginselen, zoals deze onder ons steeds waren gesteld. Wat daar dan precies werd gezegd? — ik herinner het mij nog maar vaag — waarschijnlijk ook omdat het niet zo ongewoon en onbekend was. Integendeel, men kreeg een herscholingscursus in anti-revolutionaire staatkunde met als uitgangspunt, dat orde alleen maar wordt hersteld door de grondslagen van voorheen weer op te zoeken en daarop voort te bouwen. Met grote overtuiging en stelligheid werd daar partij gekozen tegen de Goden van

Wilhelmshöhe, 1 Augustus 1953

Beste neef. Herinner je je tante Jo nog? 't Is lang geleden, dat we elkaar ontmoet hebben, maar nu wil ik je ter gelegenheid van je 70ste verjaardag toch eens schrijven.

Allereerst dan van ganser harte gelukgewenst met deze dag. Mede namens de andere tantes en nichtjes van de grote a.r. familie. Wij zijn erg blij en dankbaar, dat God je zolang voor ons gespaard heeft en dat je tot dusver in actieve dienst mocht blijven. Dat heeft er wel eens anders naar uitgezien! We wensen je Gods beste zegen, niet alleen voor je werkzaamheid op het publieke terrein, maar niet minder voor je persoonlijk leven.

Wil je geloven, neef, dat het er bij ons nauwelijks in wil, dat je op 12 Augustus a.s. zeventig jaar hoopt te worden? Je bent nog zo vol levenskracht en activiteit, dat we van een „levensavond" nog maar niet spreken zullen.

Ik herinner me als de dag van gisteren, dat ik je voor 't eerst heb horen spreken. Dat was in Leeuwarden. Je gehoor bestond uit allemaal jonge nichtjes van de familie en ze luisterden als vinkjes. Wat een overtuigingskracht ging er van je woorden uit. Je voelde: die man meent wat hij zegt, hij stáát voor zijn woord.

Je was toen al één van de mensen, die in onze familie naar voren kwamen. Er werd ook door anderen dan jonge meisjes naar je geluisterd!

Later heb ik je nog eens horen spreken voor een gehoor van uitsluitend vrouwen. Dat was in Assen op de Jaarvergadering van de Nationale Vrouwenraad, waar je met Mevrouw Wijnaendts Francken-Dyserinck de degen kruiste. Je deed dit op zo'n ridderlijke wijze, dat zelfs deze felle feministe zich matigde en een veel mildere toon aansloeg, dan we van haar gewend waren. Ook hier was je betoog sterk, waarbij zelfs de gevoelsargumenten niet ontbraken, maar dit vrouwengezelschap lag je toch minder dan de jeugdige schare in Leeuwarden. In Assen dwongen je persoon en de wijze waarop je de dingen zei, respect af, maar je woorden overtuigden de daar aanwezige dames niet.

De derde maal, dat ik je hoorde spreken voor een gehoor van uitsluitend vrouwen, was in Hilversum. Daar waren we weer als a.r.-familie onder ons. Jij was intussen opgeklommen tot onze pater familias. En toen hadden we je gevraagd op onze vrouwen-reunie te komen, want er waren een paar dingen, die ons een beetje dwars zaten.

O, er dreigde geen familievete, hoor! Daar houden wij, vrouwen, niet van. Er is onder de mannen in

Prof. Dr G. H. J. v. d. MOLEN
Presidente van S.C.E.V.A.R.

onze familie vaak al ruzie genoeg.

Nee, maar we hadden een hartewens, die we graag vervuld zouden zien en daarover wilden we met het hoofd van onze familie graag eens rustig praten. Dat gesprek is toen heel prettig verlopen, we waren er bepaald zeer voldaan over — maar onze hartewens is tot op heden niet vervuld.

Wij willen daar vandaag, op dit familiefeest, niet op terug komen. Dat zou niet tactisch zijn. Er komt nog wel eens een gelegener tijd om

---

den tijd en tegen het verdoezelen van tegenstellingen. In allerlei toonaard besloot de spreker telkens weer met een: „Naar uwe tenten, O Israël!"

Zo hervond de Anti-revolutionaire richting haar eenheid rondom het standpunt van Schouten. Het is nog te vroeg om te kunnen beoordelen of dat standpunt nu wel in alle opzichten juist en gelukkig was. Wél kan men zeggen, dat zonder dit optreden de eenheid onder de anti-revolutionairen voor lang, zo niet voor goed, verloren zou zijn geweest. Hoe dan ook — deze gang van zaken is beslissend geweest voor de Anti-Revolutionaire Partij en daardoor ook voor de ontwikkeling van het staatkundig leven in Nederland. Wanneer men de heer Schouten een plaats zoekt te geven in de historie (het is daarvoor nog wat vroeg!) dan zal men zeker aan het gebeurde in 1945 niet voorbij kunnen gaan.

In die korte tijd is niet slechts een stempel gezet op de partij van na 1945, maar ook de interne organisatie van de partij is toen gestempeld. Ieder was er reeds van overtuigd, dat de heer Schouten de aangewezen leider in de partij was. Maar dat leiderschap heeft zeer sterk de signatuur gehouden van die maanden na de bevrijding. Nimmer legde de heer Schouten zich aan een vergadering op. Zijn eigen persoon probeerde hij zoveel mogelijk weg te cijferen. Op de franje van het leiderschap had hij in die maanden formeel nog geen aanspraak — maar hij heeft er zich, ook, toen dat anders werd, steeds van verschoond. De sfeer van het willen overtuigen, van het debat, is hem, wat men ook zeggen moge, steeds bijgebleven. Dat geeft wel eens moeilijkheden: onder zijn „leider"schap zijn de mensen lastiger, omdat hij nu eenmaal hun instemming niet vraagt op grond van het feit dat hij leider is, maar op grond van hun overtuiging, dat hij gelijk heeft. Dat brengt een accent-verschuiving mee van het gemeenschappelijke náár het individuele. Zulk een verandering nu kan van het grootste belang zijn voor het leven van een partij.

Deze herinnering is niet opgehaald, om het optreden van de heer Schouten na de bevrijding te verheerlijken. Het werd reeds gezegd: de tijd is voor een oordeel nog niet rijp. Maar wél is toen de basis gelegd voor een band van groot vertrouwen tussen de jubilaris van vandaag en tal van jongere en oudere geestverwanten. Wij hebben hem toen leren kennen als één die zijn kracht niet bij zichzelf zoekt, die niet op eigen eer uit is, maar als een man van wie men juist omdat hij niet in eigen vastigheid staat, weet wat men aan hem heeft, of men het nu met hem eens is of niet. En dat lijkt mij voor een staatsman als zodanig wel zo ongeveer de hoogste lof.

daar weer mee voor de dag te komen.

Er komen tal van herinneringen bij me op, neef, nu ik op deze stralende vacantiedag, nog wel in Duitsland aan je zit te schrijven. Maar het meest springt daarbij naar voren ons contact in de oorlog.

In die donkere tijd van ellende en nood stond jouw figuur daar in onze familie als een onwankelbare rots te midden van de woedende baren. Alles waarvan je op talloze vergaderingen met klem en kracht getuigd had, werd nu op de proef gesteld. Er was geen ogenblik van aarzeling. Je was bereid, zo nodig, met je leven pal te staan voor je overtuiging.

Deze onwrikbaarheid sproot niet alleen voort uit je politieke overtuiging maar meer nog uit je geloof. Daarin school de kracht, die je levenshouding bepaalde.

We wisten het toen allemaal, het hele land door: Schouten houdt stand, hij staalt en stuwt het geestelijk verzet in onze kring. Het oude Geuzenbloed klopte in je aderen, het deed zich gelden, ondanks de slagen, die de vijand ons toebracht. Ze namen je gevangen, maar lieten je de eerste keer na verloop van tijd weer vrij. Weet je nog hoe blij tante Jo was, toen je haar onderduik-adres in den Haag binnenstapte, alsof er niets gebeurd was?

En daarna hebben we bij mij thuis het ondergrondse blad „Trouw" opgericht. Op die eerste vergadering zei je: „We moeten een oplaag van 50.000 exemplaren hebben". Ik vond dat fantastisch. „Vrij Nederland", dat toen ruim twee jaar bestond, was al trots op een oplaag van 10 à 12.000 exemplaren. Toch had je ook dit goed gezien. „Trouw" bereikte een oplaag van 150.000 exemplaren per drie weken!

Maar toen het zover was, zat jij al jaar en dag in Duitse gevangenschap. Welk een ontberingen heb je daar geleden. Wat hebben we vaak gevreesd, dat we na Colijn, ook jou zouden moeten missen. Ik ben er zeker van, dat er toen veel voor je is gebeden. En je kwam terug. Met ongebroken geestkracht. Bereid tot dienen, zoals immer.

Want dit is misschien, wat ons vrouwen in jou het meeste treft: je grote zelfovergave aan de zaak, die je lief is. Wij voelen intuïtief: dit is een man, die niet zichzelf zoekt, maar die zich met zijn gehele persoon eenmaal heeft gegeven aan een ideaal en daaraan onwrikbaar trouw blijft. Dat ideaal is de doorwerking van de eisen van het Heilig Evangelie op het staatkundig terrein. Deze man, zo weten wij, voelt zich door God tot Zijn taak geroepen. Daarom is het voor hem een heilige taak, waarvan niets en niemand hem kan afbrengen.

Wij zijn in onze a.r.-familie dankbaar voor zulk een familie-hoofd. Bij een familie hoofd past een patriarchaal optreden. Dat aanvaarden wij dan ook graag!

Het land, waar ik thans vertoef, heeft meer dan één sterke man" gekend: Bismarck, Hitler . . . Het waren mannen van „bloed en ijzer". Ook wij kennen onze „sterke man". Maar zijn sterkte wordt gevonden in zijn geloof. En dat geloof is een genadegift. Zo wordt het door d e z e sterke man gevoeld en erkend.

Moge God hem de leeftijd der zéér sterken doen bereiken in ongebroken kracht en goede gezondheid. En moge de a.r.-familie tot in lengte van dagen haar pater familias in hoge ere houden.

Je toegenegen TANTE JO.

De anti-revolutionairen zijn nimmer voorstanders geweest van het vrije spel der maatschappelijke krachten". Zij hebben van meetaf daartegen positie gekozen, en uitgesproken dat de Overheid ook een taak heeft met betrekking tot het sociaal-economische leven. De Overheid regeert immers over het volk. Haar bevoegdheden zijn dientengevolge niet beperkt tot het „statelijke" gebied, maar betreffen eveneens het „maatschappelijke". Daarom verwierpen zij principieel de gedachte, dat de Overheid zich moet onthouden van bemoeienis met het maatschappelijke leven. Zij doen dit nog. Zij zijn van oordeel, dat, met name in het huidige tijdsgewricht, de Overheid, mede op sociaal-economisch terrein, een brede taak heeft. De tegenwoordige politieke, financiële en economische omstandigheden en verhoudingen, in ons eigen land, in Europa en in de wereld, brengen dit mee. Telkens moet worden nagegaan wat zij ten goede kan doen. Aan de Overheidsbemoeiing, welke ten doel heeft de voorwaarden voor welvaartsontwikkeling te scheppen en deze effect te doen sorteren, welke is gericht op de handhaving en de verdere bevordering van de toepassing van de beginselen der gerechtigheid in het sociaal-economisch leven, welke de strekking heeft de zelfstandigheid en de vrijheid te herstellen, te beschermen, en de juiste werking daarvan te dienen, wordt door hen van harte medewerking verleend. Alleen van die Overheidsbemoeiing, welke er op uit is de maatschappij te doen opgaan in de staat, de staat te maken tot de al-regelaar van het maatschappelijk leven, het sociaal-economisch leven van zijn zelfstandigheid en vrijheid te beroven, zijn zij hardnekkige tegenstanders. Het moge in bepaalde gevallen niet eenvoudig zijn de juiste afbakening tussen de ene en de andere soort van Overheidsbemoeiing tevinden en te doen gelden, dit ontneemt de waarde en de betekenis aan deze richtlijnen niet. De Overheidsbemoeiing, welke strekt tot staatsoverwoekering en staatsvoogdij, is niet alleen een ernstig bezwaar, maar tevens een groot gevaar voor mens en maatschappij. Zij vormt een voortdurende bedreiging van de geestelijke en de morele vrijheid. Zij laat op de duur geen plaats voor het persoonlijk en het maatschappelijk initiatief, en voor de verantwoordelijkheid van personen en maatschappelijke verbanden. Zij miskent eerst en vernietigt daarna de bevoegdheden van de mens, van de kringen, de verbanden en de organisaties in onze samenleving. Zij leidt tot bekering van het leven. Tegen zulk een Overheidsbemoeiing verweren wij ons met alle kracht. Dat wij tevens voorstanders zijn van een goed gerichte Overheidsbemoeiing bewijst in ruime mate het program van actie, dat straks hopelijk door u zal worden aanvaard. Ik moge hieraan nog als waarschuwing toevoegen: laten wij er ons, ook op dit gebied voor hoeden het kind met het badwater weg te werpen. Het schaadt onze actie, wanneer wij niet voldoende onderscheiden, of alle Overheidsbemoeiing over één kam scheren.

„Dr J. SCHOUTEN".

Ook Schouten

trok naar de stad

H. DIEMER

H. DIEMER

Nu Dr J. Schouten, woonachtig te Rotterdam, in de kring der 70-jarigen is getreden, mag wel verwacht worden, dat hij de plaats zijner inwoning niet meer ontrouw zal worden. Schouten behoort tot de vele duizenden, die, om enkele woorden te gebruiken uit „De Groei van de grote Werkstad" van de Bouman's, de trek naar de stad hebben meegemaakt. Wanneer men spreken wil van een zekere leiding in iemands leven, dan kan dat hier geschieden.

De grote stad biedt oneindig veel meer mogelijkheden voor wie het „meezit", maar veler anderer deel is helaas geestelijke en maatschappelijke ontreddering. Schouten, de volkomen self-made man, vond in Rotterdam voedings- en klankbodem, welke beide onmisbaar zijn voor wie zich bovenal aangetrokken gevoelt tot het tweede der dikwijls in één adem genoemde calvinistische werkterreinen, kerk, *staat* en maatschappij. Zijn singuliere gaven konden in de van leven bruisende stad tot verdere ontwikkeling worden gebracht, en het toen nog procentueel vrij sterke antirevolutionaire volksdeel had schik in het geval. Natuurlijk, omdat uiterlijkheden steeds grote aandacht trekken, en Schouten de grootste zalen met gemak „nam", en voor elk woord een wederwoord had, en dan niet op een minuutje keek, maar toch al spoedig, omdat men intuïtief ging aanvoelen, dat de ondergrond degelijk was.

Schouten was in 1913 dan te Rotterdam komen wonen, ik denk toch, omdat hier meer toekomst zat voor een administratie-mens dan in Maassluis met zijn niet buitengewoon veel uitbreidingskansen. Ik had in 1901 de sprong gewaagd naar de grote stad en was noorderling àf geworden. Mij boeide bovenal het maatschappelijk leven, hetwelk zich dan voor mij culmineerde in de journalistieke sector, en in die van het opkomend organisatie-wezen. Ik meen eind 1914 of begin 1915 ontmoette ik Schouten voor het eerst toen hij, onder de wapenen te Willemstad tijdens de eerste wereldoorlog, bij mij aanklopte om eens wat te praten over het werk van het C.N.V., waarvan ik toen nog voorzitter was.

Daarna, in de hierop volgende paar jaren, kwam Schouten nog al eens bij ons in ons vacantieverblijf in het Gelderse. Om over alles en nog wat te praten, en ook om met de jongens te ravotten. Niet het minst door het laatste had hij het hart van mijn vrouw gestolen. Wanneer zij nog leefde, had zij zeker — nu de jonge man van even in de dertig, en die vacantie hield met tijdgenoten, een ietsje ouder, de mijlpaal van zeventig gaat passeren — haar oprecht hartelijke gelukwens bij de mijne gevoegd en met mij de hoop uitgesproken, dat God in wat Hij nog wil geven aan de jubilaris van heden steun en sterkte wil bieden.

Ik roer dus in 't geheel geen nationale of internationale problemen aan ofschoon het toch een jubilaris geldt, die op het veld van de staatkunde zijn post betrekt op een wijze, welke respect afdwingt. Alleen *iets*, hetwelk gelijkt aan ontrouw aan dit voornemen, wil ik toch zeggen.

Zo gaarne had ik gezien, dat in de periode van Schoutens leidersschap der anti-revolutionaire partij, de samensmelting met de bevriende christelijk-historische unie had plaats gevonden. Hoe heerlijk zou het zijn, wanneer de reformatorische christenen in Nederland over bezwaren, vooral wanneer zij zo dierbaar kunnen gekoesterd worden, gingen heenstappen om op staatkundig gebied samen te gaan optrekken, Gode ter ere en het vaderland tot profijt. Ik ben er heilig van overtuigd, dat Dr Schouten hiernaar oprecht heeft gestreefd, en dat hij ook bereid zou zijn geweest, subsidiair zal zijn, hiervoor een groot persoonlijk offer te brengen.

ELECTRISCHE INSTALLATIES

W. G. Scheeres

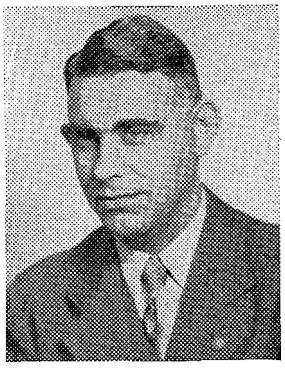
Electrotechnisch Ingenieursbureau

'S-GRAVENHAGE TELEFOON 116250

Gecalligrafeerde Jubileum-albums, Receptie-albums,
Oorkonden, Standaard-boekwerken met opdracht
— Gelegenheids-cadeaux —
Calligrafisch Atelier Nelly ten Have
Boekhandel W. ten Have N.V. - Amsterdam
Kalverstraat 154 Tel. 34066, 32553

„Ik ben niet VERANDERD"

Mr K. GROEN

Mr K. GROEN

Dr Kuyper heb ik nooit in levenden lijve gezien of gehoord. In mijn ouderlijk huis hing een portret van de „grand old man", staande in zijn tuin, dezelfde tuin waarop ik thans dagelijks uitzie bij mijn arbeid, zij het dat die tuin onherkenbaar is veranderd en door het bijtrekken van het naastgelegen huis veel groter dan Kuyper haar heeft gekend. En de grote anti-revolutionaire voorstrijder leefde nog, toen wij als kleine jongens in 1920 in mijn geboorteplaats het feest vierden van de totstandkoming van de onderwijswet van minister De Visser en een feestboekje kregen met o.a. het portret van Kuyper erin. Maar al kort daarop schreef mijn kinderhand erbij, dat hij op 8 November 1920 op 83-jarige leeftijd was gestorven.

Aan Colijn heb ik meer herinneringen. Naarmate bij het opgroeien mijn belangstelling voor politieke zaken groeide, leefde ik meer en meer mede in zijn strijd, in de liefde welke hij van sommigen, in de verguizing zowel als in de eerbetoning, welke hij afwisselend van vele anderen ondervond. Ik heb hem voor het eerst gezien en gehoord — en zelf gefotografeerd — op een ARJA-openlucht-bijeenkomst in Goudriaan of daaromtrent in 1930; later, in de grote campagne van 1937, eerst in de Nenyto-hallen te Rotterdam en vervolgens in het circus op Scheveningen; weer later — op 22 Juni 1938, toen er juist een minderwaardige hetze tegen hem aan de gang was, bij de massale trouwbetuiging van de Haagse anti-revolutionaire jongeren voor zijn huis op de Stadhouderslaan; nog later — ± najaar 1940 — toen hij in de bezettingstijd voorlichting gaf in kleine kring: „ik ben optimistisch wat de uitslag, pessimistisch wat de duur van deze oorlog betreft". Colijn is voor mij, in onderscheid van Kuyper, de man die ik in levenden lijve heb gezien, wiens levende stem mij nog in de oren klinkt.

Maar ook de periode Colijn werd afgesloten. Definitief en voorgoed op die regendag, toen we hem herbegroeven aan de Kerkhoflaan, aan de rand van de Scheveningse Bosjes, in de tijd dat Nederland bezig was het Koninkrijk te verspelen, dat Colijn zo trouw en met zoveel talent had gediend, van zijn jeugd aan tot op de leeftijd der sterken.

Voor ons anti-revolutionairen was de periode Schouten inmiddels ingegaan. Ook mijn eerste herinnering aan hem ligt ver terug, ik denk in 1925, toen hij, bij verhindering van de vaste verkiezingsspreker Mr De Wilde, in Gorcum een spreekbeurt vervulde. Toen was Schouten nog jong, zo oud als ik zelf nu. Maar zijn oog is niet verdonkerd en zijn metalen stem heeft nog niets van haar klank verloren.

In de jaren na 1937 had ik een enkele maal een korte aanraking met hem, evenals in de bezettingstijd. En ook mij heeft hij het in die jaren niet aan zijn advies laten ontbreken, toen ik voor de beslissing stond de benoeming tot secretaris van een vakgroep te aanvaarden of niet: het werd, mede op zijn raad, „neen".

En na de bezetting kwam Schouten terug. Het kan mij nog spijten, hem in de eerste maanden niet te hebben ontmoet. Ik hoorde ze dezer dagen kwalificeren als zijn „glorietijd": wie heugt het niet, hoe hij terugkeerde met het — helaas misverstane — „ik ben niet veranderd" op de lippen.

Dat is Schouten ten voeten uit: de man met een standpunt, met een op de Rots der Eeuwen gegrondveste overtuiging, en die zich dan ook niet door tijden en omstandigheden, door sentimenten of wat dan ook van de wijs behoeft te laten brengen.

Na in de sociaal-economische commissie — welke o.a. het rapport over de bedrijfsorganisatie uitbracht — in nauwere aanraking met Schouten als haar voorzitter te zijn gekomen, werd ik in October 1946 directeur der Kuyperstichting en heb sindsdien uiteraard veel met hem te maken in zijn kwaliteiten van voorzitter van haar Raad van Beheer en dagelijks bestuur en van de redactie van Anti-Revolutionaire Staatkunde.

En hoe nu Schouten voor anderen is, moeten zíj maar zeggen. Maar ik kan naar waarheid getuigen — en wil dit hier nu eens duidelijk en openlijk doen —, dat hij die posities nimmer gebruikt om zijn mening door te zetten of zijn opvatting te doen zegevieren, noch om directieven te geven voor de wijze waarop en de richting waarin directeur en personeel van de Kuyperstichting hun werkzaamheden hebben te verrichten, ook niet in die gevallen, waarin er tussen zijn en hun opvattingen zekere, hem zeer wel bekende, divergenties bestaan.

Dat wil niet zeggen, dat mijnerzijds niet soms, maar dan geheel vrijwillig, zijn oordeel in een bepaald geval of over een bepaald ontwerp-advies wordt ingewonnen. Dat zijn dan bijzondere gelegenheden om altijd weer getroffen te worden door Schouten's calvinistische intuitie. Het is volstrekt niet nodig, in alles met zijn oordeel in te stemmen, men kan zelfs betreuren, dat hij wat sceptisch staat tegenover een wijsgerige conceptie waarvan men zelf een overtuigd aanhanger is, en toch juist daarom Schouten zo hoog schatten, omdat hij als calvinist zo door en door — mag ik het zo uitdrukken? — betrouwbaar is, zo intuïtief-calvinistisch denkt.

Nog een eigenschap van Schouten is voor wie met hem moet werken zo onwaardeerbaar: zijn stiptheid. Er is wel eens kritiek op hem — en wellicht niet geheel ten onrechte —, dat hij te veel zelf doet, te weinig overlaat, maar ik mag dan toch ook getuigen, dat hij dat vele — te vele — dat hij op zich neemt, ook doet, en het doorgaans ook **spoedig** doet. Bij de redactie van Anti-Revolutionaire Staatkunde hebben wij de gewoonte, vrijwel alle ingekomen artikelen te doen stencillen en aan de redactieleden ter beoordeling toe te zenden. Ik zou jokken, wanneer ik beweerde, dat dan van hen allen een week later antwoord pleegt binnen te zijn. Maar met de heer Schouten is dat slechts bij hoge uitzondering niet het geval. En zo is het met al wat hem ter beoordeling wordt toegezonden.

En dan vestig ik nog de aandacht op Schouten's mildheid van oordeel. Bij fanatici treft men die niet aan: zij kunnen slechts denken in zwart en wit, zijn maar al te vaak geneigd tot verketteren van wie de juistheid van hun opvatting en inzicht niet of niet ten volle erkent en tot zonder meer veroordelen van wie niet handelt als zij. Maar er zijn ook anderen: hun belijndheid gaat gepaard met een voorzichtig en mild oordeel over derden. Zó heb ik het bij Dr Schouten ervaren.

Mij is gevraagd „enige persoonlijke indrukken omtrent de jubilaris weer te geven". In het bovenstaande heb ik een poging gedaan, iets meer dan indrukken te geven, n.l. **ervaringen.** Dat ik daarbij van mij zelf uit moest spreken, was welhaast onvermijdelijk; de lezer vergeve het mij.

Kritiek bleef daarbij achterwege. Of die binnen de muren van het Kuyperhuis niet wel eens op de jubilaris wordt geuit? Och, ja wel. Maar wat doet die kritiek ter zake, als toch de slotsom van mijn ervaringen is, wat ik mijzelf dikwijls bewust maak, al spreekt een Nederlander het niet zo gemakkelijk uit, en is hij in het neerschrijven ervan allicht nòg schroomvalliger, namelijk: ik houd van die man.

Fa. ANDR. VISSER – Steenwijk

TUIN- EN BLOEMZADEN
LANDBOUWZADEN
POOTAARDAPPELEN

Geïllustreerde prijscourant gratis op aanvraag.

Handels- en Effectenbank N.V.

gevestigd te GRONINGEN

Alle
bank-,
effecten- en
assurantiezaken

Speciale afdeling voor het verhandelen van obligaties van Protestantse kerken, scholen en Stichtingen van Liefdadigheid

---

SIXTY-FIVE PEN

Een van Europa's grootste vulpenhouder-fabrikanten heeft ons verlof gegeven zijn beroemd fabrikaat onder de naam **SIXTY-FIVE** Pen in Nederland te introduceren.
Met de **SIXTY-FIVE** Pen leveren wij U het bewijs, dat een werkelijk eerste klas vulpenhouder niet duur behoeft te zijn. De **SIXTY-FIVE** Pen is niet zomaar een vulpenhouder. Alle kenmerken van een hooggeprijsde vulpenhouder zijn in de **SIXTY-FIVE** verenigd.

Sierlijk elegant stroomlijn model.
6 schitterende kleuren (rood-, grijs-, blauw-, groen-, bruin gevlamd en effen zwart).
Vacuum patent vulsysteem met zichtbaar inktreservoir.

FORSE 14 KARAATS GOUDEN PEN
MET OSMI-IRIDIUM PUNT

Fluweelzacht schrift en onverslijtbare goupen pen.

EEN JAAR schriftelijke garantie.

Prijs f 9.25

Voor de geringe prijs van *f* 9.25 kunt U eigenaar worden van een van 's werelds beste vulpenhouders en zelf constateren, dat wij niets teveel gezegd hebben van de **SIXTY-FIVE** Pen.
Risico is hieraan niet verbonden. Onvoorwaardelijke schriftelijke garantie.

EXTRA-GARANTIE: Wij stellen U in de gelegenheid de pen 14 dagen na ontvangst terug te zenden, indien zij U niet bevalt; waarna U het betaalde bedrag volledig terug ontvangt.

Een goede raad: Wacht niet te lang, nog nooit is voor *f* 9.25 een vulpenhouder van deze bijzondere kwaliteit met dergelijke garantievoorwaarden te koop aangeboden. Aan een adres leveren wij niet meer dan 2 vulpenhouders, om te voorkomen, dat de **SIXTY-FIVE** in verkeerde handen komt en er ongewenste handel mee gedreven wordt.

Stort op onze post-giro 50235 of per postwissel *f* 9.25 met verwijzing naar deze advertentie en U ontvangt de **SIXTY-FIVE** vulpenhouder in de gewenste kleur franco per post thuis.

Bestellingen worden uitgevoerd in volgorde van binnenkomst.

Desgewenst zenden wij U onder rembours — extra kosten 30 cent.

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,

een solied en actief persoon

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.

BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN

ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

NASK

ASSURANTIE-BEZORGERS
DIRECTEUR JAC. POST

GRONINGEN
HEERESTRAAT 106

ROTTERDAM
WESTERSINGEL 93

ALLE VERZEKERINGEN

Hollandsche Societeit van Levensverzekeringen N.V.

Anno 1807

Directie

Mr P. A. Voûte
Mr H. H. Sillevis Smitt

Wiskundig adviseur

Prof. Dr J. P. van Rooijen

Studieverzekering

Gezinsverzorging

Pensioenverzekering

Collectieve Personeelverzekering

*

Hoofdkantoor:
Herengracht 475 — Amsterdam C. — Tel. 49100

Kantoren door geheel Nederland

Gegraveerd

IN HET HART VAN HET VOLK

R. GOSKER

In zijn laatste vergadering besloot het Centraal Comité aandacht te geven aan de zeventigste verjaardag van zijn voorzitter, de heer Dr J. Schouten. Dit besluit moest in zekere zin op illegale wijze worden genomen uiteraard in afwezigheid van de jubilaris. In de officiële notulen vindt men daarover dan ook geen woord. In overeenstemming met de wens van de heer J. Schouten werd welbewust afgezien van een grootse huldiging. Aan de redactie van Nederlandsche Gedachten werd echter verzocht het Augustusnummer van haar orgaan geheel aan Dr Schouten te wijden. Dat is reeds een keer eerder gebeurd. Aan het eind van 1950 werd aan de heer Schouten door de Vrije Universiteit het eredoctoraat verleend en bij die gelegenheid werd hij tevens benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. Aan het Schoutennummer werkten slechts enkele mensen mede. Prof. Anema schreef over de algemeen politieke betekenis van de Eredoctor. Mr J. A. de Wilde behandelde zijn parlementaire werkzaamheid. De heer De Kwaadsteniet beschreef de Rotterdamse periode. Dr Veerman gaf een algemeen overzicht en de heer E. van Ruller tekende de heer Schouten als een der leiders in het verzet.

Thans opnieuw een Schoutennummer.

Maar geheel anders van aard en opzet.

Nu niet alleen vrienden en geestverwanten aan het woord.

Ditmaal ook vrienden, die vijanden tevens zijn.

Dat dit in Nederland kan is een reden tot dankbaarheid.

Dat deze medewerking zo geheel en zonder enige terughouding door allen, die daarom werden verzocht, werd verleend, bewijst echter tevens dat Dr Schouten een bijzondere positie inneemt in het leven van het Nederlandse volk.

In dit nummer worden aan de thans zeventigjarige voorzitter van het centraal-comité lof en waardering niet onthouden. En hoezeer Dr Schouten ook wars is van huldebetoon, voor ditmaal zal hij genoegen moeten nemen met het feit dat de leiding van het Centraal Comité en van de Redactie van dit orgaan hem voor een ogenblik is ontnomen. Het was zijn vrienden, ook zij, die principieel zijn tegenstanders zijn, in het land een behoefte zich eens ondubbelzinnig uit te spreken.

Wie aan de weg timmert heeft veel bekijks.

Dat geldt in het bijzonder een politieke persoonlijkheid, leider van een partij.

En omdat in de politiek de diepere tegenstellingen aan het licht komen, en dit is immers het wezenlijke in de politiek, daarom wordt met name aan de partijleiders de critiek niet gespaard. Die critiek is dikwijls niet mals. Daarom zegt men wel eens dat een politicus een olifantshuid moet hebben. Zonder een olifantshuid gaat een politicus aan de politiek te gronde. Daar zit wel iets waars in. Maar zuiver gesteld is het niet. Een man van karakter kan een stootje verdragen. Een gaaf politicus, een staatsman, die niet zich zelf zoekt, maar die alleen het volk en zijn Koningin wil dienen, kan zich zonder aarzelen werpen in de politieke arena en daarin zijn gaafheid behouden.

In dit nummer blijkt hoezeer Dr Schouten als een gaaf politicus wordt gewaardeerd door vriend en tegenstander. En daarom was het een vreugde dit nummer samen te stellen. Een twintigtal zeer prominente figuren in de Nederlandse politiek en in de anti-revolutionaire Partij hebben aan dit bijzondere nummer hun medewerking verleend. Gezamenlijk hebben zij een beeld van de jubilaris gegeven dat toch wel ongeveer met de werkelijkheid klopt. Terwijl ik dat „ongeveer" neerschrijf besef ik tevens hoezeer de dagelijkse omgang met Dr Schouten invloed uitoefent. Geheel in overeenstemming met de voorzichtigheid, die het oordeel van de jubilaris kenmerkt, moet ik toch dat „ongeveer" maar laten staan. Want tenslotte blijft de persoonlijkheid van Dr Schouten toch altijd ook iets behouden van een „gesloten" boek.

Geheel zijn optreden is principieel, zakelijk-formeel. Het schijnt soms wel eens of alle persoonlijke gevoelens van sympathie of antipathie welbewust worden onderdrukt. Het persoonlijke is niet zonder betekenis, maar het is ondergeschikt aan de zaak, die moet worden gediend en „de zaak" gaat altijd voorop. Het is niet zo vreemd, dat Dr Schouten dikwijls en gaarne spreekt over het onderwerp „Onze roeping en onze taak".

Intussen, het Centraal-Comité besloot tot nog iets anders. Dit andere ligt overigens in hetzelfde vlak. Het Centraal Comité stelt er prijs op dat naast het beeld, dat in dit nummer in Nederlandsche Gedachten van zijn voorzitter wordt gegeven, nog een ander beeld zal worden ontworpen. De uitvoering van dit besluit zal evenwel niet zo gemakkelijk zijn want daarvoor is de medewerking van de jubilaris vereist. Het Centraal Comité wil aan een kunstschilder opdracht geven een schilderij van Dr Schouten te vervaardigen. Dat schilderij zal te zijner tijd een plaats moeten ontvangen in het Kuyperhuis, zoals ook thans het schilderij van Dr Colijn en dat van Dr Kuyper daar reeds een plaats hebben gekregen.

Dr Schouten weigert pertinent dat zijn naam in één adem met die van Dr Kuyper en van Dr Colijn wordt genoemd. Maar het gaat hierbij niet over de vraag of Dr Schouten een groot man is, in de zin waarin Dr Kuyper een genie was en Dr Colijn een staatsman van formaat. De beantwoording van die vraag doet thans niet ter zake, maar het gaat nu over de vraag welke plaats Dr Schouten inneemt in het hart van het anti-revolutionaire volk. En wat dat aangaat is er een zeer grote mate van eenstemmigheid.

En daarom hoopt het Centraal-Comité dat Dr Schouten zijn medewerking zal willen verlenen aan de uitvoering van zijn plan. Want Dr Schouten heeft de anti-revolutionaire partij onder zeer moeilijke omstandigheden geleid op een wijze, die au fond door allen wordt gewaardeerd. En dat niet alleen. Het gaat veel dieper. Maar ongeremd en zonder terughouding daarover te schrijven is niet nodig.

Het is voldoende het feit als zodanig te constateren dat het beeld van Dr Schouten is gegraveerd in het hart van het anti-revolutionaire volk.

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF
„NEDERLAND"
OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE
Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties
van elk vermogen

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen
GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

ALBRACHT N.V.
Albracht-Mantz
Verkoop
Bolstraat 27 - Tel. 11667
UTRECHT
Uw fabriek voor **hoogfrequent gelaste PLASTIC artikelen**

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT
GEGARANDEERD

A. Kuyvenhoven's
Kisten-, Broeiramen en Vatenfabriek
Zuideinde 13 — Naaldwijk — Telef. 4035-4038
Kisten - Kratten - Vaten - Broeiramen - Houthandel

„PARLEY'S WOL
voor al Uw breiwerk
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

Firma J. A. BAKKER & ZOON
BOLSWARD EN GRONINGEN
*
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS - TRANSPORT
DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642
Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

KOOG a/d ZAAN
TEL. 4947 (K. 2980)

UW ADRES voor Drukwerk
Zowel voor kleine als voor grote oplagen:
HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ
P. VAN DER LINDEN
Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN
Wieringa
DE ZAAK MET SMAAK
DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING
ZWOLLE — APELDOORN — AMERSFOORT

Constructiebouw
HARING N.V.
Boskoop - Tel. 128
AFD: TANKS, voor vele industrieën
AFD: HOOI EN/OF GRAANBERGEN
AFD: LANDBOUWMACHINES:
Wervelwind-poederstuifmachines
Wervelwind-vloeistofvernevelmachines

Firma BLAAK
Boot- en Sloepenbouwerij
HOOGEZAND

FA. FERNHOUT
Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING
ZWOLLE tel. 3477 b.g.g. 5358 — **EMMELOORD** tel. 144 b.g.g. 130

Voor vader en moeder
Voor zoon en dochter

Elk meelevend lid der Gereformeerde Kerken in Nederland leest

Prijs is slechts ƒ 1.70 per kwartaal

Centraal Weekblad

Het enige geïllustreerde landelijk kerkblad, dat GEZINSBLAD is

Voor proefnummers en opgave abonnementen
DRIFT 13, UTRECHT POSTGIRO 69800

GEURTS' Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD

De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

M. C. VAN STAAVEREN
Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN
Aalsmeer — Telefoon 715

„KLEIN DUBBELZES"
CHRIST. INTERNAAT VOOR MEISJES te Bilthoven,
met indiv. en gewoon Mulo en Lager Ond., ook Huish. en andere opl. Tijd. opn., ged. verlof mog.
Prettig tehuis, gezinsverband, mooie omgeving.
Inl. **Mej. M. C. Lengkeek,** Beethovenlaan 10, Tel. 2985.

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG — Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

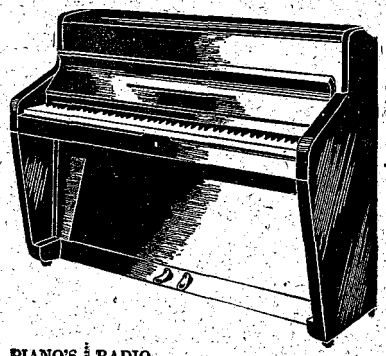
KNOOP helpt velen uit de knoop!

Steeds in voorraad gebruikte lange en korte trucks in prima staat.

J. KNOOP N.V.
AUTOSLOPERIJ
ADUARD – TEL. 235 – K 5903
GRONINGEN – TEL. 27465

BETONFABRIEK
Fa Van Arnhem
Tel. K 1803 - 237 - 348 - NIEUWERKERK a.d. IJSSEL

JUTE ZAKKEN
VOOR BINNENLAND EN EXPORT
EEN VERTROUWENSARTIKEL !
NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.
GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46
Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

PIANO'S | RADIO
VLEUGELS | TELEVISIE
ORGELS | MUZIEK

ook occasions.

GOLDSCHMEDING
AMSTERDAM - Raadhuisstraat 48-50
ROTTERDAM - HILVERSUM - HAARLEM
KAMPEN - GOES

GEGARANDEERD KWALITEIT

LUBRO
LUXE BROOD-, BESCHUIT-, KOEK- EN BANKETBAKKERIJEN
Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

Drukkerij Libertas - Utrecht

9e JAARGANG No. 10 — 25 SEPTEMBER 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

Toewijding en **Offer**

Dr J. SCHOUTEN

Het leven is vol afwisseling. De jaargetijden spelen in die afwisseling een belangrijke rol. Elk jaargetijde draagt zijn bijzonder karakter. Dit is van grote invloed op de maatschappelijke arbeid, ook op het velerlei werk, dat in verenigingsverband wordt verricht.

De zomer neigt bijna ten einde, en daarmede de periode van ontspanning in meer omvangrijke betekenis, van vacantie. Ook van vacantie in deze zin, dat in dit jaargetijde allerlei arbeid, welke in het verband van verenigingen plaats heeft, wordt onderbroken, of althans tot het, gegeven de omstandigheden, strikt noodzakelijke beperkt. Die periode *eindigt* nu.

De herfst doet zijn intrede, en daarmede de tijd waarin die velerlei arbeid weer ten volle wordt hervat, *behoort* te worden hervat.

Dit geldt ook van de staatkundige werkzaamheid. De kiesverenigingen en de A.R.J.O.S „slapen" in de zomertijd. Zij moeten weer wakker worden, zo dit nodig blijkt: wakker worden *geschud*.

De organisatie moet weer op gang worden gebracht, en op „volle toeren" gaan draaien. Gebreken, welke haar aankleven, dienen te worden verholpen en leemten, welke aan de dag getreden zijn, behoren te worden aangevuld. De besturen, vooral de voorzitters, de secretarissen en de penningmeesters, hebben te dezen aanzien een voorname taak. De voorzitters moeten de leiding weer „aanpakken"; de secretarissen moeten de ingekomen stukken niet onder zich houden en „opbergen", maar deze in het bestuur brengen — dat voor verdere behoorlijke behandeling heeft zorg te dragen —, en de correspondentie op tijd verrichten; de penningmeesters moeten de financiën goed beheren, dat wil ook zeggen, tijdig de contributies innen en er voor waken dat op stipte wijze de verplichtingen van de organisatie worden nagekomen.

Dit alles moet geschieden, maar niet met de gedachte de organisatie te „vervolmaken" en daarmede te volstaan. De organisatie is niet doel, maar middel. Zij is het onmisbare middel voor het verrichten van onze taak op het gebied van de principiële en de practische staatkunde. Zij is noodzakelijk voor het bezinningswerk in eigen kring omtrent de staatkunde in het algemeen, en de zaken, welke op politiek gebied aan de orde zijn, in het bijzonder; voor de voorlichting van de leden, teneinde deze in staat te stellen tot het verschaffen van een goede voorlichting in de samenleving, waarin zij dagelijks verkeren; en voor het in verenigingsverband voorlichten van ons gehele volk. De goede en goed werkende organisatie is dus nodig, maar zij is geen doel op zichzelf, zij is het middel om ons eigenlijke doel te dienen. Zij moet er zijn, en *inderdaad* worden aangewend voor de vervulling van onze persoonlijke en gemeenschappelijke taak op staatkundig gebied ten bate van *ons volk*.

Is het overbodig u dit onder de aandacht te brengen, omdat gij het reeds weet? Het is voortreffelijk, dat gij het weet, mits gij het ook *doet*. Het is zeker niet verkeerd elkander telkens te herinneren aan hetgeen wij reeds weten (en soms ook doen), omdat opscherping van ons inzicht in onze taak en opwekking tot een juiste vervulling daarvan niet als een overbodige weelde mogen worden beschouwd. Voorts, allicht zijn er onder onze lezers, die het nog niet weten, of.... niet meer weten.

Wij dringen met klem aan op het weer hervatten van onze politieke arbeid in de volle zin, omdat God ons allen daartoe roept. Wij hebben Hem in ons leven, in ons *gehele* leven te dienen.

Wij lezen in Rom. 12 : 1 en 2 (N.V.):

„Ik vermaan u dan, broeders, met beroep op de barm-

hartigheden Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer; dit is uw redelijke eredienst. En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene."

Deze vermaning van Paulus, met zo heilige ernst gegeven, draagt, als wij ons zo eens mogen uitdrukken, een universeel karakter. Zij heeft betrekking op *al* ons denken en handelen, op onze *gehele* levenspractijk in *alle* levensverbanden. Zij zegt ons, dat wij „onze lichamen" hebben te stellen tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer, dat wij in geheel ons aardse leven tot de daad van het stellen van dit offer dienen te komen, want dat dit is onze redelijke eredienst, de zin van onze dienst aan God. Zij zegt ons verder, dat wij niet gelijkvormig mogen worden aan deze wereld, maar hervormd moeten worden door de vernieuwing van ons denken, opdat wij mogen onderkennen wat Gods wil is.

Onze oproep tot politieke werkzaamheid vindt daarin zijn grond. In deze werkzaamheid hebben wij gehoorzaam te zijn aan de vermaning van Paulus, worden wij geroepen tot toewijding aan God, tot gehoorzaamheid aan Zijn Wet, en tot het ware, Gode welgevallige offer. Onze levenspractijk, ook op politiek gebied, moet op het vervullen van die roeping zijn gericht.

Wie is tot deze dingen bekwaam? Niemand uit zichzelf. Kunnen wij dit alles volbrengen? In volkomenheid neen, in beginsel ja, maar alleen door het geloof in de barmhartigheden, in de ontfermingen Gods, ons geopenbaard in Zijn waarheid, in Jezus Christus, Gods Zoon, de Verlosser van mens en wereld.

Laat de vermaning van Paulus ons in diepe ernst bezig houden en ons uitdrijven tot een politieke werkzaamheid, tot de aanwending van de voor ons beschikbare middelen, in toewijding aan God en in de bereidheid tot het dankbaar brengen van het offer, welke van ons worden gevraagd.

KUYPER; DE STANDAARD VAN 27 AUGUSTUS 1874

Isolement stond tegenover **inlijving** en ongemerkt plaatst men het tegenover **saamwerking.**

Wat Groen bedoelde en volbracht, was het **isoleeren van zijn geestverwanten** uit den vermengden hoop, die door samensmelting van Anti-revolutionairen, Roomschen en Conservatieven ontstaan was; **het isoleeren tot een eigen partij.** Een fraai beleid dicht men den eersten van Nederlands staatslieden toe!

Hij zou ons hebben geïsoleerd, ja, waartoe? Om ons nu werkeloos in een hoek te zetten, tot tijd en wijle het land ver genoeg geliberaliseerd was, om van Censusverlaging geen gevaar meer te duchten voor ons succes.

Geïsoleerd om ons paradedienst te laten doen bij de stembus en elk deelnemen aan de strijd af te snijden!

Isolement **om het isolement.** Een soort spel in den trant van 't solitaire. Of, wil men een eigen gekozen martelaarspositie, die den hoogmoed streelen en anderer glimlach wekt.

Behoorde men zich niet te wachten, om een man als Groen tot zulk een ijdeltuitige dwaasheid in staat te rekenen?

Ook een electriseermachine isoleert men, door ze op glazen pooten te zetten, t.w. van den grond, maar niet van het voorwerp, waarop men zijn electrische kracht wil oefenen. Integendeel, juist **na** het werktuig geïsoleerd te hebben, **verbindt** men het door stang of draad, om het effect te bereiken.

Isolement heeft juist **verbinding** ten doel.

Derde Dinsdag

Groots gebeuren,
Helle kleuren,
Heel den Haag is weer bevlagd;
Volle straten,
Veel soldaten
En een fors geluid: Geeef . . . . 't àcht!

Stafmuziekje
Blij publiekje,
Echt de Prinsjesdagensfeer;
Droge kelen
En bevelen
Tot het: Prèsenteer . . . . 't gewéér!

Residentie,
Excellentie,
Radio en zelfs T.V.;
Op stellages
Reportages,
Want het vaderland leeft mee.

Maar de Rede
Is verleden
En het leven werd normaal;
Vlaggen binnen,
Nu beginnen
Weer de Staten-Generaal!

Wetsontwerpen,
Vlijmend scherpe
Interrupties als een kreet;
Groepsbelangen,
Wandelgangen,
Kopjes koffie bij de vleet.

Speldeprikkend,
Hamertikkend
Door de praeses Kortenhorst;
Soms ontroerend
Redevoerend
Uit een onbeklemde borst.

Redeneren,
Snel pareren,
Woorden wellen uit het hart;
Onverdroten
Dóór begroten,
Het tekort is een miljard . . . !

Nadruk verboden. *JAAP MIJDERWIJK.*

DE TROONREDE

Leden der Staten-Generaal,

Met gespannen aandacht volgen wij allen de ontwikkeling van de internationale toestand, die ook voor ons volk van zo grote betekenis is.

Nog valt niet te zeggen of de wijzigingen, die zich in het afgelopen jaar hebben voorgedaan, zullen leiden tot een werkelijke ontspanning.

Op Korea is intussen, na moeizame onderhandelingen een wapenstilstand bereikt, waardoor althans de mogelijkheid tot herstel van de vrede voor het zwaargeteisterde Koreaanse volk is geopend. Met diepe dankbaarheid herdenk ik onze dappere vrijwilligers uit Nederland en Suriname, waarvan zovelen zijn gevallen in deze strijd voor de collectieve veiligheid.

Internationale samenwerking

Het beleid der Regering richt zich onverminderd op een voortzetting der internationale samenwerking, zowel in de Verenigde Naties als in Atlantisch en Europees verband.

Binnen het kader van de Noordatlantische Verdragsorganisatie gaat de opbouw der defensie regelmatig voort.

Economische integratie ziet de Regering als een van de voornaamste doelstellingen bij de vorming ener Europese Gemeenschap. Desbetreffende voorstellen harerzijds zullen met andere belangrijke vraagstukken, welke aan de vorming van een dergelijke gemeenschap verbonden zijn, onderwerp uitmaken van het op gang zijnd overleg tussen de Regeringen, waarvoor de arbeid der Assemblée ad hoc een waardevolle bijdrage heeft geleverd.

In West-Europa is nauwe samenwerking noodzakelijk, ook met landen, die niet deelnemen aan de integratiepogingen. De Organisatie voor Europese Economische Samenwerking en andere intergouvernementele organisaties benevens de Raad van Europa blijven dan ook van groot belang.

Coördinatie binnen Benelux

Overleg tussen de Regeringen der Beneluxlanden heeft geleid tot overeenstemming omtrent tijdelijke maatregelen ter vermindering van gerezen moeilijkheden. Nauwere coördinatie van het interne en externe economisch beleid zal daarop moeten volgen.

Totstandkoming van de voorgestelde interparlementaire adviesraad zal een wezenlijke stimulans kunnen zijn voor de groei der Benelux-gedachte in de drie landen.

Wetsontwerpen, betrekking hebbende op de beoogde regelingen, zullen U spoedig bereiken.

Belangstelling voor Nieuw-Guinea

Het Regeringsbeleid blijft gericht op het onderhouden van goede betrekkingen met Indonesië en het zoveel mogelijk verbeteren dier betrekkingen.

De Regering heeft aan de Landsregeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen voorstellen gedaan om te komen tot hervatting van het overleg over de nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk. Er is grond voor de verwachting, dat de besprekingen spoedig kunnen aanvangen.

Maatregelen in het belang van de economische, geestelijke en sociale verheffing van de bevolking van Nieuw-Guinea zullen geleidelijk en in onderling verband worden getroffen. Een belangrijke taak is weggelegd voor Zending en Missie. Aan de mogelijkheden voor de toekomstige politieke ontwikkeling zal de Regering bij voortduring aandacht schenken.

De reeds op verschillend gebied aangevangen exploratie-werkzaamheden ter bevordering van de economische openlegging van het land zullen voortgang hebben. In het bijzonder is de aandacht gericht op verbetering en uitbreiding van de landbouw voor eigen voorziening, naast winning van exportproducten. De Regering zal, waar zulks in het belang is van het land, particulier initiatief aanmoedigen en steunen.

1953: Jaar van de watersnood

Voor ons land zal 1953 in de herinnering voortleven als het jaar van de watersnood, die zoveel leed bracht en zoveel schade aanrichtte. Onafscheidelijk zal daarmede echter verbonden blijven de heugenis aan het ontroerend medeleven in binnen- en buitenland, aan de warme spontaneïteit waarmede hulp werd geboden en aan de betoonde offervaardigheid.

Het Rampenfonds en het Rode Kruis hebben veel gedaan om de getroffenen tegemoet te komen.

De Regering vertrouwt, dat het wetsontwerp in zake de schaderegeling spoedig in behandeling zal komen.

In de worsteling om een snel herstel van de geteisterde waterkeringen en een spoedige drooglegging van de overstroomde gronden te verwezenlijken zijn de beste tradities van ons volk gehandhaafd. Met dankbaarheid kunnen wij constateren, dat thans de dijken op één uitzondering na gedicht zijn. Er bestaat goede hoop, dat vóór de najaarsstormen de sluiting voltooid zal zijn. Dit ware de schoonste beloning voor de onvermoeide arbeid van velen.

Alle krachten worden ingespannen voor het herstel der getroffen gebieden, ook op het gebied van landbouw en wederopbouw. Tevens is het oog gericht op de noodzakelijkheid om voor de toekomst grotere veiligheid te verzekeren.

De ramp stelt hoge eisen aan de schatkist en heeft verschillende takken van de agrarische productie ernstig getroffen. De wijze waarop de schok is opgevangen getuigt echter van de economische weerstandskracht, waarover ons volk thans beschikt.

Naar nieuwe welvaartsbronnen

De wijziging ten goede, die reeds eerder in het buitenlands betalingsverkeer was opgetreden, zette zich voort.

De goud- en deviezenreserve nam gestadig toe. Dientengevolge was het mogelijk enkele verzachtende maatregelen ten aanzien van het deviezenbeleid te treffen. De Regering gaat na of verdere verruiming mogelijk is. Productie en werkgelegenheid liggen op een hoog niveau. De hulp, die ons land in de jaren 1949 tot en met 1952 van de Verenigde Staten ontving en die tot het economisch herstel in zo belangrijke mate heeft bijgedragen, kon worden beëindigd.

Het behoud van het verkregen evenwicht en de voortzetting van de normale groei der economische bedrijvigheid, eisen bij voortduring aandacht. De sterke toeneming van onze bevolking maakt het nodig de totstandkoming van nieuwe en de uitbreiding van bestaande welvaartsbronnen met kracht te blijven bevorderen. De aanhangige voorstellen in zake verlaging van de belastingdruk op het bedrijfsleven zullen daartoe kunnen bijdragen.

Vergroting export is nodig

Onmisbare voorwaarde voor een blijvend gunstige ontwikkeling is een verdere vergroting van de export en een zo ruim en vrij mogelijk internationaal handels- en betalingsverkeer. De Regering is voortdurend bedacht op het stimuleren en steunen van maatregelen in die richting. Het ligt in het voornemen op korte termijn een wetsontwerp van wet houdende regelen omtrent de economische mededinging bij de Staten-Generaal aanhangig te maken ter vervanging van het op dit gebied nog steeds geldende bezettingsrecht.

Een nota over het middenstandsvraagstuk zal U in dit zittingsjaar bereiken. Op grond van met het bedrijfsleven gevoerd overleg heeft de Regering goede hoop, dat de door haar gewenste verwezenlijking van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie op basis van vrijwilligheid zal kunnen geschieden. Op korte termijn zal zij naar aanleiding van door de Sociaal-Economische Raad uitgebrachte adviezen de instelling van een aantal bedrijfslichamen bevorderen.

Het vraagstuk van de bezitsvorming is in studie in samenwerking met de Commissie Bezitsspreiding.

Lagere kostprijzen in landbouw

Het streven der Regering blijft gericht op het scheppen van zodanige economische voorwaarden, dat de landbouw en de visserij in staat worden gesteld de grootst mogelijke bijdrage aan de nationale welvaart te leveren. Hiertoe bevordert zij krachtig het landbouwonderwijs, de voorlichting en het onderzoek.

Was in de jaren na de laatste wereldoorlog de markt voor producten voor de landbouw en de visserij gunstig, thans moet met een dalende tendens rekening worden gehouden. Het streven naar verlaging van kostprijzen en het voeren van een actief afzetbeleid vormen dan ook nog meer dan tevoren een belangrijk onderdeel van de landbouwpolitiek.

Maatregelen tot verbetering van de toestand in de zeevisserij zijn in voorbereiding.

Bouwprogramma 65.000 woningen

Ter voorziening in het nog steeds nijpende gebrek aan woningen bevordert de Regering verwezenlijking van een bouwprogramma van 65000 woningen. Daarbij zal zij bijzondere aandacht schenken aan de bouw ter vervanging van de door de oorlog en de watersnood verloren gegane huizen.

Het ligt in de bedoeling in dit zittingsjaar een ontwerp-Woningwet en een ontwerp-Ruimtewet in te dienen.

De Regering overweegt of wijzigingen in het systeem of in de organisatie van de tot dusver gevolgde loonpolitiek gewenst zijn. Hierbij zijn het werkgelegenheidsaspect en het behoud van de arbeidsvrede, die tot dusver zo voorbeeldig gehandhaafd bleef, van veel belang.

De uitvoering van de Werkloosheidswet, de Ziektewet en de Kinderbijslagwet door de bedrijfsverenigingen verloopt in het algemeen bevredigend. In overweging is thans een voorstel om ook de land- en tuinbouwongevallenverzekering ter uitvoering aan de bedrijfsverenigingen over te dragen.

De indiening van een wetsontwerp tot het het verbod van arbeid in de industrie voor 14-jarige meisjes is te verwachten.

Meer maatschappelijk werk

De gezondheidstoestand van ons volk blijft zich gunstig ontwikkelen. De over het gepubliceerde vóór-ontwerp-Ziekenfondswet ontvangen adviezen hebben de noodzaak aangetoond dit ontwerp nader in beschouwing te nemen.

De verbreding en verdieping van het maatschappelijk werk, gericht op individu en gezin, zal de Regering zoveel mogelijk bevorderen.

Bijzondere aandacht zal zij besteden aan die gebieden in Nederland, waar achterstand aanwezig is op maatschappelijk, cultureel en hygiënisch terrein.

Voorstellen in de geest van het rapport van de Commissie Achterstallige Betalingen zullen U bereiken.

Ten aanzien van de maatschappelijke moeilijkheden, waarin een aantal Nederlanders in Indonesië verkeren, worden maatregelen voorbereid, welke tot een meer gecoördineerd beleid kunnen leiden.

Wetgeving en maatschappij

De in 1951 aangenomen vervoerswetten, die het mogelijk maken krachtiger dan tot dusver een goede vervoersvoorziening na te streven, zulen spoedig tot een begin van uitvoering komen.

De organisatie Bescherming Bevolking zal in de loop van het aanstaande zittingsjaar haar voltooiing naderen, mede dank zij de gebleken bereidheid van velen, zich vrijwillig hiervoor beschikbaar te stellen.

De Regering is voornemens een ontwerp-Politiewet aanhangig te maken.

Zij zal binnenkort haar standpunt bepalen ten aanzien van de Friese taal in het rechtsverkeer.

Op het gebied der justitie zal, zowel bij de wetgeving als daarbuiten, het beleid gericht blijven op vernieuwing en op aanpassing aan de maatschappelijke behoeften.

Inkomsten- en loonbelasting

Mede als gevolg van de uitgaven voor het Rijk, voortvloeiende uit de stormramp, sluit de begroting 1954 met een aanzienlijk tekort. Het beeld van deze begroting, op zichzelf genomen, is dan ook zeker niet gunstig. De kosten van de rampschade zijn echter uitgaven voor eenmaal, terwijl de uitgaven voor herstel van de oorlogsschade binnen afzienbare tijd zullen verminderen. Rekening houdend met deze omstandigheden en met de algemeen financieel-economische toestand van het land, acht de Regering het verantwoord het complex van ingediende belastingmaatregelen aan te vullen met een wetsontwerp betreffende de inkomsten- en loonbelasting, waardoor een geleidelijker verloop van de progressie wordt verkregen. Dit zal een voelbare vermindering van de druk betekenen, in het bijzonder voor de lagere inkomstenklassen en de middengroepen.

Compensatie voor gepensionneerden

Voorstellen zullen U bereiken in zake de compensatie voor van overheidswege gepensionneerden en voor degenen, die bij de wet vastgestelde sociale uitkeringen ontvangen. Daarbij zullen ook verschillende vraagstukken, die met de kinderbijslag verband houden, een oplossing moeten vinden.

Het ligt in het voornemen der Regering daarbij aan een relatief achterblijven van de positie der grote gezinnen een eind te doen komen.

Zij zal voorstellen indienen tot wijziging van de Pensioenwet 1922 op punten, waarover in het interim-rapport der betreffende Staatscommissie is geadviseerd.

Televisie en onderwijs

Ten aanzien van het televisiebeleid hoopt de Regering binnenkort haar plannen aan de Staten-Generaal voor te leggen. Tijdens de overgangsperiode, aanvangende op 1 October 1953, zullen de televisie-uitzendingen met steun van de overheid voortgang vinden.

Op het gebied van het onderwijs zal veel van Uw werkkracht worden gevraagd, met name door de wetsontwerpen op het kleuteronderwijs, het voorbereidend hoger onderwijs en het hoger onderwijs. Daarnaast zullen U wetsontwerpen tot wijziging der regelingen voor school- en college-gelden en voor het toekennen van studiebeurzen bereiken, terwijl een ontwerp tot wijziging van de Nijverheidsonderwijswet in voorbereiding is. Ook overigens zal grote aandacht vereist zijn voor de geestelijke en lichamelijke vorming van de jeugd in en buiten schoolverband. Daarnaast hoopt de Regering door een krachtige steun aan de wetenschap en door de bevordering en spreiding van de kunst bij te dragen tot de versteviging van de geestelijke waarden van ons volk.

Veel werk

In het komende jaar wacht U een veelomvattende arbeid, met grote verantwoordelijkheid voor de te nemen beslissingen. Moge de wetenschap bij te dragen aan voor de toekomst van ons volk belangrijke besluiten U in Uw werk stimuleren.

Dat God U wijsheid en sterkte moge schenken om Uw taak te verrichten als goede vertegenwoordigers des volks! Met deze bede verklaar ik de zitting van de Staten-Generaal voor geopend.

Niet ONBEZORGD

H. ALGRA

We liepen zo mooi en toen.... kwam de ramp. In 1952 was de vermogenspositie van het Rijk, blijkens de staatsbalans, met rond *f* 1900 millioen verbeterd, sinds 1947 was het tekort zelfs met negen milliard afgenomen. Maar een maand na deze datum was er voor het Rijk een nieuwe directe schade van *f* 800 millioen, terwijl door de ramp tevens onze uitvoerpositie verzwakte en ons nationale inkomen verminderde.

Gelukkig trof de ramp een economisch gestabiliseerd land, dat hard bezig was de gevolgen van de oorlog te overwinnen. De slag kwam hard aan, maar Regering en volk waren paraat. Dat bleek onmiddellijk door de grote bijdragen aan het Rampenfonds; dat blijkt ook uit de thans gepubliceerde cijfers over de arbeidsproductiviteit, die belangrijk hoger zijn dan in 1951 en 1952.

Maar *f* 800 millioen is een hoop geld. Weliswaar zal uit de tegenwaarde rekening de helft betaald worden, maar anders had dit geld een andere bestemming gevonden, bijv. schuldaflossing. Nu de rampslachtoffers schadeloos gesteld moeten worden, kan hetzelfde geld niet daarvoor gebruikt worden. Onze schuld blijft dus voorlopig zoveel hoger en de renteverplichtingen zullen ieder jaar dertig millioen meer vragen dan anders het geval zou zijn.

Dat het tekort op de begroting 1954 dus hoger zou zijn dan eerst verwacht mocht worden, is vanzelfsprekend. Minder evident is het besluit van de Regering, om ondanks alles, toch voort te gaan met belastingverlaging, waardoor vooral de middeninkomens in gunstiger positie komen. Dat bewijst, dat het vorig jaar opgetreden kabinet niet geheel dezelfde koers vaart als zijn voorganger. Bepaalde passages in de Troonrede wezen daarop al; nu wij de cijfers van de millioenennota kennen, wordt dit nog duidelijker, terwijl de jongste voorstellen tot belastingverlaging hetzelfde demonstreren. De invloed van de socialistische ministers in het kabinet, niet meer aangevoerd door de bekwame maar doctrinaire Lieftinck, is ten opzichte van die hunner collega's klaarblijkelijk enigszins afgenomen. Het besluit van de Regering, om de belastingen ter stimulering van koopkracht en investeringen met een half milliard te verlagen, getuigt van moed en doelbewustheid.

Naast deze ogenschijnlijke tegenstrijdigheid is er nog een tweede. Er wordt ieder jaar een aanzienlijk tekort op de begroting geraamd, maar wie de staatsbalans nagaat, ziet ook telkenjare een vermindering van het nadelig saldo. Hoe is dat te verklaren? Voor een deel gaat dat gemakkelijk. De uitgaven op de buitengewone diensten vermeerderen immers het bezit van de staat, of zij verminderen de schuld van het Rijk. Zij zijn dus geen verlies in eigenlijke zin. Bovendien is een deel van de gelden uit de tegenwaarde rekening voor aflossing gebruikt, terwijl ook de opbrengst van de extra heffingen de staatsschuld verminderen.

Maar daarnaast staat het feit, dat de ramingen der belastingen van Minister Lieftinck steeds zeer pessimistisch waren en later veel te laag bleken te zijn. Weliswaar vond de hogere opbrengst een uitstekende bestemming doordat hij gebruikt werd voor schuldaflossing, maar de volksvertegenwoordiging voelde zich bij de neus genomen. Zij kon immers bepaalde wenselijk geachte voorzieningen moeilijk gedaan krijgen, doordat de Regering zich beriep op financiële onmacht, die in werkelijkheid niet bestond!

Het lijkt er op, dat ook dit feit invloed heeft gehad op de beslissing der Regering om tot belastingverlaging over te gaan. Zij kon daarmee tegemoet komen aan in het binnenland steeds sterker naar voren komende wensen, en aan de door België uitgeoefende aandrang, om binnen Benelux-verband te komen tot een minder drastisch beheerste kostprijspolitiek.

Doch al lijkt deze belastingverlaging wel verantwoord en is het voor 1954 geraamde begrotingstekort niet verontrustend, hierbij dient met één belangrijk feit rekening gehouden te worden. De Regering wijst er op, dat de gewone uitgaven van het Rijk navenant sterker stijgen dan het nationale inkomen. Het percentage van wat ons volk verbruikt, heeft de laatste jaren weer een tendens tot stijging. Dit en het feit, dat onze welvaart sterk afhankelijk is van de internationale verhoudingen, terwijl de staatsschuld nog steeds 22 milliard bedraagt, veroorlooft ons niet te geloven in een onbezorgde toekomst. Hard werken en zuinig leven blijft het parool voor volk en Regering beide.

Half Milliard belastingverlaging

EN EEN MILLIARD TEKORT

JAC. S. HOEK

Millioenennota 1954

De Millioenennota, de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer inzake het complex van fiscale maatregelen ter bevordering der werkgelegenheid en ter gedeeltelijke compensatie van de huurverhoging, die per 1 Januari 1954 ingaat, alsmede het wetsontwerp tot verlaging van inkomstenbelasting en loonbelasting, welke regeringsstukken gelijktijdig bij de Tweede Kamer zijn ingediend, vormen samen het financieel-economische plan van het kabinet. Het heeft een jaar geduurd voordat er een afgerond program uit de bus kwam. Dat de watersnood vertragend heeft gewerkt, ligt voor de hand. Een verrassing is echter, dat het kabinet zijn aanvankelijk program de laatste maanden een belangrijke wijziging heeft doen ondergaan: n.l. de aanvulling van een aanzienlijke verlaging van de belasting op de inkomens en de lonen. De Memorie van Antwoord zegt, dat de Regering daartoe gekomen is, omdat in de afgelopen maanden meer zekerheid verkregen werd over de financiële vooruitzichten. Dat zal stellig zo zijn, maar wij krijgen de indruk, dat de inhoud van het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer op de enige maanden geleden ingediende fiscale wetsontwerpen, mede het kabinet tot een ander inzicht gebracht heeft. Deze aanvankelijke fiscale plannen spitsten het beleid toe op twee hoofdgedachten: de bevordering van de werkgelegenheid en de gedeeltelijke compensatie der huurverhoging. In de Kamer is blijkens het voorlopig verslag ernstig bezwaar gerezen tegen het feit, dat de belastingverlaging te beperkt was gehouden. Vele kamerleden waren van mening, dat de belastingpolitiek van de regering in verband met de primaire doelstelling van de regeringspolitiek, de bevordering van de werkgelegenheid op lange termijn, tot een verdere vermindering van de belastingdruk op het bedrijfsleven en op de middengroepen noopte. Andere kamerleden onderschreven de primaire doelstelling, doch meenden dat een verhoging van de koopkrachtige vraag door verlaging van de loon- en inkomstenbelasting meer aanbevelenswaardig was.

De in de Memorie van Antwoord aangekondigde nieuwe belastingverlagingen hebben betrekking op de lonen en inkomens en op de verlaging van de limiet, gesteld aan de investeringsaftrek, van 10.000 tot *f* 3.000. Het een zowel als het ander brengt een verlichting voor de middeninkomens en de kleinere bedrijven. Verdere verlaging van de kostprijsverhogende belastingen heeft de regering achterwege gelaten. De verlaging van de inkomstenbelasting is beperkt tot de inkomens van een maximum van 30.000 gulden per jaar. Kleinere ondernemers zullen hierdoor veelal alleen in de kosten tot onderhoud van hun gezin worden ontlast, hun bedrijven zullen er niet zo heel veel van profiteren.

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht

Belastingverlaging

De budgetaire gevolgen van de in het belastingplan 1954 opgenomen fiscale maatregelen zijn:

1.	verlenging vervroegde afschrijving	*f* 96	millioen
2.	verlaging vennootschapsbelasting	„ 56	„
3.	afschaffing extra-inkomstenbelasting	„ 22	„
4.	investeringsaftrek	„ 37	„
5.	verlaging personele belasting	„ 24	„
6.	afschaffing schoolgelden c.a.	„ 20	„
7.	verlaging van de inkomsten en loonbel.	„ 175	„
8.	verdubbeling kinderaftrek	„ 16	„
9.	afschaffing omzetbelasting op huisbrand en schoeisel	„ 26	„
10.	verlaging suikeraccijns	„ 35	„
11.	afschaffing weeldetarief 30 % (reeds ingegaan)	„ 10	„
	Totaal	*f* 517	millioen

Hierbij moet worden bedacht, dat het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp tot het toekennen van belastingfaciliteiten aan de export tot een bedrag van *f* 70 millioen moet worden ingetrokken en dat door verhoging van het inkomen van huiseigenaren als gevolg van de verhoging der huren de inkomstenbelasting tegen nieuw tarief *f* 36 millioen zal opleveren. De regering berekent het uiteindelijke budgetaire offer op 411 millioen gulden. In de ontwerpbegroting 1954 worden de middelen op de gewone dienst geraamd op *f* 4.762 millioen en de uitgaven op *f* 4309 millioen, zodat er een voordelig saldo ontstaat van 453 millioen gulden. Zouden de fiscale maatregelen niet genomen worden, dan was een voordelig saldo op de gewone dienst van ruim *f* 870 millioen voor de dag gekomen, ruim 50 millioen meer dan volgens de herziene raming het voordelig saldo op de gewone dienst voor 1953 is. Zonder de uitgaven voor het herstel van de watersnoodschade, die voor 1953 *f* 430 en voor 1954 op *f* 370 millioen zijn geraamd, en zonder de fiscale maatregelen zou het nadelig saldo voor 1953 en 1954 aanmerkelijk lager kunnen zijn geraamd. Voor 1954 is het thans op 5 millioen na een milliard gulden. Bekijkt men de cijfers van de gehele dienst, dan blijkt dat het maken van ramingen wel een bijzonder gevaarlijke bezigheid is.

Het spel der ramingen

Een vergelijking van de oorspronkelijke begroting voor 1953 met de herziene begroting voor dat jaar toont aan, dat de uitgaven 871 millioen hoger liggen bij de herziene raming

dan bij de oorspronkelijke. Daartegenover staat in de herziene begroting 1953 een stijging van de middelen met 840 millioen. Rekening houdend met de onvoorziene uitgaven voor de watersnood, blijkt dus dat er verschillen kunnen optreden van 1300 millioen. Wanneer dit zo is, dan wordt de beoordeling van een rijksbegroting, ook van de rijksbegroting voor 1954, een moeilijke zaak, om niet te zeggen een onmogelijke zaak. Het wordt een „spel van vergissingen en verrassingen". Gelukkig is er een omstandigheid, waardoor het geval op het ogenblik niet zo dramatisch wordt, n.l. de aanzienlijk verbeterde stand van de monetaire reserves van ons land. De netto goud- en deviezenvoorraad van de centrale bank steeg van medio 1951 tot medio 1952 met 1750 millioen. Tot het midden van 1953 trad een verdere toeneming op van ongeveer 1440 millioen, waarmee een peil werd bereikt van rond 4150 millioen, een peil, dat voor het opvangen van schokken belangrijk vergrote mogelijkheden biedt. Uit de capricieuse sprongen, die de statistieken van financiën maken, kunnen de aanbidders der planmatigheid enige ingetogenheid leren. Ook deze millioenennota wordt naar ons oordeel nog teveel gekarakteriseerd door de opvatting, dat vroegere kabinetten de gang van zaken zo prachtig hebben voorzien, zoal niet veroorzaakt.

Belastingverlaging verantwoord?

In het licht van bovenstaande moet ook de vraag worden bezien of het verantwoord is om met een te verwachten nadelig saldo voor 1954 van 1 milliard gulden, dat zeker aangroeit tot 1250 millioen, zodra de kamers aan bepaalde wetsvoorstellen haar goedkeuring zullen hebben gehecht (o.a. 185 millioen achterstallige betalingen aan Nederlanders uit de Japanse kampen) de belastingen te verlagen.

Nu de financiële en monetaire situatie van de Nederlandse volkshuishouding een zekere ontspanning en stabiliteit vertoont, lijkt het verantwoord, dat de regering door vergroting van de bestedingsmogelijkheden in de bedrijfs- en gezinshuishoudingen de levensstandaard van het Nederlandse volk tracht te verhogen en via de rijksbegroting een zo groot mogelijke bijdrage levert aan een verhoging van de nationale welvaart. De werkgelegenheid en bedrijvigheid kunnen door deze belastingherzieningen worden gestimuleerd. Op het ogenblik is de werkloosheid zeer gering mede tengevolge van de watersnood. Wanneer het watersnoodherstel geëindigd is, zal de Nederlandse economie voldoende opnemingsmogelijkheden moeten bezitten. Het kernprobleem blijft de werkgelegenheid op lange termijn. Veel zal bij de oplossing van dit probleem afhangen van de internationale conjunctuur. Bij stijgende internationale grondstoffenprijzen, loopt de betalingsbalans gevaar en slinken de deviezenreserves. Dan schuilt er in een begrotingstekort van 1 milliard een groot gevaar. Gelukkig is in de internationale toestand na de wapenstilstand op Korea een zekere ontspanning merkbaar, die zich ook doet gevoelen in een daling der wereldmarktprijzen. Bovendien kan op het ogenblik in de Ver. Staten nog niet van een economische recessie worden gesproken. De Amerikaanse economie vertoont nog steeds groei. Voor de Nederlandse regering is er dus alle aanleiding om ook in Nederland de economische activiteit aan te moedigen.

Toeneming van de productie vermindert het inflatiegevaar

De dekking van het budgetaire tekort van 1 milliard gulden stelt de regering uiteraard voor financieringsmoeilijkheden. Het komt er maar op aan wat de staat gedurende het begrotingsjaar 1954 in kas heeft. Ook de kaspositie van het Rijk dient dus te worden geschat. Alvorens nader in te gaan op de te verwachten kasontwikkeling in het komende kalenderjaar brengt de Minister van Financiën in herinnering, dat in de Millioenennota 1953 voor de eerste maal een globale schatting is gegeven van de waarschijnlijke ontwikkeling van de kaspositie van het Rijk in samenhang met de gezamenlijke begrotingstransacties, en wel voor de jaren 1952 en 1953. Er werd toen de verwachting uitgesproken, dat in het kalenderjaar 1952 de uit de begroting voortvloeiende kasontvangsten de betalingen uit dien hoofde met ongeveer 125 millioen zouden overtreffen, doch dat voor 1953 rekening moet worden gehouden met een nadelig saldo van betalingen en ontvangsten in de orde van grootte van 700 millioen. De feitelijke ontwikkeling is echter aanmerkelijk gunstiger geweest. In 1952 was er een kasoverschot van 541 millioen gulden en in de eerste helft van 1953 was er een overschot van 89 millioen. De minister van financiën verwacht in de Millioenennota terecht „onder het noodzakelijke voorbehoud van het bestaan van aanzienlijke onzekerheidsmarges", dat het gehele jaar 1953 een kastekort zal opleveren in de grootte van 350 tot 450 millioen en dat dit voor 1954 een kastekort van 800 tot 1100 millioen zal bedragen. De grote kasoverschotten zijn in vorige jaren vooral veroorzaakt door het inhalen van de achterstand bij invordering van achterstallige belastingen. Deze inhaal en invordering heeft de verwachtingen aanzienlijk overtroffen. Bovendien blijkt op geen stukken na te voorspellen wat de omvang der militaire kasuitgaven zal zijn. Ook voor 1954 is er een slag naar geslagen. Daarbij is het ministerie van financiën blijkbaar uitgegaan van de stand van de kapitaalmarkt. Zal het Rijk in 1954 voldoende middelen kunnen aantrekken ter dekking van het geraamde tekort? De te ontvangen tegenwaarde-gelden ad *f* 170 millioen gulden, die in overeenstemming met de Amerikaanse regering ter bestrijding van de kosten van het watersnoodherstel zullen worden aangewend, moeten daarbij in eerste instantie buiten beschouwing blijven, aangezien het beschikbaar komen dezer middelen niet gepaard gaat met het onttrekken van middelen aan het geldverkeer in het komende jaar (hier is sprake van geldschepping). De dekkingsmogelijkheden dienen uiteraard te worden bezien in samenhang met de in 1952 geconstateerde behoeften van de lagere publiekrechtelijke lichamen (exclusief overheidsbedrijven) aan dekkingsmiddelen in de orde van grootte van 800 millioen. De particuliere sector is in het recente verleden in staat geweest eigen kapitaalbehoeften te dekken. Bovendien heeft deze sector, afgezien van de via de levensverzekeringsmaatschappijen en pensioen- en verzekeringsfondsen beschikbaar komende middelen tot ongeveer 800 millioen, de laatste twee jaar aanzienlijke financieringsoverschotten kunnen kweken. In 1952 was de Overheid (het Rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen) dan ook in staat een bedrag van rond 1.5 milliard op de kapitaalmarkt op te nemen. Minister v. d. Kieft verwacht, dat dit ook voor 1954 mogelijk zal zijn. Het Rijk zal dan echter niet meer mogen opnemen dan 700 tot 800 millioen, omdat de lagere publiekrechtelijke lichamen ongeveer eenzelfde bedrag nodig zullen hebben. Minister van de Kieft heeft de veiligste weg gekozen door het kastekort voor 1954 op zijn gunstigst op 800 millioen te ramen.

En om de Staten-Generaal nog meer onder de indruk te laten komen, vond hij het verstandig erop te wijzen, dat men bij dit bedrag moet optellen de 170 millioen van de tegenwaarde-fondsen plus de 250 millioen van de uitgaven, waarvoor nog geen wettelijke regeling tot stand is gekomen. Van verdere belastingverlagingen wil minister van de Kieft niet meer horen, omdat het financieel plafond is bereikt. Wij kunnen niet zeggen, dat alle becijferingen grote overtuigingskracht bezitten. Pas achteraf zal men kunnen zeggen of de minister van financiën goed heeft geschoten of niet.

Gesprek met Prof. Van Niftrik

Dr J. SCHOUTEN

Door omstandigheden, onafhankelijk van onze wil, kunnen wij eerst thans ingaan op het verdere (o.i. het eigenlijke) antwoord van Prof. Van Niftrik. Zoals wij aan het slot van ons artikel in dit orgaan van 30 Mei 1953 vermeldden, heeft hij een soort politieke belijdenis gegeven, waarin hij zijn „ganse hart" verklaart.

Hij herinnert er aan, dat het de C.H.U., naar haar program van beginselen, niet zozeer te doen is om majoriteit dan wel om autoriteit (het gezag van het Woord Gods), niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel [1]). En zegt daarvan:

> „Dat betekent m.i., dat politiek een zaak is van gehoorzaamheid —, gehoorzaamheid aan het Woord Gods, gehoorzaamheid aan Jezus Christus. Anders gezegd: politiek is trouw aan het beginsel. Maar op deze laatste wijze zèg ik het liever niet, want dat is mij te.... anti-revolutionair! En nu zijn ze waar we wezen moeten: het verschil tussen C.H. en A.R., *zoals ik dat meen te zien*".

Voorzover hierin een tegenstelling tussen de C.H.U. en de A.R.P. wordt geponeerd, veroorloven wij ons op te merken, dat o.i. die tegenstelling niet bestaat. Reeds dikwijls is van onze zijde uitgesproken, dat wij geen enkel principiëel bezwaar hebben tegen dit artikel van het program van beginselen der C.H.U. al is daarmede uiteraard niet gezegd, dat wij met elke zin, welke daaraan zou kunnen worden gehecht, instemmen. Het is ook ons te doen om de door ons beleden beginselen tot erkenning te brengen, om de gelding van het gezag van het Woord Gods, om „de macht van het beginsel", d.w.z. om de aanvaarding en de beleving van het beginsel in het Regeringsbeleid en in de vertegenwoordigende en besturende colleges of organen op publiek terrein. Ook voor ons is politiek een zaak van gehoorzaamheid aan het Woord Gods, gehoorzaamheid aan Jezus Christus. De wezenlijke betekenis van de woorden: „trouw aan het beginsel" is geen andere dan deze: gehoorzaam zijn aan het Woord Gods, aan Jezus Christus. Er is o.i. dan ook geen enkele reden om de beide formuleringen tegenover elkander te stellen, of er een verschil tussen te zien van zodanige aard, dat het een eigen partijformatie rechtvaardigt, dan wel typerend is voor het onderscheid tussen de C.H.U. en de A.R.P. Wij kunnen ons moeilijk voorstellen, dat Prof. Van Niftrik er bezwaar tegen heeft, als wordt gezegd — en dat geschiedt nogal eens —: Wij moeten trouwe Christelijk Historischen zijn, trouw zijn aan het program van beginselen. Wij kunnen het wèl verstaan als hij er meermalen behoefte aan heeft uit te spreken: Laat ons, wanneer wij in deze zin tot trouw opwekken, bedenken, dat dit zeggen wil: gehoorzaam zijn aan het Woord Gods en aan Jezus Christus. Die behoefte hebben ook wij bij verschillende gelegenheden.

Uit de aard van de zaak dient bij het aangeven van de betekenis van het vermelde artikel 7 rekening te worden gehouden met ons staatsbestel. Dit brengt mede, dat de leden van de Gemeenteraden, de Provinciale Staten en de Kamers der Staten-Generaal worden gekozen door de kiezers (voor de Eerste Kamer draagt de verkiezing een zogenaamd getrapt karakter), dat er politieke partijen zijn, dat deze candidaten stellen, en dat elke partij werkzaam is om te werven onder de kiezers, om zoveel als doenlijk is stemmen te winnen voor haar lijst, teneinde een zo groot mogelijk aantal zetels in de raden, staten en kamers te bezetten [2]). Gaat de partij vooruit, dan zijn haar leden en aanhangers verheugd en dankbaar. Het resultaat, wil men, het „succes", is niet doel maar middel. Het doel is: het beleden beginsel tot erkenning, tot „macht" te brengen. Zo is het voor de C.H.U. zo goed als voor onze partij.

Ook wat de organisatie van de partij aangaat is er te dezen aanzien geen verschil. De Christelijk-Historischen zijn voortdurend werkzaam om het aantal kiesverenigingen en leden uit te breiden, om overal waar het even kan aan de verkiezingen deel te nemen door middel van een eigen organisatie ter plaatse, om in een zo groot mogelijk aantal gemeenten met een eigen candidatenlijst uit te komen. Wij veroordelen dit niet, maar constateren het slechts, ten einde duidelijk te maken, dat de toepassing, welke de C.H.U. geeft aan het derde lid van het geciteerde artikel 7, haar, wat de organisatie betreft, niet onderscheidt van onze partij. Men gaat zelfs in Christelijk-Historische kringen met betrekking tot het eigen optreden zo ver, dat velen *op zich zelf* reeds bezwaar hebben tegen samenwerking bij de raadsstembus met de A.R. Uit de besprekingen op de laatstgehouden Chr.-Hist. conferentie is dit, als men de verslagen in de bladen geloven mag — en er schijnt geen reden te zijn dit niet te doen —, nog weer eens duidelijk gebleken.

Ter toelichting van het verschil tussen de C.H. en de A.R. zegt Prof. Van Niftrik verder:

> „Dr Schouten zal wel bespeurd hebben, dat ik in de C.H.U. een lijn van denken probeer voort te zetten, die aangegeven kan worden met de namen Da Costa, Mr J. J. C. van Brugghen, Beets, Hoedemaker, Kohlbrugge. Ik weet wel, dat deze opsomming op sommigen een wonderlijke indruk zal maken: welke enorme theologische verschillen worden hier aangeduid! Nochtans is hier een duidelijke lijn van nationaal denken, waarbij het niet gaat om het Christelijke volksdeel en deszelfs macht, maar om de eenheid der natie, gezien in het licht van het Verbond en de trouw Gods. In het program van beginselen der C.H.U. is mij vooral art. 8 dierbaar, het verzet tegen de principiële antithese".

De hierin aangewezen lijn van denken is meermalen aan de genoemde namen verbonden, hetzij aan alle, dan wel aan een deel daarvan. Daarom heeft de opsomming op ons geen verrassende indruk gemaakt, al is er in enige opzichten wel iets wonderlijks in. Wij kunnen er niet aan denken in dit orgaan de zin van het werk der vijf genoemde mannen te gaan bespreken, en na te gaan de overeenkomst en het verschil tussen hun inzichten. Wij achten ons, eerlijk gezegd, daartoe ook niet bevoegd. Wel menen wij ons de opmerking te mogen veroorloven, dat de verschillen tussen deze mannen niet uitsluitend van theologische aard waren, maar dat daarop ook niet-theologische stromingen en opvattingen, o.a. staatkundige, van invloed zijn geweest. Wij willen verder niet ontkennen, dat er te dezer zake een verschil is tussen Prof. Van Niftrik en ons — dat is naar zijn eigen verklaring niet hetzelfde als tussen de C.H.U. en ons —, hetwelk een nadere studie verdient, waarin dat verschil wordt bepaald, geanalyseerd en tot zijn juiste proporties teruggebracht. Maar wij laten daarop aanstonds volgen, dat die nadere studie geen voorwaarde is voor een toetsing van hetgeen hij uit het verschil afleidt. Hij probeert voort te zetten een „lijn van nationaal denken", waarbij het gaat „om de eenheid der natie", en suggereert als het ware, dat wij een lijn van denken (van nationaal denken?) volgen, waarbij het gaat „om het Christelijke volksdeel en deszelfs macht". Deze afleiding uit het verschil, deze tegenstelling tussen hem en ons wraken wij.

De A.R. richting en de A.R. partij hebben van meet af in het oog gevat de levensbelangen van onze natie. Zij hebben voor haar eenheid, voor de beleving daarvan, en voor de handhaving en ontplooiing van het nationale karakter van ons volk geworsteld. Zij hebben steeds de herleving en versterking van het nationaal besef, het behoud en de verrijking van onze nationale geestelijke erfgoederen bevorderd. Zij hebben zich voortdurend ingezet, niet voor een partijpolitiek, maar voor een nationale politiek. Zeker, zij hebben intensief gewerkt voor de organisatie van het christelijk volksdeel, ten behoeve van zijn bezinning en positieve activiteit, van een waarlijk christelijk leven, maar dit geschiedde in niet mindere mate met het doel dit volksdeel toe te rusten voor zijn taak te midden van onze volksgemeenschap, en voor een bevruchtende arbeid ten bate van ons gehele volk. Wij zouden te uitvoerig worden, indien wij dit aan de hand van de stukken en de feiten gingen aantonen. Daarom volstaan wij nu met een verwijzing naar: *a.* artikel 1 van ons Program van beginselen; *b.* de typering, welke Dr A. Kuyper heeft gegeven van zijn toelichting op dit Program, n.l. dat het zijn oogmerk was geweest een schets van staatsbeleid te bieden, weliswaar gewaarmerkt met de ijk van onze beginselen, maar desniettemin in aard en strekking *nationaal* (zie paragraaf 325 van „Ons Program"); *c.* hetgeen Dr H. Colijn heeft geschreven over „De Anti-revolutionaire partij een nationale partij" (zie „Schrift en Historie", Gedenkboek bij het vijftigjarig bestaan der georganiseerde Anti-revolutionaire Partij, bladz. 18 e.v.); *d.* de nationale betekenis, welke aan de arbeid van Dr Kuyper en Dr Colijn moet worden toegekend, ook naar het oordeel van politieke tegenstanders.

Dit alles kan aan Prof. Van Niftrik niet zijn ontgaan, maar op grond waarvan maakt hij dan de door ons geciteerde tegenstelling? Men kan van gevoelen zijn, dat er door onze partij en haar mannen ernstige fouten zijn gemaakt, dat er eenzijdigheden zijn ontstaan en gehandhaafd, dat er belangrijke bezwaren zijn tegen de door ons beleden beginselen en onze practische politiek; men kan, als men dit gevoelen is toegedaan en het nodig acht, scherpe critiek op de anti-revolutionairen uitoefenen, maar men kan, lettende op het door en voor onze partij gestelde en verrichte, niet volhouden, dat zij een lijn trok en volgde, waarbij het ging, niet om het volk, niet om onze natie, maar „om het christelijke volksdeel en deszelfs macht".

De antithese. Vooral artikel 8 van het program van beginselen der C.H.U. is aan Prof. Van Niftrik dierbaar, omdat daarin verzet wordt geboden „tegen de principiële antithese". Dit artikel luidt:

> „1. Aangezien geheel het volk zich aan het gezag van het Woord Gods heeft te onderwerpen, verzet de Christelijk-Historische Unie zich tegen een groepering des volks in twee delen naar godsdienstige onderscheiding.
>
> 2. Daaruit volgt evenwel niet, dat geen rekening moet worden gehouden met het feit, dat hier te lande ten gevolge van de werking der beginselen, door de Franse Revolutie gehuldigd, en door de mede daaruit voortvloeiende loochening van het Goddelijk gezag op staatkundig gebied, het uiteengaan der politieke partijen ten aanzien van de al of niet-erkenning van dat gezag heeft plaats gehad en in de hand is gewerkt".

Hieruit blijkt, dat Prof. Van Niftrik zich alleen beroept op het 1e lid van dit artikel, en geen aandacht schenkt aan het 2e lid, dat te dezer zake toch wel zeer belangrijk is. Omtrent het 1e lid willen wij thans alleen opmerken: *a.* dat de A.R. van heler harte onderschrijven, dat geheel ons volk — en, zo voegen wij er aan toe, de Regering — aan het gezag van het Woord Gods zijn onderworpen, ook al zijn er burgers en Ministers, die dit ontkennen, of althans niet erkenen; *b.* dat de A.R. dientengevolge in de hier bedoelde zin niet „een groepering des volks in twee delen naar godsdienstige onderscheiding" voorstaan; *c.* dat zij geloven, dat God „de these" heeft gegeven, en dat in en door de ongehoorzaamheid aan Hem en Zijn Wet „de antithese" is gesteld; dat door de genade Gods in Jezus Christus geschonken, die antithese hier in beginsel wordt opgeheven voor allen, die aan deze genade in geloof deel hebben; dat er in het leven een tegenstelling openbaar wordt tussen hen, die God dienen, en hen, die Hem niet dienen, en er voorstanders en tegenstanders zijn van een christelijke politiek, zoals ook de C.H.U. nastreeft (hiermede komen wij in de buurt van het 2e lid van artikel 8, dat wij met betrekking tot de antithese zeer belangrijk achten).

Wij zouden wellicht in een gesprek over de antithese verder komen, als Prof. Van Niftrik eens precies aangaf aan de hand van de stukken — immers, te dezen aanzien blijkt telkens van misvattingen en misverstanden — wat z.i. „de antitheseleer" inhoudt, en welke bezwaren hij daartegen op Schriftuurlijke gronden heeft. In 1945 schreven wij in een brochure over „Partijformatie en Partijgroepering" ook over de antithese. Wij zouden gaarne van Prof. Van Niftrik vernemen, wat en waarom dit hem verwerpelijk voorkomt, niet omdat wij dit geschrift op de voorgrond willen plaatsen, maar omdat wij dan waarschijnlijk tot een meer concrete gedachtenwisseling kunnen komen.

Wat Prof. Van Niftrik van de A.R.P. scheidt, is niet alleen de „antitheseleer", maar ook de „beginselentheorie". Hij schrijft daarover:

> „Het gaat ook in de C.H.U. om de macht van het beginsel (art. 7). Dit beginsel heeft echter geen eigen inhoud. Het beginsel is de erkenning, dat het Woord Gods het te zeggen heeft. Dat betekent, dat Jezus Christus het te zeggen heeft. Hij is immers het vleesgeworden Woord Gods.
>
> Mijn politiek beginsel is dus de gehoorzaamheid aan de persóón van Jezus Christus als het vleesgeworden Woord Gods. En dat heeft vèrstrekkende gevolgen.
>
> Men kan het natuurlijk ook ànders stellen. Men kan zeggen: mijn beginsel is gehoorzaamheid aan de Bijbel. Zo zou ik kùnnen spreken. Maar ik doe dat liever niet, omdat men dan de Bijbel zo gauw maakt tot een wetboek, dat ons op de hoogte brengt van allerlei wetmatigheden, waaraan wij te gehoorzamen hebben. Het gevolg is dan, dat onze wetmatigheden in natuur en vooral geschiedenis zich verzelfstandigen tegenóver de persoon van Jezus Christus, zodat men aan de gehoorzaamheid aan Hém niet meer toekomt door de gehoorzaamheid aan allerlei wetmatigheden, terwijl men toch in gemoede meent Hém te dienen. De door ons door middel van de Bijbel in natuur en geschiedenis ontdekte wetmatigheden, getooid met de naam van beginselen, gaan instaan tussen Jezus Christus en ons. Wij denken dan Hém te gehoorzamen en volgen eigenlijk onze politieke lievelingsdenkbeelden, zodat de paradoxale situatie kan ontstaan, dat men door de handhaving van een aantal beginselen (wetmatigheden) ontrouw wordt aan het beginsel: dat we namelijk door alles heen gehoorzaam moeten zijn aan de persoon van Jezus Christus".

Naar aanleiding van deze beschouwing willen wij allereerst verklaren, dat wij het waarderen, dat Prof. Van Niftrik ons waarschuwt tegen de gevaren, welke ons op dit gebied bedreigen, en ook in de werkelijkheid aan de dag treden. Wij zijn bij het formuleren van beginselen, bij het bepalen van de betekenis en bij de beleving daarvan, alle uren in gevaar. Wij kunnen iets tot beginsel verheffen, wat geen beginsel is. Wij kunnen beginselen misbruiken. Wij kunnen er inleggen, wat zij, goed gezien, niet inhouden. Wij kunnen hen verzelfstandigen, losmaken van het geheel, waartoe zij behoren, en van de toestanden en verhoudingen. Wij kunnen er het leven aan ontnemen. De gevaren aan de formulering en de aanwending van beginselen verbonden gelden voor ieder. Zij gelden in het bijzonder voor christenen, omdat dezen er zo mede kunnen omgaan, dat van de levende band tussen de beginselen en God, Zijn Woord en Jezus Christus niet meer blijkt, dat deze band ook niet meer wordt beseft. Wij erkennen dit alles volmondig. En toch zijn beginselen onmisbaar. Voor ons, voor de C.H.U. en voor Prof. Van Niftrik. Ook de C.H.U. heeft haar program van beginselen. Ook Prof. Van Niftrik aanvaardt dat met haar. Hij moge zich zoveel mogelijk willen onthouden van het spreken van beginselen, hij moet dit telkens toch doen. Het blijkt uit zijn stuk. Hij moge dikwijls het woord vermijden, en andere woorden gebruiken, bijv. „lijn", „theorie", „dogma", hij ontkomt daarmede niet aan de zaak. Hij moge, als hij het woord niet kan ontgaan, het liefst in het enkelvoud (beginsel) spreken, maar daarmede komt hij er niet. Art. 7 van het program der C.H.U. bevat de formule „de macht van het beginsel", maar in dit zelfde artikel is ook sprake van „de door haar beleden beginselen". Reeds uit dezen hoofde kan de betekenis van de eerstgenoemde formule niet tot één bepaald beginsel worden beperkt. Bovendien, het program van de Unie bevat op een aantal punten van staatkundige aard haar beginselen, en daarop moeten de woorden „de macht van het beginsel" betrekking hebben. Los hiervan, Prof. Van Niftrik kan niet met het éne door hem vermelde beginsel volstaan. Hij noemt dit zelf een formeel beginsel, een beginsel dat geen eigen inhoud heeft. Hij moet dus verder gaan. Hij kan zich niet beperken tot de uitspraak, dat Gods Woord, dat Jezus Christus het te zeggen hebben. Hij moet aangeven wàt Gods Woord, wàt Jezus Christus ons zeggen, en hòe wij daaraan gehoorzaam hebben te zijn. Daarvan kan hij zich niet onthouden, omdat anders zijn beginsel tot onvruchtbaarheid zou zijn gedoemd. Gaat hij nu daartoe over, dan betreedt hij, zakelijk genomen, het gebied van de beginselen. Wij willen hiermede de gevaren en misbruiken niet wegredeneren of bagatelliseren.

Wij moeten elkander daartegen voortdurend waarschuwen. Ons past, ook op het gebied van de beginselen, schuchterheid in het heilige. Maar dit neemt niet weg, dat het aangeven en beleven van beginselen in gehoorzaamheid aan God en Zijn Woord onze taak is. Die van Prof. Van Niftrik en van ons.

Wij moeten ons hiertoe bepalen. Ons artikel is reeds lang genoeg. Wij erkennen dat er over de beschouwingen van Prof. Van Niftrik veel meer te zeggen is. Wij hebben sterk het gevoel, dat zij achtergronden hebben, waartegen wij haar niet hebben bezien, dat zij nauw verband houden met theologische, wijsgerige en anthropologische (op de kennis van de mens betrekking hebbende) inzichten, waarover wij niet hebben gehandeld. Ook van een bespreking van zijn opmerkingen over „de geschiedenis", over „ideeën" en over „de dienst aan mensen" moeten wij thans afzien. Deze is niet in enkele zinnen saâm te vatten. Wij volstaan nu met de mededeling, dat wij ook daartegen ernstige bezwaren hebben.

Ten slotte. Wij hopen in het vorenstaande een bijdrage tot het gesprek met Prof. Van Niftrik te hebben gegeven, welke niet in de weg staat aan de voortzetting daarvan.

---

1) Artikel 7 van het Program van beginselen der Christ. Hist. Unie (laatstelijk vastgesteld 16 Mei 1951) luidt:
„1. Het doel van de Christelijk-Historische Unie is, de door haar beleden beginselen tot erkenning — niet om de regeermacht in handen van met zekere Christelijke beginselen instemmende personen — te brengen.
2. Het is dus niet zozeer te doen om majoriteit (de meerderheid der kiesgerechtigden) als wel om autoriteit (gezag van het Woord Gods), niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel.
3. Hierop dient, zowel bij de organisatie van de partij als bij de samenwerking met andere partijen in de eerste plaats te worden gelet".

2) In dit verband herinneren wij aan het woord van Groen van Prinsterer: „Bij de **stembus** geldt met onverbiddelijkheid, het alvermogen van het **cijfer**") („Februari 1868", bladz. 31).

DE WATERSTOFBOM
en het Socialisme

Prof Dr Ir H. VAN RIESSEN

Prof. Banning heeft in „Tijd en Taak" *) van 5 Sept. j.l. een artikel „Vuur op de aarde" geschreven, waarin hij de waterstofbom ter sprake brengt en tevens de aandacht vestigt op een passage uit mijn boek: „De maatschappij der toekomst".

Hij is zeer bezorgd over het feit, dat blijkens Malenkow's mededeling de waterstofbom nu in het bezit is van de beide grootmachten. Hij ziet de vernietigingswaanzin voortgaan en hij heeft de neiging de alarmklok te luiden.

Want terwijl onze cultuur op het spel staat, zijn de christenen in ons „gepatenteerd christelijk land met z'n kikkersloten" bezig, zo meent hij, elkaar te bestoken met richtings- en partijstandpunten. Ter illustratie daarvan dient dan het stuk uit mijn boek, waarin ik op het verlies van vrijheid in onze tijd wees en elders het socialisme als een gevaar voor die vrijheid bestreed.

Tegenover dit machteloos geharrewar vanwege partijstandpunten, die zich absoluut stellen, betoogt hij nu, dat wij ons tegen de dreigende catastrophe moeten weren door ons te samen te geven aan Hem, die kwam om vuur op de aarde te werpen.

Prof. Banning heeft kennelijk niet bedoeld, over deze zaak met mij een discussie te openen. Hij volstaat met enkele schampere opmerkingen over mijn opvattingen, en als ik mij niet bedrieg is dat hopeloze geval daarmee voor hem afgedaan.

Voor mij intussen niet. Wat mijn belangstelling b.v. wekt, is, waarom Banning — en vóór hem in hetzelfde blad v. Rhijn en anderen evenzeer — blijk geeft van een geraaktheid, die hem ertoe verleidt mijn beschouwing in plaats van met argumenten met sentimenten tegemoet te treden; en meer nog, waarom hem en zijn vrienden de strekking van mijn betoog ontgaan is.

Maar overigens snijdt Banning hier zo belangrijke kwesties aan, dat wij goed doen ons een ogenblik met hem te confronteren. Wij volgen daarbij Banning's betoog: Hoe staat het met het verlies van vrijheid en het socialisme; wat heeft die kwestie met de waterstofbom te maken; kan Banning's antwoord op het probleem van de waterstofbom ook het onze zijn?

Het verlies van vrijheid en het socialisme

In het citaat, dat Banning aanhaalt, heb ik — in navolging van de bekende Fransman Siegfried — er op gewezen (p. 194), dat het meest typerend voor onze tijd het **verlies** van **vrijheid** is. Als Banning daarop nu reageert door te zeggen, dat voorheen toen die vrijheid bestond, men er over het algemeen geen gebruik van kon maken en zij integendeel misbruikt werd voor kinderarbeid, voor een 16-urige arbeidsdag enz., dan is dat niets nieuws, en het is evenmin terzake. Niemand wenst die toestand terug, maar daarom behoeft men nog geen knieval te doen voor een bestrijding van die euvelen op **kosten** van de vrijheid der mensen. Men kan toch tenminste de vraag stellen of dat onweersprekelijk feit van het verlies van vrije verantwoordelijkheid der mensen onvermijdelijk was en is. Ik althans beantwoord die vraag ontkennend. In mijn boek heb ik gepoogd, het liberalisme en het socialisme afwijzend, de lijnen aan te geven voor een maatschappij waarin de ontplooiing van de vrije verantwoordelijkheid der mensen als scheppingsordinantie en als grondslag voor de cultuur van **beslissende** betekenis is en waarin de **gerechtigheid** betracht wordt. Op die poging zou Banning zijn critisch oog moeten richten, niet op spoken uit het verleden.

Het merkwaardige is nu, dat Banning zelf elders herhaaldelijk blijk geeft oog te hebben voor het verlies van vrijheid en dat hem er vanuit zijn personalisme veel aan gelegen is, de mens verantwoordelijkheid te laten dragen. Daar vinden wij elkaar dus en men kan zijn ironische reactie alleen verstaan, als men bedenkt, dat, terwijl hij bovendien **socialist** wil zijn, naar mijn gevoelen juist dat **socialisme**, in welke uitwerking dan ook, de maatschappelijke ontwikkeling, waarin het verlies van vrijheid ontstond, in dat opzicht nog bevordert.

Zeker, de socialisten stellen thans zelf ook de vraag aan de orde, of het socialisme en de nog vrije verantwoordelijkheid niet op gespannen voet staan. Dat is winst, maar als het socialisme nog iets inhoudt, dan is dat een streven naar zekerheid en welvaart, waarin de **centrale ordening** (en planning) der maatschappij onder **leiding** van de overheid een **beslissende** functie heeft.

Ik meen aangetoond te hebben dat dit leidt tot een ontoelaatbaar verlies van vrijheid, vooral voor de arbeiders, en voorts dat aldus een maatschappelijke ontwikkeling wordt ingeleid, waarin dit verlies geleidelijk groter wordt.

De Atoombom

Dat is de vernietigingswaanzin. Inderdaad; beter is, de zelfvernietigingswaanzin. Zo erg is het daarmee gesteld, zo machteloos drijft de mensheid uiteen in vijandige kampen, terwijl zij weet daardoor vanwege de moderne wapens onze beschaving op het spel te zetten, dat niemand achter mag blijven om dit gevaar te bezweren. En Banning meent dan dat het typisch Nederlands gekibbel van christenen onderling, bv. van mij tegenover christenen onder de socialisten, daarmee in strijd is.

Is het zo juist gesteld? Zeker niet, indien het socialisme, de middelpuntvliedende geestelijke krachten in onze tijd en de waterstofbom zodanig met elkaar samenhangen, dat men om een **vernietiging** door waterstofbommen te bezweren o.a. het **socialisme** dient te bestrijden.

Is Banning niet met mij van oordeel, dat de dreiging van de waterstofbom een teken is van de oordelen, die God ons aangezegd heeft in Zijn Woord; het oordeel, dat de mensheid op de weg der zonde zichzelf en het leven **onmogelijk** zal maken, dat zij zal eindigen bij de zelfvernietiging? En is die zonde niet, dat de mensheid de dienst van God de rug toekeert, dat zij het leven ontwijdt en degradeert tot een troosteloze, vlakke aardse aangelegenheid, die bij gebrek aan perspectieven zonder geestelijke band is en zodoende **ontbonden** wordt in vijandige kampen, ja, in de vijandschap van mens tot mens?

Het verval van het christendom en de verwereldlijking van het leven zijn verschijnselen waarvan de voortgaande ontwikkeling in de laatste eeuwen door nagenoeg ieder die met de geschiedenis bezig is of was, opgemerkt is.

Welnu, dan is het feit, dat de mensheid uiteengedreven wordt, niet de oorzaak maar een gevolg. En dan zullen middelpuntzoekende krachten niet gericht moeten worden op het centrum: de gemeenschap der mensen, maar op God en Zijn dienst. Dan gaat het om het herstel van de **religieuze wijding** van het leven. Daarvan alleen kan overbrugging van diepe kloven tussen mensen en volken verwacht worden.

Hoe staat het nu met het socialisme? Het valt niet te ontkennen, dat dit socialisme wat zijn afkomst betreft in het teken der ontwijding staat. Het moderne socialisme bij ons heeft dat karakter zeker verzacht, maar het is de karakteristieken ervan toch niet kwijt-

*) Het blad van de protestants-christelijken in de P.v.d.A.

geraakt, noch heeft het bewust en wezenlijk gebroken met zijn verleden.

Als dit socialisme de sociale gerechtigheid onder de mensen wil betrachten en zijn aanhangers vrij laat om God te dienen naar Zijn Woord of niet — zo is het, gelet op de herkomst en de huidige situatie van het socialisme, nog te gunstig voorgesteld — dan moet ons antwoord daarop zijn, dat dit socialisme het **belangrijkste negeert,** n.l. dat God **Zijn recht** opeist, dat Hij bovenal en allereerst, geëerd en gevreesd wil worden. Niet alleen is de sociale gerechtigheid in het menselijk vlak niet te vergelijken met het belang van deze dienst van God, zij is ook gedoemd tot mislukking, indien men haar niet uit het verlossend werk van Christus in het kader van die dienst verstaat.

Daarom moet de christen als hij zijn roeping in de wereld verstaat, ook als hij het gebruik van de waterstofbom wil verhinderen, het socialisme bestrijden.

Banning's remedie.

Prof. Banning wil deze overtuiging handhaven: „In de huidige situatie der wereld kunnen richtings- en partijstandpunten, die zich zelf absoluut stellen en die dan „zich zelf willen blijven"..... ons niet meer helpen. Het is en blijft „Gebot der Stunde", heilig gebod in onheilig uur, dat wij **tezamen** ons geven aan Hem, die kwam om vuur op de aarde te werpen."

Wat ik nu zo naief vind, is, dat men anderen een richtings- en partijkeuze aanwrijft, en niet inziet, dat men daartoe zelf een richting en een partij gekozen heeft. Zelfs prof. Banning zal niet willen beweren, dat het socialisme onbegrensd, onbepaald, ongericht en onpartijdig is.

Nu wordt hier verder een absoluut, zichzelf gelijkblijvend partijstandpunt gesteld tegenover het „Gebot der Stunde", een heilig gebod. Voor mijn besef is het eerste een caricatuur en het tweede een „flirtation" met een modebegrip. Voor de christen is slechts Gods Woord absoluut en ik ken geen christenen in christelijke politieke partijen, die niet weten, dat Gods geboden en uit Gods Woord afgeleide beginselen in iedere situatie met betrekking tot haar bijzonderheid opnieuw gepositiveerd moeten worden. Daar is een historische continuïteit en samenhang in, maar nochthans is het standpunt van de christen nieuw voor iedere nieuwe toestand.

Het heilig gebod van het ogenblik wil die nieuwheid tot uitdrukking brengen, maar in dit begrip is genegeerd, dat dit gebod evenzeer oud is, ouder dan de weg naar Rome, bv. zo oud als de tien geboden. Is de sociale gerechtigheid zo'n eis, zo'n „Gebot der Stunde"? Ik dacht, dat het gebod al zeer oud was, hoewel het van mij hier en nu een andere daad vraagt dan het ginds en straks zal vragen.

Maar tenslotte het belangrijkste: Er is nog hoop voor dit atoomtijdperk, als de mensen zich tezamen zullen geven aan Hem, die kwam om vuur op de aarde te werpen. Op dit punt zijn prof. Banning en ik accoord, indien hij tenminste eveneens bedoelt: die kwam om de wereld te redden van zonde en dood, en die haar verlost heeft, ook mij verlost heeft.

De moeilijkheid ontstaat echter bij de vraag, wat onze houding moet zijn, indien de mensen zich **niet** tezamen aan Hem willen geven. Dan kiest Banning deze richting en deze partij dat hij tezamen met hen, die dat **niet** willen, optrekt voor de sociale gerechtigheid op deze aarde. Hoewel hij er niet in berust, dat zijn medestanders het heiligst gebod negeren, wenst hij nochtans met hen tezamen allereerst **socialist** te zijn.

Ik meen echter, dat de christen zich alleen tezamen met hen, die dat belangrijke en heilige gebod **wel** eerbiedigen, mag en kan geven aan zijn Heer en Zaligmaker, mag en kan luisteren naar Gods Woord, mag en kan leven en werken uit die bron, om Gods eer en recht in deze wereld en dan ook de gerechtigheid onder de mensen te zoeken en te betrachten. Al was 't alleen maar, omdat de overigen dat niet wensen.

En in de ontmoeting met hen, die de verschijning van Jezus Christus niet liefhebben, zal de christen, behalve de overweging van de mogelijkheid tot incidentele samenwerking — die t.a.v. ieder mens onder ogen gezien kan en moet worden —, geroepen zijn zo iemand voor het gebod van bekering te plaatsen en hem erop te wijzen, dat zijn idealen schimmen zijn en zijn plannen zullen falen, als en zolang zij niet opkomen uit het verlossend werk van Christus en het stempel en perspectief hebben van de dienst des Heren.

De christen zal, wat de toekomst der beschaving betreft, zijn hoop o.a. op die bekering moeten richten, maar hij zal er niet voorbarig op vooruit mogen grijpen, zoals de christenen in de Partij van de Arbeid doen. Want dan is hij als een mens, die een schip te water laat, waarvan de kiel nog niet gelegd is.

S. KLAUS †

Op 63-jarige, leeftijd ontsliep in zijn Heer en Heiland de heer S. Klaus te Geleen.

Verscheidene jaren was de heer Klaus voorzitter van de kiesvereniging te Lutterade, lid van het Provinciaal Comité, alsmede lid van de Raad van de gemeente Geleen.

De heer Klaus was een personlijkheid van de oude stempel, bezield met een grote liefde voor en trouw aan de Anti-revolutionaire zaak.

Wars van alle luidruchtig vertoon, kenmerkte hij zich door een bezadigd optreden en een weldadig aandoende rust.

Slechts node zal ons Comité deze rustige persoonlijkheid in haar midden missen. Dankbaar gedenken wij zijn werken voor de A.R. zaak in Limburg. Zijn trouw en aanhankelijkheid aan de Anti-revolutionaire Partij blijve ons een lichtend voorbeeld.

Moge de wetenschap, dat hij is overgegaan vanuit het onvolmaakte met zorgen en moeiten beladen aardse leven tot de eeuwige heerlijkheid, zijn vrouw en kinderen een blijvende troost zijn en hen en ons sterken om het gemis, ontstaan door zijn verscheiden, blijmoedig te kunnen dragen.

Namens het Provinciaal Comité van A.R. kiesverenigingen in Limburg,
W. G. VAN GOOL, voorzitter.
G. WOLZAK, secretaris.

De Watersnood en de Wetgeving

C. VAN DEN HEUVEL

Het was een uitzonderlijk zware ramp welke Zuid-West Nederland in de vroege morgen van 1 Februari trof. Men moet bijna 5 eeuwen in de geschiedenis van ons land teruggaan om een ramp te vinden, welke enigermate gelijkt op die van 1 Februari j.l. namelijk de bekende St. Elizabethsvloed. Wat het aantal slachtoffers betreft was deze ramp nog ernstiger, wat betreft de oppervlakte is de Februari-vloed ernstiger.

Het oogmerk van dit artikel is, zoals uit de titel blijkt, uitsluitend enige wetgevende maatregelen te bezien die met het oog op de catastrophe getroffen zijn of zullen worden en het door de Anti-Revolutionaire Partij hieromtrent ingenomen standpunt.

Het zal wel duidelijk zijn wanneer men het lijstje wetten ziet, dat aangenomen werd of nog aanhangig is, dat het niet mogelijk is hier omtrent volledig te zijn. Tevens ziet men hieruit hoe diep deze ramp ingreep in ons volksbestel.
Slechts bij de belangrijkste wetten zal worden stilgestaan en bij deze nog zeer beknopt.

De eerste wet welke in het Staatsblad kwam in verband met de Watersnood, was een ter beveiliging van slachtoffers die schulden hadden en welke zij niet, indien zulks verlangd zou worden, onmiddellijk konden voldoen. Het betreffende wetje bedoelt de rechter bevoegdheid te geven de schuldenaar uitstel van betaling te verlenen.
Voorzover ons bekend is de hulp van de rechter maar weinig ingeroepen.

Dit is geen bewijs voor de overbodigheid van de getroffen maatregel, omdat zeer waarschijnlijk de aanwezigheid van de betreffende mogelijkheid menigeen van een minder conciliante houding tegenover zijn debiteuren deed afzien.
De tweede aangenomen wet, ook vrij kort na de ramp, was verreweg de belangrijkste namelijk de:

Noodwet Dijkherstel

Minister Algera zag zich door de Watersnood voor een groot complex problemen gesteld.
Voor de economische, financiële en sociale gevolgen, alsmede voor de vragen van binnenlands bestuur zijn de Ministers van Financiën, Economische Zaken, Landbouw, Binnenlandse Zaken, Justitie, Wederopbouw en Maatschappelijk Werk de eerst aangewezenen, maar voor het waterstaatkundig deel en dat is bij een watersnood nu eenmaal zeer belangrijk, is de Minister van Waterstaat de eerst verantwoordelijke. Dit is op zichzelf reeds een zeer zware opgaaf, maar is toch ook nog verzwaard door de omstandigheid dat een Minister van Waterstaat ook is Minister van Verkeer met zijn veelvuldige problemen en het verleden van Minister Algera en dus zijn deskundigheid, meer heeft gelegen op het verkeersterrein.
Ondanks dat, menen we dat Minister Algera ook als Minister van Waterstaat een zeer goed beleid voert en van juiste beginselen uitgaat bij zijn waterstaatsbeleid.
Allereerst is ons uit het hart gegrepen de juiste toon die hij weet aan te slaan bij zijn pleidooien voor een behoorlijk dijkherstel.
Geen ogenblik is hij zich te buiten gegaan, wat in de technische wereld zo veelvuldig gebeurt, aan overspannen uitlatingen omtrent zekerheid welke te scheppen zou zijn door dijkherstel.
De mens, in dit geval de Overheid, heeft tot inmiskenbare roeping al wat maar mogelijk is te doen tot verhoging van de veiligheid.
Maar nimmer mag daarbij vergeten worden, en de Minister gaf blijk zulks niet te doen, dat tegenover het geweld der waterkrachten de mens nimmer absolute veiligheid kan garanderen.
De bewoners van de getroffen gebieden zouden gaarne krachtiger verzekeringen hebben gehoord omtrent de te bieden veiligheid, maar terecht heeft Minister Algera dit niet gedaan. Immers dit gaat biven de macht van de mens. Stel al dat men dijken zó hoog en zó stevig zou kunnen maken, dat geen water er over kwam, dan nog heeft men te maken met dijkvallen, waar de mens tot dusver machteloos tegenover staat.

Een tweede opvatting van Minister Algera heeft onze bijzondere instemming.
Tot de ziekten van onze tijd behoort een overdreven hang naar centralisatie. Deze drang is wel is waar vrij onverklaarbaar, gelet op de weinig gelukkige ervaringen, maar niettemin is ze er.
Vooral Departementen hebben de neiging zoveel mogelijk bevoegdheden tot zich te trekken en ook anderen zijn devote aanbidders van de centralisatie. Zodra zich maar een kans

Dijken worden gedicht

De Koningin in gesprek met slachtoffers van de watersnood.

ontwikkelt grijpen ze die aan om van allerlei aan deze centralisatiewoede ten offer te laten vallen.

Het viel dus niet te verwonderen dat de stormvloed-ramp zou worden aangegrepen om onze waterstaatswetgeving grondig te wijzigen. Die Waterstaatswetgeving heeft op vele punten de decentralisatiegedachte als uitgangspunt. Velen vonden de watersnood een pracht gelegenheid dit beginsel nu over boord te werpen en het gehele beleid ten aanzien van waterregelingen centraal bij de Overheid te brengen.

Minister Algera heeft zich, zoals dat op grond van de door hem beleden beginselen mocht worden verwacht, daar resoluut tegenover gesteld.

Het was na de ramp de algemene opvatting dat het dijkherstel vanwege de Rijksoverheid moest worden bekostigd en het was noodzakelijk dat gedurende de hersteltijd het Rijk tijdelijk treedt in de plaats van provinciën en waterschappen, maar geen uur langer dan voor dat herstel nodig is.

In de wet is de vervaltermijn opgenomen 31 December 1954 met daarbij nog de mogelijkheid van vroegere beëindiging.

Natuurlijk behoeft terugkeer tot het normale waterstaatsbeleid niet te betekenen dat alles bij het oude moet blijven.

Het oude richtsnoer:

„Wie water deert, die water keert"

is naar onze mening juist.

Men moet het dijkonderhoud zo kort mogelijk laten bij de naast betrokkenen. Onder goed toezicht moet men de naast betrokkenen de eerste verantwoordelijkheid geven.

Dit beginsel is nog juist. Alleen verbond men daaraan een zeer onjuiste gevolgtrekking, namelijk dat deze naast betrokkenen ook alles moeten betalen.

Dat nu is onjuist voor dijken die een veel breder gebied bestrijken. Daarom is wel wijziging nodig van de bijdrageregeling door andere belanghebbenden dan de naast betrokkenen.

Ook op de vraag wie naast betrokkenen zijn moet waarschijnlijk een ander antwoord gegeven worden dan voorheen.

Met name rijst de vraag of de gemeenten hier niet ingeschakeld behoren te worden omdat het niet alleen gaat om goederen maar zoals bij de ramp van 1 Februari gebleken is om mensen en mensenlevens.

Echter het grondprincipe van onze huidige waterstaatswetgeving behoort ongewijzigd te blijven. Het verheugt ons dat Minister Algera dit gevoelen deelt.

Fiscale tegemoetkomingen

Over deze willen we niet in den brede handelen. De belangrijkste maatregelen op dit punt zijn:

1e dat voor giften ten behoeve van watersnoodslachtoffers voorzover die aan in de wet genoemde instanties zijn afgedragen op een wijze welke de gift bewijst, wordt toegestaan dat deze bedragen van het belastbare inkomen worden afgetrokken.

2e dat verliezen, geleden door de watersnood in 1953, desverkiezend afgetrokken mogen worden van het inkomen over 1952.

Hierdoor zullen practisch alle enigszins belangrijk getroffenen vrij zijn van inkomstenbelasting over 1952.

Beide maatregelen zijn o.i. toe te juichen. De eerste maatregel heeft ongetwijfeld stimulerend gewerkt, met name voor wat de grote giften betreft, op de offervaardigheid. Deze offervaardigheid, die alle verwachtingen heeft overtroffen, is wel één van de machtigste momenten geweest waarin ons volk zich van zijn beste zijde heeft laten zien.

Wanneer we doorgaan met al maar meer verantwoordelijkheden af te nemen van de onderdanen, kon het wel eens zijn dat machtige manifestaties van nationale eenheid, als de inzameling voor de rampslachtoffers er één was, in de toekomst gaan ontbreken.

De herverkavelingswet

Door de watersnoodramp is niet alleen de bodem op ernstige wijze verzilt maar zijn ook verschillende waterlopen vernield.

Voorzover dit geschied is in gebieden waar de verkaveling weinig doelmatig is, ligt de oplossing voor de hand om deze waterlopen nu niet te gaan herstellen in hun oude ondoelmatige vorm, maar tegelijk de grond meer rationeel te verkavelen.

Dit is destijds ook op Walcheren geschied. De wet die voor deze herverkaveling van Walcheren is gemaakt is nu ook toepasselijk verklaard op enkele Zeeuwse gebieden, welke door de laatste stormvloed zijn getroffen. Aanvankelijk waren ook Zuid-Holland en Noord-Brabant hierbij betrokken, maar nadat gebleken was dat de watergangen in die beide provincies niet vernield waren, is er terecht van afgezien, ook deze gebieden in deze noodvoorziening te betrekken.

Tegen de ten aanzien van Schouwen en Duiveland,

Tholen en een stuk van Zuid-Beveland vastgestelde maatregelen hebben we op zichzelf geen bezwaar. Integendeel, we achten ze juist. Helaas zijn ze echter ontsierd, evenals dit trouwens ook met de wet betreffende Walcheren het geval was, door een bepaling welke overbodig is, en wat principieel nog erger is, verder grijpt dan naar onze mening geoorloofd geacht moet worden. De overheid heeft namelijk in dit wetsontwerp opgenomen een bepaling waardoor iemand tegen zijn wens in van zijn land beroofd kan worden.

Bij gewone ruilverkavelingen is het zó dat een complex gronden doelmatiger verkaveld kan worden, maar ieder krijgt zo ongeveer zijn zelfde hoeveelheid land terug. In deze herverkavelingsontwerpen is echter bepaald dat dit recht een betrokkene ontnomen kan worden. Weliswaar is er de belofte dat hem dan ander land zal gegeven worden, maar deze gedwongen bevolkingsverplaatsing is toch een overschrijding van wat als Overheidstaak toelaatbaar is.

Minister Mansholt echter, evenals de grote meerderheid der Kamer, lopen over deze bezwaren heen. Dit is nog te ernstiger omdat heel deze verplaatsingsdwang voor het doel van de Minister overbodig is. Wanneer men grond in de Noord-Oostpolder voor deze watersnoodslachtoffers beschikbaar stelt is elke dwang en zelfs elke drang volkomen overbodig.

We noemden in het begin van ons artikel de belangrijkste wet, die van dijkherstel. Dit is ook zo, wanneer men let op de millioenen met het dijkherstel gemoeid, alsmede met het oog op de veiligheid.

Evenzeer is echter van grote betekenis de wet betreffende de vergoeding van de materiële schade of zoals de Wet heet **Rampschadewet 1953**

Ten aanzien van de rampschade heeft de anti-revolutionaire fractie van de aanvang af zich op het volgende standpunt gesteld: Daar zijn onherstelbare verliezen aan mensenlevens geleden, daar is veel leed en ontbering doorstaan, daar kan niemand iets aan verhelpen. Maar de materiële schade van deze ramp moet gemeenschappelijk gedragen worden en daarom moet voorzover hanteerbare regelingen te maken zijn, volledige schadevergoeding plaats vinden.

Vraagt men naar de rechtsgrond voor dit standpunt, dan is daar geen juridisch-staatsrechtelijk argument voor aan te voeren.

Een formele plicht voor de Overheid om bij rampen helpend op te treden is er niet. Echter daar zijn ook andere plichten dan formele plichten. Tot die andere plichten behoort nu om, bij catastrophale rampen als Zuid-West-Nederland 1 Februari trof, de getroffenen de geleden schade te vergoeden. Althans zo meende de anti-revolutionaire Tweede Kamerfractie de Overheidstaak te moeten zien. De Regering ziet het formeel geheel anders. De Rampschade-wet spreekt van een „bijdrage" welke gegeven wordt aan de rampschade.

Dit is iets geheel anders.

Na de vele besprekingen is wel behouden de uitdrukking „bijdrage" maar toch is een regeling ontworpen welke vrij bevredigend is. Althans op een aantal punten. Wanneer we met enkele woorden de hoofdtrekken van de Rampschadewet willen aangeven, dan doen we dit door vermelding van het volgende: Huisraadschade wordt niet door de Overheid vergoed maar door het Rampenfonds en het Roode Kruis. Hierover is nog al verschil van mening geweest tussen Regering en Kamer.

Uit het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer blijkt dat een zeer groot deel der leden aanvankelijk bezwaar had tegen het aan het Rampenfonds overlaten voor de huisraadvergoeding.

De bezwaren tegen dit zich afzijdig houden waren in hoofdzaak: dat hierdoor geen wettelijk recht voor de getroffene werd geschapen en diensvolgens ook geen beroepsrecht. Voorts dat de gevers van de vele giften iets anders zouden bedoeld hebben. De zaken zijn nu zo gelopen dat de gelden welke het Rampenfonds ontving een zodanige hoogte hebben verkregen dat wel een hoofdtaak voor schadevergoeding aan het Rampenfonds behoort gelaten.

Verder heeft het Rampenfonds toegezegd een onafhankelijk beroepsinstantie te voeren en zijn allerlei mededelingen gedaan over de wijze waarop het Rampenfonds zijn taak wenst uit te voeren. Dit alles heeft de bezwaren wel heel wat verminderd maar geheel weggenomen zijn ze stellig niet.

De Volksvertegenwoordiging staat ten aanzien van dit punt in feite nu ter zijde. Zoals het voorgestelde wetsontwerp nu luidt (in tegenstelling met de andere wetten welke we memoreerden moet de grote Rampschadewet nog behandeld worden) geeft de Staten-Generaal alles uit handen. In tegenstelling met machtigingen welke de Staten-Generaal wel eens verleent en waarbij het recht van interpellatie toch altoos blijft, ontbreekt dit laatste zelfs ook hier in feite.

Intussen is de loop der dingen zo, dat het wel bezwaarlijk zal zijn de huisraadschade alsnog in de wet geregeld te krijgen.

Een tweede niet in de wet opgenomen punt is vergoeding voor bedrijfsschade.

Wie op het standpunt staat, dat de anti-revolutionaire fractie meent te moeten innemen, dat de materiële schade, zo maar enigszins mogelijk vergoed moet worden, kan het niet juist achten de bedrijfsschade onvergoed te laten. Hierbij moet opgemerkt worden dat er in de andere regelingen wel geen directe, maar toch in veel gevallen een indirecte bedrijfsschade vergoeding wordt gegeven.

Dit neemt echter niet weg dat de afwijzing van de bedrijfsschade-vergoeding als zodanig betreurd moet worden.

We houden dit vol, ook al moeten we erkennen dat het vinden van behoorlijk uitvoerbare regelingen uiterst moeilijk is.

Op enkele onderdelen na vinden we voor het overige de hoofdzaken van het Rampschade-ontwerp uitnemend geregeld. Verloren gegaan vee, en voorraden worden volledig naar de waarde van 31 Januari 1953 vergoed.

Voor verloren gegane onroerende goederen behorende tot een bedrijfs- en beroepsuitrusting wordt een vergoeding gegeven overeenkomende met de heraanschaffingswaarde min een afschrijving, verband houdende met de leeftijd maar nooit meer dan 60 pct. Voor de oudste der verloren gegane bedrijfsmiddelen krijgt men dus nog 40 pct. van de nieuw-waarde vergoed en voor bedrijfs- of beroepsinventaris van jongere leeftijd naar evenredigheid meer.

Voor verwoeste huizen en bedrijfspanden krijgt men de nieuwbouwkosten van eenzelfde pand terug met een vermindering van 1 pct. per jaar voor elk jaar dat het gebouw oud is, echter met dien verstande dat nimmer meer dan 40 pct. wordt afgetrokken.

Voor een oud gebouw krijgt men dus in ieder geval 60 pct. van de nieuwbouwkosten (indien men herbouwt). Voor woonhuizen wordt niet meer vergoed dan voor 750 kubieke meter inhoud per woning. Voor herstel van woonhuizen en bedrijfspanden wordt alles tot *f* 1000,— vergoed, van *f* 1000,— tot *f* 3.000,— 75 pct. en boven *f* 3.000,— 60 pct. Geheel juist zijn deze cijfers niet omdat de eerste *f* 1000,— ook voor een grote reparatie geheel wordt vergoed. Ook bij de andere bedragen zijn soortgelijke regelingen geformuleerd. De regelingen voor wederopbouw en herstel zijn voorts met een voor een deel der betrokkenen zeer gunstige bepaling uitgebreid namelijk dat ieder getroffene voor één woonhuis en één bedrijfspand bij nieuwbouw, een verminde-

ring van de maximum afschrijving tot 20%, of wil men het anders zeggen, een verhoging van de minimum vergoeding tot 80 pct. kan krijgen en voor herstel een verhoging tot respectievelijk 90 en 75 pct.

Voor boerderijen komen in de wet geen normen voor. Deze worden nader vastgesteld door de Ministers van Financiën, Wederopbouw en Landbouw.

De ernstige grief, die hiertegen aangevoerd kon worden, vermindert belangrijk door de bepaling dat belanghebbende desverkiezend de regeling voor nieuwbouw van huizen en bedrijfspanden mag kiezen.

Niet geheel duidelijk is de positie van kerken en verenigingsgebouwen en dergelijke. Naar de letter genomen zouden deze ook vallen onder de regeling voor gebouwen, behalve wat de faciliteit betreft omtrent een huis of bedrijfspand. Echter uit de Memorie van Toelichting van het ontwerp zou men kunnen lezen dat dit soort gebouwen onder een afzonderlijke regeling valt (art. 24).

Van geheel andere aard dan de voorgaande regelingen is wat geschiedt met het herstel van de bodem. Ruim 130.000 h.a. is voor een groot deel in ernstige mate verzilt, zodat slechts geringe of in 't geheel geen oogsten worden verkregen. Daar is nu een vorm van herstel gekozen welke twee doeleinden dient namelijk de bodem weer gezond maken en de landbouwers weer enig inkomen geven.

Volgens de landbouw-wetenschap is de snelste vorm van ontzilting de bodem met gewassen bebouwen.

Alle grond die droog kwam moest ingezaaid worden. De boer met zijn personeel doet dit zelf en hij krijgt vergoeding voor het te telen gewas, naar de maatstaf van een normaal gewas. De boer krijgt dus zo ongeveer zijn inkomen van voorheen verminderd met bedrijfswinst die hij voorheen mogelijk had boven de door hem zelf verrichte handenarbeid en zijn beloning als ondernemer. Het weer in orde brengen van de bodem kost het Rijk slechts het verschil tussen normale oogst en de werkelijke opbrengst van het geïnundeerde land.

Dit is uiteraard een aflopend bedrag om na vier of vijf jaar geheel te verdwijnen.

Deze regeling heeft veel aantrekkelijks. Alleen het niet vergoeden van ondernemerswinst zal de financiële positie van Zuid-West Nederland zeer verzwakken. Dit is gevolg van het standpunt der Regering geen bedrijfsschade te vergoeden.

De voorgaande opsomming geeft in ruwe trekken aan hoe de vergoedingsregelingen voor de watersnoodslachtoffers er uitzien indien het ontwerp wordt aangenomen zols het er thans uitziet.

Afgaande op hetgeen in het Voorlopig Verslag is opgemerkt is er generlei rede voor de vrees dat de Volksvertegenwoordiging deze regelingen ongunstiger zal maken. Wel zou men kunnen vermoeden dat op enkele punten nog naar enige verbetering zal worden gestreefd.

Het zal de lezer uit een en ander gebleken zijn dat het algemeen streven van de anti-revolutionaire fractie om de uitgaven zoveel maar enigszins mogelijk is te beperken niet de meest naar voren tredende eigenschap is.

Dit is echter geen afwijking van de lijn der anti-revolutionaire politiek, maar spruit voort uit het in elk opzicht ander karakter dezer uitgaven.

De uitgaven krachtens de Rampschadewet 1953 verschillen in drieërlei opzicht van vrijwel alle andere uitgaven.

1e. zijn het uitgaven voor één keer en dragen dus maar voor een fractie een periodiek karakter (de rente wanneer er voor geleend wordt);

2e. betreft het hier schade die geleden is en hersteld **moet** worden, door wie ook;

3e. dat de door een watersnood aangerichte schade voor een zo beperkt terrein catastrophale gevolgen heeft dat zonder voldoende vergoedingen een gehele streek economisch geruïneerd zou worden.

We volstaan hiermede en spreken de hoop uit dat door gezamenlijke hulp, geboden door het Nederlandse volk, door buitenlandse gevers en door de Nederlandse publieke kassen, het materiële leed vergoed zal blijken te zijn. Voorts dat de energieke wijze waarop de Waterstaatsdienst het dijkherstel aanpakt, spoedig een redelijke mate van veiligheid zal worden verkregen en ten slotte dat God ons voor nieuwe rampen bewaren moge.

uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Cijfertaal

Stilte! De dames en heren studeren. Wanneer dit nummer van ons blad verschijnt, is de begroting voor 1954 aan de openbaarheid prijsgegeven. De Kamerleden hebben de stukken voor zich liggen en trachten daar nu wijs uit te worden.

Trachten. Ja, want voor een deel is dat een hopeloze en uitzichtloze bezigheid. De cijfertaal van de begroting is een soort geheimschrift. Alleen zeer diep ingewijden kunnen dat volledig ontraadselen. Een paar jaar geleden schreef iemand, die toch heus van goede departementale huize was, ergens een artikel naar aanleiding van de begroting. Hij trok daarin uit de cijfers zo treffend juiste conclusies, dat de topleiders van het bewuste departement onmiddellijk concludeerden: „Hij moet met enigen onzer kalveren geploegd hebben; anders had hij onze cijferraadsels nooit kunnen oplossen".

Dat ook in dit geval met een ezelskinnebak enige rake slagen uitgedeeld werden, doet niet terzake. Het gaat er maar om, dat de departementen ook in boekdelen vol cijfers toch nog niet al hun geheimenissen bloot leggen. Die geheimen zitten er wel in, maar achter barricades van cijfers, waar de kamerleden doorheen moeten breken.

Intussen, helemaal onbegonnen werk is het ook niet. De minister geeft zijn toelichting en vervolgens overstelpen de kamerleden hem met vragen. Zo komt er toch wel uit, welk beleid de minister in grote trekken denkt te voeren. Zo wordt toch aan de hand van de begroting elk jaar dat beleid gewogen.

En dat is nuttig. De mens is een beperkt wezentje, dat een beetje steun nodig heeft. Het leven kent zo zijn perioden, zijn regelmaat. De zakenman leeft van balans tot balans, de schooljongen van rapport tot rapport, de soldaat van verlof tot verlof en het zoogkind van luier tot luier. Die regelmaat, die doet-et-em. Zo is voor de kamer en voor de minister dat periodieke gesprek van belang. De Kamer houdt aan de bewindsman haar wensen nog eens voor en de laatste moet oppassen, dat hij niet teveel treuzelt, want — de kamer kan lastig zijn.

Zo blijft de gang er in.

Vriendelijke lessen

De Kamer heeft thans definitief gekozen voor de nieuwe methode van behandeling der begroting. Deze komt, voor wat de diverse hoofdstukken betreft, niet meer in de afdelingen (het algemene beleid wel). Het zijn de begrotingscommissies, die de schriftelijke voorbereiding verzorgen. Zo geschiedde het eigenlijk al in de practijk; het is ondoenlijk, dat alle leden alle hoofdstukken met enig succes bestuderen. De deskundige commissies doen het voortaan alleen, al mag elk lid de besprekingen van elke commissie bijwonen.

De Kamer heeft een voorstel te verwerken gehad van de socialist van der Goes van Naters en de zijnen, om niet alleen de begroting, maar alle wetsontwerpen op deze wijze voor te bereiden, maar daar wilde de grote meerderheid niet aan. Het ideaal blijft, dat elk lid via het afdelingsonderzoek aan die voorbereiding meedoet en dat niet alles louter een zaakje van de specialisten wordt.

Bij de behandeling van dit voorstel kwam het enkele malen tot een schermutseling tussen professor Romme en de jonge socialistische afgevaardigde Posthumus. Zo'n wijziging van het reglement van orde is in de regel een zaak van ervaren kamerleden; meest zelfs van de fractieleiders. Van de P.v.d.A. nam — naast de voorsteller, die de aangewezen man was om dit voorstel te verdedigen — de nog jonge, maar — wij zeggen het graag vriendelijk — vrijmoedige Ir Posthumus aan het debat deel. Hij kwam daarbij in het vaarwater van prof. Romme, die hem op vaderlijk-vriendelijke wijze enige lessen meegaf. Ieder kent prof. Romme genoeg, om zijn vriendelijkheden op de juiste wijze te waarderen.

Twee jaar geleden — het voorstel is al enige jaren oud — stelden de rapporteurs voor, de behandeling ervan nog wat te laten rusten, in afwachting van zekere rapporten en veranderingen, die binnen afzienbare tijd te verwachten waren. Ir Posthumus kwam daartegen in het geweer. Geen uitstel, maar onverwijld deze wijziging bestuderen en behandelen. Toen sprak prof. Romme: „Misschien kan ik de geachte afgevaardigde over dit uitstel troosten, wanneer ik hem vertel, dat in mijn jonge jaren tijdens mijn politieke leerschool als lid van de Amsterdamse gemeenteraad, de toen reeds zeer grijze (socialist) Wibaut tot mij zeide: jongen, denk er aan, als men een belangrijke zaak in de democratie tot stand wil brengen, dan duurt dat ten minste acht jaren".

Deze zomer kwam nu deze zaak (na drie jaar, dus blijkbaar 3/8 belangrijk) in openbare behandeling. Ir Posthumus hekelde zijn tegenstanders. Er is, zo zei hij, een verschijnsel, dat men bedrijfsblindheid noemt. Wie lang in een bedrijf meegelopen heeft, is daarin vaak zo vastgeroest, dat hij de fouten, die aan het bedrijf kleven, niet meer ziet. Hij loopt in de alledaagse tredmolen en aanvaardt alles als vanzelfsprekend. Dan is het goed, wanneer er eens een jonge kracht van buiten komt, die de ramen open gooit. Dan komt er frisse lucht in de bedompte atmosfeer.

Die jonge kracht was dan Ir Posthumus zelf. Daarom waagde hij het, zich in het debat te mengen, en dat op agressieve wijze. En daarbij botste hij weer tegen prof. Romme op, die opmerkte, dat hij onder het aanhoren van de rede van Ir Posthumus iets in zich had voelen opkomen, dat hem eraan deed denken, dat er ook zoiets moet bestaan als „kamerblindheid", een ziekte, die niet hierin bestaat, dat de ogen geleidelijk geheel dichtgegaan zijn, maar daarin, dat ze nog niet opengegaan zijn.

Ja, prof. Romme kan het vriendelijk zeggen.

P. S. G. tegen K.S.G. en E.D.G.

Het is al wel even geleden — vanwege de vacantietijd. Toen de redactie al rustte, rustte de Kamer niet. Zo ligt er nog wat van de vorige zitting, dat we toch wel willen noemen. Het is belangrijk genoeg.

Daar was bijvoorbeeld het wetsontwerp tot goedkeuring van de E.D.G., de Europese Defensie Gemeenschap.

De inhoud is niet onbekend. Het gaat om de vorming van een Europees leger, waaraan de zes landen, die samen het „kleine Europa" vormen — Duitsland, Frankrijk, Italië en de drie van Benelux — hun bijdrage zullen leveren. Dit Europese leger zal dan op zijn beurt worden ingevoegd in de Noord-Atlantische verdedigingsorganisatie. Dat Europese leger komt onder beheer van een Europees gezagsorgaan, het Commissariaat. Hoezeer ook met allerlei beperkingen en

waarborgen, de defensie komt op bovennationaal vlak te liggen.

Het verdrag is al een jaar geleden gereed gekomen, maar met de goedkeuring in de parlementen van de zes deelnemende landen gaat het niet zo vlot. Dat is wel begrijpelijk. Het is een ingrijpende operatie. In bepaalde landen — Frankrijk met name — moeten heel wat gevoelsoverwegingen opzij gezet worden. Zo is thans Nederland nog pas het eerste land, dat met die goedkeuring een flink stuk gevorderd is: de Tweede Kamer aanvaardde het verdrag.

Wat ons betreft: onder de tegenstemmers bevond zich Prof. Mr P. S. Gerbrandy.

Nu is het zo, dat Prof. Gerbrandy destijds ook bezwaren had tegen de Kolen- en Staalgemeenschap, die nu juist een jaar in werking is. Hij was daar toen tegen op zakelijke gronden; hij meende, dat in het verdrag te weinig rekening gehouden was met de Nederlandse belangen. Maar op zichzelf was hij geen tegenstander, maar zelfs overtuigd voorstander van samenwerking in federale vorm.

Ook het tweede verdrag, dat zulk een federatieve samenwerking beoogt, kon echter de instemming van prof. Gerbrandy niet verwerven. Ook nu moeten er dus zakelijke overwegingen geweest zijn, die de weegschaal naar het „neen" deden doorslaan.

Heel duidelijk spreekt in de rede van prof. Gerbrandy zijn afkeer van een herbewapening van Duitsers. Ook Duitsland zal immers zijn bijdrage leveren, twaalf divisies. Prof. Gerbrandy wil samenwerking in N.A.T.O.-verband, met beperking van de krijgsmacht van de Duitsers door allen tezamen. Dat is z.i. de „natuurlijke" oplossing voor het probleem.

Daarnaast staan andere overwegingen. Wij verliezen ons eigen leger, als wij dat inbrengen in de Defensiegemeenschap. Daarmee tasten wij het nationale karakter van onze staat aan. Nederland heeft historisch een eigen signatuur en past zonder meer niet in het gezelschap van de vijf andere verdragspartners. Dat zou anders zijn, wanneer ook Engeland, Noorwegen, Denemarken en andere landen hadden meegedaan..... Geheel duidelijk is dit niet. In elk geval komt in de rede wel uit, dat naast het meedoen van Duitsland het niet-meedoen van Engeland een drijfveer geweest is.

Hoe dit ook zij, de fractie als geheel zag deze feiten anders liggen. Zij aanvaardde het meedoen van Duitsland aan een Europees leger als noodzakelijk voor de verdediging van Europa (en van Nederland derhalve). En zij achtte het ook onvermijdelijk uit een oogpunt van het economische en politieke herstel, dat onze Oosterburen inderdaad in zo korte jaren te zien gegeven hebben. En met Engeland is de E.D.G. niet alleen via de N.A.T.O. maar ook door andere banden verbonden.

Om de vrijheid

Tenslotte twee verwante zaken, waarvan één in beide Kamers aan de orde kwam, en één slechts in de Tweede Kamer besproken werd. Zij raakten beiden de vrijheid van de mens tegenover de staat, d.w.z. zij raakten een der kernpunten van onze politieke strijd.

In beide kamers kwam aan de orde het wetsontwerp inzake de immunisatie van militairen voor besmettelijke ziekten. Dat wetsontwerp had zijn oorsprong in de pokkenepidemie, die enkele jaren geleden ons land trof. Toen werd de inenting van alle militairen gelast. Bij een debat daarover in de Kamer stelden vooral Dr Bruins Slot de vraag, of de minister daartoe wel de bevoegdheid had. Minister Staf meende van wel; de soldaat staat onder militair bevel. Hem kan bevolen worden, zich aan de vaccinatie te onderwerpen.

Dit ging de Kamer te ver en ook een ingestelde commissie achtte een regeling nodig. Deze is er nu. De minister is nu bevoegd, maar deze bevoegdheid is met beperkingen omgeven. Met gewetensbezwaren zal volledig rekening gehouden moeten worden.

Een kwestie was nog: gewetensbezwaren van wie? Alleen van de militair, meende de minister. Maar voor de minderjarige militair meende Dr Bruins Slot ook met de overtuiging van de ouders te moeten rekenen. Hij kreeg de Kamer aan zijn kant. Zo ging deze zaak in de lijn van ons program, dat in de conscientie van de onderdaan een grens ziet voor de bevoegdheid van de overheid.

Enigermate verwant was het vraagstuk van het verplicht geneeskundig onderzoek voor het huwelijk. Dat kwam aan de orde bij de debatten ter voorbereiding van een nieuw Burgerlijk Wetboek, die thans geregeld in de Tweede Kamer plaats vinden. De P.v.d.A. bleek voorstander van zulk een verplichting. Maar de rest van de Kamer wees haar van de hand.

De overheid zou ook daar te zeer ingrijpen in de persoonlijke vrijheidssfeer van de burger. Waar de grens ligt is niet eens en voor altijd aan te geven. Maar de Nazi-practijk ligt in dit opzicht nog te dichtbij dan dat we niet uiterst terughoudend zouden zijn.

Denk aan Gedeputeerde Staten

Binnen niet al te lange tijd zullen de voorbereidingen ter hand genomen moeten worden voor de candidaatstelling voor de Provinciale Staten. Want in 1954 zullen deze Colleges opnieuw moeten worden samengesteld.

In de speciale vergadering van de Provinciale Staten van Drente welke op 10 Juni j.l. gehouden werd met het oog op het feit, dat 350 jaar geleden het College van Gedeputeerde Staten zijn definitieve vorm kreeg als staatsrechtelijk orgaan met een eigen bestuurlijke functie, heeft de Commissaris der Koningin in de provincie Drente, mr J. Cramer, een rede gehouden, waarin hij enkele opmerkingen maakte, die weliswaar niet nieuw meer zijn, maar die toch bij de candidaatstelling straks wel ter harte genomen mogen worden, ook door de leden van onze A.R. kiesverenigingen.

Hier volgt dan een gedeelte van het verslag van de rede van mr Cramer:

„Spr. releveerde voorts, dat de Colleges van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten nauw zijn verbonden door het feit, dat de Gedeputeerden door en uit de Staten zijn gekomen, een herkomst die een gelukkige kan worden genoemd, omdat het nieuw gekozen lid van het College van Gedeputeerde Staten veelal een aantal jaren als lid der Staten achter de rug heeft en dus weet, wat in de kring der Staten van een goede Gedeputeerde verwacht wordt.

Toch kan het zin hebben, aldus spr., er op te wijzen, dat gezaghebbende stemmen de mogelijkheid hebben bepleit, en nog voorstaan om de keuze van Gedeputeerden ook buiten de kring der Statenleden te doen plaats vinden. Spr. was de mening toegedaan, dat dit niet in overeenstemming zou zijn te brengen met een grondgedachte in ons staatsbestel, dat de bevolking bepaalt uit welke groep executieven van Provincie en Gemeente worden gekozen. Wel wilde spr. er op wijzen, dat het College van Gedeputeerde Staten zijn nog steeds groeiende taak alleen dan zal aankunnen, wanneer de leden door kennis en ervaring opgewassen zijn tegen de problemen, welke hun voorgelegd worden. M.a.w. de politieke partijen zullen haar volle aandacht hebben te besteden aan de samenstelling van de candidatenlijsten. Niet genoeg kan worden beseft, dat bij de samenstelling van candidatenlijsten niet uitsluitend regionale aspecten de doorslag mogen geven. Iedere politieke partij zal zich er vooral van bewust moeten zijn, dat uit de door haar voorgedragen candidaten provinciale bestuurders gekozen moeten kunnen worden."

Tot zover de Commissaris der Koningin in de provincie Drente.

Zullen onze kiesverenigingen met zijn opmerkingen, die juist geacht moeten worden, rekening houden?

Het huidige socialisme in de crisis

Het is een genoegen kennis te nemen van de interessante artikelen, welke het Christelijk Sociaal Orgaan **„Patrimonium"** tweemaal per maand biedt. In het nummer van 3 September j.l. geeft D. W. Ormel een beschouwing over „Het huidige socialisme in de crisis". Daarin schrijft hij o.m.:

> „Het socialisme bevindt zich in een moeilijke en onbehaaglijke positie. De strijd voor de verheffing van de arbeider is met succes bekroond. Een voortgaande herverdeling van het nationale inkomen en vermogen biedt slechts beperkte mogelijkheden. Het zou voor de hand liggen, dat men zich nu met alle kracht zou werpen op de vervulling van het oude ideaal: de socialisatie der productiemiddelen. Maar helaas, de ervaring in Engeland en Frankrijk heeft inmiddels al uitgewezen, dat hiervan niet al te veel heil mag worden verwacht. In het gesprek wordt daarover dan ook practisch niet gehandeld. Het oude ideaal heeft zodanig aan glans ingeboet, dat het geen bezieling meer vermag te wekken.
>
> Het gevolg is, dat men tegenover de vraagstukken van vandaag in feite met lege handen staat. Het is al aarzeling en onzekerheid omtrent de weg, die thans moet worden ingeslagen."

En iets verder lezen we dan:

> „Hoe komt het dan, dat ondanks deze verwarring en onzekerheid de P.v.d.A. met zo gunstige verkiezingsuitslag uit de bus komt?
>
> De zuigkracht dezer partij is stellig niet daaraan te danken, dat zij als vroeger het vuur van de geestdrift en de offerbereidheid weet te ontsteken in de arbeidersharten. Haar aantrekkingskracht moet o.i. daarin worden gezocht, dat vele kiezers het gevoel hebben, dat zij op stoffelijk gebied meer te verwachten hebben van deze partij dan van de confessionele partijen. Zij maakt om zo te zeggen de aantrekkelijkste offerte op materieel gebied, met name ten aanzien van de thans zo zeer gewaardeerde bestaanszekerheid. Deze stemming heerst niet alleen onder de arbeiders, maar begint geleidelijk tot de zelfstandigen door te dringen, die door de leuze van de sociale zekerheid worden aangetrokken. Vandaar het geknabbel aan de confessionele partijen, dat voorshands met de naam „doorbraak" veel te weids betiteld is. Deze verkiezingswinst is dan ook stellig niet te danken aan een eerherstel der geestelijke waarden, doch integendeel aan een belofte aan grote groepen van ons volk, dat zij, indien ze hun stem op de P.v.d.A. uitbrengen, er „beter" van zullen worden. De P.v.d.A. mag vurig hopen, dat zij niet te eniger tijd de volstrekte meerderheid behaalt, want zij zou in grote moeilijkheden geraken, wanneer zij een socialistisch beleid zou moeten voeren.
>
> Dan toch zouden de verschillen en tegenstellingen, die zich nu nog beperken tot een elite, ongetwijfeld het trekken van een vaste lijn onmogelijk maken, dan toch wel zeer ernstig bemoeilijken.
>
> Wanneer men zich over deze situatie zou willen verheugen, dan zij dit toch slechts een verheugen met beving. Het gevaar is n.l. niet denkbeeldig, dat een massa, die geen idealen meer heeft en geen geestdrift meer kent, gehoor geeft aan het gefluit van de eerste de beste ideologische vogelaar. Tenzij — wat even erg is — de belangstelling dezer massa zich beperkt tot brood en spelen, zodat zij geen politieke aspiraties meer kent.
>
> Verheugen met beving — want de verwarring en onzekerheid waarvan wij gewaagden, beperken zich niet tot de P.v.d.A. Ook bij andere partijen is er een gemis aan perspectief en een tekort aan vastheid van lijn. Het strekt de P.v.d.A. allerminst tot schande, dat zij de vensters van haar huis niet gesloten houdt, doch ook anderen daarin een kijkje gunt, al valt er op de huishouding wel iets aan te merken."

Stimuleren verkiezingen publieke zaak?

Het maandblad **„Anti-Revolutionaire Staatkunde"** wordt helaas nog maar al te weinig gelezen. En toch wordt daarin regelmatig belangrijke voorlichting gegeven. In het Juli/Augustus-nummer werd door dr E. Diemer in het als „Buitenlands Overzicht" betitelde Binnenlandse Overzicht o.m. geschreven:

> „Verkiezingen kunnen een middel zijn om de belangstelling voor de publieke zaak te stimuleren. Dat is in onze dagen, die immers voor wat betreft de belangstelling veelszins een depressie vertonen, geen weelde. Daarom is het begrijpelijk, dat er hier en daar protest rees tegen het voornemen der Regering, te bevorderen dat voortaan verkiezingen voor raden en Staten in hetzelfde jaar zullen worden gehouden. Dat betekent inderdaad een vereenvoudiging in het systeem. Maar is het geen vereenvoudiging, die tegelijkertijd een verarming inhoudt? Zo toch krijgt de burger een kans minder om van zijn politieke belangstelling ook in het stemhokje te doen blijken."

Socialistische voorlichting over dr A. Kuyper

De socialistische pers doet regelmatig aan voorlichting van „het zwoegend volk". In **„Het Vrije Volk"** verschijnt daarom regelmatig een „Vrije Volk Encyclopaedie". In het nummer van 7 September j.l. werd daarin geschreven over dr A. Kuyper. We lezen dan:

> „De rechtse partijen, optredende als coalitie, behaalden in 1901 de meerderheid en van 1901 tot 1905 was dr Kuyper minister-president en Minister van Binnenlandse Zaken. Misschien is de verkiezingsstrijd in Nederland nooit feller geweest dan in 1905, toen het Kuyper-ministerie ten val werd gebracht, stellig ook als gevolg van zijn wraakzuchtig optreden bij de spoorwegstaking van 1903.
>
> Het kabinet van 1901 tot 1905 had overigens weinig van belang tot stand gebracht. Vooral de kerkelijke

arbeiders, die op sociaal gebied grote verwachtingen hadden gekoesterd, werden teleurgesteld. Toen in 1908 na de val van het vrijzinnig kabinet-De Meester, een nieuwe kerkelijke regering optrad, kreeg dr Kuyper er dan ook geen zitting in. De „lintjes-affaire" van 1909 maakte een definitief einde aan zijn politieke carrière."

Een einde aan zijn politieke carrière? Dr Kuyper bleef hoofdredacteur van „De Standaard" tot December 1919, bleef voorzitter van het Centraal Comité tot Maart 1920, was, zoals het socialistische orgaan zelf trouwens nog mededeelt, van 1908 tot 1912 lid van de Tweede Kamer en van 1913 tot 1920 lid van de Eerste Kamer.

„Al geesteslicht, al wetensmacht zij aan het zwoegend volk gegeven". Dat is het motto, waaronder de socialistische Encyclopaedie wordt uitgegeven. Maar het is me het „licht" wel, dat hier ontstoken wordt!.

„Ontijdige" en „misleidende" oproep

De Partij van de Arbeid is een actieve partij, maar de middelen, welke zij gebruikt om die activiteit naar buiten te tonen, kunnen niet altijd de toets der critiek doorstaan. De „Oproep", die zij enkele dagen voor het uitspreken van de Troonrede heeft gepubliceerd, heeft dan ook nogal wat stof doen opwaaien".

Onder de titel „Ontijdig en misleidend" schrijft „De Maasbode" daarover o.m.:

„De P.v.d.A. heeft de Troonrede eens danig de loef proberen af te steken, door zelf alvast aan te kondigen wat daarin wel of niet haar goedkeuring zal kunnen wegdragen. Overhaasting buiten het voorgeschreven staatsrechtelijk verband om is blijkbaar een typisch socialistisch verschijnsel aan het worden. Socialistische ministers hebben destijds het initiatief genomen om op Partijcongressen en fractie-bijeenkomsten hun plannen te ontvouwen, een socialistisch blad kwam met brokjes millioenennota aandragen en nu gaat de socialistische partij zelf de kroon op het werk der staatsrechtelijke afbraak plaatsen door alvast de critiek te formuleren, die straks de Troonrede tegenover zich kan vinden."

„Misleidend" acht het blad de oproep, omdat de conclusie gesuggereerd wordt, dat het de confessionele partijen zijn die naar de vooroorlogse inkomensverdeling terug willen. En het blad besluit:

„Demagogie is blijkbaar soms de kunst om voor te blijven op de waarheid."

„Niet fijn gekozen" noemt „De Rotterdammer" het tijdstip, waarop de oproep werd gedaan. En waarom was de P.v.d.A. er zo vroeg bij? Er moet toch een reden voor zijn.

„Kan het zijn, dat de reden de volgende was? In Den Haag werkt, naar wij mogen veronderstellen, deze week het kabinet aan de voorbereiding van de Troonrede. In dat kabinet zitten vogels van onderscheidene politieke pluimage. Minister-president is een socialist. Heeft het bestuur van de P.v.d.A. nu misschien deze haar verklaring niet alleen bedoeld voor het volk, maar minstens evenzeer voor het kabinet en voor „haar" ministers daarin?

Dan betekent dat, dat het bestuur van de P.v.d.A. met deze verklaring zowel het kabinet in zijn geheel als de socialistische ministers daarin in het bijzonder onder druk heeft willen zetten. De ministers weten nu zowat, wat hun partij van hen verwacht."

Het „Algemeen Handelsblad" spreekt van een „Voortijdig V.V." en merkt o.m. op:

„Het lijkt ons niet bijzonder hoffelijk tegenover Kroon en Regering om alvast te gaan redetwisten over een werkplan voordat de regering nog gelegenheid heeft gehad haar program voor het komende jaar uiteen te zetten. Maar het is ook wat buitennissig, dat het bestuur van een politieke partij, kennelijk uit propagandistische overwegingen, feitelijk reeds een soort van voortijdig Voorlopig Verslag opstelt en publiceert. Het treedt hierbij niet alleen op het terrein wat des Parlements is, maar ook in de verantwoordelijkheid van de leden van de socialistische Kamerclub. Waar zou het heengaan wanneer de slechts tegenover hun leden verantwoordelijke besturen van politieke partijen gedurende de parlementaire perioden feitelijk het regeringsbeleid gingen voorschrijven? Het is waar, dat men aan socialistische zijde wel vaker zich niet voldoende duidelijk de goede spelregels van de parlementaire democratie voor ogen houdt en in pers en radio deze regels veronachtzaamd, maar met deze „verklaring" gaat het bestuur van de P.v.d.A. toch wel te ver op een pad, dat kan leiden tot een aantasting van de zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van het Parlement."

Het liberale orgaan gaat dan nog nader in op de inhoud van de „oproep" van de P.v.d.A. en besluit:

„Wij kunnen instemmen met de indirecte oproep tot samenwerking tussen de onderscheidene groepen, maar deze verklaring, die op een lager peil staat dan een laatste strooibiljet voor de verkiezingen, zal de samenwerking eerder bemoeilijken dan bevorderen."

Wie sprak van „onbehoorlijk"?

Er is in de pers heel wat te doen geweest over het bericht in „Het Vrije Volk" van enkele weken geleden, „waarin werd medegedeeld wat men in grote lijnen van de komende begroting kan verwachten".

De redactie van het blad heeft later ontkend, dat zij geheime stukken, of mededelingen die haar als geheim zouden zijn toevertrouwd, zou hebben gebruikt. De redacteur, die het stuk heeft geschreven, heeft zijn wetenschap geput uit openbare stukken, zo wordt betoogd. En het schrijft dan heel verontwaardigd:

„De onbehoorlijkheid kan dan ook alleen maar zitten in het tijdstip, waarop wij het nieuws, dat wij op normale wijze, door zorgvuldige raadpleging en combinatie van vele reeds algemeen bekende gegevens hebben verkregen, hebben gepubliceerd. Niet voor niets hebben wij in ons bericht van de „thans bekende cijfers" gesproken. Wanneer men dus de „onbehoorlijkheid" wil staande houden, moet men aantonen, dat wij met het tijdstip van onze publicatie bepaalde belangen hebben geschaad. Tot nu toe heeft geen van onze collega-journalisten, die het „onbehoorlijk" hebben overgenomen, deze moeite genomen."

Dat klinkt heel fier. Maar waarom verwacht „Het Vrije Volk" van collega-journalisten, dat zij zullen aantonen, dat de publicatie „onbehoorlijk" was?

Het was de socialistische Minister van Financiën, de heer J. van de Kieft, die het woord „onbehoorlijk" het eerst heeft gebruikt. Laat de redactie hem vragen te verklaren, waarom er in dit geval van „onbehoorlijk" moest worden gesproken. Want hij kan het juist zo heel goed weten.

Adenauer's zege:

HET SUCCES

Twee

17 Juni en

Hoe vreemd het misschien op het eerste oog moge blijken, dit is een groot voordeel voor de Duitsers geworden. Voor het tweederde deel der Duitsers aan deze zijde van de gapende kloof, die midden door Europa loopt. En, vergissen wij ons niet, dan zal, na veel lijden en druk, dit in de toekomst ook voor het aan de overzijde van de kloof wonende deel het geval worden.

Want — en hierdoor werd de na-oorlogse toekomst van Duitsland bepaald — Duitsland werd tengevolge van de bittere vete tussen het Westen en het Oosten al spoedig het voorwerp van naijver tussen beide partijen. De Duitsers hebben van de koude oorlog enorm geprofiteerd. Geldt dit voorlopig uitsluitend het Westerse tweederde deel, ongetwijfeld zal de herworven kracht van de West-Duitse Bondsrepubliek te eniger tijd ook het Oostelijke deel optrekken. Het was heus niet zinledig toen kanselier Adenauer na de zesde September sprak van de bevrijding van achttien millioen Duitsers, al zal hij hier niet aan geweld van wapens direct hebben gedacht. Er zijn ook andere krachten, die bepalend voor de toekomst werken.

„WEST-DUITSLAND is aan de voogdij ontgroeid".

„De West-Duitsers hebben geleerd en politieke rijpheid bereikt".

„De 6e September, een grote zege voor het Westen".

In deze drie uitspraken, drie willekeurig uit de vloed van commentaar op de uitslag der West-Duitse Bondsdagverkiezingen opgediepte commentaren, is het kort begrip van de jongste Duitse stembus vervat.

Anders gezegd: acht jaar na de tweede wereldoorlog en na de Duitse ineenstorting is West-Duitsland weer een zeer belangrijke factor geworden, die met overtuiging zijn plaats heeft ingenomen in de Westerse gelederen.

De buitenlands-politieke betekenis van West-Duitsland is een directe reflex van de binnenlands-politieke oriëntering.

Deze oriëntering heeft dus allereerst onze aandacht.

Het Duitsland, dat uit puin en chaos weer op de been moest komen, stond aan vele gevaren bloot. De vrees, dat hier voor een reeks van jaren een infectiehaard voor Europa zou blijven liggen, was niet zo misplaatst.

Een in dertig jaren tweemaal verslagen volk, een door een verdorven regiem bedorven nieuwe generatie, een failliete, uitgemergelde staat, een hopeloze staatshuishouding, een vijandige wereld, met een diep wantrouwen jegens dit volk bezield: wat moest daar wel van worden!

Allereerst werd, en bleef het, een gespleten Duitsland.

De koude oorlog

VANAF het ogenblik, dat de Russische demarkatielijn door Duitsland liep, bestond de koude oorlog tussen het Oosten en het Westen.

Vanaf het ogenblik, dat Moskou de hand legde op Duitse geleerden en Washington hun collega's met aantrekkelijke aanbiedingen naar de Verenigde Staten lokte, was de strijd om de Duitser ontbrand.

Deze strijd heeft de Sowjetmacht, die het Westen niet verstaat, op zeer onverstandige wijze gevoerd, zodat zij niet alleen het Westelijke deel van Duitsland afstootte, maar ook het bezette Oosten allerminst wist te winnen.

Deze strijd heeft het Westen, in de meer eigenlijke zin Washington, op een dusdanige wijze gevoerd, dat de zege van Adenauer van de 6e September een Westelijke zege werd. En bovendien werd Oost-Duitsland tot jaloersheid genoopt op de Westelijke broeder, en dus reeds voor het Westen gewonnen. Indien hiervoor nog één stoot nodig was, dan heeft de grootscheepse voedselpakkettenactie die wel gegeven.

Er zijn nu twee symbolen. Twee data.

17 Juni: de opstand in Oost-Berlijn, gevolgd door die in vrijwel geheel Oost-Duitsland: het falliet van Moskou's hoop.

Drs J. KLATTER

VAN HET WESTEN

Symbolen

6 September

6 September: de zege van Adenauer: het succes van de Westelijke politiek.

De ontwikkeling in Oost-Duitsland, als hier niet te zake dienende, blijve verder onbesproken.

Tussen twee klippen door

DE ontwikkeling in West-Duitsland had zeer verschillend kunnen zijn.

Het gevaar, waaraan het land allereerst blootstond, was het extremisme van rechts of van links, die ten slotte eendere oorsprong en doel hebben. Het nazisme had, alle „opvoeding" van het Westen ten spijt, of misschien juist daarom, voort kunnen vreten als een onder de oppervlakte gloeiend vuur. Het communisme had zo gemakkelijk vat kunnen krijgen op het ontwortelde industriële proletariaat, op het leger van de van huis en haard verdrevenen, de het land doorzwalkende millioenen, de van geliefde uniform verstoken frontsoldaten.

Op ondoordacht-rustige wijze zeilde het schip van staat echter tussen beide gevaarlijke klippen door. Bij de aanvang van de bezetting was ongetwijfeld het rode gevaar het grootst; toen het land weer opkwam, en herinnering aan de weerzinwekkende praktijken van het Hitleriaanse tijdvak verflauwden, groeide ongetwijfeld het bruine gevaar. Het feit, dat de uitwijkingen naar links en naar rechts uitbleven, heeft het land stabiliteit geschonken.

Na deze Scylla en Charybdis van het extremisme te hebben ontweken, kon het staatsschip van Bonn verder voornamelijk nog twee koersen varen. De koers van het socialisme, dat na de tweede wereldoorlog in West-Europa zo vele triumfen vierde, en de koers van de Christelijk gerichte democratie, waartoe zich het Rooms-Katholieke en Protestantse deel der bevolking hadden verbonden.

In buitenlands-politieke zin wil het eerste zeggen een grotere gereserveerdheid naar het Westen en een grotere mate van toegevendheid naar het Oosten. Alles in naam van de Duitse eenheid. Daarom geen Europese Defensiegemeenschap, ten minste nog niet, nu deze zo hard nodig is. Daarom praten met Moskou zonder redelijke basis. Deze koers betekent ten strijde gaan met het geweer achterwaarts gericht.

In buitenlands-politieke zin wil het tweede zeggen: één met het Westen, onverbiddelijke afwijzing van communistische penetratie.

Twee rivalen

DEZE waren de twee plausibele mogelijkheden in het naoorlogse West-Duitsland en jarenlang was het een nek-aan-nek-race tussen de twee rivalen. Bij de parlementaire verkiezingen van 1949 bleef de Sozialistische Partei Deutschlands een fractie bij de Christelijke Democratische Partij achter. De socialisten hadden juist de bus gemist. In de volgende jaren maakten zij zich sterk bij de volgende krachtmeting aan de kop te kunnen gaan. Juist daarom ook drongen zij het vorig jaar aan op vervroegde verkiezingen, in de mening, dat het getij hun gunstig was. Zo het dit al is geweest, is het in de loop van dit jaar wel gekenterd. En hierbij heeft Moskou zelf een stevig handje geholpen.

De verkiezingscampagne eindigde derhalve met de gegronde verwachting van een zege voor Adenauer. Dat deze zege overweldigend zou zijn, de kanselier een absolute meerderheid achter zich zou krijgen, zodat geen grondwetsobstakel hem meer zou kunnen hinderen om zijn land aan de Europese Defensie Gemeenschap en de verdere Europese integratie te doen deelnemen, dat had niemand geprofeteerd, niemand kunnen denken. De Engelsen noemen dit een landslide, de Duitsers een Erdrutsch, wij zouden het een grondverschuiving kunnen noemen.

Dit bleek op de 6e September: Adenauer had het vertrouwen gewonnen, en in hem het Westen. Adenauer was de garant, zoals de West-Duitser ook in het Westelijke defensieve genootschap de garante ziet van het behoud der waarden, welke hij zich na de oorlog weer verworven heeft.

Hoe zou het ook anders voor wie de ogen open heeft.

Het Westen heeft de integriteit van het Duitse grondgebied geëerbiedigd, het Oosten heeft Oost-Duitsland gehalveerd.

Het Westen heeft schadevergoedingsaanspraken voor het grootste deel afgeschreven en met name de Ver. Staten hebben West-Duitsland economisch en financieel weer grond onder de voeten gegeven. Het Oosten heeft de zuigpomp gezet op bezet gebied.

Het Westen gaf ruimte voor democratische vrijheid en stimuleerde deze. Het Oosten bracht een verfoeid dwangregiem.

En tenslotte: Duitsland hóórt bij het Westen en is het Oosten vreemd.

Besliste keuze

DIT alles is zo duidelijk geweest voor de West-Duitser, dat hij er geen schijn van onzekerheid over wilde laten bestaan, waaraan hij de voorkeur geeft.

Deze besliste keus heeft de Bondsrepubliek ook behoed voor het dodelijk gevaarlijke moeras van het neutralisme. In een eerder artikel in „Nederlandsche Gedachten" hebben wij reeds gepoogd uiteen te zetten hoe enorm gevaarlijk een neutraal Duitsland d.i. een militaire leegte in Midden-Europa, moet geacht worden. Dit zou toch alle ambitieuze tendenzen naar zich toe zuigen en juist dát bewerken, wat ook degenen, die deze oplossing voorstaan, juist willen vermijden, n.l. oorlogsgevaar, met een in het voordeel gemanoeuvreerd Rusland.

Daarom is het een zo grote zegen, dat mannen als een Heinemann en een Niemöller, Protestanten, die deze oplossing aanprijzen, de kous op de kop hebben gekregen. De neutralistische Gesammtdeutsche Volkspartei kreeg geen teen aan de grond. De samenwerking van de twee Christelijke delen van het Duitse volk in de C.D.U. bleek hecht te zijn.

De luidruchtige tam-tam der neo-nazi's — is het wonder, dat hiervoor een zekere beduchtheid bestond — bleek een voos geluid te zijn. In het perspectief van Duitslands jongste verleden is het van onschatbare waarde, dat het West-Duitse volk hun de rug toekeerde. Bij deze stembus heeft de democratie in West-Duitsland de proef bestaan. Het rode communisme verdween uit het witte Bondshuis in Bonn.

Het Westen in het algemeen, Washington in het bijzonder, mogen tevreden zijn met het succes van het door hen na de

oorlog jegens de overwonnene ingenomen standpunt. Het is het ook. Dit kwam in de persstemmen algemeen tot uiting. Zelfs Parijs moest een waarderend geluid doen horen. Het zal geuit zijn met een spijtig oog op de eigen onderlinge verdeeldheid.

De consequenties

DE consequenties van Adenauer's eclatante zege zijn voor het binnenland, maar niet minder voor het buitenland, van zeer grote betekenis en wijde strekking. Hier wordt ervaren, dat eendracht macht maakt. Bonn wordt de nog meer gewenste partner van Washington. Dit geeft het in het West-Europees concert een toon van gezag. Bonn zal thans rechtstreeks streven naar snelle aansluiting bij het Westerse defensieve systeem, naar verdere Europese integratie.

Is het niet symbolisch, dat van de drie grote federalistische figuren op het Europese vasteland een Schuman en een De Gasperi het veld hebben moeten ruimen, terwijl Adenauer als de enige op het kussen bleef niet alleen, maar zich daar ook steviger nestelde dan ooit? Maar dit wil ook zeggen, dat Bonn door zijn verkiezingen van 6 September een stimulans geworden is voor de Europese eenwording, voor opvoering van de kracht van het Westen. Hoe zou Parijs zich nu langer afzijdig en afkerig kunnen betonen van de E.D.G., hoe zou Pella koud kunnen blijven voor hetgeen zijn voorganger De Gasperi bewoog? Hoe zouden Frankrijk en Italië kreupel blijven met het militaire been, wanneer nu straks in een welvarend Duitsland weer een verdediging opgebouwd wordt. Temeer, daar de politieke en financieel-economische toestand in deze landen het tegendeel is van die van West-Duitsland.

En straks, in Lugano, waar het Westen met het Oosten zou gaan praten. Wat dacht u, zou daar de sterke positie van Adenauer en de herboren kracht van zijn volk geen factor van betekenis zijn? De vraag stellen is haar beantwoorden.

Het blijkt dus, dat de West-Duitsers op 6 September wel geweten hebben, wat zij deden. Het verstandigste deel der natie is er aan bod gekomen en dit deel bleek verrassend groot te zijn. Dit mogen wij in de Duitsers prijzen.

Bij de West-Duitse verkiezingen van 6 September is de toepassing van de nieuwe kieswet een belangrijke factor geweest ter vorming van het beeld van de huidige Bondsdag. Het is een merkwaardig systeem in zijn tendenzen van grote groeperingen en mengeling van districts- en evenredige verkiezingen.

Allereerst wordt hierin bepaald, dat de Bondsdag normaal 484 zetels zal tellen, waarvan de helft toegewezen wordt rechtstreeks aan die candidaten, die in een kieskring de meerderheid der stemmen op zich verenigen. Het andere deel wordt aangewezen door middel van de candidatenlijsten der aan de verkiezingen deelnemende partijen.

Daartoe is het stembiljet, dat iedere kiezer ontvangt, in twee helften verdeeld: aan de ene zijde daarvan staat een lijst met namen; de namen van degenen die in een bepaalde kieskring persoonlijk candidaat zijn gesteld. De kiezer plaatst nu op deze lijst een kruisje achter de naam van de man zijner keuze.

Aan de andere zijde van het biljet staat een lijst met namen van de aan de stembus deelnemende partijen. De kiezer zet ook een kruisje achter de partij, die zijn instemming heeft.

Bij de toewijzing der zetels na de stembusgang wordt alsdan dus allereerst de helft der Kamer vastgesteld door aanwijzing van de 242 candidaten, die in de verschillende districten het hoogste aantal stemmen hebben behaald.

Vervolgens gaat het centrale stembureau de Bondsdag aanvullen door het aantal zetels te berekenen, welke elk der partijen heeft verkregen bij de verkiezing naar evenredigheid. Van dit aantal wordt afgetrokken het aantal zetels, dat elke partij reeds heeft gekregen bij de persoonlijke verkiezing. De rest wordt dan aan het reeds verkregen aantal zetels van de bewuste partij toegevoegd. Hierdoor wordt enerzijds voorkomen, dat een zeer onbillijke samenstelling van de Volksvertegenwoordiging ontstaat, gelijk dit in Engeland en de Ver. Staten zo licht het geval kan zijn, anderzijds behoudt men zo toch ook nog een binding met het kiesdistrict voor de helft der volksvertegenwoordigers.

Voor het — zeldzame — geval, dat blijkt, dat een bepaalde partij meer directe zetels heeft verworven, dan de partijlijst kon bijeenbrengen bij wijze van evenredige verkiezing, is bepaald, dat dan de extra persoonlijke zetels mogen behouden worden. Zo zijn er bij deze verkiezingen drie extra zetels toegewezen, zodat thans de nieuwe Kamer 487 leden telt.

De zetels in de Bondsdag worden Land voor Land toegewezen. In de Bondsdag heeft elk der negen Länder, waaruit de West-Duitse republiek bestaat, een bepaald aantal zetels.

Ter wering van snipperfracties in de Bondsdag is de z.g. 5 %-clausule in de kieswet opgenomen. Deze clausule bepaalt, dat, wil een partij zetels in de Bondsdag verkrijgen, zij ten minste vijf procent van het totale aantal geldige stemmen op zich moet hebben verenigd. De „achterdeur", waardoor een partij toch vertegenwoordiging in het parlement kan verkrijgen, zo deze de 5 % niet haalt, is, dat een der candidaten van de bewuste partij in een kieskring persoonlijk gekozen wordt. Bij deze stembus is gebleken, dat de kieswet perfect werkt ter wering van splinterfracties.

De nieuwe Bondsdag telt nog slechts zes partijen.

Op Eigen Wieken
Deut. 32 ~ Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der Arjos

Aan de slag — Geen pessimist — Goois weekend — Voorstudie — Zuid-Holland: 10 October! — Telegram naar buitenland — Gronings nieuws — A.R.P. vijfenzeventig jaar — Brabant fris aan de start — 120 Gorkummers.

Uitgerust van de vacantie?

Of zijn er Arjosbesturen, die geestelijk nog in Augustus leven? Men zal het wel begrijpen. September is de maand van de activiteit. Dan moet de grote slag geslagen worden om het hele vergaderseizoen te kunnen werken. Is elk Arjosbestuur reeds actief? Wordt iedere Arjos-club nog deze maand bijeen geroepen? Wij willen niet dramatisch zijn, maar dit is beslist noodzakelijk. De ervaring heeft ons geleerd, dat elk jaar opnieuw alle begin moeilijk is. Steeds zijn er enkele clubs, die de levensmoed missen om aan het nieuwe seizoen te beginnen. En zo krijgen we de eerste maanden van dit jaar altijd een achterstand, die slechts geleidelijk kan worden ingehaald. Laat het nu eens anders wezen. Dit is niet slechts een vriendelijk verzoek, maar tevens bittere noodzaak. Wie kennis neemt van de cijfers moet constateren, dat het aantal clubs in het afgelopen jaar kleiner is geworden. Weliswaar is er in tal van streken verblijdend nieuw leven ontstaan, maar dit weegt kennelijk niet op tegen het aantal clubs, dat het bijltje er bij neer heeft gelegd. Dit moet ons tot nadenken stemmen. We zitten in een periode, waarin de oude Arjosgarde ons langzamerhand gaat verlaten. Hebben we genoeg jong bloed, dat de rol van kroonprins kan vervullen? De clubs moeten daaraan denken. Zonder een gezonde doorstroming van de jongere krachten wordt de Arjos een steriel zaakje; een kind met een baard. Hier ligt een taak voor de provinciale verbanden en de districten. En zij zijn het ook die er op moeten letten dat hun organisatie niet verder terugloopt. We weten het wel: iedere provincie geeft haar eigen moeilijkheden. Maar er zijn helaas nog zusters bij, die te wankel op de benen staan. Juist die provincies moeten dit jaar geducht aan de slag.

* * *

Denk nu niet dat we pessimistisch zijn. Wij ontvangen zulke goede tekenen van leven. dat pessimisme wel zeer ondankbaar zou zijn. Zouden we niet blij zijn met een brief uit Koudekerk aan de Rijn, dat daar een club is opgericht. Men heeft daar aanstoot genomen aan ons gezegde, dat Leiden de slaap des gerusten slaapt. En er is een activiteit ontwikkeld, die het beste doet horen. Kijk, zo moet het gaan. Niet alleen maar een aansporing lezen, maar er ook naar handelen. Daar zal de Arjos wel bij varen.

Dat er activiteit in Drenthe is behoeft eigenlijk geen nader betoog. Hollenbeek Brouwer en de zijnen stuurden keurig op 1 September een circulaire aan de clubs. Daarin werden richtlijnen gegeven aan de besturen op tal van punten en tevens werd alvast de provinciale studieconferentie aangekondigd. Zij zal gehouden worden op Zaterdag 19 December in de jeugdherberg „De Hunnenhoek" te Emmen. De referent is dr A. Veerman over het onderwerp „De A.R. partij en de toekomst".

* * *

Het Hilversumse Geuzenvendel heeft zijn jaarlijks weekend weer gehad. Der traditie getrouw, zo zouden we haast zeggen. Een weekend dat een jaarlijks weerkerend feest schijnt te zijn, zowel voor de Gooilanders als voor de Amsterdammers, die heel erg deftig eerst Zaterdagavond laat arriveerden. Zaterdag mocht de Heer Roolvink van het C.N.V. zijn krachten meten met de Arjosleden en 's Zondags was het de burgemeester van Kampen, dr Berghuis, die de moed had te spreken over de begrenzing van de staatstaak. Wij zijn ervan overtuigd, dat dergelijke bijeenkomsten goed zijn voor de activering. Men leert elkaar kennen en men doet frisse kracht op voor de rest van het jaar. Geen wonder, dat voorzitter C. Vermaet tevreden was. Waar activiteit is moet men wel tevreden zijn.

* * *

Twee en drie October gaan we onze landelijke studieconferentie houden. Het referaat van Prof. Zuidema wordt gedrukt en aan alle deelnemers rondgestuurd. Deze landelijke studieconferentie is eigenlijk een kadervergadering. De deelnemers verplichten zich om hun verkregen wetenschap verder uit te dragen. Wij vragen daarom: maak voor deze conferentie eens uitvoerige voorstudie. Dan praten we niet zomaar over hetgeen we horen. maar dan komen we beslagen ten ijs. Doen we dit, dan is het succes van de conferentie bij voorbaat gegarandeerd. En de Provinciale Verbanden vragen wij: stuur s.v.p. zo spoedig mogelijk de namen der deelnemers in. Nog een paar zijn er in gebreke gebleven. Met een beetje medewerking is ons secretariaat reeds veel gebaat.

* * *

Zuid-Holland is een Arjos-provincie, die er wezen mag. Dat is in het algemeen niet te danken aan de medewerking van de Kamerkieskringcentrales. Weliswaar valt er enige verbetering te bespeuren, maar vele voormannen in de Zuid-Hollandse a.r. partij kunnen een voorbeeld nemen aan de Heer Jansen Maneschijn, die met zijn bestuur steeds bereid is de jonge garde te helpen. Maar goed, ondanks alle problemen werkt men in Zuid-Holland rustig door. En op 10 October a.s. hoopt men de jaarlijkse toogdag te houden in „De Binnen-

haven" te Naaldwijk. Dat moet een feest worden, waar alle Arjosleden in Zuid-Holland — dat zijn er bijna duizend! — elkander ontmoeten. Niet alleen in de vergaderzaal, maar hopelijk ook in de druivenkas. Zal men in Naaldwijk vergaderen en Westlands roem niet proeven? Zou dat van de gasten niet te onbeleefd zijn? Daarom moet in Naaldwijk wel het nuttige met het aangename worden verenigd. En verder houdt Zuid-Holland op diezelfde datum haar huishoudelijke vergadering. Deze zal 's ochtends plaatsvinden. Wat in vele andere provincies gewoon is, is voor Zuid-Holland een experiment. De ervaring heeft geleerd, dat huishoudelijke vergaderingen altijd in de verdrukking plegen te komen. Dat is jammer. Vooral in een zo grote provincie, met ruim zeventig clubs. Dan moet er tijd zijn voor organisatorische vraagstukken. Vandaar het experiment in de morgenuren. Is het nodig dat we alle Arjosleden in Zuid-Holland oproepen om deze vergadering bij te wonen? De ijverige secretaresse heeft de nodige circulaires reeds verstuurd. Geef daar nu eens gevolg aan. En van de districtsbesturen wordt ook een bijzondere activiteit verwacht: zij moeten de reis naar Naaldwijk organiseren. De zaal is groot, maar laat haar te klein zijn. Heus, men zal er geen spijt van hebben. Wat we precies in Zuid-Holland gaan doen, zullen we in de volgende Vaart vermelden. Dat houdt de spanning er nog een beetje in.

* * *

De betrekkingen tussen de Junge Union Deutschland — de jeugdorganisatie der C.D.U. — en de Arjos worden steeds beter. Dat is gebleken tijdens de conferentie, die we in Den Haag hebben gehad. En ook toen onze nationale secretaris de laatste weken voor de verkiezingen in Duitsland was. De Junge Union is een machtige organisatie, met machtig veel geld. Zij is in staat geweest om een eigen verkiezingscampagne ten bate van de C.D.U. te voeren. En zij heeft dat op voortreffelijke wijze gedaan. Eigen brochures, eigen raambiljetten, een eigen documentatiedienst en een eigen sprekersorganisatie. Zo kan men iets doen. En nu gaan zij waarschijnlijk een goed verzorgd weekblad uitgeven.

Als bescheiden Arjosman wordt men stil als men dit allemaal hoort. En onze secretaris heeft ons verzekerd, dat hij met stomheid geslagen al deze werkzaamheden heeft aanschouwd. De Junge Union is de enige politieke jeugdorganisatie in Duitsland geweest, die een verkiezingscampagne heeft gevoerd. De C.D.U. heeft flink gewonnen. Daar kunnen we allemaal blij mee zijn. Dit is mede te danken aan de grote opkomst. Vooral van de jeugd, die niet apathisch is gebleken. Dat is voor een deel ook te danken aan het werk van de Junge Union. En daarom heeft de Arjos — toen de uitslag bekend werd — een telegram gestuurd naar de Junge Union om haar te feliciteren met de C.D.U.-verkiezingsoverwinning. Een novum in ons bestaan. Maar een nieuwigheid die waard is om traditie te worden.....

* * *

De „Vaart der Arjos" is met vacantie geweest. Want de Arjos was ook met vacantie. Dat dachten we tenminste. Maar aan de post die we binnen gekregen hebben merkten we pas, dat vacantie ook in de politiek der jongeren maar een betrekkelijk begrip is. Op tal van plaatsen zijn deze zomer vergaderingen gehouden, die klonken als een klok. Nu moeten al die berichtgevers niet boos worden als we hun vergaderingen niet meer vermelden. In het laatste nummer van Nederlandsche Gedachten was natuurlijk geen plaats voor de Vaart der Arjos. En om nu eind September nog te gaan schrijven over vergaderingen, die in Juni en Juli zijn gehouden, zou in strijd zijn met de actualiteit, die we in deze rubriek altijd in acht hebben genomen. Maar dat betekent niet, dat we 125 man op een districtsvergadering in het district „Hunsingo" geen prestatie vinden. Deze vergaderingen blijken aan een behoefte te voldoen. De vaartschrijver is onder de indruk van het enthousiaste verslag. Wie weet of hij komt volgende keer zelf eens kijken.....

Ja, en verder hebben we dan nog de Arjos-meeting op Schiermonnikoog. Wij hebben slechts een verslag uit de onvolprezen Nieuwe Provinciale Groninger Courant van de onvolprezen Van Ruller. „Striemende regenbuien bedierven de stemming niet", zo luidde de kop. Het weer was dus slecht en de sprekers waren goed. Daar kwam het op neer. Vierhonderd Groninger jongens en meisjes en een aantal uit Drente hebben in ieder geval een goede dag gehad. Zo goed, dat ook voor Groningen een tocht naar de eilanden een vast jaarlijks programmapunt zal zijn.

* * *

Men kan niet zeggen, dat het landelijk bestuur lastig is. Het laat iedere club volkomen de vrijheid, welke onderwerpen zij wil bestuderen en hoe zij de vergaderingen wil inrichten. Maar ditmaal willen we toch een dringend beroep op alle clubs doen. In April bestaat onze partij 75 jaar. Wij zouden geen rechtgeaarde anti-revolutionairen zijn om deze vierdag niet te vieren. Een uitgebreid programma staat op stapel, dat wij niet durven te verklappen, daar we er niets mee te maken hebben. Maar dat de partij binnenkort 75 jaar bestaat zal iedereen gewaar worden. Dat is duidelijk. Ook op de Arjosleden zal een beroep gedaan worden, om deze eerbiedwaardige datum tot een feest te maken. Oud en jong zullen aan de slag moeten. Maar we hebben nog een ander dringend verzoek aan al onze clubbesturen. Zet dit verenigingsjaar nu eens in het teken van het 75-jarig bestaan. Behandel op de club de geschiedenis van de partij. Wij bedoelen niet, dat dit onderwerp op één avond, in één inleiding, afgedaan moet worden. Neen, neem eens bepaalde onderwerpen, die typisch zijn voor onze partij. En begin dan eens in het verleden en eindig met het heden. Dat is de methode om de geschiedenis van onze partij te bestuderen. Dus geen inleiding met op ieder velletje een apart onderwerp. Laat het komende Arjos studieseizoen in het teken staan van dit feest. Dan bieden we de partij het mooiste cadeau aan, wat maar te denken is. Want wie zich in deze geschiedenis verdiept, krijgt automatisch de liefde voor de partij. En wie deze liefde heeft, wordt automatisch een actief medewerker. Vele clubs hebben misschien reeds een rooster vastgesteld. Voor het geval dat zij geen rekening hebben gehouden met het 75-jarig bestaan, dan vragen wij: verander het rooster maar. Waar een wil is, is ook een weg. Dus op alle Arjosclubs gaat men aandacht aan dit feest schenken. Afgesproken?

* * *

Als we ons niet vergissen, is in Brabant nieuw leven aan het ontluiken. Het bestuur van het Provinciaal Verband is met frisse krachten versterkt en is het nieuwe seizoen fors begonnen met twee propaganda-meetings. De eerste ervan, in Nieuwendijk had plaats op 9 September. Die beschaamde de verwachtingen niet. 350 mensen waren er wel. Jong en oud, van zeven tot zeventig, maar het gros toch van Arjosleeftijd. Een pittige vergadering, met vaart erin.

Nu. 't was ook wel nodig. Het aantal clubs is teruggelopen tot vijf. Zou daar niet een één voor kunnen komen? We wachten in elk geval nu op de nieuwe clubs. Nieuwe clubs op oude plaatsen, want er zijn verscheiden plaatsen, daar in het Land van Altena en in de Noord-Westhoek, die op een Arjosverleden kunnen bogen. Ze willen best, de jonge mensen. Maar ze moeten over de drempel heen geholpen worden. Zet ze d'r maar aan.

GHENOEGLYCK ENDE SCHOON TAFEREEL

J. W. OOMS

Sijnde een beschrijvinghe van 't vertoogh op 't Vlielandt

Daer was seer veel volcks opter been ghecomen van 't jonghe goedt uyt Frieslandt, doe op 1 July de ARJOS naer 't overzeesch ghebiedtsdeel Vlielandt uytvoer tot een vertoogh van 't jonghe polithiecke bloedt in Frieslandt. Wel 600 koppen waeren aen boordt en van de grauwelicke zeeziekte wierdt niet ghehoordt. 't Was een schoonen dagh. Voor de soetelaers van 't Vlielandt intbysonder vreughdevol. Te elf ure soals voorseydt, cwam 't goede schip vol doorlughtighe personagiën ende alle dieghenen die tottet ghevolgh behoorden, tot 't eylandt aen. Met een musyckwaeghen vooraen cwam 't jonghe goedt in gheleederen geschaert door de dorpsstraet ende hunne fraaye kleedijen dedent goet teeghens de kleedije van aldaer hockende badtgasten, wier bekleedinghe seldtsaem geringh was. Oock verscheyden naemweerdighe doorlughte mannen die uytmuntigh sijn in loflijcke ende deughtsaeme wercken ten baet vant ghemeenebest, waeren meede ghetoghen totter plaets vant ARJOS-vertoogh. In 't sandt, waer of standaerden woeiien met het blasoen van het Huys Oraengien, wierdt neergheseten. Doe cwam Mr. Verplanke, omjubelt van 't ghemeene volck en van voorszitter Oostijen, om te spreecken. Hij sagh lincks ende reghts om sich selve door 't jonghe volck toe te laten juighen, twelck gheschiedde met groote nadruckkelyckheidt. Sijne Reghtsgheleerde groette minsaem terseyds, omstuwdt, op afstandt, door Fries ARJOS-jonghvolck, waervan sommighte maeghen eilacie uytterst schaemteloos mirackels kleyne bilbroeckjens droeghen, eene ghewoenheydt, die sy ghevoeghelyck in Us Heytelan af hadden moghen leghen alsvoorens sy naer 't eersaem Vlielandt toghen. Doe gingh Mr. Verplanke spreecken. In scoone tael uytte Sijne Reghtsgheleerde sich, in dees barre tydt opwekkende totter besielde wercksaemheydt int Anti-Revolutionaire dencken ende handelen, om int harrenas te syn voor de teghenstander. Doe Mr. Verplanke doght, datter ghenoeghsaem was, so zweegh hij. Waerna de boeckschrijver Ooms syn woorden uytstrooide om desghelijcks polithiecke dinghen te seggen, totter vermaen aen 't Friese jonghe goedt. Beyden spraacken in een castjen, expresselyck voorghebroght. Dat castjen was een statighlyck constwerck van Philips, maar niet die van Hispanien. Naauwelycks was dat castjen buyten voor de spreeckers gheplaetst, of daer gheschiedde een wonder, nademael het sprac! Het sprac met seer verhefter stem als hadde het een spreekorgaen in de buyck, dat met menschelijck vernuft wierd ghebruykt. 't Secreet van dees wonderbaerlycke ghebeurlyckheit was, dat ghesegdte Verplanke en Ooms tegen een dun ghevoeligh plaetjen riepen, twelck galvanische werckinghen teweegh broght in voorseydt cistjen, luytspreecker ghenaemt, die de stem des edele luyden vergrootteden als hadden sij tien mael meer aesem. En twas ghewis of dat 't een wonder was, want op 't Vlielandt cost 't ghemeene vock dit altesaem hooren, vanweeghe dat cistjen van mijn Heer Philips.

Doe blies voorzitter Oostijen de claroen ende seyde in hoogh beschaeft Hollandts, dat proviant cost worden ghebruyckt, mitsgaeders geswommen. 't Welck wierdt waerghenomen door veelen, oock door de Friesse Reghtsgheleerde van Raay, die den volcke cond cwam doen van syn swemconste, tgeen een potcierluck ghesight was, maer noghthans costelyck. De uytbarstinghe van vreugd onder de eedele luyden aen de wal was seer groot, maer sommighen van 't ghemeen publieck begosten te schreijen en te schraauwen dattet knudde was. Tgeen weer veroersaekte, dattet protestatiën reghende van de sijde van voorszeghde Mr. van Raaij. Nademael ook Mr. Verplanke profijteluck de zee aenschouwde, tradt dese coen in 't zoute waeter, so om sijn enckelen te dooven, als om sich van de blaem van waetervrees te suuveren. Eén jonghelinghe viel uyt een boom ende beet in 't sandt; hij wierdt ghehlesseerdt ende lien daerna met vlaesters op sijn aenghesight, twelck sight ijsselijck driest was.

't Wierdt al metter al een scoone dagh en 't jonghvolck vertrock ten zes ure voldaen weederom met het schip van 't Vlielandt naer Frieslandt tot Harlinghen, alwaer 't volck sich versnreiidde, deels te voet, deels per diligence ende deels per bliksemkaros der N.S.

Nogh jaeren langhk sullen man ende maeghen verhaelen van tmachtigh scoon ghebeuren op 't eylandt overszee, ghedaen anno 1953 door Fries ARJOS-volck, sijnde een ghenoeghlijck ende leersaem tafereel.

Dat ze wel willen, kun je in Gorkum zien. Daar hebben ze maar liefst 120 mensen bij elkaar. Ze doen het op een heel bijzondere manier: den Haag in het klein. Oude heren van de kiesvereniging vormen de Regering, nog oudere de Raad van State. Van een Koningin hoorden we niet; blijkbaar zijn ze republikeins-gezind daar in het Gorkumse. En de A.R. jeugd is verdeeld over twee kamers, die elk weer bestaan uit een aantal fracties.

Prachtig werk. De jonge Anti-revolutionairen hebben weer belangstelling voor onze politiek en duiken in de problemen. Zorg, dat dit vuur blijft branden, Gorkummers!

Ja, tussen twee haakjes. De wereld is groter dan Gorkum. Misschien is het wel goed, dat juillie b.v. ook anderen van je ervaring laten profiteren. Zouden we niet een (dun) draadje spannen tussen Den Haag en Gorkum? De Nationale Organisatie is er ook voor Gorkum. En voor andere plaatsen, die het woord van Groen, dat in het isolement onze kracht ligt, niet geheel juist uitleggen. Overigens, veel succes toegewenst.

De Anti-revolutionaire

FRIEDERICH

In een paragraaf onder de hierboven vermelde titel geeft Dr H. Colijn in zijn bekende werk „Saevis Tranquillus in Undis" een kort overzicht van enkele figuren, die geacht kunnen worden de anti-revolutionaire richting in het buitenland te vertegenwoordigen.

De anti-revolutionaire of christelijk-historische richting is dus niet specifiek een plant van Nederlandse bodem. Ook in het buitenland heeft zij haar wortels geslagen. Dit behoeft geen verwondering te wekken, indien men bedenkt, dat deze richting bij haar theoretische bezinning en practische werkzaamheid zich primair wil laten leiden door de Openbaring Gods, ons in de Heilige Schrift gegeven. De kracht van dit beginsel, hetwelk tegenover de afval van het ongeloof de banier van het Evangelie wil opheffen, moet dan ook overal openbaar worden, waar het Christendom zijn zegenende invoed op het leven uitoefent.

Groen van Prinsterer heeft in Nederland de strijd voor een Christelijke staatkunde gevoerd.

Bij het kennisnemen van zijn geschriften valt het onmiddellijk op, hoezeer hij zijn strijd in Nederland beschouwt tegen de achtergrond van datgene wat de geesten in Europa in beroering bracht. Tegen de Revolutie het Evangelie! Met deze zinspreuk kan het oogmerk zijner politieke werkzaamheid worden samengevat.

Maar niet alleen in Nederland oefenden de revolutiebeginselen hun verderfelijke invloed. Ook de andere Europese landen ondervonden de heilloze gevolgen van het niet rekenen met de Openbaring Gods in natuur en schriftuur. Groen zag zijn strijd als het onderdeel van een grote worsteling, welke geheel Europa tot op de fundamenten deed schokken en hij onderhield daarom nauw contact met zijn vrienden, die dezelfde strijd wilden voeren als hij, in Duitsland, Frankrijk en Zwitserland.

De anti-revolutionairen hebben op zijn voetspoor steeds in ruime mate oog gehad voor de noodzakelijkheid om de politieke vraagstukken in hun internationale samenhang te bezien. Wat door Groen is begonnen is door Kuyper en Colijn voortgezet. Denk, voor wat de laatste betreft, maar aan het belangrijke volkenbondswerk door hem verricht.

In de jaren na de tweede wereldoorlog is een sterke internationale verbondenheid in toenemende mate noodzakelijk gebleken. Vanzelfsprekend brengt dat voor ons de roeping mede met de Christenen uit andere landen in nauw contact te komen, teneinde door uitwisseling van gedachten en gezamenlijke bezinning de basis te leggen voor een eensgezinde christelijk-politieke actie ten bate van Europa en de landen van Europa.

In verband hiermede kan het als een behoefte gevoeld worden bij hernieuwing kennis te nemen van hetgeen in het buitenland aan resultaten van christelijk denken en handelen op politiek gebied voorhanden is.

Als vanzelf denken we dan in de eerste plaats aan de figuren van Stahl, Burke en Guizot, door Groen betiteld als coryfeeën van het anti-revolutionaire staatsrecht. Teneinde meerdere bekendheid aan hun denken en streven te geven zullen aan hen enige artikelen worden gewijd.

In dit artikel zullen we ons bezighouden met de eerste van genoemd drietal. Dat we allereerst aan Stahl aandacht wijden vindt zijn oorzaak in de betekenis, die hij wellicht nog boven de andere twee heeft. Hij toch is de schrijver van de enige uitgewerkte anti-revolutionaire staatsleer, welke tot nu toe verscheen. Voor de leer en practijk van het staatsrecht heeft hij zeer grote verdienste gehad.

Friederich Julius Stahl werd in 1802 uit een Joods geslacht te Munchen geboren. Van zijn jeugd is niet zoveel bekend. Hij studeerde te Heidelberg, Wurtemberg en Erlangen. Op zeventienjarige leeftijd bekeerde hij zich tot het Christendom en liet zich dopen. Aanvankelijk had hij sterk radicale denkbeelden, hetgeen blijkt uit het feit, dat hij gedurende twee jaren van de hogeschool werd verwijderd wegens het deelnemen aan verboden verenigingen. Het is wel merkwaardig dit te vernemen van de latere voorstander van het legitimiteitsbeginsel. Maar treffen we niet bij meer grote figuren een dergelijke principiële omkering van hun denkrichting aan? Denken wij ten onzent maar aan Dr Kuyper.

De veelzijdige betekenis van Stahl kan misschien het beste worden samengevat met enkele woorden uit een artikel in de Neue Evangelische Kirchenzeitung bij zijn verscheiden in 1862 gepubliceerd: „Wijsgeer van aanleg en vorming, staatsman van neiging en beroep, redenaar gelijk Duitsland er geen tweede gekend heeft, was hij, in de volle kracht van het woord, Christen".

Reeds in 1827, op zeer jeugdige leeftijd dus, werd hij privaat-docent te München. Vandaar ging hij naar Wurtemberg en Erlangen. De kunst van college geven verstond hij wonderwel. Op grondige en indringende wijze doceerde hij de hem toevertrouwde vakken, terwijl hij door een uiterst boeiende voordracht steeds volle collegezalen wist te trekken.

Het begin van de 19de eeuw is het tijdperk van het rationalisme. Ook in de wijsbegeerte en het staatsrecht vierde deze ongeloofsrichting hoogtij. Geen Goddelijke Openbaring mocht meer richtsnoer van het denken zijn. De vrije souvereine mens zou alleen met zijn autonome denken het leven beheersen. De mens zou zich zelf een systeem scheppen, onafhankelijk van historische bindingen en Goddelijke normen. Hiertegen rees verzet, o.a. van de zijde van Von Savigny, de grondlegger van de historische school. Deze school legde weer alle nadruk op het feit, dat de mens nooit revolutionnair een breuk met het verleden kan maken, maar dat hij met al zijn vezelen in een historisch proces is opgenomen.

Stahl ging verder in de door Von Savigny gewezen richting. Dat was reeds winst. Maar hij deed meer. Hij bleef niet staan bij een verandering van methode — hoezeer op zichzelf al waardevol — maar hij heeft als het ware aan deze richting uitgangspunt en eindbestemming aangewezen. Hij stootte door tot de principiële grondslag.

Stahl deed weer met grote klaarheid zien, dat slechts hanteren van en leven uit de christelijke normen uitkomst kon bieden.

Het is begrijpelijk, dat hij zich op deze grond tegen de wijsbegeerte zijner dagen keerde met een hartstochtelijk pleidooi voor een op het christendom gebaseerde wijsbegeerte. Ook voor zijn vroegere leermeesters Schelling en Hegel betoonde hij zich een geharnast tegenstander.

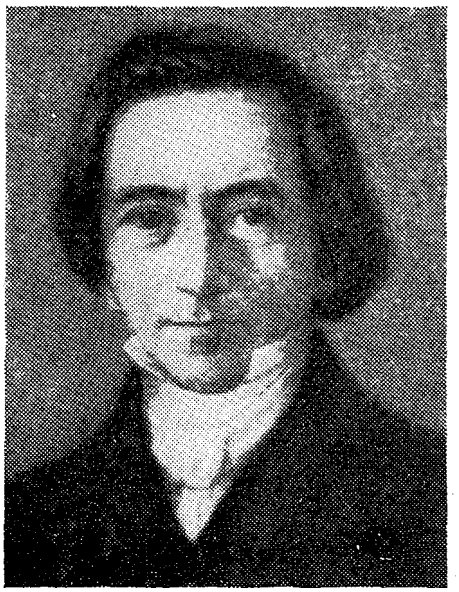
Hieraan had hij het te danken, dat hij in 1840 benoemd werd tot hoogleraar te Berlijn. Men verkoos hem daar als bestrijder van het veldwinnend ongeloof en van de Hegeliaanse filosofie.

Ook op het practische gebied der staatkunde mocht hij geruime tijd werkzaam zijn en daarbij een heilzame invloed uitoefenen. Als lid van het Pruissische Herenhuis (te vergelijken met onze Eerste Kamer) had hij een belangrijk aan-

richting in het buitenland

JULIUS STAHL

G. J. H. GRIFFIOEN

deel in het totstandkomen van herzieningen in de Pruisische constitutie rondom de jaren 1848.

Zijn van diepe ernst en grote kundigheid getuigende redevoeringen vonden bij de leden van het Herenhuis immer een aandachtig gehoor. Hoewel slechts van kleine gestalte en met een zwakke stem begiftigd wist hij ook op deze plaats zijn toehoorders door zijn schitterende welsprekendheid ongemeen te boeien, zodat men hem wel eens de beste redenaar van Europa heeft genoemd.

Het bestek van dit artikel laat niet toe enigszins dieper op zijn staatkundige beschouwingen in te gaan.

Slechts op een enkel facet zij hier gewezen. Stahl was een Lutheraan, hetgeen ook in zijn beschouwingen tot uitdrukking komt. Groen, die betrekkelijk laat met Stahl in aanraking is gekomen, schreef zelf hierover: „Stahl was Lutheraan. Ik bleef Calvinist. Er is, bij overeenstemming in beginsel, een niet onbelangrijk staatsrechtelijk verschil der tweeërlei protestantse richting".

Onderscheidene van zijn denkbeelden zijn voor ons niet aanvaardbaar. Onder andere zijn opvatting welke de staat in kerkelijke aangelegenheden een zekere leidende invloed wil verschaffen. Te denken is ook aan zijn uitsluitende voorliefde voor het monarchale regeringssysteem, zonder daarbij de mogelijkheid van republikeinse staatsinrichtingen voldoende tot hun recht te laten komen.

Zo zijn er meer dingen. Evenmin als Groen kan Stahl in onze tijd worden gecopieerd. Correcties zijn immer nodig om de grote lijn te kunnen vasthouden.

Veel van wat Stahl schreef heeft ook op specifiek Pruisische toestanden betrekking. Uiteraard is dit voor ons minder belangwekkend.

Van grote blijvende waarde is de door hem geleverde principieel anti-revolutionaire aanpak der vraagstukken, zijn juist inzicht in de verhouding van gezag en vrijheid, zijn ijveren voor een zelfstandig, krachtig gezag. Terecht noemt Dr I. A. Diepenhorst zijn werk dan ook „een meesterproeve van pioniersarbeid".

Het zou interessant zijn een nadere vergelijking te trekken tussen Groen en Stahl. Groen heeft veel aan hem te danken. De benaming, die Groen soms ontving „De Hollandse Stahl", was hem niet onwelgevallig.

De tussen hen gevoerde briefwisseling getuigt van wederzijdse genegenheid en principiële verbondenheid. Een interessante kijk verkrijgt men op hun onderlinge relatie uit deze in het derde deel van Groens briefwisseling opgenomen brieven.

Er is gelijkheid in levensgang, echter ook belangrijk verschil. Groen: eenzaam en verguisd, de veldheer zonder leger, die tijdens zijn leven niet veel vruchten op zijn werk heeft gezien. Stahl: ook wel verguisd en tegengewerkt, maar daarnaast ook rijke lauweren oogstend door het bereiken van zekere resultaten en verering genietend van vele dankbare volgelingen.

Maar welk een wonderlijke wending der geschiedenis.

In Nederland geconsolideerde christelijke partijen (beseffen wij de zegen daarvan?) en in Duitsland een ontstellende secularisering van het publieke leven. Stahl's geschriften — hij was immers Jood — werden door het nationaalsocialistische Duitsland in de ban gedaan. Zeer te betreuren is het, dat in Duitsland, als vrucht van Stahl's arbeid destijds geen duidelijke scheiding tot stand kwam tussen antirevolutionairen en conservatieven, zoals deze in Nederland heeft plaats gevonden.

Groen had veel verwachting van een opkomende christelijk-staatkundige actie in Duitsland. Hoe anders is dit uitgepakt! Wellicht zullen thans nieuwe kansen in Duitsland aanwezig zijn? Op ons rust in ieder geval de taak hierin van harte mede te werken, voor zover dit op onze weg kan liggen.

Hierbij zal het Duitse volk niet dan tot zijn eigen schade aan de figuur van Stahl voorbij kunnen gaan. Toen Stahl overleed zond de Nederlandse hoogleraar Van Vloten hem het heilige kruis na en de vrijzinnige Dr Pierson verklaarde plechtig: Stahl is doodgeboren. Hij zal niet meer uit de doden opstaan.

Zijn werk is echter ook voor de huidige tijd nog van onvergankelijke betekenis in het aanwijzen, ook voor de staatkunde, van de enige grondslag, nl. Gods Woord, waarop een deugdelijke, de natie tot heil strekkende, staatkunde kan worden gebouwd.

Literatuur

De belangrijkste geschriften van Stahl zijn: Rechts- en Staatsleer op de grondslag ener Christelijke wereldbeschouwing; De Christelijke Staat; Het Protestantisme als politiek beginsel.

Wie voorts meer over Stahl wil weten kan onderstaande literatuur raadplegen:

Groen van Prinsterer, „Ter nagedachtenis van Stahl".
Mr B. D. H. Tellegen, „Stahl, eene toespraak".
Dr I. A. Diepenhorst, „Historisch-critische bijdrage tot de leer van de christelijke staat" (Hoofdstuk III).
Dr L. W. G. Scholten, „De staatsleer van Stahl" (A.R. staatkunde, October 1936).
Prof. J. P. A. Mekkes, „Ontwikkeling der Humanistische Rechtsstaatstheorieën" (Hoofstuk III § 2)).
Het 3e deel van Groens briefwisseling, verzorgd door Dr H. J. Smit.
Mr D. P. D. Fabius, „Voortvaren" (§ 11).

ARJOS en **meningsvorming**

Nu het nieuwe Arjos-seizoen is begonnen mag het zinvol heten, dat besturen en leden zich afvragen of de komende arbeid, waarvoor ze zoveel tijd en energie zullen geven, passend is voor de concrete situatie en noodzakelijk in deze tijd.

En nu kan men stellen dat die arbeid is een vervulling van de taak, die zonder formulering in statuten of reglement, zich laat aanduiden als voor christenen, die buigen voor het onvoorwaardelijk gezag van de Bijbel: getuigen van het onbeperkte gezag van Jezus Christus over deze wereld en al wat daar in is.

Zolang er een christelijke staatkunde bestaanbaar is, zich richtend op het politiek terrein, houdt dat getuigen in voor de Arjosclub: het streven naar meningsvorming. Want aan het getuigen zal steeds de bezinning moeten voorafgaan. Meningsvorming dus om naar binnen ons inzicht te verdiepen en naar buiten „het gesprek in de poort" mogelijk te maken.

Met deze instelling op het Arjoswerk is men er evenwel nog niet. Immers niet alle jongeren in onze kring zijn overtuigd van de noodzaak van dat werk, de mogelijkheid er van, waaraan ze vaak een direct resultaat verbinden en dan de gelegenheid om er zelf aan mee te doen. Propaganda en „huisbezoek" van ons dus en een naast degelijke ook gezellige vergaderingstechniek. Want juist de meningsvorming is een proces van lange termijn en na het enthousiasme moet het doorzetten ook komen.

Vertel het de onverschilligen maar eens, en maak het duidelijk aan hen die „geen tijd" hebben dat ze dankbaar moeten zijn dat ze iets van hun(!) tijd aan de Arjos mógen geven!

En dan: bij de meningsvorming in de club kunnen we er nog wel eens verschillend over denken. De sociale ordening, de cultuurpolitiek, de staatstaak (welja!), de kabinetsformatie, och ja, de politiek stelt vele vragen, maar een voortgaande discussie betekent beslist geen nieuwe vleugel of zoiets en nog minder, dat er geen anti-revolutionaire beginselen meer zijn! Anti-revolutionair, ja, omdat dat naar onze bescheiden overtuiging het meeste juiste antwoord is op de Bijbelse opdracht.

De wetenschap der collectieve psychologie (beter dan massapsychologie) is niet eensgezind in haar conclusies. Maar bij een staalkaart van resultaten is men eensgezind in de erkenning van de geweldige macht der (politieke) propaganda voor de publieke meningsvorming. Een bekend man in onze kring, die in een doorwrocht proefschrift fundamentele crtiek gaf op de moderne ongelovige wijsbegeerte, vertelde onlangs dat hij drie maanden lang, naast „de Waarheid" geen ander dagblad had gelezen. En, zei hij „ik begon er in te geloven"!

Het ontbreekt de Anti-revolutionairen wel eens aan wat gezonde demagogie (gegeven zijn immers haar van verantwoordelijkheid blijk gevende beginselen).

In het Nieuwe Testament horen we al van hen, die niet anders meer kunnen dan spreken van de leugen.

En niet om ons b.v. af te zetten van de socialistische propaganda (waarvan we zullen moeten blijven aannemen dat ze te goeder trouw wordt gevoerd), maar om te voldoen aan onze plicht zullen we ook in de Arjos moeten streven naar meningsvorming.

Bezield door het enthousiasme van veel gestage werkers, past de Arjosactiviteit volkomen in deze tijd, is een noodzaak zolang ons nog de kansen worden gegeven.

H. A. HOMAN Jr.

Hernieuwd contact

Het is er dan toch van gekomen, zijn de organisatoren geneigd te zeggen. Het viel niet mee, ook dit jaar een Duits-Nederlandse ontmoeting tot stand te brengen. Wie „De Vaart" gelezen heeft zal dat geredelijk kunnen begrijpen.

Onze Duitse vrienden hadden het deze zomer druk. De Junge Union is van andere aard dan de Arjos. De verkiezingsstrijd is haar strijd. Daar doet zij met alle kracht aan mee. En het resultaat is nu, dat verscheidene leden van de Junge Union in Bonn op de parlementaire banken zitten.

Maar voor ons bracht het mee, dat men de conferentie, die de voortzetting van „Siegen" zou moeten zijn, graag op bescheiden voet wilde opzetten. Een kleine delegatie, en alleen Nederlandse referenten. Zo is het ook geworden. Een tiental van onze Oosterburen kwam naar den Haag. Prof. Borst en Prof. Verdam leverden een referaat.

De Duitsers spreken graag in zeer overtreffende trap. We zullen daarom hun oordeel over de conferentie in alle bescheidenheid voorbijgaan. Maar ook Nederlandse nuchterheid zal kunnen getuigen, dat we een voortreffelijke conferentie gehad hebben. De Duitse groep bleek te bestaan uit mensen, die op de hoogte waren en daardoor door hun vragen en opmerkingen een waardevolle bijdrage leveren konden en een welkome aanvulling op de referaten.

Want deze bezagen onvermijdelijk de problemen vanuit de Nederlandse hoek. Prof Borst sprak over „Grondslagen voor een christelijk-sociale politiek". Hij legde sterke nadruk op het nut en de kracht van een eigen christelijke organisatie, op de eigen activiteit van de christen op elk gebied van het leven. Natuurlijk sprak hij ook over de samenwerking van arbeider en patroon, op de eigen activiteit van het bedrijfsleven.

Prof. Verdam vertelde over de politieke verhoudingen in Nederland, hoe die gegroeid zijn en hoe die vandaag liggen. Zo immers moeten wij nader tot elkaar komen, door elkanders historie te leren kennen en elkanders problemen van vandaag te verstaan.

Wij zeiden al, dat onze gasten zich geducht weerden. Zij vroegen haast meer, dan iemand kon antwoorden. En zij stelden naast onze vraagstukken en oplossingen de hunne.

Waar schaduw is, is ook licht. De delegatie was eigenlijk rijkelijk klein naar onze zin. Maar het gevolg was, dat een veel intensiever onderling contact mogelijk was. De dagen vlogen om. De vriendelijke Scheveningse gastvrouwen en gastheren zagen hun logé's nauwelijks, want de gesprekken duurden tot laat in de avond.

Zo beleefde we enkele goede dagen, op 5, 6 en 7 Augustus. En er behoeft nauwelijks twijfel over te bestaan, dat we dit nuttige contact, dat voor beide groepen de blik verruimt, te zijner tijd zullen voortzetten.

Staatsinrichting

Totstandkoming van een wet I

Nu in deze rubriek gehandeld is over de koning, de ministers, de Raad van State, de Eerste en de Tweede Kamer, rest ons nog, na te gaan hoe nu eigenlijk precies een wet tot stand komt.

* * *

Wanneer een nieuwe wet wordt afgekondigd, is daar heel wat aan voorafgegaan.

In de regel wordt het voorstel opgesteld door de ambtenaren van het departement, waartoe het onderwerp, dat geregeld moet worden, behoort. Bepaalde voorstellen kunnen echter ook worden opgesteld door een vaste staatscommissie of bijv. door een daartoe uitgenodigd jurist (denk aan Prof. Meijers). Vervolgens wordt het voorstel voorgelegd aan de minister, die het hoofd van het departement is en die er ook de verantwoordelijkheid voor zal moeten dragen.

In het algemeen wordt het wetsvoorstel dan eerst besproken met de vertegenwoordigers van de bevolkingsgroepen, die er bij betrokken zijn. De minister wil natuurlijk graag weten, of zijn voorstel redelijk is en of het kans zal maken, te worden aanvaard. Allerlei personen en instanties worden meestal eerst gehoord en met hun mening wordt dan zoveel mogelijk rekening gehouden, voordat de minister met het aldus bewerkte wetsvoorstel op stap gaat.

Allereerst gaat de minister met zijn ontwerp naar de wekelijkse vergadering van de ministerraad, waar ook de andere ministers in staat worden gesteld hun mening te uiten. Als er vrij veel critiek komt, dan neemt de minister het ontwerp weer mee terug, bekijkt het nog eens en wijzigt het zó, dat de ministerraad er uiteindelijk mee accoord kan gaan (tenzij de ministerraad van mening is, dat de betrokken minister zelf de verantwoordelijkheid maar moet dragen en er geen kabinetszaak van kan worden gemaakt).

Vervolgens vraagt de minister machtiging aan de Koning om het wetsvoorstel zijn weg te laten vervolgen. Immers, als het voorstel wordt aangenomen, dan moet de Koning het ondertekenen, alvorens het wet kan worden. Het is dus eis, dat de Koning weet, welk wetsvoorstel binnenkort aan de Staten-Generaal zal worden voorgelegd.

Na machtiging te hebben verkregen, zendt de minister het voorstel naar de Raad van State, die het van alle kanten bekijkt en het, vergezeld van een afschrift van het advies, dat ter zake aan de Koning werd gezonden, weer teruggzendt naar de minister. Heeft het voorstel bij de Raad van State tot belangrijke op- en aanmerkingen geleid, dan wordt het weer in de ministerraad besproken.

Eerst als dit alles achter de rug is, wordt het voorstel, vergezeld van een zgn. memorie van toelichting, ingediend bij de Tweede Kamer. Deze indiening geschiedt in de regel bij schriftelijke boodschap. Die boodschap is een vast formulier, ondertekend door de Koning en luidende als volgt:

„Wij bieden U hiernevens ter over-

MOSKOU'S LEDEPOPPEN

Mr K. GROEN

De „Duitse tijd" heeft aan de communisten internationaal en nationaal een zekere goodwill gebracht. Ze hadden hun ware gedaante voor wie niet al te scherp zag trouwens vrij aardig weten te verbergen.

Na de bevrijding herrees de oude Communistische Partij van Nederland niet terstond. Men deed het aanvankelijk met de „Vrienden van de Waarheid". Ook bij de heroprichting van de C.P.N. in Januari 1946 zag men er nog iets in, van de goodwill van de illegale Waarheid partij te trekken en noemde de partij: Communistische Partij van Nederland (De Waarheid). In 1950 verviel die toevoeging: de bezettings- en illegaliteits-goodwill was toen, na Praag (voorjaar 1948), toch wel verspeeld.

Hoezeer de C.P.N. inderdaad géén Nederlandse partij is blijkt ook uit de wijze waarop zij haar lijsten aandient. Men zag die soms aangediend als „Bloklijst van communisten en partijlozen" en ook op communistische aanplakbiljetten kon men aanbevelingen aantreffen, „communisten en partijlozen" te kiezen.

Dit is niets anders dan Russische import. De trits mythe, élite, geweld, wordt bij de communisten evenzeer gevonden als dat bij de nazi's en de fascisten het geval was. Volgens art. 126 der Russische Grondwet van 1936, is wel aan „de" staatsburgers der Unie van Socialistische Sowjet Republieken het recht gegarandeerd een aantal soorten verenigingen en sociale organisaties te vormen, maar alleen „aan de meest actieve en bewuste staatsburgers uit de rijen van de arbeidersklasse en andere lagen van de werkers" is het recht gegarandeerd „om zich te verenigen in de Unie-Communistische Partij (van bolsjewiki), die de voorhoede vormt van de arbeiders in hun strijd voor de versterking en ontwikkeling van het socialistische stelsel en de leidende kern zowel van alle sociale, als van de staatsorganisaties van de arbeiders vormt". Tot de partij heeft dus alleen de communistische élite toegang. Die élite omvat niet meer dan 3 (drie) procent van de bevolking. Jaarlijks stelt de partij vast, hoeveel nieuwe leden zullen worden toegelaten — al weer: evenals in nazi-Duitsland en in het Mussoliniaanse Italië —.

En daar er in Rusland maar één partij bestaat, de communistische, zijn alle andere staatsburgers dus „partijlozen". Wel kunnen ook die laatsten in de onderscheidene „Raden" worden gekozen. Intussen make uiteraard niemand zich enige illusie over de mogelijkheid, dat zulke „partijlozen" dan ook anderen zouden kunnen zijn dan, althans zich anders zouden kunnen uiten dan als aanhangers van de communistische ideologie.

Deze Russische onderscheiding tussen „communisten" en „partijlozen" (= communisten-niet-partijleden) wordt nu ook gebezigd in de communistische verkiezings-propaganda hier te lande, hoewel ze hier, bij het ontbreken van één-partij-systeem, uiteraard en gelukkig, volkomen zinloos is! Overigens zijn natuurlijk ook hier de „partijlozen" op de „bloklijst" op zijn best „communisanten" oftewel „fellow-travellers".

Hoewel de gesignaleerde dwaasheid meer belachelijk dan gevaarlijk is, bewijst ze eens te meer, hoezeer ook hier te lande de communisten de apen en de ledepoppen van Moskou zijn.

weging aan een ontwerp van Wet tot .. (volgt het onderwerp dat in de wet zal worden geregeld). De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden, waarop het rust. En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming."

* * *

Het wetsvoorstel, dat nu aan de Tweede Kamer is aangeboden, kan echter niet in openbare beraadslaging komen, voordat het door de Kamer „binnenskamers" is onderzocht.

Dat voorbereidend onderzoek geschiedt in de vijf afdelingen, waarin de Kamer drie maal 's jaars (na het zomerreces, na het Kerstreces en na het Paasreces) door loting is gesplitst. Van deze afdelingen tellen er vier 20 leden en één 19 leden, omdat de voorzitter van de Kamer geen lid van een afdeling kan zijn. Iedere afdeling benoemt een voorzitter. De vijf voorzitters vormen samen met de voorzitter der Kamer de centrale afdeling, die de volgorde regelt, waarin de binnengekomen voorstellen in alle afdelingen zullen worden overwogen.

Voor ieder voorstel wordt in elke afdeling een rapporteur benoemd, die aantekening houdt van de in de afdeling gemaakte op- en aanmerkingen. Na afloop van het afdelingsonderzoek komen de vijf rapporteurs bij elkaar. Aan de hand van hun aantekeningen stellen zij met de griffier der Kamer een zgn. Voorlopig Verslag op, dat aan de minister wordt toegezonden. Dit verslag vermeldt geen namen, maar geeft slechts te kennen, of een bepaalde beschouwing van „weinige", van „enige", van „verscheidene" of zelfs van „zeer vele" leden afkomstig is.

De minister antwoordt op dit verslag met een zgn. Memorie van Antwoord, waarin hij de geopperde bezwaren tracht te weerleggen en aan z.i. gegronde bezwaren tegemoet komt door toevoeging van een zgn. Nota van Wijzigingen of een Gewijzigd Ontwerp.

Zijn deze voorbereidende werkzaamheden afgelopen, dan brengt de commissie van rapporteurs een zgn. Eindverslag uit, waarin gewoonlijk niet anders vermeld staat dan dat de commissie naar haar oordeel door de gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam voorbereid acht.

Het voorlopig onderzoek van wetsontwerpen behoeft niet altijd in de afdelingen plaats te vinden. De Kamer kan bijv. besluiten, dat een wetsontwerp in handen zal worden gesteld van een commissie van voorbereiding. Voor bepaalde wetsontwerpen bestaan zelfs vaste commissies van onderzoek. Deze methode bespaart het tijdrovende werk van onderzoek in de afdelingen en bevordert een deskundige behandeling.

* * *

Als het voorbereidend onderzoek is afgelopen, vangt de openbare beraadslaging aan. Het voorstel wordt verdedigd door de minister, van wiens departement het afkomstig is. Hij kan worden bijgestaan door een door hem aangewezen ambtenaar of door een bij Koninklijk Besluit aangewezen bijzondere commissaris (zo bijv. Prof. Meijers bij de behandeling van het nieuwe Burgerlijk Wetboek).

De openbare beraadslaging loopt eerst over de algemene strekking van het voorstel, daarna over de afzonderlijke artikelen, waarbij de Tweede Kamer gebruik kan maken van haar recht van amendement (zie Ned. Ged. d.d. 15 April 1953, blz. 128). Is tegen de zin der Regering een belangrijk amendement aangenomen, dan kan de Koning gebruik maken van zijn recht, het ontwerp in te trekken.

Nadat over de artikelen van het wetsontwerp is gestemd, volgt de eindstemming over het gehele wetsvoorstel. Wordt het verworpen, dán wordt hiervan aan de Koning mededeling gedaan in de volgende bewoordingen: „De Tweede Kamer der Staten-Generaal betuigt de Koning haar dank voor Zijn ijver in het bevorderen van de belangen van de Staat en verzoekt Hem eerbiedig het gedane voorstel in nadere overweging te nemen."

Wordt het wetsontwerp aangenomen, dan wordt het aan de Eerste Kamer toegezonden, met een begeleidend schrijven, luidende als volgt: „De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevens gaande voorstel des Konings en is van oordeel, dat het, zoals het daar ligt, door de Staten-Generaal behoort te worden aangenomen." Dan begint de tweede helft van deze lange procedure. Daarover wordt in een laatste artikel gehandeld.

* * *

Opgemerkt zij nog, dat een wetsvoorstel niet altijd afkomstig behoeft te zijn van de Regering. De Tweede Kamer heeft nl. het recht van initiatief (zie Ned. Ged. d.d. 15 April 1953, blz. 128) en kan dus zelf een wetsvoorstel opmaken en in behandeling nemen.

Uiteraard komt zulks niet veel voor. De Kamer kan onmogelijk alle facetten van een zaak zo breed bezien als een minister met zijn uitgebreide departementale staf. De Kamer begeeft zich dus zelden op het gladde ijs van wetsvoorbereiding, maar laat dat liever aan de minister over, op wie zij immers door middel van een motie aandrang kan uitoefenen. Mr C. J. VERPLANKE.

A.R.J.O.S. ROTTERDAM

A. R. DE KWAADSTENIET

Organiseert politieke week

In de week van Maandag 12 tot en met Vrijdag 16 October a.s. wordt te Rotterdam door het Districtsbestuur der A.R.J.O.S-Rotterdam een politieke week georganiseerd, in samenwerking met een door de Centrale A.R. Kiesvereniging te Rotterdam ingestelde Commissie-Jeugdvraagstuk.

De bedoeling is eerst vier wijkvergaderingen te houden, in het Noorden, Oosten, Zuiden en Westen der stad, waarna tenslotte op Vrijdag een forum-avond gehouden wordt voor de gehele stad.

Op Maandagavond 12 October zal de eerste wijkvergadering worden gehouden en wel in het Westen. Daar zullen als sprekers optreden Dr W. F. van Gunsteren met het onderwerp „Rotterdams positie in het wereldverkeer" en de heer W. A. Fibbe, 2e voorzitter der Centrale A.R. Kiesvereniging te Rotterdam over het onderwerp „De A.R. Partij en de politieke belangstelling van jongeren".

Dinsdagavond 13 October in het Oosten: de heer A. R. de Kwaadsteniet, lid van de Gemeenteraad, met „Flitsen uit de Rotterdamse Raad" en mr J. P. I. van der Wilde over het onderwerp: „De A.R. Partij, partij van de kleine luyden, of partij van middenstanders?"

Woensdagavond 14 October in het Noorden: Mevrouw dr F. T. Diemer-Lindeboom over „De ontwikkeling van de wijkgedachte" en de heer H. van Eysden, lid van de Tweede Kamer, over „De A.R. Partij in de Staten-Generaal".

Donderdagavond 15 October in het Zuiden: de heer J. ten Heuvelhof over „De Europese integratie" en ir W. F. Schut over „Rotterdam en stedebouw".

Op de forum-avond, die op Vrijdag 16 October zal plaats vinden, zal als discussie-leider optreden dr E. Diemer, hoofdredacteur van „De Rotterdammer" Dr J. Schouten hoopt die avond een slotwoord te spreken.

Het forum zal worden gevormd door de heren mr H. Bavinck, W. A. Fibbe, A. R. de Kwaadsteniet en J. Wilschut.

Iedereen zal zijn vragen op die avond naar voren kunnen brengen.

De plaatsen waar die vergaderingen t.z.t. zullen worden gehouden, zullen in de plaatselijke geestverwante pers bekend gemaakt worden.

9e JAARGANG No. 11 — Contactnummer 4) — 10 October 1953

Nederlandsche Gedachten

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Ieder op zijn plaats en naar zijn kracht

35 jaar Kamerlid

Het nieuwe parlementaire jaar

Jubileumcommissie 1954

De partij in actie

Uit het parlement

Ledenaantal

Onbevredigend

Op eigen wieken:

De vaart der Arjos

Ik en mijn aapje

De Nederlandse Jongerenraad

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM **DEVIEZEN** 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten
KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

INGWERSEN & Co.

EFFECTEN AMSTERDAM
Coupons en Administratiën **KEIZERSGRACHT 382**
Alle Assurantiezaken **Telefoon 32121**
Levensverzekeringen
en Lijfrenten Speciale afdelingen voor
PROTESTANTS KERKELIJKE LENINGEN

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 -2750

„Voor het liefste . . . . . het beste"
Daarom voor Uw baby een
RIEMERSMA
KINDERWAGEN
Iedere week stellen wij gratis
een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby - gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen - gelieve in te zenden.
Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Fa ANDR. VISSER - Steenwijk

Tuin- en Bloemzaden - Landbouwzaden
Pootaardappelen

Geïllustreerde prijscourant gratis op aanvraag.

Constructiebouw
HARING N.V.

Boskoop - Tel. 128

AFD: TANKS, voor vele industrieën
AFD: HOOI EN/OF GRAANBERGEN
AFD: LANDBOUWMACHINES:
Wervelwind-poederstuifmachines
Wervelwind-vloeistofvernevelmachines

Medicinale
SALVITINE
Maakt U fit

Vult die voedingsstoffen aan,
waaraan U juist gebrek hebt.
Wij garanderen resultaat

Verkrijgbaar bij drogisten en bij
N.V. BOGENA - SCHIEDAM

TURNARTIKELEN
MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

9e Jrg. no. 11 (Co. 4)

10 October 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

IEDER OP ZIJN PLAATS

en naar zijn kracht

Dr J. SCHOUTEN

Het woord politiek heeft meer dan één zin. Het betekent: staatkunde, staats- of regeringsbeleid, bestuurskunde met betrekking tot staat, provincie en gemeente, maar ook: sluwheid, listigheid, geslepenheid enz. Het heeft dus naast een gunstige een ongunstige zin. In het dagelijks leven wordt bij het gebruik van het woord politiek lang niet altijd met de verschillen in betekenis rekening gehouden. Komt het mede daardoor, dat de waardering voor de politiek bij velen niet groot is?

In ieder geval moet men dit laatste dikwijls constateren. Er wordt, in weerslag op een opmerking of beschouwing, nogal eens gezegd: dat is politiek, waarmede dan wordt bedoeld te kennen te geven: dat is iets waarmede wij ons niet bezig houden, niet afgeven, omdat wij afwijzend staan tegenover de politiek. Men onderscheidt dan niet tussen de gunstige en de ongunstige zin van het woord, en kent daaraan alleen een ongunstige betekenis toe.

Het is nodig telkens weer op dit verschijnsel te wijzen, en op de gevaren, welke dit meebrengt voor het openbaar bestuur en de publieke zaak. Wanneer de opvatting, dat de politiek afkeurenswaardig is, iets slechts moet worden genoemd, door grote groepen van burgers, hetzij welbewust, hetzij in onnadenkendheid, wordt aanvaard, volgt daaruit, dat zij zich van het publieke leven afwenden, daaraan niet meer positief deelnemen, geen belangstelling meer hebben voor het gebeuren op politiek gebied, en daaraan met onverschilligheid dan wel met afgrijzen voobijgaan. Dit is moordend voor de politiek. Daarmede gaat op de duur elke gezonde democratie overboord, en wordt de politiek in toenemende mate als het ware het jachtveld voor betrekkelijk weinigen, die zich dan veelal ook niet meer aan het wezen en doel van de politiek storen.

Politiek is een nodige en een goede zaak. De gemeente, de provincie en de staat zijn onmisbaar voor en in een enigszins behoorlijk publiek bestel, en zij móéten worden bestuurd. Dit bestuur dient naar juiste beginselen, met kennis van zaken en met beleid te geschieden. Politiek is een wetenschap en een kunst. De wetenschap — wij bepalen ons nu verder tot het staatsleven — inzake de staat, zijn wezen en karakter, zijn wetten, zijn taak en zijn grenzen. De wetenschap inzake de geschiedenis van de staat, welke ons leert hoe het in het verleden met het staatsbestuur is gegaan, welke zijn ontwikkeling is geweest, wat daarin goed en verkeerd was, welke oorzaken tot de ontsporingen hebben geleid, en wat daaruit voor het heden moet worden afgeleid. De kunst van het staatsbestuur, welke in het dagelijks bestuursbeleid en in de practische, concrete politiek aan de dag treedt, en door middel waarvan de vruchten van de politiek als wetenschap voor het staats- en volksleven moeten worden geoogst.

Politiek is daarom een nodige, goede, ja edele zaak. Zij kan echter, zoals alle zaken in deze bedeling, goed en verkeerd worden gebruikt. En er is, om het scherp te stellen, een juist gebruik en een misbruik van de politiek. Wij dienen dit onderscheid steeds in het oog te vatten. Wie dit niet doet, en, omdat er misbruik van de politiek wordt gemaakt, het gebruik daarvan veroordeelt, handelt als degene die met het badwater het kind weggooit. Juist om het verkeerde gebruik, het misbruik, tegen te gaan, moet

men de zaak zelf, het juiste gebruik van de politiek, naar vermogen voorstaan en bevorderen.

Ten aanzien van het misbruik van de politiek moeten wij voorts ook nog weer een onderscheid maken. Er is in het wezen van de zaak van misbruik sprake, wanneer een juiste, goede politiek wordt aangewend om andere doeleinden te dienen dan die, welke zijn gericht op de behartiging en beleving van een goede staatkunde. Dan is er een onzuiver, een corrupt gebruik van een edele zaak, dat lang niet altijd aan het licht treedt. En er is een misbruik van de politiek, wanneer men daarvoor van verkeerde beginselen uitgaat, ook al beoefent men haar met de meest nobele en edele bedoelingen.

Politiek is een gave Gods. Ook deze gave mag niet losgemaakt worden van de Gever, en behoort te worden gebruikt in gehoorzaamheid aan Hem en Zijn wet, in liefde tot Hem en tot onze naaste. Het rechte gebruik van deze gave bestaat allereerst hierin, dat de Gever daarvan wordt erkend en geëerd, en dat aan de politiek ten grondslag worden gelegd de beginselen, welke God daarvoor heeft geopenbaard. Bij onze bezinning en activiteit met betrekking tot de politiek is dus de eerste vraag: welke zijn de beginselen, waarvan wij voor haar moeten uitgaan? De tweede vraag is deze: wat moeten en kunnen wij doen om deze beginselen te leren kennen en haar toepassing te bevorderen? En in aansluiting daaraan volgt dan: moeten wij samen met anderen aan de politieke arbeid deelnemen? Het juiste antwoord op de tweede en de derde vraag is o.m. dit: wat wij moeten doen, kunnen wij niet alleen ieder op zichzelf doen, maar behoren wij gezamenlijk te doen in en door middel van een politieke partij, welke haar uitgangspunt vindt in de ordinantiën Gods. Dit antwoord bevat een veroordeling van de „doorbraak", maar aan die veroordeling kunnen en mogen wij niet ontkomen.

Een der wetgeleerden vroeg aan de Here Jezus, om Hem te verzoeken: Meester, wat is het grote gebod in de wet? De Heiland antwoordde hem: Gij zult den Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede, daaraan gelijk is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten. (Matth. 22 : 35–40).

Deze geboden gelden algemeen, d.w.z. voor alle gebieden, waarop mensen werkzaam zijn, voor alle verhoudingen, waarin mensen tot elkander staan, en voor alle verbanden, waarin zij elkander ontmoeten. Zij gelden ook voor de politiek. Zou dit „Gij zult" zonder betekenis zijn voor de vorming van en de toetreding tot een politieke partij? Zou het hen, die krachtens levenskeuze voorstanders zijn van een christelijke politiek, daar waar daartoe vrijheid en mogelijkheid bestaat, niet nopen tot medewerking in een politieke partij, welke zowel naar buiten als naar binnen streven wil naar de gehoorzaamheid aan deze twee geboden? Deze vragen behoeven niet afzonderlijk te worden beantwoord. Zij bevatten zelf het antwoord, duidelijk en klaar. Die twee geboden mogen ook niet van elkander worden gescheiden. Wie het tweede niet in onlosmakelijk verband met het eerste beschouwt, verandert het karakter en de inhoud daarvan. De liefde tot de naaste vindt haar grond en bron in de liefde tot God.

Gij, lezer, moet aan politiek doen. Gij moet u geven voor een juiste, goede politiek. Gij moet de politiek zien als een gave van God, welke wij in gehoorzaamheid aan Hem en tot Zijn eer hebben aan te wenden. Gij moet meeleven en meewerken in een politieke partij, welke daarvan uitgaat. Gij moet dit doen om uw persoonlijke roeping op politiek gebied te vervullen, en opdat wij gezamenlijk onze gemeenschappelijke roeping ten aanzien van de staatkunde kunnen volbrengen.

Daarom: leef en werk mee in onze partij. Ieder op zijn plaats en naar zijn krachten.

Doen!

De tweede R is in de maand,
Dus wordt er druk gelevertraand,
En ma vraagt op een goeie keer
In Rotterdam of Garrelsweer
Zo 's avonds in de schemering:
„Is 't nog geen Kiesvereniging?"

Pa jaagt de brand in zijn sigaar:
„De voorbereidingen zijn klaar!
Het duurt nog maar een week of drie,
Dan starten we vol energie,
Vergaderen we als het kan
Weer regelmatig volgens plan.

Als secretaris van 't bestuur
Heeft straks je echtvriend rust noch duur
We stellen een campagne op,
We werven leden in galop
En, zit het ons maar éven mee:
Abonnementen op N.G.!

Ook onze kas moet nog versterkt,
Daar wordt natuurlijk aan gewerkt;
We dragen daarbij aan de Staf
Ook trouw weer ons gedeelte af;
Maar geld, je weet het zèlf wel, vrouw,
Dat rolt gewoonlijk niet zo gauw . . . !"

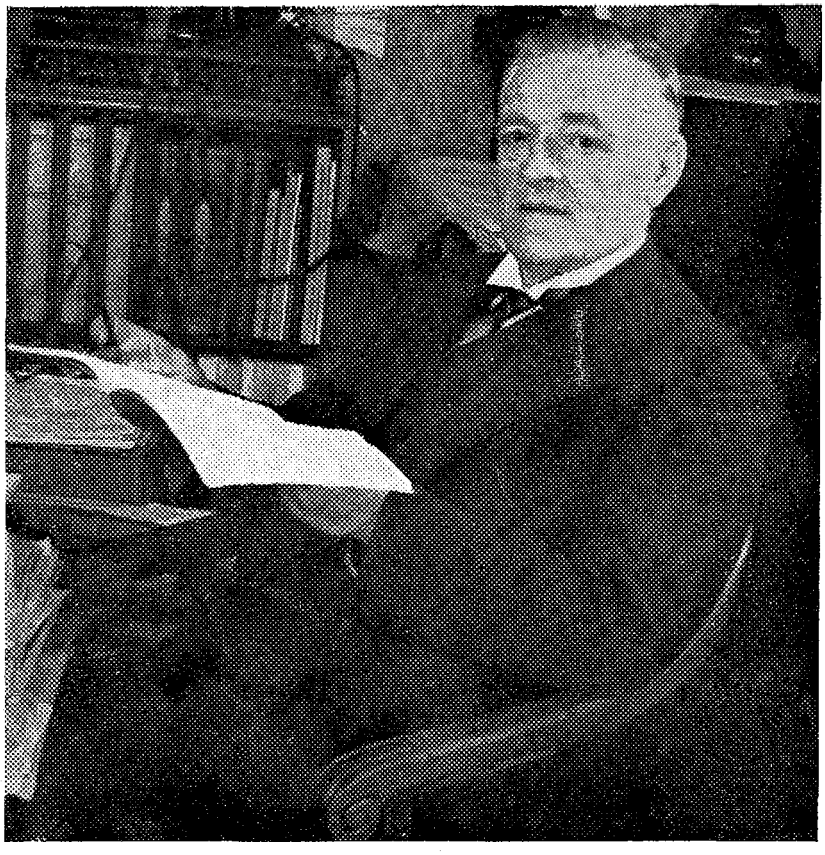
Moe zet de kamer in het licht,
Zegt met een effen, braaf gezicht:
„'t Is heel niet moeilijk, beste man,
Zo thuis, met je pantoffels an;
Dat wordt dus een actief seizoen,
Als jullie het dan ook maar dóen . . . .!"

JAAP MIJDERWIJK.

Nadruk verboden.

35 Jaar

KAMERLID

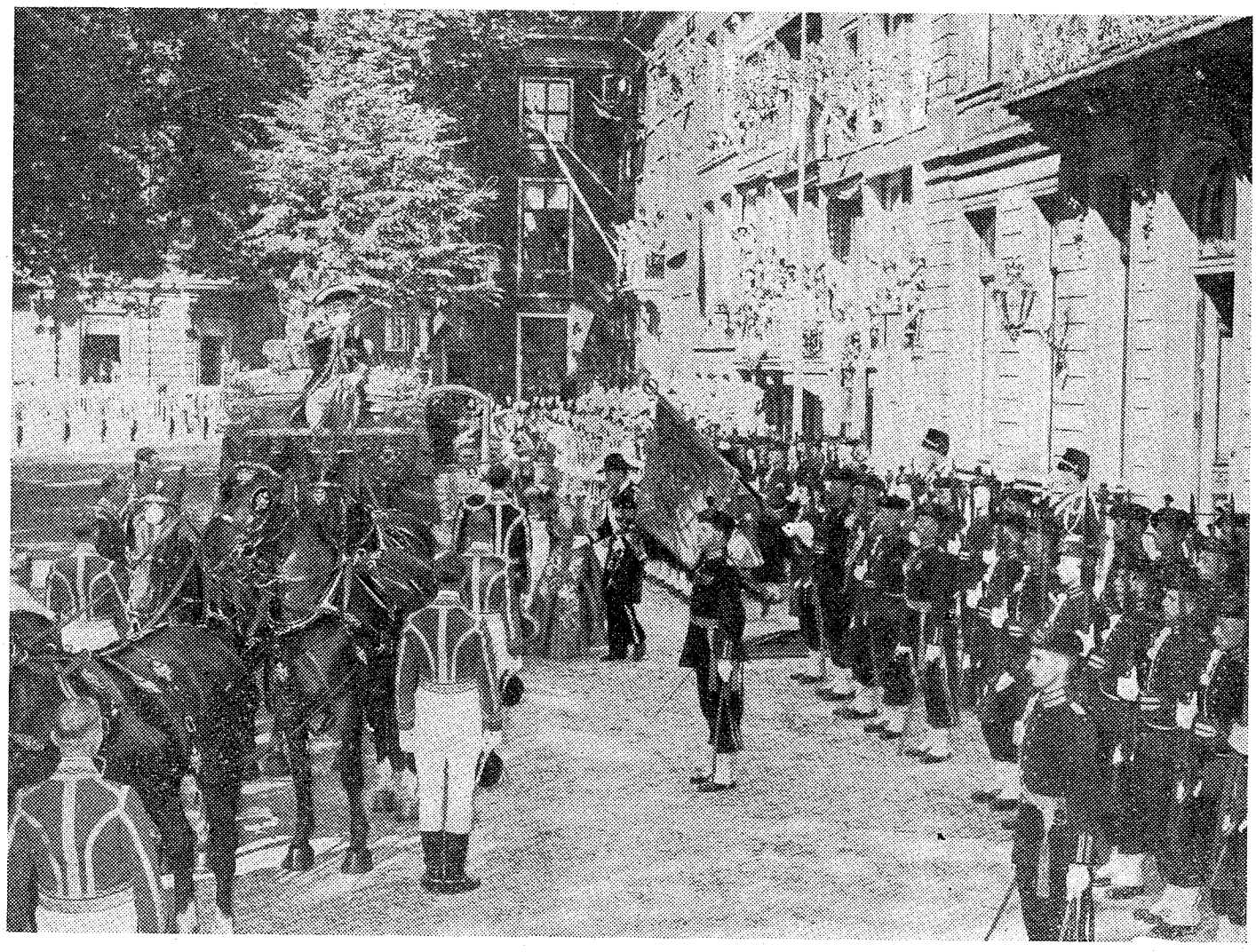

Dr J. Schouten heeft de leeftijd der sterken bereikt, staande midden in het gewoel van het openbare leven. Eenvoudig begonnen, eenvoudig gebleven, doch met ieders instemming, bekroond als doctor honoris causa, en zoals dat ouder wordend gaat, schrijdend van het ene jubileum naar het andere, hoe weinig ook door hem zelf gezocht.

In het contact-orgaan mag niet worden gezwegen over het feit, dat dr J. Schouten in Augustus j.l. zijn zeventigste verjaardag heeft gevierd. Van deze 70 jaren heeft de jubilaris er meer dan 50 bewust meegeleefd met onze partij. Wij kunnen ons moeilijk meer indenken dat dr Schouten Dr Kuyper nog heeft gekend in de kracht van zijn leven. Dr Kuyper is voor de tegenwoordige generatie reeds een legendarische figuur geworden. Het jongere geslacht kent nog de naam maar veel meer niet. In 1901 behaalde de rechterzijde de overwinning na een felle verkiezingsstrijd en als resultaat daarvan trad het kabinet Kuyper op. Toen was Dr Schouten een jonge man van 18 jaar. Wij zouden wel wensen dat Dr Schouten daar eens iets over schreef. Want dat was toch wel een der hoogtepunten in de geschiedenis van onze Anti-revolutionaire Partij. Voor ons spreekt de historie slechts uit geschiedenisboeken. Maar Dr Schouten heeft Talma gekend, Heemskerk, de Savornin Lohman, D. P. D. Fabius. In die jaren bezocht hij reeds iedere deputatenvergadering, leefde hij intens mee met de gebeurtenissen en nam er ook aan deel. Maar eerst na de eerste wereldoorlog werd hij bij de leiding van de partij betrokken toen Rotterdam hem met voorkeurstemmen in de Kamer bracht. Toen was hij een jongeman van vijf en dertig jaar.

Vandaar dat Dr Schouten deze maand opnieuw een jubileum viert. Want in October 1918 werd hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Dat is dus vijf en dertig jaar geleden. Wat dat aangaat slaat Dr Schouten evenwel geen record. Voorzover wij kunnen nagaan berust dit record nog steeds bij generaal Duymaer van Twist, die van 1901 tot 1946 lid van de Tweede Kamer is geweest. Dat is dus 45 jaar. Maar ook 35 jaar is een respectabel aantal. En wanneer uit het speciale nummer Nederlandsche Gedachten van Augustus van dit jaar één ding blijkt, dan is het dit, dat de parlementariër in Dr Schouten wel het meest wordt gewaardeerd. Een voortreffelijk kamerlid. Men kan wel zeggen: de Kamer is zijn thuis. Daar is hij in zijn element. Hij kent er het klappen van de zweep. En dat werkelijk niet alleen in de openbare vergadering. Dat is het voornaamste niet, al denkt een buitenstaander dat wel eens. Het werk achter de coulissen, in de commissies, in het vooroverleg is minder in het oog vallend, maar het is niet minder belangrijk, indien het al niet belangrijker is.

Het Centraal Comité wenst het Kamerlid Dr J. Schouten dan ook gaarne en van harte geluk met dit jubileum en het weet zich hierbij de tolk van heel veel anti-revolutionaire mannen en vrouwen die, veelal onbewust, beseffen, welk een groot en verantwoordelijk werk de heer Schouten als lid van de Kamer en als voorzitter van de anti-revolutionaire fractie verricht. God de Heere sterke hem in dit, veelszins ook ondankbare, werk in een periode, waarin de ingewikkeldheid der vele vraagstukken het zo uitermate moeilijk maakt de anti-revolutionaire grondbeginselen, duidelijk en klaar en voor een ieder verstaanbaar, uit te werken in de practijk van de staatkunde.
Dit is, onder de tegenwoordige omstandigheden, een moeizame arbeid, die onder biddend opzien tot God wordt verricht en waarvoor het anti-revolutionaire volk Dr Schouten dankbaar is.

Het nieuwe parlementaire jaar

De derde Dinsdag in September is in het politieke leven van Nederland steeds een belangrijke dag. Dan wordt door de Koningin zelf het nieuwe parlementaire jaar ingeluid. De Koningin komt dan in eigen persoon in de vergadering van de verenigde Kamers der Staten-Generaal. In de Troonrede ontvouwt zij dan de plannen van de Regering voor de komende parlementaire periode. Enkele dagen daarvoor heeft de Minister van Binnenlandse Zaken de zitting van de Kamers gesloten. Ook dat geschiedt met enig ceremonieel.

Het Nederlandse volk is over het algemeen nogal nuchter en critisch. Maar op Prinsjesdag blijkt daarvan als regel niet veel. Uit het gehele land stromen de duizenden naar den Haag om „het sprookje" in de gouden koets te zien en de Koningin hartelijk toe te juichen op weg naar de volksvertegenwoordiging. Dan ontbreekt het niet aan pracht en praal. Dan is er veel militair vertoon. Achter al dat sprookjesachtige verbergt zich echter het feit dat de constitutionele Koning zich naar de vergadering van de vertegenwoordigers van het volk begeeft om hun medewerking in te roepen bij het uitvoeren van de plannen der Regering.

De troonrede gaf, zoals dat de laatste jaren steeds het geval was, een beknopte situatietekening en ontwikkelde voorts het regeringsprogram. Dit laat zich niet in enkele woorden samenvatten. Er staat inderdaad nog al wat op stapel voor het komende parlementaire jaar.

Maar meer actueel is momenteel de millioenennota en dan vooral in samenhang met een aantal wettelijke voorzieningen betreffende de huurverhoging. De eerstvolgende maanden zullen ongetwijfeld een aantal belangrijke debatten opleveren. De algemene beschouwingen, waarmede reeds op 20 October a.s. begonnen wordt, zullen niet alleen op de troonrede betrekking hebben, maar zullen tevens gaan over de belastingverlaging, de huurverhoging en de vierde loonronde. Het is niet doenlijk om over dit complex van vraagstukken in dit nummer uitvoerig uit te weiden. Wij moeten volstaan met de mededeling van de Heer C. van den Heuvel in het volgende kadernummer een uiteenzetting zal geven over de financiële toestand van Nederland, terwijl hij in het daaropvolgend nummer een artikel geeft over de belastingvoorstellen en alles wat daarmede samenhangt.

In ieder geval is het duidelijk dat de komende weken belangrijke parlementaire debatten zullen opleveren, waarvoor een meer dan gewone belangstelling bestaat. Want daarbij is het gehele sociaal-economische beleid der Regering in het geding. Wij hopen dat onze fractie zich in de debatten niet onbetuigd zal laten en dat daarin een kloek en krachtig Anti-revolutionair geluid wordt gehoord. Want aan ons volk zal toch duidelijk moeten worden gemaakt hoe het mogelijk is dat bij een geraamd tekort van een milliard, tevens tot een zo drastische belastingverlaging kan worden overgegaan als nu wordt voorgesteld.

JUBILEUM

commissie 1954

Op 3 April 1954 zal het 75 jaar geleden zijn, dat de Anti-revolutionnaire Partij als eerste zelfstandige politieke organisatie in het Nederlandse staatkundige leven optrad.

JUBILEUM

Die is een gebeurtenis van zodanige betekenis, dat daaraan wel bijzondere aandacht moet worden gegeven. Het Centraal Comité heeft besloten om op Zaterdag, 3 April 1954, een grote bijeenkomst te organiseren ter herdenking van dit feit.

Mede naar aanleiding daarvan hebben de heren Mr Dr J. Donner, president van de Hoge Raad, en Dr A. A. L. Rutgers, lid van de Raad van State, het initiatief genomen tot een speciale actie, teneinde aan dit jubileum enige kleur en fleur te geven.

WERKCOMITE

Reeds heeft zich een klein Werkcomité gevormd, waarvan de heer Dr A. A. L. Rutgers voorzitter is, terwijl voorts zijn uitgenodigd daarin zitting te nemen de heren Drs T. Spaan te Voorburg, secretaris, Prof. Mr P. J. Verdam te Amsterdam, tweede voorzitter, Dr W. F. van Gunsteren te Wassenaar, penningmeester, Dr A. Veerman te Rijswijk (Z.-H.) en Mevrouw D. Woudstra-Bergema te Leiden.

Dit kleine Werkcomité heeft zich verzekerd van de medewerking van een aantal personen uit de verschillende Kamerkieskringen, die zich reeds bereid hebben verklaard de leiding op zich te nemen van de actie in hun district.

HET DOEL

Het Werkcomité heeft reeds enkele malen vergaderd. Na ampele discussies heeft het gemeend het volgende als doel te moeten stellen:

1. *Voor het jubileum zal worden bijeengebracht*
   een bedrag van ten minste ƒ 100.000,—.
   Dit betekent, dat aan ieder lid der kiesvereniging zal worden verzocht gemiddeld een gulden voor dit doel bij te dragen.

2. *Maar daarnaast meent het Werkcomité er naar te moeten streven een aantal contribuanten te werven, dat bereid is jaarlijks een bijdrage aan het Centraal Comité te geven ter versterking van het Partijapparaat.*
   Het Werkcomité meent, dat als doel mag worden gesteld, dat op deze wijze
   een bedrag van ten minste ƒ 20.000,— per jaar
   kan worden bijeengebracht. Het moet toch mogelijk zijn, dat in onze kring 4.000 mensen bereid gevonden worden gemiddeld ƒ 5,— per jaar bij te dragen.

VERSTERKING VAN HET PARTIJAPPARAAT

Het zal U bekend zijn, dat de voorzitter van het Centraal Comité op Partijconferenties herhaaldelijk heeft verklaard, dat het Partijapparaat niet kan doen, wat in deze tijd noodzakelijk is, omdat de financiën daarvoor ontbreken. Zal dus de activiteit van de Partij worden bevorderd, dan moeten in de allereerste plaats haar financiën worden versterkt.

ALLEN MEEDOEN

De Jubileumcommissie is van mening, dat op 3 April 1954 geen beter geschenk aan het Centraal Comité kan worden aangeboden dan nu door haar wordt voorgesteld. Zij hoopt, dat alle meelevende Anti-revolutionairen in het land haar actie zullen steunen en zij doet daarom een beroep op Uw zeer gewaardeerde medewerking.

De Jubileumcommissie:

Dr A. A. L. Rutgers,	voorzitter
Prof. Mr P. J. Verdam,	2e voorzitter
Drs T. Spaan,	secretaris
Dr W. F. van Gunsteren,	penningmeester
Dr A. Veerman	
Mevr. D. Woudstra-Bergema	

Dr A. A. L. RUTGERS
Lid van de Raad van State
voorzitter van de Jubileumcommissie

DE PARTIJ in actie

1. De wintercampagne

De avonden worden langer. De herfst is begonnen. Het politieke werk vraagt de aandacht. Op verschillende plaatsen heeft men de zaak reeds met kracht aangepakt. In Amersfoort heeft men een grootscheepse actie voorbereid. Daar hebben wij althans bij geruchte van vernomen. Bijzonderheden zijn ons niet bekend. Ook in Kampen is er blijkbaar iets in de maak. En Rotterdam heeft weer plannen voor een politieke week. Er zullen in die week verschillende delen van de stad vergaderingen worden gehouden. Ten besluite wordt een forumavond „georganiseerd". In de stad Groningen heeft men, maar dat is al weer enige tijd geleden, een krachtige ledenwerfactie gevoerd. Deze bracht een winst van ruim 150 leden. Een resultaat dat een felicitatie waard is. Er is dus hier en daar wel leven in de brouwerij. Maar nog lang niet overal. Van de dorpen horen wij overigens niet zo veel. En toch, ook daar is actie dringend nodig.

Het Centraal-Comité heeft inmiddels vergaderd ter voorbereiding van de winter-actie. Het was als steeds een geanimeerde vergadering. Allerlei kwesties kwamen er aan de orde en verschillende beslissingen werden genomen. Het is niet nodig van deze vergadering een verslag te geven. In het volgende vindt men de weerslag van de genomen besluiten.

2. 1954 Jubileumjaar

De komende wintermaanden staan vooral in het teken van het jubileum dat in het voorjaar 1954 zal worden gevierd. Op 3 April 1879 werd in het gebouw van Kunsten en Wetenschappen de eerste Deputatenvergadering gehouden. Op die vergadering kwam de georganiseerde Anti-revolutionaire Partij tot stand en werd het ietwat losvaste verband van het Anti-Schoolwetverbond omgezet in een politieke partij onder leiding van een Centraal-Comité. Dat was in die tijd een belangrijke gebeurtenis. Veel belangrijker dan velen van ons tegenwoordig wel vermoeden. Om de betekenis daarvan voor die dagen te verstaan is kennis van de toenmalige omstandigheden nodig en aan die kennis ontbreekt nog wel eens wat.

Intussen, Dr J. Donner, de president van de Hoge Raad en Dr A. A. L. Rutgers, lid van de Raad van State, hebben het initiatief genomen tot het oprichten van een jubileum-commissie ter voorbereiding van de Jubileum-actie. Verdere bijzonderheden over deze actie vindt u evenwel elders in dit blad, zodat daarna mag worden verwezen. Maar wel is het zo dat deze Jubileum-actie mag en moet worden aangegrepen als een ongezochte gelegenheid om de interne organisatie van onze partij te versterken.

3. Bezoekt u ook de vergaderingen

In de regel is het zo dat het bestuur van een kiesvereniging iedere winter een vijf à zestal vergaderingen belegt. Over het bezoek der leden wordt echter wel eens geklaagd. Vandaar dat wij de vraag stellen: bezoekt u de vergadering der kiesvereniging? Vandaar ook onze aandrang om dit te doen. U kunt er van verzekerd zijn dat de vergadertechniek tegenwoordig anders is dan vroeger. Tegenwoordig weet iedere voorzitter „vaart" in een vergadering te brengen. Hij opent precies om acht uur. Natuurlijk, waarom zou hij op enkele laatkomers wachten. De lange openingsrede wordt niet meer gehouden. Met een kort welkomstwoord wordt volstaan. De notulen worden ook niet meer gelezen. Dat wordt in de bestuursvergadering af gedaan. Kwart over acht is de spreker aan het woord. Om negen uur is het pauze. Om tien uur weer naar huis!

4. Contactorgaan en kaderorgaan

Laten wij het nu eens duidelijk zeggen. Wat u nu leest is een contactnummer. Dit nummer is toegezonden aan alle leden van de partij. Nu hebt u waarschijnlijk wel gehoord dat er in de maand Augustus een speciaal nummer is verschenen ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van Dr J. Schouten. Aan de samenstelling van dit nummer werkten een 20-tal vooraanstaande persoonlijkheden in het politieke leven mee o.a. de minister-president, de voorzitter van de Tweede Kamer en de voorzitters van de Tweede Kamerfracties der verschillende politieke partijen. Dat was een nummer van 36 pagina's. Dat was een „kadernummer" en dat werd alleen toegezonden aan hen, die op Nederlandsche Gedachten zijn geabonneerd en die daarvoor *f* 3,— per jaar betalen. Van die nummers verschijnen er negen per jaar en het contactorgaan slechts zes maal per jaar. Hoe gaarne hadden we nu ook van het Schoutennummer een exemplaar toegezonden aan alle leden van onze partij. Dat was om financiële redenen niet mogelijk. Dat zou een extra-uitgave van *f* 10.000,— hebben gevorderd en dat kon niet. Maar nu zijn er wellicht enkele mensen, die toch gaarne dat Schouten-nummer zouden hebben. Nu, voor hen zijn er nog enkele exemplaren. Die kunnen worden besteld bij het Centraal-Comité, en de kosten daarvan bedragen *f* 0.30. Giro-nummer 89673. Maar veel beter is natuurlijk, dat u zich ook abonneert op dat kaderorgaan. Voor een meelevend Anti-revolutionair is dat beslist noodzakelijk.

5. Waarom noodzakelijk?

Wel, dat willen we u duidelijk maken aan de hand van de artikelen die in het September-nummer verschenen zijn. In dat nummer vindt u een interessant artikel van Dr J. Schouten, waarin deze antwoord geeft aan Prof. Van Niftrik naar aanleiding van diens beschouwingen over de verhouding van de Anti-revolutionaire Partij tot de Christelijk-Historische Unie. Dat is een artikel, waarvan ieder meelevend Antirevolutionair moet hebben kennis genomen. De heer C. van den Heuvel, de voorzitter van de watersnoodcommissie, geeft een belangrijke uiteenzetting over de watersnood en de wetgeving. In dat nummer vindt u een behandeling van de rijksbegroting. Ter documentatie is de Troonrede daarin afgedrukt. Dr A. Veerman gaf zijn parlementair overzicht, de secretaris van onze partij Prof. Dr Ir H. van Riessen schreef een artikel over „De waterstofbom en het socialisme" en diende daarmede Dr Banning van repliek. En zo kunnen wij doorgaan. Natuurlijk, in het algemeen zijn deze artikelen wat zwaarder dan die van het contactorgaan. Maar toch ook voor u is het nodig op het kaderblad te zijn geabonneerd. En u weet het, slechts *f* 3,— per jaar, heus, het goedkoopste blad van Nederland!

6. 't Ja, dan is er nog iets

Ja, daar moeten wij nu eens iets over zeggen. Wat denkt u? Toen in 1879 de Anti-revolutionaire Partij werd opgericht, hoe hoog zou de contributie zijn geweest, die onze grootvaders toen hebben betaald? Zou dat toen ook niet zo ongeveer *f* 2,— of *f* 2,50 per jaar zijn geweest? Dat was in de tijd dat je voor 10 cent 6 goede sigaren kreeg en dat een paar schoenen drie à vier gulden kostte en men voor een pak *f* 25,— betaalde. Dat was in de tijd dat een werkman met *f* 8,— in de week naar

huis ging, zonder regenverlet, zonder werklozen-ondersteuning, zonder ziektewet en zonder ouderdomsvoorziening. Wat zouden die grootouders er van zeggen als ze eens wisten wat velen van ons tegenwoordig voor de politieke actie bijdragen?

Er zijn nog al wat mensen, die critiek hebben op de organisatie van onze partij en op de wijze waarop zij werkt. En die critiek is niet zonder grond al zullen wij het volmaakte nooit bereiken. Maar zolang onze leden volstaan met een contributie van *f* 2,— à *f* 3,— per jaar kan het ook niet anders. En wanneer dus het bestuur van uw kiesvereniging met voorstellen komt om de organisatie ook financieel flink op poten te zetten, denk er dan aan dat uw overgrootvader ook al *f* 2,50 per jaar betaalde. Maar dat was 75 jaar geleden....! En inmiddels is er wel iets veranderd, ook wat uw loon of salaris betreft. Welnu per 1 Januari hebben wij allemaal een voordeeltje. Het loon gaat met 5 procent omhoog. De belasting wordt verlaagd.... Wij hopen dat uw bestuur zeer actief is in de maand Januari, onder het motto „Grijpt als het rijpt". Het is nodig. Als u begrijpt wat wij bedoelen.

7. Passieve vrouwenkiesrecht

Eindelijk is het dan zover. Op Woensdag 18 November komt de partij in een buitengewone Deputatenvergadering bijeen ter afdoening van de zaak van het passieve vrouwenkiesrecht. De uitnodiging is reeds aan de kiesverenigingen toegezonden. De stukken zijn in handen van de secretaris. Daar ligt een voorstel van het Centraal-Comité om het besluit van 14 October 1921 in te trekken. Immers, op die datum heeft de Deputatenvergadering, gehouden te 's-Gravenhage, als haar gevoelen uitgesproken: **„dat bij verkiezingen voor Staten en Raden door de bij het Centraal-Comité aangesloten kiesverenigingen geen vrouwen candidaat behooren te worden gesteld, zolang de Antirevolutionaire Partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijk geeft".**

Het voornemen bestaat nu dus om dit besluit in te trekken. De voorgeschiedenis is bekend. Reeds vrij spoedig na de bevrijding kwam de zaak aan de orde. Een commissie werd met een nader onderzoek belast, onder leiding van Dr J. Donner toog deze aan het werk. In Dec. 1949 bracht zij rapport uit. Daarna volgden uitvoerige discussies in het Centraal-Comité. In September 1952 werd het rapport aan de kiesverenigingen toegezonden, in het voorjaar van 1953 kwam de kwestie op het Centralen Convent aan de orde. En thans moet een buitengewone Deputatenvergadering beslissen. Het is kort dag. Maar nog hebben de kiesverenigingen de gelegenheid zich over deze zaak te beraden. Het rapport is op het Bureau van het Centraal-Comité verkrijgbaar tegen de prijs van *f* 0.60 per exemplaar (giro 89673). Volledigheidshalve wordt medegedeeld, dat dit boekje niet alleen bevat het rapport van de Commissie Donner van 1949, maar eveneens, ter vergelijking, het rapport van de Commissie-Idenburg van 1921.

En om nu van meetaf ieder misverstand te voorkomen moet men het voorstel van het Centraal-Comité goed verstaan. Aanvaarding van dit voorstel **betekent niet** dat voortaan bij de verkiezingen de namen van vrouwen op de candidatenlijsten **zullen of moeten worden geplaatst.** Het betekent **wèl,** dat de **volstrekte uitsluiting** van vrouwen van het lidmaatschap der besturende en vertegenwoordigende organen wordt opgegeven. En dat wel voornamelijk op grond van de overweging dat de **verantwoordelijkheid** voor de candidaatstelling van de gemeenteraden en de Provinciale Staten niet kan berusten bij de Deputatenvergadering maar moet berusten bij de **plaatselijke kiesverenigingen** en de **Provinciale Comité's.**

Sluiting zittingsjaar Staten-Generaal. De Minister van Binnenlandse Zaken, Z.Ex. Beel, heeft het zittingsjaar van de Staten-Generaal in Ver. vergadering in de Eerste Kamer namens H.M. de Koningin gesloten.

Uit het Parlement

DR. A. VEERMAN

Staartklok

Het gebouw van de Tweede Kamer is lang een tamelijk somber en kaal geval geweest. Wie er binnenkwam onder lage, zware gewelven door, via een tochtsluis en een portiershokje, die stamden uit een weinig smaakvolle periode onzer historie, kreeg een koude douche. Was dat nu het verblijf van „deze hoge vergadering"?

Sinds enkele jaren is men bezig, de omgeving, waarin de vertegenwoordigers des volks vergaderen, wat te verfraaien. Dat is niet in alle opzichten eenvoudig. Men heeft te maken met datgene, wat er is. Maar het is toch al heel wat opgeknapt.

Voorzitter Kortenhorst noemde in de toespraak, waarmee hij zijn ambt opnieuw aanvaardde, als een van de redenen, die tot verbetering nopen, de gewijzigde positie van de Kamer. Tal van Kamerleden reizen Europa rond of nog verder. Zij hebben hun relaties gekregen en moeten op hun beurt vreemde gasten ontvangen en met hen besprekingen voeren. Daartoe moet een waardig gebouw beschikbaar zijn en welk gebouw komt daarvoor eerder in aanmerking dan de woning der Tweede Kamer? Zo hoopt men voor dit doel binnen niet te lange tijd ook een uitbreiding van het gebouw tot stand te kunnen brengen om daardoor het aantal vergaderzalen en ontvangstkamers te vergroten.

Bij de verfraaiing van het gebouw is ook een simpele klok, die niets anders deed dan de tijd aangeven, vervangen door een grote Friese klok. Om die klok gaat het ons, eerlijk gezegd. Die heeft ons deze hele lange inleiding in de pen gegeven.

Want wie op de eerste dag na de befaamde Dinsdag (dat is dan altijd Donderdags, omdat dan inmiddels de voordracht voor het presidium aan H.M. de Koningin is aangeboden en de nieuwe voorzitter benoemd), wie op die dag de vergadering meemaakt, krijgt het gevoel, dat men bezig is moeizaam het gewicht naar boven te trekken, om zo de Kamer weer voor een jaar aan het lopen te krijgen.

De voorzitter verdeelt door loting de leden in vijf afdelingen; deze vergaderen afzonderlijk en kiezen hun voorzitter; dan komt men weer bijeen, om de uitslag publiekelijk mee te delen.

En dan worden de verschillende vaste commissies bemand. Het zijn er nu maar liefst zes en twintig, ongerekend de commissies, die zich met louter huishoudelijke zaken bemoeien, zoals de bibliotheek, de stenografische dienst e.d. Die 26 politieke commissies zijn het, die tegenwoordig het uurwerk van de Kamer laten lopen. Zonder deze zou men het werk vermoedelijk niet meer aankunnen. Zij vragen de regering om inlichtingen, zij plegen overleg met de ministers en bereiden, waar nodig, het openbare werk voor. Natuurlijk moet men het oog open houden voor de gevaren, die aan dit stelsel kleven. De publieke zaak moet publiek behandeld worden. Dat moet de regel blijven. Wat in de commissies gebeurt, moet op de wijzerplaat duidelijk weergegeven worden. Het is duidelijk, dat die commissies een massa werk met zich brengen. Het aantal leden ervan bedraagt in totaal (plaatsvervangers meegeteld) 386. Van onze fractie wordt 58 keer iemand vermeld. Dat betekent dat elk lid van onze fractie — hetzij hij lid is, hetzij plaatsvervanger — gemiddeld het werk van vijf commissies moet mee-verrichten of althans volgen. Dat raakt dan de contrôle op het gevoerde beleid. Daarnaast komen dan nog de wetsontwerpen, die in de Afdelingen worden besproken, alvorens zij in openbare behandeling komen en waarvan het de bedoeling is, dat elk Kamerlid er kennis van neemt. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer is thans waarlijk geen „bijbaantje" meer.

In en uit

Wie er in al die commissies komen, dat wordt natuurlijk intern uitgedokterd. In de fracties en in onderling beraad tussen Kamervoorzitter en fractievoorzitters. Het onttrekt zich dus aan ons oog, of er voor bepaalde commissies enig gedrang bestaat, terwijl misschien voor andere minder animo gevonden wordt. Daarvan merkt het publiek niets.

Toch mag de toeschouwer wèl van iets meegenieten. In de Tweede Kamer klaagden de communisten hun klaagzang. Enkele jaren geleden besloot de Kamer, hen in bepaalde commissies niet op te nemen. Voor de commissie van buitenlandse zaken b.v. vond men hen blijkbaar al te zeer buitenlands georiënteerd en voor de binnenlandse veiligheid vermoedelijk juist omgekeerd niet zo veilig. Kortom, de Kamer nam de wijsheid in acht van de spreuk: Al te goed is buurmans gek.

De communisten laten dit natuurlijk niet zo maar passeren. Dus moet de Kamer te bestemder tijd luisteren naar een klaagzang, waarin de rode heren zich beroepen op de democratie en zich zeer verongelijkt tonen. Dan heeft men het weer gehad en gaat men over tot de orde van de dag.

Willen de communisten er in, professor Gerretson wilde er uit. Dat „er" was, wat hem betreft, de commissie voor buitenlandse zaken van de Eerste Kamer.

De Utrechtse hoogleraar was ook gebelgd. Hij voelde zich beetgenomen, want hij had gedacht in die commissie nu eens wat te horen. Maar dat was hem lelijk tegengevallen. Slechts bij uitzondering, alleen als er speciaal om gevraagd werd, kon men iets vernemen.

Toch had prof. Gerretson dit kunnen weten. Toen de Eerste Kamer enkele jaren geleden besloot ook enkele vaste commissies in te stellen, gebeurde dit niet zonder aarzeling. Ligt dat wel op onze weg, zo vroeg men. De Eerste Kamer is er gelukkig meestal strikt op gericht, haar positie zuiver te houden. Zij wil zijn Kamer van revisie. Of, zoals voorzitter Jonkman onlangs zei: zij wil slechts op de **algemene** gang van wetgeving en bestuur toezien en daaraan meewerken en daarom slechts bij uitzondering op bijzonderheden ingaan.

Daarom commissies..... Zeker niet als die van de Tweede Kamer, daarover was men het eens. Niet voor geregeld overleg. Maar alleen om, wanneer daaraan toch inderdaad de behoefte zou bestaan, in elk geval het orgaan te hebben om vertrouwelijk inlichtingen te krijgen.

Wanneer de Eerste Kamer daarvan slechts spaarzamelijk gebruik maakt, kan men dit alleen maar toejuichen.

Vaderschap

Er zijn allerlei dingen waaraan de naam van een politicus verbonden is. We hebben na de oorlog de Joekes-gulden gehad. Dat lijkt wat meer dan het bedrag, waarmee de huidige roomse fractievoorzitter het voor de oorlog doen moest: het

kwartje van Romme. Maar gezien de waardevermindering van het geld ontloopt het elkaar toch zoveel niet. Beide heren zullen zich door de gebruikte aanduiding niet bovenmate gevleid gevoeld hebben.

Ook dr Lucas wees het gebruik van zijn naam af. We hebben tegenwoordig het Lucas-kind. Dat is een kind-extra bij de kinderaftrek in de inkomsten- en loonbelasting. Niet hij, zo zei hij, maar Prof. Lieftinck was de vader van dat fiscale kind.

Hoe dit zij, in elk geval bleek deze kinderaftrek Dr Lucas wel zeer na aan het hart te liggen.

Het ging over de coördinatie van verschillende lasten, waar het bedrijfsleven mee te maken heeft. Enerzijds is er de loonbelasting, die door het bedrijfsleven geadministrateerd wordt, anderzijds de verschillende sociale voorzieningen, die eveneens een massa administratief werk met zich brengen. Al die regelingen zijn afzonderlijk ontstaan en het gevolg is, dat bepaalde dingen in het ene geval zus, en het andere geval zo geregeld zijn. Men hoopt nu geleidelijk deze verschillen weg te nemen en door de regelingen op elkaar af te stemmen het bedrijfsleven een hoop administratief werk te besparen.

Een van die dingen, die men glad wil strijken, is het begrip loon. Maar nu is het zo, dat de loontrekkende kinderbijslag geniet voor kinderen tot 16 jaar, maar dat de belastingen kinderaftrek toestaan tot 17 jaar. Ook dit moet glad. Maar de kinderbijslag tot 16 jaar blijft toegekend. Daar waren voldoende argumenten voor. Dus de kinderaftrek bij de belasting ook tot 16 jaar in plaats van 17? Dat zou voor de fiscus een voordeeltje van rond vijf millioen opleveren. En daar was dr Lucas fulminant tegen. Een coördinatie, een technische herziening, en dan een voordeeltje voor de schatkist? Nooit niet.

De heer Stapelkamp nam een zeer reëel standpunt in. Ook hij aanvaardde, dat het voor de kinderbijslag 16 jaar moet blijven. Verhoging van de leeftijd daar tot 17 zou niet de fiscus, maar het bedrijfsleven treffen, dat immers zelf de kinderbijslag financiert. En men is toch van mening, ook dr Lucas, dat de lasten op het bedrijfsleven niet omhoog, maar omlaag moeten.

De heer Stapelkamp aanvaardde dus, dat het 16 jaar bleef bij de kinderbijslag en dus 16 jaar werd bij de kinderaftrek. En wat het voordeel betreft, verwachtte hij van de Regering medewerking, om de 5 millioen voordeel straks weer ten goede te doen komen daar, waar ze nu te loor gaat, n.l. in de sfeer van het gezin. Belastingdebatten staan voor de deur. Daar kan dus een weg gezocht worden naar de oplossing.

Het was jammer, dat de K.V.P. door haar starre houding deze zaak zo ophield.

Het is 50 jaar geleden, dat het vredespaleis te Den Haag werd gebouwd. Het vredespaleis staat er nog en daardoor blijft Den Haag residentiestad, althans wat het paleis betreft. Maar de vrede resideert er nog steeds niet.

LEDENAANTAL

De cijfers van de ledenaantallen der Anti-revolutionaire Partij zijn op zich zelf niet onbevredigend. Het jaar 1951 gaf een verlies van 2180 leden en het jaar 1952 toont weer een stijging van 900. Daarbij moet in herinnering worden gebracht dat aan het eind van 1950 besloten werd de afdracht aan het Centraal-Comité te verhogen van *f* 0.50 per lid tot *f* 1.25 per lid. Sommigen onder ons waren wel bedacht, dat deze nog al drastische verhoging een aanmerkelijk verlies van leden ten gevolge zou hebben. Maar over het algemeen is dat meegevallen! En vooral de omstandigheid dat het jaar 1952 een toename te zien geeft zo rond de 900 is bemoedigend.

Toch moeten hieraan enkele opmerkingen worden toegevoegd.

1e. Met uitzondering van den Haag valt het op dat met name de steden zich over het algemeen goed houden.

	1950	*1951*	*1952*
Amsterdam	3840	3992	4200
Rotterdam	5095	5350	5327
Utrecht (stad)	1373	1465	1701
Groningen (stad)	1372	1472	1386
Arnhem (stad)	370	421	510
Zwolle statencentrale	1400	1432	1532
Totaal	*13450*	*14132*	*14656*

2. De Haag maakt nog steeds geen goed figuur. Het ledental blijft ongeveer gelijk, hoewel geen stad in Nederland na de oorlog zo sterk in inwoneraantal is gestegen als juist den Haag. Toch bleef het ledenaantal sedert 1946 stationnair. In Den Haag, dat meer stemmen uitbrengt op onze lijsten dan Rotterdam en Amsterdam, is een ledenaantal van 5000 zeker niet onbereikbaar. Wanneer gaat den Haag eens een grote actie ondernemen?

3. Op het platteland lopen wij dus vergelijkenderwijs iets meer terug. Er zijn heel wat plattelandsgemeenten waar het ledental onzer kiesvereniging vergelijkenderwijs slechter is dan bijv. in Amsterdam en in Rotterdam. Toch zijn op het platteland de mogelijkheden altijd groter dan in een stad.

4. Het Centraal-Comité is van oordeel, dat het aantal leden zeker met 20.000 à 25.000 zou kunnen worden uitgebreid. Wanneer maar overal in deze herfst een goede ledenwerfactie wordt gevoerd is dat zeer zeker bereikbaar. Maar vooral, bij de sterke toename der bevolking is het normaal, dat per jaar een 1500 nieuwe leden worden gewonnen. Dit is geen overdreven eis.

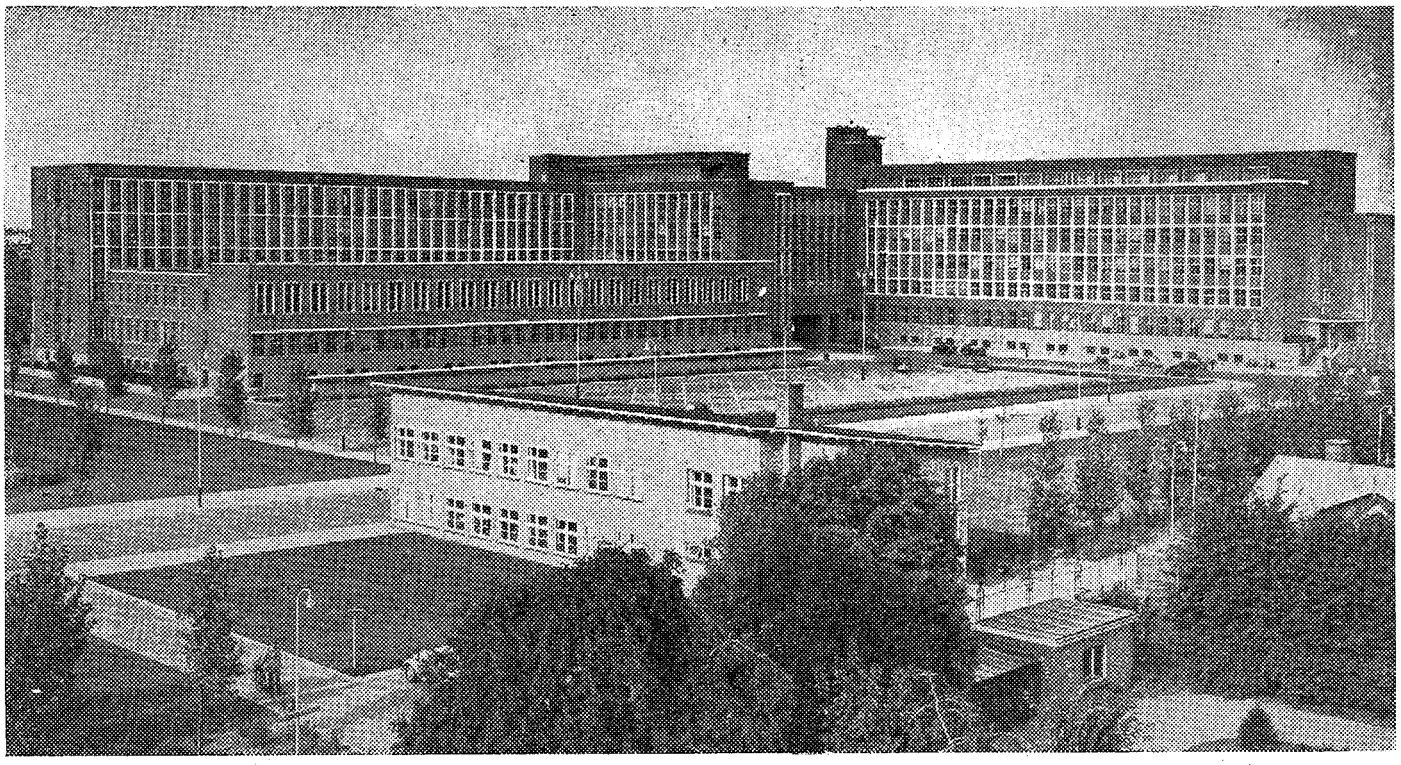
5. Maar dit is niet alleen een zaak van de besturen. Dit is een zaak, die al onze leden aangaat. Zorgt u er ook voor dat een nieuw lid wordt ingeschreven? En werkt u ook mee aan de ledenwerfactie, wanneer uw bestuur daartoe overgaat? En dat zal het in deze herfst zeer zeker doen.

6. Daarbij moet zeer in het bijzonder aan de jonge mensen worden gedacht. Velen huldigen de verkeerde opvatting dat iemand pas lid van de kiesvereniging moet worden wanneer hij eenmaal goed en wel getrouwd is. Neen, het is zaak juist de jonge mensen, ook die van 20 jaar in de ledenlijst in te schrijven.

7. Het aantal gehuwde vrouwen dat lid der kiesvereniging is, steeg van 422 in 1951 tot 769 in 1952. Maar dat is niet het werkelijke aantal. In Friesland bijv. zou, volgens de gegevens van het Centraal Comité, niet één gehuwde vrouw lid van een kiesvereniging zijn. Maar dat is beslist niet juist. Trouwens in Amsterdam en Den Haag evenmin.

Ledentallen

Kamerkieskring	*1950*	*1951*	*1952*
Amsterdam	3840	3992	4200
Haarlem	5432	5309	5381
den Helder	4265	4051	3897
Noordholland	*13537*	*13352*	*13478*
Dordrecht	11721	11217	11497
Den Haag	3421	3427	3320
Leiden	7394	7159	7334
Rotterdam	5095	5350	5327
Zuidholland	*27631*	*27153*	*27478*
Arnhem	6414	6168	6294
Nijmegen	2745	2942	2958
Gelderland	*9159*	*9110*	*9252*
Assen (Drente)	6190	5996	5973
Groningen	10812	10608	10547
Friesland	13801	13247	13171
Overijssel	7733	7417	7478
Utrecht	6439	6577	6894
Zeeland	4619	4392	4423
den Bosch	1479	1444	1468
Tilburg	947	938	968
Noord Brabant	*2426*	*2382*	*2436*
Limburg	391	324	328
Totaal	*102738*	*100558*	*101458*

Het nieuwe raadhuis in Den Haag is thans gereedgekomen. Het wordt door de honderden ambtenaren betrokken. Een monumentaal gebouw. Door dit in moderne stijl opgetrokken gebouw wordt duidelijk gedemonstreerd, dat het bestuur van een grote gemeente geen sinecure is. Men heeft getracht alle gemeentediensten in een gebouw te concentreren, maar men bedenke daarbij, dat naast dit monumentale raadhuis nog een politiebureau zal worden gebouwd en een gebouw voor „openbare werken". Met deze beide projecten zijn nog eens een f 15.000.000,— gemoeid. Het besturen van een grote stad brengt wel veel administratie mee.

ONBEVREDIGEND

H. ALGRA

Het overleg over de lonen is niet bevredigend geweest en de oplossing evenmin. In een bepaalde phase „boden" de werkgevers 4 % en „vroegen" de werknemers 6 % loonsverhoging. In een latere phase kwamen de deskundigen, die het vertrouwen hadden van beide partijen, tot de conclusie, dat de indexcijfers een verhoging eisten van 4.8 %. De werkgevers stelden toen 5 % voor en de Regering heeft, met enkele aanvullingen, dit voorstel aangenomen. De werknemersorganisaties vinden dit fout. En in sommige publicaties worden harde dingen gezegd aan het adres van de werkgevers. Die zijn nog maar zo weinig veranderd, die hebben nog zo weinig geleerd. Uit de nuchtere feiten, zoals we die hierboven hebben vermeld, blijkt van die hardleersheid niet zo veel en daarom is de vrees niet helemaal te onderdrukken, dat deze scherpe critiek aan het adres van de werkgevers meer een propagandistisch dan een zakelijk karakter draagt.

Een heel andere kwestie is, of niet ook nu nog vele lonen, of laten we liever zeggen, de lonen in het algemeen, zo laag zijn, dat een arbeider er altijd, althans volgens de cijfers van de statistiek, nog nèt kan komen. Maar als zijn vader en moeder in Maastricht wonen en hij met zijn vrouw in Dokkum, en die vader en moeder zijn 40 jaar getrouwd, dan moet hij er vooral niet heengaan. Op zulke buitensporigheden rekent de statistiek niet en nog minder dat Kees zijn voetbal door een ruit heeft getrapt. Er zit in deze hele loonregeling geen mogelijkheid op een buitenkansje, geen mogelijkheid, om iets bijzonders te doen of iets onverwachts op te vangen. Laat staan, om te sparen voor de kwade dag. Daarom moet dan ook de mogelijkheid van een kwade dag door sociale regelingen zoveel mogelijk worden buitengesloten. Wij hebben er herhaaldelijk op gewezen, dat deze strakke loonpolitiek leiden moet tot verstarring. De Regering wil nu voor het eerst een beetje meer speling toelaten.

Maar daarmee komen wij aan het meest onbevredigende van de gehele zaak. Dat ligt niet in het feit, dat er gevochten werd over 4 of 5 of 6 %. Maar dat ligt hierin, dat het tenslotte een strijd is geworden om indexcijfers, om statistische cijfers, en dat de strijd daarbij zich toespitst op de juistheid, de volledigheid en de actualiteit van die cijfers. Daaruit blijkt, dat wij *in de perfectionering zijn vastgelopen.* Het is net, alsof men statistisch kan uitrekenen, hoeveel een arbeidersgezin meer of minder zal moeten of kunnen uitgeven in 1954, om op hetzelfde niveau te blijven. En dat wordt in het geding gebracht tot op één tiende procent nauwkeurig. En het leven is één protest tegen zo'n perfectionisme. En het leven bewijst dagelijks, dat die gemiddelde cijfers nergens kloppen op de concrete situatie. Dat is het onbevredigende in de gehele geperfectioneerde loonpolitiek.

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der A.R.J.O.S.

Zorgenkindjes — Ingekomen stukken — De grote vijf — De grote drie — Toogdag Zuid-Holland — District Gouda — Oldambt — Fris blad — 12 December — Geprolongeerd!

Als het goed is hebben alle clubs nu minstens eenmaal vergaderd. Laten we daar tenminste maar van uitgaan. De meeste, waarvan we dat nog niet weten, zullen wel behoren tot de zorgenkindjes, waarmede elk provinciaal en stedelijk verband nu eenmaal te maken heeft. Die zorgenkindjes zijn een probleem, Niet, dat we niet willen helpen om kinderziekten te overwinnen. Geen enkel Arjosbestuur is daar te laks voor. Maar wel kunnen we vaststellen, dat juist die onregelmatige clubs de provinciale en stedelijke verbanden en ook de landelijke organisatie zo veel werk geven, dat het normale werk daaronder lijdt. In plaats van dat alle beschikbare tijd gebruikt kan worden aan de uitbouw van de organisatie of aan het geven van voorlichting of aan het kweken van een onderlinge band, moeten onze zorgenkindjes steeds maar achter na worden gereden. Wij bedoelen nu niet direct die clubs, die met moeite het hoofd boven water kunnen houden. Men moet het mee gemaakt hebben om te weten welk een dappere strijd de bestuursleden van zulke verenigingen leveren om de zaak draaiende te houden. Daarvoor mag men alle respect hebben. Maar er zijn ook clubs, die nu nog niet vergaderd hebben, omdat de bestuursleden vinden dat zij de tijd nog wel hebben. Dat zijn soms ook de clubs die nimmer antwoorden als zij een brief of een circulaire ontvangen. Die niet antwoorden als zij gemaand worden om contributies te betalen, of die de invulkaart niet terugsturen. Kijk, die zorgenkindjes berokkenen de organisatie veel last. Laten we dat maar eens eerlijk zeggen. We zijn een politieke organisatie. Wij geven onszelf zo'n beetje de pretentie weldenkende mensen te zijn. Wie aan politiek doet maakt ernst met het leven. Is het zo niet? Maar die ernst schijnt men te kunnen betrachten met de nodige hoeveelheid onverschilligheid. Het deel uit maken van een organisatie vraagt altijd een zekere mate van sportiviteit. Men moet geven en nemen, maar men moet bovenal meewerken. Arjos-mensen zijn weldenkende mensen. Maar wat in andere organisaties normaal is, een kwestie van begrijpen, schijnt bij sommige Arjosbesturen nog niet zo normaal te zijn.

Alle Arjosclubs in den lande moeten een team vormen. Dat kan, als men zich houdt aan de regels van het spel. Als U deel uitmaakt van een voetbalelftal en u komt niet óp, zonder af te schrijven, dan krijgt u een boete. En als dit zich enige keren herhaalt dan wordt u na enige tijd niet meer in het elftal opgesteld. Dat is de enige methode om een team te krijgen. Niet alleen in het veld, maar ook daarbuiten, moet men zich houden aan de regels van het spel, anders-bederft U het voor Uw teamgenoten. Misschien vindt U voetballers niet zo weldenkend; u vindt de Arjos wellicht veel belangrijker. Maar op dit terrein kunnen vele clubs nog wat leren.

Helaas wij kunnen geen boeten opleggen voor elke brief die niet beantwoord wordt. Maar soms zouden we het willen. Ook al begrijpen we, dat we dergelijke straffe maatregelen in onze organisatie niet kunnen hebben. Wij zijn immers een organisatie van weldenkende jongemensen, die ernst maken met dit leven?.....

* * *

Wat wij hiermee willen betogen is, dat het „ingekomen stukken" regelmatig op de agenda moet voorkomen. Voor de organisatie is dat heel belangrijk. Alle bestuursleden zijn niet eender. Wat de voorzitter erg belangrijk kan vinden, vindt de secretaris onnozel. Hij ontvangt een circulaire, leest haar en neemt haar voor kennisgeving aan. De rest van het bestuur en de leden horen nooit iets van de inhoud. Wij noemen maar een voorbeeld, zonder de functie van secretaris in opspraak te willen brengen..... Maar iedereen weet dat dergelijke dingen gebeuren. Laat het een gewoonte worden om ieder ingekomen stuk te behandelen op de bestuurs- en ledenvergadering. Dan is reeds veel gewonnen en iedereen, die wel eens een circulaire of brief schrijft naar Arjosclubs, zal u innig dankbaar zijn.....

* * *

September en October zijn de maanden van de conferenties. Zonder enige moeilijkheid kunnen we tenminste onze Vrijdagen en Zaterdagen vullen. Zo was er op 11 en 12 September een stevige Arjosdelegatie aanwezig op de conferentie onder auspiciën van de Politieke Jongeren Contactraad, een te grootse naam van een simpele zaak, die gehouden werd op de terreinen van Kerk en Wereld te Driebergen. Het was de eerste maal, dat vooraanstaande leden van de vijf grote politieke jongerenorganisaties in ons land — de Arjos is de grootste! — met elkaar vergaderden.

Deze conferentie stond in het teken van de Europese integratie. Dat bleek een mogelijkheid om met elkaar te kunnen praten. Maar van koekoek één zang was geen sprake. Daar zorgde Prof. dr L. W. G. Scholten wel op een voortreffelijke manier voor. En verder bleek overduidelijk, dat men de verschillen, die in a.r. kring leven over deze zaak, ook tegenkomt — en heus niet in mindere mate — in de andere organisaties. Gelukkig was het geen conferentie, waarop gezwaaid werd met Europa-vlaggetjes en waar men zich verder beperkte tot enkele kreten. Neen op deze bijeenkomst werd serieus werk geleverd. Tot tevredenheid van alle partijen. Dat is mede ook te danken aan mr A. Stempels, de parlementaire-redacteur van de N.R.C., die de ruim veertig deelnemers de feitelijke kennis bijbracht.

* * *

Op 25 en 26 September was in Utrecht weer een Arjosdelegatie bijeen. Nu om eens samen te praten met de jongeren van de K.V.P. en C.H.U. over „de positie van de Christen-

Democraten in het nieuwe Europa". De problemen stormen op je af, als je er even over nadenkt. Hoe moet het gaan als er eventueel directe verkiezingen worden gehouden voor een Europees Parlement? Maakt dit internationale partijvorming noodzakelijk? Kan dat? Moeten we werken in de richting van internationale samenwerking van alle confessionele partijen? Noodzaken ons de machtige socialistische organisaties niet daartoe? Denk niet dat we de oplossing hebben gevonden voor deze vragen. Dat is de taak ook niet van de jongerenorganisaties. Hopelijk kan men dat rustig overlaten aan de partijen. Maar de vragen kunnen urgent worden. En daarom is het goed, dat de jongeren zich er mee bezig houden, dat zij ook deze nieuwe problemen bestuderen. Voor de leden van de Arjos en C.H.U. jongerengroepen waren de mededelingen over het wel en wee van de Unie van Christen Democraten in ieder geval buitengewoon interessant. Van de zijde der k.v.p. heeft men daar met grote eerlijkheid over gesproken. Dat betekent, dat zij de zwakke kanten van deze organisatie niet hebben vergeten.

De conferentie was dus leerzaam. Zij moest op het laatste moment in elkaar getimmerd worden, daar de Europese Jeugdcampagne weer eens bewees een stroef draaiend lichaam te zijn. Maar deze improvisatie stond de gezelligheid niet in de weg. En het stond wel vast, dat de drie organisaties elkaars aanwezigheid op prijs hadden gesteld. Wellicht, dat het mogelijk en wenselijk zal zijn om later de Nederlandse jonge christen-democraten nog eens bij elkaar te halen.

* * *

Maar genoeg over de conferenties. Al het geconfereer en het internationale werk moge belangrijk zijn: het clubwerk — de kern van alles — gaat voor. En Zuid-Holland zit reeds te springen om nog iets te vertellen over zijn Provinciale toogdag. De sprekers zijn: E. v. Ruller en J. W. Ooms, beiden bekende Arjosfiguren, die geen nadere toelichting behoeven. Een fris programma is samengesteld en de Westlandse organisatoren hebben ons nogmaals verzekerd, dat de druiven niet zuur zijn.....

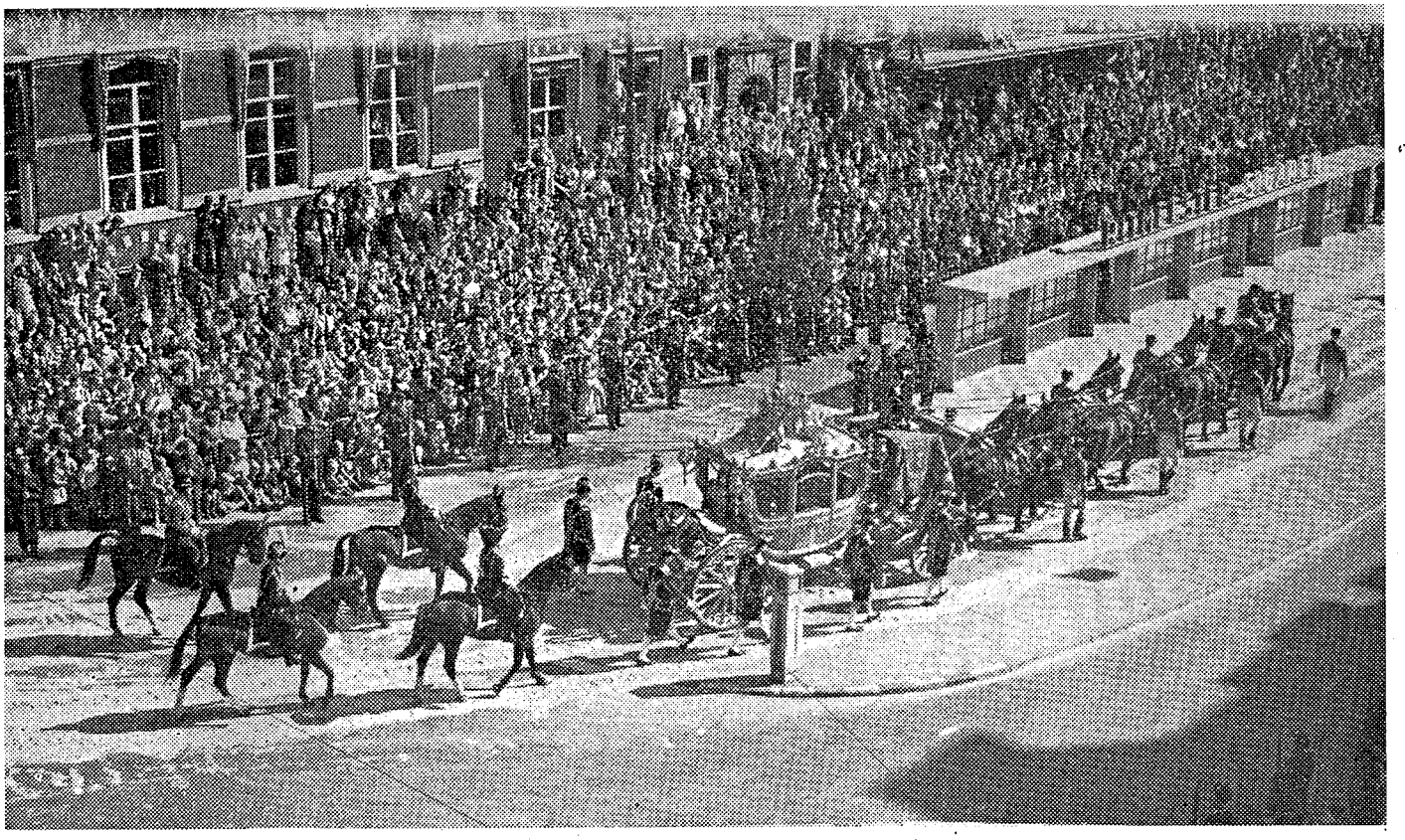
Als alle clubs in Zuid-Holland het beste beentje eens voor zetten dan komt de grote zaal in de Naaldwijkse Binnenhaven best vol. Verschillende districten hebben reeds voorbereidingen voor een autotocht getroffen. Tenslotte hoopt Zuid-Holland, dat ook de huishoudelijke vergadering (half elf in Naaldwijk) goed bezocht zal worden. In deze provincie vol ambtenaren is zo'n ochtendvergadering een experiment. Maar laat de Arjos in Zuid-Holland nu eens bewijzen, dat zij terecht de grootste provinciale organisatie vormt!

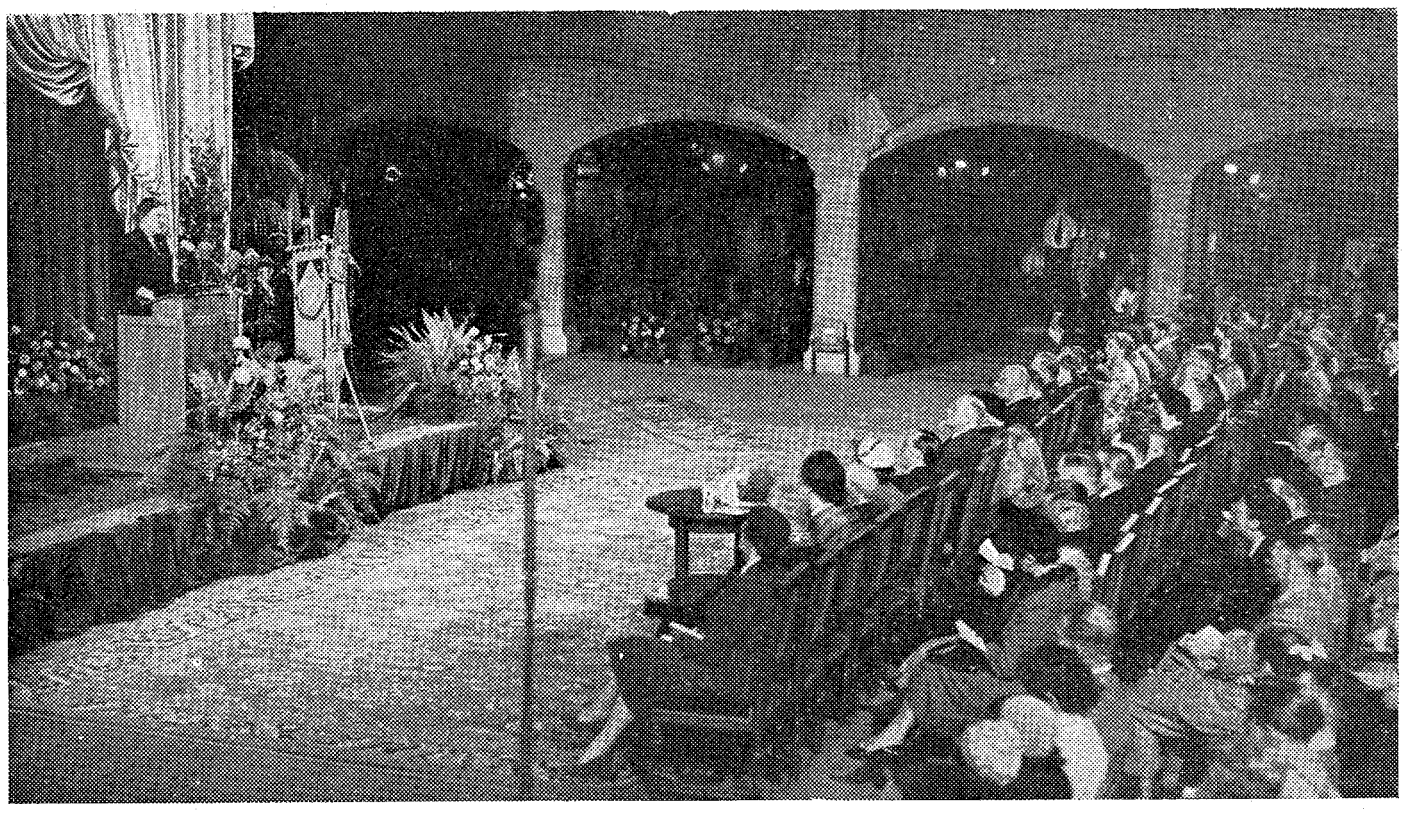
* * *

Wij blijven nog even in Zuid-Holland. Wie zou zich er niet in verheugen, dat het district Gouda gereorganiseerd is? De heer T. Hopman — geen onbekende in Zuid-Hollandse Arjos — zwaait er de hamer. De start was reeds direct goed. Op 4 October spraken op een districtsvergadering de heren Warnaar, burgemeester van Waddinxveen, en Polet, wethouder van Gouda. Het is nieuw leven, waarover het provinciaal bestuur zeer verheugd is. Evenals trouwens de districtstoogdag, die 19 September j.l. te Katwijk is gehouden. Laten we hopen dat het district Leiden zijn opmars voortzet en alle „bulb-growers" — zoals dat in het Nederlands heet —, onder zijn beslag weten te krijgen.

* * *

De districten gaan in het Arjosleven naar onze — overigens bescheiden — mening een steeds grotere plaats innemen. In hotel Panman te Scheemda is het district Oldambt bijeen geweest. Het Arjoswerk in Oldambt en omgeving heeft lange tijd niet gevlot. Nu men de mensen uit verschillende plaatsen bij elkaar heeft gehad, krijgt men weer goede hoop. Het voorlopig bestuur is samengesteld uit mej. T. Laninga, Hoogezand, en de heer S. Silvis, Scheemda en K. Stuut te Winschoten. Het is de heer v. Ruller geweest, die aan deze districtsvorming de grote stoot heeft gegeven.

In de Koopmansbeurs te Amsterdam heeft H.M. de Koningin het woord gericht tot 2000 jongens en meisjes in de leeftijd van 17 tot 26 jaar. De bijeenkomst was georganiseerd door de Nederlandse Jeugdgemeenschap in samenwerking met het Gereformeerd Jeugdcentrum, de Nederlandse Studentenraad, de Nederlandse Jongerenraad en het Nederlands Olympisch Comité namens de Nederlandse sportorganisaties. — H.M. de Koningin — staande op het spreekgestoelte — spreekt de aanwezigen toe.

Binnenkort gaan we de ledenstatistiek definitief opmaken. Dat is nodig i.v.m. het jaarverslag. We zijn benieuwd hoe de gegevens uiteindelijk er uit zullen zien. Hebben wij ons kunnen handhaven? We hebben verleden maal al gezegd dat er helaas van een kleine teruggang sprake is. Dat komt — we herhalen het! — omdat de doorstroming ons parten speelt. Het Arjoskader draait nu zo'n zeven jaren mee. Langzamerhand vloeit het af. Maar waar zijn de opvolgers? Wij kennen clubs, die als zeer goed bekend stonden, maar die op eens zijn verdwenen. Inderdaad het waren goede clubs, maar zij hadden een ding vergeten: ieder jaar nieuwe leden winnen. De practijk leert, dat het voor aankomende Arjosmensen niet prettig is in een gezelschap terecht te komen, dat ten eerste vaak ouder is en ten tweede voor aankomenden te hoog grijpt. Dan is de club wel goed, maar zij heeft gekeken op de korte baan. Want met het bestuur valt vaak de club. We kennen een voorbeeld van een club die dit probleem heel goed aanvoelt. Zij beijvert zich thans om zichzelf overbodig te maken. Zij gaat splitsen en is op zoek naar jong bloed. Is dat gevonden dan trekken de oudjes zich terug. De kiesvereniging werkt aan dit plan hard mee. Dat is een goede gedachte en wellicht waard ter overweging. Maar al deze moeilijkheden zullen er niet zijn wanneer men ieder seizoen een propaganda-actie op touw zet. Nieuwe leden heeft de Arjos nodig. Slechts door het inspuiten van fris bloed kunnen we ons handhaven. De provinciale en stedelijke verbanden moeten hier ook aandacht aan schenken. Misschien kunnen zij enige leiding geven. Maar van de clubbesturen moet het komen!

* * *

Het duurt niet zolang meer of het is 12 December. Dan gaan we allemaal naar Utrecht om onze algemene ledenvergadering bij te wonen. Verschillende clubs hebben voorstellen ingediend op de voorgenomen statuten-wijziging. Dat kan een hele kluif worden. Voor zover we het kunnen bekijken zal de vraag of de stedelijke verbanden nog recht hebben op een eigen vertegenwoordiging bij de statutenwijziging in het middelpunt der belangstelling komen te staan. Ruim acht clubs hebben een voorstel gedaan om de bestaande situatie te veranderen. Dat kan spannend worden! Al hopen we, dat men niet zal verzuimen ook nog andere onderwerpen aan te snijden, want een gedachtenwisseling tussen een bestuur en leden is een eerste vereiste voor het goed functionneren van het landelijk bestuur. Houdt dus de 12de December vrij! Nadere mededelingen over plaats van samenkomst en het verdere programma zullen binnenkort volgen.

* * *

De „vaart der Arjos" wordt dit jaar geprolongeerd. De redactie heeft daartoe besloten op veelvuldig verzoek. Het is gebleken, dat zo'n rubriek in een behoefte voorziet. Aan deze verlenging is slechts een voorwaarde verbonden, nl. dat we weer op dezelfde medewerking kunnen rekenen als het vorig jaar. Het adres voor de gegevens is bekend: dr Kuyperstraat 3, Den Haag. In „Alle Hens" — het Utrechtse contactblad, waarvan we altijd met genoegen kennis nemen — meent men een verschil te kunnen maken tussen eigen ervaring en het gewone optimisme en enthousiasme van de schrijver van de „vaart der Arjos". Kom Utrechters: dit is een **vaart** der Arjos. Want heus er zijn provincies waar vaart in zit. Die activiteiten worden vermeld. Wie heeft er behoefte aan een rubriek „de rem der Arjos"? We weten en kennen de moeilijkheden van velen heus wel, maar daarom zijn we extra blij, dat er zoveel medeleven is. Begrijpt u de bedoeling van de vaart? Tot de volgende keer dan!

Ik en mijn aapje

Dr A. VEERMAN

Aapje

Lang geleden heeft iemand eens een schone beschrijving gegeven van de wereld- en levensbeschouwing van de aapjeskoetsier. Hij had ook een andere groep kunnen nemen, maar dat: aapje „doet" het wel. De hoogste bestemming van de mens, zo meent de ware aapjeskoetsier, is aapjeskoetsier te wezen. Want in zijn diepste innerlijk is ieder mens aapjeskoetsier. Heel het leven draait om het aapje en vindt daarin zijn hoogste ontplooiing. Zoals de zon glanst in de lak van het aapje, glanst ze nergens.

Het zou niet juist zijn te beweren, dat de aapjeskoetsier zich erover verbaast, dat er nog mensen bestaan, die geen aapjeskoetsier zijn. Immers hij is zich nauwelijks bewust, dat er zulke mensen zijn. Zijn leven ligt volledig besloten in de woorden: „Ik en mijn aapje".

Hobby

Zijn er ook zulke mensen in de politieke wereld? Zo ja, dan is het in elk geval niet moeilijk daarvan genezen te worden. Wie vandaag „aan politiek doet" en nog even zou denken, dat alles om de politiek draait, hoeft zijn neus maar even buiten de deur te steken om te bemerken, dat voor tallozen de politiek een onbekend en onbelangrijk gebied is. Zij doen er niet aan. Zo zou je je langzaamaan wel eens kunnen gaan afvragen, of je met die politiek niet een rare hobby-ist bent. En als je op dat punt aangeland bent, dan rijst gemakkelijk de vraag, of er eigenlijk niet veel gezelliger hobby, veel genoeglijker liefhebberij te bedenken valt dan die politiek!

Overtuiging

Wij willen van de Arjos geen vereniging van aapjeskoetsiers maken. En ook geen hobby uitleven.

Wat dan wel?

„Meningsvorming" is een vorige maal in deze kolommen geschreven. Daar kan niemand bezwaar tegen maken. Wij hebben immers studieclubs. Dat heeft te maken met kennis. Meningsvorming ligt daar dicht bij.

Toch ligt er al een stapje tussen. „Kennis" ziet er nogal zakelijk uit. Je kunt van iets kennis hebben — van auto's, koeien, van schoenen of van de Bijbel — zonder dat het je persoonlijk iets doet. Meningsvorming haalt juist je persoon erbij. Niet alleen kennis, maar ook een overtuiging. Om een gefundeerde overtuiging te hebben is kennis nodig. Maar een overtuiging wordt het pas, wanneer je er ja op zegt.

Ideaal

Ik zou nog een stap verder willen gaan. 'k Denk aan onze studieconferentie, die — wanneer dit nummer verschijnt — al weer tot het verleden behoort. Daar wordt (werd, moet ik eigenlijk zeggen), gesproken over: Beginsel en ideaal.

Dat laatste behoort er bij, zeker ook in de Arjos. Ideaalvorming.

Ons leven is maar niet domweg een zinloze toevalligheid. Het leven heeft een doel. En wij moeten bewust naar dat doel heen leven.

Zo groeit ons werk uit tot een schoon geheel. Kennis die uitgroeit in een persoonlijke overtuiging. Maar daarmee zijn we niet tevreden. De bloem komt er pas in, wanneer wij daarmee ook iets gaan doen. Met alleen bespiegeling zijn we er niet. Het leven vraagt actie, daad, strijd.

Daarom naast de vorming van onze overtuiging ook de bewustwording van een ideaal. Iets, waarnaar wij willen streven en waarvoor wij onze beste krachten gaan inzetten.

Concreet

Ons politieke ideaal staat niet op zichzelf, los van de rest van het leven.

Wanneer wij op de Arjos bezig zijn, ons politieke ideaal te vormen en ons bewust te maken, dan bouwen wij voort op iets, wat al heel vroeg in het gezin begonnen is. Ons politieke ideaal is een deel, een verbijzondering van ons levensideaal. Die twee moeten (al moeten we zorgen, dat politiek politiek blijft, d.w.z. dat het op het terrein van de staat ligt, niet van kerk of maatschappij) met elkaar in overeenstemming zijn.

Iedere formulering daarvan is zwak, omdat in iedere formule de spanning ontbreekt, die het ideaal kenmerkt. Om het toch maar te proberen: Wij willen streven naar en strijden voor een waarachtig christelijk leven. En dan wordt dit voor de politiek het streven naar en strijden voor een waarachtig christelijke staatkunde.

Ja — maar nu begint het pas. Want met een algemene formule mogen we niet volstaan. Een ideaal, dat voor alle tijden geldt, daar hebben wij in onze tijd, en ons eigen leven net iets te weinig houvast aan. Wat betekent dat streven naar een christelijke samenleving voor onze politieke actie van vandaag?

Dat is het, waar we in onze Arjosclubs mee bezig moeten zijn. We zullen moeten zien het ideaal van de geestelijke vrijheid, van de samenleving, waarin het Christelijk leven zich in vrijheid ontplooien kan, van een overheid, die deze vrijheid eerbiedigt. En we zullen dit verder moeten ontwikkelen tot het ideaal van de vrije school (niet alleen lager, maar ook voortgezet), van vrije organisaties voor jeugdvorming, ziekenzorg, radio en televisie enz. enz. We zullen moeten gaan zien het ideaal van de vrije maatschappij, waarin de mens zich bewust kan zijn van zijn verantwoordelijkheid en waarin — om niet meer te noemen — arbeider en patroon in ware christelijke gemeenschapszin hun taak volbrengen, de bedrijfsgemeenschap met haar eigen verantwoordelijkheid. En hierbij aansluitend een overheid, die deze eigen verantwoordelijkheid erkent, maar harerzijds zulk een vrije ontplooiing mogelijk maakt en optreedt als hoedster der gerechtigheid.

En noem er maar bij in onze tijd: Wij zullen moeten gaan zien, hoe de Europese samenleving ons roept tot hernieuwde krachtsinspanning: Europa te doordringen van de Christelijke geest en ook in deze grote ruimte te bouwen aan een Christelijke samenleving.

Niet ik en..... nog wat, waar het draait om „ik". Maar een machtig ideaal, een grootse taak, waar „ik" bij in het niet valt. Maar een ideaal, dat ons gaat vervullen met rusteloze ijver.

Ga zo aan het werk.

De Nederlandse Jongerenraad

Mr M. W. DERKSEN

Onder het vele dat we tegenkomen wanneer we ons oriënteren op het gebied van de eenwording van Europa treffen we ook aan de Nederlandse Jongerenraad van de Europese Beweging.

Over deze N.J.R., zijn ontstaan, samenstelling en bedoeling willen we hieronder iets vertellen.

Ontstaan

In de zomer van 1950 komt een groep jongeren van allerlei politieke overtuiging en uiteenlopende levensbeschouwing bijeen op initiatief van een kleine commissie en wordt besloten over te gaan tot oprichting van een Nederlandse Jongerenraad van de Europese Beweging. Kort daarna wordt officieel gestart met een vergadering waarin enige vooraanstaande ouderen het woord voeren. Het streven naar eenheid in ons werelddeel is allereerst een zaak van de volkeren en moet mede worden gedragen door de jongeren.

Aanvankelijk komt de zaak nog wat moeilijk op gang, maar in de loop van 1951 raken de jonge mensen uit zo heel verschillend milieu beter ingespeeld. De Raad wordt aangevuld, taken worden verdeeld, een bulletin verschijnt, contacten in binnen- en buitenland worden gelegd, afgevaardigden of waarnemers gaan naar bijeenkomsten over de grenzen, plannen worden gemaakt, allerlei (meer technische) hulp wordt geboden.

Europese Jeugdcampagne

In 1952 wordt op initiatief van de Europese Beweging een campagne op touw gezet om de jeugd in ons wereld-deel verder te interesseren voor de opbouw van Europa, een en ander in samenwerking met en via de bestaande jeugdbewegingen, die uiteraard hun eigen verantwoordelijkheid volledig behouden.

De N.J.R. gaat tevens fungeren als Nationaal Comité voor deze campagne. Dit brengt internationaal en nationaal nieuw werk mee: Hoe moet de campagne worden opgezet, hoe het beschikbaar gestelde geld verdeeld? Er bestaan overwegende bezwaren tegen grootscheepse bijeenkomsten, er is verzet tegen centraliserende tendenzen: zoveel maar mogelijk is moet door de jeugdorganisaties zelf worden gedaan. Het doel is immers voorlichting, vorming.

In internationaal verband komt een Comité de Direction, waarvan ouderen en jongeren deel uitmaken, tot stand en verder een Europees Comité, waarin vier afgevaardigden van ieder Nationaal Comité zitting krijgen (aan deze paritaire vertegenwoordiging wordt later enigszins afbreuk gedaan.)

Bijna in alle West-Europese landen worden Nationale Comité's opgericht. Er verschijnt tijdelijk een maandblad „Jong Europa", dat toont hoe allerwege op eigen wijze wordt gewerkt.

Het Europees Comité (of de Europese Raad der Campagne), vergadert eerst in Bièvres, later in Florence.

Vooral in de zomer en het najaar van 1952 vinden alleen al in Nederland tientallen conferenties plaats, vele cursussen, talrijke internationale ontmoetingen, talloze vergaderingen alle verband houdende met en gesteund door de „Campagne". Diverse publicaties (bijv. „Samen Sterk" van de Nederlandse Studentenvereniging voor Wereldrechtsorde) verschijnen.

Eind October 1952 vergadert het Europese Jongeren Parlement in Den Haag.

Taak en samenstelling N.J.R.

Uit het voorgaande kan men reeds een idee krijgen van de taak die de N.J.R. zich heeft gesteld.

Hij wil bevorderen dat de Nederlandse Jeugd meer belangstelling krijgt voor het streven naar een Europese rechtsorde en eenheid en dat die jeugd op de hoogte komt van achtergronden en doel, noodzaak en vorderingen van dit streven. Hij zoekt naar de beste methodes daarvoor.

Gegevens en ideeën worden uitgewisseld, activiteiten van de diverse jeugdorganisaties gestimuleerd en gesteund, adviezen gegeven, documentatie-materiaal verstrekt.

Bij dit alles staat voorop, dat de jeugdorganisaties hier zelf een taak hebben en dus vanuit de eigen levensbeschouwing en/of politische overtuiging ook dit stuk van de vorming der jonge mensen dienen ter hand te nemen en op te bouwen. Slechts dan zijn immers goede en blijvende resultaten te verwachten.

De N.J.R. heeft ongeveer 50 leden, die zitting hebben „à titre personel" zoals dat genoemd wordt, dus voor eigen verantwoordelijkheid en zonder opdracht van een organisatie. Al zijn ze er dan niet namens een vereniging, ze moeten wel het vertrouwen van die vereniging of organisatie bezitten hetwelk kan blijken uit een hoofdbestuursfunctie of dergelijke. Heeft men zijn of haar jeugdbeweging verlaten, dan dient men ook de N.J.R. vaarwel te zeggen: het is immers begonnen om het juiste contact.

Ook mensen uit de Arjos maken deel uit van de Raad, in het begin één, sinds geruime tijd drie, waarvan er één thans lid is van het Dagelijks Bestuur. Behalve jongeren uit R.-K., socialistische, liberale, humanistische kring, treffen we er verder onder anderen leden aan van de C.H. Jongeren groepen, Oranjegarde, C.N.V. en C.J.B.T.B.

Toekomst

Het werk ging ook de afgelopen zomer door, zij het dan op iets andere wijze dan vorig jaar. „Parijs" drong aan op en stelde geld beschikbaar voor internationale en gecombineerde activiteiten; uitzonderingen waren echter mogelijk. Voorts wilde men vooral aandacht geven aan de politieke eenwording van „De Zes", de landen van de Kolen en Staalgemeenschap.

Voor het komende jaar ligt het waarschijnlijk anders: het is de bedoeling de samenwerking van „de Vijftien" (de landen van de Raad van Europa) meer naar voren te brengen en het accent te verplaatsen van de z.g. „politieke" naar de „educatieve sector"; de nadruk dus meer te leggen op het instruerende, het opvoedende werk. Dit is trouwens ook beter in overeenstemming met de taak van jeugd- en jongerenorganisatie, die, zoals reeds opgemerkt, zelf en onder eigen verantwoordelijkheid dit werk zullen hebben te verrichten.

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag.

41.	Onder de Schijnwerper der historie, H. Algra	f 0.65
42.	De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid	„0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelde Propaganda-folder Arjos	„ 0.25
54.	Christendom en Internat. Ordening Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.65
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen van het Beginselprogram	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaarten per 100 stuks	„ 2.50
67.	Beginsel en ideaal Prof. Dr S. U. Zuidema	„ 0.50

Nieuw

FEIKE ASMA

boek I
Kerstmelodieën
boek II
Ps. 42 : 2 en 5
boek III
Geestelijke liederen

Per boek *f* 1.55

Uitvoerig prospectus gratis bij

HYMNOPHON

DAMSTRAAT 1
AMSTERDAM C.

FIRMA VAN HARN
Vruchtbomen
BOOMKWEKERIJ „VREDEHOF" KRABBENDIJKE
voor TUIN en BOOMGAARD

N.V. GROFSMEDERIJ V/H

Firma Gebr. N. en E. DE JONGH

BOLNES TELEFOON K 1896—304

VLASBEDRIJF WALCHEREN

DIRECTIE: **Tel. K 1180 — 2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180 — 8886**

MIDDELBURG

Hapert er iets?

Voor vakkundige reparatie naar

ASPA

ZAANDAM
Westzijde 53
Tel. (02980) 2246

WASSERIJ

Jan Snel

*

Nederhorst den Berg
TELEFOON K 2945-221

TRANSPORTINSTALLATIES

VOOR ELK DOEL IN ELKE UITVOERING

DE IJSEL N.V. - TEL. 92 - KAMPEN

FABRIKANTEN DER „PROMECO-INSTALLATIES" VOOR BEDRIJFSMECHANISATIE

INNEMEE & ZN. N.V.

BEGRAFENIS - TRANSPORT

DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

PONTIAC HORLOGES

SIEBEL

AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN HAAG

KALVERSTRAAT 123 N. BINNENWEG 227 LANGE POTEN 11

K. J. BOS & ZOON

HOUTHANDEL ROTTERDAM

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,

een solied en actief persoon

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren. — W. DE ZEEUW J.Gz.

BARENDRECHT — Zaadteelt en Selectiebedrijf

Fa J. C. DERKSEN ARNHEM

Amsterd'weg Telef. 20310—21227

Meubeltransport

over land en zee

Bergplaats voor inboedels **EMIGRATIE ! !**

„PARLEY'S" **wol**

voor al Uw breiwerk

Parley's Wolspinnerijen - Leiden

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

TELEFOON 226 K 1828

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
HEBT U PROBLEMEN MET UW INTERN TRANSPORT? Horizontaal of verticaal, WIJ LOSSEN HET OP!

FIRMA J. VAN DEN BERG & ZONEN - WADDINXVEEN

CentraalWeekblad

Bevat het meeste kerkelijk nieuws, elke week een reportage. Bovendien geïllustreerd

Vraagt proefnummer aan of geeft U op als abonné bij

Administratie CENTRAAL WEEKBLAD, Drift 13, UTRECHT

Abonnementsprijs *f* 1.70 per kwartaal. Giro 69800.

Een prácht aanbod!..

U kunt zich nù een vulpen aanschaffen voor minder dan de helft van de normale winkelprijs. Een grandioze vulpen, gemaakt door een van de bekendste vulpenfabrieken in Europa. Deze vulpenhouder die door ons in Nederland als de Sixtv-Five pen mag worden aangeboden, levert U het onweerlegbare bewijs dat een werkelijk eerste klas vulpen niet duur behoeft te zijn. Alle kenmerken van de dure vulpen zijn in de Sixty-Five verenigd. Voor slechts **f 9.25** wordt U de trotse eigenaar van de Sixty-Five pen. Een onvoorwaardelijke schriftelijke garantie geeft U daarbij de zekerheid, dat U geen kat in de zak koopt! Wacht niet te lang met bestellen!

★ *Sierlijk elegant stroomlijnmodel*

★ *6 schitterende kleuren, (rood, grijs, blauw, groen, goud)*

★ *Vacuum patent vulsysteem met zichtbaar inktreservoir*

★ *Forse 14 kar. gouden pen met OSMI-iridium punt*

★ *Fluweelzacht schrift en onverslijtbare gouden pen*

★ *Onvoorwaardelijke schriftelijke garantie*

★ *Prijs* **f 9.25**

EXTRA GARANTIE: NIET GOED, GELD TERUG!

Nooit werd U eerder een dergelijke kwaliteits-vulpen voor zo'n prijs aangeboden. Stuur daarom vandaag deze coupon nog in. Ook kunt U volstaan met een postwissel te zenden. Vermeld op het strookje de gewenste kleur.

COUPON Aan JAN HAVERMAN, Ferd. Bols'r. 65 AMSTERDAM

Stuur mij per omgaande ..... Sixty-Five vulpen in de kleur....., met de garantie: Niet goed, geld terug.

Stuur onder rembours (30 ct. extra)
Bedrag is per postwissel verstuurd *

Naam: .....

Straat: .....

Plaats: .....

* Doorhalen hetgeen niet van toepassing is.

FIRMA BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij HOOGEZAND

JUTE ZAKKEN

VOOR BINNENLAND EN EXPORT

Een vertrouwensartikel!

NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.
GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46

Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

FA. FERNHOUT

Handel in
WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN
OP- EN OVERSLAGBEDRIJF
SCHEEPSBEVRACHTING

ZWOLLE tel. 3477 b.g.g. 5358
EMMELOORD tel. 144 b.g.g. 130

UW ADRES voor Zowel voor **DRUKWERK** kleine als voor grote oplagen:

HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ

P. VAN DER LINDEN

Warmoezierstraat 4 Telefoon 33.60.45 Den Haag

Electrotechnisch Ingenieursbureau

W.G.Scheeres

ELECTRISCHE INSTALLATIES
'S-GRAVENHAGE TELEFOON 116250

BRINKERS'

*
ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

Drukkerij Libertas Utrecht

9e JAARGANG No. 12 28 OCTOBER 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

R. GOSKER	Professor Diepenhorst †
—	De partij in actie
C. VAN DEN HEUVEL	De toestand van 's Rijks financiën
D. W. ORMEL	De maatschappij der toekomst
R. WEEMHOFF	Denemarken
Mr K. GROEN	Smetten op de Demokratie
Drs J. KLATTER	Het Franse zomer-avontuur
C. SMEENK	Boekbespreking
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit krant en periodiek
Dr P. PRINS	Ook gewetensbezwaar voor ongodsdienstigen?

Op eigen wieken:

--	De vaart der Arjos
G. H. J. GRIFFIOEN	Een pas benoemde professor spreekt voor de Arjos
—	Beginsel en ideaal
G. H. J. GRIFFIOEN	De Anti-revolutionaire richting in het buitenland
—	Onze jaarlijkse oefening

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM **DEVIEZEN** 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

Kassiers en Commissionnairs in Effecten
KEIZERSGRACHT 564 — AMSTERDAM-C
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 HELMOND Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115 - 3506 - 2750

SCHEEPSBOUWWERVEN

A. VUYK & ZONEN

Capelle aan de IJssel

Nieuwbouw en Reparatie

Tel. R'dam 113333 (K 1800)

INGWERSEN & Co.

EFFECTEN
Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen
en Lijfrenten

AMSTERDAM
KEIZERSGRACHT 382
Telefoon 32121
Speciale afdelingen voor
PROTESTANTS KERKELIJKE LENINGEN

„Voor het liefste . . . . . het beste"
Daarom voor Uw baby een

RIEMERSMA

KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis
een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby - gefotografeerd in de Riemersma-kinderwagen - gelieve in te zenden.
Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG
Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van:
gebreide wollen
bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

FIRMA BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij

HOOGEZAND

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**

BOLSWARD EN GRONINGEN
Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 12 — 28 OCTOBER 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).
Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.
Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.
Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement ƒ 3.— per jaar

Professor DIEPENHORST

R. GOSKER

Professor Mr P. A. Diepenhorst is van ons heengegaan.

Gedurende de laatste jaren hoorde men niet zoveel meer van en over hem. Na de bevrijding van ons land heeft hij practisch geen rol meer gespeeld in het openbare leven van Nederland. Als voorzitter van de C.B.T.B., de door hem gestichte organisatie, trad hij terug — tot lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal werd hij niet herkozen. Of hem in dit opzicht en in vergelijking met anderen wel geheel recht is wedervaren, zullen wij nu maar in het midden laten. In de laatste jaren is hij ietwat vereenzaamd zijn weg gegaan.

Nu hij van het leven afscheid heeft moeten nemen omdat God hem tot zich geroepen heeft, kwamen overal de artikelen los om de afgestorvene te eren en veel goeds van hem te zeggen. Zo is nu eenmaal het leven. En — laten we het eerlijk zeggen — het is ook een van de nare kanten ervan.

Professor Diepenhorst was een man van bijzondere betekenis in het leven van de Anti-revolutionaire Partij. In dat leven heeft hij een geheel eigen plaats ingenomen. Vitaal heeft hij zich in het strijdperk geworpen. Met zwier hanteerde hij de degen, hij spaarde zijn tegenstanders niet. Trouwens eigen geestverwanten hebben ook wel eens spitsroeden moeten lopen, wanneer zij het mikpunt werden van zijn beweeglijke geest en het werd hem niet altijd goed afgenomen.

In de eerste plaats was Prof. Diepenhorst een man uit de school van Dr Kuyper. Door Prof. Kuyper is hij gevormd en gekneed. De opvattingen van de meester heeft hij op de collegebanken ingedronken en hij werd Kuyperiaan in merg en been. Zijn bewondering voor Dr Kuyper ging gepaard met een diepe liefde: In 1916 speelt hij een rol in de strijd om de leiding van de Anti-revolutionaire Partij. En dat heeft hem vermoedelijk weinig goed gedaan. Maar dat deed niets af van de diepe bewondering die hij koesterde voor „de reus" die hij in het genie van Kuyper zag. Dat reusachtige, die breedte van blik, die wijdheid van conceptie, imponeerden hem. Zijn boekje — in 1931 — over Kuyper geschreven, legt daar een rijk getuigenis van af en alleen reeds de titels van de drie hoofdstukken doen zien hoe hij Kuyper beoordeelde. Want na de inleiding volgt „De geweldige strijder", dan „De inzet van de strijd" en tenslotte „Beoordeling van de strijd".

Als jong student moet hij door Dr Kuyper, ik zou haast zeggen gehypnotiseerd, gebiologeerd zijn geweest. Zijn dissertatie over „Calvijn en de Economie" is als het ware een nadere uitwerking van Kuyper's opvatting over de betekenis van het Calvinisme voor het gehele leven, maar nu in het bijzonder toegepast op de leer van de economie. Die dissertatie is om verschillende redenen uiterst merkwaardig. In de latere jaren beroept de Professor zich niet vaak op zijn enthousiaste jeugdwerk. Ik wil ook wel aannemen dat hij in zijn jonge geestdrift te veel heeft willen bewijzen. Het opvallende is nu, dat kort nadat dit proefschrift verschenen was, Max Weber de wereld in opschudding bracht door de publicatie van zijn: „Der Protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus", waardoor een probleem aan de orde werd gesteld, dat in Engeland, in Frankrijk en in Duitsland tal van geleerden naar de pen deed grijpen. Een lawine van literatuur breekt los over het vraagstuk van de verhouding tussen Kapitalisme en Calvinisme, maar Calvinistisch Nederland doet er dan het zwijgen toe. Eerst vele jaren later zal een van zijn discipelen, Dr W. F. van Guusteren op dit onderwerp promoveren met het proefschrift: „Kalvinismus und Kapitalismus". Maar jammer genoeg in dit werk openbaart zich

meer sympathie voor Max Weber dan voor de denkarbeid van de geleerde promotor. Zelf komt de professor op zijn jeugdliefde terug in zijn boek over „De Eigendom".

En toch dat jeugdwerk is van betekenis geweest. Naar ik meen van grote betekenis. Het ging uit van en werd gedragen door één grote bezielende en leidende gedachte. Het was actueel in die dagen, zoals het ook vandaag nog actueel is en het is nu trouwens nog vrijwel de enige Nederlandse bron over Calvijn en de economie. Maar bovendien, er zat warmte in! Door Dr Kuyper beïnvloed, had het Calvinisme de jonge student gegrepen en daarom greep hij naar een onderwerp, in die tijd vrijwel terra incognita, dat waarschijnlijk, voor de juridisch en niet economisch gevormde, boven zijn kracht ging en boven de kracht van de Universiteit waaraan hij promoveerde.

Hoeveel van deze dissertaties zijn er na die van hem verschenen?

Dit proefschrift neemt onder de vele werken, die Prof. Diepenhorst geschreven heeft een geheel eigen en eigenaardige plaats in. En toch is er verband tussen dit proefschrift en al die andere werken, waarmee hij de Anti-revolutionaire boekerij heeft verrijkt.

Met al die andere werken heeft Prof. Diepenhorst op zijn beurt schoolgemaakt en dit is een punt van moeilijk te overschatten betekenis.

Hij heeft school gemaakt! Vooral onder de jongelui van de jongelingsvereniging. Hij was overigens econoom genoeg om er voor te zorgen dat de secretarissen van de jongelingsvereniging en van de meisjesvereniging regelmatig de aankondiging van zijn boeken en brochures ontvingen. Maar dat kon hij ook doen, want hij schreef de taal, die voor de niet academisch gevormde, verstaanbaar en begrijpelijk was. Meer dan enig ander Professor van de Vrije Universiteit, na Dr Kuyper zelf, heeft Prof. Diepenhorst een brug geslagen tussen die Universiteit en het eenvoudige Gereformeerde en Anti-revolutionaire volk. Dat eenvoudig volk vindt het prachtig wanneer geleerde boeken geschreven worden over „De omloopsnelheid van het geld" en over „De betrekkingen tussen sparen en investeren" voorzien van grafieken, tabellen en algebraïsche formules incluis. Maar het trekt er zich niets van aan. Daarom is het natuurlijk wel van betekenis dat ze geschreven worden, van grote betekenis ook! Daar niet van. Mits maar niet alleen dat soort boeken van de Universiteit komt. Want zou dat het geval zijn dan wordt de band tussen de Universiteit en het eenvoudige volk steeds slapper om tenslotte geheel te verslijten.

Prof. Diepenhorst had de gave om zo te schrijven, dat ook de niet theoretisch onderlegde hem begrijpen kon. Dat is van betekenis geweest, óok in deze zin, dat verschillende jongelui zich voor die zaken gingen interesseren. Hij heeft daardoor de belangstelling voor de economische vraagstukken in een zeer brede kring ook gewekt, bevorderd, gestimuleerd. Ook dat is een ding van betekenis geweest met name voor het Anti-revolutionaire volk, dat maar al te zeer geneigd is zich vast te bijten in de principieel theologische benadering der vraagstukken alleen en uitsluitend. Nu werd de blik verwijd en het inzicht verruimd.

Nu heeft men, nog al vaak overigens en niet al te zachtzinnig soms, in de kring der vakgenoten gesmaald op de „would be" economist, die aan de behandeling der theoretische economie nauwelijks toegekomen was en die zich daarvan ook wel distancieerde. In zijn leerboek der Economie de grensnuttigheidsleer vrij oppervlakkig besprekend merkt hij nuchter op „zich te verliezen in splinterige sofistische onderscheidingen heeft geen nut". En de prijsleer komt er even bekaaid af. En dat is voor een modern econoom eenvoudig om van te gruwen.

Maar toch is het, dunkt mij, niet juist hem dit al te zwaar aan te rekenen en hem deswege in gebreke te stellen. Wie dat doet en deed, heeft en had geen oog voor de positie, die hij aan de Vrije Universiteit innam, voor de taak die op zijn schouders rustte en voor de opleiding die hij genoten had. Maar beslissend is waarschijnlijk geweest, dat al die breed uitgesponnen verhandelingen over waarde en prijs naar zijn mening maar Spielerei waren en dat men er per saldo bitter weinig mee opschoot.

In dit opzicht had Prof. Diepenhorst het gelijk niet aan zijn zijde. Met een zekere nonchalance heeft hij dit deel van de economie laten liggen en is hij daar nooit dieper op ingegaan. Hij zocht het liever in de beschrijvende en vooral in de meer historische richting. Maar men mag toch niet onbillijk zijn in het oordeel. Want in dit opzicht heeft Prof. Diepenhorst ontzaglijk veel gepresteerd. Zijn boeken zijn vandaag nog altijd een „Fundgrube" welk werk men ook opslaat en altijd rijk van literatuuropgaven voorzien, zodat wie verder studeren wil, het al uitermate gemakkelijk wordt gemaakt.

Grootofficier in de orde van Oranje Nassau

Op Donderdag 22 October jl. werd de gewone gang van zaken in de Tweede Kamer onderbroken. Of dat helemaal in overeenstemming was met de bepalingen van het reglement van orde kan ik niet beoordelen. Bij de aanvang der vergadering richtte de Minister-President, Dr Drees zich in het bijzonder tot de heer Dr J. Schouten, om hem geluk te wensen met het feit dat hij 35 jaar deel van de Kamer uitmaakte en om hem mee te delen dat het Hare Majesteit de Koningin behaagde hem te bevorderen tot grootofficier in de orde van Oranje Nassau.

In dit nummer van ons blad kan bij het ter perse gaan daarop niet nader worden ingegaan. Wij volstaan met de samenvatting en het korte dankwoord, dat Dr Schouten heeft gesproken nadat hem de koninklijke onderscheiding was uitgereikt.

Dankwoord

Dr Schouten zelf antwoordde met enkele sobere woorden. Hij bracht dank aan H.M. de Koningin voor de verleende onderscheiding, aan het kabinet, dat hieraan wel niet geheel vreemd zal zijn en aan de Kamer. Aan welk ideaal moet een goed volksvertegenwoordiger beantwoorden? zo vroeg dr Schouten zich af. „Wanneer wij daarvoor normen stellen en nagaan of we daaraan voldoen, is er eerder reden tot zelfinkeer dan tot tevredenheid. Bij mij althans zie ik altijd een grote afstand tussen ideaal en werkelijkheid en zo gezien vraag ik mij af, of het wel een verdienste is, dat ik zo lang gebleven ben," zo merkte de jubilaris op, maar hij wilde daarmee niets afdoen aan zijn waardering en dankbaarheid voor de huldiging. „Ik houd me aanbevolen voor uw aller vriendschap, vooral als we strijd moeten voeren. Strijd is nodig en ook vaak goed. Strijd kan de nobele gevoelens in de mens en in de volkeren opwekken, wanneer die strijd niet persoonlijk wordt en wanneer men gaaf en eerlijk blijft."

Dr Schouten besloot zijn dankwoord met er op te wijzen, dat het wezenlijke jubileren, dat we moeten bereiken, nooit betrekking mag hebben op ons zelf, maar op God en hij dacht hierbij aan de woorden van Psalm 150, waaraan hij toevoegde het verzoek aan alle aanwezigen om die Psalm voor zichzelf eens te lezen.

Nadat dr Schouten gesproken had, nam hij de hartelijke gelukwensen van alle aanwezige ministers en Kamerleden in ontvangst.

Want Prof. Diepenhorst heeft wel degelijk de theoretische bezinning op het terrein der economie een stap vooruit gebracht. Het zij toegegeven, niet op het terrein van de waarde en prijsleer, maar dan toch zeer zeker op het terrein van wat we tegenwoordig noemen het arbeidsrecht, dat nu van de economie is afgesplitst, en op het terrein van de economische politiek. Wat Prof. Diepenhorst gepresteerd heeft op het terrein van de loontheorie, de verdediging van de collectieve arbeidsovereenkomst, het pleidooi voor de kinderbijslag, als onderdeel van het rechtvaardig arbeidsloon, de positie van de vakorganisatie, de bestrijding van het Liberalisme, en vooral ook van het Socialisme van zijn dagen, zijn krachtig pleiten voor een actieve handelspolitiek, is ongelooflijk. In dit opzicht heeft hij de hele generatie van jonge Anti-revolutionairen tussen de beide wereldoorlogen gevormd en heeft hij heel wat verzet en weerstand overwonnen. Hij heeft in veel opzichten de mening in de Anti-revolutionaire kring helpen ombuigen en hij heeft dat gedaan door zijn heldere overtuigende argumentatie.

Ik kan mij best voorstellen, dat een jong econoom van vandaag de dag daar geen vrede mee heeft en Piet Lieftinck lag al jaren voor de oorlog met Prof. Diepenhorst overhoop. Prof. Diepenhorst is klaarblijkelijk helemaal niet onder de indruk gekomen van de wereldschokkende publicaties van Keynes, waarbij tegenwoordig ieder econoom meent te moeten zweren. Men duidde hem dat euvel. Het is mij wel. Maar daar gaat het bij de beoordeling van Prof. Diepenhorst niet om. Daar lag niet zijn kracht en daar zag hij niet zijn taak. Hij zag zijn taak elders. Zijn aandacht richtte zich vooral op de „sociaal" economische kant van het leven, op de opbouw van de maatschappij, en daarom schreef hij pagina's vol over ondernemingsvormen en coöperaties, over trusts en kartels, over copartnership en werkstaking, over arbeidsloon en vakbeweging. En het is onredelijk iemand te beoordelen over dingen, die hij niet heeft gepresteerd, wanneer de man met een handzwaai wijzen kan op tientallen boeken, brochures, vlugschriften, die allen de moeite van het lezen waard waren en waarmede hij een generatie heeft gevormd.

En dan mogen de hele en half afgestudeerden van de Economische faculteiten plezier hebben en maken over de halfbakken econoom die, naar hun zeggen, de beginselen van de theoretische economie ternauwernood had geroken, vandaag hebben wij doctorandi in de economie bij de vleet. En zijn we er nu dan zo gelukkig mee dat alle economische theorie in hun hoofden is gevaren?

Dat ligt natuurlijk ook aan de ontwikkeling van de economische vakwetenschap zelf. Dat wordt allemaal even ingewikkeld en onbegrijpelijk, zodat ook een Kamerlid er niets meer van snapt en het Centraal Planbureau gecombineerd met het Centraal Bureau voor de Statistiek het heilige der heilige der Nederlandse staatkunde dreigt te worden. Maar voor de gewone vakverenigingsman en voor het eenvoudige bestuurslid van de kiesvereniging, laat staan voor het lid van de jongelingsvereniging komt er niets meer uit. Dat was bij Prof. Diepenhorst anders en naar mij dunkt ook beter. En ik vraag mij af, waar wij op de duur meer mee gebaat zijn?

Juist daarom was het zulk een vreugde „Trouw" van 13 October j.l. lezende, een artikel aan te treffen van de hand van niemand minder dan Prof. Dr J. Zijlstra, waarin deze schrijft over „Prof. Mr P. A. Diepenhorst als economist" op een wijze, die, ik moet het eerlijk zeggen, mijn hart goed deed, omdat ik

het eigenlijk niet had verwacht, op een wijze, die Prof. Diepenhorst recht doet wedervaren en dat heeft hij aan ons Anti-revolutionairen ruimschoots verdiend. Dat de minister van Economische Zaken, voordien de Professor in de theoretische economie aan onze Vrije Universiteit, zich daarvan de tolk heeft willen maken op de wijze als hij heeft gedaan onderstreept nog eens nadrukkelijk de betekenis, welke Prof. Diepenhorst voor de ontwikkeling van de Anti-revolutionaire opvatting inzake economische vraagstukken heeft gehad.

Prof. Diepenhorst is overleden.

Met hem is een vurig, een overtuigd Antirevolutionair heengegaan. Een man met tekortkomingen en gebreken. Zullen anderen zijn plaats kunnen innemen? Want indien ooit, dan is het nu nodig, nodig als brood, dat eenvoudige, heldere voorlichting gegeven wordt, met name op het terrein der sociaal-economische vraagstukken, zoals hij dat pleegde te doen. Want toen de Domklokken nog dreunden om aan het land te verkondigen, dat de Socialisten in het Plan van de Arbeid de oplossing hadden gevonden van het probleem der werkloosheid draaiden de persen reeds om een Anti-revolutionair antwoord daar tegen over te plaatsen. Zo werden onze mensen van wapentuig voorzien en zo werd het Anti-revolutionair arsenaal door hem gevuld.

Daar lag zijn kracht! Daar school zijn verdienste!

Prof. Diepenhorst is een man geweest dien God ons heeft geschonken. Nu hij van ons is heengegaan past het ons God te danken voor het vele goede, dat wij in hem hebben ontvangen.

DE PARTIJ in actie

1. Drenthe in actie

Het Provinciaal-comité van Drenthe heeft reeds in de maand September vergaderd en, zoals het dat trouwens ieder jaar doet — zich in een circulaire tot de kiesverenigingen gewend, teneinde de komende Statenverkiezingen voor te bereiden en de activiteit der kiesverenigingen ook overigens te stimuleren.

Bij de stukken is gevoegd een voorstel regelende de wijze van candidaatstelling. Dit voorstel wordt op 14 November a.s. behandeld en eerst daarna kan het dus worden uitgevoerd, hetgeen ongetwijfeld een betere regeling is dan voor de verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt toegepast.

In de tweede circulaire wordt aandacht gegeven aan de organisatie. In Drenthe geldt de regeling, dat de kiesverenigingen in een wintercampagne één spreker kunnen vragen, waarvan de reiskosten komen voor rekening van het Provinciaal-comité. Zij kunnen derhalve kiezen, uit een aantal heren, die zich daarvoor hebben beschikbaar gesteld. Het zijn de heren Th. Brouwer, wethouder van Assen, H. M. Bruna, oud voorzitter van de Chr. Jonge Boeren en Tuindersbond. H. Dekker, Lid Gedep. Staten, W. van der Hammen, Hoofdbestuurder van een CNV organisatie, J. Oosterhuis, lid van de Prov. Staten, J. Smallenbroek, lid van Gedep. Staten, J. Tjalma, lid van de Eerste Kamer, burgemeester van Hoogeveen, Ds. M. Vreugdenhil, te Berghuizen. Dit lijstje behoeft weinig nader commentaar. Men ziet direct, dat de heren zorgvuldig zijn uitgekozen, hetgeen zeker van betekenis is. Het zijn vooraanstaande figuren, die de betekenis inzien van het contact met de kiesverenigingen.

Voor het overige worden allerlei andere organisatorische aangelegenheden behandeld en ter zake tot activiteit opgewekt.

2. Verschil van mening in Tilburg

In de Kamerkieskring Tilburg brengt de candidaatstelling voor de Provinciale Staten de gemoederen in beweging. Bij de laatste verkiezingen in 1950 verloren wij in Noord-Brabant een zetel en wisten derhalve nog op slechts één zetel beslag te leggen. Ook de C.H. betekent weinig in deze door de R.K. overheerste provincie. De vraag komt nu aan de orde of het niet veel verstandiger is onder deze omstandigheden samenwerking te zoeken met de C.H.U. teneinde door gezamenlijk optreden meer resultaat te verkrijgen. Daarover is op 3 October met de afgevaardigden der kiesverenigingen vergaderd. Maar men is niet tot een besluit kunnen komen. Naast principiele voorstanders bleken er ook principiele tegenstanders te zijn. Op 14 November hoopt men opnieuw bijeen te komen en over deze aangelegenheid verder van gedachten te wisselen.

3. Aantrekkelijk programma in Utrecht

Ook in Utrecht ontwaakt het politieke leven. Op de Hervormingsdag wordt de vergadering in de Kamerkieskring gehouden in het gebouw van K. en W. te Utrecht, alwaar enkele huishoudelijk zaken zullen worden afgedaan en waar voorts Dr J. J. de Jong — thans Professor — zal spreken over „Jubileumactie, 75 jaren A.R. Partij". Op deze vergadering moeten 3 moderamenleden worden gekozen. Aftredend zijn de heren L. W. H. de Geus, Ds N. H. van Hensbergen en J. W. van Lonkhuizen.

Verder zullen een viertal ledenvergaderingen worden gehouden voor afgevaardigden van de kiesverenigingen in de provincie. Op 7 November spreekt de heer J. Schipper over „De sociale lasten en het loonvraagstuk". Op 14 November Prof. Dr I. A. Diepenhorst over „Christelijke politiek". Op 21 November Prof. Dr H. Smitskamp over „75 jaar Anti-rev. Partij", en op 28 November Drs C. P. Hazenbosch over „De tegenwoordige Sociaal-Economische politiek". Al de AR-JOS-clubs worden tot deze vergaderingen uitgenodigd. Een aantrekkelijk programma. Wij hopen zeer dat deze vergaderingen goed zullen worden bezocht. Er zit vaart in.

4. Kamerclub en Partij

Ook de Kamerleden stellen er prijs op het contact met de organisatie in het land te handhaven. Daarom heeft de fractie deze zaak besproken en ieder lid der fractie krijgt een of twee Kamerkieskringen toegewezen. Zijn er derhalve bepaalde belangrijke vraagstukken aan de orde dan kan de kiesvereniging zich tot het Kamerlid wenden dat speciaal voor zijn district is aangewezen. Voorts stellen de betrokken kamerleden het op prijs met de gang van zaken op de hoogte te worden gehouden. Dit houdt in dat men hen ook toezende convocaties voor vergaderingen, jaarverslagen en wat dies meer zij.

Hier volgt de indeling.

Mr A. B. Roosjen, K.K. Den Helder en K.K. Haarlem. H. van Eysden, K.K. Den Bosch en K.K. Tilburg. Ds C. van de Zaal, K.K. Leeuwarden. Prof. Dr P. S. Gerbrandy, K.K. Leiden. Drs C. P. Hazenbosch, K.K. Maastricht en K.K. Amsterdam. D. J. Schouten, K.K. Middelburg en K.K. Rotterdam. A. Stapelkamp, K.K. Nijmegen en K.K. Arnhem. Ds J. Fokkema, K.K. Utrecht. A. W. Biewenga Wz, K.K. Zwolle en K.K. Assen. Mr Dr E. P. Verkerk, K.K. Dordrecht. Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, K.K. Den Haag. C. van Heuvel, K.K. Groningen.

5. Het Provinciaal Comité van Gelderland amendeert het voorstel van het Centraal Comité

Op de Deputatenvergadering van 18 November a.s. wordt deze zaak behandeld. Dat deze aangelegenheid in onze kring de aandacht, trekt blijkt uit de courant. In Trouw is ten onrechte in de kop van een artikel medegedeeld, dat het Prov. Comité van Gelderland zich tegen het passieve Vrouwenkiesrecht heeft verklaard. De zaak is anders. Het Provinciaal Comité heeft klaarblijkelijk enig bezwaar tegen het voorstel van het Centraal Comité, dat alleen en uitsluitend beoogt het besluit van 1921 in te trekken en wenst dit besluit als volgt te motiveren.

Het Provinciaal Comité van A.R.K. in Gelderland;

kennis genomen hebbende van de rapporten Idenburg en Donner, inzake het passieve vrouwenkiesrecht;

van oordeel, dat op schriftuurlijke gronden, zoals ook in genoemde rapporten naar voren werd gebracht, moet worden geconcludeerd;

dat de A.R. Partij als regel geen vrouwen behoort af te vaardigen naar besturende of vertegenwoordigende lichamen;

dat deze regel niet uitsluit, dat, getuige ook voorbeelden in de H. Schrift en in de geschiedenis, in bijzondere gevallen daarvan kan worden afgeweken;

dat de beoordeling van deze bijzondere gevallen dient te verblijven bij die partijorganen, die tot de candidaatstelling bevoegd zijn;

geeft aan het Centraal Comité bovengenoemde formulering ter overweging om t.z.t. ter beslissing voorgelegd te worden aan de Deputatenvergadering.

6. De Centrale Kiesvereniging van Haarlem amendeert eveneens

Het Bestuur van de Centrale Kiesvereniging te Haarlem heeft zich, zoals „Trouw" meedeelde, gewend tot het Prov. Comité van Noord-Holland, met het verzoek om de bij hem aangesloten kiesverenigingen het volgende voorstel aan te bevelen:

De Deputatenvergadering der A.R. partij, in vergadering bijeen te Utrecht op 18 November 1953;

kennis genomen hebbende van de conclusies van de rapporten -Idenburg en -Donner in zake het passief vrouwenkiesrecht;

overwegende, dat God in het algemeen de vrouw een andere taak heeft aangewezen dan haar door toepassing van het politieke passieve kiesrecht zou worden toegedacht;

dat derhalve de organen der A.R. partij zich als regel hebben te onthouden van het candidaatstellen van vrouwen;

dat op deze regel, getuige ook voorbeelden in de Heilige Schrift en in de geschiedenis, in bijzondere gevallen uitzonderingen kunnen worden aanvaard;

dat de beoordeling van deze bijzondere gevallen dient te berusten bij die partijorganen, die tot de candidaatstelling bevoegd zijn;

trekt in het besluit, genomen door de buitengewone Deputatenvergadering van 14 October 1921 in zake de candidaatstelling van vrouwen bij de verkiezingen voor Staten en raden.

7. In Schiedam slaapt men niet

In Schiedam heeft men zich een beetje geërgerd aan het artikel over het ledental. Het Centraal Comité is ten onrechte nogal tevreden over het verloop. Ondanks de verhoging van de contributie acht men een verlies van 2200 leden in 1951 zorgwekkend. Anderzijds vindt men het te veel om het aantal leden uit te breiden met 25000. Daarom zegt men — stel als doel — dat op de komende jubileumbijeenkomst 10.000 nieuwe leden worden aangeboden. Nu daar kon men geen bezwaar tegen maken. Die 25.000 nieuwe leden is een doelstelling op lange termijn. Maar indien men vóór 3 April 1954, een aantal van 10.000 nieuwe leden bijeenbrengt, dan kan het Centraal Comité daar alleen maar dankbaar voor zijn. In Schiedam gaat men daarvoor aan het werk. Men wil vóór 3 April 100 nieuwe leden inschrijven. Toch is men daar regelmatig mee bezig. In 1952 wierf men 72 nieuwe leden. In 1953 reeds 32. Er zit dus schot in.

8. Goed geslaagde vergadering in Zwijndrecht

Vanuit Zwijndrecht kwam een opgetogen brief over de eerste goedgeslaagde vergadering in dit jaar. Een vergadering die door 250 mensen werd bezocht. Prof. Dr I. A. Diepenhorst sprak over het onderwerp „Moscou onderweg" en bepleitte dat alleen het Christelijk Sociaal beginsel in staat is het communistisch gevaar te bezweren. Op 26 October hoopt Mr C. J. Verplanke daar op te treden voor de jeugd en dat moet een even enthousiaste vergadering worden.

9. De nota's zijn uit

De nota's voor de verschuldigde bedragen aan het Centraal Comité zijn voor een goed deel aan de penningmeesters der kiesverenigingen toegezonden. Wil men nu aan het verzoek voldoen om de bedragen per giro over te maken. Het gironummer is 89673. In November zullen dan de kwitanties in gereedheid worden gebracht. Maar waarom al die administratie? Betalen moet men toch. Waarom niet even een giro ingevuld en de zaak is in orde. En is er verschil van mening — betaal hetgeen gij meent schuldig te zijn — over de rest wordt toch wel... gecorrespondeerd. Stel niet uit tot morgen wat ge heden doen kunt en vecht tegen bureaucratische rompslomp en onnodige administratie.

10. Secretarissen!

Geef de inschrijvingen in uw ledenadministratie regelmatig door. Nieuwe leden zullen ook het contactorgaan ontvangen. Vertrokken leden hebben er niets aan dat het nog naar hun oude adres wordt verzonden. Het voorkomt moeilijkheden inzake de afrekening met de penningmeesters. Dus veranderingen regelmatig doorgeven. Dank U!

DE DEPUTATEN-VERGADERING

De Deputatenvergadering komt op Woensdag 18 November te Utrecht in het gebouw Tivoli bijeen. Het is ditmaal een „Buitengewone Deputatenvergadering". Niet omdat er zulk een buitengewoon onderwerp aan de orde is, maar omdat de statuten nu eenmaal hebben bepaald, dat iedere Deputatenvergadering, die niet in verband staat met de Kamerverkiezingen, buitengewoon is.

Als enig agenda punt wordt de zaak van het Passieve Vrouwenkiesrecht behandeld. Het ligt niet in de bedoeling dat een „Deputatenrede" wordt uitgesproken. De voorzitter zal met een kort woord van welkom volstaan en de discussie inleiden.

Het ligt dus in de bedoeling, dat de kwestie, waar het over gaat vrij uit zal worden besproken en dat ieder die meent een verstandig woord te kunnen en te moeten zeggen, daartoe de gelegenheid ontvangt.

De regeling der Deputatenvergadering is zeer eenvoudig.

De vergadering begint klokslag elf uur. Laat een ieder dan aanwezig zijn. De deuren gaan om 10 uur open.

Toegang hebben alleen zij, die een toegangsbewijs hebben. De toegangsbewijzen worden dezer dagen aan de kiesverenigingen toegezonden. Verder zijn er een aantal toegangsbewijzen verkrijgbaar voor belangstellenden bij het bureau van het Centraal-Comité.

Tijdens de pauze — vermoedelijk van één tot twee uur — is er in het gebouw Tivoli, in de foyer, gelegenheid koffie te drinken, terwijl dan ook broodjes verkrijgbaar zijn tegen normale prijs.

In de zaal mag niet worden gerookt.

Met deze mededelingen kan worden volstaan.

En laten wij nu hopen dat de discussies ter Deputatenvergadering een even hoogstaand karakter heeft als de discussies op het Centralen Convent. De zaak is niet onbelangrijk, al zullen sommigen van oordeel zijn, dat andere kwesties en problemen veel meer betekenis hebben en dat aan deze zaak veel te veel waarde wordt gehecht. Een beslissing moet worden genomen. Moge het ook ditmaal een principieel verantwoorde beslissing zijn.

De toestand van 's Rijks financiën

C. VAN DEN HEUVEL

De Redactie van „Nederlandsche Gedachten" verzocht mij over bovengenoemd onderwerp een uiteenzetting te geven. Begrijp ik het goed, dan is de bedoeling tweeërlei: n.l. een schets van de huidige situatie en een bespreking van de aanhangige ingrijpende belastingvoorstellen.

De uitgebreidheid der stof maakt het nodig, de inhoud over twee artikelen te verdelen.

In dit eerste artikel zullen we een schets geven van de huidige toestand met een enkele kanttekening er bij. Voor het bezien van de financiële situatie behoort men een groot aantal gezichtspunten in het oog te vatten. Om niet al te uitgebreid te worden noemen we slechts:

1. de schuldpositie van het Rijk;
2. de belastingdruk;
3. de handels- en betalingsbalans;
4. het nationale inkomen;
5. de Rijksbegroting voor 1954.

Deze vijf zijn wel de belangrijkste.

Voor wat nu elk dezer onderdelen betreft bepalen we ons tot de situatie van vandaag en laten daarbij buiten beschouwing, hoewel deze zeer belangrijk zijn, allerlei economische en sociale aspecten.

De schuldpositie van het Rijk

De Millioenennota's sinds 1947 bevatten o.a. een Staatsbalans. Daarin worden opgenomen de bezittingen en schulden van de Staat der Nederlanden. Aanvankelijk was deze Staatsbalans wel een stuk waaraan men **iets** had, maar dit was toch maar zeer betrekkelijk.

Wil men aan een balans iets van betekenis hebben, dan moet deze steeds naar dezelfde methode worden ingericht. Dit nu was in het begin niet het geval. De laatste tijd hebben we echter de indruk dat het nu veel beter gaat en dit Staatsstuk ons een vrij betrouwbaar beeld geeft van de vermogenspositie van het Rijk. Uit de Staatsbalans per 31 Januari 1953 blijkt dan dat de Staat een totaal aan schulden en verplichtingen heeft van 30151 millioen gulden en dat hier tegenover staat een bezit van 23744 millioen gulden, zodat er volgens deze cijfers een ongedekte Staatsschuld is van 6407 millioen gulden. We treden nu niet in een beoordeling van de vraag of al de actief- en passiefposten wel op een juiste wijze zijn gewaardeerd. Dat is natuurlijk wel van belang, maar we hechten een veel groter betekenis aan deze Staatsbalansen uit hoofde van het inzicht dat ze ons kunnen geven in de feitelijke ontwikkeling van het Staatsbeheer.

Nogmaals, dit is alleen het geval, wanneer men steeds naar dezelfde methode te werk gaat.

Over de opstelling der balans maken we maar één opmerking, namelijk dat van de aanvang af onjuist is geweest het slechts voor P.M. opnemen van de verplichtingen van de pensioen- en verzekeringsfondsen. Zeer belangrijke bedragen zou de Staat moeten betalen, indien ze, evenals de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekering, verplicht werd te zorgen voor de contante waarde van de lopende verplichtingen.

We laten dat nu verder rusten, omdat de Staatsbalans naar onze mening vooral betekenis heeft als middel om de werkelijke gang van zaken te bezien, los van begrotingstekorten en overschotten.

We gaan nu niet een vergelijking maken vanaf 1947 met de Staatsbalans van 31 December 1952, maar we doen dit alleen met die van 31 December 1951. Hieruit blijkt, dat het ongedekte deel der Nederlandse Staatsschuld in allerlei vorm gedaald is van 8310 millioen gulden tot 6407 millioen gulden. Een vooruitgang dus van 1903 millioen gulden. Wanneer dus 1903 millioen gulden belasting minder geheven was, waren we precies gelijk gebleven voor wat het tekort betreft.

Toch zou dit zeer ongezond zijn geweest. Want deze verminderde schuld is niet verkregen door belastingopbrengst maar door een complex van andere inkomsten en boekingen.

We noemen de voornaamste slechts (alles in millioenen):

Uitgekeerde oorlogsschade	424
Hogere opbrengst van de belastingen	176
Lagere raming van nog te betalen oorlogsschade	50
Marshall-hulp	827
Boekingen ten gunste van 1952, welke ook reeds in 1951 waren geboekt	422
Totaal	1899

Daar zijn voorts nog een aantal kleinere posten, welke we nu onvermeld laten. Het is er ons alleen om te doen, U lezer te laten zien dat een belangrijk stuk van dit overschot is te danken aan andere middelen dan de belastingen, middelen, waarvan men niet op herhaling van betekenis mag rekenen.

Toelichting vraagt misschien nog onze opmerking over de oorlogsschade. Hieromtrent heeft de Regering in 1947 de totale te verwachte kosten als schuld opgenomen.

Daar is zeker geen bezwaar tegen, maar men dient er dan toch wel op te letten dat het bedrag dat jaarlijks uitgekeerd wordt maar in schijn een vooruitgang is voor de Nederlandse vermogenspositie. De uitgaven die men jaarlijks doet zijn doodgewone staatsuitgaven, zij het met een aflopend karakter.

Zou men de uitgaven voor andere doelen b.v. ambtenaren salarissen aan het begin van een tienjarige periode ook kapitaliseren, dan zou men aan het eind een geweldige vermogensvooruitgang hebben en in wezen precies even arm of rijk zijn.

Nog één vraag is hier te stellen: of dit deficit op de Staatsbalans van 6407 millioen gulden nu een zorgwekkend cijfer is? Naar onze mening is er geen theorie, aan de hand waarvan deze te beantwoorden is. Minister Lieftinck heeft wel eens gezegd, dat men een ongedekte staatsschuld mag hebben gelijk aan het nationale inkomen.

De belastingdruk

Over dit punt zullen we in dit artikel zeer kort zijn, omdat dit vanzelf terugkeert in ons tweede artikel, waarin we over de belastingherziening handelen.

Het totaal der op te brengen middelen voor wat de belastingen aangaat, wordt voor het komende jaar geraamd op 4482 millioen gulden. Daar komen dan bij uit hoofde van allerlei andere middelen 1024 millioen gulden.

Hierbij zij dan opgemerkt dat in deze belastingopbrengst niet zitten de gemeentebelastingen, die voor een deel door het Rijk geïnd worden, en eveneens niet de bijzondere heffingen van vermogensheffing ineens en vermogensaanwasbelasting. Deze beide laatste worden voor 1954 nog weer geraamd op 50 millioen gulden.

Verder is bij deze raming gerekend met het effect van de nu aanhangige belastingvoorstellen.

Uit alles blijkt wel, dat de belastingdruk in Nederland enorm zwaar is en dat deze juist belet hetgeen we nodig hebben, namelijk: spaarzaamheid, ondernemersactiviteit, bereidheid deel te nemen in risicodragend kapitaal en inves-

teringsgeneigdheid. We hebben dit vroeger al eens aangeboord en gaan dit nu voorbij. Eén vraag echter ligt bij dit alles voor de hand, namelijk: Kan ons volk deze belastingdruk zonder economische en sociale calamiteiten dragen?

We behandelen deze vraag bij ons vierde punt: het nationale volksinkomen.

De handels- en betalingsbalans

Strikt genomen behoort deze niet bij onze financiële toestand, maar ze is op allerlei wijze er toch zo nauw mede verbonden, dat in een schets over de financiële toestand ze niet geheel kon ontbreken. Zonder meer zal duidelijk zijn, dat het voor een land noodzakelijk is het geheel van de betalingen aan het buitenland uit welken hoofde ook, zo ongeveer gelijk, in ieder geval niet betekenend hoger te doen zijn dan hetgeen van het buitenland eveneens, uit welken hoofde ook, te ontvangen is.

Tijdelijk is een verschil tussen betalingen en verplichtingen wel te overbruggen, maar op den duur tast dit het welvaartspeil zeer ernstig aan.

De positie van onze betalingsbalans is zeer belangrijk verbeterd. In 1948 was het betalingstekort ongeveer 1000 millioen gulden. In 1949 liep het terug tot ongeveer 250 millioen gulden, maar liep in 1950 weer omhoog tot ruim 1000 millioen gulden. In 1951 is het tekort zeer belangrijk gedaald, terwijl het jaar 1952 een overschot opleverde van 1800 millioen gulden.

We gaan op de oorzaken en de verklaringen daarvan in verband met het karakter van dit artikel niet in, maar maken volledigheidshalve in deze schets over de financiële toestand melding van de gunstige toestand onzer betalingsbalans.

Intussen heeft Minister Zijlstra er op gewezen, dat tal van verschijnselen er op wijzen, dat allerlei ongunstige factoren meer dan denkbeeldige gevaren oproepen voor de huidige positie onzer betalingsbelans.

Het nationale inkomen

Voor het beoordelen van de financiële toestand des Rijks is uiteraard van overwegende betekenis het totaal van het nationale volksinkomen. Aan het berekenen van dit nationale volksinkomen is de laatste jaren belangrijke aandacht geschonken.

We gaan er nu dan maar van uit, dat men in staat is het totale volksinkomen op juiste wijze te schatten. Hiervan uitgaande zou dan ons nationale volksinkomen het volgende verloop hebben voor wat de laatste jaren betreft:

1946	—	9930 millioen
1947	—	12070 millioen
1948	—	14230 millioen
1949	—	15960 millioen
1950	—	17720 millioen
1951	—	19620 millioen
1952	—	20290 millioen
1953	—	20830 millioen

Men meent zelfs ook voor 1954 reeds het volksinkomen te kunnen bepalen op 21260 millioen.

De Millioenen-nota becijfert nu in het licht van deze gegevens, de volgende percentage's van het nationale inkomen, waarop het Rijk beslag legt voor de staatshuishouding:

Dit zou dan geweest zijn:

1946	—	47 procent
1947	—	42 procent
1948	—	36 procent
1949	—	28 procent
1950	—	27 procent
1951	—	28 procent
1952	—	28 procent
1953	—	27 procent
1954	—	29 procent

De vraag, die we nu willen bespreken is, of onze belastingdruk niet te zwaar is.

Men zal hierbij eerst dienen te bedenken, dat bedoelde percentages niet de volledige belastingdruk vertegenwoordigen, omdat de gemeente- en provinciale heffingen hier niet in zitten.

Men mag veilig aannemen, dat het totaal zeker op 33 procent ligt, een derde dus van ons nationale volksinkomen.

We laten nu in het midden, of reeds dit percentage niet te hoog is. Zou men al menen dat dit thans wel kon, dan is toch het verontrustende, dat we bij een daling van het nationale inkomen met b.v. 20 procent op ongeveer 40 procent komen.

We komen dan nu tot het laatste door ons genoemde punt:

De Rijksbegroting 1954

Inzake de begroting voor 1954 is reeds in het vorig nummer iets gezegd, terwijl de bladen de hoofdlijnen tevoren reeds hadden verstrekt.

Daar is een tekort op de ingediende begroting van 995 millioen gulden. Bij deze ramingen zijn voor wat de inkomsten betreft wel gerekend de verminderde belastingopbrengst, maar niet een aantal in 1954 zeker komende uitgaven van naar schatting 250 millioen gulden.

In dit opzicht is het beeld dat de opstelling der Millioenennota geeft niet geheel juist.

Daar is nog een tweede verkeerd beeld gevende omstandigheid, namelijk dat in die begroting ook zijn opgenomen en geteld bij het begrotingstekort de Buitengewone Dienst, de kapitaalsuitgaven. Voorts moet worden bedacht, en dat werkt weer eveneens naar de zijde van een geringer tekort, dat b.v. de huurverhoging en de verhoging van de lonen hogere belastingopbrengst geven.

Hoe men het echter ook beziet, daar blijft een zeer belangrijk tekort.

We schatten dit, met alles rekening houdende, voor 1954 voor de niet-kapitaalsuitgaven op 700 millioen gulden. Hiervan is dan 230 millioen voor de Watersnoodschade. (De andere 170 millioen voor de Watersnoodschade komt uit de Marshall-hulp).

Het ziet er dus niet zeer rooskleurig uit met onze Rijksbegroting. Dit tekort is niet het ergste. Maar het uitgavenniveau is angstwekkend hoog. Bij daling der conjunctuur moet dit tot de allergrootste moeilijkheden leiden.

Aan dit uitgaven-niveau is, gelet op de mentaliteit van Regering en een groot deel der Kamer, thans niets te doen. Deze uitgaven zijn niet omlaag te krijgen door bezuinigingen op een paar posten, door reorganisatie of wat ook van deze aard, maar alleen door over heel de linie drastische beperking aan te brengen, met wat men dan smalend noemt „het domme potlood". Deze enige weg wil men niet. Hij is ook moeilijk. Zolang de veerkracht hiertoe ontbreekt komen we niet op een meer verantwoord uitgavenpeil.

De Nederlandse Spoorwegen hebben hier een uitnemend voorbeeld gegeven. Zonder slachtoffers te maken door ontslag van personeel heeft men in enkele jaren een enorme personeelsinkrimping gehad. Deze is verkregen door geen nieuwe mensen te benoemen.

Nodig is, dat van hoog tot laag alle dagen van het jaar beseft wordt, dat ons uitgaven-niveau nu reeds te hoog is, en op den duur catastrofale gevolgen moet hebben voor het Nederlandse volk. Vrijwel afwezig is deze mentaliteit. De jammer van elke catastrofe is, dat ze vooral de minder draagkrachtigen het zwaarst treft.

Een werkelijk Christelijk-sociale politiek behoort oog te hebben voor de zijde van de zaak, die we nu lieten zien.

DE MAATSCHAPPIJ DER TOEKOMST[1])

Er kan van dit boek veel gezegd worden. Men kan het op velerlei wijze aanduiden. Het belangrijkste echter en wat het eerst gezegd moet worden is, dat het een Christelijk boek is. Een boek dat geschreven is vanuit de Bijbelse gedachtenwereld, waarvan elke bladzijde is doortrokken. En daarom is het ook een boek, dat met warmte, overtuiging en vaart is geschreven.

Dat het een Christelijk boek is komt ook hierin uit dat de schrijver onze maatschappij en de maatschappij der toekomst confronteert met de maatschappij van de anti-christ, die ons in het laatste Bijbelboek wordt getekend. Hij wijst erop, dat de Westerse cultuur gespannen is tussen het komen op aarde van de mens geworden Zoon van God en Zijn wederkomst en dat voor het eerst in de geschiedenis de bouwstenen aanwezig zijn, die ons in staat stellen ons een voorstelling te vormen van de maatschappij van de anti-christ. Hij toont aan, hoe de wereld als het ware doende is het apparaat te scheppen waarvan de anti-christ zich kan bedienen bij het vestigen en uitoefenen van zijn wereldmacht.

Prof. Dr Ir H. VAN RIESSEN de schrijver van „De maatschappij der toekomst".

Wie menen mocht, dat het daarom een pessimistisch en uitzichtloos boek is, vergist zich. Van Riessen gaat allerminst voorbij aan de regenererende krachten en verschijnselen, die in de huidige samenleving aanwezig zijn. Maar zelfs al zouden deze ontbreken, dan zou er nog geen reden zijn voor moedeloosheid en ontreddering. In dit boek klinkt iets door van het voor de moderne mens zo moeilijk te leren lied van verlangen, dat we vinden in het slot van de Geloofsbelijdenis „Daarom verwachten wij dien groten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere". En waarom dit lied voor de moderne mens zo moeilijk te leren is en hoe langer hoe moeilijker te leren zal zijn, ook daarover wordt in het boek gehandeld.

Het is ook een Christelijk boek, omdat de schrijver uit de naderende Wederkomst allerminst de conclusie trekt, dat men die grote Dag in passiviteit en gelatenheid mag afwachten. Integendeel, het boek is een voortdurende oproep tot bezinning op en vervulling van de taak, waarvoor de Christen zich juist in de wereld van vandaag ziet gesteld.

Alleen, wie de schriftuurlijke visie van de schrijver deelt kan voor dit boek begrip en waardering hebben. Dat blijkt wel uit een geïrriteerde en van volslagen onbegrip getuigende recensie van Banning in „Socialisme en Democratie".

Een actueel boek

Het is ook een actueel boek. Het motief, dat in het boek verwerkt is, is — zoals het voorwoord vermeldt — het conflict tussen vrijheid en zekerheid. Het gaat daarbij niet over de zekerheid, waarmede de mens zelf zijn leven meent te moeten omringen, maar over de zekerheid, die hem, buiten zijn eigen verantwoordelijkheid om, van boven af aangeboden en opgelegd wordt. Dat wil intussen uiteraard niet zeggen, dat het streven naar een redelijke bestaanszekerheid wordt afgewezen, doch wel wordt — en terecht — gewaarschuwd tegen een zodanige ontaarding dat 's mensen vrijheid en verantwoordelijkheid in gevaar komt.

Het boek handelt dus over een actueel en buitengewoon belangrijk onderwerp. Vrijheid en de daaruit voortspruitende verantwoordelijkheid zijn voor de Christen immers allerminst een luxe. Zij zijn voor hem, wat de lucht voor de vogel en het water voor de vis is. Het is zijn element, waarbuiten hij niet leven kan.

De niet-Christen kan, als hij wil, zijn vrijheid prijsgeven om volledige bestaanszekerheid te verwerven. Niet alzo echter de Christen. Zijn leven is een kiezend leven. Hij moet kiezen tussen goed en kwaad, het links of rechts gaan, het ja of neen zeggen. Hij heeft dus een zekere vrijheid, een zekere keuze-ruimte nodig om als Christen te kunnen leven. Het grote gevaar nu van de huidige ontwikkeling is, dat het leven van de wieg tot het graf van bovenaf volledig bepaald en geregeld wordt, zodat er voor het Christelijk leven en handelen geen ruimte en gelegenheid overblijft en de mens zijn verantwoordelijkheid voor God ontnomen wordt. Dit gevaar wordt gedemonstreerd aan de grootindustrie, waar wetenschap en techniek een zodanige wetenschappelijke organisatie hebben opgebouwd, dat de vrijheid in de arbeid, de persoonlijke verantwoordelijkheid, het appèl in de arbeid op initiatief beslissen, ondernemen, vaardigheid en alles waarover de mens in het kader van zijn vrijheid beschikt verloren dreigt te gaan. Het is met name de lopende band, die de arbeid ontadelt en devalueert. Niets wordt meer aan het initiatief van de arbeider overgelaten, elke handeling is gedetermineerd en het rhythme van de arbeid is volledig bepaald.

Wat in de fabriek geschiedt, bedreigt echter ook de samenleving. Ook hier wordt wetenschappelijke planning toegepast teneinde de samenleving centraal te beheersen en haar te vervormen tot een totale „gemeenschap", een „planmatige wereld, die aan Gods voorzienige leiding geen behoefte meer heeft". Daarbij wordt de mens gezien als een wezen, dat zekerheid zoekt en welvaart najaagt. Deze planning geschiedt dan met de beste bedoelingen, doch de gevolgen zijn er niet minder rampzalig om. Immers, om zulk een maatschappij ongestoord en geruisloos te doen functionneren, moet de mens worden aangepast en gemassificeerd, moet hij zich laten kneden en vormen tot willig en willoos materiaal. Aan godsdienst is er in zulk een wereld, waarin de materiële nood uitgebannen is, geen behoefte en de zonde is in deze gedachtenwereld, zoals de schrijver het uitdrukt, „een opgelost probleem". De afhankelijkheid van en de gehoorzaamheid aan God worden dan immers vervangen door afhankelijkheid van en gehoorzaamheid aan de „gemeenschap".

Maar — zal men tegenvoeren — dat kan wel gelden voor Rusland, maar in een democratisch geregeerd land is dit gevaar denkbeeldig. De socialisten willen wellicht deze kant wel uit, maar zij vormen tenslotte een minderheid. Bovendien zijn het heden ten dage toch alleszins brave burgers, die de democratie hoog houden en wars zijn van alle dictatuur.

Ten behoeve van degenen, die zo denken en spreken, wijst de schrijver erop, hoe onder de huidige omstandigheden de democratie in formele zin volledig onaangetast kan blijven, terwijl toch een steeds verdergaande beperking van vrijheid en verantwoordelijkheid plaats vindt. Hij stelt ons voor ogen enerzijds een elite, een groep van „managers" (bewindvoerders), die voor de massa denkt en beslist en anderzijds een massa, die niet meer in de gelegenheid is verantwoordelijkheid te dragen en daartoe ook niet meer bereid is.

Het is hierbij de vraag, in hoeverre deze elite inderdaad schuift of veeleer geschoven wordt. Ons dunkt, dat ook voor haar slechts een geringe mogelijkheid tot keuze overblijft, gedreven als zij wordt door wat wordt gezien als de dwingende eisen der wetenschap, met name van economie en techniek. Terecht noemt de schrijver de overschatting van de taak der wetenschap in de practijk van het leven het meest verontrustende symptoom van de maatschappij der toekomst. Zo groeit allengs een onpersoonlijke macht van organisatie en bureaucratie, een maatschappelijke „machine", waarvan geen begrip en genade voor de mens mag worden verwacht.

Velen stellen hun hoop op de contrôle van de volksvertegenwoordiging. De schrijver wijst er echter op, dat de Nederlandse burger reeds bij de thans uitgeoefende invloed van de overheid op economisch gebied, niet meer in staat is om de hoofdlijnen daarvan te beoordelen en zijn keuze te bepalen.

Zo kan dus de democratie formeel blijven functionneren, terwijl zij niettemin in wezen opgehouden heeft te bestaan. In een democratisch bestel ligt dus op zichzelf geen waarborg tegen het gesignaleerde gevaar. Terecht noemt de schrijver onder de middelen, die worden aangewend om deze invloed uit te schakelen enerzijds het „versimpelen" van ingewikkelde problemen, anderzijds het ingewikkeld maken van eenvoudige vraagstukken. Men kan van het eerste een voorbeeld vinden in de Europese integratie, van het andere in de geleide loonpolitiek.

Een sociaal boek

Van Riessen heeft een boek geschreven, dat ook in waarheid een sociaal boek mag worden genoemd. Neen, niet in deze zin als zou hij een sociaal evangelie prediken, waarbij de dienst van God verschrompelt tot de dienst aan de naaste. Met deze opvatting wordt grondig afgerekend. Conform het „God lief hebben boven alles en de naaste als zichzelf" wordt de relatie van de mens tot zijn God vooropgesteld, waarbij uit deze gemeenschap de liefde voor en de dienst aan de naaste moet worden geboren. De verticale relatie gaat vooraf aan en beheerst de horizontale relatie. De schrijver drukt dit kras, maar niettemin voor ieder Christen verstaanbaar uit, als hij zegt: „Heel de sociale kwestie is volslagen onbelangrijk vergeleken met de eis van de vreze des Heren". Dit is ook waar in die zin, dat in de vreze des Heren de enige garantie ligt voor de oplossing der sociale moeilijkheden.

Het behoeft niet te verbazen, dat een van de levenswortel van de gemeenschap met God losgemaakte naastenliefde tot degeneratie gedoemd is. Nog nooit wellicht is zoveel over naastenliefde gesproken als thans. Zelfs belastingbetalen wordt — zoals de schrijver opmerkt — ermee in verband gebracht. Men vergeet dan echter, dat een daad van naastenliefde een persoonlijke, spontane daad van zelfverloochening dient te zijn. Het was naastenliefde, wanneer een overbezette moeder van een groot gezin toch nog tijd en gelegenheid wist te vinden om een buurvrouw te hulp te komen. Thans kan vaak worden volstaan met het telefonisch waarschuwen van een of andere — gesubsidieerde — instantie, die dan de nodige hulp biedt. Zo is de naastenliefde veelszins van het zelf-helpen veranderd in een laten helpen. Instanties als hier bedoeld mogen nuttig of zelfs onmisbaar zijn, er is geen enkele reden om ons op de borst te slaan, omdat we het met de naastenliefde er zo best afbrengen. Met de „gemeenschap" staat het evenzo. Er is wellicht nooit zo weinig echte gemeenschap geweest als thans — er is ook nog nooit zoveel over gemeenschap gesproken als nu. „Men krijgt hoe langer hoe minder kans de „gemeenschap" te dienen en hoe langer hoe meer neiging om de nood van de naaste te endosseren aan de staat", merkt Van Riessen terecht op.

Toch en juist een sociaal boek. Geconstateerd wordt, dat in de 19e eeuw een ontoelaatbare sociale toestand bestond en dat vele grootondernemers tegenover hun ondergeschikten blijk gaven van een keiharde, egoïstische, liefdeloze mentaliteit, een mentaliteit, die men ook thans nog wel aantreft. De sociale kwestie is echter intussen van aanzien veranderd. De bedreiging van de arbeider door de grootondernemer is op de achtergrond geraakt door een andere bedreiging, n.l. die van de ontmenselijking van zijn arbeid en zijn degradatie tot massa-mens, gedirigeerd door de „gemeenschap". Heel het boek is een opwekking tot de strijd vóór de arbeider en tégen de hem belagende „elite". De schrijver doet dit in de overtuiging, dat de planning de sociale bewogenheid zal liquideren.

Niet gelukkig en o.i. ook niet consequent is de schrijver, als hij zich keert tegen de winkelsluiting, omdat zij de winkelier het recht ontneemt om te werken, wanneer en zolang hij zelf wil. Gesteld wordt, dat dit op geen enkele grond te rechtvaardigen zou zijn.

Wij moeten terzake met de schrijver van mening verschillen. Afgezien nog van het verband tussen de winkelsluitingswet en de arbeidstijd van het winkelpersoneel, valt zij ook uit anderen hoofde te verdedigen. Als Van Riessen opmerkt, dat het hem nog niets zegt, indien de winkeliers verrukt van deze wet zouden zijn, dan zegt dit ons wèl wat. Als immers in overwegende meerderheid — en dit mag wel worden aangenomen — de wens leeft onder de winkeliers om op een zodanig tijdstip de werkzaamheden te beëindigen, dat men de avonden voor zichzelf heeft, dan is er reden om een andersdenkende minderheid uit concurrentie-overwegingen te dwingen daaraan mee te werken door een wettelijke verplichting. Deze dwang blijft een ernstige zaak, die alleen weloverwogen en in geval van evidente noodzaak mag worden toegepast. De vrijheid van een minderheid wordt hier echter bekort om de vrijheid van een overwegende meerderheid te dienen. De vrijheid n.l. om eigen leven te leven, door zich 's avonds aan het gezin of aan allerlei kerkelijke of maatschappelijke arbeid te wijden. Zo gezien is deze wet ongetwijfeld een zegen. Men behoeft zich slechts voor te stellen, wat er zou gebeuren, indien zij werd ingetrokken, om dit te beseffen.

Maar wie nu menen mocht, dat hij op grond hiervan dit boek voor kennisgeving kan aannemen, vergist zich ten enenmale. Die doet de schrijver onrecht — wat nog niet zo erg is — maar verzaakt ook zijn Christenplicht — wat wèl erg is. Zijn Christenplicht n.l. om kennis te nemen van dit van bewogenheid om de mens op elke bladzijde getuigende boek. Van de mens — met name de kleine mens —, die dreigt ten onder te gaan in de massa-mens en aan wie een menswaardig bestaan in de Christelijke zin van het woord dient te worden verzekerd.

R. WEEMHOFF

DENEMARKEN

land dat problemen uit de weg gaat

Socialisten boekten winst bij de jongste verkiezingen

Juist dezer dagen keerden wij terug van een reis door Denemarken. Nu mogen, zoals wij konden constateren, Nederlanders en Denen in veel dingen met elkaar overeenstemmen, in minstens evenveel opzichten zijn de verschillen tussen hen groot. Zo kent het Deense volk op een enkele uitzondering na, bijna geen Christelijke organisatie. Op een bevolking van slechts vier millioen mensen telt men vijftigduizend Rooms-Katholieken; het merendeel van het Deense volk is lid van de officiële Lutherse volkskerk. Men laat echter de kerken 's Zondags leeg en de jeugd verkiest het sportveld boven het gaan naar het godshuis. Het Deense volk komt alleen in de kerk bij geboorte (doop), meerderjarigheid (confirmatie), trouwen en begraven. Hoewel er gelukkig onder invloed van een piëtistische richting in de staatskerk, de z.g. Indere Mission, gunstige uitzonderingen zijn, behoeft het geen betoog, dat een dergelijke apathie voor het godsdienstig leven een grenzenloze vervlakking ook op ander gebied tot gevolg heeft. De thermometer staat bij het Deense volk op „lauw", waar het vraagstukken van geestelijke aard betreft. Men heeft er geen belangstelling voor, men gaat de problemen uit de weg, leeft er gemakkelijk, zich vrijwel alleen zorgen makend over de persoonlijke welvaart.

Wel een groot verschil met een theologiserend volk als het onze, met een grote R.K.-groep en het Protestantse volksdeel gescheiden in talloze kerken en groepen, druk discussiërend over theologie, richtingen en modaliteiten. Hieruit kunnen wij duidelijk zien van hoe grote betekenis de historie is voor een volk. Denemarken kende in vroeger eeuwen geen martelaren, de Reformatie had er geleidelijk plaats onder leiding van het Staatshoofd die nog de eerste bisschop is in de kerk. Zo kon zelfs het altaar in de kerk behouden blijven. Ons land moest in een tachtigjarige strijd de Reformatie met bloed bezegelen en moest, vooral in de vorige eeuw, de strijd aanbinden tegen het nationalisme en de geest van de Franse revolutie. Het Nederlandse volk, waarop het Calvinisme zo onmiskenbaar zijn stempel heeft gedrukt, heeft leren vechten voor de handhaving van zijn levensovertuiging op alle levensterrein. Het volk, dat dicht bij de Bijbel leefde, werd wakker geschud door mannen, die èn voor het maatschappelijke èn voor het sociale leven, vroegen naar de normen van de Heilige Schrift. Wie daarin zijn uitgangspunt kiest en bij een bezoek aan Denemarken zoekt naar aanknopingspunten, zal teleurgesteld thuis komen.

Niet tot ascese geneigd

Niet, omdat de uiterlijke verschillen groot zijn. In het maatschappelijke leven streeft de Deen naar het best bereikbare, de sociale voorzieningen zijn tot in de puntjes verzorgd. Ook op cultureel gebied zijn de prestaties te loven; het bezoek van Deense orkesten en koren in de Deense week liet daarover geen twijfel bestaan. Het is een vriendelijk en gastvrij volk en geenszins tot ascese geneigd. In al deze dingen vertoont Denemarken gelijkenis met ons land. Het grote verschil zal pas aan de dag treden, als ge in een openhartig gesprek wilt afsteken naar de diepte. Eerst moet de Deen, met wie ge praat, daartoe een zekere schuchterheid van zich afzetten, want hij spreekt niet graag over geestelijke dingen, zoekt trouwens op elk ander gebied ook geen problemen, maar gaat ze liever uit de weg. De levenskijk is bij de meeste Denen sterk „diesseitig" gericht en de aarde veracht hij niet. Het smörrebrood, dunne broodsneetjes met ruime, hartige belegging, laat men zich goed smaken. Welverzorgde maaltijden maakt men in Denemarken heus niet alleen voor vreemdelingen klaar. Het is een karaktertrek van de Denen te genieten van het goede leven. Hun grote

---

Een alarmerend boek

Tenslotte: we hebben hier te doen met een alarmerend boek, een boek, dat de alarmklok luidt in zware, bewogen klanken. Een boek, waarin de schrijver aan zijn mede-Christenen een boodschap brengt, een ernstige boodschap. De boodschapper moge daarbij vergeten worden; naar de boodschap dient geluisterd te worden. Zij predikt ons het: „Weest nuchter en waakt" en leert ons acht te geven op de tekenen der tijden.

Is het daarom een negatief boek? Is het een negatieve daad, wanneer men de noodklok luidt, omdat het water reeds door de dijk heen sijpelt en hij elk ogenblik kan bezwijken? Dit zou het zijn als met dit luiden zou worden volstaan. Maar dat doet Van Riessen allerminst. Integendeel, hij duwt ons als het ware schop en zandzak in de hand en trekt ons aan de mouw om ons te brengen naar de plaats waar de ramp dreigt om ons daar aan het werk te zetten. Hij roept ons allen op tot medewerking, waarbij hij ons terloops reeds allerlei nuttige aanwijzingen geeft, die ons bij het werk aan de dijk van dienst kunnen zijn.

Het is natuurlijk niet prettig om de noodklok te horen dreunen, wanneer we zo ernstig in het aardse spel verloren zijn. Dat wekt wrevel. Men wijte dit echter niet aan de klokkenist, doch aan zichzelve.

Of we hier dan met een volmaakt boek te doen hebben? Natuurlijk niet. We noemden reeds een voorbeeld, waarbij wij met de schrijver van mening verschilden. We zouden over meer dingen nog wel eens met hem van gedachten willen wisselen. De beperkte ruimte hadden wij echter meer dan nodig om de lezer enigermate in kennis te brengen met de geest en de achtergrond van dit boek dan dat we de toegemeten regels met allerlei critische opmerkingen zouden mogen vullen.

Wat wij konden doen moest zich beperken tot een beknopte aanduiding van de rijke inhoud. Men leze en herleze dit boek. Men kan er alleen maar rijker en wijzer van worden. Het is de schrijver niet te doen om volledige instemming; wat hij vraagt is, dat er ernstig naar hem wordt geluisterd.

Allen, die op politiek en sociaal-economisch terrein hun levenstaak vinden, zullen goed doen dit boek bij de hand te hebben. Maar stellig verdient dit eveneens aanbeveling voor b.v. predikanten, die hoe langer hoe meer van de politieke en sociaal-economische problematiek verwijderd raken. Kortom: het is een boek voor iedere Christen, die ernst wil maken met zijn taak en opdracht in de verwarrende wereld van vandaag.

1) Dit artikel vormt de bespreking van het gelijknamige boek van Prof. Dr Ir H. van Riessen. Uitgegeven in opdracht van de Christelijk-Nationale Bibliotheek door T. Wever, Franeker.

ERIK ERIKSEN
leider der boerenpartij „Venstre"

wijsgeer en dichter uit de vorige eeuw Nikolai Frederik Severin Grundtvig, de vader van de Deense volkshogescholen, heeft hen daarin ook opgevoed. Hij heeft — en dat was zijn grote verdienste — de Denen nationaal besef bijgebracht en het profetisch-apostolaire was hem niet vreemd. Het humane Christendom dat hij predikte, past wonderwel bij de Deense volksaard. Geen man geniet groter waardering bij de Denen dan Grundtvig, te wiens nagedachtenis in Kopenhagen een enorme kerk werd gebouwd met een frontgevel in de vorm van een reusachtig orgel. De 1482 geestelijke liederen, waarin aan de natuur en aan de natie een ruime plaats is gegeven worden in de kerk, op de scholen en in de gezinnen nog dagelijks gezongen.

Zijn denkwijze duidt men aan als het Grundtvigianisme.

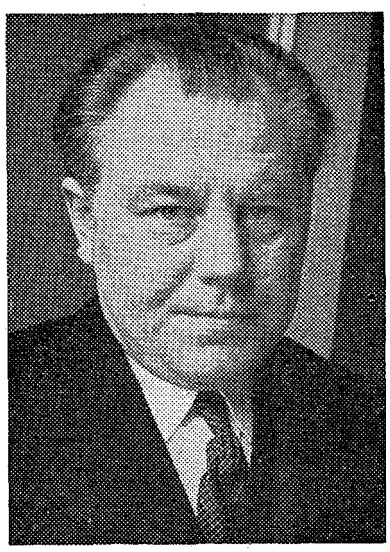
Beck, stichter van Indere Mission

Zijn tijdgenoot Vilhelm Beck, een principieel man, die aandrong op persoonlijke bekering, was veel hoekiger, waardoor zijn invloed groter was bij de bewoners van Jutland, die een meer stoere levensopvatting huldigen dan de bewoners van de grote en kleinere eilanden. Beck was de stichter van de Indere Mission, de tot een réveilbeweging uitgegroeide Inwendige Zending. Hij predikte de ingetogenheid en het afstand doen van de „Wereld". Aan zijn invloed is het te danken, dat in de Missionshotels op elke hotelkamer een Bijbel ligt. Deze grote hotels — sommige met 250 bedden — zijn in verschillende grote steden op beslist christelijke grondslag in exploitatie. Er wordt in deze hotels geen sterke drank gedronken en elke morgen houdt de Missionsgeestelijke met het personeel en de gasten, voorzover zij er tijd en belangstelling voor hebben, de „Morgenandacht", een wijdingsstonde van een kwartier.

Zowel het Grundtvigianisme als de Indere Mission beheersen het Deense kerkelijke leven. Beide richtingen verdragen elkaar, al gaat men elkander — echt Deens — als er aanleiding tot wrijving zou kunnen ontstaan, uit de weg. De invloed van Karl Barth is niet groot. Slechts een klein aantal predikanten kan men als zijn aanhangers beschouwen.

Sören Kierkegaard

Voor een volk dat weinig voor theologie voelt zegt ook een figuur als Sören Kierkegaard (1813—1855), een der voornaamste vertegenwoordigers der 19e eeuwse theologische wetenschap niet veel. Tijdens zijn leven genoot zijn werk weinig bekendheid, doch nadien deed het snel zijn invloed gelden, ver buiten de grenzen van Denemarken. Zoals ook de grote sprookjesdichter H. C. Andersen in eigen land niet die bewondering vond, die hij verdiende, zo werd ook Kierkegaard door de brede, Deense massa niet begrepen.

HANS HEDTOFT
leider der Socialisten

Kaj Munk

Een figuur, die wel tot het volk sprak en die nog door het hele Deense volk, kerkelijk of onkerkelijk wordt geëerd, is Kaj Munk, de verpersoonlijking van het Deense verzet in de bezettingstijd. Hij schreef een indrukwekkende rij boeken en ook één dat als film vermaard werd (Het Woord), trokken aller aandacht. Hij was in Denemarken de man van het openlijk verzet, wiens oorlogspreken in het kleine Vedersoö gehouden, tot ver buiten de grenzen van het nietige kerspel het hele volk wakker schudden. Hij rustte niet, voordat hij in de grootste kerk van het land, de Domkerk te Kopenhagen, de Joden vervolgende bezetter een scherpe waarschuwing liet horen. Hoor maar wat hij daar zei:

„Dit is in strijd met de grondwet van het rijk van Christus, strijdig met het gebod van barmhartigheid en dit is iets afschuwelijks voor onze vrije Deense geest. Gaat dit zo door, dan zal de Kerk met Gods hulp het volk tot opstand trachten te brengen".

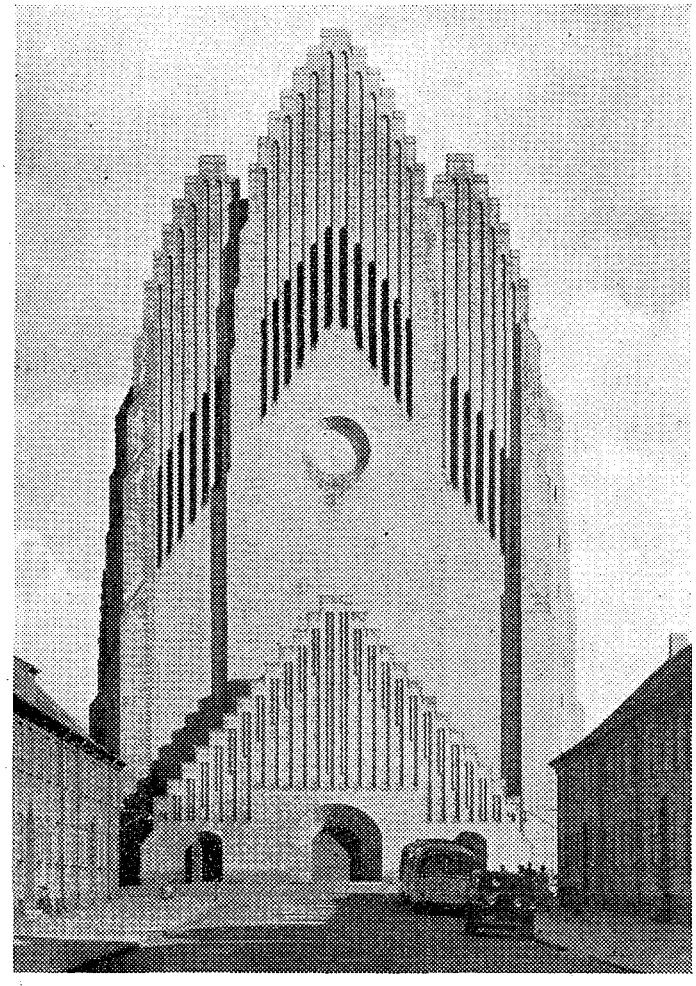
Kaj Munk vermoord

Dat is kloeke taal. Enige weken na die preek van de 5de December (men vindt haar in het Nederlands vertaald in de bundel Troost en Tucht) werd Munk door de Duitsers uit zijn pastorie te Vedersoö aan Jutlands Westkust, weggehaald.

Aan de kant van de weg bij Silkeborg werd hij op de 4de Januari 1944 vermoord. In zijn kerk brachten de parochianen een gedenkplaat aan, waarop een zestiende eeuws kerklied over de ziel, die Jezus verwacht, die elk ogenblik kan komen, bij dag of bij nacht. Ook elders in zijn land wordt deze grote Deen in herinnering gehouden. Is het te verwonderen, dat de journalist J. Winkler hem een tweede Stefanus noemt? „Gods Woord", zegt Munk ergens, „mag best Uw hobby zijn, maar vergeet nooit, dat het in Gods Rijk ook op doen aankomt".

DAHLGAARD
voorzitter der Radicalen

DE „GRUNDTVIG"-KERK TE KOPENHAGEN, GEBOUWD IN DE VORM VAN EEN KERKORGEL.

Theologisch beïnvloed, eerst door het Grundtvigianisme, heeft Munk als het ware een evolutie doorgemaakt. Soms was hij geëmotioneerd en vol critiek op de Heilige Schrift, maar vooral aan het eind van zijn leven, heeft hij meermalen ontroerend getuigd van zijn kinderlijk geloof, het geloof, dat zijn leven droeg. Dat was echt, en wat echt is, maakt indruk, ook op hen, die niet geloven. Kaj Munk is een prominente figuur van de huidige Deense literatuur gebleven. Maar boven alles was hij een man, die zijn geloof met zijn leven dekte.

Nieuw Folketing

Na deze, toch nog min of meer uitvoerige schets van de achtergrond van het geestelijk leven van het Deense volk willen we natuurlijk ook even bij de politieke constellatie stilstaan.

Gedurende de oorlog en in de daarop volgende perioden werd het ministerie gevormd uit leden van alle politieke partijen. De Boerenpartij (Venstre) kreeg bij de verkiezingen in 1945 de overhand met de populaire Knud Kristensen als eerste minister. In 1947 maakten de socialisten weer meer winst en Hans Hedtoft werd eerste minister, een nog jonge man, die wel eens de opvolger van Stauning genoemd wordt. Meer dan 30 jaar was Stauning de leider van de Soc. Partij en een grote figuur in de Deense politiek.

De Denen hebben wel interesse voor politieke aangelegenheden. Ze nemen trouw deel aan de verkiezingen. De vergaderingen, die er aan vooraf gaan, worden dikwijls door drie of meer partijen georganiseerd, elk vertegenwoordigd door hun candidaten. Op deze wijze kan men wel heftige debatten en gedachtenuitwisseling onder de bezoekers verwachten. Er vallen soms harde woorden, maar na afloop drinkt men samen gezellig een kopje koffie.

Op 22 September j.l. is Denemarken naar de stembus gegaan om voor de eerste maal sedert de recente, constitutionele hervormingen een één-Kamerparlement te kiezen. Zij werden gehouden, nadat het land zijn eerste Kamer had weggestemd en de Grondwet zo werd gewijzigd, dat thans ook vrouwen de Deense troon (de oudste dynastie van Europa) kunnen bestijgen. De kiezers hebben het wel zwaar gehad, in zes maanden tijds moesten zij drie verkiezingscampagnes doorstaan. De partijen keken angstig naar de snel slinkende kasvoorraad.....

In April van dit jaar kozen de Denen hun oude parlement, dat geen andere taak had dan zichzelf te ontbinden. In Mei werd dit bevestigd door een volksstemming, waarbij het tweekamerstelsel werd vervangen door één Huis van Afgevaardigden.

De verkiezingen op 22 September j.l.

De 2.700.000 kiezers en kiezeressen konden hun keus bepalen uit 746 candidaten van zeven politieke partijen voor de 179 zetels van het nieuwe Deense parlement, dat de Deen „Folketing" noemt. Hiervan zijn er 175 gereserveerd voor het eigenlijke Denemarken, twee voor de Fär-Oer en twee — voor het eerst — voor Groenland. In het vorige parlement hadden de socialisten twee zetels meer dan de uit conservatieven en liberale boerenpartij bestaande regeringscoalitie. De einduitslag van de op 22 September j.l. gehouden verkiezingen zag er als volgt uit:

Partij	Stemmen	Percentage	Oude perc.	Zetels
Sociaal-democraten	895.038	41.3	40.3	74
Radicalen	168.794	7.8	8.6	14
Conservatieven	365.270	16.8	17.3	30
Boerenpartij	499.975	23.1	22.1	42
Georgistisch Rechtsverbond	75.201	3.5	5.6	6
Communisten	93.706	4.3	4.8	8
Onafhankelijken (Kristensen)	58.522	2.7	—	—
Duitse partij	9.734	0.5	0.4	1

Bij een vergelijking tussen de Deense verkiezingsuitslagen van 22 Sept. en de vorige van April moet men wel in het oog houden, dat vroeger 151 leden in de Tweede Kamer en 76 in de Eerste Kamer zaten tegen, in de nieuwe éne Kamer (volgens de nieuwe Grondwet) 179 leden. Verder was door de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 25 tot 23 jaar het kiezerscorps met 120.000 personen uitgebreid. Zoals men op het staatje kan zien zijn de socialisten een volle procent vooruitgegaan, waardoor zij van 61 zetels in het oude op 74 zetels in het nieuwe parlement komen. Volgens de cijfers van April hadden de socialisten op 71 moeten komen, dat wil dus zeggen een winst van 3. Gevoegd bij de 2 zetels, die de soc.-democraten in April hadden gewonnen, is hun winst sinds 1950 dus 5 zetels. Het valt dus wel te begrijpen, dat de socialisten niet ontevreden zijn en

dat zij het zelfs hebben aangedurfd een regering, uitsluitend bestaande uit socialisten, samen te stellen.

De conservatieven boekten een half procent verlies en de liberalen maakten een volle procent winst. In April hadden de conservatieven ook al een zetel verlies geleden, tegen de liberalen een zetel winst.

De radicalen, de neutralistische burgerlijke partij die in April met een zetel winst op 13 was gekomen, hebben een veer moeten laten en zijn slechts op 14 zetels gekomen. De grootste klap kregen ook nu weer de Georgisten, die niet de 10 zetels, waar hun stemmen in April recht op zouden hebben gekregen, maar slechts zes. Zij zijn 2,1 % achteruit gegaan. Een kleine achteruitgang van de communisten bracht geen zetelverlies.

De verschillende partijen

De partij met de grootste invloed is thans dus de sociaal-democratische Partij (Social-Democratik) onder leiding van Hans Hedtoft (thans premier). Het is een partij, hoofdzakelijk uit de arbeidende bevolking, maar ook wel met leden uit andere levenskringen. De partij is voorstandster van een gematigde en geleidelijke socialisatie. De coöperatieve gedachte leeft sterk in deze partij. Tegen de communisten, die na de oorlog nogal werden gewaardeerd wegens hun deelneming aan het verzetswerk, is men nu in felle oppositie. In Kopenhagen verschijnt een groot stadsblad, „Social-demokraten",terwijl ook de provinciale pers deels in handen van de sociaal-democraten is. De radicalen (Det Radicale Venstre) keren zich tegen de gedachte van socialisatie en zijn voor de ontwikkeling van het particuliere initiatief en voor vrije handel. Dat lijkt dus op het liberalisme bij ons; aanhangers telt men veel onder de kleine boeren. Zij dringen aan op beperking van de defensie tot het hoogst noodzakelijke en zeker niet meer dan volgens internationale overeenkomsten verplicht is. De radicale partij is t.a.v. deze vraagstukken de enige partij, die een dergelijk standpunt inneemt. Tot voor kort, toen Conservatieven en Liberalen een regeringscoalitie vormden, was de stem van de radicalen bij de behandeling van een wetsontwerp vaak beslissend. Of zij stemden mee met de socialisten, die in de oppositie waren, of zij steunden de regeringscoalitie. Ook hun blad „Politiken" is een veel gelezen orgaan. Op het platteland hebben de radicalen weinig invloed met hun pers. Hun leider is Jören Jörgensen.

De conservatieve partij. (Det Konservative Folksparti) noemt zich een nationale partij en is voor een sterke defensie. Zij telt vele Christenen onder haar leden.

In de Deense hoofdstad verschijnen de bladen Berlingske Tidende en de National Tidende, die de partij steunen in haar streven, al is het eerste blad geheel onafhankelijk. De provinciale pers wordt genoemd Stiftstidende (Diocese kranten). Leider is Ole Björn Kraft.

De Venstri-partij begon als een agrarische partij en nog zitten er landeigenaars in. De meeste aanhangers komen echter thans uit andere kringen. Oorspronkelijk bedoeld als linkse-oppositie, evolutionneerde de Venstre naar een meer conservatieve hoek. De vele provinciale bladen van deze richting heten Amtstidender (Plattelandpers). Leider is Knud Kristensen.

Het Georgistisch Rechtsverbond (Retsformundet), grondt zijn economische politiek op de gedachten van Henry George. De partij dringt aan op persoonlijke vrijheid en wil zo min mogelijk inmenging van overheidswege. Een eigen pers heeft deze partij niet. Leider is Oluf Petersen. De communisten (Det Kommunistische Parti) kregen in 1947 harde klappen en zij verloren de helft van hun zetels. Ook bij de verkiezingen op 22 September j.l. liepen de cijfers iets terug. „Land og Folk" is hun partijorgaan. Aksel Larsen is de leider van de partij.

Brandend probleem: Sleeswijk-Holstein

Rest ons alleen nog de Duitse partij, die één zetel in het parlement wist te bemachtigen. Zij telt haar aanhangers vooral in Sleeswijk, waar mensen leven, die liever Duits dan Deens zijn. Denemarken moge dan een land zijn met weinig problemen, één vraagstuk baart toch wel zorgen. Dat is de status van het Zuidelijk deel van Sleeswijk. We moeten even in de geschiedenis duiken om de ontwikkeling van dit probleem na te gaan.

In 1864 was het Bismarck, die zijn begerige handen uitstrekte naar Sleeswijk-Holstein en er zich met geweld van meester maakte, ondanks het vinnige verzet van de Denen. Bij het dorpje Dybböl sneuvelden duizenden Denen en met eerbied vertelt men U bij de heuvels met de graven van de gevallenen, hoe verwoed daar is gestreden voor het behoud van Sleeswijk en hoe wreed en sadistisch Duitse soldaten toen al wezen konden.

Bismarck verlegde de grens een flink eind noordelijk, al werd in een aparte clausule van het opgedrongen vredesverdrag, paragraaf 5, de mogelijkheid van een volksstemming opengelaten. Het heeft tot 1920 moeten duren voordat deze stemming werd gehouden. Toen stemde in het Noordelijk deel van Sleeswijk driekwart der bevolking Deens en één kwart Duits. In het Zuidelijk deel lag de verhouding net andersom driekwart Duits en één kwart Deens. Toen werd de grens getrokken tussen Padborn (Deens) en Flensburg (Duits), een grens die een scheur betekende in een land, dat geographisch en sociologisch één behoorde te zijn. Noordelijk Sleeswijk en het eiland Als werden in 1920 van Duits Deens. De blijdschap over deze hereniging met Denemarken kunt ge in dat deel van het land op vrijwel elke hoek van de straat opmerken. Daar liggen grotere of kleinere zwerfstenen met opschriften, waarin met dankbaarheid wordt gememoreerd, dat het Duitse juk kon worden afgeschud.

Het Deense Verbond ijvert thans nog voor de hereniging van heel Sleeswijk onder Deens bewind. Of het daarin zal slagen? Over het algemeen zijn de meningen over dit netelige vraagstuk — ook in de politieke partijen — verdeeld. En ook hier waagt de Deen zich niet graag op glad ijs, al ijveren de Sleeswijkers als direct betrokkenen ook nog zo voor de goede zaak, die hen zo zeer ter harte gaat. In het Duitse deel van Sleeswijk heeft men niet minder dan 60 Deense scholen: Deense infiltratie op Duits gebied!

Een parallel trekken tussen de politieke partijen hier en in Denemarken is niet wel mogelijk. Alles ligt er anders dan bij ons, vooral waar er geen spoor of streven bestaat om te komen tot een partijformatie op Christelijke grondslag. In een staat, waar haast ieder alles verwacht van de Staat, is dat ook moeilijk denkbaar. Zelfs die kerk is staatskerk. De historie voedt in Denemarken niet de drang ook in de politiek een eigen weg te gaan.

Denemarken is welvarend maar in geestelijk opzicht arm. Voor zover wij konden nagaan bestaat er slechts één Christelijke vakorganisatie, die met een gering aantal leden al meer dan een kwart eeuw oproeit tegen de geest van de tijd. Misschien dat er uit deze Gideonsbende nog eens een man voortkomt die het initiatief neemt voor de oprichting van een politieke partij op Christelijke grondslag.

Dàt mogen de Denen van ons leren.

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Kromme Nieuwe Gracht 6 — Utrecht
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %

. . . SMETTEN . . .
op de demokratie

Mr K. GROEN

Ook in Nederland heeft Willard Motley's boek **Knock on any door** (Het doet er niet toe op welke deur ge klopt) sterk de aandacht getrokken.

De Italiaanse immigrant Romano, aanvankelijk in redelijke doen gekomen, gaat in de crisisjaren failliet, zijn gezin komt eerst in de achterbuurten van zijn woonplaats Denver terecht, vanwaar het later verhuist naar een zelfde omgeving in Chicago. Zijn jongste zoon Nick, aanvankelijk koorknaap, komt door de eerste verhuizing weliswaar evenals tevoren terecht op een roomse school, maar waar voor de achterbuurtjeugd geen liefde en begrip aanwezig is. Al spoedig komt hij in aanraking met straatschendertjes en diefjes, met wie hij op pad gaat. Het eind is de tuchtschool, overigens voor een feit dat niet hij heeft gepleegd, maar een vriendje, dat hij niet wil verraden.

De tuchtschool voedt niet op, maar vernedert, verbittert en mishandelt geestelijk en lichamelijk en is een leerschool voor nieuw kwaad.

Na zijn ontslag komt Nick terecht in Chicago, waarheen de familie intussen is verhuisd. Het gaat daar van kwaad tot erger met hem, hoewel het de familie op de duur wat beter gaat.

Leeglopen, kroeglopen, diefstal, straatroof, omgang met prostituées en homosexuelen. De ouderlijke woning is hem slechts tot onderdak en eetgelegenheid, en dat nog alleen als hem dat past. Ouderlijk gezag bestaat voor hem niet, al krijgt hij dan af en toe van zijn vader een pak slaag, dat hem slechts nog meer verbittert.

Aanraking met de politie kan niet uitblijven en levert ook al weer mishandeling op. Nicks haat tegen al wat handhaven van het gezag heet, wordt er nog door verhevigd.

Een tijd lang lijkt er enige hoop op verbetering te zijn; hij huwt zelfs en zoekt werk. Maar dit tuchteloze karakter houdt het nergens uit en vervalt weer tot misdaad. Een jaar gevangenisstraf volgt, maar de terugval in het kwaad evenzeer. Zijn vrouw pleegt zelfmoord.

Daarna is Nick Romano geheel losgeslagen. Hij zoekt als het ware zijn einde, ter verwezenlijking van zijn devies: leef snel, sterf jong en zorg dat je er aantrekkelijk uitziet.

Na een roofoverval in een café achtervolgd door de politieman, die hij wel het meeste haat, doodt hij deze en schiet zijn revolver op hem leeg. Kort daarop wordt hij gearresteerd.

Verdachte en getuigen worden bij de politie mishandeld volgens de beruchte „derde-graad"-methodes. Daarna geeft het boek de beschrijving van het proces en van de weken voor de executie van het doodvonnis en van de voltrekking daarvan.

Motley's boek suggereert, dat Nick Romano wel moest worden wat hij werd en moest eindigen zoals hij eindigde door de behandeling en de mishandeling welke „de maatschappij" hem deed ondergaan: onbegrip bij zijn ouders, met name bij zijn vader, die slechts wist te slaan; onbegrip bij de „opvoeders" in de scholen; tuchtscholen, die slechts dril en mishandeling brengen maar op verbetering niet zijn berekend; een omkoopbare politie, die slechts af en toe optreedt en dan om te mishandelen; schreiende woningtoestanden; kinderen die groot worden temidden van de verwording der volwassenen en daaraan maar al te vroeg deel krijgen.

Het kan allemaal waar zijn. En toch vermocht de schrijver niet mijn sympathie te wekken voor de hoofdpersoon van zijn boek: een egoistische, zich zelf beklagende branie, zonder enig gevoel van verantwoordelijkheid, met als enige „erecode": niet doorslaan. Het boek is al te zeer in zwart en wit geschreven: Nick is in de grond niet kwaad, maar moest wél zo worden, omdat vrijwel alles wat „maatschappij" heet van de vertegenwoordigers van „de godsdienst" af tot die van het gezag toe, in alle opzichten falen. Niet ten onrechte heeft Ds De Jager in de Utrechtse gereformeerde kerkbode dit boek in zoverre gediskwa'ificeerd a's een litteraire vormgeving van de eenzijdige marxistische theorie, dat uitsluitend de maatschappelijke omstandigheden iemands levensgang en ontwikkeling bepalen.

Natuurlijk is met het voorgaande Motley's schildering van het milieu in de „slums" van het wel zeer Amerikaanse Chicago niet als onwaar en onjuist af te wijzen. De juistheid ervan onttrekt zich aan mijn beoordeling, maar Motley's schildering is in overeenstemming met de idee, welke men zich uit kranten en tijdschriften van de laatste vijfentwintig jaar van de Amerikaanse monster-steden heeft gevormd en met wat de bronnen omtrent de ontwikkeling ook in onze toch zoveel kleinere Nederlandse steden leren. Men kan Motley er dan ook stellig geen verwijt van maken, dat godsdienst en christendom en besef van de zonde en haar verwoesting in zijn boek geen enkele rol spelen: deze verschijnselen en beseffen zijn immers in de beschreven kringen — en niet alleen daar — volkomen aan het zoek raken of reeds geheel afwezig: men leeft als de beesten voor eten, slapen en genoegen, waartoe dan ook enig werken, of wat daar voor aan geldverwerving in de plaats komt, noodzakelijk is.

Voor een Nederlandse jurist is de breedvoerige beschrijving van het proces, van de samenstelling der jury af tot aan de uitspraak van het doodvonnis toe, wel buitengewoon belangwekkend. Het zal wel niet steeds zo toegaan als in dit proces op leven en dood, en de schrijver heeft het er wellicht ook hier al te dik opgelegd, maar zelfs als men dat in rekening brengt, mogen wij dankbaar zijn, dat het Nederlandse strafproces de jury niet kent en dat onze officieren van justitie en onze advocaten niet plegen te strijden met de wapenen, welke hun Amerikaanse collega's, althans volgens dit boek, zonder schroom hanteren, elkander over en weer beledigend en beschuldigend van baatzucht en elkanders motieven in het zwartste daglicht plaatsend, en over en weer niet afkerig van het gebruik van middelen en methoden, welke men eerder onder gangsters dan in een rechtszaal zou verwachten. Dit is geen rechtszaak maar een show, een vertoning met een mensenleven als inzet, waarbij juridisch vernuft in de slechtste zin des woords een grote rol speelt, maar acteursgaven, bluf en een minderwaardig soort psychologische beïnvloeding van jury en publiek vooral geen mindere.

Dat in het kruisverhoor er naar wordt gestreefd, over en weer de onbetrouwbaarheid van elkanders getuigen in het licht te stellen, is daarbij dan nog een zeer begrijpelijk streven, dat, zij het op veel minder grove schaal, ook in een Nederlands strafproces een zekere rol speelt en ook moet spelen: tenslotte is elk proces een kwestie van **bewijs** en dat bewijs moet voor de instantie welke het beslissende woord spreekt — het zij dan

rechter of jury — **voldingend** worden geleverd: dat eist de gerechtigheid, welke in een rechtsstaat óók ten aanzien van de verdachte moet worden betracht.

Bij dat kruisverhoor in de zaak Nick Romano komt ook iets aan het licht, waarin de schrijver Willard Motley, gezien wat ook van elders bekend is, stellig niet heeft overdreven.

Als getuige à charge wordt o.a. voorgebracht een karakterloos individu, een verlopen bedelaar, in het boek meermalen opgetreden onder de naam Kid Fingers (zoiets als „Jantje met de vlugge vingers"; Kid = kind, jongen). Ten processe blijkt hij voor de burgerlijke stand Bruno Ringolsky te heten.

„Nick keek om zich heen. Wie mocht dat wel wezen? Hij zag Kid Fingers naar het getuigenhekje komen. Hij en The Kid keken elkaar aan. Beiden grinnikten ze een beetje, omdat Nick hem nooit onder een andere naam dan The Kid had gekend; en The Kid omdat hij, behalve op verkiezingsdagen, wanneer hij tien stuivers voor zijn stem kreeg, zelf ook nooit aan zijn eigenlijke naam dacht."

Bij het kruisverhoor laat de advocaat van Nick deze getuige opsommen, wat zo zijn „bezigheden" zijn geweest en hoeveel malen hij reeds gevangenisstraf heeft ondergaan en concludeert tenslotte ten overstaan van de jury: ,

„Een feit is, dat U slaapt waar U een gelegenheid vindt, in portalen, onder vrachtauto's, in de Nickel Plate (de naam van een café, G.), 's zomers in het Union Park — en het enige tijdstip dat U een domicilie hebt is de nacht dertig dagen voor een verkiezing, wanneer U een genummerd huis in een genummerde straat opgeeft als Uw vaste verblijf, om niet verstoken te zijn van het honorarium van vijftig (dollar-)cents dat een begrijpende, vaderlandslievende, eerlijke kiesdistrictsagent U tezamen met een gemerkt stembiljet ter hand stelt. Is het zo niet?....."

Hier wordt een bedrijf gesignaleerd, dat een smet werpt op de Amerikaanse demokratie, welker vormen ons ook in andere opzichten wel eens vreemd aan doen: men denke aan de presidentiële verkiezingscampagnes, en aan de daaraan voorafgegane stadia, zoals we daarmede met name na 1945 nader zijn geconfronteerd. Het is naar onze begrippen allemaal nogal „wildwest-achtig". Ook zijn misbruiken, als waartoe het „boss-systeem" leidt, ons reeds vroeger niet onbekend gebleven.

Na zijn reis naar Amerika in 1898 — waar hij toen te Princeton zijn vermaarde Stone-lezingen over het Calvinisme hield en met een eredoctoraat in de rechtswetenschappen werd vereerd (de Kuyperstichting bewaart daarvan nog de doctors-cappa, waarmede men hem afgebeeld ziet in het Kuypersgedenkboek tegenover blz. 32) — wijdde Dr Kuyper in De Standaard van 27 Januari tot 1 Februari 1899 enkele, later in zijn **Varia Americana** herdrukte artikelen aan het „boss-systeem. De „bosses" („bazen", van welk Nederlandse woord de term inderdaad komt) zijn de organisatoren der partijmachines, die na de invoering van het algemeen stemrecht in de Verenigde Staten de kiezersmassa's bewerkten en in de hand wisten te krijgen. Men moet zich daarbij de situatie voorstellen van de koortsachtig groeiende Amerikaanse samenleving, met name in de tweede helft der negentiende eeuw, waar tienduizenden immigranten samenstromen en de zakenlui alleen aandacht hebben voor de uitbreiding hunner zaken. De eersten behoefden steun en hulp, de laatsten konden bij allerlei overheidsmaatregelen voordeel of nadeel hebben. Voor hen was het goedkoper de politieke bazen te „smeren" dan corruptie te bestrijden. En de arme immigrant, in zijn oude vaderland meer de roede der overheid gewend dan haar gunsten, was gaarne bereid tot de tegenprestatie, welke de agenten ener politieke partij van hem begeerden in ruil voor de hem, niet als gunst maar als „dienst aan het volk" verleende sociale zorg en bescherming. Buurtcomité's, onder de algemene leiding van een stedelijk comité en beide onder de leiding van „bosses" met tientallen, in New York tot duizenden leden toe, zijn daartoe voortdurend in de weer. Natuurlijk moeten die bosses en comitéleden ook betaald worden, evenals de kosten der organisatie en van de „service" welke zij verleent. Deels kan dit geschieden door de functionarissen voor allerlei min of meer fictieve betrekkingen op de stedelijke salarislijst te doen brengen, deels door bijdragen van hen die door de verkiezingen een ambt hebben verworven of door de winnende partij met een staatsbetrekking worden beloond (dit laatste is sterk verminderd, aangezien op de duur meer en meer betrekkingen „vast" zijn geworden en hun beklieders dus na door hun partij verloren verkiezingen niet meer ontslagen worden).

Voor het voorgaande werd ontleend aan het belangwekkende boek van Dr B. H. M. Vlekke, **Amerika en wij,** verschenen in 1948. Niet onaanzienlijke overblijfselen van het negentiende-eeuwse systeem waren, gelijk ook uit de vermelde passage in Willard Motley's roman blijkt, toen nog aanwezig.

Erkend moet worden, dat het erger geweest is. Zo schijnt de corrupte invloed van het oude Tammany Hall in en na Roosevelt's ambtsperiode aanmerkelijk te zijn verminderd.

Aangaande de Society of (=van) St Tammany, ook genaamd de Columbian Order ontleen ik een en ander aan de met advies en raadpleging der universiteit van Chicago uitgegeven **Encyclopaedia Brittanica,** editie van 1945. Zij werd, 14 dagen na de vestiging van het Nationale bewind, op 12 Mei 1789 te New York gesticht als een tegen de aristocraten en federalisten gerichte democratische organisatie, welke op de duur geheel aan de partij van die naam verbonden geraakte. Zij verbond liefdadigheid aan politiek, zij het dat omstreeks 1800 de beide doeleinden nominaal gescheiden werden; maar de leiders van de beide organisaties zijn dezelfden. Het verenigingsgebouw der liefdadige organisatie is Tammany Hall, welke naam (evenals bij ons b.v. „het Plein" voor: de Regering en „Het Binnenhof" voor: de Staten-Generaal) ook gebezigd wordt om de politieke organisatie, haar optreden en haar invloed aan te duiden.

Aanvankelijk een organisatie voor agitatie, ging sinds 1806 Tammany Hall de kiezers organiseren. Op de duur had zij voor iedere buurt van de stad vertrouwenslieden, tezamen duizenden.

In 1820 werd het algemeen mannenstemrecht ingevoerd, waardoor Tammany Hall's invloed sterk werd vergroot, aanvankelijk tot profijt van de bankiers en kooplieden, die de organisatie tot hun zelfverrijking leidden, maar in de jaren dertig werden deze gewipt.

Anders dan andere politieke organisaties begunstigde Tammany Hall de immigranten, bevorderde hun naturalisatie, steunde hen financieel. Zo verkreeg zij na 1846 veel steun van arme Ierse immigranten, die zich in straatbenden aaneensloten, welke door een geslepen, onscrupuleuze leider werden georganiseerd als een politieke macht binnen Tammany Hall, zeer bruikbaar voor intimidatiedoeleinden en voor fraude bij verkiezingen.

In 1867 kwam Tammany Hall onder John Marcey Tweed als enige leider, de eerste „boss". Deze was lid geweest van het „veertig dieven college" van wethouders in 1851/2. Zijn troep bezorgde de stad en de belastingbetalers grote schade, terwijl zij zich zelf verrijkten. Hij eindigde zijn leven in gevangenschap.

Tweeds opvolger verwijderde wel de meest notoire boeven, maar samenstelling en karakter der organisatie bleven wat zij waren. De werkelijke factor, welke Tammany Hall met nieuw leven bezielde, was de gehechtheid van de huurkazerne-massa's aan een organisatie, welker districtsleiders human relationship (deze onvertaalbare term betekent ongeveer: persoonlijke omgang van en als mens tot mens) beoefenden, door met hen in direct contact te treden, hen politiek als gelijken te behandelen

en hun die in nood of moeilijkheden verkeerden de helpende hand te bieden. Deze ene grote dienst woog op tegen alle aanklachten van de zijde der republikeinen, die trouwens zelf dikwijls hun eigen minder in het oog lopende maar meer arglistige systeem van corruptie hadden.

Ook in latere jaren werden vele beschuldigingen van corruptie gedaan en bewezen. Die waren echter misschien niet groter dan die van financiële en andere lichamen. (!)

Na 1924 kwam er aanvankelijk enige verandering door de keuze van een leider en van districtsleiders van meer fatsoen en beter niveau. Na het Walkerschandaal wilden de leiders het echter weer met een man van de oude school proberen, maar de publieke verontwaardiging dwong deze op de duur tot aftreden.

James John Walker (1881—1946), een democratisch politicus, werd met steun van Tammany Hall en van gouverneur Alfred E. Smith in 1925 gekozen tot 97e mayor van New York City, in 1929 herkozen, moest echter in 1930 aftreden na een onderzoek, waarbij corruptie, wanbestuur en omkoping aan het licht kwamen, en Walker zelf geen bevredigende verklaringen wist te geven van allerlei transacties, waarvan werd beweerd dat zij hem zelf grote bedragen hadden opgebracht. (Ontleend aan **Encyclopaedia Americana**, editie 1952.)

Men zou intussen onverstandig doen Amerika en de Amerikaanes politiek alleen naar dit alles te beoordelen en te veroordelen.

Engeland was in de 18e eeuw zeker nog heel wat corrupter, met name door het verschijnsel der „rotten boroughs". De Tudors — in de 16e eeuw — hadden aan allerlei onbeduidende plaatsjes het recht van afvaardiging naar het Lagerhuis geschonken („boroughs"). In de achttiende eeuw waren deze reeds lang vervallen („rotten"). In het bezit gekomen van bepaalde families verzekerden zij deze een vaste plaats in het Lagerhuis. De enkele bewoners waren immers van de landheer afhankelijk en werden desnodig per stem met geld of gunsten betaald. Het meest befaamde voorbeeld was Old Sarum, met tenslotte nog 5 huizen en twaalf bewoners, maar er waren nog ergere voorbeelden: Sudbury was door de zee verzwolgen en de eigenaar van het achterliggende strand begaf zich bij verkiezingen in een boot met drie kiezers naar de plaats waar de fundamenten in zee lagen; en zelfs zonden sommige van deze rotten boroughs nog twee afgevaardigden naar het Lagerhuis! Daarentegen hadden de later opgekomen steden verhoudingsgewijs veel te weinig, of soms zelf in het geheel geen afgevaardigden. Pas in 1832 kwam, en dan nog maar te nauwernood, enige wijziging in deze onwaardige toestand.

Het is te begrijpen, dat bij zulk een gering aantal kiezers de waarde van een stem soms vrij hoog werd geschat. Omkoping kwam op grote schaal voor; in 1784 kostte de verkiezing te Westminster aan Fox 18.000 P. St. De prijs van een stem was soms nauwkeurig bekend; Sheridan gaf aan elk der 248 kiezers van Stafford 5 Pd. 5 Sh.; bovendien betaalde de gekozene veelal alle reiskosten der kiezers en gaf hun gedurende de campagne vrij drinken in de herbergen.

De aldus gekozenen waren dikwijls niet minder corrupt. De Engelse eerste minister Robert Walpole, die van 1721 tot 1742 aan het bewind was, beroemde er zich op „het tarief van ieder geweten te kennen". En de latere eerste minister Fox maakte het bureau van de schatkist tot een soort van beurs, waar hij met tal van leden over hun prijs onderhandelde, en soms op één morgen 25.000 Pond moest besteden. Men kon alleen met klinkende munt iets bereiken, en dan had men nog de kans dat op het beslissende ogenblik de huurlingen naar de andere zijde overliepen, of tot staking overgingen en hogere eisen gingen stellen.

Toch is Engeland de moeder der democratie en kwamen er door dit corrupte systeem juist in de achttiende eeuw bekwame mannen aan het bewind, deels zelf in zulke rotten boroughs gekozen.

Van een geheime stemming was ook al geen sprake. Maar laat ons nu Nederland eens zien.

Onder de kieswet van 1850 was er nog geen candidaatstelling met bewilliging van de candidaat als nu. De kiezer stemde wie hij bekwaam achtte, daarbij uiteraard afgaande op aanbevelingen, die per advertentie of anderszins werden gedaan. Hij kreeg enige tijd vóór de verkiezing een stembriefje thuis, vulde daarop de naam van de man zijner keuze in en deed het briefje op de verkiezingsdag in de stembus. Voor een verloren of verknoeid briefje kon men eenmaal een ander krijgen.

Van deze laatste mogelijkheid werd soms gebruik gemaakt om de landheer of patroon van wie de kiezer afhankelijk was, om de tuin te leiden. Men gaf voor, het biljet verloren te hebben, liet zich een nieuw verschaffen, vulde er twee in met verschillende namen en liet bij de ingang van het stemlokaal het ene zien aan de vertegenwoordiger van landheer of patroon, maar..... deed het andere in de stembus.

Laat ons verder zwijgen van het vrij drinken e.d., dat rond de eeuwwisseling ook hier te lande op verkiezingsdagen nog bestond.

Die misbruiken zijn verdwenen, evenals in Engeland, waar nog wel steeds een in onze ogen verouderd kiesstelsel geldt en waar de candidaten in verkiezingsdagen elkander bepaald niet ontzien, maar waar allerlei corruptieve praktijken door een zeer strenge wetgeving aan banden zijn gelegd. Waarom zouden we dan ten aanzien van de Verenigde Staten wanhopen? Ze zijn verhoudingsgewijze nog een jong land: de ruwe pionier-periode ligt nog niet zo lang terug. De verkiezingszeden zijn er reeds zuiverder geworden, al zijn ze dan nog niet op Engels of Nederlands peil.

Intussen, de democratie is aan haar goede naam verplicht, te bewijzen dat zij ook daarin boven de dictatuur uitblinkt, dat zij de daar onvermijdelijke corruptie uit haar instellingen weet te weren en zo nodig te verwijderen.

Partij-*conferentie*

Op de datum dat dit nummer verschijnt wordt in het Hotel Witte Brug te Den Haag een partijconferentie gehouden. Als inleider is aangezocht Drs C. P. Hazenbosch, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zijn betoog is in gedrukte vorm aan de deelnemers der conferentie toegezonden. Voorts zal het aan de secretarissen der kiesverenigingen worden toegezonden en is het tegen de prijs van ƒ 0.50 bij het bureau van het Centraal Comité verkrijgbaar (giro 89673).

De partijconferentie draagt een besloten karakter. Toegang hebben alleen genodigden. De Kamercentrales mogen ieder een 5-tal afgevaardigden zenden. Deze partijconferentie staat in het teken van bezinning. Bezinning over een bepaald actueel vraagstuk. De meningsvorming in onze partij wordt door een zodanige conferentie gediend.

Vandaar dat het aantal deelnemers beperkt moet zijn. Met 150 zou eigenlijk moeten worden volstaan om een behoorlijke en rustige discussie mogelijk te maken. Uiteraard komen wij in de volgende nummers op deze partijconferentie nader terug.

HET FRANSE ZOMER-AVONTUUR

Laniëls strijd tegen: Destructief communisme, hardleers socialisme, ontaard parlementarisme, Frans particularisme

Drs J. KLATTER

WAT is een betere bron dan het woord van de Franse minister van financiën om Frankrijks huidige financiëel-economische situatie te leren kennen?

Minister Edgar Faure heeft hiervan begin October het volgende gezegd: „Terwijl in de eerste vier maanden van 1953 de wereldproductie met zes procent is gestegen, is de Franse productie met vijf procent gedaald. De Franse regering geeft 36 procent van het nationale inkomen uit, de Engelse 35, de Amerikaanse 24 en de West-Duitse maar 22 procent. Thans produceert, aldus de minister, de Franse industrie 100 eenheden, de Engelse 180 en de Amerikaanse 310 met hetzelfde personeel".

Deze cijfers zijn vernietigend voor de Franse arbeidzaamheid en de Franse spaarzin. De Franse werken minder, geven meer uit dan de Amerikanen, Engelsen en Duitsers, waarmede Faure een vergelijking trof.

En dat, terwijl toch de individuele Franse burger historisch vermaard is vanwege zijn spaarzin en arbeidzaamheid. Er gaapt hier een diepe kloof tussen de burger en de staat.

DAAR komt nog iets bij. Het Franse belastingstelsel staat niet in een goede reuke en daaruit spruit wel eens de mening voort, dat **de** Fransen ook minder aan de fiscus opbrengen, dan elders geschiedt. Minister Faure vertelde ook hierover wel wat anders: „Frankrijk is het land van de meeste belastingen. Van het Franse nationale inkomen wordt 43 procent door de belastingen opgeslorpt; in Engeland is dit 39 procent, in de Verenigde Staten 29 procent".

Welke conclusie is hieruit te trekken? Dat op het Franse volk een enorme last ligt, terwijl wij uit andere bronnen weten, dat ook deze bijlange niet genoegzaam is om de uitgaven der overheid te dekken, zodat enorme leningen moeten worden aangetrokken, afgezien nog de bijstand der Verenigde Staten. Een volgende conclusie is, dat, waar Frankrijk bekend staat om de schrikwekkende belastingontduiking, die daar strijk en zet plaats vindt — rijden met grote sleeën, maar met een vrijwel blanco belastingbiljet — hier de kleine man, en de eerlijke ziel krom ligt onder de lasten. Vooral de „onzichtbare" lasten, de indirecte, zijn in Frankrijk zwaar.

Ook hierover sprak minister Faure. Hij deelde mede, dat zijn land nog belastingen kent, die ingevoerd zijn in l'an deux, (tweede jaar der eerste republiek) d.i. 1791. Frankrijk moet, zo was zijn conclusie, meer directe en minder indirecte belastingen gaan heffen. Een grondige hervorming van methoden en principes is hiervoor nodig. Voor de hele Franse economie had Faure dit recept: 1. beperking van onproductieve regeringsuitgaven; 2. een rechtvaardiger belastingstelsel; 3. ontwikkeling van kapitaalvorming door credietverlening en 4. sparen en uitbreiding van de industriële uitrusting der natie.

In deze vier punten schuilt veel zins. En zij zijn gemakkelijk gezegd. Maar minder gemakkelijk tot uitvoering te brengen. Dat is nu juist de tragiek van Frankrijk.

* * *

Een rijk land

FRANKRIJK is een rijk land, een land met aanzienlijke bronnen voor energie en van grondstoffen. Het is een vruchtbaar land. Het Franse volk is als zodanig een nijvere, arbeidzame natie, met grote spaarzin. Wanneer dan toch de uitkomsten zo dramatisch slecht zijn, waar komt dit dan vandaan? Omdat het politiek beleid niet goed is. De politiek, de staatkunde, is het apparaat, waarmede de Franse huishouding gedreven wordt. En dit apparaat is niet goed. Wij zwijgen hier van de technische onvolkomenheden en ondoelmatigheden van de grondwet van de vierde Franse republiek. Een klein beetje is hieraan deze zomer geprutst, de ingewikkelde procedure ter vorming van een nieuwe regering werd wat vereenvoudigd, een wat grotere armslag werd aan de uitvoerende macht verleend en de Raad der Republiek (de Senaat) kreeg wat grotere bevoegdheid, maar van wezenlijke betekenis voor de gang van zaken is dit niet, hoogstens geeft dit iets meer soepelheid. De kieswet bleef ongewijzigd.

Maar nog eens, hoe gewenst het ook zou zijn de hele grondwet eens flink op de helling te brengen, daarmee zouden wij er nog niet zijn, zouden wij nog niets zijn opgeschoten, indien er geen verbetering in hart en nieren kwam van de aanpak van de zaken van het Franse gemenebest. Met de beste grondwet brengt een slechte staatkunde niets goeds tot stand. En met een slechte grondwet kunnen de zaken perfect lopen. Men vergelijke wat in onze gouden eeuw tot stand kwam met een product als de Unie van Utrecht tot grondwet.

Het probleem van Frankrijk is niet het formuleren van paragrafen, maar een kwestie van politieke moraal. Het is een zaak van beginselen, van goede beginselen. Er wordt wel eens gesmaald: „Ja, die „beginselen" ook altijd. Men zou ook maar eens wat meer op de praktijk letten, en niet altijd maar theoretisch zitten te wikken en te wegen; kan dit wel of kan dat niet. Het leven gaat zijn gang en er moet gehandeld worden, iedere dag, in de concrete situatie van die dag". Wij ontkennen niet, dat met passen en meten tijd wordt versleten, maar trek eens een costuum aan, wanneer de schaar maar op goed geluk in de stof is gezet en kijk die woning eens aan, waar de stekken maar lukraak zijn uitgezet. Beginselpolitiek, speciaal Christelijke staatkunde, is niet anders dan toepassing van de spreuk: „Bid en werk", wat voor het overige ook voor elke andere arbeid geldt. En wie hiermee moeite heeft, die kijke naar Frankrijk. Goed land, bekwame krachten, uitstekende mogelijkheden, maar, wat doet men er mee? Wat leiding geeft in Frankrijk is het eigen,

particuliere belang, niet dat van het land, het gemenebest. Het particuliere belang van partij, of van vakbond, of van economische groep, of ook heel erg particulier, van het dierbare eigen IK. Frankrijk is het land van het „eigen standje". En in onderlinge naijver op elkaar, en in het werken met de elleboog, en in het onthouden „aan de Keizer wat des Keizers is", en in het parasiteren op de omgeving en in het aan de kant gaan staan, met de schop in de hand — voor een deel met de gebalde vuist —, en in het elkaar de vliegen afvangen in het Parlement, en in op-zien komen spelen, in het kort in een verderfelijk egoïsme, fatalisme en anarchisme glijdt Frankrijk maar verder de helling af. Niet tevergeefs werd het gezegde in de Franse taal geformuleerd: après nous le déluge", na ons de zondvloed. Er is gezegd: Frankrijk droomt te veel en wil teren op zijn „esprit", de Franse geest, maar onderwijl wordt Marianne geofferd op het altaar der vrijheid.

Zeven symptomen

ZEVEN symptomen van de Franse ziekte zijn:

1. Onvoldoende staatsbemoeienis op financiëel-economisch terrein, een te liberalistisch „laat-maar-waaien-stelsel" en tegelijk in sommige sectoren een overschrijding van de overheidstaak, een overblijfsel uit de tijd van communistische bewindvoering, dat maar zo gelaten is.
2. een burgerij, die zich met een sterk groepsegoïsme met hand en tand verzet tegen elk staatsingrijpen en „haar" afgevaardigden in het Parlement onder de duim wil houden.
3. een veel te machtige Volksvertegenwoordiging.
4. belastingsontduiking is „burgerdeugd".
5. funeste spiraal van lonen en prijzen, waardoor: permanent dreigende inflatie.
6. tien jaar met industriële uitrusting achterop.
7. verdwenen spaarzin.

En op deze wijze heeft de Vierde Republiek sedert de oorlog negentien regeringen (met een leeftijd van gemiddeld 5 maanden 24 dagen) en 157 ministers, versleten. Dat hiermee heel wat pensioengeld weggaat, is nog het geringste euvel: de onbestendigheid van het bewind is zo groot, dat men hier maar amper nog kan spreken van regeren en het woord besturen beter op zijn plaats is. Alleen De Gaulle en Queuille zaten langer dan een jaar in het zadel. Ministerzijn in Frankrijk betekent weinig meer dan een wandeling door de politieke porceleinwinkel van de voor- naar de achterdeur. Dat op deze wijze weinig méér gebeuren kan dan het afhandelen van de dagelijkse zaken, en er weinig sprake kan zijn van het trekken van richtlijnen, is duidelijk. De hedendaagse Fransen mochten er wel eens aan denken, dat in hun taal òòk de spreuk geschreven is: „gouverner, c'est prévoir", regeren is vooruitzien.

ZOWAAR bestaat de regering-Laniël nog, althans op het ogenblik, dat wij dit schrijven. Een zomerkabinet was het genoemd, een verlegenheidskabinet, geboren uit de schrikwekkende crisistijd van vijf weken. Het buitenland stond te trappelen van ongeduld, de voorgestelde, maar niet doorgegane, Bermuda-conferentie wachtte en het werk in Europa traineerde. Zovelen waren reeds tevergeefs naar het Elysée geweest, eindelijk moest Frankrijk toch weer leiding hebben en zo kwam Joseph Laniël, de 64-jarige textielfabrikant van Calvados, tot de onafhankelijk-rechtse partij behorend, aan het roer van staat te staan, als leider van een regering, waaraan behalve partijgenoten van de premier leden der R.Kath. Volksrepublikeinen, radicalen en Gaullisten hun medewerking gaven, een overwegend rechts kabinet derhalve.

Hiermede begon het Franse zomeravontuur. Want Laniël kwam, zag en pakte de Franse koe bij de horens. Hij kon ook wel niet anders, want immers waren zijn voorgangers reeds doodgelopen op de graniet-harde eisen der werkelijkheid, welke geen uitstel van ingrijpen in de catastrophale verslechtering van de financiëel-economische toestand des lands meer gedoogde. Hun had het Parlement op onverantwoordelijke wijze de stok tussen de benen gestoken, hoewel bij hen nòg van geen chirurgische ingreep sprake was. Het was meer een prutsen aan de oppervlakte dan diep het mes erin zetten, ten einde een gunstiger loon- en prijsevenwicht en concurrerende productiebasis, alsmede zuiniger overheidsbeheer en rechtvaardiger lastenverdeling te bereiken.

Honderdvijftig decreten

EN nu was er Laniël. Die liet weten een structurele omvorming van het financiëel-economisch beleid te beogen. Wat deed toen het Parlement? Het zag, dat het moèst! Maar zovele leden zagen hun „klantjes", hun kiezers, dreigen. Toen zagen zij dè weg: wel, zij gingen met vacantie — het Parlement op recès — maar voordien gaven zij het kabinet een briefje: volmacht om op zijn eigen verantwoording maatregelen te treffen, decreten dus. Dit betekende een weglopen voor de verantwoordelijkheid.

Laniël ging aan het werk, 150 decreten kwamen uit de bus. Maatregelen op het gebied van de lonen en de prijzen, de regeringsuitgaven, de ambtenaren, de belastingen, een beroep op de producenten, de handel, tot een scherp concurreren, om de slag tegen de inflatie te winnen, een beroep op de arbeid tot discipline, een beroep op allen, die van goeden wille zijn. Ach, het zijn er àl te weinig in Frankrijk. Ieder bleek ook nu bedacht op het zijne. Iedere belangengroep bezon zich op voorhand op verdediging tegen maatregelen, die als een bedreiging van haar belang worden gevoeld, de boeren zetten hun barricaden op de weg, de tussenhandel verzette zich tegen de baisse en de loontrekkers bleken van een diepgaand wantrouwen doorzuurd.

De decreten, zij vormen een mozaïek van goedgemeende op zichzelf staande maatregelen, zij betekenen geen hervorming in hoofd en leden van de verziekte staat en maatschappij. Hoe zou Laniël het ook kunnen, uitsluitend de last der verantwoordelijkheid dragend, nu het Parlement zich weg had laten weten?

Toen, onverwacht, beleefde Frankrijk een uitbarsting van stakingswoede, als het land sedert de maanden November/December 1947, toen de republiek als op de rand van de afgrond stond, niet meer gekend had. En deze uitbarsting, midden in het vacantieseizoen, met heerscharen van gedupeerde vreemdelingen, die niet wisten hoe snel dit onberekenbare land weer uit te komen — en gelukkigen waren het, die er nog behoorlijk uit konden komen zonder grondig bedorven vacantie — droeg een bijzonder spectaculair karakter en heeft Frankrijk onnoemelijke schade toegebracht, direkt en indirekt.

De arbeiders, de regering wantrouwend, het Parlement uit de voeten wetend, de werkgevers egoïstisch bezig ziende zich voor alle gevallen te dekken, verloren hun geduld. De vakbonden sprongen op de ketting om de rol van het Parlement over te nemen. Zij zouden de regering dwingen. Zij zouden het land een àndere regering, een bewind naar hun zin, afdwingen. De toestand was revolutionair, anarchistisch geworden. Een deel van het volk doorkruiste het grondwettig bestel en poogde een greep te doen naar de macht.

Gezegd moet worden, dat de regering-Laniël dit karakter van de stakingsactie duidelijk onderkend heeft en geweigerd heeft hiervoor te zwichten. Toen eindelijk, begin October, een week voor heropening van de Kamers, een speciale zitting gehouden werd met het oog op deze ontwikkeling, zeide de premier het ronduit: „Wij kunnen niet accepteren, dat stakingen een middel worden om druk uit te oefenen.

Wij moeten het land behoeden voor wanorde, welke zou leiden tot economische anarchie en ontbinding van het politieke gezag.
Toen, nadat het land bekomen was van de schrik der zomerstaking, plaatste de Assemblée zich achter hem, terugschrikkende voor een regeringscrisis. Het was een brandweer, die verscheen bij een reeds gebluste brand.

* * *

Aan de wieg der C.G.T.

EEN der zeer belangwekkende symptomen, die in deze zomer aan de dag getreden zijn, is, dat nu voor het eerst sinds de zwarte dagen van eind 1947 samen met de communistische vakbond, de Confédération Générale de Travail (C.G.T.) optrok de socialistische vakbond Force Ouvrière, de F.O. Dit was een belangrijk gebeuren in de geschiedenis van het Franse syndicalisme, de Franse vakbondsbeweging.

Deze is een geschiedenis van nietaflatende strijd tussen het zuivere principe van de vakbond: bemoeienis op het vlak van het economische terrein, en een zich mengen in de politieke strijd. In de j.l. zomer was deze vermenging manifest. Het ging om een betere levensstandaard, ja zeker, maar het ging er òòk om de regering naar de hand der bonden te zetten. Vakbondsleiders gingen zitten op de banken, welke de leden van de Assemblée hadden verlaten. De ene schuld greep in de andere.

Vanaf omstreeks het jaar 1905 kunnen wij spreken van een georganiseerd syndicalisme in Frankrijk. Op het Congres te Amiëns in 1906 aanvaardde de C.G.T. het beginsel van scheiding van sociale en politieke problemen: de georganiseerde arbeider had zich als zodanig te onthouden van de politiek. Beiden, de jonge Léon Jouhaux en Benoît Frachon, werden als vakbondsleiders gevormd op de grondslag van dit standpunt.

In de eerste wereldoorlog ontstond in de boezem der Franse arbeiderswereld twijfel aan de juistheid van deze leer. De Franse communistische partij werd gevormd en de rivaliteit brak uit tussen de communisten en socialisten, tussen Frachon en Jouhaux. In het derde na-oorlogsjaar spleet de beweging uiteen onder de druk van deze rivaliteit: de communisten werden er uit gezet. Het kamp van toen 2 millioen in de C.G.T. georganiseerde arbeiders ging in twee richtingen uiteen. Toen een nieuw stabilisatievlak was bereikt, bleek, dat Jouhaux er een 350.000 leden had overgehouden, omstreeks een millioen zich uit de hele arbeidersbeweging had teruggetrokken, de communisten in hun nieuw opgerichte C.G.U. (de U van Unitaire) 400.000 leden verzameld hadden (dus de sterksten waren geworden!) en nog een 50.000 zich hadden geschaard achter de vaan van een anarchistisch-syndicalistische unie.

Sindsdien bleef in de Franse arbeiderswereld de strijd tussen socialist en communist virulent. Tussen deze „groten" konden toen de opkomende Christelijk georiënteerde organisaties slechts een onbetekenende rol spelen.

Mocht Jouhaux gestart zijn als de mindere van Frachon, in de loop der volgende jaren bleek, dat het op sleeptouw van Moskou varen plus ontactische manoeuvres, het communistische vakverbond een stoot leden kostte, terwijl daarentegen Jouhaux voorspoedig boerde, zodat reeds in het jaar 1935 de oude CGT weer verre de meerdere was. Men kwam toen in de dagen van het Volksfront en de communisten haakten er naar om zowel op syndicalistisch terrein als op politiek gebied samen te gaan.

Volksfront

DIT geschiedde in 1936. Toen de boeken van de GGTU geopend werden, bleek, dat hier een verloop plaats gevonden had tot 178.000 leden. De CGT was daarentegen geklommen tot 600.000. Deze basis veroorloofde de communisten slechts 2 van de 8 zetels in het nieuwe bestuur van de herenigde CGT. De volksfronttactiek, met zijn systeem van sitdownstakingen, bracht het verrassende resultaat van een groei in korte tijd tot 4 millioen leden. Een staat in de staat, die de regering en de werkgevers tot vele concessies dwong.

Het was een wonderboom met een groei en bloei van korte duur. De economische crisis zette door, aan eisen kon niet meer worden voldaan, in massa werden leden het contributiebetalen moe.

Eind 1938 was de zo steil opgelopen curve even steil weer gedaald: nog 800.000 leden telde de C.G.T. Een jaar later waren het er nog slechts 600.000.

Toen had zich de tweede wereldoorlog aangediend. Stalin ging zijn bekend verbond met Hitler aan. Dit feit scheurde de CGT opnieuw uiteen. Aan de eis van Jouhaux om het Sowjet-Duitse verdrag te wraken, weigerde Frachon te voldoen. Toen werd hij met zijn aanhangers weer uit de CGT gezet. Voor een periode van vijf jaar was ook reeds het einde van de Franse vakbeweging gekomen. Hitler had zijn hand op Frankrijk gelegd.

Maar sinds Juni 1941, de inval van de Duitsers in Rusland, bereidden de communisten hun come-back in de CGT reeds weer voor. Immers, van nu af waren ook zij in het verzet. In April 1943 werd een ondergrondse CGT geformeerd, met een bestuur, waarin communisten en socialisten elk vier leden, en twee secretarissen-generaal, Jouhaux en Frachon, hadden.

Toen, na de bevrijding, de CGT weer legaal werd, werd het bestuur uitgebreid tot 6 socialistische en 6 communistische leden, met een dertiende „onpartijdig" lid; Pierre Lebrun. Deze had dus een beslissende stem. Maar het vervolg van het verhaal is, dat van de Lebrunse neutraliteit al heel weinig bleek. Jouhaux had reeds spoedig door, dat dit dertiende lid steevast met de communisten meestemde. Een grote teleurstelling voor Jouhaux was, toen hij voorts de ervaring opdeed, dat een ander bestuurslid, Louis Saillant, een protégé van hem, ook steeds meer naar de communisten overhelde, zodat er een stemverhouding ontstond van 8-5.

Jouhaux, bedacht op zelfverdediging, handhaafde in de grote syndicalistische staat der CGT de organisatie, die hij gevormd en daarin gebracht had, de Force Ouvrière. Hij gaf hiervoor een eigen wekelijks orgaan uit.

Inmiddels boorden de communisten zich diep in de arbeidersbeweging in, door hun sterke discipline, grote ijver, handige tactiek en.... propagandistische drogredenen. Intensief werden de aparte verenigingen bewerkt, en hiertegen heeft Jouhaux niet opgekund.

In het jaar 1946 was de situatie zo, dat de CGT met een 6 millioen leden machtiger was dan ooit en dat hiervan de communisten de leiding vast in handen hadden.

Weer in tweeën

TOEN herhaalde zich de geschiedenis van omstreeks tien jaar geleden. De communisten hadden tè hoog spel gespeeld, zij konden hun beloften niet waar maken, zij stelden verwachtingen teleur. In de loop van 1947 boog nogmaals de curve steil naar beneden. Een groot verloop van leden deed zich voor. Toen grepen de communisten naar het paardemiddel van de grote algemene staking van eind 1947, niet om sociale redenen, maar om reden van machtspolitiek. Toen herhaalde zich ook ten derde male de splitsing. Jouhaux wierp de verantwoordelijkheid voor deze staking van zich in een radiorede op 2 December.

Een Christelijke confrontatie met

Dr K. J. Kraan

HET is verre van gemakkelijk, om in kort bestek een overzicht en een beoordeling te geven van deze dissertatie met haar rijke inhoud. Zij geeft blijk van ernstige studie, van grote belezenheid, van wijsgerig en theologisch inzicht. En niet minder van sociale bewogenheid, van een brandende begeerte om in de moderne wereld van Christus te getuigen.

Kraan geeft eerst een analyse van **Marx** en diens wijsgerig-economisch stelsel, daarna worden de verschillen tussen Marxisme en Bolsjewisme in het licht gesteld en ten slotte volgt dan de principiële beoordeling vanuit Christelijk oogpunt.

Algemeen bekend is het feit, dat **Marx** in sterke mate beïnvloed is geworden door **Hegel** en **Feuerbach,** maar hij heeft deze leermeesters niet slaafs gevolgd. Van **Hegel** nam hij over de leer van het voortdurend worden, van het omslaan der dingen in hun tegendeel, zó echter, dat er na de omslag hogere vormen te voorschijn komen. **Hegel** was echter „idealist". Hij poogde het zijn uit denken af te leiden.

Feuerbach was geen idealist, maar materialist, juister wellicht naturalist. De natuur bestaat onafhankelijk van alle filosofie; zij is de grond, waarin wij mensen, zelf natuurproducten, gegroeid zijn; behalve de natuur en de mens bestaat niets, en de hogere wezens, die onze religieuze fantasiën schiepen, zijn slechts de weerspiegelingen van ons eigen wezen. Alzo vertolkte Marx' medewerker **Engels,** vol geestdrift, het gevoelen van **Feuerbach.**

Marx heeft de grondgedachte van **Hegel:** al het bestaande verkeert in een voortdurende beweging, overgenomen. Van **Feuerbach** aanvaardde hij de beschouwing: er is niets dan materie, natuur. Zelf voegde hij daaraan toe: de leidende factor van het proces is de economische ontwikkeling, vooral de revolutionaire klassenstrijd, de locomotief van de geschiedenis.

Ten aanzien van **Hegel** bracht **Marx** o.a. deze correctie aan, dat hij tegenover Hegel's staatsidee stelde de verwachting van de „vermaatschappelijkte mensheid". In het Feuerbachiaanse ideologiebegrip bracht hij eveneens een wijziging aan. Hij vereconomiseerde de religieuze ideologiegedachte. De godsdienstige voorstellingen zijn niet ontstaan uit algemeen-menselijke behoeften, maar uit maatschappelijke noden. Niet de vrees, maar de ontbering is de vader der goden.

Het ideële is voor Marx en Engels niets anders dan het in het hoofd omgezette materiële. De „bovenbouw" is een weerspiegeling van de materiële onderbouw. Hij wordt daardoor gedetermineerd.

Kraan vestigt voorts de aandacht op het feit, dat Marx zeer beïnvloed is geworden door zijn Joodse afkomst. De ouders van Marx zijn tot het Christendom overgegaan. Marx zelf is op zesjarige leeftijd gedoopt! Maar voorzover wij mensen kunnen oordelen was deze overgang voor de ouders meer een verlaten van het Ghetto dan een komen tot Christus. Volgens **Mehring** zagen zij de Doop vooral als een bezegeling van hun godsdienstige en in het bijzonder van hun culturele, maatschappelijke emancipatie. De Doop begeerden zij als de toegangskaart tot de Europese beschaving, als teken van verlichting.

De „kerstening" van het gezin Marx betekende dus gelijk hun secularisatie. **Karl** werd zelfs de profeet van een wereldlijke „religie", door Kraan een nieuwe Islam genoemd, een religiositeit, even sterk verpolitiekt en even sterk door Joods-christelijke bestanddelen beïnvloed als het streven van Mohammed.

Op hetgeen **Kraan** over de Joodse beïnvloeding zegt, vestigen wij bijzonder de aandacht. Eveneens op hetgeen in de dissertatie wordt medegedeeld over Marx' jeugdgeschriften en over de invloed van **De Saint Simon** en **Comte.**

Wij kunnen het betoog van **Kraan,** waarbij hij zich ook meermalen critisch uitlaat over beschouwingen van **De Man,** zelfs niet beknopt weergeven.

Wij zouden dan de grenzen van een recensie ver overschrijden. Wat de invloed van Marx betreft, deze mag zeker in de 19e eeuw niet onderschat worden, ook al heeft hij in de arbeidersbeweging niet bereikt hetgeen hij verwachtte, en al heeft het Marxisme tot veel strijd in de arbeidersbeweging aanleiding gegeven. Wezenlijk **constructief** werk heeft het onvervalste Marxisme niet tot stand gebracht.

Marx' invloed is te danken, of wil men te wijten, „aan de eenheid van tegendelen, die zijn stelsel scheen te bieden: materialisme en idealisme, evolutie en revolutie, natuurwetenschappelijk- en historisch denken, determinisme en activisme, relativisme en absolutisme, humanisme en geweld, pessimisme

---

De staking verliep, het land had onnoemelijke schade geleden en de CGT lag weer in tweeën. Dat wil zeggen, nu ging het ànders dan eerder. Ten slotte hadden in de organen der beweging de communisten de touwtjes in handen gehouden en Jouhaux zag zich gedwongen uit te treden.

Hij moest zijn in massa uitgetreden, verstrooide schapen opnieuw verzamelen. D.w.z. verenigingen, individueel treedt er geen lid tot een vakbond toe.

Door deze strijd had de CGT, waarvan de leiding nu volkomen in communistische handen kwam, de helft van zijn leden verspeeld. Nog is zij qua leiding de meest virulente, qua ledental de grootste vakbond, maar de gebeurtenissen der laatste jaren hebben haar zeker — evenals de communistische partij zelf — zeker geen goed gedaan. Een jaar na deze derde splitsing bedroeg het ledental 2 millioen, terwijl toen Jouhaux een millioen om zich verzameld had. Een gelukkig gevolg van deze ontwikkeling was, dat de Christelijke organisaties hierdoor hun kans kregen. Hun ledental steeg tot boven het millioen. En.... een groot aantal werknemers, als gevolg van de teleurstelling, bleef ongeorganiseerd. In 1948 werd hun aantal geschat op een twee millioen.

En nu keren we weer terug tot de gebeurtenissen van deze zomer. Wij zijn hier wèèr bij een belangrijk moment in de Franse vakbeweging gekomen, want nu, voor het eerst sinds de tragiek en dramatiek van eind 1947, trok de Force Ouvrière van Jouhaux weer gezamenlijk op met de communistische CGT. Dit is tè gevaarlijker, daar Jouhaux nooit verheeld heeft ook de laatste splitsing te betreuren.

Zal de geschiedenis zich blijven herhalen en op de derde splitsing een derde hereniging van de twee grote vakbonden volgen? Het door politieke en sociale onrust zo ernstig verzwakte Frankrijk zou er een tyrannieke, destructieve macht bij moeten tellen. Want, zijn de socialisten hardleers, voor wie met onbevangen blik de geschiedenis van het Franse syndicalisme overziet, moet het wel duidelijk zijn, dat in een herenigde CGT de communisten niet zullen rusten, voordat zij de koplopers zijn!

C. SMEENK

Marx, Lenin en Stalin

Uitgever J. H. Kok N.V., Kampen.

De Heer C. Smeenk geeft in dit artikel een leerzame beschouwing over het werk van K. J. Kraan, dat terecht de aandacht getrokken heeft en die ook verdient.

en optimisme, realisme en utopie, staatsvergoding en staatsverguizing, theorie en practijk, economisme en universele menselijkheid, techniek en cultuur, actie van massa en gemeenschap, van menigte en Messiaanse elite en bovenal wetenschap en profetie, secularisatie en religie, ongeloof en geloof." Deze beschouwing van **Kraan** achten wij juist, mits daarbij op het woord **scheen** bijzonder nadruk wordt gelegd.

Het Marxisme is, voor een ontkerstende bevolking, een „geloof" geworden, dat, naar Bannings woord, het leven van velen heeft gevuld met een nieuwe inhoud.

Maar omstreeks 1914 had het toch zijn bezielende kracht voor een groot deel reeds verloren. Velen, ook in de sociaaldemocratische kringen, konden de wetenschappelijke kritiek niet weerleggen. De maatschappelijke ontwikkeling harmonieerde niet met de Marxistische economische voorspellingen.

Het revisionisme gaf telkens weer een en ander prijs. De arbeidersbeweging werd geen eenheid, onder socialistische leiding. De principieel-christelijke critiek op theorie en praktijk van de klassenstrijd bleef niet zonder gevolg. De eerste wereldoorlog bracht in de socialistische gelederen verlerlei verwarring. Het Marxisme scheen inderdaad op sterven na dood.

Maar onder de inspiratie, transpiratie en conspiratie van **Lenin** werd het tot leven verwekt en kreeg het wereldactualiteit. Aan **Lenins** revolutionnair werk en aan **Stalins** machtsontplooiing is dan ook een groot deel van **Kraans** studie gewijd.

Lenin en **Stalin** vormen een levende illustratie van de stelling, dat het Marxisme ten onrechte de betekenis van grote persoonlijkheden in de geschiedenis poogt te ontkennen. **Kraan** tekent de persoonlijkheid van **Lenin,** die beheerst werd door het fanatieke geloof, dat de grote omwenteling in Rusland en in de wereld daarbuiten onfeilbaar zeker zou komen om de mensheid uit de duisternis te leiden tot het licht. Die revolutie zou **hij** verwezenlijken. Niet uit persoonlijke eerzucht. Neen, „hij had zich zozeer met de revolutie vereenzelvigd, dat ze hem niet eens een nieuw pak opleverde".

Naast het geloof in het heil, dat de omwenteling van Rusland aan de arbeiders zou brengen, dreef hem vooral de haat teaen het despotisme; een haat die hem aanvuurde tot terrorisme. De bourgeoisie moest met geweld ten onder gebracht worden.

Er is naast veel overeenkomst, ook veel verschil tussen **Marx** en **Lenin.** De eerste kwam meer van de theorie tot de praktijk, de tweede meer van de praktijk tot de theorie. **Marx** zocht meer de verwezenlijking van de filosofie en vond het proletariaat. **Lenin** zocht meer de verwezenlijking van het Russische revolutie-verlangen, las bij **Marx** dat het proletariaat deze rol moest vervullen en geloofde het gaarne, hoewel deze klasse in het agrarische Rusland nog weinig te betekenen had. Hij aanvaardde het Marxisme.

Op nog meer verschillen tussen **Marx** en **Lenin** kan gewezen worden. **Marx** schreef eerst wijsgerige geschriften, **Lenins** eerste pennevruchten waren gewijd aan kwesties, die vooral de arbeiders interesseerden. **Lenin** was meer „volksman" dan **Marx.** De laatste was beter stylist. **Lenins** stijl was vrij van alle versiering, hij was een asceet, die heel zijn leven op één kaart zette; de massa-revolutie.

Kraan merkt op, dat **Lenin** en **Stalin** het stelsel van Marx tot een alomvattende levens- en wereldbeschouwing hebben uitgebouwd, en bovendien deze „leer" tot een onfeilbaar dogma hebben verheven. **Marx** was evenwel ook reeds zeer overtuigd van het bezit der waarheid en al heel weinig toegankelijk voor critiek op zijn leer. Hier is o.i. slechts een gradueel verschil met **Lenin** en **Stalin.**

Wel moet toegestemd worden dat de Russische Marxisten het onfeilbaarheidskarakter van hun leer zeer sterk hebben geaccentueerd. Onverdraagzaam werden zij tegenover elke andere mening dan de hunne. Die andere mening heeft dikwijls uitwijzing, gevangenschap of zelfs de doodstraf ten gevolge.

Kraan tekent vervolgens de uitbouw van historisch tot dialectisch materialisme en van economisch determinisme tot partij-alvermogen. Daarbij komen verschillen met **Marx,** althans met de oudere **Marx** aan het licht. **Marx** hoopte aanvankelijk, ongeveer omstreeks 1848, op een spoedige politieke omwenteling, die zijn denkbeelden zou verwezenlijken. Maar toen die politieke ommekeer uitbleef gingen **Marx** en **Engels** meer verwachting koesteren van de economische evolutie, die op de duur de wereldrevolutie zou veroorzaken. Politiek geweld kreeg daarbij de functie van een vroedvrouw, die het geboorteproces verhaast. Toch zag Marx gaarne hier en daar revoluties. Wij durven wel zeggen, dat hij op „vroedvrouwenhulp" telkens weer bleef hopen.

Lenin verwachtte alles van revolutie, van het werk van beroeps-revolutionnairen, die het proletariaat als de meest revolutionnaire klasse met het oog op de komende omwenteling moesten scholen en leiden. Anders dan Marx versmaadde hij daarbij niet geheime organisatie, conspiratieve actie. Men zal daarbij, allicht iets meer dan Kraan doet, rekening moeten houden met de Russische toestanden. Men mag die toestanden ook niet vergeten — Kraan doet dat ook niet — bij de beoordeling van de onderscheiden partij-opvatting en van het verschil over de rol, die aan het proletariaat wordt toegedacht. **Lenin** is ook het economisch determinisme van Marx ontrouw geworden doordat hij de proletarische oorsprong van het Marxisme loochende.

Het imperialisme was voor Lenin het eindstadium van het kapitalisme. Van een imperialisme, dat streeft naar de overheersing van vreemde landen en volken, was het oude feodale Rusland niet afkerig. Maar Lenin dacht daaraan niet alleen. Hij verstond er ook onder het zgn. moderne financierskapitalisme, dat de ontwikkeling der groot-industrie in Rusland

met buitenlands kapitaal poogde te bevorderen. Zo werd de rol van het achterlijke Rusland in de doorbraak van de wereldrevolutie geschetst, zonder in conflict te komen met het Marxisme. Maar er was o.i. wel degelijk een verschil. **Marx** achtte een voorwaarde voor de socialistische omwenteling, dat het „kapitalisme" een hoge ontwikkelingsfase had bereikt. En dat was in Rusland niet het geval, ook al poogde men reeds in de Tsarentijd een industrie op te bouwen. Hier laat zich bij Lenin ook wel een zeker „Messianisme" gelden. Rusland heeft een roeping niet alleen in Europa, maar eveneens in Azië, ja in heel de wereld.

Wij kunnen in deze bespreking **Kraan** niet volgen in zijn behandeling van het probleem vorm en materie. Men moet deze bladzijden zelf lezen. Men zal dan ook bij vergelijking tussen Leninisme en Platonisme de juistheid erkennen van Kraans uitspraak: „Het Leninisme is heidendom, dat door het Christendom is heengegaan: in Griekenland is de homo laborans, de arbeider, veracht, in het Christendom is hij mens Gods, in het Marxisme wordt hij vergoddelijkt!"

Ook voor de behandeling van het grote probleem der vrijheid, der gedisciplineerde vrijheid moeten wij naar de dissertatie zelve verwijzen. De vrijheid wordt in het Bolsjewisme dressuur, despotisme, dictatuur soms onder democratische schijn. Het geseculariseerd Messianisme van Marx nam Lenin over, maar in zoverre gewijzigd, dat ook partij en massa Messiaanse trekken krijgen. In het socialistisch overgangstijdperk, dat bij Lenin vrij lang duurt, is het grote heil nog niet verkregen. Eerst met de wereldrevolutie wordt het ten volle genoten.

Stalin heeft, onder betuiging van trouw aan de revolutionnaire ideologie van Lenin, de positie van de partijleiding zo sterk mogelijk geconsolideerd, zonder zich door theoretische scrupules te laten hinderen. Hij was een bekwaam bestuurder, die niemand ontzag, voor geen terreur terugdeinsde en allengs de functie van alleenheerser wist te veroveren. Hij hief de leus aan: socialisme in één land.

Wij kunnen hier de geschiedenis van Rusland sedert 1917 niet beschrijven, het is een geschiedenis van bloed en tranen, van hongersnood en ellende, van moorden, van zuiveringen enz. De gedwongen collectivering, het streven om met alle macht Rusland te industrialiseren leidde tot vele moeilijkheden. Ook tot het drukken van het levenspeil der arbeiders. Tegelijk tot grote verschillen in inkomens. Van communisme was geen sprake, wel van het meest krasse staatskapitalisme. De verering van de arbeider, die alleen als producent werd gezien, had een aantasting van het menselijke in de mens ten gevolge.

Er was geen vrije meningsuiting meer mogelijk. De kerk, met zonden van het verleden belast, werd onderdrukt. Later weer min of meer ingeschakeld, teneinde de Bolsjewistische doeleinden te dienen.

Van een kerk, die aan de machthebbers de eis van het Woord Gods kan voorhouden, kan in Rusland geen sprake zijn. Er is een leidersmythe ontstaan, die van de dictator een god maakte. De Staat is niet „afgestorven", maar beschikt over machtsvolkomenheid. En dat onder de leus, dat door een zo sterk mogelijke dictatuur van het „proletariaat", het afsterven van de Staatsmacht wordt voorbereid!!

Hetgeen na de tweede wereldoorlog met de satellietstaten geschied is, behoeven wij niet in herinnering te brengen. Het is bekend genoeg.

Belangwekkende opmerkingen maakt **Kraan** over de Eur.-asiatische achtergrond van het Bolsjewisme. Deze achtergrond is er. Maar hiermede kan, zoals Kraan terecht betoogt, nooit aannemelijk worden gemaakt, dat het Bolsjewisme in een land als Rusland, de enige mogelijkheid was. Men had agrarische hervormingen kunnen tot stand brengen en met behulp van het Westen de geleidelijke industriële ontwikkeling kunnen bevorderen.

Rusland heeft ongetwijfeld in de achter ons liggende jaren een en ander bereikt, dat indruk maakt op de volken in achterlijke landen (bestrijding met succes van het analphabetisme, opbouw van een industrie). Maar vooral dit laatste gaat ten koste van de menselijke waardigheid.

Sterk is **Kraans** critiek. Ook zijn critiek op het standpunt, dat **Barth** tegenover het Bolsjewisme inneemt, achten wij juist.

Voortreffelijke dingen worden gezegd over de houding der Christelijke kerken en van de Christenen persoonlijk en georganiseerd in verbanden. Aan de wereld moet gepredikt worden wat **God** gedaan heeft. God heeft de wereld lief gehad en Zijn Zoon gegeven. God geeft vergeving, vrede, hoop en leven.

Christen zijn in woord en **daad** is nodig.

Dat de Overheid een taak heeft, ook om zoveel mogelijk malaise en massawerkloosheid te voorkomen, wordt volmondig door ons toegestemd.

Maar in zijn critiek op de periode tussen de beide wereldoorlogen is Dr **Kraan**, in navolging van anderen, zeker niet geheel billijk. Er is in dit tijdperk veel waardevols tot stand gekomen, waardoor o.a. de bedrijfsorganisatie werd voorbereid. En wat de werkloosheidspolitiek betreft, worden de moeilijkheden onderschat, waarmede het op export aangewezen Nederland te midden van het autarkisch streven had te worstelen. Sociaal was Nederland in 1940 de meeste landen vooruit.

Maar dit raakt de hoofdzaak niet.

Dr Kraan heeft ons een waardevolle studie gegeven. Theologen mogen hun oordeel uitspreken over Hoofdstuk VIII, waarin de bijbelse gegevens over de antichrist worden vermeld. Wij nemen ten aanzien van vele beschouwingen over de eindtijd steeds een zekere reserve in acht. Dat in het Bolsjewisme een antichristelijke macht openbaar is geworden, staat echter voor ons vast. Of zij stand zal houden, blijft een vraag, waarop alleen Hij, die de wereld regeert en alles heen leidt naar Zijn wederkomst het antwoord weet.

Vele dictaturen zijn in de loop der geschiedenis opgekomen en ondergegaan. Zij beschikten voorheen niet over de moderne middelen van massa-beïnvloeding, enz. Maar desalniettemin kan zelfs in onze wereld een dictatuur verdwijnen. Wij hebben er iets van gezien.

Bestudering van Dr Kraans studie wordt gaarne door ons aanbevolen. Jammer dat de schrijver zoveel onvertaalde citaten geeft. Bij de voorlichting, ook in de pers kan van deze dissertatie een dankbaar gebruik worden gemaakt.

NIEUWE BROCHURES

Twee nieuwe brochures zijn bij het bureau van het centraal comite verkrijgbaar. De eerste *„Beginsel en ideaal"* is van de hand van Prof. dr S. U. Zuidema. Een actueel onderwerp — pakkend en suggestief geschreven — ingaande op de politieke onverschilligheid van vandaag en daartegen ingaande.

De andere is *„Bezitsvorming"* van de hand van Dr C. P. Hazenbosch, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Een degelijke verhandeling over een evenzeer actueel vraagstuk dat op de Partijconferentie van 28 October 1952 wordt besproken.

Beide brochures kosten *f* 0.50 en zijn verkrijgbaar bij het Bureau Centraal comité. Giro 89673.

Bestelt nog heden.

Waar komen de Kamerleden vandaan?

Het nummer, dat **„De Rotterdammer"** ter gelegenheid van het gouden jubileum van dit blad het licht deed zien, bevat zeer veel lezenswaardige artikelen. Voor elk wat wils. Er kan uiteraard niet aan gedacht worden in deze rubriek over te gaan tot een bespreking van dat jubileumnummer. Maar enkele citaten willen we wel geven uit het artikel, dat onder bovenstaande titel een „vergelijking tussen de jaren 1912 en 1952" geeft.

Eerst wordt gehandeld over de leeftijd van de Kamerleden en daarvan wordt een staatje opgenomen, waarna wordt geconcludeerd:

> „Hieruit blijkt dus, dat in Nederland de politiek in 1912 gevormd werd door de 40—80-jarigen, in 1952 door de 40—70-jarigen. In beide gevallen ligt het zwaartepunt tussen de 40 en 60 jaar, een leeftijd, waarin men levenswijsheid aan levenservaring kan paren. Hieruit is ook af te leiden, waar de oorzaak ligt van de grote voorzichtigheid, die de Nederlandse politiek kenmerkt. Bij de dragers er van heeft immers het jeugdige vuur reeds plaats gemaakt voor bezonnen rust, is de lust tot het dragen van risico's aanmerkelijk verminderd, soms tot heil van het land, soms irriterend voor jongeren, die wel eens wat meer vaart wensen!

Vervolgens heeft de schrijver van het artikel nagegaan, uit welke maatschappelijke milieus de Tweede Kamerleden voortkwamen in de vergelijkingsjaren 1912 en 1952. Hij geeft dit als volgt weer:

> „Wij kwamen daarbij tot het volgende beeld, waarbij men moet bedenken, dat sommige vroegere (of huidige) beroepen of ambten door elkaar lopen, in welke gevallen wij een keus hebben moeten doen.

	1912	1952
Predikant	7	3
R.K. geestelijke	1	1
Hoogleraar	3	1
Oud-minister	9	8
Publiciteit	6	6
Advocatuur	17	7
Recht. Macht	6	1
Militair	6	3
Leraar/onderwijzer	10	11
Overheidsambt	17	19
Landbouw c.a.	4	10
Handel, Industrie, Bankw.	11	15
Arts	—	1

> Bekijken wij deze cijfers, dan valt het op, dat het theologische element (prot. en r.k.) is gehalveerd, evenals het aantal kamerleden, dat een militaire opleiding heeft genoten. Veel sterker spreekt echter de teruggang van het aantal leden, dat daadwerkelijk de advocatuur beoefent of beoefend heeft of deel heeft uitgemaakt van de rechterlijke macht. Daartegenover staat een grote vermeerdering van het aantal, dat zich bezighoudt met land- en tuinbouw. Zeer belangrijk is het ook, dat in 1952 verschillende leden in de Tweede Kamer zitten, wier hoofdberoep ligt (lag) op het gebied van het vakverenigingswezen of van het politieke partijwezen. Frappant is, dat de Kamer zowel in 1912 als in 1952 een wijnhandelaar in haar midden had.
>
> Wat leert ons nu een beschouwing van deze cijferreeksen? In de allereerste plaats, dat het aantal dergenen, die van huis uit veel moeten spreken (predikanten en advocaten) aanzienlijk is verminderd. Voorts, dat er een merkbare verschuiving heeft plaats gehad van wetenschappelijke theoretici naar mensen, die de maatschappelijke verhoudingen krachtens hun beroep door en door kennen. Tenslotte heeft de vakverenigingsbestuurder en de man, die van een politieke partij „leeft", zijn intrede gedaan.
>
> Aan de ene kant is deze gang van zaken een verbetering: de deskundigheid is er mee gebaat. Aan de andere kant is daarmee veel van het brilliante in de Kamer verdwenen: men kan thans spreken van een degelijke middelmatigheid."

Het gegeven staatje voldoet niet geheel. In de eerste plaats komt men bij optelling voor 1912 tot een aantal van 97 en voor 1952 tot 86 Kamerleden. Waarom niet alle 100 in de opgave „verwerkt"?

In de tweede plaats kan gevraagd worden, waarom het aantal vakverenigingsbestuurders en partijbestuurders niet als een afzonderlijke groep is vermeld nu daarop zo bijzonder de aandacht wordt gevestigd.

Maar overigens zijn deze beschouwingen wel interessant.

Gemeentebegrotingen

Onder de titel „Budget van Amsterdam" geeft het **„Algemeen Handelsblad"** een beschouwing over de begroting 1954 van de hoofdstad.

Het artikel vangt aldus aan:

> „De gemeentebegroting-1954 van Amsterdam volgt de traditie van haar voorgangsters, vooral die van na de oorlog: de traditie van weinig-zeggend te zijn. Het is geen wonder. De gemeenten zijn nog altijd zó van het b o n v o u l o i r van de Rijksoverheid afhankelijk, dat zij geen zelfstandig financieel beleid kunnen voeren. Natuurlijk weerspiegelt zich dat in de begroting. Er komt nu wel weer een verandering in de financiële verhouding van rijk en gemeenten; maar niet elke verandering is een verbetering. En zeker deze niet, wat het op-eigenbenen-staan van de gemeenten betreft."

Na vervolgens de hoofdstedelijke begroting onder de loupe te hebben genomen, wordt geconcludeerd:

> „Deze begroting is niet bemoedigend. Als er hier en daar een poging mocht zijn om de voortdurende stijging te stuiten en de uitgaven de drukken, dan blijkt dat in elk geval niet uit dit stuk. En als wij deze begroting niet bemoedigend noemen, doen wij dat vooral

met het oog op de eerstkomende jaren. Er ligt een stapel van uiterst kostbare plannen, die inderdaad uitgevoerd m o e t e n worden..... en die onvermijdelijk grote uitgaven zullen vergen..... Het jongste gemeentebudget schijnt misschien op het eerste gezicht redelijk, maar in werkelijkheid is het eerder benauwend."

Hetgeen hier gezegd wordt over Amsterdam, geldt voor vrijwel alle gemeenten en zeker voor de grote. En wie gelooft nog, dat er een tijd zal komen, dat de gemeenten op-eigen-benen komen te staan.

Overheid en armenzorg

Het vraagstuk van Overheid en armenzorg staat tegenwoordig weer in het brandpunt der belangstelling. Veel wordt er over geschreven en gesproken. Het kan niet op onze weg liggen in deze rubriek te gaan handelen over wat in deze tijd al dan niet de taak van de diaconie is. Wel willen we echter de aandacht vestigen op enkele gedeelten uit een artikel, dat prof. S. U. Zuidema heeft geschreven in het **Diaconaal Correspondentieblad** voor de Gereformeerde Kerken. In dit artikel over „Diaconie en Overheid" komt ook de Armenwet ter sprake. Daarvan wordt gezegd:

„Ik weet wel, dat deze Armenwet verouderd is, en dat een nieuwe Armenwet op stapel staat. Ik weet ook, dat de toepassing van de nu nog vigerende Armenwet, ook dan, wanneer het precies dit punt van Armverzorging raakt, dermate soepel is, dat eigenlijk de strekking van de Armenwet van 1912 zo min mogelijk wordt gevolgd. Maar deze afwijkende practijk verhindert niet, dat met dit al de Armenwet zelf beheerst wordt door het beginsel, dat de Diaconie voorrang heeft voor de Overheidsarmenzorg, en dat de Overheid deze voorrang erkent en respecteert.

Maar des te dringender is het zaak, dat wij — zowel onze diaconieën, respectievelijk onze Gereformeerde Kerken, als onze christelijk-politieke partijen — momenteel diligent zijn, nu een nieuwe Armenwet op stapel staat. Er is stellig meer dan één kracht werkzaam, om ook de armverzorging-in-engere-zin zover en zoveel mogelijk over te hevelen naar de staat. Staatsarmverzorging is een socialistisch ideaal. Spreekt de Partij van de Arbeid in haar beginselprogram niet van het recht op bestaan, dat ieder onderdaan ten overstaan van de Overheid bezit? Waar deze gedachte heerst, is Overheidszorg geen vrije barmhartigheid, en geen Overheidsplicht, neen, maar daar is zij een recht, waar de onderdaan op kan staan. Daarom geen barmhartigheid meer.

Trouwens, men kent het liberalisme slecht, indien men meent, dat het liberalisme eigenlijk tegenstander van staatsarmenzorg zou zijn. Dit is in strijd met de historie. Het liberalisme was er in de vorige eeuw bewust voorstander van. In dit opzicht verschilt het „sociale" socialisme van vandaag in genen dele van het „individualistisch" liberalisme van gisteren.

Het is daarom zaak, dat wij goed weten, waar wij met Overheidsarmverzorging aan toe zijn, en wat zij o.i. metterdaad betekent. Is zij barmhartigheidsbetoon, en iets anders dan een recht der onderdanen op bestaan? Op „menswaardig bestaan"? En, indien het eerste o.i. het geval is, en een christenmens Overheidsarmenzorg mag beschouwen als een burgerrecht, — ongeacht de vraag, hoe de Overheid het zelf beschouwt! — dan blijft nog de vraag over of de Overheid dan wel de kerk ten dezen de voorrang dient te hebben.

O.i. zijn wij volkomen in socialistische vaarwateren verzeild geraakt, wanneer wij ten aanzien van de Overheid van een **recht** op bestaan bij de onderdanen gaan spreken. Hier een Overheids**plicht** erkennen, is heel iets anders. Maar daarom zullen wij er ook voor hebben te waken, dat de nieuwe Armenwet ons niet een socialistische verrassing biedt, en daarmede een overheersing van socialistische beginselen in ons publieke leven."

Wie belangstelling voor dit vraagstuk heeft — en dat moeten er toch velen zijn — leze het gehele artikel van prof. Zuidema er op na.

Rijker door „verdeeldheid"

Een redacteur van het **„Algemeen Handelsblad"** heeft een artikel geschreven over de groei van de Vrije Universiteit. De laatste alinea van dit artikel mag wel eens verder doorgegeven worden. Zij luidt:

„Dit alles, de gehele groei van de instelling na de oorlog, was natuurlijk niet zonder de in 1948 tot stand gekomen wet op de subsidiëring van bijzondere universiteiten en hogescholen mogelijk geweest. De tijd, dat particulieren, in georganiseerde vorm, grote instellingen konden onderhouden is voorbij, de overheid is als enige grote maecenas overgebleven. Kuypers genie heeft vijf en zeventig jaar geleden de stoot gegeven tot een vereenigingsdaad, waarvan zelfs zijn geest de resultaten op een zo lange duur niet kan hebben bevroed. Er wordt nogal eens kwaad gezegd van de „verdeeldheid" van ons volk op godsdienstig en staatkundig terrein; toch maakt die differentatie ons in menig opzicht rijker, want zij wekt krachten en initiatieven op, die anders niet te voorschijn zouden komen. De stichting van de Vereniging van Hoger Onderwijs op Geref. Grondslag in 1878 is een voorbeeld daarvan."

Zulk een stem uit het liberale kamp zegt toch wel iets.

Franse lessen

Ook in socialistische kring ziet men zeer wel in, dat de situatie in Frankrijk allerminst rooskleurig is. Men is niet blind voor de gevaren welke daar dreigen, in het bijzonder voor de arbeiders.

In het maandblad van het N.V.V. **„De Stem van de Arbeid"** wordt er op gewezen, dat uit de Franse gebeurtenissen voor Nederland ook een les te trekken is, ook al is het communisme hier van weinig betekenis.

„.....ook in Nederland kennen wij de opstand der belastingbetalers. Ook in Nederland heeft menigeen getracht populair te worden door op Lieftinck te kankeren. Met niet al te veel resultaat overigens. Maar wij geloven dat wij ons niet vergissen, wanneer wij stellen, dat de krachten der reactie zich sterker gaan roeren. Dat zal wel blijken bij de komende belastingdebatten in de Tweede Kamer. Reeds gaan er geruchten over een kabinetscrisis. In Nederland wordt die soep nooit zo heet gegeten als zij is opgediend, maar die geruchten zijn een symptoom, dat wij niet mogen verwaarlozen.

Wij hopen, dat men bij die belastingdebatten de Franse lessen niet zal vergeten."

Wij hopen hetzelfde van het N.V.V. bij de actie, welke het voert.

Ook **gewetensbezwaar** voor ongodsdienstigen?

Dr P. PRINS

Dr P. Prins vroeg in het Gereformeerd Weekblad om de aandacht der politici voor nevenstaande kwestie. In verband daarmede meende de redactie er goed aan te doen zijn artikel in Nederlandsche Gedachten op te nemen.

Enige tijd geleden hebt u kunnen lezen, dat bij de kamerdebatten weer eens de gewetensvrijheid ernstig in discussie kwam. Het ging over de militairen, die niet ingeënt zijn.

Dat getal wordt al groter. In 1959 zal men moeten rekenen op een percentage van 75 tot 90. De minister van oorlog en marine is nu beducht, dat hierdoor de paraatheid van het leger op ontoelaatbare wijze in gevaar gebracht wordt. Hoe makkelijk kunnen troepen geen epidimie oplopen, vooral nu de oefeningen ook buiten onze grenzen zullen plaats vinden. Wat zou een eventuele pokken-epidemie in korte tijd alle actie van een leger in vredestijd zowel als in oorlogsdagen lam leggen!

De ministers Staf en Suurhoff wilden dan ook de wettelijke bevoegdheid verkrijgen om zonder verdere ruggespraak met wie dan ook en zonder de verplichting verantwoording af te leggen aan de volksvertegenwoordiging, op elk willekeurig ogenblik alle militairen te kunnen verplichten zich aan inenting tegen pokken te onderwerpen, niet alleen aan een eerste, maar ook aan een herhaalde inenting, tevens aan inenting tegen andere ziekten.

Wie nu in geweten meent aan deze inenting(en) zich niet te mogen blootstellen, kan zich wenden tot de ministers met een verzoekschrift om vrijstelling, maar dan moeten zijn bezwaren ontleend zijn aan zijn „godsdienstige overtuiging".

Nu heeft men in het militaire leven wel vaker gesproken over gewetensbezwaren. Het merkwaardige is bv., dat de dienstweigeringswet elke dienstplichtige het recht geeft om zich met een verzoekschrift tot de minister te wenden, als hij „gewetensbezwaren heeft tegen de vervulling van de militaire dienst". Die gewetensbezwaren moeten dan „achtbaar" zijn, d.w.z. men zal aannemelijk moeten maken, dat zij gegrond zijn op de overtuiging „dat hij de evenmens niet mag doden, ook wanneer dit ingevolge overheidsbevel geschiedt".

Wanneer wij deze twee gevallen, nl. de pokkenkwestie en dienst-neming vergelijken, blijkt er een merkwaardig verschil te bestaan tussen de redenering over het geweten in verband met het langer bestaande dienst-weigeren en het nu besproken inenting-weigeren.

Immers in de dienstweigeringswet heeft *elke* dienstplichtige het recht om zich met een gewetens-bezwaar tot de minister te wenden; er wordt daar gesproken over „gewetensbezwaren" zonder meer.

Bij deze nieuwe kwestie echter dienen het gewetensbezwaren te zijn, ontleend aan de „godsdienstige overtuiging" van de betrokkene.

Nu kom ik tot de vraag: hoe zal het moeten gaan met het al maar toenemend getal van hen, die geen enkele godsdienst meer hebben?

Al spreken zij openlijk uit, dat ze geen godsdienst meer hebben, dan wil daarmee toch niet gezegd zijn, dat zij ook geen geweten meer hebben?

Maar kunnen dezulken dan niet toegelaten worden tot het indienen van bezwaren tegen inentingen?

Bij de eed staan we voor iets van gelijke aard.

Wie tot een eed gevorderd wordt en „onoverkomelijke bezwaren heeft, ontleend aan zijn opvatting omtrent de godsdienst", kan ontslagen worden tot de eedplicht en met een belofte volstaan.

Daar worden dus de bezwaren van hen, die heel geen godsdienst hebben, wel erkend.

Dat de ministers uitsluitend vrijheid, althans de gelegenheid tot het uitspreken van bezwaren, willen toestaan aan hen, wier gewetensbezwaar in hun godsdienst is gefundeerd — zodra het over dit inentingsprobleem gaat — is wel een versmalling der gewetensvrijheid in vergelijking met de dienstweigeringskwestie en met het eedsvraagstuk.

Zou het samenhangen met de reeds *bestaande* wet over de inenting (Wet op de besmettelijke ziekten 1872), en met de toelichting op de nieuwe besmettelijke ziektewet van 1928, waar te lezen is: „Het gewetensbezwaar tegen de vaccinatie is, naar het zich bij het Nederlandse volk voordoet, een gevolg van een *godsdienstige* overtuiging. Aan de wetgever komt daarover een oordeel niet toe" (cursivering van mij, P. P.).

Hebben de ministers hun terminologie min of meer ontleend aan de reeds bestaande wetten?

Is het ernstig verloop van de godsdienst in het tijdvak van 1872 tot 1953 (de oude wet en de nieuwe wettelijke regeling voor de vaccinatie der militairen) hun ontgaan? Of hebben ze opzettelijk nagelaten deze wijziging in de godsdienstigheid van het Nederlandse volk te verdisconteren?

Ik heb de letterlijke tekst der kamerdebatten niet onder mijn bereik.

Het gaat me ook niet zozeer om de juridische formulering dan wel om deze vraag: moet een Nederlands burger, die openlijk belijdt: ik heb geen enkele godsdienst, en dus *kan* ik geen bezwaren hebben, gefundeerd in de leerstellingen van mijn godsdienst, maar wel heb ik een geweten, dat zich uit anderen hoofde verzet tegen de vaccinatie-verplichting, mindere rechten hebben in dezen dan een godsdienstige Nederlander!

Moet het geweten van de godsdienstige hoger genoteerd dan dat van de a-religieuze, althans anders bejegend?

'k Stel hier de vraag.

Het antwoord erop te geven zou meer ruimte vergen dan dit artikeltje.

Gaarne echter zag ik, dat de Christenpolitici onder ons zich openlijk uitspraken over het probleem, dat we hier ontmoeten.

Er zit nog al wat aan vast!

M.i. mag de Staat geen onderscheid maken tussen het geweten van een godsdienstig en niet-godsdienstig burger; wel tussen een gewetensbezwaar, dat het kenmerk van achtbaarheid draagt *en* het gewetensbezwaar, dat geen *echt* gewetensbezwaar blijkt te zijn. En dan kan ik me denken, dat soms een godsdienstige iets uitgeeft voor gewetens-bezwaar wat het *niet is* en ook, dat een niet godsdienstige met iets komt, dat *wel* echt zijn *geweten* raakt!

Regeringscommissie, maak dat onderscheid maar!

Ook deze bezigheid echter is niet zo simpel!

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms
Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der ARJOS

Rotterdams onderzoek — Komen en gaan — 20 jaar Arjos — Provinciale festijnen — Opgelet — Kringverband Heerenveen — Jaarverslagen — A.R.-Staatkunde.

Wie zal de waarde van een stedelijk verband ontkennen? Men kan twisten over de vraag of de grote steden een vertegenwoordiging naar het landelijk bestuur moeten hebben; de vraag of er een grote stadsprobleem is kan voor niemand twijfelachtig zijn. Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zitten met problemen, waar men in Oppingahuizen nog nimmer voor gestaan heeft. Gelukkig maar, voor Oppingahuizen! In het algemeen loopt het Arjoswerk in de drie grote steden iets terug. Maar in Rotterdam is men reeds energiek aan de arbeid getogen om voor dit probleem de oorzaken op te sporen. De diagnose is gesteld en er zullen enige middelen toegediend worden om de ziekte der laksheid te overwinnen. Verheugend is, dat dit in samenwerking gaat met de Rotterdamse Centrale A.R. Kiesvereniging. Op 21 Maart 1953 heeft zij een commissie „jeugdvraagstuk" in het leven geroepen, die samen met de Arjos niet minder dan zevenmaal heeft vergaderd. Er is een enquête gehouden onder de besturen der Arjos-clubs, der A.R. kiesverenigingen, de besturen en leden van alle J.V.'s en M.V.'s op G.G., Hervormde J.V.'s en M.V.'s op G.G. en Chr. Geref. J.V.'s en M.V.'s. We willen daar iets van vertellen. Zeventig procent der ondervraagden verklaarden belangstelling te hebben in onderwerpen over politiek. 45 % van 260 geënqueteerden wensten „practische" politiek behandeld te zien, 20 % practisch en principiële en 15 % principiële. Niet minder dan 239 van de 260 binnengekomen antwoorden wezen uit dat men geen lid was der Arjos. Meer dan 50 % wenste geen lid der Arjos te worden. Terecht wordt de conclusie getrokken, dat de belangstelling voor de politiek nog wel meevalt. Om deze belangstelling nog verder op te wekken werd besloten een politieke week te houden in verschillende delen van de stad, te eindigen met een grote forum-avond. En verder worden er schetsen vervaardigd, in de vorm van een winterprogram, terwijl ook maatregelen zijn getroffen om kader te vormen, de zelfwerkzaamheid der Arjosclubs te vergroten en om een constant contact te leggen tussen jongeren en ouderen. De instelling van deze commissie — die voorlopig blijft bestaan, — is een goede greep geweest. Maar het prettigst van alles is toch wel de samenwerking tussen jong en oud. In Rotterdam begrijpt men elkaar nodig te hebben. Het is een samengaan, dat de partij slechts ten goede kan komen. Laten we daarom hopen, dat we in de loop van dit verenigingsjaar weer goede berichten uit de oude Maasstad kunnen vernemen.

* * *

Komen en gaan. Het zijn begrippen waar het landelijk bestuur volkomen vertrouwd mee is. De een komt, de ander gaat. Er gaat haast geen vergadering voorbij of de voorzitter komt woorden tekort voor een hartelijk afscheidspeechje en voor het toeroepen van een vriendelijk welkom. Kwijt geraak zijn we nu weer de heren Ruiter en Stapelkamp.

Het waren langzamerhand twee vertrouwde figuren in dit Arjosorgaan. De rustige Groninger Ruiter en de meer onstuimige Rotterdammer Stapelkamp. Beide verdwijnen omdat zij hun haardsteden ontrouw geworden zijn. De eerste gaat de Drentse Arjos versterken, terwijl de tweede naar Amsterdam is vertrokken. Groningen verliest tevens een prima penningmeester en men heeft ons verzekerd jaloers te zijn, dat hij nu naar Assen is verhuisd. Het hoofdbestuur verliest in hem niet een kassier, maar wel een man op wiens oordeel prijs werd gesteld en die op de laatste vergadering nog een groot aandeel heeft gehad in de totstandkoming van een schetscommissie, die dit grote probleem met voorbeeldige vaardigheid zal oplossen. En Rotterdam is een voorzitter kwijt die zijn sporen ongetwijfeld had verdiend. Evenals de provincie Zuid-Holland, die nu ook zijn kassier verloor. Deze functie schijnt gemaakt te zijn om er van door te gaan.....

Maar goed één nieuw bestuurslid heeft zich inmiddels reeds aangediend. Het is de heer W. de Kwaadsteniet, de naam waarborgt kwaliteit, die Rotterdam gaat vertegenwoordigen. Acht amendementen ten spijt; hij zal zijn best doen om nog vele jaren in het hoofdbestuur zitting te kunnen nemen. En persoonlijk gunnen wij hem dat van harte. Intussen is Amelink uit Overijssel ook vervangen. Bij de gewone jongens heeft zich de zesde jurist gevoegd; Mr Bramer, een welbekende op alle mogelijke conferenties, al of niet van federalistische aard. Met de heer de Kwaadsteniet vormde tevens hij een welkome aanvulling van de buitenlandse commissie, die op punt stond bijna leeg te lopen. Wie Bramer kent zal er niet aan twijfelen, of hij zijn weg in het landelijk bestuur wel zal vinden.

* * *

In Winsum werd op 13 October een merkwaardig feest gehouden. De Arjos „Groen van Prinsterer" bestond nl. 20 jaar. Zij zal vroeger wel Arja geheten hebben, maar er is geen enkele reden om dit verleden te vergeten. Integendeel, daar kan men trots op zijn. Burgemeester Boot uit Hilversum — destijds een der oprichters van deze Arjos — heeft daar gesproken en vele Arjosleden uit de omgeving, behorend tot het district Hunzingo hebben dit feest meegevierd. Vijftien dagen later zal dit district weer present zijn als de onvolprezen Mej. Lindeboom iets gaat vertellen over de Indonesische kwestie.

* * *

En nu de provinciale festijnen. Na Zeeland en Zuid-Holland, die op 10 October bij elkaar kwamen volgt Utrecht op 24 October. Nadere mededelingen zullen de clubs nog bereiken. Het onderwerp staat in ieder geval vast: „de huidige sociaal-economische vooruitzichten van Nederland". De Heren S. Diepeveen uit Veenendaal en A. Griffioen uit Baambrugge zijn candidaten voor de twee bestuursfuncties die vervuld moeten worden.

Friesland houdt op 31 October zijn lang verbeide besturenconferentie en tegelijk zijn jaarvergadering. De heer E. van Ruller gaat weer eens een inleiding houden — de hoeveelste dit jaar voor de Arjos? — die in secties zal worden besproken. Plaats van samenkomst: hotel Spoorzicht Leeuwarden.

Noord-Holland heeft 7 November afgesproken en dan volgt Gelderland op 21 November in Arnhem, de traditionele plaats van de Gelderse jaarvergadering. De heer J. W. Ooms, hoofdbestuurslid, die steeds meer op de Arjosplanken verschijnt, gaat het woord voeren over „Moeder waarom leven wij?" Nu dat weet de heer Ooms wel!

Mag de „vaart der Arjos" deze provinciale verbanden eens een steuntje in de rug geven? Het zal wel niet nodig zijn, maar laten de betrokken clubs en haar leden in deze provincies de datum noteren. Laat het bestuur eens niet in zijn hemdje staan. Zorgt voor een volle zaal. En geeft er blijk van dat Arjosclubs in een provincie deel uitmaken van een grote familie waar inderdaad band in zit.

Nog een paar adresveranderingen. Secretaris van het Provinciaal Bestuur Friesland is nu de heer H. Buwalda, Blija 56b. En in Zeeland hebben we een nieuwe secretaresse. Mej. Jo de Buck, „De Korenhalm", Sint Laurens, post Gapinge. Het staat er zo eenvoudig. Maar het zijn de mensen waar de organisatie op moeten drijven. Succes in de nieuwe taak.

Het kringverband Heerenveen is ook bij elkaar geweest. Dat schijnt nodig te zijn, want de zeven clubs, die hieronder vallen zijn nog niet voldoende op elkaar ingespeeld. Er zijn altijd van die clubs, die zonder af te schrijven wegblijven. Eerlijk gezegd hebben we tot onze geruststelling gemerkt, dat dit zelfs in het hooggeroemde Friesland voorkomt. Gelukkig was de opkomst prima. Dat mag ook wel als het nog lang niet vergeten hoofdbestuurslid K. de Jong het woord voert. Er is jeugd genoeg, maar waar blijven de Arjosleden?, zo schrijft ons de secretaresse mej. Oosterhuis. Is het geen wanverhouding slechts 7 clubs op 30 kiesverenigingen? Zonder de situatie te kennen kan men die vraag bevestigend beantwoorden. Zou een schepje er op niet helpen? Men kan nooit weten. Propaganda en nog eens propaganda. Ook persoonlijk. Dat kost veel tijd, maar de zaak is het waard! Maar laten we ophouden: van Friesland durven we namelijk geen kwaad te zeggen, want we weten, dat de zaken daar naar behoren marcheren.

We leven in de tijd der jaarverslagen. Zij dwarrelen op ons bureau, dat het een lieve lust is. Secretarissen(essen) van een Provinciaal Bestuur schijnen schrijflustige lieden te zijn. Het een is nog al langer dan het ander. Helaas kunnen we ze in deze rubriek niet uittrekken. Maar het secretariaat der Arjos heeft ons verzekerd deze verslagen op hoge prijs te stellen. Mede in verband met het opstellen van het komende jaarverslag der Nationale Organisatie. Noord-Holland en Zuid-Holland zijn reeds voor gegaan. Willen te andere provincies nog volgen? Laten we ermee volstaan dat Noord-Holland komt aan de 36 clubs met bijna 600 leden en Zuid-Holland met ongeveer 70 clubs met 999 leden. De duizend zal inmiddels wel bereikt zijn!

Vele clubs houden een politiek maandoverzicht. De stof daarvoor te verzamelen — en vooral op een verantwoorde wijze te rangschikken — schijnt voor velen niet eenvoudig te zijn. Mogen wij daarom eens wijzen op het voortreffelijk Anti-Revolutionaire Staatkunde? In ieder nummer komt een buitenlands- of binnenlands overzicht voor. Best te gebruiken voor onze clubs, geschreven door journalisten van professie. Een jaarabonnement kost slechts *f* 4,75. Een bedrag, dat voor de meest berooide club nog wel op te brengen is. Willen jullie daar eens aan denken?

Pas benoemde Professor spreekt voor

ARJOS UTRECHT

G. H. J. GRIFFIOEN

Met de stedelijke verbanden te Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, die in het bestuur van de Nationale Organisatie vertegenwoordigd zijn, is de Arjos, wat deze speciale organisatievorm betreft, nog niet uitgeput. Zo bestaat er ook een stedelijk verband te Utrecht. Dit verband werkt echter in stilte zonder openbare vermelding in de statuten van de nationale organisatie. Een dergelijke vorm van particulier initiatief doet ons anti-revolutionaire hart goed, zoals U wel zult kunnen begrijpen.

Er valt van dit verband echter nog meer te vertellen. Op 22 September is in Utrecht het seizoen geopend met een vergadering waar als spreker optrad Dr J. J. de Jong over het onderwerp „75 jaar A.R.-partij".

Een aardige bijzonderheid vormde het feit, dat enkele dagen tevoren de benoeming van Dr De Jong was bekend geworden tot buitengewoon hoogleraar in de juridische faculteit van de Vrije Universiteit voor het onderwijs in de wetenschap der politiek.

Zo was de Arjos te Utrecht de eerste Arjos in het land, die Dr De Jong in zijn nieuwe kwaliteit mocht welkom heten. Dat onze Utrechtse vrienden hiermede ingenomen waren ligt wel voor de hand.

Dr De Jong heeft in zijn betoog een interessante blik gegeven op onze partij en daarbij enkele richtlijnen uitgestippeld, welke voor het toekomstige beleid van groot belang zijn.

Na de Franse revolutie trad als reactie de historische beschouwingswijze op. Men sloeg hierbij echter door en ging de historie als een onwrikbaar gegeven beschouwen voor zijn politiek, zodat men tot historisme verviel. Dit historisme werd in Nederland en Duitsland van Christelijke zijde aangetast. Echter ook in het Christelijk kamp trof men penetraties aan van deze overwaardering der historie. In sterke mate bij Bilderdijk en voorts in de jeugdwerken van Da Costa en Groen.

De nuancering in onze partij zag Dr de Jong hun wortel vinden enerzijds in een beklemtoning van de historie en anderzijds in een sterk op de voorgrond stellen van het beginsel. Ook het conflict Kuyper-Lohman vindt voor een deel in dit verschil van visie zijn oorsprong. Beide elementen dienen in een harmonisch evenwicht te zijn.

Voorts behandelde de spreker de verandering in opbouw van onze partij, welke zich in de afgelopen 75 jaar heeft voltrokken. Vroeger was onze partij der kleine luyden d.w.z. van de middenstanders en de gezeten werklieden. Thans komt de opbouw van onze partij vrijwel overeen met de sociale opbouw van het Nederlandse volk, hetgeen zeer verheugend is. Wat dit betreft is bij onze partij, in onderscheiding van andere partijen, de ideale toestand aanwezig.

Als taak voor de toekomst zag spreker: een verbetering in de organisatie van onze partij, bezinning met name op de sociaal-economische vragen, het vormen van een concreet en grijpbaar ideaal en het streven naar eenheid van de reformatorische christenen op politiek terrein.

Uiteraard zijn dit slechts enkele flitsen uit deze belangwekkende voordracht waarop een interessante en openhartige discussie volgde.

Dr De Jong, die de Arjos een warm hart toedraagt, is thans dus benoemd om aan de V.U. de politieke wetenschap te doceren. Wij zijn er van overtuigd, dat het door hem op die plaats te geven onderwijs ook voor de Arjos vruchten zal opleveren.

Studieschets:

Beginsel en Ideaal

1. *Hoe benadert de Christen de politiek?*

Wanneer wij op die vraag antwoorden: steunend op beginselen, die hij put uit Gods openbaring en strevend naar de idealen van een Christelijke samenleving — dan wordt dit antwoord in onze tijd van meer dan een kant bestreden.

a. De mensen van de doorbraak (en ook die van het Gereformeerd Politiek Verbond) willen van beginsel en ideaal niets weten. Zij achten beginselen en idealen puur-menselijke uitvindsels. De Christen moet niet uit beginselen leven, zeggen zij, maar enkel uit het geloof, bij het licht van Gods Woord. En in plaats van ideaalvorming stellen de aanhangers van het G.P.V. de eenvoudige geloofsgehoorzaamheid aan de Heilige Schrift; en uit de doorbraak-kring horen we de oproep tot luisteren naar het steeds nieuwe, hoogst actuele gebod Gods. God laat zich niet aan onze idealen binden.

Deze critiek is onjuist. Ieder mens, die geen nihilist is, heeft beginselen en idealen. Beginselen zijn de grondovertuigingen, waarop wij ons practische leven baseren en waarnaar wij het richten, idealen zijn de doeleinden, die wij op grond van die overtuiging nastreven. Elk leven heeft zo zijn uitgangspunt en zijn doel. Ook dat van de doorbraak-man. Wie zich aansluit bij de P.v.d.A. aanvaardt als uitgangspunt voor zijn politiek bestaan de beginselen van het democratisch-socialisme en strijdt voor de idealen van die partij. En de beginselen van het G.P.V. zijn ontleend aan Kuypers staatkundige ideeën.

b. Het is goed, hierbij ook te wijzen op twee stromingen van deze tijd, die op de achtergrond staan van het verzet tegen beginselen, enerzijds het existentialisme, anderzijds het pragmatisme.

Voor de existentialist is het hoogste ideaal de vrijheid. Die wil hij niet aan banden leggen. Voert het jagen naar de volstrekte vrijheid velen tot een volledig nihilisme, tot een verwerping van elk beginsel en elk gebod, de christen-existentialist meent, dat de mens zich aan geen beginsel mag binden, omdat hij daardoor Gods vrijheid zou aanranden (pag 20). God is echter niet alleen de Vrijmachtige, maar ook de God, die ons Zijn verbondspenbaring gegeven heeft.

Het pragmatisme ziet in het leven — dus in de politiek ook — enkel nuttigheidsoverwegingen. Politiek is dan een puur-zakelijke aangelegenheid, waarin beginselen niet of nauwelijks een rol spelen. Dit is een uiterst gevaarlijke stroming. Niet de nuttigheid, maar de goddelijke norm moet ons leven beheersen (pag. 37).

Wij houden dus vast aan beginselen en idealen, als wij politiek gaan bedrijven. In het geloof hebben wij te zoeken, welke geboden God ons in Zijn Woord gegeven heeft voor onze menselijke samenleving, speciaal voor het staatkundig leven, voor het verkeer tussen overheid en onderdaan. En het verstaan van die geboden roept ons dan ook tot het jagen naar de verwezenlijking daarvan (pag. 1—6).

2. *Waar hebben wij in de politiek mee te maken?*

Politiek is staatkunde, zij raakt de staat. Het is goed, voorop te stellen, dat de overheid door God is ingesteld om der zonde wil. De staat is een Goddelijke instelling, om het recht in de samenleving der mensen te handhaven, het kwaad te straffen en zo de doorwerking van de zonde in deze gevallen wereld te stuiten. Hieruit vloeien enige dingen voort:

a. De staat is dus naar zijn aard niet een bruut machtsinstituut, hetzij dat één man die macht heeft (Macchiavelli), hetzij een klasse (Marx).

De overheid, ook al draagt zij het zwaard, is met rechtsmacht, rechtsgezag bekleed. Om de verwerkelijking van de overheidsmacht als rechtsgezag gaat het de Christen in zijn politieke strijd allereerst. Daarom bezoedelt de Christen zich niet, als hij zich in de politiek begeeft, maar beleeft hij zijn goddelijke roeping. Politiek is een eerbare zaak (pag. 13—16).

b. De staat is dus regelrecht verbonden met Gods algemene genade, de gemene gratie. Het is voor de Christen nog mogelijk in deze wereld te leven, naast en met mensen, die van God en Zijn gebod niets willen weten. Daarom is ook deelnemen aan het politieke leven mogelijk, ja zelfs, waar de bedoeling van het statelijke leven juist is, een ordelijke en rechtvaardige samenleving mogelijk te maken, is het de roeping van de Christen de uitoefening van het overheidsgezag als rechtsgezag te bevorderen (pag. 14).

c. Het gaat om de staat. Een christelijke staat is iets anders dan de christelijke kerk. Een christelijke staat mag dus evenmin zijn een machtsapparaat van christenen. Een christelijke staat is een staat, die aan de goddelijke wetten voor het staatsleven voldoet, dus rechtsstaat is en daarom geen disqualificerende onderscheidingen maakt tussen gelovige en ongelovige onderdanen. Het betekent ook dat de overheid bij alle te nemen maatregelen de norm van de openbare gerechtigheid voor ogen moet houden en haar roeping, orde en recht te bestellen, moet naleven (pag. 11—12).

d. Wij staan in de staat, d.w.z. midden in het practische leven, het statelijke leven. Daarom zal ons ideaal een echt politiek ideaal moeten zijn. Wij komen er niet met algemene leuzen of met theologische formuleringen. Wij moeten beginsel en ideaal toespitsen op de politiek. En voorts zullen wij aan ons beginsel en ideaal een inhoud moeten geven, die direct slaat op de vragen van vandaag. Ons beginsel geeft ons grondovertuigingen, die wij zullen moeten doen doorwerken tot op de problemen van vandaag. Wij komen er dus niet met vaste formules, maar moeten steeds voortbouwen, voortdurend ons beginsel uitwerken tot een politieke gedragslijn voor deze tijd (pag. 6—7).

3. *Wat is nu de inhoud van ons beginsel?*

Het is niet mogelijk daarvan een afgeronde opsomming te geven. Zoals reeds gezegd: iedere tijd vraagt om concretisering. Toch zijn wel enkele grote lijnen te trekken. Men vindt die ook in de eerste artikelen van ons beginselprogram.

a. Genoemd werd al de eis, dat de staat een rechtsstaat moet zijn. Het overheidsgezag is een rechtsgezag. Dat is het centrale punt: het behartigen van recht en orde, het beoefenen der publieke gerechtigheid (pag. 16).

b. De hoogheid van het gezag. Wij zullen de machten, over ons gesteld onderdanig zijn, omdat het God belieft ons door hun hand te regeren. De overheid is een instrument in Gods hand. Daarom is eerbied voor het gezag, dat boven ons is geplaatst — elk gezag, maar in bijzondere mate dat van de overheid — een

van onze gewichtigste grondgedachten (pag. 33–36).

c. De souvereiniteit in eigen kring. Bij het gezag behoort de vrijheid; gezag zonder vrijheid wordt machtsbetoon. Die vrijheid is, dat de overheid de beperktheid van eigen bevoegdheid erkent. Naast het overheidsgezag is er in de samenleving ander gezag, dat zijn oorsprong — juist als het overheidsgezag — ontleent aan een goddelijke opdracht. En voorts is er de sfeer van de persoonlijke verantwoordelijkheid, die door de overheid niet alleen behoort te worden geëerbiedigd, maar zelfs zo ruim mogelijk moet worden gehouden.

d. De aard en de beperktheid van het overheidsgezag heeft ook grote betekenis voor het internationale leven. Ook daar mag niet brute machtspolitiek heersen, maar het recht. Ook daar mogen wij geen absolutistische souvereiniteitsbeschouwing aanhangen. Wij moeten strijden voor een internationale rechtsorde (pag. 43–45).

e. De erkenning van de positieve taak van de overheid zal ons ook behoeden voor een oud-liberalistisch streven naar overheidsonthouding. Die taak ligt er op alle terreinen van het leven, het volk ten goede. Ook op het sociaal-economische. Ook daar zal de overheid moeten streven naar een harmonie tussen gerechtigheid en persoonlijke verantwoordelijkheid. (pag. 45).

Van hieruit komen wij bij onze idealen voor deze tijd. Allereerst het streven naar een samenleving, waarin de Christen ruimte heeft te leven in gehoorzaamheid aan Gods ordinantiën. Vrijheid dus van geloof en prediking, vrijheid en ruimte voor christelijke activiteit overal waar deze zich wil ontplooien.

Daarbij hoort ook voortgezette strijd voor het christelijk onderwijs, waar dit nog ten achter blijft en ten achter gehouden wordt. Vooral voor het christelijke kleuteronderwijs.

Dan op sociaal-economisch gebied de moeilijke harmoniëring van de belangen van de onderscheiden groepen en de zorg voor gerechtigheid, welke zeker niet in een algemene formule is te vatten, maar integendeel een voortdurende afweging vordert.

Zo kan men voortgaan. In het program van actie vindt men neergelegd, wat onze beginselen ons in deze tijd doen nastreven.

4. *Hoe voeren wij deze strijd?*

De vorming van een Christelijke partij is geen eis van alle tijden en plaatsen. Zij wordt echter als zodanig van twee zijden door medechristenen bestreden.

a. De aanhangers van de doorbraak verdedigen een partij op basis van het geestelijk federalisme. Een samenwerken van christenen en humanisten. Men verwerpt principieel de antithese. Dat is voor de christen onaanvaardbaar. Want het betekent practisch, dat de partij in haar politieke strijd slechts die idealen nastreeft, die voor een socialistisch humanist aanvaardbaar zijn. De christen betaalt dan het gelag (pag. 17–21).

b. Prof. van Ruler wil niet zozeer de christelijke partij, maar de kerk inspraak en invloed geven bij de overheid. Dit is principieel verwerpelijk; kerk en staat hebben elk hun eigen bevoegdheid. En practisch betekent het de machteloosheid van de protestantse christenen. De politieke strijd vraagt om politieke machtsvorming (pag. 23–28).

Juist in deze tijd vraagt de politieke strijd onze gezamenlijke inspanning. De verwereldlijking grijpt steeds verder om zich heen. Collectivisme en massavorming ondermijnen het besef der persoonlijke verantwoordelijkheid. Meer dan ooit is nodig, dat wij ons in de staatkunde onderwerpen aan Gods woord en gelovig samen ons bezinnen op onze taak en roeping in deze tijd en op die bezinning ook de gezamenlijke strijd doen volgen.

De drie grondlijnen voor een christelijke partij moeten daarbij zijn:

De partij moet waarlijk christelijk zijn, d.i. gebonden aan Gods Woord.

Zij moet nationaal zijn, d.i. geen belangengemeenschap van christenen, maar gericht zijn op het belang van heel het volk en heel het land, in de overtuiging, dat alleen die overheid, die zich schikt naar de goddelijke ordinantiën voor het staatsleven, naar de normen van gerechtigheid, gezag en vrijheid, waarlijk overheid en daarom het volk ten goede zijn kan.

De partij moet niet kerkelijk zijn. De staat menge zich niet in interne kerkzaken, evenmin de kerk in interne staatszaken. Zij zijn beide daartoe onbekwaam en onbevoegd. De A.R. partij is dan ook niet interkerkelijk. Zij is niet-kerkelijk. Zij beweegt zich niet op kerkelijk, maar op politiek terrein. Op dat terein der staatkunde wil zij allen verenigen, die in hun politieke overtuiging en in hun politieke activiteit gelovig willen buigen voor de autoriteit van de Heilige Schrift; allen wier beginsel en ideaal vrucht zijn van hun geloof en hun christelijke roeping (pag. 29–32).

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Giro 89673

41.	Onder de Schijnwerper der historie H. Algra	*f* 0.65
42.	De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelde Propaganda-folder Arjos	„ 0.25
54.	Christendom en Internat. Ordening Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.95
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen van het Beginselprogram	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaarten per 100 stuks	„ 2.50
67.	Beginsel en ideaal Prof. Dr S. U. Zuidema	„ 0.50
68.	Bezitsvorming Drs P. C. Hazenbosch	„ 0.50

DE ANTI-REVOLUTIONAIRE RICHTING IN HET BUITENLAND (2)

EDMUND BURKE

G. J. H. GRIFFIOEN

In een overzicht van de anti-revolutionaire richting in het buitenland behoort zeker ook aandacht geschonken te worden aan de figuur van Edmund Burke.

Zijn leven

In 1728 aanschouwde Edmund Burke in Dublin het levenslicht als zoon van een procureur. Hij was dus krachtens geboorte een Ier, hoewel hij door zijn verdere levensloop geheel Engelsman is geworden. Dat Ierland echter toch in zijn hart bleef leven, bleek wel uit z'n latere parlementaire werkzaamheid waarbij hij, indien nodig, voor de belangen van Ierland op de bres stond.

Zijn vader had de jonge Edmund bestemd voor de studie in de letteren en de staatkunde. Hij volgde daartoe de gewone opleidingen. Gedurende enige tijd stond hij daarbij onder het persoonlijk toezicht en ontving hij lessen van de Kwaker Abraham Shackleton. Hoewel hij hier wel enige invloed van onderging, was en bleef hij toch zijn gehele leven Anglikaan, lid dus van de Engelse staatskerk.

Na enige jaren in Dublin college te hebben gelopen, behaalde hij in 1749 zijn academische graad.

Hij besloot een rechtsgeleerde loopbaan te volgen en vestigde zich daartoe in het volgende jaar te Londen. Hier, in het centrum van het Britse wereldrijk, kwam hij met de politiek in aanraking. Herhaalde malen woonde hij de zittingen van het Lagerhuis bij en de schermutselingen, die zich daar afspeelden, oefenden een grote aantrekkingskracht op hem uit.

In deze tijd was Burke in de gelegenheid zijn studiën in de wijsbegeerte, staatkunde en letteren verder voort te zetten, waardoor hij zich een arsenaal schiep, dat hem bij zijn latere politieke loopbaan uitmuntende diensten bewees.

Al spoedig bleek, dat een rechterlijke carrière hem geen voldoening kon schenken. Zijn geest begeerde een breder vlucht te maken. Gedurende enige jaren voorzag hij nu in zijn levensonderhoud door het schrijven van enkele boeken, terwijl hij ook bijdragen aan de dagbladpers leverde.

Door zijn boek „Philosophisch onderzoek naar de oorsprong van onze denkbeelden omtrent het verhevene en schone" verwierf hij zich grote bekendheid. Aan dit boek heeft hij evenwel zijn bekendheid bij ons niet te danken.

Tengevolge van een en ander werd hij in een kring van kunstenaars en geleerden opgenomen, waardoor hij zich vele nuttige relaties verwierf.

In 1757 trad hij in het huwelijk met de dochter van een Ierse geleerde. Hierdoor namen zijn zorgen om in het levensonderhoud te voorzien toe, zodat hij genoodzaakt was om naar nieuwe wegen te zoeken, teneinde zich inkomsten te verschaffen.

In die tijd werd er nog geen parlementair verslag in de dagbladen opgenomen. Dit gebrek aan openbaarheid betekende een ernstig nadeel voor de kiezers, die er uiteraard groot belang bij hadden om van de verrichtingen van hun afgevaardigden op de hoogte te blijven.

Teneinde in deze leemte te voorzien verscheen nu in 1758 het eerste nummer van het Annual Register, waarin een volledig verslag van de parlementszittingen werd opgenomen. Aan de samenstelling hiervan ging Burke nu zijn krachten wijden. De vier eerste delen zijn nagenoeg geheel door hem geschreven.

Door deze werkzaamheden had hij uiteraard een uitmuntende gelegenheid om een gedegen kennis van het Engelse parlementaire leven en van de aanhangige politieke vraagstukken te verkrijgen.

Door het in het licht zenden van dit Annual Register werd een eerste stap gezet om tot verbetering van de parlementaire toestanden te geraken. Deze waren toentertijd niet direct rooskleurig. Omkoperij en corruptie kwamen veelvuldig voor. Ook de koning en de hofkringen ontzagen zich niet om door middel van grote geldsommen en het vergeven van lucratieve ambten de volksvertegenwoordigers naar hun hand te zetten.

Deze toestanden waren Burke een doorn in het oog. Het zal hem dan ook ongetwijfeld tot grote voldoening gestemd hebben, dat door de openbaarmaking door middel van het Annual Register althans een voorwaarde tot verbetering van de politieke zeden was geschapen.

Al meer kwam Burke nu met het practische politieke leven in aanraking.

Na nog enige tijd in een overheidsfunctie in Ierland werkzaam te zijn geweest, deed hij in 1766 zijn intrede in het Lagerhuis. Tot 1794 maakte hij deel uit van dit Huis, waarbij hij meestentijds in de oppositie verkeerde.

In het Lagerhuis

Belangrijke vraagstukken waren in de tweede helft van de 18e eeuw in Engeland aan de orde.

Allereerst wel de verhouding tot de Amerikaanse koloniën. Op overtuigende wijze en met grote deskundigheid heeft Burke telkenmale zijn mening hierover in het parlement tot uitdrukking gebracht. Hij week hierbij af van de door de meerderheid gehuldigde opvattingen. Met kracht kwam hij op voor het recht der Amerikanen, die hij zijn broeders noemde. Hij wilde hun dezelfde rechten toegekend zien als de Engelsen. Hun verlangen om de eenzijdig opgelegde belastingwetten in te trekken achtte hij gerechtvaardigd. Zijn raad om tot een rechtvaardige en vreedzame regeling te komen werd echter door de regering in de wind geslagen, met het gevolg dat het uiteindelijk kwam tot de Onafhankelijkheidsverklaring van 1776 met de daaraan verbonden gewelddadigheden. Toen was Engeland gedwongen om toch te capituleren voor de gerechtvaardigde verlangens der Amerikanen.

Een tweede vraagstuk, dat de gemoederen bezig hield, was de Engelse politiek ten aanzien van de Indische gebieden.

Ook hier waren ernstige misstanden aanwezig. De uitbreiding van de Engelse macht in Indië geschiedde niet op vlekkeloze wijze. Ongeoorloofde geweldplegingen en onderdrukking van de bevolking kwamen voor. Sommige Engelse ambtenaren wisten in luttele jaren tijds door afpersing en andere oneerlijke practijken enorme kapitalen te vergaren. Door de macht van het geld wisten zij na terugkeer in Engeland plaatsen in het Lagerhuis te verwerven en eenmaal deel uitmakende van dit Huis probeerden zij er zo veel mogelijk tegen te waken, dat de regering tegen deze misbruiken iets ondernam.

Het spreekt vanzelf, dat de eerlijke en oprechte Engelsen — en die waren er gelukkig in de koloniën ook — met afschuw voor deze practijken vervuld waren en niets nalieten om hieraan een einde te maken.

De rechtschapen Burke stond in deze strijd vooraan. Herhaaldelijk kwamen de Indische toestanden in het Lagerhuis ter

sprake. Eindelijk wisten Burke en zijn medestanders het zover te krijgen, dat de gouverneur-generaal Warren Hastings — een dapper, maar onmenselijk man — in staat van beschuldiging werd gesteld. In het jarendurende proces tegen Hastings heeft Burke met de inzet van zijn gehele persoonlijkheid een leidende rol gespeeld. Tot bittere teleurstelling van velen werd Hastings uiteindelijk toch door het Hogerhuis, dat in deze zaak moest oordelen, vrijgesproken.

Burke was een veelzijdig man. Ook op financieel-economisch gebied heeft hij zich bewogen. Van hem zijn de bekende 5 bezinnings- en hervormingsontwerpen afkomstig — ingediend in 1780 — met het oogmerk de Engelse staatsfinanciën op moderner leest te schoeien, waardoor grote bezuinigingen zouden worden verkregen. Successievelijk werden inderdaad ook enige verbeteringen, als door hem bedoeld, tot stand gebracht.

Zijn economische denkbeelden zijn geheel gebaseerd op het principe van de vrijheid en de vrijhandel. Merkwaardig is, dat hij tezamen met de later zo beroemd geworden Adam Smith — de grondlegger van de klassieke economie — naar de leerstoel in de logica aan de hogeschool te Glasgow heeft gesolliciteerd. Adam Smith werd echter benoemd. Tussen beide mannen heeft een vriendschappelijke omgang bestaan, waarbij Burke op duidelijke wijze de invloed van de economische denkbeelden van Adam Smith onderging.

Burke heeft zijn opvattingen omtrent de sociaal-economische vragen uiteengezet in zijn boek „Thoughts and details on scarcity" (Ideeën en bijzonderheden omtrent de schaarste). Hij blijkt zich hier in het voetspoor der klassieke economie te bewegen bij welk stelsel de staatsonthouding een belangrijk beginsel is. Deze leer is de onze niet. De ellendige maatschappelijke toestanden van de vorige eeuw waren er het gevolg van. Burke was hierin kind van zijn tijd.

Des te meer kunnen we het waarderen dat in ons land in de kringen van het Reveil en met name bij Groen het verzet tegen dit liberale stelsel aan de dag trad, alsmede het verlangen naar een organische opbouw van de maatschappij. Voor dit optornen tegen de tijdgeest kan men slechts bewondering koesteren.

Tegen de Revolutie

De primaire betekenis van Burke voor ons ligt in zijn houding tegenover de Franse Revolutie.

In het jaar 1790 verscheen zijn monumentale werk „Reflections on the revolution in France" (Opmerkingen over de revolutie in Frankrijk). Met grote zorg en verontwaardiging had Burke de gebeurtenissen tijdens en na de revolutie in Frankrijk gevolgd. Hij zag daarin een beginsel openbaar worden, dat voor het leven van staat en maatschappij als een dodelijk gevaar moest worden beschouwd.

In genoemd boekwerk geeft hij uitvoerig rekenschap van zijn opvattingen. Op scherpzinnige wijze toont hij aan dat de weg van de Franse Revolutie, door het loslaten van de Goddelijke normen en de continuïteit in de historie, tot chaos en tyrannie moet voeren.

Hij weerlegt de vergelijking met de Glorious Revolution, die in 1688 in Engeland had plaats gegrepen, welke vergelijkingen door de Engelse sympathisanten met de Franse Revolutie nog wel eens werd getroffen. Immers in 1688 ging het er juist om de bestaande staatsregeling te handhaven en de aloude rechten en vrijheden van het volk veilig te stellen. Niets daarvan echter bij de Franse Revolutie. Ook zij heeft misstan-

EDMUND BURKE

den opgeruimd en dat was ook nodig. Maar zij deed dat niet door het bestaande staatsleven te reformeren en de voze plekken te zuiveren. Hier had men te maken, zo zegt Burke, met „een geest wel berekend om staten te verwoesten, maar volkomen ongeschikt om hen te verbeteren.

Uiterst verrassend is het ook om in dit werk de profetie te zien omtrent de ontwikkeling dezer revolutionaire gedachten. Burke heeft hier zuiver gepeild en toonde daarmee zijn tijd ver vooruit te zijn. Het is mede door zijn geschriften, dat Groen oog kreeg voor wat een antirevolutionaire staatkunde vereiste.

Burke heeft het door zijn principiële houding niet gemakkelijk gekregen. Het kruis van de verguizing en eenzaamheid werd zijn deel.

Hij behoorde tot de partij der Whigs, tezamen met zijn boezemvriend Fox. Op dit punt openbaarde zich nu een tragisch en — door de diep-menselijke zijde ervan — aangrijpend conflict.

In een zitting van het Lagerhuis op 21 April 1791 geraakten Fox en Burke in een hevig conflict tijdens een debat waarbij de Franse Revolutie ter sprake kwam. De oude Burke hield een bewogen rede waarin hij de Franse staatsregeling scherp bestreed en het verderfelijke van de daaraan verbonden beginselen aantoonde.

Hij achtte het zijn plicht zeide hij, „om de vriend te verloochenen, die door de verpestende invloed van de Franse omwenteling vergiftigd was". Hierop barstte Fox in tranen uit. Het Lagerhuis was hiermede getuige van de aangrijpende breuk tussen deze gedurende twintig jaren trouwe bondgenoten.

Het grootse van de figuur van Burke was, dat hij voor zijn beginsel stond en liever al zijn vrienden en zijn achting in het land verloor, dan op dat punt te schipperen. Ook voor ons een lichtend voorbeeld!

Toen Burke op zijn sterfbed lag wenste Fox hem nog eenmaal te bezoeken. Burke wees dit echter af, hoeveel moeite hem dit ook kostte, teneinde de schijn te vermijden, dat hij op het laatste ogenblik nog tot andere beginselen zou zijn overgegaan.

Grootse en ook wel typisch Engelse stijl! Want na zijn overijden op 9 Juli 1797 werd juist door de edele Fox in 't parlement het voorstel gedaan hem van staatswege in de Westminster te doen bijzetten.

We moeten ons Burke niet voorstellen als een anti-revolutionair naar Nederlandse snit. Daarvoor zijn de verschillen op onderscheiden gebied te groot. Een biograaf van hem betitelt Burke als „de grondlegger van het (Eng.) conservatisme". Ook de liberalen beroepen zich op hem.

In zoverre hij echter de diepere drijfveren van de Franse Revolutie heeft onderkend en bestreden heeft hij een blijvende en waardevolle plaats verworven in de rij van hen, die voor een antirevolutionaire politiek het pleit voeren.

LITERATUUR

Behalve de in de vorenstaande tekst genoemde boekwerken kan men ter zake nog raadplegen:
„Edmund Burke" door Mr I. Capadose;
„Edmund Burke und sein politischen Arbeitsfeld" door Richmond Lennox;
„Edmund Burke" door Dr J. C. H. de Pater in A.R. Staatkunde van October 1926;
„Burke's A.R. Staatsidee en Staatspractijk" door Dr M. Kroeskamp in A.R. Staatkunde, 4e kwartaal 1938.

ONZE JAARLIJKSE OEFENING !

De Studieconferentie 1953

Proloog

Zeg, schrijf even een verhaaltje met je indrukken over deze conferentie.

Vrij simpel, zult u zeggen. Ja, als je 't van tevoren weet.....

Maar enfin de eerste indrukken op het kinderlijk gemoed werken nog lang na (Dat kan ik nog zeggen).

M'n opdrachtgever achtte mij blijkbaar niet tot veel goeds in staat, gezien z'n nadere toelichting: „een leuk verhaaltje, het degelijke werk levert een ander wel".

Vindt u nu mijn opdracht nog licht?

Historische feiten worden om mij te plagen in dit zelfde nummer gepubliceerd (en zij zullen uniek zijn), ernstige woorden als spontane uiting laten zich niet gemakkelijk herhalen.....

Maar wat let me „schertsend de waarheid te zeggen", gelijk Horatius.

En..... „kinderen (en.....) zeggen de waarheid!"

Welnu dan

Komend uit een groot dorp, maakte ik me te langen leste na een enerverende reis maar moeizaam los uit al het werelds gewriemel — het was 2 October zo tegen half twee — en sloeg een smalle weg in die uitliep op een vredig oord.

In het hart van dit oord, de eetzaal, was op het moment van mijn aankomst een ganse schare van uitgelezen A.R.J.O.S.-nobelen, die zich onledig hield met „soep met balletjes", enorme hoeveelheden pudding en wat dies meer zij. Maar dat niet alleen. Intussen werden ook nog visjes verschalkt, wanneer ik tenminste alles op een afstand goed heb verstaan. Drie steden zouden door list overmeesterd moeten worden, het leek me wel wat driest! (Het tafeldebat ging over de afvaardiging van de grote steden in het Hoofdbestuur, maar dat hebt u reeds aangevoeld). Eerlijkheidshalve moet ik er aan toe voegen, dat een steedse meneer een zeer lang betoog hield over deze materie, maar dat ik aan 't end nog niet wist of ik haring of kuit had.

Liefde en zang en wil geen dwang

Het is mij niet alleen tijdens de maaltijden, doch telkenmale opgevallen, dat sommige „sterke" en „zwakke" nobelen zo „samenrotten".

Het heeft me zeer gedaan, dat van de zijde van onze machtige tweede voorzitter (u kent hem allen) nog geen motie hieromtrent is ingediend. Of liggen hier de kansen niet zo gunstig en moeten we het in deze maar doen met de woorden van Beets „met begrijpen zal 't niet gaan, neemt het onbegrepen aan".

Wie hier binnentreedt....

Na de lange en grote reis was een zekere verfrissing toch wel gerechtvaardigd.

Op de drempel staande van waar een mens dit alles pleegt te doen, kon ik slechts stamelen „wie hier binnenkomt, laat alle hoop varen".

Maar ik en heel het vrouwelijk deel der conferentiegangsters met mij hebben zich gerealiseerd, dat het A.R.J.O.S.-Hoofdbestuur, al naar het beginsel vraagt, progressief of conservatief is. En het beginsel van de gepaste zuinigheid bracht ons nu de..... doos uit de oude doos! Alhoewel wij vinden, dat dit een zuinigheid is, die de wijsheid bedriegt, hebben wij er een getrouw gebruik van gemaakt en alle Arjos-lieden mogen weten, dat het Hoofdbestuur een zeer zuinig beleid voert, op straffe echter de gunst van ons, zwakke nobelen, te verspelen.

Het werd avond en nacht

Ja nacht, wij hebben er evenwel een dag van gemaakt!

Geen wonder ook: „men moet geen nar op eiers zetten".

En er waren vele narren onder ons. Zij kwamen met gezang en cimbelspel, in wonderlijke feestdos gestoken, door vele van de jongedochters nimmer aanschouwd, in het holst van de nacht de rust verstoren.

Welke indruk dit alles op mij maakte?

Ach, ik kan u alleen spreken vanuit de sfeer van het bed, twee hoog achter, in het fraaiste nachtverblijf, de veste „Jong voor Oud".

Na een urenlang aanhoudend en steeds dichter bijkomend onheilspellend gerommel, geschal van krijgsliederen, enz., kwam na enkele verkenningstochten, die de vijand niets opleverden, de grote aanval.

Intussen had „Jong voor Oud" krijgsraad gehouden.

Na ampele overweging werd besloten gebruik te maken van de aanvallende verdediging onder het motto „wie zachtmoedigheid betracht, overwint immer". Slechts één emmer water op de grote schare van zwaar bewapende jongelingen zou het worden.

De aanval kwam met als inzet „één of twee vrouwspersonen buit te maken, die in een grote teil moesten worden meegevoerd".

Alles verliep volgens plan, dat wil zeggen, het plan, uitgedacht door vrouwelijk vernuft.

Toen de aanvallers op het dichtst waren genaderd, werd de uitval gedaan en na een korte schermutseling stond hij daar: dit ons slachtoffer!

Het was wel een zeer krijgshaftig vertoon: een jongeling in pyama, met fraai bewerkt dessin, gevankelijk in onze keuken gevoerd en omgeven van een menigte kenau's (slechts zes in getal) met pikhaken in de vorm van stokken en zwabbers.

Dit ziende, blies de bende schielijk de aftocht. De teil zonder inhoud achterlatende.

Er was slechts één strop: wij herkenden onze aanvallers niet allen.

De volgende morgen bracht ook hier uitkomst. Wij wisten spoedig hoe laat het was, want we gingen maar af op de laatkomers.

Epiloog

Dit waren slechts enkele indrukken.

De tijd en ruimte ontbreekt om u nog meer te verhalen.

Ook dit jaar was er naast een ernstige bezinning, ruimschoots plaats voor jolijt.

Er gaat van de ARJOS-studieconferenties altijd een aparte bekoring uit.

Er heerst sfeer en er is een band met elkaar, die van jaar tot jaar meer voelbaar wordt. Daarom is het ook mogelijk zoveel pleizier met elkaar te hebben naast het werk, dat onze volle aandacht vraagt.

Maar 't is genoeg, ik schei der van: „'k voel een traan in mijn oog ontwellen als ik denke: 't is voorbij!",

Gelukkig: volgend jaar komt er weer een conferentie.

EEN UIT
„JONG VOOR OUD".

Begin November verschijnt:

Proces Verbaal Christelijk Sociale Conferentie 1952

INHOUD: Openingsrede; wijdingsdienst; 19 referaten; verslag vergaderingen, secties en plenaire zittingen, waarin uitvoerig zijn opgenomen de discussies en conclusies; lijst deelnemers, enz.

*

Een boekwerk van ruim 600 bladzijden, verlucht met enkele foto's, gedrukt op zwaar romanpapier en gebonden in heel linnen band met goudstempel.

Een standaardwerk van historische betekenis!

Verkrijgbaar tegen de voor een dergelijk omvangrijk en wetenschappelijk boekwerk uitzonderlijk lage prijs van

f 12.50

DRUKKERIJ LIBERTAS N.V., DRIFT 13, UTRECHT

VLASBEDRIJF WALCHEREN

DIRECTIE: **Tel. K 1180—2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180—8886**

MIDDELBURG

Aannemersbedrijf

* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen

GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS-TRANSPORT

DEN HAAG Tel. 115940 — HAARLEM Tel. 10441 — DELFT Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

VAN DER FLIER's
Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam

Haarlemmerdijk 138	**Tel. 45689**
Leidsekruisstraat 32	**Tel. 35380**
Haarlemmermeerstraat 55	**Tel. 82059**
Fred. Hendrikstraat 125	**Tel. 121207**

„PARLEY'S" **wol**
voor al Uw breiwerk
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

PONTIAC HORLOGES
SIEBEL
AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN HAAG
KALVERSTRAAT 123 — N. BINNENWEG 227 — LANGE POTEN 11

Brochures

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Giro 89673.

41.	Onder de Schijnwerper der historie, H. Algra	*f* 0.65
42.	De Tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
51.	Over de Drempel, H. Algra	„ 0.70
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelde Propaganda-folder Arjos	„ 0.25
54.	Christendom en Internat. Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.65
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.50
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht	„ 0.60
63.	De eerste vijf artikelen van het Beginselprogram	„ 0.50
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P. Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaarten per 100 stuks	„ 2.50
67.	Beginsel en Ideaal, Prof. Dr S. U. Zuidema	„ 0.50
68.	Bezitsvorming, Drs P. C. Hazenbosch	„ 0.50

Het meeste kerkelijk nieuws; uitgebreide interessante artikelen door meer dan veertig medewerkers; talrijke goed verzorgde illustraties; rubrieken voor Vrouwen en Meisjes en voor Zoon en Dochter; Feuilleton, Kerkgeschiedenis, Meditatie, Ziekentroost, Bijbelrooster voor elke dag.

Dit alles geeft

Centraal Weekblad

ten dienste van de „Gereformeerde Kerken in Nederland", iedere week voor slechts *f* 1,70 per kwartaal. Acht grote pagina's druk op gesatineerd papier, moderne en uitstekend verzorgde opmaak.

Opgave abonnementen en proefnummers:
Centraal Weekblad, Drift 13, Utrecht

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

A. VINGERLING EN ZN GOUDA

HOUT- EN HEIPALENHANDEL
ZAGERIJ EN SCHAVERIJ
J. DEN HAENSTRAAT 25 — TEL. K 1820 — 2182

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF
„NEDERLAND"
OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE
Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties
van elk vermogen

WASSERIJ *Jan Snel*

★

Nederhorst den Berg
TELEFOON K 2945-221

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT GEGARANDEERD

J. BALKENENDE - BIEZELINGE
Zaaigranen - Zaden en Peulvruchten
Tel. 209 (K 1102)

KOOG a/d ZAAN
TEL. 4947 (K. 2980)

M. van Noort
Alkmaar

Granen,
Veevoeders,
Pluimveevoeders
en
Kunstmesthandel

Telefoon K 2200—4204

GEURTS' Conservenfabriek C.V.
DODEWAARD
De fijnste fruitproducten uit de Betuwse boomgaarden
Vraagt Uw winkelier ons merk
JAMS - APPELMOES - VRUCHTEN OP SAP - ETC.

Gegarandeerd kwaliteit

LUBRO
Luxe Brood-, Beschuit-, Koek- en Banketbakkerijen
Hogenoord 1 - Utrecht
Telefoon 11851

Bereiding van:
Bedveren
Kapok
Vulvlokken
Watten
Snelvulling
Crin Végétal
Zeegras
enz.

H V K

N.V. Heerenveensche
Veeren- & Kapokfabrieken
A. BORKENT
Schans 43 - Heerenveen
Telefoon 0 5130 — 2741
(2 lijnen)

M. C. VAN STAAVEREN
Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN
Aalsmeer — Telefoon 715

N.V. GROFSMEDERIJ V/H
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES - TELEFOON K 1896—304

Drukkerij Libertas, Utrecht

9e JAARGANG No. 13 (Contactnummer 5). — 18 NOVEMBER 1953

Nederlandsche Gedachten

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

De Algemene Beschouwingen
Passief Perspectief
De Deputaten-Vergadering
De Partijconferentie
De Partij in actie
Buitenlands contact
De financiële noot in het algemeen Begrotingsdebat
Betere Partijorganisatie nodig
Het Kamerdebat
Ambon
Onze partijorganisatie

Op eigen wieken:
De Vaart der Arjos
Zuid-Holland in een notedop
Op de mat

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Voor de lezers van Nederlandsche Gedachten

HAAST U!

Nog slechts korte tijd ter kennismaking met het

SCHEEPJES-
Breiboek

TIJDELIJK

Vijf breiboeken

met tezamen 130 practische en modieuse modellen voor dames, heren, kinderen en kleuters (nrs. 13 tot en met 17) normale prijs f. 3.75, thans nog voor de

VERLAAGDE PRIJS ***f. 2.90***

Deze ideale gids naar beter en mooier breiwerk geeft volledig antwoord op alle brei-vragen:

Hoe kom ik aan een goed patroon?
Welke soort wol heb ik nodig?
Hoeveel wol moet ik kopen?
Hoe vind ik de juiste maat?
Hoeveel steken opzetten?
Hoe brei ik met méér kleuren?

U slaagt óók als U weinig brei-ervaring hebt!

Zendt onderstaande bon als brief (of opgeplakt op een briefkaart) aan de KONINKLIJKE SCHEEPJESWOL FABRIEKEN te Veenendaal.

Vandaag posten! Géén geld sturen! U betaalt pas ná ontvangst!

BON Zendt mij de 5 SCHEEPJES-Breiboeken nrs. 13 t.e.m. 17 voor de verlaagde prijs van f. 2.90 volgens Uw tijdelijke aanbieding in.....

Naam:.....

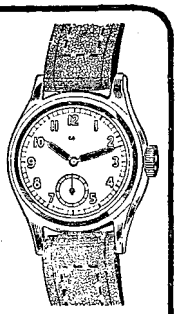
Straat:.....

Plaats:.....

Plak deze bon op een briefkaart of zendt deze in enveloppe aan Koninklijke Scheepjeswol Fabrieken, te Veenendaal.

GRATIS

LUXE HEREN- OF DAMESPORTEFEUILLE
bij aankoop van een genre
ROSKOPF-ANKERPOLSHORLOGE

met radium, sec. wijzer, onbreekb. glas, verchroomde kast en anti-magnetisch uurwerk **dat tegen een stootje kan!** Toezending onder rembours **direct van fabriek aan koper** tegen **tijdelijk verlaagde prijs**: voor heren f 17.95 of voor dames f 22.95 met *garantiebewijs* voor 1 jaar aan hen, die ons deze advertentie toezenden met inlevering van een defect horloge of oude wekker.

Wegens ons 17½-jarig bestaan ontvangt iedere koper **geheel gratis** een MODERNE PRACTISCHE HEREN- OF DAMESPORTEFEUILLE met aparte vakken voor bankbiljetten, rijbewijs, postzegels, enz.

Van dit nuttige geschenk zult U veel plezier beleven, want na een jaar haalt U deze sterke portefeuille nog als nieuw uit Uw binnenzak! HAAST U, slechts 250 stuk zijn er! **Tientallen dankbetuigingen ter inzage!**

Grand Comptoir Universel d' Horlogerie
HOMERUSLAAN 83 - POSTBUS 44 - UTRECHT

Zojuist verscheen de
6e opnieuw uitgebr. druk van

DE JEHOVA'S GETUIGEN

door **JOHANNES DE HEER**

Hun verderfelijke dwaalleer over de Bijbel en Christus, benevens hun leer over de zieledood, hun organisatie, literatuur, enz.

De gehele stof is verdeeld over 7 hoofdst. en geeft een duidelijk inzicht omtrent deze leer. In het laatste hoofdst. wordt getracht de groei dezer beweging en de ijver van haar aanhangers te verklaren. In een slotwoord volgt een ernstige waarschuwing.

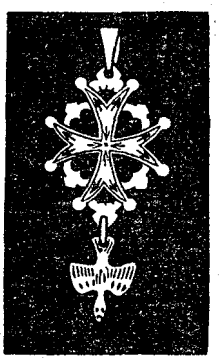
64 pags. — Prijs f 0,90

Franco toez. na ontv. v. h. bedrag per giro 28.38.88 of postwissel. — Gaarne vermelden: Adv. Ned. Ged.

Uitg. „HET ZOEKLICHT" — DRIEBERGEN

GEEFT ALS GESCHENK EEN

HUGENOTENKRUIS

van Stichting Steun Limburg
Vele modellen
Prijzen van f 1,— tot f 51,—
VRAAGT GRATIS FOLDER

Bij bestelling kan men bepalen dat 25% der opbrengst moet worden gereserveerd voor bepaald kerkelijk werk.

Bestellingen aan: **Adm. Stichting Steun Kerkewerk, Schoolstr. 5, Waubach-L. Giro 551876 Telefoon K 4443-520.**

INGWERSEN & Co.

EFFECTEN
Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen
en Lijfrenten

AMSTERDAM
KEIZERSGRACHT 382
Telefoon 32121
Speciale afdelingen voor
PROTESTANTS KERKELIJKE LENINGEN

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag, Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

9e Jrg. no. 13 (Co. 5)

18 November 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

De Algemene Beschouwingen

Dr J. SCHOUTEN

Op Dinsdag 20 October l.l. zijn in de Tweede Kamer de „algemene beraadslagingen" over de Rijksbegroting voor 1954 aangevangen. Ditmaal worden deze gehouden, zonder dat er een schriftelijke voorbereiding aan voorafging. Regel is, dat het mondelinge algemene debat over de Regeringspolitiek schriftelijk wordt voorbereid. Dat wil zeggen: in de vijf afdelingen van de Kamer – welker vergaderingen niet publiek zijn – wordt het Regeringsbeleid besproken, mede aan de hand van de inhoud van de „Troonrede" en van de „Millioenennota". Daarbij komen uit de aard van de zaak de bezwaren, welke men tegen, en de critiek, welke men op dit beleid heeft, alsmede de wensen, welke men te dien aanzien koestert, aan de orde, en vindt over dit alles een gedachtenwisseling plaats. De Commissie van Rapporteurs vat deze gedachtenwisseling samen in een „Voorlopig Verslag". Dit stuk wordt aan de Regering toegezonden, welke daarop antwoordt in de „Memorie van Antwoord". De Commissie van Rapporteurs gaat dan na, of het antwoord van de Regering, in verband met de inhoud van het „Voorlopig Verslag", nog aanvulling behoeft. Zo neen, dan brengt zij een „Eindverslag" uit, waarin wordt verklaard, dat zij de mondelinge behandeling voldoende voorbereid acht, en dus daartoe kan worden overgegaan. Zo ja, dan worden de punten, waaromtrent aanvulling noodzakelijk wordt geoordeeld, onder de aandacht van de Regering gebracht en wordt haar verzocht die aanvulling te willen geven. Is dit geschied, of kan worden aangenomen, dat dit tijdig zal geschieden, dan volgt het „Eindverslag" van de strekking als hiervoor aangegeven.

Deze keer werd van de regel afgeweken. Daarvoor waren goede redenen. Omtrent een aantal wetsontwerpen, welke betrekking hebben op de huurverhoging, op de in verband daarmede noodzakelijke belastingverlaging, en op verlichting van de belastingdruk ten behoeve der bevordering van de werkgelegenheid op lange termijn (de industrialisatie), moest spoedig een beslissing worden genomen, willen de daarin vervatte regelingen met ingang van 1 Januari a.s. in werking kunnen treden. Deze wetsontwerpen hielden en houden echter zulk een nauw verband met het algemene Regeringsbeleid, dat het niet mogelijk was die te behandelen zonder in uitvoerige beschouwingen te treden over de Regeringspolitiek in het algemeen. Schriftelijke voorbereiding van het algemene debat, welke enkele weken vordert, zou dus leiden tot een te late afdoening van de aangeduide wetsontwerpen, of tot het tweemaal treden in een gedachtenwisseling over de algemene Regeringspolitiek, n.l. eerst bij de behandeling van die wetsontwerpen en vervolgens nog eens na voltooiing van de schriftelijke voorbereiding. Het eerste moest worden voorkomen, en het laatste zou geen zin hebben. Daarom was het ditmaal nodig het algemene begrotingsdebat, zonder schriftelijke voorbereiding, en de algemene beraadslagingen over de onderhavige wetsontwerpen tegelijk te houden.

In de Kamer is er van enkele zijden (P.v.d.A. en V.V.D.) voor gepleit de afwijking van de regel tot regel te verheffen, en dus voortaan telkenjare de algemene beschouwingen over de Rijksbegroting te houden, zonder dat deze schriftelijk zijn voorbereid. De gedachtenwisseling tussen Regering en Kamer over het algemene Regeringsbeleid kan dan plaats hebben kort nadat de Koningin de Troon-

rede heeft uitgesproken en de begrotingsstukken bij de Kamer zijn ingekomen. De Volksvertegenwoordiging zal daardoor, zo is gezegd, op voor haar en voor de Regering minder tijdrovende wijze haar taak kunnen vervullen, en meer in het middelpunt van ons volksleven komen te staan. Het debat zal een frisser, levendiger en eventueel verrassender karakter gaan dragen. Het zal beter dan anders de belangstelling voor de publieke zaak kunnen wekken en versterken, omdat het dan wordt gehouden op een tijdstip, waarop ons volk nog grote aandacht heeft voor hetgeen in de Troonrede en in de Millioenennota is medegedeeld.

Ongetwijfeld bevat deze argumentatie iets aantrekkelijks, maar toch menen wij, dat het bepleite denkbeeld geen aanbeveling verdient. De schriftelijke voorbereiding van de mondelinge gedachtenwisseling over de algemene Regeringspolitiek heeft een belangrijke betekenis. Zij kan deze althans hebben. De Troonrede en de Millioenennota bevatten meestal veel, dat nadere toelichting behoeft, alvorens men zich daaromtrent een concreet oordeel kan vormen en zich daarover meer beslist kan uitlaten. Soms zwijgen die staatsstukken over een en ander, dat naar het aanvankelijk gevoelen vermelding had verdiend. In zulke gevallen zijn de redenen, welke tot dit zwijgen hebben geleid, niet bekend, en moet men zich zijn mening voorbehouden tot inlichtingen zijn verkregen. De Millioenennota geeft een groot aantal cijfers en feitelijke gegevens, welke lang niet altijd zonder nadere uiteenzettingen op hun juiste waarde kunnen worden getoetst. De schriftelijke voorbereiding van het mondelinge debat biedt aan de Kamer de gelegenheid de nodige en wenselijke in- en toelichtingen te vragen en aan de Regering deze te geven. Daardoor kan de mondelinge beraadslaging aan inhoud en betekenis winnen. Daardoor wordt ook dikwijls bereikt, dat punten, welke anders mondeling aan de orde zouden moeten worden gesteld, buiten beschouwing kunnen worden gelaten, omdat zij in de schriftelijke stukken voldoende zijn opgehelderd. Zonder schriftelijke voorbereiding zal het meermalen niet mogelijk zijn, dat de Regering aanstonds de gevraagde inlichtingen verschaft, omdat de tijd, welke ligt tussen het debat van de zijde der Kamer en haar antwoord, te kort is om de vereiste gegevens te verzamelen en de Kamer op verantwoorde wijze in te lichten.

Er is nog een, o.i. belangrijke, reden, welke ons de voorkeur doet geven aan een schriftelijke voorbereiding van de mondelinge algemene beschouwingen over de Rijksbegroting. Deze beschouwingen dragen niet uitsluitend het karakter van een gedachtenwisseling met de Regering. Zij dienen tevens voor de uitwisseling van gedachten over de verschillende richtingen en stromingen, welke in de Kamer zijn vertegenwoordigd. Ook daaromtrent is een schriftelijke voorbereiding op haar plaats, omdat zij in de gelegenheid stelt op de hoogte te komen van de algemene punten, welke van onderscheiden zijden op de voorgrond zullen worden gebracht in het mondelinge debat, en er toe bijdraagt, dat de vertogen, welke zullen worden gegeven, niet in menig opzicht langs elkander heengaan. Het moge „verrassend" zijn, als van een of andere zijde plotseling een punt, dat van groot belang wordt geacht, in het middelpunt van de mondelinge beraadslaging wordt geplaatst, beter schijnt het ons, dat men te dezer zake althans iets van elkander weet, alvorens de beraadslaging aanvangt. Dit is temeer het geval, omdat er elk jaar zeer vele betekenisvolle zaken aan de orde zijn, waardoor het in toenemende mate onmogelijk wordt op die alle enigszins behoorlijk in te gaan.

Bij handhaving van de schriftelijke voorbereiding is het zeer wel te doen aan de algemene beschouwingen een fris, levendig en belangstellingwekkend karakter te geven. De Kamer heeft dit, om het zo eens uit te drukken, in de hand, o.a. door de schriftelijke gedachtenwisseling beknopt en samenvattend te houden, en in het Voorlopig Verslag niet die uitvoerigheid te betrachten, welke de indruk wekt, dat men er behoefte aan heeft daarin aan een soort complete verhandelingen plaats te geven.

Passief perspectief

Op de Achttiende November,
Beste brave A.R.-vrouw,
Gaat het nu eens uitgerekend
Heel de lieve dag om jou!

„Tivoli" ligt aan de Kruisstraat
In het zo historisch Sticht,
Waar op je passieve kiesrecht
Straks een kruisvuur wordt gericht.

Vele dunbehaarde hersens
Wijden zich aan jouw probleem;
Hechten ze daar nieuwe parels
Aan je mooie diadeem?

Popelende mannenbroeders
Produceren ongestoord
En verstandig (dat is voorschrift)
Op het podium hun woord.

Ja, wellicht zijn heel wat mannen,
Zo al niet geïnstrueerd,
Voor hun speechje door de ega's
Dan toch wel geadviseerd ....

Uitgezonderd dan de praeses:
Het is voor u allen fijn
Dat hij nopens die materie
Zo oprecht neutraal kan zijn.

Als dat kiesrecht u verleend wordt,
Deputaten gaan content,
Dan staan de A.R.-gezinnen
Voor een nieuw experiment.

Dan is pa met moeders schort voor
's Avonds bezig aan de vaat
En rept moe zich op zijn bromfiets
Gauw naar de gemeenteraad.

Dan komt er weer een brochure
Die een nieuw terrein ontsluit:
„Onze vróuwen in de Kamer",
Doctor Veerman kan vooruit.

Op de Achttiende November,
Beste brave A.R.-vrouw,
Zal het mannendom actief zijn
Om 't pàssieve recht van jou!

JAAP MIJDERWIJK.

DE DEPUTATEN VERGADERING

R. GOSKER

Voor de zesde maal na de bevrijding van ons land komt de Deputatenvergadering bijeen. Het is voor de derde maal dat het een Buitengewone Deputatenvergadering is. De eerste werd gehouden in Januari 1946 teneinde de reconstructie van de partij-organisatie te bewerkstelligen. De tweede kwam tot stand aan het einde van 1950 om een interne reorganisatie door te voeren. Thans wordt ze voor de derde maal bijeengeroepen om de zaak van het Passieve Vrouwenkiesrecht te behandelen.

Men heeft wel eens gezegd dat de geschiedenis van de Anti-revolutionaire Partij kan worden geschreven aan de hand van de Deputaten-vergaderingen. Dit is wel niet helemaal waar. En daarom kan tegen deze boude bewering wel een en ander worden ingebracht. Maar toch, een Deputatenvergadering is een hoogtepunt in het leven van de Partij. En wel voornamelijk omdat — de Statuten verklaren dat immers nadrukkelijk — de partij alleen in haar Deputatenvergadering met beslissend gezag optreedt. Belangrijke besluiten kunnen alleen door haar worden genomen. Wanneer er dus een Deputatenvergadering bijeen geroepen wordt is er in ieder geval iets bijzonders aan de hand.

Dit is ook ditmaal het geval!

De zaak van het passieve Vrouwenkiesrecht moet worden afgedaan. Het Centraal Comité heeft het voorstel gedaan om het besluit van 1921 in te trekken. Het besluit van 1921 luidde: **Dat bij verkiezingen voor Staten en Raden door de bij het Centraal Comité aangesloten Kiesverenigingen geen vrouwen candidaat behoren te worden gesteld, zolang de Anti-revolutionaire Partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijk geeft.**

Het is niet ondienstig er de aandacht op te vestigen, dat het besluit van 1921 geen principieel karakter draagt. De commissie Idenburg had immers een rapport uitgebracht, dat wel dezelfde strekking had. Maar de conclusies in dit rapport zijn door de Anti-revolutionaire Partij niet aanvaard. Op de bewuste Deputatenvergadering kon men het daarover immers niet eens worden. De meningen stonden vrij scherp tegenover elkaar. Tenslotte heeft men elkaar gevonden in, wat ik zou willen noemen „een voorstel van orde". Zonder nadere principiële fundering heeft de Deputatenvergadering van 1921 er in bewilligd, dat voor Staten en Raden geen vrouwen worden gecandideerd. Trouwens de laat-

Op de partijconferentie wordt aandachtig geluisterd.

ste zinsnede van het besluit laat geen twijfel over. Op de Deputatenvergadering van 1921 heeft men begrepen dat de zaak daarmee niet was afgedaan. Zij heeft de mogelijkheid opengelaten dat een latere Deputatenvergadering een tegenovergesteld gevoelen zou kunnen zijn toegedaan. Zij besloot tot de volstrekte afwijzing van vrouwelijke candidaten maar zij legde tevens dynamiet onder deze stellige uitspraak door de mogelijkheid te opperen, dat men daar later anders over zou kunnen denken. Het was dus een besluit van orde dienende om, op dat moment — toen men het over de principiële kant van de zaak niet eens kon worden — de discussies te beëindigen. Door dit besluit van orde werd — om het zo eens uit te drukken — een wapenstilstand gesloten tussen de voor- en tegenstanders — waarbij de voorstanders er in hebben berust, dat vooralsnog geen vrouwen zouden worden gecandideerd, maar waarbij zij tevens hebben bedongen, dat in een later stadium op deze zaak zou kunnen worden teruggekomen.

Het is goed de dingen scherp te onderscheiden. Maar al te vaak en niet altijd ter zake dienende, wordt aan onze partij verweten dat zij bepaalde kwesties tot een principe heeft verheven, om later te verkondigen dat zij zich daarin heeft vergist. De tegenstander maakt zich daarover wel eens vrolijk. Op zichzelf is dat niet zo erg. Erger is dat wij ons dat te veel aantrekken. Er is natuurlijk sprake van ontwikkeling, ook in het denken over bepaalde vraagstukken. En vooral bij het formuleren van principiële uitspraken moet grote voorzichtigheid worden betracht. Wellicht is de Anti-revolutionaire Partij in een enkel opzicht wel eens iets te radicaal geweest. Maar over het algemeen mag worden geconcludeerd dat zij die vereiste voorzichtigheid toch wel in acht genomen heeft. Die vereiste voorzichtigheid is dan ook wel nodig — alleen reeds — omdat de eerbied voor Gods Woord dit vordert.

Daar komt trouwens nog iets bij!

De Anti-revolutionaire Partij heeft van meet af het actieve vrouwenkiesrecht gewraakt. Pas in 1934 is de betreffende zinsnede uit het beginselprogram verdwenen. In de toelichting op deze wijziging vindt men nog de opmerking, dat onze partij geen enthousiaste voorstandster van het actieve vrouwenkiesrecht geworden is. Maar wanneer men hierop een beroep wil doen moet men de zaak niet losmaken van het „gezinshoofdskiesrecht" dat vroeger door ons werd voorgestaan en dat nog steeds in ons beginselprogram een plaats heeft. Men kan niet eenvoudig stellen dat wij tegen het actieve vrouwenkiesrecht waren. Wij waren ergens tegen. Maar wij waren ook ergens voor! En het gezinshoofdenkiesrecht liet de mogelijkheid open dat ook vrouwen konkonden kiezen n.l. weduwen. Anderzijds verdedigdt Dr Kuyper zeer sterk een maatschappelijke vertegenwoordiging — met name voor de samenstelling van de Eerste Kamer. En van die maatschappelijke vertegenwoordiging zouden vrouwen niet zijn uitgesloten. Het was van veel meer betekenis dat onze partij zich steeds heeft gekeerd tegen het algemeen kiesrecht, omdat dit een individualistisch karakter droeg en niet was afgestemd op de rijke variaties in het volksleven zelf.

Het algemeen kiesrecht en de evenredige vertegenwoordiging zijn er eenmaal. Wij moeten dat nuchter aanvaarden en dat doen wij ook. Daarom gaan onze vrouwen ook ter stembus en zij doen dat met grote trouw. Wanneer de Tweede Kamer er ooit in zou bewilligen dat het stembiljet van de vrouwen een andere kleur kreeg dan het stembiljet van de mannen — dan zou wel eens kunnen blijken, dat de Anti-revolutionaire Partij vergelijkenderwijs meer stemmen van vrouwen kreeg dan de andere partijen. Dit resultaat zou mij althans niet verbazen.

Het actieve kiesrecht hebben wij aanvaard, zoals ook de Staatkundig Gereformeerde Partij dit aanvaard heeft. Dit wast al het water van de zee niet af. En wanneer men de zaak van het vrouwenkiesrecht princpieel wil stellen dan moet daaraan ook aandacht worden gegeven. En dit nog afgezien van het feit, dat het actieve kiesrecht betrekking heeft op alle vrouwen van 23 jaar en ouder. Daarom zijn er onder ons wel, die, als het er op aankomt, meer bezwaar hebben tegen het actieve kiesrecht van de vrouw dan tegen het passieve kiesrecht.

Al deze zaken — en nog veel meer — zullen op de komende Deputatenvergadering aan de orde komen, want met het bovenstaande werd niet alles gezegd. Slechts enkele opmerkingen werden gemaakt die het licht deden vallen op bepaalde zijden van dit vraagstuk en waarmede werd beoogd nog voor de aanvang der discussies er voor te waarschuwen dat deze kwestie niet in een „zwart-wit schema" wordt geplaatst. Men moet de dingen niet nodeloos ingewikkelder maken dan zij zijn. Maar evenmin is het geoorloofd ze te vereenvoudigen tot een „pro-contra" stelling.

De Anti-revolutionaire Partij blijve zichzelf gelijk. Met bedachtzaamheid — die aan de voortvarendheid niet te kort doe — ga zij haar weg. De komende Deputatenvergadering moge een beslissing nemen, die principieel verantwoord is.

De Deputaten Vergadering

De Deputatenvergadering komt op Woensdag 18 November te Utrecht in het gebouw Tivoli bijeen. Het is ditmaal een „Buitengewone Deputatenvergadering". Niet omdat er zulk een buitengewoon onderwerp aan de orde is, maar omdat de statuten nu eenmaal hebben bepaald, dat iedere Deputatenvergadering, die niet in verband staat met de Kamerverkiezingen, buitengewoon is.

Als enig agendapunt wordt de zaak van het Passieve Vrouwenkiesrecht behandeld. Het ligt niet in de bedoeling dat een „Deputatenrede" wordt uitgesproken. De voorzitter zal met een kort woord van welkom volstaan en de discussie inleiden.

Het ligt dus in de bedoeling, dat de kwestie, waar het over gaat, vrij uit zal worden besproken en dat ieder die meent een verstandig woord te kunnen en te moeten zeggen, daartoe de gelegenheid ontvangt.

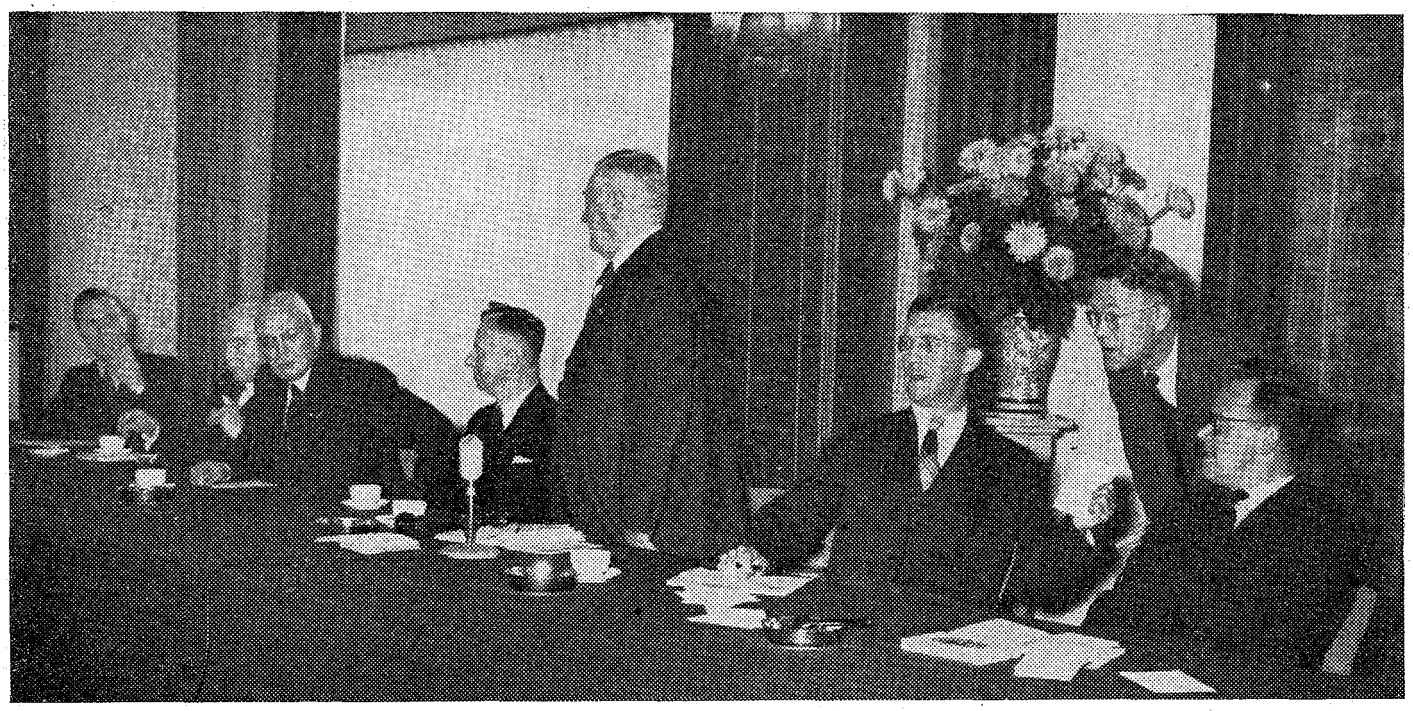
De vergadering begint klokslag elf uur. Laat een ieder dan aanwezig zijn. De deuren gaan om 10 uur open.

Toegang hebben alleen zij, die een toegangsbewijs hebben. De toegangsbewijzen zijn dezer dagen aan de kiesverenigingen toegezonden. Verder zijn er een aantal toegangsbewijzen verkrijgbaar voor belangstellenden bij het bureau van het Centraal-Comité.

Tijdens de pauze — vermoedelijk van één tot twee uur — is er in het gebouw Tivoli, in de foyer, gelegenheid koffie te drinken, terwijl dan ook broodjes verkrijgbaar zijn tegen normale prijs.

In de zaal mag niet worden gerookt.

En laten wij nu hopen dat de discussies ter Deputatenvergadering een even hoogstaand karakter hebben als de discussies op het Centralen Convent. De zaak is niet onbelangrijk, al zullen sommigen van oordeel zijn, dat andere kwesties en problemen veel meer betekenis hebben en dat aan deze zaak veel te veel waarde wordt gehecht. Een beslissing moet worden genomen. Moge het ook ditmaal een principieel verantwoorde beslissing zijn. Indien de tijd het toelaat zal de voorzitter nog enkele politieke beschouwingen houden.

De Partijconferentie

Op de Partijconferentie, die op Woensdag 28 October j.l., te Den Haag werd gehouden is het vraagstuk van de bezitsvorming aan de orde gekomen. Het was niet mogelijk alle gegadigden uit te nodigen. Het was niet een kaderconferentie, zoals bij tijd en wijle ook wel wordt georganiseerd. Het was een conferentie, waarin een actueel probleem werd behandeld en die diende om te bepalen welk standpunt door de partij ten aanzien daarvan dient te worden ingenomen. Een nieuw vraagstuk dient zich aan. Daarover heeft de conferentie zich beraden. En wanneer voor de volgende kamerverkiezingen het program van actie wordt vastgesteld zal met dit beraad moeten worden rekening gehouden.

Inleider was Drs C. P. Hazenbosch. Deze is nog niet zo lang lid van de Tweede Kamer der Statengeneraal.

Op tal van Kiesverenigingen heeft hij reeds het woord gevoerd. Thans heeft hij als het ware zijn visitekaartje gepresenteerd. Welnu — de kennismaking is in goede aarde gevallen.

Drs Hazenbosch zal zijn weg wel vinden in de Antirevolutionaire Partij. Zijn betoog was helder — rustig en bedachtzaam. Van zijn verweer tegen de vele opponenten kan hetzelfde worden gezegd.

De doctorandus moet wel zo ongeveer het gevoel hebben gehad dat hij opnieuw zijn doctoraal deed. Niet minder dan zeven professoren kwamen in debat. Het troostte hem dat zij niet allen aan dezelfde faculteit doceren. Onder hen was een ethicus, een theoloog, een econoom, een jurist, een ingenieur uit Delft, een man van de Landbouw-Hogeschool uit Wageningen. Neen, het is tegenwoordig niet alles om op zo'n conferentie het woord te voeren.

Maar anderzijds — ook een werkgever sprak — een hoofdambtenaar — een eenvoudige landarbeider en zo kunt U door gaan. En dat is ook het mooie van een partijconferentie. Het professorale element mocht wat sterk zijn — en daar zijn wij dankbaar voor — het andere element ontbrak niet — en daar zijn wij nog dankbaarder voor. En zo moge het blijven.

Het debat was levendig. Critiek bleef de inleider niet bespaard, dat zou trouwens ook niet goed zijn. Waardering werd hem evenmin onthouden. Want hij pleitte ervoor — dat wij zouden trachten de zaak van bezitsvorming voor de arbeiders ernstig te nemen, hoe groot de moeilijkheden ook zijn die daarvoor moeten worden overwonnen. Het merkwaardige van dit debat was overigens dat het zich wel zeer in het bijzonder concentreerde op de kwestie van de winstdeling, hoewel het daaraan zeer zeker niet kan worden opgehangen. De referent was — als we ons zo mogen uitdrukken een gematigd voorstander daarvan, al zag hij in de practijk in dit opzicht niet bar veel mogelijkheden. Veel meer richtte hij zijn aandacht op het bevorderen van het sparen.

Dr Schouten dankt Mr A. B. Roosjen op de partijconferentie voor zijn speech. V l n r : Dr C. P. Hazenbosch, L. F. Duymaer van Twist, Mr A. B. Roosjen, Min. Mr J. Algera, Dr J. Schouten, R. Gosker, Drs A. H. R. Bouma en Prof. Dr Ir H. van Riessen.

Het is niet doenlijk in dit nummer een uitvoerig verslag te geven van de discussie. De belangstellende lezer moeten wij verwijzen naar het volgende kadernummer, waarin een uitgebreid verslag zal worden opgenomen.

Wel moeten nog enige andere dingen worden gememoreerd. Op deze Partijconferentie is het heengaan van Prof. Mr P. A. Diepenhorst herdacht. Dr J. Schouten heeft aan Prof. Diepenhorst enkele woorden van warme en dankbare waardering gewijd en de conferentie heeft dit staande aangehoord. Dr Schouten heeft er daarbij vooral op aangedrongen, dat de werken van Prof. Diepenhorst niet ongelezen zouden blijven.

Anderzijds heeft Mr A. B. Roosjen de gelegenheid aangegrepen om Dr Schouten te huldigen in verband met het feit, dat deze was benoemd tot „Groot-Officier in de orde van Oranje-Nassau". Dit is wel een zeer hoge onderscheiding, die aan de voorzitter van het Centraal-Comité is toegekend. Dat de Partij-conferentie aan Dr Schouten een hartelijke ovatie bracht spreekt vanzelf.

DE PARTIJ IN ACTIE

1. Kamercentrale Utrecht

De Kamercentrale Utrecht heeft op Zaterdag 31 October vergaderd te Utrecht. Wij volstaan met deze aankondiging. Op deze vergadering werd n.l. het woord gevoerd door Prof. Dr J. J. de Jong. Een meer uitvoerig verslag is elders in dit blad opgenomen.

Prof. Dr J. J. de Jong is onlangs Professor geworden aan de Vrije Universiteit en wel in „de Wetenschap der politiek". Dat is de zevende faculteit. Wanneer een zo deskundig man spreekt over de organisatie van de partij, dan moet hij wel iets zeggen dat belangrijk is en waarnaar het de moeite waard is om te luisteren. Vandaar het verslag op pag. 317.

2. Kamercentrale Dordrecht

Eveneens op Zaterdag 31 October kwam de Kamercentrale Dordrecht te Rotterdam in vergadering bijeen. Ook op deze vergadering kwam de geschiedenis van de Anti-revolutionaire Partij aan de orde. Het was Prof. Dr L. W. G. Scholten die over dit onderwerp refereerde.

Ook op deze vergadering werd derhalve het komende jubileum centraal gesteld en dit kan niet anders dan de jubileum-actie bevorderen.

En dat moet ook.

3. Provinciaal Comité Gelderland

Het Provinciaal Comité van Gelderland kwam op de Hervormingsdag eveneens bijeen. Een nogal volle agenda moest worden afgewerkt.

De Statenverkiezingen vroegen de aandacht.

Een jubileum-commissie werd benoemd.

En voorts — natuurlijk het amendement dat werd ingediend op het voorstel van het Centraal-Comité inzake het passieve Vrouwenkiesrecht.

4. Kamerkieskring Zwolle

De kiesvereniging van de provincie Overijssel hebben — al weer op 31 October — vergaderd te Zwolle. Op deze provinciale bijeenkomst is het woord gevoerd door Prof. Dr Ir H. v. Riessen over het onderwerp „De ontwikkeling der maatschappij en de Anti-revolutionaire beginselen".

5. Jubileum actie

Het blijft nog al stil op dit front. Maar wij rekenen er op dat alle Kameren Statencentrales er reeds toe zijn overgegaan een kleine commissie te benoemen die zich meer speciaal met deze actie belasten zal. En wij hopen dat de leden der partij zich straks niet onbetuigd zullen laten.

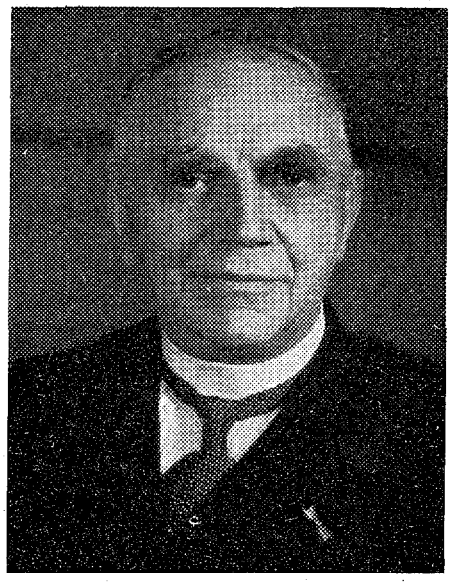
Een bijdrage van *f* 100.000.- bedraagt per lid *f* 1.- en dat is in deze tijd niet te veel gevraagd. Maar vooral is het van betekenis dat straks een aantal mensen bereid wordt gevonden om jaarlijks een bedrag te schenken aan het Centraal-Comité om de uitbouw van het partijapparaat mogelijk te maken. Daarover zullen in het volgende nummer meer mededelingen worden gedaan. Laten de leden der Staten-centrales nu reeds plannen maken om in de maand Januari een vergadering te organiseren in Uw district met alle medewerkers aan de actie en verder zoveel mogelijk belangstellenden. Enkele sprekers op dit gebied zijn reeds bekend. Laat men trachten tijdig voor die vergadering op een spreker beslag te leggen.

6. Het Centraal Comité

Het Centraal Comité komt aan de vooravond van de Deputatenvergadering op Dinsdag 17 November a.s. in vergadering bijeen teneinde de amendementen te bespreken die op zijn voorstel zijn ingediend. Op het moment dat wij dit schrijven zijn amendementen ontvangen van Haarlem, Prov. Comité Gelderland, Moercapelle, Kockengen, Hoogeveen en Apeldoorn-Noord. Het Provinciaal Comité van Zeeland heeft verklaard zich te plaatsen achter de amendementen van Gelderland en Haarlem, de Kiesverenigingen van Voorburg en Vlaardingen deden hetzelfde.

7. Adresveranderingen

Ook de lezers van ons blad kunnen er aan medewerken dat zij hun adresverandering doorgeven aan het bureau van het Centraal-Comité. Maar laten zij het dan nauwkeurig doen. Te dikwijls ontvangen wij adreswijzigingen — waarop wel de namen der straten zijn vermeld, maar niet de namen der plaatsen. Dat worden dan voor de administratie van die onoplosbare puzzles. Later klaagt men dan — want men heeft ons de adreswijziging doorgegeven. Maar ja — zulke kaartjes kunnen niet worden behandeld.

Ds H. A. de Geus

In de loop van deze zomer is de onder ons zo bekende Ds H. A. de Geus overleden.

Ons blad heeft nu eenmaal het bezwaar dat het nooit actueel kan zijn, althans in die zin, dat het de loop der gebeurtenissen op de voet kan volgen. Maar daarom is er ook alleszins aanleiding om ook nu nog aandacht te vragen voor de zo trouw en hartelijk meelevende anti-revolutionair, die Ds H. A. de Geus is geweest.

Het was een man uit een stuk. Evenals Groen van Prinsterer durfde Ds de Geus er voor uit komen, dat hij was een partijman. De dikke boom in de tuin van zijn pastorie, waaraan zovele verkiezingsbiljetten werden bevestigd, kan getuigen, dat zijn bewoner zich nooit voor zijn politieke overtuiging heeft geschaamd.

Als Hervormd predikant de Gereformeerde belijdenis van harte toegedaan, koos hij zonder aarzelen de anti-revolutionaire gelederen. Talloze spreekbeurten werden door hem ook in de kiesverenigingen vervuld. Jarenlang was hij raadsman van de A.R.J.A. — juist omdat hij de politieke scholing met name van de Hervormd-Gereformeerde jongeren, van zo grote betekenis achtte. Bij de Provinciale actie van Utrecht was hij zeer nauw betrokken. Op het Centralen Convent en de Deputatenvergadering ontbrak hij nooit. En ook bij het klimmen der jaren bleef hij van zijn grote belangstelling steeds blijk geven. Ds G. Lans heeft eens van hem getuigd: En hij was zulk een beslist aanhanger van de Anti-revolutionaire beginselen, dat men geneigd zou zijn te vragen, of hij het dulden kon

dat er rood bloed door zijn lichaam stroomde".

Hij was als een Nathanaël onder de broederen. Hij had van jongsaf gekozen voor de Anti-revolutionaire beginselen. Trouw en vroom heeft hij deze beginselen bepleit.

Ds H. A. de Geus heeft niet opgehouden in al zijn artikelen en speeches op te wekken tot terugkeer tot het Gebod Gods. Ook voor hem was de enige grondslag van de Christelijke Politiek „de vreze des Heren". Want alleen langs deze weg is er een nieuwe dageraad voor land en volk. Hij zag de partij als een geestelijk krachtcentrum van waaruit wij ons tot het gehele volk moeten en mogen wenden opdat het weer gehoorzaam zich buige voor God de Heere.

Ook Ds H. A. de Geus was een politieke dominé. Maar dan een die wij node missen, en die wij moeilijk konden afstaan. God heeft hem tot Zich geroepen. Opnieuw is een van de oude garde van ons heengegaan.

Een van de oude garde, die vele jaren lang, met de gaven, die God hem gegeven had, heeft gestaan in de hitte van de strijd en voor aan het front. Door zijn voorbeeld, door zijn aanmoedigend en bezielend woord gaf hij leiding. Velen, minder overtuigd dan hij, heeft hij in de goede zin beïnvloed. Zijn heengaan is daarom voor ons een verlies.

Buitenlands contact

Met name aan de Vrije Universiteit maar niet alleen daar, studeren ook Amerikanen, Zuid-Afrikanen en anderen. Gedurende de laatste jaren is het nu een gewoonte geworden dat enkele malen per jaar in de Doctor Abraham Kuyperstichting een conferentie wordt belegd met belangstellende studenten uit het buitenland. Voor deze conferenties bestaat steeds belangstelling. Zij hebben vooral de bedoeling aan de buitenlandse studenten duidelijk te maken hoe de politieke verhoudingen in ons land zijn en wat met name de Christelijke partijen beogen en nastreven.

Daarbij moet niet worden vergeten dat Nederland wat de partijvorming aangaat een uitzondering vormt. In de andere landen kent men de figuur van de Protestants-Christelijke partij nauwelijks. In Duitsland werken veel Protestants-Christelijke mensen met de Roomsen samen in de Christelijk-democratische Unie. In Zwitserland is een zeer kleine Prot.-Chr. Partij evenals in Noorwegen. Maar in Engeland, Frankrijk en in de Ver. Staten is zij eenvoudig onbekend. Daarom is het goed dat dit soort conferenties wordt gehouden.

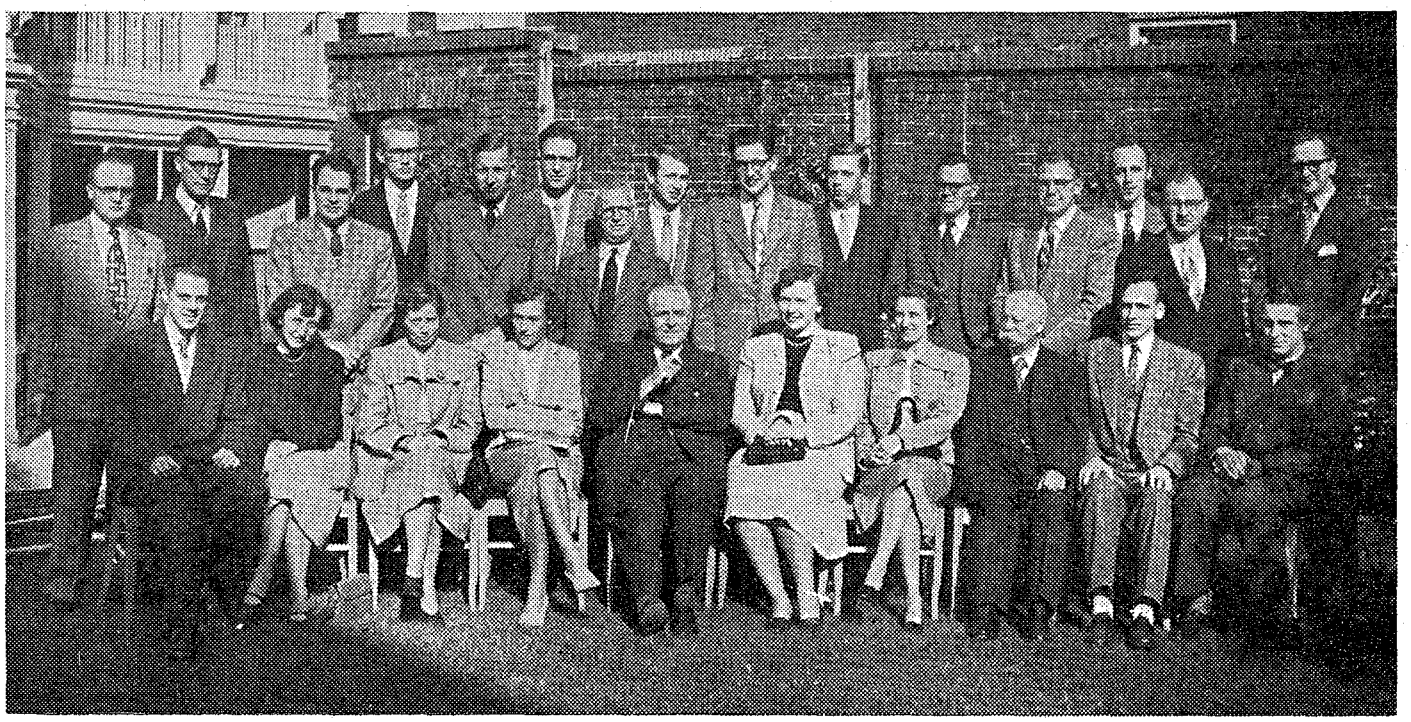
Wij maken daar geen ophef van. Dit is ook niet nodig. Wereldschokkende gevolgen zullen zij wel niet hebben. Maar het is voorlichting aan buitenlanders die toch ook niet zonder betekenis is.

Voor ditmaal waren als referenten uitgenodigd de heren Prof. J. P. A. Mekkes en Prof. Dr Ir H. van Riessen. De eerste spreker sprak over de beginselen der Christelijke politiek — de laatste hield een causerie over „het verval der verantwoordelijkheid". De conferentie stond onder leiding van Dr J. Schouten. Voorts nemen aan deze conferentie steeds een aantal Nederlanders deel, omdat het er niet om gaat enkele referaten ten beste te geven maar omdat het van veel meer betekenis is dat in de onderlinge gesprekken over de onderwerpen wordt doorgepraat. Die onderlinge discussies zijn uiteraard dikwijls zeer interessant.

Wij hopen dat op deze wijze een goed werk wordt verricht. Het internationale contact wordt er door bevorderd. Uitwisseling van gedachten en ideeën vindt plaats en dat daarbij de politieke vraagstukken worden betrokken verdient aanbeveling.

In dit nummer vindt U een groepsfoto van de deelnemers der laatste conferentie alsmede enkele close-ups.

Groepsfoto van de deelnemers aan de conferentie met buitenlandse gasten.

De financiële noot in het Algemeen Begrotingsdebat

C. VAN DEN HEUVEL

Dagen lang heeft de Tweede Kamer zich bezig gehouden met wat men noemt de Algemene Beschouwingen. Een overwegend deel van dit debat ging over de financiën. Niet alleen de leden der Kamer, welke zich gewoonlijk met de financiën bezig houden, maar bovendien vrijwel alle fractieleiders hielden zich met dit onderwerp bezig.

Het is niet onze bedoeling ook maar een schijn van een overzicht te geven over dit debat.

Slechts een paar van de hoofdzaken vermelden we.

Een zeer ruime plaats nam in het debat in het zeer **hoge niveau der Staatsuitgaven.**

Beide sprekers die namens de A.R. fractie hierover het woord voerden, stelden dit met nadruk in het licht. Indien men al een ogenblik zou willen aannemen, dat voor het moment deze uitgaven nog wel te dragen zijn, is het verontrustende dat bij een omslag der conjunctuur hier de allergrootste moeilijkheden en gevaren rijzen.

Immers dan dalen de belastingopbrengsten. De overgrote meerderheid van de Rijksmiddelen komt uit conjunctuur zeer gevoelige belastingen en heffingen, n.l. de loon- en inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting, de invoerrechten, de accijnzen en de omzetbelasting. Deze brengen ongeveer 4000 millioen gulden op. Bij prijsdaling en verminderde welvaart dalen deze opbrengsten zo maar met 15 à 20 procent. Voor financiering van de huidige uitgaven zijn dan zeer verhoogde tarieven nodig, die op haar beurt dan weer zwaardere aanslagen op de welvaart betekenen.

De Regering geeft dat eigenlijk toe, maar verklaart dat er niets aan te doen is.

Het is vooral deze berusting, dat defaitisme, dit fatalisme, dat door tal van Kamerleden en het krachtigst door Dr Schouten is afgekeurd. Met nadruk heeft hij betoogd, dat het noodzakelijk is om nu het nog niet zo nijpt de maatregelen te nemen om een catastrofe te voorkomen.

Geen verruiming van overschrijfmogelijkheden

Een ander punt dat door Dr Schouten met kracht is bestreden was het in de begrotingen tot uitdrukking komende streven der Regering om gemakkelijker te maken het overschrijven van gelden toegestaan voor een post op een ander artikel.

Het is duidelijk dat de toch reeds moeilijke controle van de Staten-Generaal op het financiëel beleid hier nog veel moeilijker door zou worden.

Dr Schouten noemde het niet weersproken voorbeeld dat gelden aangevraagd zouden worden voor hoogleraarsalarissen, welke aangewend konden worden b.v. voor vorming buiten schoolverband.

Dit voornemen gaat voorlopig op stal, als gevolg van de van vele zijden geleverde bestrijding.

Ondanks tekort toch belastingverlaging

De antirevolutionaire fractie stond bij de voorstellen tot belastingverlaging (over welke voorstellen we nog een afzonderlijk artikel hopen te schrijven) voor een ietwat moeilijke vraag.

De situatie was namelijk, dat er ontdaan van de Buitengewone Dienst II toch nog een begrotingstekort was van ruim 400 millioen gulden. Dit moet dan nog vermeerderd worden met 250 millioen gulden voor allerlei uitgaven in 1954 welke niet in de begroting zijn opgenomen.

Ook de salarisverhoging, welke er als gevolg van de vijf procent loonsverhoging zal komen, is buiten beschouwing gelaten. Hier staat echter tegenover, dat buiten de raming bleef de belastingopbrengst als gevolg van de loonsverhoging. Deze bedragen zullen wel niet precies gelijk zijn, maar toch voor een groot deel.

Is het, zo heeft de antirevolutionaire Tweede Kamerfractie zich afgevraagd, geoorloofd om bij een zo groot tekort op de Gewone Dienst mede te gaan met een complete belastingverlaging van ruim 500 millioen gulden?

Bedoelde fractie heeft na ernstige overweging gemeend dit toch te mogen doen.

Zij deed dit op de volgende gronden:

1e. is er de laatste jaren in belangrijke mate meer belasting opgebracht dan volgens de ramingen werd verwacht;

2e. zijn de uitgaven voor de watersnood, indien de kosten niet hoger zijn dan geraamd is, in 1953 en 1954 geheel betaald. Wanneer we voor nieuwe rampen bewaard mogen blijven is dit belangrijke bedrag een uitgave voor één keer;

3e. zit in de begroting nog altijd de eveneens aflopende schaderegeling voor de materiële oorlogsschade;

4e. zit er in de verlaagde belastingen een belangrijk stuk wat in wezen geen belastingverlaging is, maar uitstel van betaling. (De vervroegde afschrijvingen);

5e. zijn de belastingen zó hoog, zó fnuikend voor de welvaart, dat afwijzing niet verantwoord zou zijn.

Op grond van al deze overwegingen en nog enkele niet genoemde was de fractie van oordeel, dat aan de belastingverlaging steun moest worden geboden.

Falende economische theorieën

Onze lezers hebben uiteraard meermalen gehoord van de progressief geachte nieuwe theorieën over de financiëel-economische politiek. Eén dezer theorieën is dat sluitende begrotingen niet noodzakelijk zijn. Als wijsheid werden dusgenaamde cyclysche begrotingen aanbevolen. Eenvoudig gezegd komt dit hierop neer, dat men in tijden van volle werkgelegenheid en van een goede betalingsbalans ruim belastingen moet heffen om daarmede overschotten te kweken en deze in tijdperken van afname der bedrijvigheid aan te wenden ter inspuiting in het ineenschrompelend bedrijfsleven.

Zie nu naar de practijk!

Het is nu zulk een periode van bijna volledige werkgelegenheid en van een goede betalingsbalans. Nu was het dus de tijd voor toepassing dezer theorie. Precies het omgekeerde vindt plaats. In plaats van te reserveren wordt gewerkt met een groot tekort.

Zie hier enkele trekjes uit het financiëel debat.

VOOR ONZE VROUWEN!

Wilt U ook Uw aandacht schenken aan de advertentiepagina's? Er staan enige belangrijke aanbiedingen op de advertentie-pagina's in dit nummer!

Betere Partijorganisatie nodig

De afstand van het anti-revolutionaire beginsel tot de conclusie in de practijk is aanmerkelijk veel groter dan vroeger. Toen had men, als bijvoorbeeld in de schoolstrijd, aangrijpingspunten uit het dagelijkse leven, die onmiddellijk tot het gehele kiezersvolk spraken. Tegenwoordig, nu het om problemen gaat als massificatie, een nieuwe inrichting van de maatschappij en dergelijke, ligt alles veel ingewikkelder en verder van elkaar.

Het gevolg hiervan is, dat men in de Antirevolutionaire Partij steeds meer behoefte gaat gevoelen aan een betere organisatie op het punt van interne meningsvorming en voorlichting waardoor ieder lid, meer dan nu nog mogelijk is, bij het werk in politicis kan worden betrokken.

Hoe komt de Anti-revolutionaire Partij tot het hart van het volk

Deze overweging was een van de argumenten, waarmee Prof. Dr J. J. de Jong, Zaterdagmiddag 31 October j.l .op de te Utrecht gehouden vergadering van het provinciaal comité van Anti-revolutionaire Kiesverenigingen, de betekenis aantoonde van de jubileumactie, die bij het 75-jarig bestaan van de Anti-revolutionaire Partij zal beginnen.

Het doel is het partijbestuur een bedrag van *f* 100.000,— aan te bieden, met de toezegging van een vaste bijdrage *f* 20.000,— 's jaars, een som die het mogelijk zal maken diverse wensen ten opzichte van het partij-apparaat te verwezenlijken.

Aanvankelijk was het de bedoeling van de jubileumcommissie geweest een algehele contributieverhoging tot stand te brengen, doch na rijp beraad besloot men de leden slechts het uiterst-noodzakelijke te vragen op de bovenomschreven manier.

Uitvoerig behandelde Prof. De Jong de vraag, of de huidige, in wezen negentiende eeuwse, partij-organisatie nog wel aan de sterk gewijzigde eisen beantwoordt. Hij kwam daarbij tot de conclusie, dat zowel de ingrijpende wijziging in de maatschappelijke organisatie als de verandering in de sociale structuur van de Anti-revolutionaire Partij zelf de behoefte hebben doen ontstaan aan de mogelijkheid om meer wetenschappelijk werk ten dienste van de partij te verrichten. Spr. dacht in dit verband aan adviezen voor de Kamerfracties, het opstellen van verantwoorde programs, het geven van deskundige voorlichting ter stimulering van de meningsvorming onder de leden e.d.

Prof. De Jong vestigde er de aandacht op, dat er bij een jubileum zeker reden is om terug te zien op hetgeen is verwezenlijkt, doch dat er minstens evenveel motieven zijn voor een bezinning op de ontwikkeling in de toekomst. Bij de jubileumactie nu zal dit laatste aspect van de „viering" meer op de voorgrond treden.

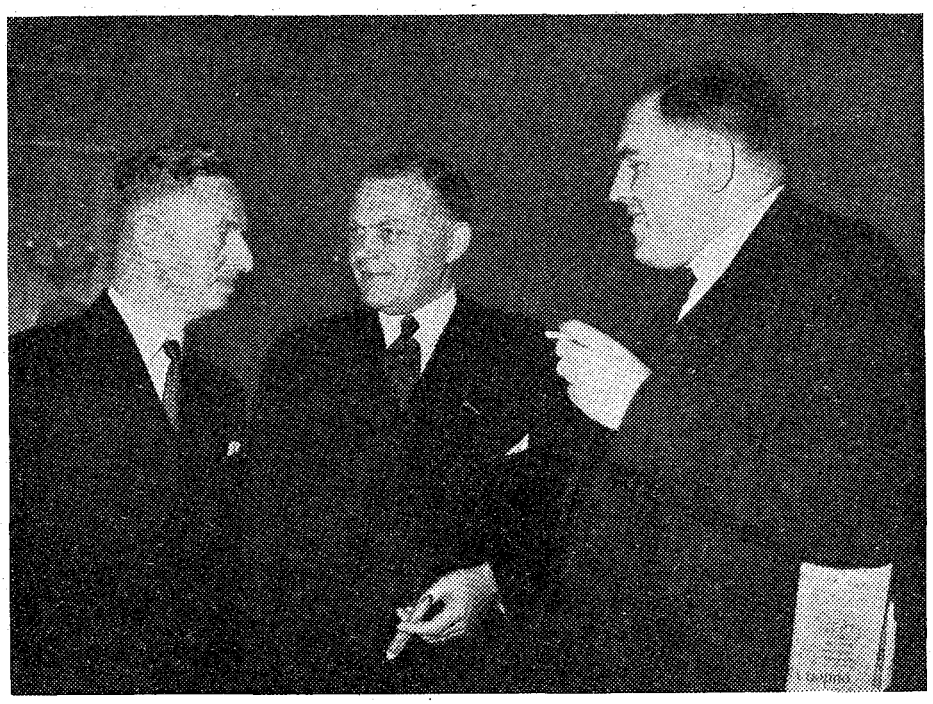
De kernvraag waarom het bij de reorganisatie gaat is: Hoe komt de Anti-revolutionaire Partij weer tot het hart van het volk. De jubileumcommissie, zo zei spr. in antwoord op verschillende vragen uit de vergadering, is er zich van bewust, dat er een gebrek aan spankracht te constateren valt. Het zal echter weinig baten, daar alleen over te discussiëren. Er dient iets gedaan te worden, dat gaat doorwerken in alle geledingen en opnieuw de bezieling vaardig maakt.

Bij de gedachtenwisseling brachten verschillende sprekers hun wensen naar voren. Zo pleitte de heer G. Moll uit Zuilen voor een her-oriëntering ook op financieel terrein, waardoor de leden meer hun persoonlijke verantwoordelijkheid zullen gaan beseffen voor de nu eenmaal onvermijdelijke geldelijke consequenties van de politieke actie. Voorts werd gewezen op de geringe belangstelling van de jeugd, waarop Prof. De Jong de kiesverenigingbestuurders adviseerde de ARJOS — overigens de beste jongerenorganisatie op het politieke erf — meer te betrekken in de arbeid van de kiesverenigingen en bijvoorbeeld een jeugdcommissie in te stellen, die het werk van en onder de jongeren stimuleert.

Tevoren waren onder leiding van Mr G. A. Diepenhorst, vlot enige huishoudelijke zaken van het provinciaal comité afgewerkt. Bij de verkiezing voor het moderamen werden de heren L. W. H. de Geus te Linschoten, Ds H. N. van Hensbergen te Schalkwijk en J. H. van Lonkhuyzen te Amersfoort herkozen.

Aan al onze leden!

Let op de belangrijke aanbiedingen die in dit nummer op de advertentie-pagina's voorkomen.

Een belangrijk trio. Minister Mr J. Algera in gesprek met de actieve voorzitter van het Prov. Comité Drenthe en Dr J. J. de Jong, die onlangs is benoemd tot professor in de wetenschap der politiek aan de Vrije Universiteit.

Het Kamerdebat

JAC. S. HOEK

Met de Algemene Beschouwingen over de Rijksbegroting 1954 heeft de Tweede Kamer dit jaar een proef genomen. Normaal is dat ook deze algemene beschouwingen schriftelijk worden voorbereid. De Kamer maakt dan een voorlopig verslag en de regering reageert hierop met een memorie van antwoord. Pas daarna vinden dan in het openbaar de algemene beschouwingen plaats. Het gevolg van deze procedure is dat het openbaar debat over het algemeen weinig levendig is. De argumenten over en weer, zowel tussen kamer en kabinet als tussen de fracties onderling, zijn immers al bekend uit de schriftelijke stukken. Het komt vaak op een herhaling neer. De belangstelling voor het politiek gebeuren dreigt daardoor te verflauwen.

Hoe is nu het experiment van dit jaar bevallen? Zoals bekend heeft de Tweede Kamer veertien dagen lang openbare algemene beschouwingen gehouden. Vergelijkt men de persverslagen van het kamerdebat met die van vorig jaar, dan kan reeds aanstonds worden vastgesteld, dat dit jaar de kranten er meer over hebben gegeven dan vorig jaar. Nu kan men de vraag stellen: is dat een eerlijke vergelijking? Vorig jaar hadden wij juist een kabinetscrisis achter de rug, die meer leek op een wedloop met hindernissen of een spelletje ganzenborden. Er kwam geen eind aan. Het nieuwe kabinet kon de Kamer alleen maar een Troonrede aanbieden, een uitvoerig regeringsprogram ontbrak. Daarover moesten de ministers het eerst nog met elkaar eens zien te worden. Geen wonder dat de algemene beschouwingen van vorig jaar niet erg opwindend konden zijn. De gemelijkheid van de k.v.p.-Tweede Kamerfractie over het ontbreken van een duidelijke politiek ten aanzien van de werkgelegenheid en de belastingen was toen wel het meest opvallende. De k.v.p. distantieerde zich bovendien door te verklaren dat zij zich niet gebonden achtte aan de richtlijnen van dr Drees. Vandaar dat regelmatig, vooral in de liberale pers, gespeculeerd werd op een door de k.v.p. te veroorzaken nieuwe kabinetscrisis.

Dit jaar was het allemaal anders. De Tweede Kamer stond tegenover een kabinet, dat in het begin van het jaar overvallen werd door een watersnoodramp, zoals de historie nimmer had vermeld. Toen moest er worden geïmproviseerd. In die tijd vonden kabinet en volksvertegenwoordiging elkaar. Het nieuwe kabinet bleek de zaken baas te kunnen. Zijn prestige steeg aanmerkelijk.

Bovendien slaagde de regering erin ten aanzien van de huurverhoging en de opheffing van de consumptiebeperking in de zomermaanden met een belastingplan voor de dag te komen, dat duidelijk afweek van het beleid van de voorafgaande jaren. Een ingrijpende belastingverlaging werd aangekondigd, die behalve als compensatie voor de huurverhoging gericht is op de bevordering van de werkgelegenheid. Was het wonder dat prof. Romme, de leider van de Tweede Kamerfractie van de k.v.p. dit jaar moest constateren, dat het „richtlijnen-kabinet" geworden was tot een „programkabinet"?

Behalve de rijksbegroting voor 1954 waren bij deze algemene beschouwingen nog een tiental wetsontwerpen en regeringsnota's aan de orde: inderdaad een heel program, dat betrekking had op enige tientallen onderwerpen. De Tweede Kamer kwam met een twintigtal sprekers opzetten en het kabinet zond zes van zijn leden in het parlementaire vuur. Zo nu en dan vlogen de spaanders er af, maar niemand vond het nodig de lont in het kruitvat te steken. Het kabinet zit thans stevig te paard. Dat kan men na deze algemene beschouwingen stellig zeggen. Een uitzondering moet wellicht worden gemaakt voor de minister van financiën, de heer Van der Kieft. De minister slaagde er niet in bij alle groepen volledig vertrouwen te wekken. Hier wreekt zich het gebruik van te grote woorden en het afleggen van pertinente verklaringen, die later blijken helemaal niet de draagwijdte te bezitten, die een normaal mens hieraan pleegt te geven. Als de minister in de miljoenennota bij herhaling verklaart, dat de grens van het financieel mogelijke is bereikt en hij komt in de Kamer tenslotte toch nog met een nieuwe aderlating voor de schatkist van 23 millioen gulden voor de dag, dan loopt hij uiteraard de kans dat zijn woord niet te ernstig wordt genomen. Voor een minister van financiën schuilt hierin het bijzonder groot gevaar. Het gesprek tussen minister Van der Kieft en de Kamer dreigt daardoor te ontaarden tot een loven en bieden.

Het grote punt in de debatten over de rijksbegroting was wel de kwestie van de vrijere loonpolitiek. Behalve de Partij van de Arbeid en de communisten sprak zich iedere fractie hiervoor onomwonden uit. De Partij van de Arbeid aarzelt nog, zoals zij ook in het verleden aarzelde wanneer het erom ging bepaalde maatregelen, die in verband met de schaarsteeconomie na de oorlog moesten worden genomen, ongedaan te maken. De socialisten hebben nu eenmaal een groter vertrouwen in de doeltreffendheid van overheidsmaatregelen dan andere politieke partijen. Zij zoeken teveel de vrijheid via de gebondenheid, terwijl de ervaring steeds weer leert, dat de Nederlandse economie het meest gebaat is bij een zoeken naar het juiste evenwicht tussen vrijheid en gebondenheid in wisselende omstandigheden. Het debat over de motie-Romme heeft duidelijk aangetoond dat niemand op het terrein van de loonvorming terugverlangt naar de volledige afschaffing van overheidsingrijpen. De factor arbeid in het productieproces eist een bepaald sociaal klimaat. Aan de andere kant wordt steeds algemener beseft, dat de welvaart, ook van de werknemers, gefundeerd moet worden op een stelsel van loonvorming, dat rekening houdt met het verschil in economische en financiële mogelijkheden van de verschillende bedrijfstakken. De motie-Romme meende van de Kamer te mogen vragen zich reeds bij de algemene beschouwingen uit te spreken over een nieuw uitgewerkt stelsel van vrijere loonvorming. Terecht wees dr Schouten, de fractieleider van de a.r. in de Tweede Kamer, op het primaire belang, dat het bedrijfsleven zelf zich eerst over een wijziging van het huidige loonstelsel en over de eventuele vervanging van dit huidige stelsel door een ander uitspreekt. De Tweede Kamer dient aan het bedrijfsleven in dit opzicht niet de marsroute voor te schrijven.

Tot een stemming over de motie-Romme is het niet gekomen. Prof. Romme begreep, dat het ook niet verstandig zou zijn om deze uitspraak te forceren, omdat eigenlijk iedereen zijn motie te gedetailleerd vond. Hij hield haar daarom aan. Het grote nut van het parlementaire debat over de vrijere loonvorming is wel, dat de z.g. confessionele partijen, die volgens de socialisten op het sociaal-economische vlak nimmer tot een duidelijke uitspraak kunnen komen, op dit punt een helder geluid konden laten horen, terwijl de trompet van de socialisten in dit geval een bijzonder onzeker geluid gaf. Zij zeiden wel een verbetering van het huidige stelsel te willen, maar welke verbeteringen zij beogen werd niet duidelijk. Dr Drees sprak ook over verbeteringen. Mogen wij aannemen, dat hieronder verstaan worden maatregelen die leiden tot een vrijere loonvorming?

Het Christelijk Nationaal Vakverbond en het Verbond van Prot. Chr. Werkgevers evenals de werkgevers- en werknemersorganisaties in het r.k. kamp spraken zich onomwonden uit voor de vrijere loonvorming. De bedeesdheid van de socialisten om in deze richting te evolueren, zal wel geweten moeten worden aan de afwijzende houding van het N.V.V.

Ambon

Aan het einde van zijn Kamerrede gaf Dr Schouten ook aandacht aan het onrecht van Ambon, met de volgende woorden:

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nu nog enkele opmerkingen willen maken over Ambon en de Ambonezen. Ik heb er over nagedacht of ik dit wel zou doen, maar ik meen dat ik het niet achterwege mag laten al zal ik zeer beknopt moeten zijn. Ik ben niet van plan te spreken over de ontwikkelingsgang in Indonesië en al wat daarmede verband houdt. Wij moeten echter wel één ding aannemen en dat is, dat het daar niet goed gaat. Dit doet mij van harte leed, vooral in verband met de gevolgen daarvan voor de millioenen inwoners van Indonesië en voor het lot van de Ambonezen. De Ambonezen zijn niet rechtvaardig, ja, onrechtvaardig behandeld. omdat tegenover de Zuid-Molukken is het algemeen en tegenover Ambon in het bijzonder niet is gehandeld in overeenstemming met het overeengekomene ter R.T.C. De resultaten van deze conferentie hielden in, dat er zouden zijn de Verenigde Staten van Indonesië. Dit bracht mede, dat er deelstaten zouden zijn en Ambon had zich met de deelstaat Oost-Indonesië gecontenteerd. Op een geheel andere wijze dan in de R.T.C. overeenkomsten geoorloofd is verklaard, zijn die deelstaten opgeruimd, de Verenigde Staten van Indonesië geliquideerd en is in strijd met het geldende recht en naar mijn mening in niet minder mate in strijd met de algemene beginselen van de moraal, de unitarische Staat Indonesië in het leven geroepen. Daarbij is de Zuid-Molukken — en Ambon en de Ambonezen in het bijzonder — onrecht aangedaan. De Regering staat hier niet buiten. Ik spreek hier nu niet over dit Kabinet en over deze Ministers, maar over de Regering, want de Nederlandse Regering was partij in het geding bij de R.T.C.-overeenkomsten. Ik zal thans niet spreken over de vraag, of de egering in het verleden genoeg heeft gedaan om te bevorderen, dat er tegenover de Zuid-Molukken, en tegenover Ambon in het bijzonder, recht zou worden betracht: ik wilde de zaken niet moeilijker maken dan zij toch reeds zijn. Ik vraag de Regering op het ogenblik, dat zij dit onrecht ook inderdaad als onrecht zal zien, en dat zij het als haar roeping en taak zal beschouwen, het mogelijke te doen om dit onrecht tot zijn geringste proporties terug te brengen en het zoveel mogelijk te herstellen. Het zou een zegen zijn, als ook de Regering zich hiervoor inzette. Zij behoeft dit niet alleen te doen. Ik laat in het midden, of zij dit in hoofdzaak in directe zin moet doen; er zijn ook mogelijkheden, waarbij het in geoorloofde zin langs een indirecte weg gebeurt. Laat de Regering van de mogelijkheden, welke er voor haar zijn, gebruik maken en laat zij daardoor trachten te bereiken, dat er een toestand ontstaat, waardoor de Ambonezen, die in Nederland vertoeven, kunnen zeggen: „Nu keren wij vrijwillig naar ons vaderland terug". Hoeveel jaren blijven wij anders met dit brok onrecht en tragiek en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de mensen en ons volk tobben?
Ik behoef dit niet verder uit te werken. Ik verzoek de Regering naarstig hier het mogelijke te doen. Als zij vindt, dat het beter langs een indirecte dan een directe weg kan gebeuren, is het mij goed, mits het maar geschiedt op de meest efficiënte wijze en in een zodanige zin, dat het klimaat, waarin een oplossing kan worden bewerkstelligd, tot stand komt.

Mr A. B. Roosjen wenst Dr J. Schouten geluk met zijn onderscheiding.

ONZE PARTIJORGANISATIE

R. GOSKER

Wat is het Centraal Comité? Wat is een Centralen Convent? Wat is een Deputatenvergadering? Wat is een partijconferentie? Wat is een Kamer-centrale — een Staten-centrale? Dat willen wij in dit artikeltje trachten duidelijk te maken en tevens daarin iets vertellen over de organisatie van onze partij.

Wij beginnen natuurlijk bij het begin.

1. De Kiesvereniging

Om toe te treden tot de Anti-revolutionaire Partij moet men lid worden van de plaatselijke kiesvereniging. Onze partij is nl. **niet** een landelijke organisatie met een hoofdbestuur en individueel lidmaatschap. Neen, onze partij is een federatie van kiesverenigingen, die zich aansluiten bij het Centraal-Comité dat zijn bureau in Den Haag heeft. Een **federatie** dus! De nadruk valt dus op de zelfstandige plaatselijke kiesvereniging. Zij is zelfstandig. Onze statuten spreken van autonoom. De Anti-revolutionaire Partij is een verband met enerzijds het Centraal Comité en anderzijds de ruim 850 plaatselijke zelfstandige kiesverenigingen, die gezamenlijk rond 100.000 leden tellen. In een kleine gemeente bestaat als regel een kiesvereniging. In grote en soms uitgestrekte gemeenten zijn verschillende **dorps-** of **districtskiesverenigingen.** Maar ook deze kunnen zich zelfstandig bij het Centraal Comité aansluiten: in zulk een gemeente kent men dan een **centraal bestuur.**

2. De Statencentrale

Voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten is een provincie verdeeld in een aantal statenkieskringen. Dat aantal varieert van 4 in provincie Drente tot 9 in de provincie Noord-Holland. In iedere Statenkieskring is een hoofdstembureau gevestigd, waar de candidatenlijst voor deze kieskring moet worden ingediend. Natuurlijk moet de partijorganisatie daarop zijn afgestemd. Voorzover dat mogelijk is, is in iedere Statenkieskring een Anti-revolutionaire **Statencentrale.** Dit is bv. niet het geval in Limburg. De provincie Limburg is verdeeld in 7 Statenkieskringen, maar onze kracht is daar zo klein dat het geen zin heeft daar in iedere Statenkieskring een afzonderlijke Statencentrale op te richten. Ditzelfde geldt voor het grootste gedeelte van Noord-Brabant. Hoewel er dus ruim 70 Statenkieskringen zijn, zijn er slechts 56 A.R. Statencentrales. De grenzen van de Statenkieskringen zijn zeer willekeurig. Zij zijn echter voorgeschreven door de Wet en wij kunnen daaraan niets veranderen.

De Statencentrale is meestal een administratief lichaam, maar in de practijk activeert en controleert zij dikwijls het werk der plaatselijke kiesverenigingen. En voorts benoemt zij de afgevaardigden naar het Centralen Convent.

3. Het Provinciaal Comité

In iedere Provincie bestaat een Provinciaal Comité dat leiding geeft aan de Statencentrales bij de verkiezing van de leden der Provinciale Staten. In de meeste gevallen betreft dit niet alleen indienen van de lijsten, maar ook de voorbereiding van de candidaatstelling, de propaganda en alles wat daarmede samenhangt. In enkele gevallen betekent het Provinciaal Comité niet zo erg veel met name voor Noord- en Zuid-Holland, maar dat kan eerst worden duidelijk gemaakt wanneer de Kamer Centrales zijn behandeld.

4. De Kamer Centrale

Voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal is het land verdeeld in 18 Kamer-kieskringen. In de meeste gevallen vallen de grenzen van deze districten samen met die van de provincies. Dat is het geval met de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel Utrecht, Zeeland en Limburg. De provincie Gelderland is verdeeld in twee Kamer-kieskringen nl. Arnhem en Nijmegen, de provincie Noord-Brabant eveneens in twee nl. 's-Hertogenbosch en Tilburg. De provincie Noord-Holland is verdeeld in drie nl. de stad Amsterdam, Haarlem en Den Helder, terwijl Zuid-Holland in vier Kamerkieskringen is verknipt nl. de steden Rotterdam en Den Haag, verder Leiden en Dordrecht. Voor de verkiezing van de Tweede Kamer moet in al deze districten een lijst worden ingediend en die lijsten worden dan in het laatste stadium tot één lijst verbonden.

In iedere Kamerkieskring is nu een Kamercentrale. Het is duidelijk dat in de meeste provincies het bestuur van de Kamercentrale en het Provinciaal Comité hetzelfde zijn. Het Provinciaal-Comité van Zeeland is hetzelfde als het bestuur van de Kamer-centrale Middelburg. Voor Noord- en Zuid-Holland, voor Noord-Brabant en Gelderland is dat dus anders. Voor wat de landelijke organisatie betreft zijn de Kamercentrales belangrijk. omdat de Kamer-centrales ieder één afgevaardigde benoemen in het Centraal Comité en omdat zij onder leiding van dat Comité de Kamerverkiezingen voorbereiden.

5. Het Centraal Comité

Het Centraal Comité heeft geen besturende maar een leidende bevoegdheid. Dat hangt samen met de federatieve opzet van onze Partij. Omdat de Partij geen landelijke vereniging is, kennen wij ook niet het jaarverslag, de verantwoording wat de financiën betreft etc.

Het Centraal Comité is een College dat 27 leden telt, nl. de 18 afgevaardigden die door de Kamercentrales worden aangewezen, terwijl 9 leden door de Deputatenvergadering worden gekozen. De eerste en de tweede voorzitter worden door de Deputatenvergadering in functie gekozen. De secretaris en de penningmeester worden door het Centraal Comité uit de 9 vrij gekozen leden benoemd. Slechts 4 leden van de Tweede en slechts 2 leden van de Eerste Kamer mogen lid zijn van het Centraal Comité. Het Centraal Comité is belast met de dagelijkse leiding van de organisatie. Het bereidt de voorstellen voor, die op de Deputatenvergadering moeten worden behandeld. Voorzitter is Dr J. Schouten; secretaris Prof. Dr Ir H. van Riessen; penningmeester J. Tjalma; tweede voorzitter Mr A. B. Roosjen.

6. De Deputatenvergadering

Met beslissend gezag treedt de Partij op in haar Deputatenvergadering. De Deputatenvergadering is een vergadering van het Centraal Comité met de afgevaardigden van de kiesverenigingen. Iedere kiesvereniging zendt in ieder geval één afgevaardigde en voorts voor iedere 100 leden, die zij telt een afgevaardigde extra. Die afgevaardigden worden deputaten genoemd. Een kiesvereniging met 340 leden zendt derhalve 4 deputaten. Iedere deputaat brengt een stem uit. De Statencentrales zenden ieder één afgevaardigd, de Kamer-centrales ieder 2 afgevaardigden. De leden van het Centraal Comité brengen ieder één stem uit. Over personen wordt schriftelijk gestemd, over andere aangelegenheden mondeling. Een zodanige stemming komt vrijwel nooit voor. Meestal kan de zaak met zitten en opstaan worden beslecht. Wanneer alle deputaten aanwezig zijn kunnen er rond 1800 stemmen worden uitgebracht. Wanneer op de komende deputatenvergadering over de amendementen inzake het passieve vrouwenkiesrecht moet worden gestemd zal het stelsel van het Engelse parlement wel moeten worden toegepast. De deputaten, die blanco stemmen blijven zitten. Alle overige deputaten verlaten de zaal en komen weer binnen door twee deuren. De deputaten die door de ene deur binnenkomen stemmen vóór, die door de andere deur binnenkomen stemmen tegen. Zo kan de uitslag van de stemming tenminste in een kwartier worden vastgesteld. Bij een appèl-nominaal is daarmee zeker meer dan een uur gemoeid.

7. Het Centralen Convent

Een Deputatenvergadering met 2.000 aanwezigen is als regel niet geschikt om een discussie te voeren. Daarvoor is het aantal te groot. Maar vooral voor het Centraal Comité is het gewenst de mening van de Partij te peilen vóór de Deputatenvergadering bijeenkomt. Daarvoor dient het Centralen Convent. Dit is een vergadering van het Centraal Comité met de afgevaardigden van de Staten-centrales. Het Centralen Convent telt als regel niet meer dan 400 à 500 afgevaardigden. Het neemt geen beslissingen. Het is een soort college van beraad dat door het Centraal Comité wordt gehoord alvorens het zijn voorstellen bij de Deputatenvergadering indient. In dit voorjaar is het Centralen Convent bijeen geroepen ter bespreking van het Passieve Vrouwenkiesrecht.

8. Een Partijconferentie

Wanneer een bepaalde actuele aangelegenheid moet worden „doorgepraat" wordt een patrijconferentie bijeengeroepen. Aan de Partijconferentie nemen deel de leden van het Centraal Comité, de A.R. leden van de Eerste- en Tweede Kamer der Staten Generaal, het Dagelijks Bestuur der Dr Kuyperstichting, 5 afgevaardigden van iedere Kamercentrale en voorts een aantal gasten en deskundigen, die door het Moderamen van het Centraal Comité worden uitgenodigd. Ook dit is een vorm van voorbereidend intern beraad.

9. De Dr Abraham Kuyperstichting

De Doctor Abraham Kuyperstichting staat naast de partijorganisatie. Zij is nl. een afzonderlijke stichting. Zij is ingesteld om de wetenschappelijke behandeling der vraagstukken verder te brengen en advies te geven. Zij beschikt over een eigen bibliotheek, waarvan door een ieder kan worden gebruik gemaakt. Zij wordt geleid door een Raad van Beheer. De voorzitter en de penningmeester worden door de Deputatenvergadering gekozen. 5 leden worden door het Centraal Comité benoemd. De 18 Kamercentrales wijzen ieder een lid aan. Voorzitter is Dr J. Schouten. De directeur der stichting is Mr K. Groen.

10. College van Advies

Naast de Doctor Abraham Kuyperstichting is sedert enige jaren werkzaam het College van Advies dat meer in bijzonder tot taak heeft gedocumenteerde rapporten uit te brengen over allerlei vraagstukken. De leden van dit College worden door het Centraal Comité benoemd. Momenteel zijn het er ruim 100. De dagelijkse leiding berust bij de Centrale Commissie onder leiding van Prof. Dr A. M. Donner. De overige leden zijn Mr K. Groen, D. W. Ormel, Prof. Dr Herman Ridderbos en Mr Dr Geelkerken.

Op Eigen Wieken

Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms, G. J. H. Griffioen.

Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

DE VAART DER ARJOS

Aan de slag — G. J. H. Griffioen — Gronings Parlement — Overijsel..... sterck — Zeeland — nog eens Drenthe — Lees het orgaan.

Als het goed is heeft ieder Arjoslid nu zijn diensten aangeboden aan het plaatselijk comité, dat zich belast heeft met de inning van het jubileumgeld. Het 75-jarig bestaan van onze partij mag ons toch wel inspireren tot een daad, zouden wij zo denken. Arjosvrienden zet Uw activiteit dit vergaderjaar o.m. in het teken van dit jubileum. Echter niet alleen in het behandelen van een onderwerp, dat daarop betrekking heeft. Dat is niet genoeg. De Arjosclubs moeten zich bedenken, dat zij de mensen leveren, die wellicht het eeuwfeest van onze partij gaan vieren. Natuurlijk naar de mens gesproken. Bij de herdenking van dit jubileum staan we stil bij het verleden. Maar wij kijken meteen vooruit. Anders heeft herdenken geen zin. En juist als we praten over die toekomst gaan we de verantwoordelijkheid voelen. Op heel bescheiden plaatsen wellicht, zal toch het Arjoskader het werk in de partij moeten voortzetten. Dat klinkt een beetje geweldig misschien, maar in alle nuchterheid moeten we erkennen, dat dit zo is. En vandaar dat we de vrijmoedigheid hebben om er bij alle clubs op aan te dringen aan de jubileumactie mee te werken. Dit wordt een feest voor jong en oud. De jeugd is critisch zegt men vaak. Ook critisch t.o.v. onze partij, wier organisatievorm velen van ons nog maar al te gebrekkig vinden. In die klacht zit wat in. Maar nu is er de kans om iets concreets te doen, waarbij de partij wel zal varen. Moeten we dan nu verzaken? Zo ja, dan is er geen reden meer voor critiek in de toekomst, omdat we de kans gemist hebben. En bovendien zou het niet te verwonderen zijn, dat sommige ouderen toch niet zo groot vertrouwen hebben in de partijjeugd, omdat zij op het beslissende moment verstek laat gaan. Laat deze actie gedragen worden door al de gelederen in onze partij. Dus ook door de jeugd. Dat is de wens, die op de laatste vergadering van het landelijk bestuur werd uitgesproken. Een wens, die we bij deze doorgeven. Mochten er clubs zijn, die speciale acties op touw zetten dan zullen we dat graag horen. En we zullen dat vermelden in deze kolommen, opdat ook op dit gebied blijke dat er vaart zit in de Arjos.....

* * *

Zoals U op de kop van „Op Eigen Wieken" ziet is er een redactielid bijgekomen en wel de Heer G. J. H. Griffioen, Amsterdamsestraatweg 142, Utrecht. Een onbekende in de Arjos is hij zeker niet. Op de vele conferenties, die we de afgelopen jaren hebben gehouden treft U hem aan en dat is geen wonder, want als secretaris van het Utrechtse Provinciaal Verband hebben we hem maar al te hard nodig. Griffioen is reeds aan het schrijven geslagen in de vorige nummers. Hij is de man, die de samenstelling van onze redactie een beetje op peil brengt. Want een oud-journalist,

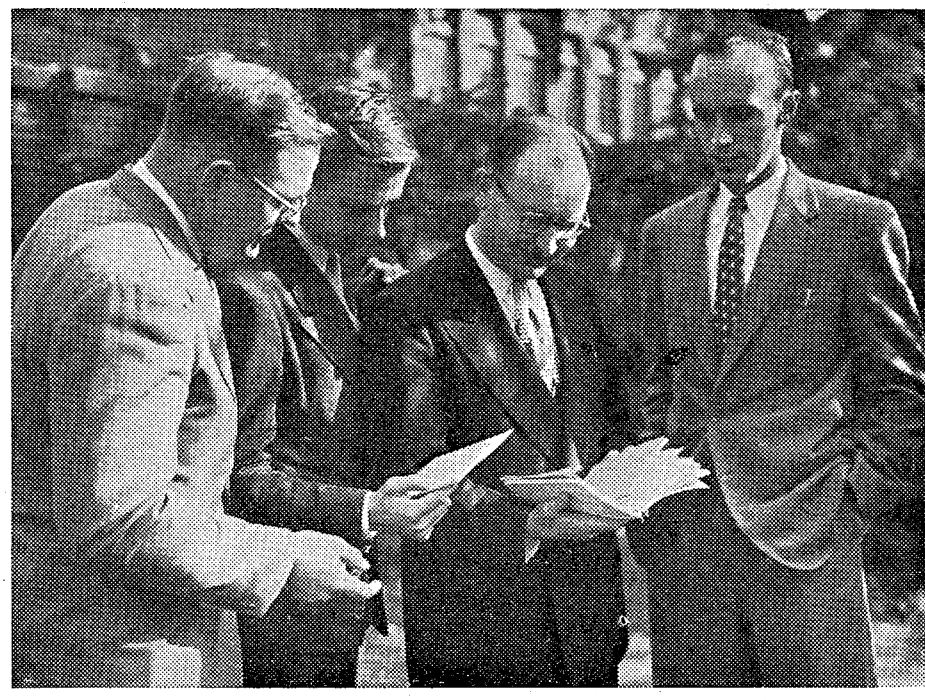

De conferentie met de Amerikaanse gasten. Dr Schouten en Prof. Mr P. S. Gerbrandy in de pauze in gesprek met enkele deelneemsters.

een journalist en een schrijver....., nou ja, laten we daar maar niets over zeggen. In ieder geval toen we dit besluit van het landelijk bestuur hoorden, hebben we gezucht: eindelijk eens een gewoon mens. En daar verwachten we wonderen van.

* * *

Op 9 Januari 1954 is onze Van Ruller Minister-President. Het voorzitterschap van de Groningse raadsfractie is hem niet genoeg. Steeds hoger: denkt Van Ruller. En als ik Drees niet van zijn stoel kan krijgen, welnu dan vorm ik met mijn Groningse Arjos een eigen parlement. Dat is niet zo gek bedacht. Wat men in Groningen in „Het Tehuis" gaat doen is in de Arjos uniek. De Minister-President gaat een nota schrijven over het partijwezen in ons land, die de Kamer zal beoordelen. De zeven fracties, die ieder 5 man tellen, worden gevormd door de districten. Westerkwartier levert de c.h.u.-fractie; Hunsingo de k.v.p. en g.p.v.; Centrum de p.v.d.a.; Fivelingo de v.v.d.; Oldambt de c.p.n. en „Veenkoloniën" hoeft geen ander jasje aan te trekken; het levert de 5 a.r. Kamerleden.

De Amerikaanse gasten toonden grote belangstelling voor de brochures van het Centraal Comité.

Groningen denkt er niet aan, om iedere maand parlementje te spelen. Eenmaal per jaar is voldoende. Dat Parlement zelf is naar ons gevoelen niet het belangrijkste. Veel belangrijker is het, dat men de districten aan het werk zet. Want tussen het „spelen" door zal er ook gewerkt worden. Daar kennen we de Groningers te goed voor. En een ander voordeel is, dat men op een originele manier het Arjoskader uit deze provincie bij elkaar krijgt. Evenals Groningen wachten wij ook met spanning op de resultaten. Wij zullen er nog wel eens iets meer van horen.

* * *

Overijssel is de zwakste telg in het Arjos-gezin. Wij spreken dat niet uit, maar „merck toch hoe sterck", het Arjos nieuwsblad voor Overijssel. Aan zelfkennis heeft men dus geen gebrek. En daarom geloven wij ook, dat als wij volgend jaar de groei van Overijssel in cijfers uitgedrukt zien, dat we zeggen: „merck toch hoe sterck". Deze provincie ontketent momenteel een behoorlijke activiteit. Zij schaamt zich een beetje over het droeve resultaat van de laatste jaren. De bestuursleden van het Provinciaal Verband gaan nu clubs oprichten, terwijl men daarvoor ook krachten importeert, in de vorm van enige moderamenleden van het landelijk bestuur. In ieder geval zit er leven in de zaak. Hardenberg was een Overijssels baken in zee. „Anti-revolutionair..... toen en Anti-revolutionair, maar ook Nu", waren de onderwerpen van de hoofdbestuursleden Ooms en Verplanke. Het was een vergadering van het streekverband Noord-Oost Overijssel, die bezocht werd door ongeveer 250 man. Hij, die dit geen succes vindt, is een kniesoor. Maar dit was nog slechts een begin.....

* * *

Ook in Zeeland gaat men weer aan de slag. De ramp is aan deze provincie niet zonder verlies voorbij gegaan, maar op de huishoudelijke vergadering, die op 10 October in Goes werd gehouden, was men dankbaar, dat de daling niet al te groot was. Evenals enige jaren terug wordt er weer een actie ontwikkeld om nieuwe clubs op te richten. En dat zal wel weer lukken. Want men moet niet vergeten dat de provincie Zeeland relatief gesproken zeker een sterke provincie in onze organisatie is.

* * *

Dat Drente niet slaapt zij nog eens ten overvloede vermeld. Vergeleken met de grote provincies in het westen van ons land, is het werk in het vriendelijke Drente vrij eenvoudig. Niet dat men daar geen moeilijkheden heeft. Deze zijn dezelfde als in de andere provincies. Maar de beide Hollanden hebben bijv. problemen, die men nergens anders vindt. Dat mag men bij de beoordeling van de feiten ook wel eens in overweging nemen. Dat doet voor de waardering, die wij voor Drente hebben niet af. Want zonder actieve mensen hadden we daar geen Provinciaal Verband. Natuurlijk bezoekt ook daar iedere conferentieganger een aantal clubs. En verder gaan de clubs elkaar bezoeken. Dit op aandringen van de verschillende Arjosbesturen om het onderling contact te bevorderen. Zoals reeds vermeld is wordt op 19 December a.s. de provinciale studieconferentie gehouden in „de Hunnehoek" te Emmen. Dr Veerman gaat de verre tocht maken met een inleiding over „de Anti-revolutionaire Partij en de toekomst". De jaarvergadering en de toogdag wordt op Zaterdag 20 Februari gehouden in Hoogeveen. Deze data kan men alvast noteren. Maar wat ons het meest verheugt in de circulaires van secretaris Marsman is de herhaalde oproeping om „Nederlandsche Gedachten" te gaan lezen. Daar kunnen we niet genoeg op hameren.

* * *

Dat is heus niet overbodig. Op een landelijke conferentie van de Arjos wordt verwacht dat het Arjoskader bijeen is. In de practijk is dat meestal wel het geval. Maar nu zijn we toch gaan twijfelen. Onze onderzoekingen hebben tenminste uitgewezen dat ongeveer v e e r t i g conferentiegangers het niet nodig oordelen om ons kaderorgaan te lezen. Wat zij missen zullen we niet opsommen. In ieder vaak het vele organisatorische nieuws, dat het kader nodig heeft. Dit onderzoek heeft ons bitter teleurgesteld. Het is werkelijk te gek, dat onze actieve mensen zich de moeite niet gunnen om *f* 3.— neer te leggen voor deze goede zaak.

ZUID-HOLLAND

H. VAN LEEUWEN — *in een notedop*

We hebben weer feest gevierd

Het feest van onze jaarvergadering, dé érkende gedenkdag van het Provinciaal Verband Zuid-Holland met zijn ruim 70 clubs.

Dé grootste provincie in A.R.J.O.S.-verband met waarlijk „grote steden" (veel Arjos-clubs).

Och, er zijn ook in de Arjos nog wel van die lieden, gespeend van alle werkelijkheidszin, die hieraan zonder meer willen voorbijlopen en die denken de Zuid-Hollandse invloed als niet te kunnen achten!

En misschien lukt het op papier nog wel enigermate deze invloed te amenderen(!), maar voor het overige.....

Laten zij zich toch het woord, geschreven in vroeger jaren, eens herinneren, n.l. dat men niet iets moet willen doorzetten, dat gans geen aansluiting bij het volk vindt.

En wie heeft dat Arjos-volk? Zuid-Holland toch zeker; Ruim 1.000 leden, meldt het jaarverslag.

En mede daarom vierde Zuid-Holland 10 October feest en gaf voor één dag ruimschoots en op velerlei wijze toe aan zijn blijdschap.

Een blijdschap, die evenwel met ernstige bezinning gepaard ging en aldus tot nieuwe activiteit opriep. Op naar de negentig clubs!

Een geslaagde poging

De huishoudelijke vergadering, bij wijze van proef in de morgenuren gehouden, mocht zich niet alleen in een zeer redelijke belangstelling verheugen, maar droeg ook een buitengewoon geanimeerd karakter.

Ruim drie uur lang hebben we ons bezig gehouden met het bespreken van allerhande vraagstukken de kern van ons werk rakende.

Geen schijn van kans voor het loze vissertje

Allereerst dan het jaarverslag! Het lijkt Uw verslaggeefster beter hierover te zwijgen, het zal voor zichzelf spreken. Want, overeenkomstig de uitgesproken wens van de vergadering, zal dit verslag onder den volke in omloop worden gebracht, ter stichtelijke overdenking.

Alle Zuid-Hollandse clubs en verder alle erkende Arjos-instanties krijgen het dies onder ogen.

En dan deze plezierige mededeling voor alle naar nieuws uit Zuid-Holland vissende personnages: op verzoek kunt U het ontvangen en zich ervan overtuigen, dat Zuid-Holland niet in troebel water vist. Evenwel, zolang de voorraad strekt, U kunt dus achter het net vissen. Alleen zij, die ons de laatste tijd tartten, zij zullen voor eens vissers deur vissen, hen komt dit verslag niet toe.

Een zielig geval

Weer was de kas opgemaakt. Het verslag? 't Was een simpele zaak, gezien de weinige penningskes, die de penningmeester kreeg te beheren.

Hieruit moge U concluderen, dat onze financiële status nog niet die van de man in bonus is.

En geld, het is nog steeds de ziel van de negotie. Ook voor de Arjos. Zonder dat kunnen we niet draaien en zeker niet aan uitbouw denken. Daarom Zuid-Hollandse kamerkieskringen weest voor Uw jongeren niet op de penning, maar laat ze mildelijk kletteren op de bodem van onze kas. Anders moeten we straks gaan borgen en dat baart nu eenmaal zorgen!

Een nauwere, voelbare band

Nergens is het zo moeilijk om persoonlijk contact met elkaar te hebben als in Zuid-Holland. Daar komt zo het nodige voor kijken. Vraagt dit bijv. maar eens aan de vrienden uit de Alblasserwaard.

En toch: dat contact is van zo uitermate groot belang voor ons werk, afgezien nog van het feit, dat het ook zeer op prijs wordt gesteld.

Dit is het Bestuur, dat er herhaaldelijk op uitgetrokken is, wel gebleken.

Welnu, voorgesteld werd een contact-orgaan als een weliswaar niet persoonlijke, maar toch wel zeer voelbare band in het leven te roepen. Zonder slag of stoot aangenomen en ook buiten pijn en banden (vrijwillig) aller medewerking toegezegd, want zonder dat zal het niet gaan.

Slechts één tegenstemmer: de kas, zij het er pijn an.

Twee vliegen in één klap

Een andere mogelijkheid tot een beter contact werd gezien in een besturenconferentie (2e bestuursvoorstel). Maar deze beoogt meer dan een nauwere onderlinge band alleen.

Wie kent niet, ook in de Arjos, het probleem van het kweken van een behoorlijk kader? Zuid-Holland gaat ook deze zaak aanvatten.

Op een Zaterdag in Februari zullen we een ganse dag worden geschoold, maar niet in een schoolse stijl, al hebben we een leraar, een hoger soort meester, op 't oog.

Algemene instemming der vergadering.

Zo zijn wij niet

We gaan ons verslag over de huishoudelijke vergadering maar beëindigen, want we willen niet de schijn op ons laden „op eigen wieken" te hebben geannexeerd, gebruik makend van onze machtspositie.

Zo kunnen wij niet meer boekstaven de discussies over problemen als daar zijn: de doorstroming van de leden, de propaganda, de aanpak van ons werk, het naar behoefte rijzen of dalen van het peil der vergaderingen, het studie-materiaal, enz.

Leest dit altegaar in de toelichting op ons jaarverslag!

De feestelijke middagbijeenkomst

Wat hiervan te verhalen?

Het was een treffend samenzijn, ja, dat was het.

Onder de voortreffelijke leiding van Jonker verliep de start vlot en zat er reeds vanaf het begin „vaart" in.

In het openingswoord, gebaseerd op Psalm 89, wees hij op de wonderlijke paradox: wij mogen naar de Arjos gaan en rondom ons worden de spanningen steeds groter, worden de verdervende middelen op steeds groter schaal geproduceerd. Maar God, de Heer regeert. Dat geeft ons rust en vertrouwen. Bovendien de verplichting tot grotere zelfwerkzaamheid. Met onze visie op het wereldgebeuren, hebben wij een boodschap te brengen met een eigen stijl en onze tijd verstaand. In eeuwigheid moeten wij Zijn lof en eer verbreiden.

Naaldwijks burgervaar, de Heer Hogenboom, heette ons vervolgens in dees' tuin van Europa hartelijk welkom en deed een greep uit zijn historische ervaringen, hetgeen hem een dankbaar applaus opleverde. Ook de vrolijke noot ontbrak niet: het gezelschap „Mondiola" verscheen op de planken en vergastte ons tot tweemaal toe op een potpourri van luchtige muziek van „als de bladeren vallen", een Tiroler-wals, marsmuziek tot Grootvaders-klok toe. Deze laatste deed het nog puik, maar was naar goed Arjos-beginsel, ook volkomen aangepast aan deze tijd! Toen kwam de heer van Ruller en hij had ons, ganselijk en al.

Moeilijk is voor U, lezers, de bezieling voelbaar te maken,

Op de mat

C. D. VAN OOSTEN.

In 1909 besloot het Partijbestuur van de S.D.A.P. tot een verscherping van de actie voor het algemeen kiesrecht. Het lag voor de hand dat deze actie mede in bijzondere mate dienstbaar moest worden gemaakt aan de propaganda voor de partij. Op tactische wijze werd samenwerking met andere groeperingen bewust onmogelijk gemaakt. De Vrijzinnig-democraten en de Unieliberalen, die om deze samenwerking vroegen, vingen dan ook bot.

Na heel wat voorbereidingen besloot het Utrechtse partijcongres van 1911 de jaarlijkse betoging voor het algemeen kiesrecht te doen samenvallen met de aanbieding van een petitionnement, welke zou plaats vinden op de dag van de opening der Staten-Generaal. De eerste „rode Dinsdag" was op het program gezet. De organisatie van de petitionnementsactie was uitstekend. 317.500 handtekeningen werden geplaatst. De vrees, dat men op een normale werkdag niet een betoging zou kunnen verwachten als vorige jaren toen deze op een Zondag werden gehouden werd door de 20 000 demonstranten beschaamd. Hierover denke men niet te licht. Een dag verlof betekende voor veruit de meeste deelnemers een dag loon missen plus het offer van de reiskosten.

Aan de (anti-revolutionaire) minister van Binnenlandse Zaken, Mr Th. Heemskerk, werd verzocht het petitionnement te zijnen departemente in ontvangst te nemen.

De heer Heemskerk weigerde dit, terwijl de burgemeester van Den Haag, Van Karnebeek, aan zijn toestemming tot het houden van de betoging beperkende voorwaarden verbond.

Vanzelfsprekend bleef een reactie op deze beslissing niet uit. Troelstra antwoordde met een fel artikel in Het Volk.

De caricaturist Johan Braakensiek tekende voor het weekblad De Amsterdammer de borst van mr Heemskerk versierd met een decoratie, waarop de woorden te lezen waren: Voor Moed **Belet** en Trouw. De plaat kreeg het onderschrift:

Heemskerk: 't Beste beleid? Altijd: belet!

De Notenkraker, het politieke spotblad van de S.D.A.P kwam tegen de Prinsjesdag van 1912 nog weer op de zaak terug met een „advertentie".

Binnen enkele dagen verschijnen:

Op de mat
Propagandabrochure voor den rooden Dinsdag (2e druk)
door Th. Heemskerk.

De optocht geweigerd!
Propagandabrochure voor den rooden Dinsdag
door Van Karnebeek.

Toen Troelstra ongeveer 18 jaar later in zijn Gedenkschriften deze episode beschreef, plaatste hij daarbij de opmerking: „Wij moeten dus blijven „op de mat" en hiermede werd het officiële tegenspel der bourgeoisie tegen onze kiesrechtactie ingeleid."

* * *

Moesten de heren van de S.D.A.P. inderdaad „op de maat" blijven?

Wanneer men vraagt ontvangen te worden en men krijgt op dat verzoek een beleefde, gemotiveerde mededeling van verhindering, kan men kwalijk zeggen, dat men op de mat moest blijven staan, als men toch ten bezoek komt. Zo was de situatie hier. Heemskerk schreef 5 Sept. 1911 in antwoord op het verzoek der S.D.A.P. aan de delegatie, die het kiesrecht petitionnement zou aanbieden, te ontvangen, om: „Het doet mij leed dat ik mij tot persoonlijke ontvangst der deputatie niet bereid kan verklaren. Het ontvangen van een deputatie tot aanbieding van een adres is in den regel overbodig; het verzoek, hetwelk de aandacht der regering vraagt is vervat in het adres. Uit beleefdheid ontvang ik echter zo mogelijk adressanten, indien zij er prijs op stellen, gaarne persoonlijk, mits daaraan geen gevolgen kunnen worden gehecht welke ik niet voor mijn rekening zou kunnen nemen".

Dit nu was hier het geval. De betoging voor het algemeen kiesrecht was op Prinsjesdag gezet met de niet gesproken bedoeling een demonstratie te stellen tegenover de opening der Staten-Generaal door H.M de Koningin. Bovendien was reeds bij voorbaat gedreigd, dat indien de betoging zou worden geweigerd, de Koninklijke stoet aan het doel der beraamde betoging zou worden dienstbaar gemaakt. Bovendien moest Heemskerk bezwaar maken tegen het **door de deputatie** (N.B.!) vastgestelde uur, waarop hij verplicht zou zijn haar ten departemente te ontvangen.

Dat de caricaturist van De Amsterdammer en De Notenkraker Heemskerk op de korrel namen, is te begrijpen; dat Troelstra, aan wie de motivering tot het niet ontvangen der deputatie toch bekend moest zijn geweest, in 1929 daarvan geen gewag maakte, moet minder juist worden geacht.

Dat zullen zijn geestelijke nazaten, die tegenwoordig zo gebelgd zijn over h.i. oneerlijke propaganda, natuurlijk graag toegeven.

---

waarmede hij ons, **in zijn rede,** opriep in de nieuwe kwart eeuw de lijn door te trekken, de lijn van een Kuyper en een Colijn, in de strijd voor de vrijheid. Spreker achtte niets zo belangrijk als dat de jeugd weer met de neus op de historie wordt gedrukt, al hebben de Thijs Booy-patiënten hier dan nog zo'n afkeer van.

Drie willekeurige grepen deed hij met ons. 1879, 1904, en 1929.

4 April 1879: oprichting van de A.R.-partij met 19 kiesverenigingen. Een klein begin, waarvan de tegenstander smalend zei: „de vlieg, in de apothekerspot, die de zalf stinkende maakt"

Maar het ging om de vrijheid (van onderwijs, van de burger, en van de arbeid).

We hadden iets te zeggen, dat is de spanning in de politiek.

1904. Het liberale denken heeft het hart van het vrome volk overspoeld. Een nieuwe strijd om de vrijheid.

1929. De aanvang van de economische crisis. Aanstonds de strijd om de vrijheid van een geknecht volk.

Het is Colijn, die dan in 1933 Kuypers taak van 1904 overneemt en deze strijd heeft gestreden. Omdat de Koningin hem riep, welnee, omdat de Koning der Koningen hem riep.

Kent de jeugd deze Kuyper en Colijn nog? Een vraag, die helaas vandaag gesteld moet worden.

Vandaag vragen velen „Wat heeft de A.R.-partij mij te bieden?" Dat is radicaal fout. Voor Arjos-jongeren moet het zijn „Wat vraagt God van mij?", dan zullen we de vrijheidsstrijd verstaan en de banier der vrijheid verder dragen.

De heer Ooms, na een korte onderbreking o.a. met samenzang, uitmuntend begeleid door de heer Valstar, de heer Ooms mocht nu **een toespraak** houden. (vraagt in den lande de heer Ooms om U het onderscheid tussen een toespraak **en** een rede aanschouwelijk voor te stellen, van Dale wordt hier getroefd).

Als toespreker dan, puttend uit zijn bronnen-materiaal, nam hij ons mee van de overeenkomst tussen het vlindertje onder de kin en zijn beroep naar de romantiek van de Naaldwijkse warenhuizen.

Uit alles bleek „het is nu eenmaal een bijzonder kind en dat is-ie, zei vader Trom al."

Maar alle gekheid op een stokje: de kern van zijn fijne toespraak was „de staatkunde, het sociale leven, enz., zijn integrerend voor hen, die zich er mee bezig houden. Hij wees hierbij op romans als „Burgers in nood" (H. M. v. Randwijk), „Geef Gij hen te eten" (Mulder) en in een vroeger tijdperk „Don Quichotte" van Servantes. In deze tijd „De werkers van het elfde uur" (Bruce Marshall), waaruit hij een treffend hoofdstuk voorlas om ten slotte te besluiten met „La peste" van Albert Camus, waarin de rattenplaag van Oran, die een pestepidemie tengevolge had, wordt beschreven.

De kern van de laatste zin uit dit boek is „de bacil van de pest sterft nooit of verdwijnt geheel."

Worden hier de Duitse beetjers bedoeld met hun nazileer? (het boek begint 11 Mei 1940) ?, zo heeft men gevraagd. Ach, wat doet het er toe, de bacil zit immers overal. Of het nu nationaal-socialisme, communisme of wat dan ook is.

Na een kort dankwoord van Jonker tot de heer van Ruller voor zijn **toespraak** en de Heer Ooms voor zijn **rede,** voor welke prestaties zij het nu mochten presteren een kist Westlandse druiven naar huis mee te torsen, en tot de verdere medewerkenden, sloot de Heer van Ruller deze welgeslaagde middag met dankgebed.

Het was ons goed in Naaldwijk te zijn geweest.

SCHEEPSINSTALLATIEBEDRIJF

„NEDERLAND"

OOSTDIJK 29 - IJSSELMONDE

Tel. 445, Ridderkerk (4 lijnen)

Voortstuwings-installaties

van elk vermogen

KG

KOFFIE-THEE

Kanis & Gunnink Kampen

KWALITEIT GEGARANDEERD

„Voor het liefste . . . . . het beste"

DAAROM voor Uw baby een

RIEMERSMA

KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby - gefotografeerd in de Riemersmakinderwagen - gelieve in te zenden. Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

Electrotechnisch Ingenieursbureau

W. G. Scheeres

ELECTRISCHE INSTALLATIES

'S-GRAVENHAGE TELEFOON 116250

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN

ZOETERMEER

Tel. nr 12 (4 lijnen)

J. BALKENENDE - BIEZELINGE

Zaaigranen

Zaden en Peulvruchten

Tel. 209 (K 1102)

TRICOT-FABRIEKEN

Spencer-Hey CULEMBORG

Pehavee VEENENDAAL

Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.

Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

---

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

KASSIERS EN COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

Keizersgracht 564 — AMSTERDAM

Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640

Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

Alle verzekeringen

ASSURANTIEKANTOOR

G. B. PRAASTERINK

Prins Hendriklaan 16 **Willemstraat 7**

Telefoonnrs 2115-3506-2750 **HELMOND**

Fa ANDR. VISSER - Steenwijk

Tuin- en Bloemzaden - Landbouwzaden

Pootaardappelen

Geïllustreerde prijscourant gratis op aanvraag.

Wij zoeken in elke plaats van Nederland waar nog geen Agentschap gevestigd is,

een solied en actief persoon

voor de verkoop van onze Zaden aan Tuinders, Landbouwers en Particulieren.

Men vrage onze aannemelijke voorwaarden.

Zaadteelt en Selectiebedrijf

W. DE ZEEUW J.Gz. — BARENDRECHT

FA. FERNHOUT

Handel in

WEGEN- EN WATERBOUW-MATERIALEN

OP- EN OVERSLAGBEDRIJF

SCHEEPSBEVRACHTING

ZWOLLE **tel. 3477 b.g.g. 5358**

EMMELOORD **tel. 144 b.g.g. 130**

UW ADRES voor **DRUKWERK**

Zowel voor kleine als voor grote oplagen:

HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ

P. VAN DER LINDEN

Warmoezierstraat 4 **Telefoon 33.60.45** **Den Haag**

Van der Flier's

Banket- en Broodbakkerijen - Amsterdam

Haarlemmerdijk 138	**Tel. 45689**
Leidsekruisstraat 32	**Tel. 35380**
Haarlemmermeerstraat 55	**Tel. 82059**
Fred. Hendrikstraat 125	**Tel. 121207**

FIRMA BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij

HOOGEZAND

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**

BOLSWARD en GRONINGEN

Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

BEGRAFENIS - TRANSPORT

INNEMEE & ZN. N.V.

DEN HAAG	HAARLEM	DELFT
Tel. 115940	Tel. 10441	Tel. 1642

Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

KOOG a/d ZAAN

TEL. 4947 (K. 2980)

JUTE ZAKKEN

VOOR BINNENLAND EN EXPORT

Een vertrouwensartikel !

NOORD NEDERLANDSE ZAKKENHANDEL N.V.

GRONINGEN - Eemskanaal NZ 46

Tel. 31345 (3 lijnen) - Telegramadres: „Jute"

VLASBEDRIJF WALCHEREN

DIRECTIE: **Tel. K 1180—2023**

INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180—8886**

MIDDELBURG

FIRMA VAN HARN BOOMKWEKERIJ „VREDEHOF" KRABBENDIJKE

Vruchtbomen

voor TUIN en BOOMGAARD

„PARLEY'S" wol

voor al Uw breiwerk

Parley's Wolspinnerijen - Leiden

N.V. GROFSMEDERIJ v/h

Firma Gebr. N. en E. DE JONGH

BOLNES - TELEFOON K 1896—304

WASSERIJ *Jan Snel*

NEDERHORST DEN BERG * TELEF. K 2945-221

PONTIAC HORLOGES

SIEBEL

AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN HAAG

KALVERSTRAAT 123 N. BINNENWEG 227 LANGE POTEN 11

KLEDING VOOR HET HELE GEZIN

Wieringa

DE ZAAK MET SMAAK

DAMES-, HEREN- EN KINDERKLEDING

ZWOLLE – APELDOORN – AMERSFOORT

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

Drukkerij Libertas Utrecht

9e JAARGANG No. 14 5 DECEMBER 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

In dit nummer:

Dr J. SCHOUTEN	Het besluit van de Deputatenvergadering
Dr J. SCHOUTEN	Discussie orgaan?
C. VAN DEN HEUVEL	Een grootscheepse belastingverlaging
R. GOSKER	De buitengewone Deputatenvergadering
H. VAN EYSDEN	De nieuwe Vestigingswet
R. JONGBLOED	Emigratie
H. VAN EYSDEN	De omzetbelasting
R. GOSKER	De partijconferentie: de eigendomsvorming
—	Het debat over Ambon
A. R. DE KWAADSTENIET	Uit krant en periodiek

Op eigen wieken:

—	De vaart der Arjos
T. M. GILHUIS	Rondom de problematiek bij het Christelijk onderwijs
W. AARNOUTSE	Tot leeringh ende vermaeck
G. OOSTIJEN	Christelijk voortgezet onderwijs
Mr C. J. VERPLANKE	Staatsinrichting XXVII

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

ZUIDHOLLANDSE BANK

ALLE BANKZAKEN * EFFECTEN * EMISSIES * ASSURANTIëN

ROTTERDAM **DEVIEZEN** 'S-GRAVENHAGE

C. LIND & ZOON

Ao. 1826

KASSIERS EN COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN
Keizersgracht 564 — AMSTERDAM
Telefoon 41154, 31369, 34213, 30214
Effectenbeurs Nis 8, Telefoon 49328 en 46640
Administratie van vermogens - Effectenzaken - Verzekeringen

INGWERSEN & Co.

EFFECTEN
Coupons en Administratiën
Alle Assurantiezaken
Levensverzekeringen
en Lijfrenten

AMSTERDAM
KEIZERSGRACHT 382
Telefoon 32121
Speciale afdelingen voor
PROTESTANTS KERKELIJKE LENINGEN

„Voor het liefste . . . . . het beste"

DAAROM voor Uw baby een

RIEMERSMA

KINDERWAGEN

Iedere week stellen wij gratis een kinderwagen beschikbaar

Uw winkelier stelt U bij aankoop van een Riemersma-kinderwagen een deelnemerskaart ter hand, welke U met een foto van uw baby - gefotografeerd in de Riemersmakinderwagen - gelieve in te zenden. Iedere week wordt aan diegene die de aardigste foto inzendt, het volle bedrag hetwelk voor de Kinderwagen betaald werd, terugbetaald.

RIEMERSMA's Kinderwagenfabriek Surhuisterveen

aan alle kanten gedekt

met de 3 *onopzegbare polissen*

Ziekenhuis **gedurende het leven**
Ongevallen **tot het 70e jaar**
Ziektegeld **tot het 65e jaar**

De ongevallen- en ziektegeldverzekeringen zijn, naast onopzegbare reassurantie-contracten, gewaarborgd door The White Cross Insurance Comp. Ltd. (Northern). Kapitaal en reserve ƒ 450.000.000.—

P.Z.V. HET WIT-BLAUWE KRUIS VAN 1938

AMERSFOORT - BERGSTR. 6-8 - TEL. 5628-4507

FIRMA BLAAK

Boot- en Sloepenbouwerij

HOOGEZAND

Firma **J. A. BAKKER & ZOON**

BOLSWARD en GRONINGEN

Fabriek van bakkerijgrondstoffen - Import - Export

TURNARTIKELEN

MEUBELINDUSTRIE ROTHUIZEN N.V. - HEELSUM

9e JAARGANG No. 14 — 5 DECEMBER 1953

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

KADERNUMMER

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).
Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935.
Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.
Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

Verschijnt 15 maal per jaar

Prijs per abonnement f 3.— per jaar

Het besluit van de Deputatenvergadering

DR J. SCHOUTEN

Op 18 November l.l. heeft de buitengewone Deputatenvergadering onzer partij met overwegende meerderheid het volgende voorstel van het Centraal Comité aanvaard:

„De buitengewone Deputatenvergadering der Anti-revolutionaire partij van 18 November 1953,

kennis genomen hebbende van het rapport der Commissie-Donner d.d. 21 December 1949, en eveneens nogmaals van het rapport der Commissie-Idenburg dd. 11 Mei 1921, handelende over het passieve vrouwenkiesrecht,

overwegende:

1e. dat God, blijkens Zijn openbaring in de schepping, onderhouding en regering der gehele wereld en in Zijn heilig en Goddelijk Woord, de vrouw in het algemeen een andere taak heeft aangewezen dan haar bij de toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht wordt toegedacht;

2e. dat de Heilige Schrift echter geen gebod of verbod inzake dit kiesrecht bevat;

3e. dat zij ons wel mededeling doet van uitzonderingen op de in sub 1 genoemde regel;

4e. dat deswege gebruikmaking van het passieve vrouwenkiesrecht in bijzondere gevallen niet behoort te worden afgesneden;

5e. dat het antwoord op de vraag, of in een bepaald geval overgegaan zal worden tot de candidaatstelling van een vrouw, voor wat de Gemeenteraden en de Provinciale Staten aangaat, mede krachtens de daarvoor geldende voorschriften in de statuten van de Anti-revolutionaire partij, toekomt aan de voor deze candidaatstelling bevoegde organen der partij;

besluit op grond van deze overwegingen:

het op de buitengewone Deputatenvergadering van 14 October 1921 genomen besluit inzake het passieve vrouwenkiesrecht in te trekken."

Aanvankelijk had het Centraal Comité in overweging gegeven het besluit, dat op de buitengewone Deputatenvergadering van 14 October 1921 inzake de candidaatstelling van vrouwen voor Staten en Raden was genomen, zonder meer in te trekken.

Dit besluit hield in: „dat bij verkiezingen voor Staten en „Raden door de bij het Centraal Comité aangesloten kies-„vereenigingen geen vrouwen candidaat behooren te wor-„den gesteld, zoolang de Anti-Revolutionaire partij niet in „haar wettige vergadering van een tegengesteld gevoelen „blijk geeft."

Daarin was dus niet — zoals wel eens is en wordt gezegd — een beginsel vastgelegd. Er was alleen een regel voor practische gedraging aanvaard, en wel deze: voor Staten en Raden behoren geen vrouwen te worden candidaat gesteld, zolang de partij te dezer zake niet tot een ander besluit komt.

Daarom meende het Centraal Comité eerst, dat met het laten vervallen van deze regel voor practische gedraging zou kunnen worden volstaan.

Toen echter bleek uit ingekomen brieven en aanhangig gemaakte voorstellen, dat de voorkeur uitging naar een beslissing, waarin met betrekking tot het passieve vrouwenkiesrecht aan principiële gezichtspunten uitdrukking werd gegeven, heeft het Centraal Comité op 17 November l.l. in een druk bezochte vergadering met eenstemmigheid besloten het boven afgedrukte voorstel aan de buitengewone Deputatenvergadering voor te leggen.

Bij vergelijking van dit — op 18 November aangenomen — voorstel van het Centraal Comité met die, welke ingediend waren door een vijftal kiesverenigingen (Apeldoorn-Noord, Hoogeveen (kom), „Dr A. Kuyper" Haarlem, Moerkapelle en Kockengen) en het Moderamen van het

Provinciaal Comité Gelderland, zal men zien, dat het Centraal Comité er in is geslaagd *alle hoofdzaken*, waarvoor in de ingediende voorstellen de aandacht werd gevraagd, in zijn voorstel samen te vatten. Daarom werden de meeste van deze voorstellen, na kennisneming van het nieuwe voorstel van het Centraal Comité, ingetrokken. [1])

Wie de overwegingen 1 tot en met 4, opgenomen in het aanvaarde voorstel, vergelijkt met de overwegingen zowel van de Commissie-Idenburg (1921) als van de Commissie Donner (1949), zal eveneens een treffende overeenkomst ontdekken.

Nog op één punt moge met nadruk worden gewezen. Het besluit tot intrekking van het besluit dd. 14 October 1921 mag door niemand worden losgemaakt van de daaraan voorafgaande overwegingen. Dit blijkt ten duidelijkste uit de woorden: „besluit op grond van deze overwegingen.." Door de opneming van deze woorden vormen overwegingen en besluit een onsplitsbaar geheel, zijn zij onlosmakelijk aan elkander verbonden. Dit is belangrijk, met name gelet op de inhoud van de eerste overweging, waarin zowel de gelijkwaardigheid van man en vrouw als de ongelijkheid van man en vrouw zijn erkend.

Ten slotte. Waarom diende het besluit van 1921 te worden ingetrokken? 1e. Omdat het geen rekening hield met de uitzonderingen, met de bijzondere gevallen, waarop ook de Commissie-Idenburg in haar rapport zeer duidelijk de aandacht heeft gevestigd. 2e. Omdat inmiddels is gebleken, dat de Deputatenvergadering niet in staat is over de uitzonderingen of bijzondere gevallen, welke kunnen leiden tot de candidaatstelling van een vrouw voor Staten of Raden, een gefundeerde en verantwoorde beslissing te nemen. Deze behoort te worden overgelaten aan de voor die candidaatstelling bevoegde organen onzer partij.

---

1) Het voorstel van Moerkapelle is niet formeel maar wel feitelijk ingetrokken. De heer C. J. v. d. Heuvel van Moerkapelle heeft er in zijn woord, ter Deputatenvergadering gesproken, geen twijfel aan laten bestaan, dat hij met het voorstel van het Centraal Comité zijn instemming betuigde.

HET PLEIT BESLECHT

In Tivoli, in Utrecht,
Daar is het pleit beslecht,
Daar werden argumenten
Besproken en weerlegd;
Daar werd ten lange leste
Het voorstel tòch aanvaard
En rondom Doctor Schouten
De éénheid weer bewaard.

Wat hebben we genoten
Van de vergadering,
Gehoord de paladijnen
In de vertrouwde kring;
We wilden met De Wilde
Op deze wapenschouw
Het pro en contra horen
Van 't kiesrecht voor de vrouw.

Al mochten we niet roken
En werd het vuur gedoofd:
Hoe warm bleef toch het harte
Met (meestal) koel het hoofd;
We luisterden aandachtig
Naar elke afgezant,
Zowel van lichte (?) steden
Als 't zware platteland.

We hoorden vurig pleiten:
„De vrouw hoort in 't gezin!",
Deborah in één adem
Met onze koningin;
We werden overtuigend
Er nòg eens bij bepaald:
„'t Is beter half te keren
Dan heel te zijn verdwaald".

Al was, wat werd gesproken,
Ook nòg zoveel karaats,
Wie zei, na tien minuten,
„Voorts, in de tweede plaats . . .",
Die werd door onze praeses,
Blijmoedig, maar toch vrij,
Geremd met: „Hoeveel plaatsen
Hebt u er dan nog bij . . . ?"

Een dame, toch professor,
Kwam met haar toverstaf
De dichte deur beroeren:
De grendel moest er af!
Toch wekte ze vertrouwen,
Men wist van deze vrouw
Dat zij, als 't moest, met Paulus
Nooit vlees meer eten zou . . .

Hoe werd door tegenstanders
De vrouw zelfs niet gelaakt,
Geprezen als spitsvondig,
Scherpzinnig, welbespraakt!
Soms fluisterend, soms luide,
Bezorgd van ondertoon;
Soms pal nàást de katheder
En zonder microfoon . . . !

Bij zitten en bij opstaan
Is nu het pleit beslecht;
Conform aan ons principe,
En dus: weloverlegd;
De mannen en de vrouwen,
Zij vonden wéér elkaar,
En gaan nu samen verder
Naar 't jubileumjaar!

JAAP MIJDERWIJK

De Deputatenvergadering van 18 November 1953

Discussie orgaan?

DR J. SCHOUTEN

Enkele malen is er bij de redactie van dit blad en bij het Centraal Comité van Anti-revolutionaire kiesverenigingen in een of andere vorm op aangedrongen „Nederlandsche Gedachten" beschikbaar te stellen voor gedachtenwisselingen over de aangelegenheden, waaromtrent binnen de kring van onze partij (nog) niet eenstemmig wordt gedacht, en daarin plaats te geven aan artikelen van hen, die menen verplicht te zijn, zoals het wel eens is uitgedrukt, „oppositie te voeren" tegen het beleid van de partij of van haar leiding.

Los van deze aandrang en mede naar aanleiding van kenbaar gemaakte wensen van deze strekking, is deze zaak enige keren besproken in vergaderingen van de Commissie van Redactie, en heeft zij ook onderwerp van bespreking uitgemaakt in een vergadering van het Centraal Comité. Schrijver dezes heeft op zich genomen dit punt in een artikel te behandelen, en daarbij rekening te houden met de gevoelens, waaraan in het Centraal Comité uiting is gegeven.

Het schijnt noodzakelijk allereerst nog eens aandacht te vragen voor het karakter en het doel van „Nederlandsche Gedachten". Zoals uit de „kop" van dit orgaan blijkt, is dit het „officieel orgaan ten dienste van de anti-revolutionaire partij, haar propaganda- en haar jongeren studieclubs". Hierin is zeer beknopt zowel het karakter als het doel van dit blad aangegeven.

Het is het „officieel orgaan" van de partij. Er zou ook kunnen staan: het enige officiele orgaan, want nevens dit beschikt de partij niet over een blad. Wil het Centraal Comité zich tot de leden der partij of tot haar brede kader wenden, anders dan per circulaire, rapport of brochure aan de kiesverenigingen, dan staat het daarvoor uitsluitend „Nederlandsche Gedachten" ten dienste.

Dit orgaan draagt voorts tweeërlei karakter. Er verschijnen per jaar zes nummers van zestien bladzijden als „contact-orgaan", welke aan alle leden van de kiesverenigingen gratis worden toegezonden, en waarvan de kosten moeten worden gedekt uit de door de Deputatenvergadering der partij bepaalde bijdrage per lid en per jaar, welke de kiesverenigingen aan het Centraal Comité hebben te betalen. Daarnaast verschijnen er gewoonlijk negen nummers per jaar van pl.m. twee en dertig bladzijden als „kaderorgaan", welke worden toegezonden aan hen, die zich daarop abonneren tegen f 3,— per jaar. De financiën van de partij laten niet toe, het aantal van deze nummers of de omvang daarvan uit te breiden, zolang het getal abonné's niet belangrijk is toegenomen.

De doelstelling van het orgaan is bepalend voor zijn inhoud. Het doel is: inlichtingen geven, voorlichting verschaffen, de propaganda naar binnen en naar buiten dienen, het medeleven met en in de partij, met en in de A.R.J.O.S., wekken en versterken. Daarom moeten in het blad plaats vinden: daarvoor in aanmerking komende mededelingen van administratieve en organisatorische aard, de voorstellen van het Centraal Comité, de besluiten van de partij, inlichtingen over de werkzaamheid van de partij en van de A.R.J.O.S., artikelen ter bevordering van de principiële en de practische propaganda en van de belangstelling voor de politieke actie, artikelen over aan de orde zijnde onderwerpen of vraagstukken op politiek gebied, over het Regeringsbeleid, over de werkzaamheden van de volksvertegenwoordiging, over het aandeel van onze mannen daarin, een persoverzicht, enz. Er moet vrijwel steeds met de ruimte worden gewoekerd. Het is niet mogelijk aan alle wensen te voldoen.

Bij het telkens vaststellen van de inhoud van het blad, bij het doen van een keuze uit de vele stof voor eerstvolgende nummers, wordt door de Commissie van Redactie ernstig rekening gehouden met gebleken behoeften en geuite verlangens. Zij stelt het op hoge prijs als lezers haar mededelen, wat zij behandeld willen zien, omtrent welke punten zij gaarne voorlichting ontvangen, en ten aanzien waarvan zij voor moeilijkheden staan of bij hen bezwaren zijn gerezen. Een goede wisselwerking tussen redactie en lezers is van grote betekenis. Ten behoeve daarvan is het in de regel niet nodig „ingezonden stukken" te schrijven en daaraan plaats te geven. Veel beter is het aan de kenbaar gemaakte wensen, zo enigszins mogelijk, gevolg te geven, en de reacties op het geschrevene serieus te overwegen, en daarop, indien dit wenselijk kan worden geacht, terug te komen. Eveneens wordt bij het schrijven over zaken, waaromtrent in eigen kring verschil van gevoelen bestaat, aan dit verschil aandacht gegeven, met het doel misvattingen uit de weg te ruimen, het verschil tot zijn juiste betekenis terug te brengen, en de eenstemmigheid van inzicht te bevorderen. Uit de aard van de zaak is de persoonlijkheid van de schrijver van invloed op zijn bijdrage. Dit brengt, aangezien aan elk nummer van dit orgaan verschillende personen hun medewerking verlenen, een zekere verscheidenheid mede. Zolang deze verscheidenheid niet leidt tot disharmonie, moet zij worden toegejuicht, al volgt daaruit, dat men bij lezing van het blad wel eens op iets zal stuiten, waartegen men bezwaren heeft.

* * *

In het vorenstaande is het karakter en het doel van „Nederlandsche Gedachten", alsmede de algemene gedragslijn van de Commissie van Redactie, nader aangegeven.

Het blad is een instrument van en voor de partij, niet een instrument over het gebruik waarvan — stel dit zou overigens kunnen — elk lid of elke groep leden van de partij heeft te beslissen. Men zal er o.i. moeilijk aanmerking op kunnen maken, dat de Commissie van Redactie er naar streeft de inhoud van het orgaan te doen beantwoorden aan zijn karakter en doel. De redactie heeft in het

Een grootscheepse

belastingverlaging

C. VAN DEN HEUVEL

Zó mag men noemen het nu door de Tweede Kamer aangenomen complex van maatregelen op het terrein der belastingen. Althans wanneer men let op het bedrag, waarmede de belastingen verlaagd worden. Na de laatste wijzigingen, die aangebracht zijn, vormt de optelsom der belasting-verlagingen met de verlaging der schoolgelden, een bedrag van 540 millioen gulden. Daar zit echter een bedrag van 96 millioen in voor het jaar 1954, hetwelk niet als belastingverlaging is aan te merken, namelijk, de vervroegde afschrijving van 30 pct der aankoopwaarde voor bepaalde soorten bedrijfsmiddelen. Immers dit is slechts een uitstel van belastingbetaling en dus geen eigenlijke verlaging. Er blijft dus over 444 millioen gulden.

Let men niet op het bedrag maar op de methode van wijziging in de belastingwetgeving, dan is er weinig grootscheeps aan. Het is een rommelig geheel voor allerlei incidentele verlagingen, waaraan ontbreekt een forse zuivering van allerlei aan het Nederlands recht vreemde insluipsels en opruiming van onbillijk werkende belastingen.

Met name ontbreekt de eerste en meest voor afschaffing in aanmerking komende belasting, namelijk: de vereveningsheffing. Deze door de Duitsers ingevoerde belasting is in hoge mate onbillijk en onlogisch.

Onbillijk omdat zij betaald moet worden wanneer er geen of kleine winst is, of zelfs indien er verlies is geleden. Ze is nog onbillijker dan de zoveel ergernisverwekt hebbende ondernemingsbelasting, welke tenslotte alleen betaald behoefde te worden wanneer er winst was gemaakt.

Onlogisch omdat het weinig rationeel is belasting te gaan heffen voor een zo nuttig werk als arbeid verschaffen. Zeer beslist wees de Regering af elke verlaging voor de vereveningsheffing. Zelfs een bescheiden verlaging, door vrijstelling van de eerste 10000 gulden van deze heffing, werd op de meest besliste wijze afgewezen. De vereveningsheffing schijnt voor een deel der leden van het Kabinet een heilig huis te zijn, waaraan men niet raken mag.

Het ietwat rommelig geheel, o.a. uitkomende in de wonderlijke manier om in drie ontwerpen, welke tegelijkertijd aan

---

algemeen tot taak de inhoud van dit orgaan te bepalen. Deze taak komt niet toe — weer: Stel dit zou overigens kunnen — aan elk lid of elke groep leden van de partij. Het gebeurt een enkele maal, dat iemand de mening is toegedaan, dat hij als abonné op een blad recht heeft op de opneming van een ingezonden stuk. Deze mening is, behoudens in bijzondere gevallen, onjuist. De redactie beschikt over de ruimte. Tussen haar en de lezers moet, zoals wij boven schreven, een goed contact bestaan, maar daaruit vloeit niet voort, dat de lezers recht hebben op de ruimte voor publicatie van hun gedachten. Indien in feite tegen de gedragslijn van de Commissie van Redactie van dit orgaan min of meer ernstige bezwaren rijzen, moet het Centraal Comité daarover oordelen, en wanneer dit wenselijk of noodzakelijk blijkt voorzieningen treffen.

Wil dit zeggen, dat in „Nederlandsche Gedachten" nimmer een gedachtenwisseling kan plaats vinden over zaken, ten opzichte waarvan in onze partij niet eenstemmig wordt gedacht? Natuurlijk niet. In de eerste plaats mag er op worden gewezen, dat zulk een discussie meer dan eenmaal in dit orgaan is gehouden. Zij behoeft lang niet altijd hierin te bestaan, dat twee of meer personen door het schrijven van een bijdrage daaraan deelnemen. Zij is er reeds, als één schrijver in een of meer artikelen de argumenten van verschillende strekking bespreekt, of een bepaalde hem bekende zienswijze aan een nadere beschouwing onderwerpt. O.i. verdient deze methode zelfs in vele gevallen uit een zakelijk oogpunt de voorkeur. Uiteraard is het vooral dan noodzakelijk, dat de schrijver aan de argumenten, welke voor een ander gevoelen worden aangevoerd, volledig recht laat wedervaren.

In dit verband wordt de aandacht gevraagd voor een voorbeeld. Na de kabinetsformatie van het vorige jaar bleek, dat er in onze partij bezwaren werden ingebracht tegen het zitting nemen van Anti-revolutionairen in het toen gevormde Kabinet. Welbewust en opzettelijk is toen een partijvergadering belegd ter bespreking van deze aangelegenheid. In die bespreking hebben degenen, die tegen dat zittingnemen bezwaren hadden, ruimschoots de gelegenheid gehad deze te ontwikkelen. Enige tijd daarna heeft schrijver dezes in een paar artikelen, opgenomen in dit orgaan, enkele belangrijke punten, tijdens die samenkomst naar voren gebracht, behandeld. Nimmer is hem de opmerking gemaakt: gij hebt die punten op onjuiste wijze weergegeven. En niemand heeft naar aanleiding van die artikelen een stuk gezonden aan de redactie, met verzoek daarvoor plaats te willen inruimen. Dezelfde methode is gevolgd ten aanzien van de „federalisatie" in West-Europa.

Al wordt door schrijver dezes aan deze methode de voorkeur gegeven, dat betekent niet, dat zij z.i. bij verschil in inzicht altijd moet worden toegepast. In het ene geval kan een beschouwing „pro en contra" op haar plaats zijn, in het andere geval kan het aanbevelenswaardig zijn haar achterwege te laten. Dit hangt van tal van factoren af, welke telkens in aanmerking moeten worden genomen. Wel zal als regel hebben te gelden, dat het initiatief voor een gedachtenwisseling „pro en contra" berust bij de redactie, en dat de gebruikmaking daarvan steeds dient te geschieden met inachtneming van het karakter en doel van het orgaan. Het initiatief voor zulk een discussie kan niet worden gelaten of gegeven aan elk lid van de partij. Zou daartoe worden overgegaan, dan zou men al spoedig in de practijk voor onoplosbare moeilijkheden komen te staan. Het blad maken tot een „discussieorgaan" in de eigenlijke zin van het woord, zou zulk een ingrijpende wijziging in zijn karakter en doel medebrengen, dat het niet meer zou kunnen dienen voor datgene, waarvoor het allereerst en allermeest in het leven is geroepen. Wie zou dit wensen?

Hopelijk is in het vorenstaande genoeg gezegd over het punt in geding.

de orde komen, wijzigingen in de inkomstenbelasting voor te stellen. De reden voor dit alles ligt in de omstandigheid dat de belastingverlagingen ondernomen werden met een drieërlei motief namelijk:

a. belastingverlaging ter compensatie van de huurverhoging.
b. maatregelen tot bevordering van de werkgelegenheid
c. maatregelen ter verlichting van de belastingdruk uit sociale overwegingen.

Alleen over de tweede groep handelen we om niet te veel ruimte te vragen. Voor we nu overgaan tot een bespreking van de afzonderlijke ontwerpen, willen we één van de vele facetten der belastingherziening bespreken, waarbij we tegelijkertijd bezien één der vele onderdelen.

De gerichte belastingpolitiek

Een der huidige algemene belastingtheorieën is, dat de belastingpolitiek niet slechts dienen moet tot het verschaffen van de middelen voor het vervullen van de Overheidstaak, maar mede, of vooral instrument dient te zijn voor de te voeren economische politiek. Men noemt dit dan gerichte belastingpolitiek.

Voorzover hiermede bedoeld wordt, dat bij het voeren van de belastingpolitiek gelet moet worden op de economische toestand en op de sociale en economische gevolgen, zal er wel niemand zijn die het daarmede niet eens is.

Men bedoelt echter met „gerichte" belastingpolitiek als regel iets anders. Gewoonlijk wordt er mede bedoeld bepaalde belastingen te verhogen niet in de eerste plaats om de schatkist deze versterking der middelen te doen toekomen maar met een economisch doel. We zouden ook dit niet onder alle omstandigheden willen afwijzen. In het verleden is het meermalen gebeurd, dat b.v. verhoging van invoerrechten plaats vond, niet met het doel de publieke middelen te versterken, maar een bepaalde bedrijfstak bescherming te verlenen.

Dit waren echter in wezen geen belasting maatregelen maar handelspolitieke bemoeiingen welker fiscale opbrengst bijkomstig was.

Daar zijn tegen een nauw verband, als velen willen leggen tussen de economische politiek en de belasting politiek uiterst gewichtige bezwaren.

We kunnen deze bezwaren niet beter illustreren dan door nu tegelijkertijd een der belastingvoorstellen te bespreken, waarin vrijwel alle bezwaren tegen de gerichte belastingpolitiek aanwezig zijn, namelijk het voorstel een investeringsaftrek van 4 pct gedurende 5 jaren te geven voor nieuwe investeringen van bedrijfsmiddelen.

Het betreffende nieuwe art. 8a inkomstenbelasting luidt voorzover voor ons doel van belang:

„In het jaar waarin tot een beloop"
„van meer dan *f* 3000 verplichtingen"
„zijn aangegaan of voortbrengings-"
„kosten zijn gemaakt ter zake van de"
„verwerving of de verbetering van"
„bedrijfsmiddelen en in de daarop vol-"
„gende vier jaren wordt telkens een"
„bedrag van vier ten honderd ten las-"
„te van de winst gebracht."

Investeringsaftrek.

We behandelen dit punt iets breder dan de andere, om het karakter van deze maatregel. De A.R. fractie heeft ten slotte voor dit voorstel gestemd, omdat het niet mogelijk bleek de door deze belastingverlaging vrij gekomen millioenen

C. VAN DEN HEUVEL

voor andere belastingverlaging in de plaats te krijgen. Ze had daaraan echter verre de voorkeur gegeven. Zes bezwaren zijn er tegen deze maatregel:

1e. Maakt ze onze belastingpolitiek wel uiterst labiel. Twee jaar geleden was de economische wijsheid dat de investeringen beperkt moeten worden. Daartoe moesten met enkele andere dingen de belastingen verhoogd worden. Men ging in die gedachtengang zelfs over tot een extra winstbelasting voor bedrijfswinsten boven *f* 8000.—. Nu, twee jaar later moeten de belastingen opeens verlaagd worden om het omgekeerde te doen van twee jaar geleden.

Op deze wijze komt er nooit enige rust in het belastingstelsel. Vast staat dat bij zo wisselvallig beleid een belangrijk deel van wat voor een paar jaar als verhoging is opgelegd, betaald moest worden in een periode waarin het omgekeerde nodig is.

Ditzelfde kan zich omgekeerd eveneens voordoen. Stel dat over twee jaar de economische wetenschap leert dat de investeringen beperkt moeten worden. Dan zal men voorstellen dit wetsontwerp in te trekken.

Maar over de investeringen van 1953 zal men nog drie jaren en over die van 1954 nog vier jaren de investeringsaftrek moeten toestaan. Stel dat men de investeringen dan weer wil beperken met belastingmaatregelen, dan heeft men de zotte toestand, tegelijk maatregelen te hebben met een omgekeerd „gericht" doel.

In het voorgaande is ook reeds aangetoond ons

2e bezwaar: dat voor economische maatregelen in 't algemeen de belastingpolitiek ongeschikt is omdat deze economische maatregelen op veel korter termijn genomen dienen te worden en veel vlugger beëindigd, dan zulks met belastingmaatregelen nu eenmaal mogelijk is.

3e is deze investeringsaftrek als belastingmaatregel in strijd met een der eerste beginselen van belastingrecht, welke mensen in gelijke positie gelijk behandeld wil zien. Natuurlijk kan men zeggen dat de contribuabelen niet in gelijke positie zijn, omdat de een investeert en de ander niet, maar dit is toch een volkomen willekeurig criterium en geheel afhankelijk van de structuur van het bedrijf.

4e doorbreekt de investeringsaftrek toch wel geheel de gedachte van belasting naar draagkracht en werkt bovendien volslagen willekeurig. Wie *f* 100.000 investeert en *f* 60.000 inkomen heeft ontvangt een jaarlijkse verlaging van belasting van *f* 2734,—, wie echter *f* 100.000 investeert en *f* 15.000 inkomen heeft slechts een verlaging van 's jaarlijks *f* 1478,— — alles naar de nu voorgestelde tarieven — eerstgenoemde dus bijna 100 pct meer.

5e is hoogst twijfelachtig of heel de maatregel iets tot verhoging van de investeringen zal bijdragen. Waarschijnlijk is, dat de investeringsaftrek alleen maar genoten zal worden over investeringen welke **toch** zouden geschieden.

6e. dat het toch verre te verkiezen geweest zou zijn, indien men het investeren meent te moeten bevorderen, dit te doen door een subsidie. Moeilijk is aan te nemen dat het buitenland meer bezwaren zou hebben tegen een bedekte subsidiëring in plaats van een openlijke.

We betreuren zeer dat de vele millioenen welke de investeringsaftrek vordert, niet op een andere veel redelijker wijze aan het bedrijfsleven ten goede zijn gekomen.

Vervroegde afschrijvingen.

Dit voorstel is zoals we terloops reeds in een vorig artikel aanstipten, geen eigenlijke belastingverlaging, maar een uitstel. 30 pct mag van bepaalde bedrijfsmiddelen direct bij aankoop worden afgeschreven, maar dit betekent dat men veel vroeger geheel heeft afgeschreven en dus later minder kan afschrijven.

Overigens is dit een zeer juist „gerichte" maatregel.

Verlaging van de Vennootschapsbelasting

Het thans geldend tarief voor de Vennootschapsbelasting is fnuikend hoog

voor de welvaart. Een kleine verlichting is nu aangebracht. Het tarief zal nu voortaan zijn 42½ voor de eerste *f* 40.000.— winst; tussen *f* 40.000.— en *f* 50.000 winst van 42½ tot 45 pct; tussen *f* 50.000 en *f* 100.000 winst 45 pct.; boven *f* 100.000.— winst 45 pct. van de eerste *f* 100.000.— en 46 pct van de daarboven gaande bedragen. Ook in dit tarief is dus weer verschil gemaakt naar de grootte der te behalen winst. Dit heeft bij een Vennootschapsbelasting eigenlijk geen zin omdat dit met de rendabiliteit niets te maken heeft. Overigens is deze belasting nog veel te hoog.

De Commissarisbelasting.

Een der meest onbillijke belastingen is tot dusver de commissarisbelasting. Deze Duitse maatregel ontsiert nog altijd ons belastingstelsel. Het onbillijke schuilt vooral hierin dat over dezelfde inkomsten driemaal belasting betaald wordt. Het bedrag wat de Commissaris ontvangt, wordt eerst met 50 pct, althans in de meeste gevallen belast via de Vennootschapsbelasting, daarna wordt het commissarisloon zelf belast en van het bedrag wat dan nog overblijft, wordt inkomsten belasting betaald. In het oorspronkelijk ingediende belastingplan ontbrak een voorziening inzake de Commissarisbelasting. Van allerlei zijde is hierop critiek geoefend „met tenslotte als resultaat, een wijziging in deze zin dat de eerste belasting, namelijk die bij de Venootschap, achterwege blijft.

Speculatie-belasting

Daar is met name in onze kring nogal wat bezwaar tegen speculeren en uit dien hoofde een soort ingenomenheid met de door de Duitsers ingevoerde speculatiebelasting. De anti-revolutionairen hebben in 't algemeen in de jaren na de oorlog, niet veel bezwaren geopperd tegen deze belasting.

Toen de Regering echter met een voorstel kwam om deze belasting af te schaffen kon niet anders dan hiermede accoord gegaan worden. Immers, daar zijn drie redenen waarom het voorstel van de Regering tot afschaffing juist was:

1e. Is het onjuist de speculatie als winstbron te belasten en niet toe te laten dat verliesleverende speculatie van het inkomen afgetrokken mag worden. Dit laatste mocht maar in enkele gevallen;

2e. bracht de belasting zo goed als niets op;

3e. werkt deze belasting zó, dat de mensen tegen wie deze belasting gericht was er niet onder vielen, die wisten ze in 't algemeen legaal te ontgaan en dat er vrijwel alleen onder vielen mensen, voor wie de maatregel niet bedoeld was, namelijk mensen die door een of andere oorzaak in het bezit van een huis of effect kwamen en dit weer van de hand moesten doen.

Deze overwegingen deden tenslotte de a.r.-fractie unaniem voor afschaffing dezer belasting kiezen.

Extra winstbelasting.

Het behoeft zeker niet te verwonderen dat nu de Regering met een voorstel kwam om deze in 1951 ingevoerde extra inkomstenbelasting voor bedrijfswinsten, de anti-revolutionaire fractie hier geheel mede instemde.

Deze fractie heeft indertijd door een amendement getracht het uit de toenmalige plannen uit te krijgen; wat niet is gelukt. Vanzelfsprekend werd dus accoord gegaan met het voorstel tot afschaffing dezer door en door onbillijke belasting. Ze kan niet anders genoemd worden. Daar is geen enkele goede grond om een ambtenaar, doctor, notaris, accountant met b.v. *f* 15000.— inkomen, lager te belasten dan iemand die deze inkomsten haalt uit een bedrijf met allerlei risico's.

Ook deze belastingverlaging is eerst tijdens de behandeling in het ontwerp gekomen. Met name van anti-revolutionaire zijde was gewezen op de verstarrende werking van de liquidatiewinstbelasting. Immers ze is een belangrijke rem voor oudere mensen om hun bedrijf over te doen aan jongere mensen. In 't algemeen is dit voor de productiviteit niet bevorderlijk.

De anti-revolutionairen hebben zich onder Minister Lieftinck sterk verzet tegen de belasting van de liquidatie winst. Vooral het onder deze bepalingen brengen van volkomen legaal gereserveerde winsten. De Regering heeft nu de gegrondheid dezer bezwaren erkend door gedeeltelijk aan onze bezwaren tegemoet te komen n.l. *f* 5000 van de liquidatiewinst voor de daarop drukkende belasting vrij te stellen.

Vanzelfsprekend moet dit worden toegejuicht al had met name van voor 1948 ontstane legale vrijstellingen een grotere of gehele vrijstelling geboden geweest.

De Carry Back.

Daar is de neiging om in de economie allerlei zaken met veel Nederlandse uitdrukkingen aan te duiden. Gaarne zouden we hieraan niet meedoen maar er is geen Nederlandse vakuitdrukking voor dit begrip. We kunnen het slechts met een redenering omschrijven. De strekking van de Carry Back is om geleden bedrijfsverliezen te compenseren met vroeger behaalde winsten.

Daar is wel een bepaling waardoor geleden verliezen met **latere** winsten gecompenseerd kunnen worden. De termijn waarbinnen dit kan is nu zelfs uitgebreid tot zes jaren. Nu is echter de mogelijkheid geopend om verliezen te compenseren met de winst van één voorafgaand jaar.

Dit is geen voorstel van de Regering geweest, maar door een amendement er in gebracht. De anti-revolutionairen hebben dit amendement van harte gesteund, al kwam het maar voor een kleinigheid tegemoet aan de ernstige bezwaren welke zij hebben tegen de huidige belastingheffing van natuurlijke personen welke een bedrijf uitoefenen.

De huidige methode is dat bedrijfsinkomens jaar voor jaar vastgesteld en berekend worden.

Dit betekent dat wie een inkomen uit bedrijf heeft, wat uiteraard dikwijls zeer wisselend is, belangrijk meer belasting betaalt door de zware progressie dan wie geregelde inkomens heeft.

Om nu maar een voorbeeld te noemen: een man met b.v. één jaar *f* 25000 inkomen, éénmaal *f* 17000 en één maal *f* 3000, heeft gemiddeld *f* 15000 inkomen. Een ambtenaar met een salaris van *f* 15000 eveneens, maar eerstgenoemde betaalt in drie jaar *f* 13.100.—, laatstgenoemde *f* 10.692.—, dus eerstgenoemde betaalt 25 pct meer. Alles gerekend naar de nieuwe tarieven voor een gehuwde zonder kinderen.

Deze voorbeelden zijn uiteraard met allerlei andere te vermeerderen.

Ondanks hardnekkige daartoe aangewende pogingen, bleek de Regering niet bereid aan het bezwaar tegemoet te komen door op verzoek aan te slaan naar een gemiddeld inkomen over 3 jaren.

In dit licht is zeker te verstaan, dat de anti-revolutionairen krachtige steun hebben geboden aan het veel minder vergaande, maar toch iets verbetering brengende denkbeeld voor verliescompensatie met één voorafgaand jaar.

De overige belastingverlagingen laten we nu onbesproken hoewel er onder deze ook enkele waren, die het bedrijfsleven ten goede komen, al zijn zij niet met dit doel voorgesteld.

Bijzonderlijk denken we hier aan de belangrijke verlaging van de inkomstenbelasting.

Deze verlaging betekent dat uitgaande van de thans verschuldigde inkomstenbelasting de volgende verlagingen in procenten uitgedrukt zijn aangenomen:

Inkomens van een gehuwde zonder kinderen van:

f 3.000	verminderd	met	16.6
f 6.000	„	„	14.9
f 9.000	„	„	15.7
f 12.000	„	„	14.0
f 15.000	„	„	11.2
f 18.000	„	„	9.9
f 21.000	„	„	8.6
f 24.000	„	„	7.5
f 27.000	„	„	6.6
f 30.000	„	„	5.9

De buitengewone

R. GOSKER

DEPUTATENVERGADERING

De bijeenkomst ook van een Buitengewone Deputatenvergadering is toch altijd opnieuw een evenement in het leven van onze partij. En dit maal was dit zeer zeker het geval. Vooral wanneer een Buitengewone Deputatenvergadering wordt bijeengeroepen moet er een bijzondere aanleiding toe zijn. Deze was er inderdaad. De zaak van het passieve vrouwenkiesrecht moest tot een oplossing worden gebracht. Dat was niet een zaak van de laatste jaren, al werd de urgentie daarvan meer beseft. Het was nog altijd een erfenis uit het verleden, die nu eindelijk eens moest worden geregeld.

Er bestond enige vrees, dat de belangstelling voor deze Deputatenvergadering niet zo bar groot zou zijn. De agenda vermeldde slechts één enkel punt. Een Deputatenrede werd niet uitgesproken, zoals anders wel gebruikelijk was. Het openingswoord was uitermate sober. Dr J. Schouten, de voorzitter der vergadering had er alles op toegelegd, zoveel mogelijk tijd vrij te maken voor de discussie. Dat vele deputaten zich geroepen zouden voelen een „verstandig woord" te zeggen, werd verwacht. Dat het aantal toch nog beneden de vijftig bleef was een meevaller.

Opening

De vergadering werd op de onder ons gebruikelijke wijze geopend. Na samenzang — schriftlezing uit het eerste hoofdstuk van Genesis en gebed — riep Dr Schouten de aanwezigen een hartelijk welkom toe. Dat speciaal minister Mr J. Algera verwelkomd werd spreekt vanzelf. Het was jammer dat minister Dr Zijlstra wegen ambtsbezigheden verhinderd was. Ook Mr J. A. de Wilde en Generaal Duymar van Twist werden hartelijk begroet. De eerste in verband met zijn gezondheidstoestand. De laatste ook omdat hij op 9 November j.l. 88 jaar geworden was. Ons Eerelid meende dat deze leeftijd hem aanspraak gaf op een speciale plaats op het podium, maar vóór de bestuurstafel. Dit praerogatief zij hem van harte gegund. Wij zullen, zo het God de Here behaagt, voor de eerstvolgende Deputatenvergadering die plaats voor hem reserveren.

Daarna volgde een zakelijke uiteenzetting. Mededeling werd gedaan van alle brieven, die bij het Centraal-Comité waren ingekomen en welke verband hielden met de te behandelen kwestie. Een drietal voorstellen — t.w. van Haarlem, Hoogeveen en Apeldoorn-Noord — alsmede de moties van Soestdijk en van het Provinciaal Comité Gelderland waren voor de aanvang der vergadering in gedrukte vorm rondgedeeld. De voorstellen van Moerkapelle en Kockengen waren reeds aan de kiesverenigingen toegezonden. Vele deputaten zullen overigens wel verrast zijn geweest toen zij tot de ontdekking kwamen, dat ook van de zijde van het Centraal-Comité een geheel gewijzigd voorstel werd ingediend. Wat men nu verder ook van de procedure moge zeggen, men zal onmogelijk de bewering kunnen handhaven, dat de invloed van onderop van nul en gener waarde is. Ook bij de vaststelling van het Program van Actie voor 1952 is duidelijk gedemonstreerd, dat de kiesverenigingen wel degelijk zeggenschap hebben en dat met haar opvattingen gerekend wordt. Ook ditmaal is dit gebleken. En nu moet men niet zeggen, dat het Centraal-Comité „het loodje" heeft gelegd tegenover de kiesverenigingen. Zo mag de zaak nooit worden gesteld. Zo is het in wezen ook niet! Dit is nu eenmaal het wezenlijke van de Deputatenvergadering — het essentiële van het overleg — eerst schriftelijk — daarna mondeling — dat in gemeenschappelijke arbeid een oplossing wordt gevonden.

Het nieuwe voorstel

Het nieuwe voorstel luidde als volgt:

De buitengewone Deputatenvergadering der Anti-revolutionaire partij van 18 November 1953,

kennis genomen hebben van het rapport der Commissie-Donner dd. 21 December 1949, en eveneens nogmaals van het rapport der Commissie-Idenburg dd. 11 Mei 1921, handelende over het passieve vrouwenkiesrecht,

overwegende:

1e. dat God, blijkens Zijn openbaring in de schepping, onderhouding en regering der gehele wereld en in Zijn heilig en Goddelijk Woord, de vrouw in het algemeen een andere taak heeft aangewezen dan haar bij de toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht wordt toegedacht;

2e. dat de Heilige Schrift echter geen gebod of verbod inzake dit kiesrecht bevat;

3e. dat zij ons wel mededeling doet van uitzonderingen op de in sub 1 genoemde regel;

4e. dat deswege gebruikmaking van het passieve vrouwenkiesrecht in bijzondere gevallen niet behoort te worden afgesneden;

5e. dat het antwoord op de vraag, of in een bepaald geval overgegaan zal worden tot de candidaatstelling van een vrouw, voor wat de Gemeenteraden en de Provinciale Staten aangaat, mede krachtens de daarvoor geldende voorschriften in de statuten van de Anti-revolutionaire partij, toekomt aan de voor deze candidaatstelling bevoegde organen der partij;

besluit op grond van deze overwegingen:

het op de buitengewone Deputatenvergadering van 14 October 1921 genomen besluit inzake het passieve vrouwenkiesrecht in te trekken.

Vergadering Centraal-Comité

Dit voorstel was het resultaat van een bespreking van de kwestie door het Centraal-Comité, dat aan de vooravond van de Deputatenvergadering in Esplanade te Utrecht vergaderde. In die vergadering is de redactie van het voorstel breedvoerig

---

Het spreekt dat deze verlaging ook voor het bedrijfsleven en ook voor de kleine baasjes van belang is. De Regering heeft echter door haar opzet van de belastingvoorstellen dit element min of meer uit het oog doen verliezen.

Hoewel we op enkele punten aan andere voorzieningen de voorkeur zouden gegeven hebben is het geheel voor het Nederlandse bedrijfsleven zeker van belang.

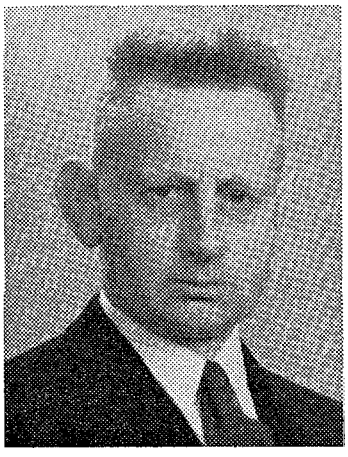
Te hopen is dat door de Nederlandse Regering een politiek beleid gevoerd zal worden hetwelk er niet toe leidt, dat op deze verlagingen weer moet worden teruggekomen.

Dan zal echter het oog scherp gericht moeten zijn op verlaging van het uitgaven-niveau.

besproken. Na ampele discussie ging het gehele Centraal-Comité daarmede accoord. Naar de mening van dit Comité zou daarmede tegemoet gekomen worden aan de klaarblijkelijk sterk gevoelde behoefte om de overwegingen aan het besluit zelf toe te voegen. Het gaf aan alle aanwezigen een sterke mate van bevrediging dat dit besluit eenparig door het Centraal-Comité kon worden genomen. Op grond daarvan mocht worden gehoopt dat ook de Deputatenvergadering dit voorstel eenstemmig zou aanvaarden.

Met een enkel kort woord deed de voorzitter van deze dingen mededeling. Hij vermeed daarbij het nieuwe voorstel van een toelichting te voorzien, en gaf het aanstonds in discussie.

Als eerste meldde zich aan de heer **B. Koekkoek,** sprekende voor de kiesvereniging te **Gorinchem.** De heer Koekkoek deelde mede, dat de kiesvereniging in grote meerderheid bereid was ook het eerste voorstel van het Centraal Comité te aanvaarden, hoewel dat eerste voorstel alleen maar beoogde, zonder enige nadere motivering, het besluit van 1921 in te trekken. Toch zouden de afgevaardigden van deze kiesvereniging tegen stemmen. Ook tegen het nieuwe voorstel, hoewel dit aan vrijwel alle bezwaren tegemoet kwam, omdat zij een bindend mandaat hadden meegekregen. Dit tegenstemmen werd gemotiveerd met de mededeling, dat de meerderheid rekening wilde houden met de mening van de minderheid.

Aan zijn bezwaren werd tegemoetgekomen, dus gaf hij aan het voorstel gaarne zijn stem.

C. J. VAN DEN HEUVEL

De heer **J. P. van der Graaff, Krimpen aan de Lek,** verklaarde zich eveneens tegen. Naar zijn mening is het actieve vrouwenkiesrecht aan onze partij in de jaren twintig opgedrongen en wij hebben dit slechts node aanvaard. Aanvaarding van het passieve vrouwenkiesrecht betekent een toegeven aan de algemene tendenz tot nivellering, waartegen wij ons met kracht moeten blijven verzetten.

Met grote belangstelling werd geluisterd naar het betoog van de heer **C. J. van den Heuvel** van **Moercapelle,** wiens kiesvereniging een breed uitgewerkt voorstel had gedaan en dit aan alle kiesverenigingen had toegezonden. Dit voorstel bevatte niet minder dan een twaalftal overwegingen en ging al te zeer op bijzonderheden in. Spreker begon met te herinneren aan een rede van Dr Woelderink over „Separatisme en wereldgelijkvormigheid" uitgesproken in 1933 en dankte het Centraal Comité in zeer hartelijke bewoordingen voor de wijze waarop het aan de bezwaren van Moercapelle, in samenwerking met Kockengen, was tegemoet gekomen. Het had zijn grote instemming, dat in dit nieuwe voorstel geen instemming werd betuigd met de strekking van het rapport van de Commissie-Donner. Het verheugde hem zeer dat het Centraal

De Anti-revolutionaire Partij kan wel honderd mannen voor de Kamer leveren en dus.....!

P. GOOTJES

Comité gekomen was met een eigen voorstel, waarin de overwegingen waren opgenomen. Aan dit voorstel wil hij gaarne zijn stem geven. Wat de redactie betreft wil hij nog een wens onder woorden brengen. Hij is n.l. van oordeel, dat het onder ten tweede gestelde wat ver gaat (n.l. dat de Heilige Schrift geen verbod of gebod inzake dit kiesrecht bevat). Wel is er nog een ding dat hem zorg geeft. De mensen weten niet waar het over gaat. De kern van de leden der kiesvereniging is daar wel van op de hoogte. Maar lang niet alle leden bezoeken de vergadering. En dan is er ook nog een groot aantal Anti-revolutionaire kiezers. Ook en vooral aan die mensen moet duidelijk worden gemaakt wat vandaag wordt besloten. Vooral ook wat er staat in punt 5 „dat het antwoord op de vraag, **of in een bepaald geval,** overgegaan zal worden tot de candidaatstelling van een vrouw voorbehouden blijft aan de daartoe bevoegde partijorganen, is in dit opzicht belangrijk. Spreker is er dankbaar voor dat er staat „in een bepaald geval". Dat betekent dat het een uitzondering is en moet blijven. Maar dit zullen wij dan ook aan het anti-revolutionaire volk onomwonden duidelijk moeten maken en dan met name aan onze geestverwanten, die leden zijn van de Nederl. Hervormde Kerk. Naar sprekers oordeel kan er geen principieel bezwaar tegen het voorstel worden ingebracht. Dat voorstel is eenstemmig door het Centraal-Comité aanvaard en daarom wekte hij alle aanwezigen op zich nu ook eenparig achter dit voorstel te scharen, opdat er ook van deze Deputatenvergadering een kloek getuigenis uitga. Dit was naar zijn mening des te gemakkelijker omdat nu ook beroep openstaat op artikel 9 van ons beginselprogram, waarin het gezinshoofden kiesrecht nog steeds een plaats heeft.

De heer **G. Koning** uit **Enschede** opperde nog al wat bezwaren tegen de gevolgde procedure. Hij was van oordeel dat door de wijze van behandeling de zaak niet tot zijn recht is gekomen en vroeg waarom ook in dit geval de voorstellen — wil men amendementen — niet tijdig ter kennis van de kiesverenigingen waren gebracht. Spreker achtte deze gang van zaken beslist niet juist. Het had hem overigens verbaasd dat het Centraal Comité niet had gereageerd op de critiek die op het Centralen Convent was geuit met betrekking tot dé samenstelling der Commissie. Hij had verwacht dat het Centraal Comité daar aanstonds iets aan zou hebben gedaan. (Dat zou hebben betekend dat het Centraal Comité een nieuwe Commissie had moeten benoemen, die dan opnieuw een rapport had moeten samenstellen — en dit zal de heer Koning toch niet hebben bedoeld.) Voorts was spreker blij dat het Centraal Comité met een nieuw voorstel gekomen was — een voorstel dat voor hem aanvaardbaar was. Wel gaf hij in overweging in punt 4 te stellen „in „zeer" bijzondere gevallen" — in plaats van „in bijzondere gevallen" en

in punt 5 het woord „zal" te vervangen door „moet" waardoor de redactie zou luiden: „dat het antwoord op de vraag, of in een bepaald geval overgegaan **moet** worden tot de candidaatstelling van een vrouw, etc."

De heer **P. Gootjes** uit **Bergen** (N.H.) pleitte er weer voor het besluit van 1921 te handhaven en ook het nieuwe voorstel van het Centraal Comité eenvoudig voor kennisgeving aan te nemen. Voor zoveel een vrouw bij uitzondering tot een staatkundige taak wordt geroepen, zoals in het geval van Deborah, of ook dat van Koningin Juliana, is dit een gevolg van een rechtstreeks ingrijpen van God in de geschiedenis en daarom is een beroep op een dergelijk voorbeeld naar zijn mening niet gemotiveerd. Voorts is hij van oordeel dat de Anti-revolutionaire Partij alleen wel in staat is 100 bekwame Kamerleden (mannen wel te verstaan) te leveren en ziet hij de noodzaak van een vrouwelijk Kamerlid niet in.

Hartelijk blij dat de Anti-revolutionaire Partij ook nu een principiëel geluid laat horen.
Apeldoorn-Noord trekt zijn voorstel dan ook in.

J. VAN DALEN

De heer **J. van Dalen** — sprekende voor **Apeldoorn-Noord** — kan zich wel verenigen met het voorstel van het Centraal Comité, hoewel, naar zijn mening, het voorstel van zijn kiesvereniging eenvoudiger en korter is en daarom meer aanbeveling verdient. Voorts acht hij het onnodig het besluit van 1921 nog formeel in te trekken, want het wordt immers vervangen door de nu geformuleerde uitspraak. Het verheugt hem overigens zeer, dat de Anti-revolutionaire Partij ook nu een principieel geluid laat horen.

De afgevaardigde van **Waardhuizen** — gelegen in het Land van Heusden en van Altena — de heer **S. de Rijk Jungerius** oefende critiek uit op het rapport-Donner en deed voorts een ernstig beroep op de vergadering om toch vooral rekening te willen houden met de geestesgesteldheid van het platteland. Op het platteland heerst naar zijn mening een wat strengere Calvinistische opvatting dan in de stad en daar moet men aandacht aan geven. Aanneming van dit voorstel kan wel eens verlies van stemmen tengevolge hebben en nadelig werken op de eensgezindheid in de partij.

Weer een ander geluid deed de heer **F. Born** uit **Berlicum** horen. Kort samengevat kwam zijn betoog daarop neer, dat de uitzonderingen er nu eenmaal zijn om de algemene regel aanvaardbaar te maken. Die uitzonderingen **moeten** er dan ook zijn. Maar met des te meer kracht wilde hij daarom de algemene regel verdedigd en gehandhaafd zien. De uitzondering wordt immers vanzelf aanvaard als de bescherming van het leven dat b.v. eist. Dan spreekt die uitzondering vanzelf en daarom behoeft dit niet nader te worden geregeld. Spreker voelde daarom niet veel voor het voorstel al erkende hij dat, als de nood aan de man komt, de vrouw weleens geroepen kan zijn op te treden, welke ongezochte woordspeling de vergadering aanleiding gaf hartelijk te applaudisseren.

Het was de heer **A. A. Hogeweg** uit **Rotterdam-Blijdorp,** die theologisch geschut in stelling bracht tegen punt 2 der overwegingen, waarin wordt uitgesproken, dat de Heilige Schrift geen gebod of verbod inzake dit kiesrecht bevat. Hij begon met te verklaren — en hij deed zulks terecht — dat wanneer men tegen het passieve vrouwenkiesrecht is, men daarom de vrouw nog niet als een minderwaardig wezen behoeft te beschouwen, al had dan niemand dit beweerd. Hij kon het onder 2 gestelde wel aanvaarden, wanneer daarmede werd bedoeld, dat de Heilige Schrift geen rechtstreeks gebod of verbod bevat — (en zonder het misschien te begrijpen schoot hij hiermee midden in de roos — want wat hij verder betoogde sloeg op hetgeen in de eerste overweging is geformuleerd, al richtte hij zijn aanval dan op de tweede overweging). Hij bestreed n.l., dat de Heilige Schrift in het geheel niets zou zeggen ten aanzien van de positie van de vrouw en verklaarde, dat uit de Schriftgegevens toch wel iets kon worden afgeleid. Hij zag daarbij wel enigermate over het hoofd, dat dit in het voorstel van het Centraal Comité duidelijk was geformuleerd. Met een beroep op 1 Timotheüs 5 : 9 ontwikkelde hij voorts enige bezwaren tegen het candidaatstellen met name van een gehuwde vrouw en hij bepleitte dit met te meer kracht door een beroep te doen op de feitelijke onmogelijkheid, aangezien de moeder van een gezin niet tegelijk het kamerlidmaatschap kan waarnemen. De kwestie van de ongehuwde vrouw gaf hem meer moeilijkheden, want hij gaf toe aan de hand van de Heilige Schrift niet te kunnen bewijzen, dat aan haar het passieve kiesrecht niet zou mogen worden toegekend. Daarom bepleitte hij de vierde overweging aldus te lezen: dat deswege gebruikmaking van het passieve vrouwenkiesrecht voor de ongehuwde vrouw in bijzondere gevallen niet behoort te worden afgewezen.

Daarna verkreeg **mevr. Prof. G. H. J. van der Molen** het woord. Het is voor mij een ogenblik van grote bewogenheid, aldus begon zij haar betoog, dat ik thans als eerste Nederlandse vrouw op een Deputatenvergadering van de Anti-revolutionaire Partij het woord mag voeren. Met mijn vader ging ik als jong meisje reeds mee naar de Deputatenvergadering. Ik heb ook Dr Kuyper nog horen spreken. Op het thans in bespreking zijnde voorstel heb ik 32 jaar lang gewacht. In al die jaren hebben wij vrouwen de partij trouw en met liefde gediend, ondanks de bezwaren die wij hadden. Wij hadden ook in 1921 reeds bezwaar, toen het besluit genomen werd, maar dit heeft ons nooit tot revolutionnair optreden bewogen. Nooit is daardoor de liefde voor onze partij getemperd. Maar dat nu het voorstel wordt gedaan om het besluit van 1921 in te trekken is voor haar een grote blijdschap. Daaruit blijkt dat er een jong en nieuw leven is in de partij en toch blijven wij ook nu in dezelfde gehoorzaamheid aan de ordeningen Gods.

Wij moeten er echter oog voor hebben dat de plaats van de vrouw in de maatschappij en in de samenleving gedurende de laatste tientallen van jaren toch wel ingrijpend is veranderd. De positie die onze dochters vandaag innemen is een geheel andere dan die van onze moeders. Wij Calvinisten uit de stad en van het platteland aanvaarden dat het wereldgebeuren en de wereldontwikkeling niet omgaan buiten Gods bestel. God geeft ons vrouwen een bijzondere taak om onze gaven en talenten meer dan tot dusver dienstbaar te maken aan de komst van Gods Koninkrijk.

Ook de vrouwen aanvaarden ten volle de eerste overweging van dit voorstel. Dit punt is niet in discussie. Maar ons bezwaar was dat werd voorbij gezien dat God ook ons vrouwen kan roepen tot een taak en tot een functie in het staatkundig leven. Wij zijn het er mee eens dat het altijd wel een uitzondering zal blijven, al kan zij dan niet inzien dat dit dan, zoals een der sprekers gehoopt heeft, alleen maar een weduwe van 60 jaar kan zijn. Zij heeft er zelfs geen bezwaar tegen dat het woordje „zeer" nog aan „bijzondere gevallen" wordt

Maar ons bezwaar was dat werd voorbijgezien dat God ook ons vrouwen kan roepen tot een taak en tot een functie in het staatkundig leven.

Mevr. Prof. Dr G. H. J. VAN DER MOLEN

toegevoegd, want dat een vrouw zal worden gecandideerd zal altijd nog „bijzonderder" zijn. Er zal heus geen wachtlijst komen — verzekerde zij. Het voorstel van het Centraal Comité noemde zij zeer wijs — al was het dan alleen door mannen ontworpen.

Hetgeen in de vergadering grote hilariteit veroorzaakte.

Zij constateerde dat er ook vele Anti-revolutionaire vrouwen zijn, die voor het passieve kiesrecht niet voelen. Maar zij pleitte met warmte voor een grote groep Anti-revolutionaire vrouwen — die werkelijk niet een recht voor zich opeisen — maar die actief zich willen geven aan de staatkundige werkzaamheid en daarin van harte gaarne de partij willen dienen. Daarom is het nodig dat de grendel van de deur wordt weggeschoven, opdat deze, als het nodig is, kan worden geopend.

De heer **J. A. van Dijk** van **Amsterdam-Oost** merkte op, dat in de overwegingen Christus en Zijn verlossingswerk centraal gesteld dienen te worden, omdat dit verlossingswerk ons gemaakt heeft tot profeten, priesters en koningen. Voorts betoogde hij dat de uitzonderingsgevallen normatief gesteld dienden te worden.

De heer **J. van Nieuwkerk** uit **Beekbergen** uitte zijn beduchtheid dat door aanvaarding van dit voorstel de wereldgelijkvormigheid wordt bevorderd.

De heer **J. P. Crum** van **Heelsum** was het niet eens met het voorstel van het Centraal Comité en wenste de vierde overweging zodanig gewijzigd te zien dat alleen bij zeer hoge uitzondering een ongehuwde vrouw zou kunnen worden gecandideerd.

Mevr. **Tonkens-Kaajan (Amsterdam)** betoogde dat in het verleden op grond van beginselen wel allerlei dingen verdedigd zijn, die wij nu niet meer zouden durven verdedigen. Hoe werd, maar dat was veel vroeger, niet over de slavernij geoordeeld? Met een beroep op enkele artikelen van Dr Bruins Slot maande zij aan tot voorzichtigheid en zij besloot met de opmerking dat de Anti-revolutionaire Partij thans de kans heeft te tonen dat zij haar tijd verstaat.

Prof. Dr J. J. de Jong, Utrecht vertegenwoordigend, verklaarde dat hij het nadere voorstel van het Centraal Comité met enige aarzeling begroette. Een gewichtig element ontbreekt in de overwegingen, n.l. de tijd. Het rapport van de Commissie-Idenburg houdt zich met dit tijdselement uitvoerig bezig. Er moet toch gelet worden op de ontwikkeling van het maatschappelijk leven. Een ruimere fundering moet voor de toekomst niet uitgesloten zijn. Wij moeten rekening houden met de dynamiek van de tijd en spreker doet dan ook een beroep op het Centraal Comité om dit tijdselement alsnog in de overwegingen te verwerken, waardoor deze overwegingen naar zijn mening ook Schriftuurlijk beter verantwoord zouden zijn.

Na de pauze besteeg **Dr N. J. Hommes** van **Rotterdam-Hillegersberg** het spreekgestoelte om naar zijn eigen woorden — zijn consciëntie te ontlasten. Spreker merkte op dat het onze eigen schuld is dat wij nu in 1953 nog over deze materie moeten handelen. Dat nog in 1921 het besluit werd genomen om de vrouw uit te sluiten van het passieve kiesrecht is alleen te verklaren doordat wij toen ook waren kinderen van de tijd — wij ons daarvan niet konden losmaken. Als theoloog heeft spreker wel zeer ernstig bezwaar tegen de tweede motivering. Wij moeten voorzichtig zijn met eisen te stellen aan de Heilige Schrift. De bijbel spreekt zich niet uit over het koningschap of over de republiek. Dat is niet een kwestie van gebod of verbod. Maar daarom is het koningschap van het Huis van Oranje onder de leiding Gods in de geschiedenis, in ons volksleven wel diep geworteld en is er niemand onder ons die daaraan raakt. De monarchale opvatting kan men dan ook niet discutabel stellen. En voorts heeft ook hij er bezwaar tegen dat in de overwegingen het tijdsmoment niet tot zijn recht gekomen is. Het leven van de vrouw is begonnen als slavin — opgeborgen in een vrouwenvertrek door honden bewaakt. Maar daarna is er, vooral onder de invloed van het Christendom, de ontwikkeling geweest ten goede. En daarom des te meer betreurt spreker het dat wij niet 50 jaar eerder rijp zijn geweest voor deze stap. Hadden wij deze zaak maar veel eerder aangepakt, dan zouden wij nu niet zoveel last hebben van de Hollywood-zwendel der bioscopen.

De heer **P. Boer** van **Soestdijk** herinnert aan de motie die door de kiesvereniging aldaar is ingediend en waarin werd uitgesproken, dat het voorstel van het Centraal Comité geen onverdeelde instemming vindt bij het Anti-revolutionaire volk en dat de aanvaarding daarvan niet strekt tot opbouw maar veel meer aanleiding geeft tot verdeeldheid. Mede namens de kiesvereniging van Baarn deelt hij mede, dat ook tegen het gewijzigde voorstel dezelfde bezwaren blijven bestaan en hij blijft van oordeel dat het niet verstandig is vandaag deze beslissing te nemen. Overigens was er helaas geen gelegenheid het nadere voorstel te bespreken en hij besloot zijn toespraak met een beroep op een uitspraak van Paulus, dat als hij daardoor de broederen ergerde hij in eeuwigheid geen offervlees zou eten.

De heer **J. Beenhakker** van **Sliedrecht** meende eveneens aanvaarding van dit voorstel te moeten ontraden, met name omdat de eenheid van de partij daardoor kan worden bedreigd, hetgeen vooral geldt voor streken als de Alblasserwaard. Overigens is naar zijn mening het voorstel ook niet van zoveel betekenis. Het is van veel meer belang de jubileumactie krachtig aan te pakken en voor ledenwerving te gaan werken.

Mevrouw **Dr F. T. Diemer-Lindeboom** verklaarde onder algemene vrolijkheid, dat zij wel in Rotterdam — een grote stad — woonde, maar dat zij afkomstig was van het platteland, de dochter van een te goeder naam en faam bekend staande vader en de gemalin van een man uit een onvervalst Calvinistisch-afgescheiden milieu. Zij had bezwaar tegen het beroep dat de heer P. Boer had gedaan op de uitspraak van Paulus want zij vond geen termen aanwezig om het eten van heidens offervlees gelijk te stellen met het passieve kiesrecht der vrouw. Voorts meende zij dat men de kwestie van de schriftuurlijke visie op het zijn van de vrouw als hulp tegenover de man toch vooral breed moest zien. Zij beriep zich daarbij op Genesis 2 : 15. Zolang Adam alleen is in het paradijs heeft hij tot taak het bouwen en het bewaren van de hof.

Theologisch geschut wordt in stelling gebracht, maar verkeerd gericht.

A. H. HOGEWEG

Maar dit is een beperkte cultuuropdracht. Die cultuuropdracht wordt veel breder wanneer Eva — de vrouw — aan hem wordt toegevoegd. Dan ontplooit zich pas het leven ten volle. Wij moeten er ook meer oog voor hebben dat God ons in alle tijdelijke situaties plaatst voor een eigen persoonlijke verantwoordelijkheid. Het is onze taak in alle activiteit mee te werken aan de komst van het Koninkrijk Gods. Daarom rust op elk geslacht de taak zich te bezinnen op de problemen van de tijd, waarin het leeft. Een eigen bezinning op die verantwoordelijkheid is nodig. Wij moeten letten op de ontwikkeling, die gedurende de laatste anderhalve eeuw heeft plaats gevonden, op de structuurveranderingen, die zich doen gelden, waardoor de vrouw ook in andere verbanden dan in het gezin een hulpe is en kan zijn tegenover de man. Het gaat er om, dat de vrouw in staat gesteld wordt ook op staatkundig terrein de gemeenschap te dienen en mede te helpen om de Christelijke gedachte uit te dragen. Dat medewerken van de vrouw betekent niet dat de vrouwen moeten gaan regeren over de mannen.

Mej. **A. Bronkhorst** uit **Amsterdam** volstond met het aanbevelen van het boekje dat mevr. Diemer-Lindeboom geschreven heeft onder de titel „Man en vrouw in het volle leven".

De heer **K. Muilwijk** van **Hoog Blokland** bepleitte evenzeer als de heer Beenhakker, dat men toch rekening zou houden met de geestesgesteldheid van de Alblasserwaard. Voorzichtig zijn verdient aanbeveling. De vrees om achteraan te komen mag niet de doorslag geven. Spreker heeft begrip voor de moeilijkheden van het Centraal Comité. Hij gunt mevr. Van der Molen haar overwinning gaarne. Hij is van mening, dat het soms nodig is als het getij verandert, de bakens te verzetten. Het beroep op Genesis 2 gedaan komt hem minder geslaagd voor, omdat op het paradijsverhaal de geschiedenis van de zondeval volgt, waarmede evenzeer dient te worden gerekend. Als de zonde er niet geweest was zou dit vraagstuk nooit aan de orde gekomen zijn. Spreker doet daarom een beroep op de Deputatenvergadering dit voorstel te verwerpen terwille van de mensen, die deel uitmaken van de Ned. Herv. Kerk en behoren tot de Gereformeerde gezindte.

De heer **C. Smeenk** is hartelijk verheugd over dit voorstel al heeft hij tegen de overwegingen daartoe wel bezwaren en gaf enkele voorbeelden om aan te tonen, dat de vrouw in de publieke colleges zeer zeker belangrijk werk zou kunnen verrichten. Het gaat daarbij om zo goed mogelijk samengestelde colleges, waarbij men nog niet zozeer de aandacht moet vestigen op het regeren als wel op het, in gezamenlijk overleg, nemen van beslissingen. Overigens is niet alleen de maatschappij veranderd, maar is er ook wijziging gekomen in de verhouding tussen de overheid en de maatschappij. De overheid gaat zich in toenemende mate bezig houden met gezondheidszorg, onderwijs, kinderbescherming en daarbij kan de vrouwelijke visie niet worden gemist. Spreker acht het voorts eigenlijk overbodig de vrouw alleen bij uitzondering candidaat te stellen. Ook voor de man is dit immers een uitzondering. Op een bevolking van 10.000.000 zielen zijn er 100 Tweede Kamerleden.

De heer **Kemp** uit **Kamerik** ontwikkelde enkele schriftuurlijke bezwaren en achtte dat het voorstel was aangepast aan de oppervlakkigheid van deze tijd en dat het daaruit voortvloeide, dat het woord des Heren schaars wordt in deze dagen.

De heer **L. Visser** uit **Stellendam** stelde de vraag of er dan geen mannen meer zijn, die de plaatsen in de colleges kunnen innemen, zodat een vrouw zou moeten worden gekozen? Of is het de geest van de tijd, die ons parten speelt? Wanneer de grendel wordt weggeschoven van de deur is spreker bevreesd, dat straks bij uitzondering een man zal worden gekozen. Daarom hoopt hij, dat de partij ook ditmaal een besluit zal nemen, waarmede zij oproeit tegen de stroom van de tijd.

Beantwoording door Dr J. Schouten

De voorzitter van het Centraal Comité dr J. Schouten zag zich voor de taak geplaatst het voorstel te verdedigen en de gemaakte opmerkingen te beantwoorden. Hij deed dit volgaarne, omdat in het nu geformuleerde besluit het juiste standpunt is gekozen, niet slechts een middenstandpunt om tegenovergestelde meningen te verzoenen. Spreker zag in dit voorstel een zo zuiver mogelijk geformuleerde uitspraak om het vraagstuk van het passieve vrouwenkiesrecht voor onze partij tot een afsluiting te brengen.

De kiesvereniging te Haarlem had bij monde van mr **C. J.** Verplanke in de pauze aan Dr **J.** Schouten meegedeeld dat zij haar voorstel had ingetrokken ten gunste van het voorstel van het Centraal Comité en bij interruptie nam ook Hoogeveen zijn voorstel terug. Later voegde Apeldoorn-Noord zich daarbij.

Kan zich met de motivering van het voorstel niet verenigen.

J. A. DIJK

Bindend mandaat

Dr Schouten begon met de vraag in welke positie de deputaten hier aanwezig zijn. Met een bindende opdracht? Klaarblijkelijk hebben enkele sprekers de opdracht meegekregen om dit of dat te bepleiten eventueel dit of dat te doen. Indien dat inderdaad het geval is dan moet tevens worden geconstateerd, dat een zodanige opdracht onjuist-is-zonder-meer! Wat voor zin zou een Deputatenvergadering dan immers nog hebben? Dan wordt zij geheel overbodig. Dan heeft de discussie op de Deputatenvergadering niet de minste waarde.

Dan zou met een schriftelijke stemming kunnen worden volstaan, want dan gaat men er bij voorkeur van uit dat men toch niet kan worden overtuigd. Dat is de consequentie. Zoudt gij dat begeren? Natuurlijk niet. Spreker beroept zich daarbij op het standpunt dat door Dr Kuyper steeds is ingenomen en hij betreurt het, dat er ook vandaag nog anti-revolutionaire kiesverenigingen zijn, die dit juiste standpunt blijkbaar nog niet hebben leren kennen.

De Anti-revolutionaire Partij heeft thans de kans te tonen dat zij iets waard is.

Mevr. C. M. TONKENS-KAAJAN

De gevolgde procedure

Er is critiek uitgeoefend op de gevolgde procedure. Men zou het op prijs hebben gesteld wanneer er gelegenheid was geweest tot het indienen van voorstellen — wil men het indienen van amendementen. Het Centraal Comité had deze dan moeten beoordelen en ze daarna voorzien van een prae-advies moeten publiceren. Eerst dan zou de zaak mogen worden beslist. Dr Schouten bleek van oordeel dat de nu gevolgde methode in wezen daarvan niet verschilde en dat er overigens toch waarlijk wel tijd genoeg geweest is voor de kiesverenigingen om zich over deze zaak te bezinnen. Voorts betwijfelde hij of er, bij het aanvankelijk voorstel van het Centraal Comité: het besluit tot intrekking van het besluit van 1921, formeel nog wel plaats was voor amendementen. Het ging daarbij toch alleen om de vraag of het besluit van 1921 moest worden gehandhaafd of ingetrokken. Spreker had er evenwel geen behoefte aan de zaak hier nu zo te stellen.

Het Centraal Comité eenstemmig

Het voorstel van het Centraal Comité is gisterenavond met eenstemmigheid genomen. In die vergadering waren alle stromingen in de partij vertegenwoordigd. In deze redactie van het besluit heeft men elkaar kunnen vinden. Spreker meende dat dit duidelijk was en dat daaraan niets behoefde te worden toegevoegd.

Is het vraagstuk wel actueel?

In hun beschouwingen hebben sommigen opgemerkt dat het vraagstuk in het geheel niet actueel is en men daarom de zaak behoort te laten rusten. Dat kan evenwel niet! Ook nadat het besluit van 1921 is genomen is de ontwikkeling van het leven voortgegaan en daarbij is het duidelijk geworden, dat niet alle kiesverenigingen zich contenteren met de toen genomen beslissing. Als voorzitter van het Centraal Comité heeft spreker daar reeds meermalen last en moeite mee gehad. Het is herhaaldelijk voor gekomen dat de samenwerking met de C.H.U. leidde tot het indienen van een gemeenschappelijke lijst waarbij van C.H. zijde een vrouw werd gecandideerd. Dit was en is in strijd met het besluit van 1921. Spreker heeft dit steeds met klem ontraden en tegen die kiesverenigingen gezegd: Gij moogt dat niet doen! Soms had dat resultaat. In andere gevallen niet. Maar dan brengt de consequentie mee, dat het Centraal Comité moet gaan overwegen of het tot royement van deze kiesverenigingen moet overgaan, ja dan neen. Spreker is van oordeel, dat dit uit dezen hoofde niet gerechtvaardigd zou zijn. Maar daarom alleen reeds kunnen en mogen wij deze zaak niet laten rusten. Een beslissing moet worden genomen, hoe dan ook. Zowel de partij als het Centraal Comité moeten weten waar zij aan toe zijn.

De beide eerste overwegingen zijn bijna woordelijk ontleend aan het rapport van de Commissie-Idenburg.

Het Centraal Comité heeft het uiterste gedaan om een besluit te formuleren, waarmede allen in de partij zich kunnen verenigen. Met grote nauwkeurigheid is getracht de positieve uitkomst van de rapporten van de commissies Idenburg en Donner daarin op te nemen en te verwerken, om zo de weg vrij te maken dat allen daarmee zullen kunnen instemmen. In de discussie zijn nu tegen enkele overwegingen van het besluit bezwaren ingebracht. Dat is niet het geval geweest met de eerste overweging, welke overigens geheel in overeenstemming is met de conclusie van de commissie Idenburg. Dat is wel het geval geweest met de tweede overweging, waarin wordt gesteld, dat de Heilige Schrift geen verbod of gebod inzake het passieve vrouwenkiesrecht bevat. O.a. Dr Hommes heeft daartegen bezwaar gemaakt. Maar de commissie Idenburg heeft in 1921 in haar rapport geformuleerd: „Uit het voorgaande is duidelijk, dat de beantwoording van de gestelde vraag niet kan steunen op een bepaalde uitspraak in de Heilige Schrift, waarin practische aanvaarding van het vrouwenkiesrecht geboden of verboden wordt, maar moet worden afgeleid — evenals onze houding ten opzichte van talloze vragen over het tegenwoordige leven — uit de openbaring, die God ons gegeven heeft, door de schepping, onderhouding en regering der gehele wereld" en „ door zijn heilig en goddelijk woord", waarin Hij zichzelve ons nog klaarder en volkomener te kennen geeft. (Ned. Geloofsbelijdenis art. 2). In de beide eerste overwegingen sluiten wij ons dus zo nauwkeurig mogelijk aan bij de formulering die de commissie Idenburg indertijd — dat is dus dertig jaar geleden — gegeven heeft. O.a. heeft Dr Hommes als theoloog bezwaar inggebracht tegen de tweede overweging. Maar het gaat niet om een theologische uitspraak. Het is een overweging met betrekking tot de bepaling van ons politieke standpunt. Waarom dan nog

In de overwegingen is het tijdsmoment niet tot zijn recht gekomen.

Dr N. J. HOMMES

Het gaat er om dat de vrouw in staat gesteld wordt ook op staatkundig terrein de gemeenschap te dienen.

Mevr. Dr F. T. DIEMER-LINDEBOOM

de tweede overweging noodzakelijk is? Om dat enkelen uit de eerste overweging zouden kunnen of willen afleiden dat de Heilige Schrift wel een gebod of verbod bevat. Daarom moet dit nog eens duidelijk worden gesteld. Met het Schriftgebruik moeten wij zeer voorzichtig zijn.

De autoriteit van Gods Woord

Ook tegen de vierde overweging van het voorstel zijn bezwaren ingebracht. Er wordt nu gesproken van „in bijzondere gevallen". De een wil daarvan maken „in zeer bijzondere gevallen", de ander „uitsluitend in zeer bijzondere gevallen", een derde wil daaraan toevoegen „alleen voor ongehuwde vrouwen" enz. Is dat nu juist? Kan dat nu op serieuze gronden worden verdedigd? Zo moeten wij toch niet te werk gaan! En heeft nu ook deze discussie ons niet geleerd, dat we voorzichtig met de Schriftgegevens moeten omgaan. Wij staan voortdurend aan het gevaar bloot, dat wij argumenteren van uit bepaalde teksten, en er te weinig aandacht voor hebben, dat wij ons standpunt alleen juist kunnen bepalen door Schrift met Schrift te vergelijken. Er is niets dat meer schade doet aan het gezag van de Heilige Schrift dan telkens weer te pogen die Schrift — met een tekst in de hand — naar ons zelf toe te trekken. Dat is niet alleen van toepassing op het onderhavige onderwerp. Deze opmerking heeft een veel wijdere strekking en betekenis. Zij geldt ook over de beoordeling van andere zaken. Het is in de regel niet zo, dat wij in staat zijn met één woord van de Schrift een zaak af te doen. Dat zou toch als te gemakkelijk zijn, maar vooral zeer onjuist! De waarachtige eerbied voor het Woord Gods vraagt veel meer. En dan blijkt het vaak niet zo gemakkelijk te zijn als sommigen onzer wel menen. Sommigen hebben echter in die richting gesproken. Enkele sprekers hebben betoogd dat zij tegen het voorstel van het Centraal Comité zullen stemmen, omdat de gehoorzaamheid aan Gods Woord dat vergt en vereist. Wat die gehoorzaamheid aangaat is er niets dat ons verdeelt. De waarachtige eerbied voor het Woord van God bindt ons allen samen. Voor de autoriteit van dat Woord buigen wij allen. Daarover loopt de discussie niet! Daarin zijn wij het met elkaar eens! Zo zijn wij het er ook over eens, dat de vrouw moet zijn en blijven een hulpe voor haar eigen man. Maar wij mogen dit niet uitsluitend inklemmen in de huwelijksverhouding. Het is niet alleen een zaak tussen een bepaalde vrouw en een bepaalde man door het huwelijk aan elkaar verbonden. Dat heeft ook een veel wijdere strekking. De kwestie moet algemeen worden gesteld. En dan heeft het hulpe zijn tegenover de man ook een rijkere inhoud en diepere betekenis. Dan gaat men het verstaan dat ook de ongehuwde vrouw daarbij is betrokken. Ook voor haar geldt dat zij een hulpe is tegenover de man. Anders zou men immers met de positie van de ongehuwde vrouw helemaal geen raad weten. Laat men dit toch eens doordenken in zijn consequenties. Ook bv. voor de gedesorganiseerde gezinnen. En wanneer men dat doordenkt dan komt er ook de zo nodige voorzichtigheid in het oordeel en zegt men: Zo eenvoudig ligt het niet.

De ontwikkeling van het leven en de verrijking daarvan

Het leven van de man is door de vrouw als hulpe van de man ten zeerste verrijkt. Daar moeten wij goed op letten. Op de verrijking en de wijdere ontplooiing van het leven. En dat geldt niet alleen binnen de kring van het huwelijk. Dat werkt door ook daarbuiten. Dat betekent dat de vrouw inderdaad een wijdere taak en een wijdere roeping heeft. Onze mannen moesten het daarom veel meer opnemen voor de vrouw als hulp in het werk voor heel de samenleving. Met diepe ernst wees Dr Schouten er op dat wij in dit opzicht dikwijls tekort schieten. En deze opmerkingen dragen een algemeen karakter. Zij hebben met het voorstel dat wij nu behandelen wel te maken maar kunnen ook los daarvan worden beschouwd. Wij mannen maken — tot onze eigen schade — veel te weinig gebruik van de gaven, die God aan de vrouw gegeven heeft. Hoe vaak komt het niet voor dat er mannen zijn, bij wie eigenlijk huisbezoek zou moeten worden gebracht, omdat zij hun politieke roeping niet meer verstaan. En dan blijkt het zo vaak, dat hun vrouw op dat bezoek heeft zitten wachten, omdat zij dat wel zagen maar zij het niet konden veranderen. Onderschat toch in dit opzicht de invloed van onze vrouwen niet! Betrek daarom de vrouw veel meer in het werk van de A.R.J.O.S. en wat dies meer zij. Het is een notoir feit dat een vrouw vaak een veel betere secretaresse voor een kiesvereniging is dan heel veel mannen secretarissen zijn. Hoe vaak worden de stukken van het Centraal Comité door hen niet behandeld en niet afgedaan. Dat heeft met het passieve kiesrecht weer niets te maken. Wij verarmen ook ons organisatieleven door de vrouw daarvan uit te sluiten. Het is, zo merkte Dr Schouten onder grote hilariteit op — misschien wel psychologisch verklaarbaar, dat de mannen de vrouw niet willen toelaten op de kiesvereniging, maar daarmede is het zeker niet gerechtvaardigd. Psychologisch verklaarbaar ook in deze zin, dat sommige mannen met pathos en volharding zich daartegen keren om dat zij thuis, bij moeder de vrouw, nu niet zo veel in te brengen hebben. Wat dat aangaat spreekt hij uit ervaring, zij het — zo voegde hij daaraan toe, onder vrolijkheid van de vergadering — niet uit eigen ervaring! Er mankeert ook aan ons mannen heel veel. Daar zullen wij het met elkaar wel over eens zijn. Laten wij ons daarom niet inbeelden, dat wij mannen alleen de politieke zaken tot een oplossing zouden kunnen en moeten brengen en

De beslissing, welke op de Deputatenvergadering van 18 November 1953 werd genomen, is wel zeer belangrijk. Bij de discussie is zeer sterk naar voren gebracht dat het nu nodig is de wezenlijke strekking van deze beslissing duidelijk te maken aan alle anti-revolutionaire mannen en vrouwen. Dr Schouten heeft in het hoofdartikel van dit nummer er reeds aandacht voor gevraagd dat men nu gehouden is aan dit besluit met zijn overwegingen. Dat brengt bepaalde consequenties mee die niet mogen worden genegeerd en waarmede iedere kiesvereniging, hoe zelfstandig zij ook is, ernstig behoort rekening te houden. Dat een aantal overwegingen aan het besluit zijn toegevoegd is voorts niet een kwestie van tegemoetkomen aan de bezwaren van bepaalde kant. De partij heeft zich uitgesproken en is daarmee aan dit besluit en aan de overwegingen gebonden. Het uitvoerig verslag, dat thans wordt gepubliceerd, geeft een overzicht van het verloop van de discussie en geeft daarmede tevens duidelijk aan de wijze waarop dit besluit moet worden verstaan.

dat onze vrouwen daarbij niet betrokken zouden mogen worden. Wilt ge u nu blijvend verarmen? Men kan nu wel met veel pathos zeggen: Voor hèm de wereld, voor háár het huis. Maar waarom werkt ge niet mee aan de verrijking, die door de vrouw aan het maatschappelijk en aan het politieke leven gebracht kan worden? Met dit alles kan men het eens zijn, ook al zou men overigens het passieve vrouwenkiesrecht nog wraken. Toch zou reeds veel zijn gewonnen, wanneer in dit opzicht de situatie onder ons verbeterde.

Wij mogen de vrouw niet opsluiten in het gezin alleen.

Wij mogen — en dit is een ander punt — inderdaad de ogen niet sluiten voor de ontwikkeling die in het leven merkbaar is. Uit de discussie is opnieuw gebleken hoezeer sommigen bevreesd zijn voor de ontwikkeling van het leven. Natuurlijk dreigen daarbij gevaren. Wie zou zijn ogen daarvoor sluiten? Wij zien dat allemaal in. En wij zijn ons de ernst daarvan bewust — tenvolle! Maar die ontwikkeling is daarom niet alleen en uitsluitend een „verwording". Daar is ook sprake van een ontwikkeling naar Gods bedoeling. Daar mogen wij evenmin blind voor zijn. Ook dat moeten wij opmerken. Wat wil men? Wij zenden onze kinderen naar H.B.S. en Gymnasium. Wat dat aangaat is er ontzaglijk veel veranderd — èn — ten goede veranderd. Eerst gingen onze jongens. Daarna ook onze meisjes. Ook onze dochters gaan naar de universiteit. Een bredere algemene ontwikkeling wordt ook door ons voor hen wenselijk en nodig geacht. Die verandering juichen wij toe. Maar wat wil men? Nu zij die brede algemene ontwikkeling ontvangen, nu zij voor een bepaalde taak ook deskundig gevormd zijn — wil men nu zeggen: en nu terug, alleen en uitsluitend in het gezin? Dat gaat niet! Dat is onaanvaardbaar! Wanneer dit fout is, dan is het een fout, die veel vroeger al is begonnen en waar wij allen schuldig aan staan. Evenmin als wij er aan mogen meewerken, dat de Indische Nederlanders terugvallen tot het peil van de kampong, mogen wij de vrouw, nu zij deel heeft aan het algemeen vormend onderwijs en aan de opleiding tot speciale beroepen, terugdringen in de sfeer van het gezin alleen.

Dr Schouten beantwoordt de sprekers — Ons erelid, de heer G. F. Duymaer van Twist, luistert aandachtig toe.

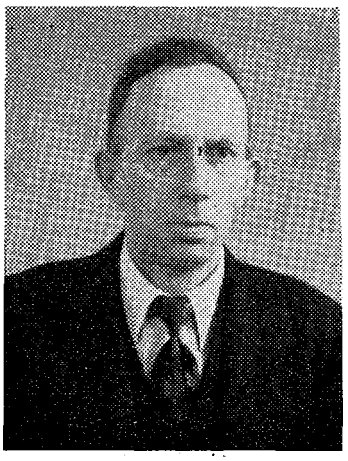
Het tijdsmoment wordt wel aanvaard

Men heeft als bezwaar opgeworpen, dat in de overwegingen het tijdsmoment ontbreekt. Dat is inderdaad wat woordkeus betreft het geval, het tijdsmoment wordt niet genoemd. Maar dat betekent niet dat het tijdsmoment als zodanig in dit besluit niet zou spreken. Het feit als zodanig, dat deze zaak in behandeling is, dat dit voorstel voor ons ligt, dat wij daarmede bezig zijn, legt daarvan immers getuigenis af, al wordt het dan niet uitdrukkelijk met evenzovele woorden genoemd. Maar dit sluit daarom ook in zich de mogelijkheid dat met een voortschrijdende ontwikkeling — die wij mogen zien als een zegen Gods — mag worden gerekend.

Niet alleen de ongehuwde vrouw

Het zou zeer zeker niet juist zijn het passieve kiesrecht alleen te beperken tot de ongehuwde vrouw. Is dat standpunt op grond van de Schriftgegevens verdedigbaar? Is die gedachte te bepleiten op de basis van het standpunt, dat men zelf inneemt? Hoe wil men dit nu beredeneren? Er komen toch huwelijken voor, waaraan God de kinderzegen onthoudt. Moet dan een zodanige vrouw — ook wanneer zij de capaciteiten daartoe bezit — worden veroordeeld om alleen thuis te blijven zitten? En hoe denkt men zich dat toch in? Wanneer al een vrouw zal worden gecandideerd, zullen wij dan uitgerekend een moeder halen uit haar gezin? Dat is toch te dwaas om van te praten! Dat komt ook niet voor! Daarvan is toch geen sprake!

Moeten wij er van uitgaan dat wanneer een vrouw zou worden gecandideerd, zij dan uitgerekend een onverstandige vrouw zou zijn? Het is ongeoorloofd daarvan uit te gaan. Maar daarom kunnen wij dit ook niet in de overwegingen opnemen. Hoe zou men dat nauwkeurig en juist kunnen formuleren? Dat kan alleen wanneer men van het voorstel een referaat zou maken.

Laat de Deputatenvergadering toch rekening houden met de geestesgesteldheid van de Alblasserwaard. Het passieve vrouwenkiesrecht is niet zo urgent.

K. MUILWIJK

Voorlichting is nodig

Wanneer het besluit eenmaal gevallen is dan zijn wij nog niet klaar. Dan zal de nodige voorlichting moeten worden gegeven op uitgebreide schaal. Dit werk zal met kracht moeten worden aangevat in verschillende delen van ons land. In de Alblasserwaard en grote delen van Zeeland. Op Goeree en Overflakkee en in het gebied rondom Moerkapelle en Benthuizen, op de Dordtse eilanden, in de Betuwe en op de Veluwe. Wij moeten bevorderen dat het besluit op behoorlijke wijze wordt toegelicht en aanvaardbaar gemaakt. Wij moeten laten zien, dat het principieel verantwoord is en niet tekort doet aan de autoriteit van Gods Woord. Wij moeten er van doordrongen zijn, dat dit het juiste standpunt is en wij moeten anderen daarvan doordringen. Dat zal dikwijls een moeizame werkzaamheid zijn. Het zal veel geduld en overredingskracht vereisen. Maar het verhoogt ook de spankracht van onze partij.

Een verantwoord besluit

En men vergete daarbij niet, dat wij nu een verantwoord besluit nemen. Handhaving van het besluit van 1921 betekent de volstrekte uitsluiting van de vrouw van het passieve kiesrecht, met dien verstande, dat alleen de Deputatenvergadering bevoegdheid heeft te beoordelen of in een bepaald geval een uitzondering kan worden gemaakt. Dit kan niet worden gehandhaafd. De Deputatenvergadering kan niet beoordelen of in Aerdenhout, in Goes, in Blija een zodanige vrouw gevonden wordt, dat zij lid van de gemeenteraad zou kunnen zijn. Dit is eenvoudig onmogelijk! De beoordeling daarvan behoort te berusten bij de daartoe aangewezen organen onzer partij. Het is een goed Anti-revolutionair standpunt, dat verantwoordelijkheden worden gelegd daar, waar zij behoren. En dat betekent voor de verkiezingen voor de gemeenteraad, bij de plaatselijke kiesvereniging, en voor de provinciale staten, bij het Provinciaal Comité. Dat is de orde in onze partij en het voorstel is daarmede in overeenstemming. Het besluit van 1921 is daarmee in strijd. Wie nu pleit voor handhaving van het besluit van 1921, handhaaft een niet te verantwoorden regel. In 1921 is de zaak zelf overigens niet afgedaan. Dr Colijn heeft dat destijds nadrukkelijk verklaard.

Ernstig beroep op de eendracht

Het Centraal Comité heeft het voorstel eenstemmig aan vaard. Dr Schouten hoopte nu dat ook de Deputatenvergadering dit unaniem zou doen. Met grote ernst betoogde hij, dat de aanvaarding van dit voorstel geen verdeeldheid behoeft te brengen in onze gelederen. In ieder geval rust op ieder van ons de taak aan allen duidelijk te maken, dat de aanvaarding van dit voorstel geen reden mag zijn om de partij te verlaten. De zaken staan nu anders dan vroeger. Vroeger ging het om één, twee, maximaal drie belangrijke vraagstukken. Maar thans staat vrijwel alles op de helling. Tientallen van vraagstukken dringen zich aan ons op. En daarover moet de partij zich uitspreken. Zich uitspreken betekent: dat een beslissing moet worden genomen, waarbij de minderheid zich neerlegt. Dat is altijd zo en overal! Wanneer een partij op de daarvoor aanbevolen grond voor het nemen van een beslissing terugdeinst, moet zij onherroepelijk verstarren en verstenen. Dat mag niet! Dat is niet verantwoord! Dat is ontoelaatbaar! Wij moeten beslissingen durven nemen. Beslissingen, die principieel verantwoord zijn en die wij samen aanvaarden omdat wij allen ootmoedig buigen voor de autoriteit van Gods Woord.

Met alle macht zullen wij de eenheid van onze partij hebben voor te staan en Dr Schouten was er van overtuigd, dat wij daardoor ook nog meer aansluiting zullen vinden bij de vrouwen van ons volk.

Het voorstel aanvaard

Nadat Dr Schouten zijn rede had beëindigd — een rede die met grote ernst en diepe overtuiging werd uitgesproken en waarvoor de Deputatenvergadering hem een hartelijk applaus bracht — werd het voorstel van het Centraal Comité met

Het gaat er vooral om dat de vertegenwoordigende colleges zo goed mogelijk zijn samengesteld. Ook de vrouw moet daarin worden opgenomen.

C. SMEENK

grote meerderheid aanvaard. Nadat gebleken was dat zij niet eenstemmig daartoe bereid bleek, werd bij zitten en opstaan gestemd. Van de naar schatting ruim 1200 aanwezige afgevaardigden verklaarden zich ongeveer 125 tegen, waaronder er waren, die uitsluitend tegenstemden omdat zij zich gebonden achtten aan de opdracht van hun kiesvereniging.

Dr Schouten sprak daarna zijn dankbaarheid uit over het genomen besluit, waarmede naar hij hoopte een zaak tot afdoening was gebracht, die reeds jaren lang op afdoening had gewacht. Voorts wekte hij op tot krachtige medewerking aan de Jubileum-actie.

Tenslotte werd gemeenschappelijk gezongen Psalm 89 de verzen 7 en 8, waarna Prof. Dr K. Dijk deze Deputatenvergadering met dankgebed sloot. Spontaan zong de vergadering twee coupletten van het Wilhelmus, waarna de grote zaal van Tivoli spoedig was ontruimd.

HUIZEN **'t Gooi**

Te koop een nieuw gebouwd **WOONHUIS**, bev. ben. 2 kamer en suite, hall, W.C., keuken en schuurtje. Boven 3 slaapkamers, overloop en badcel. Grote vliering. Vrije vestiging. Koopprijs *f* 16.500.—.

Inl. Woningbureau en Ass.kantoor „Actief", Beemsterboerstraat 21, tel. 366, Huizen N.H.

De nieuwe
vestigingswet

H. VAN EIJSDEN

De behandeling in de Tweede Kamer van de nieuwe vestigingswet, ter vervanging van de Vestigingswet Kleinbedrijf 1937, heeft opnieuw in het licht gesteld van welke grote betekenis dit onderdeel van het regeringsbeleid is geweest.

Immers de wet van '37 kwam tot stand, toen het middelgrote- en kleinbedrijf, met name op het gebied van detailhandel, ambacht en kleine nijverheid, in moeilijkheden verkeerde en allerwege de roep weerklonk om maatregelen, waarvan een sanerende werking zou kunnen worden verwacht.

De bedoelde wet heeft de gelegenheid geopend dat organisaties van ondernemers, in bepaalde bedrijfstakken, het verzoek kunnen doen dat vestigingseisen worden afgekondigd, welke zouden gelden voor alle personen, die als ondernemer of beheerder zouden optreden. Nadat de wet tot stand gekomen was, is door een groot aantal bedrijfstakken of branches daarvan gebruik gemaakt. Momenteel zijn er tientallen vestigingsbesluiten van kracht.

De wetgever heeft zich destijds op het standpunt gesteld, dat deze vestigingseisen alleen zouden mogen omvatten eisen op het gebied van handelskennis, vakbekwaamheid en credietwaardigheid, waarbij uitdrukkelijk werd gesteld dat dit **minimum**-eisen zouden moeten zijn. De bedoeling lag voor de hand. In de practijk was gebleken, dat vele mislukkingen haar oorzaak vonden in het feit dat nieuwe ondernemers (winkeliers, ambachtslieden enz.) dikwijls tekortschoten in handelskennis, in vakbekwaamheid of in geldsmiddelen en dat daardoor niet de elementaire voorwaarden aanwezig waren, die tot een behoorlijke bedrijfsvoering zouden kunnen leiden. Dit was niet alleen schadelijk voor de betrokkenen zelf, maar veroorzaakte ook moeilijkheden voor de gevestigde ondernemers, omdat de concurrentie-verhoudingen op een abnormale wijze werden beinvloed.

In het algemeen genomen kan worden geconstateerd dat de uitwerking van deze wet gunstig is geweest. Zij heeft er toe geleid, dat meer begrip ontstond voor de noodzakelijkheid om de toekomstige ondernemer, ook door opleiding en onderwijs, voor zijn taak toe te rusten, terwijl het stellen van de eis van credietwaardigheid er toe heeft bijgedragen, dat zij die met een nieuwe onderneming wilden beginnen, zich rekenschap moesten geven van de financiële consequenties, welke dit met zich medebrengt.

Natuurlijk zijn er ook vele bezwaren geweest. Dit kan niet anders, omdat dit een beleid is dat aan de vrijheid van vestiging zekere beperkingen in de weg legt en dit roept altijd weerstanden op. Maar toch mag het feit worden vastgesteld, dat er geleidelijk, ook in de kringen van de betrokkenen zelf, meer waardering voor deze wet is gegroeid, omdat men inzag dat door de werking daarvan een krachtige bijdrage werd geleverd tot het bereiken van gezonder verhoudingen.

Eveneens zijn in de practijk van de wet van '37 bezwaren naar voren gekomen, welke hun oorzaak vonden in de techniek van de wet zelf. Dit behoeft niet te verwonderen, omdat men in genoemd jaar nog slechts aan het begin van het vestigingsbeleid stond en nog niet kon overzien hoe de wet in de practijk zou werken. Geleidelijk groeide het inzicht dat een nieuwe vestigingswet, ter vervanging van de bestaande, gewenst was. Allereerst om de werkingssfeer van de wet te kunnen uitbreiden tot andere gebieden van het bedrijfsleven dan ambacht, detailhandel en kleine nijverheid en ook om in de practijk noodzakelijk gebleken verbeteringen in de wet te kunnen aanbrengen. De tot standkoming van de wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie was voorts aanleiding de mogelijkheid te openen, dat ook organen, krachtens deze wet in het leven geroepen, bij de uitvoering zouden kunnen worden betrokken.

Het heeft geen zin, in dit artikel, dat zich tot de hoofdzaken wil bepalen, een overzicht te geven van de wijzigingen, welke in de nieuwe wet zijn opgenomen.

Maar wel willen wij er op wijzen, dat de regering zich op het standpunt heeft gesteld, dat de grondslagen van het vestigingsbeleid ongewijzigd moeten blijven. Dat betekent in feite, dat ook thans alleen zogenaamde objectieve eisen mogen worden gesteld, liggend op het gebied van handelskennis, vakbekwaamheid en credietwaardigheid. De aanleiding, om dit met nadruk naar voren te brengen, ligt in het feit dat er al jaren een discussie aan de gang is om, behalve deze 3 objectieve eisen, ook nog een vierde element in de wet op te nemen, namelijk de beoordeling of aan een vestiging, waarvoor krachtens deze wet een vergunning zou worden gevraagd, behoefte bestaat. De strijd om de invoeging van het zgn. behoefte-element dateert reeds uit 1937, toen ook dit verlangen tot uitdrukking werd gebracht. Destijds heeft de regering dit afgewezen en de volksvertegenwoordiging heeft zich toen daarbij aangesloten. In de tussentijd is de discussie over het behoefte-element, vooral in de naoorlogse jaren, doorgegaan en het is bekend, dat met name in de kringen van de P.v.d.A. hiervan vele voorstanders zijn. Daarom was het te verwachten dat ook nu, bij de behandeling van het nieuwe ontwerp,

H. VAN EIJSDEN

het behoefte-element een rol in het debat zou spelen.

Minister Zijlstra, van wiens departement dit ontwerp is uitgegaan, heeft in de Memorie van Antwoord een duidelijke en overtuigende bestrijding van de opneming van het behoefte-element gegeven.

Hij heeft daarvoor een drietal argumenten genoemd.

Allereerst dat de toepassing van het behoefte-element van zo diepingrijpende betekenis voor het betrokken bedrijfsleven zou zijn, dat dit in strijd moet worden geacht met de algemene grondslagen van het regeringsbeleid, ten opzichte van het economisch leven, zoals hij die bij zijn optreden heeft ontwikkeld.

Het volgende argument was, dat de uitwerking van dit behoefte-element technisch en administratief op zeer grote bezwaren zou stuiten. Tenslotte heeft hij er op gewezen dat het behoefte-element niet past bij het karakter van het wetsontwerp, dat alleen bedoelt te regelen een bevordering van een goede bedrijfsuitoefening.

Bij deze afwijzing hebben de a.r. kamerleden zich aangesloten. Ook bij hen leefde het grote bezwaar dat de

EMIGRATIE

R. JONGBLOED

Voor de oorlog voor de meesten van ons enkel een woord. Thans voor bijna heel ons volk een begrip, waarmede men vertrouwd is geraakt.

En toch komt men, in het bijzonder in onze kring, nog wel eens een instelling ten aanzien van deze zaak tegen, welke o.i. een nadere beschouwing verdient.

Voor verschillende oprecht gelovige Christenen en overtuigde aanhangers van de Anti-revolutionaire opvattingen inzake staatkundige aangelegenheden, ligt het min of meer zo, dat een rechte beleving van de overtuiging gebonden is aan het verblijven in Nederland. Al of niet uitgesproken staat voor deze personen emigreren, het zich blijvend in een ander land vestigen, gelijk met het zich geestelijk in gevaar begeven of op zijn minst een gering achten van de grote geestelijke waarden, welke onder Gods voorzienig bestel hier in Nederland ons deel zijn geworden.

Het is waar, dat er in onze kring ook worden aangetroffen, die korte metten maken met zulke gevoelens, en zeggen: „Als ik 't ginds beter kan krijgen, dan ga ik". Deze groep is echter — gelukkig — minder sterk. Wij zeggen gelukkig, omdat — tenzij die ietwat ruwe uitdrukking meer tedere gevoelens moet verbergen — eruit blijkt, dat men meer op het materiele dan op het geestelijke let.

Niettemin is het aan twijfel onderhevig of het standpunt van de eerst aangeduide groep het rechte is, respectievelijk een juiste kijk op de zaak of uit juiste motieven voortvloeit.

Tracht men de gevoelens, welke velen jegens Nederland, het Nederlandse leven en Nederlandse gedachten koesteren, objectief te beschouwen en te ontleden, dan komt vaak de vraag boven: zijn deze wel op hun plaats, is er inderdaad grond voor?

Het sterkst gebeurt dit wanneer men in de gelegenheid is om andere Nederlanders gade te slaan in een niet-Nederlandse omgeving. Maar ook binnen de vaderlandse grenzen kan men de twijfel voelen rijzen of wij als volk, ook als volk, dat de anti-revolutionaire beginselen is toegedaan, wel de rechte houding hebben in de waardering van wat buiten onze dagelijkse gezichtskring ligt. Ofschoon het uitsterft, is er nog steeds het verschijnsel, dat vreemdelingen, welke enigszins afwijkend gekleed zijn of zich wat anders wensen te voeden dan wij hier gewend zijn, door jong en oud aangegaapt of zelfs nageroepen worden, of door degenen, die de gasten bedienen, met een meesmuilend lachje worden aangehoord, wanneer de bestelling wordt genoteerd. Alsof erwtensoep met kluif werkelijk het enig „zalig"makend gerecht ter wereld is.

Dit is echter nog betrekkelijk onschuldig, althans ongevaarlijk, omdat er ten hoogste een verminderd vreemdelingenbezoek uit kan voortvloeien.

Anders wordt het echter, indien men denkt aan wat valt waar te nemen, wanneer Nederlanders in den vreemde komen. Met name wanneer zij voet aan wal zetten in de landen van het Noord-Amerikaanse continent. Meestal komt hun dan heel spoedig over de lippen: Kijk daar eens, wat gek! En ook al wordt het niet met deze woorden gezégd, dan spreekt toch ook uit heel de houding, dat men eigenlijk de Nederlandse gewoonten, de Nederlandse producten en de Nederlandse methoden maar heel wat beter vindt. En het blijft meestal niet beperkt tot de dingen, die in de materiële sfeer liggen, maar het strekt zich ook uit, ja zelfs in versterkte mate tot de geestelijke waarden. Om het concreet te zeggen: een Amerikaanse auto kan men ten slotte nog wel accepteren, al zit er dan te veel nikkel op en heeft hij een onnodig sterke motor, maar voor de manier, waarop de Amerikanen zich in het kerkelijke gedragen, zijn de meesten toch maar zeer beperkt in hun waardering, laat staan in hun lof.

Al of niet uitgesproken vindt men — hoezeer men overigens a.r. mag zijn — de Nederlandse opvattingen, de Nederlandse practijk de „enig zaligmakende".

En uit deze instelling vloeit ook vaak voort een afwerende houding ten opzichte van emigratie. Emigratie? Goed voor mensen, die het hier niet langer kunnen kroppen. Maar dat een mens met een goede zaak, met een vaste baan — ja vooral met een váste baan — met een jarenlange staat als ouderling of als voorzitter van de kiesvereniging wil emigreren, is weinig minder dan voorrechten met de voeten treden, ja 't grenst aan God verzoeken.

Men komt dit standpunt, al dan niet gecamoufleerd, nog zoveel tegen ook in de zgn. intellectuële kringen, dat wij er even langer bij willen stilstaan.

Is het inderdaad onverantwoord om te emigreren, wanneer men hier in Nederland een behoorlijke plaats heeft?

Is het leven hier in allerlei opzicht (geestelijk) zoveel beter dan wat men in het buitenland kan vinden?

Bij het zoeken naar het rechte antwoord hier op dienen wij ons allereerst af te vragen: wat is de uiteindelijke, wat is de diepste reden van ons zijn hier op de aarde?

Het lijkt aan geen twijfel onderhevig, dat dit is: vervullen de taak, die God de mens gesteld heeft. En dat is:

1e. de aarde te vervullen;

2e. de grootheid en de liefde van God in Jezus Christus te verkondigen.

Dit impliceert naar ons inzicht, dat in principe emigreren de mens zoal niet geboden, dan toch toegelaten is. Niet de gaven Gods — geestelijk en materieel gezien — in zelfgenoegzaamheid voor zich alleen houden en om en om wentelen om in neiging tot perfectionisme bij zich en bij anderen punten te ontdekken, welke misschien nog een politoering zouden kunnen verdragen en bij verschillen daarover daarvan „kwesties te maken. Maar de gaven, die men ontvangen heeft, dienstbaar maken aan het nut van de naaste en aan de vergroting van Gods eer. D.w.z. gebieden, die spreken van Gods almacht en rijkdom in cultuur te brengen, mede daar-

---

toepassing van het behoefte-element, als algemene vestigingseis voor alle gebieden, waarvoor deze wet geldt (terwijl de werkingssfeer nog een uitbreiding heeft ondergaan) een maatregel is die te diep ingrijpt in de sfeer van vrijheid en verantwoordelijkheid, die voor het bedrijfsleven noodzakelijk is. Afgezien van dit bezwaar, van principiële aard, mag terecht twijfel worden gekoesterd of de hantering van het behoefte-element in de practijk mogelijk is, zonder grote onbillijkheid te veroorzaken. Bovendien moet men oog hebben voor het feit dat er, onder invloed van allerlei omstandigheden, in het bedrijfsleven een voortdurende ontwikkeling is, welke door een algemene toepassing van het behoefte element te veel aan banden zou worden gelegd.

Van de zijde van de P.v.d.A. is een poging gedaan om de Minister en de Kamer tot andere gedachten te brengen, waarbij speciaal het probleem van de overbezetting naar voren werd gebracht. De stelling is echter moeilijk verdedigbaar dat er in die mate overbezetting zou zijn, dat inlassing van het behoefte-element, als algemene maatregel, noodzakelijk is.

Het wetsontwerp is zonder hoofdelijke stemming aanvaard, wel een bewijs voor het feit dat er in de Tweede Kamer een grote mate van eenstemmigheid bestaat over de wenselijkheid tot voortzetting van het vestigingsbeleid op dezelfde grondslag, als dit tot dusverre werd gevoerd.

Een oorlogsmonument in Canada herinnerend aan de wereldoorlog 1914-1918

door ook anderen een plaats van bestaan te verschaffen en daar met degenen, die er zich weer vestigen, het heil in Christus uit te dragen.

Neen, tegen emigratie kan o.i. principieel geen bezwaren bestaan.

Het gaat er nu maar om of bij de huidige stand van zaken er plaatsen te vinden zijn, waar aan deze opdracht kan worden voldaan.

Voor het ogenblik buiten beschouwing latende andere gebieden waarheen de emigratie van Nederland zich richt, zouden wij het land, waarheen verreweg de meesten zijn vertrokken, n.l. Canada, wat nader willen bekijken.

Allereerst willen wij nog even belichten welk een enorm gebied nog te vervullen valt. Over het gehele land genomen is de dichtheid van de bevolking ginds ca. 200 maal zo gering als in Nederland. Het is waar, zeer grote gebieden leenden zich tot nu toe minder of wel niet voor bewoning. Met de moderne hulpmiddelen worden echter de grenzen van de onbewoonbaarheid steeds meer naar het Noorden verlegd.

Doch ook zonder dat men het hogerop zoekt en een werkelijk pioniersbestaan behoeft te lijden, zijn er voor onze Nederlandse begrippen onafzienbare gebieden, die op bevolking wachten. Gebieden waar land en/of delfstoffen slechts ontginning vereisen om velen een bestaan te schenken en zelfs meer dan dat. Want de potentiële rijkdom van Canada is evenals de uitgestrektheid van het land zodanig, dat men uit Nederlandse verhoudingen komende zich bewust moet dwingen in andere dimensies te denken. Hier is een provincie om en de bij een elfde van ons grondgebied, daar vindt u er, die 36 en meer malen de omvang van ons land hebben. En wat de rijkdommen aangaat moge als illustratie dienen, dat bijv.: Canada meer dan 50 % van de wereldproductie van krantenpapier voortbrengt; Canada de belangrijkste exporteur van metalen in de wereld is; Canada bij een bevolking van minder dan 1 % van de wereldbevolking, ongeveer 6 % van 's wereldsproductie van electrische energie op haar rekening heeft staan. [1])

De Regering is van de mogelijkheden van het land zo zeer overtuigd, dat zij rekent met een bevolking van ca. 25 millioen in de jaren 1970—1980, terwijl het nationale inkomen voor die periode op $ 80 milliard wordt gesteld.

Van veel meer belang is echter, dat ook de voorwaarden voor het scheppen van een gunstig geestelijk klimaat aanwezig zijn. Wij bedoelen dit zowel in bredere als in engere zin.

Bij het eerste zien wij op de algemene aspecten van het leven in Canada. Het mag niet ontkend worden, dat die zeker het land recht geven op de eretitel een christelijk land. De eerbiediging van de Zondag is in vele opzichten, met name op publiek terrein, groter dan hier. En ook in het particuliere leven geven tien- en tienduizenden een Christendom van de daad te zien, dat ons, meer leerstellig gerichte discipelen, vaak beschaamd doet staan.

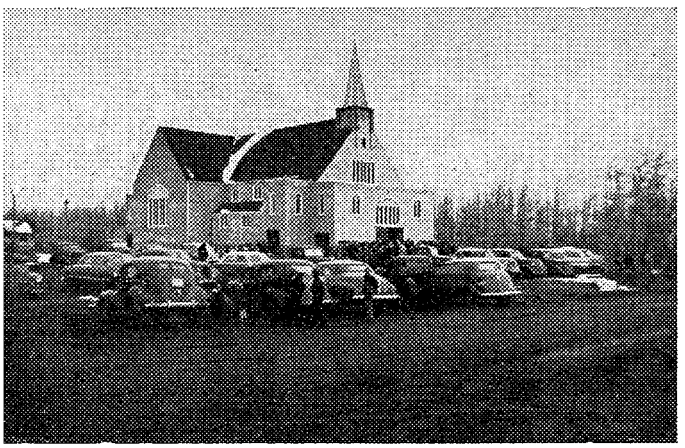
Maar ook zij, die — terecht — van mening zijn, dat de levensstijl, welke onder hen, die van gereformeerde gezindte zijn, gebruikelijk is, een goed is, dat waard is gehandhaafd te worden en aan anderen te worden getoond, vinden daar een kring van vele duizenden, die met hen op dezelfde basis staan en die het als hun taak zien de beginselen, waaruit zij leven tot gelding te brengen bij de opbouw van een nieuwe samenleving.

Deze kring groeit de laatste jaren snel en toch nog weer niet snel genoeg of beter gezegd, wel in aantal, maar niet voldoende in schakering.

Wij hebben hierbij het oog op de gemeenten van de Christian Reformed Church, de kerkformatie van Nederlanders in Michigan (U.S.A.), daar in 1857 is opgebloeid die zich sindsdien ook in het oosten en westen van de Ver. Staten heeft ontplooid.

Voor de laatste wereldoorlog telde dit kerkverband in Canada 14 kleine gemeenten, welke een zeer simpel bestaan leidden. Men kon het hoofd boven water houden, maar groei was er bijna niet. En van enige invloed op de omgeving durfde men niet eens te dromen. Zelfs een man als Prof. Henry Beets had in die jaren af en toe „er een zwaar hoofd in".

Met visie, welke, misschien gewekt door de oorlog, deze kerkgemeenschap de laatste tiental jaren heeft gesierd, heeft zij haar taak in Canada gegrepen. Door een offervaardigheid, welke wij zelfs niet eens altijd onderkennen, omdat

Een kleine Christian Reformed Church. De vele auto's der kerkgangers zijn karakteristiek voor Canada, met zijn grote afstanden. Het naar de kerk gaan met een auto is daar geen probleem.

De kerk gaat uit. Over de offervaardigheid der Christian Reformed Church in de U.S.A. en in Canada, vooral ten behoeve van hen die vanuit Nederland emigreren wordt in dit artikel het een en ander verteld.

wij iedere Amerikaan voor rijk verslijten, zijn tien- en tienneen honderden en honderden duizenden dollars bijeengebracht en zijn de voorwaarden geschapen, dat Nederlandse immigranten van gereformeerde gezindte zich van stonde aan thuis konden gevoelen.

Niet alleen, dat men van het begin zgn. fieldmen heeft aangesteld, om voor de aankomende of te verwachten immigranten werk en huisvesting op te zoeken, maar men heeft ook zendelingen-leraars ter beschikking gesteld, die de verstrooide enkelingen en de nog kleine groepen in eigen taal het Woord bedienen. Alsof dat niet genoeg was heeft men diep in de beurs getast en heeft óf a fonds perdu óf op zeer vrijgevige voorwaarden geld beschikbaar gesteld om de geïnstitueerde gemeenten, welke zo groot waren, dat zij een eigen kerkgebouw nodig hadden te helpen en/of hen in staat te stellen een eigen predikant te beroepen, hetgeen bij de heersende woningnood betekende: kopen of bouwen.

In welke orde van grootte deze bedragen liggen, zij aangeduid met de globale cijfers van 1952 te geven: fieldmen (10 personen) $ 60.000,—, zendelingen-leraars (10 predikanten) $ 200.000.—, (n.b. dit cijfer wordt beïnvloed door voorziening in huisvesting en verplaatsingen). Voor het Noodbouwfonds werd in November 1949 $ 150.000,— gevraagd, spontaan werd ca. $ 190.000,— bijeen gebracht. Dit herhaalde zich in 1951 toen in November weer $ 150.000,— werd gevraagd en meer dan $ 170.000,— inkwam.

En toen omstreeks November 1952 gezegd werd, dat de kas de bodem liet zien, werd deze simpele mededeling beantwoord met een nieuwe golf van geldbedragen, waarvan het totaal in April 1953 ca $ 144.000,— beliep. Daarmee nog niet tevreden machtigde de Synode de penningmeester van het fonds een georganiseerde inzameling te houden totdat een totaal van $ 250.000 zou zijn bereikt.

Zoals wij reeds zeiden, deze gelden komen van de doorsnee-man. Van hen, die „met werken" in hun onderhoud moeten voorzien. Bovendien gaan de „gewone" uitgaven van het kerkelijk leven door. En daaronder zijn respectabele posten als $ 380.000,— en snel groeiend tot $ 500.000 voor het Back-to-Hour, de Zondagochtend uitzending, waarin de Christian Reformed Church de boodschap des Heils in Calvinistische zetting over practisch heel de Ver. Staten en Canada doet weerklinken.

Wij weiden nu niet uit over het „antwoord" van $ 1.250.000 op een twee millioen dollar campagne voor Calvin College en een inzameling van $ 155.000 voor de slachtoffers van de ramp in Nederland, welke zo tussen de bedrijven door bij elkaar werden gebracht, aangezien dit Canada niet raakt.

Slechts wijzen wij erop, dat alle hulp voor Canada practisch geheel — op enkele procenten na — door die leden wordt gegeven, welke in de Ver. Staten wonen. Een groep, welke ca. 35.000 gezinnen en in totaal ca. 135.000 zielen omvat.

Het resultaat van dit alles is, dat men thans in Canada over de honderd geïnstitueerde gemeenten en groepen van de Christian Reformed Church vindt, welke hun deuren open zetten voor allen, die in getrouwheid aan de belijdenisschriften der vaderen God willen dienen in dat mooie en rijke land, dat zich „van zee tot zee" uitstrekt.

Slechts één gemis doet zich gevoelen: er is een tekort aan personen, die ook op andere terreinen van het leven leiding kunnen geven. Er ontbreken vooral nog jongeren, die doorkneed in en vervuld met liefde voor de beginselen, land en volk willen dienen. Dienen, want het leiding geven moet om Gods wil gedaan worden. Zijn bestaan moet men zich anders, wellicht met de handen, verwerven. Ook moeten zij willen leren, want zeden- en gewoonten en opbouw van het staatsbestel is anders dan hier. Maar toch breekt de tijd aan, nu van de 80.000 Nederlanders, die zich sinds 1947 in Canada vestigden, de eersten hun burgerschap van dit land gaan verkrijgen, dat men op politiek gebied kleur moet gaan bekennen.

Welk een mogelijkheid, neen welk een uitdaging ligt hier voor hen, die het voorrecht hebben gehad de Calvinistische beginselen te doordenken.

Canada roept U!

---

1) Deze en andere gegevens in dit artikel verwerkt, zijn ontleend aan het zéér lezenswaardige boek: De economische toekomst van Canada door Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk, uitgave G. W. van der Wiet en Co, Arnhem.

Penningmeesters,

OPGELET

Hartelijk dank aan alle penningmeesters, die inmiddels de hun toegezonden nota reeds per giro hebben voldaan. Nu zijn de kwitanties de deur uit en deze zullen dus zeer binnenkort worden aangeboden aan de penningmeesters die tot dusver niet betaalden. Laten die penningmeesters er nu voor zorgen, dat de besteller het geld ook in ontvangst kan nemen! Zij zullen niet steeds thuis zijn. Welnu, de besteller komt terug, eenmaal, ook tweemaal! Maar wanneer u het geld gereed legt, zo dat ook uw vrouw het kan voldoen, is het veel gemakkelijker. Mogen wij op Uw medewerking rekenen? Bij voorbaat dank.

DE OMZETBELASTING

H. VAN EIJSDEN

Het is reeds geruime tijd geleden dat een wetsontwerp tot wijziging van de regeling van de Omzetbelasting bij de Tweede Kamer is ingediend. Het is nog afkomstig van de vorige Minister van Financiën. Dit ontwerp van wet is echter nog niet in publieke behandeling gekomen. In verband met de wijzigingen, die daarin worden voorgesteld, zijn er tal van ondernemers (met name in de detailhandel) die hun ongeduld nauwelijks kunnen bedwingen, terwijl er ook andere groepen van ondernemers zijn (met name die een producerende functie vervullen) die er in het geheel niet naar verlangen dat dit ontwerp tot wet zal worden verheven.

Door het aangeven van deze tegenstelling wordt openbaar het grote belang dat het bedrijfsleven bij deze materie heeft. Maar tevens komt hierdoor aan het licht de problematiek, waarvoor men geplaatst wordt, als men wat nader op de wijzigingen, die dit wetsontwerp voorstelt, ingaat.

Om dit te kunnen verstaan is het nodig nader aan te duiden, welke wijzigingen dit ontwerp in het bestaande systeem bedoelt aan te brengen. Hierbij zij aangetekend, dat deze stof zo veelomvattend is, dat in dit artikel alleen de hoofdzaken — en dan nog vrij globaal — kunnen worden aangeduid. Een werkelijk analyserende bespreking van dit wetsontwerp zou veel meer ruimte vergen, dan ons ter beschikking staat.

Met handhaving van het zogenaamde cascade-stelsel (waaronder wordt verstaan dat van schakel tot schakel herhaalde heffing op hetzelfde goed plaats vindt) wordt echter beoogd om de detailhandel, voor zover het de levering aan particulieren betreft, van omzetbelasting vrij te stellen. Tot dusverre was het tarief voor de detailhandel 3 % van de verkoopwaarde der omgezette artikelen. Uiteraard is het niet des Minister bedoeling om door deze vrijstelling ook de inkomsten prijs te geven, welke hij tot dusverre door deze heffing verwierf. De vrijstelling van de detailhandel gaat gepaard met een verhoging van de omzetbelasting elders. In de eerste plaats wordt het tarief voor de levering door fabrikanten van 4 % op 5 % gebracht; hetzelfde geldt voor het verlenen van diensten, echter, wat dit laatste betreft, met deze restrictie dat voor de dienstverlening aan particulieren het huidige tarief van 4 % wordt gehandhaafd.

Blijkbaar is het de verwachting van de Minister dat door toepassing van laatstgenoemde verhogingen de — tegenwoordig voor het staatsbudget zeer belangrijke — inkomsten aan omzetbelasting niet zullen achteruitlopen.

Hieruit zou dan tevens voortvloeien dat het voor de consument niet veel verschil uitmaakt, welk systeem van omzetbelasting wordt toegepast, het huidige of het voorgestelde, daar dit wat de uiteindelijke kostprijs der te kopen goederen of diensten betreft, hoegenaamd geen verschil zou opleveren. Deze conclusie gaat niet in alle opzichten op, maar de verschillen zijn niet van die aard, dat van de zijde van de consumenten behoefte zou bestaan aan ernstige oppositie. Uiteraard is de consument gebaat bij een integrale verlaging van deze heffing, maar dit schijnt bij de huidige financiële positie van het Rijk niet mogelijk te zijn. Bezien van de zijde van het bedrijfsleven ligt dit echter geheel anders. Er worden tegen het thans ingediende wetsontwerp zeer ernstige bezwaren naar voren gebracht. Het is niet van belang ontbloot de belangrijkste bezwaren wat nader te bezien.

De afschaffing van de omzetbelasting voor de detailhandel, voor wat de levering aan particulieren aangaat, is een wens, die de laatste jaren telkens naar voren is gebracht. Om verschillende redenen is deze afschaffing bepleit. Op deze redenen behoeven wij thans niet verder in te gaan; wij memoreren slechts het feit dat het met name voor de kleine ondernemer bezwaarlijk was om met de inningsplicht (via de behaalde omzetten) van deze heffing te worden belast. In de kringen van de detailhandel schijnt men het geen groot bezwaar te achten, dat over de ingekochte goederen, volgens het thans voorgestelde systeem, een hogere heffing aan omzetbelasting moet worden betaald. Immers wezen wij er op dat leveringen door fabrikanten van 4 % op 5 % worden gebracht. De detailhandel zou dus reeds dadelijk bij de aankoop dit hogere percentage hebben te voldoen, wat een iets hogere kapitaalsinvestering veroorzaakt, maar is dan verder voor een belangrijk deel van de omzetbelasting ontslagen.

Er zijn echter meer groepen van ondernemers, die gaarne van de omzetbelasting af zouden willen. Wij denken hierbij aan de duizenden ondernemers op het gebied van het ambacht, dienstverlening enz. Voor hen blijft deze inningsplicht niet alleen gehandhaafd, maar het tarief wordt zelfs verhoogd. En men vraagt zich uiteraard in deze kringen af waarom de ene groep van ondernemers wordt vrijgesteld en de andere voor zwaardere lasten wordt geplaatst. Hierbij worde nog speciaal aangetekend dat theoretisch de belasting over de omzet moet worden betaald en de ondernemer dus alleen voor de inning wordt ingeschakeld; de practijk is evenwel dat deze belasting in vele gevallen als een bedrijfslast wordt ervaren.

Ongetwijfeld zal bij de parlementaire behandeling van dit wetsontwerp hieraan bijzondere aandacht worden geschonken.

In sommige commentaren heeft men kunnen lezen, dat dit wetsontwerp een verruiming betekent voor de middenstand; uit het bovenstaande is wel duidelijk, dat dit slechts zeer ten dele het geval is. Een zeer belangrijk deel van de middenstand zou, bij de aanvaarding van dit wetsontwerp, juist voor grotere moeilijkheden worden geplaatst. Het valt te verstaan dat in het licht van de moeilijke situatie, waarin het kleinbedrijf zich veelal bevindt, deze vergroting van moeilijkheden kwalijk in overeenstemming is te brengen met de actieve middenstandspolitiek, die van de overheid wordt verwacht.

Eveneens moge er de aandacht op worden gevestigd dat de zogenaamde weeldetarieven van 30 % en 15 %, welke eertijds zijn ingesteld voor bepaalde goederen, worden gehandhaafd en dat ook het zogenaamde tussentarief, eveneens voor bepaalde goederen, wordt gebracht van 7 % op 10 %. Dit zijn bij uitstek hoge tarieven, welke door de regering alleen zijn bedoeld voor artikelen die een luxe karakter hebben. Voor de bedrijfstakken, die deze artikelen fabriceren en verhandelen betekent een dergelijke belastingheffing uit de aard der zaak een grote handicap. Voor een aantal artikelen heeft de regering reeds het tarief van 30 % op 15 % moeten brengen. De vraag kan worden gesteld of bij 30 % heffing de boog niet te strak gespannen wordt en juist in verband met de werkgelegenheidspolitiek

van de overheid is een zo zware belastingheffing op bepaalde groepen van het bedrijfsleven zeker niet zonder bedenking.

Uit de omvangrijke materie willen wij tenslotte nog een onderwerp nader aanduiden, nl. de administratieplicht. Hoewel als een van de voordelen van de voorgestelde nieuwe regeling wordt aangegeven de vermindering van de administratieve rompslomp voor de betrokken ondernemers, met name in de detailhandel, blijkt toch bij een nadere bestudering van de voorschriften, dat daarop nog wel het een en ander valt af te dingen.

Immers in het ontwerp wordt aan de ondernemer een gedetailleerde administratie voorgeschreven, zelfs met betrekking tot de van omzetbelasting vrijgestelde leveringen. Wanneer men in aanmerking neemt dat de combinatie detailhandelaar-ambachtsman vrij veel voorkomt is het duidelijk, dat in een dergelijke onderneming men toch al het nodige met de omzetbelasting te maken heeft, zodat de verplichting om ook de vrijgestelde leveringen in de administratie te betrekken overbodig mag worden geacht.

In het bovenstaande is gepoogd enkele opmerkingen te maken over het vraagstuk van de omzetbelasting, waarbij vooral de bezwaren van de zijde van de middenstand zijn genoemd. Nogmaals zij er op gewezen dat bij een uitvoeriger beschouwing nog tal van andere moeilijkheden besproken zouden moeten worden. Juist het feit dat deze heffing moet worden betaald van schakel tot schakel in het productie- en distributieproces veroorzaakt op bepaalde punten moeilijkheden, die ook de concurrentie-verhoudingen kunnen beïnvloeden.

Wij spreken daarom de hoop uit dat de parlementaire behandeling van dit wetsontwerp tot gevolg moge hebben dat de regeling van de omzetbelasting op tal van punten zal worden verbeterd en dat met name de bezwaren van het kleinbedrijf in zijn totaliteit in serieuze aanmerking worden genomen.

H. VAN EIJSDEN.

Waarom verslag van de Partijconferentie?

In dit nummer is opgenomen een uitvoerig verslag van de partijconferentie, die de vorige maand te 's-Gravenhage is gehouden. Twee doeleinden werden daarbij nagestreefd. Wanneer het bestuur van een kiesvereniging de kwestie van de bezitsspreiding eens op een vergadering wil behandelen, heeft de inleider niet alleen het referaat ter beschikking, dat door Drs Hazenbosch werd geleverd, maar kan hij tevens gebruik maken van de discussie op de partijconferentie. Daardoor is hij beter in staat de argumenten vóór en tegen elkaar af te wegen.

In de tweede plaats verdient het aanbeveling een verslag op te nemen om duidelijk te maken dat een partijconferentie helemaal niets geheimzinnigs heeft Sommigen denken wel eens aan een geheim conclave, waarvan de buitenwereld niets mag vernemen. Dat is helemaal niet het geval. Vandaar dat wij nu, bij wijze van uitzondering een uitvoerig verslag hebben opgenomen. Hetgeen overigens geen belofte voor de toekomst inhoudt. Want wij kunnen het ons om financiële redenen niet veroorloven telkens met een nummer van 44 pagina's uit te komen.

Brochures

verkrijgbaar bij het
Bureau Centraal Comité,
Dr Kuyperstraat 3, Den Haag
Giro 89673

3.	Bedrijfsorganisatie, M. Ruppert	*f* 0.25
6.	Het Program van Beginselen	„ 0.10
7.	Modelreglement van een Kiesvereniging	„ 0.40
8.	Modelreglement van een Centrale Kiesvereniging	„ 0.40
9.	Modelreglement van een Dorpskiesvereniging	„ 0.40
18.	Het Kapitalisme, R. Gosker	„ 0.50
19.	In Kuypers lijn, C. Smeenk	„ 0.25
24.	Handboekje voor de propaganda	„ 0.35
26.	Schetsenbundel, Prof. Dr L. W. G. Scholten	„ 0.25
27.	Calvinistische Reformatie, H. Algra	„ 0.35
29.	Folder Ledenwerfactie bij 100 stuks	„ 3.—
32.	Schets „Het Constitutionele Koningschap", C. D. van Oosten	„ 0.10
37.	In den strijd der beginselen, Prof. Dr K. Dijk	„ 0.45
38.	Rapport Huwelijk en Echtscheiding	„ 0.75
40.	De Anti-revolutionaire Partij en de Middenstand, H. van Eysden	„ 0.65
41.	Onder de schijnwerper der historie, H. Algra	„ 0.65
42.	De tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede)	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelen: Propagandafolder Arjos p.st. bij 10 ex. en meer à *f* 0.15 bij 100 ex. en meer à *f* 0.12½	„ 0.25
54.	Christendom en Internationale Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.95
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.45
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P., Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaarten per 100 stuks	„ 2.50
67.	Beginsel en Ideaal, Prof. Dr S. U. Zuidema	„ 0.50
68.	Bezitsvorming, Drs P. C. Hazenbosch	„ 0.50

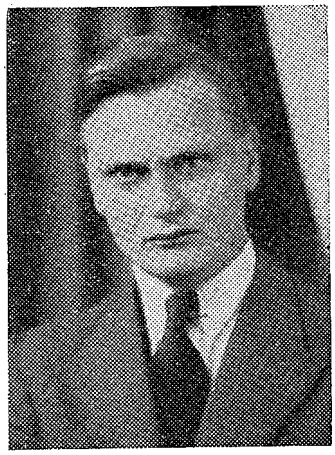
De Partijconferentie

De Eigendomsvorming

R. GOSKER

Op Woensdag 28 October jl. vond in Den Haag in het hotel „Witte Brug" de Anti-revolutionaire Partijconferentie plaats. De Conferentie was goed bezocht. Zij stond onder leiding van Dr J. Schouten. Op verzoek van de voorzitter werd gezongen Ps. 84 : 6. In verband met het te behandelen onderwerp werd ter inleiding voorgelezen een gedeelte uit Mattheüs 16. Na het gebed werden de aanwezigen verwelkomd. In het bijzonder de heer Mr J. Algera, minister van Waterstaat en de heer Mr J. A. de Wilde. Voorts sprak de voorzitter enkele woorden ter herdenking van Prof. Mr P. A. Diepenhorst, die enige dagen tevoren was overleden. Mr A. B. Roosjen, de tweede voorzitter van het Centraal Comité vroeg daarna het woord om Dr J. Schouten te huldigen in verband met de omstandigheid dat deze op 22 October d.a.v. was benoemd tot Groot-officier in de orde van Oranje-Nassau.

Daarna was de beurt aan de inleider van de dag Drs P. C. Hazenbosch. Diens referaat „Bezitsvorming" was tevoren aan de deelnemers toegezonden. Met een korte inleidende beschouwing legde hij er de nadruk op dat hij zich in zijn referaat zeer doelbewust had beperkt tot het onderwerp „bezitsvorming" speciaal voor hen, die thans in het geheel geen bezit hebben en had hij er de voorkeur aan gegeven alle vragen, die betrekking hebben op de positie van de middenstand, die ook zijn problemen kent ten aanzien van deze kwestie, buiten beschouwing te laten. Het ging dus om een zeer simpele probleemstelling, nl. alleen en uitsluitend over de vraag hoe we kunnen bevorderen dat degenen, die thans niets bezitten enig bezit zullen kunnen verwerven. Eerst daarna komt aan de orde wat zij met dat verworven bezit zullen gaan doen. Dus bv. een eigen zaak beginnen, enige effecten kopen, een eigen huis aanschaffen enz. Maar dat is de tweede phase. De eerste phase is echter, hoe bevorderen wij het eigen bezit. En daarvoor is eigenlijk maar één woord: Hard werken en sober leven. Maar verder is er geen toverformule voor de gespreide eigendomsvorming. Spreker weet dat zijn betoog niet spectaculair is. Waar hij pleit voor voert dat is voor een geleidelijk proces, moeizaam aangevat — wellicht ook moeizaam voortgezet — mits wij slechts bereid zijn er onze schouders onder te zetten.

Drs C. P. HAZENBOSCH

Na deze korte beschouwing in aanvulling op het gedrukte betoog, dat aan de deelnemers van te voren was toegezonden, was de beurt aan de debaters.

Professor Mr H. J. Hellema trad het eerst in het krijt. Spreker betoogt dat, wanneer wij over bezitsspreiding willen gaan spreken, eerst het bezit er moet zijn. En dat betekent in de allereerste plaats dat de arbeidsproductiviteit moet worden opgevoerd. Wil men dus ten aanzien van de bezitsspreiding resultaat verkrijgen en deze stimuleren dan moet men trachten de jonge arbeiders bij het werk te interesseren. Dat is een factor van betekenis ook voor het systeem der sociale verzekeringen. De ondernemers willen in dit opzicht wel iets doen. Maar het geeft niet veel. De noodwet Drees heeft in dit opzicht een nadelige invloed. Ook zonder dat men premie heeft betaald wordt de uitkering verstrekt. Spreker betreurt het dat in de brochure ieder concreet quantitatief gegeven ontbreekt. Het zou van veel betekenis zijn geweest wanneer enige cijfers waren gegeven over de omvang en de vorming van „risk capital" en die van het „non risk capital". Dan heeft men grond onder de voeten, dan weet men waar men met elkaar over praat. Nu is het meer een spreken in de ruimte.

In Engeland is onlangs een studie verschenen, waarin men gewezen heeft op de grote gevaren van de algehele nivellering. Wanneer deze in Engeland zou worden doorgevoerd dan betekent dat een plafond van een gemiddeld inkomen van £ 500,— per jaar. Maar dat betekent tevens een volkomen gemis aan cultuur. Van zulk een inkomen kan men geen boek meer kopen. Spreker waarschuwt ervoor dat we die richting zouden uitgaan. In ieder geval zal eerst — ook aan de hand van quantitatieve gegevens — moeten worden bestudeerd de verhouding tot de collectieve verzekeringen. Dit is te meer van betekenis, omdat gedurende de laatste tijd in het bijzonder de consumptie wordt gestimuleerd. Hoe wil men dit met elkaar in overeenstemming brengen? Daarom lijkt de bezitsspreiding spreker voor alsnog een illusie. Temeer omdat men ook nog de industrialisatie wil bevorderen. Voor de oorlog zijn uit tal van kleine bedrijven grote ondernemingen gegroeid. Maar dat hing samen met het belastingsysteem van die dagen. Nu is dat anders omdat men niet meer erkent de betekenis van de grote inkomens voor de kapitaalvorming.

De heer **C. Smeenk** zou gaarne hebben gezien dat in het referaat meer aandacht was besteed aan de Mozaïsche wetgeving. Natuurlijk gold deze voor een agrarisch land en zij kan zeker niet zonder meer op onze geïndustrialiseerde maatschappij worden toegepast. Maar de tendenz van deze wetgeving was toch om de grote verschillen te mitigeren, terwijl daar tevens van uitging een pleidooi voor individuele bezitsvorming. Voorts betoogt spreker, dat het systeem der collectieve verzekeringen noodzakelijk is. Dit was onmisbaar en daar moest eerst voor worden gezorgd. Wat daarnaast aan bezitsvorming en bezitsspreiding mogelijk is zal slechts zeer bescheiden kunnen zijn. In dit verband wil hij er op wijzen dat een wijziging van de Woningwet gewenst is. Reeds Goeman Borgesius betreurde het in zijn dagen, dat niet de mogelijkheid was geopend om het individuele woningbezit te bevorderen. Vooral voor het platteland. De wet moet worden gewijzigd. Door middel van hypotheek op gemakkelijke voorwaarden of door middel van subsidies kan wel iets worden bereikt. Ook meent de heer Smeenk dat de arbeiders wel degelijk spaarzin aan de dag leggen. Het stijgen van de tegoeden bij Spaarbanken gedurende de laatste jaren wijst in die richting. Tenslotte moeten wij niet denken dat wij door bezitsvorming het communisme de wind uit de zeilen nemen.

De heer **Ir W. F. Schut** heeft er wel enig bezwaar tegen dat het betoog al te zeer en al te uitsluitend gehouden is in het

Prof. Mr H. J. HELLEMA

sociaal-economisch vlak. Het vraagstuk is inderdaad goeddeels van zedelijke aard. Maar culturele redenen spelen daarbij toch ook een rol. Het behoort nu eenmaal tot de aanleg van de mens, dat hij zijn stempel wil drukken op zijn omgeving. Met enige verbazing heeft spreker in het referaat gelezen, dat nog nooit het bewijs is geleverd, dat de verantwoordelijkheid der arbeiders wordt ondermijnd door de sociale verzekeringen. De praktijk van iedere dag leert anders. Ook moeten wij niet zo erg vlot zijn met het propageren van een eigen woning. Daardoor wordt de mobiliteit der arbeiders geremd en dat brengt niet enkel voordeel. Moet bezitsvorming alleen uitlopen op het bezit van geld, effecten, een eigen huis, een eigen zaak? Een groter inkomen moet ook cultureel worden besteed — een goed boek, een concert, een kunstwerk. Dit kan van meer betekenis zijn dan het bezit van een obligatie van *f* 100,— zelfs al heeft men die *f* 100,— aan de kerk geleend. Spreker meent, dat wij het wat de eigendom betreft, wel eens kunnen worden met de socialisten en humanisten. Tenslotte betoogt hij dat wij ook aandacht moeten geven aan de collectieve eigendom. Dat moet worden aanbevolen. Het besef daarvoor moet worden verlevendigd. Het samen bezitten van een kerk, van een school, van een coöperatie, moet worden toegejuicht en hoger gewaardeerd.

Prof. Dr R. Schippers heeft als ethicus enig bezwaar tegen de mening op pag. 21 geuit, dat een daad slechts zedelijke waarde heeft als hij in vrijheid wordt verricht. Is dat nu helemaal waar? Spreker beroept zich op de alimentatieplicht van de man bv. tegenover zijn vrouw. Daarom staat hij tegenover spaardwang nog niet zo afwijzend.

De heer **D. van Ruller** heeft ernstig bezwaar tegen het toepassen van spaardwang in welke vorm ook. Hij acht het referaat wel zeer eenzijdig gesteld. Er komt geen woord in voor ten gunste van de ondernemer, hij zij dan groot of klein. Wanneer men voor winstdeling pleit moet de arbeider dan ook delen in het verlies? Kan winstdeling wel worden doorgevoerd? Er is geld genoeg maar er is een groot tekort aan risicodragend kapitaal. En dan het probleem van de geldontwaarding. Wat schiet de arbeider op met geldbezit als de Regering toch in die richting koerst? Telkens een paar procent meer loon, maar wat gebeurt er dan met onze spaarcenten?

Prof. Dr W. Rip wil slechts een paar vragen stellen. Hij gaat gaarne accoord met het rustige en evenwichtige betoog als ook met de suggesties daarin gedaan. Kan aan de ondernemers niet een fiscale tegemoetkoming worden verleend wanneer zij de winstdeling toepassen? De referent heeft vooral gewezen op de vorming van bezit. Maar daar is nog een derde waarover hij niet heeft gesproken en wel de bestemming van het bezit. Voorts vraagt hij enige nadere inlichtingen over het feit, dat het CNV klaarblijkelijk niet afkerig is van een zekere bestemmingsdwang bij winstdeling. Een van de conclusies die tegenwoordig wel getrokken wordt, is dat in de naoorlogse tijd niet is gespaard. De hearings gehouden door de Staatscommissie inzake de bezitsspreiding hebben dit bevestigd. De referent stelt dat zekere winstdeling een prikkel is tot productiviteitsvermeerdering. De reeds eerder genoemde commissie is tot de conclusie gekomen dat dit niet het geval is. Alleen bij fabricagewinstdeling — een bepaalde vorm dus — kan een gunstiger resultaat worden verwacht. Een verder bezwaar is, dat de arbeiders op de winstdeling gaan rekenen. Wat zullen de sociale gevolgen zijn, als gedurende een paar jaar geen winstuitkering plaats vindt? Dan geeft dat sociale onrust! Gaat de winstdeling regelmatig door — wel dan betekent zij practisch een verhoging van het loon — en dan zou er dus toch van een bestedingsdwang sprake zijn, wanneer dit b.v. in een collectieve arbeidsovereenkomst wordt geregeld.

Prof. Dr K. Dijk meent dat aan de theologische zijde van het vraagstuk meer aandacht had moeten worden gegeven. Het is hem opgevallen dat de referent wel de naam heeft genoemd van Prof. W. J. Aalders uit Groningen — dat hij ook een beroep doet op de wereldconferentie der kerken van 1937 — maar niet worden genoemd de namen van Prof. Geessink, Prof. Brillenburg Wurth — die onlangs een niet onbelangrijk werk heeft gepubliceerd — en van Prof. Schippers, die toch ook al wel een en ander heeft geschreven. Prof. Dijk bedoelde dit overigens alleen maar als vraag. De referent heeft een beroep gedaan op Luther, die ook bij zijn sociale opvattingen uitgaat van het liefdesgebod. Spreker meent, dat wij bij sociale vragen teveel in die sfeer terecht komen. Het gaat bij ons toch steeds om de sociale gerechtigheid, en spr. is bevreesd dat het zwaartepunt te veel wordt verlegd naar het terrein van de christelijke liefde. Voorts heeft spr. het voornaamste element gemist nl. de schriftuurlijke fundering van het vraagstuk. Wat zegt Gods Woord ons over de eigendom, over de vorming daarvan, het hebben daarvan en de besteding daarvan? Dr Van Es heeft toch een boek geschreven over de eigendom in de Pentateuch en daarin heeft hij waardevolle gezichtspunten geopend. Deze dingen hebben toch nog wel betekenis voor ons. De Bijbel is geen handboek voor de sociologie maar de Heilige Schrift biedt ons toch een vast uitgangspunt.

De heer Mr J. P. J. van der Wilde maakte enige opmerkingen over de winstdeling. De productiefactoren zijn ondernemer, kapitaal en arbeid. Het gaat ons vooral om een rechtvaardige inkomensverdeling, dus een rechtvaardige winst, een rechtvaardig arbeidsloon en een rechtvaardige rente. De winstdeling gaat uit van overwinst zoals de referent heeft betoogd. Maar wanneer wij de dingen idieel stellen kan die overwinst niet voorkomen. Als ieder inderdaad het zijne ontvangt, is er ook voor de verdeling van overwinst geen plaats. Want wanneer alweer theoretisch bezien, overwinst dreigt te ontstaan, dalen de prijzen, wordt het verbroken evenwicht hersteld. Dit is theoretisch gesteld.
Maar spr. komt er niet uit.

In de 2e plaats wijst hij op de spanning, die er bestaat tussen de sociale voorzieningen enerzijds en de bezitsvorming anderzijds. Die spanning is praktisch voor heel veel middenstanders ondraaglijk.

De heer P. Boon Sr is als oud-landar-

Ir W. F. SCHUT

Prof. Dr R. SCHIPPERS

beider zeer geïnteresseerd bij de Landarbeiderswet die in 1928 tot stand kwam en waarover Goedbloed een zo uitstekend proefschrift heeft geschreven. Die Landarbeiderswet is helaas buiten werking gesteld. Kan het maximum bedrag genoemd in die wet niet worden verhoogd? Het voorbeeld dat de Philipsbedrijven geven, moet toch ook voor de kleinere ondernemingen mogelijk zijn. In de tweede plaats stelt spr. de vraag of het onder de tegenwoordige omstandigheden voor de kleinere zelfstandigen niet totaal onmogelijk is tot bezitsvorming over te gaan.

De heer W. A. van der Velden haakt aan bij de functionele en de persoonlijke inkomensverdeling waarover referent gesproken heeft en stelt in verband daarmede de vraag of het functionele inkomen overeenkomt met het rechtvaardig inkomen. Spr. is in Finland geweest en sprak daar met de directeur van een grote cellulosefabriek. De prijs van de cellulose is in betrekkelijk korte tijd gedaald van 60 Finmark tot 20 Finmark. Inmiddels waren de lonen verhoogd. Dat kon bij die hoge prijzen. Nu moeten de lonen omlaag. Is er nu niet iets voor te zeggen om in zulk een goede tijd, als de verkoopprijzen hoog zijn de winstdeling toe te passen?
Moet in verband met dit onderwerp ook de kwestie gesteld worden van de christelijke solidariteit — de zorg voor het sociaal zwakke. Maar dan moet men niet gaan in de richting van de egalisatie tussen patroon en arbeider, maar in richting van de coördinatie van patroon en arbeider. Spr. merkt op dat de ervaring in de Ver. Staten leert, dat de winstdeling wel degelijk een prikkel is voor de arbeidsproductiviteit. Maar dan moet de winstberekening ook om de 3 maanden plaats hebben.

De Heer J. van Andel heeft er toch wel bezwaar tegen dat referent bij de functionele inkomensverdeling uitsluitend spreekt van drie productie-factoren, de ondernemer, het kapitaal en de arbeid. De voorzitter van deze conferentie heeft echter bij de aanvang gelezen een gedeelte van Mattheus 6. En daarin ligt inderdaad het hart van de kwestie. Waarom is dit nu ook niet in het referaat verwerkt en tot uitdrukking gebracht? De economische vakwetenschap houdt daar geen rekening mee. Wat dat aangaat werkt de theoretisch economie met oogkleppen voor. Wanneer wij over deze dingen spreken en denken dan is de zegen des Heren toch een onmisbare factor. Voorts zou spr. nog gaarne de aandacht vragen voor een vijfde factor n.l. het intellect. De intellectuele beroepen zijn in de knel gekomen. Onlangs heeft spr. gelezen dat een Engels predikant van armoe maar werkman geworden is. Hij meent dat er sprake van een devaluatie van de intellectuele beroepen.

Prof. Dr Ir H. van Riessen worstelt met een ander probleem. In de eerste plaats meent hij dat referent ons de soep heeft opgediend en dat wij nu eerst recht een hongerig gevoel krijgen. Maar de rest komt helaas niet. Moet nu wel zo'n scherpe tegenstelling gemaakt worden tussen de collectieve en de individuele eigendom? Het gezin is b.v. toch wel een echte gemeenschap. Dit punt had naar zijn mening toch wel een breder uitwerking moeten hebben. Spr. is het voorts wel eens met de opmerkingen van de heer Van Andel. De winstdeling vindt hij goed, wanneer de verliesdeling daaraan verbonden is. Maar veel belangrijker acht hij de vraag hoe er nu in de praktijk iets van terecht kan komen? Naar zijn mening is de mentaliteit van de mensen daar niet op afgestemd, en zal er nog heel wat moeten veranderen. Het probleem waar het in wezen om gaat is: hoe breng ik de eigendomsvorming vlak bij de man en vlak bij zijn werk. Dat is essentieel. Daarvoor is alleen een oplossing te vinden in de groepstarifiëring. Maar differentiatie is nodig — differentiatie naar de arbeider, naar zijn groep, naar zijn afdeling. En dan niet alleen om de winstdeling op zichzelf, noch om het geldelijk voordeel daaraan verbonden, maar vooral ook ter versterking van de zedelijke band aan het bedrijf.

De heer H. G. Hey — industrieel uit Veenendaal — gaat voor een groot deel met de opvatting van referent accoord. Met het meeste is hij het hartelijk eens. Het verheugt hem dat de referent van oordeel is, dat de winst wordt gemaakt in de onderneming maar niet in de bedrijfstak. Dit is een eigen geluid, dat wij samen kunnen doen horen en waarmee wij ook iets te zeggen hebben. Dat vormt tevens de basis voor een gesprek tussen de christen-ondernemers en de christenarbeiders. Bij alle verdere sociale voorzieningen, die getroffen moeten worden, moeten wij vooral de liquiditeit van de onderneming in de gaten houden. Die liquiditeit mag niet verder worden aangetast. De hoge belastingen bedreigen haar in hoge mate. Dat opnieuw gelden worden gestort in kassen, die niet deelnemen aan het risico-dragend kapitaal, moet worden vermeden. Wil men maatregelen treffen om de bezitsvorming te bevorderen, dan moeten deze verband houden met de productiviteit. Beter werk, meer werk, en dan bezitsvorming — accoord! Maar, daar moet verband zijn tussen arbeid en prestatie. Wij moeten niet verder gaan in de richting van de collectieve voorzieningen.

Er moet meer eenheid komen tussen patroons en arbeiders, zodat de eenheid van de bedrijfsgemeenschap in de onderneming beter kan worden beleefd. Het moet niet zo zijn, dat in Nederland alle ondernemers aan de ene kant staan en alle arbeiders aan de andere kant. Het moet zo worden dat de Christenondernemers en de Christenarbeiders elkaar vinden, en dat kan, want de voorwaarden daartoe zijn aanwezig.

De bezitsvorming heeft een mogelijk-

H. G. HEIJ

Prof. Dr W. RIP

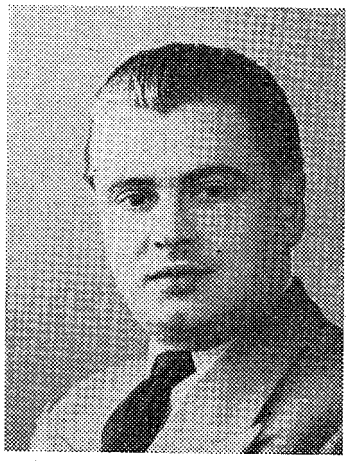
heid, vooral nu de industrialisatie van het platteland doorgaat. Een huis met een tuin blijft voor een arbeider daar altijd een wens. Men moet niet alleen aan de steden denken. Daar liggen de dingen anders! Dat moet ook de richting worden van het woningbouwbeleid. Wij moeten ons niet van de tafel laten praten. Maar wij moeten niet beginnen met sparen en dan later maar eens verder zien. Zo wordt het niets! Spreker zou willen zeggen: dat juist niet! Zelf laat hij het wel uit zijn hoofd om zijn geld bij de staat in bewaring te geven. Over 25 jaar is de waarde daarvan tot een derde gedaald. Wat hij zelf niet doet wil hij zijn arbeiders niet adviseren. Sparen? Dat is niet centjes in een potje doen en een ander er mee laten werken. Maar besteed het bedrag voor de man zelf. Dat behoeft geen toverformule te zijn. En wanneer dat zo wordt aangepakt dan kan ook iets goeds worden bereikt. Maar niet voor de vent, die lanterfant. Wel voor de kerels, die de handen uitsteken.

De zaak van de bezitsvorming moet in de goede sfeer worden opgezet. Wanneer de Christenpatroons en de Christenarbeiders het daarover samen eens worden kan iets worden bereikt. Wanneer de hond eenmaal los is, en de K.V.P. en de P.v.d.A. gaan er zich mee bemoeien, dan is er voor ons geen aardigheid meer aan en hebben wij er geen interesse meer voor. Was overigens dit nu niet eens een onderwerp, dat door de C.H.U. en de A.R.P. in een gezamenlijke conferentie kon worden behandeld? Wanneer wij met onze Christenarbeiders op een zo breed mogelijk front met elkaar gaan samenwerken, dan zit er perspectief in de zaak. Samen één lijn trekken. Dan is de dood eindelijk eens uit de pot!

De heer **Verschoor** pleit voor de noodzakelijkheid van spaardwang en beroept zich op een uitspraak van het Convent. Naar zijn mening is het geestelijk klimaat nog niet rijp voor een goede aanpak van dit probleem. De sociale verzekering is helemaal op dwang gebaseerd. Bij de te voeren loonpolitiek moet het loonplafond worden losgelaten, maar moet een loonvloer worden gehandhaafd.

De heer J. Beenhakker is het er mee eens, dat de arbeiders mede belang hebbend dient te zijn en mede-verantwoordelijk. Maar daarom heeft hij nog geen aanspraak op een aandeel in de winst. Iedere arbeider presteert niet evenveel. Dat is soms wel een verhouding van 1 op 3. Veel beter is naar zijn mening loon naar prestatie.

De heer **Mr J. van Aartsen** is bedacht, dat grote groepen van arbeiders nog niet toekomen aan de zedelijke waarde van de bezitsvorming. Wij zijn nog niet aan de oplossing van het vraagstuk van het moreel toe. En omdat de situatie zo ligt, zal men dan niet terecht komen —

Mr J. P. J. VAN DER WILDE

tegen wil en dank — bij de oplossing, die Van den Brink en Romme hebben aanbevolen met hun winstdeling per bedrijfstak? En misschien — al weer tegen wil en dank — nog verder verzeild raken bij de oplossing die de Weg naar Vrijheid in de P.v.d.A. voorstaat? Dat is toch het eigenlijke probleem!

Prof. Dr F. L. van Muiswinkel betoogt, dat winstdeling practisch niets te betekenen heeft. Wat is overwinst? Datgene wat overblijft als berekend zijn de gewone winst, de vervangingswinst en de expansiewinst. Wat valt er dan nog te verdelen? Dat komt in het klein- en in het middelgrote bedrijf eenvoudig niet aan de orde en daarmee is dus reeds de helft van de arbeiders uitgeschakeld. Dan blijft het grootbedrijf over. Daar kent men wel een permanente overwinst. Deze berust echter op monopolie. Het betekent dat te hoge prijzen worden berekend. Dat is oneerlijk - en moet worden tegengegaan. Voorts is er dan nog de tijdelijke overwinst, die door enkele bedrijven wordt gemaakt. Maar dan is het een wassen neus. De conclusie, waartoe spreker komt is, dat winstdeling alleen kan plaats hebben ten koste van de expansiewinst en die moet in de onderneming blijven ten behoeve van de industrialisatie. Tenslotte merkt spreker op, dat wanneer er dan al iets te verdelen zou zijn, dit door winstdeling onherroepelijk terecht komt in de consumptieve sfeer, hetgeen niet moet worden bevorderd.

Drs Hazenbos beantwoordt de gestelde vragen

Drs Hazenbos begon met te constateren, dat er op deze conferentie een roerende eenstemmigheid bestaat over het feit, dat het vraagstuk van de eigendomsvorming nog niet is uitgeput noch ook is opgelost. Spreker is de heer Hey hartelijk dankbaar voor de door hem gemaakte opmerkingen, maar hij wenst liever mogelijke misverstanden te vermijden. Hier is de verhouding tussen ondernemers en arbeiders als zodanig niet aan de orde.

De heren Smeenk en Prof. Dijk hebben de mening uitgesproken, dat het referaat principieel sterker gefundeerd had moeten zijn. In dit verband wil spreker opmerken, dat hij een grote schroom heeft om zich te binden aan bepaalde bijbelteksten. Daar ligt een grote moeilijkheid. Daarmee moeten wij ontzaglijk voorzichtig zijn. Prof. Dijk is theoloog. Spreker gaat door voor een econoom. Daar ligt wel een verschil. In de keuze van zijn citaten is spreker wellicht wat minder gelukkig geweest.

Aan het adres van Prof. Hellema antwoordt spreker, dat het geen nut heeft daarover te gaan debatteren. Spreker heeft de volledige nivellering niet bepleit

W. A. VAN DER VELDEN

en daarvoor behoeft hij dus ook geen tegenargumenten te leveren. De volledige nivellering wenst niemand onder ons. Voorts is de referent het er mee eens, dat om de koek te verdelen er eerst een koek moet zijn. Maar daar is ook interdependentie tussen het een en het ander. Daar is ook een onderlinge samenhang tussen de grootte van de koek, de omvang dus van het sociaal product enerzijds en de inkomensverdeling, alsook het complex der sociale verzekering anderzijds. Men moet er voor oppassen de dingen niet te overdrijven. Werkloosheid blijft ook nu nog altijd een nadeel voor een arbeider, al vangt de Werkloosheid- en Wachtgeldverzekering

J. VAN ANDEL

een groot gedeelte van dat nadeel op. Een arbeider wordt niet voor zijn genoegen werkloos. Ook vandaag niet. Een te grote nivellering betekent inderdaad een verarming van de cultuur. Daar is referent het mee eens. Maar dit argument kan nauwelijks tegen hem gericht zijn. Dit toegevende moet ook op het andere uiterste worden gelet. Het is ook een sociale misstand, dat er duizenden zijn, die over niets te beschikken hebben tegenover weinigen, die over veel te beschikken hebben. Ook daarin ligt een bedreiging voor de Westerse beschaving. Ook referent wil gaarne de betekenis van de grote inkomens voor de kapitaalvorming erkennen. Dit punt verdeelt ons niet. Maar daarom moeten wij ook trachten in de andere richting iets te doen. Meer bezitsspreiding moet door ons worden bevorderd, maar dan zo dat dit medewerkt aan de financiering van de zo nodige industrialisatie.

De heer Smeenk heeft er voor gewaarschuwd dat de eigendomsspreiding niet het Communisme en het Socialisme de wind uit de zeilen neemt en daar is referent het hartelijk mee eens. Dat is ook niet een van de argumenten, welke door hem zijn aangevoerd. Ook referent meent dat de woningwet moet worden gewijzigd.

Referent achtte het betoog van Ir Schut niet overtuigend. Ir Schut meende te moeten betogen, dat het verval der verantwoordelijkheid alle dagen zichtbaar was en geen nader bewijs behoeft. Was dan de verantwoordelijkheid aan het einde van de vorige en aan het begin van deze eeuw niet in het verval, toen de arbeidersstand in Nederland kapot ging aan drankmisbruik? Was die toestand dan ideaal? Dit is evenmin een bewijs! Maar het is wel een tegenargument dat hout snijdt bovendien. Men moet ook daarmee voorzichtig zijn. Het drankmisbruik is het grootst als de ellende het diepste is bij het niet bestaan van de sociale verzekering. Maar referent is het er mee eens dat men niet al te vlot moet zijn met het propageren van een eigen woning voor de arbeiders. Maar daarom kan daaraan nog wel het een en ander worden gedaan. En dat is de bedoeling. Het argument dat daardoor de mobiliteit in het gedrang komt maakte op referent dan ook niet veel indruk, al zit er een kern van waarheid in. Over de culturele zijde van het vraagstuk heeft referent niet veel gezegd. Dat is zo. Maar concert, boeken etc. hebben dan ook met bezitsvorming in de eigenlijke zin van het woord niet veel te maken. Bezitsvorming kan alleen worden bevorderd door het sparen te activeren.

Aan het adres van Prof. Schippers merkt spreker op dat hij zijn stelling toch wel kan handhaven want, blijvend bij het voorbeeld door Prof. Schippers gesteld, zou hij willen antwoorden dat de man toch altijd nog vrij is in de keuze van zijn vrouw. Dat aan die keuze, eenmaal gedaan, bepaalde consequenties zijn verbonden, doet aan de vrijheid der keuze zelf niets af. Bestedingsdwang afwijzend, wanneer door de overheid uitgeoefend, kan referent zich regelingen voorstellen, waarbij de arbeiders hun winstaandeel beleggen in de onderneming, waarin zij werkzaam zijn, onder bepaalde omstandigheden bv. bij uitkering van de winst in de vorm van aandelen of personeelscertificaten.

Referent kan het niet eens zijn met de stelling van de heer Van Ruller, die betoogd heeft, dat de kapitaalverschaffer recht heeft op winst en de arbeider alleen op loon. De kapitaalverschaffer heeft recht op zijn aandeel, dat is op de rente van zijn geld. Maar de arbeider en de kapitaalverschaffer hebben beiden recht op de winst, die daarna nog overblijft.

Prof. Rip antwoordt referent, dat hij wel aan de ondernemers heeft gedacht en wijst op pag. 24 waar hij heeft betoogd dat bepaalde belastingfaciliteiten aan die ondernemers zouden worden verleend die een winstdeling toepassen. Voor het overige is hij doelbewust daarbij sober geweest. Aangezien hij alleen refereerde over de eigendomsspreiding, heeft hij over de besteding van de eigendom weinig gezegd. Dat was niet aan de orde! Inderdaad is blijkens de verklaring van het Convent het C.N.V. niet afkerig van bestedingsdwang. Er staat trouwens bij „voorshands". Die verklaring is afgelegd in een tijd toen de consumptie zeer moest worden beperkt en is derhalve meer beïnvloed door de omstandigheden.

Na 1940 is er inderdaad niet veel gespaard — maar gedurende de laatste paar jaren wordt dit toch veel beter. Prof. Rip meent dat winstdeling een prikkel is tot productievermeerdering. Hier staat „ja" tegenover „neen". Dat hangt af van de vorm, waarin de winstdeling wordt gegoten. In het ene geval zal dat wel, in het andere geval zal dat niet het geval zijn. Slaagt men er in de goede vorm te vinden dan kan in dit opzicht zeker iets worden bereikt. Mits men de mensen slechts het besef kan bijbrengen dat zij er bij betrokken zijn. Voor het overige wil referent nog eens herhalen, dat hij een gematigd voorstan-

D. VAN RULLER

der is van winstdeling. De wijze waarop is beslissend! Goede voorlichting, vooral van de vakbeweging, is daarbij nodig.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de heer Van der Wilde merkt referent op dat deze de zaak wat al te theoretisch heeft gesteld. Wij moeten toch uitgaan van de werkelijkheid. En deze leert ons dat er altijd marginale en boven-marginale bedrijven zijn — bedrijven, die ternauwernood het hoofd boven water houden en bedrijven, die een behoorlijke winst maken. Dat hangt van allerlei omstandigheden af, ook van commercieel inzicht en bekwaamheid om een zaak te leiden en te organiseren. En daar gaat het dus om! Voorts wil refe-

P. BOON Sr

rent zich niet laten verleiden om nu toch enige opmerkingen te maken over de middenstandspolitiek, waarbij dit vraagstuk natuurlijk ook aan de orde komt. Maar dit was nu niet aan de orde.

Het maximum, genoemd in de Landarbeiderswet, moet inderdaad worden verhoogd, zodat deze wet weer kan gaan werken en, als het kan, worden uitgebreid.

De functionele inkomensverdeling is een economisch begrip. De rechtvaardige inkomensverdeling is een zedelijke categorie. Die twee kunnen daarom niet op één lijn worden gesteld. De bezwaren tegen de kinderbijslagregeling zijn overdreven. De regeling is een herverdeling van de totale loonsom die door de omstandigheden noodzakelijk was geworden en nu door alle partijen is aanvaard. Naar aanleiding van het voorbeeld van de cellulosefabrieken uit Finland merkt referent op dat in zulk een geval inderdaad de lonen omlaag moeten. Dan dwingt de noodzaak daartoe! Want anders wordt de werkgelegenheid verwoest. Dan kan het niet anders! De andere mogelijkheid is muntonwaardig en prijsstijging en daarmee zijn de arbeiders niet gebaat. Referent heeft niet gepleit voor egalisatie. De coördinatie accepteert hij. Bij de loonvorming spelen vier partijen mee — de onderneming, de bedrijfstakken, de centrale organisaties van het bedrijfsleven (ondernemers en arbeiders) èn de overheid. De laatste kan echter niet worden gemist. Vrijere loonvorming is evenwel nodig, maar niet zonder centraal overleg. Vrijere loonvorming tussen een minimum- en een maximumgrens — loonplafond en een loonvloer. Die grenzen moeten in het centraal overleg worden bepaald. Voor het overige is spreker het niet eens met de stelling van Thorbecke, dat vrijheid afhankelijk is van bezit. Zo is het nu ook weer niet!

De Heer Van Andel heeft als bezwaar opgeworpen, dat referent onder de productiefactoren niet heeft genoemd: „de zegen des Heren". Dit behoefde ook niet! Dat is immers vanzelfsprekend voor ons! Maar aan de andere kant moeten wij er evenzeer voor oppassen de „zegen des Heren" te maken tot een afzonderlijke productiefactor. In deze dingen moeten wij toch wel onderscheiden. Het intellect kan evenmin een afzonderlijke productiefactor worden genoemd, aangezien dit een vorm van gequalificeerde arbeid is en derhalve in de factor arbeid is begrepen.

Referent acht de opmerking van Prof. Van Riessen onjuist, dat het verschil tussen de collectieve en de individuele eigendom niet zo groot is. Natuurlijk is individueel bezit dikwijls familiebezit — en is het gezin een gemeenschap — maar dan toch een gemeenschap met een geheel eigen aard, wel te onderscheiden van alle andere vormen van gemeenschap en daarmee niet te vergelijken. Ook meedelen in verlies? Dat doet een arbeider wel degelijk in de vorm van loonsverlaging en werkloosheid. En voor het overige is referent het met de gemaakte opmerkingen eens. De mentaliteit der arbeiders moet worden omgezet. Er moet veel meer differentiatie worden toegepast. Er moet verband zijn met de geleverde prestatie. Het Scaulonplan moet nader worden bestudeerd en nagegaan moet worden of een oplossing te vinden is in afdelingsbudgettering.

Aan de Heer Verschoor antwoordt

J. BEENHAKKER

referent, dat hij op zich zelf de verwereldlijking van het leven en het verval der verantwoordelijkheid niet ontkent, maar dat hij er bezwaar tegen heeft wanneer men die zonder meer uit de sociale ontwikkeling verklaart. Dat is het juist! Dat verband zou moeten worden aangetoond! Referent ziet hier echter geen causaal verband. De spaardwang wordt door hem verworpen.

Aan de heer Van Aartsen zou spreker willen antwoorden, dat hij niet zo pessimistisch is gestemd. Het is niet noodzakelijk de weg van Romme en Van de Brink op te gaan, noch ook om de oplossing van de Weg naar Vrijheid te aanvaarden. Er zal alleen iets kunnen worden bereikt bij stijgende arbeidsproductiviteit. Door vrees moeten wij ons niet laten leiden. Daarmee redden wij de zaak zeker niet.

De beantwoording van Prof. Van Muiswinkel wordt een pijnlijk geval. Indien diens redenering juist is, wordt heel het vraagstuk van de eigendomsspreiding een kwestie van boerenbedrog — beter gezegd — van arbeidersbedrog. Maar dat hangt klaarblijkelijk af van de definitie van overwinst. Maar de definitie die Prof. Van Muiswinkel hanteert acht referent niet juist. Waarom zouden

Prof. Dr F. L. VAN MUISWINKEL

de arbeiders niet mee mogen delen in de investeringswinst? Waarom moet de kapitaalvorming in de onderneming alleen aan de aandeelhouder ten goede komen? Daarover zouden wij het dan met elkaar toch eens moeten worden. En dat alles wat de arbeiders ontvangen toch onherroepelijk in de consumptieve spheer terecht moet komen mag niet alleen maar worden geconstateerd! Wanneer de spaardwang wordt afgewezen, hetgeen referent doet, ligt hier de grote moeilijkheid. Maar dit moet dan ook door ons worden aangepakt! Hier ligt voor ons een belangrijke taak. Een taak, waaraan wij ons niet mogen onttrekken. Wanneer wij in dit opzicht geen mogelijkheden zien, dan zou alleen de spaardwang overblijven. Die kant wil referent niet op. Hij ziet ook nog andere mogelijkheden.

Na deze interessante discussie sprak Dr Schouten nog een kort slotwoord, waarin hij enkele hoofdmomenten van het debat samenvatte.

Het debat over AMBON

De vorige maal werd opgenomen het gedeelte van de rede van Dr J. Schouten, dat handelde over Ambon. Thans nemen wij op het antwoord van Dr W. Drees en de daarop gevolgde repliek.

Minister **Drees**

Mijnheer de Voorzitter! Thans enkele woorden over de kwestie-Ambon, waarover de heren Schouten en Zandt hebben gesproken. Over het ontstaan van de kwestie-Ambon is er geen wezenlijk verschil tussen het gevoelen, dat de heer Schouten uitsprak, en dat van de Regering. In de overeenkomsten van de R.T.C. en in de Grondwet van de Verenigde Staten van Indonesië was neergelegd, dat er zouden zijn deelstaten en dat „de indeling van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië in deelstaten uiteindelijk zal worden bepaald door de Constituante in overeenstemming met de bepalingen van de voorlopige Constitutie van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië, met dien verstande, dat door de bevolkingen van de gebieden, die door de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië op aanbeveling van de Commissie der Verenigde Naties voor Indonesië of een ander orgaan van de Verenigde Naties worden aangewezen, een plebisciet onder toezicht van de Commissie der Verenigde Naties voor Indonesië of bedoeld ander orgaan zal worden gehouden over de vraag, of zij zich tot een afzonderlijke deelstaat zullen vormen".

In het tweede lid van artikel 2 staat:

> „Elke deelstaat zal in de gelegenheid worden gesteld de definitieve Constitutie te aanvaarden. Ingeval een deelstaat deze niet aanvaardt, zal hij de bevoegdheid hebben te onderhandelen omtrent een speciale verhouding tot de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië en het Koninkrijk der Nederlanden".

Er is niet de minste twijfel, althans bij ons niet, over het feit, dat dat artikel niet is nageleefd en dat, vóórdat men aan al deze dingen toe was, de bestaande deelstaten onder militaire druk zijn opgeheven. Toen dat proces in Oost-Indonesië, binnen welks gebied Ambon zich had geschikt, aan de gang was, is het verzet in Ambon begonnen. De Regering heeft zich daarover op de duidelijkste wijze uitgesproken. Ik moge nog herinneren aan het telegram, dat ik, toen de militaire actie in Ambon stond te beginnen, als Minister-President gericht heb tot de Regering van Indonesië om nog een beroep op haar te doen. Het telegram werd gepubliceerd, mede om tegenover de Commissie van de Verenigde Naties de zaak nog eens zo duidelijk mogelijk te stellen. Wij hadden ons ook eerder tot die commissie gericht. Die commissie heeft tenslotte de zaak bij de Veiligheidsraad aanhangig gemaakt, doch het rapport is niet in behandeling genomen, niettegenstaande van Nederlandse kant bij herhaling daarop is aangedrongen. Het is niet zo, dat wij niets hebben gedaan en nooit onze opinie hierover hebben verkondigd. Wat op Ambon en in de Zuid-Molukken is geschied, is een uitvloeisel geweest van hetgeen geschiedde in Oost-Indonesië. Wat daar gebeurde, week volstrekt af van hetgeen ter Ronde-tafelconferentie de bedoeling was, ook in de besprekingen tussen de federalisten en de Republiek.

Een andere vraag is, of Nederland op het ogenblik nog iets reëels kan doen. Waar ik aanneem, dat niemand zal menen, dat wij hier naar geweld moeten grijpen, moet ik zeggen, dat Nederland op het ogenblik niet iets kan doen, dat werkelijk betekenis heeft om alsnog door te zetten, dat men in Indonesië deelstaten zal vormen en dat men daarbinnen gelegenheid tot plebiscieten zal geven.

Een andere vraag is, of de ontwikkeling in Indonesië niet zal gaan in de richting, dat men de afzonderlijke delen grotere zelfstandigheid moet geven. Men zegt dikwijls dat te willen. Ik hoop van harte, dat die mogelijkheid zich ook voor de Zuid-Molukken zal aftekenen.

Ik geloof echter, dat degenen, die de Ambonezen door hun raad kunnen beïnvloeden, er goed aan zouden doen, te trachten hen vertrouwd te doen worden met de gedachte, dat zij bereid moeten zijn naar Indonesië terug te keren, zonder dat daar een afzonderlijke, los van Indonesië staande Staat is gevormd, want de reële mogelijkheid daartoe bestaat op het ogenblik niet.

Ik geloof, dat de Ambonezen, tegenover wie Nederland natuurlijk verplichtingen heeft, op de duur gelukkiger zouden zijn en meer invloed op het lot van hun land zouden kunnen uitoefenen, indien zij daarheen vertrokken.

Wij hebben de gedachte besproken, met Indonesië te overleggen over het toekennen van een zekere autonomie aan de Ambonezen, al zou die helaas niet gelijkstaan met het zelfbeschikkingsrecht, dat aan de Ambonezen had moeten worden gegeven, opdat zij zich meer thuis zouden gevoelen op de Zuid-Molukken. Dit wordt te meer onbereikbaar, naarmate men de vijandschap van de Ambonezen tegenover Indonesië aanwakkert. Ik geloof, dat het van grote betekenis zou kunnen zijn, als degenen, die zo voor het lot van Ambon en de Ambonezen opkomen, zich er rekenschap van zouden geven, hoe het grote belang van de terugkeer van de Ambonezen naar hun eigen land het beste kan worden gediend. Daarvoor is een zekere verandering in de stemming hier nodig en vervolgens overleg met Indonesië.

Repliek van Dr J. Schouten

Wat de Minister-President heeft gezegd inzake de Zuid-Molukken, Ambon en de Ambonezen, heeft mij, ik moet dat wel uitspreken, zeer teleurgesteld. Wij zijn het eens hierover, dat Indonesië heeft gehandeld in strijd met de R.T.C.-overeenkomsten, dat Indonesië onrecht heeft gepleegd bij het liquideren van de Deelstaten en zeer in het bijzonder onrecht heeft gepleegd bij het liquideren van de Deelstaat Oost-Indonesië. Wij zijn het ook hierover eens, dat rechtens tegen de houding van de Zuid-Molukken geen ernstige bezwaren kunnen worden ingebracht. Het was bekend uit het verleden, dat de Regering dit standpunt, althans formeel, deelt, maar het grote verschil bestaat nog altijd hierin, dat wij menen, dat de Regering te dezen aanzien meer kan doen dan zij tot nu toe heeft gedaan en dan de Minister-President ons in zijn uitvoerige rede in uitzicht heeft gesteld. Het gaat hierbij niet om de vraag, of wat gedaan kan worden als het ware de waarborgen bevat, dat men zal kunnen realiseren wat men nastreeft — dat is helaas niet uitsluitend van ons optreden en van dat van de Regering afhankelijk —, maar het gaat om de vraag, of hier het een en ander is te doen, waaromtrent geen verschil van gevoelen aanwezig zou moeten zijn uit een oogpunt van rechtsbevordering en van eerbiediging van de beginselen van het recht.

Nu zie ik het zo, dat de Minister-President heeft gezegd: wij kunnen in de gegeven omstandigheden iets reëels niet doen, terwijl ik het gevoelen ben toegedaan, dat de Regering de plicht heeft om een activiteit te ontplooien in overeenstemming met het rechtsstandpunt, dat zij zelf inneemt; dat de Regering er niet mede kan volstaan, dat rechtsstandpunt, wanneer dit ter sprake komt, in te nemen en verder

alle activiteiten ter zake achterwege te laten. Er zijn, mede in verband met de belangen zowel van Indonesië als van Nederland, mogelijkheden, waarvan naar mijn gevoelen gebruik dient te worden gemaakt. Ook zijn er mogelijkheden om te bevorderen, dat organen van de Verenigde Naties zich met deze aangelegenheid serieus gaan bezighouden, meer serieus dan zij het naar mijn oordeel in het verleden hebben gedaan. De Regering kan zeker werkzaam zijn om een gunstig klimaat voor te bereiden en te stimuleren voor een inzicht in de zaak, dat aan de rechtsfactoren recht doet wedervaren. De zaak van het recht moet ons bewegen, ook in deze aangelegenheid. Nu wil ik, Mijnheer de Voorzitter, niet beweren, dat de Regering niet door eerbied voor het recht bewogen wordt, maar de uitlating van de Minister-President: wij kunnen niets reëels doen, is mij te formeel, is mij te koud, en daarin spreekt veel te weinig, dat wij de rechtsschending, welke heeft plaats gehad, zo diep gevoelen, dat zij telkens weer opnieuw ons hart beweegt.

Nu zou ik natuurlijk kunnen treden in een uitvoerige bespreking van de mogelijkheden, welke er zijn en zoals ik deze zie, maar dit is nu juist de moeilijkheid, Mijnheer de Voorzitter, want uit een oogpunt van tact schijnt het mij minder gewenst dit in het openbaar te doen. Vandaar, dat ik mij ook op dit punt in eerste termijn sober heb uitgelaten en heb aangenomen, dat een goed verstaander maar een half woord nodig heeft.

Ik zeg nogmaals: er zijn mogelijkheden, directe mogelijkheden en indirecte mogelijkheden. Wil men het anders noemen: er zijn mogelijkheden, welke de Regering zelf kan gebruiken, en er zijn mogelijkheden, ten aanzien waarvan zij kan bevorderen, dat anderen daarvan gebruik gaan maken, en ik zou gaarne zien, dat de Minister-President in zijn antwoord in tweede termijn hieromtrent mededelingen deed, welke mij meer kunnen geruststellen dan die, welke te dezer zake door hem in eerste termijn zijn gedaan.

Ik hecht zelfs, Mijnheer de Voorzitter, aan deze zaak zeer veel uit een oogpunt van algemene politiek. Wanneer wij ons bezighouden met de internationale politiek, met de Europese politiek, met de Aziatische politiek — of hoe men hier verder wil onderverdelen —, wat is dan het punt, dat ons telkens weer opnieuw treft? Naar mijn oordeel is het dit, dat in die politiek het recht, het karakter van het recht, de majesteit — als ik het zo eens mag zeggen — van het recht en de eerbied voor het recht al te zeer ontbreken. Nu weet ik wel, dat wij niet de macht hebben dat te veranderen, maar ik weet anderzijds ook dit — daarvoor beroep ik mij op de Nederlandse traditie, op het werk, dat gedurende eeuwen van Nederlandse zijde is gedaan en bevorderd —: wij kunnen, wanneer het pas geeft, ons woord spreken met betrekking tot het wezen en het karakter van het recht en ten aanzien van de noodzakelijkheid, dat de beginselen van het recht de internationale verhoudingen gaan beheersen, en daardoor een en ander doen. Al ligt daarin dan niet de waarborg, dat zal geschieden, wat naar onze mening geschieden moet, er ligt toch zeker een positieve kracht in het telkens weer op gepaste wijze pleiten voor rechtsverwerkelijking.

Antwoord van Dr W. Drees

Mijnheer de Voorzitter! Thans de kwestie Ambon, waarover gesproken is door de heren Schouten, Van de Wetering en Welter. De heren Van de Wetering en Welter zijn opgekomen tegen mijn gedachte, dat bevorderd zou moeten worden, dat de Ambonezen naar Indonesië teruggingen.

Voor alle duidelijkheid — men kan nooit duidelijk genoeg zijn — wil ik doen uitkomen, dat er bij mij van niets anders sprake is geweest dan te trachten, enerzijds te bevorderen, dat in Indonesië de mogelijkheid daartoe geschapen werd, anderzijds, dat bij de Ambonezen de stemming zou ontstaan, vrijwillig te gaan. Er is nooit sprake geweest, in dit opzicht, van enige druk. Ik heb hierover gesproken in antwoord op de vraag die de heer Schouten gesteld heeft op blz. 150 van de Handelingen, toen hij zeide:

> „Laat de Regering van de mogelijkheden, welke er voor haar zijn, gebruik maken en laat zij daardoor trachten te bereiken, dat er een toestand ontstaat, waardoor de Ambonezen, die in Nederland vertoeven, kunnen zeggen: „Nu keren wij vrijwillig naar ons vaderland terug"."

Nu heb ik gesteld — en daartegen heeft de heer Schouten bezwaar —, dat dit praktisch alleen denkbaar zou zijn, althans in afzienbare tijd — wie zal ons zeggen wat de toekomst zal brengen? —, indien de mogelijkheid geschapen werd van een zekere autonomie binnen de Republik Indonesia en indien de Ambonezen van zodanige gezindheid waren, dat zij dit aanvaarden. Ik zeg dit niet om druk op hen uit te oefenen, maar dat is de enige reële mogelijkheid, die de Regering ziet. De Regering ziet, zo heb ik gezegd, geen mogelijkheid iets reëels te bereiken voor het herstel van de toestand, zoals die was vóórdat de Deelstaten, waaronder ook Oost-Indonesië, geliquideerd werden. Dit acht de heer Schouten te koud en hij was teleurgesteld door mijn antwoord. Nu ben ik teleurgesteld door een dergelijke opmerking. Dit heeft met koud of warm in deze zaak niets te maken. Vraagt men zich af, welke mogelijkheden er op het ogenblik te bereiken zijn, dan is dat een andere aangelegenheid. Het is bekend genoeg, dat de kwestie van de Deelstaten, in het bijzonder Oost-Indonesië — dat het voorbeeld van een krachtige en gezonde Deelstaat was — en de Zuid-Molukken, mij zeer hoog gezeten heeft. De Nederlandse Regering heeft in die omstandigheden gedaan wat zij kon. Wat Ambon betreft, herinner ik nog eens aan het feit, dat ik, toen een militaire actie dreigde, in een gepubliceerd telegram aan de Indonesische Regering heb verzocht daartoe niet over te gaan. De Regering heeft toen ook getracht deze zaak in de Veiligheidsraad te brengen. Zij had zich gewend niet alleen tot de Regering van Indonesië, maar ook tot de U.N.C.I., de commissie van de Verenigde Naties, welke een rapport aan de Veiligheidsraad heeft uitgebracht. Het heeft tot niets geleid. De Regering en ook zij, die in het bijzonder bij de Verenigde Naties ervaring hebben opgedaan, zien geen mogelijkheid op dit ogenblik iets te bereiken voor de Zuid-Molukken en voor Oost-Indonesië, in de zin van het herstellen van een Deelstaat of van afscheiding van Indonesië. Als wij dit zo zien, dan hebben wij het recht niet alleen, maar ook de plicht dit openlijk uit te spreken. Persoonlijk acht ik het zeer waarschijnlijk, dat dit grote eilandenrijk zich toch zal ontwikkelen in de richting van een federatie, althans in de richting van een Staat met grote autonomie voor gedeelten van dat Rijk, maar die ontwikkeling zou geschaad worden als men in Indonesië dit gevoelde als een Nederlands belang. Ik heb nooit onder stoelen of banken gestoken, dat hetgeen geschied is in strijd is met de R.T.C., maar ook voorstanders van het federalisme in Indonesië hebben te kennen gegeven: laat nu de ontwikkeling in Indonesië zich zelf voltrekken, dan is er meer kans dat dit gelukt, dan wanneer men de indruk wekt alsof Nederland daar achter zit en men gaat menen, dat Nederlandse belangen daarbij betrokken zijn; dat zou de tegenstand zeer verscherpen. In Indonesië is de kans op een grotere zelfstandigheid van de delen het beste, indien die ontwikkeling aan Indonesië zelf wordt overgelaten. Als men in het uiten van die overtuiging ziet een gemis van gevoel, een gemis van begrip voor onrecht, kan ik dat niet veranderen, maar dan ziet men het m.i. bepaald onjuist.

Uitgangspunten A.R. de KWAADSTE NIET

Over de motie-Romme is in de afgelopen weken heel veel te doen geweest. Er is veel over gesproken en geschreven. In **„Patrimonium"** schreef D. W. Ormel in een artikel, getiteld „Begint van Romme de victorie?" o.m.:

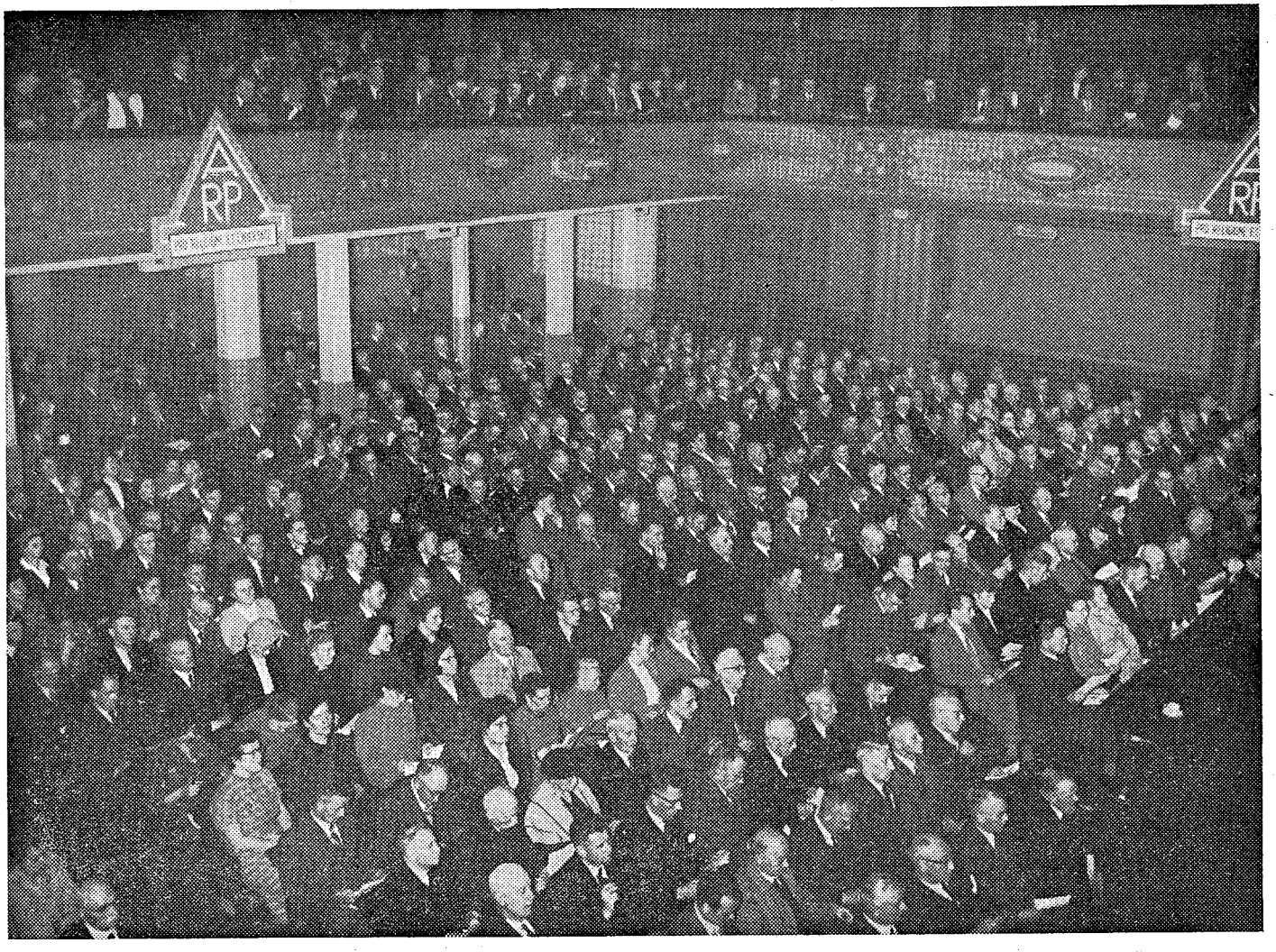
„Waarom toch achten wij een vrije loonvorming van grote betekenis?

Stellig ook om economische overwegingen. Dr v. d. Woestijne heeft gelijk, als hij in de Groene Amsterdammer van 31 Oct. j.l. de stelling poneert, dat de ontwikkeling van de maatschappij — bedoeld wordt de economische ontwikkeling — gebaat is bij het leggen van de verantwoordelijkheid bij de meer direct betrokkenen.

Daar gaat het om: het leggen van de verantwoordelijkheid bij de meer direct betrokkenen. In dit geval dus de verantwoordelijkheid voor de loonvorming zo dicht mogelijk bij de arbeiders zelve. En dan niet alleen of zelfs in de eerste plaats om economische overwegingen. Dit is, hoe belangrijk ook, het voornaamste niet.

Het voornaamste is, dat de vrijheid en verantwoordelijkheid van de arbeider, die hij in en door de strijd voor betere arbeidsvoorwaarden heeft gewonnen, niet verloren mag gaan door een loonpolitiek, waarbij hij alleen maar toeschouwer is. Die over hem, bij hem en zonder hem wordt gevoerd.

Het gaat erom, dat de verantwoordelijkheid van de arbeider voor zijn eigen arbeidsvoorwaarden, niet van hem mag worden afgenomen.

Overzicht van de Deputatenvergadering

Men klaagt over massificatie. Hoe zou men deze kunnen weren, indien de werknemer niet eens meer invloed zou kunnen uitoefenen op zijn eigen arbeidsvoorwaarden? Hoe kan men, wanneer men hem deze verantwoordelijkheid ontneemt, van hem verwachten, dat hij op ander terrein wel verantwoordelijkheid zou kunnen en willen dragen?

Wat hier op het spel staat, kan niet beter worden getypeerd dan dit geschiedt door Dr J. Wytzes in het October-nummer van „Horizon". We lezen daar: **„De strijd om de nieuwe loonronde** heeft eens te meer bewezen hoe in de moderne wereld het persoonlijk element in de verhoudingen — niet alleen op arbeidsgebied — gaat verdwijnen. Sociale gerechtigheid is niet meer een zaak tussen mens en mens, maar deskundige economen beoefenen haar met behulp van de gegevens van het Centraal Statistisch Bureau. Anonyme figuren toveren haar met behulp van rekenmachines te voorschijn. Laat ons althans blij zijn met een resultaat waarbij beide partijen zich kunnen neerleggen. Aan beide kanten van de lijn staan nummers, mensen zonder eigen initiatief; moge het dan tenminste tevreden nummers zijn."

Of het inderdaad tevreden nummers zijn? Wij vrezen, althans voor zover het de werknemers-nummers betreft.

En zelfs al zou dit het geval zijn, dan zouden wij toch nog — wij durven het haast niet te zeggen— aan ontevreden mensen de voorkeur geven boven tevreden nummers."

Het is goed van deze uiteenzetting van de betekenis van een vrije, of althans een vrijere loonvorming, kennis te nemen.

Plompe vrijage

Prof. Romme heeft niet alleen door zijn motie, maar evenzeer door zijn beschouwingen nogal aanleiding gegeven tot perscommentaar.

In **„Vrij Nederland"** lazen we o.m. het volgende:

„Het debat rond het vraagstuk van de confessionele partijvorming, heeft stellig tot verdere verheldering geleid tussen de socialistische woordvoerder mr Burger en de christelijk-historische en anti-revolutionaire fractie-leiders Tilanus en dr Schouten, van wie vooral de eerste op dit punt nogal diep is ingegaan. Romme sprak in dat verband in Utrecht van een nogal plompe vrijage van Burger met de anti-revolutionairen, hetgeen enerzijds aanduidt, dat het de heer Romme niet ontging, dat C.H. en A.R. de P.v.d.A. thans heel wat meer vertrouwen inboezemen als regeringspartners dan de K.V.P., en anderzijds dat de heer Romme, wanneer hij geërgerd is, meer plomp is dan elegant.

Wellicht dat intussen deze „plompe vrijage" er toch enigszins toe heeft bijgedragen, dat de K.V.P. na het debat nog eens bijzonder duidelijk aandikte hoeveel goede woorden zij tijdens het debat voor het kabinet toch ook had overgehad. En dat, alweer in de elegante bewoordingen van Romme gesproken, de gedachte dat de K.V.P. op een crisis aanstuurde, een gedachte was waarvan de wens de vader, en de domheid de moeder was.

Wel, wij hebben dan de indruk, dat dit nogal vrije huwelijk in katholieke kringen moet zijn gesloten. Want als wij het ons wel herinneren, dan was het in de katholieke pers — enkele dagen nadat de heer Romme voor deze katholieke pers tijdens een besloten persconferentie te zijnen huize aan de vooravond van de algemene beschouwingen zijn a.s. motie had aangekondigd en toegelicht — dat deze motie als de knuppel in het politieke hoenderhok werd beschreven.

De interne toelichting van de heer Romme in de binnenkamer zal aan die interpretatie niet vreemd zijn geweest.

Door het gesprek, vooral tussen Burger en Tilanus gevoerd, moet één ding vast staan, en wel dit: voor de P.v.d.A. betekent het feit, dat een partij confessioneel is, geenszins dat zij deswege conservatief zou zijn. En voorts, dat er ten aanzien van het gevaar dat een politieke partij van middel tot doel wordt verheven, bij de P.v.d.A. met betrekking tot C.H. en A.R. geen vrees bestaat, een vrees, die er blijkens de vragen van Burger aan Romme op grond van recente uitspraken van Romme wel met betrekking tot de K.V.P. is."

Als de socialisten zo gunstig over ons oordelen, zouden we haast zeggen: Pas nu maar op.

En wat nu die „vrijage" betreft, daarover gaf **„Trouw"** het volgende korte artikeltje onder de titel „Rom(m)antiek":

„Prof. Romme heeft op congres van de K.V.P. de romantiek in de politiek gebracht.

Hij sprak van een poging tot vrijage, die door de P.v.d.A. zou zijn ondernomen bij de A.R.-fractie.

Het oog van een verstoten beminde ziet natuurlijk scherp.

Maar de heer Romme weet toch ook wel dat de heer Schouten een verstokt vrijgezel is?"

Het blijft slecht

De toestand in Indonesië laat nog steeds zeer veel te wensen over. Onder de titel „Het blijft slecht" lezen we in **„Elseviers Weekblad":**

„In Indonesië gaat het slecht. Het ziet er daar slecht uit voor de Nederlanders. En nog slechter voor de Indonesiërs.

Dit was bekend. De Hoge Commissaris, tijdelijk in ons land, heeft enige redenen genoemd voor bijzondere bezorgdheid voor de Nederlandse belangen.

Men wil thans tot overleg komen over het opheffen van de Nederlands-Indonesische Unie. Het zou metterdaad wel nuttig zijn dit instituut te vervangen. Een levend verdrag is beter dan een dode Unie.

Het zou echter een illusie zijn te geloven, dat onze relaties tot Indonesië onder zijn huidige regering door deze stap werkelijk verbeterd zouden worden. Zolang het in Indonesië slecht gaat — en dat blijft het gaan — zal men als bliksemafleider „Irian" niet kunnen missen."

Gelukkig zijn de heren van de P.v.d.A. momenteel toch ook al tot de conclusie gekomen, dat overdracht van Nieuw-Guinea aan de Republiek Indonesia niet verantwoord zou zijn.

Ommezwaai

„Trouw" heeft er dan ook goed aan gedaan, die ommezwaai in de kringen van de P.v.d.A. aan de kaak te stellen.

Op 10 December 1952 heeft de heer Frans Goedhart in de Tweede Kamer een rede gehouden, waarin hij o.m. zeide:

„Nieuw-Guinea stelt ons voor een onmogelijke en practisch onuitvoerbare opgave. Nieuw-Guinea is een avontuur voor ons, waarvan we alleen maar misère kunnen beleven. Het kost vele milliarden guldens, die naderhand toch verloren zijn, want later moeten we het land aan de Papoea's overgeven..... Nederland zal er daarom verstandig aan doen voor Nieuw-Guinea een internationale oplossing na te streven."

De tegenwoordige gouverneur van Nieuw-Guinea, destijds nog A.R. Tweede Kamerlid, de heer Van Baal, heeft de heer Frans Goedhart toen een afstraffing toegediend.

Nog geen jaar later, op 12 November jl., heeft de heer Frans Goedhart weer over Nieuw-Guinea gesproken in de Tweede Kamer.

En wat zei hij toen?

„In verband met het feit, dat de toekomst van Indonesië pessimistisch beoordeeld moet worden „zou het in alle opzichten onverantwoordelijk zijn thans de een of andere vorm van overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië te bepleiten. Van ons (de P.v.d.A.) behoeft men dit in elk geval niet te verwachten."

Voorts verklaarde hij:

„Dit alles betekent evenwel niet, dat wij ons voor de ontwikkeling van land en volk van Nieuw-Guinea zouden willen desinteresseren. Door de gang van de historie is Nederland hier een taak toegevallen, die wij niet van ons afwerpen willen, noch kunnen. De beschaafde wereld heeft een taak tegenover de in ontwikkeling achtergebleven gebieden en wij trekken voor ons land daaruit de consequentie."

Is het wonder, dat „Trouw" besluit met de opmerking:

„Met andere woorden: De heer Goedhart aanvaardt hier een taak — in de goede zin des woords — koloniale taak. Hij had het wel een jaar of wat eerder kunnen bedenken."

Zo is het. Jammer, dat ook prof. Schermerhorn in de dagen, dat hij minister-president was, nooit eens zo heeft kunnen denken.

Hebben de Anti-revolutionairen nu met betrekking tot Indonesië een conservatieve of een progressieve politiek gevoerd?

Het is met de socialisten, zoals het in het verleden reeds zo vaak is geweest: zij hebben zich vergist.

Beslissing van de Deputatenvergadering

De beslissing, welke de buitengewone Deputatenvergadering heeft genomen met betrekking tot het passieve vrouwenkiesrecht heeft uiteraard vele pennen in beweging gebracht.

„De Rotterdammer" schreef op het moment, dat de beslissing nog niet gevallen was een artikel, waarin o.m. gezegd werd:

„De overwegingen, waardoor het Centraal Comité zich laat leiden, zijn wel van een grote omzichtigheid. Er wordt in gesteld, dat de vrouw in het algemeen een andere taak heeft dan haar bij de toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht wordt toegedacht, dat echter de Bijbel geen gebod of verbod bevat, maar wel melding maakt van uitzonderingen op bovengenoemde regel en dat daarom gebruikmaking van het passieve vrouwenkiesrecht in bijzondere gevallen niet behoort te worden afgesneden. De beoordeling van die bijzondere gevallen komt toe aan de voor de candidaatstelling bevoegde organen.

We kunnen niet zeggen, dat we met deze formulering in alle opzichten gelukkig zijn, tenzij men, mèt ons, van oordeel is, dat ook de mannen in het algemeen niet zo bijster geschikt zijn voor het passieve kiesrecht. Hoeveel moeite heeft men veelal niet bij de samenstelling van een fractie! Wat dat aangaat komen de dames dus in vertrouwd gezelschap te verkeren.

Scherts echter terzijde thans. Want waarop het aankomt, is dat een oud besluit, waartegen in steeds toenemende mate bedenkingen zijn gerezen, wordt weggenomen....."

Samen dienen

Na de Deputatenvergadering kwam in „De Rotterdammer" nogmaals een artikel voor met betrekking tot dezelfde zaak. Dat artikel „Samen dienen" is, naar onze mening, enigszins in tegenspraak met het eerste, ofschoon we ons er beter mee kunnen verenigen.

Nadat betoogd is, dat de A.R. Partij niet over ijs van één nacht gaat en de voorzitter van het Centraal Comité geprezen is als een wijs en bedachtzaam man en geconstateerd is, dat bedachtzaamheid aan de A.R. Partij nooit vreemd is geweest, vervolgt het blad:

„Wat is er dan nu gebeurd? Eigenlijk niets anders dan — zoals het deze week door een vrouw werd uitgedrukt — dat van een deur de grendel is weggeschoven. De deur staat niet open en zij zal naar onze stellige overtuiging ook nimmer wijd opengaan. Zij staat bij voorbeeld ook niet open in die partijen, die het passieve vrouwenkiesrecht reeds lang kennen. Want ook daar wordt van dat recht een bescheiden gebruik gemaakt.

Voor dat bescheiden gebruik is ook naar onze mening alle aanleiding. Want het is, zoals het in de toelichting bij het besluit van deze week staat: de vrouw heeft in het algemeen een andere taak dan haar bij de toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht wordt toegedacht."

En verder schrijft het blad dan:

„.....we achten het goed, dat nu ook binnen de A.R. Partij dit bescheiden gebruik dan toch mogelijk gemaakt is. Dat heeft niets te maken met vrouwenemancipatie en dergelijke zaken. Dat heeft wel te maken met het niet te loochenen feit, dat de vrouw in het leven van vandaag, ook in het politieke leven, meer betrokken wordt dan voorheen het geval was."

Wijs en voorzichtig besluit

De betekenis van het door de buitengewone Deputatenvergadering ingetrokken besluit van 1921 werd door **„Trouw"** in een hoofdartikel op duidelijke wijze in het licht gesteld.

Wat toch betekent de intrekking van het besluit van 1921?

> „Daardoor zou de toestand ontstaan, dat er met betrekking tot het passieve vrouwenkiesrecht geen enkele gebondenheid zou zijn. Niet in negatieve, maar ook niet in positieve zin. De schrapping van het besluit van '21 betekent, dat de bevoegde partij-organen vrouwen candidaat kunnen stellen, maar ook, dat zij het niet kunnen doen. Er is een grendel weg, maar men kan naar believen de deur open doen of gesloten houden.
>
> In feite heeft de Deputatenvergadering deze beslissing genomen.
>
> Zij heeft aan dit besluit echter een aantal overwegingen van principiële strekking vooraf doen gaan, waarin o.m. tot uitdrukking wordt gebracht, dat de taak van de vrouw, naar Christelijke opvatting, in het algemeen een andere is dan die haar bij de toepassing van het passieve vrouwenkiesrecht zou worden toegedacht. Deze overweging schijnt ons juist. Zij wordt trouwens door de practische ervaring — ook bij de partijen, die reeds lang het passieve vrouwenkiesrecht toepassen — bevestigd. Daaraan wordt dan ook verbonden de gedachte, dat „in bijzondere gevallen" gebruikmaking van het passieve vrouwenkiesrecht niet mag worden afgesneden en dat het oordeel hierover toekomt aan de krachtens de statuten bevoegde partijorganen.
>
> Het komt ons voor dat de Deputatenvergadering, die te rekenen had met een groep, die bezwaren had tegen het passieve vrouwenkiesrecht, daarmee een wijs en voorzichtig besluit heeft genomen, dat het bij velen heersende gevoel dat de A.R. Partij de vrouw in een positie plaatste, die haar geen recht deed wedervaren, heeft weggenomen."

Niet begrepen

Niet alleen de „eigen" pers, ook de bladen van onze tegenstanders hebben aandacht geschonken aan de beslissing van de Deputatenvergadering. Maar men heeft dan ook wel blijk gegeven de betekenis daarvan niet te begrijpen. Men moet zelfs zeggen, dat men er blijkbaar geen moeite voor gedaan heeft.

„Het Rotterdamsch Parool" wil over de gang van zaken niet „smalend" spreken, maar heel het artikel ademt de geest van medelijden met die altijd maar weer achter de feiten aan lopende Anti-revolutionairen.

> „Het is een voorzichtige resolutie, maar zij rept niet van de schriftuurlijke onderschikking van de vrouw aan de man. Wel gewaagt zij van de taak van een vrouw, die over het algemeen een andere is dan die, waar de verkiesbaarheid van uitgaat, doch deze opvatting is stellig niet bij uitsluiting anti-revolutionnair. De vrouw niet minder dan de man, zie hier het alom veldwinnende uitgangspunt, te beschouwen als een reactie op de idee van de absolute gelijkheid uit de tijd van de militante vrouwenbeweging".

Zeker mag wel gezegd worden, dat de beslissing van 1921 mede een gevolg was van de „idee van de absolute gelijkheid". Maar het is niet juist te zeggen, dat die idee van de absolute gelijkheid slechts gehuldigd werd in „de tijd van de militante vrouwenbeweging". Ook vandaag de dag vindt zij haar aanhangers nog in de revolutionnaire kringen, waaraan ook „Het Rotterdamsch Parool" zo nauw verwant is.

Even leerzaam als droevig

Even „leerzaam als droevig" is het commentaar dat **„Het Vrije Volk"** op de genomen beslissing geeft. De socialisten, die het Marxisme verloochend hebben, het anti-militairisme terzijde hebben geschoven en de klassenstrijd hebben afgezworen, zijn toch wel de laatsten, die moesten spreken over vermolmde beginselen. Zelfs het „isolement" kan de P.v.d.A. de Anti-Revolutionairen niet meer verwijten, nu ir H. Vos in hoogsteigen persoon heeft verklaard, dat er vóór 1940 in de S.D.A.P., zoals dat in de Anti-Rev. Partij eveneens het geval was, „een te sterk geestelijke afgeslotenheid was", een isolement, bepaald door het karakter van die partij".

Over het besluit van de Deputatenvergadering schrijft het socialistische orgaan thans smalend:

> „Om principiële gronden, aan de Bijbel ontleend, had men in 1921 de weg voor vrouwen afgesloten.
>
> Inmiddels is de vrouw in onze openbare lichamen een gewone verschijning geworden. Al tientallen jaren vertegenwoordigen vrouwen naast mannen de kiezers. En thans is eindelijk de A.R. Partij overstag gegaan. Niet van harte en niet zonder tegenstand in eigen kring. Maar het is toch zo ver, dat de grote meerderheid geen gebod of verbod in de Heilige Schrift inzake het kiesrecht meer kan vinden. Het principiële bezwaar is dus weggesmolten. Of liever: ten onrechte heeft men in 1921 een principieel bezwaar gemaakt van wat slechts een conservatief niet-willen was.

Het is de redactie van „Het Vrije Volk" natuurlijk niet euvel te duiden, dat zij geen kennis draagt van het besluit van 1921. Maar het is wel in haar te laken, dat zij, zonder dat zij daarvan kennis draagt, toch daarover — en dat op zo smalende toon — gaat schrijven.

Het thans genomen besluit, dient gezien te worden in onlosmakelijk verband met de daaraan voorafgaande overwegingen.

De A.R. Partij sprak in 1921 uit „dat bij verkiezingen van Raden en Staten door de bij het C.C. aangesloten kiesverenigingen geen vrouwen behoren te worden candidaat gesteld, zolang de A.R. Partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijk geeft".

In het boekje „Man èn vrouw in het volle leven" schreef mevrouw dr F. T. Diemer-Lindeboom in aansluiting op die resolutie van 1921:

> „Het direct religieus verband is, gelijk men ziet, bij deze formulering achterwege gelaten. De historische ontwikkeling inzake bestrijding en aanvaarding van vrouwenstemrecht heeft ongetwijfeld tot deze voorzichtige uitspraak bijgedragen.
>
> Naar aanleiding van een desbetreffende vraag door de heer J. Schouten ter Deputatenvergadering (in 1921) gesteld, bleek dat deze beslissing niet zo behoefde te worden gezien dat men binnen de partij nu niet meer van afwijkend standpunt mocht gewagen."

Er is dan ook geen sprake van, dat de partij in 1921 een beginsel-uitspraak heeft gedaan als door het socialistisch orgaan wordt gesuggereerd.

Op Eigen Wieken
Deut. 32~Vers 11a

Redactie: Dr A. Veerman, Sj. Jonker, J. W. Ooms, G. J. H. Griffioen.

Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage.

De vaart der Arjos

ZESDE JAARVERSLAG VAN DE NATIONALE ORGANISATIE VAN ANTI-REVOLUTIONAIRE JONGEREN STUDIECLUBS

uitgebracht aan de Algemene Vergadering, gehouden op 12 November 1953 te Utrecht

Het zesde jaarverslag van de nationale organisatie. Dat betekent, dat de Arjos haar bestaansgrond en bestaansrecht in de practijk heeft bewezen. Dit verslagjaar kenmerkt zich door het afscheid, dat de heren E. van Ruller en H. D. W. Boven, respectievelijk als voorzitter en secretaris van de Nationale Organisatie, op de vorige Algemene Vergadering (29 November 1952) van ons hebben genomen. Twee ervaren krachten in het Arjoswerk, die van het begin af al hun energie aan onze organisatie hebben gegeven. Wellicht ten overvloede, maar in dit verslag past nogmaals onze dank voor al hetgeen zij beiden voor de Arjos hebben gedaan. Zij waren ongetwijfeld de motor van de nationale organisatie. Mede aan hun inspanning is het te danken geweest, dat de Arjos een bekend begrip is geworden in het Nederlandse organisatieleven. Zij hebben de Arjos opgebouwd. Zij, die na hen komen, kunnen daarvan profiteren. Was de vacature van de heer Van Ruller door de keuze van de Algemene Vergadering snel vervuld, de opvolging van de heer Boven heeft meer moeilijkheden gegeven. Eerst heeft gedurende enige maanden ondergetekende het secretariaat waargenomen, daarna heeft Mr C. J. Verplanke dit gedaan. Tot met ingang van 1 Juli j.l. de heer W. Aarnoutse op het bureau van het Centraal Comité werd aangesteld. Het bestuur van de Nationale Organisatie benoemde hem in de vergadering van 29 Mei 1952 tot administrateur, terwijl ondergetekende belast werd met het secretariaat. De maanden September 1952 tot Juli 1953 zijn door het ontbreken van een man op het partijbureau niet gemakkelijk geweest. Dit leed is nu geleden. De secretaressen (secretarissen) van de clubs, stedelijke- en provinciale verbanden, zullen inmiddels wel gemerkt hebben, dat wij in de heer Aarnoutse een administrateur bezitten, die zich met een grote nauwgezetheid van zijn taak kwijt.

Het Bestuur

Gedurende dit verslagjaar (September 1952—September 1953) heeft het bestuur vijf maal vergaderd. En wel op 25 September 1952, op 29 November 1952, op 16 en 17 Januari 1953, op 20 en 21 Maart 1953 en tenslotte op 29 en 30 Mei 1953. Het Moderamen heeft in een vergadering elke samenkomst van het bestuur voorbereid. Ook dit jaar heeft de samenstelling van het bestuur weer de nodige wijzigingen ondergaan.

Per 1 September 1953 was het als volgt samengesteld:

Dr A. Veerman, Rijswijk (Z.-H.), Voorzitter.
Mr C. J. Verplanke, Haarlem, Tweede Voorzitter.
Sj. Jonker, Den Haag, Secretaris.
Mr B. D. van Raay, Leeuwarden, Penningmeester.
Mr A. B. Roosjen, Amsterdam, Gedelegeerde van het Centraal Comité.
J. Smallenbroek, Assen, Gedelegeerde van het Centraal Comité.
Mej. J. Duker, Voorburg, Vrijgekozene.
J. W. Ooms, Soest, Vrijgekozene,
Voor Groningen: R. Ruiter, te Assen.
Voor Friesland: Zie Penningmeester.
Voor Drenthe: L. Euving, te Gees.
Voor Overijssel: Mr C. F. Bramer, te Zwolle.
Voor Gelderland: Mr M. W. Dirksen, te Arnhem.
Voor Utrecht: M. Jens, te Utrecht.
Voor Noord-Holland: Zie Tweede Voorzitter.
Voor Zuid-Holland: Zie Secretaris.
Voor Zeeland: C. Balkenende, te Kapelle-Biezelinge.
Voor Noord-Brabant en Limburg: Ds K. Feenstra, te Klundert.
Voor Amsterdam: Mej. G. J. van den Pol.
Voor Rotterdam: W. de Kwaadsteniet.
Voor Den Haag: C. Klapwijk, te Loosduinen.

In de loop van dit vergaderjaar hebben zich in het bestuur de volgende wisselingen voorgedaan:

Reeds werd vermeld dat de heren Van Ruller en Boven op de vorige algemene vergadering de commandobrug verlieten. Daarna hebben we met een zekere regelmaat van niet minder dan vijf bestuursleden afscheid moeten nemen. Achtereenvolgens verlieten het landelijk bestuur: C. D. van Oosten, voor Zuid-Holland; H. Schelhaas Jzn, voor Amsterdam; J. Hollenbeek Brouwer, voor Drenthe; H. Amelink, voor Overijssel en Drs M. C. P. Stapelkamp, voor Rotterdam.

Volledigheidshalve vermelden we in dit verband nog, dat ondergetekende, die eerst zitting had voor het stedelijk verband Den Haag, gekozen werd in de vacature-Van Oosten, voor Zuid-Holland.

Voordat we iets gaan vertellen over de gang van zaken in de nationale organisatie en de werkzaamheden van het landelijk bestuur, is het wellicht goed nog even te wijzen op het voorstel voor statutenwijziging. Het resultaat daarvan wordt op de algemene vergadering besproken. Voordat dit zover kon gebeuren moest door het bestuur veel werk verzet worden en in het bijzonder door de statutencommissie, die samengesteld was uit Mrs Verplanke en Dirksen en ondergetekende.

De studieconferenties

Werpen we nu verder een blik achterwaarts dan zal ongetwijfeld het eerst vermeld moeten worden de studieconferentie, die op 26 en 27 September 1952 werd gehouden in het conferentie-oord „De Pietersberg" te Oosterbeek. Referent was Dr G. J. Lammers, over het onderwerp „Kroon en Kabinetsformatie". Men mag van mening verschillen over de vraag of dit onderwerp geheel geschikt was om op de clubs te behandelen, een feit is, dat het clubbezoek in het algemeen prima verlopen is. Deze conferenties blijken ieder jaar opnieuw in een grote behoefte te voorzien en zij zijn langzamerhand een der pijlers geworden, waarop onze organisatie rust. Wat men ook van dit onderwerp kan zeggen, zeker niet, dat het na de formatie van het huidige Kabinet niet actueel was!

Eveneens der traditie getrouw organiseerde de nationale organisatie onder auspiciën van het Centraal Comité op 9 en 10 Januari in „De Witte Hei" te Huis ter Heide de jaarlijkse studentenconferentie, die zich steeds weer in een grote belangstelling mag verheugen. Ditmaal waren de inleiders, de heer D. W. Ormel, over het onderwerp „De overheid en het economische leven" en Dr J. Schouten, over het onderwerp „Positie en taak van de A.R. Partij met het oog op de regering des lands".

Conferentie C.H.U.

Het Arjosleven heeft dit jaar wel in het teken gestaan van conferenties! Maar zonder aan de belangrijkheid van alle andere conferenties afbreuk te doen menen we te kunnen veronderstellen, dat de bespreking met de jongerenorganisatie van de c.h.u., gehouden op 12 en 13 Juni 1953 te Baarn, ongetwijfeld in het middelpunt der belangstelling heeft gestaan. Voor de eerste maal in de geschiedenis van beide jeugdorganisaties heeft er een samenspreken plaatsgevonden. De inleiders, Mr J. W. van Gelder, over „De positiebepaling ten aanzien van de A.R. Partij", en Dr J. J. de Jong, over „De positiebepaling ten aanzien van de C.H. Unie", brachten in uitstekende referaten voldoende gesprekstof op. Niemand der aanwezigen zal de waarde van de conferentie niet hebben begrepen. De door velen begeerde eenheid kon uiteraard niet bereikt worden. Dat is een taak der partijen, maar op deze bijeenkomst is de jeugd bij elkaar geweest en heeft serieus gesproken over wat ons bindt en scheidt. Dat is waardevol, omdat er zodoende begrip gekweekt kan worden voor elkanders standpunt. Beide sprekers hebben toegezegd hun referaat op schrift te zetten, zodat ook alle Arjosleden in de toekomst van deze conferentie kunnen profiteren. De dagen in Baarn waren goede dagen, die ongetwijfeld voor herhaling vatbaar zijn. De bereidheid daartoe is in beide organisaties aanwezig. Het contact met de c.h.u. wordt door het bestuur op grote prijs gesteld en van grote waarde geacht. Op verschillende terreinen — P.J.C.R., Jongerenraad der Europese Beweging en niet te vergeten het internationale terrein — is het noodzakelijk dat wij met de c.h. jongeren optrekken, om het Prot.-Chr. geluid te laten horen.

Algemene Vergadering 1952

Op 29 November 1952 werd in Utrecht de jaarlijkse Algemene Vergadering gehouden, die het afscheid betekende van de heren Van Ruller en Boven. Met groté meerderheid van stemmen werd Dr A. Veerman, te Rijswijk, tot opvolger van de heer Van Ruller gekozen. Door het bestuur was het volgende dubbeltal gesteld: Drs G. J. Stapelkamp, te Utrecht, en Dr A. Veerman, te Rijswijk. In de middagvergadering sprak Dr Joh. H. Scheurer, te Voorburg, over „De politieke scholing der jongeren in de Westerse democratieën". Deze vergadering vormde ongetwijfeld een der hoogtepunten in het tot dusver geleide Arjosleven. In verhouding tot vorige jaren was de opkomst goed. Nochtans is het niet overbodig de wens te uiten, dat alle Arjosclubs in de toekomst de Algemene Vergadering gaan bijwonen.

Op Eigen Wieken

De redactie van „Op Eigen Wieken" heeft grote veranderingen ondergaan. De oude redactieleden C. D. van Oosten, S. Willemse en H. D. W. Boven hebben na hun uittreden uit het bestuur der nationale organisatie het redactielidmaatschap moeten neerleggen, terwijl Mr C. J. Verplanke enige tijd later dit voorbeeld volgde. „Op Eigen Wieken" wordt nu geredigeerd door de heren Dr A. Veerman, J. W. Ooms en Sj. Jonker, terwijl het wellicht aanbeveling verdient om mede te delen, dat op de vergadering van 1 October 1953 door het bestuur is benoemd de heer G. J. H. Griffioen, te Utrecht. De heren Verplanke en Boven hebben hun schetsenserie „staatsrecht" voortgezet. Door het instellen van de rubriek „De vaart der Arjos" hoopt de redactie een inzicht te kunnen geven in het wel en wee der Arjos, in al haar geledingen. Het zoeken naar schetsen en artikelen stuit telkens weer op de moeilijkheid, dat er in vele gevallen gemakkelijk bereikbare lectuur ontbreekt. Het schetsenprobleem heeft alle aandacht van de redactiecommissie en van het bestuur. In de toekomst zullen regelmatig schetsen verschijnen.

Politieke Jongeren Contact Raad

Op Zaterdag 3 Januari 1952 zijn de voorzitter en de secretaris op uitnodiging van de P.J.C.R. aanwezig geweest in de bestuursvergadering van die Raad, „teneinde de mogelijkheid van het toetreden van de Arjos tot de P.J.C.R. te bespreken".

Van deze bespreking is door ons het volgende vastgelegd, hetgeen door de vier andere organisaties is aanvaard:

1. **Karakter van de P.J.C.R.** De P.J.C.R. heeft noch statuten, noch een reglement van orde of iets van die aard. Zijn bestaan is dus enkel feitelijk, zonder enige juridische vorm. Het is alleen vastgelegd in de notulen van gehouden besprekingen. In wezen is de P.J.C.R. dus een comité, samengesteld uit vertegenwoordigers van de besturen der aangesloten organisaties. Iedere organisatie vaardigt twee personen af.
2. **Doelstelling.** Deze werd als volgt geformuleerd: Contact tussen de besturen van de politieke jongerenorganisaties en behartiging van gemeenschappelijke belangen. Onzerzijds werd medegedeeld, dat het karakter van de Arjos niet toelaat mee te doen aan enige actie, waarbij de P.J.C.R. naar buiten zou treden als spreekbuis van de jongeren. Daarom zal de P.J.C.R. zich in de toekomst onthouden van publieke uitspraken e.d.
3. **Zondag.** Conferenties zullen niet op Zondag worden gehouden. Mogelijk blijft een conferentie op Zaterdag met daaraanvolgend voor wie dat wensen een officieus contact gedurende de rest van het weekend.

4. **Financiën.** In het algemeen te verwaarlozen. Voor speciale conferenties e.d. zal telkens de financiering geregeld moeten worden.

Het bestuur van de nationale organisatie heeft met eenparigheid van stemmen besloten op basis van de punten 1, 2 en 3 van deze bespreking tot de P.J.C.R. toe te treden.

Daarmede is een jarenlang slepende kwestie van de baan. Uit deze punten blijkt wel, dat de P.J.C.R. door ons toetreden van karakter is veranderd. Deze raad is geworden tot een soort gesprekscentrum voor de vijf grote politieke jeugdorganisaties. Van een gemeenschappelijk optreden naar buiten is dan ook geen sprake meer. In feite is er aan de situatie niet veel veranderd. Voor belangrijke besprekingen der P.J.C.R. werd de Arjos steeds uitgenodigd, die daaraan meestal gevolg gaf. De P.J.C.R. moge dan organisatorisch licht van opzet zijn, naar mate het werk der Europese Jeugdcampagne toeneemt, naar die mate wint de P.J.C.R. aan belangrijkheid. De P.J.C.R. wordt het kanaal, waarlangs de politieke jeugdorganisaties besprekingen voeren met de secretariaten van de Europese Jeugdcampagne zowel te Den Haag als in Parijs. Het is dus een lichaam geworden, waarin de zakelijke belangen van de politieke jeugdorganisaties t.o.v. de E.J.C. gezamenlijk worden behartigd. De overige werkzaamheden van deze Raad (eventueel het af en toe houden van conferenties) bewegen zich uitsluitend op het niveau van een gesprekscentrum.

Het internationaal contact

Om de klacht te ondervangen dat het internationale werk teveel tijd gaat vergen van het bestuur werd op de vergadering van 21 Maart j.l. besloten om een internationale commissie in het leven te roepen, die uitsluitend uit leden van het bestuur der nationale organisatie zou bestaan. De taak van deze commissie is als volgt omschreven: „de commissie behartigt alle werkzaamheden van internationale aard, die voor de Arjos van belang zijn. Speciaal wat betreft de voorbereiding van buitenlandse contacten en de uitvoering van de bestuursbesluiten daaromtrent. Met dien verstande dat alle beslissingen, die niet in strikte zin onder voorbereiding en uitvoering vallen onder de bevoegdheid van het bestuur blijven. Ook zal de commissie zich bezig houden met de scholing van jongeren in internationale zaken".

Deze commissie bestaat uit de volgende personen: Mr M. W. Dirksen, Arnhem, voorzitter; mej. G. J. van den Pol, Amsterdam, secretaresse en Sj. Jonker, 's-Gravenhage; W. de Kwaadsteniet, Rotterdam en Mr C. F. Bramer, Zwolle, leden.

Reeds in het vorig jaarverslag is de vraag gesteld of de Arjos het internationale werk in samenwerking met de twee andere „christen-democraten" — de J.O.K.V.P. en de C.H.-jongeren moet verrichten. Het beraad daarover is nog in volle gang. Wel kan geconstateerd worden, dat de samenwerking tussen deze drie organisaties hechter wordt. Het was dan ook geen wonder, dat afgevaardigden van de C.H.-jongeren en van de J.O.K.V.P., onze conferentie, van 5 tot en met 7 Augustus, met de jongeren der Jungen Union hebben bijgewoond. Deze conferentie die een vervolg was op de conferentie, die van 4 tot 7 Juli 1952 te Siegen werd gehouden, mag alleszins geslaagd heten. Door de hitte van de verkiezingsstrijd in Duitsland was de Duitse delegatie niet bijzonder groot. Maar juist het persoonlijk contact heeft naar veler gevoelen groot nut afgeworpen. Prof. Mr P. Borst heeft een referaat gehouden over „De kern van het sociale vraagstuk", terwijl Prof. Mr P. J. Verdam de delegatie een inzicht gaf in de politieke kaart in Nederland. Daardoor is het contact tussen de hoofdbesturen der Jungen Union en de Arjos weer verstevigd. Dit bleek ook uit het feit, dat de secretaris van de Arjos deze zomer werd uitgenodigd om twee weken kennis te nemen van het werk der Jungen Union. Er is overeengekomen, dat dit contact niet teloor mag gaan en men kan wel als vaststaand aannemen, dat zomer 1954 een Arjosdelegatie onze Oostergrenzen zal overschrijden.

De internationale commissie is in principe van mening, dat ons internationaal werk niet uitsluitend op West-Duitsland afgestemd mag zijn. Ook de christen-democratische jeugd — en dan liefst de Protestantse — in andere landen, met name in West-Europa, wil zij benaderen. Momenteel zoekt zij daarvoor naar de juiste wegen en de financiële middelen. Onderhandelingen zijn daarvoor geopend met de Europese Jeugdcampagne.

Hoewel de gebeurtenis strikt genomen buiten dit verslagjaar heeft plaatsgevonden verdient het wellicht toch aanbeveling om de conferentie te memoreren, die in September, onder auspiciën van de P.J.C.R. gehouden is tussen de jongerenorganisaties van de K.V.P., C.H.U. en A.R. Ook hier kwam weer de vraag naar voren of samenwerking der christen-democraten, op het terrein der Europese integratie noodzakelijk was.

Ten besluite

Zo is er weer een Arjosjaar verstreken. Hoewel het aantal clubs iets is achteruit gegaan, evenals uiteraard het aantal leden, is er toch reden tot dankbaarheid. De Arjos heeft zich kunnen handhaven. En de activiteiten, die na dit verslagjaar worden ontplooid, geven goede waarborgen, dat nog in het jaar 1954 de achterstand wordt ingehaald. De mogelijkheid is er in ieder geval. De uitbuiting daarvan zal veel energie vragen van heel het Arjoskader. Maar is dat de moeite niet waard? Mogen we niet even trots zijn op het feit, dat we deel uitmaken van de grootste politieke jeugdorganisatie in ons land? Deze wetenschap moet ons niet op onze lauweren doen rusten, maar ons prikkelen tot grotere activiteit. Want nog altijd zijn er te weinig jongemensen, die Christus' Koningschap ook op het politieke erf willen belijden. Het gaan naar de Arjos is een geloofsdaad. En waar het geloof is, daar is het enthousiasme. Laten we in deze geest verder arbeiden. Dan zoeken we niet onszelf, maar werken we tot glorie van Hem en tot de bevordering van Zijn Koninkrijk.

De Secretaris van het
Bestuur der Nationale Organisatie
SJ. JONKER.

Penningmeesters opgelet!

De nota's voor de verschuldigde contributie over het jaar 1953, eventueel over de daaraan voorafgaande jaren, zijn toegezonden aan de secretarissen der clubs, tegelijk met de bescheiden voor de komende jaarvergadering. Begin Januari worden de kwitanties aangeboden. Zoudt U nu nog deze maand het verschuldigde bedrag willen gireren? Stelt U zich even in verbinding met de secretaris, wanneer deze de nota nog niet aan U heeft doorgegeven? Bij de kiesverenigingen loopt dat niet steeds even vlot. Maar bij de jongerenclubs gaat dat veel en véél beter. Die zorgen er voor dat de organisatorische dingen vlug en goed worden afgewerkt. Ook wat dat aangaat is de studieclub een leerschool.

Rondom

de problematiek bij het Christelijk Onderwijs

T. M. GILHUIS

1. Natuur en genade

Het eigenlijke probleem, waar het in de discussie met Prof. Van Niftrik over de christelijke school om ging, is het oeroude probleem van natuur en genade. Steeds weer zijn door allerlei stromingen deze twee tegenover elkaar gesteld. De Schrift echter plaatst de genade niet tegenover de natuur, tegenover het natuurlijke leven, maar tegenover de zonde.

Intussen is er bij hen, die van een dualisme tussen natuur en genade uitgaan, onderling weer verschil. Wij noemen hier de Roomsen en de Barthianen.

a. de Rooms-katholieke visie

Hier bestaat tussen natuur en genade geen volstrekte scheiding. De mens heeft een natuurlijk bestaan, dat door de zonde wel verzwakt, maar niet totaal verdorven is. De genade is, dat de natuur weer op de eeuwigheid, op de bovennatuur gericht wordt. De natuur is dus het lagere, het dienende deel van het rijk der genade; de natuur is de „Vorstufe" van de genade. Het dualisme tussen natuur en genade draagt bij de Rooms-Katholieken dus een verzoenend karakter. De kloof tussen de natuur en de genade wordt overbrugd door de kerk. Zo staat het profane tegenover het gewijde. Al wat uit de natuur overgaat naar de genade, moet door de kerk gewijd en geheiligd worden.

b. de Barthiaanse visie

Hier gaat men uit van een kosmisch dualisme: de oneindige afstand tussen eeuwigheid en tijd. Hier is geen sprake van een tegenstelling **binnen** de geschapen werkelijkheid (zoals bij natuur en genade bij Rome), maar van een kosmische tegenstelling: God tegenover de wereld. Kan men naar Rooms-Katholieke visie, vanuit de tijd, vanuit de natuur opklimmen naar de bovennatuur, of ook: iets opbouwen op natuurlijke basis, dat dan overgeheveld kan worden naar, en gewijd kan worden voor de eeuwigheid, naar Barthiaanse visie is dit onmogelijk. De tegenstelling is volstrekt.

Wat betekent dit voor de school? De school is, zo meent Van Niftrik, niet een evangelisatieinstrument, maar een „cultuurgestalte". Evangelisatie, prediking van het Evangelie om kinderen tot Jezus te brengen; dat ligt op het terrein der genade, in de orde der verzoening; dat is de taak van de kerk. De opvoeding van de kinderen tot mensen, dat is de (cultuur)taak van de school. Dit ligt op het terrein van de natuur, in de orde der schepping. Hier heeft de openbare school haar plaats naast de christelijke. Beide kunnen alleen maar opvoeden tot mensen, niet tot het Koninkrijk Gods. Barth zegt: jeugdonderwijs heeft als zodanig te beleren en niet te bekeren.

c. de Calvinistische visie

Het dualisme tussen natuur en genade is hier overwonnen. De Schriftuurlijke tegenstelling is niet die van natuur tegenover genade, maar: zonde en genade. Genade naar de Schrift is niet een hogere trap boven de natuur (Rome), maar genade is herstel van de natuur in haar religieuze wortel. God oordeelt niet het natuurlijke (Barth), maar Hij oordeelt, verwerpt **de zonde in** het geschapene.

Dat betekent voor de opvoeding, dat de „twee terreinen, natuur en genade" over elkaar heen schuiven. Het „Evangeliezout" doortrekt heel de natuur. Waterink formuleert de doelstelling van de christelijke opvoeding als volgt: „Het is de vorming van de mens tot een zelfstandige, God naar Zijn Woord dienende, persoonlijkheid, geschikt en bereid al de gaven die hij van God ontving, te besteden tot Gods eer en tot heil van het schepsel, in alle levensverbanden, waarin God hem plaatst (Theorie der opvoeding, blz. 114).

Hier is geen sprake van zulk een heilloze scheiding tussen natuur en genade, tussen het profane en het heilige. Deze scheiding leidt — ook op andere levensgebieden — tot prijsgeven van een groot stuk van het leven, eigenlijk van heel het zogenaamd „natuurlijk" leven, aan verwereldlijking. In de opvoeding leidt deze tegenstelling in beginsel naar de openbare school. De calvinistische visie daarentegen dringt tot reformatie van heel het leven.

2. De Volkskerkgedachte

Een belangrijke rol in de problematiek van het christelijk onderwijs speelt ook de volkskerkgedachte. Hoedemaker met zijn theocratische leuze: „Heel de kerk en heel het volk" werkt nog krachtig na. Men wil niet een deel van het volk van de kerk uitsluiten, maar heel het volk in de kerk insluiten. Daarom wil men ook de openbare school niet zonder meer prijsgeven.

In de bekende synodale verklaring van de Ned. Herv. Kerk over het onderwijs (3 April 1952) komt dit volkskerkbegrip ook weer sterk naar voren als gevolg van een nationaal-gekleurde verbondstheologie. Men beroept zich op Mattheüs 28 : 19. „Onderwijst al de **volken,** hen dopende....." Barth echter heeft aangetoond dat deze tekst in dit verband niet mag worden gehanteerd (zie „Nederlandsche Gedachten", 9 November 1949, 5e jaargang no. 13, pag. 322—323).

De Bijbel lert nergens, dat het Verbond Gods meer het volk dan de enkele mens raakt. Integendeel, de doorlopende prediking van de Schrift is een belofte des Heren aan de gelovigen èn hun zaad, dwars door taal-, stam-, volkeren- en landsgrenzen heen (Diepenhorst). Bij de volkskerkgedachte verdwijnt het onderscheid tussen kerk en volk. Het volk wordt vergeestelijkt en de kerk wordt verwereldlijkt. Zo worden verbond en doop gedevalueerd. Het heil wordt veruitwendigd, geobjectiveerd (Dr H. J. Langman: Kuyper en de Volkskerk).

3. De objectiviteit van Christus' heilswerk

De subjectieve betekenis van het verlossingswerk van Christus, zo betoogt van Niftrik, reikt veel verder dan de kring van Zijn subjectieve belijders, zij, die Christus als hun Zaligmaker hebben leren kennen. Door de opstanding van Christus is niet alleen de positie veranderd van degenen, die in Hem geloven, maar ook de toestand van de anderen, van hen, die nog niet geloven. Het werk van Christus verandert ieder mens, ook al heeft hij er subjectief nog geen deel aan.

Deze gedachte leidt tot een veel „optimistischer" kijk op de wereldling en dus ook op de openbare school. Men komt zo gevaarlijk dicht bij de ketterij van de algemene verzoening (Trouw, 15 Maart 1952, hoofdart.).

Calvijn: Wij kennen God nooit zoals Hij is in zichzelf (objectief), maar alleen zoals Hij is jegens ons (subjectief).

Christus' heilswerk is wel **vóór** alle mensen, maar niet **van** alle mensen; het wordt eerst daadwerkelijk gerealiseerd in de objectieve, persoonlijke aanvaarding. „Indien iemand de Here niet liefheeft, hij zij vervloekt. Maranatha!" (1 Cor. 16 : 22).

4. De horizontale antithese

De verwerping van de antithese door de doorbraakmensen raakt ook de christelijke school.

Zij erkennen wel een antithese tussen aanvaarden en verwerpen van de Christus, tussen gehoorzaamheid en ongehoorzaamheid, maar deze tegenstelling loopt dwars door ieder mens. Er is slechts de verticale antithese tussen God

W. AARNOUTSE

Tot leeringh ende vermaeck

Uw vaartredacteur is een bescheiden man. Ook al moet hij dit zelf zeggen. Daarom geeft hij ditmaal gaarne de administrateur van het Landelijk Bestuur de gelegenheid de „grote" vaart der Arjos aan uw oog voorbij te laten trekken.

Als men sommige politici geloven mag, is het vertrouwen van ons volk in het Centraal Bureau voor de Statistiek ernstig geschokt. Dat ziet er dan droevig uit. Want als onze hoogste cijferproducent niet meer geloofd wordt, wie zal dan nog de euvele moed opbrengen om cijfers te gaan produceren?

En toch moet het. Maar we zeggen er direct maar bij, dat we er niet voor instaan, dat onze getallen tot en met drie cijfers achter de komma nauwkeurig zijn. We weten wel beter.

Toch heeft het zijn nut, de cijfers hun taal te doen spreken. Tot lering en vermaak? Ja, mits niet verkeerd opgevat. De lering is niet voor hen, bij wie het goed gaat, een aansporing om op de lauweren te gaan rusten. Het vermaak is geen leedvermaak omdat het elders minder goed gaat. Net andersom. Als het goed gaat, geeft het vermaak om het zo te houden of nog beter te maken. En een minder goed resultaat moet een lering zijn: Het moet beter!

Wij hopen dan ook dat deze beschouwingen gelezen worden door allen, die het wel en wee der ARJOS ter harte gaat.

Allereerst dan een overzicht van de aantallen clubs met de aantallen leden in totaal sinds 1947.

1947:	327	clubs	met	6772 leden
1948:	403	„	„	7000 „
1949:	351	„	„	6200 „
1950:	277	„	„	4780 „
1951:	316	clubs	met	5294 leden
1952:	344	„	„	5863 „
1953:	322	„	„	5150 „

Vervolgens een provinciegewijs overzicht over de jaren 1951-1953.

Provinciaal Verband	Aantal clubs			Aantal leden				
	1/9-51	1/9-52	1/9-53	1/9-51	1/9-52	1/9-53		
						M	V	Tot.
Groningen	42	42	41	571	591	373	191	564
Friesland	42	44	43	690	717	444	246	690
Drente	27	33	33	502	572	371	177	548
Overijssel	21	23	21	403	483	298	148	446
Gelderland	30	31	25	447	517	262	108	370
Utrecht	25	20	20	439	348	205	91	296
Nd. Holland	31	37	36	547	696	356	245	601
Zd. Holland	75	78	73	1351	1376	881	330	1211
Zeeland	16	27	25	250	438	239	121	360
Nd. Brabant - Limburg	7	9	6	94	125	48	16	64
Algem.-totaal	316	344	322	5294	5863	3477	1673	5150

Als we alleen van de bovenstaande cijfers zouden uitgaan, zou de conclusie moeten volgen, dat we het laatste jaar een niet te verwaarlozen achteruitgang hebben gehad. Toch is dit slechts ten dele waar. In het vorige jaarverslag werd al opgemerkt, dat naar alle waarschijnlijkheid de cijfers per 1 September 1952 een wat te gunstig beeld vertoonden.

De aanbieding der kwitanties aan de clubs — in dit voorjaar — heeft, overeenkomstig het vermoeden, aan het licht gebracht, dat heel wat clubs alleen nog op papier bestonden, maar in werkelijkheid — soms reeds sinds lang — hun wan-

---

en de wereld. Deze tegenstelling wordt slechts incidenteel doorbroken, als een mens bij een beslissing luisteren wil naar het dan tot hem komende gebod. Men verwerpt daarom de antithese als grondslag voor organisatie. Men kent geen christelijke organisatie, maar alleen mensen, die op een concreet moment bereid zijn te luisteren naar het „Gebot der Stunde".

De Schrift leert ons echter met nadruk ook de horizontale antithese: Ps. 139 : 21, Matth. 18 : 17, 1 Cor. 5 : 5, 2 Joh. : 10. De eigen Christelijke organisatie is in de historie niet op theoretische gronden gezocht, maar door de nood opgelegd, omdat het alleen op deze wijze mogelijk bleek in gehoorzaamheid aan Gods Woord in het leven te staan. De verwerping van de organisatorische tegenstelling doet ook de antithese tussen openbare en bijzondere school vervagen. Bij de vermenging tussen christendom en humanisme geeft het humanisme de toon aan.

5. Isolement of apostolaat?

Aan de mensen van de „verbijzondering", de voorstanders van de christelijke school b.v., wordt telkens nog weer dit dilemma opgedrongen. Door de christelijke organisatie, zo zegt men, begeven wij ons in een isolement. Wij zien alleen onszelf en het behoud van eigen beginsel. Maar wij verwaarlozen onze roeping in de wereld, het apostolaat. De doorbraakmensen willen juist midden in de wereld gaan staan om in en tot die wereld hun woord te kunnen spreken.

Deze tegenstelling wijzen wij af. Ons isolement is niet een zich afkeren van de wereld, maar een zich aangorden tot de taak in de wereld. Isolement èn apostolaat. Dat geldt in sterke mate ook voor de christelijke school.

Het is niet onze bedoeling de onkerkelijke jeugd aan haar lot over te laten. Het brengen van de blijde boodschap aan de jeugd heeft onze steun en zien wij als onze roeping. Maar dat leidt ons er niet toe, onze eigen jeugd aan de openbare school uit te leveren. Voor haar begeren wij een „School met de Bijbel".

Literatuur

Zeer orienterend zijn:

H. Algra en G. P. van Itterzon: Het sein op onveilig, de Motor, Sneek.

E. G. van Teylingen: Een daad van nieuw belijden? A.R. Staatk., Feb. '52.

M. Kruyswijk: De christelijke school en de doorbraakgedachte, Wolters, Groningen.

Verder zijn nog te noemen:

F. W. Grosheide: Natuur en genade, A.R. Staatk. XI, blz. 536 (1935).

G. C. van Niftrik: Hardegarijp-een teken, Boekencentrum, Den Haag.

G. P. van Itterzon: Synode spreek, en idem: De Synode sprak, van Keulen, Delft.

H. J. Langman: Kuyper en de Volkskerk, Kok, Kampen.

J. W. van Hulst: De hedendaagse problematiek van het christelijk onderwijs, Wolters, Groningen.

H. J. Spier, Karl Barth, profeet of ketter? van Keulen, Delft.

T. M. Gilhuis: Ons belijden en de School met de Bijbel, in „Opbouw", La Rivière en Voorhoeve, Zwolle.

Dr L. van Klinken: De school als cultuurgestalte, Wolters, Groningen.

T. M. Gilhuis: Isolement en Apostolaat, Veenman en Zn, Wageningen.

kele bestaan niet hadden weten te handhaven. Deze omstandigheden mogen tot de conclusie leiden, dat de aantallen clubs en leden per 1 September 1952 inderdaad te hoog waren gesteld.

Hoewel de cijfers thans een behoorlijk betrouwbaar beeld te zien geven, op volledige nauwkeurigheid mogen ook zij geen aanspraak maken. Wij hebben sterk het vermoeden dat zij voor enkele provinciale verbanden nog wat aan de optimistische kant zijn.

Met name de ledenaantallen kunnen niet geheel in overeenstemming met de werkelijkheid zijn en wel omdat:

1. uitgegaan moest worden van de gegevens per 1 Januari 1953, zoals die door de clubs zijn verstrekt;
2. het secretariaat nog steeds kampt met het gebrek aan voldoende gegevens van bijna 30 clubs. Tot in den treure is deze clubs verzocht de invulkaart 1953 in te zenden. Voor het merendeel dezer clubs zijn nu de gegevens van 1952 vermeld;
3. meegeteld zijn ook die clubs die niet bij de Nationale Organisatie zijn aangesloten. Dat zijn er zo ongeveer 15. De meeste dezer clubs schijnen lustig mee te draaien in het Provinciaal Verband waartoe ze behoren. Prachtig uiteraard, doch worden zo de zaken niet op hun kop gezet? Wij verkeren nog altijd in de mening dat de Nat. Org., zoals ook haar naam zegt, een verband van studieclubs, niet van provinciale organisaties, is. Bovendien krijgt men de scheve situatie dat de aangesloten studieclubs jaarlijks contributie verschuldigd zijn, terwijl wij die van de „wilde" clubs niet kunnen vorderen.

Hoewel de cijfers per 1 September 1952 dus wat geflatteerd waren, ontkend kan niet worden, dat er het afgelopen jaar van enige teruggang sprake is. Met name geldt dit ten aanzien van de ledenaantallen. De clubs worden kleiner. Alle provinciale verbanden geven dit verschijnsel te zien.

Het is geen overbodige luxe bij al deze dingen eens even langer stil te staan en elk provinciaal verband een moment onder de loupe te nemen.

Groningen en zijn generaal

De eerste van de noordelijken, die alle drie opvallen door hun constantheid. Voor wie de zon in het water kan zien schijnen, zij gezegd, dat wij ons over Groningen niet al teveel zorgen maken, zolang de voormalige chef van onze ARJOS-generale staf daar het commando voert, de heer van Ruller zelf. Over de heer Middel — diens rechterhand — hoeven we niet eens meer te spreken. Zeker niet voor de mensen uit Stad en Ommeland. Van Groningen zijn dus wel goede dingen te zeggen. Wij kunnen niet precies beoordelen wat nu wel en niet actieve clubs zijn. Mogen wij veronderstellen dat de kwaliteit even groot is als de kwantiteit van de clubs te Hoogezand-Sappemeer (21 leden), Oude Pekela (48), Scheemda (23) en Winschoten (23)? Ja? Dan zal het daar wel gaan.

Natuurlijk hebben wij nog wel enige minder goede dingen tegenover zoveel goede in Groningerland. Nee, aan een schandpaal hebben we geen behoefte, maar waar blijven de clubs te Loppersum, de Wilp en Zuidhorn met hun gegevens voor onze administratie? Komt het nu spoedig in orde? En, Oldehove, Uithuizermeeden, Marum, Musselkanaal en Meeden, blijven jullie voorlopig op non-actief? Nee toch? Daar is het nu de tijd niet meer voor.

Is Delfzijl een club van vallen en opstaan? Vandaag opgeheven, over een week weer opgericht. Dat hoorden we althans. Overigens bleef het daarbij. Toe Delfzijlenaren, kom eens van achter jullie Dollardiaans mistgordijn te voorschijn en laat ons eens wat horen.

En last but not least: in Groningen liggen nog wel wat mogelijkheden voor nieuwe clubs. Denk maar eens aan Leek, Grootegast, Haren en Thesinge. Om er maar niet meer te noemen.

Stamboek

Wij vertellen stellig geen nieuws, wanneer we zeggen, dat in de Vrijstaat de heer Oostijen op meesterlijke wijze leiding geeft aan het ARJOS-werk. Gaat het daarom zo goed in Friesland? De secretaresse van dit verband, geroepen tot een andere staat des levens, werd vervangen door Buwalda. De man uit Blija. In dit land van meren en terpen treft men de grotere clubs aan te Ferwerd (25), Gaast-Ferwoude (24), Huizum (22), Lemmer (28), Lollum (22) en Sneek (25). Ook Dokkum hoort daarbij met 26 leden. Wel een beetje bescheiden anders voor dit Anti-Revolutionaire bolwerk. Anders dan men zou vermoeden, domineren in St. Anna Parochie niet de dames doch de heren. Althans wat het aantal betreft. De verhouding is zelfs 3 : 1. Is dat in alle opzichten zo?

Jutrijp-Hommerts is eigenlijk voor ons wat raadselachtig. Wij kunnen van de club geen spoor ontdekken in ons kaartsysteem. Gaarne dus uit deze plaats enige reactie.

Hoe staan overigens in Harlingen de zaken? Al weer uit de winter-zomerslaap ontwaakt? Probeer nog eens weer serieus de club nieuw leven in te blazen.

Uit Drachten vernamen we, dat de nacht daar bezig is te verdwijnen, misschien nu wel al helemaal verdwenen is. Mogen we de nieuwe club dan spoedig zien verschijnen in de rij der zusteren? En Rinsumageest ook?

Al met al hopen we dat de weinige schaduwen spoedig uit Friesland verdwenen zijn. Dan komen er ook weer clubs in Gerkesklooster, Appelscha, Balk en Buitenpost. Om het hier maar bij te laten.

Keurtroep

Drenthe, als altijd een prima regiment van ons leger. Iedereen weet dat Hollenbeek Brouwer regimentscommandant is. Zijn geheimschrijver is Marsman, die overigens deze aanduiding van zijn functie geen eer aandoet. Op de juiste momenten vloeien de circulaires uit zijn pen. Dat de inhoud daarvan ook het secretariaat der Nationale Organisatie interesseert, behoeft geen toelichting.

Drenthe heeft de in 1951/1952 behaalde winst weten te handhaven. Wel verdwenen een aantal clubs, doch evenveel nieuwe kwamen tot stand. Gezien de politieke ligging zou men in dit verband niet vele grote clubs verwachten, maar schijn bedriegt. Van de grotere noemen we Meppel (24), Nieuwlande (23), Smilde (30), Zuidwolde (29), Beilen (22) en Nieuweroord (21).

Ook Dwingeloo met 33 stuks kan daarbij geteld worden. Deze club werkt in Jeugd-Centrale Verband. Assen met 20 leden is wel een tikkeltje aan de lage kant. Beilen, gloednieuw, heeft een actieve secretaresse. Zij stuurde de complete ledenlijst toe. Dat is overigens niet nodig. Ra, Ra, Borger en Nieuweroord, hoe zit het? Beide clubs zijn officieel bij ons onbekend. Jullie bestaan kwam ons via de secretaris van het provinciaal verband ter ore. We weten niet waar de schuld ligt, in de lagere of hogere regionen, maar stuur ons s.v.p. de invulkaart nu terug. Gasselternijeveen is nog niet aangesloten. Men wil daar eerst de kat eens uit de boom kijken. Nu dat kan, maar wacht niet te lang. Dat is immers niet nodig. Wie aan Schoonebeek denkt, denkt aan olie. Echte Schoonebeker aardolie. Maar olie alleen is toch niet voldoende wel? Probeer toch eens te komen tot oprichting van een club. Er zijn immers wel mogelijkheden, evenals in Sleen, Alteveer-Kerkenveld, Coevorden enz.

Merck toch hoe sterck?

Komen we nu, na het groene, bij het dorre hout terecht? Neen, zo mag het niet gesteld worden. Niet ontkend kan worden, dat Overijssel niet een der sterkste schakels in de keten onzer organisatie is. Het praesidium van de heer Blok, een oudgediende, ten spijt. We kunnen ook moeilijk veronderstellen dat het aan de heer Scholten ligt; de spiksplinternieuwe

secretaris. Wellicht dat het, nu het bestuur niet onbelangrijk is vernieuwd, thans spoedig bergopwaarts zal gaan. Dat hopen we en als de plannen die reeds gemaakt zijn doorgaan, dan kan dat ook. Daar twijfelen we niet aan.

Blijkens de cijfers is Overijssel 2 clubs achteruitgegaan. We hebben sterk de indruk dat een aantal van 21 clubs de toestand echter nog wel wat gunstig weergeeft. Dat is voor een keer niet zo erg, als maar gezorgd wordt, dat we de volgende keer weer minstens dit aantal kunnen vermelden en dan terecht. 40 Clubs is op de duur voor Overijssel niet zoiets als een sprookje uit duizend-en-één-nacht. Merck toch hoe sterck in Overijssel de oprichting van nieuwe clubs is.

Ook in Overijssel wonen zo een aantal lieden die het adres van de Nationale Organisatie schijnen vergeten te zijn. (Nog altijd Dr Kuyperstraat 3, Den Haag!) Noteer het, club te Witharen.

Wat we van Enter en Hengelo moeten denken, weten we niet. Bestaan ze nog? Ze zijn niet aangesloten. Laat eens wat horen lui. De liefde kan toch niet steeds van één kant komen.

Hebben Heemse en Vroomshoop verstoppertje gespeeld? We weten het niet. In elk geval zijn ze nu uit hun schuilhoek te voorschijn gekomen, ja, zelfs de weg naar de Nationale Organisatie hebben ze thans gevonden. Goed voorbeeld doet goed volgen!

Opvallend zijn de ledenaantallen — één der goede dingen die er ook nog zijn — van de clubs te de Krim (54) en Holten (37). Het ledental van Zwartsluis (34) doet vermoeden dat het ook daar wel in orde is. Kampen (32) schijnt nu de moeilijkheden te boven te zijn. Nu nemen we echter haastig afscheid. Het is in Overijssel voldoende bekend waar nieuwe clubs kunnen komen.

Aan lager wal?

We hebben werkelijk geen behoefte aan het aanheffen van klaagliederen en pessimisten willen we beslist niet zijn. Daarom gaan we over Gelderland, waar de heren Deunk en Dirksen resp. voorzitter en secretaris zijn, niet in mineur schrijven. De simpele conclusie dat er in 1952 31 clubs waren en dat Gelderland dus 6 clubs verloren heeft, gaat niet helemaal op. Hiervóór is in het algemeen reeds gezegd dat het aantal clubs per 1 September 1952 te hoog was gesteld en dit geldt voor Gelderland in het bijzonder. Wel is de conclusie juist dat momenteel nog 25 clubs bestaan en dat is te weinig. Het zal goed zijn deze werkelijkheid onder ogen te zien, wil Gelderland niet blijvend aan lager wal geraken. Wat van Overijssel gezegd is, geldt ook hier: een krachtige actie voor uitbreiding van het aantal clubs is hard nodig. De mogelijkheden zijn stellig aanwezig. We denken aan plaatsen als Doetinchem, Eibergen, Oosterbeek, Oene, Varsseveld en de gemeente Aalten (vroeger 7 clubs, thans nog 3!). Waarom verdwenen al deze clubs? Laat men het in Oosterbeek, na de vergeefse pogingen, toch nog eens weer proberen. De aanhouder wint. Met name de Achterhoek heeft een flinke bewerking wel nodig. Vroeger waren daar veel meer clubs dan op de Veluwe; thans zijn de rollen omgekeerd.

Wij hebben al eens eerder geschreven dat naar onze mening de moeilijkheden behoorlijk zouden kunnen worden verminderd indien werd overgegaan tot de oprichting van streekverbanden. De uitgestrektheid geeft daar alle aanleiding toe. We hopen dat het nu niet bij deze vrome wens zal blijven.

Nog enkele losse opmerkingen: hoe draaien de zaken in Heerde en Hengelo? Toch niet meer op non-actief? En Nijkerk? Kan daar nu eens niet een wat meer officiële club komen met een officieel bestuur? Wolfheze en Vorden zijn in 1952 opgericht, zo werd ons meegedeeld. Helaas was ons daar niets van bekend. We hebben nu contact opgenomen. Krijgen we spoedig wat te horen? Begint van Harderwijk de victorie? De club is pas weer als een Phoenix uit haar as verrezen. We wachten nu nog op aansluiting. Tot de grotere clubs behoren: Barneveld (21), Ermelo-Veldwijk (29), Putten (23), Wageningen (21) en Zutphen (34).

Tot zover, Gelderland. Geef ons de kans een volgend maal wat andere geluiden te laten horen.

Maar nu omhoog!

In het afgelopen jaar is Utrecht constant gebleven. Proficiat! Enkele zwakke broeders zijn overigens nog wel in het midden overgebleven. Terwijl wij dit schrijven, komt van Den Dolder bericht binnen dat de club ter ziele is. Jammer. Nu men voorzitter Hazenbosch tot Kamerlid „gekweekt" heeft, beschouwt men de taak van de club toch niet als afgelopen? Opnieuw aanpakken maar. De club te Zaltbommel schijnt wel een wat erg wankel bestaan te leiden. Is daar nu geen verbetering in te brengen? Laat men ook in Driebergen volhouden. Verder zouden we het wel op prijs stellen indien de clubs te Montfoort, Mijdrecht a/d Amstel en Tienhoven ons eens vertelden wie daar zoal op de groene kussens zitten en hoeveel leden ze rijk zijn. Is dat nu zo'n grote moeite?

Daarmede is van Utrecht het meeste gezegd. Amersfoort (25), Utrecht („Met Vaste Koers") (23), Veenendaal (24) en Abcoude-Baambrugge (30) zijn hier de grootste clubs.

Intussen moet ons nog wel van het hart — het wordt eentonig — dat men in Utrecht, met prominente figuranten als Jens en Griffioen (GJH) toch waarlijk nog niet op zijn lauweren kan gaan rusten. Sinds 1951 nog altijd een verlies van 5 clubs. Die schade moet nu eens worden ingehaald. Is men tevreden over de situatie in de Z.W.hoek? En wat denkt men van Utrecht-Stad? Enfin, onze mensen in Utrecht weten het verder zelf wel. We vertrouwen dat het in orde komt.

Goed nieuws

Of het nu komt omdat onze sous-stafchef daar de scepter zwaait of omdat Homan in Noord-Holland met veel zwier zijn pen hanteert — getuige alleen het jongste jaarverslag —, weten we niet, maar een feit is dat we van deze provincie hoofdzakelijk goede berichten hebben. Wel verdwenen enkele clubs, doch nieuwe vulden de open plaatsen weer aan. Dat de ARJOS-rekening daar sluit met een nadelig slot mag voor dit keer geen naam hebben. We zijn er van overtuigd dat de volgende rekening met een batig saldo zal kunnen worden afgesloten en vertrouwen dat het bestuur van het provinciaal verband ook in dit opzicht voldoende diligent blijft.

De wijd en zijd vermaarde club te Amsterdam-Noord („Prof. Rutgers") staat in Noord-Holland nog steeds aan de kop met 43 leden. Het lijkt er echter naar dat Haarlem het snode plan koestert die eer voor zich te gaan opeisen, gezien het feit dat de club daar thans 41 leden telt. Overigens kunnen aan deze erelijst nog worden toegevoegd: Broek op Langendijk (30), Heemstede (25), Hilversum („'t Geuzenvendel") (26), Bussum (21), Middenmeer 22), Opperdoes (25), Ouderkerk a/d Amstel (22) en IJmuiden (21).

Nu ja, er blijft nog wel wat te wensen over. Denk eens aan de Zaanstreek. De club in Watergraafsmeer is zo ongeveer op de fles. Er wordt daar echter aan gewerkt, hoorden we. Verder zouden we van Naarden ook wel eens iets meer willen horen dan alleen het feit dat daar de afgelopen zomer een club is opgericht. Jammer dat Enkhuizen het nu heeft begeven. In deze stad met een kiesvereniging van 250 leden moet een club toch een royaal bestaan kunnen hebben? Waar kan het anders wel? Enkhuizenaren, laat het er niet bij zitten. „En de dispereerd niet", was de schone naam van jullie club. Welnu dan.....

Onze grote broer

Hoog boven alle andere torent het provinciaal verband Zuid-Holland met 73 clubs. Ja, zult U misschien wel zeggen, maar dat verband is dan toch maar even met 5 clubs teruggelopen. Stil maar, dat weten we. De nationale ramp die ook de Zuid-Hollandse eilanden zo zeer teisterde, had tot gevolg dat 5 clubs — weliswaar nogal zwak — verdwenen. Het zijn Zuid-Beyerland, Middelharnis-Sommelsdijk, Spijkenisse, Poortugaal en Ooltgensplaat. Alleen daardoor al is het verlies voor Zuid-Holland verklaard. Maar..... de dijken zijn nu weer dicht! Verder moet tot eer van dit verband gezegd worden dat in het afgelopen jaar — het sublieme jaarverslag van Hannie van Leeuwen uit de Prinsestad laat dat blijken — schoon schip heeft gemaakt. Practisch alle papieren clubs zijn in de prullemand verdwenen. Alleen in Rotterdam is de situatie nog weinig overzichtelijk.

Aan activiteit van het bestuur ontbreekt het in dit provinciaal verband waarlijk niet. De voorzitter (wie kent Jonker niet?) draait voor het oprichten van een stel clubs zijn hand niet om. In de Alblasserwaard zijn ze als paddestoelen uit de grond verrezen.

Dat in deze uitgestrekte provincie met zijn 2 citys en een omvangrijke archipel de districten waardevolle tussenschakels zijn, behoeft nauwelijks te worden onderstreept.

Zoals verwacht mag worden, telt Zuid-Holland een flink aantal grote clubs. Teveel om ze alle op te noemen. Alleen voor Gouda wordt een uitzondering gemaakt. Met 57 leden de grootste club in den lande. Is dit aantal overigens niet wat te groot voor één club? Daar kan men in Gouda het beste zelf het antwoord op geven.

Wat zullen wij nog meer verhalen. De tijd gaat ons werkelijk ontbreken. Kunnen Rijswijk en de clubs te Rotterdam-Schiebroek, -Overschie, -Kralingen, -Feijenoord en -Zuid niet eens met hun gegevens voor de dag komen? Na de eerste reactie uit Koudekerk horen we niets meer. Hoe dat zo? Is men het in Sassenheim haast een keer eens over aansluiting? Gorinchem is aan het experimenteren. Men wilde daar eens wat anders en zie, de club heeft zichzelf gepromoveerd tot parlement. Van de jeugd uiteraard. 100% Anti-Revolutionair. Alleen jammer dat de club nu buiten de Nationale Organisatie is gaan staan.

Men ziet, ook Zuid-Holland is nog niet zonder enige vlek of rimpel. De schade zal dit jaar moeten worden ingehaald en dat kan ook. Zelfs meer dan dat. We hebben reden om aan te nemen dat dit ook zal gebeuren. Hoopgevende berichten bereikten ons reeds over Zwijndrecht, Oegstgeest en Barendrecht.

Klein maar dapper

Ondanks het verlies van 2 clubs — Krabbendijke en Borssele —moet gezegd worden dat Zeeland zich kranig houdt. We zijn dat wel eens anders gewend geweest. Laat het zo blijven Zeeuwen en blijf overigens met 25 clubs niet tevreden. Er zijn immers nog wel plaatsen waar het op zijn minst eens serieus geprobeerd zou kunnen worden de A.R. Jongeren aan het werk te zetten. Denk maar eens aan Wolfaartsdijk, Zaamslag, Vrouwenpolder en wanneer dit reeds nu of straks mogelijk is, aan Haamstede en Kerkwerve. In Krabbendijke zal het over enige tijd eens weer geprobeerd moeten worden en zou het in Borssele beslist niet meer gaan?

We verwachten nog het een en ander van het bestuur van dit provinciaal verband waar Rouw als voorzitter de man en Mej. de Buck als secretaresse de (nieuwe) vrouw is. De anderen natuurlijk niet te na gesproken.

Dat er in het zwaar getroffen Kruiningen van een normaal clubleven nog geen sprake kan zijn, is niet te verwonderen. De actieve voorzitter van Zierikzee liet een moedgevend geluid horen.

Dergelijke geluiden zouden we ook wel eens willen horen uit Colijnsplaat en Middelburg. Is daar de nacht gedaald? Hopelijk toch niet? Begin dan eens met het inzenden van de invulkaart.

Daarmede zouden we voor Zeeland kunnen volstaan, ware het niet dat we nog gaarne één wens in vervulling zouden zien gaan: Koudekerke en Nieuwdorp als officiële familieleden te mogen begroeten. Wanneer?

Tenslotte tot al onze Zeeuwen en Zeeuwinnen: Zeeland zij groot in alles waarin een kleine provincie groot kan zijn.

Onze adellijke familie

Eind goed, al goed? Was het maar waar. Ook al hangen we bij de gedachte aan dit provinciaal verband onze harpen niet aan de wilgen, erg rooskleurig staan de zaken hier momenteel toch niet.

9 — 3 = 6. Dat is de aftelsom van deze provincies. De 6 clubs zijn thans alle Brabantse. De enige Limburgse club, die te Heerlen, is thans ook van het toneel verdwenen.

Wat gaan we nu doen? Bij de pakken neerzitten? Geen sprake van. De club te Heerlen moet weer acte de présence gaan geven. Dan draagt het provinciaal verband weer terecht zijn dubbele naam. In Treebeek kan ook een club komen en wellicht is het in Lutterade eveneens mogelijk.

En in Noord-Brabant? Plaatsen te over waar een stel Anti-Revolutionaire jongens en meisjes in een club verzameld kan worden. Wil men namen? Den Bosch, Almkerk, Nieuwendijk, Genderen, 's-Grevelduin en Sprang-Capelle, Werkendam, Bergen op Zoom, Dinteloord, Fijnaart en Willemstad.
Reeds hoorden we uit Tilburg de eerste berichten over activiteit, terwijl in Nieuwendijk en Zevenbergen propagandavergaderingen werden gehouden.

Staan in deze plaatsen de morgensterren te pinkelen die over deze generaliteitslanden de glorie van de nieuwe ARJOS-dag aankondigen? We hopen het van harte. Dan komt er de volgende keer vóór de 1 een 5 te staan in ons verslag. en dan is Eindhoven ook weer in volle rechten lid van het Arjosgezin. Dat zal voor Ds Feenstra en Mej. de Witte en vele anderen handen vol werk met zich meebrengen. Werk dat hun stellig niet teveel zal zijn en dat in het donkere Zuiden dringend nodig is.

ARJOS — Ahoy

Thans gaan wij dit verslag beëindigen. 't Is een uitvoerig verhaal geworden. Vele clubs en verschillende namen zijn genoemd; de meeste niet. Dat gaat ook niet. We moeten daarvoor verwijzen naar de jaarverslagen der provinciale verbanden.

Indien deze beschouwingen kunnen meehelpen de zaak waarvoor we staan, te stimuleren, vleien wij ons met de gedachte dat de daaraan bestede tijd niet tevergeefs is geweest.

Twee algemene conclusies menen wij nog te moeten laten volgen:

1. Naar uitbreiding van het aantal clubs moet krachtig worden gestreefd;
2. Vergroting van het ledenaantal van vele clubs zal sterk de aandacht dienen te hebben. Haal de jongeren erbij.

De noodzakelijke uitbreiding van het aantal clubs zal vooral van de besturen onzer provinciale, stedelijke en streekverbanden veel werk vragen.

De vergroting van de ledenaantallen daarentegen verdient de ernstige aandacht van de clubbesturen en clubleden.

Streefgetallen noemen we niet. Het gaat om het werk en daar willen we gaarne zoveel mogelijk A.R. jongeren bij betrekken.

Ieder zal in dit opzicht moeten doen wat zijn hand vindt te doen. Tegenslagen en moeite zullen onze wegen daarbij meer dan eens kruisen. Ontmoedigen zullen ze ons nooit, want wij weten: in de Here is ons werk nimmer nutteloos.

Christelijk voortgezet onderwijs

„Een weelde of een aalmoes"

G. OOSTIJEN

„De staat zorgt voor het openbaar onderwijs en dat onderwijs is neutraal. Het bijzonder onderwijs is vrij, mits men het zelf betaalt. Dat brengt mee, dat het altijd zal blijven òf een **weelde** òf een **aalmoes.**"

Deze stelling verdedigde Kappeyne in zijn memorie van antwoord, toen koning Willem III advies aan hem vroeg over het volkspetitionnement.

Bijzonder onderwijs òf een **weelde** òf een **aalmoes.**

Onze vaderen hebben echter getoond, dat er ook nog een derde mogelijkheid was, nl. dat het bijzonder onderwijs **vrucht** werd van een **offer.** Door de bereidheid, offers te brengen, die bijna boven hun vermogen gingen, hebben onze ouders de schoolstrijd gewonnen.

In 1920 kwam de financiële gelijkstelling en daarmee de erkenning van het bestaansrecht der bijzondere school.

Wie echter meent, dat sinds het tot stand komen van de onderwijspacificatie de schoolstrijd tot het verleden behoort, die heeft het mis. De financiële gelijkstelling is er alleen voor het lager onderwijs. Voor al de andere takken van onderwijs geldt niet de pacificatie.

In de vorige eeuw ging de strijd alleen om de lagere school. Dit is begrijpelijk. Immers toen was het zo, dat de kinderen na 6 leerjaren gereed waren voor het leven. De lagere school was voor velen eindonderwijs.

Nu is dat anders.

Het wordt zo langzamerhand een uitzondering, als een jongen of een meisje direct vanaf de lagere school het leven ingaat. Verreweg het grootste deel gaat naar een school voor voortgezet onderwijs. Gezien deze ontwikkeling van het onderwijs is het van het allergrootste belang, dat wij ons bezig houden met de vraag: hoe staat het er met ons voortgezet onderwijs voor? Het antwoord op deze vraag is benauwend. Er is een schrikbarende achterstand. Ter illustratie volgen hier de cijfers voor het Nijverheidsonderwijs, zoals deze vermeld zijn in „Ons Nijverheidsonderwijs":

1. **Lagere technische dagscholen**	Scholen	Leerlingen
Openbaar	14	3815
Prot. Christ.	15	4056
R. Kath.	47	11990
Bijz. (neutraal)	111	38222
Totaal	187	58083

2. **Huishoud- en Industrieschólen**	Scholen	Leerlingen
Openbaar	10	2660
Prot. Christ.	26	7360
R. Kath.	85	18624
Bijz. (neutraal)	86	24245
Totaal	207	52889

3. **Landbouwhuishoudscholen**	Scholen	Leerlingen
Openbaar	4	436
Prot. Chr.	35	3896
R. Kath.	57	6700
Bijz. (neutraal)	68	8418
Totaal	164	19500

Deze achterstand moet ingehaald worden.

Bij elke poging daartoe stuit men op tegenstand. De Nijverheidsonderwijswet eist, dat de gemeenteraad van de plaats, waar de school gevestigd zal worden, een noodzakelijkheidsverklaring afgeeft. Herhaaldelijk komt het voor, dat een dergelijke verklaring geweigerd wordt.

De Partij van de Arbeid heeft op haar onderwijscongres zich wel in principe uitgesproken voor de pacificatie, ook op het gebied van het nijverheidsonderwijs, maar in de praktijk heeft men zich meermalen uitgesproken tegen de afgifte van een urgentieverklaring ten behoeve van een Chr. School voor N.O. Allerlei bedenkingen worden dan aangevoerd. Maar men ontkomt niet aan de indruk dat de achtergrond van al deze bezwaren is, dat men geen pacificatie wenst voor de scholen voor voortgezet onderwijs. Niet de School met de Bijbel, maar de neutrale school is normaal. Vroeger had men de tegenstelling: Nationale School — Secte School. Nu stelt men tegenover de bijzondere school de algemene school. Geen christelijk voortgezet onderwijs, zo wordt meermalen onomwonden uitgesproken.

Prof. Van Houte heeft een beschouwing gegeven over ons onderwijs. Hierin zegt hij, dat de Chr. Scholen de scholen zijn van de veilige beslotenheid. De openbare school is open, zoals de maatschappij open is. Deze beslotenheid is wel dicht bij het gezin, maar staat ver af van de maatschappij. Dus — zo luidt de conclusie — wel chr. onderwijs voor 't jonge kind voor wie dat begeert, maar voor de 14- en 15-jarigen algemene scholen. Voor de basisschool de beslotenheid, maar daarna de openheid.

Deze argumentatie — zij het in andere bewoordingen — kan men maar al te vaak beluisteren bij de debatten in de gemeenteraden, over het al of niet afgeven van de noodzakelijkheidsverklaring. Het bestaansrecht van Chr. voortgezet onderwijs wordt ontkend.

De Christelijke School, een **weelde** òf een **aalmoes.** Deze stelling wordt ook vandaag nog geponeerd. En daarom zullen we ook vandaag nog de schoolstrijd moeten strijden.

De Nijverheidsonderwijswet moet daarom gewijzigd worden. We mogen niet langer afhankelijk zijn van de guerillastrijd in de gemeenteraden, of van de subjectieve normen van diverse ambtenaren. De vrees, dat een christelijke school leerlingen zal onttrekken aan het neutrale onderwijs, beïnvloedt maar al te vaak het standpunt van de tegenpartij.

We behoeven niet te strijden voor automatisme, waarbij de letter van de wet tot een onverantwoord resultaat zou leiden (snipperscholen b.v.). Dat zou zich op den duur tegen ons zelf kunnen keren. Maar wel moeten wij rechtszekerheid hebben, d.w.z. normen en regels vastgelegd in de wet. Bij onze pogingen om de achterstand in te halen moeten we weten, waar we aan toe zijn. De N.O. wet moet zodanig gewijzigd worden, dat we alleen maar gebonden zijn aan wettelijke regelingen en objectieve normen.

Wat hierboven gezegd is over het Nijverheidsonderwijs geldt min of meer voor alle takken van voortgezet onderwijs. De positie van ons onderwijs is lang niet zo onbedreigd als velen denken. Voor het kleuteronderwijs beslist de Gemeenteraad over subsidiering. Hiervoor ligt echter een wetsontwerp bij de Volksvertegenwoordiging. Of een gymnasium, lyceum of h.b.s. subsidie zal krijgen ligt aan de minister van O.K.W. Het landbouwonderwijs komt terecht bij de minister van Landbouw enz. Het zijn maar voorbeelden: nergens een vaste regel in de wet.

De Schoolstrijd is nog in volle gang en dit mag ons niet onberoerd laten. Onze voorvaderen zouden voor een verloren zaak gestreden hebben, als de Christelijke ouders zich niet geschaard hadden in de rij van strijders.

Ook vandaag geldt nog de regel: De schoolstrijd kan slechts gewonnen worden als de ouders er achter staan.

Christelijk Voortgezet Onderwijs òf een weelde òf een aalmoes? Neen!

Het is een recht, waarvoor we hebben te strijden en waarvoor we offers moeten brengen, net zo lang tot de tegenpartij overtuigd wordt, dat we strijden voor een eerlijke zaak.

Staatsinrichting

XXVII

TOTSTANDKOMING VAN EEN WET

II

In ons vorige artikel zagen wij, welk een lange weg door een wetsontwerp moet worden afgelegd, alvorens het in de Eerste Kamer aan de orde kan worde gesteld. Thans zal blijken, wat er nog moet gebeuren, alvorens het wetsontwerp eindelijk tot wet wordt verheven.

* * *

Ook de Eerste Kamer begint met het wetsontwerp „binnenskamers" te onderzoeken. Daartoe wordt zij, evenals haar zuster aan de overzijde van het Binnenhof, driemaal 's jaars door loting in afdelingen gesplitst. Terwijl de Tweede Kamer echter in vijf afdelingen wordt verdeeld, wordt de Eerste Kamer in vier afdelingen gesplitst (drie van 12 en één van 13 leden; de voorzitter van de Kamer is geen lid van een afdeling).

Ook hier treffen we weer aan het voorbereidend onderzoek in de afdelingen, naar aanleiding waarvan een Voorlopig Verslag aan de minister wordt toegezonden. Na beantwoording in een Memorie van Antwoord en uitbrenging van een Eindverslag — uiteraard heeft de minister thans niet meer de vrijheid om nog wijzigingen in het wetsontwerp aan te brengen — vangt de openbare beraadslaging aan.

Zoals reeds vroeger werd uiteengezet (zie Ned. Ged. d.d. 21 Juli 1953, blz. 191), mist de Eerste Kamer het recht van amendement, zodat niet meer over de verschillende artikelen afzonderlijk, maar over de aanneming of verwerping van het gehele wetsvoorstel wordt gestemd. Wordt het verworpen, dan wordt hiervan aan de Koning mededeling gedaan in dezelfde bewoordingen als waarin de Tweede Kamer aan de Koning kennis geeft van een verwerping. Voorts doet de Eerste Kamer de volgende mededeling aan de Tweede Kamer: „De Eerste Kamer der Staten-Generaal geeft aan de Tweede Kamer kennis, dat zij de Koning eerbiedig heeft verzocht het voorstel betrekkelijk..... (volgt het onderwerp, waarop het voorstel betrekking had), op de..... (volgt de datum) aan haar door de Tweede Kamer toegezonden, in nadere overweging te nemen."

Wordt het wetsontwerp aangenomen, dan wordt het aan de Koning toegezonden, met een begeleidend schrijven, luidende als volgt: „De Staten-Generaal betuigen de Koning hun dank voor Zijn ijver in het bevorderen van de belangen van de Staat en verenigen zich met het voorstel, zoals het daar ligt."

* * *

Het woord is dan aan de Koning. Deze is nu vrij het voorstel al dan niet goed te keuren. Het is uiteraard regel, dat een van de Kroon (Koning + ministers) afkomstig wetsontwerp altijd door de Koning wordt bekrachtigd. Zou het wetsontwerp immers door de Tweede Kamer zodanig zijn geamendeerd, dat de Kroon de inwerkingtreding niet verlangt, dan kan zij het voorstel weer intrekken, zolang de Eerste Kamer nog niet heeft beslist.

Na de Koninklijke goedkeuring volgt nog de afkondiging van het thans tot wet verheven wetsontwerp. Deze afkondiging geschiedt in het Staatsblad en wordt verzorgd door de minister van Justitie.

Op de twintigste dag na die der dagtekening van het Staatsblad, waarin de wet is geplaatst, treedt zij in werking, tenzij in de wet zelf anders is bepaald.

U ziet, dat er heel wat gebeurd is, voordat een wet in het Staatsblad verschijnt. Het mag dan allemaal erg omslachtig lijken, tenslotte gaat het er om, dat de burgers (vertegenwoordigd door de Staten-Generaal) een redelijke gelegenheid en mogelijkheid moeten hebben om zich over de wetten, die hun zullen worden opgelegd, uit te spreken. Dat is een eis van goede democratie.

* * *

Hiermede is dan aan deze cursus over onze Nederlandse staatsinrichting een einde gekomen. De heer H. D. W. Boven en ondergetekende, die deze artikelenreeks beurtelings schreven, hopen, dat menig Arjos-lid hierdoor een klein beetje kijk op ons staatsbestel heeft gekregen. Voor wie nog eens iets wil naslaan, wordt hieronder een overzicht gegeven van de nummers van „Nederlandsche Gedachten", waarin de artikelen over Staatsinrichting voorkwamen.

Wie meent, dat hem bepaalde dingen nog niet duidelijk zijn geworden, en wie bepaalde onderwerpen op dit gebied eens graag behandeld zou zien, die richte zich daartoe tot de redactie van „Op Eigen Wieken".

Mr C. J. VERPLANKE.

I.	De plaats der gemeente in ons staatsbestel	8 Dec. '49 (no 14), blz. 363
II.	De raad (I)	26 Jan. '50 (no 2), blz. 53
III.	De raad (II)	25 Febr. '50 (no 3), blz. 85
IV.	College van burgemeester en wethouders (I)	23 Mrt '50 (no. 4), blz. 117
V.	College van burgemeester en wethouders (II)	23 Juni '50 (no 7), blz. 212
VI.	De burgemeester	22 Juli '50 (no 8), blz. 235
VII.	Het toezicht van hogerhand op de gemeenten	24 Aug. '50 (no 9), blz. 258
VIII.	De plaats der provincie in ons staatsbestel	23 Dec. '50 (no 13), blz. 377
IX.	De Provinciale Staten (I)	21 Jan. '51 (no 1), blz. 31
X.	De Provinciale Staten (II)	28 Febr. '51 (no 3), blz. 76
XI.	Gedeputeerde Staten	20 April '51 (no 5), blz. 125
XII.	De Commissaris der Koningin	12 Mei '51 (no 6), blz. 160
XIII.	Het toezicht van hogerhand op de provincies	30 Juni '51 (no 8), blz. 206
XIV.	Het dualisme in ons staatsbestel	3 Aug. '51 (no 9), blz. 238
XV.	Koning en ministers	15 Sept. '51 (no 10), blz. 267
XVI.	Het parlementaire stelsel	27 Oct. '51 (no 12), blz. 314
XVII.	Het Nederlandse Koningschap	13 Febr. '52 (no 2), blz. 59
XVIII.	De ministers	29 Mrt '52 (no 4), blz. 108
XIX.	De Raad van State	19 April '52 (no 5), blz. 137
XX.	De volksvertegenwoordiging (I)	20 Dec. '52 (no 14), blz. 350
XXI.	De volksvertegenwoordiging (II)	19 Jan. '53 (no 1), blz. 31
XXII.	De Tweede Kamer (I)	3 Mrt '53 (no 3), blz. 79
XXIII.	De Tweede Kamer (II)	15 April '53 (no 5), blz. 127
XXIV.	De Eerste Kamer (I)	30 Mei '53 (no 7), blz. 158
XXV.	De Eerste Kamer (II)	21 Juli '53 (no 8), blz. 191
XXVI.	Totstandkoming van een wet (I)	25 Sept. '53 (no 10), blz. 259
XXVII.	Totstandkoming van een wet (II)	dit nummer

Fa J. C. DERKSEN ARNHEM
AMSTERD'WEG TELEF. 20310—21227
MEUBELTRANSPORT OVER LAND EN ZEE
BERGPLAATS VOOR INBOEDELS EMIGRATIE ! !

Medicinale
SALVITINE
Maakt U fit
Vult die voedingsstoffen aan,
waaraan U juist gebrek hebt.
Wij garanderen resultaat
Verkrijgbaar bij drogisten en bij
N.V. BOGENA - SCHIEDAM

Alle verzekeringen
ASSURANTIEKANTOOR
G. B. PRAASTERINK
Prins Hendriklaan 16 Willemstraat 7
Telefoonnrs 2115-3506-2750 **HELMOND**

VLASBEDRIJF WALCHEREN
DIRECTIE: **Tel. K 1180—2023**
INDUSTRIETERREIN: **Tel. K 1180—8886**
MIDDELBURG

Aannemersbedrijf
* Handel in rijsmaterialen, riet en teen
* Rietmattenfabriek
* Hoepelmakerijen
GEBR. HAKKERS
WERKENDAM — TELEF. 14

INNEMEE & ZN. N.V.
BEGRAFENIS-TRANSPORT
DEN HAAG Tel. 115940 | HAARLEM Tel. 10441 | DELFT Tel. 1642
Onmiddellijk ter plaatse te ontbieden

TRICOT-FABRIEKEN
Spencer-Hey CULEMBORG
Pehavee VEENENDAAL
Fabrikanten van: gebreide wollen bovenkleding.
Wat grondstof en afwerking betreft het allerbeste Nederlandse fabrikaat

*„PARLEY'S" **wol***
voor al Uw breiwerk
Parley's Wolspinnerijen - Leiden

PONTIAC HORLOGES
SIEBEL
AMSTERDAM - ROTTERDAM - DEN HAAG
KALVERSTRAAT 123 N. BINNENWEG 227 LANGE POTEN 11

Brochures

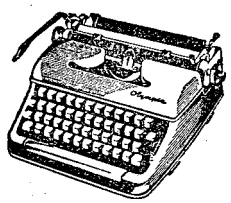
verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Giro 89673.

27.	Calvinistische Reformatie, H. Algra	„ 0.35
29.	Folder Ledenwerfactie bij 100 stuks	„ 3.—
32.	Schets „Het Constitutionele Koningschap", C. D. van Oosten	„ 0.10
37.	In den strijd der beginselen, Prof. Dr K. Dijk	„ 0.45
38.	Rapport Huwelijk en Echtscheiding	„ 0.75
40.	De Anti-revolutionaire Partij en de Middenstand, H. van Eysden	„ 0.65
41.	Onder de schijnwerper der historie, H. Algra	„ 0.65
42.	De tragiek van de P.v.d.A., R. Gosker	„ 0.65
43.	De lijn onzer politiek	„ 0.75
44.	Roeping en Taak (Schetsenbundel)	„ 1.75
46.	De Kracht der Zwakheid (Deputatenrede)	„ 0.50
47.	Het Processieverbod (rapport)	„ 0.75
48.	Verantwoorde Emigratie	„ 0.60
49.	Onbloedige revolutie, R. Gosker	„ 1.25
52.	Maatregelen tegen de communisten	„ 0.35
53.	Verzamelen: Propagandafolder Arjos p.st. bij 10 ex. en meer à *f* 0.15 bij 100 ex. en meer à *f* 0.12½	„ 0.25
54.	Christendom en Internationale Ordening, Prof. Dr G. H. J. v. d. Molen	„ 0.95
55.	Taak en plaats der Provincie	„ 0.45
56.	Handboekje Huisbezoekers	„ 0.45
57.	Onze mannen in de Kamer, Dr A. Veerman	„ 0.50
58.	Om de Christelijke Vrijheid (Deputatenrede)	„ 0.50
59.	Het Program van Actie 1952	„ 0.25
60.	Calvijn en de Staatkunde, Dr D. Nauta	„ 1.20
61.	De Reformatie en de Staatkunde, Dr D. J. de Groot	„ 1.40
62.	Het passieve Vrouwenkiesrecht (rapport)	„ 0.60
64.	Model gemeenteprogram	„ 0.75
65.	Onze verhouding tot de S.G.P., Mr C. J. Verplanke	„ 0.75
66.	Contributiekaartenp er 100 stuks	„ 2.50
67.	Beginsel en Ideaal, Prof. Dr S. U. Zuidema	„ 0.50
68.	Bezitsvorming, Drs P. C. Hazenbosch	„ 0.50

Constructiebouw HARING N.V.

Boskoop - Tel. 128

AFD: TANKS, voor vele industrieën
AFD: HOOI EN/OF GRAANBERGEN
AFD: LANDBOUDMACHINES:
Wervelwind-poederstuifmachines
Wervelwind-vloeistofvernevelmachines

Voor
Schrijfmachine
naar . . . . ASPA
Westzijde 53 2
ZAANDAM - Tel. 2246

KG
KOFFIE-THEE
Kanis & Gunnink Kampen
KWALITEIT GEGARANDEERD

M. C. VAN STAAVEREN

Specialiteit in
ANJERSTEKKEN FREESIAZADEN

Aalsmeer — Telefoon 715

BRINKERS'

ROOMBOTER
MARGARINE
SPIJSVETTEN
SPIJSOLIE

FABRIEKEN
ZOETERMEER
Tel. nr 12 (4 lijnen)

K. J. BOS & ZOON

Houthandel - Rotterdam

J. BALKENENDE - BIEZELINGE

Zaaigranen
Zaden en Peulvruchten

Tel. 209 (K 1102)

CREDIET- en EFFECTENBANK N.V.
Rentevergoeding op onze bankboekjes
2.64 %
Kromme Nieuwe Gracht — Utrecht

LEZERS, ER STAAN BELANGRIJKE AANBIEDINGEN VOOR U OP DE ADVERTENTIE-PAGINA !

N.V. GROFSMEDERIJ v/h
Firma Gebr. N. en E. DE JONGH
BOLNES - TELEFOON K 1896—304

WASSERIJ *Jan Snel*

Nederhorst den Berg
TELEFOON K 2945-221

TRANSPORTINSTALLATIES
VOOR ELK DOEL IN ELKE UITVOERING
DE IJSEL N.V.-TEL.92-KAMPEN
FABRIKANTEN DER „PROMECO-INSTALLATIES" VOOR BEDRIJFSMECHANISATIE

TRANSPORTSCHROEVEN EN ELEVATOREN

Voor elke industrie
Voor alle producten
Voor alle doeleinden

Uitvoering in hout, ijzer, roestvrij staal, aluminium, monel en koper.
Hebt U problemen met Uw intern transport?
Horizontaal of verticaal, wij lossen het op!

FIRMA J. VAN DEN BERG & ZONEN
WADDINXVEEN
Telefoon 226 K 1828

Drukkerij Libertas, Utrecht

Nederlandsche Gedachten

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Anti-Revolutionair Contactorgaan voor het gezin

Redactie: T. Cnossen, A. R. de Kwaadsteniet, Dr A. Veerman, Mr Dr E. P. Verkerk, R. Gosker (Secretaris).

Redactie-adres: Bureau Centraal Comité, Dr Kuyperstraat 3, Den Haag, Tel. 115935.

Administratie-adres: Dr Kuyperstraat 3, Den Haag. Tel. 115935. Giro 89673 ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

Advertentie-adm.: Veursestraatweg 173, Leidschendam.

9e Jrg. no. 15 (Co. 6)

19 December 1953

Verschijnt ten minste een maal per maand

Bewerking van de volksgeest

De geschiedenis van de Anti-revolutionaire Partij is rijk. Rijk aan gebeurtenissen en wederwaardigheden. Rijk aan vreugde en aan verdriet. Rijk aan overwinningen en nederlagen. Er waren tijden van voorspoed en van tegenspoed. Perioden van grote eendracht en saamhorigheid, perioden ook van tweespalt en onderling krakeel. Licht en schaduw wisselden elkaar af. Ook haar geschiedenis is onderworpen aan de wet der zonde. Maar in haar historie spreekt ook de taal van het geloof en van het fluisterend gebed. De Anti-revolutionaire Partij! Wat is zij?

Dat zijn wij, de mannen en de vrouwen van vandaag, dat zijn onze vaders en moeders, dat zijn onze grootvaders en grootmoeders. Drie generaties, meer niet. De nu vergrijsde generaal L. F. Duymaer van Twist was een jongen van dertien jaar oud toen de partijorganisatie tot stand kwam. Het bericht in de Standaard zal wel niet bijster veel indruk op hem hebben gemaakt. Maar er zijn er nog onder ons, die dit als jongeman van 18-20 jaar hebben beleefd.

Onze grootouders hebben de partijorganisatie opgericht.

Zij hebben dat heus niet uit weelde gedaan!

Ook niet uit vooruitstrevendheid of zo iets.

Vooruitstrevend? Dat zijn altijd de anderen! Toen waren dat de Liberalen. De dompers, dat waren wij.

De Liberalen waren de baas in Nederland. Zij hadden het intellect en de baantjes. Zij bezetten het regeerkasteel en waren burgemeester. Zij beheersten de universiteit, de koopmansbeurs en de nijverheid. Zij waren de regenten en deelden de lakens uit. Het eenvoudige volk kwam er niet aan te pas. Dat eenvoudige volk was van het kiesrecht uitgesloten en daardoor was zijn politieke invloed nihil. Het kwam wel tot verweer en actie. Ja — Waarom? Om zijn kinderen te kunnen sturen naar een Christelijke school. En of die er ooit komen zou? Zeker waren zij daarvan niet en hoopvol zag het er niet uit.

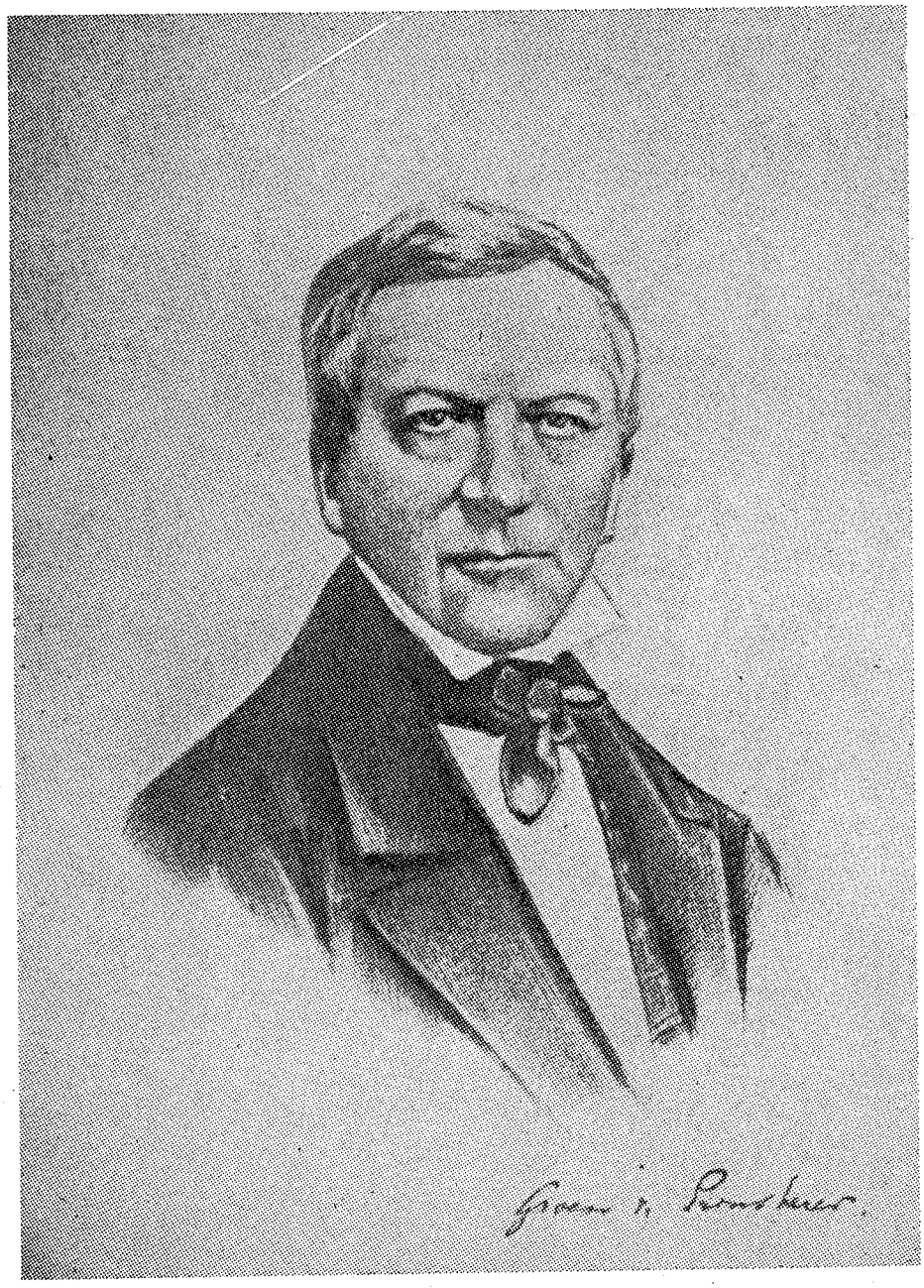
En waar stonden die armzalige Antirevolutionairen?

Sedert 1860 waren zij eigenlijk niet meer dan een smaldeel van de conservatieve vloot. Hun zelfstandigheid hadden zij prijsgegeven.

Men wou, men zou met ons samengaan schreef Kuyper. Dat wij volkomen bij elkaar pasten, werd ons met wiskunstige juistheid tot moewordens toe, voorgerekend. Wij mochten geen pretentie op zelfstandigheid maken. Het verst waartoe ge het brengen kondt was..... ietwat donkerder schakering te vertonen, mits in de grondkleur der Conservatieve Partij.

Was dit onaanvaardbaar? Er kwam nog meer!

„Te erger werd dit nog door de eigenaardige plaats, die men ons in de gelederen der coalitie had aangewezen. Onze tint was niet conservatief, maar iets donkerder. Bij ons vergeleken waren de Conservatieven heilig! Immers zij waren het, die de moderne maatschappij tegen de bekrompenheid hunner zwartgallige bondgenoten in eigen boezem hadden te verdedigen. Vertegenwoordigde de conservatieve richting in het oog der natie de stilstand, wij waren nog erger en deden ongezocht aan teruggang denken. Als bekrompen dwepers, als onhandelbare duisterlingen, als de meest lichtschuwen onder de conservatieven, dacht men zich ons en maakte zich van de Christelijk-Historische richting ongeveer een voorstelling, alsof we de gezworen partijgangers waren van

Mr G. GROEN VAN PRINSTERER 1801-1876

De veldheer zonder leger

Deze man, zwak van gestel, maar met een brandende ijver voor de zaak van Gods Koninkrijk bezield, heeft God in het midden van de vorige eeuw gebruikt om de Revolutie te weerstaan en het verderfelijke van haar beginselen aan te tonen. Ondanks een reeks van soms zeer pijnlijke teleurstellingen heeft hij de strijd tot 1876, het jaar van zijn dood (26 Mei) voortgezet. Door woord en geschrift, door gestadige arbeid in en buiten het parlement, heeft hij een niet hoog genoeg te schatten invloed gehad op de ontwikkeling der Anti-revolutionaire Partij en op de positie, die deze partij later in het land heeft ingenomen.

Ware Groen niet gedragen geworden door een krachtig geloof en door het gebed van het eenvoudige Gereformeerde volk, dan had hij, bij de ontelbare teleurstellingen, die zijn deel zijn geweest, de strijd niet kunnen volhouden. Maar hij hield vol en baande zo de weg voor de georganiseerde Anti-revolutionaire Partij.

„Geen Staatsman wel een Evangeliebelijder", naar zijn eigen woorden.

Zijn meest bekende werk is: „Ongeloof en Revolutie".

gewetensdwang en despotisme, van huisuit tegen vrijheidszin en ontwikkeling gekant.

De periode van 1860 tot 1870 is voor onze richting buitengewoon moeilijk geweest. Telkens werd de gedachte gewekt dat de Regering wel rekening zou houden met onze verlangens. Vooral van de conservatieven werd hulp en medewerking verwacht. De conservatieven hadden onze hulp nodig om het tegen de Liberalen te kunnen opnemen met enig succes, en daarom drongen zij steeds aan op samenwerking bij de stembus tussen de Rooms Katholieken en de Anti-revolutionairen onder hun leiding. Dat was het drievoudig verbond dat redding brengen moest".

In 1881 terugblikkend op deze periode, schrijft Kuyper:

„Het drievoudig verbond bedoelde het formeren van een gelovige partij. Wij geloofden. De Roomschen geloofden. De conservatieven geloofden ook nog zo iets of wat en al geloofden we alle drie wat anders, we hadden het woord geloven dan toch alle drie gemeen. Dat was de Triple Alliantie-gedachte. Dat was de georganiseerde leugen, die van 1860 tot 1870 onze politiek opgehouden en bedorven heeft. In die dagen van het „gelovig" allegaartje, rommelzootje hadden wij haast gezegd, was het altijd vroom praten bij de stembus. Maar zo was er niet gestemd, of de eerzuchtige conservatieven woelden en werkten om het Kabinet maar hoe eer hoe liever omver te werpen en dan zelve zich in het zaâl te zetten. Dan bedierven ze natuurlijk weer alles, werkten ons arme volk er nog dieper onder en juist door zo stelselloze, eerzuchtige oppositie kwam het Liberalisme tot zijn macht!

Aan die toestand moest een eind worden gemaakt.

Vandaar dat Groen — vrijwel ten einde raad — teleurgesteld in al zijn verwachtingen, gegriefd over de ondervonden bejegening in 1856 en in 1866 — uit protest bedankte hij tweemaal voor het Kamerlidmaatschap, in 1871 finaal met de conservatieven brak. Niet alleen met de conservatieven. Maar ook met die Anti-revolutionairen, die de oude gedragslijn wilden blijven volgen om zich door de conservatieven op sleeptouw te laten nemen.

Toen is het woord geboren „In ons isolement ligt onze kracht".
Dat woord beheerste de tactiek, het optreden van de partij.
Practisch betekende het dat Groen er van afzag met behulp van kamerleden en ministers te trachten iets voor het Christelijk onderwijs te bereiken. In de tweede plaats dat hij iedere samenwerking met de Roomsen en met de Conservatieven bij de stembus kort en goed, resoluut en krachtig afwees.
Kuyper was door dit vrij plotselinge besluit van Groen van Prinsterer in 1879 enigszins verrast maar onmiddellijk begreep hij dat dit de enig juiste gedragslijn was. Maar tevens begreep hij dat daarmede een enorme taak werd aanvaard.
In 1871 trad de Anti-revolutionaire groep dus geheel zelfstandig op. In alle districten kon voor ons slechts een keus worden gedaan uit het driemanschap „Kuyper, Keuchenius en Van Otterloo. Geen van de drie werd gekozen. En daarmede ving een nieuwe periode aan.
Een moeilijke periode!
Want nu zou men zich gaan wenden tot het volk! Met name tot het volk achter de kiezers. Dat waren de eenvoudige, gelovige mensen in het land, die niet genoeg belasting betaalden om een stembiljet te mogen invullen. Dat eenvoudige Christenvolk moest worden wakker geschud. Dat volk moest in actie — in beweging komen! Van het opereren in het regeerkasteel werd doelbewust afgezien. Samenwerking bij de stembus, als middel om door coalitie iets te bereiken, werd definitief afgewezen. Bewerking van de volksgeest werd nummer één op het program.
En toen rijpte dus het doel!
Voor men wéér de weg van samenwerking zou opgaan — vóór men wéér aan politiek zou gaan doen — in de Kamer en in het Ministerie — zou er eerst moeten komen een zelfstandige — onafhankelijke — op een beginselprogram steunende partijorganisatie. En eerst wanneer dat doel zou zijn bereikt — eerst dan zou het ogenblik aanbreken om opnieuw te trachten in het Regeerkasteel te gaan opereren en in de Kamer werkzaam te zijn.
In ons isolement ligt onze kracht, was de tactische leuze, die ons politiek optreden in de jaren 1870 tot 1880 volledig heeft beheerst.
Was dat niet een wanhopige onderneming? Ja!
Er was immers niets. Uiteraard was de politieke belangstelling bij het gewone volk gering. Het had immers toch niets in te brengen. De Christelijke school? Er waren misschien een honderd Christelijke scholen over het gehele land. De kerk? De kerk werd door het modernisme sterk beinvloed en door haar hiërarchisch verband in haar activiteit verlamd. Er was niet één Christelijke organisatie van betekenis, die steun kon verlenen. Een dagblad ontbrak! Bewerken van de volksgeest! Het was een mooi doel! Het was ook hard nodig! Maar hoe ter wereld moest dat dan?

De man van de motie

Een in velerlei opzichten merkwaardig man. Een sterke persoonlijkheid, een man van karakter. Door het eenvoudige christenvolk geliefd om zijn beginselvastheid en zijn trouw aan de belijdenis. Hetgeen vooral voor zijn tijd van betekenis was; kenner van Indië als weinigen, vol liefde en toewijding voor de zaken van het Koninkrijk Gods.

Maar ook een niet gedisciplineerde, onsystematische geest. Lastig in de omgang met anderen. Voortdurend waren er meningsverschillen, met Lohman, ook wel met Kuyper. Hij is vooral bekend geworden door de motie in 1866 door hem ingediend, die met steun der Liberalen door de Kamer werd aanvaard. Als gevolg daarvan werd het conservatieve ministerie tot aftreden gedwongen. In 1871 wordt hij door Groen genoemd onder het driemanschap — Kuyper, Keuchenius en Van Otterloo. Fel bestreed hij overigens de Conservatieven. Van samenwerking met de Roomsen was hij afkerig. Het liberale koloniale beleid bestreed hij hevig toen hij in 1879 weer in de Kamer kwam — waarvan hij lid is gebleven tot aan zijn dood in 1893. In het eerste Christelijke Kabinet Mackay werd hij minister van koloniën. De Eerste Kamer verwierp echter op 31 Januari 1890 zijn begroting omdat hij als minister niet aan de verwachtingen had beantwoord, maar vooral omdat hij zijn eigenaardige godsdienstige begrippen bij zijn ministerieel beleid in woord en geschrift gelden deed. Keuchenius had er nl. als minister op aangedrongen dat meer zendelingen naar Indië zouden worden gezonden.

Mr L. W. G. KEUCHENIUS 1822-1893

Mr AENEAS BARON MACKAY 1838-1909

Het Eerste Christelijke Ministerie

Gewoonlijk wordt hij genoemd Mackay, de jongere, in onderscheid van zijn neef en naamgenoot Mackay, de oudere, die met Elout van Soeterwoude zulk een trouw vriend en medestander van Groen van Prinsterer is geweest. Vanaf 1876 maakt Mackay deel uit van de Tweede Kamer tot aan 1905 toe.

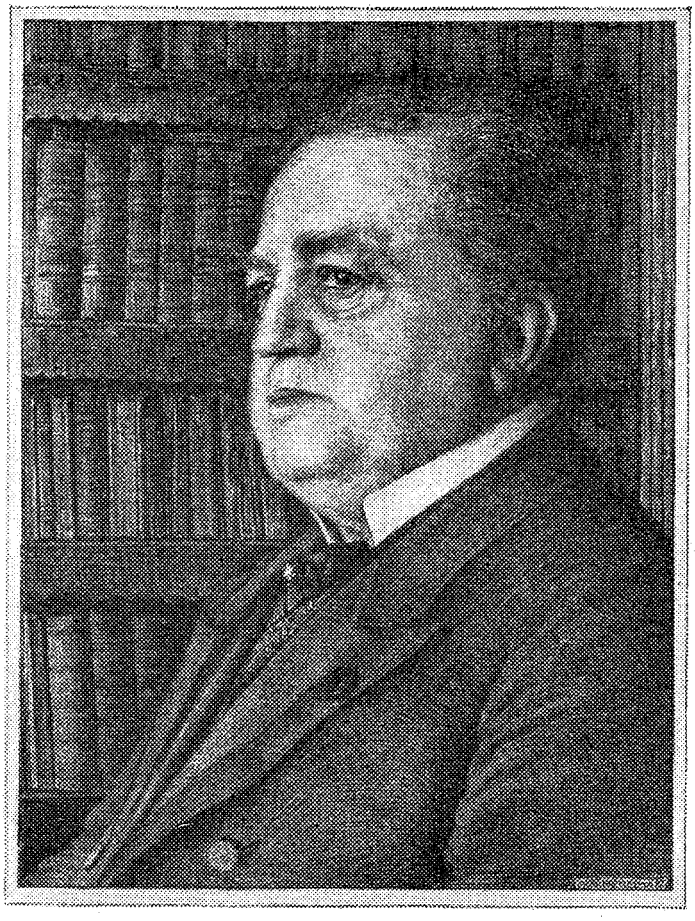
In 1884 werd hij, voor het eerst in de geschiedenis — als Anti-revolutionair gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer. Ook al duurde dit maar één jaar. In 1888 werd hij Kabinetsformateur. Toen trad nl. voor de eerste maal een rechts Kabinet op (1888—1891). Mackay was geen brillant staatsman. Toch behoort hij onder de eersten te worden genoemd. Het Kabinet is bekend geworden door de eerste arbeidswet, waarbij de arbeidsduur werd geregeld en een arbeidsinspectie werd ingesteld, en door de onderwijswet — waardoor onder bepaalde voorwaarden subsidie kon worden gegeven aan de christelijke school: de legerwet, door Bergesius ingediend, waarin de plaatsvervanging en de nummerverwisseling werden afgeschaft — werd verworpen en het Kabinet moest dientengevolge aftreden.

In 1907 werd Mackay benoemd tot lid van de Raad van State, welke functie hij vervulde tot aan zijn overlijden in 1909.

Inderdaad — het stond er wanhopig voor.
Groen van Prinsterer had heel wat verantwoordelijkheid op zijn schouders genomen toen hij in 1871 radicaal van tactiek veranderde. Want zelf was hij te oud geworden om nog beslissende invloed te kunnen uitoefenen. En Kuyper? Kuyper was toen 34 jaar oud!
Kuyper aanvaardt de taak!

Nauwelijks een jaar later verschijnt De Standaard. Doel was geweest, dat wanneer 5.000 mensen een abonnement namen de poging zou worden gewaagd. En ze zijn er gekomen. In 1873 wordt een Centraal Comité gevormd, waardoor enige leiding van bovenaf werd gegeven. In 1877 is er een beginselprogram. In 1878 volgt het volkspetitionnement, waardoor het volk inderdaad in beweging kwam. In 1879 wordt de partijorganisatie op poten gezet. In 1881 wordt de Vrije Universiteit geopend. In 1886 de Doleantie. In 1889 het eerste Christelijke Kabinet-Mackay. In 1901 het ministerie-Kuyper.

Een paar zinnen zijn dit slechts! In enkele simpele woorden wordt de ontwikkeling der dingen getekend. En zullen wij nu trachten de reuzenarbeid van Dr Kuyper te schetsen? Zullen wij nu laten zien het genie van deze man? Grote, grote dankbaarheid moet ons vervullen: jegens Dr Kuyper vooral!
Maar wanneer wij het geheel overzien, dan moeten wij zeggen: „Dit is van de Heere geschied". Dit is een wonder!
Dat is het inderdaad!
En het wonder is dan vooral dit geweest, dat God aan onze grootouders in hun tijd een man beschikt heeft, die in staat was hen te laten zien, wat zij in die tijd moesten doen en waartoe zij geroepen waren. Want tenslotte gaat het niet om de glorie van Dr Kuyper, maar het gaat om het eenvoudige Christenvolk, dat de afkeer van de politiek van zich geworpen heeft en tot staatkundige werkzaamheid is gekomen — niet om materiëel voordeel — niet om hoger loon — niet om lage belastingen — maar in geloofsgehoorzaamheid. Om Gods glorie.
Zo werd dan op 3 April 1879 het eerste doel bereikt. De Anti-revolutionaire Partijorganisatie werd opgericht. Daarna deed de eerste georganiseerde politieke partij in de Nederlandse Staatkunde haar intrede. Sindsdien zijn vele politieke partijen opgericht en de overgrote meerderheid daarna is weer verdwenen. Ook de Roomsch Katholieke Staatspartij en de Sociaal-Democratische arbeiders Partij behoren tot het verleden. Maar de Anti-revolutionaire Partij heeft zich door de stormen van de tijd heen gehandhaafd. Daarmede bewijst zij haar levenskracht. Daarmede bewijst zij vooral de kracht, de levensvatbaarheid van haar beginsel. Maar bovenal!
Wat een vorst uit het Oranjehuis eens van heel het werk der bevrijding schreef, dat geldt ook hier, „deze zaak en dit werk waren niet uit de mensen, maar uit God".
Ook in Duitsland was er in dien tijd een Anti-revolutionaire richting onder invloed van Friedirich Julius Stahl en georganiseerd rondom de „Kreuzzeitung". Maar de Anti-revolutionaire richting in Duitsland is verzwolgen in de maalstroom der conservatieven, aan wier hoofd de machtige staatsman Bismarck, door zijn imperialistische staatkunde Duitsland uiteindelijk naar de ondergang heeft gevoerd.
Groen van Prinsterer, Kuyper, heel de rij van voortrekkers, zij verdienen onze bewondering, onze dank, onze erkentelijkheid. Onze grootvaders en grootmoeders, de eenvoudige Christenmensen in stad en dorp, wij herdenken hen met piëteit en eerbied voor de offers, die zij hebben gebracht, voor de moeite, die zij zich hebben getroost. Maar niet de karaktervastheid van die generatie, noch ook de kracht van het beginsel heeft dit werk gewrocht.
Het was de mogendheid des Heren alleen!

Dr ABRAHAM KUYPER

Een klap - een gulden

De besturen der kiesverenigingen zijn door de Jubileumcommissie uitgenodigd de actie voor het komende jubileum te concentreren in de maand Januari. Aan hen zijn toegezonden de lijsten, welke voor de actie kunnen worden gebruikt. De bedoeling is bekend. Beoogd wordt op de jubileumbijeenkomst aan het Centraal Comité een feestgave aan te bieden van ƒ 100.000.— Dat betekent gemiddeld een gulden per lid. Wij hopen dat alle kiesverenigingen daaraan zullen medewerken. Overigens kan natuurlijk ook aan geestverwanten worden gevraagd een bijdrage te schenken.

Waarvoor dit bedrag van ƒ 100.000 nodig is? Dat kan de Jubileumcommissie niet concreet zeggen. Het is nodig voor de uitbouw van de partijorganisatie! Dat de partijorganisatie genomen in de ruimste zin van het woord, uitbouw en verbetering behoeft is naar ons aller oordeel dringend gewenst. Maar het Centraal Comité wordt belemmerd door het gebrek aan financiën. Wanneer dat euvel wordt verholpen kunnen dus de zo nodige verbeteringen worden aangebracht. Maar dit moet door het Centraal Comité zelf worden gedaan. Daarom moet met deze algemene doelstelling worden volstaan.

Wanneer dus in Januari bij u thuis een lijst wordt aangeboden — een lijst waarboven staat: Een klap een gulden — „hoe meer klappen hoe liever" — stel dan onze medewerker niet teleur, maar geeft uw bijdrage met een dankbare opgewektheid en geeft mede daardoor te kennen dat gij behoort tot de duizenden in ons land, die de Anti-revolutionaire Partij een warm hart toedragen en haar willen steunen in haar principiële strijd!

Mogen wij ook op uw medewerking rekenen?

Een trouw medewerker van Groen

In 1879 werd voor het eerst een Anti-revolutionaire Kamerclub gevormd. De eerste fractievoorzitter was de toen reeds oude Jhr mr Elout van Soeterwoude. Het duurde echter nog lange tijd voordat de club in het Kamergebouw zelf mocht vergaderen. Een gemakkelijke taak was dit voorzitterschap overigens niet. De leden der club hechtten zeer aan hun zelfstandigheid, en dat gaf voortdurend moeilijkheden.

Elout van Soeterwoude is ook de man, die in 1878 het woord voerde bij de aanbieding van het Volkspetitionnement aan Koning Willem III aan het hoofd van de deputatie. „Plaats, Sire! onder zulke voordracht Uw Koninklijke handtekening nooit!"

Van hem schijnt afkomstig te zijn het woord „In ons isolement ligt onze kracht". Omstreeks 1866 was er sprake van een kentering in de politieke verhoudingen. De Roomsen maakten zich los van de Liberalen. De Conservatieven wilden wel helpen aan de wijziging van de onderwijswet. Groen voelde wel iets voor een samengaan met de Conservatieven. Toen schreef Elout aan Groen dat hij daar niet al te veel op moest vertrouwen „In ons isolement ligt onze kracht". Elout kreeg gelijk. Het optreden van het Kabinet van Zuylen van Nijevelt werd voor ons inderdaad een grote teleurstelling.

Van 1864 tot 1874 was ook Elout lid van de Raad van State.

Jhr Mr P. J. ELOUT VAN SOETERWOUDE
1805-1893

De eerste Deputatenvergadering

Klein was het groepje mannen dat op 3 April 1879 te Utrecht, in een der zijzalen van het gebouw van Kunsten en Wetenschappen bijeenkwam. Hun aantal is niet nauwkeurig bekend. Het waren er ongeveer dertig — misschien iets meer. Hun namen? Slechts van enkelen kennen wij hem.

Zij kwamen van heinde en ver. Dagenlang had in De Standaard dezelfde advertentie gestaan. Slechts weinigen hadden aan de dringende oproep gevolg gegeven. Wij zouden heus niet durven beweren, dat de gedachte van een eigen Anti-revolutionaire partijorganisatie reeds populair geworden was en door velen met ingenomenheid werd begroet.

De zeer bescheiden eerste Deputatenvergadering wijst daar werkelijk niet op. Eer is het tegendeel het geval.

Nauwelijks dertig man in een zijzaaltje.

En wat gingen ze doen op die dag? Dat was niet zo gering!

1. Zij aanvaardden het „Program van beginselen".
2. Zij stelden een reglement vast.
3. Zij kozen een bestuur — het Centraal Comité.

Een Program van beginselen! Dat was iets nieuws in Nederland. Daaraan was nog geen enkele politieke groepering toegekomen. Er bestond natuurlijk wel een zekere overeenstemming van denken en oordelen tussen de Liberalen onderling. Ondanks hun krakelen en verdeeldheid. Hetzelfde gold — maar toch weer in mindere mate — voor de Conservatieven. Maar een beginselprogram? Neen — daar wilde men toch liever niet aan.

De Anti-revolutionairen kwamen daarmede het eerst voor de dag.

Over één nacht ijs was men overigens niet gegaan.

In 1877 hadden een tweetal kiesverenigingen in het land aan Dr A. Kuyper verzocht een program voor de komende verkiezingen te ontwerpen. Aan dat verzoek werd door hem voldaan. Enkele andere kiesverenigingen kregen inzage van dit nog geheime stuk en bleken bereid het

Dr A. KUYPER in zijn studeerkamer

Bezoekt de vergaderingen der Statencentrales

Aan de besturen der Statencentrales is verzocht in de maand Januari een streekvergadering te beleggen waar in het bijzonder aandacht zal worden gegeven aan de oprichting van de Anti-revolutionaire Partij in het jaar 1879. Wij hopen dat al die besturen aan dit verzoek gevolg zullen geven en wij verwachten dat de lezers van ons blad op die vergaderingen van hun belangstelling zullen doen blijken. Op 3 April vindt — vermoedelijk te Utrecht de officiële herdenking plaats. Maar daar kunnen lang niet allen zijn. Het is daarom goed, dat streeksgewijs deze vergaderingen worden gehouden. Wekt elkander op deze vergaderingen te bezoeken .... Vooral ook de jeugd!

te aanvaarden. Daardoor kwam de gedachte op aan dit stuk een meer algemeen karakter te geven. Overleg vond plaats met verschillende voor-aanstaande persoonlijkheden. Er werden wijzigingen aangebracht als gevolg van een eindeloze correspondentie. Maar tenslotte kreeg het dan toch zijn uiteindelijke vorm. Dr Kuyneemt dan aanstonds de taak op zich om de 21 artikelen van dit program van 'n toelichting te voorzien. Op 24 April 1878 verschijnt het eerste. Binnen het jaar — op 21 Februari 1879 verschijnt het laatste artikel. Intussen was alles reeds in gereedheid gebracht om deze artikelen als een geheel in boekvorm uit te geven. Op 8 Maart 1879 wordt daaraan de laatste hand gelegd. Wat men noemt het „dikke program" kwam kort daarop van de pers. Met bijlagen en register 1309 pagina's bevattend waarvan 800 pagina's compres gedrukt met kleine letter.

Dat de uitgave van zulk een werk mogelijk was pleit voor de generatie van die dagen en voor de durf van de uitgever J. H. Kruyt te Amsterdam. Tegenwoordig moet men daarmee bij de mensen niet aankomen.

Op 3 April daaraanvolgende — er zat dus toen wel vaart in de zaak — werd de eerste Deputatenvergadering bijeengeroepen en daar werd het program aanvaard. Uiteraard alleen het program. Op 19 April 1878 schreef Dr Kuyper in De Standaard:

„Dat deze toelichting geen andere pretentie maakt dan rekenschap te geven, in welken zin onze redactie (lees Dr Kuyper) dit program aanvaardde, zou vanzelfsprekend als herinnering zelfs overtollig zijn, indien ons niet telkens, op zeer laakbare wijze, óók van bevriende zij, minder edele bedoelingen werden toegeschreven, waartegen een eenvoudig woord van protest soms van pas kan zijn.

Alle instemming die onze toelichting dan ook vinden mocht, en die we haar van heler harte liefst op ruime schaal toewensen, zal deze artikelenreeks dan ook in geen enkel opzicht te danken hebben aan eenig gezag, noch ook aan eenig officieel karakter dat ze dragen zou, maar uitsluitend aan den invloed die ons blad zich verwierf en de beginsel-

De Rechtvaardige

Jhr. Mr A. F. DE SAVORNIN LOHMAN 1837-1924

Een man, die van de aanvang af de Anti-revolutionaire Partij heeft gesteund. Toen de partij-organisatie tot stand kwam werd hij aanstonds gekozen in het Centraal Comité en maakte met Dr Kuyper deel uit van het College van Advies — een college van 3 man. Tegenwoordig zouden wij dat noemen het moderamen. In de Standaard schreef hij veel artikelen. Jarenlang was hij eindredacteur, toen Kuyper ziek was. Vanaf 1881 maakte hij deel uit van de Tweede Kamer. In 1890 wordt hij na het aftreden van Keuchenius — Minister van Binnenlandse Zaken in het Kabinet Mackay.

Hij speelde een zeer grote rol in de schoolstrijd. Vooral Lohman is de man geweest, die de coalitie met de Roomsen heeft mogelijk gemaakt. Een warm vriend was hij van Schaepman.

In 1894 ontstonden er in de fractie grote moeilijkheden. De Kamerfractie viel in tweeën uiteen. Zeven kozen de zijde van Kuyper. Zes de zijde van Lohman. De oorzaak was gelegen in de wijziging van de kieswet. Maar de diepere oorzaken lagen elders. Het is vooral geweest de botsing tussen twee karakters. Daarbij zijn van beide zijden fouten gemaakt. Ook Kuyper ging niet geheel vrij uit. Inzake de verhouding tussen partijleiding en Kamerclub staan wij tegenwoordig meer op het standpunt van Lohman dan van Kuyper.

Toch valt het te betreuren dat Lohman er toe is overgegaan de Vrij Anti-revolutionaire Partij op te richten. Deze Vrij Anti-revolutionaire Partij heeft zich later met de Christelijk Historische Kiezersbond en met de Bond van Christelijk Historische kiesverenigingen in Friesland verenigd tot de Christelijk Historische Unie.

Kuyper en Lohman hebben elkaar later wel weer gevonden al werd daarmede de eenheid der partij niet hersteld. Maar wat er ook gebeurd moge zijn — Lohman is en blijft een man van ons. Wij waarderen hem zeer hoog voor de positieve bijdrage die hij aan de Anti-revolutionaire Partij heeft gegeven, als jurist, maar bovenal als een Christen-staatsman van formaat.

Lohman is van ons heengegaan. De weg terug heeft hij niet kunnen vinden. Daarin schuilt een brok menselijke tragiek. Maar desondanks blijve de Anti-revolutionaire Partij het als haar doel stellen: allen, die de souvereiniteit Gods en het Koningschap van Jezus Christus ook voor de staatkunde erkennen, te brengen tot eendrachtige samenwerking.

ROZEGEUR EN MANESCHIJN.

Teekening van ALBERT HAHN.

„Kom aan m'n hart. Alles is vergeven en vergeten!"

Na de botsing tussen Kuyper en Lohman hebben zij later herhaaldelijk goed met elkaar samengewerkt. Bovenstaande spotprent geeft dit weer

vastheid, die, naar we vertrouwen, ook in deze toelichting niet ontbreken zal."

Na een zo serieuse en deugdelijke voorbereiding spreekt het haast wel vanzelf dat dit program zonder veel strubbeling werd goedgekeurd. Het heeft jaar en dag zijn deugdelijkheid bewezen. Want wel werden er in 1916 en in 1934 enige wijzigingen aangebracht — maar wezenlijk is ons beginselprogram nog net zo, als het toen uit de verf gekomen is. Gedurende deze 75 jaren is er in Nederland wel een en ander veranderd. Dat het nu dringend wijziging behoeft is in confesso en daaraan wordt gewerkt. Maar dat de oudste politieke partij organisatie van ons land — ook vandaag nog haar activiteit ontplooit op de basis van het beginselprogram dat toen werd vastgesteld en sedert dien niet ingrijpend werd gewijzigd, pleit voor de arbeid die toen is verricht.

Ook werd op die dag een statuut vastgesteld.

Daar moeten wij maar niet al te veel woorden aan verspillen. Naar de tegenwoordige maatstaf gemeten had het niet veel om het lijf. Het zat even slecht in elkaar als de staatsregeling van de Republiek der Zeven Verenigde Provincies. Kennelijk heeft men er op de eerste Deputatenvergadering er niet veel aandacht aan gegeven. Nu ja — een organisatie moet nu eenmaal een reglement hebben. Dat hoort er bij. Maar het stuk zal wel onder de hamer zijn doorgegaan. En met de gevolgen daarvan sukkelen we tot op vandaag. Ook al 's het sedert een en andermaal gewijzigd.

In de derde plaats werd het Centraal-Comité samengesteld.

Voorzitter werd Dr Kuyper. Dat was een uitgemaakte zaak en daaraan behoeven evenmin veel woorden verspild.

Trouwens — een en ander bracht weinig verandering in de zaak. Er bestond reeds een Centraal Comité sedert 1873.

In vroeger jaren was het steeds de gewoonte geweest dat door Groen van Prinsterer, hetzij in Utrecht hetzij in Den Haag, op geheel losse voet een convent werd bijeengeroepen, om, vóór elke verkiezing, het plan voor de komende verkiezingsactie vast te stellen.

Een enkele maal heeft Groen van Prinsterer getracht de organisatie van „Christelijk Nationaal Onderwijs" daarbij in te schakelen, maar de oppositie van de ethisch-Irenische vrienden maakte dit op de duur „niet profijtelijk, noch practicabel.

Een tweede poging werd gedaan door het „Antischoolwetverbond" daarvoor te benutten. Dat had aanvankelijk goed resultaat. Er kwam beweging in het land. Plaatselijk ontstonden organisaties. Maar uiteindelijk kon daarmee niet worden volstaan tenzij: „zijn program uitbreiding in den zin van een algemeen politiek program had toegelaten". „Maar toen dit bleek niet te kunnen en men toch ook niet kon toegeven, dat in den schoolstrijd heel ons streven opging, zou er, aldus Kuyper, een tweeheid zijn geboren die men, misschien niet zoo onwijselijk, ter voorkoming van breuke ontweek.

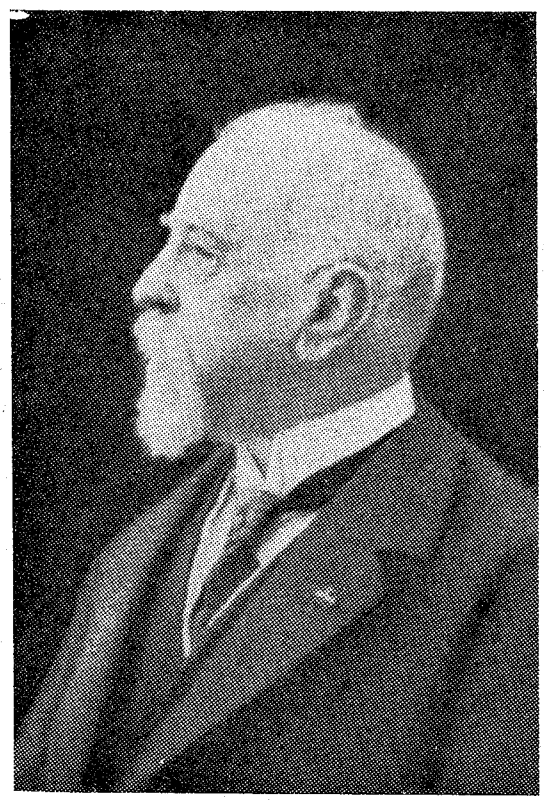
Men ziet het — ook toen lagen de dingen niet zo eenvoudig. Er is heel wat passen en meten nodig geweest

alvorens men tot de definitieve besluiten kwam.
Toch was een centraal punt nodig. Toen besloten in Mei 1873 enige invloedrijke personen tot een initiatief. Zij brachten een som gelds bijeen en stelden dit ter hand aan een vijftal heren, waaronder Dr Kuyper — en nodigden deze heren uit — zich in den vorm van een Centraal Comité te willen belasten:
1e met de besteding dezer gelden;
2e met het creëren van een gelegenheid ter bespreking;
3e met al wat verder de centrale leiding der verkiezing vorderde.
Het Centraal Comité was er dus vóór de partij-organisatie tot stand kwam. Vandaar ook de eigenaardige vorm van onze partij-organisatie, die daarin bestaat, dat de plaatselijk zelfstandige kiesverenigingen zich aansluiten bij het Centraal Comité. Practisch veranderde er daarom op 3 April 1879 niet zo heel veel. En toch was het wel belangrijk wat er gebeurde. Groen van Prinsterer was immers in 1876 overleden. Kuyper was toen 39 jaar oud. Zijn autoriteit hoewel groeiende, was nog niet groot en althans niet groot genoeg, om dezelfde invloed te kunnen uitoefenen als Groen: Bovendien waren de omstandigheden zeer gewijzigd. In de jaren 1870 tot 1880 maakte de Antirevolutionaire of Christelijk Historische richting een diepe crisis door. Om daaraan het hoofd te kunnen bieden was een organisatorische basis dringend nodig. Het is niet mogelijk daarop uitvoerig in te gaan, hoe interessant dat overigens ook is. Op 3 April 1879 werd aan de losvaste organisatie van een Centraal-Comité, zonder basis in het land een einde gemaakt en werd de grondslag gelegd voor een partij-organisatie.

Vandaar dat de 3de April 1879 als officiële datum van de oprichting der georganiseerde Anti-revolutionaire Partij wordt aangenomen. Maar de geschiedenis van onze partij grijpt veel verder in het verleden terug. Deze vangt aan met het optreden van Groen van Prinsterer.

Prof. Dr H. BAVINCK 1854-1921

Prof. Mr D. P. D. FABIUS 1851-1931

Ook Prof. Dr Herman Bavinck moet worden genoemd onder de eersten, die aan de doorwerking en uitwerking van het Anti-revolutionaire beginsel met kracht hebben medegewerkt. Op het terrein der staatkunde is hij noch als Tweede Kamerlid noch als minister op de voorgrond getreden. Tijdens het eerste Kabinet Kuyper werd hij echter voorzitter van het Centraal Comité. Een der Deputatenredevoeringen werd door hem uitgesproken. Vanaf 1911 tot aan zijn overlijden was hij lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal, en als zodanig heeft hij met ere van zich doen spreken.

Het geweten der Anti-Rev. Partij

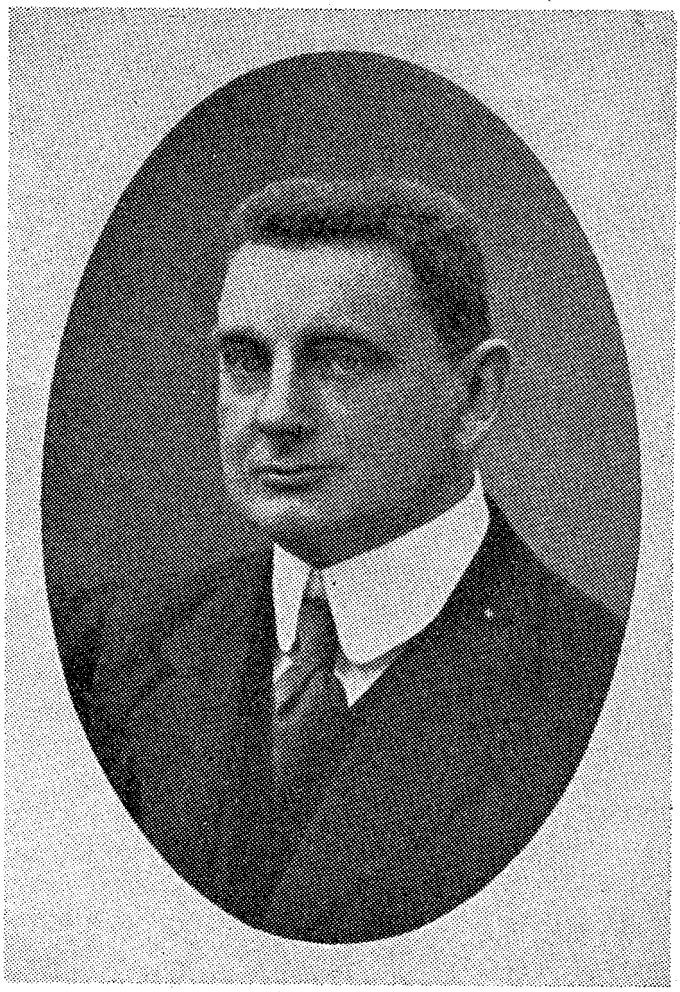
Reeds als student koos hij voor de Anti-revolutionaire Partij. In 1879 werd hij secretaris van het Centraal Comité. 40 jaar lang was hij professor aan de Vrije Universiteit en jaren lang droeg hij alleen de enorme last van de juridische faculteit. In de raad van Amsterdam speelde hij een rol van betekenis. Hij was o.a. wethouder. Lid van de Tweede Kamer is hij nooit geweest noch ook minister. Wel heeft hij deel uitgemaakt van de Raad van State. Voorts heeft hij ontzaglijk veel gepubliceerd. Zijn opvattingen waren nogal conservatief getint. Hij werd wel eens genoemd: „Het geweten van de Anti-revolutionaire Partij". Zeer zeker heeft hij — ook bij afwijkende meningen — een belangrijke rol gespeeld in het leven van onze partij.

De strijder voor
SOCIAAL RECHT

Groot werk is door Talma verricht. Bij de beoordeling van de details moet men de toenmalige omstandigheden in aanmerking nemen. Vooral in onze tijd is het dringend noodzakelijk volle aandacht te geven aan het werk dat door Talma is tot stand gebracht.

Talma is de vader van de sociale verzekering.

De Arbeidswet - de Ziektewet - de Invaliditeitswet zijn de drie zuilen waarop de sociale verzekering en de sociale wetgeving rusten. Die drie zuilen zijn door Talma gebouwd. Daarnaast zijn door hem nog vele andere wetten ingediend en verdedigd - Boterwet, Schepenwet, Visserijwet, Vogelwet, Bakkerswet, Steenhouwerswet, Landarbeiderswet, Stuwadoorswet, Radenwet.

Ds A. S. TALMA 1864-1916

Ontzaglijk is de werkkracht van deze minister geweest. Veel, heel veel is door hem tot stand gebracht. Hard heeft hij voor zijn plannen moeten vechten. Men heeft hem fel, heel fel bestreden. Men heeft hem uitgemaakt voor staatssocialist. Ook tegen geestverwanten heeft hij strijd moeten voeren — en dat is vaak erg moeilijk geweest.

Het merkwaardige is dat Talma een Hervormd predikant was. En toch heeft hij juist op het terrein van de wetgeving ontzaglijk veel gepresteerd. Ik denk dat hij tot de ministers behoort, die de meeste wetten op hun naam hebben staan en dat zegt wat voor een Anti-revolutionair.

Een gemakkelijk leven heeft Ds Talma niet gehad. Hoewel hij meermalen op onwaardige wijze is bestreden waren tenslotte vriend en tegenstander het er over eens, dat hem hulde moest worden gebracht voor de enorme werkkracht en de volle toewijding waarmede hij zijn reuzetaak heeft verricht. Zelfs zijn grootste tegenstander, de felle socialist Duys, sloot zich bij die hulde aan. Vooral de jeugd weet helaas veel te weinig van Talma af.

Talma is ook de man geweest, die baanbrekend werk heeft verricht voor de bedrijfsorganisatie. Hij zocht naar nieuwe organen, naar nieuwe rechtsgemeenschappen. Hij meende dat deze rechtsgemeenschappen moesten worden gezocht in de samenwerking tussen patroons en arbeiders onder supervisie van de overheid. Bij zijn strijd voor de gedachte der bedrijfsorganisatie was Talma in meer dan één opzicht zijn tijd ver vooruit.

In zijn dagen vond de idee van een „organisatie van de arbeid" nog weinig aanhang. Velen, waaronder ook enkelen bij rechts, stonden nog al te zeer op het standpunt, dat medewerking van de belanghebbenden bij de uitvoering van wettelijke maatregelen onaanvaardbaar was.

De strijd tussen staatspensioen en verzekering is in Anti-revolutionaire zin beslecht. De strijd tussen socialisatie en klassestrijd enerzijds en de gedachte der bedrijfsorganisatie anderzijds is eveneens geëindigd met de erkenning, dat de Anti-revolutionaire visie de juiste was.

Met name aan de Anti-revolutionaire jongeren vragen wij: draag er zorg voor dat deze kroon ons niet wordt ontroofd. Om Talma — ja — ook voor hem — maar vooral om op deze grond te bepleiten het goed recht van de Anti-revolutionaire Partij, die in haar zo rijke geschiedenis getoond heeft, dat zij ernst heeft gemaakt met haar roeping het christelijk beginsel uit te dragen in ons volksleven ook en vooral op sociaal terrein.

De man van het jolige christendom

De geschiedenis der Anti-revolutionaire Partij is rijk. Ook wat de personen betreft die haar beginselen hebben verdedigd en beleden op het publieke levensterrein. Onder hen moet de naam van Theodorus Heemskerk met lof worden genoemd. Hij was de zoon van een beroemd vader nl. J. Heemskerk, ook een Nederlands staatsman, die in de tweede helft van de vorige eeuw een voorname rol heeft gespeeld, als leider van de Conservatieve Partij. Zijn zoon was aanvankelijk Liberaal. Maar hij werd een Gereformeerd en Anti-revolutionair man. Een warm bewonderaar van Kuyper, ook al kwam hij met deze in hevige botsing. Voorts speelde hij een belangrijke rol in de Amsterdamse gemeenteraad. Van 1901-1908 was hij wethouder van die grote stad. In 1908 vormde hij het derde Christelijke Kabinet 1908-1913 en was hij Minister van Binnenlandse Zaken. Aan het einde van die periode lag er bij de Kamer een voorstel tot grondwetsherziening, dat het stempel droeg van onze opvattingen. Jammer genoeg werd de rechtse coalitie in 1913 verslagen en van de Grondwetsherziening kwam daardoor helaas niets terecht.

In 1913 werd Heemskerk benoemd tot lid van de Raad van State. Van 1918 tot 1925 is hij weer minister, ditmaal van Justitie. In 1926 werd hij benoemd tot minister van Staat.

Heemskerk, de man van het jolige Christendom. De moeilijkheden met Kuyper die zich bij de kabinetsformatie van 1908 gepasseerd gevoelde, waren mee oorzaak dat er in de partij een zekere oppositie groeide tegen Heemskerk. Maar in de latere jaren is dat weer beter geworden. Heemskerk was anders dan Talma of Kuyper. Geestig was hij met een groot gevoel voor humor. Zeer slagvaardig in het debat. Merkwaardig genoeg — toch wel ietwat zwaarmoedig. Een man, een persoonlijkheid, waaraan onze partij zeer veel te danken heeft en die in de revue der grote Anti-revolutionaire staatslieden niet mag worden gemist.

Mr Th. HEEMSKERK 1852-1932

LEEST U DIT EENS !

Naast de actie voor een bedrag van f 100.000.— wordt nog een andere actie gevoerd, nl. om een aantal contribuanten, te verkrijgen die jaarlijks een bijdrage rechtstreeks geven aan het Centraal Comité. De minimumbijdrage is gesteld op f 5.—. Maar de bedoeling is vooral ook van hen, die het goed kunnen doen, een groter bedrag jaarlijks te verkrijgen. Het is dus niet de bedoeling om de leden van de kiesvereniging daarmee lastig te vallen. Aan de besturen der kiesverenigingen is verzocht deze zaak ter hand te nemen. Het bestuur moet overwegen welke personen voor een bezoek in aanmerking komen. Dit is niet bedoeld als een massale actie. Zijn er onder onze lezers, die niet worden bezocht, en die toch gaarne op deze wijze hun medewerking willen verlenen, aan hen delen wij mede dat het adres is: Drs T. Spaan, Veurselaan 98, Voorburg. En zo zij tegelijk willen storten — giro 89673 — ten name van de Anti-revolutionaire Partij.

UW BOUWSTEEN WORDT GEVRAAGD

Aan de N.C.R.V. doen wij allen mee. Dat spreekt vanzelf. Daar krijgen wij ook onze radiouitzendingen voor. En daarom betalen wij zonder mopperen f 12.— per jaar voor de luistervergunning en f 10.— per jaar aan contributie. Velen onzer leveren ook nog gaarne een bouwsteen voor de nieuwe studio. Wij krijgen er immers iets voor!

Wij dragen bij onze contributie voor de vakorganisatie, voor de C.B.T.B., voor de Werkgeversclub. Natuurlijk! dat spreekt ook van zelf. Die organisaties doen iets voor ons. En daarom dragen wij bij dikwijls het tienvoudige van wat wij aan de kiesvereniging bijdragen.

De politiek? Wat doet de politiek voor ons? Het staat zo ver van ons af. Dat speelt zich af in raadszaal en in parlement. En wat ze daar doen? Wij begrijpen dat niet altijd.

Dat is nu eenmaal zo. Wij kunnen dat ook niet veranderen. Wij kunnen u zelfs niet beloven dat wij uw onmiddellijk belang zullen behartigen. Wij mogen dat trouwens niet. En toch, toch is de politiek uw zaak, ja de christelijke politiek wel te verstaan. Wij hebben maar één appèl. Het appèl op uw roeping!

En daarom hopen wij dan ook, dat dit appèl niet vergeefs wordt gedaan. Laten wij allen samen de schouders zetten onder het werk, dat zo noodzakelijk moet worden gedaan ook voor de uitbouw en de verbetering onzer partijorganisatie.

Tekent dus op de lijst die u wordt aangeboden.

Werkt ook mee aan het werven van vaste contribuanten.

Het doel is een bedrag van f 100.000 ineens en van f 20.000 per jaar voor de uitbouw en de verbetering van de partijorganisatie.

De Heilige Grote Heer

Onder de groten in onze partij moet ook worden genoemd A. W. F. Idenburg, die door de Nederlandse liberalen schamper werd bespot als „De dweper op de troon van Buitenzorg" maar door de bevolking van Indië met eerbied werd genoemd „De heilige grote Heer" omdat zij zijn strikte rechtvaardigheid erkende. In 1902 werd hij Minister van Koloniën. Onder zijn beleid werd de hervorming in Indië doorgevoerd. De zedelijke roeping tegenover Indië werd de grondslag van de koloniale politiek. De decentralisatiegedachte kwam tot een begin van uitvoering en het beleid werd gericht niet op het verkrijgen van een zo groot mogelijke bate maar op vermeerdering van welvaart voor de Javaan, en op de kerstening van Indië. In 1905 wordt Idenburg Gouverneur van Suriname. In 1908 weer Minister van Koloniën. In 1909 wordt hij benoemd tot Gouverneur-Generaal in Batavia. Een moeilijke periode. De opkomst van de Sarikat Islam — het begin van het nationalisme in Indië. In 1916 keert hij naar Nederland terug. Van 1918 tot 1919 opnieuw Min. van Koloniën. Wegens gezondheidsredenen treedt hij af. Van 1919—1924 is hij dan nog lid van de Eerste Kamer. In 1923 volgt zijn benoeming tot Minister van Staat. Van 1924 tot 1935 is hij lid van de Raad van State.

A. W. F. IDENBURG 1861-1935

Ook in het partijleven heeft hij een zeer grote rol gespeeld. Zijn vredelievende aard deed hem bemiddelen in de onenigheid tussen Kuyper en Heemskerk. Kuyper waardeerde hem zeer en had gaarne gezien dat hij zijn opvolger werd. Dat liet de gezondheidstoestand van Idenburg niet toe en dientengevolge kwam Colijn in zijn plaats. Toen Colijn in 1923 Minister werd, nam Idenburg toch enige jaren het voorzitterschap waar. Ook werd hij tot Erevoorzitter van het Centraal Comité benoemd. Voorts was hij voorzitter van de Commissie inzake het Passieve vrouwenkiesrecht, waarover de laatste tijd nog al het een en ander te doen is geweest.

In 1918, als Troelstra de greep doet naar de macht, en dreigend uitspreekt dat de revolutie niet stilhoudt bij Zevenaar, is het vooral Idenburg, die op dat critieke moment grote invloed uitoefent. Vooral aan zijn rustig maar vooral doelbewust optreden is het te danken, dat het Ministerie voet bij stuk houdt. Evenals in 1903 bij de misdadige woeling van een spoorwegstaking, als later in 1933 bij de muiterij op de Zeven Provinciën en in de periode 1940-1945, was het ook op dat moment een Antirevolutionair staatsman, die de situatie beheerste.

Nationale figuur

Dr H. COLIJN 1869-1944

De loopbaan van Dr H. Colijn! Het is de wonderlijke carrière van een man, wiens leven door God is geleid langs vreemde wegen. Als militair is hij naar Indië gegaan en deed daar reeds spoedig van zich spreken door zijn moed, zijn plichtsbetrachting en zijn helder inzicht. In 1909 wordt hij door het district Sneek in de Tweede Kamer gebracht. In 1911 wordt hij minister van Oorlog, in 1912 ook van Marine. Na de stembusnederlaag van 1913 wordt hij in 1914 directeur van de Bataafse Petroleum Mij en de naaste medewerker van sir Henry Deterding. In 1921 wordt hij leider van de Anti-revolutionaire Partij en daarvoor geeft hij zijn lucratieve positie bij de B.P.M. op. In 1923 Minister van Financiën. In 1925 het eerste Ministerie-Colijn, dat aan het einde van datzelfde jaar valt als gevolg van de motie Kersten, inzake het gezantschap bij de Paus. In 1933 vormt hij het Kabinet der Nationale Eenheid. Wanneer Aalberse in 1935 het vertrouwen in dit Kabinet opzegt, vormt hij terstond een extra-parlementair kabinet. In 1937 — na de stembusoverwinning die 17 Anti-revolutionairen in de Kamer bracht, vormt hij zijn vierde ministerie — dat in 1939 valt. Dan poogt hij nog een zakenkabinet te vormen dat enkel uit deskundigen bestaat — maar dit wordt na een week weggestemd. Reeds in 1929 was hij benoemd tot Minister van Staat. Op het terrein van de buitenlandse politiek nam hij een grote plaats in. Door de Vrije Universiteit werd hij tot Eredoctor benoemd.

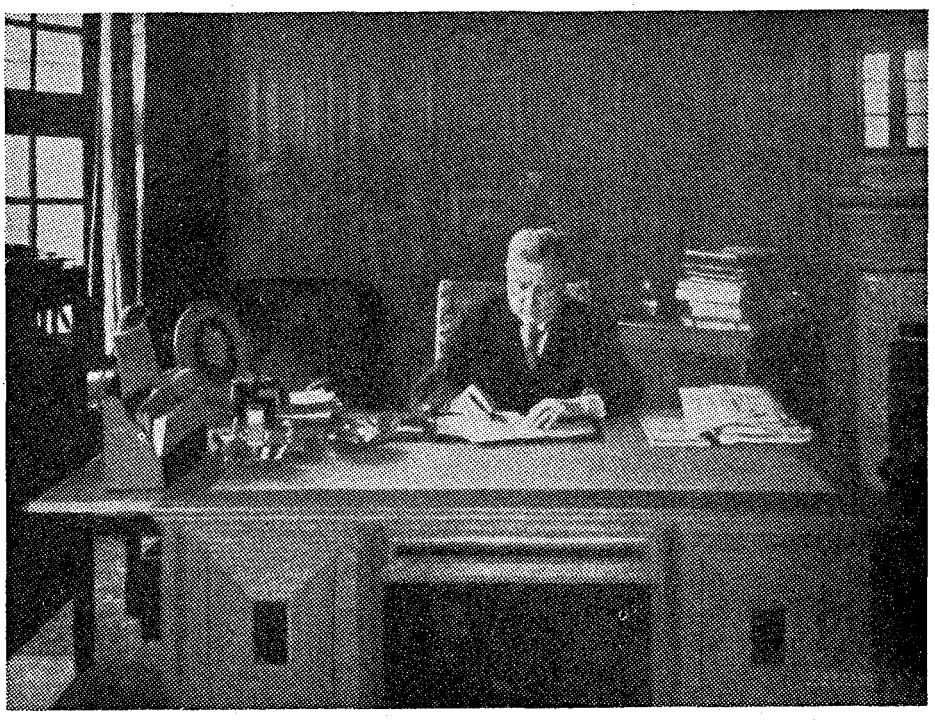
Een man van grote verdienste en van grote gaven. In 1944 is hij te Ilmenau in Duitsland overleden. Hij werd wegens zijn illegale handelingen door de Duitsers gearresteerd en tenslotte naar Ilmenau verbannen. De bevrijding van ons land heeft hij niet mogen mee maken.

De kruitdamp rondom de persoon en het werk van Dr H. Colijn is nog niet opgetrokken. Wij staan nog te dicht bij hem om de betekenis van zijn optreden volledig te kunnen beoordelen. Maar voor ons, Anti-revolutionairen is de veelomstreden figuur van Dr H. Colijn een Christen-Staatsman met brede visie, die zich met alle gaven en krachten waarmede God de Here hem had toegerust, gegeven heeft in dienstbetoon aan het Nederlandse volk en zijn Koningin, en die dat gedaan heeft, gedragen en gesteund door zijn Christelijk geloof.

In de eregalerij van Anti-revolutionaire Staatslieden neemt hij een voorname plaats in. Wij hebben de overtuiging dat de erkenning van zijn verdiensten ook door zijn tegenstanders en felle bestrijders komen zal, al zitten wij daar heus niet op te wachten. Want die erkenning hebben wij werkelijk niet nodig om dankbaar te gewagen van het vele goede dat door Dr H. Colijn in het belang van ons land en van ons volk is verricht.

De nieuwe generatie treedt aan!

Wij staan er nu — in 1953 — heel wat beter voor dan in het jaar 1870 of 1880.
Natuurlijk — U moogt wel klagen over de tegenwoordige situatie en de fiolen van Uw critiek uitgieten over veel wat vandaag de dag niet deugt. Critiek op het Centraal Comité, op de Kamerfractie, op het politiek beleid, op de verouderde organisatievorm — op de eigenaardigheden van de mensen, die tot een leidende functie geroepen zijn — op onze Christelijke dagbladen — op onze Christelijke organisaties in het algemeen.
De wat schampere opmerking dat als regel de meeste critiek komt van mensen, die het minste uitvoeren is hier niet op zijn plaats omdat zij niet juist is. Dat critiek wordt geuit en gehoord is geen benauwend verschijnsel. Eerder het tegendeel.
Maar dan op één voorwaarde!
Dat de critiek ruimte laat aan waardering.
Waardering voor het vele goede dat er ook vandaag is en waarvoor ons hart met dankbaarheid moet zijn vervuld. In 1870 nog geen honderd Christelijke scholen, en wat voor scholen dan nog! Thans — het land is met honderden en nog eens honderden Christelijke scholen overdekt. Het is voor ons geen probleem meer. Wij kunnen onze kinderen sturen naar een Christelijke school. Nee — het doel is niet volledig bereikt. Er blijven nog veel wensen en verlangens over. Er is nog heel wat te doen. Op het gebied van het nijverheidsonderwijs vooral! Maar we staan er toch veel beter voor dan toen. Er zijn vele Christelijke Hogere Burgerscholen - Lycea - Gymnasia. Er is een Vrije Universiteit — die in de loop der jaren tot bloei en tot grote ontwikkeling gekomen is.
In 1870 — geen eigen dagblad. Geen middel om de volksgeest te bewerken of te beïnvloeden. Thans een Christelijke pers, die nog altijd niet de vergelijking met de neutrale pers — noch ook die met de Roomse of de Socialistische kan doorstaan — uit een Anti-revolutionair oogpunt — beschouwd — maar toch zich handhavend. Zich verder ontwikkelend. Ondanks alle bezwaren verbonden aan het feit, dat wij niet meer beschikken over een eigen Anti-revolutionaire krant, zoals De Standaard vroeger was, zou het zonde zijn voor God daarover alleen maar klaagliederen aan te heffen en eindeloor jeremiades uit te zingen. Er is een krachtige — zichzelf gelijkblijvende Christelijke pers, die de Anti-revolutionaire gedachte dag in dag uit propageert en brengt onder het volk.
In 1870 is er nog geen spoor van de Christelijke Arbeidersbeweging, noch een van ondernemers-middenstanders of boeren. Thans is er een Christelijk Nationaal Vakverbond dat jaar in jaar uit groeit en nu de 185.000 leden is gepasseerd. Er is een Christelijk Werkgevers Verbond. Er is een Christelijke Middenstandsorganisatie. Er is een Christelijke Boeren- en Tuindersbond. Er is een Christelijke Radiovereniging

Mr J. A. DE WILDE in het Torentje

Mr J. A. de Wilde

De populaire minister van Binnenlandse Zaken in het Kabinet-Colijn van 1933 — later in 1937 de minister van Financiën. Jarenlang de tweede voorzitter van onze partij. In 1945 — in de moeilijke maanden na de bevrijding, die van beslissende betekenis waren — berustte de leiding in zijn handen. In de periode tussen de beide wereldoorlogen is zijn optreden van grote betekenis geweest als kamerlid, als minister, als partijman. De dominerende persoonlijkheid van Dr Colijn stelde hem in de schaduw, maar de insiders weten dat gij mee uw stempel drukte op het toen gevoerde beleid. Een gemoedelijk man! Alles tot uw dienst! Er waren ook momenten dat de halsaders dik werden. Dan spatte er vuur! Maar nooit, nooit bleef er wrok.

Prof. Mr A. ANEMA

Le Sénateur artistique

Onlangs heeft Prof. Mr A. Anema een jubileum gevierd. De nu tachtigjarige is nog steeds president van de Eerste Kamerfractie. Vele jaren lang heeft hij staatsrecht gedoceerd aan de Vrije Universiteit. Op het terrein van de internationale politiek heeft hij zich in het bijzonder bewogen. Ongetwijfeld behoort hij tot de groep der eerste rangsfiguren, die de Anti-revolutionaire politiek hebben gebouwd. Veelszins op de achtergrond. Het zij zo! Maar daarom niet minder vruchtdragend.

Impulsief reagerend, schijnbaar altijd tegen de draad in, toch een man met een warm Anti-revolutionair hart. Een man, met een eigen plooi in zijn leven, zich niet bekreunend om het détail, vooral de grote lijn in het oog houdend, weert hij zich in de Kamer op zijn manier.

met 300.000 leden. Er is ook een Anti-revolutionaire Partij. En dan zwijgen wij nog maar van al die andere stichtingen en organisaties, van onze jeugd-, van onze vrouwen, verenigingen op het terrein der Christelijke barmhartigheid — ook dat der sport. Dat alles is er vandaag!

Van dat alles was er in 1870 - niets! En nu moeten wij er oog voor hebben dat er verband is tussen het een en het ander. Wij moeten het weer zien, dat de Anti-revolutionaire Partij organisatie, die in 1879 tot stand kwam, de grote krachtcentrale is geweest waaraan de energie werd ontleend om ook op allerlei ander terrein tot actie te komen. Zeker de Unie — het anti schoolverbond — de Vereniging der Christelijke Vrienden — nog veel meer is daaraan voorafgegaan en heeft mee invloed ten goede uitgeoefend. Maar de organisatie van de Anti-revolutionaire Partij is het middel bij uitstek geweest voor de vorming — de scholing — van een generatie — die niet bij de politieke partij is blijven stilstaan — maar die de consequentie van de eenmaal genomen principiële beslissing heeft aanvaard. Op politiek terrein de vaan heffend in de strijd voor de ere Gods werd beseft dat dit moest doorwerken op alle levensterrein. En het zijn vooral Anti-revolutionaire mannen en Anti-revolutionaire vrouwen geweest, die het initiatief namen, die de zaak aanpakten, die de offers brachten aan tijd en geld, die vooral in de moeilijke aanvangsperiode hebben volgehouden en doorgezet.

Dat verband moeten wij weer gaan zien.

Dat zal de waardering voor onze partij bevorderen.

Dan zal er ondanks alle critiek die wij hebben — die wij noodzakelijk moeten hebben — ook plaats zijn voor grote dankbaarheid.

Dankbaarheid voor al datgene wat in de loop van al deze 75 jaren ook op allerlei ander gebied werd bereikt en verkregen.

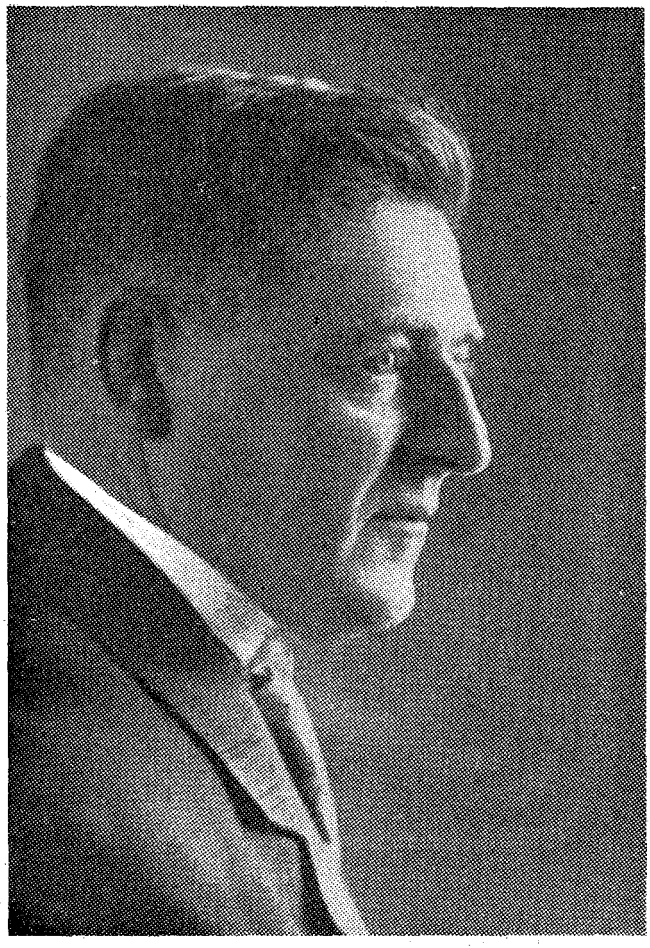
Dankbaarheid voor de mogelijkheden die ons in dit alles worden ge-

De vechter

Natuurlijk ook Gerbrandy! Wat dacht u dan! Hij was minister-president in oorlogstijd En wat voor één! The right man in the right place! Dwars tegen alles in hield hij vol. Waar anderen wankelden en weifelden — hij wankelde en weifelde niet. Hij vocht! Hij aanvaardde de verantwoordelijkheid. Hij deinsde niet terug. Tegen de zin van de partij was hij minister geworden in 1939. Ook toen was hij dwars! Hij heeft dat met andere anti-revolutionaire figuren gemeen. Keuchenius kon ook dwars zijn. Er is geen nieuws onder de zon. En met de Indië-politiek? Weer is Gerbrandy dwars. Weer vocht hij. En hij vecht nog! En nog is hij een man, die spreekt met gezag. Naar wiens betoog in de Eerste Kamer met belangstelling wordt geluisterd.

Prof. Mr P. S. GERBRANDY

Dr J. SCHOUTEN
Een foto van omstreeks 1930

De volkstribuun

Neen, niet veel woorden. In de rij der vijftien groten is Uw plaats — of gij het wilt of niet. Als de parlementariër bij uitstek neemt gij die plaats met ere in. Geen carrière als Idenburg of Colijn is Uw deel. Kamerlid waart ge en ge zijt dat nog. Maar daarnaast zijt ge voorzitter van het Centraal Comité en als zodanig draagt ge grote verantwoordelijheid. Vooral in deze tijd. God de Heere sterke U in het werk dat ge nog hebt te doen.

opend. Mogelijkheden voor de toekomst van ons volk.
Wij staan er heel — heel anders voor dan 75 jaar geleden!
De klemmende vraag is slechts voor ons allen: Wat doen wij met onze rijkdom? Hoe zullen wij hem aanwenden en benutten?
Een nieuwe generatie treedt aan. De ouderen onder ons vallen weg, of treden voor en na terug. Colijn — de Wilde — Dr J. J. C. van Dijk, Mr Bijleveld, Dr Beumer, C. Smeek, Amelink, Mr Terpstra, Prof. Diepenhorst, Prof. Woltjer, Diemer Sr. — ik noem slechts enkele namen van mannen, die in de periode van 1920 tot 1940 tot de grote leidersfiguren behoorden en wier invloed van beslissende betekenis was in het leven van onze partij. Sommigen heeft God de Heere tot zich genomen — anderen zijn teruggetreden. Nieuwe figuren treden op de voorgrond en doen zich gelden.
Onze partij bevindt zich in een overgangsperiode.
Dat geeft altijd moeilijkheden en spanningen.
Moeten wij er niet dankbaar voor zijn dat God ons een man als Dr Schouten tot nu toe gelaten heeft om in deze periode leiding te geven?
Een nieuwe generatie treedt aan.
Zij aanvaardt de erfenis van het verleden.
De Christelijke school — de Universiteit — de breed ontplooide Christelijke Sociale organisaties — ook de Anti-revolutionaire Partij met al haar tekortkoming en gebrek.
Op reorganisatie van de partij wordt aangestuurd!
Aan revisie van het beginselprogram wordt gewerkt.
Het gaat allemaal niet even snel. Stel U gerust, het zal nog wel even duren ook! Want zo gemakkelijk als op de deputatenvergadering van 3 April 1879 gaat het nu werkelijk niet.
Er komt heel wat meer voor kijken dan toen.
Maar de grote vraag waar het ook nu — in deze dagen — onder de tegenwoordige omstandigheden om gaat is deze: zal die nieuwe generatie verstrikt raken, niet in de omstrengeling van een conservatieve partij, die de generatie van 1870 dodelijk bedreigde, maar in de omstrengeling van het materiële belang, zo dat alles wordt beoordeeld naar het verkrijgen van een eigen positie — van betere levensomstandigheden van grotere welvaart, van meer rijkdom?
Of zal de generatie van thans, de aanwezige mogelijkheden die God haar gegeven heeft benutten — om tot eer van Zijn Naam — tot glorie van Zijn roem — het staatkundig en het maatschappelijk te doordringen met de zuurdesem van een waarachtig Christendom?
De moeilijkheden zijn anders — misschien zijn zij nog wel groter dan rondom het jaar 1880. Maar daarnaast staat het onomstotelijke feit, dat de mogelijkheden ook groter zijn. En dat deze groter zijn — dat danken wij aan de geloofstrouw van onze vaders en grootvaders, die in hun eenvoud in gehoorzaamheid aan het bevel des Heere — zich hebben aangegord ook tot de politieke strijd.
Laat de critiek dan maar opkomen en worden gehoord. Dat is niet erg! Dat is een gezond verschijnsel! De tijden veranderen. Het moet ook anders dan vroeger. Maar wanneer het dan anders moet en anders zal dan zal de nieuwe generatie evenzeer ervaren, dat daarvoor offers moeten worden gebracht. Het wordt ons niet op een presenteerblaadje voorgelegd. Daar moet voor worden geworsteld en gestreden. Daar is ook voor nodig geloof en idealisme.
Daarvoor is ook vereist..... gebed.
En zo er dan sprake is van verval der verantwoordelijkheid als algemeen verschijnsel, van beslissende betekenis voor het culturele leven, zo moge er dan onder ons gevonden, bij dit jubileum van onze partij, een verdieping van het besef van verantwoordelijkheid, dat wij hebben voor de erfenis van het verleden — dat wij hebben tegenover elkaar en dat wij hebben voor onze kindeen — die de generatie van morgen zijn.

REGISTER

van artikelen 9e Jaargang Nederlandsche Gedachten

1953

INHOUD

I. ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ
1. Partijleven
2. Partijjubileum
3. De vrouw in de Partij
4. Jeugdactie

II. ANDERE PARTIJEN

III. POLITIEK
1. Algemeen
2. Provincie en gemeente

IV. STAATSRECHT

V. BUITENLAND
1. Algemeen
2. Europese integratie

VI. ONDERWIJS, KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

VII. FINANCIEN

VIII. VERKEER EN WATERSTAAT

IX. ECONOMISCHE ZAKEN
1. Algemeen
2. Bedrijfsorganisatie
3. Middenstand

X. SOCIALE ZAKEN EN VOLKSHUISVESTING
1. Algemeen
2. Vakbeweging
3. Emigratie
4. Volkshuisvesting

XI. BINNENLANDSE ZAKEN EN LANDBOUW

XII. GESCHIEDENIS

XIII. PERSONALIA
1. Algemeen
2. Dr J. Schouten

XIV. BOEKBESPREKING

XV. GEDICHTEN

I. ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

1. Partijleven

R. Gosker — De Partij in actie: 5, 35, 52, 83, 101, 266, 280, 314
Centralen Convent (Bespreking passief vrouwenkiesrecht) 13
Dr J. Schouten — Werk aan de winkel 34
Partijconferentie (De gemeenten en de werkgelegenheid) 102
A. Warnaar Jzn — Beproeft Uw politieke interesse of zij uit God is 117
Dr J. Schouten — Toewijding en offer 229
Dr J. Schouten — Ieder op zijn plaats en naar zijn kracht 261
R. Gosker — Ledenaantal 270
De Deputatenvergadering (passief vrouwenkiesrecht) ... 281
Partijconferentie (Bezitsvorming) 292
R. Gosker — De Deputatenvergadering (passief vrouwenkiesrecht) 311
De Deputatenvergadering (passief vrouwenkiesrecht) ... 312
De Partijconferentie (Bezitsvorming) 313
R. Gosker — Onze Partijorganisatie 319
Dr J. Schouten — Het besluit van de Deputatenvergadering 325
Dr J. Schouten — Discussieorgaan 328
R. Gosker — De buitengewone Deputatenvergadering ... 332
R. Gosker — De Partijconferentie (De eigendomsvorming) 347

2. Partijjubileum

Jubileumcommissie 1954 265
Betere Partijorganisatie nodig (Rede Prof. Dr J. J. de Jong) 317
Bewerking van de volksgeest 369
De veldheer zonder leger (Groen van Prinsterer) 370
De man van de motie (Keuchenius) 371
Het eerste Christelijke ministerie (Mackay) 372
Een klap — een gulden 373
Een trouw medewerker van Groen (Elout van Soeterwoude) 373
De eerste Deputatenvergadering 374

Bezoekt de vergaderingen der Statencentrales 374
De rechtvaardige (de Savornin Lohman) 375
Prof. Dr H. Bavinck 377
Het geweten van de A.R. Partij (Fabius) 377
De strijder voor sociaal recht (Talma) 378
De man van het jolige Christendom (Heemskerk) 379
Leest U dit eens 379
Uw bouwsteen wordt gevraagd 380
De heilige grote heer (Idenburg) 380
Nationale figuur (Colijn) 381
De nieuwe generatie treedt aan 382
Mr J. A. de Wilde 382
Le sénateur artistique (Anema) 383
De vechter (Gerbrandy) 383
De volkstribuun (Schouten) 384

3. De Vrouw in de Partij

Centralen Convent (Bespreking passief vrouwenkiesrecht) 13
Mr K. Groen — Zo niet (passief vrouwenkiesrecht) 21
Mr K. Groen — Hoe dan wel (passief vrouwenkiesrecht) 120
Prof. Dr G. H. J. van der Molen — Zo wel (passief vrouwenkiesrecht) 165
De Deputatenvergadering (passief vrouwenkiesrecht) ... 281
R. Gosker — De Deputatenvergadering (passief vrouwenkiesrecht) 311
Dr J. Schouten — Het besluit van de Deputatenvergadering 325
R. Gosker — De buitengewone Deputatenvergadering ... 332

4. Jeugdactie

De vaart der ARJOS — 25, 45, 75, 93, 123, 141*, 155, 188, 253, 272, 302, 321
Dr G. Lammers — Een goede herinnering 26
J. W. Ooms — De wereld in beweging 29
Jaarvergadering Provinciaal Verband Utrecht 30
Corrie Lindeboom — Indrukken van de studieconferentie (Studentenconferentie) 48
Dr A. Veerman — Wat doen we met ons blad? 76
J. W. Ooms — Niet zó, ... maar zó! 77
H. A. Homan Jr — Jaarvergadering Provinciaal Verband Noord-Holland 78
Dr A. Veerman — Ik heb een vriend 95
H. Marsman — De Arjos in Drenthe 96
Dr A. Veerman — Contact met anderen 126
Dr A. Veerman — Studie en actie 143*
C. Balkenende — De dijken dicht 144*
M. Dijkstra — De geschiedenis van de schoolstrijd (studieschets) 156
Dr A. Veerman — Het verhaal van de dominee en nog wat 159
Het Groninger politiek jongerencontact 190
Dr A. Veerman — Goed nieuws (studieconferentie) 190
H. Schelhaas Jzn — Aan de Amstel en het IJ 191
J. W. Ooms — Ghenoeglijck ende schoon tafereel 255
H. A. Homan Jr — Arjos en meningsvorming 258
Hernieuwd contact 258
A. R. de Kwaadsteniet — Arjos Rotterdam organiseert politieke week 260
Dr A. Veerman — Ik en mijn aapje 275
Mr W. M. Dirksen — De Nederlandse Jongerenraad 275
G. J. H. Griffioen — Pas benoemde professor spreekt voor Arjos Utrecht 303
Dr A. Veerman — Beginsel en Ideaal (studieschets) ... 304
Onze jaarlijkse oefening (De studieconferentie 1953) ... 308
Buitenlands contact (Studenten) 315
Mej. H. van Leeuwen — Zuid-Holland in een notedop 323
Sj. Jonker — Zesde jaarverslag van de Nationale Organisatie van A.R.J.O.S. 359
T. M. Gilhuis — Rondom de problematiek bij het Christelijk Onderwijs (studieschets) 362
W. Aarnoutse — Tot leeringh ende vermaeck 363

II. ANDERE PARTIJEN

Dr J. Schouten — De heer Tilanus en de Anti-Revolutionairen 1
Mr J. A. W. Burger — Emigratieverlies of Doorbraakverlies? (met aantekeningen van Dr J. Schouten) ... 14
Schaepman 37
Mr C. J. Verplanke — Studieschets: de S.G.P. 78
R. Gosker — Herstel der pauselijke hiërarchie en de christelijk-protestantse nationaliteit 89
R. Gosker — Herstel der pauselijke hiërarchie en de christelijk-protestantse nationaliteit 89
R. Gosker — Antwoord aan Koos Vorrink 105
Samenspreking Anti-Revolutionaire Partij en Christelijke Volkspartij 121
Dr J. Schouten — Antwoord aan Prof. van Niftrik ... 129
Dr J. Schouten — Gesprek met Prof. Van Niftrik 237
Prof. Dr Ir H. van Riessen — De waterstofbom en het socialisme 240

III. POLITIEK

1. Algemeen

Dr J. Schouten — De heer Tilanus en de Anti-Revolutionairen 1
Dr A. Veerman — Uit het Parlement 7, 38, 60, 85, 110, 131, 133*, 163, 246, 268
Mr J. A. W. Burger — Emigratieverlies of Doorbraakverlies? (met aantekeningen van Dr J. Schouten) ... 14
A. R. de Kwaadsteniet — Uit krant en periodiek 22, 43, 70, 91, 119, 136*, 149, 169, 248, 299, 317, 355
Dr A. Veerman — Over souvereiniteit 27
Dr J. Schouten — Nationale Ramp 33
T. Cnossen — Driestarren 36, 58, 99
A. Stapelkamp — De kracht van het beginsel 41
Dr J. Schouten — Het watersnooddebat (Kamerrede) 49
R. Gosker — Herstel der pauselijke hiërarchie en de christelijk-protestantse nationaliteit 89
Dr J. Schouten — De overheid en de zondagsheiliging 97
Dr J. Schouten — Wortel en vrucht 129*
Prof. Dr A. M. Donner — Integratie (rede algemene vergadering College van Advies) 143
Kuyper — De Standaard van 27 Augustus 1874 230
De Troonrede 232
G. J. H. Griffioen — De A.R. Richting in het buitenland I. Friedrich Julius Stahl 257
Het nieuwe parlementaire jaar 264
Mr K. Groen — Smetten op de democratie 290
Dr P. Prins — Ook gewetensbezwaar voor ongodsdienstigen? 301
Dr A. Veerman — Beginsel en Ideaal (Studieschets) ... 304
G. J. H. Griffioen — De A.R. Richting in het Buitenland II. Edmund Burke 306
Dr J. Schouten — De Algemene Beschouwingen 309
J. S. Hoek — Het Kamerdebat 318
Ambon (uit de Kamerrede van Dr J. Schouten) 319
Het debat over Ambon 353

* Zie het nummer van 30 Mei.

2. Provincie en Gemeente

T. Cnossen — Zelf doen 6
T. Cnossen — Raadsverkiezingen en verantwoordelijkheid 58
Mr J. A. de Wilde — Het Anti-revolutionaire Gemeenteprogram 68
T. Cnossen — Eigen taak 100
Partijconferentie (De gemeenten en de werkgelegenheid) 102
Stemmen bij volmacht 109
M. H. L. Weststrate — Raadslid in een groeiende stad 131*
H. M. Oldenhof — De Raadsverkiezingen en wat er aan vast zit 135*
A. Warnaar Jzn. — De gemeenten en de werverruiming I 139*
A. Warnaar Jzn — De gemeenten en de werkverruiming II 147
Dr J. Schouten — De raadsstembus 161
Gemeenteraadsverkiezing 171
Uitslagen gemeenteraadsverkiezingen 174
Denk aan Gedeputeerde Staten 247

IV. STAATSRECHT

Dr J. Schouten — De heer Tilanus en de Anti-revolutionairen (Kabinetsformatie 1952) 1
Dr A. Veerman — Over souvereiniteit 27
De Kroon en de Kabinetsformatie 28
H. D. W. Boven — De volksvertegenwoordiging II 31
Mr C. J. Verplanke — De Tweede Kamer I 79
H. D. W. Boven — De Tweede Kamer II 127
Mr C. J. Verplanke — De Eerste Kamer I 158
H. D. W. Boven — De Eerste Kamer II 191
Mr C. J. Verplanke — Totstandkoming van een wet I ... 259
Mr C. J. Verplanke — Totstandkoming van een wet II 368

V. BUITENLAND

1. Algemeen

C. D. van Oosten — Ook de mannen zonder kiesrecht ... 80
H. Algra — Gevallen (Stalin) 87
Nieuwe heerser (in Rusland) 88
De overwinning van Dr Malan 140*
Dr A. Veerman — Het verhaal van de dominee en nog wat 159
Mr G. Kuypers — Het Kremlin zonder Stalin 166
Geraakt Oost-Europa op drift? 168
Drs J. Klatter — Adenauer's zege: Het succes van het Westen 250
Mr K. Groen — Moskou's ledepoppen 259
R. Weemhoff — Denemarken, land dat problemen uit de weg gaat 286
Mr K. Groen — Smetten op de democratie 290
Drs J. Klatter — Het Franse zomer-avontuur 293

2. Europese integratie

Drs J. Klatter — De merkwaardigste vogel in het West-Europese nest 9
Drs J. Klatter — Bij de wieg van het nieuwe Europa ... 64
Drs J. Klatter — Haken en ogen van de E.D.G. 113
G. J. H. Griffioen — Europa, geen hobby 124
Mr M. W. Dirksen — Europa, een nieuwe denkwijze ... 125
P. Speelman — Europa, een nieuwe taak 126
Dr J. Schouten — De Europese Federatie (Kamerrede) 133

VI. ONDERWIJS, KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

C. D. van Oosten — Overheid en Kunst 80
H. Algra — Ernstige vraag aan ds J. J. Buskes 118
H. Algra — Argumenten in Barradeel 142
M. Dijkstra — De geschiedenis van de schoolstrijd (studieschets) 156
T. M. Gilhuis — Rondom de problematiek bij het Christelijk Onderwijs 362
G. Oostijen — Christelijk voorgezet Onderwijs „Een weelde of een aalmoes" 367

VII. FINANCIEN

Dr J. Schouten — Het Watersnooddebat (Kamerrede) 49
H. Algra — Niet onbezorgd 234
J. S. Hoek — Half milliard belastingverlaging en een milliard tekort 235
C. van den Heuvel — De watersnood en de wetgeving 242
C. van den Heuvel — De toestand van 's rijks financiën 282
C. van den Heuvel — De financiële noot in het Algemeen Begrotingsdebat 316
J. S. Hoek — Het Kamerdebat 318
C. van den Heuvel — Een grootscheepse belastingverlaging 329
H. van Eysden — De omzetbelasting 345

VIII. VERKEER EN WATERSTAAT

Afsluiting zeegaten 53
Overzicht van het rampgebied 54
C. van den Heuvel — De watersnood en de wetgeving 242

IX. ECONOMISCHE ZAKEN

1. Algemeen

Drs A. R. van Nes — De economische ontwikkeling in Nederland 64
Partijconferentie (De gemeenten en de werkgelegenheid) 102
Werkgelegenheid en loonpolitiek 173

2. Bedrijfsorganisatie

Drs A. R. van Nes — Landbouw en P.B.O. (Promotie Dr W. Rip) 108

3. Middenstand

Mr Dr E. P. Verkerk — Het nieuwe ontwerp: Vestiging bedrijven 72
H. van Eysden — Middenstand en belasting 146
H. van Eysden — De nieuwe vestigingswet 341
H. van Eysden — De omzetbelasting 345

X. SOCIALE ZAKEN EN VOLKSHUISVESTING

1. Algemeen

Conclusies Christelijk-Sociale Conferentie 1952 16
J. W. Ooms — De wereld in beweging 29
A. Stapelkamp — De sociale politiek onzer partij 138*
A. Stapelkamp — Bejaardenzorg 138
A. Warnaar Jzn — De gemeenten en de werkverruiming I 139*
D. W. Ormel — Bespiegelingen over het Ziekenfondswezen (Slot) 139

* Zie het nummer van 30 Mei.

A. Warnaar Jzn — De gemeenten en de werkverruiming II 147
Werkgelegenheid en Loonpolitiek 173
H. Algra — Onbevredigend 271
Partijconferentie (Bezitsvorming) 292
De Partijconferentie (Bezitsvorming) 313
R. Gosker — De Partijconferentie (Eigendomsvorming) 347

2. Vakbeweging

J. Schipper — De Nederlandse vakbeweging 137
J. Schipper — Confessionele en niet confessionele vakbeweging in Nederland 151

3. Emigratie

Mr J. S. Biesheuvel — Is emigratie naar Brazilië verantwoord? 153
T. Cnossen — Actieve emigratiepolitiek 172
R. Jongbloed — Emigratie 342

4. Volkshuisvesting

Dr J. Schouten — Het huurvraagstuk 81

XI. BINNENLANDSE ZAKEN EN LANDBOUW

A. W. Biewenga — Doordraai en vernietiging van tuinbouwproducten 62
H. Algra — Rare Friezen 74

XII. GESCHIEDENIS

C. D. van Oosten — Met blote benen in de sneeuw ... 160
C. D. van Oosten — De weesmeisjes en de ganzen 192
C. D. van Oosten — Op de mat 324

XIII. PERSONALIA

1. Algemeen

T. Cnossen — Officier Oranje Nassau 3
J. Schipper — Een herinnering aan minister Terpstra 4
H. van Eysden — Lid der Tweede Kamer 11
A. R. de Kwaadsteniet — In memoriam Th. Heukels 36
Onze nieuwe man: W. Aarnoutse 189
S. Klaus † 241
R. Gosker — Professor Diepenhorst 277
Ds H. A. de Geus (In memoriam) 314

2. Dr J. Schouten

T. Cnossen — Grote dankbaarheid 193
Jaap Mijderwijk — Herinnering 194
Mr A. B. Roosjen — Een leven van dienen 196
Dr W. Drees — Alles trotserende verzetsman 197
Dr L. G. Kortenhorst — Ons allen een voorbeeld en een aansporing 198
Mr J. Algera — Krachtige leiding 200
Prof. Mr C. P. M. Romme — Voorbeeldig Kamerlid 202
Prof. Mr P. S. Gerbrandy — Bene meritus de patria ... 203
Prof. Dr J. Zijlstra — Minister en Kamerlid 204
H. W. Tilanus — Aan *mijn hooggeëerde collega en goede vriend*, Dr J. Schouten 205
Ds P. Zandt — Gelukwens 205
Mr J. A. W. Burger — Goed democraat 207
M. Ruppert — Plicht der dankbaarheid 208
Prof. Mr P. J. Oud — Parlementariër van grote allure 209
Dr A. A. L. Rutgers — Practisch en principieel 211
Ch. J. I. M. Welter — Handhaver van het recht 213
A. Borst Pzn — Eenvoudig-Evenwichtig-Eeerlijk 214
Prof. Dr Ir H. van Riessen — Een dankbaar en moeilijk onderwerp 216
A. R. de Kwaadsteniet — Uit krant en periodiek 217
H. Algra — Band met de jeugd 221
Prof. Dr A. M. Donner — Na de bevrijding 222
Prof. Dr G. H. J. van der Molen — Gelukwens 223
H. Diemer — Ook Schouten trok naar de stad 225
Mr K. Groen — „Ik ben niet veranderd" 226
R. Gosker — Gegraveerd in het hart van het volk ... 228
35 jaar Kamerlid 263
Grootofficier in de Orde van Oranje Nassau 278

XIV. BOEKBESPREKING

C. D. van Oosten — Prof. Mr P. A. Diepenhorst, Trouw en met ere 47
Drs A. R. van Nes — Landbouw en P.B.O. Promotie Dr W. Rip 108
D. W. Ormel — „De maatschappij der toekomst" door Prof. Dr Ir H. van Riessen 284
C. Smeenk — „Een christelijke confrontatie met Marx, Lenin en Stalin", door Dr K. J. Kraan 296

XV. GEDICHTEN

Jaap Mijderwijk — Idem Tito 117
Jaap Mijderwijk — 27 Mei 130
Candidaat (raadslid) 130*
Kreupeldicht 162
Jaap Mijderwijk — Herinnering 194
Jaap Mijderwijk — Derde Dinsdag 230
Jaap Mijderwijk — Doen! 262
Jaap Mijderwijk — Passief perspectief 310
Jaap Mijderwijk — Het pleit beslecht 326

* Zie het nummer van 30 Mei.